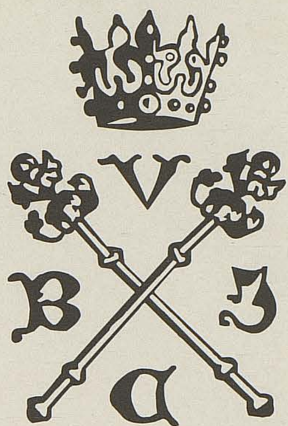
PHOTII BIBLIO

EX FUNDATIONE
D BENEDICTI A
KOZMIN

A D 1623

Greka 3541

Bibliotheca Ploty.

PHOTII BIBLIOTHECA.

SIVE

Lectorum à PHOTIO librorum

Recensio, Censura atque Excerpta,

PHILOLOGORVM,
ORATORVM,
HISTORICORVM,
PHILOSOPHORVM,
MEDICORVM,
THEOLOGORVM,

è Græco Latinè reddita,

Scholiisque illustrata, operâ

ANDREAE SCHOTTI ANTVERPIANI,
De Societate IESV.

AVGVSTAE VINDELICORVM,
Ad insigne pinus.

CVM PRIVILEGIO CÆSARIS PERPETVO.
Anno Christi MDCVI.

BONVM FACTVM.

ROGAT PHOTIVS, QVI IAM PRODIT INTEGER,
NE QVIS SE POSTHAC LANCINET AMPLIVS,
LACERET, AVT VELLICET IN PARTES, AVT EPITOMEN
CONCINNET HINC, OMNIVM INGRATIIS.
QVI FRAVDI DAMNOQVE FORET,
SIBI, LECTORI, POSTERIS.
COMPENDIA NAMQVE DISPENDIA SVNT VERIVS,
LIBRORVM PESTIS, LABES, PERNICIES,
ET TÆTRA AVCTORVM VVLNERA.
SIC BONIS BONA EVENIANT.
QVI SECVS FAXIT EXLEX VIVITO.

SI QVID HIC PRÆTER MAIORVM DICTVM FIDEM,
QVOD IMPRVDENTI EXCIDIT,
FACTVM NOLLEM, INDICTVMQVE VIDERI VOLO.
HAVE ET FAVE.

NOBI-

NOBILISSIMO

MARCO VELSERO

CAESARIS CONSILIARIO,

REIPVB. AVGVSTANÆ

II. VIRO PRÆFECTO.

AND. SCHOTTVS ANTVERP.

DE SOCIETATE IESV

LIB. MER. DD.

I MAGNVM illud militantis in terris Ecclesiæ columen B. Hieronymum Presbyterum non piguit, MARCE Duumvir, catalogum Ecclesiasticorum texere scriptorum, ex Eusebio Cæsariensi, ac scriptis cuiusque, cur pudere me debeat, aut pœnitere laboris immensi, tædiique constanter absorpti in PHOTIANÆ BIBLIOTHECÆ interpretatione, quam tibi volens dedico consecroque, nondum equidem animaduertere possum. Ille iam inde ab initio nascentis Ecclesiæ telam orsus, altiusque à capite arcessens, sacrorum Ecclesiæ scriptorum seriem ad sua vsq; tempora perduxit; vt legitima & pura à spuriis, & à palea triticum posteri segregarent. Hunc dein gloriosum, publiceq; vtilem laborem, variarum gentium auctores continenter pertexendum rati, de suæ quisque gentis scriptoribus catalogos conscripsit. In Iberia quidem Isidorus atque Ildefonsus sanctissimi viri: in Gallia Gennadius Massiliensis, & Honorius Augustodunensis: in Belgio nostro Sigebertus Gemblacensis: in Germaniaq; nuper Trithemius Abbas, excussis omnibus omnium Bibliothecarum angulis, id præstiterunt. In Græcia vero primis illis, vt ætate, sic & eruditione fortasse æqualis PHOTIVS, hanc cùm sacrorum, tum externorum Bibliothecam concinnauit librorum, quos à se lectos, Tarasii fratris rogatu recensuit, dum in Syria Constantinopolitani Imperatoris Orator versaretur, idque prius, (vt ex opere quisq; mecum iudicabit) quam aulicâ ambitione corruptus, præcipitauit. Verum hoc vtilior quam reliquorum in Occidente post Hieronymum PHOTII hic labor exstitit, vt maius etiam longè quam ceterorum simul omnium volumen excreuit, quod non recenseat modò veterum, qui in

manus inciderunt scripta, sed & eclogas inde permultas, seu excerpta, totidem verbis, enumeratione sola minimè contentus, transcripserit: forte quod animo prouideret, menteq; præsagiret, fore vt temporum iniuria plerique, vt accidit, intercidere nt funditusq; perirent, quorum certè ne nomina quidem, nedum ingenii monumenta, absque PHOTIO esset, nostram ad ætatem peruenissent. Quod opus seu thesaurum verius, pridem exoptatum, ac diu multumq; frustra inuestigatum, cum Tarracone Procli Chrestomathia Latinè à me reddità, velut ex vngue leonem, æstimare cœpissem, nactus tandem Romæ sum. Describendum enim arbitratu meo permisit, quem honoris causa libenter nomino, Illustriss. Ascanius Columna, purpuratorum patrum ornamentum. Post verò cum id diligenter ad variorum exemplarium fidem comparatum, typographus Augustanus elegantibus typis euulgasset, efflagitarunt pænè conuitio familiares, quibus multum & vellem & deberem, vt Latina donare ciuitate promptuarium eruditionis, quo ad plures emanaret vtilitas, pro virili contenderem. Cessi ergo amicorum precibus victus, & periculosæ plenum opus aleæ aggressus, ad exitum tandem, Deo vires animumq; suppeditante, constanter adduxi. Quid sim assequutus, sequutus certè, tuũ vir doctissime lectorisq; non imperiti iudiciũ esto. Num quid amplius? Etiam. Patrocinium adhæc laboris planè Herculei, more institutoq; maiorum, abs te potissimum iustis de causis imploro. Quod enim Græcè apud vos PHOTIVS lumen primum aspexerit, Latinam quoq; interpretationem subiungendam ius fasq; censui; tum quod Augustanæ Bibliothecæ nomen commune inuitarit: quæ Bibliotheca Vindelicorum, ciuitatis Germaniæ verè augustæ, cum alios alia ad spectandam vrbis ciuiumq; elegantiam moueant, me potissimum, ob librorum calamo in membranis exaratorum & copiam, & vetustatem, in sui admirationem rapuit detinuitq;. Ad quã quidem ornandã Resp. vestra catalogum exemplarium quæ possideret, per Europam disseminasse non contenta, doctos etiam homines inusitata & prorsus singulari humanitate inuitat, quo eos ipsos libros inuicem conferendo, ac veluti gladiatorum paria committendo, in hominum lucem aspectumq; commodo publico producant. Quod vtinam exemplum dynastæ ac Reges sequuti, in iisdem pedem vestigiis ponerent, ac libros SS. Patrum ineditos cognosci atque euulgari sinerent; næ plures longè Græcarum litterarum vsum interpretando reuocarent, nec amplius veluti muta tacerent, quæ in densis hodie tenebris, tineas pascendo, delitescunt. Sed id optare citius quam sperare liceat; nisi si VELSERORVM similes exoriantur, qui concordissimi fratres (vos enim bona venia appello Antoni, Matthæe, ac

Paule) rem litterariam longè lateq; prouehitis, disciplinarum pomœria profertis, doctisq; hominibus doctissimi ipsi opem re consilioque ferre non cessatis: vt iam vbique gentium non sit *Phœbo gratior vlla,*

Quam quæ VELSERI *præscripsit pagina nomen.*

Te te igitur MARCE quæso obtestorq;, vt qua cœpisti beneuolentia, nostra complecti ne graueris; exstetq; apud posteros pace tua, meæ in te obseruantiæ memorisq; animi hoc qualecunq; monumentum; quod locum, si videbitur, in Bibliotheca vestra, ex qua cum tot aliis Græcè typis prodiit, Latinè quoq; reperiat. Si quis autem ex his vigiliis fructus ad alios legendo perueniet, quod studium quidem certè, ad interpretationem locis obscuris facem scholiis allucẽdo, tibi amice magne, grata posteritas acceptum referat. Soles enim ἀκλείστους θύρας παρέχειν σοφοῖς ἀνδράσι, quod de se apud Philostratum Vespasianus Aug. profitetur, cum sis ipse spirans quædam Bibliotheca. Suscipe itaque aduersus obtrectatorum calumnias, operis vigiliarumq; nostrarum libens volensq; tutelam. Sic tibi illucescant, DEVM venerans precor, ineuntis anni CIↃ. IↃCVI. Calendæ feliciter. ANTVERPIÆ.

I. LIPSIVS MARCO VELSERO

S. M. D.

SEnecam nostrum à te acceptum, & verè acceptum, id est gratum, fuisse, gaudeo. An non esset, Scriptor optimus viro optimo? Quod ais desiderare quosdam reliqua: pauca sunt, & hodie mos obtinet reliquatores esse, imò conturbatores. Detur venia, aut certè mora aliqua, valetudini: & fortasse altera editio dabit. Sunt & in illis libris, quæ volenti haud peribunt. At tu de elogio debere profiteris. Et sic loqueris? iudicio, dicere debebas: & ideò nihil debere. Mihi crede, vt si iuratus in Senatu sententiam dicerem, sic dixi. Amo te iamdudum mi Velsere, sed affectus illam animi lucem non obtenebrat. Sed heus, est quod communi litteratorum nomine commendemus, vel petamus. Andreæ Schotti, magni amici nostri, PHOTIVS, *Latinus iamdiu apud vos est, & quando ipse lucem, nos eum videbimus? Certè inter paucos ille Scriptor meretur: qui solus tot clarissimorum ingeniorum monumenta à fato eripuit: toto dico fato, & saltem nomina & scriptorum velut membra seruauit. Quàm multos ille legit, ex iis elegit &, vt sic loquar, deflorauit, quos nosse nobis aliter non esset? & sacris, profanis, tractatoribus, historicis, oratoribus, poetis; & nihil est in Græcâ omni litteraturâ, aut vt verius dicam, librariâ, quod ille vir non libarit. Pulcherrimus mos in mensa legendi, vel audiendi: sed iste pulchrior vtiliorque, annotandi, censendi, excerpendi.* PHOTIVS *fecit, & qui ad nos peruenerunt, solus. Dauid Hæschelius vester, & vestris etiam auspiciis, Græcum primitus, & variè atque industriè castigatum, dedit: sed nosti quò ventũ sit ignauiâ æui; pauci hæc legunt aut capiunt, & nisi Latina addantur, pæne dicam non dedisse. Ergo A. Schottus, vir bono publico natus, allaborauit, & Latinum totum dedit, & tibi commisit. ecce iure te flagitamus. fac quod soles & natus es, rem publicam vel priuatæ tuæ damno iuua. Mi Velsere, da hanc operam, etsi quàm trepidis & pænè desperatis Europæ rebus? Pannonia, & iam Illyricum finitimum, sollicitos nos habent:*

Quò pondus istud verget? vbi ponet minas?

Vbicunque, stemus, & in Honesto firmi, omnem Fati vim excipiamus, imò vincamus; id est, feramus. Vale. Louanii, postridiè Natalis Dominici, anno M DC VI.

IN PHOTIANÆ BIBLIOTHECÆ Interpretationem, à R. P. Andrea SCHOTTO de Societate IESV Latinè editam.

ΣΚΟΤΤΟΣ ἀπὸ σκολίοιο φερώνυμος ἐστὶν ὁμίχλης
ΦΩΤΙΟΣ ὡς λαμπροῦ κληδόνα φωτὸς ἔχει.
Τόνδ' ἐπεὶ καὶ ΣΚΟΤΤΟΣ ἀπήγαγεν ἀχλύος αἰνῆς
Φωτικὰ λαμπρύνων γράμματα φωτὶ νέῳ.
(Τοῖσι παλαιγενέων σφραγίσσατο ΦΩΤΙΟΣ ἀνδρῶν
Μνήματα, τιμήσας στίγμασιν ἀμφαδίοις)
Εἰ θέμις ἀτρεκέεσσι πανατρεκὲς οὔνομα θεῖναι,
Ὅς ποτε ΣΚΟΤΤΟΣ ἔην, ΦΩΤΙΟΣ ἄλλος ἔοι.

IDEM LATINE.

SCHOTTVS *ab obscura ducit caligine nomen,*
PHOTIVS *ut clari Luminis omen habet.*
Cum tamen hunc SCHOTTVS *tenebrosis eximat umbris,*
Lumine cum lustret PHOTICA *scripta nouo:*
(Scripta quibus censor veterum monumenta virorum
PHOTIVS *obsignat liberiore nota)*
Vera licet veris si ponere nomina rebus
Qui modò SCHOTTVS *erat,* PHOTIVS *alter erit.*

Feder. Iamotius Med.

FRANC. SCHOTTVS
Iureconsultus ac Senator Antuerp.

PHOTI *scripta, priùs qui cæco carcere clausus,*
Horridus, inuisus, nocte latebat iners,
Eduxti quoniam dias in luminis oras,
Frater amande, animi dimidiumque mei,
Gratulor & lætor, prisco dehinc more parentum
Grates grata velit soluere posteritas.
Lux Tenebræ hîc fausto conspirant omine, lucens
Namque obscura prius BIBLIOTHECA *patet.*
Lux micat è tenebris en mutua: noxque vicissim
Lumen, & atra dies à iubare accipiunt.

Fallor!

Fallor! an aspicient pulsa caligine ocelli
Lucem, mente Deum iustitiæque iubar?
PHOTI *munus erit tot lecta volumina Graium,*
SCHOTTI *erit hæc Latio reddita posse legi.*

Ioannes Bochius S. P. Q. Antuerpiensi à Secretis.

NIl nisi nomen habens à lumine, luminis expers
PHOTIVS, *& tenebris obrutus atque situ,*
Squallebat, tineasque diu pascebat inertes
Abditus, & patriis sedibus exul erat.
Aspectuque carens hominum, procul orbe latebat
Hesperio, clausus carcere, lucis inops.
At SCHOTVS *obscuris nomen qui ducit ab vmbris*
(Mira cano tenui carmine, vera tamen)
Eruit in densa positam caligine lucem:
Sic reparant tenebræ lumina, noxque diem.
Oedipodioniæ redeunt ænigmata Sphingis,
Nec sua nostra minus secula monstra ferunt.
Quisquis at vmbrarum sub nomine clara tuetur,
Quæ SCHOTVS *illustri lumina mente tegit,*
Insignisque viri raras examinat artes,
Quas stupet & Latium, Græcia tota stupet:
Non mirum est illam radios emittere, dicet,
Lampada, lumen habet PHOTIVS *vnde suum.*
Nec rutilas præferre faces mirabitur vmbram,
Quæ lucem hanc aliis pluribus antè tulit.
Saluete, ô tenebræ, fulgenti luce coruscæ,
Sit satis hoc vestri muneris esse decus:
PHOTIVS *in medium quod purior exeat orbem,*
Lux è nube, redux carcere, nocte iubar.

Maximilianus Vriendius Senatui Gandauensi à Secretis.

RES mira, at vera est, non claro lumine SCHOTTVM
Clarorem à nebulis spargere posse suis.
Lucis & expertem decus & iubar addere luci,
Scriptaque tot veterum detenebrare patrum.
Mentior! at vetus-ille-nouus modò PHOTIVS, *olim*
Clarus, at inde æuo nubilus atque situ.

Qui

Qui patriâ de nocte nouas modo lucis in oras
Emicat, Ausoniæ illustris honore togæ:
Ille suo solus dignam pro vindice causam
Dicet, & accepti luminis vsque memor,
Vni plus SCHOTTO *debere fatebitur, ipsi*
Quam sibi, quam soli, quam patrioque solo.

HIEREMIAS PIERSSENÆVS Iure-Consultus.

QVis credat CÆCAS *progignere posse* TENEBRAS
LVMINA, *Phœbeis lucidiora oculis?*
Non ego, non PHYSICA *quisquam de gente Sacerdos,*
Vllaque non SOPHIÆ *docta magisteria.*
Hoc nisi iam nobis iussisset credere SCHOTTVS,
PHOTIVS & CÆCIS LVCIDVS A TENEBRIS.
Qui nunc SCHOTTI *opera (antè nitentia nubilus ora, &*
Multis dente æui saucia vulneribus)
Integrior patrio prodit redimitus amictu
Nec minus Ausonia clarior in tunica.
Non secus ac noctis nigrâ cum veste videmus
Obnuptum Solem, vel pluuiis nebulis,
Veste tenebrarum scissâ, & sudo æthere, tela
Eiicere hesternâ lucidiora die.
Quare dum roseo fulgebit Lucifer ore,
Et veniet fuscum nox adoperta caput,
PHOTI *ab illustri radiabit* LVMINE SCHOTTVS,
ET SCHOTTI CÆCIS PHOTIVS A TENEBRIS.

Ἄδηλον.

Ite pii manes, & PHOTI *nobile lumen*
Iudicii, quâ Sol porgit vtramque facem.
SCHOTTVS *te Hesperiis,* SCHOTTVS *te sacrat Eois,*
SCHOTTVS *& Eois gratus & Hesperiis.*
Cuncta videns nimirum hæc mundo scita dabat MENS
Stare loco mundi prima elementa iubens,
Vt cœco lux alma Chao viduata serenet
Omnia, tum lucem nox inimica premat:
Inque vicem noctis noua lux superenatet æquor,
Et niteat veteri gratâ parente magis.

In veterum molem scriptorum PHOTIVS *olim*
Indiderat lucem, iudicii radio:
At radium excipiens texit longinqua vetustas:
SCHOTTVS *ab ingenio rettulit ecce diem.*
Nunc tandem portis mundi bipatentibus infer,
Damnatum tenebris nobile PHOTII *opus.*
PHOTIVS *ingenti potuit clarere nitela:*
Sed mage præsidii lumine SCHOTTE *tui.*
Ite pii manes SCHOTTO *duce, & auspice* SCHOTTO,
Semiadaperta prius, nunc adaperta via est.

Ἀ'δηλου.

N*Omen habes,* SCOTE, *à tenebris, à lumine nomen*
PHOTIVS: *ille librum, conficis ipse notas.*
Vmbra fit interpres lucis, quis crederet vnquam?
Hoc lucem est tenebris gignere, nocte diem.
Quas non discutiet tua lux, ô SCOTE, *tenebras,*
Si lucem illustrat nominis vmbra tui!

Ἀ'δηλου.

D*Vm tua præclaros auctores scripta recensent,*
Hos inter SCOTTO *debuit esse locus.*
Quid facias, docte ô PHOTI, *cum tempora nostra*
Sint procul à vestris dissita temporibus?
Ne dubita: SCOTTVS, *quo nunc interprete prodis,*
Quot celebras homines, tot subit ipse locos.
Si te, SCOTTE, *potes transacta in secula ferre,*
An taceant nomen secla futura tuum?

AND.

AND. SCHOTTI SOCIETAT. IESV.

IN PHOTII BIBLIOTHECAM.

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ.

QVI ſibi ſcriptores antiquos interpretandi partes olim ſumpſerunt, vt qui Platonem atque Ariſtotelem Philoſophorum principes illuſtrandos Græci cenſuerunt, Alexander Aphrodiſæus, Themiſtius, Simplicius, Proclus, Olympiodorus, Ammonius, & Philoponus, ii ferè præfari ſolent copioſè, de auctore, ſcripto, argumento, modo, ac methodo, ordine, & tempore; tum de ſeipſis, ſuaque opera, & ita re flagitante, interdum de cauſis ſuſcepti operis diſſerunt. Idem mihi more inſtitutoque maiorum in præſens, etſi μετάφρασιν, non vt illi παράφρασιν adferam, viſum eſt faciundum. Equidem non ignorabam, ſimulatque arduam hanc PHOTIANÆ BIBLIOTHECÆ Latinè interpretandæ prouinciam efflagitantibus amicis ſuſcepi, fore pleroſque qui id mihi vitio verterent, parumque me dignum exiſtimarent, cæſa inter & porrecta, quod aiunt, alienis in veſtigiis pedem ponere. Quorum autem in reprehenſionem noſter hic labor incurret, ii ferè duorum generum ſunt. Alii enim me reprehendent; plures PHOTIVM infeſti damnabunt: vtriſque, ſi potero, faciam ſatis. certè ſi id non conſequar, dabo pro virili operam, vt à legendo minimè deterreantur. Principio itaque de me, paucis tamen, & ſine fuco ac modeſtè: mox de PHOTIO videbimus. Inaudieram pridem, vnum & item alterum in Iberia Græcarum literarum peritiſſimum, PHOTII Bibliothecam è Græco in Latinum ſermonem commodo publico conuertere cœpiſſe, ſed cœpiſſe tantum, ac vix dimidia operis parte ſuperſediſſe; ſiue Græci exemplaris mendis deterritos, ſeu laboris fuga in tanta voluminis, cùm mole, tum varietate, ſeu denique vtraque de cauſa ceſſiſſe. Romæ quoque tertium perfeciſſe quidem narrabant, ſed ad edendum adduci non potuiſſe. Græcum itaque codicem magno ære nactus, conſtantiam à DEO precatus, vrgendum opus aſſiduè ad extremum, ſi qua hinc ad alios vtilitas rediret, exiſtimaui. Neque me fugiebat, ex quo interiores haſce literas tractaui, quam difficile ſit bonum agere interpretem, alieniqùe ſenſus metaphraſten; vt niſi par ſis in vtriuſque orationis facultate, iuſtam reprehenſionem non effugias: quoque maior hac in re de bonis Græcis Latina bona efficientium raritas, eò difficilior prouincia doctis hominibus, qui eam ipſi plerumque refugiunt, cenſeatur, vt ad hanc diem vſquequaq; qui ſatisfecerint, vix ſingulos ſingulæ ætates tuliſſe videantur: cum decem amplius Ariſtotelis Ethica Nicomachia, totidemque Rhetorica, noſtrâ parentumque memoria interpretari ſint conati, quod in ſingulis qui anteceſſiſſent, poſteriores aliquid deſiderarent. Quid ni igitur poſterorum de me iudicium reformidem? Elaboraui equidem, quoad eius fieri potuit, vt non ſenſa modò verbis comprehenſa ſequerer (num aſſequutusne ſim alii ſtatuent) & non tam verba numerarem, quam ſenſum ex fide bona appenderem; ſed etiam, vt res ipſas, fonteſque auctorum à PHOTIO lectorum ſtudioſè inueſtigarem. Verum cum eorum plerique temporum iniuria interciderint, eò moleſtior interdum labor interpretandi exſtitit, vt hariolandum nonnunquam fuerit, dum, qui adhuc latent ſcriptores, PHOTII opera in apertum proferantur; quod vt cœptum nuper, ita futurum amplius doctorum hominum inueſtigatione non diffido. Diuerſorum item ſcriptorũ tanta varietas, quanta eſt in omni *Philologia, Oratoria, Hiſtoria cùm ſacra, tùm profana, in Philoſophia, arte medica, ac denique ſcientiarum regina Theologia*, negotium quoque faceſſiuit, quod DEO benè iuuante tandem ſuperauimus. Auxit & rei difficultatem in ſingulis auctoribus κρίσις, idque Hermogenis potiſſimum de Ideis methodo: quæ vt Ariſtotelea ac Tulliana longè ſubtilior eſt, ita admiratores quidem plurimos, ſed imitatores paucos hodie repperit. Præter Dionyſium enim Halicarnaſſeum in Rhetoricis, & Vlpianum Græcum Domeſthenis explanatorem, quotus eam quiſque hoc ſeculo tractat? Trapezuntii olim talem Rhetoricam cum ſtupore vidit Italia: duos fortaſſe Germania numerarit Sturmium & Erythræum: Gallia Iulium Scaligerum libris de Poëtica: Hiſpania vnum literis cognitum laudare poteſt Per. Ioannem Nunneſium Rhetorem ac Philoſophum, editis Rhetoricorum libris IIII. Hermogenis quidem præceptionibus, & Aphthonii ac Theonis, ſed Tullianis exemplis. Sunt autem Hermogenis Idearum genera ſeptem Σαφήνεια, Μέγεθος, Κάλλος, Γοργότης, Ἦθος Ἀλήθεια, Δεινότης. deinde Σαφήνειαν diuidit in καθαρότητα, καὶ εὐκρίνειαν: tandem τὸ μέγεθος in ſex alias formas partitur: in σεμνότητα,

PRÆFATIO.

Τραχύτητα, Λαμπρότητα, Σφοδρότητα, Ἀκμὴν καὶ Περιβολὴν: post *moratam orationem* quatuor metitur dicendi formis: τῇ Ἀφελείᾳ, Γλυκύτητι, Δριμύτητι, καὶ Ἐπιεικείᾳ: Dici etiam vix potest quantum hic tædii absorbendum, cum quot quantisque mendorum monstris conflictandum fuerit, vix vt amplius herculem fabulosum illum Heroa in Augiæ stabulo perpurgando laborasse existimem.

Ad stylum quod attinet, qui in PHOTIO pro re nata varius exsistit, equidem sic temperaui, vt terso castoque sermone Latino, hoc est, Romanè, si possem, dicerem, sensaque mentis perspicuè repræsentarem. Nam vel Tullii vmbram, ob dicendi perspicuitatem iuxta ac suauitatem, libens amplector, præ horrido illo, huius æui atque obscuro, quale Heracliti σκοτεινοῦ fuit, orationis genere. Scholia rei illustrandæ ad oram καὶ ταυτολογούμενα identidem apposui, sumpto subsidio à memoria lectioneque scriptorum veterum: & in Critico hoc genere similia inuicem componendo, digitum ad fontem, quod aiunt, intendere potius, quàm transcribere pretium operæ duxi. Interdum tamen longiora paulò Scholia adhibui, cum aut antidoto opus fuit, iique erant refellendi, qui in alia omnia discedunt; aut plura eiusdem auctoris attulimus, vt eorum ex parte laborem minuerem, qui vel Ecclesiasticos Annales magno Ecclesiæ commodo moliuntur, vel auctores ipsos longè quàm antea auctiores melioresque dabunt. Cum autem Enumeratio ac Censura PHOTIO esset principio duntaxat proposita, post, quasi metanœa ductus, eidem placuit Excerpta atque adeo opuscula describere, & in tomum alterum conicere, mentis augurio, quantum coniicio, fore vt pleraque scripta temporum longinquitate fatiscerent, aut funditus perirent. Nec fefellit augurium. Plerique enim auctores quà hominum incuria, quà vetustatis omnia vastantis iniuria, interciderunt. Quamobrem in Excerpta illa longiora pauciores notas in extremo opere apponendas curaui, vt in Plutarchi, Aristidis, Memnonis, & Agatharchidæ ἀποσπασμάτια: quorum interpretes eruditos, vt non contempsi, sic & illorum obseruationes admisi. In Ctesiæ Persicis atque Indicis, ne sis nescius, diuersam interpretationem adhibui & illustraui ab ea, quæ in extremo Herodoto Typographorum στεφάνου operâ circumfertur. Et verò curis secundis, posterorumque industriæ aliquid hic fuit relinquendum. Nam quod verè togatorum ait doctissimus M. Varro in lege Mœnia: *Vt in bona segete neq; nullum est spicum nequam, neq; in mala non aliquod bonum*; *ita nemo est reprehensus* (inquit VI. de lingua Latina) *qui è segete ad spicilegium reliquit stipulam.* Si quid autem hic peccatum, homo enim sum, ne modicæ te

Offendant maculæ, quas aut incuria fudit,
Aut humana parum cauit natura.

Quæso quoque rogoque doctiores, quibus hæc non elaboraui, vt meliora proferant; quod tantum abest vt laturus sim molestè, vt gratiam sim etiam habiturus maximam: nosque doceant; maledictis modo & calumniis abstineant, studiis φιλανθρωπίας nedum Christiano homine indignis. Valeant verò qui tantum sibi falsæ laudis arrogant, quantum de aliis per nefas detrahunt. Illis ego vetus illud accinam: Ἰδοὺ Ῥόδος, ἰδοὺ καὶ τὸ πήδημα.

Habes de interpretatione: venio ad alterum, grauius tamen ac difficilius ad profligandum quæstionis caput, de PHOTIO Constantinopolitano, eiusque scriptis; vt hanc BIBLIOTHECAM erroris labe vacare demonstrem. Ac primum de moribus videamus, hinc de ingenii monumentis, quæ paucis demptis, ad hanc diem in tenebris nimis diu delituerunt; nunc illustris iuxta ac docti Duumuiri *Marci Velseri* auspiciis vtraque lingua exeunt, non leui prouentu fructuque, vt spero & opto, bonarum artium ac disciplinarum, quo pauciores hoc seculo, cetera felicium ingeniorum feraci, interiores litteras, Græcas præsertim, pertractant. Auctores eius vitæ recensendæ laudamus, ne quid falsò commenti videamur, de Græcis antiquis, ac pænè æqualibus, Zonaram, Glycam, Manassem, Nicetam, Curopalatam, quique hunc magnam partem transcripsit Cedrenum; Metrophanis item & Styliani epistolas, acta denique Synodi octauæ legitimæ. Exstaret Nicephori Callisti liber Annalium Ecclesiast. tertius & vicesimus, quo de PHOTIO, eiusdem æui rebus gestis disertè pertractarat, non admodum laboraremus; sed extremi illi libri temporum calamitatem, ceteris saluis, minimè effugerunt: nisi fortè in Græciæ, quæ libertatem suam, studiorumque ardorem pridem decoxit, angulo aliquo, puluere, situ, ac squalore obsiti, vt alia plurima veterum scripta, delitescant. Ab Ignatio igitur Patriarcha narrationis initium paulò altius repetamus.

Nicephori Augusti, eius qui Irenem Augustam imperio expulit, ex filia Eutropia atque Michaële Imperatore cognomento Rangabe, nepos fuit Ignatius. Hunc in minori ætate, & Theophylactum fratrem maiorem natu, virilibus exsecuit, quo facto, repetendi imperii, quamuis paterni atque auiti, spe penitus arcebantur: præterea Ignatium Monachi ritu tondendum curauit. Timeat enim Tyrannidis vis non minus quam metuatur necesse est; nec minus sit ipsa sollicita quam subditi

Omnino

PRÆFATIO.

Omnino rebus commutatis,imperioque ad Theophilum Michaëlis Trauli filium deuoluto, Theodora Theophili vxor,cum viro defuncto imperium pro Michaële filio Porphyrogeneta procuraret, famâ quæ de Ignatii virtutibus celebris erat, permota, & alioqui pro muliebri ingenio nobilissimi viri calamitatem miserata,nulla ipsius culpa,aliena tantũ prauitate contractam, Methodio Constantinopolitano Patriarcha vita functo,Ignatium salutis anno ıɔcccxlvii. magna bonorum omnium gratulatione,substituendum curauit.Initia ac media læta fuerunt, par spei fructus. Secuta est maior Porphyrogenetæ ætas; qua sui compos,vitiis mancipatus, matre Theodora rerum procuratione amotâ,Bardæ seque & imperium regendum permisit,nulla famæ cura, prauo homini perditus iuuenis:sed in reliqua nequitia eam tamen laudẽ meruit,quod litterarũ professores stipendio de publico designato,Constantinopoli erudiendæ iuuentuti constituit,Leone scholis præfecto,magni nominis eâ tempestate Philosopho.Ceterum Bardam Cæsarem creatum,& acceptã potestatem non publica salute,sed scelerum licentiâ definientem, vsq; eo,vt vxore repudiata cum nuru sua stupri consuetudinem haberet, piorum cœtu Ignatius anathematis ignominia notatum expulit, ac veluti Baptistes alter Herodẽ increpauit. Magnus sanè vir,sed meliore seculo dignus. Perculit ea seueritas impotentẽ hominis animũ,vt quem reuereri,atq; vt medicũ amare debuerat, Synodo factâ,Episcopatu spoliatũ in Mytilenem insulam relegarit. Substituitur per nefas PHOTIVS πρωτοασηκρῆτις Zonaræ,vsitata sequiori seculo voce,à Commentariis & Senator vrbanus anno Christi ıɔccclix.hoc est, post vndecimum Patriarchatus Ignatii,de foro repente in Ecclesiæ præfecturã translatus. Raptim omnia & perturbatè sunt facta,neq; quid legibus sanctum est considerant;ira & ambitione pessimis consultorib. agitati. Nicolaus Rom Pont.eo nomine primus,rei gestæ nuncio commotus,Episcopos duos Rodoaldum & Zachariam Constantinopolim mittit, cum potestate sacrarum imaginũ hostes(quæ pestis latè in Oriente grassabatur) nouis edictis coërcendi;atq; in Ignatii caussa eius legati,vt cognitione instituta,visa modo explorataque in re præsenti renuntiarent. Adiungit litteras ad Augustum sigillatim,quæ exstant,in PHOTIVM grauissimas:contra fas æquumq;, atq; omnia vetustatis exempla in Ecclesiæ præfecturam irrupisse,ex profano repente Christi Pastorẽ gregis prodiisse, vero præsertim Pastore superstite. Legati fraude inducti,studioue principibus gratificandi,Ignatium iure damnatum videri præuaricando prænunciant. Nicolaus quidem atroci nuncio famaque perculsus, præuaricationis factum legatorum accusauit. Omnino ea temeritate pronuntiandi magis Ignatii caussa confirmari visa est,prorsus vt Barda Cæsare deinceps,& Michaële Augusto insidiis Basilii Macedonis sublatis,Hadrianus II.Pont.Rom.Nicolai defuncti vestigiis incedens,Synodo Cõstantinopoli habita cii.Episcoporũ,anno salutis ıɔccclxviii.(quę inter generales octaua germana est,Gręceq; ac Latinè studio Matthæi Raderi nostræ Societatis presbyteri,post Anastasii Bibliothecarii versionem,lucem nuper aspexit) PHOTIO amoto,Ignatius vt restitueretur perfecerit. Pontifex sanè magni animi neq; minoris consilii,qui exacta senẽ ætate , rebus quamuis gerendis inutilem, maluit Ecclesiæ gubernaculis restitui,quàm concedere,vt nouo ac damnato exemplo disciplinæ labefactandæ aditus relinqueretur. Etsi Nectarius, Tarasius PHOTII patruus,eiusq; successor Nicephorus,& in Occidente Ambrosius è laicis repente Episcopi sint creati. Hæc ille præstitit. Ignatii verò subsecuta morte,noua Cõstantinopoli Synodus λῃστρικὴ PHOTIVM restituit anno ıɔccclxxvii. Episcoporũ ccclxxxiii. in pristinum locum,initio consensu Rom. Pont. Ioannis viii. vti eius Synodi sessio prima declarat,his verbis: *Quod Dominus noster Apostolicus admittit Dominum* PHOTIVM *in Patriarcham,testatur Pontificalis stola à summo Pont. Domino nostro Ioanne ad eum missa: quam propterea direxit,vt omnes intelligant,& certo sciant, Domnum* PHOTIVM *recipi à summo Pontifice in Patrarcham. Cumq; hoc dixisset,dedit* PHOTIO *pontificalem stolam,humerale indumentũ,penulam,& sandalia.* Hæc Synodus:argumento conciliatæ initio cum Ioanne Pontifice gratiæ:qui cum eo nomine, vt parum virilis,audiret malè,re maturè cognitâ,in ambonẽ publicum progressus, PHOTIVM, veteri anathemate repetito,diris iterũ deuouit. Quare Ecclesiã ille præposterè,primum quidẽ occupatam, diu tenere non potuit. A Leone Augusto cognomento Philosopho, qui patri Basilio successit loco motus,in Armeniarum monasterium anno ıɔccclxxxvi.ad vitæ exitũ (sic arbitror) siue à Catholicis coactus,seu spõte,incertũ,secessit. Santabareni amicitia in primis fraudi illi damnoq; fuit,venefici ac præstigiatoris,multaq; scelera alia in ficta sanctitatis specie tegentis. Sic Augustus putabat;alii, in his ipse Augusti pater,in sanctissimis Monachis numerare soliti erant. Sic sunt hominum iudicia cum temporibus alternantia. Tametsi aliæ causæ affictæ sunt, vt iure pelli videretur, illa exstitit verissima; pœnis scelerum agentibus diuina vindicta , atque malè occupati honoris conscientia dedêre præcipitem,Stephano Augusti fratre in eius locum subrogato. Is controuersiæ inter Romanos & Constantinopolitanos Pontifices,nobilis cum primis atque diuturnæ,exitus fuit. Is PHOTII Pseudopatriarchæ casus. Adhuc, breui tamen vitæ Photianæ scenam seu Tragœdiam verius

vtcun-

PRÆFATIO.

vtcunque exhibui, qui bis Patriarchatum per nefas, repugnante Pont. Max. pulso Ignatio, inuasit, bis quoque abdicare coactus: priuatus tandem & inglorius secedens periit. Nunc elogium eius, permistis tamen virtuti vitiis, è Niceta Paphlagone in vita B. Ignatii Patriarchæ apponam: Ἦν δὲ οὗτος ὁ Φώτιος οὐ τῶν ἀγενῶν τε καὶ ἀνωνύμων, ἀλλὰ καὶ τῶν εὐγενῶν κατὰ σάρκα καὶ περιφανῶν, σοφίᾳ τε κοσμικῇ, καὶ συνέσει τῶν ἐν τῇ πολιτείᾳ στρεφομένων εὐδοκιμώτατος πάντων ἐνομίζετο. Γραμματικῆς μὲν γὰρ καὶ ποιήσεως, ῥητορικῆς τε καὶ φιλοσοφίας ναὶ δὴ καὶ ἰατρικῆς, καὶ πάσης, ὀλίγου δεῖν, ἐπιστήμης τῶν θύραθεν. τοσοῦτον αὐτὸ τὸ περιὸν, ὡς μὴ μόνον σχεδὸν φᾶναι τῶν κατὰ τὴν αὐτοῦ γενεὰν πάντων διενεγκεῖν, ἤδη δὲ καὶ πρὸς τοὺς παλαιοὺς αὐτὸν διαμιλλᾶσθαι. Πάντα γὰρ συνέτρεχεν ἐπ' αὐτῷ ἡ ἐπιτηδειότης τῆς φύσεως, ἡ σπουδὴ, ὁ πλοῦτος, δι' ὃν καὶ βίβλος ἐπ' αὐτὸν ἔρρει πᾶσα. πλέον δὲ πάντων, ὁ τῆς δόξης ἔρως δι' ὃν αὐτῷ καὶ νύκτες ἄϋπνον περὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἐμμελῶς πεφυλακότι. *Erat* PHOTIVS *homo minimè obscurus aut ignobilis, sed claris & illustrib. oriundus natalibus, rerumq; ciuilium & politicarum vsu prudentiaq; & sapientia clarissimus; Grammaticæ quoque litteraturæ & carminis pangendi, dicendiq; laude, quin & Philosophiæ & Medicinæ, atque omnium propè liberalium disciplinarum externarum studio, cognitioneq; tantopere floruit, vt æui sui facilè princeps haberetur: imò & cum veteribus iam posset componi. Omnia quippe confluxerant in illum; aptitudo quædam, & naturæ vis & felicitas, opes, quibus sibi librorum omnium maximam copiam comparabat: & quod præ cunctis, gloriæ laudisq; cupido, qua flagrans, totas noctes, vt lectioni assiduè vacaret, insomnes ducebat.* Idemque Nicetas graphicè eum viuisque coloribus depingit. Ex quo, scriptisque Græcorum omnium, ampliss. Cæsar Card. Baronius, sacræ pater historiæ, tomo Annalium Ecclesiast. X. sua est mutuatus. Equidem non sum adeo demens, mentisque inops, vt PHOTII vitia defendenda aut flagitia excusanda suscipiam. Iam enim iudicatus est. Grauis certè ira odiumque atque ambitio, hominem cetera seculi sui doctissimum, egerunt tandem præcipitem. Hinc illæ lacrymæ. aula nimirum, quæ multis hodieque mentem eripit, & infatuat, PHOTIVM quoque excœcauit, vt non iniuria vetus Poëta, nescio quis, aula exire, qui pius esse volet, suadeat.

Illud mihi in præsentia de BIBLOTHECA, quæ in manibus est, pace piorum præfari testarique liceat, scriptam à PHOTIO videri, imò effici, dum Cæsaris Legatum in Assyria agens, nondum Patriarchatus dignitatem per nefas ambiit. Argumenta sunt: principiò de sacrarum imaginum cultu passim illum Catholico ritu & sentire & prædicare, vt in Euagrio Codice XXIX. in Synodo Sidetana Cod. LII. in Clemente Alexandrino Cod. CX. in Lucio Charino Cod. CXIV. in Pierio Cod. CXIX. in Procopio Gazeo Cod. CLX. Deinde, quod summos Rom. Ecclesiæ Pontifices, sanctosque occidentis patres B. Leonem, Irenæum, Ambrosium, Augustinum, ceteros, hoc in opere honorificè semper appellet. Tertiò quod initio septem enumeret Synodos, singularique, tractatu, tomo primo Conciliorum, octauam autem veram, qua restitutus in Patriarchium Ignatius Hadriani II. auctoritate, ac ne alteram quidem λῃστρικὴν, cui ipse flagitiosè præfuit, damnataque, vt diximus, est & explosa, nusquã hic nominet; citatur tamen, etsi præposterè à Ioanne Zonara, Theodoro Balsamone, & Gratiano in Decretis c. 7. q. 1. c. Hoc nequaquam 45. Iactaret haud dubiè, prædicaretque, vt suo plerumque perire sorex indicio consueuit, ac tegere odii flammam præcordiis hærentem quin euomeret nequisset. Quidam tamen homines eruditi, quibus vt assentirer nondum mihi imperare potui, secessus opportunitate, cum iterum abdicare Patriarchatu coactus esset, inuitatum, ad scribendum accessisse arbitrantur, quo solatio literarum animum curis grauem sustentaret, molestiasque omnes in librorum lectione & suauitate deponeret. Mihi verò, salua amicitia, verior sententia prior videatur. Tantum de scriptionis tempore: Illud modò ἐν παρόδῳ adiiciam, centesimo amplius anno post Ignatii PHOTIIQVE æuum, in eadem Byzantina sede resedisse *Iohannem Xiphilinum* Trapezuntium, montis Olympi Monachum, annis XI. mens. VII. cuius exstent Augustorum vitæ è Dione Cassio: qui Dion ea in parte epitomes operâ mutilatus intercidit, quemadmodum & T. Liuius multò maximam partem abbreuiatoris culpa, vt Iustini compendio Pompeium Trogum à stirpe amisimus. Pòst etiam Theodosio, cui Maximi cognomentum Nicetes tribuit, Patriarcheîum tenente, Eustathius Thessalonicensis Episc. cum Manuele CP. Imperatore contentionem super Deo Mahometi habuit; cuius & in Homerum poetarum propè Deum, & Dionysii Afri περιήγησιν explicationes vberes, & multiplici doctrina refertas hodieque legimus, non autem PHOTIVS, vt ætate prior. Poëtas cetero quin, quos hoc in opere non attigit haud prætеriisset, nisi quod fabulosas narrationes, quæ ad historiam pertinere videantur, delibauit. Redeo à diuerticulo domum. Demus scelestissimum mortatalium PHOTIVM exstitisse, turbasse Orientis Ecclesiam, ad defectionemque in προεδρίας contentionem Græcos primum sollicitasse; quandoquidem verò nullum in hoc opere eius criminis vestigium appareat, contrà plurima occurrant, quæ scriptorum nemo ne attigit quidem, nedum pertractauit, quæ, obsecro, inuidia sit repudiare omnino, ac reiicere, & ne digito quidem tangere velle, cum acerrimos fidei Christianæ perduelles Porphyrium, Lucianum, Eunapium, & Zosimum legamus

mus. Hic verò Ecclesiæ orthodoxæ capitum Rom. Pontificum encomia reperies, Beatorum cœle-
stini, Leonis, ac Gregorii: vt & Latinorum patres Ambrosios, Augustinos, alios, laudari diximus. Hæ-
reses, sectariosque passim, vt dicis deuotos execrandosque, fugiendos PHOTIVS monet: Eunomios
inquam, Nouatianos, Basilium Cilicem, Philostorgium Arianum, ipsumque adeo scelesti Arii ca-
put.

Offenditur quoque non nemo titulo BIBLIOTHECÆ, in speciem arrogantiore. Neque enim
volumen vnum Bibliothecam, vt nec mortalium vnum collegium efficere de plano pronunciat. Re-
prehendat alius ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΟΝ, inscribi, ac veluti in limine quod aiunt impingat. At memine-
rit, vt *sexcentos* Romanè, sic & Græcè mille pro infinitis dicis gratia adhiberi. Priori verò respõdeo, si
veterum exempla requirat (recẽtium enim Bibliothecarum pleni sunt omnes omnium plutei, plena
pulpita) Apollodori Atheniensis se PHOTIVS ac Diodori Siculi auctoritate, qui & sic inscribunt,
tueatur. Ceterum iustius titulum hunc foribus appendit: quod, cum fabulosas Deorum hominum-
que narrationes venditent, hic sacros iuxta ac profanos scriptores homo Christianus, iucunda qua-
dam vicissitudine tædium omne leuante, partim recenseat sigillatim, iudiciumque ferat; partim ex-
cerpta accuratè exhibeat librorum, qui temporibus interciderunt: βιβλιοθήκην iure indigitando, quod
Aegypti reges librorum optimorum cumulum ΨΥΧΗΣ ΙΑΤΡΕΙΟΝ *animi medicinas*, teste Dio-
doro, nominarint, & Asinius Pollio apud Plinium Romæ Bibliothecam dedicando, ingenia homi-
num rem publicã fecerit. Hoc autẽ in genere titulorum sudatum antiquitus, vt, quod in mercibus vi-
noque solet, edera appensa labor commendaretur. Tironis Tullii vigiliæ, quæq; exstant prudentum
in iure responsa, pandectæ, inscripti. Omnigenam historiam, copiæq; cornu Phauorinus, Hesychius
Illustris atque Aelianus sua nuncupant. Cestum seu à Deæ baltheo, siue à pugilum armis, Iulius Afri-
canus & Celsus, in quem styli acumen Origenes strinxit, scripta nominarunt; qui & Origenes Stro-
mata scripserat, vt Stromatea Clemens Alexandrinus ab argumento variè picto, stragulisque belluati
operis, quibus Themistocles hominis sermonẽ comparare solitus. B. Cyrillus Alexandr. & ipse Gla-
phyra suũ in Pentateuchum, & alterum περὶ ὁμοουσίου cõmentarium librorum quatuordecim thesaurũ
nominauit (quales esse libros omnes Domitius Piso ante exoptarat) Vt & nouem Musarum nomini-
bus Herodotus & Cephalion apud hunc ipsum PHOTIVM scripta distinxerunt. Taceo prudens,
sunt enim propè innumerabiles, reliquos, qui titulis operi additis mira varietate luserunt, tantumq;
sibi indulgendum rati, quantum sua quisque miraretur ac prædicaret. Neque libris modò Biblio-
thecæ titulus datus, sed hoc amplius, & hominibus, vt Dionysium Longinum Rhetorem Eunapius
Sardianus ἔμψυχον βιβλιοθήκην *spirantem Bibliothecam viuumq; adeo Musæum* appellare non dubitat.

Verum de veterum Græcorum Romanorumque Bibliothecis non describo, scrinia compi-
lans, otioque abutens, quæ nuper Belgii ocellus Lipsius noster disertè ad Nobiliss. virum Carolum
Croium disseruit: analecta duntaxat corollarii vice damus.

Missis itaque Paullo Aemilio, L. Corn. Sulla & L. Lucullo librorum seruandorum (vt genero-
sos maximè homines decuit, semperq; decebit) studiosis, T. Pomponius Atticus, elegans & ipse Ro-
manos inter & splendidus Bibliothecam instruens hermathenis, aliisque statuis atque imagini-
bus ornauit. Quin & de imaginibns in Bibliothecis collocari solitis, paucis est versibus commen-
tatus. Ad quem & animo fratris loco coniunctissimus M. Tullius: *Libros*, inquit, *tuos conserua, &
noli desperare eos meos facere posse: quod si assequor, supero Crassum diuitiis, atq; omnium vicos & prata
contemno.* Quid? prætereo Asinii Pollionis illam è Dalmatarum manubiis publicatam Romæ Bi-
bliothecam. Cæsarum quoque à C. Iulio inchoatam, perfectamque ab Augusto Octauiam ac Palati-
nam sileo, Traiani præterea Vlpiam. Hadrianus enim Imp. Pompeiano & Commodo Coss. cum
insignes & plurimas ædes Athenis Atticis fecisset, & agonem instituisset, si fastis Cassiodori fides,
Bibliothecam miri operis exstruxit. Iuliani adhæc τοῦ παραβάτου cetera eruditi, in libris colligendis stu-
dium exstitit. Testis ipse locuples Epist. ad Ecdicium Aegypti præfectum: Ἄλλοι μὲν ἵππων, ἄλλοι δ᾽ ὀρ-
νέων, ἄλλοι θηρίων ἐρῶσιν· ἐμοὶ δὲ βιβλίων κλήσεως ἐκ παιδαρίου δεινὸς ἐντέτηκε πόθος. *Quidam equis, alii aui-
bus, nonnulli feris voluptatem capiunt: ego iam inde à puero librorum cupiditate flagraui.* Huius Augu-
sti Bibliothecam vicissim Iouianus, hortante coniuge, & adiutante Theophilo Eunucho, ringenti-
bus interim Antiochenis, vt auctor est Suidas, cremauit. Externa quid commemorem, Aegyptios, &
Attalicos reges colligendis libris magnificos? notum Ptolemæum Philadelphum septingentorum
millium librorum cumulum contulisse, qui cumulus Alexandrino, pro dolor, tumultu conflagra-
uit. Ecquis adeò in literis hospes, qui LXX. Interpretum sacras literas ex Hebræo eiusdem iussu ver-
tentium historiam ignoret? Tacitus tamen sine flagitio præterire non possum, quantum studii in
conquirendis libris regio atque heroico animo idem Ptolemæus posuerit, vt est à Galeno Medico-
rum principe lib. 1. de natura hominis, rursumque lib. 3. Epidem. Hippocratis memoriæ proditum,
Athenien-

PRÆFATIO.

Athenienses nimirum, frumenti inopia annonæque caritate laborantibus, non prius frumentum concessisse (quod esset Aegyptus Græciæ, vt Sicilia Italiæ fertilitate suâ horreum) quam Tragicorum principum Aeschyli, Sophoclis, atque Euripidis describendorum copiam fecissent. In qua quidem re eâ fide versatum, vt præter vectigalium immunitatem, xv. talenta iisdem pignori dederit, quam quidem pecuniam post libens volensque dono misit, & exempla descripta remisit. Nam de Aristotelis Peripateticæ scholæ principis ac Theophrasti Bibliotheca à Neleo Corisci F. coëmta, & hæredibus, ne ab Attalicis regibus auferretur, humi defossa, quia nuper in Parallelis disseruimus, verbum non addam. Clearchi quoque Heracleæ Ponticæ primi Tyranni, eius qui Platonis & Isocratis auditor exstitit, Bibliotheca à Memone apud hunc ipsum PHOTIVM mirè prædicatur, cuius laudis adorea ceteros omnes Tyrannos longo post se reliquerit interuallo. Sed vnde digressi paululum, eò redeamus. Tumultuarium quidem opus, ne quid taciturnitate præuaricari videar, PHOTIANAM hanc BIBLOTHECAM exstitisse hæc indicant: eadem sæpe repetita, hiatus interdum, atque hiulca loca, neglectus stylus, reiecta denique in alteram operis partem, librorum, quos iam recensuerat, excerpta longiora. Ad oram quoque nonnulla collocata: &, quod mireris, eosdem libellos κατὰ πόδας pænè repetitos, vt Dionysii Aegei Dictyaca, Hieroclis & Himerii aliorumque non pauca, prorsus vt credam PHOTIVM memoria suâ iuuanda potius, quam vt ceteris promiscuè prodesset, hoc opus consarcinasse; aut certè postremam manum non adiecisse, limâ nitidiori opere futuro. Aulicis nimirum negotiis, atque ambitione tranuersim raptum, mentem aliò, aliò aures diuisisse.

Hactenus de PHOTII vita, & BIBLIOTHECA lectorum librorum: restat, vt cetera eius scripta in vulgus edita, quo vel in hoste virtutem miremur, recenseam. Scripsit *in B. Pauli epistolas Commentarium*: vnde pleraque hausta in Catenam suam Oecumenius transtulit, vt non contemnendum Theologum agnoscas: quòd eo gratior doctis hominibus (qui eo se adiutos in Paulo explanando fateantur ingenuè) labor hic exsistat, quo difficiliores in iis epistolis nodos occurrere B. Petrus Apostolatus Collega pronunciauit. Exstant & PHOTII opera *Canones Apostolorum, Conciliorumq. veterum leges sacrosancta* in volumen vnum corpusque collata, distinctaque capitibus, quod & *Nomocanona* nominauit, opus spissum & varium, multæque lectionis, visiturque Græcè in Germaniæ Bibliothecis; quod Theodorus Balsamon illustrandū censuit, verteruntque Latinè Gentianus Heruetus homo Gallus, itemque Belga Henricus Agylæus. Qualem inter Latinos diligentiam Burchardus Vormatiensis, Iuo Carnotensis, ac Gratianus Monachus imitati sunt longo interuallo, haud minore operæpretio. Edidit & septem Oecumenicorum conciliorum acta, visunturque principio conciliorum tomis digestorum, quæ Græcè in Belgicis Bibliothecis calamo exarata asseruantur. Epistolæ eius in Augustana Bibliotheca habentur. Encyclicam ad Patriarchales Orientis sedes, siue eius est, seu Sisinnii, vt quidam putant, Apostolica sedes, vt & prædatoriam eius Synodum, merito damnat. Exstat item epistola ad Michaelem Bulgarorum principem, à Franc. Turriano Societatis nostræ eruta, Latineque reddita, vt & *sex dissertationes de diuinitate, & incarnatione*, leguntur; tomo V. lectionum Antiq. Henrici Canisii Iureconsulti clariss. Huc accedunt & eiusdem PHOTII *Tractatus de voluntatibus in Christo*, quæ dicuntur γνωμικὰ θελήματα eodem Turriano interprete. Sed iam vela contrahamus, & PHOTIVM scriptores varios variè recensentem audiamus, linguis animisque fauete.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV, per superiorem Germaniam.

HAnc Photianæ Bibliothecæ ex Græco versionem, interprete P. Andrea Schotto, Societatis nostræ Sacerdote, ab aliquot Patribus Græcarum litterarum peritis visam & probatam, ego GREGORIVS ROSEFFIVS, *Societatis* IESV *per Germaniam superiorem Prouincialis, potestate mihi ab admodum R. P. N. Generali* CLAVDIO AQVAVIVA *concessâ, typis mandari permitto: cui rei hoc testimonio manu mea subscripto, & sigillo munito, fidem facere volui. Augustæ, Calendis Septembris. Anno* MDCV.

Georgius Roseffius.

INDEX

INDEX AVCTORVM BIBLIOTHECÆ PHOTIANÆ, ALPHABETI SERIE ET CODICVM NVMERO EX ORA INTERIORE ASSCRIPTO.

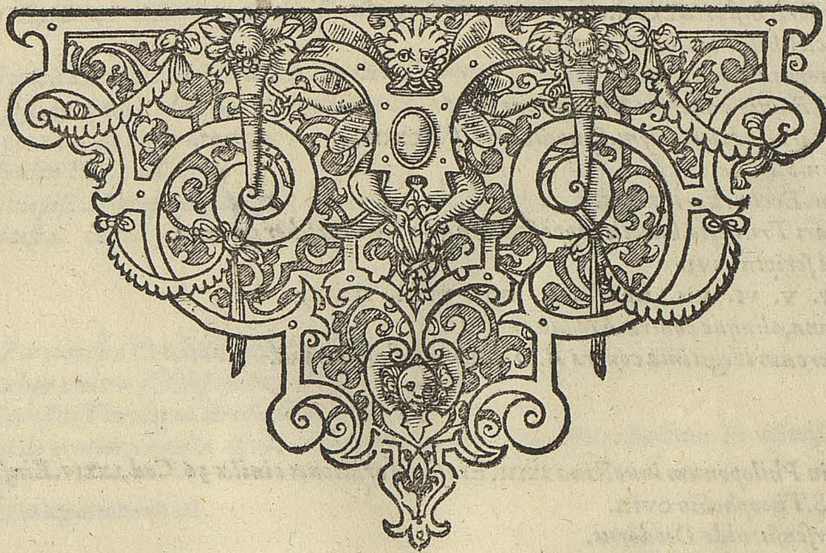
A.

B.

C.

Eustratii

Philo-

AVCTO-

AVCTORVM PHOTIANÆ BIBLIOTHECÆ SERIES CLASSIBVS, ET ALPHABETO DISTINCTA. NVMERVS EST PAGINARVM Gr. exemplaris ex interiore margine.

S. SCRI-

S. SCRIPTVRÆ LOCA, QVÆ A VARIIS THEOLOGIS IN HAC PHOTII BIBLIOtheca explanantur, appositis paginarum Gr. exemplaris numeris qui in margine sunt interiore.

GENESIS.

EXODI.

LEVITICI.

DEVTERON.

IOSVÆ.

REGVM.

IOB.

PSALMI.

ISAIÆ.

AMOS.

Ex

Ex nouo Testamento.

MATTHÆI.

MARCI.

LVCÆ.

IOANNIS.

B. PAVLI.

PETRI.

IACOBI.

APOCALYPSIS.

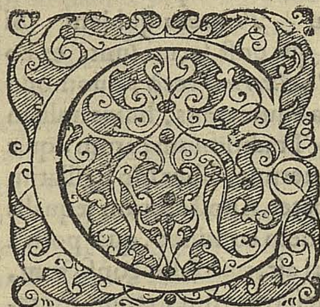
PHO-

PHOTII BIBLIOTHECA.

Seu deſcriptio atque enumeratio, lectorũ à Photio codicum. Quorum per ſumma ſaltem capita, cognitionem quæſiuit, chariſsimus illi frater TARASIVS. Sunt ij, viginti & vno demptis, trecenti.

ANDREA SCHOTTO
Antuerp. de Societate IESV, interprete.

P. Gr. 892. PHOTIVS, DILECTO FRATRI SVO TARASIO, IN DOMINO SALVTEM.

CVM PRIMVM AB VNIVERSO Senatu, ipſoque adeo Imperatoris ſuffragio, legatus in Aßyriam delectus ſum, eorum tibi codicum petiuiſti argumenta deſcribi, amantißime frater, quorum recitationi nō interfuiſſes. Cupiebas enim habere tu, cum huius moleſtæ adeo tibi disiunctionis noſtræ ſolatium aliquod, tum leuiter ſaltem effictam ac generalem cognitionem eorum voluminum, quæ nondum apud nos præſentes audientesque legiſſes, ea ſunt in uniuerſum, uno duntaxat ſupra decimam quintam partem dempto, trecenta, tot enim, niſi fallor, te abſente legi contigit. Librarium igitur nacti, tuoque voto ac deſiderio quaſi debitum ſoluentes, edimus aliquando, quotquot horum argumentorum memoria noſtra conſeruarat. Serius id quidem forſitan, quàm ardens illud tuum deſiderium flagransq; cupiditas poſtulabat: attamen citius quàm aliorum quiſpiam ſperare poterat. Hoc autem ordine ſingula ſibi argumenta ſuccedent, quo eadem hæc memoria præoccuparit. Præſertim, cum difficile haudquaquam ſit (ſi quis ita malit) ſeorſim omnia quæ ad Hiſtoriam faciunt

Id eſt, CCLXXIX. Quod autem 280 notata reperiantur, id ex eo fortaſſis accidit, quod 89. numerus omiſſus fuerit, vt ex Indice Græco apparet.

ciunt, & rursus quæ ad alium atque alium finem referuntur,

* * * * *

* * * * *

Quod si quandoque tibi, dum ipsamet studiosius tractabis volumina, breuior videbitur, aut minus accurata quorundam argumentorum hîc esse facta mentio, ne id mireris velim; Nam unum aliquem librum singulatim legenti, argumentum eius animo complecti, illudque memoriæ ac litteris mandare, · · · ei opus est, qui id modo velit; at complura simul, idque post temporis aliquod interuallum, accuratè meminisse, hoc ego non adeo arbitror esse facile. Iam verò quæcunque in lectis illis libris obuia sunt, & neque tuas forsitan, ob insitam ijs facilitatem, fugerunt curas, his ne nos quidem tantum studij quantum cæteris adhibuimus: Sed eorum maior accuratio de industria est prætermissa. An autem aliud quidpiam non inutile una cum his argumentis supra tuam petitionem accedat, id tu melius intelliges. Vtilia sane tibi hæc modo edita futura sunt, cum summatim eorum tibi memoriam refricent, quæ tute per te legendo percurristi: tum vt citius reperias, si quid in ijs quæras; quin etiam, vt facilius adsequaris ea, quæ forte nondum intelligentia perceperis.

THEODORVS PRESBYTER 1

I. Cod. *De Scriptis S. Dionysii Areopagitæ.*

LECTVS EST THEODORI PRESBYTERI *liber*, quo docet germanum esse S. DIONYSII *opus*. Soluuntur autem quatuor potissimum argumenta. *Primum* quidem: Si genuinus est, cur SS. Patrum nemo, qui post secuti sunt, ex eo libro sententias aut testimonia citarit? *Alterum* verò; quomodo Eusebius Pamphili, SS. Patrum scripta enumerans, huius nullam fecerit mentionem. *Tertium*; quomodo Traditionum earum, quæ in Ecclesia per incrementa, & diuturni temporis spatia creuerunt, liber hic sigillatim texat narrationem. Magnus enim Dionysius, vt ex Actis patet, Apostolorum æqualis fuit; hic vero liber earum maximè Traditionum descriptionem continet, quæ postea sensim in Ecclesia inualuerunt. Non igitur verisimile videri ait, imò falso confictum, quæ longo post tempore à morte magni Dionysij in Ecclesia orta sint, atque excreuerint, ea Dionysium describenda suscepisse. *Quartum*; cur epistolã B. IGNATII hic liber citat? Dionysius enim [vt diximus] Apostolorum temporibus floruit: Ignatius verò Traiano Aug. imperante, martyrij certamen certauit, & paulò ante mortem eam epistolam, quã hic liber citat, conscripsit. Quatuor his igitur argumentis controuersa dissoluere studet Theodorus, efficitq; pro virili legitimum illum esse magni Dionysij partum. (margin: Act. 17.)

SCHOLION. *EXTARET utinam Theodorus iste, De legitimis* B. DIONYSII *Areopagitæ libris; aut quam vellem inde ἐν ἐπιτομῇ excerpta Photius, vt alibi minus fortasse necessaria, repræsentasset. Quoniam vero nostræ tempestatis sectarij eadem reciprocando iterant, ac veluti ab inferis reuocant, quatuor hisce argumentis breuiter respondebo. Copiosius alij, vt ad Hilduini, Caroli Magni æqualis, Areopagitica Matthæus Galenus, & ad Pachymeræ paraphrasin Godofr. Tilmannus: denique Tomo II. Annalium Ecclesiasticorum ad annum Christi CIX. Illustriss. Cæsar Card. Baronius, sanè de omni sacra antiquitate, atque adeò militante in terris Ecclesia, Dei sponsa, optimè meritus.* Primò *igitur à SS. Patribus nunquam*

nunquam aduocari B. DIONYSIVM *inficiamur. Laudat enim frequenter B. Cyrillus Alexandrinus, Origenes, Damascenus, Agatho & Gregorius I. Pontifices, aliiq́. Nam & Maximus Martyr, Michaël Syngelus, & Georgius Pachymerius, non modo defendunt à calumniis, sed & scholiis eruditis illustrant. Adde quod infra quoque in non recenti opere, sanctis scriptoribus adnumeratus legatur, pag. 469. II. Eusebij Pamphili silentium suspectum merito esse debet, quòd Arianismo infectus ille, eius scripta recensere idcirco cauit, quia vel vno S.* DIONYSIO *Arij causam iugulari posse videret. III. Cærimonias verò, ritusq́ Ecclesiæ iam inde ab Apostolorum temporibus exortas, ac veluti per manus traditas in Ecclesiam promanasse, atque in hæc usque tempora apud pios homines perdurasse, nemo negabit, nisi qui ab Ecclesia Catholica Romana desciscentes in Nouatorum castra transfugerunt: docetq́ copiose Franc. Turrianus noster, itemq́ Baronius Card. Tomo I. Annalium, de Essenis agens. IV. Quod verò B. Ignatii Martyris epistolam citet, qui Traiano imperante Martyr obiit, nemini mirum videbitur, qui ex eodem illo Baronio B.* DIONYSIVM *ad ea vsque tempora peruenisse, certò cognorit. Sed nos de his* σὺν θεῷ *copiosius libro de scriptis SS. Patrum in dubium reuocatis, ac vindicatis.*

ADRIANI

Isagoge S. Scripturæ. II.

LECTA est ADRIANI *introductio in S. Scripturam.* Vtilis liber ijs, qui ad eam primum aggrediuntur.

SCHOL. *Hanc Græcè nuper repertam Augustæ Vindelicorum, editamq́ video cum Vitis XII. Prophetarum minorum.*

NONNOSI

Historia Legationum. III.

LECTA est NONNOSI *Historia*, qua legationem suam complectitur ad Aethiopas, & Homeritas, atque Saracenos susceptam, populos tum potentissimos; & ad alias item Orientis gentes. Iustinianus Romanum tunc imperium tenebat: Præfectus vero Saracenorum Kaïsus erat, *a* Arethæ nepos; qui & ipse Præfectus, ille fuit ad quem Nonnosi auus ab Anastasio Imperatore legatus fuerat, & pacis fœdera sanxerat. Quin &
2. Nonnosi pater, cui *b* Abramo nomen, ad Alamundarum Præfectum Saracenorum orator aliquando profectus, duos Romanorum duces, Timostratum, atque Ioannem, belli iure captos, vna liberauit; Iustino Imperatori in ducibus his liberandis subseruiens. Porro Kaïsus, ad quem Nonnosus missus, duabus præerat gentibus apud Saracenos clarissimis, Chindinis, & Maadenis. Ad quem ipsum Kaïsum Nonnosi quoque pater, antequam hæc Nonnoso legatio mandaretur, à Iustiniano missus est; pacisque fœdera ita constituit, vt Kaïsi filium Mauiam nomine, obsidem acceperit, & Byzantium ad Iustinianum adduxerit. Post quæ duplici Nonnosus nomine legatus missus est: Vt Kaïsum, si posset, ad Imperatorem adduceret: Et ad *c* Auxumitarum Regem (cui genti *d* Elesbaas tunc præerat) itemque ad *e* Homeritas proficisceretur. Auxumis permagna est ciuitas, & quasi Aethiopiæ totius metropolis, magis ad meridiem & orientem vergens, quam Romanum imperium. Nonnosus verò, multis gentium superatis insidiis, ferarumque periculis (præter viæ incommoda, multaque discrimina, in quæ sæpenumero incidit) tamen quæ voluit perfecit, & saluus est patriæ redditus.

a. De quo Procop. lib. 1. inf. pag. 34. & lib. II. pag. 37.

b. Hic Abrahamius (quinque syllabis) vir pius & presbyter nominatur in Actis S. Arethæ Martyris apud Sur. Tom. V. 24. Octob.

c. De quibus Niceph. Lib. XVII. cap. 32.

d. Cuius mentio in S. Arethæ Actis sup. citatis, & Niceph. lib. XVII. cap. 6.

e. Niceph. Lib. VIII. cap. 35. & XVII. cap. 32. Theophan. Byzant. inf. pag. 38

Kaisum refert, misso iterum Abramo ad illum legato, Byzantium profectum esse, suamque Præfecturam Ambro & Iezido fratribus diuisisse: ipsum vero Palæstinæ Præfecturam ab Imperatore administrandam suscepisse, infinitamque hominum subditorum secum multitudinem duxisse.

Quæ nunc Sandalia dicta, Arbylas appellasse Veteres ait; & *f* φακιόλιον, φασώλιν.

f. Vide notas Græci exemplaris, Suidam, & Notas ad Curolapat. de Offic. Constatinop.

Saracenorum ait plerique, tam qui *g* in Phœnicone, quam qui vltra Phœniconem

g. Phœniconis vrbis Aegypti meminit inf. Olympiodorus pag. 112. Diod. Sicul. Lib. III. Locum esse maritimum ad sinum Arabicum scribit.

& Taurenos, quos vocant, montes degunt, *h* locum quendam pro sacro habent, alicui Deorum consecratum; quo bis quotannis conueniunt. Horum conuentuum ipsorum alter, mensem durat integrum, ad medium fere ver, quando Tauri signum Sol in Zodiaco tenet: alter vero in duos alteros menses extenditur, agiturque post æstiuum solsti-

h. Non omnino dissimile, quod narrat Ctesias in Indicis inf. p. 68.

tium. In his ait conuentibus, summa viget tranquillitas, non solum inter ipsos, sed & cum omnibus aduenis. Quin etiam feras cum hominibus, non tantum inter se, pacate tunc degere fabulantur. Narrat & alia multa inopinata, & a fabulis non absimilia.

a. Ctesiam fortassis imitatus, à quo nonnulla mutuari videtur.

Adulin scribit ab Auxumi quindecim itinere dierum distare. Proficiscenti vero Auxumin Nonnoso cum suis, maximum hoc obiectum spectaculum, ad regionem Auen dictam, quæ media est inter Auxumin, & Adulin vrbes, elephantorum nimirum multitudo non modica, imò millia ferme quinque. Pascebant hi elephanti maximo in campo, propiusque accedere nemini incolarum facile erat, neque pasto prohibere. 3. Hoc illis interim spectaculum occurrit.

De cœli quoque constitutione dicere oportet, quæ est ab Aue ad Auxumin: contra enim æstas illic & hiems accidit. Nam Sole Cancrum, Leonem, & Virginem obeunte, ad Auen vsque (vti & nobis) æstas est, summaque cœli siccitas. At ab Aue Auxumin versus, & reliquam Aethiopiam, hiems est vehemens, non integro quidem illa die, sed quæ b à meridie semper & vbique incipiens, coactis nubibus aerem obducat, & horrendis imbribus oram illam inundet. Quo etiam tempore Nilus latè Aegyptum peruadens, maris in modum terram irrigat. Cum autem Sol Capricornum, Aquarium, & Pisces perambulat, aër vice versa Adulitis in Auen vsque imbribus regionem inundat, ijs verò qui ab Aue Auxumin, cæteramque Aethiopiam versus iacent, æstas est, & maturos iam fructus terra præbet.

b. Simile quid in Indicis refert Ctesias Cnidius inf. 68.

Nauiganti à Pharsa Nonnoso, & ad extremam vsque insularum delato, tale quid occurrit, vel ipso auditu admirandum. Incidit enim in quosdam forma quidem & figura humana; sed c breuissimos, & cutem nigros, totumque pilosos corpus. Sequebantur viros æquales fœminæ, & pueri adhuc breuiores. Nudi omnes agunt, pelle tantum breui adultiores verenda tecti, viri pariter ac fœminæ: agreste nihil, neque efferum quid præ se ferentes. Quin & vox illis humana, sed omnibus, etiam accolis, prorsus ignota lingua, multoque amplius Nonnosi socijs. Viuunt marinis ostreis, & piscibus è mari ad insulam proiectis. Audaces minimè sunt, vt nostris conspectis hominibus, quemadmodum nos visa ingenti fera, metu perculsi fuerint.

c. De Pygmaeis inf. Ctesias in Indicis pag. 68. Iuuenalis quoq; Plinius, & Solinus. Consule etiam Notas ad Græcum exemplar.

THEODORI ANTIOCHENI

Pro S. Basilio aduersus Eunomium libri XXV.

IV.

Lecti sunt Theodori Antiocheni *Pro a Basilio aduersus Eunomium libri b viginti quinque*. Est illi phrasis non vsquequaque perspicua; sensibus tamen & argumẽtis nimium quantum densus, S. Scripturæ testimonijs egregiè abundat. Ad verbum ferè Eunomii rationes refellit, imperitum eum valde externarum disciplinarum, multoque magis nostræ Theologiæ, pluribus ostendens. Hic verò Mopsuestiæ, vt puto, Episcopus fuit.

a. Iam vita functo, vt doceris inf. pag. 167.
b. infra pag. 207 XXVIII. scripsisse commemoratur.

SOPHRONII

De eadem re liber.

V.

Lectvs similiter Sophronii *Pro Basilio contra Eunomium liber*, Theodoro apertior, & multo doctior ac breuior. Neque enim per omnia Eunomium persequitur; sed illa potissimum exagitat, atque refellit, quæ summa capita hæresis Eunomij 4. continere videbantur. Charactere vsus est* distinguente ac definiente: & vt plurimum solutus illi, minimeque vinctus sermo, non ingratus tamen, immo & logicis argumentationibus perquam floridus est.

* ἀφοριστικῷ.

GREGORII NYSSENI

Eiusdem argumenti opera duo.

VI.

Lectvs est a Gregorii *Nyssæ Episcopi* similiter *pro Basilio aduersus Eunomium liber*. Stylus illi, si cui Rhetorum, illustris, & iucunditatem auribus instillans. Sed nec ipse quidem ordine Eunomij scriptum reprehendit. Quamobrem & Theodoro concisior est, & Sophronio latior, abundat enim enthymematise, atque exemplis. Illud

a. Exstant eius Libri XIII. aduersus Eunom. in Biblioth. Vaticana, Boica, & alibi.

autem

autem verè pronunciauerim, quantum Gregorius venustate, splendore, & mirifica iucunditate antecellit Theodoro, tantum etiam argumentorum copia & vbertate eundem vincere connititur.

LECTVM est alterum eiusdem GREGORII *Nysseni opus*, de eadem ipsa re: in quo rationibus validioribus cum Eunomio manus conserens, eum vi expugnat, omnia impietatis firmamenta labefactans. Venustas verè orationis, & splendor iucunditate mixtus, etiam in hoc opere decenter se ostendit. VII.

ORIGENIS

De Principiis libri IV. VIII.

LECTI sunt ORIGENIS [a] *De Principiis libri IV.* Horum *Primus* de Patre, & Filio, & Spiritu sancto agit. Quo in libro plurima blaspheme scribit: vt, Filium à Patre factum, Spiritum à Filio: & Patrem quidem per omnia quæ existunt peruadere; Filium vero ratione duntaxat prædita; Spiritum autem ea tantum, quæ salua facta sunt. Tradit & alia nimium absurda, impietatisque plena; animarum migrationes, & animata sidera, pluraque id genus alia nugatus. *Primo* itaque libro [b] fabulose differit de Patre, & (vt ipse appellat) de CHRISTO, & de sancto Spiritu; insuper & de naturis ratione præditis. *Secundo* vero, de Mundo, rebusque in eo conditis: præterea vnum eundemque esse Deum Legis, & Prophetarum: Vnum item esse veteris & noui Testamenti Deum: De Saluatoris Incarnatione: Eundem spiritum in Moyse, & alijs Prophetis, sanctisque Apostolis fuisse. Adhæc de Anima, de Resurrectione, de Pœna, de Præmijs. *Tertio* de Arbitrij libertate: Qua ratione diabolus, contrariæque potestates, iuxta Scripturarum doctrinam, cum humano genere pugnent: Mundum item ortum habere, & corruptioni obnoxium esse, vt qui à tempore initium sumpserit. *Quarto* item libro de fine vltimo: diuinas esse Scripturas: de Ratione denique legendi & intelligendi Scripturas.

a. Lege de his D. Baron. Card. To. V. ad A. C. 397. Exstat elegans epistola B. Hieronymi ad Auitum de cauendis Origenis περὶ ἀρχῶν erroribus.

b. μυθολογούμενος.

EVSEBII CÆSARIENSIS EPISC.

[a] *Scripta pleraque.* IX.

LECTI sunt *Euangelicæ præparationis* EVSEBII *libri quindecim*: quibus vt plurimum inanem Gentium doctrinam vellicat, quamque dissoni ipsi inter se perpetuò
5. fuerint. Meminit vero initio libri decimiquinti, & in eodem extremo, alterius Operis, quod *Euangelicam Demonstrationem* nominat, quæ post *Euangelicam Præparationem* consequitur; quod hæc quidem reprehensio fere sit erroris gentium, illa verò confirmatio præconij Euangelici.

LECTI sunt EVSEBII *Euangelicæ Demonstrationis libri* [b] *viginti.* X.

LECTI sunt & EVSEBII [c] *Ecclesiasticæ Præparationis libri* . . . . in quibus excerpta sunt. XI.

LECTI sunt item EVSEBII *Ecclesiasticæ Demonstrationis libri* . . . . . XII.

LECTI sunt EVSEBII *Confutationis, & Apologiæ libri duo.* Alteri item duo, qui à prioribus duobus cum assertionibus quibusdam differant, in cæteris dicendi genere, ac sensu ijdem sunt. XIII.

Adfert verò, vt ab Ethnicis profecta, argumenta quædam aduersus sinceram nostram religionem; eademque rectè, licet non per omnia, refellit. Phrasi neque iucundus vspiam, neque perspicuus: homo tamen multæ doctrinæ est: tametsi mentis acumine, affectuumque constantia, quantum in dogmatum accurata tractatione est opus, indigeat. Etenim & hîc eum pluribus locis blasphemum in Filium videas, eundemque secundam causam appellantem, ac summum Imperatorem; aliaque id genus Arianici furoris germina apparent. Constantini Magni temporibus floruisse clarum est, fuisseq; S. Martyris *Pamphili* virtutis ardentem amatorem, vnde & *Pamphili* cognomentum adeptum esse quidam affirmant.

a. Plura enumerat B. Hieron. in Catalogo cap. 81. & ex illo Sophrō. ac Suid.

b. Hodie decem duntaxat leguntur.

c. Vtrumq; hoc opus Ecclesiast. Præparat. ac Demonstrat. intercidit, neque meminit B. Hieron.

APOLLINARIVS HIERAPOLITA

De Pietate & Veritate, aduersus Gentes.

LECTVS est [a] APOLLINARIVS *aduersus gentes, De Pietate, itemq; De Veritate.*

 Hierapo-

Apollinar. Hierapolita est ſcriptor hic, eius quæ in Aſia Hierapoleos creatus Epiſcopus: floruit vero Marci Antonini Veri Romæ imperantis temporibus. Vir ſane præſtans, & phraſi vſus non pœnitenda. Ferunt & *b* alia ipſius ſcripta cõmemoratu digna circumferri, ſed quæ in meas nondum manus peruenerint.

b. Vide Niceph. Lib. IV. cap. 11. & 32.

a. Cuius & B. Hieron. meminit in Catalogo. Cap. XXVI. Alius ab hoc & poſterior multo fuit Laodicenus ille Syrus, de quo Suidas. Sozomen. lib. V. cap. 17. Socrat. lib. III. cap. 13.

GELASIVS

Synodi primæ ſcriptor.

XV. LECTA & *a Primæ Synodi actio*, tribus comprehenſa libris. GELASII titulum *b* opus præfert: nec tam actio, quam hiſtoria eſt. Sermo vilis & humilis, niſi quod minima quæque in Synodo geſta narret.

b. De quo infra copioſius Cod. LXXXVIII. pag. 119.

a. De ſeptem Synodis Oecumenicis Photij exſtat Libellus To. I. Concil. Qui & Græcè alibi itemque anonymi duo.

SYNODVS III.

XVI. LECTA eſt *actio tertiæ Synodi*, conſtans ferè *a* epiſtolis Diui Cyrilli ad Neſtorium, & impij huius viciſſim ad illum.

a. Quarum inf. quoque mentio Cod. CLXIX. pag. 196. Ipſam vero Synodum habemus in Germania editam Græcè, & Latinè Theod. Peltano interprete.

SYNODVS IV.

XVII. LECTA eſt *actio quartæ Synodi*, varijs quidem libris comprehenſa, actionibus vero quindecim: quibus Dioſcorus, & Eutyches damnati, anathemate cum ipſis percuſſo & Neſtorio: Sanctus verò Flauianus etiam à morte innocens iudicio declaratus eſt; vti quoque Euſebius Dorylæi Epiſcopus, & Theodoretus, & Ibas. Geſta ſunt & alia quædam ſingulatim, & pietatis doctrina confirmata.

SYNODVS V. 6.

XVIII. LECTAE quoque *actiones quintæ Synodi*, quibus tractatum *a* de *Tribus*, vt vocant, *Capitulis*: de Origene, qui cum ſcriptis ſuis anathemate damnatus: de Diodoro Tarſenſi, & Theodoro Mopſueſtiæ, qui & ipſi ſimiliter excommunicati. Anathemate quoque damnata, quæ Theodoretus aduerſus Cyrillum *Capita* ſcripſit duodecim. Geſta ſunt ante hanc quædam de Zóora, & Anthimo illo, qui ex Trapezuntina Conſtantinopolitanam ſedem inuaſit: aliaque præterea, quæ hac ipſa Synodo comprehenduntur.

a. De quib. legẽdus Card. Barõ. To. VII. Annal.

SYNODVS VI.

XIX. LECTA ſunt *acta ſextæ Synodi*, Actionibus *a* . . . quibus Sergius, Cyrus, Pyrrhus Conſtantinopolitanus damnati; Honorius item Romanus, Polychronius, alijque cum illis, vnam voluntatem, vnamque *b* operationem in CHRISTO aſſerere auſi: veritatis vero dogma *c* confirmatum.

a. XVIII. Vt D. Baron. To. VIII. ad annum Chr. 680. & 681.

b. ἐνέργειαν.

c. Præſertim comperta Polychronii Presbyt. ac Monachi monothelitæ in mortuo excitando impoſtura, quam leges Actione XV. apud Baron. Card.

Schol. HONORIVS item Romanus] *Antidoton huic calumniæ veneno adhibendum. Neque enim Honorius Pontifex, à ſui ſæculi ſcriptoribus laudatus, cum Monothelitis de vna in* CHRISTO *voluntate ſenſit, vt S. Maximus Martyr, ex ore etiamnum ſuperſtitis ſcribæ Pontificii, in Dialogo cum Pyrrho teſtatum reliquit: ſed inuidia quadam adducti Græci, quòd ſuos Patriarchas plurimos hac in Synodo errorum conuictos moleſtè ferrent, hanc notam Romanæ ſedi (cuius nunquam fides, promittente* CHRISTO, *defecit) per nefas inurere tentarunt. Igitur quod in pleriſque aliis ſollemne iis fuit, ac manifeſto ſæpius deprehenſum, fraude ac fide Græca etiam hanc Synodum, addendo, curtando, & mutando inquinarunt. Cuius rei idoneos laudare teſtes poſſumus, atque adeo plurimos omni exceptione maiores. En tibi vnum de multis exemplum. Theodorus Patriarcha CP. erroris in hac ipſa Synodo conuictus, & abdicare coactus, vna cum Macario Antiocheno Patriarcha, cum primum poſt Gregorii ſibi ſuffecti mortem, edita fidei legitima profeſſione, poſtliminio reſtitutus eſt, ſuo ſublato*

sublato nomine, Honorii Pont. Rom. ab omni hæresi alieni nomen, parua litterarum mutatione subiecit, pluraque Harpyis vnguibus contaminauit. Eius rei auctorem habemus Anastasium Bibliothecarium. Et quiuis actiones legens facile deprehendat, cum aliàs sæpe interlocutum sit, hîc re tam graui non excussa, legatos nullum pro Pontifice verbum fecisse. Imò & Agathonis epistolam Synodus probando, & Honorium damnando, secum ipsa profectò stolide nimis pugnaret. Atque his nixa fundamentis fabula, ad hæreticos vsque eo manauit, vt & Catholicos quosdam in fraudem induxerit.

Plura te, lector, legere cupiam, consultis ampliss. Cardinalib. Roberto Bellarmino To. I. Controu. III. lib. IV. cap. XI. & Cæsare Baronio Tom. VIII. Annalium Eccles. ad annum Christi 680. & 681. & Stanislao Hosio lib. II. contra Brentium. Mitto Franc. Turrianum lib. de VI. VII. & VIII Synodo. Albertũ Pigium lib. IV. Hierarchiæ, cap. VIII. & Ioan. Hessel. lib. de cathedra Petri firmitate, cap. XI. & Onuphrium Panuinium ad Honorium Platinæ.

SYNODVS VII

XX.

LECTA sunt *Gesta septimæ Synodi*, actionibus *a*. . . quibus de Iconomachorum hæresi triumphus ductus, & Orthodoxorum fides inclaruit.

a. VII. Vti acta testantur, quæ legas apud Card. Baron. To. IX. OCTAVAM *Synodum hic non recenseri, argumentum est de multis, scriptam hanc à Photio Bibliothecam ante exortos de Patriarchatu tumultus.*

IOANNES PHILOPONVS

De Resurrectione.

XXI. *Legẽdus Niceph. lib. XIIX. ca. 47*

LECTVS IOANNIS PHILOPONI *De Resurrectione liber* Tomis. . quibus corporum Resurrectionem reijcit, & multa inconsiderate iactat, SS. etiam Patrum auctoritatem risu insectari ausus.

THEODOSIVS MONACHVS

Contra Philoponum.

XXII. *a.* χεῄσεων.

LECTA est THEODOSII *Monachi* earum, quæ à Ioanne Philopono adductæ sunt *a* citationum aduersus corporum Resurrectionem, elaborata *Confutatio*; in qua & loca sacræ Scripturæ, sanctorumque Patrum adducit, quibus Ioannis amentia refellitur.

CONONIS, EVGENII, & THEMISTII

In Philoponum inuectiuæ.

XXIII.

LECTÆ sunt *a* CONONIS, EVGENII, & THEMISTII aduersus Ioannis Philoponi de carnis Resurrectione deliramenta *Inuectiuæ*, quibus acriter adeo ipsum insectantur, vt etiam omnino à Christiana fide abhorrere hominem affirment, licet in eo cum illo sentirent, quòd nec ipsi reciperent Chalcedonense Concilium.

a. Cuius non semel meminit Niceph. Callist. Themistius autem idem videtur ille, aduersus quem scripsit Theodorus Monach. inf. Cod. CIIX. pag. 153. Card. porro Baron. pro Eugenio Euagrium habet Tom. VII. ad A. Chr. 535.

ACTA DISPVTATIONIS HAERETICORVM

coram Ioanne Patriarcha C P.

XXIV.

LECTVS liber *Acta* continens *disputationis* initæ coram *a* Ioanne Regiæ vrbis Episcopo, Iustino imperante, *inter Cononem & b. Eugenium c* Tritheitas, *& Paulum ac Stephanum*, qui & ipsi *d* hæsitantiũ de numero erant. Hic visuntur Conon, & Eugenius Philopono patrocinari. Cum enim Paulus & Stephanus ab ipsis postularent, vt Philopono anathema dicerent, recusarunt.

a. Fuit hic Ioannes III cognomẽto Scholasticus *sub Iustino Minore, de quo etiã inf. pa. 97. Vide Baron. Card. To. VII. ad A. C. 564.*

b. Euagrium nominat D. Baron. Card. ad annum Christi 535. Tom. VII.

c. Ita Philoponi sectatores dicti, quod tres naturas in sacrosancta Trinitate profitendas censuerint. Leont. Act. V. extrema. Niceph. lib. XVIII. cap. 49. lege.

d. Quo nomine appellati Eutychiani atque Seueriani, qui neque palam Eutychetis errores profiteri ausi, neque ad Catholicos sese adiungere, nisi prius damnatis Tribus capitulis, voluerunt. Card. Baron. sup. & Leont. Act. VI. extrema.

Quin

Quin & proferunt testimonia, quod cum Seuero & Theodosio ipsorum præceptoribus, eadem sentiret. Hi quidem multas in Theologicis pias voces adhibent, vt Trinitatem consubstantialem esse, eiusdemq; naturæ, & vnum Deum, vnamq; Diuinitatem; blasphemant vero, dum aiunt Patrē & Filium & Spiritum sanctū partiales esse substantias, propriasque diuinitates, & proprias naturas. Ita secum ipsi, & cum veritate pu- 7.
gnantes, alia plura id genus deliramenta proferunt.

S. IOANNIS CHRYSOSTOMI

XXV.

In mortem & ascensionem CHRISTI, *itemque im Pentecosten Orationes.*

LEGIMVS CHRYSOSTOMI nomine inscriptum librum, *Notationes in mortem* CHRISTI. Sunt autem breues Orationes duæ & viginti. Habentur & in eodem volumine similes *In ascensionem Domini* aliæ duæ & viginti: & *in Pentecosten* quoque Orationes septendecim.

SYNESII CYRENAEI

Scripta.

XXVI.

LECTAE sunt Episcopi Cyrenes, cui SYNESIO nomen, *de Prouidentia*, *& de Regno*, [a] alijsque nonnullis *Orationes*. Stylus illi sublimis quidem & grandis, sed qui ad [b] popularem simul dictionem aliquantum inclinet.

b. al. poëticam.

a. Vt de Insomniis, Caluicie, Dono, Constitutione, cæterisq; à Gul. Cant. vna cum Hymnis Græce & Latinè vulgatis. Vide Suid. & Niceph. lib. XIV. cap. 55.

c. CLX. numerat Niceph. supr.

LECTAE sunt & eiusdem [c] Epistolæ variæ, venustate ac dulcedine fluentes, cum sententiarum robore ac densitate.

d. Epist. 105. quæ est ad Eutropiū fratrē, inter alias opiniones philosophicas Christianis dogmatibus aduersantes, Theophilo non ignorandū scribit, longe se ab eo abesse, vt vulgi opinionibus de resurrectione consentiat.

Prodijt hic è Gentilium Philosophorum schola, quem aiunt ad diuinam Christianorum doctrinam inclinantem, alia quidem facile recepisse, sed (quod equidem haud scio an [d] aliunde, certè ex epistola ipsius ad Theophilū manifestè deprehenditur) de Resurrectione dogma suscipere noluisse. Verū [e] ita sentiens, nostris tamen est dogmatibus initiatus, imò etiam summo sacerdotio dignus habitus, cum ad aliam viri probitatem, pariterque actam vitam respectu habito, tum quod non posset non, qui sic homo vitam instituisset, Resurrectionis lumine illustrari. Nec ea spes fefellit. Facillimè enim simul atque Episcopus creatus est, [f] Resurrectionis etiam doctrinam credidit. Cyrenem verò illustrauit, quo tempore Alexandriæ Theophilus præsidebat.

e. Finxisse hanc opinionem sanctissimum virum, ad effugiendum hac arte onus Episcopale demonstrat Baron. Card. To. V. ad A. Ch. 410.

f. Eam quam solerter Platonico Philosopho cuipiam persuaserit, docebit te Limoniarij Ioan. Moschi Euirati. cap. CXCV. lectu dignissimum,

EVSEBII PAMPHILI

XXVII.

Ecclesiasticæ historiæ libri X.

LECTI sunt EVSEBII *Ecclesiasticæ historiæ libri decem.* Auspicatur à nato Christo vero Deo nostro, & per Tyrannorum tempora accuratè progressus, ad Constantini Magni imperium pertingit, diligentius quæ in Ecclesijs sub illo, & ab illo instituta, decretaque sunt, pertractans.

SOCRATIS

XXVIII.

Ecclesiasticæ historiæ libri VII.

LECTA est SOCRATIS *Ecclesiastica historia*, Eusebium proximè excipiens: ducto quidem initio à Constantini Imperio, & ad Theodosij minoris tēpora perducendo. Scriptor hic *Ammonium & Helladium*, Alexandrinos Grammaticos frequentans, etiamnum puer Grammaticam edoctus est ab ethnicis doctoribus, ob seditionem patria profugis, & Constantinopoli agentibus. Continet verò hoc opus centum quadraginta annorum res gestas, omnisque adeo historia septem est libris comprehensa.

Stylus

Stylus illi non admodum ſplendidus, ſed nec in dogmatibus valde accuratus eſt. SOCRATES.

EVAGRII SCHOLASTICI

Eccleſiaſt. hiſtoriæ Libri VII.

LECTA EVAGRII *Scholaſtici*, ex-præfecti, nati *a* Epiphaniæ vrbe Cœleſyriæ, *Eccleſiaſtica hiſtoria libris ſex*: inchoans à fine Socratis & Theodoreti hiſtoriarū, pertingenſque ad Mauricij annum *b* duodecimum imperij. Stylus huic non ingratus; tametſi interdum redundare quodammodo videatur: certè in doctrinæ veritate ceteris hiſtoricis accuratior eſt. Habet autem & de imaginibus quædam *c* exempla. XXIX.

a *Vide Notas Græci exemplaris in extremo.*
b *Card. Baron.* δέκατον *legit Tom. 8. ad annum 594.*
c χρήσεις.

HERMIÆ SOZOMENI

Hiſtoriæ Eccleſiaſt. Libri IX.

LECTA eſt HERMIÆ SOZOMENI *Salaminii*, Scholaſtici, *Eccleſiaſtica hiſtoria libris nouem*; quam nuncupat Theodoſio minori. Auſpicatur à conſulatu Criſpi, eiuſque patris Conſtantini, & perducit ad Theodoſij Minoris imperium. Hic Conſtantinopoli ius olim dicebat: eſtque Socrate in ſtylo præſtantior; à quo etiam in narrationibus quibuſdam diſſentit. XXX.

THEODORETI

Hiſtoriæ Eccleſ. Libri V.

LECTA eſt THEODORETI *Hiſtoria Eccleſiaſtica*. Omnium quos proximè nominaui conuenientem magis hiſtoriæ ſtylum adhibet. Clarus enim, & grandis eſt, minimeque redundans; niſi quod tranſlationibus interdum audacius, & penè ineptè vtatur. Hic etiam quàm ceteri fuſiùs ſecundæ Synodi geſta commemorat; quæ alij tanquam in concurſu, dicis gratia, & obiter ferè narrant, quaſi de ea loqui refugiant. Veruntamen ne ipſe quidem omnia ſigillatim refert. Hiſtoriam inchoauit ab hæreſi Arij, pertexuitque & ipſe ad Theodoſij Minoris tempora, & vſque ad *a* Diodori exceſſum, quando Conſtantinopoli *b* ſacrorum Antiſtes Siſinnius fuit. XXXI.

a Θεωδώρȣ *hîc reponendum ex auctoritate Theodoreti lib. V. cap. vlt.*
b *Vid. inf. pag. 9 in Phil. Sideta.*

S. ATHANASII

Epiſtolæ.

LECTÆ ATHANASII *Epiſtolæ variæ* (quas inter & de eius receſſu, tanquam Apologia, collocantur nonnullæ) eleganter ſimul, & ſplendidè, clareque compoſitæ; perſuadendi inſuper vi, ac venuſtate floridæ, vt iucundum ſit, quam ibi Apologiam ſcribit, audire. XXXII.

IVSTI TIBERIENSIS

Iudæorum regum Chronicon.

XXXIII.

LECTVM eſt IVSTI TIBERIENSIS *a* *Chronicon*, cuius hæc inſcriptio: IVSTI TIBERIENSIS *Regum Iudæorum, qui coronati fuerunt.* Hic è Tiberiade Galilææ opido ortum, nomenque traxit. Auſpicatur hiſtoriam à Moyſe, perducitque ad exitum vſque Agri ppæ, ſeptimi è familia Herodis, & Iudaicorum Regum poſtremi. Qui regnum ſub Claudio accepit; creuit ſub Nerone, ampliuſque dein ſub Veſpaſiano; obiit autem tertio Traiani anno, quo & hiſtoriæ finis ducitur. Stylus huic maximè conci-

a *Meminit in Catalogo B. Hieron. cap. 14. Ioſephus item in vita ſua, & Stephanus* περὶ πόλεων, *Suid. aliiq.*

IVSTVS TIB. concisus,& pleraque relatu cumprimis necessaria prætermittit. Communi autem Hebræorum vitio laborans,Iudæus genere cùm esset,de CHRISTI aduentu, deq; iis quæ ipsi acciderunt, aut de miraculis ab illo patratis,nullam prorsus fecit mentionem. Parentem Hebræum quendam habuit,cui Pisto nomen; mortalium ipse(vt Iosephus ait) nequissimus,& pecuniæ cupiditati ac libidini seruiens.Contendit idem in Repub.cum Iosepho,cui multas struxisse insidias fertur: Iosephus tamen,etsi sæpenumero hostem comprehendisset,verbis dumtaxat castigatum eum,pune abire permisit. Historiam verò, quam texuit,magnam partem confictam aiunt, eaque potissimum, quibus Romanorum aduersus Iudæos bellum, & Hierosolymorum excidium persequitur. 9

IVLII AFRICANI *Historia, & alia.*

XXXIV.

LEGIMVS AFRICANI illius *Historiam*,qui *Cestos*,vt nominant,libris quatuordecim composuit. Concisus quidem est,nihil tamen cognitu necessarium omittit. Incipit à mundi creatione apud Moysen, peruenitq; ad vsque Christi aduentum. Succinctè quoque commemorat gesta iam inde à Christi ætate, vsque ad Macrini Imp. tempora: quo tempore,vt idem affirmat, hoc *Chronicon* absolutum est,annorum scil.quinquies mille, septingentorum & viginti trium. Opus vniuersum voluminibus quinque continetur.

Hic & ad Origenem scripsit *a* de Susannæ historia, quòd in Hebræorum libris non legatur; minimeq; coueniens sit Hebraico veriloquio illud: *b* ἀπὸ τοῦ πρίνου πρίσαι, καὶ ἀπὸ τοῦ σχίνου σχίσαι. Quæ excipiens Origenes, scripto refellit.

Scripsit quoque Africanus ad Aristidem, vbi quæ de Saluatoris nostri genealogia Matthæum inter & Lucam dissensio putabatur, nullam esse demonstrat.

a Vide Biblioth. Sixti Senens. lib.8.hæres.6.Iac. Pamel.ad cap.4. Tertull. & corona milit.& Bened.Perer.nostrũ Præfat. lib. 16. comment.in Daniel..Africani epist.cum resp.Orig. exstat in editione Paris. operum Origenis. b Dan.13.

PHILIPPI SIDETÆ *Christianæ historiæ libri XXIV.*

XXXV.

LECTVM PHILIPPI SIDETÆ *Opus*, cuius titulus *Christiana historia*: Ducto inde initio, *In principio creauit Deus cœlum & terram:* Et persequitur Mosaicæ historiæ quædam succinctè, quædam copiosè; multis vbique verbis vsus. Primus autem liber tomos continet quatuor & viginti: similiter & reliqui tres & viginti libri, *a* quos quidem hactenus vidimus. Multum admodum verborum, sine vlla tamen vrbanitate aut gratia profundit: quin & satietatem adfert, aut potiùs molestiam; atque ostentationis plus habet, quàm vtilitatis. Inseruit & plurima historiam nihil attinentia, vt non tam historiam esse, quàm alienorum negotiorum tractationem (adeò ineptè effunditur) dixeris. Æqualis fuit Sisinnij,& Procli, *b* Episcoporum Constantinopolis. Atque in hac quidem historica scriptione sæpè *c* Sisinnium perstringit; quod (vt ferunt) dum *d* idem munus vterque obiret, & eloquentia primas tenere Philippus videretur; Sisinnius tamen *e* in patriarchalem sedem prælatus fuerit.

Genes. 1.

a Nam XXXVI edidisse auctor est Socrates,& ex illo Nicephorus.

b Cum quibus, vt & cum Nestorio, de sede Constantinopolitana contendit. Auctores Socrates, & Nicephorus.

c Immò & Episcopos,qui ordinassent, & populum qui elegisset.Socrat.lib.7.cap.26, & Niceph.lib.15.cap.29.
d Presbyterij. e Defuncto Attico.

SCHOLION.

Visum est inserere Socratis lib. 7. Eccles. histor. cap.27. quod huic penè geminum sit, & ex comparatione operæ-pretium fiat. PHILIPPVS *Sidæ ortus fuit. Hæc quidem est ciuitas Pamphyliæ, in qua etiam Trophilus [Troilus melius habet Niceph.] Sophista natus dicitur, cui se Philippus cognatum esse gloriatus est. Hic Philippus cùm esset diaconus, Ioannis [Chrysostomi] Episcopi consuetudine, qua multum vsus est,impulsus, in studiis literarum permultum operis, & laboris collocauit, multosq; & varios cuiusq; generis libros in vnum collegit; atque Asiaticum dicendi genus studiosè imitatus, multa conscripsit. Et quo Iuliani Imp. libros refelleret, opus etiam, quod* HISTORIAM CHRISTIANAM *inscribebat, composuit, inq; triginta sex libros distribuit. Singuli libri tomos complures continent, adeò vt omnes simul prope mille numero sint. Argumentum etiam cuiusq; tomi tomum ipsum adæquat. Nicephorum hic duo distinxisse opera, obseruo: Opus, inquit, magnificum, in quo Iuliani contra sacra Biblia scriptum euertit, reliquit. Aliud quoque volumen composuit, quod* CHRISTIANAM HISTORIAM *nominauit.*

Hoc opus non HISTORIAM ECCLESIASTICAM, *sed* CHRISTIANAM *inscripsit,*

scripsit, multasq; & varias in eo congessit materias: eo quidem consilio, vt se doctrinæ Philosophorum non expertem fuisse declararet. Quapropter præceptiones Grammaticas, Astronomicas, Arithmeticas, & Musicas crebro citat. Quin etiam insulas, montes, & alias res non magni momenti describit, vnde opus inflatum & plenum inanis ostentationis factum est. Quare si quid ego iudico, neque doctis, neque indoctis prodesse poterit. Quippe indocti insolentem illam, & nimio artificio elaboratam dicendi rationem, quæ in eo est, animaduertere nequeunt. Docti autem crebram eorundem verborum repetitionem, quæ in illo vsurpatur, condemnabunt. Ceterum quisq; de libris illis pro arbitratu suo iudicium faciat. Ordinem verò temporum, quibus res gerebantur, ab eo confusum esse, audeo quidem affirmare. Nam temporibus Theodosii commemoratis, ad tempora [Magni, addit Niceph.] *Athanasii Episcopi recurrit. Quod quidem ab illo sæpissimè factum est.* PHILIP. HIST.

CHRISTIANORVM LIBER,

Octateuchi expositio libris XII.

XXXVI.

LECTVS liber est, qui inscribitur CHRISTIANORVM LIBER, *Octateuchi expositio.* Pamphilo cuidam dedicauit eum suus auctor, qui Iustini Romanorum Imperatoris temporibus floruit. Incipit super Ecclesiasticis quibusdam dogmatibus, S. Scripturæ, vt ipsi quidem videbatur, testimoniis contendere. Stylus illi humilis, & structuram adhibet infra communem. Componit & incredibilia quædam, non satis ad historiæ fidem; ob quæ fabulosus potius, quàm verus scriptor haberi meritò debeat. Inter illa, hæc ferè dogmata proponit: a Cœlum non esse orbiculari figura, ac neque terram; sed illud fornicis simile, hanc altera parte longiorem, extremisque partibus cum cœli terminis copulari. Ad hæc, omnia astra moueri, Angelis ad motum subseruientibus, & id genus alia. Facit quoque mentionem, tanquam aliud agens, libri Geneseos, & Exodi: plurimusque est in narratione & speculatione tabernaculi. Percurrit & Prophetas, indidemque Apostolos. Solis magnitudinem esse ait duorum b climatum. Angelos in cœlo non esse, sed tantùm super firmamentum, & nobiscum versari. CHRISTVM è terra ascendentem, inter cœlum & firmamentum peruenisse, idque dumtaxat cœlorum regnum esse: aliaque his similia absurdè profert. Nuncupat priores sex libros Pamphilo cuidam: de reliquis verò sex (sunt enim in vniuersum duodecim,) septimum quidem Anastasio, quo cœlos minimè dissolui asserit: octauum dein (qui est in Canticum Ezechiæ, & in Solis regressum) Petro inscribit; quo in libro & Cantica Canticorum explicasse se commemorat. Reliqui quatuor certo nemini dedicantur.

a *Vide B. Basilij Orat. tertiam Hexaem. & D. Ambros.*

b *κλιμάτων.*

DE REPVBLICA

Libri VI.

XXXVII.

LECTVS DE REPVBLICA LIBER, Menam Patricium, & Thomam Referendarium per dialogum loquentes introducens. Continet opus hoc libros sex, quibus δικαιαρχικὸν, vt hìc appellatur, nouum politiæ genus, diuersum ab iis, quæ a veteres prodiderunt, introducitur; ac Platonis respublica non immeritò reprehenditur. Quam verò personæ illæ Politiam adferunt, ex tribus Politiæ speciebus, Regia nimirum, & optimatium, ac popularium, componi oportere aiunt: vt cùm harum quælibet, quod purum atque sincerum habet, huc contulerit, hæc tandem verè optima reipublicæ forma constituatur.

a *Plato, Aristoteles, Polybius, lib 6. & Plutarchus singulari libello. Heraclides quoque Ponticus, & Nicol. Damascenus.*

THEODORI ANTIOCHENI

Interpretatio Geneseos.

XXXIIX.

LECTVS THEODORI *Antiocheni* liber est cum hac inscriptione: *Interpretatio Geneseos,* libris septem tomus primus absoluitur. Stylus illi neque illustris, neque valde perspicuus. Fugiens verò, quantum in ipso est, allegorias, & historiarum dumtaxat expositionem tractans, putidè nimis eadem identidem repetit, & ingratus atque fastidiosus legenti accidit. Quin & Nestorij sententiam, quamuis illo prior fuerit, ta-

THEOD. ANT. *a Inf. Cod. XLIII. pag. 12.*

citè vomit. Hic est Theodorus ille Mopsuestiæ, à quo sæpenumero *a* constat Ioannem Philoponum (vt ipsemet fatetur) rationem huiusmodi interpretationis bona fide, ac seriò exegisse, in suo *De vniuersi creatione* opere.

EVSEBIVS

Contra Hieroclem.

XXXIX.

LECTA est EVSEBII PAMPHILI *Confutatio breuis* *a* librorum Hieroclis de Apollonio Tyaneo.

a) Septem eos fuisse colligere licet ex libello Eusebij, qui adhuc superest, hac inscriptione: Eusebij Pamphili Cæsareæ Episc. confutatio scriptorum Hieroclis, Apollonium Tyaneum Christo seruatori comparantis.

PHILOSTORGII

Ecclesiasticæ historiæ libri XII.

XL.

LECTA est *a* PHILOSTORGII Ariani veluti *Historia Ecclesiastica.* Narrat ferè contraria omnibus Ecclesiasticis historicis, laudibus extollẽs, quos nouit Arianismo infectos, & conuitiis orthodoxos perfundens: vt esse hoc eius opus non tam historia videatur, quàm hæreticorum laudatio, cum nuda & mera vituperatione atq; accusatione Catholicorum. Stylus illi comptior, & poëticis sine tædio, minimeq; ingratis vocibus 11
vtitur. Tropi quoque, ac verba significantia, gratiam ipsi cum iucunditate conciliant: nisi quod interdum temerè ipsis, vel nimium detortis vtendo, in frigidum & importunum sermonem incidit. Ornatur ab eo variè oratio, vel ad satietatem; ita vt in obscuritatem, nec eam semper gratam, occultè trahatur auditor: in multisq; non incommodas loquitur sententias. Incipit autem ab Arij studio in hæresim ac primo incœpto, vsq; ad *b* Aëtij impiissimi hominis reuocationem. Aëtius hic ab ipsis vnà sentientibus hæreticis, quòd illos impietate superaret (vt ipse Philostorgius vel inuitus refert) ministerio submotus, postea ab impiissimo *c* Iuliano Imperatore reuocatus, humaniterq; acceptus est. Et hæc quidem ipsius historia vno volumine sex libros complexa, ad hoc vsque tempus progreditur. Ipse verò scriptor mendax est, & fabulis minimè abstinens, prædicatq; doctrinæ maximè causa Aëtium, & Eunomium, quasi soli repurgassent pietatis dogmata tempore contaminata, prodigiosè hoc ipsum mentiendo: signorum autem, & vitæ gratia laudat Eusebium Nicomediæ episcopum (quem etiam *Magnum* nominat) & Theophilum Indum, aliosq; complures. Reprehendit ad hæc Acacij in primis Cæsareæ Palæstinæ episcopi seueritatem intolerandam, & inexpugnabilem *d* versutiam: quibus artibus ait eum omnibus præualuisse, tam qui cum illo sentirent, licet mutuo flagrarent odio, quam qui contrariam de religione sententiam sequerentur. Et hæc quidem in præsens legimus.

Post non diu in alio volumine sex reliqui reperti; vt impleuisse totum opus duodecim libris videatur: *e* quorum librorum principes litteræ si connectantur, scriptoris Philostorgij nomen conficiunt. Peruenit ad Theodosij vsque Minoris tempora: ac tum desinit, cùm mortuo Honorio, *f* Theodosius Romani imperij sceptra Valentiniano Minori, Placidiæ & *g* Constantini filio, patrueli suo tradidit.

Quantumuis autem Philostorgius hic in orthodoxos fureret, *h* in Gregorium tamen, Theologi cognomento, incurrere non est ausus, cuius doctrinam vel inuitus prædicat: sed Basilio Magno calumniam texere conatus est; qua tamen clarum magis reddidit. Vim enim & venustatem agendi in Panegyricis ipsa rerum euidentia coactus est confiteri: attamen temerarium ipsum homo timidus appellare non veretur, quòd contentiosarum orationum rudis, vt ait, Eunomium scriptis oppugnare sit ausus.

a Meminit eius Suidas in Leontio Tripolitano, allata & narratione quadam ex hac Philostorgij historia: rursumq; in Phlegone Tralliano. Niceph. Callist. lib. 1. c. 1. init. Deo inuisum *nominat, recitatq; ex eodem de Eunomio quædam, lib. 12. cap. 29. fin.*

b De quo plurima scitu digna non vno loco scripta reliquit Niceph. Callist. in histor.

c Eius hac de re ad Aëtiũ ipsum scripta epistola hodie exstat, cum ceteris eiusdem Imp. Græcè & Latinè, edita Parisiis.

d πανουργίαν.

e Per ἀκροστιχίδα, vt Plautinarum argumenta comœdiarum, & Niceph. Callisti XVIII. hist. libri, capitaq; Ethica Basilij Maced.

f Lege Olympiod. inf. pag. 114. bi in hoc Photio quod ad verbum & Niceph. lib. XIV. c. 7. *g Constantij ex historicorum ceterorum fide leges, eundemq; errorem etiam alicorriges.* *h Lege de his, & Apollinario Laodicensi, Philostorgij huius ἀποσπασμάτιον apud Suid. in Basilio, reperies repetitum in Apollinario.*

IOANNIS PRESBYTERI

Ægeatæ

Ecclesiasticæ historiæ libri V.

XLI.

LECTA est IOANNIS *Ecclesiastica historia:* quam à Theodosij Minoris imperio inchoauit, atq; ab ipsa Nestorij blasphemia, & è sede perturbatione; perduxitq; ad Ze-

nonem

nonē vsq; & *a* Petri hæretici, qui Antiochenā sedē p nefas occuparat depositionē. Huius
12 clarus est & floridus stylus. Refert verò, singula excutiendo, tertiā Synodū, quæ in Epheso est habita: quin & alteram ibidē coactam, ληϛρικὴν [id est, *prædatoriam ac latrocinantem*] appellatam, quam hic scriptor diuinam facit, vt & eius præsidē Dioscorum cum asseclis. Narrat item Chalcedonense concilium, sed non sine probris, atque calumnijs. Vnde colligere liceat Ioannem Presbyterum Aegeatem libri auctorem esse, qui, vti hæreticus, *b* peculiare aduersus Chalcedonensem synodum opus composuit. Huius historiæ libri decem sunt, vt ille ipse pollicetur, quorum quinque duntaxat legere mihi contigit, historiam continentes (vt iam dixi) à Nestorij blasphemia, vsque ad Petri hæretici è sede deiectionem.

a. Qui & Gnapheus, seu Fullo dictus; itemq; Impius, apud Candidum historicum, inf. pag. 103. diuersus ab illo Mongo Alexandrinæ eccles. perturbatore, de quo ad seq. vide Niceph.

b. De quo infr. Cod. LV. pag. 26

BASILII CILICIS

Ecclesiasticæ historiæ libri III. XLII.

LECTA est *a Basilij Cilicis historia Ecclesiastica.* Incipit ab interitu Simplicij vrbis Romæ Episcopi, qui ad Acacium Constantinopolitanum scripsit, ne cum Petro qui *Mongus* cognominatus est, & tunc Alexandriam corrumpebat, communicaret. Hic enim Petrus sanctam Chalcedone habitam Synodum publicè atque in Ecclesia anathemate damnabat. Per quem & Acacius (rectè quidem initio contra ipsum permotus) post, quod ab illo non abhorreret, hæretici opinionem apud multos non effugit, à Romanis vero etiam sede motus est, quæ res *b* sub Zenone iterum regnante agitata fuit. Auspicatur itaque ab his quidem temporibus, peruenitque ad Anastasij Imp. excessum, qui septem & viginti annos, mensesque tres, vt hic scribit, imperauit, cuius imperium excepit Iustinus Thrax, vt ibidem refert. Verum ibi fere hic liber absoluitur, à Zenone vsque ad Anastasij exitum, & Iustini electionem pertingens. Refert item alios duos à se libros fuisse conscriptos, primum & tertium: & illum quidem ab imperio Marciani ducto initio, ad Zenonem vsque perduci, vnde & secundum sit auspicatus, tertium vero huius alterius libri finem excipere, à Iustini temporibus incipiendo.

Est hic scriptor, ad stylum quod attinet, non valde accuratus, sed & sui interdum dissimilis. Adfert autem maximè Episcoporum vltro citroque missas epistolas, quo narrationi suæ, vt affirmat, fidem conciliet: quæ cum immensum reddant volumen, in magno tamen verborum aceruo vix modicam adferunt historiam, & narrationis insuper perspicuitas, vi atque copia eorum quæ interijciuntur, rescinditur.

a. Meminit hui9 Niceph. Callist. lib. I. cap. 1. init. Eius etiam est Cod. CVII. inf. pag. 152.

b. Lege Card. Baron. Annal. To. VI. ad A. C. 484.

IOAN. PHILOPONVS

In hexaëmeron. XLIII.

LEGIMVS IOANNEM PHILOPONVM *a In Hexaëmeron.* quo in libro purus est & clarus, seque ipse dicendi modo vincit, atq; vt Basilio Magno plurimum fere consentit, sic per omnia Theodoro Mopsvestiæ repugnat, qui idem ipse argumentum aggressus, *b Interpretationem Geneseos*, librum inscripsit, cuius opiniones Philoponus reprehendens, contranisus est.

a. Huius operis excerpta inuenies inf. Cod. CXL pag. 526.

b. Sup. Cod. 38. pag. 10.

PHILOSTRATI TYRII

De vita Apollonij Tyaneï libri VIII. XLIV.

13 LEGI PHILOSTRATI *Tyrii de a vita Apollonii Tyaneï* libros octo. Stylo vsus est aperto, gratioso, *b* conciso, pleno etiam dulcedine, ac cum ex prisci loquendi formis, tum ex recentioribus elegantijs laudem quærit.

Narrat Apollonium ad Indos (quos & *Brachmanas* nominat) profectum esse, ex quibus pleraque diuinæ eorum sapientiæ didicerit. Profectum item ad Aethiopum sapientes, quos & *c* Γυμνὺς appellat, quod nudi ætatem perpetuo transigant, & ne cœli quidem tempestate atque inclementia vexati amictum induant. Indorum autem sapientes longe ait his antecellere, tum quod Solis radijs propiores, mente sint magis acuta, & pura, tum ex eo quoque, quod ætate sint priores.

a. Quæ Græce atque Lat. exstat, cuius etiam excerpta leges inf. cod. CCXLI pag. 528.

b. ἀφοριϛικὸς.

c. Philo, Laertius, & Lucianus Gymnosophistas *nominan-*

Ab

PHILOSTRAT.

Ab Apollonio porro eorum nihil omnino gestum refert, quæ fabulosè de ipso narrantur: tantum philosophicam quandam temperatamque eius vitam extollit, qua Pythagoream sectam, cum moribus tum doctrina expresserit. Mortem ipsius obscuram fuisse, & à multis variè narratam scribit, studiosè hoc ipsum Philostrato agente. Etenim & *a* viuentem dicere solitum, sapientem oportere fallere omnes, ac latere in vita, id si nequeat, mori saltem latentem debere. Sepulcrum eius nusquam ostendi. Addit & diuitiarum mirificum contemptorem fuisse, vt & suas ipse possessiones germano fratri alijsque sponte concesserit, & à nemine *b* potentiorum pecunias acceperit, quantumuis illi multa merenti obtruderent. Famem Ephesi longe ante prouidisse, & ortam sustulisse. Leone forte viso, dixisse, Amasydis Aegyptiorum Regis animam, pœnas vitæ scelerum dantem, in feram illam commigrasse. *c* Empusam item deprehendisse, sub persona meretricis Menippi se amore captam fingentem. Puellam Romæ pridem exspirare visam, in vitam reuocasse. Soluisse compedes sibi, dum in carcere constrictus teneretur. Apud Domitianum Imp. causam dixisse, pro se & Nerua, qui Domitiano in imperio successit, causaque dicta è foro euanuisse, & ad Demetrium, ac Damin (sic cum ijs pacto inito) nullo temporis spatio, sed momento, accessisse, licet dierum aliquot itinere distantes. Talia de ipso Philostratus comminiscitur. Negat tamen pro *d* Initiatore habendum, propterea quòd eorum operum quædam effecerit, quæ ab illo confecta à quibusdam iactabantur: sed per philosophiam, ac vitæ puritatem hæc etiam, quæ ipse mox narrauerit, ab illo perfecta fingit. Quin potius exosum Magis, ac *e* veneficis, non vero magicæ arti deditum fuisse.

a. Inf. in excerptis Cod. CCXLI pag. 540. Λάθε βιώσας εἰ δὲ μὴ, Λάθε ἀποθανών, In quod epicuri dictum singularis exstat Plutar. libellus.

b. ἐπ' ἐξουσίαις. leg

c. De empusa fusius agit Lil. Gyraldus hist. Deor. Syntag. XII. Vide & Phauor. in Lexico.

d. τελεστής.

e. Lego φαρμακοῖς.

Iam de Indis omnia iste, maxima absurda, fideque indigna consuit. Dolia enim apud istos statuit, plena imbrium & ventorum, quibus datum sit regionem compluere in imbrium penuria, iterumque discussis imbribus siccare, dum alternis aquam ventúque è dolijs suppeditant. His similia, dementiæ plena, & alia plurima prodigiosè confingit, itaque libris octo omnis ab illo vanissimi laboris opera consumitur.

ANDRONICIANVS

contra Eunomianos. 14

XLV.

LECTI sunt ANDRONICIANI *aduersus Eunomianos libelli duo.* Promittit quidé in procemijs grandia, quæ tamen non præstitit, in altero præsertim libro. Philosophiæ hic perstudiosus est, cum moribus, tum mente, atque dicendi forma: Religione verò Christianus.

THEODORETI

contra Hæreticos libri XXVII: & Eranistæ libri III.

XLVI.

LECTI THEODORETI *Episcopi Cyri libri septem & viginti, aduersus varias propositiones. Primus liber* agit contra asserentes, vnius fuisse naturæ Deum verbum, & quod ex semine Dauid sumpsit principium, itemque aduersus eos, qui diuinitati *a* passiones attribuunt.

a. τα πάθη.

Secundus liber, cum eisdem è scriptura manum validius conserit.

Tertius, de eadem re disputat.

Quartus, sanctorum Patrum continet doctrinam, de gloriosa Incarnatione Domini nostri IESV Christi Filij DEI.

Quintus, hæreticornm colligit opiniones, quas componit cum opinione eorum, qui in Christo duas naturas minimè agnoscunt, & ostendit magnam eos inter se affinitatem habere.

Sextus, ponit vnum esse Filium Dominum nostrum IESVM Christum.

Septimus, Epistolæ locum tenet, quibus volumen primum absoluitur.

Octauus verò, contra eos, qui multitudine duntaxat veritatem dijudicant.

Nonus, In eos qui iactant, non oportere è scripturis aut loqui, aut quærere, sed fidem suam sibi sufficere.

Decimus

XLVI.

Decimus, In male obijcientes illud: VERBVM caro factum est. *Ioan. 1.*

Vndecimus, aduersus prohibentes duas capere in *a* Incarnatione naturas. *a. ἐνανθρωπήσεως*

Duodecimus, in eos qui asserunt dicentem, Aliud esse verbum, Aliud esse Carnem, duos filios profiteri.

Decimus tertius, Contra dicentes, quod idem sit CHRISTVM hominem agnoscere, atque in homine spem collocare.

Decimus quartus, Aduersus enunciantes: *Passus est sine passione.*

Decimus-quintus, In eos, qui dicunt: *Passus est vti voluit.*

Decimus-sextus, In asserentes, oportere voces ipsas accipere; non autem earum sensa, vt quæ omnium captum excedant, considerare.

Decimus-septimus, Aduersus dicentes: *Verbum per carnem passum est.*

Decimus-octauus, Contra asserentes, quales Iudæi pœnas daturi fuissent, si Deum cruci non affixissent.

Decimus-nonus, In affirmantes Iudæum illum esse, qui Deum minimè crucifixum asserat.

Vicesimus, Contra aientes, Angelos eos, qui apud Abrahamum cibum sumpserunt, non continuo etiam carnis naturam attulisse. *Genes. 18.*

Vicesimus-primus, Aduersus eos, qui miracula singulatim extenuant, dum carnem negant.

Vicesimus-secundus, Aduersus eos, qui humano generi damnum irrogant, dum concedere nolunt ex nostra natura principium sumptum esse.

Vicesimus-tertius, Contra iactantes, Credere simpliciter ijs, quæ dicuntur; &non attendere, quid decens sit, aut indecens.

Vicesimus quartus, Aduersus tollentes naturarum differentiam, post Passionem & Ascensionem.

Vigesimus-quintus, summatim ea repetit, quæ per partes hactenus tradita sunt.

Vicesimus-sextus, De post-manifestata compositione seu consubstantiatione.

Vicesimus septimus, De eo quod secundum communem hominem est, *b* exemplo. *b. ὑπόδειγμα.*
Clarum vero vel ex solo argumento quinam ex suprascriptis libris Orthodoxam corro-
15. borent doctrinam, quique ab ea discedant.

Adhuc in eodem ipso Volumine legi tres eiusdem libros superioribus maiores. Titulum præferunt: *c* ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ, ἢ Πολύμορφος [id est, *Sodalis*, seu *Multiformis*] Horum *primus*, Deum verbum immutabile esse docet. *Alter*, Inconfusam, minimeque mistam vnionem esse. *Tertius*, *d* Impassibilem siue imperturbabilem esse Deum verbum. Accedit *Quartus*, in quo syllogismis hæc eadem argumenta retexit. Atque hi quidem libri per dialogum ab ipso conscripti sunt, reliqui vero continenti, ac perpetua serie. Stylus ei in omnibus perspicuus (est enim distinctus ac purus) neque iucunditatis expers: proportione vero sensibus exuberat.

c. Emendicator *redditur à Gentiano Herueto ex ipsius Theodoreti Præfat.* Sodalē *ego voco, quasi* simul edalem, *& eiusdem participem symbola.*
d. ὅτι ἀπαθής.

IOSEPHI IVDAEI

De bello Iudaico libri VII. XLVII.

LEGI IOSEPHVM IVDAEVM, *De Iudaicæ gentis calamitate atque interitu.* Quo in libro extremo Hierosolymorum excidium narrat, & Masadæ oppidi: & ante hæc Iotapatorum, in quo & ipse Iosephus captus: præterea Gischalorum euersionem, & aliorum Iudaicorum munimentorum desolationem. Sunt autem huius operis libri septem. Candidus illi sermo, qui rationum pondus atque momentum cum puritate ac iucunditate exprimere possit. In concionibus persuadendi vi præditus est, ac gratiosus, tum etiam cum suadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere. Dexterè quoque & copiosè enthymematis in vtramque partem utitur, sententiasque, si quis alius, adhibet. Orationi insuper affectum imprimendi, & concitandi motus, eosdemq; mox leniendi, est peritissimus.

Multa vero signa atque prodigia Hierosolymæ excidium præcessisse commemorat. I. Bouem ad sacrificium ductam agnum peperisse. II. Lucem in templo splenduisse. III. Vocem exinde auditam: *Hinc abeamus.* IV. Templi portas, quas ne viginti quidem viri aperire poterant, sponte patuisse. V. Exercitū vesperi visum armis indutū.

VI. Virum

IOSEPHVS.XLVII

VI. Virum, cui nomen Iesus Ananiæ, nihil aliud annis sex & mensibus tribus sonuisse, tanquam furore percitum, quam identidem: *Væ, væ Ierusalem*, eundemque cum ea de causa verberibus quoque cæderetur, præter hanc vnam vocem, nullam emisisse aliam. Hunc item vrbis excidio cum interesset, eandemque apud se vocem ingeminaret, lapidis ictu ab hoste occisum esse.

Atque hæc quidem ante vrbem captam signa monstrata fuere, intestini vero belli seditio & hostes vrbem euerterunt. In zelotarum enim factionem & sicariorum diuisi, se mutuo Iudæi interfecerunt, ipsumque adeo Reip. corpus vulgus, ab vtrisque acerbè est atque crudeliter dilaniatum. Fames item sic vrbem inuasit, vt & ad alia flagitia homines impulsi fuerint, & mulier suum ipsa filium comederit. Pestis adhæc famem excipiens, satis omnibus clarè ostendit, diuinæ id iræ opus esse, ac Dominicæ denunciationis minarumque, fore nimirum vt vrbs funditus euersa periret.

Luc. 19.

IOSEPHVS, & CAIVS PRESBYTER

De vniuerso.

XLVIII.

LECTVS est IOSEPHVS *De Vniuerso*, qui liber alibi inscriptus legitur, *De vniuersi causa*: in alijs vero libris, *De vniuersi natura*, Suntque libelli duo, quibus secum 16.
pugnare Platonem docet. De Anima quoque, Materia, & Resurrectione a Alcinoum, vt absurde ac falso differentem, reprehendit, suas vero ipse de his thesibus opiniones opponit; docetque Iudæorum nationem longe esse, quam Græcorum antiquiorem. Putat compositum hominem ex igne, terra, aqua, ac præterea è spiritu, quem *Animam* appellat. De Spiritu hisce verbis vsus est: » Huius principem partem apprehendens, vna » cum corpore formauit, & per omnia membra artusque viam ipsi patefecit. Qui spiritus » corpori conformatus, totumque peruadens, eadem forma, qua corpus hoc spectatur, » insignitus est: naturam vero frigidiorem habet, ad tria illa, per quæ corpus compactum » est. Hæc ille, non satis apte ad Hebræorum de hominis natura doctrinam, neque satis è dignitate reliquorum à se disertè scriptorum elocutus. De mundi quoque generatione per compendium disserit. De CHRISTO autem vero Deo aptissimè loquitur, quando & ipsam CHRISTI appellationem illi attribuit, & inenarrabilem ex patre generationem citra reprehensionem describit. Quæ res ambigendi fortasse cuipiam causam præbeat, sit ne hoc Iosephi opusculum: etsi nihil dicendi genere à reliquis eiusdem scriptis discedit.

a. Cuius de comparat. Platon. & Aristot. libellus Græcè atq; Latinè in medio est.

CAIVS *Presbyt.*

Comperi annotatum fuisse, non esse Iosephi hoc opus, sed *Caii* cuiusdam Presbyteri Romæ agentis, quem & auctorem faciunt Labyrinthi: cuius etiam dialogus est aduersus Proclum quendam, hæresis Montanistarum defensorem.

Cum enim sine titulo opus relictum esset, alij quidem Iosepho inscriptum referunt, alij Iustino Martyri, non-nulli Irenæo: quemadmodum & Labyrinthum Origeni quidam tribuere. Alioqui *Caij* est opus eiusdem reuera, qui Labyrinthum composuit, quando ille ipse in extremo Labyrintho testatum reliquit, esse se libri *De vniuersi natura* auctorem. Verum hic ne liber ille sit, de quo agitur, an alius nondum mihi liquet.

Hunc b Caium Presbyterum Romanæ Ecclesiæ fuisse affirmant, sub Victore & Zephyrino Pontificibus, ordinatumque & gentium Episcopum, scripsisse quoque peculiarem alium librum contra c Artemonis hæresim, & aduersus Proclum, Montani studiosum, accuratam disputationem, in qua tredecim duntaxat B. Pauli Epistolas enumeret, d non recepta in censum ea, quæ est ad Hebræos.

b. Vide B. Hier. in Catalogo, cap. LIX. & Euseb. lib. VI. cap. 14. & lib. II. cap. 24.

c. De qua lege Theodoret. atq; Niceph.

d. Quæ item sententia tribuitur Hippolyto inf. Cod. CXXI. pag. 162.

B. CYRILLI ALEXANDRINI

Contra Nestorium libri V.

XLIX.

LECTVS est B. CYRILLVS *Alexandriæ Episcopus aduersus blasphemias Nestorij, libris quinque*. Seruat in his quoque suum dicendi characterem, & sermonis proprietatem.

tatem. Clarior vero est quam ad Hermiam scribens, aut in libris *a De adoratione in Spiritu*. Sermo illi confictus, & ad propriam dicendi formam contortus, ac veluti solutum numerosque negligens metrum.

a. Exstant hodie XVII. Dialogi De adoratione in spiritu & veritate, *Romæ editi interp. Ant. Agellio Episc.*

17 NICIAS MONACHVS L.

Contra Philoponum, Seuerum ac Gentes.

LECTVS NICIAS MONACHVS, *Contra Philoponi capita septem*, quorum meminerat in libro quem inscripsit ΔΙΑΙΤΗΤΗΝ, [hoc est, *Arbitrum*, seu *Cognitorem*] Stylus ipsi simplex atque concisus, & responsionibus satisfaciens, minimeq; redundans. Legi eiusdem & *contra impium Seuerum*, adhuc etiam *contra gentes libros duos*.

HESYCHII PRESBYTERI CONSTANT. LI.

In æneum serpentem libri IV.

LECTI sunt *Hesychij Presbyteri Constantinopolitani in æneum serpentem libri quatuor*. Sermo illi ad ostentationem comparatus, & concitandis affectibus meditatus videbatur. Hic orationes finguntur Moysis ad populum, & huius vicissim ad Moysen artificiosa alloquia. Dei quoq; ad Moysen & populum, & horum vtriusq; rursum ad Deum, precationis atq; excusationis forma sermones compositi. Quibus orationibus magnam libri partem consumit, ingens mole volumen efficiens. Porro Scriptor ipse, quantum ex hoc opere dijudicare licet, in Orthodoxis est numerandus.

SYNODVS SIDETANA, ALIAQ. LII.

Contra Messalianos.

LECTA *Synodus Sidæ habita* aduersus *a* hæresim Messalianorum, hoc est, Euchetarũ, seu Adelphianorum. Præfuit synodo Amphilochius, Iconij Episcopus, considentibus & alijs viginti quinque Episcopis. In eodem ipso libro lecta est ipsius synodi ad magnum Flauianum, Episcopum Antiochiæ, *Synodica epistola*, rerum gestarum rationem reddens.

a. De qua vide Theodoret. li. IV. hist. cap. 10. & Niceph. lib. XI. cap. 15. S. Epiph.

Quapropter etiam ipse Flauianus Synodum indixit aduersus eosdem illos hæreticos, accedentibus tribus Episcopis, *b* Biza Seleuciæ, & *c* Marutha gentis Supharenorũ, & Sami, ad quos se cum Presbyteri, tum diaconi ad triginta coniunxerunt. Noluit hæc Synodus Adelphium pœnitentiam profitentem, hæresimque abiurantem admittere: quòd neque ea hæreseos abiuratio, neque pœnitentia, vera atque ex animo facta probaretur. Hæresis huius auctores fuère Adelphius, quem dixi, neque monachorum, neq; sacerdotum in ordinem lectus, sed plebeius, ac priuatus, & Sabbas, Monachorum habitum præferens, quem ex rei euentu ἀπόκοπον [hoc est, *Resectum*] nominarunt: alter item Sabbas, & Eustathius Venerandus, & Dadoes, & *d* Semesones, dæmonis zizania, alijque his adhærentes. Condemnatus vero Adelphius, eiusque sectatores: neq; pœnitentiæ locum (quamuis, vt diximus, quæsierint) propterea repperunt, quod, quos anathemate tanquam Messalianos condemnarant, cum his veluti consortibus scripto communicare deprehensi sunt.

b. F. Basilio.
c. Ille forsitan Mesopotamiæ Episc. in hist. de rebus D. Chrysost. valde celebratus
d. Symeones Theodoreto atq; Niceph.

Porro scripsit Flauianus ad Osroïnenses epistolam, ea quæ gesta essent, edocentẽ, in qua etiam hæreticos punitos, & excommunicatos refert, responsumq; est, acceptis ab Episcopis literis, & Flauiano pro his gratiæ actæ, atque assensum.

Scripsit & *e* Litoius Armeniæ Episcopus, de Messalianis interrogans, missumque ad illum Synodicum de illis decretum atque sententia.

e. Letoïus ecclesiæ Melitinensis Episc. *Theodoreto lib. IV. hist. cap. 10.* Latoïus *Niceph.*

Scripsit quoque magnus Flauianus Armenio cuidã Episcopo, iterũ de eadem ipsa
18 re: qua quidem altera epistola, etiam queritur & expostulat, patrocinij apud ipsum aliquid Messalianitas inuenire.

Scripsit & Atticus Constantinopolitanus Episcopis in Pamphylia eixstentibus, vt vndique Messalianos veluti sacros ac detestandos exturbarent. Quin & idem ad Amphilochium Sidæ præsidentem similiter scripsit.

Sisinnius item Constantinopolitanus, & Theodotus Antiochenus, communem epistolam

SYNOD. SID.

epistolam ad Berinianum, & Amphilochium, cæterosque in Pamphylia episcopos scripsere, cuius epistolæ hæc inscriptio est: *Deo carissimis sacrorum collegis, Beriniano, & Amphilochio, omnibusq; adeo in Pamphylia Episcopis, Sisinnius, atque Theodotus, & vniuersa sancta Synodus, quæ Dei gratia,* [a] *in magna vrbe Constantinopolitana coacta est, consecrandi gratia Deo amantissimi Episcopi Sisinnij, iussu & auctoritate pientissimi, &* CHRISTO *cari Imperatoris nostri Theodosij, salutem in Domino.* In ea ipsa Synodica epistola Neon Episcopus exclamauit, vt, si quis post anathematismum vllo tempore deprehensus fuerit, re aut verbo, in suspicionem malæ huius sectæ incidisse, nunquam postea locum teneat, ne si millies quidem pœnitentibus constitutas pœnas luiturum se polliceatur. Pari cum hoc periculo & eum subijcit, qui consentiat applaudatque, siue Episcopus, siue quis alius ille fuerit.

a. ἐν τῇ μεγαλοπόλει Κωνσταντινουπόλει, Niceph. autem etiam sola voce Μεγαλοπόλεως regiā καὶ ἐξοχὴν alicubi appellat. lib. XII. cap. 13.

Missa quoque epistola Ioannis [b] Antiocheni ad Nestorium, de Messalianitis. Fecit item decretum [de hoc ipso Adelphio heretico] sacra & œcumenica Synodus Ephesina tertia, quę & illum cum blasphemijs capitibusque hæreseos, quotquot in illorum libro Ascetico essent, detexit, & anathemati subiecit.

b. Patriarchæ acceptio, qui Theodoto successit, atque ad Nestoriū scripsisse legitur. Niceph. lib. XIV. cap. 33.

Scripsit & Archelaus Cæsareæ Cappadociæ Episcopus quatuor & viginti anathematismos capitum ipsorum.

Composuit aduersus illos & Heraclidas Nyssenus Episcopus duas epistolas: quarū in altera etiam [c] testimonium quoddam adfertur pro antiquitate sacrarum imaginum. Insequenti vero tempore Gerontius quoque Presbyter & præfectus Monachorum in Glitide, scripsit ad Alypium Archiepiscopum Cæsareæ Cappadociæ querelas varias aduersus Lampetium, qui primus ex dicta hæresi surripere furtim sacerdotij dignitatem, ac subire potuit, profanus ipse cum esset, atque impostor. Quare Alypius, acceptis litteris, ad Hormizam Comanes Episcopum, quæ de Lampetio spargerentur, excutienda misit. Accusationis erant capita hæc: Puellam vlnis amplexum atque exosculatum fuisse. Ipsum Lampetium narrasse, Hierosolymis se cum Diaconissa peccasse: Accedentibus dein non-nullis qui morbo medicinam quærerent, adducite, dixisse, pulcrā mihi puellam, ostendamque tibi sanctimoniam: Eos item, qui statis horis psallerent, fœdè irrisisse, & conuitijs insectatum, tanquam legi adhuc seruientes: aliaque multa id genus nefaria in illo accusata, quæ à Messalianis & fiunt, & dicuntur. Quemadmodum & nos, inquit, dum pro virili conamur quosdam abducere ab hoc errore, qui nuper 19
istinc pullulare cœpit, ingentem sanè putredinem perturbationum, atque improbitatis, eorum depascere animos deprehendimus. Verum hic Lampetius, Hormiza Episcopo iudice, & Gerontio Presbytero actore, partim testibus conuictus, partim sua ipse confessione reus, omnium calculis sacerdotij dignitate submouetur: assentiente etiam Alypio Cæsariensi, qui miserum illum (deceptus ipse) Presbyterum ordinarat.

c χρῆσις.

Idem vero sceleratissimus Lampetius librum quendam composuit, quem *Testamentum* nominauit, cui impietatis suæ dogmata quædam inspersit, eum librum Seuerus, qui Antiochenam inuasit sedem, Presbyter etiam exsistens refutauit.

Alphęus tamen quidam, Rhinocorurorum Episcopus, Lampetium Apologia defendit, quasi nihil eorum, de quibus accusaretur, aut dixisset, aut fecisset. Etsi autem in edito quodam à se libro Alphęus iste nihil, quantum cognoscere licet, calumniatur, abdicare nihilominus, tanquam sentiens cum Lampetio, coactus est.

Alter Alphęus, præceptori cognominis, à Timotheo Alexandrino Presbyter ordinatus, ob eandem hæresim submouetur, vt Ptolemæi, Rhinocorurorum quoq; Episcopi, ad eundem ipsum Timotheum relatio testatur.

SYNODVS CARTHAGINENSIS & SCRIPTA QVAEDAM *Contra Pelagium, atque Celestium.*

LII.

LECTVS liber, seu [a] *Synodus aduersus Pelagium & Celestiun̄*, Carthagine in summa æde habita, Honorio [b] Felice Occidentis imperij clauum tenente. Præsedit in ea Aurelius Episcopus, & Dotianus Ptentesij primæ sedis Byzacenæ prouinciæ: quibus adfuerunt varijs è prouincijs sacerdotio præstantes viri, numero ducenti quatuor & viginti.

a. Cuius epistol. synodalē habes To. II. operū D. August. epist. 90.
b. Φάνςω.

Damnat

SYN. CARTHA. ILII.

Damnat hæc ſynodus anathemate eos, qui aſſererent [a] Adamum mortalē eſſe conditum, non autem præuaricationis cauſa, morte multatū. Similiter & eos, qui recens natos infantes baptiſmo minimè indigere dicerent, quòd illos peccato originis ex Adamo non putarent obnoxios. Eos quoque qui affirmarent, medio quodam loco Paradiſum inter & inferos non baptizatos infantes beatè viuere. Sex item alia his affinia capita, quæ à Pelagianiſtis & Celeſtianis traduntur, anathemate patres iugulant.

Scripſerunt vero & Theodoſius, & Honorius Imperatores contra eosdem hæreticos ad Aurelium Epiſcopum. Poſt hæc etiam [b] Conſtantinus, Placidiæ coniunx, Valentiniani minoris pater, de Celeſtio hæretico in exſilium pellendo ſcripſit [c] decretum ad Voluſianum vrbis Præfectum. Qui quidem Voluſianus, ſanctæ [d] Melenæ patruus, cum gentibus quidem tunc ſentiebat: at dum eum mors Legatum Conſtantinopoli agentem inuaderet, ad Orthodoxam fidem tranſijt, [e] baptizatusq; eſt à B. Proclo Conſtantinopolitano. Quo item tempore illam ſanctam mulierem forte conuenit, cum ipſa Hieroſolymis in regiam vrbem aduenisset.

20 Scripſit & *Leo* Romanorum Pont. de Pelagianiſtis conuerſis, oportere, ſi iam redeuntes recipi velint, ſcriptis tabulis errorem ſuum deteſtari.

In epiſtola quoque *Celeſtini* Rom. Pontificis ad Neſtorium, ijdem hæretici reprehenduntur.

Scripſit idem & ad Galliarum Epiſcopos de fide B. Auguſtini, & contra eos, qui hæreſis licentia nimis elati inſoleſcerent.

Scripſit etiam *Hieronymus Presbyter* ad Cteſiphontem contra aſſerentes ἀπάθειαν [id eſt [f] impaſſibilitatem, vel imperturbationem] ſeu contra Pelagium. Hic autem Pelagius Monachus fuit, Celeſtium diſcipulum nactus.

a. *Quã ſententiã quoq; tenuiſſe dicitur Theodorus Antiochenus inf. pag. 206.*

b. Conſtantius *vt iam aliàs notatum.*

c. *Quod apud D. Baron. legitur To. V. Annal. ad A. Ch. 420. initio*

d. Melaniæ, *cui⁹ vita in Metaphr. vlt. Ianuar. & Sur. To. I.*

e. φωτισθείς.

f. *Ita hoc loco D. Hieron. reddidit Tom. II.*

EXEMPLAR ACTORVM
ab occidentis Epiſcopis.

LIV.

CONTRA NESTORIANOS, & PELAGIANOS.

LECTVS eſt *liber contra Pelagianam, & Celeſtianam hæreſim*, cuius hæc inſcriptio: [a] EXEMPLAR ACTORVM ab Occidentis Epiſcopis aduerſus Neſtoriana dogmata. Hic refert eandem eſſe Neſtorianam & Celeſtianam hæreſim: teſtemq; laudat Cyrillum Alexandrinum Epiſcopum, ad Theodoſium Imp. Neſtorianam & Celeſtianam hæreſes conſpirare ſcribentem. Planum id eſt, inquit. Celeſtiani enim de corpore, ſeu membris CHRISTI, hoc eſt de eccleſia petulanter iſta iactant: Non Deum ipſum, id eſt Spiritum ſanctum, fidem ipſis, omniaq; ad vitam, pietatem, & ſalutem neceſſaria, priuatim diuidere vnicuique, prout velit, ſed conſtitutam hominis naturam (quæ per tranſgreſſionem, & peccatum beatitudine excidit, atque à Deo ſeparata, morti tradita eſt) [b] pro merito voluntatis vnuiſcuiusque Spiritum ſanctum & appellare, & repellere. Neſtoriani vero de ipſo etiam corporis capite CHRISTO, eadem ſentire, & affirmare audent. Aſſerunt enim, quandoquidem noſtræ CHRISTVS naturæ ſit particeps factus, & Deus omnes homines ſimiliter ſaluos fieri velit, vnumquemlibet, etiam per arbitrij ſui libertatem, proprium peccatum corrigere, & Deo dignum ſe facere. Quamobrem qui ex MARIA ſit editus, non eſſe Verbum, ſed ex ea genitum, [c] ob naturalis voluntatis dignitatem, habere verbum concomitans: cum ſola iſta nobilitate, & eadem appellatione communicet cum [d] ratione filiationis.

Porro hæc quidem Pelagiana, ſeu Celeſtiana hæreſis, non in Oriente dumtaxat viguit, ſed etiam Occidentem peruaſit, & Carthagine in Africa ab Aurelio atq; Auguſtino deprehenſa, & conuicta, varijsque publicè concilijs damnata. Eiecti verò qui cum his ſentirent, tanquam hæretici, extra eccleſiam, temporibus Epiſcoporum Theophili Alexandriæ, & Innocentij vrbis Romæ, tàm à Romanis, quàm Africanis, cæterisq; Occidentis Epiſcopis.

Attamen Pelagius hic, in ea Synodo, [e] quæ in Palæſtina conuenit, cui quatuordecim Præſules interant, abſolutus eſt; cum alia quidem obiectorum capitum, vt ſtulta, omnino abnegaſſet, atq; damnaſſet, alia verò à ſe quidem dicta confeſſus eſſet, non eo
21 tamen ſenſu, quo accuſatores illa interpretarentur; at prout cum Eccleſiæ Catholicæ doctrina conſpirarent. Accuſatores erant Neporus, & Lazarus, Gallici Epiſcopi, qui quæſtioni

a. Ἴσα πεπραγμένων. *Eadē forma, qua in tertia generali ſynodo, quæ Epheſi habita, paſſim occurrit* Ἴσον γράμματος, Ἴσον ἀποφορίας, Ἴσον ὑπομνήματος, *pro* Exemplari *aut* Deſcripto.

b. κατὰ τὴν προαιρέσεως ἀξίαν.

c. διὰ τὴν τῆς φυσικῆς προαιρέσεως ἀξίαν.

d. τῷ λόγῳ τῆς υἱότητος.

e. *Dioſpoli V. D. Baron. Tom. V. ad an. Chr. 415.*

Exempl. Acto.

a. Fortè libro de gestis Pelagij, cuius ipse meminit lib. II. Retract. cap. 47. Verū is putatur intercidisse.

b. Qua Epist. extat Tom. VII. B. Augustin.

c. Eius nominis primum.

d. Quatuor, quos habes extremo To. VII. B. Aug.

quæstioni de illo habitæ non interfuere, ob alterius eorum inualetudinem veniam precati, ne se sisterent. Sic *a* Augustinus in ijs quæ ad Aurelium Carthaginis Episcopum scripsit, refert.

Post sancti Augustini mortē cœperunt quidam in clero impium illud dogma asserere; malè etiam loqui de Augustino, atque adeo conuicijs incessere, tanquam arbitrij libertatem tollendam docuisset. Verum Celestinus Pontifex Romanus, de sancto viro, & contra eos qui hanc hæresim resuscitarent, eius oræ Episcopis *b* scribens, errorem nuper reuocatum cohibuit.

Cum temporis dein progressu sectæ huius homines per hæresis suæ abiurationem Ecclesiæ restituti essent, iterum malum ab illis principium sumpsit, vt Septimo Episcopo renascens eadem lues, antequam longius serperet, fuerit reprimenda, datis ad *c* Leonē, Romæ tum sedem Apostolicam tenentem, litteris, qui Leo feruenti zelo contra impios depugnauit.

Post non diu rursum veluti existere, atque enasci è mala radice impudenter cum cœpisset, Romæ etiam quidam pro hæresi liberè locuti sunt: quos Prosper, homo sanè diuinus, *d* libellis aduersus eos in vulgus editis, facile dissipauit, exstinxitque, Leone etiamnum, quem diximus, Romanam sedem gubernante.

Hæc eadem hæresis anathemate item damnata est in sacra Ephesina Synodo. Damnauit & Ioannes Alexandrinus Episcopus, in Apologia ad Gelasium vrbis Episcopum, non solum Pelagianam hæresim, verum etiam Pelagium ipsum, atque Celestium, vna cum Iuliano, qui in hac ipsis secta successisse deprehensus est.

IOANNES PHILOPONVS ET IOAN. AEGEATES *contra quartam Synodum.*

LV.

a: Consule D. Baron. To. IV. Annal.

b. Meminit sup. Cod. XLI. pag. 12

Lectvs est liber Ioannis ΦΙΛΟΠΟΝΟΥ, aut potius Ματαιοπόνου [id est, *laboris amantis*, seu potius *Amentis*,] *Aduersus sacram & Oecumenicam quartam Synodum*. Hic stylo sui similis est. *a* Impingere verò impudenter conatur ei synodo Nestorij sectam, atque ab illa huius anathematismum receptum esse, quòd nihil se putaret in hominem peccare, quando dogma [eius] sanciatur. Quod factum etiam ipse anathemati subiectus Nestorius omnibus rebus anteponat, adametque, hoc agendo, atq; prodigiosè fingendo, quod eius ingenium, mentisque instabilitatem deceat. Ac tales quidem hic scriptor nugas audacter iactitans, quattuor partibus totam comœdiam aduersus synodum absoluit, re nulla fide digna, neque adeo sanæ mentis allata.

Lectvs est in eodem volumine & Ioannis, alterius de secta Nestorij, *b Contra eandem sacram quartam synodum liber.* cuius auctor *Aegeates* ille est, impius quidem homo, cæterum verborum splendore ac suauitate, cum perspicuitate & claritate vsus.

THEODORETI *Contra hæreses libri V.*

LVI.

Lectvs Theodoreti *Episcopi Cyri liber contra hæreses*, quotquot à Simone Mago ad ipsius vsque iam confirmatam ætatem egerminarant. Dedicat hunc Sporacio postulanti talia audire: & pergit porro ad Nestorium, eiusque hæresim, cuius meram fundit reprehensionem; ad ipsam quoque Eutychianam hæresim progrediens. In quin- 22
to vero libro (tot enim hocce conficiunt opus) diuinorum rectorumque dogmatum epitome per comparationem cum hæreticorum fabulis facta, quam non confusum præ illis, sed syncerum, atque irreprehensibile Catholicum dogma sit, demonstrat. Stylus huic perspicuus, minimeque redundans.

APPIANI ALEXANDRINI *Historiæ Romanæ libri XXIV.*

LVII.

a. De qua & Suidas: eandemq; ad verbum penè descriptā è Plut. Vitis obseruarūt docti.

Lecta est Appiani *a Romana historia*, tribus quidem voluminibus, libri vero quatuor & viginti. quorum primus de septem Regibus, Romulo, Numa Pompilio,

* Anco Hostilio, & altero *b* Anco Marcio Numæ nepote, Tarquinio, *c* Seruio Tullio, & Lucio Tarquinio agens, eorum opera, resque gestas continet. Horum Regum primus, auctor licet vrbis Romæ, ac conditor fuerit, & paterno potius animo, quàm tyrannicè imperauerit; cæsus tamen est, vel (vt aliis placet) disparuit. Alter, nihilo præcedente in imperando inferior, ac fortè præstantior, vitam exacta ætate finiuit. Tertius fulmine ictus est. Quartus morbo vita decessit. Quintus à pastoribus iugulatus periit. Sextus similiter cæsus, vitam morte commutauit. Septimus & vrbe, & regno ob tyrannidem exactus est. Inde soluto regno, ad consules imperium translatum. Hæc quidem primus liber complectitur: vnde inscriptio, ROMANORVM REGALIS.

APPIANVS.
a Lege Tullo, *ex Liuio, Dionys. Halicarn. & aliis.*
b Τὴν ἀγκύλην πεπήρωτο, ὅθεν καὶ Ἄγκος ἐπώνυμον ἔσχηκεν. *Zonaras.*
c Quòd serua natus esset. Dion. Halicarn. lib. 4.

Secundus liber habet, quæ in reliqua Italia, excepta ea, quæ ad mare Ionium est, gesta sunt: eius titulus: ROMANORVM ITALICA.

Sequens liber Romanorum bella cum Samnitibus refert (quæ gens copiosa, expugnatuque difficilis, vt vix annis octoginta Romani bello subigere potuerint) quæq; gentes cum illis bellum gesserint. inscribitur: ROMANORVM SAMNITICA.

Quartus verò, quòd cum Gallis Romanorum bella referat, inscribitur ROMANORVM CELTICA. Sic & reliqui ordine libri.

Quinctus, ROMANORVM SICVLA, & INSVLARIS; quòd cum Siculis & Insulanis gesta commemoret.

Sextus, ROMANORVM IBERICA.

Septimus, ROMANORVM HANNIBALICA; quòd cum Hannibale Punicum bellum referat.

Octauus, LIBYCA, PVNICA, & NVMIDICA.

Nonus, ROMANORVM MACEDONICA.

Decimus, ROMANORVM GRÆCA & IONICA.

Vndecimus, ROMANORVM SYRIACA, & PARTHICA.

Duodecimus, ROMANORVM MITHRIDATICA.

Et hactenus quidem quæ aduersus exteras gentes Romanis edita facinora, bellaque gesta, narrantur; eademque hoc ordine per libros distributa sunt.

Quæ verò inter se Romani tumultuantes bella gesserunt, deinceps libri commemorant. quorum inde titulus: CIVILIVM BELLORVM *Primus, Secundus, Tertius*, & ordine ad nonum vsque librum, qui in vniuersum primus est & vicesimus.

Liber autem vicesimus secundus, inscribitur ἙΚΑΤΟΝΤΑΕΤΙ'Α [id est, annorum centuria.]

Insequens liber, DACICA.

Vicesimusquartus, ARABICA.

Atque ista historiæ vniuersæ partitio est.

23 Bellorum autem ciuilium libris ea primùm continentur, quæ Marius & Sulla inter se belligerantes patrarunt. Deinde quæ Pompeius & Iulius Cæsar gesserunt, postquam etiam hi factionibus inter se contendere, prœliisque ingentibus confligere cœperunt; quando & fortuna Iulio fauens, terga dare ac fugere Pompeium adegit. Post ab Antonio & Octauio Cæsare, qui & *Augustus* dictus, gesta cum Cæsaris Iulij percussoribus. qua etiam tempestate plerique Romanorum illustres, indicta causa, ad mortem raptabantur. Denique & quæ inter ipsos acciderunt, Antonium, inquam, & Augustum, horrendis inuicem bellis cum multorum exercituum strage confligentes: etsi ab Augusto tandem victoria stetit, qua etiam à sociis desertus Antonius, in Ægyptum profligatus, vbi manum sibi adferens, vitam abrupit. Quo item librorum belli ciuilis vltimo Ægyptus describitur, vt in Romanorum potestatem venerit: vtque res Romana in vnius Augusti imperium reciderit.

Historiæ totius initium ducitur ab Ænea, filio Anchisæ, filij Capyis, qui Troiano bello interfuit, Ilioque capto atque euerso fugit, & variis iactatus erroribus, ad Italiæ quoddam littus se applicuit, quod Laurentum dictum; vbi & castra illius ostenduntur, & ex ipso ora illa maritima *Troiana* nominatur. Imperabat tum ibi Aboriginibus Italiæ populis Faunus, Martis filius: qui & Æneæ nuptum filiam suam Lauiniam dedit, *d* quadringentaque circum circa terræ stadia attribuit, vbi Æneas oppidum ædificauit, quod ab vxoris Lauiniæ nomine Lauinium vocauit. Tertio abhinc anno, extincto Fauno, imperium nactus Æneas est, iure affinitatis: & Aborigines ob affinitatem Latini

d Legò ύ, *siue* τετρακοσίων.

APPIANVS.

Fauni *Latinos* nominauit. Tertio iterum anno à Rutulis populis Tyrrheniæ propter
Lauiniam, illorum Regi antea desponsam, bello tollitur Æneas; imperiumque Eury-
leon suscepit, Ascanius cognominatus. Hic Æneæ ex Creusa Priami filia, quam in Ilio
vxorem habuerat, filius fuit: etsi alij ex Lauinia natum illi Ascanium ferunt, regni suc-
cessorem. Mortuo dein Ascanio, quarto post anno quam Albam condiderat, (etenim
& hic oppidum condidit, quod Albam nominauit, atque eo ex Lauinio coloniam de-
duxit) Syluius regni habenas accepit: huius Syluij filium Æneam Syluium faciunt;
Æneæ dein filium Latinum Syluium nominant: cuius filium Capyn, Capyis verò Ca-
petum fuisse aiunt, & Capeti Tiberium; huius rursum Agrippam, cuius Romulum fi-
lium ferunt, fulmine sublatum, relicto filio Auentino, ex quo Procas. Hisce omnibus

a Vulgò Numitor.

Syluij memorant additum cognomentum. Procæ duo erant liberi: natu maior *a* Ne-
metor, minor Amulius dictus. Cùm maior natu patris morte regnum hæreditate suf-
cepisset, iunior vi & per nefas illi ademit, fratrisque filium Egestum sustulit; filiam verò 24
Rheam Syluiam sacerdotem, ne qua liberorum spes esset, fecit. Et Nemetorem qui-
dem, licet frater vitæ insidiaretur, morum comitas, multaq; modestia periculo exemit:
at Rheam, quòd contra sacerdotij legem peperisset, Amulius, vt puniret, comprehen-
dit; duos verò filios ex ea natos in vicinum fluuium, cui Tiberis nomen est, præcipitan-

b Vulgò Remus.

dos pastoribus tradidit. Liberorum nomen *b* Romus, & Romulus, ab Ænea per ma-
trem genus trahentes. Incertum enim parentem detestati, Æneæ magis nomine glo-
riabantur. Auspicatur ergo, vti diximus, historiam ab Ænea, obiter ad hos vsque pro-
gressus; sed à Romulo vrbis conditore accuratè singula persecutus, perducit ad Augu-
stum; immò, sparsim saltem, & in transcursu, vsque ad Traianum.

Appianus hic genere Alexandrinus fuit, Romæque initio causas egit: mox dignus
habitus qui Imperatorum nomine prouinciam administraret. Stylus illi tenuis, ac mi-
nimè redundans: sed historiam quoad eius fieri potest, veram texit; & militaris discipli-
næ, si quis alius, enarrator est. Oratione deiectos militum animos erigere, & ardentio-
res mitigare, affectusque exprimere, ac si quid aliud imitari dicendo licet, optimè no-
uit. Floruit autem Traiani & Adriani temporibus.

LVIII.

ARRIANI

Parthica, Bithynica, & alia.

a Nicomediensem facit hunc scriptorem Suidas in Arriano; quem lege.
b Libris VIII. qui hodièq; exstant: Octauus tamen peculiari titulo INDICA inscribitur. Vide pag. 121. 123. 129.

LECTI sunt *a* ARRIANI *Parthicorum libri septendecim.* Hic item omnium opti-
mè *b* res gestas Alexandri regis Macedonum conscripsit. Aliud item opus in gra-
tiam Bithyniæ patriæ (hinc enim natus est) composuit, *Bithynicorum* titulo. Ediderat &
ab Alanis gesta; quem librum *Alanicam* inscripsit.

In primo illo opere bella à Parthis & Romanis gesta refert, ductu atque auspiciis
Traiani Imperatoris. Vult Parthos à Scythis originem ducere: Macedonum autem im-
perium excussisse, cùm pridem seruitutem seruiissent, Persis vna rebellantibus, hac po-
tissimum de causa. Arsaces, & Teridates fratres erant Arsacidæ, ex filio Arsacæ Phria-
pita geniti. Hi Phereclem ab Antiocho rege (quem *Deum* cognomento appellabant)
eius oræ Satrapam constitutum, quòd altero fratrum abuti per vim fœdè conaretur,
contumeliam non ferentes, necarunt; consciis etiam aliis quinque. Gentem itaque
Macedonum pellentes, imperium ipsi arripuerunt, magnamque sunt potentiam con-
secuti; vt & cum Romanis æquo sæpè Marte contenderint, interdum etiam victoria
bello potiti superiores discesserint. Narrat adhæc Parthos Sesostridis Ægyptiorum re-
gis tempore, & Iandusi Scytharum, ex Scythia in eum, quem nunc tenent, locum demi-
grasse: quibus Traianus Romanorum Imp. per vim fractis, fœdere icto, regem con-
stituit.

Hic Arrianus professione Philosophus, vnus in Epicteti familiaribus, Adriani, & 25
Antonini Pij, & Marci Antonini Impp. temporibus viguit; & ob singularem doctrinam

c Hodie quatuor duntaxat libros Arriani in Epicteti enchiridion legimus.

(noui Xenophontis cognomentum adeptus) cùm alios in republica magistratus gessit,
tum ad ipsum quoque consulatum aliquando peruenit.

Scripsit & alia volumina: *c Dissertationum Epicteti* præceptoris, quos nouimus,
libros octo: Sermonum verò ipsius *Epicteti libros duodecim.* Exilis illi dicendi character,

& reuera Xenophontis imitator est. Alia item scripsisse ferunt; quæ tamen ad manus meas nondum peruenerunt. Certum sanè illud, Rethoricæ nequaquam sapientiæ ac facultatis imperitum fuisse. ARRIANVS.

LIX.

SYNODVS [AD a QVERCVM] illegitima,

Contra B. Ioannem Chrisostomum.

LECTVM est illegitimè coactum aduersus S. Ioannem Chrysostomum conciliabulum: cui præsides adfuerunt Theophilus Alexandriæ, b Acacius Berrhoeæ, c Antiochus Ptolemaidis, Seuerianus Gabalorum, & d Cyrinus Chalcedonis Episcopi: qui infesto in illum animo cum essent, simul omnia & iudices, & accusatores, & testes erant. Tredecim hæc actionibus peracta: duodecim quidem contra S. Chrysostomum; tertiadecima contra Heraclidem, quem Ephesiis ille ordinarat episcopum: huius tamen depositionem validam reddere, aliis nonnullis prohibentibus, minimè potuerunt. Heraclidæ accusator Macarius quidam nomine fuit, Magnetum episcopus, B. Ioannis verò palam hostis, primusque accusator, Ioannes eius diaconus.

Accusat hic *primò* Chrysostomum actione illatæ sibi iniuriæ; quòd se eiecisset ob domesticum puerum Eulalium pulsatum. *Alterum* erat crimen, quòd e Ioannes quidam monachus, iubente Chrysostomo verberatus esset, vt ait, ac raptatus ferreaque cathena dœmoniacorum more adstrictus. *Tertium*, quòd pretiosarum rerum magnam vim diuendidisset. *Quartum* crimen, quòd marmora S. Anastasiæ, quæ Nectarius illi Ecclesiæ marmoribus ornandæ reliquerat, ipse vendidisset. *Quintum*, quòd per contumeliam appellet clericos viles, corruptos, suis vsibus sponte paratos, triobolaresque. *Sextum*, quòd S. Epiphanium delirum & paruulum dœmonium appellarit. *Septimum*, quòd f Seueriano calumniam struxisset, incitatis contra eum g Decanis. *Octauum*, quòd sycophantiis plenum librum in clerum conscripsit. *Nonum*, quòd totius cleri habito conuentu, tres Diaconos citarit, Acacium, Edaphium, & Ioannem, & quasi humerale ipsius furati essent, accusarit; quærens, vtrum & ad alium illud vsum aliquem cœpissent. *Decimum*, quòd Antonium sepulchrorum violatorem conuictum, Episcopum ordinarit. *Vndecimum*, quòd Ioannem Comitem in tumultu militari ipse prodiderit. *Duodecimum*, quòd neque incedens ad templum, neque ingrediens, Deum precatus sit. *Decimumtertium*, quòd sine altari Diaconorum & Presbyterorum ordina-
26 tiones fecerit. *Decimumquartum*, quòd vna ordinatione quatuor simul episcopos crearit. *Decimumquintum*, quòd h mulieres suscipiat; solus cum solis, aliis omnibus foras emissis. *Decimumsextum*, quòd hæreditatem à Thecla relictam, per Theodulum vendiderit. *Decimumseptimum*, quòd Ecclesiæ reditus nemo nouerit quo abeant. *Decimumoctauum*, quòd Sarapionem i accusatum, causamque etiam tum dicentem, Presbyterum ordinarit. *Decimumnonum*, quòd k communicantes cum orbe vniuerso, ipsius voluntate inclusos, & in custodia mortuos, contempserit vt ne corpora quidem ipsorum sepulturæ mandanda curarit. *Vicesimum*, quòd iniuria sanctissimum l Acacium affecerit, & ne ad colloquium quidem ipsum admiserit. *Vicesimumprimum*, quòd Porphyrium Presbyterum Eutropio, vt in exilium pelleret, tradiderit. *Vicesimumsecundum*, quòd item Venereum sacerdotem contumeliis multis malè acceptum dediderit. *Vicesimumtertium*, quòd illi soli balneum succendatur, & vbi lauerit, Sarapion claudat labrum, ita vt alius nemo lauet. *Quartum & vicesimum*, quòd sine testibus multos ordinarit. *Quinctum & vicesimum*, quòd m solus edat, intemperanter Cyclopum vitam degens. *Vicesimumsextum*, quòd idem ipse accuset, idemque testis sit, ac iudex. Planum id esse ex illis, quæ cum Martyrio Archidiacono, & cum Proaeresio Lyciæ Episcopo gesta referuntur. *Vicesimumseptimum*, quod n pugno contuderit Memnonem in Apostolorum sacra æde, & sanguine ex ore ipsius manante, nihilominus Eu-

a Locus erat trans mare, sic vocatus, Ruffini suburbium, inquit Pallad. Helenopolitanus Episcopus, αὐτόπτης rerum B. Chrysost. primusque descriptor.

b Excitatum huius in Ioannem odiū refert Palladius, quod cùm venisset in Vrbem, honesto careret hospitio.

c Quorum facinora *(inquit Chrysost. in sua ad pseudosynod. epist. apud Pallad.) sæculi quoque theatra canunt. Vide Pallad. atque Niceph.*

d Huic à Deo immissam posteà pœnā, lege apud Niceph. cap. 14. sub fin.

e De iis fortaßis vnus, qui Longos fratres accusaturi, ab Theophilo submißi fuerant. De quibus Pallad.

f De quo vide Niceph. lib. 13. cap. 9. sub finem. Et Georg. Alexand inf. pag. 141. & seq.

g Δεκανοὶ S. Epiphan. lib. 3. extremo contra hæres. οἱ τὰ σώματα περιστέλλοντες τῶν κοιμωμένων. Et Nouel. LIX. qui cum ἀκολούθοις, καὶ ἀσκητρίαις, καὶ κανονικαῖς κάμνουσι περὶ τὴν τῶν λειψάνων ἐκφοράν.

h Olympiadem atque Nicaretam, & alias B. Ioanni ministrantes intelligit. i Vide Socratem, lib. 7. k τοὺς κοινωνικοὺς τῆς οἰκουμένης, quos sequentis libelli cap. 16. κοινωνικοὺς τῆς Ἐκκλησίας, id est, καθολικούς, Isaacius vocat. Illos nempe dicit missos Catholicæ communionis monachos, Longorum fratrum, velut Origenistarum accusatores. Certum id ex Georg. Alexan. inf. pag. 143. l Berrhœensem episc. m Causas adfert Georg. Alexan. in vita inf. pag. 143. à Theophilo sub- Palladio, & n. Γρόνθον ἔδωκε, συγκάμπτομένων τῶν δακτύλων, vt describit Theophylact. & vet. gloss. reddit pugnum.

nus Eucharistiæ obtulerit mysteria. *Vicesimumoctauum*, quòd in throno exuitur & induitur, & [a] pastillum edit. *Vicesimumnonum*, quòd episcopis à se ordinatis pecunias largiatur, vt per illos laboribus clerum opprimat.

Hæc accusationis in sanctum virum capita sunt: qui quidem quartùm appellatus non comparuit, citantibus [b] respondens: *Si apertos hostes iudicum ordine submoueritis, præstò, inquit, sum, meq; sistam; vt si quis me accusarit, causam dicam: sin id facere detrectaueritis, quoties citabitis, nihil proficietis.* Examinarunt itaq;, vt putabant, horum omnium caput primum ac secundum.

Hinc cœperunt in Heraclidem, & [c] Palladium Helenopolis, episcopos ambos, conquirere: & Ioannes monachus (cuius Ioannes diaconus [d] in suis B. Chrysostomi accusationibus meminerat) libellum itidem porrexit, accusans Heraclidem, quòd Origenista esset, & Cæsareæ Palæstinæ in furto deprehensus fuisset, Aquilini diaconi vestimenta furatus; & quamuis talis esset, inquit, Ioannes episcopus Ephesiorum eum Episcopum ordinauit. Accusat præterea ipsum Chrysostomum, quòd multa Origenistarum causa aduersa passus sit à Sarapione, quodque hunc ille à se miserit. Horum itaq; cognitione peracta, inquisitum deinceps est in caput nonum accusationum, mox in vicesimum septimum.

Postea rursum [e] Isaacius episcopus Heraclidem accusat vt Origenistam, minimé-
que susceptum à sanctissimo Epiphanio, neque in precationis, neque in ciborum com- 27
munionem. Protulit & idem Isaacius libellum contra Chrysostomum, hæc ferè continentem. *Primum*, de Ioanne monacho sæpiùs iam nominato, quòd propter Origenistas vapulasset, & ferro vinctus fuisset. *Secundum*, quòd B. Epiphanius propter hos Origenistas, [f] Ammonium, Euthymium, Eusebium, Heraclidem, & Palladium, communicare cum illo noluisset. *Tertium*, quòd hospitalitatem, solus quotidie cibum capiens, desereret. *Quartum*, quòd [g] in Ecclesia dicat, mensam esse furiarum plenam. *Quinctum*, quòd in Ecclesia se ita iactet; *Depereo, insanio.* [h] *Sextum*, oportuisse illum interpretari, quænam illæ furiæ essent; & quid sit, *Depereo, insanio*: has enim Ecclesia voces ignorat. *Septimum*, quòd licentiam peccantibus præbeat, sic docens: [i] *Si iterùm peccasti, pœniteat iterum: Et quoties peccaueris, veni ad me, ego te sanabo.* *Octauum*, quòd in Ecclesia docens blasphemet, Christum orantem ideò nõ esse exauditum, quòd non vt oportet orasset. *Nonum*, quòd [k] ad seditionem populum concitaret, etiam aduersus Synodum. *Decimum*, quòd ex gentibus quosdam, qni Christianos valde afflixissent, suscepisset, & in Ecclesia haberet, atque defenderet. [l] *Vndecimum*, quòd [m] aliorum inuadat prouincias, ordinetque ibidem episcopos. [n] *Duodecimum*, quòd episcopos iniuria afficiat, & [o] ἐκπισδάτυς domo sua pelli iubeat. *Decimumtertium*, quòd clericos inusitatis iniuriis contumeliisque affecerit. *Decimumquartum*, quòd aliorum deposita vi rapuerit. *Decimumquintum*, quòd sine conuentu, præterque cleri mentem, ordinet. *Decimumsextum*, quòd [p] Origenistas receperit: [q] communicantes verò cum Ecclesia monachos, etsi commendatitias litteras adferrent, in carcerem coniectos non dimiserit: quin & in eo morientes, ne inuiserit quidem. *Decimumseptimum*, quòd aliena mancipia nondum manumissa, immò & accusata, Episcopos ordinarit. *Decimumoctauum*, quòd ipsum hunc Isaacium malè sæpè multarit.

Harum accusationum primum caput, quòd id anteà (vt rebantur) examinatum esset, excutere noluerunt; at in secundum & septimum inquisitum. Mox tertium quoque accusationis à Ioanne diacono factæ caput examinatur. In eo capite Arsacius Archipresbyter [r] qui ipsi Chrysostomo successit, & [s] Atticus presbyter, nescio quo modo testes adhibiti, contra B. Chrysostomum testimonium dixerunt; vt & Elpidius presbyter. Iidem, & cum ipsis etiam Acacius presbyter, in quartum criminationis caput testati sunt. Postquam ita excussa fuere hæc, prædicti presbyteri, ac præter eos Eudæmon & Onesimus, sententiam accelerari postularunt. Itaque [t] synodi præses Paulus,

a. Post diuinorũ mysteriorũ perceptionem, addit Niceph. lib. 13. cap. 9. ex Palladio & aliis. Propter sputum nimirum. Idemq; ceteris suasisse tradunt, qui B. Chrysost. res scripserunt.

b. Discrepat nõnihil B. Ioannis responsio, quæ est apud Niceph. lib. 13. cap. 15. ext.

c. Cuius insignis ille dialogus in manibus de B. Chrysost. vita.

d. Supr. cap. 2.

e. D. Baron. ad annum Christi 403. tom. 5. legit hìc: Acacius episcopum Heraclidem, &c. *Fortaßis Isaacius ille monachus, quem vna cum Theophilo Alexandriam venisse refert Niceph. lib. 13. c. 17. Pallad. eundem Syrulum circũforaneum, falsorum monachorum ducem appellat.*

f. Omittit fortaßis Dioscorũ, quartum in Lõgis fratribus, adcensere, quòd is ante Synodum inchoatam mortuus esset, teste Niceph. lib. 13. cap. 15. De quibus etiam inf. pag. 143.

g. ἐσω̃ ἐκκλησίας.

h. Quædam exempl. hæc verba superiori cap. 5. continenter adiungunt.

i. Socrat. lib. 6. cap. 21. Vide B. Basil. de pœnit. & S. Epiphan. cont. Nouat.

k. Lege Niceph. lib. 13. cap. 16. & 17.

l. ἐνδέκατον *in Græco legendum. Vide Notas Græci exempl.*

m. Niceph. lib. 13. cap. 9.

n. Hoc cap. in Baron. Annalib. desideratur.

o. Represento vocem ignotã, atq; inauditam, si quis forsitan aliquid ex ea recti exsculpat.

p. Longos fratres intelligit.

q. Ad accusandos Longos, à Theoph. Constantinop. missos, vt ex Palladio cõstat, & Georg. Alexan. inf. pag. 143.

r. Nicephorus eum suis depingit coloribus lib. 13. cap. 28.

s. Ille puto, qui Arsacio successit, de quo Niceph. supr. cap. 29.

t. Propterea opinor, quòd Patriarcha soleret ab Heracleæ Metropolita Emanus impositionem accipere; quia Byzantium in huius episcopatu olim fuit, auctore Curopalat. de offic. Constantinopol.

Heracleæ Episcopus, omnes sententiam dicere voluit; statutumque vt ipsis visum, beatum virum sede pellendum, incipiente Gymnasio episcopo, & finiente Theophilo
28 Alexandrino; numero omnes quinq;, & quadraginta. Post missa est ad clerum Constantinopolitanū, tanquā è Synodo, epistola de Chrysostomi è throno deiectione. Relatio quoq; ad Imperatores facta. Ad hæc tres oblati libelli, à *a* Gerōtio, Faustino, & Eugnomonio, qui se iniustè à Ioanne Episcopatu motos querebantur. Imperatorū vicissim ad Synodum missum est rescriptum. Atq; in his ferè duodecima actio consumitur. nam decimatertia, vti diximus, ea cōtinet, quæ ad Heraclidem Ephesi Episcopū pertinebant.

SYNOD. ILLEG.

a. De quo Niceph. lib. 13. cap. 9. initio.

LX.

HERODOTI HALICARNASSEI
Historiarum libri IX.

LEGVNTVR *historiarum* HERODOTI *libri nouem*, numero & nomine totidem Musarum. Hic Ionicæ dialecti norma esse queat, vt Atticæ Thucydides. Fabulas adhibet, crebrasq; digressiones, per quæ sensus ipsi atq; sententiæ dulcedo fluit: quāquam pro historiæ modo, proprioq; ipsius, & conueniente charactere, hæc ipsa interdum obscuritatem pariant, recusante veritate fabulis suam obfuscari accurationem, aut plus æquo à re proposita scriptorem digredi.

Auspicatur historiam à Cyri imperio, qui primus Persarum regnū tenuit: vnde natus, quomodoq; educatus creuerit, atq; regnarit: & pertingit ad vsq; Xerxis imperium, eiusq; cōtra Athenienses expeditionem ac fugam. Quartus verò à Cyro rex fuit Xerxes: nam secundus Cambyses erat, & tertius Darius. Qui enim interiectus est Smerdes magus, his non adnumeratur; quòd tyrannus fuerit, sibiq; minimè debitum regnum, dolo malo ac fraudibus occuparit. Darij successor, Xerxes filius fuit, in quem historia *a* desinit; neque ad regni eius finem vsque progressa: quia his temporibus Herodotus ipse floruit, vt inter ceteros & Diodorus Siculus testatur. Thucydidem *b* ferunt cùm adolescens admodum apud patrem adstans, hunc suam historiam recitantem audiret, illacrymasse, Herodotumque de illo subiecisse: Quàm est tuus hic filius, Olure, ardenti ad discendum ingenio?

a. In pugna ad Mycalen, & Sesti oppugnatione scribendi finem fecit, inquit Diod. lib. 11. Biblioth.

b. Suid. in Thucyd. & Marcellino in Vita eiusd.

LXI.

ÆSCHINIS
Orationes III. & Epistolæ IX.

Est & altera Æschinis Vita inf. Cod. 264. pag. 798. ex Plutarchi opusculo decem Græciæ oratorum, si eius modò est, quam cum hac componere pretium operæ fuerit. De hoc aliisq; nominis eiusdem Suidas quoq; exscripsit aliqua.

LEGVNTVR ÆSCHINIS *orationes tres, contra Timarchum*, quæ princeps est orationum eius, & *falsæ legationis*. Tertia verò & vltima *contra Ctesiphontem*. Tres enim dumtaxat legitimas esse hasce ferunt: Epistolas verò *a* nouem. Quamobrem nonnulli orationes eius *Gratias* nominarūt, cùm ob orationis gratiam, tum à numero Charitum: *Musas* verò epistolas dixerunt, à numero nouem Musarum. Circumfertur & eius alia oratio, *Deliaca lex* inscripta; quam tamen *b* Cicilius nō recipit, sed ad *c* alterum Æschinem Atheniensem, eius æqualem, hanc orationem, vt partum, refert.

Æschines hic vnus est in decem Græciæ oratoribus: qui accusatus aliquando à Demosthene malè obitæ legationis, *d* damnatus ideò non est, quod Eubulus homo popularis, cui subseruierat aliquando Æschines, Demosthenem vna oppugnans, tātum effecerit, vt antequam dicendi finem Demosthenes fecisset, iudices exsurgerent. Post verò cum reprehendisset Æschines Decretum, ac si contra legem scriptum esset, *e* quod ex Ctesiphontis sententia, Demosthenis bono scriptum fuerat; & multam ipse sibi præ-
29 finiuisset, ni contra legem scriptum esse ostenderet: eo nō ostenso, vt promiserat, patria cessit. Quare *f* ad Alexandrum Philippi filium in Asia belligerātem fugere animum induxit; sustinuit tamen, audito eius obitu, & cognito plenos esse turbarum successores. Ad Rhodum igitur adnauigauit, in eaq; diutius hærens insula, pueros docuit. Mirantibus verò auditoribus, hærentibusq;, tantus orator cùm esset, quomodo à Demosthene victus cessisset: *g Si*, inquit, *bestiam ipsam* (Demosthenem nimirum feram appellans) *audissetis, nō vtiq; hæsitaretis*. Fertur ibi primus & fictiones, & quas ferūt declamationes, illo in otio composuisse. Senex demum è Rhodo in Samum migrauit, fatisq; concessit.

Obscuris natus est parentibus; patre quidem Atrometo, matre verò Glaucothea *a* sacerdote

D

a. Nunc 12. leguntur.

b. Forte Cęcilius, *cuius oratoris meminit Plut. in Vita Demosth. & Dionys. Halicarn. epist. ad Pomp. Deliacam autem hanc etiā Plut. Æschini abiudicat, lib. de decem Orat.*

c. Socraticū *cognomēto, de quo & hic seq. pag. & Suid.* *d. Refert idem* ἀνώνυμ☉, *Vitæ Æschinis scriptor,* Ὅτι ἤδη νῆθη νικῆσαι τὴν κατηγορίαν Εὐβέλε συναγωνισαμένε, *&c.* *e. Emendo,* ὁ κατὰ Κτησιφῶντα ἐγράφη Δημοσθένους, *vel traiecta voce,* ὁ ὑπὲρ Δημοσθένους ἔγραψε Κτησιφῶν. *f. Vide Plut. opusc. 10. orat. in Æsch.* *g. Vide Plin. hist. lib. 7. c. 30. & Plin. Secund. lib. 2. ep. 3. & Auct. vide Æsch.* ἀνώνυμον.

a sacerdote. Fratres duos habuit, Aphobetum, & Philocharin. Initio, *b* tertiarum partium histrionem egit *c*, vt erat vocalis: deinde tabellio Senatui fuit: post verò non diu ad rempublicam se contulit: fuitque Athenis Atticis Philippicarum partium studiosus; qua etiam de causa à Demosthene ciuili contentione dissensit. Platonis quoque auditorem, & *d* Antalcidæ discipulum fuisse ferunt: & sunt vtriusque rei indicio Æschinis orationes, cùm verborũ granditate, tum grauitate inuentionis. Dionysius verò sophista, cùm fortè in eius orationem, quam aduersus Timarchum habuit, incidisset, lecto procemij eius hoc principio: *Equidem nulli vnquam aut in iudicio periculum creaui, aut in rationibus exigendis molestus fui*: dixisse fertur: *Vtinam multis sæpe periculum creasses: Vtinam multis molestus fuisses, vt multas id genus orationes nobis reliquisses.* adeò est oratoris huius charactere delectatus.

Est eius oratio tanquam sponte nata, & extemporanea; non tãtam artis, quantam ingenij ipsius admirationem concitans. Etenim cùm grãdia omnia in eius orationibus reperias, tum quæ maximè naturæ præstantiam ostendant. In vocibus enim simplex, & candidus, clarus tamen, & in orationum cõpositione, neq; valde languidus, vt Isocrates, neque contractus & astrictus, vt Lysias: ipso insuper spiritu ac contentione nihil Demosthene inferior. Schematibus præterea cùm sententiarũ, tum verborum ita vsus est, non tam vt ex arte, quàm pro subiectę rei ac negotij necessitate, dicere videatur. Quamobrem & simplex atq; inelaborata eius apparet dictio, ac veluti populari orationi, & priuato sermoni maximè conueniens. Non enim vel in ratiocinationibus, vel in enthymematis multus, nimiumq; coactus. Ceterum *e* Æschinem Lysaniæ filium, quem & Socraticum nominant, cùm alij plures, tum *f* Phrynichus potissimum, in optimis oratoribus, vt regulam statuit; eiusque orationes post Attici sermonis principes collocat.

a. ἱερεία, *alibi* τελέστρια, *quasi* Initiatrix: *apud Suid.*
b. Cic. Diuina. in Verr. sic reddit: τὸν τριταγωνιστοῦντα, *qui rarius ad agendũ regre diebatur, quàm, qui secundarum esset. Idem* Tertiarius *quoq; dictus legitur.*
c. Quod ei Demosth. exprobrauit orat. de falsa legat.
d. Inf. pag. 799. & in Plutarchi decẽ oratoribus Leodamãtis auditor dicitur. Suidæ verò Alcidamãtis Eleatæ.
e. Cuius vitam habes apud Laert. lib. 2.
f. Inf. pag 173.

LXII.

PRAXAGORÆ ATHENIENSIS

De rebus Constantini Magni libri II. 30

Lecti sunt Praxagoræ Atheniensis *de gestis Constantini Magni historiarum libri duo*: quibus narrat Constantini patrem Cõstantium Britanniæ, & *a* Hispaniæ imperasse; *b* Maximinũ Romæ, & cæteræ Italiæ, atq; Siciliæ regnum tenuisse: alterum verò Maximinum Græciam, Macedoniam, minoremq; Asiam, ac Thraciam occupasse: Diocletianum autem, qui cæteros ætate anteibat, Bithyniam habuisse; Arabiam item, & Africam, atq; Ægypti omnẽ oram, quam Nilus alluit. Igitur Constantinum pater ad Diocletianum Nicomediam erudiendũ misit. Aderat tum fortè Maximinus ille, qui inferiori Asiæ imperitabat, & insidias adolescenti tendere animum inducens, ad pugnã cum fero leone ineundam composuit. Ille verò feram superans, occidit; deprehensisq; insidiis, ad patrem confugit: quo vita simul & imperio functo, regnum filius excepit.

Eo potitus, Gallos, & Germanos, gentes finitimas ac barbaras, in potestatem redegit. Cognito dein impotenter ac tyrannicè subditis imperare Maxentium (hic post Maximinum Romę dominabatur) expeditionem aduersus eum suscepit, pœnas tyrannidis in subditos exacturus. Mox prœlio superior, in fugam tyrannum conuertit. Ille verò fugiens, quem hostibus per dolum interitum machinatus est, ipse reperit; in foueam, quam aliis parauerat, delatus. Huius caput Romani à corpore resectum, hastæq; impositum, per vrbem gestabant: & victori Constantino libentes se ac volentes etiam huius regni incolæ dediderunt.

Audito rursum Licinium quoque crudeliter & inhumanè suis abuti, cui pars illa imperij obuenerat, quam Maximinus (is qui Constantino per leonem insidias struxerat) tenuerat, mortemq; obierat: non ferens intolerãdam ciuibus vim atq; iniuriam inferri, copias item contra hunc eduxit, quò tyrann. dem legitimo commutaret imperio. Licinius verò, intellecta in se expeditione, metu perculsus, immanitatem texit, humanitatisque speciem præferens, iureiurando etiam se obstrinxit, clementem deinceps subditis futurũ, quæq; fœdere icto promisisset, integrè seruaturum. Quamobrem bello tũc Imperator abstinuit. Post tamen (vt cõquiescere improbitas nequit) violati iurisiurandi reum, atq; in omne flagitiorum genus delapsum, ingentibus prœliis oppugnans, Nicomediæ inclusum, obsedit. Hinc supplicis habitu ad Cõstantinum fugienti, ademptũ imperium est, & Cõstantino magno traditũ. sic, q̃sito pridẽ digno Imperatore, sibi tandem ille iam dicta imperia omnia vindicauit. Patrium enim regnum hæreditatis iure adiit;

a. Ἰβηρίας *hoc loco pro* Σικελίας *legendum, historiæ monent.*
b. Maximianũ, Maximinum, & Licinium Impp. videtur confundere.

Romanum etiam, euerso *a* Maximino; Græciæ quoque ac Macedoniæ, minorisque Asiæ, exuto, vt diximus, regno Licinio. Veruntamen & alterius partis, cui Diocletianus præfuerat, imperium sibi adiunxit. Nam etiam hanc belli iure Maximino ademptam tenebat, qui Diocletiano successerat, Licinius. Victor itaque, & vnum ex omnibus imperium conflans, mox Byzantium cognominem sibi ciuitatem fecit. Refert autem Praxagoras, tametsi gentium sectæ adhærens, omni virtutum atq; honestatis genere, omnique adeò felicitate, omnes omnino qui antecesserint Imperatores, facilè obscurasse Constantinum: quibus & duo ipsius historiarum libri terminantur.

PRAXAGORAS. *a. Immò verius Maxentio, ex historiæ fide.*

Annos natus erat duos admodum & viginti Praxagoras, vt de se ipse testatur, cùm hæc commentaretur. Scripserat & libris duobus *de regibus Athenarum*, annum agens vndeuicesimum. Composuit quoque *historiarũ libros sex, de rebus gestis Alexandri Magni regis Macedonum*, primo & tricesimo ætatis anno. Stylus illi apertus est, ac iucundus; nonnihil tamen æquo languidior. Ionica verò & ipse vsus est dialecto.

PROCOPII RHETORIS
Historiarum libri VIII.

LXIII.

LEGVNTVR *a* PROCOPII *Rhetoris historiarum libri octo*: Narrat quæ sub Iustiniano Imperatore Romani cum Persis, Vandalis ac Gotthis gesserunt, ductu potissimùm Belissarij, belli Imperatoris: *b* cum quo Rhetor hic diu multumque familiariter versatus, quæ oculis spectauerat, memoriæ mandauit.

a. Suid. Illustrij *cognomentum illi tribuit, patriamq; Cæsaream Palæstin. Lege ibi plura.*
b. Scribam fuisse Belissarii. testis Suid.

PRIMO itaque libro isthæc commemorat.

Arcadius Romanorum Imperator vita functus, Theodosio filio tutorem Isdigerdam regem Persarum testamenti tabulis reliquit. Quibus ille tabulis acceptis, puerum liberaliter eduxit, regnumq; illi sartum tectum seruauit. Inde Vararanes, Isdigerda mortuo, succedens, contra Romanos bellum mouit; verùm Anatolio, duce Orientis, ad Persas in legationem à Theodosio misso, Vararanes Persarum rex legatione audita, domum icto fœdere, reuertit. Post hæc Perozes Persarum rex, Isdigerdam alterum, Vararanæ filium excipiens, iis Hunnis bellum intulit, qui *c* Ephthalitæ, & Candidi nominantur: sunt enim albi coloris: vtq; egregia specie, sic & ceteris Hunnis dissimiles. Neq; *d* Numidarum ritu vagantur, vel agrestes sunt; sed ciuilem inter ipsos societatem legibus tuentur, regibusq; suis subiiciuntur. Hi ad Boream Persis finitimi sunt; quamobrem etiam finium, terminorumque causa in Ephthalitas Perozes exercitum duxit: sed Ephthalitarum vafricie, ad iniqua primum loca delatus, ignominiosè, & vix salutem pactus, rediit. Adorans enim, tanquam dominum, Ephthalitarum regem, & nunquam postea bellum se moturum iureiurando confirmans, euasit. Rupto tamen ille postea fœdere, ductisq; iterum copiis, fœdè simul cum omni exercitu periit, fossis quibusdam ac puteis ab hoste comparatis haustus, cum quartum & vicesimum regnaret annum; quando & *e* celebratus ille vnio, quem dextera gestabat aure, periit.

c. Vide Notas exempl. Gr. & inf. pag. 38.
d. Nomades dicuntur Plin. lib. V. cap. 3. à permutandis pabulis.
e. τὸν πολυθρύλλητον μάργαρον.

[*f Margaritæ*, & margari, & margaridæ *dicuntur. Inuenitur enim* Margarus *hîc apud Procopium rhetorem, aliosq; classicos scriptores.* Margaridæ *est apud Praxagoram, Ionicum scriptorem, libro secundo historiarum de vita Constantini Magni; & alios item auctores.* Margaritæ *verò frequens est, & à multis vsurpatum.*]

f. Hoc Scholion alieno loco in exempl. Græco collocatum, huc tanquam in suã sedem retraximus.

32 Dehinc post Perozen Cabades, minimus natu filius, regnum excepit. Is violatarum legum reus factus, in custodiam, cui *Lethes* nomen, ab ipsis Persis missus, vxoris tandem fraude dilapsus, ad Euthalitas confugit: quorum cum ingentem collegisset exercitum, quem in Persas duxit, regnum sine pugna recuperauit: & Blasen Perozi fratrem iam tum pro se regnantem, desertum à suis captumque, oleo feruenti in oculos misso (sic enim Persis solemne est) excæcauit.

Quæ insuper Pacurium inter Persarum regem, & Arsacen Armeniorum contigerunt, deque magorum consilio Pacurio contra Arsacen dato, nisi fabulosa hæc sunt, scripsit auctor.

Idem ille Cabades Euthalitis ingenti ære obstrictus, ab Anastasio Imp. pecuniam mutuam postulauit. Quam vbi non impetrauit, nulla alia de causa repentina incursione bonam Armeniæ partem vastauit, Amidamque obsedit. Dum verò ab ea, potiundæ spe amissa, recedit, fœdum meretricularum spectaculũ iterandæ obsidionis causam præbuit.

Procopii persica.

buit. Ita igitur ac furore percitus Cabades in obsidio perdurans, vrbem vi expugnat, ciuesq; seruos esse iubet. Postea tamen plerosq; captiuos gratis domum remisit, quos & Anastasius omni est beneuolentiæ genere complexus.

Cognito verò Amidam obsideri, ingentes admodum aduersus Persas Anastasius copias misit, creatis ducibus, Areobindo Orientis duce, qui Olybrij, eius qui paulo ante in Occidente imperauerat, gener erat: Celere item magistro: Patricio quoque Phryge; & Hypatio cognato patruele. Ad quatuor autem hosce duces accesserunt & Iustinus, qui Anastasij imperium excepit, aliique plurimi bello præstantes viri. Exercitum tantum nunquam à Romanis in Persas missum ferunt. At dum moram cũctando nectunt, capta ciuitas est. neque simul omnes cum Cabade, conserta manu, conflixerunt; sed seorsim singuli turpiter victi, multis suorum desideratis, discesserunt. Tandem tamen, ductis ad Amidam copiis, vrbem cinxerunt, diuque hærentes Romani, Persas inclusos, & rerum inopia laborantes, ad septem annorum inducias compulerunt, auctoribus Celere Romano, & Aspeuede Persa.

Taurus Cilicum mons per Cappadocas primum, & Armenios sese extendit, ac terram, quos vocant, Persarmeniorum; dehinc per Albanos porrigitur, & Iberos, & quascunque alias sui iuris gentes, quæ Persis dicto audientes, iis in locis habitant. Prætergresso verò Iberorum fines, semita quædam occurrit angustissima, stadiis ferè *a* sexaginta producta, quæ in abruptum quendam penitusq; inuium definit locum: vbi neq; transitus apparet vllus, præterquam porta tanquam manu constructa, ibidem à natura constituta, quæ *b Caspia* antiquitus dicta. Vltra eam portam campi sunt equitationi accommodi, & natiuis aquis referti, ac regio multa equis pascẽdis, & plana: vbi Hunnorũ 33
ferè gentes omnes habitant, vsq; ad Mæotidem pertinentes paludem. Hi si quando per Caspiam portam (cuius modo memini) in Persarum & Romanorum *c* regionem tendunt, integris equis quàm incitatissimo cursu feruntur. Nã sexaginta his dumtaxat, quæ diximus, stadiis cum loci difficultate confli̇ctantur, quotquot ad Iberiæ fines penetrare volunt: cum tamen per alios quosdam exitus profecti, magno labore ægrè aliquando in Persarum ac Romanorum *d* oram perueniant. Quod vbi Alexander Philippi filius animaduertit, portas in dicto loco exædificauit: præsidioq; ibidem relicto, muniuit. Id munimẽtum Anastasij Imp. temporibus Ambazuces tenuit, domo Hunnus, Romanorum & Anastasij amicus, qui & portas illas eidem principi tradidit. Ille beneuolentiam quidem suscepit, at loci curam non item. Itaque Cabades, mortuo Ambazuce, deiectis per vim eius liberis, portas occupauit.

a. al. quinquaginta.
b. De Caspiis portis Geographi videndi, & Q. Curt. Arrianus, &c.
c. ἤϑη.
d. ἤϑη.

Anastasius, pactis cum Cabade induciis, vrbem [*de suo nomine*] Persis repugnantibus, ædificauit in regione Daras & Anchu: alteram item in Armenia, proximè ad Persarmeniæ fines, quæ prius Theodosiopolis dicta; quòd Theodosius Imp. vrbis dignitatem ignobili vico attribuisset.

Anastasio vita functo, quamuis multi generis claritate imperio digni reperirentur, ceteris repulsam passis, Iustinus succedit: ad quem Cabades, quo filio natu minimo Chosroæ regnum tutò relinqueret, literas dedit, adoptari ab ipso Chosroẽn postulans. Iustinus postulatis votum libenter accepit; vt & Iustinianus sororis eius filius, qui regni heres sperabatur. Sed Procli quæstoris consiliis sententiam mutarunt; neq; à Iustino Chosroes est adoptatus. Legibus enim filios bonorũ patris successores, suosq; hæredes exsistere aiebat. Hinc pro Chosroe & pace, à Persis Seoses, q̃ui Cabaden pridem seruarat, & Beodes, à Romanis verò Rufinus, & Hypatius, legati missi. Et Beodes quidem Seosem apud Persas calumniatus, vita priuandum curauit. Rufinus verò Hypatium apud Imperatorem insimulando, magistratu deiecit.

e. Aliter Mebodes, *in Procopio, Raphaele Volaterrano interprete.*

Quod inter Bosporum & Chersonem dierũ viginti medium interiacet spatium, Hunni incolunt: qui suis olim legibus degentes, in Iustini nuper potestatem venerunt: vt iam Cherson Romani terminus imperij esset. Accesserunt & Iberi Iustino Imp. vna cum *f* Gurgogene eorum duce, à Persis malè tractati. Qua de causa Romanos inter & Persas bellum exarsit.

Viuens etiamnum Iustinus in societatẽ imperij adsciuit Iustinianum, qui mortuo auunculo, solus imperio potitus est. Belissarius & *g* Sitas prætoriani milites fuerũt, quo tẽpore Iustinianus copias ducebat: à Iustino verò militibus in Daras p̃fectus Belissarius 34
datus est; cùm & Procopius hic scriptor à consiliis illi additus. Imperante post solo Iustiniano,

f. Gurgenes *est in Procopio Volaterrani.*
g. alter Sittas.

niano, dux Oriẽtis creatus Belissarius in Persas mouere iussus est. Cabades Perozen genere Persam, dignitate Meranem, exercitui suo prȩfecit. Cùm aũt vterq; exercitũ circa Daras haberet, Belissario Perozes denũtiauit, paratũ sibi in vrbe balneũ haberet: lauare enim postero die velle. Quamobrem Romani ad pugnam fortiter se cõpararunt. In acie dein vtriusq; exercitu cõstituto, Andreas quidam Byzantius, *a* gymnasticis exercitationibus, atq; palæstræ Byzantij præfectus (qui & Buzæ, militum cum Belissario tribuno, domesticus hærebat, Buzæ corpus in balneo curare solitus) cum ad singulare certamen prouocatum esset, ignotus omnibus, bis depugnando victor decessit, cœptumque prælium finierunt. Post iterum commisso inter eos prælio, Romani longe superiores euaserunt, cum ingenti Persarum clade. Quo factum est, vt cum Romanis exinde iusto prælio dimicare detrectarint, incursiones tamen vtrinque factæ.

a. παιδοτρίβης, *magister exercitor, apud Plaut. Trinum.*

Cabades alterum in Armeniam Romanis subditam exercitum misit, qui ex Persamenis, & *b* Saunitis, & *c* Sabéris constabat. His Mermeroes copijs profectus. Dorotheus verò Armeniæ dux, & Sitas, qui & toti huic Romano exercitui præfuit, manu cum hoste conserta, pauci maiores longè copias superarunt: vnde & domum Persæ fugerũt. Hac occasione Romani cum alia Persicæ regionis occuparunt loca, tum Pharangium, quod vocant, ceperunt, vnde aurum Persæ effodientes Regi pendunt. Zani vero, *Sauni* antiquitus appellati, liberi, & latronum ritu vicina populantes loca, Sitta duce victi, in ius nostrum, ditionemque concedentes, Christiani facti sunt, & Romanis parent, vt etiam in horum castris vna permisti militarint.

b. al. Sauritis.
c. Ita quoque Hunni vocati sunt.

Cabades, amisso vtroque exercitu, animi pendebat. Sed Alemundarus Persico-
35 rum Saracenorum Rex, vir bello acer ac strenuus, res Romanorum *d* valde infregit, annis quinquaginta. Hic Cabadi suggessit, Antiochiam præsidio nudatam, finitimaq; inuaderet. Belissarius, re cognita, quam maturrimè occurrit, eductis Isaurorum copijs, & Aretha Romanarum partium Saracenorũ Rege, qui suam ipse gentem ductabat. Alamundarus vero, & Azarethes metu percussus, retro domum se recepit. Et Belissarius pone sequebatur, non tam cum hoste manus conserere cupidus, quam vt eum insequi se fingeret: donec multis vulgi conuitijs, primum quidem clam, deinde etiam palam lacessitus, inuitus ad pugnam descendit. Cadentibus initio multis vtrinque, ac cæsis, anceps diu pugna fuit: versis dehinc in fugam Arethæ copijs, atque Isauris, à Persis summa virtute pugnantibus, victoria stetit: vt nisi ex equo ad pedes Belissarius desilijsset, ac reliquis sese adiungendo auxilium attulisset, debellatum eo die esset, cæsique ad vnum omnes internecione fuissent. Attamen Azarethes Persarum dux, domum ad Cabaden reuersus, victoriæ fructum non tulit. Suorum enim multos in prælio amiserat, licet aduersariorum plures cecidissent. Quamobrem inhonoratis adnumeratus est.

d. ἐς γονὺ ἔκλινε.

Euocat Constantinopolim Iustinianus Imp. Belissarium, vt inde in Vandalos expeditionem suscipiat: Orientique custodem Sitam imposuit. Hisce temporibus & Persæ cum Romanis concurrerunt, & Cabade mortuo, filius Chosroës regni habenas suscepit. Missi ergo ad eum legati, Rufinus, Alexander, Thomas, & Hermogenes: quib[9] pacem velle se facere dixit *e* perpetuam, centenariorum nimirum centum & decem. Verum re tum infecta discesserunt: nec nisi postea constituta pactaque pax illa est perpetua, imperante *f* sextum iam annum Iustiniano. Per eam Romani pecunias, Pharangium, & Bolum arcem Persis reddiderunt, etsi vicissim Romanis Laziorum in finibus opida, & Dagarem, virum bello strenuum (tradito pro eo & altero non ignobili viro) remiserunt. Mox vtrique Imperatori structæ insidiæ à subditis. Chosroen quidem, vt turbulenti intemperantisque ingenij virum, Persæ inuisum cum habent, Cabaden Zamæ fratris eius filium, Regem sibi facere constituunt. Quo cognito, Chosroës Zamen fratrem, reliquosque germanos, & coniurationis socios necat. Sic tranquillata res est, quiesque data. Cabades tamen, Zamæ filius, admodum adolescens, prudentia Chanarangi *g* Adergi-Dubautæ cædem effugit, quo nomine hic postea à Chosroë est interfectus. Iustiniano quoque Imp. plebs Romæ insidias comparauit, creato Imperatore (tametsi repugnaret) Hypatio Anastasij eius, qui imperarat, patruele; nata seditione, ortoque tumultu è contentione ludorum Circensium. *h* Cæsar itaque Iustinianus, Belisario & Mundo ducibus vsus, Hypatium occidit, multosque coniurationis huius socios sustulit, planè vt ciuium tunc ad triginta millia occubuerint. Imperatori suppetias adferebant Boraïdes, & Iustus Iustiniani fratris filius.

e. εἰρήνην ἀπέραντον.
f. Septimo imperii anno, *inquit Procop.*
g. Adeo quadubadi, *est in Procopio Latino.*
h. Populus vbique factione veneta, & prasina diuiserat *Procopius.*

PROCOPII PERSICA.

30 In eo ipso libro narrat de Triboniano, qui è Pamphylia genus duxit, & Quęstoris munus obijt, deque auaritia eiusdem, ac blandiloquentia. De Ioanne item Cappadocum Præfecto prætorio, eiusq; vitijs plurimis. Vt Antonina Belisarij coniux per Euphemiam filiam eius callidè Ioannem circumuenerit, & insidias Imperatori struere patefecerit: vtque demum, Eusebio Cyzici Episcopo ex insidijs occiso, impij sceleris consors habitus, corpore quæstionibus cruciato, inclementer tandem, ac seuerè proscriptus sit. 36

LIBRO SECVNDO RERVM *Persicarum ista refert.*

CHosroën inuidia stimulatum, quod Africæ ditionem Romani tenerent, pacisque propterea fœdera soluere parantem, Vittiges, Gotthorum Rex, per Ligures quosdam legatos, dein & per Basacum collocutus, magis inflammauit. Quo cum item tempore Armenij à Romanis defecissent, Sita duce pugnando interempto, Persisq; se permisissent, perpetua illa, vt vocant, pacis fœdera rumpere Chosroës, bellumque gerere animum induxit. Iustinianus Imp. re cognita, Anastasium legatum misit hortatum, ne pacem solueret. Eadem tempestate & Vittiges à Belissario captus, Constantinopolim est missus. Chosroës nihilominus Romanorum fines inuadens, Surorum opidum cepit, Surinosque in seruitutem abduxit. Sed tandem vndecim captiuorum millia ducentis aureis permutans, liberos omnes dimisit, Candido Sergiopolis Episcopo pecuniam pollicito: qui cum promissis non staret, ad iustam dissolutionem adactus est. Chosroës dein Hierapolim obsidere cœperat, cum illi Berrhoeæ Episcopus [cui Magno nomen] pondo argenti duo millia promisit. Soluit itaque obsidionem Rex, pollicitus adhæc omni adeo Orientis Romanorum ditione se excessurum, si milli auri pondo caperet. Interea Buzes dux Orientis, viribus suis diffisus, cum Chosroë pugnare detrectans, circum circa oberrabat. Ergo Berrhoeæ admoto exercitu, Chosroes pecuniarum nimium quantum postulauit, acceptisque pondo argenti millibus duobus, alterum tantum exegit: quam quia ciues summam non pendebant, validè vrbem oppugnat. Verum accedente Magno oppidi Episcopo, & Chosroën deprecante, Berrhœenses immunes liberosq; abire permisit, quo quisque vellet. hinc plerique etiam militum ad Chosroën sua sponte transierunt, quòd stipendijs eos Imperator fraudasset. Ab Antiochenis similiter pecuniam Chosroës postulans, nec impetrans, arctè Antiochiam cinxit. Cumque rex vrgeret obsidium, Theoctistus, & Mulatzes, vna cum ijs militibus quos à Libano secum duxerant, clam vrbem egressi, fugerunt. Ita Chosroës sine labore Antiochiam ad deditionem compulit, *a* ciuesque in seruitutem redegit.

Inde legati ad illum missi, Ioannes Rufini filius, & Iulianus Secretorum scriba: multisque vltro citroque de æquis conditionibus habitis sermonibus, tandem conuenit: vt *b* Chosroæ statim Romani quinque aureorum millia numerarent, quingentos vero aureos quotannis, tributi alterius nomine, perpetuò penderent, nihil se deinceps molestiæ allaturum promittenti: vtque missi iterum ab Imperatore legati, pacis conuēta firmarent. Verumetiam his ita compositis, Chosroës Apameam profectus, vbi Thomas Episcopus præsidebat, magnam ei pecuniarum vim impetrauit, ac tandem sacra vasa, templisque dedicata vniuersa secum auferens, discessit: inter quæ circa adorandæ, ac *c* viuificæ crucis lignum miraculum contigit. Narratur etiam ludos equestres ibidem spectasse. Inde ad Chalcidem vrbem progressus est, & ducentis aureis ab incolis exactis, sine obsidione recessit. Venit hinc Edessam, & tantundem abstulit: ac signis quibusdam diuinis deterritus, hanc quoque vrbem non obsedit. (Hæc Edessa illa est, in qua *d* Augarus, quæque in illo antiquitus per Christum patrata; idemque hic Augarus, qui ad Augustum, tunc Romanorum Imp. profectus, amico eo in primis vsus, vt illi ad suos redire non nisi sollertia quadam sit datum.) Sic igitur Chosroës Edessa discessit. Ea etiam tempestate legatis suis Iustinianus rescripsit, paratum se pacta conuenta pacis perficere. Chosroës nihilominus Constantiæis pecuniam imperauit, & Daras delatus, vrbem cinxit, quam tamen, Martino duce hanc propugnante, de obsidionis successu diffidens, non oppugnauit, sed acceptis mille argenti pondo, in Persidem concessit. Antiochenos vero in recens à se condita vrbe in Assyria (quæ diei itinere à Ctesiphonte distabat, 37

a. *Addit Procop.* Vrbemq; præter templa incendit.

b. Vt Chosroës in præsens quinquaginta millia nummũ aureorũ, ac totidem quotannis perpetuo accipiat, neq; eos ultra lacessat. *Sic Procop. Volater. lib. 2.*

c. *ζωοποιῶν ξύλων. apparente desuper ignis iubare.*

d, *De quo D. Baron. To. I. ad an. Chr. 31. ex Damasceno lib. IV. Orthod. fidei ca. 17. Vbi Abagarus nominatur. Et lib. I. contra Iconomachos. Euseb. lib. I. cap. 13. Agbarus. alijs Abgarus. Vide & Sur. 16. Aug.*

PROCOPII PERSICA.

bat, & *Antiochia Chosroæ* appellabatur) *a* vna omnes habitare iussit, tanta beneuolentiæ significatione ac gratia in eos vsus, vt Principum nemini, præterquam sibi, parere voluerit: hippodromijs quoque, alijsq; voluptatibus illorum animos ibi oblectans.

Belissarius ex Italia dux reuocatus, aduersus Chosroën & Persas ineunte verè missus, & in Mesopotamia versans, nudum fere ab armis exercitum, & ad Persarum nomẽ trepidantem, accuratè armauit, animauitque. Chosroës vero (Lazis eum inuitantibus, qui cum suo duce Gunaze iam Persis sese adiunxerant, propterea quod sordidius *b* Ioannes cauponaretur, atque tributa exigeret) aduersus Petras vrbem mouit: quæ vrbs Colchidis maritima est, ad Pontum Euxinum sita. Hanc dum obsidet, quamdiu quidem Ioannes superstes fuit, nihil profecit, cum vero iaculo Ioannes iugulum traiectus perijt, vrbem occupauit. Inquilinos tamen ab iniuria liberos dimisit. Sponsione enim illos in deditionem accepit, & solius Ioannis bona plurima, quæ monopolijs ille quæsierat, inuasit omnia. Belissarius interim, Nisibi frustra tentata, *c* Sisaurorum vrbẽ obsidens, viq; oppugnans, pactis conditionibus cæpit, & *d* Bleschamen ducem, Persarumque viros grauissimos ibi captos, Constantinopolim misit. Arethas quoque cum exercitu contra Assyrios missus, eam oram deprædatus est: vnde magna pecuniarum vi ab Arethæ socijs parata, ad Belissarium redire detrectarunt. Belissarius ipse (tentato morbis exercitu, & rebus ab Aretha gestis nondum cognitis, Rhecitango insuper, &
58 Theoctisto discedere parantibus, ad Phœnicum oram custodiendam, quam Alumandarus vastabat) sic è Persarum regione domum reuertit, & Constantinopolim ad Iustinianum Augustum accersitus est.

a. lege συνῴκισε.

b. Cognomento Zibus.

c, τὴν σισαύρων πόλιν, *Procop.* σισάυρανον. *Fortassis idem locus qui* Sisarbanum *inf. vocatur à Theophyl. Simocate lib.3.pag.42*

d. Belesmaches *Procopio, &* Bleschamus.

SCHOLION.

DVos dumtaxat *Historiarum* Procopij *libros, eosq; Persicarum rerum,* in compendium *Photius* redegit, præteritis, *qui hoc eodem opere* sequebantur, *De bello Vandalico* libris totidẽ cum quatuor *Gotthicarum rerum*, & *de ædificiis Iustiniani* libro singulari, *tametsi hic vulgo in sex libros diducatur, fallente (vt fit) voce ambigua* λόγε, *quæ ibi* Narrationem *significat, vt & transitiones ostendunt. Sunt igitur in vniuersum nouẽ huius historici operis libri, teste Photio ac Suida, quibus tamen hic decimũ adijcit* ἀνέκδοτα *vocatum*. Qui quidem historiarum libri, Græcè longè sunt, quam Latinè editi, copiosiores, quos è liberali sua Bibliotheca, vereque augusta, adornantes Augustani nunc euulgant.

THEOPHANIS BYZANTII

Historiarum libri X.

LXIV.

LECTI sunt THEOPHANIS *Constantinopolitani historiarum libri decem*, quorum primus initium ducit ab illo Persico bello, quod ruptis iam fœderibus ijs exortum est, quæ *a* Iustinus Imp. & Chosroës Persarum Rex inuicem constituerant. Soluerant ea Chosroës ipse, & *b* Iustinus, Iustiniani iam successor, exeunte altero imperij anno. Hinc ergo narrationem auspicatus, pergit porrò ad annum vsque belli decimum. Meminit verò hoc ipso primo voluminis libro, scripsisse quoque se quæ sub Iustiniano gesta sunt, immò & plures eum decem hisce subiunxisse libros, satis manifestè apparet. Narrat autem hoc libro, qua ratione pacta conuenta sint dissoluta, cum Iustinus per Comentiolum Suaniam à Chosroë repeteret, ipse verò verbo quidem promitteret, nõ tamen re præstaret. Refert & in tota Mesopotamia terram mouisse, initium nimirum calamitatum, quæ subsecutæ sunt.

a. al. Iustinianus sup. pag. 35. & 36

b. Iustinus iunior.

In Oriente ad Tanaïm Turci degunt, qui Masagetæ antiquitus dicti à Persis, sua lingua *Kermichiones* appellantur. Hi tempestate hac legatos cum muneribus ad Iustinũ Imp. legarunt, ne Abaros reciperet obsecrantes. Ille munera libenter accepit, omniq; adeo beneuolentiæ atq; humanitatis genere cõplexus, domum remisit. Cumq; Abari mox accessissent (qui Pannoniam habitare, paceque frui Romanorum precabantur) ob datam Turcis fidem, pactasque conditiones, repulsam tulerunt.

c Bombycum originem homo quidam Persa, Iustiniano imperante, Constantinopoli ostendit, nunquam antea Romanis cognitam. Hic Persa è Serum regione profectus, vermium semen ferula inclusum, Constantinopolim saluum deportauit, ac vere ineunte, in alimentum mori folijs semina imposuit: quæ folijs nutrita, & in alas se induerunt, & mirè cœperunt operari. Ergo Bombycum ortum, texendique artificium cum post

c. De his & Theophyl. Simocates. lib.7. infra 47. & Procop. lib.4. Niceph. quoque lib.17. cap.32.

THEOPHANES. BYZANT.

post Turcis Iustinus Imperator ostendisset, vehementer obstupuerunt: nam Serum illi tum emporia portusque tenebant, quæ Persæ prius tenuerant. Ephthalanus enim Ephthalitarũ rex (à quo & appellationem vniuersum genus traxit) [a] Perozen & Persas cũ vicisset, submoti his locis Persæ, rerũ vero potiti sunt Ephthalitæ: quos post paulo Turci prælio superantes, his etiam finibus pepulerunt.

a. Vide sup. Procop. pag. 31.

Iustinus Zemarchum ad Turcos legatum misit: qui & publicè eos epulis excipiens, omnique adeo officij genere exceptus, Constantinopolim remissus est. Quamobrem etiam Chosroës in Aethiopas, amicos populi Romani (olim *Macrobios*, nunc *Homeritas* appellatos) expeditionem suscepit, Regemque Homeritarum Sanaturcen, opera Meranis Persarum ducis, viuum cepit, vrbeque eorum direpta, incolas subiugauit.

Armenij à Surina male accepti (maximè in pietatis religionisque negotio) Surinã 39
coniuratione facta per Vardanum (cuius fratrem Manuelem ille interfecerat) & alium quendam Verdum occiderunt; & à Persis deficientes ad Romanos transiere, relictoq; opido, quod incolebant, Dubij nomine, in Romanorum regionem cõmigrarunt. Atque hæc ipsa potissimum causa Persis fuit rumpendi fœderis, induciarumque cum Romanis. Desciuerunt post hos statim etiam Iberes, & Gorgone ipsos ducente, ad Romanos transierunt. Metropolis autem Iberorum Tiphilis tunc erat.

Marcianus Iustini Imp. patruelis, Orientis dux iam renunciatus, in expeditionem aduersus Chosroën, octauo imperij Iustini anno missus est. Ioannes verò Armeniæ dux & Meranes Persarum, qui & Baramaanes, exercitum colligebant. Et Armenijs quidem socios se coniunxerunt, Colchi, Abasgi, & Saroes Rex Alanorum: Meranæ vero [b] Sabiri, & Daganes, & Dilmaïna gens Marcianus ad Nisibenorum urbem, signis collatis, Meranem in fugam conuertit: eoque prælio mille & ducentos cæcidit, viuos cepit septuaginta, Romanis septem dumtaxat desideratis. mox Nisibenotum mœnia obsidione cinxit. Chosroes, re maturè cognita, quadraginta equitum millia, peditum verò amplius centum conducens, auxilium ferre, & cum Romanis confligere properauit. Interea loci aqud Imperatorem Marcianus affectati imperij accusatur, & calumniæ fidẽ adhibens Iustinus, exercitus eum imperio submouit, Theodorumque Iustiniani filium Tziron cognomento, suffecit. Hinc turbatis rebus, Romani quoque obsidionem soluerunt, & Chosroes Daras oppugnatam vrbem vi cepit.

b Iidim forte, qui sup. Saberi, *pag. 31.*

THEOPHYLACTI SIMOCATTÆ

LXV.

Historiarum libri IIX.

a. Suid. Θεοφύλακτος σοφιστής. ᾧ ἐπώνυμον Σιμοκάτης.

LECTI sunt THEOPHYLACTI Ex-præfecti, & Scribę *Octo libri historiarum.* Est hic Theophylactus domo Ægyptius. Dictio illius Veneris aliquid habet, nisi quod figuratis vocibus, & allegoricis sensibus putidè nimis ac frequenter ad satietatem vsus, in frigiditatem quandam, ac iuueniles ineptias dilabatur. Veruntamen & sententiarum illa interiectio minus opportuna, diligentiam arguit & curiosam, & superuacaneam. Cætera bonus, in reprehensionem non incurrit. Auspicatur à Maurícij imperio, pergitque dum Phocas creatus Imperator est.

Libro primo hæc narrat. (a) Mauricius à Tiberio tunc imperante renunciatus Imperator est, [b] Ioanne eadem tempestate Constantinopolitanæ Ecclesiæ sedem tenente. Præcepta quædam Imperator Mauricio dedit, Ioannis quæstoris ad eam rem opera vsus, qui ad Mauricium ipsum, populumque verba facere, Imperatoris loco iussus est. Filiam Mauricio Tiberius despondit, posteroque die quam creatus Mauricius est, hic vita decessit. (b) Morti vicinus visum vidit, hac edita voce: *Tibi, O Tiberi, Trinitas Deus nunciat, impietatis tyrannica tempora, te imperante, minimè ventura.* 40
Denunciabat nimirum Tragœdiam nefariæ tyrannidis à crudeli Phoca sceleratoque occupandæ.

[a] Nicephorus Callistus eadẽ narrat lib. XIIX. Eccles. historiæ cap. 45.
b. Eius nominis IV. quem Ieiunatorẽ appellarunt. de quo inf. quoq; pag. 45.
[b] Niceph. lib. XIIX. cap. 7.

Cum Abaris, qui iam Sirmium obsidere cœperant, inducias Mauricius fecit, ea lege, vt Barbaris quotannis cum pecunia numerata, tum vestibus, auri pondo millia octoginta penderet. quæ, cum biennium induciæ seruatæ fuissent, barbarica quadam & inexplebili cupiditate solutæ sunt: viginti enim millia amplius [vt centum essent] additamenti vice postulabant. Hinc potissimum ruptę induciæ: captæque à Barbaris Singedon opidum, Augusta item, & Viminacium: obsessa & Anchialos vrbs. Missi Romanorum

manorum legati Elpidius, & Comentiolus ad Abarorum Chaganum, qui, quod liberius locutus apud Barbarum Comentiolus esset, contumeliosè accepti. Vertente anno Elpidius rursum ad Chaganum in legationem profectus, viginti se millia additurum quotannis pollicetur: & Targetium quendam legatum ab Abaris accipiens, Constantinopolim misit. Postquam verò Abari Romanorum agros, prædas magnas agentes, diripuissent, in Chalcidem insulam Targetius deportatur, sex mensium illi exsilio decreto. Comentiolus deinde *a* aduersus Sclauos dux creatus, rem præclarè fortiterque gessit. Pacem iterum cum Romanis Chaganus turbat. Refert Auctor de Boscolobra mago, & de multarum vrbium Romanorum per Barbaros expugnatione.

a. κατὰ Σκλαβήνων.

Narrat porrò Persarum Romanorumq; prœlium ad Nymphium flumen. *b* Nuptias item Mauritij, & Constantinæ Tiberij filiæ. Refert & incendium in foro natum, sub initium imperij Mauritij Augusti. *c* De Paulini venefici nece, & miraculo in pelui Glyceriæ martyris. Quomodo & Ioannes patriarcha, quod Cæsaris lenior esset sententia, ignibus esse tradendum præstigiatorem pronunciarit, Apostoli etiam verbis in testimonium adhibitis, [*de veneficiis.*] Quare Paulinus cum filio, impietatis æquè reo, ense percussi, capitis pœnas dederunt. Adhæc de præsidio Aphumorum, & Acbæ. In eodem libro Persarum Romanorumque pugna commemoratur. vtque Ioannis filius Barbarorum astu oppressus fuerit. *d* Magnus item ille terræ motus, qui sub initium quoque principatus Mauritij accidit: deque eiusdem consulatu. *e* Vt Philippicus, Cæsaris ducta filia Gordia gener, Orientis imperij sit dux renunciatus: resque præclarè, ac fortiter gesserit: deque egressu Romani exercitus è Media, vtque aquæ penuria vehementer Romani laborarint. Vt item Arzaninen regionem, Romanorum dux in prædam suis dederit, deque Romani exercitus fortitudine: & vti Persarum dux quidquid ad Martyropolim agrorum est vastauit. Legatio etiam Persarum vna, & item altera ad Romanos. Et hæc quidem libro primo.

b. Niceph. lib. XIIX. cap. 8.
c. Niceph. lib. XIIX. cap. 31.
Gal. 5.
Apoc. 21. & 22.
d. Niceph. lib. XIIX. c. 13.
e. Niceph. lib. XIIX. c. 10.

41 Libro Secvndo, de monte *f* Izala agit: deque insultatione atque iactantia Persarum Cardarigæ, exercitus apud eos ducis. De pugna item Philippici, & Romanorum cum Cardariga, & Persis ad Arzamonem pugnata: vtque Philippicus non manufactam imaginem gestans obierit, lustraritque exercitum, ac victoria perillustris penes Romanos fuerit: & vti imago illa non manufacta, ad Simeonem Amidæ Episcopum cum veneratione missa sit. Barbarorum agrum Romani deprædati sunt; fugitque Cardagiras ad vrbem Daras. Dareni ab vrbe ipsum profligarunt, viribus hostium iam fractum. *g* De Romanis militibus è Quarto Partheorum legione vulneratis. ita vocant eos, qui Berrhoeæ vrbe Syriæ, commorabantur. Romanorum expeditio in Arzaninem regionem. Maruthas & Iouius eius oræ duces ad Philippicum, & Romanos defecerunt. Priuatas copias Cardarigas, quibus Romanos ex insidijs adoriretur, collegit. Heraclius (eius Heraclij, qui post Imperator fuit, pater) à Philippico ad hostem speculatum emissus, mirificè seruatus est. De Zaberta homine Persa hic agitur, vtque à Chlomarorum oppugnatione cessarint Romani. Adhuc de effusa turpique Philippici fuga, turbatoque ordine Romani exercitus. De morbo quo Philippicus correptus est, & de Heraclio, Heraclij post Imperatoris patre, in exercitus curam aduocato, vtque in Meridianos Medos Romanorum exercitum Subimperator ille duxerit, & verè ineunte in Persarum agros Romani irruperint. Complectitur & hic liber, vt contra Abaros Comentiolus expeditionem susceperit, Sub-imperatores nactus Maximum, & Castum, vtque rebus ab his præclarè aduersus Abaros gestis, vnus tandem Castus in hostium venerit potestatem: vtque Ansimuth pedestrium copiarum Romanarum tribunum, Abari viuum ceperint, & in Thraciam incursionem exercitus eorum fecerit, Comentiolo interim deliberante, an Abaris occurreret: habitaque est in eam sententiam concio, & altera item contra, ne se hosti obijceret. Quomodo ortus in castris Abarorum rumor, Comentioli aduersus Chaganum irruptionem irritam fecerit. De Busa milite, qui in venatione ab Abaris captus, & à suis neglectus, contemptusque, Barbaros eam ob causam oppugnandarum vrbium machinas fabricare primus docuit. Vti Chaganus Beroën obsederit, sed nihil profecerit. Similiter & Diocletiani vrbem oppugnarit, neque ceperit tamen. Mauricium Imperato-

f. al. Ixala.
g. Vide Cedren. in Mauritio.

peratorem Constantinopoli ab incondita Byzantiorum plebe conuitijs exceptum, quod ob res infeliciter cum Barbaris gestas, Europa afflicta esset. Misisse itaque Ioannem, cognomento *a* Mystacôna, belli ducem; Droctone ipsi Sub-imperatore attributo: qui obsessam ab Abaris Adrianopolim, pugna cum hoste commissa, præsens seruauit. Complectitur etiam hic liber, vt arcem Persarum quandam vi capere Heraclius sit aggressus: 42
& de Beiudaës, sic dicto castello, vtque incredibili Saperis militis fortitudine, Romani præsidium occuparint. Denique vt Philippicus in regia vrbe Constantinopoli remanserit.

TERTIO LIBRO. In Philippici locum Orientalis militiæ dux suffectus Priscus: cui Philippicus inuidens Hiraclio scripsit, commeatum exercitui, cibariaque minueret. Priscus quoque in castra profectus, non *b* ad pedes, veteri more, ex equo desiliens milites salutauit. Itaque exercitus, cum quod annona accisa esset, atque angusta, *c* tum quod sine honore esset ab illo habitus, militari seditione tumultuatus est. Priscus *d* eliphrepha non manufacta illa imagine ipsis tradita, placare per eam gregarium militem tentauit: sed illam etiam lapidibus petierunt. Igitur Constantinam fugit. Inuitus interim ab exercitu dux eligitur Germanus. Dum hæc per vim atque tumultum geruntur, multis interim Romani à Persis calamitatibus afflicti. Quare Prisco Imperator dignitatem adimit, eiusque in locum Philippicum iterum ducem mittit. Sed & hic rursum, turbato exercitu, tumultuatum. *e* Constantina â Persis obsessa, periculisque, Germano suppetias ferente, eximitur. Prælium Romanos inter & Persas ad Martyropolim commissum. Victoria illustris eo die penes Romanos fuit, Maruza Persarum duce, cum tribus suorum millibus, ad internecionem cæso, captis vero mille. Reconciliato, Aristobuli opera, cum Imperatore exercitu, ad arcem Giligerdorum virtus captiuorum militum enituit: & *f* Gregorius Antiochiæ Episcopus, suscepta legatione, Philippicum restituit exercitui. Martyropolis, *g* Sittæ fraudibus à Persis capta. Philippicus officio deijcitur, suffectusque ab Imperatore Mauricio in eius locum Comentiolus, cui mandatum commissumque bellum est Persicum. Getæ siue Sclaui, ea tempestate, vicina Thraciæ populabantur: Roma aduersus Longibardos arma induebat: Africa quoque *h* Maurusios superauit. Comentiolo duce, pugnatum iuxta *i* Sisarbanum, prope Nisibin, à Persis atque Romanis. *k* Romani militari virtute superiores euasêre, Heraclio hastam fortiter tum vibrante. Cecidit eo prœlio Phraates ipse Persicarum copiarum dux, castrisque direptis opima spolia lecta.

l Baram, Turcis deuictis, magnas ex eis opes Hormisdæ regi suppeditauit, & stricto gladio Suaniæ minatus est. Romani autẽ, ductante *Romano* quodam nomine, conserta manu cũ exercitu Barami, collatisq; inter se signis, viribus fortiores, illustrem retulêre victoriã. Hormisdas ob cladem acceptã, per opprobrium, contumeliamq;, Baramo vestẽ misit mulierem. Hic contumeliam vicissim, & iniuriam vlturus, *m* datis ad eum literis, inscripsit, *Chosroes filiæ* (non filio) *Hormisdæ*. Hoc bello & Armenij, Sabbatij persuasione adducti. *n* Ioannem ducem suum sustulerunt, & ad Persas deficere parabant. Do- 43
mentiolus interim ab Imperatore missus, & militarem sedat tumultum, & Sabbatium Constantinopolim ducit; qui ad bestias ibi damnatus, Cæsaris tamen clementia morti eripitur. Hormisdas Saramen aduersus Baramum mittit: pugnaq; victum Saramen Baramus elephantis deuorandum obiecit, & palam contra Hormisdam arma tulit. Hic Baramus eo honoris ante defectionem fuerat euectus, vt ei à rege secundo nemo omnium dignitate antecelluerit. *o* *Curopalatæ* enim, vt Romanis dicitur, summo Magistratu functus est. Recensentur hoc quoque libro obiter, quæ temporibus longè antiquioribus gesta fuerunt: breuiterque narrantur ea, quæ sub Iustino & Tiberio Augustis euenerunt. Hormisdæ quoque Persarum Regis crudelitas exponitur, & Persarum Regum series à capite arcersitur. Atque hac quidem libro tertio.

QVARTVS LIBER ista cõplectitur. Vti apud Persas bellũ inualuerit intestinũ, quæq; in Barami tyrañide acciderint victoriæ, ac res secundæ. Cædẽ itẽ Pherechani, succesśuq; Zadespræ. *p* Quomodo à Bindoë regno exutus Hormisdas, è vinculis causam dicere postularit, causaq; dicta, concionatus sit & Bindoës. In Hormisdæ oculis iugulatus filius, Regina quoq; *q* in partes dissecta: ipse excæcatus Hormisdas: post etiam à Chosroë filio suo, quem Persæ regẽ sibi cõstituerant, fustib⁹ necatus est. Tyrañidis Barama potentia,

a. παρὰ τὸν μύϛακα, *Vid. Suid.*

b. Vide Cl. V. Iusti Lipsii epist. in Notis ad exemplar Græcum.

c. Niceph. lib. XIIX c. 11. aliam tumultus huius causam reddit.

d. De aurea imagine accipiendã vocẽ barbaram ἐλφρέφα *seu* ἐλιφρέδα, *quidam hic notarunt.*

e. Niceph. lib. XIIX. cap. 14.

f. Oratio Gregorij est apud Niceph. li. XIIX. cap. 15. & 16.

g. De Sitta verò transfuga ca. 17 & hic inf. pa. 43.

h. Qui à Græcis Maurusii appellantur, eos Romani & indigenæ Mauros vocant. Strabo lib. 17.

i. Sisaurorum vrbem *sup. nominare Procop. lib. 2. pag. 37. videtur.*

k. Niceph. lib. XIIX cap. 18.

l. Varamus *hic est Nicephoro li. XIIX. cap. 19.*

m. Niceph. lib. XIIX. cap. 19.

n. Cuius & sup. mentio, pag. 39.

o. Qui antea Prætorio præfectus *Latinè dictus. tu lege Pet. Fabri Semest. lib. 1. cap. 1. & duo seqq.*

p. Niceph. lib. XIIX. cap. 19.

q. Vt & Roxane apud Ctesiam in Persicis inf. p. 64.

THEOPHYLAC. SIMOCAT.

& Chosroæ Persarum Regis fuga, vtque ad Circesium delatus, ad Mauricium Imperatorem tendens, legationem ad eum miserit. Rursum de Baramo, vti dum astu ageret, vt rex ab illis crearetur, nec voti fieret compos, regem se ipse pronunciarit. Quomodo Cæsar Hierapolim deduxerit Chosroën, addita etiam *a* familia rege digna. De ijs, quæ gesta Chosroën inter, & Baramam, antequam cum Romanis fœdus fieret: vtque ad Mauricium Imp. legatione missa, Baramus repulsam tulerit, Chosroës contra impetrarit. De legatione *b* Domitiani Meletinæ Episcopi, & Gregorij præsulis Antiochiæ, ab Imperatore ad Chosroen missa. De nece Baramo per fraudem à Zamerda, & Zoanamba parata, eorumque cæde, qui rei conscii fuissent. De Bindoë homine Persa, vtque è Perside fugerit, quod percussorum Barami socius esset, De Martyropoli à Chosroë Romanis reddita, deque Sitta *c* flammis exusto. Oratio item *d* sollemnis publicè de recepta vrbe habita à Domitiano Melitinensium præsule.

a. Cum multis munerib⁹ regijs, inquit Niceph. lib. XIIX. cap. 20.

b. Mauricij cognati. Niceph. ibidem.

c. In crucē actū Sittam refert Niceph. li. XIIX. c. 20. & prius etiam lapidib. obrutū Euagr. lib. VI. cap. 18.

d. ἑορταστική.

QVINTVS LIBER continet, vti animi dubius, & æger Chosroës Persarum
44 rex, B. Sergium martyrem veneratus sit, quem & Barbaræ nationes honore afficere consueuissent, quo malorum liberationem reperiant. *a* vtque Cruce aurea, margaritis distincta, eum honorarit: indeq; Zadespræ fraudulenta per Rhosam cædes, consilio Bleschanis, aliaq;, quæ ex animi sententia Chosroæ obuenerint. De auri pecunia mutua Chosroæ Persarū regi à Mauricio Imp. data, eiusdemq; Regis chirographo acceptæ pecuniæ. Legatio itē Chosroæ vt Comentiolo exercitus præfectura adimeretur. *b* Narsen ergo Comentiolus successorē habuit; fœderatumq; Romanorū aduersus Baram tyrannum bellū. De regijs Chosroæ ab Imperatore missis muneribus, vtq; claues vrbis Daras ille per Dolbam Legatum Cæsari remiserit. Oratio Domitiani Melitinæ Episcopi, qua hortatur Romanos, vt belli societatem fœdusq; ineant cum Chosroë contra Baram, quæ item ante congressum ac prælium Romanorum cum Persis felicia Chosroi secundaque euenerint, vtque thesauros regios cum regia ipsa Persica Chosroës receperit per Bindoën. Coniunctio Romanarum copiarum cum ex Armenia, tum ex Oriente. Pugna cum Baramo, victoriaque valde memoranda Romanorum. Quo in prælio, Narsis ductu, capti & Turci, *c* qui tum in fronte Crucis signum gestabant, quod sibi impressserant, vt ipsimet narrabant, depellendæ sic olim luis pestilentis causa. Quæ item in Perside à *e* Golinduch acta, quamque illa *d* vitam monasticam egerit austerè. Chosroæ in pristinam regiam postliminij reditus, quæque dona Sergio martyri miserit. Ad eundem sanctum virum legatio eiusdem, vt ex Hierem, quæ religione Christiana erat, liberos susciperet, & quo modo voti compos redditus, dona iterum egregia templo eius martyris dedicarit. Chosroës tyrannidis consortes, atque adeo Bindoën ipsum, vt qui in Regem manum armarat, mortis pœna vindicauit. *f* De ijs quæ prænunciauit Chosroes, fore, vt Romani tyrannide pressi tumultuarentur. Legatio Probi Chalcedonensis præfecti: & de imagine Deiparæ Virginis, quæque in ea legatione acciderint. *g* Imperatoris ad Anchialum Europæ vrbem profectio, & quod ei in *h* sue oblatum portentum; vtque domum ad palatium reuertit, cum Persica legatio, cui Zalamban præerat, iam aduenisset.

a. Niceph. lib. XIIX. c. 21. & lib. XVII. cap. 17.

b. Niceph. lib. XIIX. cap. 20.

c. Narrat eadē Niceph. XIIX. cap. 20.

e. Lege vitam apud Niceph. lib. XIIX. cap. 25. *à quo tamen nō nihil recedit Gr. Menolog. 11. Iul.*

d. βίον ἀσκητικὸν

f. Niceph. lib. XIIX. cap. 27.

g. Niceph. ibidem. cap. 28.

h. Georg. Cedren. canini hic partus monstrosi meminit. An ergo κυνὶ fortean hoc loco pro ὑΐ legas.

LIBRO SEXTO hæc insunt: Vti exeuntem ex Vrbe Augustum, marina tempestas exceperit: *a* vtq; ad Heracleam, dum ibi commoratur, monstrosus partus natus: infans manibus, & oculis carens, adhæc & supercilijs ac palpebris, ad femur piscis cauda appendente: & quomodo sublatum hoc monstrum. De tribus illis Sclauis, cithа-
45 ras importantibus, qui ex Oceani partibus ad Chaganum missi ferebantur, & à Mauricio Imperatore spectati sunt. Legatio item Francorum ad Cæsarem, qua stipendio se illi militaturos polliciti, repulsam tulerunt. Bossus, & Bettus legationem hanc à Theodoricho missi obibant. De grege ceruorum; vtque ingens quidam telo ictus in siluam se contulerit: insequente vero hastifero, & altero item *b* Gepæde, vt hic illum ob au-

a. Niceph. lib. XIIX. c. 35.

b. ὑπὸ Γήπαιδος *infra Gepædes populi nominātur, p. 47. Vt & Suid.* Γήπαιδες, *scribit Etymol.* οἱ λεγόμενοι Λογγίβαρδοι, οἱονεὶ Γετίπαιδες, οἱ Γετῶν παῖδες. *& recentior quidam Græcus:* οἱ Οὖγγροι ἐλέγοντο τὸ παλαιὸν, Γήπαιδες.

THEOPHYLAC. SIMOCAT.

ob aurea ornamenta ex insidijs interfecerit, & longo post interuallo cædis reus deprehensus, flammis sit traditus.

Abarorum contra Romanos expeditio, vrbisque Singidonis obsidium. *a* Vti Priscus belli dux delectus, & militiæ Europææ præfectus sit. Vt Chaganus *b* Driziperam delatus B. Alexandrini martyris templum obsederit: & quomodo Tzurulo opido inclusos Romanos Chaganus cinxerit: vtque Mauricius astu deceptum Barbarum ab obsidione auerterit. Missa ab Abaris ad Romanos legatio, & quæ Ardagastus ab exercitu Romano acceperit incommoda, præterea quæ sub Tatimero acta. Alexandri Tribuni militum fortitudo, Romanorumque res fortiter gestæ, & Sclauorum interitus, horumque vicissim in Romanos impetus. *c* De monstris ad regiam vrbem natis, infantes, vnus biceps, alter quadrupes. Vti Prisco imperium fuerit abrogatum, *d* quod partem prædæ è Sclauis abductæ Chagano donasset, vtique pro illo Petrus Europæo bello dux pręficiatur. De Theodoro item legato ad Chaganum à Prisco ire iusso, & de eius doctrina, atque rerum gerendarnm dexteritate.

b. Suid. Δριζίπαρος. Dubitant alij, an hæc illa Δρυσιπάρα Ptolem. Cedren. hîc, εἰς τὸ Δριζιπερᾶ, de Chagano agens.

LIBRO SEPTIMO agitur de turbatis Romanorum ordinibus, eorundemque rebus fortiter gestis contra Sclauos, siue Getas: hoc enim nomine antiquitus appellati sunt. De ijs quæ *e* in ignobili quodam Thraciæ opido Petro & incolis acciderunt: Vtque Sclauorum Præfectus Piragastus sit interfectus. De militum Romanorum virtute, licet aquarum ingenti penuria premerentur. Petro à Sclauis pugna superato, Priscus iterum belli Imperator delectus est. Obitus *f* Ioannis cognomento *Ieiunatoris* patriarchæ Constantinopolitani: deque mutua à Mauricio Imperatore accepta pecunia, datoque æris accepti confessique chirographo: quantoque in pretio verè pius Augustus ille relictas à Præsule post mortem *g* pannosas vestes habuerit. De Maurusiorum aduersus Carthaginem expeditione, vtque Gennadij fortitudine bellum illud exstinctum sit. De Cometa, qui dies complures visus est. De intestino apud Turcos, & ciuili bello: Accessit de eorundem Republic. narratio, vt *h* Turcorum Chaganus, Ephthalitarum principe interfecto, totam eam gentem subegerit: vt Agarenorum adhæc, & Colchorum gentem trecentarum 46
millium strage cæciderit; vtque insurgentem aduersus se Turum interfecerit, quo nomine victoriæ nunciam epistolam Mauricio Imp. scripserit. Idem Abaros quoque sub iugum victos misit. *i* Refert & de gentibus, quæ Taugas incolunt, & de Nucri, in quas deuicti Abari dispersi sunt. Item de Var, & Chuni, quorum pars magna iam inde à Iustiniani temporibus, in Europa sedes habent, Abarosque sese nominarunt. Turcorum regionem terræmotui, ac pesti minimè obnoxiam. De monte qui Aureus sit dictus, ac de ipsa vrbe, Taugas. *k* De bombycibus, qui ex se vestes gignunt sericas, & quod *l* serici ingens gignatur ad Chubdam vrbem, quam appellant, copia, quæque in illis vermibus glomerandis fieri solita. De Indis, qui candido sunt corpore. Disceptatio Chagani cum Prisco, de Singidonensibus in seruitutem abducendis, Priscique contraria sententia, vtque eam vrbem Priscus seruarit. Quæ per Dalmatiam Barbari gesserint, quasque vrbes euerterint. Quomodo Gundoë: à Prisco aduersus Barbaros in Dalmatiam missus, res fortiter gesserit. *m* Vndevicesimo imperij Mauricij anno Monachus quidam mortem illi, liberisque eius prædixit. Stricto enim gladio, à foro ad palatij vestibulum procurrens, Mauricium vnà cum liberis ferro occisum iri denunciat. *n* Quin & Herodianus quidam Imperatori euentura prænunciauit: famem scilicet illam, quæ post in castris orta. Vt incredibili Chaganus humanitate esurienti exercitui quinque dierum inducias concesserit, quibus absque metu Barbarorum, commeatus amonaque ferretur Romanis, vtque vicissim à Prisco *o* donis honoratus, in proxima Mysiæ loca discesserit. In Mysia Chaganus cum Comentiolo signis collatis conflixit, perfidaque Comentioli Romanorum exercitus, clade accepta, cæsus à Barbaris est, fuga interim dilapso Comentiolo: quem ad *p* Driziperam vrbem delatum ciues, vt transfu-

a. Niceph. hac eadem lib. XIIX cap. 28.

c. Niceph. lib. XIXX. c 35.

d. Niceph. eod. cap. 29.

e. ἐν ἀσήμῳ τῇ Θρᾳκώα πόλει.

f. Quarti huius nominis, de quo legendus Baron. Card. To. VII. & VIII.

g. Niceph. lib. XIIX. cap. 34. lectulum addit ligneum. Hic non rectè à quibusdã cum Ioanne Eleemosynario Alexandrino confunditur. Minus etiam rectè pro sancto habitus à suis, teste D. Baron. VIII. Annal ad an. Chr. 596. ex B. Gregorij Magni auctoritate.

h. Niceph. lib. XIIX. cap. 30.

i. Niceph. ibid.

k. De his etiam supra pag. 38. in Theophane Byzantio, & Procop. lib. 4. & Niceph. lib. XIIX. cap. 30.

l. τῆς μετάξης, Μέταξαν sericũ esse crudũ, nondum lotum, neq; tinctũ, sed αὐτοφυὲς, ex qua vestimenta serica conficiantur docẽt Lexicographi Vide Suidam voce Σῆρες & Συρική.

m. Niceph. lib. XIIX. cap. 35. *n.* Niceph. ibid. *o. Lego δωρήμασι.*

p. Vide quæ notauimus sup. pag. 45.

THEOPHYLACT SIMOCAT.

transfugam repellunt: quare inde ad *Muros longos*, quos vocant, ille se recepit. Barbari
porro pone insequentes Diziperam capiunt, [a] & Alexandri martyris templo incen-
so, corpus capsa extrahentes contumeliis afficiunt. Verum diuina mox vltio martyris
est violatores consecuta. Septem enim Chagani filij vna die, inguinum morbo corre-
pti, perierunt. Comentiolus in his turbis Constantinopoli hæret. Barbaris interim ad
Muros longos propius accedentibus. Vnde tantus Constantinopolitanos terror inua-
sit, vt de Europa deserenda, & in Asiam transmittendo deliberarint. Legationem itaq;
extemplo Imperator per Harmatonam ad Chaganum mittendam censuit, splendidisq;
muneribus, & viginti millium auri pondo accessione, pacem ægrè redemit: dicente illo:
Iudicet Deus Chaganum inter, & Mauritium: Romanos item inter, ac Barbaros. [b] De
monstris humana forma in Nilo flumine visis: deque Nili incremento atque eluuione
47 variæ discrepantesque sententiæ. Hic verò scriptor [c] Agatharcidæ Gnidio assentitur.
Quotannis enim ille ait in Æthiopiæ locis magnos continentesque cœli imbres deci-
dere ab æstiuo solstitio, ad vsque autumni æquinoctium. Non sine causa itaque angu-
stius hyeme Nilum fluere, quod suas dumtaxat è fontibus suapte natura natas vehat vn-
das: at æstate, decurrentibus in Nilum ex Æthiopia imbribus, crescere nimium quan-
tum, atque augeri. Et hæc quidem libro septimo.

a. Niceph. lib. 18. c. 28.
b. Niceph. lib. 18. c. 36. De Nilo vide Herodotum, & Melam.
c. Al. Anarchidæ.

OCTAVVS hæc ferè complectitur. Chosroen ob illorum Saracenorum, qui [d]
Romanis parebant, incursiones, rumpere inducias conatum; Georgij tamen legatione
persuasum, fœdus sartum tectum seruasse: [e] Georgium verò Cæsaris indignationem
incurrisse, quòd Chosroes dixisset, se Georgij potissimum gratia, non Imperatoris Mau-
ritij causa, ratam pacem fecisse. Vt Comentiolus proditionis reus actus, mox Romano-
rum sibi militum animos conciliarit; atque eam ob rem dux iterum exercitus ab Impe-
ratore creatus sit. Romanorum pugna commemoratur & Abarorum, Prisco & Co-
mentiolo ducibus: Comentiolo tamen nescio quid causante, & à pugna abstinente,
Prisco verò copias ducente. Militum Romanorum fortitudo, & Abarorum cædes
quatuor millium. Prœlium item alterum, eorundemque Abarorum millium nouem
strages. Tertia pugna cum quindecim millium clade Abarorum. Quartum rursum
prœlium illustrem Romanis victoriam concessit, cæsis ad internecionem Abarorum
& [f] Gepædum triginta millibus. Quinta in pugna penes Romanos victoria quoque
stetit: cæsi captique Abari, ac viui quidem in potestatem venêre ad tria millia, cætero-
rum Barbarorum quatuor; aliorum ad hæc duo millia & ducenti, & [g] Sclauorum octo
millia. Postea tamen Chaganus, decepto Mauritio Imperatore, viuos Abaros recepit. [h]
De Comentioli præfracto mœrore; vtque eius temeritate Romanorum copiæ, quas
ad Philippopolim proficisci iubebat, frigore sint extinctæ. Quomodo Petrus iterum
belli dux totius Europæ, ab Imperatore creatus sit. [i] De nuptiis Theodosij filij Mau-
ritij, & filiæ Germani. [k] Vrbem regiam fame ea tempestate laborasse; precesque in Ec-
clesia fundente Mauritio, plebem esse tumultuatam. De eius mansuetudine ac leni-
tate, militumque ablegatione; vtque eodem sint die reuocati. Petrum ab Augusto mis-
sum, vt omni ope atque opere Thracicas copias ad oppositam Istri ripam [l] distineret:
deque diuinitus [m] Petrum appellante voce. [n] Tumultuantem rursum in castris Ro-
manorum, & contra Mauritium factio instituta, electo ab incondita multitudine Pho-
ca. Petrus fuga interim salutem quærit, & seditionis ad Imperatorem rumor defertur.
Plebs autem à Sergio atque Cosma tribunis plebis primùm incitata, nouis studere re-
bus incipit; repertique Prasinorum CIↃ.IↃ. Venetorum verò trecenti dumtaxat. hinc
plebeiis donatiua Mauritius præbuit. Sequitur ad tumultuantes milites eiusdem le-
48 gatio, & legationis repulsa; vtq; regiam vrbem præsidio munierit. Exercitus ad Theo-
dosium Mauritij F. legatio, ipsum, aut socerum illius Germanum dari sibi Imperatorem
postulans. Eius rei nuncius ad Mauritij aures accidit, indeque suspectio in Germanum,
vt tyrannidis auctorem. Minæ, minaturque Augusti in Germanum per Theodosium
generum delatio: [o] & Germani in Deiparæ templum, vt in asylum fuga. Hinc Cyros,
& Stephanus Eunuchus (qui Cæsaris liberis morum præfectus fuerat) ad Germanum
missi, vt templo digrederetur; sed irrita legatio fuit. [p] Fustibus cæsus Theodosius à pa-
rente Mauritio, quòd socero suas minas indicasset. Germani è templo B. Virginis ad
S. Sophiæ transitus; & iterata, vt inde digrediatur, hortatio; sed qua nihil persuade-
tur, Andrea quodam egressum dissuadente, dum precandi gratia templum frequen-
tat. [a] Tur-

d. Duplicis generis Saracenos, alios Persis, Romanis alios iunctos, didicisti ex Procop. supra pag. 34.
e. Niceph. lib. 18. cap. 37.
f. Vide sup. pag. 45.
g. Σκλαβήνων lego.
h. Niceph. lib. 18. c. 37.
i. Niceph. lib. 18. c. 37.
k. Niceph. lib. 18. c. 38.
l. διατρίβειν.
m. Niceph. Christum ipsum in somnis apparuisse, Mauritiumque appellasse narrat.
n. Niceph. lib. 18. c. 39.
o. Niceph. lib. 18. c. 39.
p. διὰ ῥάβδων.

THEOPHYL. SIMOCAT.

a. Niceph. lib. 18. cap. 39. *b. Niceph. lib. 18. cap. 40.* *c. Podagræ quoque dolores Niceph. adiungit.* *d. Niceph. ibid.* *e. Niceph. ibid.* *f. περὶ περιτιμήσεως τόπου ἐν τῷ ἱππικῷ. Cedren. Mauritii XX.* *g. Subaudio* Portum, *qui erat Chalcedone, ex Zonar. init. Phocæ.* *h. Niceph. lib. 18. cap. 41.*

tat. *a* Turbæ iterum, incendiumque Vrbanæ domus Constantini Patricij, quem Lardyn vulgò cognominabant. *b* Mauritij æstuatio, ac fuga, vtque *c* exorta maris tempestas fugam ipsi intercideri. Theodosij filij ad Chosroen missio, reductioque Nicæa ex indicio annuli, quem filio parens Mauritius signi tesseræque loco tradiderat. Vrbanorum ad tyrannum, in quibus & Hebdomites erat, concursus. Imperium Germanus affectans voto excidit, Prasinis se eum creaturos Imperatorem negantibus; quod, vt ipsi affirmabant, factionis esset Venetorum. *d* Ergo Phocas deinde in templo B. Ioannis, quod est in Septimo, Imperator renunciatur, Cyriaco regiæ vrbis patriarcha. *e* Phocæ in regiam ingressus, & Leontiæ eius vxoris, vt Augustæ consalutatio. Tribunorum plebis ingens tum *f* de locorum statione contentio atque altercatio. Cosmæ partis Venetæ tribuni plebis ab Alexandro propulsatio, & iniecta mentio, nondum obiisse Mauritium. Quo factum, vt impetu quodam ad Imperatoris cædem tyrannus se proripuerit. Hinc cædes liberorum Augusti in parentis oculis ad *g* Eutropij. Animi sapientia Cæsaris, actis Deo gratiis; vtque à Lilio percussus obierit. Legitur & testamentum Mauritij Heraclio imperante inuentum. Quomodo regia corpora marinis commissa fluctibus; & funebris in Mauritium laudatio; *h* vtque diuinæ iudicio prouidentiæ, Romani milites, eorum, quæ in Mauritium flagitiosè patrarunt, pœnas dederint; quòd post non diu, cædis, tyrannidisque sociorum nemo, in tanta multitudine, superfuerit: peste enim alij, alij cœlesti igne, ferro ceteri ad vnum omnes perierunt: atque adeò Heraclius post paulò rerum potitus, cum Rasate Persa bellum gesturus, delectu
habito, vix duos ex illis partium studiosis relictos reperit. Ac tum demum Romani 48
Persis superiores esse cœperunt, qui dum illi nefarij superstites essent, à Persis victi semper discesserant.

i. Niceph. lib. 18. cap. 41. *k. Niceph. ibid.* *l. Ex matutina vigilia, inquit Diac.* *m. Niceph. lib. 18. cap. 42.* *n. Niceph. lib. 18. cap. 31.* *o. Niceph. lib. 18. cap. 41.* *p. Niceph. lib. 18. cap. 43.*

i Cædes à tyranno per Alexandrum intentata Theodosio, Augusti filio; Petro item, & Comentiolo, atque Constantino, Lardy cognomento. Falsus etiam rumor de Theodosio exortus est, quasi is tum non fuisset interfectus. *k* Quomodo Alexandriæ statuæ suis sedibus sponte motæ, quæ Byzantij accidissent, nunciarint calligrapho cuidam (sic forte appellato) *l* à cœna domũ reuertenti. *m* Vt Mauritius tertiam vectigalium portionem subditis remisisse feratur: triginta quoque Byzantinis donasse talenta, reficiendis aquæductibus. Quo honore, præmioque disciplinarum studiosos publicè affecerit. Quæ in fluxu sanguinis Euphemiæ martyris admiranda acciderint: *n* vtque Mauritius, rei periculo facto, quòd initio non credidisset, miraculum magis confirmarit. *o* Vti Phocas tyrannus Constantiam, Mauritij Augusti coniugem, cum filiabus, priuatæ domui incluserit. Phocæ ad Chosroen Persarum regem missa legatio; sed irrita. *p* Ruptæ enim induciæ sunt, Chosroe prætexente, quòd Mauritium iustè vindicaret. Sic Lilius, qui legatus erat, re infecta domum retro reuertit. Cædes Alexandri rerum nouarum Phocæ socij, eo nomine suspecti, quasi Theodosium, Mauritij filium, quem occidit, seruasset. Atque hic vniuersæ finis historiæ.

SCHOLION.

Exstant hi Theophylacti libri VIII. de vita Mauritij Imp. *Græcè compositi: quos nuperrimè Latinos fecit Augustæ Vindel. P. Iacobus Pontanus noster, de re litteraria pridem optimè meritus. Circumferuntur & hæc eiusdem Simocattæ, à nobis reperta.* Physica problemata, *L*egationum excerpta *ex libris illis historiarum*: *item* Epistolæ mixtæ, *ab Aldo maiore olim epistolarum Græcarum volumini insertæ. Meminit huius Sophistæ Suidas ac Cedrenus: & hinc Nicephorum Callistum pleraq; vitæ Mauritii sublegisse obseruando ad oram notaui.*

S. NICEPHORI PATRIAR. CONstantinopolitani, *Historica Epitome.*

LXVI.

Huius Chronologia Latinè excusa, exstat Græcè in Augustana Bibliotheca.

Lecta *Epitome historica* Nicephori *Constantinopolitanæ sedis Antistitis.* A Mauritij Imp. interitu ducit initium, tenditque ad Leonis, & Irenes coniugium. Nihil stylus habet superuacaneum, aut obscurum: verborum delectu, orationisque compositione neque nimis dissoluta, neque contra nimis astricta, anxiè est vsus; sed qualia adhibere possit rhetor quiuis, vel perfectus reuera orator. Vitat enim nouè ficta; neque antiquitate vsuque probata præterit. Iucunditas adhæc illi gratiam conciliat in di-

liat in dicendo. Denique, vt verbo expediam, plerosque, qui antecesserunt, historica scriptione transeundo obscurat; nisi quòd nimia breuitate non videatur omnes venustatis partes expleuisse.

SERGII CONFESSORIS

Historia.

LXVII.

LECTA est SERGII a CONFESSORIS *historia*, Incipit à Michaële Imp. rebus gestis, recurritque ad impia & nefaria Copronymi facinora: à quibus porrò narrare ex ordine pergit ad octauum vsque Michaëlis annum, res ab eo partim in Republica, partim in Ecclesia gestas. Quin & quæ militiæ gessit, quidque de rebus diuinis senserit, accuratè recenset.

Dictio eius inprimis perspicua, & non affectatè exornata, cùm verborum significatu, atque compositione, tum cetera orationis dispositione; vt ex tempore fusus illi sermo quodammodo videatur. Oratio enim natiua venustate florida nullam formæ mutationem ex anxia nimis accuratione admisit. Qualis maximè dictio, quod & studio illi fuit, Ecclesiasticam historiam decet.

a. Ob defensum enim cultum sacrarum imaginum excruciatus, fortunis exutus, atq; in exsilij ærūnis mortuus est, vt docet Græcorum Menologium ad 13. Maij, idq; sub Leonis Isaurici tyrannide.

CEPHALÆONIS MVSÆ, SIVE

Historicæ epitomes libri IX.

LXVIII.

LECTA & a CEPHALÆONIS *historica epitome:* cuius arcessit initium à Nino, & Semiramide, pergitque ad Alexandri magni tempora. Libris nouem vniuersa comprehensa est historia, inditis totidem Musarum nominibus, Clius, Thaliæ, Polymniæ, Melpomenes, Terpsichoræ, Euterpes, Calliopes, b Eratus, & Vraniæ. quo in opere & Alexandri regis Macedonum gesta refert.

Ionica dialecto est vsus; tanta quoque citra decorum breuitate adhibita, vt præter nudam gestarum rerum narrationem, nihil mirandum, aut imitandum adferat. Genus & patriam, vt & ipse non infitiatur, Homeri exemplo, premit silentio. in Sicilia tamen exsilij causa degentem, historiam scripsisse apparet. Quod ergo necessarium erat, c patriam & genus profiteri, id omisit, quod autem abiecti est animi indicium, [exsilium] memoriæ prodidit. Animi quoque nondum prorsus inanem, puerilemque gloriam repudiantis, magnum satis argumentum est, è quot quantisque scriptoribus historia collecta sit, iactare. Ait enim compositum librum primum è libris quingentis & septuaginta, quorum auctores vnum & triginta commemorat. Librum verò secundum è libris ducentis & octo, scriptorum XXV. Tertium è libris DC. scriptoribus verò sex & viginti. Quartum è XXXVI. scriptorum libris octingentis & quinquaginta. Quintum, è ducentis libris, quorum scriptores sex & viginti. d Sic de reliquis. Nonum è libris .... collectum affirmat, scriptoribus verò triginta. Atque hæc ferè Cephalæonis historia.

a. Al. Cephalionis, vt inf. pag. 51. & pag. 177. & apud Suid. qui Cephalonem *quoq; dictū scribit, ac de Cephalone etiam consentit Strabò lib. 13.*

b. Qui liber inf. aduocatur pag. 177.

c. Strabo lib. 13. in Troade Gergethium fuisse hunc Cephalonem docet, vt & Suidas.

d. Quatuor hîc librorum calculus auctorum, eorundemq; tomorum periit.

HESYCHII ILLVSTRIS MILESII

Historiæ omnigenæ atque Romanæ libri VI. & res à Iustino seniore Imp. gestæ.

LXIX.

LECTVS & *historicus liber*, (autore a HESYCHIO ILLVSTRI, patria Milesio, Hesychij & Sophiæ filio) qui veluti comprehensio quædam est totius de mundo historiæ, vt inde quoque titulus *Romanæ* simul, & *Omnigenæ* HISTORIÆ inscriptionem præferat. Incipit à Belo Assyriorum rege, & in Anastasij Romanorum Imperatoris excessum definit.

Concisus est, atque disertus. Nam & dictione vsus florida, ac significante: & ipsa orationis structura pari est ratione ab illo elaborata, dum verborum maximè gaudet proprietate. Sicubi verò dictionem significantem, etiam cum maxima emphasi, sectatur, ita sua translatione auditorem oblectat, vt nihilo obscurius, quin fortè clarius, rem ob

a. De quo legendus Suidas. Exstat Græcolatina huius epitoma Catalogi virorum doctrinæ laude clarorū, *alphabeti serie typis Plantinianis edita.*

HESYCHII ILLVST.

rem ob oculos ponat, quàm si nulla figura vsus fuisset. Veritatis præterea se hic inprimis studiosum promittit.

Ceterum opus sex in partes diuisum. Primus liber, quæ bellum Troianum antecesserunt, refert. Secundus, ab Ilio capto ad Romam vsque conditam, gesta. Tertius, quæ ab vrbe condita sub Regibus acciderunt, donec consulibus Romæ creatis regnum esse desiit, commemorat; Olympiade circiter sexagesima octaua. Quartus, ex quo Cõsules Romæ præfuerunt, hoc est, à sexagesima octaua Olympiade vsque ad CLXXXII. 51
cùm consules, Iulio Cæsare solùm imperante, esse desierunt. Quinto libro ea narrantur, quæ à Iulij Cæsaris imperio vsque dum Byzantinæ vrbis gloria ac virtus ad summum perducta est, contigerunt; Olympiade CCLXXVII. inchoante. Sexto libro, ex quo Constantinum Constantinopolis magno suo bono nacta est Imperatorem, vsque ad Anastasij excessum gesta narrat; quem Cæsarem scriptor hic clementia, ac benignitate, a nescio quomodo, multis antecelluisse prædicat: cuius obitus in vndecimam incidit indictionem, Magno Consule sine collega. Temporum verò periodus, qua historia illa absoluitur, annorum est CIↃ. CXC,

a. Fortasse ob Chrysargyron, tributi egnus, sublatum. alioqui minimè militaris.

LEGIMVS item eiusdem HESYCHII b alterum opus, Iustini Imperat. res gestas continens: quomodo Anastasio mortuo suffectus Iustinus, & huius vicissim imperium Iustinianus exceperit, aliaque annis aliquot sub eo gesta: Ne cætera scriptor memoriæ mandaret, reuocatus est morte Ioannis filij, quæ mentem hominis adeò perculit, vt commentandi scribendique conatum infregerit.

b. Cuius nulla est apud Suidam mentio.

DIODORI SICVLI

Historiarum libri XL.

LXX.

a. Horum XV. dumtaxat extant, cum paucis fragm. consule edit. Rhodomanni.

LEGIMVS DIODORI SICVLI *historiarum libros a quadraginta*, qui vniuersam quandam mundi continent historiam. Est Cephalione longe vberior, saltem cum eadem refert; vt & Hesychio illustri. Stylo vtitur perspicuo, nec affectato, sed qui historiam maximè deceat. Neque etiam, vt sic dixerim, nimium Atticissat, aut antiquarius est supra modum; neque contra ad humile dicendi genus se demittit: sed mediocri forma sermonis delectatur, figuratam orationem, aliaque vitans; nisi quod de gentium diis, & heroibus, poëtarum more, fabulatur. Ducit historiæ initium à Græcorum, Barbarorumque fabulosis temporibus, pergitque ad inchoatum bellum, quod cum Gallis Romani gessêre: qua tempestate C. Iulius Cæsar (cui ob res gestas *Diui* cognomentum addidêre Romani) plurimas, maximeque bellicosas Gallorum nationes debellauit.

Triginta annos, vt de se fatetur, huic scribendæ historiæ impendit; variis interim regionibus discendi gratia peragratis, periculisque, vt fit, obitis, ac superatis. Siculus verò fuit, Agyrio [vrbe] genus repetens; qui longo Romanorum vsu ac familiaritate, & linguam calluit, & precipuas quasque res, ab ea gente feliciter infeliciterúe gestas, accuratè collegit.

Libris quadraginta historiam complexus est vniuersam: quorum sex prioribus, quæ ante Troiani belli tempora acciderunt, fabulosaque commemorat: Vndecim verò insequentibus, quæ à capto Ilio vbique gentium acciderunt, litteris consignata reperies, vsque ad Alexandri Magni obitum. Reliquis tribus & viginti libris, quæ deinceps euenerunt, memoriæ prodita leges; dum exortum est Romanorum cum Gallis bellum, ductu Iulij Cæsaris gestum; qui plerasque & fortissimas eorum gentes debellauit, Romanumque prouexit imperium in Britanniam vsque: in qua expeditione hi- 52
storia definit.

DIONIS CASSII

Historiarum libri LXXX.

LXXI.

a. De quibus XXV. modò extant, & vltimorum XLV. excerpta per Ioannem Xiphilinium.

LEGIMVS DIONIS CASSIANI *Cocciani* seu *Coccii historiarum libros a octoginta*: Hic inchoando ab Æneæ in Italiam aduentu, & Alba vrbe, ac Roma condita, tendit continen-

DION COCCIVS.

continenter; finiens in Antonini, eius qui *b* *Elagabalus* est cognominatus, cædem: quem & *Tiberinum*, & *Sardanapalum*, & *Pseudantoninum*, atque *Assyrium*, à flagitiis nominarunt. Quin & ad Alexandri principatum peruenit, qui percusso Antonino (qui cùm imperarat, ab illo in societatem adscitus) solus, periculum sibi comparatum effugiendo, sceptra susceperat. Hunc Alexandrum consulatum iterum secum gessisse scriptor refert, sumptusque, quos in *b* magistratus administrationem Dionem impendisse oportuit, Imperatorem ipsum, collegam nimis honorandi cupidum, contulisse. Idem quoque historicus à Macrino Imperatore Pergamo ac Smyrnæ Præfectus, post in Africa dux fuit. Pannoniam hinc administrauit; Consulque iterum, vt dictum est, creatus, reuertit domum pedibus iam æger, vitæ reliquum ibi (quod in Bithynia agenti Genius ille, vt ait, prædixerat) victurus:

c Ἔκ τ' ἀνδροκτασίης, ἔκ θ' αἵματος, ἔκ τε κυδοιμοῦ.

Extra hominum cædem, sine sanguine, & absq; tumultu.

Patria illi Nicæa Bithyniæ, quam ex parte palus, *Ascania* dicta, circumluit. Grandis eius sermo, & tumidus, eò quòd rerum ingentium sensa adferat. Veteris item ipsi constructionis sermo plenus, verborumque, quæ rerum magnitudini respondeant. Periodi parenthesibus traiectæ, & hyperbatorum opportunus vsus. *c* Numeri porrò, & intercisio, etsi accuratè adhibita, ob orationis tamen perspicuitatem, obiter legentibus non sunt manifesta. In narrationibus præterea & concionibus, Thucydidis maximè est æmulus; nisi quòd ad perspicuitatem magis tendit: cetera ferè Thucydides illi norma est, ac regula.

a. Herodiano Elæagabalus, *Eutrop. Heliogabalus. Vide quæ notata in Indice Lat. ad Dion. &c. in Germania Græcè & Lat. editũ in fol.*
b. Sic & Honorius Aug. sumptus Constantij collegæ tolerauit ex Heracliani bonis, apud Olympiodorũ, pag. 108.
c. Iliad. Λ. *v. 164.*
d. ῥυθμὸς καὶ ἀνάπαυσις.

CTESIÆ CNIDII

Persicarum rerum libri XXIII.

LXXII.

LECTA CTESIÆ CNIDII *Persica*, in libros distributa tres supra viginti. Attamen prioribus sex libris Assyriorum res, & quæcunque Persicum imperium antecesserunt, complexus, nonnisi à septimo deinceps res Persicas narrare pergit. Ipso itaque septimo libro, octauo item ac nono, decimo, vndecimo, & duodecimo, ad tertium vsque decimum, quæ ad Cyrum, & Cambysen, ac *a* Magum illum, itemque ad Darium & Xerxem pertinent, descripsit; in omnibus propemodum *b* Herodoto aduersatus, quem (vt posterior illo scripsit) mendacem in multis, & fabularum confictorem facit. De se verò prædicat, eorum quæ scribit maiorem partem coram vidisse; cetera, quæ videre non licuerit, ab ipsismet Persis accepisse, atque ita ad historiam scribendam accessisse. At non ab Herodoti tantummodo historia discedit, sed ab ipso etiam Xeno-
53 phonte Grylli F. alicubi dissentit. Floruit illius Cyri temporibus, qui *c* Dario & Parysatide genitus, frater fuit *d* Artaxerxis, eius ad quem Persicum regnum deuenit.

Mox ergo refert de *e* Astyage, quem & Astyigan vocat, nulla Cyrum *f* ipsi generis propinquitate iunctum fuisse. Fugisse autem Astyigam à Cyri conspectu in Ecbatana, ibique in ipsis regiarum ædium *g* criscranis ab *h* Amyti filia, & eius viro Spitama occultatum, latuisse. at superuenientem Cyrum, non è Spitama solùm, atque Amyti, sed ex eorum quoq; liberis Spitace & Megaberne, quæstiones de Astyiga per tormentaexerceri imperasse. Ipsum igitur Astyigam, vt ne pueri nepotes eius causa torquerentur, sese prodidisse, captumque grauibus ab OEbara compedibus oneratum fuisse. Solutum tamen non ita multo post ab ipso Cyro, parentisque loco habitum, obseruatumque; quin & Astyigæ ipsius filiam Amytin, pro matre primùm in honore à Cyro habitam, eidemque tandem nupsisse; post virum eius Spitamam interfectum, propterea quòd dum quæreretur Astyigas, ignorare se illum mentitus fuisset. Hæc de Cyro Ctesias, ab iis diuersa quæ Herodotus commemorat.

Addit aduersus Bactrios Cyrum bellum gessisse, & æquo Marte cum ipsis prœlium commisisse. Bactrios dein, intellecto Astyigan, Cyro patrem factum, Amytin verò matrem atque vxorem, vltrò sese lubentesque Amyti ac Cyro dedidisse.

Narrat item Cyrum bellum *i* Sacis intulisse, regemque ipsorum Amorgen, Sparethræ reginæ maritum cœpisse. Hanc ergo, marito capto, exercitum collegisse, atque aduersus Cyrum bellum suscepisse, eductisque in aciem virorum trecentis, mulierum ducentis millibus, Cyrum superasse, & viuum cum aliis plurimis, Parmysen Amytis

a. Sphendadaten *inf. nominat pag. 55. & 56. Herodot.* Smerden.
b. Qui de quatuor hisce dumtaxat scripsit: Ctesias verò his alios quinq; adiecit.
c. Dariæum *hunc, non* Darium, *in iis quæ sequentur vocat, pag. 62 v. 25.*
d. De quo inf. pag. 64. & deinceps.
e. De Astyage, Amyti, Oebare, & Petesaca (vt ibi scribitur) vide ex Ctesia quæ breuiter excerpsit Ioan. Tzetzes in Chiliadib. hist. 1. in fine.
f. Cyrus hic Maior.
g. κερονεχύοις, *al.*
h. al. Amynti.
i. De Sacis & hoc Cyri bello varia scripsit Strabo lib. 11.

 fratrem

Ctesiæ Persica.

fratrem, ac ternos eius liberos, cepisse. Horum autem causa postea Amorgen liberum dimissum, quòd ipsi prius omnes liberati fuissent.

Scribit æquè Cyrum, Amorgæ adiutum ope, Crœsum, atque Sardeis vrbem, bello petiuisse. Quomodo etiam OEbaræ consilio *a* lignea Persarum simulacra per muros exhibita, & incolis terrorem incusserint, & vrbis capiendæ causam dederint. Quo item pacto ante captam vrbem, pro obside Crœsi filius datus fuerit, cùm Crœsus ipse antea diuino quodam spectro deceptus fuisset. Rursus quomodo, dolos nectente Crœso, in parentis oculis [obses] filius sit interfectus; vtque mater filij cædem intuita, è muro sese præcipitem egerit, nec tamen occubuerit. Vt post captam vrbem ad Apollinis, quæ ibi erat, ædem Crœsus confugerit, *b* perieritque. Vt tertiùm in templo vinctus à Cyro Crœsus, tertiùm etiam *c* fallente oculos fascino solutus sit; quamuis pluribus templum esset sigillis obsignatum, OEbara ipso ad horum custodiam apposito. Vti & illis, qui cum Crœso vincti vnà fuerant, capita sint amputata, quòd eorum proditione vinculis solutus esse Crœsus putaretur. Crœsum in regiam adductum, firmiusque vinctum, cùm fulmina atque tonitrua irruissent, iterum fuisse solutum, ac tum demum à Cyro ægrè esse liberum dimissum. Ex eo itaque tempore Cyrum cum aliis eum huma- 54
nitatis officiis prosecutum esse, tum vrbem ei magnam, *d* Barenen nomine, prope Ecbatana dedisse, in qua quinque essent equitum, peltatorum verò iaculatorumque & sagittariorum ad decem millia.

Refert præterea Petisacam eunuchum, magna apud Cyrum auctoritate pollentem, in Persas amandatum, qui Astyigan à Barcaniis adduceret, quòd cum ipse, tum Amytis filia parentem videre exoptaret. OEbaran autem cõsilium Petisacæ dedisse, vt in deserto loco aliquo Astyigan relictum, fame sitique conficeret. illudque etiam ita factum esse. Verùm scelere per somnia patefacto, Petisacam à Cyro, identidem illud exposcenti Amyti ad supplicium deditum esse. Illam oculos primum semiuiro exsculpsisse tum pellem detraxisse, ita deniq; in crucem egisse. Hinc OEbaran, ne idem aliquando pateretur, veritum (etsi certò illi affirmaret Cyrus, nihil se eiusmodi vnquam permissurum) decem nihilominus dierum inedia ipsum sibi mortem consciuisse. Iam ipsum Astyigan splendidè cum primis atque magnificè sepultum fuisse; intactum quippe feris eius cadauer locis illis desertis permansisse, quòd illud ibi leones, dum Petisacas reuersus auferret, conseruassent.

Cyrus in *e* Derbices, quorum tum rex Amoræus, exercitum ducit. at illi ex insidiis productis elephantis, Cyri equitatum in fugam cõuertunt. Ipsus ibi Cyrus ex equo decidit, & Indus quidam (Derbicibus enim Indi opem in bello ferebant, atque ab his illi, quos ducebant elephantos, acceperant.) Indus igitur ille Cyrum delapsum iaculo sub coxa in femore vulnerauit, quo ille ex vulnere postea moritur. Ipsum autem tum adhuc viuum familiares sui sustulerunt, atque in castra concesserunt. Occubuere hoc in prœlio Persarum multi, neq; Derbicum pauciores. decem enim etiam horum millia cecidere. Amorges ibi, accepto de Cyro nuntio, properè ad Persas accedit, Sacarum ducens equitum viginti millia. Prœlio ergo Persas inter ac Derbices conserto, à Persis atq; Sacis fortissimè pugnantibus victoria stetit. Occumbit Derbicum rex ipse Amoræus cum duobus filiis. Ceciderunt & Derbicum triginta millia, Persarum nouem. ita regio illa in Cyri ditionem concessit. Cyrus verò sub mortis tempus filium natu maximum Cambysen, Regem creat: Iuniorem dein *f* Tanyoxarcen nomine, *g* Bactriorum dominum ipsiusque regionis, necnon Choramniorum, Parthiorumque, & Carmaniorum constituit, immunesq; suas sibi regiones à tributo habere iubet. E Spitamæ verò liberis, *h* Spitaden Derbicibus præfecit, Megabernem Barcaniis, eosque Amyti matri in omnibus obtemperare præcipit. Datis quoque dexteris, & inter se, & cum Amorge amicitiam inire voluit; fausta illis omnia precatus, qui in mutua perstarent beneuolentia; dirisq; illos deuouens, qui priores iniuriam illaturi essent. Ista locutus, viuere desiit, tertio ab accepto vulnere die, cùm annos iam regnasset triginta.

Hîc finis vndecimi Ctesiæ Cnidij librorum.

Dvodecimvs liber à Cambysis regno inchoatur. Hic regnum adeptus, patris mox corpus per Bagapaten eunuchum in Persiam sepeliẽdum misit; reliquaq; ex patris decreto administrauit. In iis autem, qui plurimum auctoritate apud Cãbysen valebant, 55
Artasyras erat Hircanius, atque ex eunuchis Izabates, & Aspadates, & qui apud patrem etiam

a. Ξύλινα λέγει πρόσωπα Σάρδεσιν ἐπιστῆσαι, Ἐν ὑπερμήκεσι κοντοῖς, νυκτὸς ἐνδεδυμένα *Ioan. Tzetz. hist. 1.*

b. Negantem hinc particulam in præcedentem versum perperam translatam planè mihi persuadeo. Alij omissa voce Crœsus, *hæc ad eius vxorem referũt.*

c. ἀοράτως.

d. Hinc forsitan Steph. Byzant. Βαρήνη, πόλις Μηδίας, ἐγγὺς Ἀγβατάνων. *Qui & de huius vocis scriptura:* Κτησίας πανταχοῦ τῶν περσικῶν, τὰ παρὰ Μήδοις Ἀγβάτανα διὰ τοῦ γ γράφει· παρὰ δὲ τοῖς ἀρχαίοις διὰ τοῦ ε. *Vide ibi plura.*

e. Derbiccæ (inquit Steph. Byzant.) populus est Hyrcaniis vicinus. Apollonius duplex cc. scribit. Ctesias vero Derbios *vocat, aut Terbissos.*

f. Smerden Cyri *perpetuò Herodotus nominat.*

g. Videndus de his Stephan. & Strabo.

h. Spitacen *supra.*

Ctesiæ Persica.

etiam maximus fuerat, Bagapates. Hic enim post Petisacæ mortem exercitum aduersus Ægyptum, ipsumque Ægyptiorum regem Amyrtæum ducebat, quem & superauit, cùm ei Combapheus, qui apud Ægyptiorum regem multum poterat, pontes ac ceteras Ægyptiorum res prodidisset, quò ipse [per Cambysen] Ægypti præfecturam consequeretur. id quod & obtinuit. nam hæc ita ei Cambyses constituerat, per Izabaten primùm Combaphei patruelem, & suis ipse verbis postea. Viuus autem Amyrtæus cùm in Cambysæ potestatem venisset, aliud ille nullum incommodum accepit, quàm quòd in Susa cum sex Ægyptiorum millibus, quos ipsemet delegisset, ablegatus sit. Vniuersa est itaque subacta Ægyptus, occisis in prœlio Ægyptiorum millibus quinquaginta, Persarum septem, cum duobus viris.

Magus interim quidam, cui *a* Sphendadatæ nomen erat, cùm fuisset ob delictum à Tanyoxarce verberibus multatus, ad Cambysen accedit, atque apud eum Tanyoxarcen fratrem struxisse in ipsum insidias calumniatur. addit argumentum rebellionis: non venturum Tanyoxarcen, si aduocetur. Iubet igitur Cambyses fratrem ad se venire. Ille, vt tum fortè alia res quæpiam manere suadebat, venire distulit. Ergo magus eum audacius ex eo criminari. Amytis interea mater, id quòd erat de mago suspicata, Cambysen filium admonebat, ne quam fidem mago haberet. Et fingebat rex, nihil se horum credere: cùm tamen crederet maximè. Tertium igitur à Cambyse accersitus frater, venit tandem: & amplexatus est eum rex, nihilo tamen secius de illo interficiendo cogitans. maturat autem clam matre Amyti meditatum facinus ad exitum perducere: quod equidem perfectum est. Etenim magus, consilium cum rege communicans, tale hoc suggessit. Simillimus Tanyoxarcæ magus ipse cùm esset, suadet vt palam quidem atque in propatulo, tanquam falso regij fratris delatori, caput sibi amputari iubeat; clam verò atque in occulto Tanyoxarcen ipsum interfici curet, & illius sibi vestem indui, vt ex ipso etiam vestitu pro Tanyoxarce haberi possit. atque ita factum est. *b* Taurino enim hausto sanguine Tanyoxarces interit, & illius indutus vestem magus pro Tanyoxarce agnoscitur, diuque latet omnes, præter Artosyran, Bagapaten, atque Izabaten. his quippe solis rem aperire Cambyses ausus est. Rex inde Labyzum, qui inter Tanyoxarcæ eunuchos facilè primus erat) & præter hunc alios ad se vocat: Magum in illa veste sedentem exhibet, & numquid hunc Tanyoxarcen agnoscerent, interrogat. Ad quæ Labyzus: Et quem nam, inquit, alium agnosceremus? adeò texit magum corporis habitusque similitudo. Mittitur ergo in Bactrios, omniaq; haud aliter quàm si ipsemet esset Tanyoxarces, administrat. Post quintum tandem annum res tota per Tibetheum eunuchum, quem magus pulsauerat, Amyti exponitur. Postulat hæc sibi Sphendadaten à Cambyse dedi. at rex dedere noluit. quamobrem diras illi imprecata,
56 epotoque veneno, moritur. Accidit deinde, vt sacris operante Cambyse, cùm victimæ iugularentur, sanguis non flueret. qua sanè ex re animo concidere cœpit. ac magis etiam postea, quando ei Roxane carentem capite puerum peperit; & magi renuntiarunt, nullum ab eo regni successorem relictum iri, hisce monstris portendi. Quin & adstans noctu in somnis mater, minasque ob perpetratam cædem intentans, longè maximè regem perculit. Cùm itaque Babylonem venisset, atque ibi paruum lignum cultro poliens, quò tempus falleret, femoris musculum percussisset, vndecimo post die mortem obiit, cùm annos regnasset duodeviginti.

a. Smerden magum, *constanter Herodot. vocat.*

b. Venenosum eum esse docent Medici: & non alio veneno extincti Midas, Themistocles, alij. Vide inf. pag. 246.

Bagapates autem & Artasyras, consilium, antequam Cambyses moreretur, inierunt, de regno ad magum deferendo. & verò post illius mortem detulere. Corpus Cambysæ Izabates sumptum in Persidem auexit. Vnde aliquando reuersus, regnantem iam sub Tanyoxarcæ nomine magum prodere apud vniuersum exercitum, atque infamare aggressus, in templum confugit, verùm inde extractus, capite pœnas luit. Hinc septem inter Persas illustres viri vnà aduersus magum conspirauere, Onophas, Idernes, Norodabates, Mardonius, Barises, Ataphernes. & Darius Hystaspae F. Hi cùm primi inter se fidem dedissent, post etiam Artasyras adsumitur, & Bagapates præterea, qui claues omnes regiarum ædium in potestate habebat. Septem ergo illi, Bagapatæ opera, in regias ædes ingressi, dormientem cum Babylonia pellice magum offendunt. Quos ille, vt vidit, subitò prosiliit, & cùm nullum sese telum bellicum offerret (clam enim omnia Bagapates subtraxerat) sedile fortè aureū confregit eiusq; arrepto pede pugnare cœpit, dum tandem à septem illis viris confossus occubuit, septimo regni aditi mense.

Ctesiæ Persica.

REGNAT deinde ex ſeptem illis viris Darius, cùm eius equus (ſic inter illos conuenerat) arte quadam adhibita, primus poſt ortum ſolem hinniiſſet. Ceterum quo die Sphendadates magus interfectus eſt, feſtum ex eo apud Perſas, *a* *Magophonia* dictum, celebratur. Darius hic ſepulchrum ſibi in *b* bicipiti monte exſtrui imperabat, & iam exſtruebatur. quod videre ipſe cùm deſideraret, à Chaldæis atq; parentibus prohibitus eſt. eo tamen parentes eius aſcendere voluerūt: ſed in præceps acti mortui conciderūt, cùm ad ſerpentum aſpectum funes territi remiſiſſent, qui eos ſurſum trahebant Sacerdotes, quæ res ingentem Dario mœrorem attulit, & verò capita illis quadraginta viris amputata ſunt, qui hos attraxerant.

Ariammen præterea Cappadociæ Satrapam aduerſus Scythas proficiſci, & viros inde ac fœminas captiuos abducere Darius imperat. Ille cum triginta nauibus quinquaginta remorum traiiciens, mandata perfecit. Cœpit inter alios regis Scytharū fratrem Maſageten, quem ob illata mala in vincula à rege fratre coniectum reperit. Ergo *c* Scytharces Scytharum rex indignatus, contumeliis plenas ad Darium litteras ſcripſit; & ſimili ad ipſum modo reſcriptum eſt. Darius tandem octingentorum millium coacto exercitu, & Boſporo Iſtroq; ponte conſtratis, aduerſus Scythas quindecim dierum itinere progreſſus] eſt. Hic *d* arcus ſibi mutuo miſerunt. Sed cùm Scythicus validior eſſe deprehenderetur, fugiens per pontes Darius, feſtinâter eos, antequam totus tranſ- 57
iſſet exercitus, diſſoluit. Qua re factum eſt, vt qui reliqui ad octoginta millia in Europa relicti erant, à Scytharce omnes interfecti fuerint. Darius autem ponte trāſmiſſo, flammis *e* Chalcedonenſium domos atque templa combuſſit: tum quòd eos, qui apud ipſos pontes erant, reſcindere tentaſſent: tum quòd aram, quam ipſe tranſmittens, in *Iouis f diabaterii* honorem ſtatuerat, illi euertiſſent. Datis verò ex Ponto reuertens, vt *g* Ponticæ præerat claſſi, inſulas paſſim Græciamq; vaſtabat. huic apud *h* Marathonem Miltiades occurrens Barbaros vicit, ipſo etiam occumbente Date, cuius vel cadauer petentibus Perſis denegatum eſt. Darius quoq; ad Perſas reuerſus, poſt oblata ſacrificia, & dierum triginta morbum, vita functus eſt, cùm annos vixiſſet ante regnum XII. poſt regnum aditum triginta & vnum. Obiit item extremum vitæ diem Artaſyras. Bagates etiam, cùm ſeptem ad Darij ſepulchrum reſediſſet annos.

REGNVM excipit Xerxes filius, apud quem magnam obtinet auctoritatem Artapanus Artaſyræ filius, æquè vt huius pater apud regis patrem olim obtinuerat. Itemque Mardonius *i* ille priſcus. De eunuchis autem potentia præſtabat Natacas. Vxorem deinde ducit *k* Xerxes Amiſtrin Onophæ filiam: ex qua illi filius naſcitur Dariacus, & poſt duos annos alter, Hyſtaſpes nomine; itemque tertius, Artaxerxes: duæ quoque filiæ, quarum altera de auiæ nomine Amytis dicta; altera *l* Rhodogune.

Xerxes aduerſus Græcos expeditionem ſuſcepit, tum quòd Chalcedonenſes diſſoluere pontem, vt modò dictum eſt, conati eſſent: tum quòd aram, quam Darius excitarat, diſturbaſſent; tum etiam quòd Datin Athenienſes occidiſſent, eiuſque cadauer tradere recuſaſſent. Verùm antea Babylonem proficiſci, & *m* Belitanæ ſepulchrum inſpicere voluit; & inſpexit, Mardonio adiuuante; ſed vrnam olei non potuit (quemadmodum ſcriptum fuerat) implere. Inde Ecbatana profecto Xerxæ, nuntius adfertur de Babyloniorum defectione, deque Zopyro, belli apud illos duce, ab eiſdem necato. Atque hunc quidem in modum de his loquitur Cteſias, aliter atque Herodotus. Quæ verò de Zopyro ille refert (hoc vno excepto quòd mula ipſius pepererit) cetera ſaltem noſter hic auctor confecta narrat per Megabyzum, qui Xerxæ gener, ducta eius filia Amyti, iam factus erat. Ita Babylon per Megabyſum capta, cui Xerxes, præter alia multa, molam donauit auream ſex talentorum pondo. quod munus apud Perſas omnium habetur regiorum munerum præſtantiſſimum. Xerxes itaque Perſico exercitu coacto, (conſtabat is, præter currus, millibus hominum octingentis, & triremibus mille) cum Abydum ponte iunxiſſet, in Græciam copias duxit. Ibi primùm Demaratus Lacedæmonius ad eum acceſſit, atque vnà traiecit, & ne Lacedæmona Rex inuaderet, impediuit. Inde per Artapanum, decem hominum millia ducentem, conflixit Xerxes ad Thermopylas cum Leonida Lacedæmoniorum duce. quo in prœlio cæſæ miſerè ſunt Perſarum copiæ, è Lacedæmoniis vix duobus aut tribus deſideratis. Viginti

a. Herodotus lib.3. & Agathias lib.2.

b. ἐν τῷ δισσῷ ὄρει. *Lege Perſepoleos arcis deſcriptionem apud Diod. Sicul. lib.17. Biblioth. vbi* βασιλικὸν ὄρος, *hunc locum vocat. Potentiores autem in montibus ferè ſepeliri ſolitos, multa veterum ſcriptorū teſtimonia docent.*

c. Iancyrum nominat Iuſtin. lib.2.

d. ἀντέπεμπον ἀλλήλοις τόξα. *De arcu ab Æthiopum rege ſic ad Cambyſen miſſo, lege Herod. lib.3 poſt init.*

e. Al. Καρχηδονίων.

f. Solenne quippe gentibus fuit, tranſitus cauſſa diis ſacrificare. Sic Lucull. apud Plut. Euphrati taurum fecit.

g. Al. Μηδικῆ.

h. Marathonia pugna nihil vnquam celebratum magis, CCC. ad eam deſcribendam occupatis doctorum ingeniis, Plut. teſte.

i. ὁ παλαιός, *quem* Maiorem *etiam dixeris.*

k. Xerxem & Amiſtrin Scaliger Aſſicerum & Eſtherem interpretatur, quod Nic. Serarius confutat.

l. Rhodogunes cuiuſdam Perſicæ imaginem habes apud Philoſtratum lib 2. Icon. 5.

m. Ælian. lib.13, ποικίλης *cap. 3. legend.*

Viginti postea millia in aciem educi iubet: qui & ipsi superantur. Cum autem verberi-
58 bus in pugnam adacti, victi nihilominus etiam tunc fuissent, quinquaginta postridie millia educi præcepit. At cum ne hi quidem aliquid effecissent, pugnare ultra destitit. Thessalus & Trachenienſium principes Calliades atque Timaphernes, cum exercitu aderant, His Xerxes ad se vocatis, vnaque Demarato, & Hegia Ephesio, nulla ratione vinci posse Lacedæmonios intellexit, nisi copijs cincti in orbem pugnare cogantur. Quadraginta ergo Persarum millia, ducibus Trachenienſibus illis duobus, per inuia transgressi, à tergo Lacedæmonios adoriuntur, qui hoc pacto circumdati, fortiter pugnantes ad vnum omnes occubuere. Mittit rursus exercitum Xerxes aduersus Platæenses centum & viginti millium, duce Mardonio. Thebani autem Regem in Platæenses concitabant. Mardonio occurrit Pausanias Lacedæmonius, Spartanos non nisi trecentos, accolas mille, & ex alijs vrbibus ad sex millia secum ducens. Ibi Persico exercitu superato, Mardonius vulneratus aufugit. Idem hic Mardonius ad diripiendam Apollinis ædem à Xerxe missus, ingenti oppressus grandine interijt, magno admodū Regis dolore. Xerxes deinde Athenas ipsas petit cum exercitu. Verum Athenienses, centum & decem triremibus instructis, ad Salaminam insulam fugerunt. vrbem itaque vacuam cum cepisset, incendit; præter solam arcem, quam aliquot adhuc ibi relicti propugnabant. Sed cum tandem & hi noctu fugissent, etiam illam exussit. Rex inde ad angustissimum Atticæ locum, quem Heracleum appellant, profectus, aggerem Salaminam versus ducere cœpit, eo consilio, vt pedestri ad insulam itinere transire aliquando possit. At ex Themistoclis Atheniensis & Aristidæ consilio sagittarij ex Creta accersuntur, & veniunt: deinde & nauali pugna Persæ cum Græcis congrediuntur. Ducebant illi naues supra mille, quibus Onophas præerat, hi septingentas. Vincunt tamen Græci, & quingentas Persæ naues amittunt. Ipse quoque Xerxes, consilio rursus & arte Aristidis atque Themistoclis, fugam arripit, interfectis de Persico exercitu, omnibus hisce prœlijs, non minus centum viginti millibus.

Cum autem in Asiam Rex traiecisset, & Sardeis pergeret, Megabyzum designat, qui templum Delphicum diriperet. sed detrectauit ille facinus. quare Matacas eunuchus iniurias Apollini illaturus, omniaque expilaturus mittitur: qui confectis ita rebus, ad Regem reuersus est. In Persiam interim Xerxes Babylone venerat, cum Megabyzus vxorem suam Amytin (quæ, vt iam antea dictum, Xerxæ filia erat) adulterij insimulat, quam ob rem illa acriter à parente increpita, spondet se castam esse. Artapanus item, qui plurimum apud Xerxen auctoritate valebat, & cum eo Spamitres eunuchus (qui ipse quoque plurimum apud regem poterat) de Xerxe interficiendo consilium agitant, eademque patrant. Artaxerxæ interim filio persuadent, à Dariæo altero filio patrem esse necatum. Adducitur ergo ab Artapano in Artaxerxæ domum Dariæus,
59 multo cum clamore identidem pernegans se parricidam esse, is tamen capite plexus moritur nihilominus.

[a] ARTAXERXES deinde Artapani opera regno potitur. Attamen etiam huius vitæ Artapanus idem insidias tendit, & communicato cum Megabyzo consilio, (qui iam ob suspectam adulterij vxorem suam Amytin, magno in mœrore versabatur) iureiurando sibi mutuo cauent. Verum re tota Megabyzi indicio prodita, eodem mortis genere quo Artaxerxes tollendus fuerat, Artapanus ipse tollitur, atque adeo, quæcunque in Xerxen ac Dariæum perpetrata fuerant, patefiunt omnia. quare [b] Aspamitres quoque, qui Xerxis atque Dariæi cædis conscius fuerat, acerbo in primis ac duro [c] mortis genere, adhibitis per scapham tormentis, afficitur. Post Artapani mortem pugna exoritur inter coniurationis illius socios, reliquosque Persas: qua in pugna Artapani filij cadūt, Megabyzo quoque grauiter saucio. Quem huius casum Artaxerxes, itemque Amytis & Rhodogune, ipsarumque mater Amistris vehementer luxerunt. tandem tamen, etsi ægrè admodum, insigni diligentia Apollonidæ Coi medici seruatus est.

a. Longimanus cognomento.

b. Paulò ante Spamitres dict.

c. Habes id à Plut. descriptum in vita Artoxerxæ, mox à principio.

Descifcunt ab Artaxerxe Bactra, vna cum Satrapa Artapano altero, & pugnatur æquo vtrimque Marte. Sed cum iam altero inito prœlio in Bactriorum faciem ventus spiraret, superior Artaxerxes efficitur, atque in eius ditionem Bactria concedit vniuersa.

Defecit & Aegyptus, Inaro Lydio, alteroque Aegyptio quodam defectionis auctoribus, & omnia bello gerendo necessaria comparantur. quin & Athenienses Ianaro

Ctesiae Persica.

petenti quadraginta naues submittunt. Quam ob rem *Artaxerxes* ipse in hanc expeditionem proficisci cogitabat. Verum id ei amicis dissuadentibus, Achæmenidem fratrem cum peditum millibus quadringentis, & nauibus octoginta in Aegyptum mittit. Confligit Inarus cum Achæmenide: superant Aegyptij: Achæmenides ipse ab Inaro percussus moritur, corpusque ad Artaxerxen mittitur. In mari quoque victoriam Inarus obtinuit, magnam ibi gloriam indepto Charitimide, qui quadraginta illarum nauiumque, quæ ab Atheniensibus aduenerant, præfectus erat. Nam ex quinquaginta nauibus Persicis, viginti cum ipsis hominibus captæ sunt, reliquæ triginta periere. Mittitur post hæc Megabyzus aduersus Inarum, qui ad copias quæ reliquæ fuerant, alium ducebat exercitum ducentorum millium, cum nauibus trecentis, quibus Oriscus præerat: vt præter naues, reliquæ copiæ quingentorum millium numerum explerent. nam cum Achæmenides cecidit, è quadringentis millibus quæ duxerat, centum vnà millia perierant. Pugnatur itaque modo acriter, ac multis vtrimque cadentibus, plures tamen Aegyptij occumbunt. Inarum tandem Megabyzus in femore vulnerat, atque in fugam vertit: & viribus Persæ fortiores facti vincunt. Fugiens autem Inarus, Byblum se recepit (vrbs hæc in Aegypto est admodum munita) & cum eo Græci omnes, quicumque vel in prælio, vel cum Charitimide cæsi non fuerant. Qua ex re præter Byblum, Aegyptus vniuersa ad Megabyzi partes se adiunxit. & quoniam Byblus expugnari non posse videbatur, Megabyzus cum Inaro & Græcis, quorum erant supra sex millia, fide data paciscitur,
nullum eos à rege incommodum accepturos, ac Græcos etiam, cum liberet, domum 60
reuersuros. Sartaman igitur cum Aegypto præfecisset, adsumpto secum Inaro Græcisq; ad Artaxerxem proficiscitur. quem inuenit Inaro vehementer iratum, quod is Achæmenidem regis fratrem interfecerat. Porro Megabyzus, quæ gesta fuerant, omnia narrat, & quomodo fide Inaro Græcisque data Byblum ceperit: precibus dein multis apud regem instando, vt saluos eos esse vellet, postulata impetrat: tandemque ad exercitum defertur, Inarum ac Græcos nihil mali esse passuros.

Enimverò *a* Amytis, præ dolore ex filij Achemenidæ interitu, indignam rem fore arbitrabatur, nisi cum Græcis Inarus quoque pœnas sibi daret, quare ab rege sibi illos poposcit. Verum ille non tradidit. Deinde Megabyzum ipsum exposcit, sed æque repellitur. donec tandem, dum filio molesta esse non desinit, quod optabat confecit, quintumque post annum Inarum pariter & Græcos à rege accepit. Et crucibus quidem *b* tribus illum suffixit: de Græcis verò quinquaginta (tot enim capere potuit) capita curauit amputari.

a. F. Amistris, illa Onophæ filia, Artaxerxæ mater.

b. Ita Plut. in Artoxerxe refert Mesabatæ corpus transuersum tribus fuisse suffixũ crucibus.

Magno ergo Megabyzus dolore luctuque oppressus, vt sibi in Syriam regionem suam proficisci liceret, petijt, quò iam occulte cæteros Græcorum præmiserat, eoque aliquando profectus, à rege desciuit, magnas omnino copias colligens, ad centum vsque & quinquaginta millia, *c* seorsum equitum peditumque. Aduersus eum Osiris mittitur, cum ducentis millibus. Conserta dein manu, mutuo sese vulnerant Osiris ac Megabyzus. Ille iaculo Megabyzi femur attingens, duos altum digitos vulnus inflixit. Hic itidem iaculo Osiris primũ femur, deinde & humerũ ita percussit, vt etiam ex equo ceciderit. at *d* complexus eum Megabyzus, sublatum seruari iussit. Multi illic Persæ ceciderunt, Zopyro atque Artiphyo Megabyzi filijs strenuè pugnantibus, ingentique Megabyzus potitur victoria. Osirin autem omni cura conseruare studet; quem etiam ad Artaxerxem, ipsum repetentem, dimisit. Mittitur deinde & alter aduersus Megabyzum exercitus, vnaque Menostrates Artarij filius. erat Artarius Babylonis Satrapa, & Artaxerxæ ipsius frater. Concurrunt iterum exercitus: sed Persæ fugiunt, & Menostates in humero à Megabyzo percutitur, post etiam in capite, at non lethali vulnere, sagittam excepit. fugit tamen cum suis omnibus, & Megabyzo illustrem victoriam concedit. His rebus ita gestis, monet Megabyzum per legatos Artarius, cum Rege vt paciscatur. Ille se pacisci quidem cum rege paratum ostendit, non tamen ad eum proficisci, sed in suâ manere prouincia velle. Hæc regi nuntiantur, quem Artoxares, è Paphlagonia eunuchus, ipsaque adeo Amistris hortantur, properè vt paciscatur. Ipse itaque Artarius, & Amytis vxor, vnaque Artoxares, vicesimum iam agens annum, & Osirios filius Petisas, qui & Spitamæ pater, mittuntur. Hi multis sermonibus ac iuramentis se-
curum Megabyzum reddentes, ægrè tamen persuadent, vt ad regem proficiscatur. Cui 61
tandem reuerso, rex significauit, veniam se illi eorum quæ admisisset, dare. Egressus post

c. χωρὶς τῶν.

d. περισχών.

post hæc aliquando ad venationem rex, à leone inuaditur, quem in sublime sese attollentem, iaculo percutiens Megabyzus interficit. Id factum grauiter tulit Artaxerxes, quod antequam ipse feram nactus esset, eam Megabyzus confecisset, quare caput ei abscindi imperat. Sed Amistris, & Amytis, & aliorum precibus, mortis ei pœna condonata, ad vrbem quandam Cyrtę nomine, circa mare rubrum, relegatur. Artoxares quoque eunuchus, quod sæpius apud regem pro Megabyzo liberius locutus fuisset, in Armeniam mittitur exsulatum. At Megabyzus, quinque in exsilio transactis annis, pigasan sese simulando, aufugit (Pigasas autem Persis dicitur leprosus, ad quem nemini omnium accedere permittitur) domumque ad Amytin reuersus, ægrè tandem agnitus est. Hinc per Amistrin atque Amytin cum rege reconciliatur: qui eum, vti antea, suæ mensæ participem fecit. Verum cum sex iam & septuaginta vixisset annos, magno regis cum dolore mortuus est.

Post Megabyzi mortem, cum multis admodum viris Amytis consuescebat, vt ante eam mater quoque Amistris. Apollonides ergo, Cous ille medicus, cum Amytis leuiter ægrotaret, & eius ipse amore captus esset, fore dixit, vt ea in pristinam valetudinem restitueretur, si cum viris congrederetur, nam vuluæ vexari morbo. Quæ cum illi ars ex voto successisset, atque cum ea concubuisset, vbi fœminam contabescere animaduertit, abstinuit à consuetudine. Igitur illa, morte accedente, matri indixit, Apollonidem vt ulcisceretur. Hæc regi ipsi Artaxerxi rem omnem exposuit, & quomodo filia velle de Apollonide supplicium sumi, sibi indicasset. Rex, quidquid matri visum agendi fecit potestatem: quæ cum vinctum Apollonidem integro bimestri excruciasset, viuum postea defodi, eodem ipso tempore curauit, quo Amytis diem suum obijt.

Zopyrus autem, Megabyzi & Amytis filius, vtroque orbatus parente, à rege desciuit, Athenasque profectus est, propterea quod mater eius Athenienses olim beneficijs affecerat. Caunum ergo ipse, nauibus cum asseclis delatus, tradi sibi vrbem postulat. Caunij tradere se ipsi quidem vrbem paratos responderunt; qui vero ipsum sequebantur Atheniensibus, nequaquam. quare in Zopyri muros subeuntis caput, saxum Alcides Caunius coniecit, ex quo ille ictu mortuus est. Caunium hunc Amistris auia cruci affixit: ac tandem ipsa quoque senio confecta decessit. Quin & Artaxerxes vita abijt, cum duos & quadraginta regnasset annos. [Atque hic finis septimi-decimi historiarum libri, inchoaturque octauus-decimus.]

REGNVM Artaxerxæ defuncti filius Xerxes excepit, solus legitimus è coniuge Damaspia, quæ ipso illo die quo Xerxes [postea] vita decessit. Bagorazus vero patris matrisq; corpus in Persiã avexit. Septemdecim huic Artaxerxæ spurij filij fuerunt, in quib9
62 Secyndianus, ex Alogune Babylonia; & Ochus, atque Arsites ille ᵃ ex muliere quadam Martidene nomine, etiam ipsa Babylonia. Ochus autem hic post etiam regno potitur. Porro præter iam dictos ipsius æque liberi fuêre, Bagapæus & Parysatis ex Andia, item Babylonia. Hæc Parysatis Artaxerxæ postea Cyrique mater fuit. Ochum pater, dum adhuc in viuis esset, Hyrcaniorum Satrapã constituerat, data ei vxore cui Parysati nomen, quæ Xerxæ filia, ipsiusque Ochi soror erat.

a. ὁ ἐκ Γυναικὸς μαρτιδηνῆς.

Secyndianus vero, adscito sibi Pharnacyo eunucho (qui Bagorazo, & ᵇ Menostane, ac quibusdam alijs auctoritate inferior erat) cum Xerxes die quodam festo ebrius in regia dormiret, ingressi vnà eum interficiunt, quadragesimo quinto à patris morte die. Ita euenit, vt amborum simul corpora in Persiam aueherentur. quæ enim antea mulæ currum, [*cum Artaxerxæ cadauere*] protracturæ, tanquam filij quoque cadauer exspectarent, progredi noluerant, eædem, postquam ista contigerunt, magna cum alacritate sunt iter ingressæ.

b. *Sup.* Menostates.

ITA regno potitus Secyndianus, Menostanem sibi creat azabariten: reuersumq; deinde Bagorazum, quando vetus inter eos simultas ardebat, prætexens quod absque suo consilio patris cadauer ibi reliquisset, lapidibus obrui imperauit. Quod factum exercitus molestè admodum tulit: neque vllis largitionibus ille efficere potuit, vt non eum tum ob Xerxæ fratris, tum ob Bagorazi cædem, vehementer odissent. Dimittit postea Secyndianus qui Ochum accerseret. Qui se venturum sæpius pollicitus, non tamen venit, donec multis tandem munitus copijs, regnum occupaturus putaretur. Et vero Arbarius equitum Secyndiani præfectus, ab eo ad Ochum deficit, post hunc Aegypti Satrapa Arxanes: quin & Artoxares ab ipsa vsque Armenia ad Ochum accessit: cui etiam ᶜ inuito citarim, hi imposuere. OCHVS

c. *De* Citari *siue* cidari *lege doctiß. Brissonum in Persicis lib. 1.*

Ochvs ergo regnum adit, mutatoque nomine *a* Dariaevs appellatur. Hic dolis mox iuramentisque, Parysatidis monitu, Secyndianum aggreditur: ac multum licet Menostanes hortaretur, ne iuramentis Secyndianus crederet, neue cum fallacibus hominibus pactum vllum iniret, credit tamen. capitur itaque, & *b* in cinerem coniectus moritur, *c* cum menses sex, & dies xv. regnasset.

Solus inde regnat Ochus, qui & Dariaevs, apud quem auctoritate valebant tres eunuchi: maximè quidem Artoxanes, post hunc Artibazanes, tertio loco Athôus. Sed vxorem potissimum in consilium adhibebat: ex qua iam ante aditum regnum binos susceperat liberos, Amistrin filiam, & filium Arsacan, qui mutato post nomine *d* Artaxerxes dictus. Parit autem ipsi & alterum filium iam regnans vxor, cui à sole *e* Cyri nomen imponitur: Deinde Artosten, aliosque deinceps ad tredecim vsque liberos. (Hæc scriptor hic ex ipsamet se audisse Parysatide refert.) Verum ceteri quidem cito viuere desierunt, superstitibus relictis ijs, quos modo nominauimus, cum quarto insuper filio, cui Oxendræ nomen fecerunt.

a. Alijs Darius Nothus *dictus.*
b. εἰς τὴν σποδὸν ἐμβάλλεται.
c. Sequor versionem editam, quæ locum hunc ex historiæ ratione, restituit.
d. Cognomento Μνήμων.
e. Cyrus hic Minor est.

Defecerunt à rege germanus eius frater Arsites, eodem patre, eademque matre prognatus, & Megabyzi filius Artyphius. Mittitur aduersus hos Artasyras, belloque 63 Artyphium inuadens, duobus è prœlijs victus abijt. tertio deinde congressus, Artyphium superat, & quos ille secum habebat Græcos, ita muneribus ad se pellexit, vt tandem cum tribus admodum Milesiis relictus fuerit. quare iureiurando fideque ab Artasia data, regi sese dedidit. Parysatis vero regi ad Artyphium interficiendum incitato, id consilij dedit, illo ne vt tempore occideret. per eam enim fraudem etiam Arsiten ipsum sese dediturum. vbi hic quoque deceptus, captusque esset, tum demum tempus vtriusque necandi. Et vero ita factum est, dum ei consilio optatus respondit exitus, & vterque *f* in cinerem conijcitur, etsi Arsiten rex perditum noluit, quod tamen Parysatis partim precibus, partim vi, aliquando effecit. Pharnacyas quoque, qui cum Secyndiano Xerxem occiderat, lapidibus obrutus: & Menostanes ipse sibi mortem consciuit, cum iam ad cædem comprehenderetur.

Desciscit Pisuthnes, in quem Tissaphernes mittitur, atque Spithradatas, & Parmises. Tenditque aduersus hos Pisuthnes, Lycônem Atheniensem, cum ijs Græcis quorum ille dux erat, secum educens, verum acceptis à regijs ducibus pecunijs, Lycon Græcique Pisuthnen deserunt, quem duces deinde, fide data, acceptaque ad regem perducunt, qui ipsum in cinerem coniecit, eiusque satrapiam Tissaphernæ tradidit. Lycon interim vrbes integras ac regiones pro huiusce proditionis mercede accepit.

Artoxares quoque, qui plurimum apud regem poterat, regnandi cupiditate adactus, insidias regi molitur. Hic eunuchus cum esset, barbam sibi mystacasque vt conficeret, vxori imperauit, quò vir esse putaretur, ab ea ipse proditus capitur, & Parisatidi traditus necatur.

f. Eodem hoc mortis genere sublatus quoque Secyndianus sup. pag. 62. & inf. Pisuthnes Brisson. in Persic. viuos exustos censet. Lycophronis sane Scholiastes φλέγουσαν σποδὸν *exponit* πυρκαϊὰν, καὶ καῦσιν. *Sed numquid viuos flammis tradere licebat, saltem noxios, apud quos mortuum quid, aut cœnũ in ignem conijciens, morte puniebatur, vt refert Strabo lib. XV. extr. An forte in Pyratheiorũ copioso cinere, ibid. descripto, extinctos istos suspicari liceat.*

Regis autẽ filius Arsaces, qui Artaxerxae postea nomen tulit, Stateiram Idernæ filiã vxorẽ accipit, & huius vicissim filius regis filiam. Hæc Amistris, eius sponsus Terituchmes dicebatur, qui & in patris demortui locum Satrapa creatus est. Erat huic soror eodem patre genita, Roxanæ nomine, quæ cum forma, tum sagittandi iaculandique peritia præstabat. cuius amore captus Terituchmes, vsusque consuetudine, Amistrin scilicet oderat, vt eam tandem in saccum conijcere statuerit, à trecentis ita viris, cum quibus ille defectionem meditabatur, confodiendam. Verum Vdiastes quidam, qui auctoritate apud Terituchmen pollebat, & litteras iam à rege acceperat promissis plenas, si sua ipsi filia seruaretur incolumis, Terituchmen inuadit atque interficit, cum prius ipse fortiter inuasoribus resistens, eorum multos strauisset, septem enim supra triginta mactasse traditur, Ipsius autem Vdiastæ filius Mithridates, qui Terituchmæ armiger erat, nec turbis hisce interfuerat, vbi facinus intellexit, multas patri diras imprecatus est, captamque Zarin vrbem, Terituchmæ filio conseruauit. At Parysatis matrem Terituchmæ, fratresque Metrosten atque Helicum, sorores item duas, quas præter Statiram habebat, *g* viuas defodi iussit; & ipsam Roxanen *h* viuam item secari. Tantundem 64 de Statira, Arsacæ filij vxore, rex coniugi imperauit. At cum Arsaces multis matrem patremque lacrymis atque planctibus mitigasset, postquam ipsa Parysatis flexa est, etiam rex pœnam illi condonauit, hoc addito ad vxorem, fore aliquando, vt eam valde pœniteret.

g. Vsitato apud Persas supplicio, vt ex Herod. non vno loco discimus.
h. Quod genus supplicij multis etiam post seculis ap. eam gentẽ vsurpatũ, vt quãdo Regina, Hormisdæ regis vxor τελεμαχίσθαι *dicitur sup. pa. 43.*

Decimo nono deinde libro refert, vt Ochus Dariæus ex morbo mortuus sit Babylone, cum annos regnasset quinque supra trigiuta.

ARSACES, idemque [a] ARTAXERXES mutato nomine, regnum deinde suscipit: & extracta retro [per ceruicem] lingua Vdiastæ exsecatur, atque ita moritur, Mithridate eius filio pro parente Satrapa creato. quæ quidem Statiræ studio non sine magno Parysatidis dolore peracta sunt.

a. Mnemon cognominatus, cuius vitam accuratè descriptā habemus apud Plut.

Tissaphernes criminatur Cyrum apud Artaxerxem fratrem, mox ille ad matrem confugit, atque ab obiecto crimine absoluitur. Hac ergò à fratre affectus ignominia Cyrus, ad Satrapiam suam recedit, ac de rebellione cogitat.

Criminatur Oronden Satibarzanes cum Parysatide consuetudinem habere, cum alioquin illa castissimè viueret. Morte igitur multatur Orondes, & mater regi indignatur, venenoque Terituchmæ filium necat.

De eo quoque fit hic mentio, qui parentem [b] contra legem per ignem sepeliuit. Vnde etiam Hellanicus atque Herodotus mendacij arguuntur.

b. Herodot. Thalia, & Strabo lib. XV.

Deficit à fratre Cyrus, [c] Græco simul & batbarico collecto exercitu. porro Clearchus Græcorum dux erat. Synennesis vero Cilicum rex vtrumque, Cyrum dico & Artaxerxem, in bello adiuuabat. Cyrus suum, & Artaxerxes vicissim suum exercitum cohortatus est. Clearchus Lacedæmonius, idemque Græcorum dux, & Menon Thessalus, quorum vterque Cyrum sequebatur, assiduè inter se dissidebant, propterea quod Cyrus in omnibus Clearchi consilio vteretur, nulla Menonis habita ratione. Cum multi ab Artaxerxe ad Cyrum transfugerent, nullus tamen ab hoc ad illum transibat. Quam etiam ob causam Artabarius, cum ad Cyrum sese adiungere statuisset, eoque nomine accusatus esset, in cinerem coniectus est.

c. Cyri hanc aduersus fratrem rebellionem persecutus est diligentissimè Xenophon, lib. I. & II. Αναβάσεως.

Cyrus in regium exercitum impressionem facit, victoriaque potitus, dum Clearchum audire non vult, deinde occumbit. Indignis modis à fratre Ataxerxe in Cyri corpus sæuitum. nam & caput, & manum ipsam, qua regem hic percusserat, abscidit, eamque velut in triumpho circumtulit. Recedit cum suis Græcis nocte Clearchus Lacedæmonius, vnamque de Parysatidis vrbibus occupat. Ita rex fœdus cum Græcis init. Parysatis Babylonem profecta est, Cyrum lugens, cuius vix tandem caput atque manum recuperare potuit; quę illa funerum more curauit, & Susa misit. De Bagapate [*pergit narrare auctor*] qui regis iussu caput Cyri à trunco amputarat: quomodo item regis mater, cum filium in talorum lusu vicisset, [d] Bagapaten ex pacto obtinuerit, & quomodo
65 idem [e] detracta pelle, in crucem deinde à Parysatide sit actus. quo item tempore magnum illa suum è Cyri morte luctum compressit, multis ad id Artaxerxæ precibus adducta. Vti Artaxerxes dona illi largitus sit, qui Cyri tiaram attulerat: & Carem item illum honorificè exceperit, qui Cyrum à se vulneratum putabat, vtique illum ipsum miserè excruciatum Parysatis interfecerit. Vt rex petenti Parysatidi Mithridaten quoque condonarit, qui se interfecisse Cyrum gloriatus in mensa fuerat: vtque hunc abreptum crudeliter necarit. Hæc libro XIX. atque XX. narrantur.

d. Plut. in Artoxer. vocat Mesabaten.

e. Pari supplicio affectus sup. Petisacas. pag. 54.

Vicesimo autem primo, itemque XXII. & XXIII. (qui totius etiam historiæ finis est) ista continentur. Quonam pacto Tissaphernes Græcis insidias struxerit, adscitoq; in socium sibi Menone Thessalo, per eum dolo ac iuramentis Clearchum cæterosque duces in suam redegerit potestatem; etsi Clearchus insidias præuideret, atque amoliri conaretur. Sed tum vulgus per Menonem deceptum, Clearchum vel inuitum coëgit ad Tissaphernen accedere: tum Próxenus quoque Bœotius, iam antea dolo circumuentus, hoc eum facere hortabatur. Clearchum ille cum cæteris vinctos compedibus, Babylonem misit ad Artaxerxen, vbi omnes ad Clearchum conspiciendum accurrerunt. Ctesias ipse, medicus tum Parysatidis, multa per eam illi humanitatis officia exhibuit. Et verò vinculis virum Parysatis exemisset, dimisissetque, ni Statira maritum Artaxerxen, ad eum interficiendum hortando compulisset. Necatus ergo Clearchus; ad cuius cadauer portentum hocce exstitit, quod flante vento vehementissimo, magnæ altitudinis tumulus sponte sua supra illud coierit. Interfecti insuper quotquot cum eo missi fuerant Græci, solo Menône excepto.

Conuitijs Parysatis Statiram proscindit, quam & veneno sustulit, hunc in modum præparato. cauebat enim sibi Statira diligenter ab eo malo, quod tamen ei aliquando contigit. [f] Cultelli alterum latus veneno illinitur, cæteris eo partibus non contactis,

f. Hoc ipso circūuentū fuisse dolo à consanguineo suo L. Verū Imp. finxerunt quidā vt refert Aurel. Victor. in histor. Augusta, in Anton. Philosopho.

hoc cultello parua adinstar oui auicula (*rhyndacen* Persæ appellant) in duas secatur partes, & veneno intactam partem sibi sumptam Parysatis comedit, infectam alteram Statiræ porrexit. Hæc igitur, vt illam ipsam quæ porrexerat, suam vidit partem comedentem, neque ita quidquam potuisset mali suspicari, etiam ipsa cœpit vnà mortiferum venenum comedere. Hinc matri succenset rex, ministrantesque ipsi eunuchi comprehensi torquentur atque necantur. Ginge præterea comprehenditur, quæ Parysatidi familiaris erat, iudicioque de ipsa instituto, iudicum quidem sententijs innocens absoluitur, sed tamen à rege damnatur. quare & hæc cruciatibus inflictis necatur, qua de causa & Parysatis filio, & hic vicissim matri succenset.

Post annos octo palmis obsitus Clearchi tumulus apparuit, quos ibi clam Parysatis, quo tempore ille mortuus est, per inseruientes sibi eunnchos defoderat.

Causæ ob quas ab Euagora Rege Salaminis Artaxerxes dissenserit. Euagoræ nun- 66
tij ad Ctesiam, *a* vt ab Abuleta epistolas acciperent: & Ctesiæ ad ipsum epistola de reconciliando ipsum cum Anaxagora Cypriorum rege. Nuntiorum Euagoræ aduentus in Cyprum, redditæque Euagoræ, quas ad ipsum Ctesias dederat, litteræ. Cononis ad Euagoram oratio de adeundo ad regem, & Euagoræ epistola de honoribus, quibus ab illo fuerat affectus. Cononis ad Ctesiam epistola, & tributum ab Euagora Regi datum. Epistolas Ctesias accipit, qui de Conone cum rege collocutus, epistolam ad illum mittit. Traduntur Satibarzanæ munera ab Euagora missa, nuntijque in Cyprum perueniunt. Cononis epistola ad regem ac Ctesiam. Lacedæmoniorum nuntij ad regem missi ab eo retenti sunt. Regis ad Cononem ac Lacedæmonios epistola, quam Ctesias ipse tulit. Conon à Pharnabazo Classi præfectus est. Ctesiæ in Cnidum patriam suam, deindeque Lacedæmonem aduentus. eius disceptatio aduersus Lacedæmoniorum legatos apud Rhodum, & vt Epheso dimissus fuerit Bactra.

a. ὑπὲρ τοῦ λαβεῖν
παρὰ Ἀβουλήτου
τὰς ἐπιστολάς.

Indicæ regionis *b* mansionum, dierum, atque parasangarum enumeratio. Catalogus item regum inde à Nino & Semiramide ad vsque Artaxerxen: quibus & *c* hoc opus absoluitur.

b. σαθμῶν.

c. A Nino id &
Semiramide in-
choatum, ad ma
gistratū vsq; Ithy
clis, id est, Olym.
XCV. an. 3. de-
duxisse Ctesiam,
auctor est Diod.
lib. 14. pag. 421.
edit. Græc.

SCRIPTORIS huius Ctesiæ candidus est ac valdè simplex sermo, quo etiam fit, vt non iniucundus accidat. Vsus vero dialecto est Ionica, etsi non per omnia, vt Herodotus, sed in quibusdam tantummodo vocibus. neque etiam in diuerticula quædam, vt ille importunè sermonem auertit, quanquam à fabulis quas illi probrosè obijcere audet, ne ipse quidem abstinet, in eo præsertim libro, quem INDICA inscripsit. Iucunditas vero historiæ magnam illi partem in narrationum posita est apparatu, qui multum habet & vehementiæ, & inexspectati. quanquam illa etiam rebus penè fabulosis magna cum varietate exornatur. Oratio illi plus æquo dissoluta, vt & in idiotismum triuialemque sermonem incidat. Herodoti autem stylus hac ipsa & simili orationis virtute atque artificio, Ionicæ dialecti norma est ac regula.

SEQVVNTVR ECLOGAE VARIAE, SCHOLIORVM LOCO.

REGVM PERSICORVM SERIES ex CTESIA.

Rex	*Vxor*	*Liberi*	*regnauit*	*Mortuus.*
I. Cyrus	Amytis.	Cambyſes, & Tanyoxarces	annos XXX.	*ex vulnere in prælio accepto.*
II. Cambyſes.	Roxane.		annos XVIII.	*caſu ictus ſuomet cultello.*
III. Sphendadates *magus, aliis* Smerdes			menſes VII.	*à VII. coniuratis interfectus.*
IV. Darius Hyſtaſpæ F.		Xerxes.	annos XXXI.	*poſt XXX. dierum morbum.*
V. Xerxes.	Amiſtris.	Dariæus, Hyſtaſpes, Artaxerxes Achæmedides, Artarius, Amytis, & Rhodogune.	annos XXII. *aliis auctoribus*	*ab Artapano & Spamitre peremitus.*
Artapanus Xerxæ *percuſſor ab aliis*	*hic inſeritur, &*	*dicitur regnum tenuiſſe*	*menſes VII.*	*eadem morte, qua Artaxerxem ſtatuerat è medio tollere.*
VI. Artaxerxes, *Longimanus appellat⁹*	Damaſpia.	Xerxes, *ſolus legitimus: Spurii XVII. interquos Secyndianus & Ochuspoſtea in regnum ſucceſſerunt.*	annos XLII.	*morte naturali.*
VII. Xerxes alter.			dies XLV.	*Secyndiani & Pharnaciæ manu.*
IIX. Secyndianus, alijs *Sogdianus.*			menſ. VI. dies 25.	*in cinerem coniectus.*
IX. Ochus, qui & *Dariæ⁹*, Darius Nothus alijs.	Paryſatis.	Arſaces, Cyrus, Artoſtes, Oxendras, *& alij XIII. qui cito vita abierunt. Amiſtris filia.*	anno s XXXV.	*ex morbo, Babylone.*
X. Arſaces, *idemque mutato nomine* Artaxerxes, *aliis* Mēnon *cognominat⁹*	Statera.	*Aduerſus hunc Cyrus frater conſurgēs*	*in prælio occubuit.*	*Reliqua huius dabit Plutarch. in Artoxerxe.*

Quatuordecim porro Perſicorum Regum breuem tibi Catalogum exhibebit noſter P. Benedictus Pererius Comment. in Daniel, lib. XIII. intio.

E CTESIAE PERSICIS VARIORVM Auctorum Excerpta.

Clemens Alexandrinus Stromateo I.

Assyriorum res multis annis Græcorum rebus antiquiores sunt, vt ex dictis Ctesiæ constat.

Athenagoras legatione pro Christianis.

Propter Decerto [Semiramidis matrem] & columbas, & Semiramida venerantur Syri. Quod enim fieri nequit, in columbam versa est Semiramidis, vt habet fabula apud Ctesiam.

Apud Athenæum Dipnosoph. XII.

Ctesias libro Persicorum tertio scribit, omnes quidem quotquot in Asia regnarint, luxui & voluptatibus deditos fuisse, sed præ cæteris Ninyam, Nini & Semiramidis filium. Ac certè hic quoque voluptatibus domi indulgebat, ita vt à nemine conspiceretur, præterquam ab eunuchis, & suis vxoribus. Talis autem erat & Sardanapalus, quem alii Anacindaraxis alii Anabaxaris filium fuisse memorant. Ac cum Arbaces, genere Medus, vnus è ducibus qui illi suberant, egisset cum Parameize, &c.

Paulo post de eodem Sardanapolo.

Ctesias autem narrat, ipsum ad bellum deuenisse, & cum collecto numeroso exercitu ab Arbace regno eiectus esset, mortem obiisse, cum seipsum cremasset, exstructo rogo ad quatuor iugerum altitudinem: cui imposuerat lectos aureos CL. ac totidem mensas, & quidem aureas. Struxerat autem in ipsa pyra cænaculum pedum centum, ex lignis: atque hic quoq; lectos strauerat, in quibus cum vxore cubuit: pellices autem in aliis. Filios enim tres, & duas filias, cum malum rerum suarum videret, antea miserat in vrbem Ninum, ad eum qui ibi regnabat, dederatq; illis tria talentorum auri millia. Texerat autem illud ædificium trabibus magnis & crassis, quin etiam multa ligna, & ea quidem crassa, circumposuerat, ita vt nullus pateret exitus: quin etiam talentorum auri imposuerat illi mille myriades, argenti decies mille: nec non vestes & purpuras, & omne genus eorum, quæ ad cultum corporis pertinent. Quæ cum fecisset, accendere pyram iussit, quæ per quindecim dies ardebat. At qui fumum videbant mirabantur, ac putabant illum sacrificare: soli vero eunuchi rem nouerant. Sardanapalus igitur, qui prodigiosè voluptatibus deditus fuerat, quam potuit generosissimè vitam finiuit.

Non multo post.

Ctesias vero Annarum regis præfectum, & qui Babyloniæ regionis imperium obtinuerunt, veste & ornatu muliebri vsum esse tradit. & ad eum cenantem, cum regis seruus esset, accedere solitas centum quinquaginta psallentes & canentes mulieres. Psallebant autem hæ, & canebant illo cenante.

Apud DEMETRIVM PHALEREVM in libro qui περὶ ἑρμηνείας vocatur.

Stryaglius quidam Medus, cum ex equo Sacidem mulierem deiecisset (apud Sacas enim mulieres eodem quo Amazones modo præliantur) eamq; & formosam, & ætate florentem esse vidisset, saluam dimisit. At percusso postea fœdere, cum illa, quam alioqui deperibat, potiri non posset, statuerat quidem inedia vitam finire: scribit tamen prius illi hanc epistolam, qua expostulat: Ego te seruaui, & tu per me seruata es. At ego per te perij.

Stephanus Byzantius voce Δυρβαῖοι

ex Ctesia Persicorum X.

Regio iuxta eum adiacet Dyrbæorum, beata planè gens, diues atq; iusta. nam neq; iniuriam cuipiam inferunt, neque mortem. Quod si forte per viam aut aurum inuenerint, aut aliud quidquam. * *

Athenæus Dipnosophist. X.

Amyntas quoque in libro qui Σταθμοὶ inscribitur, Tapyrorum gentem ita vino deditā esse tradidit, vt ne ad vnguendum quidem alia re vlla quam vino vtatur. Eadem autem & Ctesias commemorat in libro, quem de Asiaticis tributis scripsit: qui & iustissimos esse illos tradit.

Apollonius histor. mirab. XX.

Ctesias libro rerum Persicarum decimo, Camelos esse in ea regione prodit, quarum pili mollitie lanas Milesias æquant: Sacerdotesq; & alios proceres vestes ex iis confectas gestare.

Ex Steph. Byzant.

Choramnæi, Persica agrestium hominum natio. Ctesias Persicorum X. Tanta verò celeritate est genus illud hominum agrestium, vt ceruos ipsos insequendo capiat; aliaq; multa de his narrat.

Apud Athenæum Dipnosophist. lib. II.

Rex Persarum, vt scribit libro primo Herodotus, aquam in potum suum secum vehit à Choaspi fluuio, qui Susa præterfluit: atq; ex hoc solo bibit. Huius autem aquæ decoctæ plena vasa argentea portantes plurimi currus, rotarum quatuor, quos muli trahunt, ipsum sequuntur. At Ctesias Cnidius, narrat etiam quomodo regia hæc Choaspis fluuii aqua coquatur, & quomodo vasis imposita, portetur ad regem. additq;, illam & leuissimam & suauissimam esse.

Apud eundem Dipnosoph. IV.

Rex autem Persarum (vt scribunt Ctesias, & Dinon in Persicis) cùm virorum millibus quindecim cœnabat, & in cœnam quadraginta talenta insumebantur.

Apud eundem libro II.

Ctesias autem Carmaniam oleum acanthinum producere, & eo Regem vti, ait. Qui etiam in libro, quem de Asiaticis tributis *scripsit, cœnæ regiæ apparatum describens, neque piperis, neque aceti meminit, quod vnum inter condimenta est optimum.*

Et libro XI.

Verùm repudianda sunt nobis fictilia pocula. Apud Persas enim, vt testatur Ctesias, quemcunq; rex inhonoratum esse voluerit, fictilibus poculis vtitur.

Apud eundem, Dipnosoph. XIII.

Quin etiam Cambysi suscipiendæ in Ægyptum expeditionis (vt scribit Ctesias) causa fuit mulier. Nam cùm Ægyptias mulieres in congressu præstare cæteris intellexisset, ad Amasim Ægypti regem misit, vnam ex eius filiabus in vxorem poscens. At hic è suis quidem vnam haud misit, suspicatus illi non habitum iri honorem vxori debitum, sed pallacæ: verùm Apriæ filiam Neutetin. Exciderat autem regno Apries, propter cladem in pugna *aduersus Cyrenenses acceptam, & ab Amasi fuerat interfectus. Cambyses Neutetidis consuetudine delectatus, & valde in amorem eius illectus, omnia ex illa discit: & cùm orasset eum, vt cædem Apriæ patris vlcisceretur, persuadet vt bellum Ægyptiis inferat.*

Eiusdem libro X.

Ctesias autem, apud Indos regi non licere inebriari tradit. At verò apud Persas regi conceditur inebriari die vno, in quo sacrificant Mithræ.

Libro XIV.

Berosus autem Babyloniacorum libro primo, decimasexta die mensis Loi, festum Babylone quinque dierum spatio celebrari ait, Saceas dictum: per quod tempus solere dominos famulis parere: vnumq; ex his domui præesse, veste, quæ regiæ similitudinem referebat, indutum: quem & Zoganem appellari. Meminit huius festi Ctesias quoque libro Persicorum secundo.

Ex Xenophonte, lib. I. de expeditione Cyri.

Cùm Cyrus vna cum his esset, Regem & globum qui illum circumstabat conspicatur. Ac statim continere se non potuit: sed hæc locutus, Video hominem, *in eum inuadit, & infesta hasta per loricam pectus verberat: vt refert Ctesias medicus, qui & vulnus illud se curasse dicit. Dum autem Regem ferit, in eum nescio quis tragulam magno impetu iaculatur, & sub oculo vulnerat. Hic pugnantibus Rege & Cyro, illisq; qui circa illos erant, quàm multi quidem ceciderint eorum qui Regem circumstabant, Ctesias commemorat (apud illum enim erat:) Cyrus autem & ipse occubuit, & octo fortissimi eorum qui latus eius cingebant, super illo iacebant.*

Ex Plutarcho in Artaxerxis vita.

Ctesiæ narratio, vt breuibus multa perstringam, huiusmodi est.

Cyrus, trucidato Artaxerxe, equum in regem permisit, & hic in illum, silentio vterque. Occupat Cyri amicus Ariæus ferire regem, nec sauciauit eum: Rex missa lancea à Cyro aberrauit, Tissaphernem autem fidum Cyro & fortem virum percussit atque interemit. Cyrus intorto per loricam regis iaculo, vulnus pectori illius ingessit, duos digitos altum. vnde ille ictus vi defluxit ex equo ad terram. Fuga & tumultu cohortis regiæ edito, rex assurgens, cum paucis (inter quos Ctesias) tumulum vicinum cœpit, vbi tenuit se quietum. Cyrum inter hostes volitantem equus ferox longè abstulit: nec tenebris iam cognoscebatur ab hostibus, & ab amicis quærebatur. Erectus autem victoria, ardorisq́ & fiduciæ plenus, per medios vehebatur hostes, clamans, Cedite miseri. *Dum hoc identidem lingua Persica clamat, pars venerabundi decedunt ei via. Ibi cùm tiara capiti eius defluxisset, prætercurrens adolescens Perses (Mithridati nomen erat) tempus Cyri iaculo secundùm oculum ferit, inscius qui sit. Eructante vim sanguinis vulnere, captus Cyrus vertigine & sopore collabitur. Equus fugiens oberrabat. stratum equi prolapsum capit comes illius, qui Cyrum percussit, sanguine redundans. Cyrum ex plaga ægrè tandem colligentem se assistentes eunuchi pauci alteri equo imposuere, quo eriperent eum. Quem equitandi impotentem, pedibusq́ connitentem ire, sustinentes ducebant: corpore quidem, ob vulnus in capite acceptum, grauem cespitantemq́; sed victorem arbitrantem se, quòd fugientes audiret, Cyrum regem alta voce appellantes, atq́ vt parceret ipsis orantes. Interea Caunii quidam homines, tenues inopesq́, qui humilium ministeriorum gratia regis castra sequebantur, confusi forte vt amici fuere cum illis qui circa Cyrum erant. Hi vt tandem puniceã sagula eorum aduertere (cùm regii haberent omnes candida) intellexerunt hostes esse. Ita vnus eorum ausus est, ignarus qui esset, Cyrum iaculo à tergo ferire. Vulnerata poplitis vena prolapsus Cyrus, tempus simul saucium ad saxum offendit: vnde animam exhalauit.*

Apud Demetrium Phalereum libro περὶ ἑρμηνείας.

Oportet autem quæ facta sint, non statim fateri facta esse; sed paulatim suspensum tenendo auditorem, & nobiscum angi cogendo. Quod Ctesias in allato de Cyri morte nuntio facit. Nec enim nuntius, simul atq́ ad Parysatin venit, ei Cyrum mortuum esse dicit: hæc enim est, quæ Scythica oratio appellatur. Sed primum quidem, victoria potitum eum nuntiauit: quæ verba illi gaudium anxietati mixtum attulerunt. Postea verò interrogat rex: At quomodo se nunc gerit? Tunc ille: Fugæ se dedit, inquit. Hic ille sermonem excipiens: Tissaphernes horum ei malorum est auctor, inquit. Rursumq́ interrogat: Cyrus verò vbi nunc est? Respondet nuntius: Vbi fortes viros diuersari decet.

Ex Plutarcho in vita Artaxerxis.

Eduxerat autem Artaxerxes (vt Ctesias auctor est) in aciem quadringena millia: Dinon & Xenophon multo plures fuisse, qui conflixere, memorant. Inito cæsorum numero Ctesias nouem millia capitum relata perhibet ad Artaxerxem: sibi verò non minus viginti millia visos, qui ceciderant. Verùm hæc in controuersia fuêre. Illud verò iam Ctesiæ nobile est mendacium, qui se cum Zacynthio Phayllo, & quibusdam aliis missum refert ad Græcos. Nam Xenophontem non latuit agere in regis contubernio Ctesiam. Siquidem meminit eius, & constat hosce libros eum voluisse. Quare nuntium eum, & tantæ legationis interpretem non præterisset tacitum, qui Phaylli Zacynthii mentionem faciebat. Sed mirè scilicet ambitiosus Ctesias. Nec secius Laconum & Clearchi studiosus, passim in historia aliquas etiam sibi ipse attribuit partes: in quibus cùm est, multa & præclara de Clearcho commemorat, & de Lacedæmone.

Ex eodem Plutarcho in eadem vita.

Postquam autem Clearchum aliosq́ duces interposito iureiurando circumuenit Tissaphernes, comprehensosq́ & vinculis astrictos ad regem misit: rogatum refert se à Clearcho Ctesias, vt pectinis copiam sibi faceret. Quo accepto, curasse eum caput, oblectatumq́ pectinis vsu. Annulum item suum, amicitiæ mutuæ ad necessarios & familiares Lacedæmone suos insigne, sibi dedisse. Insculptas in pala fuisse Caryatidas saltantes. Cibaria quæ Clearcho mittebantur, à concaptiuis militibus interuersa & consumpta, pauca verò ex illis relicta Clearcho. Cui etiam rei adhibuisse se remedium Ctesias narrat, effecisseq́ vt copiosiora mitterentur Clear-

tur Clearcho, ac militibus separatim præberentur alia: atque hæc subministrasse, & suppeditasse ex beneficio & sententia Parysatidis. Cùm mitteretur quotidie Clearcho inter cibaria, perna, orasse ipsum Clearchum ac subiecisse, modicum pugionem vt in carnem conditum clam sibi mitteret, neq; sineret vt Regiæ fata sua paterent atrocitati. ceterùm abnuisse metu se. Regem deprecanti matri pro Clearchi incolumitate, iureiurando annuisse: verum impulsu inde Statiræ cunctos fuisse ab eo præter Menonem trucidatos. Hinc Statiræ tetendisse Parysatidem insidias, virusq; ei concinnasse. Verùm parum probabilia affert, & coniuncta cum absurda causa, facinus admisisse adeo nefarium, atque in periculum sese præcipitauisse Parysatidem Clearchi gratia, sustinentem iustam regis coniugem, liberorumq; consortem ad regnum educatorum, necare. Ceterum non obscurè exaggerat hæc ad Clearchi commendandam memoriam. Etenim attexit hoc quoq;, duces obtruncatos ceteros fuisse à canibus & alitibus laniatos, Clearchi cadaueri venti procellam cumulum terræ excitasse, atq; iniecisse corpori, idq; contexisse: quo loco enato palmeto, breui eximium nemus excreuisse, ac locum eum inumbrasse: itaq; magna ductum pœnitentia regem, quòd virum Diis carum peremisset Clearchum. Parysatis ergo (cùm odium iam inde ab initio atq; æmulationem concepisset in Statiram, quòd cerneret potentiam suam, nonnisi à rege se reuerente & honorante proficisci, illius vero amore & fide stabilem firmamq; esse) instruxit ei insidias; de summa, vti arbitrabatur, aleam iaciens. Ancillam habebat fidam, quæ plurimum apud ipsam poterat, Gigim dictam. quam administram veneni Dinon tradit fuisse, consciam modo & quidem inuitam Ctesias. Illum qui venena dedit, hic Belitaram appellat, ille Melantam. Instituentes autem ex superioribus suspicionibus ac simultate congredi denuò, & vna cœnare, cum metu tamen & cautione iisdem epulis atque ab iisdem vtebantur paratis. Nascitur apud Persas exigua auis, quæ omni caret excremento, habetq; intestina omnia adipe differta: vnde vento arbitrantur & rore hoc animal viuere: Ryntaces dicitur. Hanc autumat Ctesias cultello, quem altero latere illeuerat toxico, dissecuisse Parysatidem, atq; infecisse alteram partem veneno; suam partem synceram & puram ori ingestam ipsam mandisse, Statiræ verò dedisse virulentam. Dinon, non Parysatidem, sed Melantam medicatas carnes secuisse cultro, & Statiræ apposuisse. Cùm animam igitur magnis cum cruciatibus & doloribus ageret mulier, & ipsa olfecit maleficium, & suspicionem regi aduersus matrem attulit, feritatem illius, & animum implacabilem cognoscenti. Vnde quæstioni extemplo intentus, ministros matris & structores corripuit, ac tormentis lacerauit: at Gigim diu Parysatis in cubiculo suo tenuit, deposcentiq; denegauit regi. Verùm cùm postea orasset illa, vt domum nocte dimitteretur, certior factus rex, locatis insidiis comprehendit Gigim, eamq; rei capitalis damnauit.

Ælianus de animalium natura, libro 7. cap. 1.

Susidas boues numerandi scientiam tenere Ctesias scribit. Nam Susis regi singulæ quotidie centum cados in hortos sicciores, & minus riguos hauriunt. Quem quidem laborem, siue quòd eis sit certus & constitutus, siue etiam quia diu multumq; in eo se exercuerunt, promtissimè obeunt. nullam enim ad opus remollescere videres. At si supra quem diximus centenarium numerum, vel vnum cadum institeris subuehere, nullis iam eas, inquit, vel blanditiis inducere, vel verberibus adigere ad id poteris.

Apud eundem lib. 16. cap. 42.

Porrò Ctesias Gnidius refert, in flumine cui nomen Argades, quod ad Persicam Sittacen est, serpentes abundè gigni, capite albas, reliquo corpore nigras. quatuor cubitorum longitudinem habere, & quos percusserint interimere. Interdiu eas haudquaquam videri solere, sub aqua natantes: noctu verò vel aquam haurientibus, vel lintea lauantibus, perniciem afferre. multi enim huc adiguntur, aut propter aquæ deficientis necessitatem, aut quod negotiis impediti interdiu vestes abluere non quiuerint.

Apud Diodor. Siculum lib. 2. Biblioth. aliquoties item citatum Ctesiam reperies: vti & apud Ioan. Tzetzen in Chiliadib. & Harpocrationem in Lexico.

CTESIÆ

CTESIÆ CNIDII

Indicorum liber.

LEGI & INDICA Ctesiæ, magis etiam Ionicè libro singulari descripta. 66

Refert *a* Indum fluuium, qua est angustissimus, quadraginta patere stadia; qua latissimus, ducenta. Indos solos, cæteros ferè mortales vniuersos multitudine superare. Scribit de verme quodam, qui in flumine est; & solum quidem hunc de cæteris animalibus, in eo nasci. Vltra Indos nullos habitare homines. Per Indicam præterea regionem nunquam pluere; sed flumen eam rigare. De *b Pantarba* sigillari gemma: atque inter cætera, vt hæc LXXVII. sigillares gemmas, lapidesque pretiosos in flumen coniectos (erant ea Bactrij cuiusdam institoris) inuicem sibi adhærentes retraxerit. De elephantibus, *c* qui muros dissoluunt atque euertunt. De paruis simiis, quarum caudæ ad quatuor cubitos protenduntur. De *d* maximis gallis gallinaceis. De *e* bittaco aue, humano sermone ac voce prædita: accipitris eam esse magnitudine & fronte purpurea, barbamque gestare nigram; alioqui ad collum *f* cærulei coloris est, ad modum cinnabaris. Hominis item in morem Indicè hanc auem loqui: immò & Græcè, si hunc quoque sermonem docta fuerit. 67

a. Hic ipse locus ita citatus legitur ab Arriano lib. 5. de expedit. Alexandri. Ac Ctesias quidem asserit Indi, qua angustissimus is est, XL. stadiorum latitudine ripas inter se distare; qua verò latissimus, etiam centum summum stadiorũ spatium intermedium esse. *b. Ignem etiam exstinxisse refert Heliod. inf. pag. 96. Vide & Philostrat. de vita Apollonij, lib. 3. c. Pectore suo, cùm rex Indicorum iubet, iis incumbendo. Lege cap. 29. Æliani de animal. lib 17. vbi plura de his. d. Hinc sumpsisse videtur, quæ de iisdem refert Ælian. de animal. lib. 16. cap. 2. e. Psittacum vocant alij. Meminit inf. quoque Olympiodorus pag. 112. & Ælian. non semel. f.* κυάνεον.

g. Falsa hæc esse ait Philostrat. lib. 3. de vita Apollonij.

Agit de *g* fonte, qui humido quotannis auro ita impleatur, vt centum ex eo vrcei fictiles anni spatio hauriantur. Fictiles autem esse vrceos propterea oportere, quòd haustum mox aurum concrescat, vt ad illud educendum vas ipsum confringere necesse sit. Fontem ipsum quadratum esse refert, sedecim cubitorum ambitu, vniusque vlnæ altitudine: singulis porrò vrceis singula talenta auri extrahi. De ferro, quod in huius fontis fundo reperitur; ex quo duos se habuisse aliquando gladios ipse Ctesias commemorat; vnũ à *h* rege, alterum à Parysatide regis ipsius matre sibi donatum. Ferri autem huius eam esse vim, vt in terram depactum nebulas, & grandines, turbinesque auertat. hoc semel se iterumque vidisse, cùm rex ipse eius rei periculum faceret.

h. Artaxerxe, τῷ *Mnemone.*

De *i* canibus Indicis tantæ magnitudinis, vt cum ipsis quoque leonibus certamen ineant. De magnis illis montibus, ex quibus cum sardo, tum onyches etiam, atque aliæ gemmæ effodiuntur. Ingentem illic sæuire æstum, solemque ipsum decuplo quàm in aliis regionibus maiorem videri: ac multos in ea regione mortales æstu præfocatos exstingui. Mare ibi nihilo minus quàm Græcum *k* flatu tumere: verùm id in summo, ad quatuor vsque digitorum altitudinem, feruidum esse; adeòque pisces iuxta calorem illum viuere nullo modo posse, sed in imis degere.

i. Ælianum lege lib. 4. de animal. cap. 19. qui sua hinc petiuisse videtur.

k. φυσᾶν *lego, pro* φησίν.

Indum fluuium per campestria delatum, ipsos quoque montes interlabi; in iisq; locis nasci *l* calamum, quem vocant Indicum, tantæ crassitudinis, quantam duo simul homines expansis vlnis complecti possint, altitudinis verò, quanta est mali ingentis onerariæ nauis. Esse tamen inter hos calamos maiores, minoresque, quemadmodum in magno aliquo monte accidere solet. In marem item fœminamque eosdem distingui, & illum quidem admodum esse validum ac firmum, sine medulla, quam tamen habeat fœmina.

l. Harundini Indicæ arborea amplitudo, *inquit Plin. lib. 16. cap. 36. quo te, lector, remitto.*

De regionis illius animali scribit *m martichora* dicto: humanũ id referre vultum, leonis magnitudine, colore cinnabaris in modum rubente. Triplicem illi esse dentium ordinem, aures humanis similis, & oculos æquè nostro more glaucos, caudam item cubitali maiorem habere, qualem scorpius *n* terrestris, in qua & aculeus, etsi alioqui illa per transuersum etiam spinis aspera sit. Aculeum item in vertice gerere, vt scorpius, eoque accedentes ita pungere, vt nec mortem vllo pacto, quicunque percussus fuerit, euadere possit. Iam si quis eminus cum hoc animali pugnam ineat, non minus ab anteriori illud parte caudam prætendendo, inde velut ab arcu emissas sagittas, aculeos suos spargere atque ferire, quàm à posteriore parte rectam illam protendendo, ad iugeri autem spatium iaculari, omnesque quos attigerit certissimo interficere, vno dumtaxat excepto elephante. ipsos verò aculeos pedali esse longitudine, tenuissimiq; funis latitudine. Addit *Martichora* Græcis ἀνθρωποφάγον [id est, hominiuorum] significare, quòd ho-

m. Et hoc esse mẽdacium vult Philostr. Ælian. lib. 4. de animal. cap. 21. postquam multis de Mantichora egit, penes Ctesiam fidẽ omniũ esse vult. Meminit & Pausan. huius Ctesianæ narrationis in Bœotic. Plin. item lib. 8. c. 21. apud quos Mantichora *legitur.*

n. ὀπισθοβάτης.

Ctesiæ Indica.

mines vt plurimum interimat, voretque; etsi aliis quoque animalibus vescatur. Vnguibus etiam hoc animal, non tantùm aculeis, pugnare; atque hos iaculando emissos identidem renasci. Magnam item esse horum animalium copiam in India, eaque telis ab hominibus confici, quæ elephantis vecti in illud contorqueant.

68 De summa Indorum iustitia; itemque de moribus ac ritibus eorum. De [a] loco illo sacro, quem in tractu inhabitabili eius regionis sub solis lunæque nomine venerantur: quo non nisi quindecim dierum itinere [b] à Sardus monte perueniri possit. Solem illic annis singulis per dies triginta quinque lentius vrendo refrigerare; ne scilicet dum celebrant festum ac reuertuntur, etiam adurantur. Nec tonitrua, nec fulgura, nec pluuias vllas in India esse; sed ventos bene frequentes ac turbines, qui etiam abripiant, quidquid apprehenderint. Solem orientem in plerisque Indiæ locis, [c] alteri diei parti frigus, alteri vehementem æstum adferre. Non à sole, sed à natura Indos esse nigros. esse enim inter illos viros quosdam ac mulieres, etsi pauciores, supra omnes alios candidissimos. atque adeò eiusmodi Indas duas & Indos quinque à se visos auctor refert. In confirmationem porrò eius, quod supra de sole dixerat, triginta eum & quinque dies in India frigidiorem auram adferre, addit: Ignem etiam illum, qui ex Ætna erumpit, [d] medium regionis tractum, quòd is iustorum hominum sit, nequaquam infestare; cùm tamen alia circum loca infestet. Quin & apud Zacynthum piscosos inueniri fontes, ex quibus insuper pix educatur. In Naxo quoque fontem esse, è quo vinum, & quidem suauissimum emanet. [Ita Phasidis [e] fluuij aquam, si iustum ipsa diem in vase aliquo conseruetur, in suauissimum vinum commutari.] Ignem præterea esse [f] in Lycia, non procul Phaselide, perpetuum, noctes atque dies sine intermissione ardentem; & eum aqua non exstingui, sed magis accendi: fimo tamen illum exstingui. [Hoc item modo assiduè in Ætna atque Prusa ignem ascendere.]

Narrat præter ista, in media India [g] homines reperiri nigros, qui Pygmæi appellentur. Eadem hos, qua Indi reliqui, lingua vti, sed valde esse paruos, vt maximi duorum cubitorum, & plerique vnius dumtaxat cubiti cum dimidio altitudinem non excedant. Comam alere longissimam, ad ipsa vsque genua demissam, atque etiam infra, cum barba longiore, quàm apud vllos hominum. quæ quidem vbi illis promissior esse cœperit, nullo deinceps veste vti; sed capillos multò infra genua à tergo demissos, barbamque præter pectus ad pedes vsque defluentem, per totum corpus in orbem constipare & cingere, atque ita pilos ipsis suos vestimenti loco esse. Veretrum illis esse crassum ac longum, quod ad ipsos quoque pedum malleolos pertingat. Pygmæos hosce simis esse naribus, & deformes. Ipsorum item oues [h] agnorum nostrorum instar esse; boues & asinos, arietum ferè magnitudine, equos item mulosq; & cætera iumenta omnia nihilo esse nostris arietibus maiora. Tria horum Pygmæorum millia Indorum regem in suo comitatu habere, quòd sagittarij sint peritissimi. Summos esse iustitię cultores, iisdemq; quibus Indi reliqui, legibus parere. Venari quoq; lepores vulpesq;, non canibus, sed coruis, miluis, cornicibus, aquilis [i] adhibitis. Lacum apud eos esse octingentorum stadiorum ambitu, [k] cui oleum [nostro simile] supernatet, quoties nullus adspirat ventus. per hunc ergo lacum paruulis nauigiis vectos, ex eius meditullio scaphiis oleum ad vsum haurire. Vti quidem & ex sesamo expresso oleo, vt & è nucibus: præstantius tamen esse illud è lacu haustum. Pisces nihilominus habere hunc lacum.

Abundare quoque scribit hanc regionem argento, neq; profundas eius esse fodinas; sed Bactrias ipsas venas altiores haberi. Quin & aurum habere Indiam: non quod
69 in fluminibus reperiatur, lauetúrq;, vt fit in Pactolo flumine; sed quod multi vastíque montes suppeditent. in quibus quòd [l] gryphes habitent (aues quadrupedes, lupi magnitudine, leoninis cruribus atque vnguibus, pennis toto corpore nigris, at in pectore rubris) hinc scilicet, quòd ibi tanta copia sit aurum, difficulter adeò obtineri.

Indorum oues, capralq; asinis esse nostris maiores, & plurimum quaternos, imò & senos, parere. Caudas verò adeò habere [m] magnas, vt fœtis amputandæ sint, quo marem admittere possint. [n] Porcum item neq; cicurem neq; syluestrem tota India reperiri. Palmas Indicas, earumq; fructus triplo esse quàm apud Babylonios maiores. Insuper & fluuium ibi quendam è petra melle fluere.

a. Simile quid habet Nonnosus sup. pag. 2.

b. ἀπὸ τοῦ ὄρους τῆς Σαρδοῦς.

c. Nonnosus sup. pag. 3. idem ferè narrat.

d. Illum fortè, quem εὐσεβῶν χώραν *appellatum fuisse, docebit inf. Conon narrat. XLIII. pag. 232.*

e. E Bauarico codice ista vncis inclusa inseri hîc, atq; alibi, non ingratum fore putaui.

f. Flagrat in Phaselide mons Chimæra, *inquit Plin. dum hunc Ctesiæ locum adfert lib. 2. cap. 106.*

g. Similia Nonnosus sup. pag. 3. Et de Pygmæis Plin. videndus, Solinus, ac Iuuenalis.

h. Ælian. lib. 16. cap. 37. hist. animal. Psyllis Indicis totum illud pumili pecoris genus attribuit.

i. Quo autem modo hasce aues venari doceant Indi, ex Ctesia tradit Ælian. lib. 4. cap. 26. de nat. animal.

k. Meminit huius loci Antigonus, mirabil. narrat. 165.

l. De gryphibus hæc, & auri colligendi modo lege cap. 27. lib. 4. Æliani de animal.

m. Cubitum totum latas, vt hinc expressit Ælian. lib. 3. de animal. cap. 3.

n. Addit Ælian. lib. 16. c. 37. ex hoc Ctesiæ loco: Suilli generis vsum Indos detestari, & tantopere ab eo vescendo, quàm ab humanis carnibus abhorrere.

Ctesiæ Indica.

Multa refert de Indorum iustitia,& in suum regem beneuolentia, deque illorum mortis contemptu. Fontem quoque apud eos esse ait,cuius aqua, simulatq; hausta fuerit,casei in morem coaguletur. huius autem coagulati si cui ad tres obolos contriueris, atque in vulgari aqua bibendos dederis, indicare mox illum quæcunque admisit. *a* eo enim die mente alienatum insanire. Vti ergo eo regem in accusatis,quoties certo cognoscere velit,an obiectorum criminum affines sint. Et si quidem ediderint crimen,imperare vt inedia mortem accersant: si verò nihil deprehendatur, liberos dimitti.

Indorum neminem aut capitis,aut oculorum, aut dentium dolore vexari; neminem oris pustulas, aut penitus vllum putrescens vlcus pati.

b [De Seris ferri ait, itemque de vlterioribus Indis, immania prorsus illos habere corpora, vt tredecim ibi cubitos alti viri reperiantur, quorum æquè vita *c* ducentesimum excedat annum. Visos & in Gaitæ fluminis quadam parte ferinos homines, hippopotami ferè cute,quam ne tela quidem ipsa perfoderent. In illa ipsa India(vt ferunt) ad intimas marinæ infusæ partes, *d* prælongas gestare caudas incolas, quales vel Satyris adpingi solerent.]

Serpentem apud Indos esse quendam memorat,spithamæ longitudine, pulcerrimæ purpuræ specie,capite candidissimo,nullisq; omnino dentibus: quem in æstuosissimis illis montibus, ex quibus sardo [gemma] effoditur, venatores capiant. Hunc non mordere quidē; sed quemcunq; locū vomitu suo cōsperserit,eum necessariò putredine vitiari. Eundē per caudam suspensum duplex emittere venenū;electri specie prius,& alterum nigrum: illud viuo effluere, hoc mortuo. Prius item illud,si sesamij tantùm grani quantitate detur,cōfestim interimere; eius qui illud sumserit cerebro per nares effluente:alterum verò si detur,lentam tabem adducere,quæ vix anni spatio hominē conficiat.

e Auem describit δίκαιρον appellatam (δίκαιον, id est, *iustum*, Græcè dixeris) perdicis ouo non maiorem. hanc sua defodere excremēta,ne inueniri possint. quòd si de inuentis, quantum sesami granum est, quispiam biberit,mane somno corripi, sensusque expertem dormire, quoad occidente sole moriatur.

Esse & ibi lignum, *f* *Parēbum* dictum, oleæ magnitudine,quod in regiis dumtaxat hortis reperiatur,neq; florem vllum,neq; fructum producens. quindecim id tātùm habere sub terra radices; sed eas ita crassas,vt tenuissima brachij crassitudinē exęquet. Huius ergo radicis si partē aliquā vel *g* spithamam longā sumseris, quibuscunq; eam rebus admoueris, omnia mox ad se rapturam,aurum,argentum, æs, lapides, ceteraq;, præter solum electrum. sin cubitum longam partem resecueris, iam agnos etiam [& boues, ac cetera animalia] ipsasque adeò aues ad se pertracturam. nam huius potissimum auxilio maximam,quas venentur,auium partem incolas capere. Quin etiam, si aquæ vel congium integrum coagulare velis,obolum vnum huius radicis in aquam coniectum, eam coacturum: idem & in vino euenturum,vt manu etiam velut ceram tenere possis; postridie tamen solutum iri. Addit etiam cœliacis auxiliari. 70

Interlui quoque Indiam flumine non ita magno,lato videl. duo ferè stadia. *h* ὕπαρχος Indis esse fluuio nomen,quod Græcè efferas, φέρων πάντα τὰ ἀγαθά, [id est, *adferens bona omnia.*] Triginta diebus hunc per annos singulos succinū in vndis vehere. narrari enim in montibus,(qui & ipsi alluantur aqua) exstare ex aqua arbores, quæ certo anni tempore, maximeq; per triginta continuos dies, amygdalæ, pinus, similisq; arboris in morem, lacrymas emittant, quæ in profluentem delapsæ concrescant. Vocari eam arborem Indica lingua *i* *Sipáchora*, quæ vox Græcè significet, γλυκὺ, vel ἡδὺ, [id est, *dulce, suaue,*] Hinc itaque succinum suum Indos colligere. Vitis item instar racemos ferre arbores pro fructu: earumque acinos ponticæ nucis magnitudine esse.

k Degere iisdem hisce in mōtibus homines memorat canino capite, qui ferarum pellibus vestiantur. Sermone hos nullo vti,canum tātùm more latratum edere,atq; ita mutuò sese intelligere. Dentes illis esse quàm canibus maiores,& caninos similiter vngues,sed longiores,ac rotundiores. Montes incolere ad Indum fluuiū vsq; & colore esse nigro,insignesq; iustitiæ cultores, ceterorum Indorum more,inter quos versentur. Intelligere quoq; quæ ab Indis dicātur,licet ipsi loqui minimè possint; vt propterea latratu, manibus, atque digitis signa dent, quemadmodū ferè surdi ac muti solent. *l* Vocari hos ab Indis *Calystrios*, quod Græci dicerent κυνοκεφάλυς, id est, *Canicipites*, [carnibus eosdem vesci crudis] totiusque gentis capita numerari ad centum & viginti millia.

Addit

a. An huc fortè facit Antigoni Narrat. mirab. 160. Ctesiā scribere, in Æthiopia fontem aquā habere instar cinnabaris rubentē, quæ pota vecordes reddat?
b. Addita & hæc è Bauarico Cod. quæ prætermittenda non duxi.
c. De Seris Lucian. quoq; proditum refert, ad trecentesimum eos vitæ annum pertingere.
d. Vide inf. pag. 91.
e. Plura excerpsit de hac auicula Ælian. lib. 4. cap. 41. de animal.
f. Apud Apollonium, cùm huius loci mentionem facit, (hist. mirab. 17.) πάρηβον hodie legitur.
g. Cod. Bauaric. ἕτον δάκτυλον.
h. Hypobarus *legitur apud Plin. lib. 37. cap. 2. extr. vbi &* vniuersa ferre bona *ex hoc Ctesiæ loco restituas.*
i. Al. Σιπταχόρας, & Σιπταχώρας. Plin. lib. 37. cap. 2. Aphytacora *legit.*
k. Exscripsit hæc (vt Indicorum Ctesiæ aliaq; pleraq;) Ælian. lib. 4. cap. 46. hist. animal.
l. Pro mendacio hæc habet Philostrat. Refert ea tamen ex Ctesia Plin. lib. 7. cap. 2.

Addit ad huius fluminis, [*iam proximè descripti*] fontes, florem nasci purpureum, ex quo purpura tingatur, Græca ipsa nihilo inferior, immò multo floridior. Ibidem & *a* animalia nasci scarabei magnitudine, instar cinnabaris rubentia, quæ pedes habeant longissimos, & vermium instar mollia sint; nasci hæc in illis arboribus, quæ succinum ferunt, earumque fructus ad eum modum depascere atque vitiare, quo phthires apud Græcos vites perdere ac vastare solent. Indos itaque, animalibus hisce contritis, punicea sua saga tunicasque, & quidquid præterea velint, inficere, tinctura longè quàm Persica præstantiore.

a. Leges hæc apud Ælianum quoque lib. 4. cap. 46. de animal.

Narrat insuper hos Cynocephalos in montibus habitantes nullum exercere opificium; sed de venatione viuere, ferasque quas occiderint ad solem torrere. Magnam nihilominus pecoris copiam alere, caprarumque & ouium: quarum quidem ouium lac atque oxygala pro potu illis sit. Vesci tamen etiam Sipachoræ fructu; è qua, *vti dictum est arbore*, succinum emanat. dulcem enim illum esse. Hunc item illos fructum arefactum in corbes constipare, ad eum modum quo vuas passas Græci. Eosdem illos Cynocephalos ratem quoque extemporariam construere, qua impositum huius fructus onus, vt & purpuræ (sed purgato prius eius flore) itemque electri, ad ducenta &
91 sexaginta talenta, quotannis auehant; additis talentis totidem illius pigmenti, quo infectores puniceum colorem inducunt. Electri præterea mille talenta quotannis ad Indorum regem aduehere. Immò & alia plura deuehere ad Indos venalia, pro quibus vicissim panes, farinam, & xylinas vestes accipiant. Habere quoque enses venales, quibus ipsi ad venatum vtuntur, cum arcubus & iaculis. peritissimos enim esse iaculandi atque sagittandi: & præterea etiam, quòd montes habitent altos atque inaccessos, bello insuperabiles. Regem ipsis pro munere quinto quoque anno præbere trecenta arcuum, totidemque iaculorum millia; iam peltarum centum viginti, & gladiorum quinquaginta millia. Nullas item apud hos esse domos, sed in antris degere. In venatione iaculis potissimum feras, vel sagittis petere; easdemque persequendo, quòd cursus velocitate præstent, etiam assequi. Horum vxores semel dumtaxat per mensem, cùm menstrua patiuntur, lauare; aliàs nunquam. Neque viros vnquam omnino lauare; sed manus tantummodò abluere. Oleo tamen ex lacte confecto ter saltem mensibus singulis vngi, & pellibus deinde abstergi. Veste ad hæc vti, non villosa, sed è glabris maceratisque pellibus quàm tenuissimis, ipsos æquè atque vxores. exceptis fortè ditissimis inter eos, & iis quidem paucis, qui lineos gestent amictus. Nec item lectorum nouisse vsum eos, qui extemporaneos sibi toros exstruant. Hunc apud eos ditissimum haberi, qui plurimum habeat pecoris; ac reliquas opes his propemodum esse similes. Caudam *b* insuper habere omnes, tam viros quàm mulieres, supra clunes, caninæ similem, nisi quòd maior sit, & pilis densior. Quadrupedes item hos, canum more, cum mulieribus congredi, aliumque congrediendi modum omnem pro turpi habere. Iustissimos eosdem esse, vitæque reliquos inter homines longissimæ. viuere namque ad centesimum vsque & septuagesimum, nonnullosque ad ducentesimum quoque annum.

A 70. numero ad hunc vsque 91. saltauit hic per incuriam Typographus Græcus.

b. Caudatorum hominum meminit quoque Plin. lib. 7. cap. 2. in fine.

Hos vltra scribit habitare alios supra fluuij illius fontes, reliquorum Indorum instar nigros, qui neq; ipsi quidquam operentur. quin nec cibo eos vesci vllo, aut aquam bibere. pecoris tantùm magnam alere copiam, boum, caprarum, ouium; horum lac bibere, ac nihil præterea. Infantes præterea, qui apud hos nascantur, non habere perforatam corporis sui sedem, neque per eam excrementa eiicere: nam etsi clunes habeant, anus tamen ipse coaluit. Itaque nihil ipsos quidem per annum excernere; sed caseosum quid, illudque non conspissatum, at feculentum tantummodo, per vrinæ meatum eiicere. Quod si lacte mane poto, etiam in meridie adbiberint, dulcem apud eos inueniri radicem quandam, quæ lac illud in eorum ventre coagulari non sinat. huius ergo esu vomitum sibi vesperi prouocare, per quem omnia facilè eiiciant.

c Asinos, scribit, habet India siluestres, equis ipsis pares, & quandoq; maiores: qui totum albi corpus, caput solùm habent purpureum, oculosque cœruleos. Cornu illis cubitale media procedit fronte, [cuius scobs in potu datur, tueturque à mortiferis venenis.] Eius inferior frontique proxima pars, ad duorum palmorum spatium egregiè candida; suprema in acumen desinens, cum summo rubore punicea est; quæ verò inter
92 has media intercedit, nigra. Iam qui ex his bibunt (nam & in pocula tornantur ea cornua) ij neque spasmo, vt ferunt, corripiuntur, nec morbo sacro. Immò nec veneno

c. Totam hanc narrationem, mutatis dumtaxat aliquot vocabulis, retulit Ælian. in cap. 52. quarti sui libri de animal.

 possunt

Ctesiæ Indica.

possunt lædi vllo, qui modò ante vel post illud haustum, vinum, aquam, aut aliud quippiam ex hisce poculis bibant. Ac cùm cæteri quidem siue mansueti, siue syluestres asini, aliaque quibus solida vngula est, animalia omnia, neque talos habeant, neque in iecore fel, hæc tamen vtraque in his inuenire est. & talum certè omnium, quos equidem viderim, pulcerrimum, bouis talo & specie, & magnitudine similem, sed instar plumbi grauem, & minij colore ad intima vsque rubentem. Velocissimum quoque est hoc animal, ac robustissimum; vt nec equus, nec aliud vllum assequi hoc persequendo possit. Et remissius quidem initio currere solet: sed miro quodam modo, quo diutius currit, eo incitatur magis, vt plus atque velocius currat. Quod igitur alias nunquam per venationem capi posset, vbi suos pullos adhuc paruulos ad pascua circumducere cœpit, multo cingitur equitatu; ac dum relictis pullis fuga sibi consulere non vult, sed cornu, calcibus, morsibus ita certat, vt multos cum equos, tum viros interimat, sagittis tandem ac iaculis confossum (cùm viuum nequeat) capitur. Carnes ob amaritiem edi non possunt. Neque verò ob aliud quippiam, quàm propter solum cornu & talos hoc animal venantur.

a. Hæc ipsa, atque alia de hoc verme plura, excerpsit ex Ctesia Ælian. lib. 5. cap. 3. de animal.

Indorum in flumine *a* vermis nascitur, ait, specie quidem illi non absimilis, qui innasci ficui arbori solet: sed cubitos septem longus (etsi alius alio maior, minorque,) & ita crassus, vt eum decem annorum puer vtroque vix brachio amplecti queat: Duos tantummodo habet dentes, suprà vnum, alterum infrà. his quidquid prehenderit, deuorat. Interdiu in cœno fluminis cōmorans, noctu tantùm egreditur. Quod si tum fortè in bouem aut camelum inciderit, morsu correptum in flumen trahit, totumq; præter solum ventrem, vorat. Capitur grandi hamo, cuius ferreis catenis hœdum siue agnum alligauerint. Captum *b* per dies triginta suspensum tenēt, suppositis vasis; distillatq; interea temporis ex eo liquoris tantum, quantū decem cotylæ Atticæ capiant. Post diem trigesimum vermem ipsum abiiciunt, oleumq; probè ac tutò reconditum ad solum Indorum regem adferunt. nam aliorum nemini aliquid huius olei apud se habere licet. Cuicumque autem rei hocce oleum fuerit superfusum, eam accendit; adeoq; ligna ipsa atque animalia comburit: neq; aliter exstingui potest, quàm multi crassiq; luti iniectu.

b. Idem de eo & Philostratus refert.

c. μασχαλὶς.

Sunt apud Indos arbores cedro aut cupresso proceritate pares, palmæ foliis; paulò tamen latioribus, & absque *c* sinu siue axilla. Florem habent lauri masculæ similem, sed fructum nullum ferunt. Nomen illis Indicè *Carpion*, Græcè μυρόροδα. Distillant ex hàc non admodum frequenti arbore, olei cuiusdam guttę, quas lana de trunco absterfas in lapideos deinde alabastros exprimunt. modicè illud rubrum est, & crassiusculum suauissimi prorsus odoris, quem etiam ad quintum vsque stadium diffundi aiunt. Soli 93 autem regi, eiusque propinquis id habere conceditur. Ex eo cùm Indorum rex ad Persarum regem aliquid misisset, vidisse se narrat Ctesias, talemque odorem percepisse, qualis neque verbis exprimi, neque cum alio vllo conferri posset.

Caseum item ac vinum omnium suauissimum habere hos narrat; idque se gustando expertum didicisse.

d. Antigonus hist. mirab. 165. hanc narrationem attingit, additque ἄν τι ἐμπέσῃ πλάγιον, ὀρθὸν ἐκβαλεῖν. Vitiosè autē ibi legi, τὰ εἰς αὐτὴν ἀφιέμενα καταδέχεσθαι, omissa negatione, pro μὴ καταδέχεσθαι ex hoc, puto, Ctesiæ loco intelliges.

Fons, ait, in Indiis est quadrata forma, quinque circiter vlnarum ambitu. huius aqua ita intra saxum continetur, vt à labro ad ipsam trium cubitorum spatium intercedat, aqua verò ipsa trium similiter vlnarum altitudinem teneat. Lauant in ea [cùm purgandi corporis causa, tum vt morborum omne genus abarceant] Indorum spectatissimi quique, cùm vxoribus ac liberis: & natant in pedes sese coniicientes. nam quando insiliunt, eiaculatur eos aqua sursum. Neque homines ita solummodo in sublime iacit sed quoduis etiam animal, viuum illud sit siue mortuum, in siccam eiicit terram: immò & *d* quæcunque in eam iniiciuntur; si ferrum, aurum, æs, atque argentum, (quæ sola in fundum demittit) excipias. Aqua ipsa perfrigida est, & potu suauis; quæ & strepitum edit magnum, qualis in lebete bullientis. Sanat hæc vitiligine & scabie laborantes: vocaturque lingua Indica *Ballade*, Græca ὠφελίμη, id est, *vtilis*.

e. Vide supra pag. 67. & Plin. lib. 7. cap. 2.

Versatur in illis Indiæ montibus, *e* in quibus calamus Indicus nascitur, genus hominum quoddam ad triginta millia, quorum fœminę semel dumtaxat in vita pariunt fœtū, pulcherrimè infra supraq; dētatum, omnibusq; tam fœminis quàm masculis, iam inde à natiuitate & capitis & superciliorum pili canent. Vsque ad tricesimū ergo ætatis annum, albos habet eorū quilibet totius corporis pilos, qui deinceps nigrescere incipiunt, dum sexagesimo demum anno omnes omnino nigri facti conspiciantur. Octonos item ha-

Ctesiae Indica.

habent isti, viri æque vt mulieres, in vtraque manu digitos, ac totidẽ in singulis quoque pedibus. Sunt etiam strenui admodum milites, vt Indorum ex his regem sequantur quinque sagittariorum iaculatorumque millia. Aures vero illis tantæ ait esse magnitudinis, vt ad cubitum vsque dependentes brachia obtegant, & à tergo inuicem tangentes totos operiant humeros.

Assutum hoc è Cod. Bauarico; si forte huc pertineat.

[Est autem in Aethiopia stupendi prorsus roboris animal quoddam *a crocottas* appellatum, vulgò *cynolycus*. Ferunt id humanam imitatum vocem, ex nomine noctu homines euocare, & accedentes deuorare, habere idem leonis magnanimitatem, equi velocitatem, & tauri robur, ac ferro quidem expugnari. In Eubœa quoque Chalcidica felle carere illius loci oues, carnesque harum admodum esse amaras, vt ne carnes quidem ijs vesci queant. Aiunt & vltra Maurusias fauces æstate complui regionem, hieme torreri. In Cyoniorum præterea regione fontem esse quendam, qui pro aqua oleum scaturiat, quo etiam incolæ ad cibos omnis generis vtantur. In regione adhæc, cui *Metadridæ* nomen, non ita propè mare, esse fontem, qui media nocte vehementissimè exundans, magnam eijciat piscium copiam in terram, vt nec colligendis ijs incolæ sufficientes, maximam partem in sicco fœtere sinant.]

a. Huius etiam Diodorus Sicul. meminit lib. III. Biblioth. cap. 3. legendū Aeliani cap. 22. lib. VII. De *natura animal.*

Hęc dum scribit Ctesias atque fabulatur, vult tamen verissima scripsisse videri, additque, vel *b* ipsummet suis spectasse oculis, quæ scribit, vel ab oculatis certè testibus accepisse: Immò & his longe magis admiranda prætermisisse, ne cui forte, qui hæc nunquam viderit, indigna fide scripsisse videatur. Hic igitur illa desinunt.

b. Contra refert Lucian. lib. I. Veræ histor. Ctesiam de Indis scripsisse, ἃ μήτε αὐτὸς εἶδε, μήτε ἄλλου εἰπόντος ἤκουσε.

HELIODORI

Æthiopicῶn libri X. LXXIII.

94 LEGIMVS HELIODORI *Aethiopica*. Opus est dramaticum, ea phrasi, quæ argumentum conscriptum deceat. multa etenim est in eo sine affectatione simplicitas, atque iucunditas. Affectibus præterea rerum partim præsentium, partim speratarum, aut insperatarum, temperata narratio est, salute sæpenumero præter opinionem in medijs calamitatibus allata. Verba quoque adhibentur significantia, & pura, quæ si interdum, vt par est, in figuram deflectantur, perspicua tamen sunt, euidenterque propositam rem exhibent. Periodi etiam, pro subiecta re, aptæ, quippe aliquanto breuiores, contractioresque. Compositio denique, vt cætera omnia, narrationi ipsi accommodata, qua viri quidem, fœminæque refertur amor, sed qui castitatis præferat desiderium, custodiamque accuratam.

Dramatis huius argumentum auctori præbuere Theagenes, & Chariclea, castè inter se ac pudicè amantes, cum vltro citroque iactati errarunt, & capti etiam identidem, fidem tamen coniugalem constanter seruarunt. Ergo nomina horum adducuntur, & summatim quidquid passi sunt, egeruntúe. Atheniensium festus dies, quo, Chariclea sacerdote, Theagenes cursu certat. ab oculis tunc natus inuicem amor, ortusque ex eo morbus in Chariclea, quæ rapta, non inuita, è domo Chariclis, qui parens habebatur. Raptor verò, opera Calasiridis, Theagenes. Abnauigatio atque appulsio in Zacynthum. Nauarchus Charicleæ amore capitur, & ficta promissio facta à Calasiride coniugij In litore Chariclea hospitio accepta, & indicium factum è piscatore, qui receperat, Trachinum quendam, latronum præfectum, virginis raptum meditari. Hinc Calasiridis fuga & Charicleæ: quos Trachinus insectatus, nauem capit, captusque amore est, & Chariclea nuptias velle fingit. Expostulatio Theagenis vt fratris, Calasiridis vero vt parentis, qui & voti compotes redditi. Maris hinc tempestate suborta, & naufragium vitant, & ad quandam Aegypti oram nauem appellunt. Charicleæ nuptiarum à Trachino facta mentio, & Calasiridis ficti parentis promissa, atque deceptio, nuptiali epulo instituto. Pelôris amor, incitante Calasiride, & contentio Trachini & Pelôris super Chariclea. Strages hinc tandem nata, mutuaque latronum internecio, quam ipsa quoque Chariclea mittendis in illos telis multum promouit. Luctus Charicleæ super Theagene, vulneribus strato. Aliorum iterum latronum incursus, qui aspectu Charicleæ consternati animo, eam deinde rapiunt cum Theagene, & ad Thyamin

HELIODORVS.

min adducunt. Is erat latronum *a* Bucolorum (sic enim appellabantur, qui eam insulam tenebant) præfectus. Ardet & hic Charicleam, Theagenesque frater nominatur. Impetus item in Bucolos fit, pugnaque excitata, horum oritur cædes: Thyamis fuga dilapsus, *b* Hermuthis quoque, & Cnemon, atque Theagenes. Chariclea interim illo in antro [ad quod abducta fuerat] remansit, ad cuius ostium cæsa iacebat Thisbe, qua visa, tanquam super Chariclea ingens Theagenis dolor exstitit, donec ex imò antro Chariclea acclamaret. De Thisbes cæde hæsitatio, & super ea Hermuthis luctus, ac fletus. 95
c Abitus Cnemonis atq; Hermuthis, aliaque ex parte Chariclеæ atque Theagenis. Cnemon ab Hermuthi discedens Calasiridi occurrit. narrant vtrimque, quæcumque acciderint: Cnemon quidem de Thisbe, & *d* Demenete nouerca, deque exsilio per testularum suffragia, præter alia aduersa: Calasiris vero de Charicle & Chariclea, atq; Theagene. Vtrimque comploratio ob hæc ipsa mala. Mox Cnemon lætum narrat nuncium, Theagenem & Charicleam superstites etiamnum esse, se enim cum illis in Thyami manibus fuisse. Nausicles autem, apud quem & Calasiris habitabat, Charicleam adducit, sub Thisbes nomine. ad huius ergo nomen turbatur Cnemon, quod nosset eam mortem obijsse: verùm mox gaudium oritur super Chariclea. Inuestigatio primum Theagenis, nuptiæque Cnemonis, & Nausicleæ. Calasiridis item peregrinatio cum Chariclea, vt Theagenem inueniant. Anus deprehensa, quæ filium bello exstinctum lamentaretur, magicisque artibus ac superstitione filij cadauer consuleret: aspicientibus Calasir & Chariclea quæ fierent. Interrogat illa iterum diris adhibitis cadauer, alternè filius viueret, & imprecatur mortuus matri, quod vi ageret, ac per nefas: alterum ergo filium occisum iri, sed illam prius, eo quod iniuriam mortuo fecisset. Vetulæ interitus, per hastæ fragmentum inuitè morientis.

a. Bucolorum in Aegypto meminit Strabo lib. XVII.
b. Thermuthis *est in libris excusis.*
c. Lego ἀποπορεία, *vti exigit Heliodori narratio.*
d. Libri editi secundā syllabam per diphthongū exprimunt, Demænete.

Thyamis & Theagenes cum reliqua larronum manu in Aegyti vrbem Memphim ibant, vt sacerdotium ille à fratre Petósiri natu minore occupatum, repeteret. Hinc tumultus ad vrbem excitatus. Arsace ad vrbem sedens, ab armis discedere, duello vero fratres configere iuber, victorem sacerdotio dignum, idoneumque fore iudicans. Singulare dehinc fratrum certamen, Petosiri inuito, vtpote armis ferendis insueto, Thyamide contra belligerandi peritissimo. Fratrem hic itaq; tergum vertere, abiectisque armis se proripere cogit. insectatur Thyamis, & vrbem sæpius cursu ambiunt. Thyamin Theagenes sequitur, quem visum deperit Arsace Oroondati coniux. Superueniunt Calasiris & Chariclea. Et ille quidem liberos cognito in mutuam cædem ruere (Calasiridis enim filij Thyamis ac Petosiris erant) accurrit, & clamore sublato, ægrè cædem inhibuit, quod vix parentem liberi agnoscerent. Chariclea ibi in Theagenem incidit, *e* ac positis deinde armis, Sacerdotium Thyamis adeptus à patre est, qui mox vita decessit.

e. Lego, τοῦ πολέμου συσταλέντος

En iterum insidiæ Arsaces in Theagenem adolescentem, & Charicleam. Cybeles quoque ancillæ promptum ad omnia obsequium, domum Arsaces eos euocantis, huius quoque amor in Theagenem immodicus, machinis omnibus nequitiæ adhibitis, vijsq; quæsitis omni delinimentorum genere. Prauum huc accedit consilium Cybeles, quæ 96
venenatum Charicleæ poculum miscuit, sospite tamen Chariclea, sibi necem attulit venefica. Cruciatus, atque ærumna Theagenis & Charicleæ, quòd Arsaces amorem Theagenes detrectaret. Chariclea ignis pœna condemnatur, sed is *f* Pantarbes lapidis beneficio exstinguitur. Sic euasit in præsentia Chariclea. Arsace interim furibunda necem in posterum diem machinatur Charicleæ. Oroondates, Arsaces maritus, mittit [Bogoam eunuchum] qui noctu hos iuuenes secum sumsit. Sic enim imperatum fuerat, postquam Cybeles filius, spe potiundi Charicleæ nuptijs frustratus, quæcunque ab Arsace patrata essent, ad herum profectus nunciasset omnia.

f. De quo vide Ctesiæ Indica sup. pag. 66. & Philostrat. lib. 3. de vita Apollonij.

Aethiopum mox irruptio, raptusque Theagenis & Charicleæ, atque ad Hydaspen Aethiopum regem abductio narratur, & vt ille quidem Soli Deo, Chariclea vero Lunæ consecretur victima. Hinc certamina & sacrificia, præsentibus Sisimithro, Gymnosophistarum principe, cum suis Gymnosophistis, atque Persina regis vxore. Postulat Chariclea sui defendendi potestatem fieri apud Hydaspen. Causa dicta est, iudicante Sisimithro, testibusque superstitibus probantibus, Hydaspis ac Persinæ filiam esse Charicleam. Regi non satis persuadetur, qui etiam sic hostiam, patriæ legi moribusq; obsecutus, cædere illos parat. Populus contradicit. Sic rursum libera abire iussa Chariclea,

quæ

quæ quidem liberatio incredibilem omnibus peperit lætitiam. Sed iterum Charicleæ discrimen creatum. Theagenes vinctus, vt hostia aris adhuc destinatur. Variæ multæq; eo nomine apud parentem preces, sed ille liberationem Theagenis, impunitatemque abnuit. Animo itaque externata Chariclea, omnia quæ sibi, & Theageni aduersa acci- dissent, matri enarrat. Theagenes interim taurum fortiter pugnando superauit, ingenti spectantis plebis voluptate: Aethiopum item maximum paiæstra vicit, illustrique victoria parta, plausum etiam populi meruit. Ducitur nihilominus ad aras coronatus, vt hostiæ instar cadat Theagenes. Charicles tum forte Athenis profectus, huic stadio adstabat, filiamque vti credebat suam ab ipso rege postulat. Spondet rex daturum, si amissam reperisset. Verum illam non inueniebat. Arripitur deinde, trahiturque Theagenes ab Charicle clamante: Hic meam Athenis rapuit filiam. Lata denique sententia, qua & Theagenes tandem indemnis est declaratus, ipso etiam adiudicante Sisimithro, néue post hac humanis victimis mortalium damno litaretur statuente. Gaudio hinc cuncti atque lætitia exsultare, Theagenes etiam & Chariclea, quod tot tantisque defuncti periculis inuicem potirentur. Sacerdotijs itaque illa quidem matris, hic soceri beneficio acceptis, & re diuina facta, nuptias adornant.

Hæc qnidem Heliodorus Theodosij F. domo Phœnix [a] Amindenus conscripsit, finiuitque historiam: quem etiam [b] Episcopi post dignitate auctum ferunt.

a Emisenus est in edito Heliodoro extremo.

b. Tricæ in Thessalia. auctores Socrat. lib. V. cap. 21. & Niceph. lib. XII. cap. 34. Addit hic, Episcopatum deponere maluisse Heliodorum, quam sua hæc ἐρωτικὰ, olim in adolescentia conscripta, supprimere.

97

THEMISTII

Orationes ciuiles XXXVI.

LXXIV.

LECTAE sunt *Ciuiles orationes* THEMISTII *sex & triginta.* Harum aliæ ad Constantinum Imp. habitæ: in Valentem quoque, & Valentinianum minorem, sed & in Theodosium Aug. laudibus eos encomijsque celebrantes. Sermo illi apertus, superuacaneis carens, ac floridus. Verbis vsus quidem est vulgaribus, sed in grauitatem aliquantum flexis.

Floruit potissimum Valente rerum potito, vt vel orationes ipsæ loquuntur. Constantio imperante, iuuenis etiam-num erat, à quo & in Senatum Romæ lectus est, quemadmodum Cæsaris de illo ad Senatum Rom. missa epistola fidem facit. Pater Themistio Eugenius nomine, qui & ipse Philosophiæ operam dedit.

Huius Themistij in omnia ferè Aristotelis scripta feruntur, non solum commentaria, sed etiam [b] Metaphrases, vtiliter & compendio scriptæ: vt Analyticorum, vt librorum de Anima, & Physicæ auscultationis, similiumque operum. Platonis etiam quædam exposuit: cætera Philosophiæ amans in primis, ac perstudiosus.

a XIV. huius Orationes Græcè dedit H St. Alias præterea ἀνεκδότους apud Pet. Pantinū V. Cl. amicū singularē. vidimus, Legēdus & D. Baronius Card. Tom IV. Annal. Ecclesiast.

b. Exstat hodie Paraphrasis in Aristot. lib. VIII. φυσικῆς ἀκροάσεως *Græcè atque Latinè. Item in lib. de Cælo, de Anima, paruaq; (vt vocant) Naturalia. lege Suidam.*

LESBONACTIS

Orationes politicæ XVI.

LECTAE sunt & LESBONACTIS *Orationes Politicæ sedecim.* Hic autem Lesbonax * * *

Lesbonactis duæ leguntur Orationes: Politica vna, De bello Corinthio. *altera* Protreptica *ad pugnam cum Lacedæmoniis. Historiam refert Thucyd. lib. VII. Antiquior hic illo Lesbonacte est, quem sub Augusto Philosophum egisse scribit Suidas.*

IOAN. PHILOPONI

Libellus contra IOANNEM *Patriarch. C P. Cognom.* Scholasticum.

LXXV.

LEGI IOAN. PHILOPONI *libellum* aduersus ea, quæ pro certo dogmate, *De sancta ac consubstantiali Trinitate* diuinè tradidit B. Ioannes Scholasticus, Archiepiscopus, Constantinopolitanus in oratione sua Catechetica, quam Iustino [minore] imperante habuit [b] prima Indictione. Dictionis

a. Huius Ioannis Patriarchæ mentio est sup. Cod. XXIV. pag. 6. Quē Sanctum *dictum puta ex formula tantum Græcorum. Vid. D. Bar. To. VII.*

b. ἐπὶ τῆς πρώτης ἐπινεμήσεως. *Glossarium vetus* Indictionem *interpretatur. Sup. in Hesychio pag. 51* ἐνδεκάτην ἰνδικτιῶνα *exstulit.*

Dictionis genere sui similis est, perspicuus videlicet, nihilque intensum habens, aut graue; Verum argumentationis forma, non impius modo, sed & putidus, atque imbecillus est, vt ne vmbratili quidem veritatis specie, propria potuerit colorare aduersus pios sophismata. Naturas etenim atque essentias, Deosque commentus, nullas inde non ore infrenato *a* in Christianam fidem blasphemias vomit, istud identidem *b Vnum, quam multa significat*? anxie nimis, nimiumque minute consectans. Ita per suam artificiosam, vt illi quidem videtur, nugacitatem, vel pueriles potius ineptias, Mystagogiam nostram Theologicam nihili se facere, insolenter iactauit. At non in hoc solum argumentandi genere infirmus est, ac demens, sed & in alijs omnibus suis, quorum quidem auctor est, scriptis. excipio illa, quæ, aliorum inuenta compilans, sibi vindicauit. Longissimè enim infra eos auctores est, qui falsum norunt à vero dijudicare, & ad ipsa scriptorum acumina pertingere. Quæ ergo sibi subditicia arrogat, seruant illa quidem scriptorum characterem: attamen sunt in ijs nonnulla, maligno improboque orationis veluti victu quodam, atque apparatu ab ipso corrupta, id quod germanum erat in ipsis auctoribus, ac masculum, amiserunt: suntque ijs similia *c* compositis, quæ quidem natura optima, ob cibi tamen victusque rationem, illegitimum quid, & improbum præ se ferunt. Veruntamen in hoc ipso libro sanctorum Patrum dicta colligit: vt Gregorij cognomento Theologi, & Basilij Magni, Athanasij item illius varijs malis exerciti, ac B. Cyrilli, quæ tamen causam ipsius impiam, quam habet propositam, minimè promoueant.

a. Hinc atque aliunde merito, vt à fide Christiana abhorrẽs traducitur à Conone, & socijs sup. cod. XXIII. pag. 6.
b. τὸ ἓν πόσα σημαίνει, σμικρολογῶν. *Quo ferè modo apud Cassiod. in vita B. Chrysost. legim⁹ Arianos cecinisse:* Vbi sunt, qui dicunt tria virtute vnum.
c. σύνθετα.

FL. IOSEPHI 98

Antiquitatum Iudaicarum libri XX.

LXXVI.

LEGIMVS FLAVII IOSEPHI *Iudaicæ antiquitatis libros XX.* A mundi creatione apud Mosen initium ducit, qui-cum etsi magnam partem concinit, interdum tamen diuersus abit, pergitque vsque ad bellum cum Romanis Iudaicum. Iudæis tum rex imperabat Agrippa, Agrippæ Magni F. qui Iesum Gamalielis F. Pontificatu deiecit, suffecitque Matthiam Theophili F. Quo audaciæ post cognitam Hebræis Sacerdotij dignitatem primus omnium Antiochus, eiusque dux Lysias conando progressus est. Oniam enim illi, cui *Menelao* cognomentum fuit, Pontificio submouerunt, necaruntque: quin & filium paternæ dignitatis successione priuarunt, subrogato *a* Iacimo, è genere quidem Aaronis, sed alterius familiæ. Olim verò per omnem vitam Pontificatum gerere, iam inde ab Aaronis temporibus, & filium in demortui patris dignitatem succedere *b* lex iubebat. Mortuo autem post triennij Pontificatum Iacimo, septennio deinde ciuitas Pontifice caruit. Quare cum ex *c* Asamonæi stirpe *d* Matthiæ huiusque filijs gentis Iudaicæ esset credita præfectura, bellumque ijdem cum Macedonibus gessissent, Ionatham Pontificem creant. Ex qua stirpe & Iudas cognomento *Aristobulus* fuit, qui & diadema capiti primus imposuit. Regis ergo idem hic iure simul, & sacerdotij vsus, anno vno superstes, successorem reliquit regni simul & Pontificatus fratrem, cui Alexandro nomen. Gessit hic imperium annos septem & viginti. Ab hoc peruenit deinceps regnum cum sacerdotio, Asamonæi posteris seruatum, ad Hyrcanum vsque, quem Romanorum dux Pompeius, captis Hierosolymis regno quidem spoliauit, sacerdotium tamen summum Iudaicæ gentis gerere permisit. Præfuit in vniuersum annos tres & triginta, cum sub Pharnabazo & Pacoro Parthorum præfectis captus est, suffectusq; ab illis rex Aristobuli fratris filius Antigonus. Hunc ipsum, cum annos tres, totidemque menses imperasset, Sosius quidem Romanorum dux, & Herodes primus (is qui Antipatri Ascalonitæ sacerdotis, & Cypridis Arabicæ filius fuit) debellarunt. Antonius autem Antiochiam perductum necauit. Ita finem Asamonæa soboles habuit, & imperium Iudæorum à Romanis Herodes sumpsit. Ille cuius Pontificatum præbens, successoribus, vt idem auderent, caput exstitit atque exemplum. Pertingit itaque (vt supra diximus) hic scriptor libris viginti, ab orbe condito auspicatus, ad initium vsque belli vltimi Iudæorum cum Romanis: qua tempestate in Iudæa regnauit, auctoritate Romanorum, Agrippa, Agrippæ F. Syriæ verò ac Iudææ præfectus fuit Gesius Florus, is qui Albino successit. cuius impotentem dominatum, crudelitatemque Iudæorum natio non ferens, tumultuari cœpit, melius esse rata multos simul & in libertate, quam lentè 99
ac pau-

a. al. Alcimo, *vel* Iaccimo.
b. νενόμιστο *addendum.*
d. De his multa doctiss. Oriolan⁹ Episc. Ioseph. Stephanus in cap. 1. Macchabæor.
e. al. Matathiæ.

ac paulatim, & in seruitute extingui. Altero certè Præfecturæ Flori, Neronis verò decimo anno, bellum agitari cœptum, finisque est Iosephi historiæ: de cuius stylo a supra dicere memini. *a. Pag. 15.*

Genus illi Iudaicum, & sacerdos ipse, patris quoque stirpem è sacerdotibus longa maiorum serie ducebat: nam mater regij sanguinis fuit ex Asamonæorum illa sobole, quæ diutissimè inter contribules sacerdotio potita summo, & regno. Natus ergo Iosephus ex illa matre, & Matthia, anno primo Caij Rom. Imperatoris, iam inde à teneris vnguiculis Philosophiæ studijs sese dedidit. Annum deinde attingens sextum decimum, animum quoque ad Iudæorum sectas appulit (a tres autem numerantur) omnesque magno animi studio persecutus est, vt omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ ferè sectæ illæ: Pharisæi, Sadducæi, & b Esseni. Quas cum percurrisset, in solitudinem secedit, ibique c viro tres annos vtitur, qui solitariam erat vitam austerè pridem complexus, cui vestimentum arborum folia, alimentum verò herbæ sponte natæ præbebant: & frigida insuper sæpius interdiu noctuque lauabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad vndeuicesimum ætatis annum vrbem repetijt, Pharisæorum potissimum hæresim secutus, quam ei ferè d similem faciunt, quæ apud gentes Stoica est appellata.

Annum agens postea tricesimum, ab Hierosolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Iam enim turbari res cœperant Iudæorum, multisque ipsi agitari tumultibus. Dein Galilæorum ductor creatus, Remp. benè gessit, & multas variasq; e æmulorum in Rep. administranda insidias euitauit. Cum inimicis etiam moderatius agendo, non rarò eos in suam redegit potestatem. Bellum item, quod aduersus Romanos inuitus suscepit, fortiter Iotapitis sustinuit. Viuus tamen in Vespasiani, Romanorum copijs præfecti, potestatem venit. quem in se humanum sensit, ac perbenignum iam tum, & verò amplius postquam Romanum obtinuit imperium. neque solum illum talem expertus est, sed etiam liberos eius Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt; vt & Romana sit ciuitate donatus, multisque opibus auctus. Absoluta ab eo historiæ scriptio sexto & quinquagesimo ætatis anno, imperij verò Domitiani Rom. Augusti tertio-decimo.

a De quibus copiosè D. Baron. Card. initio To. I. Annal. Ecclesiast. & noster Nicol. Serrarius singulari suo Triharesium opusculo.

b. Vide Philonē Iudæum lib. Quod omnis probus liber, *in med. & lib.* De vita contemplatiua toto. *Suid. quoque vocibus* ἐσσαῖοι, *&* φαρισαῖοι. *libellis: Omnes probos esse liberos. & omnes improbos esse seruos.*

c. Cui nomē Bano, *teste Iosepho lib. De vita sua, initio.*

d. Hinc fortè & illa Stoica dogmata à Philone tractata singulis

e. In quib. Iustus Tiberiensis, de quo sup. Cod. 33. p. 8.

EVNAPII

Chronicorum post Dexippum libri XIV.

LXXVII.

LECTI sunt EVNAPII *Noua Chronicorum post Dexippum editionis libri quatuordecim.* Narrationis initium à Claudij Cæs. imperio ducit, in quem Dexippi historia finitur, desinitque in Honorij & Arcadij liberorum Theodosij tempora, vt tunc historiæ suæ terminum ponat, quando Arsacius, Ioan. Chrysostomo exterminato, solium Episcopi occupauit, Arcadijque Imperatoris vxor grauida, & mox abortiens, vita decessit.

100 Eunapius hic Sardianus genere (Sardibus enim Lydiæ natus) quod gentium dogmata sequeretur, non parum impius fuit. Qui ergo pietate singulari imperium ornarunt, eos omninò largiter vellicat, atque traducit, maximeq; omnium b Constantinū Magnum; Impios contra extollit, ac præ cæteris Iulianum Apostatam, vt ferè ad hunc laudandum historicum hocce opus elaborasse videatur.

Pulcra eius dictio, si quis ista exceperit: Ἀλεκτρυονῶδες, καὶ ἐλαφωδέστερον, καὶ συωδέστερον, καὶ δὴ καὶ τοὺς ἱερακώδεις, καὶ κορακώδεις, καὶ πιθηκώδεις, καὶ τὸ ποταμῶδες δάκρυον. id est, *Gallinaceosum, magis ceruinum, magisq; suillum, accipitrosi, coruosi, simiosi, & lacryma fluminosa*, & id genus alia. His enim alijsque vocibus generosum dicendi genus corrumpit, atque adeo adulterat. Tropos adhæc præter modum adhibet, quod historiæ lex vetat. Eximit autem molestiam vt plurimum dicendi vis, & vrbanitas. Compositione vero, & perspicuitate, ac periodis ad historiam accommodatè ac propriè vtitur, nisi quod interdum iuridicè magis, quam historicè implet, texitq; orationem. Innouat non pauca in cōstruendo, verum id non ingratè, neq; vt periodis reprehendendis ansam præbeat.

Duos autem tomos, qui eandem historiam complectuntur, scripsit, *Primum*, & *Secundum*. Ac priori quidem, multis in sinceram Christianę nostræ fidei doctrinam blasphe-

a. Eunapij extant, Sophistarum vitæ, *Græcolat. typis Plantinianis, & in Germania, additis eius* Legationum fragmentis, *ex his Chronicorum libris, quos ob maledicentiam in Christianā religionē diuina quadam prouidentia intercidisse arbitror.*

b. Vt & Zosimus de quo inf. Cod. XCIIX. pag. 147 quem D. Baron. To. III. Annal. Ecclesf. passim refellit.

blaſphemijs coniectis,gentium contra deteſtandum errorem magnificè cõmendat,multa quoq; piorum Imperatorum facta mordens. Altero vero tomo, quem & *nouam editionem* vocat, ingentem illam conuiciorum turbam, quam in Chriſtianam pietatem petulantius antea ſparſerat, nonnihil contrahit, ac reliquum deinde hiſtoriæ corpus vtcunq; connectens, *Nouam*, (vt dixi) *editionem* inſcribit: quæ nihilominus furoris illius & rabiei, qua primum tomum compleuerat, non exiguam etiamnum partẽ repræſentat. Equidem incidimus in antiquos vtriusque editionis libros, ſeorſim ab inuicem diuiſos & compactos, quibus lectis, vtriusque diſcrimen deprehendimus. Accidit autẽ in *Noua editione* locos plurimos, ob dictorum facta compendia, obſcurè truncatos eſſe, tametſi perſpicuitatis rationem auctor magnam habuerit, nihilo tamen minus (quo id factum ſit modo, neſcio) non rectè, qua compendia occurrunt, connexuit orationem in noua editione. Senſum enim corrumpit eorum quæ ibi leguntur. Atq; hic finis eſto.

MALCHI SOPHISTAE

Byzantinæ hiſtoriæ libri VII.

LXXVIII.

LECTI ſunt *[a] MALCHI *Sophiſtæ hiſtoriæ Byzantinæ libri ſeptem.* Auſpicatur ab eo tempore, quo morbus [b] Leonem Imp. ſeptimo decimo imperij anno extinxit. Narrat igitur Zenonis inaugurationem, atq; vt idem extorris imperio atque priuatus vixerit. Vt item Baſiliſcus, illi ſuffectus, purpuram deinde poſuerit. Mox Zenonis ad imperium reditum, cædemque eius quem dixi Baſiliſci, vxore etiam ac liberis, iniqua lege, vna trucidatis. [c] Armatum quoq;, qui Zenonem reduxerat, ſimilem accepiſſe mercedẽ, 101
cum is ab Onulpho [d] neci datus eſt. Refert item [e] Theuderichi Triarij F. ſeditionem: & Theuderichi Malamiri F. amicitiam, & cum illo altero Theudericho bellũ: certamẽ etiam aduerſus Zenonem, & Marciani rebellionem, & ante hanc Berinæ ſocrus [in Zenonem] inſidias, Marcianiq; perpetuum exſilium. Rurſum Berinæ priores Hillo paratas [f] inſidias, vtque Epidamnum Theuderichus Malamiri F. fraude occuparit. Hæc vbi retulit, res quoque Romanorum attingit: finisq; ſeptimi libri mors eſt Nepotis, qui Glycerium Cæſarea poteſtate exuit, Romanorumq; inuaſit imperium, & clericorũ ritu illũ attonſum, pro Imperatore [g] Epiſcopum conſtituit, à quo demum inſidijs petitus, perijt. Hi ſeptem hiſtoriarum libri, etiam [h] præcedentes plures ab eo libros fuiſſe conſcriptos, indicant, & initium libri primi de ſeptem idem oſtendit. Quin & deinceps hiſtoriã perſecuturum fuiſſe, ſi longior vitæ vſura contigiſſet, extremo libro ſeptimo ſignificat.

Philadelphenſis eſt hic ſcriptor, & ſi quis alius in hiſtoria ſcribenda præſtantiſſimus, vtpote purus, minimè redundans, non confuſus, verbis maximè floridis, ac ſignificantibus vſus, quæ ad magnitudinẽ ac pompam aliquam tendant, ne nouatis quidem vocibus, quando illæ vehemens quid & ſonorum, aut granditatem aliquam habent, prætermiſſis. Itaque quantus-quantus eſt, norma hiſtorici ſermonis eſt. Sophiſtã verò agens, ad Rhetoricæ ſummũ apicem peruenit, inter Chriſtianos religionis cultu recenſendus.

a. MALCHVS Syrorũ lingua deſignat Regem, teſte Eunapio de vitis Sophiſtarũ, in Porphyrio De hoc porro Malcho lege Suidam, qui Byzantium eum Sophiſtam facit.
b. Seniorem, De quo huius Malchi χρίσιν habes à Suida excerptã in Leone Imp.
c. al. Harmatius dicitur. vt apud Suid. vbi de ipſo plura.
d. In fruſtra diſſectũ refert infr. Candidus pa. 103
e. Sic plerique vocant Græci codices, & ſcriptores, rectè, ex etymo Gotthico, pro Virtutibus opulento.
f. Quas refert inf. Candidus pag. 103.
g. Epiſcopum Portuenſem ordinauit, ait Paulus diaconus lib. XV. hiſtor. Miſcellã.
h. Lego προηγεμένους. Suid. à Conſtãtino ad Anaſtaſium vſq; produxiſſe hiſtoriam teſtatur.

CANDIDI

Hiſtoriarum libri III.

LXXIX.

LECTI ſunt CANDIDI *hiſtorici libri tres.* Inchoat hiſtoriam ab electione Leonis, qui è Dacia Illyrica oriundus, cum militari agmini [a] Selymbrianisq; cohortib⁹ præeſſet, Aſparis ſtudio imperium adeptus eſt. Hic Aſpar genere Alanus erat, [b] à pueritia militiam ſecutus, qui ternis nuptijs totidem filios, Ardaburium, Patricium, [c] Ermenarichum; duasque filias ſuſtulit. Incipit ergo, vti diximus, hiſtoricus ab initio Leonis Imp. deſinit verò cum Anaſtaſius Imperator renunciatus eſt.

Patria illi ea Iſauria eſt, vt ipſe fatetur, quæ *Trachea* [ſiue Aſpera] dicitur. Tabellio fuit vitæ inſtituto ſub ijs qui apud Iſauros poterant plurimum: religione verò Chriſtianus, & quidem orthodoxus. Quartam enim Synodum laudibus ornat, meritoq; perſtringit eos, qui eam oppugnant.

a. τελῶν ἄρξας τῶν ἐν Σηλυμβρίᾳ. Thraciæ vrbs eſt Selymbria, de qua Stephan. Strabo, & alij.
b. Qui cũ parente Ardaburio Valentinianum Imp. reduxit. teſte Olympiodoro inf. pag. 115.
c. al. Hermonarichus & Armenerichus idem vocatur.

Stylum habet historiæ non satis accommodatum. Nam & Poëtarum phrasibus sine delectu, ac iuueniliter abutitur, & compositio eius durior & absona, Dithyramborum ritu, quæ alias iterum in dissolutum atque inconcinnum dilabitur. Constructiones innouat non ad ornatum maiorem ac venustatem, vt reliqui solent, sed ita, vt auditu molestus fiat, omnisque adeo expers suauitatis. Interdum autem se ipso verbis melior prorsus euadens, promiscuam historiam, etiam ex admodum dissimilibus,
102 concinnare deprehenditur. Hic Isauriam ab Esau nomen mutuatam dicere audet.

Primo libro narrat Asparis, liberorumque eius potentiam, & Leonis per Asparem electionem. De vrbis conflagratione exorta, quæque hic ab Aspare, Reip. commodo gesta sint. De Titiano & Viuiano, vtque de illis Aspar cum Imperatore contenderit, & quæ ac qualia inter eos verba tum iactata sint. Imperatorem ea ex causa cum Isaurorum genere societatem inijsse, per Tarasicodisam Rusumbladeoti F. quem etiam (Zenonem mutato nomine vocatum) generum sibi adsciuit, cum is priorem coniugem, mortalium lege amisisset. Ardaburium item, quo Imperatori aduersaretur, Isauros æquè suarum partium facere constituisse: atque Martinum quendam, Ardaburij familiarem, Tarasicodisæ indicasse, quæcunque in Imperatorem machinaretur Ardaburius. Quomodo exinde asperius indies crescente mutua suspicione, Leo Imp. Asparem sustulit, eiusque liberos, Ardaburium & Patricium Cæsarem. etsi Cæsar excepta plaga, inopinato saluus euasit, vixitque: & alius item de Aspari filijs a Armenerichus, quod abesset tum forte à patre, cædem perinde effugit. Tarasicodisam ergo sibi generũ, data Ariadna filia, Imperator adsciuit, b Zenonemq; nominatum, exercitus in Oriente ducẽ creauit. Refert deinde quæ in Africa secunda aduersaq; gesserit Basiliscus. Leonem quoq; multa volentẽ molientemq;, quo Zenonem generum Imperatorem renunciaret, plebe repugnante, minimè id quidẽ efficere potuisse: sed paulo ante obitũ, nepotẽ ex Ariadna & Zenone natum, creasse: ita post Leonis excessum à Leone filio Zenonem patrem, assentiente Senatu, esse Imperatorem coronatum. Hinc Isaurorũ stemma per series descripsit auctor, atq; illos esse Esau posteros ac sobolem studiosè persuadere conatur. Vt à c Verina deceptus Zenon, fugerit cum vxore ac matre ex vrbe, Imperioque: vtque Verina spe adiungendi sibi Patricium Magistrum, foreque vt imperaret, generum suum [Zenonem] fugauerit per fraudem, quæ tamen spes eam fefellerit, cum ij, qui in magistratu erant, Basiliscum eius fratrem Imperatorem renunciarunt. De Isaurorum incredibili Constantinopolitana in vrbe cæde, vtque post nepotem Romanorum Imperatorem, Orestes pater Augustulum Romano præfecerit imperio. Et hæc ferè libro primo narrat Candidus.

a. Al. Ermenarichus.
b. Multis de hoc Suid.
c. Duas ipsi Constantinopoli erectas columnas descripsit Suid. in Verina.

LIB. II.

Altero vero libro ista. Patricius Magister, qui cum Verina consuetudinem habebat, indignante ipsi Basilisco, perijt. Ea propter in fratrem Verina odio concepto, ac Zenonem opibus ad recuperandum imperium adiuuans, extrema quæque à fratre pertulit, ac nisi è templo Armatus eam clam subduxisset, fortè & ipsa è medio
103 sublata fuisset. Cum Basilisci deinde d vxore adulteratus Armatus, ad summam peruenit potentiam, adeò vt tandem ei bellum, quod aduersus Zenonem gerebatur, creditum fuerit, ad quem tamen certis pactis e Hilli opera conditionibus, defecit. Sub Zenone igitur tanti cum esset nominis Armatus, vt & filium Basiliscum Cæsarem viderit, post nihilominus f in frustra discerptus est, & puer ipse ex Cæsare inter lectores in Blachernis profiteri cœpit. Basiliscus ante hæc Marcum filium Cæsarem crearat, ac post etiam Imperatorem. Hillus cum Zenone conciliata amicitia, imperium eidem recuperare studuit. Basiliscus itaque à seditiosis superatus, cum Zenonide coniuge, ac liberis in templum se recepit, vnde Armati fraudibus extractus, & in Cappadociam relegatus, mox cum tota stirpe cæsus est. Cum Petrus g ille impius Orientis turbaret Ecclesias, misit Zeno Imperat. Calandionem, vt Antiochenæ sedis Episcopus sacraretur. Cum item pecunia indigeret Imperator, quærendæ illi pecuniæ rationes ostensæ sunt. Multi rebus nouis contra illum studentes, capti pœnas dederunt. Multa Hillus Rom. Reipub. contulit, cum militiæ rebus fortiter gestis, tum domi honestis studijs, ac iustitiæ cultu. Post interemptum Romanum Cæsarem nepotem, & eius successorem Augustulum expulsum, Odoacer Italia, atque ipsa adeo vrbe potitus est. Rebellantibus autem huic Occidentis Gallis, & legatione ab ipsis, aliaque

d. Zenonide. Lege plura voce Ἀρμάτιος *&* Ἀρμάτ⟨ος⟩ *ap. Sud.*
e. Zenonis hunc Magum fuisse scripsit Suid.
f. Malchus sup. ab Onulpho interfectum ait, pag. 100.
g. Hæreticus *sup. cognominatur, pag. XI. alibi* Fullo, *Antiochenæ sedis raptor.*

CANDIDVS.

aliaque ab Odoacro ad Zenonem missa, in Odoacrum magis Zenonis animus inclinauit. Alanus quidam occidere Hillum conatus, cum eum percussisset, ab Epinicio, qui erat Verinæ domesticus, subornatum se ad cædem ait, itaque traditus Hillo Epinicius est, qui data fide & obliuionis, & præmiorum, ordine cuncta enarrauit, quæ in Hillum Verina moliretur. Quare Zeno Verinam Hillo tradidit, qui eam in Ciliciæ castellum ablegauit, atque ita tutum sese reddidit. Hillus Pamprepio, homini impio, Marsi opera, factus carus, paulatim omnia ipsius negotia perturbauit. Ciuile Zenoni bellum fuit, atque intestinum, insurgentibus Marciano & Procopio, filijs eius qui Romæ imperauerat Anthemij. quos cum Hillus Zenonis auspicijs deuicisset, Marcianus quidem natu grandior ordinatus est presbyter: Procopius vero ad Theudèrichum in Thraciam confugit. Quin & extorris in Cappadocia Marcianus, fuga elapsus, quæ ad Ancyram pertinet Galatiam, turbauit, donec captus in Isauriam est relegatus. In Hillum quoque ab Imperatore odium conceptum est, auctumque. Atque hæc libro secundo prodita.

Tertius deinde liber cum alia continet, tum quomodo palam in Zenonem Hillus insurrexerit, Leontiumque Imp. cum Verina renunciauerit, vtque re infeliciter gesta, obsessi captique capite truncati sint. aliaque ad *a* exitum vsque Zenonis.

a. Quem lege apud Suid. in Zenone.

OLYMPIODORI

LXXX.

Historiarum libri XXII.

LECTI sunt OLYMPIODORI *Historiarum libri duo & viginti*, ducto initio ab Honorij Roman. Imper. Consulatu septimo, & Theodosij secundo: deducitque
historiam ad id vsque tempus, quo Valentinianus, Placidæ & Constantij filius, Roma- 104
nus Imperator declaratus est.

Scriptor hic ortum ducit Aegyptiacis Thebis, professione poëta, vt de se ipse fatetur, religione vero gentium imbutus. Dictio illi clara; remissa tamen ac dissoluta, & in protritam deuoluta verborum affluentiam. Oratio itaque indigna vt historiæ adnumeretur: cuius ipse fortasse conscius, non historiam hanc à se adornari; sed materiam dumtaxat, seu Commentarium historiæ suppeditari contendit. adeo informis ac specie carens, etiam ipsimet dictionis suæ character visus est. Et vero nulla idea hic enitet, nisi quis eum alibi simplicitati accedere contendat. etsi neque hanc attingat, dum nimis humili ac vili dictionis genere vsus, in idiotismum plebeiumque sermonem prorsus delabitur. Et licet *Siluam* suum ipse opus appellet, libris tamen distinguit, præfationibusque ornare nititur. Historiam inscribit Theodosio [Minori] Imp. qui Arcadij filius, Honorij ac Placidiæ patruelis fuit.

Narrat itaque Stelichionem ad magnam peruenisse potentiam, cum eum Theodosius Magnus parens ipse, suis liberis Arcadio atque Honorio tutorem imposuisset, ac præterea vxorem Serenam duxisset, à Theodosio æque ipsi desponsam. Post etiam, filia sua Thermantia nuptui Honorio Imperatori data, illum sibi generum adsciuisse: indeque ad summam prorsus euectum potentiam. Multa pro Romanis cum varijs gentibus bella gessisse feliciter, donec *a* sanguinaria immanique Olympij opera (qui per Stelichonem Imperatori familiaris factus fuerat) *b* ferro mortem excepit.

a. Ita pietate insignem virum Christianū perstringit homo Ethnicus, vt & Zosimus lib.V. Laudat tamen binis ad eum datis litteris B. Augustinus. epist. 124. 129.

b. Manu Heracliani, qui huius facinoris præmium accepit Africæ Præfecturam. Eius & inf. mentio pa. 108.

Addit Alarichum Gothorum præfectum, quem olim euocarat Stelicho, vt Honorio Illyricum armis teneret (hæc enim illi prouincia à parente Theodosio in partitione regni obuenerat) tum ob Stelichonis cædem, tum quod promissum illi datum non esset, cinxisse, & cæpisse Romam, in eaque vrbe incredibilem argenti vim præda auertisse. Quin & Honorij *c* Placidiam, Romæ tum agentem, captiuam habuisse. Ante captam verò vrbem illustrem tum virum, cui *d* Attalo nomē, summam Præfecturam gerentem, Imperatorem renunciasse. Actaque esse hæc ob eas, quas diximus causas, & ob *e* Sarum, Gotthum item genere, sed paucorum hominum Præfectum (vix enim ducentos, aut summum trecentos ductabat) cætera generosum virum, armisque inuictum, quem

c. Quæ Galla Placidia *dicta.*
d. Priscus Attalus *vocatus est, teste Sozomeno lib. IX. cap. 8.*
e. Idem alias Aarus *appellatur vt apud Zosim. infr. pag. 147.*

quem quod socium sibi Romani adiunxissent, Alarichi infestum hostem, in perpetuum idcirco hunc renuntiasse Sari amicitiæ. In hac vrbis obsidione mutua carne pastos obsessos. Alarichum, viuente etiamnum Stelichone, militiæ mercedem centenarios quadraginta accepisse. Post Stelichonis interitum, suffocatam periisse & *a* Serenam eius coniugem, quòd Alarichi ad vrbem aduentus causa exstitisse putaretur. Interfectum
105 antea, interempto iam Stelichone, filium eius ex Serena Eucherium. *b* *Buccellarii* vocabulum Honorij Imp. temporibus tributum militibus, non Romanis solùm, sed & Gotthis quibusdam. Eodem modo & *c* *fœderatorum* nomen attributum inconditæ, & è diuersis conflatæ multitudini. Olympium illum, qui Stelichoni insidiatus erat, officiorum magistrum factum, ea post dignitate excidisse. Dehinc iterum potitum, rursum priuatum esse: tandem fustibus à Constantio, qui Placidiam vxorem duxerat, mactatum occubuisse, cùm ei ante cædem auriculæ resectæ fuissent. Ita *d* impium illum non impunitum obiisse. Gotthorum, qui cum Rodogaiso erant, *e* primarios viros, *Optimatos* appellatos ait, *f* duodecim ferè millium numero. quibus omnibus debellatis, Stelichonem cum Rodogaiso *g* societatem iniisse.

fuisse. & præ ceteris Nicol. Rigaltij Glossar. ταχλικόν. *c.* φοιδ-ερᾶτων. ὅτω καλοῦσι Ῥωμαῖοι τοὺς ὑποσπόνδους τῶν *Suidas. d. Sic homo impie, Christianum, & laudatum virum appellare audes? e.* οἱ κεφαλαιῶται. *f. Vnde de quadringentorum millium exercitu fidem non planè excedere videtur. g. Atqui a Stelichone captum atque necatum referunt Prosper, Cassiodorus, Orosius, & S. Augustinus lib. 5. de ciuitate Dei cap. 23.*

Alaricho morbi vi extincto, successorem datum Adaulphum, vxoris fratrem. Panem siccum scriptor hic *h* *Buccellatum* vocari tradit, illuditque militum cognomini, vt qui hinc *Buccellarii* sint appellati.

Constantinus ad imperium tyrannicè sublatus, ad Honorium legatos mittit excusantes, inuitum illum, & à militibus coactum, imperium suscepisse. veniam igitur postulare, societatemque imperij. Imperator propter impendentes molestias tantisper suscepit in societatem. Constantinus hic in Britannia renuntiatus fuerat, militari tumultu ad imperium adactus. Etenim ante Honorij consulatum septimum, in seditionem illic versus exercitus, Marcum quendam Imperatorem crearat: quo ab ipsis sublato, Gratianus suffectus est. Hic vbi menses quatuor, illis iam fastidio ductis, præfuisset, interficitur. Tum Constãtinus Augusti nomine salutatur. Is Iustinum, & Neouigasten, militarium copiarum duces creans, relicta Britannia, cùm suis traiecit, venitque *i* Bononiam, maritimam vrbem sic dictam, primam in Galliæ finibus positam. Ibi moratus, Gallum omnem, & *k* Acytarum militem sibi adiungens, omni est Gallia potitus ad alpes vsque, quæ Italiam à Gallia separant. Huic filij duo erant, Constans, & Iulianus. Illum Cæsarem cõstituit; Iulianum deinde eo ipso tempore *nobilissimum* nominauit.

Attalus contra Honorium imperans, ad Rauennam castrametatus est, missusque ad illum tanquam ab Honorio Imperatore ad Imperatorem *l* Iouianus præfectus atque patricius, & Valens vtriusque militiæ dux, & Potamius quæstor, & Iulianus notariorum primicerius. Hi Attalo significant ab Honorio sese missos, vt cum illo de imperij societate tractent. Abnuit verò ille: concedere tamen se, vt insulam inhabitet malo-
106 rum expers Honorius, vel alium certè quem velit locum. Respondet adhæc lætabundus Iouianus, indicatque exutum iam ab Attalo vna regni parte Honorium Imperatorem. Quare Iouium Attalus increpando, nullum ferre morem dixit, vt spoliari dicendus sit Imperator, qui sponte sua imperio abdicaret. Verùm Iouianus sæpenumero legatione obita, neque quidquam proficiens, mansit tandem apud Attalum, illiusque Patricius est appellatus. Rauennæ interim delabitur ad Eusebium *m* Præpositum *n* potestas: qui post non diu, *o* Allouichi violentia, ac decreto publico, in oculis Imperatoris fustibus est occisus. Post etiam dum *p* Alaricho non acquiescit Attalus, & verò maximè Iouij opera, qui Honorij legatos prodiderat, imperio deiicitur: manetque priuatam apud Alarichum vitam degens. Deinde non multò post iterum imperauit, ac rursum abdicare coactus est. Post hæc tandem ad Rauennam profectus, & summis dexteræ manus digitis truncatus proscribitur. Allouichus item post paulò, quòd Eusebium Præpositum sustulisset, Imperatoris sententia pœnas dedit, atque *q* in eius conspectu occiditur. Constantinus tyrannus, cognita Allouichi morte, Rauennam accedens, *r* vt cum Honorio fœdus iniret, metu perculsus reuertit.

a. Σερῆναν *lego.*

b. Buccellarij Suidæ Gallogræciæ milites. Plura Turneb. lib. 24. cap. 16. & lib. 26. cap. 15. Vide etiam Constant. Porphyrogenneta libel. de Thematib. vbi sextum describit Buccellariorum Σκυθῶν, *inquit Zosimi calculus atque necatum*

h. Vide sup paulò. Buccellarii, *ex Turnebo.*

i. Burboniam *legitur apud Sozomenum lib. 9. cap. 11.*

k. Aquitanum *emenda, ex Sozom. sup. & Sigon. lib. 10.*

l. Zosimus lib. 5. extr. Iouiũ *hunc perpetuò vocat. Photij editio inconstantior est.*

m. Sacri cubiculi. Vide Zosimũ lib. 5. & Sigon. lib. 10.

n. Δυναστεία. *Iouij* ἐπαρχίαν τῆς αὐλῆς *hic accipio. Hanc enim secundæ post principem potestatis fuisse, viri docti notarunt.*

o. Ellobichum *vocat Sigon. lib. 11. hist. Occident. imp.* Ebodichũ *Sozom. lib. 9. cap. 13.*

p. De Africana expeditione legendus Zosimus lib. 6. q. Aliter hæc Sozom. lib. 9. c. 13. r. Anno Christi 411. Car. Sigon.

OLYMPIODORVS.

Regium metropolim eſſe *a* Bruttiorum,è qua refert hiſtoricus Alarichum, dum
in Siciliam traiicere parat,retentum fuiſſe. Statua enim, inquit, inaugurata, ibi ſtans,
traiectum vetabat. Fuerat verò hæc,vt fabulatur,ab antiquis inaugurata,cùm vt Æthnæ
montis ignes auerteret, tum vt maris tranſitu Barbaros prohiberet. Altero enim pede
perpetuum ignem,altero verò perennem aquam geſtabat. Ea igitur ſtatua confracta, *b*
tandem ex Æthnæo igne, & à Barbaris detrimentum Siciliam cepiſſe. Euerſam verò
ſtatuam ab Æſculapio, qui in Sicilia poſſeſſionum Conſtantij & Placidiæ curator erat.

Conſtantino tyranno, & Conſtante filio (qui primum quidem Cæſar, poſt etiam
Imperator creatus fuerat) victis,fugaque dilapſis,Gerontius belli dux,cum Barbaris pa-
ce libens inita,filium ſuum Maximum,qui inter *c* Domeſticos numerabatur, Cæſarem
renuntiat. Conſtantem deinde inſecutus,è medio ſuſtulit,& veſtigia conſectans, Con-
ſtantinum quoque patrem perſequebatur. Dum hæc geruntur, *d* Conſtantinus & Vl-
philas ab Honorio aduerſus Conſtantinum miſſi; cumque Arelatem perueniſſent, vbi
Conſtantinus cum Iuliano filio agebat,hanc obſident. Conſtantinus ad templum con-
fugiens, Sacerdos ordinatur, iureiurando de ſalute illi dato; ſic vrbis portæ obſidenti-
bus militibus apertæ ſunt,miſſuſque eſt cum Iuliano filio Conſtantinus ad Honorium.
Ille verò minimè ipſis ignoſcens, ob interfectos à Conſtantino *e* cognatos ſuos, ad tri-
ginta *f* à Rauenna milliaria,contra iuriſiurandi fidem interfici eos iubet. Gerontius
dein, accedentibus Vlphila & Conſtantio, fugam capeſſit: deprehenſuſque quod im- 107
potentius exercitui præfuiſſet,ſuorum inſidiis petitus eſt. Ignem itaque ipſius ædibus
iniecerunt. at ille fortiter in aduerſarios pugnat, vno adiuuante famulo, qui Alanus
erat. Re tamen tandem deſperata, Alanum illum, ſuamque *g* vxorem, vt ipſi poſtula-
rant,interimit,ac denique etiam ſibi mortem conſciſcit. Maximus eius filius, re intel-
lecta, ad fœderatos confugit Barbaros.

Iouinus apud *h* Mundiacum Germaniæ alterius vrbem, ſtudio Goaris Alani, &
Guntiarij Burgundiorum Præfecti,tyrannus creatus eſt. Cui vt ſeſe adiungeret, Adaul-
pho auctor fuit Attalus. Et verò hic cum copiis ad illum ſe confert. Iouinus tamen.
Adaulphi aduentu offenſus,obſcurè,& veluti per ænigmata Attalum accuſat,quòd ad-
uentum ſuaſiſſet. *i* Sarus item ad Iouinum venturus erat; ſed Adaulphus, cognita re,
collectis decem millibus militum, occurrit Saro, viros octodecim aut viginti apud ſe
habenti,quem geſta heroica, & ſtupore digna edentem, *k* ſcutis adhibitis, viuum ægrè
capere potuerunt, tandemque occidunt. Deſciuerat autem ab Honorio Sarus,audito
Belleridem domeſticum ſuum interfectum; nullam tamen cædis rationem duxiſſe Im-
peratorem, nec in percuſſorem inquirendo vindicaſſe.

Refert item de Donato,& Hunnis, deque *l* regum eorum ſagittandi peritia. Se-
ipſum ad illos & Donatum, oratorem miſſum ſcriptor ait; multiſque maris erroribus,
periculiſque iactatum, tragicè narrat. Donatum quoque iureiurando circumuentum,
contra fas iugulatum eſſe:& Charatonem inter reges primum,ob cædem ira incenſum,
Imperatoris donis rurſum mitigatum, placatumque fuiſſe. Et hæc quidem prima ope-
ris decade continentur.

Alteram verò hinc auſpicatur. Iouinus fratrem ſuum Sebaſtianum, inuito Adaul-
pho,Imperatorem creans,in eius odium incurrit. Adaulphus itaque per internuntios
capita ſe tyrannorum miſſurum,pacemque initurum Honorio pollicetur. Hi domum
vbi redierunt,& iuſiurandum præſtitum eſt,Sebaſtiani mox caput Imperatori mittitur.
Iouinus etiam ipſe ab Adaulpho obſeſſus ſe dedidit, miſſuſque ad Imperatorem eſt:
quem Dardanus Præfectus ſua manu percutiens, interimit. vtriuſque caput extra *m*
Carthaginem palis infixum: vbi & Conſtantini ac Iuliani antea reſectum; Maximini
item & Eugenij,qui ſub Theodoſio magno tyrannidem affectantes, eundem ſunt exi-
tum ſortiti. Poſtulatum eſt ab Adaulpho, ſtudio maximè Conſtantij, eius qui illam
poſtea vxorem duxit, Placidiam [quam apud ſe Romæ captam habebat, Honorio fra-
tri]vt redderet. Sed quod Adaulpho promiſſa,præſertim de curanda annona, perfecta
non fuiſſent, neque ipſam reddidit, & pacem bello commutaturus videbatur. Adaul-
phus ergo,cùm Placidia repeteretur, frumentum viciſſim ipſe promiſſum petiit. Cu- 108
ius conferendi,etſi qui promiſerant copiam nullam haberent,nihilo tamen ſecius con-
ſentiunt,.ſi Placidiam reciperent, accepturum. Ad quæ ſimili ferè & ipſe Barbarus ſi-
mulatione vtebatur. Maſſiliam interea,ſic dictam vrbem profectus,dolo eam interci-
pere ten-

a. *Omnino* Βρεττίας *legendum hîc.*

b. *Ex vana ſcilicet gentium ſuperſtitione.*

c. *De* Domeſticis *videndus Curopalat. libello de official. Conſtantinop. Briſſon. in Lexico, & alii.*

d. *Idem qui Placidiam poſtea coniugem accepit.*

e. *Verenianum ac Didymum intelligit, de quibus Zoſimus atq; Sozomenus, & ex his Sigon. lib. 10.*

f. *Ad Mincium flumen Sigon.*

g. Nonniohiã *Car. Sigon. vocat.*

h. Moguntiacum *debebat ſcribere Olympiod.*

i. *Al.* Aſarus, *inf. apud Zoſimum pag. 147.*

k. *Pro* σάκκοις *lego* σάκοις, *vel* σάκεσιν.

l. Ῥηγῶν *Latina voce dixit.*

pere tentauit: sed à Bonifacio, nobilissimo viro vulneratus, & vix saluo capite fugiens, in sua se tentoria recepit; vrbe omissa, quæ lætitiæ plena, laudibus ac bonis ominibus Bonifacium est prosecuta.

OLYMPIODORVS.

Adaulphus idem de Placidiæ nuptiis satagens, Constantio eam postulanti grauiores prætexit postulationes: vt si compos illarum non fieret, illa iustè retenta videretur.

Constantius olim designatus, Consul aliquando Rauennæ creatur, cum quo Constantinopolitanum consulatum Constans gerit. Auri vis iusta, & sufficiens ad consulatus *a* sumptus tolerandos, reperta in Heracliani *b* bonis, qui *c* tyrannidis affectatæ nomine est interemptus; etsi tamen tantum pecuniæ repertum non est, quantum speratum erat. Auri enim nondum duo millia [denariorum] inuenta, & immobilium insuper bonorum ad bis mille libras. quas quidem facultates omnes vna postulatione ab Honorio Constantius accepit.

Erat ipse Constantius, cùm prodiret, subtristi vultu ac tetrico, ingentibus oculis, sublataque ceruice, & plano capite, inclinans se omnino in equi, quo vehebatur, collum; & sic huc illuc obliquè torquens oculos, vt, quod veteri verbo dicitur, *d imperio digna forma* omnibus appareret. In cenis tamen atq; symposiis, iucundus adeò ciuilisque fuit, vt & cum mimis interdum ad mensam ludentibus contenderit.

Adaulpho, studio ac consilio Candidiani, nuptiæ cum Placidia conueniunt. Ianuario mense nuptiis dictus dies, *e* Narbone Galliæ vrbe, in domo Ingenij cuiusdam, primarij eius vrbis viri. Hic digniore loco residente Placidia *f* in atrio, Romano more adornato, habituque regio, assedit ipsi & Adaulphus læna indutus, omnique alio amictu Romano. Inter alia nuptiarum dona, *g* donatur Adaulphus etiam quinquaginta formosis pueris, serica veste indutis, ferentibus singulis vtraque manu ingentes discos binos: quorum alter auri plenus, alter lapillis pretiosis, vel pretij potiùs inæstimabilis, quæ ex Romanæ vrbis direptione Gotthi deprædati fuerant. Hinc versus canuntur epithalamij, Attalo præcinente, dein *h* Rustacio atque Phœbadio, nuptiisque finis datus, lusu gaudioque ingenti Barbarorum simul, & Romanorum, qui cum iis erant.

Post Romam à Gotthis captam, Albinus vrbis Præfectus, quòd iam eadem ad pristinum rediret statum, scripsit non sufficere præbitam populo *i* partem, multitudine iam aucta ciuitate. additque vno die numerum initum esse ciuium quatuordecim millium.

109 Adaulphus, nato sibi è Placidia filio, cui Theodosio nomen dedit, Romanam amplius rempublicam amare videbatur. Verùm Constantio, eiusque asseclis repugnantibus, eius & vxoris Placidiæ, [pacis ineundæ] conatus frustra fuerunt. Extinctum autem postea infantem vehementer vterque parens luxit, argenteaque capsa conditum, iuxta *k* Barcinonem in templo quodam sepelierunt.

Interficitur deinde & Adaulphus ipse (dum equos suos in stabulo, de more, contemplatur) à Gottho quodam eius domestico, Dobbij nomine, cùm hanc veteris odij vindicandi occasionem ille captasset; huius enim prior dominus, Gothicæ partis rex, fuerat ab Adaulpho è medio sublatus. exinde Dobbium receptum Adaulphus in suam familiam adsciuerat: qui in vltionem prioris domini, alterum hunc, iniecta manu violenta, sustulit. Moriens Adaulphus fratri suo iniunxit, Placidia vt [Honorio] redderetur; vtque, si quo modo possent, Romanæ sibi gentis concordiam [Gotthi] societatemque conciliarent. At qui successit Sari frater Singirichus (studio potius ac vi, quàm successione, aut lege creatus) Adaulphi è priore coniuge liberos, vi è sinu Sigesari Episcopi abreptos, occidit; atque ipsam Placidiam reginam, in Adaulphi scilicet contumeliam, pedibus ante equum vnà cum ceteris captiuis ambulare coëgit, idque toto illo spatio, quod est ab vrbe ad duodecimum vsque lapidem. Septem ille dies cùm imperasset, interemptus est, & Gotthorum dux *l* Valias constituitur.

Refert hic scriptor, audisse se è Valerio clarissimo viro, *m* de argenteis statuis ad Barbaros arcendos inauguratis. Nam Constantij, inquit, Imperatoris temporibus, Præfecto in Thracia Valerio, indicium factum thesauri reperiundi. Valerius verò ad locum accedens, sacrum illum esse religione ex incolis cognouit, & antiquo ritu statuas ibidem consecratas. Retulit hæc ad Imperatorem, rescriptumque accepit, quo iubebatur indicata illa bona tollere. Igitur effosso loco, tres solidæ ex argento fabri-

catæ

a. Quos & in Dionis Caßii consulatu tolerasse Alexandrum Seuerum sup. retulit pag. 52.

b. In fiscum redactis, vt patet ex l. 21. de pœn. Cod. Theod.

c. Vid. Oros. lib. 7. cap. 42.

d. Eurip. in Phœnißis. Πρῶτον μὲν εἶδος ἄξιον τυραννίδος.

e. Foro-Cornelii ait auctor Miscellæ Paul. Diaconus lib. 13.

f. ἐν παστάδι.

g. δωρεῖται ν' εὐειδεῖς νεανίας. Donat *etiam reddere poßis.*

h. Al. Rusacio, *malim tamen* Rusticio.

i. Subaudi Frumenti publici, *quod viritim publicè populo Rom. distribuebatur. de quo multa in Impp. rescriptis.*

k. Græcè est περὶ τῆς Βαρκέλλωνος, *vt hodie nominatur: antiquitus verò* Barcino, *Plinio, & Paulino.*

l. Sigon. & alij, Vallia *ediderũt.*

m. Commendare conatur homo Ethnicus suam superstitionem.

OLYMPIODORVS.

catæ repertæ sunt statuæ, specie barbarica sitæ, & vtroque brachio ansato, veste præterea variegata barbarico ritu indutæ, & comam capite gestantes, atque in septentrionem, quæ Barbarorum regio est, obuersæ. Quæ simulatque statuæ sublatæ sunt, paucos post dies, Gotthorum primum gens vniuersam incurrit Thraciam; futuræque post paulo erant Hunnorum, ac Sarmatarum incursiones in Illyricum, & ipsam Thraciam: vti Thraciam inter & Illyricum sita sunt hæc consecrationis loca, & trium statuarum numerus, aduersus omnes gentes barbaras inauguratus videbatur.

De sua scriptor hic nauigatione refert, multa se aduersa pertulisse. Athenas quo- 110
que appulisse tradit, suoque studio & cura ad sophisticam etiam sedem euectum Leontium, tametsi id ille nequaquam vellet. Sed & de *a* Pallio sophistico memoriæ prodidit, nemini, (præsertim verò extero homini) Athenis id gestare licuisse; nisi Sophistarum suffragio eius gestatio illi concessa, dignitasque ista sophistarum legum ritibus esset cõfirmata. Ritus autem, qui peragebantur, tales erant. Primùm ad publicum balneum deducebantur qui nouitij aduenissent, siue parui, siue grandiores: atque inter hos etiam ij qui per ætatem ad pallium sumendum apti erant, quos in medium protrudebant scholastici, à quibus deducebantur, deinde aliis præcurrentibus atque prohibentibus, aliis protrudentibus, & contra tendentibus: quotquot autem prohibebant vociferantibus: *Sta, Sta, non lauat*: nihilominus tamen in certamine ij videbantur obtinere, qui in honorem Scholastici, quem deducebant, obsistentes retrudebant. Tandem post longam moram, multamque ob illata ex more vltro citroque verba contentionem, is qui deducitur, in calidam cellam inducitur, ibique abluitur. At postquam se induit, pallij dignitatem accipit, atque exinde cum pallio è balneo, celebri & honorifica stipatus pompa, digreditur, decretis luculentis sumptibus in scholarum antistites, qui dicuntur *b* Acromitæ.

a. Vide B. Greg. Nazianz. orat. 20. quæ est de B. Basilio Magno, post init. Eunap. quoq; initio Proæresii, & Io. Gorop. Becanum lib. 4. Origin.

b. οἱ μείζονες Hesychio, & quasi superiores.

Vandali Gotthos appellant *Trulos*: propterea quòd hi enecti aliquando fame, tritici trulam à Vandalis aureo vno redimerent. trula verò nondum tertiam sextarij partem capit. Dum Vandali Hispanias vastassent, qui in muratas se vrbes Romani receperant, eò inediæ adacti sunt, vt inuicem se laniando edere cogerentur. Ibi mulier vna, quatuor liberorum mater, omnes deuorauit; ad singulos prætexens, reliquos se alere, ac saluare velle, donec omnibus absumptis lapidibus à plebe obruta est.

Euplutius Magistrianus ad *c* Valium Gotthorum Præfectum mittitur, qui pacis fœdera iniret, Placidiamque reciperet. Ille verò commodè recepit, missaque frumentatione sexcentorum millium, Placidia Euplutio tradita, ad Honorium fratrem remittitur.

c. Sup. Valiam *vocauit, pag. 109.*

Cùm Athenis inquiri cœptum esset, quonam modo conglutinari possent libri, discere quærentibus modum glutinis, Philtatius, scriptoris huius socius, in re litteraria bene industrius, ostendit, quare & honoris gratia statuam illi ciues collocant.

De Oasi auctor multa narrat incredibilia. De eius primum temperie: & quod sacro ibi morbo non modo nulli laborent, sed etiam si qui aliunde adueniant, eo liberentur, ob benignam aëris temperiem. De copiosa deinde quæ ibidem est arena, deq; puteis, qui fossione ad ducentos & trecentos, nonnunquam verò etiam ad quingentos cubitos facta, scaturiginis riuos per orificium effundunt: vnde per vices ij, qui communi labore opus fecerunt, hauriunt, & arua sua rigant agricolæ. *d* Arbores perpetuò ibi poma ferre, & frumentum illic natum omni frumento esse præstantius, niueque candidius. Interdum bis quotannis hordeum ibi seri, milium autem perpetuò ter. Rigare incolas rusculа sua, æstate tertio quoque die, hyeme, sexto, atque hinc tantam terræ fertilitatem conciliari. Nunquam ibi cœlum nubes contrahere. Ad hæc de horologiis, quæ ibidem conficiuntur. Oasim memorat insulam olim fuisse, atque à continente diuulsam; eandemque ab *e* Herodoto vocari *beatorum insulam*: ab *f* Herodoro autem eo qui Orphei ac Musæi conscripsit historiam, nominari *g* *Phæacidem*. Insulam ante fuisse ex eo coniecturas ducit, quòd testæ marinæ, & ostrea lapidibus adhærescentia, in eo monte inueniantur, qui ex Thebaide in Oasim ducit. Deinde etiam, quod perpetuò copiosa ibi arena scatet, tresque Oases replet. Nam etiam ipse *h* tres Oases esse tradit. duas magnas, exteriorem vnam, alteram interiorem, è regione sibi inuicem oppositas

d. Al. Zosim. lib. 5. nec arborem ibi vllam, nec domicilium esse. Vide Notas D. Baron. ad Martyrolog. 12. Iunij.

e. Thaliâ.

f. E cuius item libris τῶν κατὰ Ἡρακλέα, frequentia passim adducuntur testimonia.

g. Alia est Homeri Φαιακία: quæ ceteris Corcyra *dicitur.* *h. Vt antea Strabo lib. 17. Geograph. vbi* Ἀυάσεις *vel è M.SS.* Αὔασεις *legitur: Stephano* Αὔασις.

positas, centum miliarium spatio interiecto, cum tertia parua, longo interstitio ab alteris duabus separata. Insuper hoc etiam argumento insulam fuisse tradit, quod sæpenumero accidit, vt pisces ab auibus eo delati visantur, aut certè arrosorum piscium reliquiæ: vt inde coniectare liceat, non admodum longè abesse mare. [a] Ait autem & Homerum ex vicina huic Thebaide genus ducere.

Honorius Aug. vndecimum, & Constantius iterum Consules creati, Placidiæ nuptias conciliant. Sed has ipsa nuptias cùm vehementer detrectaret, effecit vt [b] ipsius famulis indignaretur Constantius. Tandem nihilominus ipso quo consulatum iniit die, manu ipsam arreptam Honorius Imp. frater eius inuitam Constantio in manum tradit, nuptiæque splendidè celebrantur. Hinc nata filia, quam Honoriam nominarunt: filius item, cui Valentiniano nomen datum, qui superstite etiamnum Honorio, *Nobilissimus* dictus, impellente fratrem Placidia. Quin & mortuo Honorio, disiectaq; Ioannis tyrannide, Romanorum idem Augustus creatus est. Constantius verò Honorij in Augustali imperio collega fit, ab illo quidem ipso, sed penè repugnante, cõstitutus.
112 Placidia quoque *Augusta* à fratre & marito dicta est. Dein ad Theodosium, qui fratre Honorij genitus Orientis partibus Augustus imperabat, de Constantij Imp. electione nuntius mittitur, minimeq; receptus est. Hinc morbum Constantius contraxit, suscepti pœnitens imperij, quòd non iam (vt antea) eundi redeundiq;, quo & quando vellet, libertas esset, neq; ludicris, vt moris eius erat, operã dare iam Imperatori permitteretur. Igitur septimo imperij mense (quemadmodum & insomnium sic indicauerat: *Sextus abiit: Septimus inchoatur.*) pleuritide extinctus est. extincta simul cum ipso in Occidentem ira, atq; expeditione, quam quòd ad imperij societatem admissus non esset, animo agitabat. Valia Præfecto [Gotthorũ] morte absumto, imperium Teuderichus suscepit.

Scriptor varia maritimo itinere passus, vix saluus euasit. Vbi & prodigiosa quædam de [c] sidere commemorat, in ipsum nauigij malum magno cum pondere ingruente, vt iam mergendi viderentur. *Vraniam* verò meteoron illud à nautis appellatum. Refert de psittaco, quo cum annos ipse viginti vixerit, vt nullam ferè humanarũ actionum, quam non imitaretur, omiserit. Saltabat enim, & canebat, & suo quemque nomine compellabat, aliaque id genus exprimebat.

Refert item historicus, cùm apud Thebas & [d] Soënem lustrandorum locorum cognoscendique studio versaretur, fama excitatos Præfectos ac vates eorum barbarorum, qui ad Talmin incolunt, quos *Blemmyas* vocant, ipsius optasse congressum atque colloquium. Abripuerunt itaq; me, ait, vt illas quoq; regiones perlustrarem, in ipsam vsque Talmin, à meis contribulibus quinque dierum interuallo distantem, ad vrbem quæ dicitur *Prima*. Hæc olim prima Thebaidis vrbs, proximè à barbarico solo aberat, eamq; ob causam à Romanis Latino vocabulo *Prima* nominata. quo etiam nunc nomine vocitatur, quamuis longo iam tempore barbari eam sibi vindicarint, cum aliis quatuor opidis Phœnicone, Chiride, Thapide, & Thalmide. In hac regione Smaragdi se fodinas reperisse scribit: vnde Ægyptiorum regibus olim Smaragdi illa tanta copia suppeditabat. Et hæc quidem barbarorum vates inspicere inuitabant: Verùm id sine bona regis venia non licebat.

De Libanio quodam admiranda refert, Asianum genere hunc, Honorio & Constantio Imperatoribus Rauennam venisse, summumq; veneficum ac magum fuisse. Dicit enim professum esse, admiranda posse se absque armatis hominibus aduersus barbaros patrare. At cùm deinde experimentum promissi dedisset, & fama longius manans ad ipsas vsque Placidiæ aures rumorem detulisset, necatum illum esse, comminante Placidia coniugi Constantio diuortium, nisi è viuis tolleretur Libanius præstigiator atque infidelis.

113 Constantius genere Illyrius fuit, è Panæso vrbe Cadiæ, qui multis obitis iam inde à Theodosij magni temporibus militiæ muneribus, ad summum tandem, vti diximus, imperij apicem euectus est. Is cum cetera fuit laude dignus, tum quòd auri nulla cupiditate flagraret, antequam quidem Placidiæ coniungeretur. nam ea vxore ducta, pecuniarum auidus euasit. Ipso ergo mortuo, cum postulatis homines Rauennam vndique confluxerunt, quos bonis ille per iniuriam exuisset. verùm Honorij, inquit, lenitas, & Placidiæ cum eo arcta nimis familiaritas, frustra vt essent hæ querimoniæ, omnisq; adeò iuris vis ac potentia, effecit.

a. Ex Calasiris quoque sententia apud Heliod. in Æthiopicis lib. 3.

b. κατὰ τῶν αὐτῆς θεραπόντων.

c. Hispani nautæ Sant Telmo *appellare solent.*

d. for. Syenem.

Honorij erga sororem insita affectio tanta fuit, ex quo Constantius eius maritus vita decessit, vt perditè nimis amando,& assiduè os eius osculando, turpis apud multos consuetudinis suspicionem non effugerit. Sed hic amor in tantum breui verrit odium, allaborantibus *a* Spadusa,atque Elpidia, Placidiæ nutrice, quibus illa tribuebat plurimum; adiutante item ipsas Leonteo illius *b* curatore, vt & seditiones Rauennæ frequenter exsisterent (adhærebat enim ipsi adhuc barbarorum turba, cum ex Adaulphi,tum ex Constantij Imperatoris coniugiis) & vulnera etiam vtrinque inferrentur. Donec tandem ob eas ipsas inimicitias, & priori amori par nunc odium, Constantinopolim Placidia, fratre præualente, cum liberis ablegatur. Solus Bonifacius fidem illi seruans,cùm ex Africa,cui præerat, pecuniam,vt poterat, submisit, tum ad alia ei obsequia præsto fuit. Qui post etiam,vt ad imperium hæc rediret,nihil non fecit,tulitque.

a. Lego Σπαδούσης, dum quid certius reperiam.

b. Palatii *forsitan, qui* Curopalates *quoque appellatus. Vide & Brisson. Lexicon.*

Honorius aquæ intercutis morbo correptus, *c* ante diem VI. Cal. Septemb. vitam finiit, missæque in Occidentem litteræ; Augusti mortem nuntiantes. Quæ dum vltro citroque mittuntur, Ioannes quidam tyrannidem occupauit, atque eius inaugurratione imperij,tanquam ab aliquo futuræ rei oraculo,iactum est: *Cadit,non stat*: quod vulgus dictum inuertens exclamabat: *Stat, non cadit.*

c. Discrepat hic calculus ab aliis. nam XIIX. Cal. Septemb. obiisse Honoriū tradūt Socrates, Prosper, Marcellinus, & Cassiodorus.

d Bonifacius vir erat heroicus,qui cum multis sæpè gentibus barbaris strenuè pugnauit, paucis interdum copiis adhibitis,interdum pluribus, nonnunquam verò & singulari certamine: &, vt verbo dicam, barbaras multas, variasque gentes Africa expulit. Idem iustitiæ vel in primis studiosus,& abstinens ac pecuniarum contemptor fuit, à quo etiam huiusmodi aliquando patratum facinus. Rusticus quidam præstanti forma vxorem suam cum barbaro quodam è confœderatis milite consuescere cognouit, rogauit itaque Bonifacium, dedecus illud familiæ deplorans, vt opem ferret. Ille cognito loci interuallo, & agri nomine, vbi adulterium patraretur, hominem tum quidem dimisit, in posterum diem ad se redire iussum. 114
Noctu autem, insciis omnibus in agrum illum septuaginta stadiis dissitum profectus, deprehensi cum mœcha barbari caput amputauit, eademque domum nocte reuertit. Redeunti dein, vt mandatum fuerat, postridie marito,barbari caput obtulit, percunctatus an nouisset. Ille spectaculo percussus,& quasi sensu motus, mox vbi agnouit, multis iustitiæ causa actis gratiis, domum lætus rediit.

d. Hic B. Augustino perfamiliaris fuit, vt crebræ vtriusque litteræ ostendūt.

E magnis Romanæ vrbis domibus (vt hic refert) omnia intra se vnaquæque habuit, quæcunque mediocris etiam vrbs habere potuit; hippodromum, fora, delubra, fontes,varia balnea. Hinc & scriptor sic exclamat.

Est vrbs vna domus: mille opida continet vna vrbs.

Sed & lauacra publica ingenti prorsus fuere magnitudine, è quibus, quæ *Antoninianæ* nominantur *thermæ*, ad commodiorem lauantium vsum, mille sexcenta habuerunt sedilia, è marmore polito fabricata: Diocletianæ, duplo ferè plura.

Romanæ verò vrbis mœnia ex Ammônis geometræ dimensione, quo tempore Gotthi illam priore incursione infestarunt, viginti & vnius miliaris spatium in circuitu habere comperta sunt.

Multas Romæ familias annuos reditus è bonis accepisse quadraginta circiter auri centenarios,absque frumento & vino,aliisque eius generis,quæ tertiam æquabant auri partem, si venderentur. Alteras verò post has, decem aut quindecim centenarios in censu habuisse. Probum *e* Alypii filium in prætura,quam Ioannis tyranni temporibus gessit, auri centenarios duodecim expendisse. Symmachum verò oratorem, mediocri censu senatorem, ante captam vrbem filio Symmacho præturam gerente, centenarios impendisse viginti. Maximum dein,ex opulentis ac beatis vnum,in filij præturam quadraginta centenarios impendisse. Septem autem diebus sollemnes ludos prætores celebrabant.

Scriptor hic Vlyssem ait,non circa Siciliam, sed ad extremas Italiæ oras oberrasse: & *f* traiecto Oceano ad inferos descendisse, atque in eo mari variis illis erroribus iactatum fuisse. Quod multis confirmare nititur. Nos & *g* alios plures legimus, in his cum illo consentire.

Remissa est Constantinopoli à Theodosio Placidia cum liberis, aduersus *h* Ioannem tyrannum: & illa quidem Augustæ nomen. Valentinianus verò Nobilissimi

e. Al. Olympii.

f. Ex Homeri ipsius sententia Odyss Λ.v.13. ἡ δ' εἰς πείραθ' ἵκανε βαθυῤῥόου Ὠκεανοῖο.

g. In quib. fortè Strabo lib.1.

h. Cuius apud Suid. clementia, prudentia, atque moderatio commendatur.

bilissimi titulum suscepit. Submissus quoque exercitus, bellique Imperator
115 tor vtriusque militiæ, Ardaburius nimirum cum Aspare filio, addito & tertio Candidiano. Ad Thessalonicam [cùm ventum esset] Helion officiorum magister à Theodosio missus, Valentinianum in ipsa illa vrbe Cæsaris veste induit, annos natum non amplius quinque. Cùm autem ad Italiam peruenissent, Ardaburius à tyranni militibus capitur, missusque ad illum *a* amicitiam cum eodem init. Eius interim filius [Aspar] vnà cum Placidia in magna rerum desperatione luctuque versabantur. Sed Candidianus, multis occupatis vrbibus, partaque rebus benè gestis nominis claritate, luctum dissipauit, animosq; reddidit. Cæso dein Ioanne tyranno, Placidia vnà cum Cæsare filio Rauennam iniit. Helion verò magister & patricius Romam inuasit, omnibusque eo confluentibus, Valentinianum iam septennem veste induit Imperatoria; vbi historiæ finis est.

a. φιλιάζει αὐτῷ, cum eodem.

THEODORI MOPSVESTIÆ

De Persarum Magia libri III. LXXXI.

LECTI sunt THEODORI *de Persica magia, & quid hæc à pio cultu differat, libelli tres:* quos Mastubio Armeno, & *a* Chorepiscopum agenti, inscribit. Ac primo quidem libro exponit nefandum Persarum dogma, quod *b* Zasrades induxit; siue de Zaruam, quem principem omnium facit, & *Fortunam* appellat. Hunc libatione oblata vt *c* Hormisdam gigneret, & illum, & *d* Satanam præterea genuisse. De eorum insuper *e* sanguinis mistione. Denique vbi simpliciter impium ac perobscenum dogma ad verbum proposuit, priore illud libro refellit. Reliquis duobus de fidei pia doctrina tractat, ductoque à mundi creatione exordio, ad ipsam legem gratiæ pari modo cursim delabitur.

Hic Theodorus ille Mopsuestias esse creditur. Nestorij enim hæresim, maximè libro tertio, confirmans citat. Quin & peccatorum in pristinum statum restitutionem confingit.

a. Quasi ὁ ἐν χώρᾳ ἐπισκόπος ὤν. Episcopi vicarius, qui etiam ipse Episcopus esset, vt ex Antioch. Conc. constat. Eum hodie Suffraganeum *vulgò appellant. b. Sarades hic legendum doceor ab Agathia lib. 2. de bello Gotth. Vbi hoc item nomine Soroastrem Persarum legislatorem vocatum monet. Gnosticorum hæc omnia deliramenta, è conficto ab ipsis reuelationũ Soroastris libro petita forsitan. c. & d. Ὠρομάζην, seu Ὠρομάσδην, & malum Genium Ἀρειμάνιον puto indicari, de quibus Plutar. libel. de Iside & Osiride. Vide Brisson. Persic. 2. & ibi laudatos. e. αἱμομιξία. Gnosticorum intelligo; Soroastris disciplinam sectantium. Vide nostri Mart. Delrii magic. disquisit. lib. 3. P. 1. Q. 4. sect. 2. Auctoresq; ibi citatos.*

DEXIPPI

De rebus post Alexandrum gestis libri IV. Epitome historica vsque ad Claudij imperium, & Scythica. LXXXII.

LECTI sunt *a* DEXIPPI *rerum post Alexandrum magnum gestarum libri quatuor.* Lecta & eiusdem altera *b Epitome historica, vsque ad imperium Claudii Aug.* summa gestarum rerum capita attingens. *Scythica* quoque eiusdem legimus, quibus Romanorum & Scytharum inter se prœlia, resque memoratu dignas commemorat.

Oratio eius vt nihil habet redundans, ita pompam quandam ac maiestatem affectat. Vnde quis eum iure dixerit alterum esse, sed cum perspicuitate quadam, Thucydidem; potissimum verò in Scythicis illis historiis.

Rerum post Alexandrum gestarum narrationem ab ipso mox regis excessu inchoat, refertque porrò vt ad Alexandri fratrem *c* Aridæum, (qui ex Philine Larissæa Philippo natus fuerat) Macedonum regnum deuenerit; ad illum, inquam, & Alexandri filium, nasciturum ex Roxana, quæ prægnans relicta fuerat; itemque ad *d* Perdiccam & socios, qui Macedonum iudicio, regum nomine imperium procurabant. Narrat de-
116 inceps, vt Alexandri sit diuisum imperium. Asiæ quidem hoc modo. Ptolemæo Lagi F. totius Ægypti, & Libyæ, & omnis vltra hanc regionis Ægypto adiacentis, imperium datum. Cleomenes verò ab Alexandro rege huic Satrapiæ impositus, vicariam Ptolemæo præstare operam iussus est. Laomedon Mitylenæus Syriam tenuit; Philotas Ciliciam; Pithon verò Mediam; Eumenes Cappadociam, & Paphlagoniam; gentesque ad Euxinum pontum sitas, ad vsque Trapezuntem. Antigonus Pamphyliis & *e* Cilicibus præfectus est, vsque ad Phrygiam. *f* Asandro Cares obuenerunt; Lydi verò Menandro.

a. Rhetoris Atheniensis; cui Suid. Herennij cognomentum tribuit. b. Chronicorum huius scriptoris 10. ac 11. librum citauit Stephan. c. Arrianus inf. geminata rr. littera, Arridæum *perpetuò profert, vt & Plut. in Alexandro. d. Vide Arrian. inf. pag. 123. e. Pro his habet inf.* Lyciis *Arrian. pag. 123. & 127. f. Cassandrum apud Iustin. & Curtium leges: vt & in priore imperij Macedonici diuisione apud Arrianum inf. pag. 123.*

DEXIPPVS.

nandro. Leonatus Phrygiam, quæ ad Hellespontum est, obtinuit. Atque ita quidem Asia distributa.

In Europa, Thracia quidem, & Cherronesus *a* Lysimacho cessit. Antipater autem vniuersæ Macedoniæ, & Græciæ, Illyriis item, & Triballis, atq; Agrianis, omnibusque adeò iis, quibus in cōtinente [Europea] fuerat ab Alexandro adhuc superstite cum plena & summa potestate Imperator præfectus. Curatoris porrò officium, quæque ad regiam pertinerent tutelam, Cratero mandata. At *b* quod summum est apud Macedonas dignitatis culmen, Perdiccas Hephæstionis Chiliarchiam tenuit.

Indorum omnium Præfecti Porus & Taxiles fuere. Ac Poro quidem, quæ Indum inter & Hydaspen flumina iacent; Taxili verò reliqua sunt attributa. Pithon *c* alter horum finitimis imperauit, exceptis *d* Paramisadis. Qui verò Indis contermini sunt, sub Caucaseis montibus incolentes, Oxyartæ Bactrio, Roxanes Patri, regendi obtigerunt. Huic Roxanæ filius natus, post Alexandri patris obitum, quem æquè parentis nomine Alexandrum Macedones appellarunt. Arachosiis & Gedrosiis Sibyrtius præfuit. *e* Stalanor Solienfis apud Areos & Drangos regnauit. Philippus Sogdianis imperauit, vt Radaphernes Hyrcaniis, & Neoptolemus Carmaniæ. Persæ Peucestæ paruerunt. Sogdianorum quippe regnum Oropius tenuerat, non à patre relictum, sed ab Alexandro acceptum. Qui postquam in eam calamitatem incidit, vt perduellionis reus regno exuendus esset, communicatum cum *f* alio horum [Sogdianorum] imperium tenuit. Babyloniorum verò, eiusq; regionis quæ *g* media Tigrim inter & Euphratem fluuios sita est, ita distributum imperium, vt illis quidem Seleucus, Mesopotamiæ verò Archelaus imperaret. Hic itaque gentium, earumq; Præfectorum catalogus, postquam Perdiccas ab Alexandri excessu imperia distribuit. In ceteris autem plerisque narrationibus, æquè vt in his, cum Arriano plurimum Dexippus consentit.

DIONYSII HALICARNASSEI

Historiarum libri XX.

LEGIMVS DIONYSII *Halicarnassei* Alexandri F. *historiarum libros a viginti.* Incipit ab Æneæ, capta iam Troia, in Italiam aduentu, pergitque singulatim narrare *b* Romam conditam, Romuliq; & Remi ortum, & ordine deinceps vniuersa vsque ad Romanorum cum Pyrrho Epyrotarum rege bellum (quod ipsum quoque describit) definitque in Olympiadis CXXVIII. annum tertium: à quo tempore historiam inchoasse refert Polybium Megalopolitam. 117

Claruit hic scriptor Augusti imperio. nam finito iam intestino bello, quod Augustum inter & Antonium exarserat, in Italiam adnauigauit. Vbi cùm annos duos & viginti (vt ipse ait) vixisset, & Latinam linguam accuratè [homo Græcus] *c* didicisset, omnemque adeò antiquitatem rerum Romanarum vestigasset, paratis denique vniuersis scribendæ historiæ necessariis, ad rem ipsam aggressus est.

Stylus eius atque dictio, quæ nouatorem deceat; & verò per insuetam vulgò viam orationem impellit. At rerum singularum minuta explicatio & sensus, illi quandam simplicitatem adfert, & ne ad ingratum sermonē atq; asperum abripiatur, vetat. Digressionibus vtitur non raro: quare historiæ fastidium leuat, reficitq; lectorem interdum, ac retinet. Vt autem verbo expediam, orationis elegantia rerum particularium narratione & digressione temperata, dictionem in asperitatem abituram, lenit.

EIVSDEM

Historiarum Synopseos libri V.

LECTA est eiusdem *librorum viginti historiarum a Synopsis*, quinque ipsa libris comprehensa: in qua, vt se ipse vincere elegantia videtur, ita quoque omni exutum iucunditate putes. Quæ tamen res ad vtilitatem magis facit, dum nihil præter necessaria orationi interserit. Dicas eum tanquam regem cum imperio ius dicere, & temperato concisoq; dicendi genere, ad hæc etiam compositione ac dictione ipsa *b* vocis quandam imaginē edere, vt durior quodammodo ex eo ad audientiū aures deferatur, quod genus orationis compendio satis aptum, perfectæ atq; integræ historiæ minimè conueniat.

Illud

a. Horum triumuiratum conferas licet cum Arriano inf. pag. 123.

b. Iungo hæc cum Perdiccæ dignitate, secutus Arrianum inf. pag. 123. & ita exigunt res de Perdicca scriptæ.

c. Non ille, cui sup. Mediam obuenisse retulit: sed quem Agenoris F. facit Iustinus, & Arrianus inf. pag. 127.

d. Parapamisadas *leges inf. apud Arrianum pag. 127.*

e. al. Stanosor,

f. Cum Philippo nimirū, cui iam mox Sogdiani attributi legebantur.

g. Vnde & Mesopotamia dicta est.

LXXXIII.

a. Vndecim hodie dumtaxat leguntur. Vide quæ de hoc scriptore toto primo operarum libro edidit H. Steph. in edit. Dionys. Lugdunensi. Vide & Francofurd. edit. Græcolat.

b. Vt & Appian. Alexandr. pag. 23. Et Sex. Aurelius Victor in origine gentis Rom. Dion itē Cassius sup. pag. 52.

c. Idē de se Plut. testatur initio Vitæ Demosth & de Diodoro Siculo Photius sup. pag. 51.

LXXXIV.

a. De qua Henr. Steph. cap. 5. & 7. Operæ suæ I. in hunc Dionys.

b. ἠχώ τινα.

Illud apparet, scriptorem hunc Dione Cassio, & Appiano Alexandrino, Romanarum quoque rerum historicis, priorem ætatem fuisse.

HERACLIANI EPISCOPI CHALCEDONIS

Contra Manichæos libri XX.

LXXXV.

LECTI sunt *a* HERACLIANI *Chalcedonensis Episcopi aduersus Manichæos libri viginti.* Oratio illi concisa, minimè redundans, atque sublimis, non absque perspicuitate, quam granditas temperat. Atticismum enim cum familiari sermone admiscet, ac veluti puerorum præceptor, in certamine, plusquam Atticismo, vt sic loquar, contendit.

Euertit vero id, quod *b* Manichæi appellant, *Euangelium*, & *Gyganteum librum*, atque *Thesauros.* Recenset item eos, qui ante se in Manichæorum impietatem calamũ strinxerunt. Hegemonium nimirum, qui *c* disputationem Archelai aduersus ipsum [Maneten] perscripsit: & *d* Titum, qui cum se putauit contra Manichæos scribere, in *e* Addæ magis libros scripsit. Adhæc & *f* Georgium Laodicensem, qui eadem fere, quibus vsus est Titus, argumenta *g* pro veritate adhibet. Præterea *h* Serapionem Episcopũ Thmueos. Denique & *i* Diodorum illum, qui libris quinque & viginti cum Manichæis certauit. quorum septem prioribus putat quidem *k* *Viuidum* se Manichæorum *Euangelium* refellere: at non assequitur; dum non illud, sed quod ab Adda scriptum erat, & *Modium* appellatur, euertit: reliquis deinde libris ea sacræ scripturæ loca purè explanans atque declarans, quæ Manichæi ad ea quæ animo concepissent, accommodare solerent. Et hæc de Diodoro. Horum ergo patrum, vt eos pientissimus Heraclianus nominat, facta mentione, quæcunque in ipsis non satis firmiter pronunciata sunt, breuiter confir-
94 mat, quæ prætermissa, piè supplet, quæ satis accuratè prodita, integrè citat, cum nominis honorifica appellatione, additis similiter, quæ sibi in mentem venerint.

Spirat hic vir Philosophicum robur, aliarum quoque artium opibus egregiè instructus. Igitur quæ fabulosè nugantur Manichæi, validissimè euertit, atque ex ipsa etiam rerum, quæ exsistunt, consideratione, fabulosas ipsorum de *Ente* nugas refutat. Scriptum est autem hocce aduersus Manichæos viginti librorum opus ad Achillium quendam, qui id postulauerat, quem & *fidum & charissimum filium* appellat. Perspecto enim Manichæorum impietatem longius serpere, publicis eam scriptis refutari Achillius flagitarat. Et certè ad æternum de hac impietate triumphum, scriptum est hoc opus. Claruit vero hic pientissimus Heraclianus temporibus. * * * * *

g. κατὰ τῆς ἀληθείας. Sed fort. κατὰ τῆς ἀσεβείας, totidem elementis, contra impietatem, *reponendum.* [h] *cognomento, & B. Antonio charum, teste B. Hieron. Catal. cap. 99.* *i* *Metropolis Ciliciæ Episc. Niceph. Vbi Eusebius Phœnix etiam conra hos fertur scripsisse.* *k. ζῶν.*

a. Cuius inf. honorifica mentio inter Patres orthodoxos, pag. 469.
b, Horũ originẽ, Principes & scripta refert B. Cyrillus Hierosoly. Catechesi VI, Suid. in Manes, *& nuper editus Pet. Siculus copiosius in hist. de Manich. hæret.*
c. Cuius specimẽ apud eund. Cyrill. sup. B. Hieron. cap. 72. Catal. legendum.
d. Bostrenum Episc. quem fortes aduersum Manichæũ scripsisse libros, auctor B. Hieron. in Catal. cap. 102.
e. Βυδδᾶν *Cyrillus atque Suidas appellarunt: Niceph. lib. VI. cap. 22.* Addam *cum hoc nostro nominat.*
f De quo Nicephor. sup. & alib.
h. Scholasticũ *lib. VI. cap. 32.*

B. IOANNIS CHRYSOSTOMI

Epistolæ ad Olympiadem, & alios.

LXXXVI.

LECTAE sunt epistolæ S. Patris IOAN. CHRYSOSTOMI, quas iniustè, atque inhumaniter relegatus ad varios misit: in quibus vtilissimæ sunt, quas ad pijssimam Olympiadem Diaconissam decem & septem conscripsit, & ad Innocentium Pont. Rom. quibus etiam quæcumque pertulit, quantum per Epistolam licet, enarrat. Vtitur in his vsitata sibi dicendi forma. Clarus enim est, atque perspicuus, & persuadendi vi cum iucunditate floridus, nisi quod accuratius videantur scriptæ ad Olympiadem litteræ. neque enim ad epistolicum illæ stylum vsquequaque accommodari potuerunt, quòd rerum ista magnitudo scribendi legibus vim adferret, easque ad se pertraheret.

Extant m. s. in Biblioth. Augu.

ACHILLES TATIVS

De rebus Leucippes, & Clitophontis libri VIII.

LXXXVIII.

ACHIL. TATIVS

LEGIMVS ACHILLIS TATII *Alexandrini De rebus Leucippes, & Clitophontis* a *octo libros.* Est vero dramaticum opus, amores quosdam continens intempestiuos. Et dictione quidem ac compositione videur excellere. Claritudinem enim, atque aptam translationem, quoties ea vtitur, adhibet. *b.* Definitæ præterea, & perspicuæ, quæque delectationem adferant, pleræque sunt periodi, auditum quoque consonantia quadam lenientes. Verum obscenissimi eius, & nimis impuri sensus, cum scriptoris sententiam in omni re seria eleuant, tum legere volentibus abominandam fugiendamque reddunt lectionem. Exceptis autem nominibus ferè personarum, & detestanda illa obscenitate, magnam omninò similitudinem videtur in apparatu ac narrationum fictione cum Heliodori dramate habere.

a. Exstant hodie Græcolat. in Germania nuper euulgati. Hunc ipsum scriptorē Christianis tandem sacris initiatum, Episcopū creatum esse memorat. Suid.
b. ἀφοριστικαὶ *quales fort. à M. Tullio* vocatur, certus & circumscriptus ambitus verborum.

GELASII [CYZCIENI] CAESAREÆ PALAEST. EPISC. 119

LXXXVIII.

Historiæ ecclesiast. libri III.

LEGIMVS historiæ forma *Res in Nicæna Synodo gestas, libris* a *tribus.* Refert auctor Hosium Cordubæ Episc. & *b* Bitônem atque Vincentium Romanos sacerdotes, Siluestri Rom. Pontificis legatos, adfuisse, ipsum quoque Eustathium Antiochenum Patriarcham, & Alexandrum Presbyterum Metrophanis Constantinopolitani legatum. neque enim hic, ætate confectus, (centesimum excedebat annum) adesse poterat. Adfuisse & *c* Alexandarū Alexandriæ antistitem, vnà cum Athanasio, qui post etiam ei in episcopatu successit: & præter eos Macarium Hierosolymorum præsulem, cum magna præterea episcoporum ac sacerdotum multitudine. Indictam autem Synodū memorat, anno *d* decimo sexto imperij Constantini; durasseque actiones eius ad vsque eiusdem primum & vicesimum annum cum semestri, vt nimirum *e* sex ipsos annos [Patres] consederint.

a Horum duos nobis Græcè & Latinè dedit Rob. Balforeus. Tertiũ enim loco tres admodū Constātini Imp. epistolas exhibuit. Noster autem Alphons. Pisan⁹ ex hoc opusculo & exēplari quodam Arabico, sanctotorumq́; aliquot Patrum monumentis, quatuor suos de hac Synodo libros contexuit. Franc. Turrianus Canones edidit.
b Βιτῶνα *hunc* video *à Græcis appellari, quem in Latinis codicibus* Victorem *legimus* *c Idem ille qui in demortui Metrophanis locum sustulit, BB. subrogatus, primus est factus Constantinopolit. Patriarch. impietatisq́; antistitem [Arium] oratione sua Athanas. & Greg. Nazianz. auctorib.* *d Balforei, æque ac Pisani edit. sex menses addit, dimissamq́; Synodum ipsis Constantini Aug. Vicennalibus.* *e Alij tres cum semestri annos dumtaxat numerant. D. Baron. Card. To. III. Annal. Ecclesiast.* vno *anno esse absolutam Nicænam pertendit.*

Exturbatum ibi refert Arium, & anathematis fulmine confixum, sed inde iterum conatum impetrare admissionem, tentantibus id sæpe numero Eusebio Nicomediensi præsule, & *f* Eutocio Ariano Presbytero ordinato, quem posteriorem, animam agens Constantia Imperatoris soror, fratri commendarat. Verum etsi Arium isti in ecclesiam reducere conati fuerint, non permisisse tamen diuinam vltionem, hostem hunc ecclesiæ suæ templo sanctiorique adyto insultare, dum lata in eum sententia, in latrinis voluit vitam terminare, eodem illo die, quo die ipse eiusque sectarij & asseclæ statuerant illius reditu Dei Ecclesiam, & sacra profanare. Accidisse autem hunc [impij] è vita excessum loco publico, quòd à foro proximè latrinæ illæ abessent. Constantinum Magnum gauisum scribit, quod integerrimus iudex Deus; controuersiam omnem sententia lata diremisset, misisseque mox ad varios epistolas, quibus iustam de Ario vindictam, velut cippo inscriptam omnibus promulgaret. Ita huius scriptoris narratio consentit cum *g* Athanasio Magno, cum *h* Theodoreto, *i* alijsque plurimis. *k* Nonnullis enim tradere visum, non Constantini Magni temporibus, sed Constantio filio imperante, tam fœdo Arium exitu hominem exuisse. Et hæc quidem liber ille continebat. In *l* alio tamen exemplari, quo eadem prorsus continebantur, hunc titulum libro inscriptum reperi: GELASII CAESAREAE PALAESTINAE EPISCOPI. Ipsa porro dictio ad humilem vilemque stylum plus æquo vergere animaduertitur.

f De cuius fraudibus plura Metaphrast. de gestis Nicænæ Synodi; Tom. IV. Surij.
g Disput. I. aduersus Arianos sub fin. & Epist. ad Serapionem tota.
h Lib. IV. Epitom. cōtra hæret. & Lib. I. hist. Eccles. cap. 13. & 14.
i. In quibus Epiphā. & auctor vitæ Athanasii inf. pag. 782. *k. Metaphrastæ, orat. de gestis Nicænæ Synodi. To. VI. Surij.* *l. Illū forte codicem putat, quem sup. pag. 5. locò 15. recensuit.*

Verum quis hic Gelasius sit, certo non potui cognoscere. Trium enim hactenus Gelasiorum (quos discernere nequeas) Cæsareæ Palæstinæ Episcoporum, vel *m* certè duorum, De duabus naturis in Christo,

m Illustriß. certè Baron. To. VI. ad Ann. Chr. 496. init. eundem demonstrat Gelasium huius histor. & libelli aduersus Anomœos, siue Eutychen. De duabus naturis in Christo, *auctorem esse. Vide inf. pag. 150.*

duorum, libros legimus. Quorum quidem librorum vnus *Aduersus Anomœos* [hæreticos] conſcriptus eſt: reliqui duo, res continent Eccleſiaſticas, alteriusque horum iam
120 modo eſt à nobis obiter facta mentio: cuius ſanè titulus (vbi quidem illum adſcriptum inuenimus) is eſt, quem antea diximus: GELASII CAESAREAE PALAESTINAE EPISCOPI ECCLESIASTICÆ HISTORIÆ LIBRI TRES.

Operis autem ipſius principium eiusmodi eſt: *Quæ in ſancta, magna, & vniuerſali Epiſcoporum Synodo, ex omnibus, vt ſic dicam, Romani orbis prouinciis, ipſaq; adeo Perſide congregata*, & reliqua. Definitque in Conſtantini Magni obitum, quando *a* diuino remiſſionis [peccatorum] lauacro ſuſcepto, vitæ huius maculas, quas communi mortalium ſorte contraxiſſe oportuerat, vna eluit. Baptiſmate vero tinctum refert ab Orthodoxo ſacerdote, ſacroque ritu, non, vt quidam prodiderunt, ab hæreticorum aliquo. Longiorem autem hanc baptiſmati obueniſſe moram, quod ipſis Iordanis fluminis aquis tingi vehementer optaſſet.

Affirmat hic ſcriptor, ſub Baſiliſco, qui Zenone pulſo *b* tyrannidem occupauit, vixiſſe ſe *c* ac legiſſe Concilij acta in *c* antiquis membranis conſcripta, dum adhuc paternis in ædibus verſaretur. Ex horum itaque memoria, & ex alijs præterea ſcrtptis, vtilia quæque colligendo, hiſtoriam compoſuiſſe. Meminit inſuper, laudatque dicta quædam Gelaſij cuiusdam, *d* quem ipſe Gelaſium, *Ruffinum* quoque nominat. *e* Suam porro patriam eſſe ait Cyzicum, Patremque vnum de *f* presbyteris ibidem exſtitiſſe. Sic libri huius loquitur ſcriptor, atque hæc liber ipſe commemorat.

a. Euſebij errorē, à multis pridem Græcis Latiniſq; ſcriptoribus refutatū, ſequitur hic Gelaſius: & hæc forſitan cauſa omiſſi in Mſ. tertij huius hiſt. libri. Vide Bar. Card. To.III. ad A.Ch.CCCXIV. b. Ann. Chri. CCCCLXXVI. c. Quæ fuiſſent Dalmatij, Cyzicenorum quondam Archiepiſc. cuius & Socrates meminiſſe videtur lib. VII. cap. 28. d. Lib. I. cap. 7. init. Ὃν ἐμοὶ Ῥουφῖνον, ἤγουν Γελάσιον. e Initio Præfationis. f Ante ſacerdotium tamen in coniugio noſtrum Gelaſium eſſe genitum tibi certum ſit.

GELASII CÆSAREÆ PALÆSTINÆ EPISC.

Prooemium in additamentum ad Eccleſiaſt. hiſtoriam Euſebii Pamphili.

LXXXIX.

IAM alter [Rerum Eccleſiaſticarum, de quo ſupra commemini] liber, hunc titulum præfert: *Prooemium Epiſcopi Cæſareæ Palæſtinæ in ea, a quæ ad Eccleſiaſticam hiſtoriam Euſebii Pamphili adiiciuntur*. Incipit verò hoc modo: *Cæteros quidem, qui ad ſcribendum animum appulerunt, quiq; rerum geſtarum hiſtorias memoriæ prodere ſtatuerunt*, & quæ ſequuntur.

Prædicat ſe auunculum habuiſſe Cyrillum Hieroſolymorum Epiſcopum, qui & ſibi ad hæc ipſa ſcribenda auctor fuerit. Alibi autem legendo hoc quidem comperi, Cyrillum ipſum cum hoc Gelaſio Ruffini Romani hiſtoriam in Græcum vertiſſe ſermonē, non vero propriam ſuam aliquam condidiſſe. Illud certum, Gelaſium hunc, quando Cyrilli Hieroſolymitani æqualis fuit, proximo illo eſſe ætate priorem. Et hic certè Gelaſius diſerta quoq; dicendi forma ab illo diſcrepat: quamquam vterq; longe eſt eo, qui aduerſus Anomæos ſcripſit, inferior. Qui quidem Epiſcopus & ipſe eiusdem Palæſtinæ inſcribitur, ſed dictione ac varia doctrina, logiciſque rationibus (quibus tamen, neſcio qui, non aptiſſimè eſt vſus) cæteros duos, qui inferiorem ordinem dicendo tenuiſſe viſi ſunt, multo interuallo reliquit. An verò horum aliquis hæc idem conſcripſerit, & opportunè collegerit, addideritque reliqua, cognoſcere nondum potui.

quem ego numerum, primū omiſſum, deinde adſcriptum, loco nō ſuo, huc traducendum putaui. a. à Ruffino, puta: qui ad hanc hiſtor. latinam à ſe factam, duos adieciſſe libros, decimum atque vndecimū, legitur ap. Gennad. de ſcriptorib. Eccleſ. cap. 17. & ipſemet Ruffin. profitetur ad finē lib. IX. Euſebij enim X. libros in nouem contraxerat. b. Eundem hunc ſtatuo Gelaſium, quem Niceph. lib. XII. cap. 11. inter laudatos epiſcopos numerat, tertium ab Euſebio Pamphili, & Acacij ſucceſſorem. Quem item egregiè laudat, Theodoret. Eraniſtæ Dial. I. citata eius concione apparitionis Domini. & B. Hieron. in Catalogo cap 130. vbi Euzoio ſucceſſiſſe dicitur, quem Niceph. quod ſede pulſus fuerit, non retulit in cenſum Epiſcop.

121 # LIBANII SOPHISTÆ

Orationes & Epiſtolæ.

XC.

LECTI ſunt *a* LIBANII *tomi duo*. Is in fictis ſuis, quasque exercitationis tantum cauſa ſcripſit, Orationibus, ſe ipſo eſt, quam in alijs præſtantior. Nimis enim diligens ac curioſus dum eſſe vult, natiuam effuſamq; ſermonis (vt ita dixerim) gratiam ac venuſtatem in illis alijs corrupit, atq; in obſcuritatem delapſus eſt, multa quidem interpoſitionibus

a. De quo Suid. legend.

LIBANVIS.

a. Laudat & has Eunapius in Libanij vita: nosq; trecentas fere ineditas reperim⁹.

tionibus obscuriora reddendo, quædam etiam ablatis necessarijs. Regula est alioqui hoc in genere, ac norma sermonis Attici. Clarum item habet in *a* epistolis scribendis nomẽ: Multaque & varia circumferuntur ab eo conscripta.

XCI.

ARRIANI

De Alexandri Magni rebus gestis libri VII.

a. Exstant Græcè & Latinè ab H. St. excusi, cũ Indica historia, quam aliqui IIX. hic librum faciunt.

b. Emenda ex editis, & ex Strab. Stephano alijs, Pasagardis.

c. Q. Curtius extremo lib. 8.

d. al. Ascanorũ.

e. al. ὑδραώτην.

f. al. Hypasis, *vt Plin. & Solino. Item Ptolem.* Bybasis, *& Stra.* Hypanis.

LEGIMVS ARRIANI *De rebus gestis Alexandri Magni libros a septem.* Refert ipsum cum Atheniensibus, cæterisq; Græcis, Lacedæmonijs exceptis, fœdus iniuisse, ac dehinc in Asiam traiecisse, prœlijsq; Persas fregisse, & ad Granicum quidem Darij Satrapas, copias ducentes equitum viginti millia, pedites pæne totidem, omnes debellasse: ad Issum vero Darium cum exercitu fudisse fugasseq;, & liberos, atque adeò vxorem cepisse. In Arbelis, siue in Gaugamelis tandem & ipsum Darium superasse, & hũc fugientem à suis occisum esse. Suffectum deinde ab ijsdem in Darij locum regem Bessum, æquè postmodum ab Alexandro captum, & ob audacem in Darium iniuriam ludibrio affectum, vitaq; priuatum. Adhæc septies Alexandrum inter pugnandum fuisse vulneratum, regiasque in *b* Pagasis opes sustulisse. Cum item persuasum ei esset Philotam insidias moliri, cum parente Parmenione interficiendum ipsum curasse. Sogdianorum quoq; regnorum potitum esse, & Asiæ Scythas prœlio vicisse. Clitum ab Alexandro potu correpto, interemptum, magnumque mox eum facti, vt ad sobrietatem redierat, mœrorem ostendisse: adhuc & Alexandro etiamnum puero structas fuisse insidias, pœnasq; idcirco irrogatas. *c* Petram illam, quæ in Sogdiana regione est, occupatam esse, capta Oxyarti, qui regioni illi imperitabat, coniuge, vnà cum Roxana filia, quam post Alexander vxorem ritè duxerit.

Alexandrum ex Bactris ad Indos profectum, pugna illos superasse, vrbesq; eorum plurimas obsidione cæpisse: in his & Aorno (quæ dicitur) occupata, in *d* Asacanorum prouinciam peruenisse. Nauibus præterea Indo flumine constrato, traiecisse, & Porum Indorum regem vno deuictum prœlio, viuum cepisse, humaniterq; complexum, latius etiam quam antea regnare iussisse. Indos fluuios, non secus atque Nilum æstate augeri, hieme verò minui memorat. Refert item alium quendam Porum, Indis quoq; imperantem, quem & facinorosum fuisse ait. Alexandrum verò dum hunc persequitur, *e* Hydaspen fluuium transiuisse, eiusque accolas Indos bello superasse: horum quo-
que opida ingentia, & frequẽter habitata armis cæpisse, tetendisseq; porro ad *f* Hypha- 122
sim flumen: quod dum transmittere Alexander pararet, tumultuari militem cœpisse, quòd nec labores assiduos tolleraret, nec belli requietem, finemq; expeditionis videret. hac de causa, relicta India, reuerti coactum Alexandrum. Atque hic quintum librum scriptor clausit.

g. De quo frequens apud Strab. mentio.

h. Aperuisse cõmemorat Q. Curtius libro X. vid. Strab. lib. 15 sub fin.

i. Sphingen *dictum auctor est Plutarch. in Alexandro. A Græcis vero* Calanũ *vocatum, quòd Indico sermone* Kale, *id est* salue, *accedentes salutasset. Plura in notis ad Græcum exemplar. quibus adde Philonis locum insignẽ libello, Quod omnis probus liber, & Aelian. lib. 5. Var. hist. cap. 6. & Claud. Guichardi Funeral. li. 3. cap. 4.* k. Patrio *ait* ritu. *Apud Indos enim sapientes (inquit Curtius lib. VIII.) occupare fati diem, pulcrum, & viuos se cremari iubent. Quibus aut segnis ætas, aut incommoda valetudo est, expectatam mortem pro dedecore vitæ habent. Nec vllus corporibus, quæ senectus soluit, honos habetur. Inquinari putant ignem, nisi qui spirantes recipit.* l. *De nuptijs ista nonnihil turbata, ex VII. lib. init. restituenda.*

Sexto itaq; libro, frequentes ab Alexandro redeunte pugnas cum hoste cõmissas, ingentesq; partas victorias commemorat. Quibus in prœlijs fortiter dimicantem ad superiora quinq; vulnera, alia iterum duo accepisse; ac licet è septimo moriturus videretur, commodè tamen fuisse curatum. Ex India reuertentem, terrestri ipsum itinere profectum esse; *g* Nearcho altera exercitus parte commissa, ac per mare redire iusso. Conuenisse vtrasque copias, cum maritimas, tum terrestres ad Carmaniam. A Carmania deinde in Persidem Alexandrum progressum, imperato vt Nearchus in Susianorum regionem cursum, & ad Tigridis fluminis ostia institueret. Hanc autem Nearchi nauigationem Ionica describit dialecto Arrianus, eamq; proprio titulo INDICA indigetat.

Alexander post hæc neglectum Cyri sepulcrum *h* adornauit, & *i* Calanum Gymnosophistam, qui flammis se committere vellet, quòd morbo tentaretur, *k* patrio extingui ritu permisit. Nuptias ad hæc cum suas, tum aliorum splendidà celebrauit. *l* Ipse quidẽ natu maximam Darij filiam, Arsinoën nomine, duxit, natuque minimam filiarum Ochi, quæ Parysatis dicta. Roxana enim iam antea ducta erat. Drupetin, Darij quoque

filiam, Hephæstioni nuptui dedit: Cratero Amastrinam, Ptolemæo vero & Eumeni, Artacanam & Artonem Artabazi filias tradidit: Nearcho Barsines & Meltoris filiam vxorem dedit: Seleuco Spitámenis filiam. Cæteris quoq; socijs clarissimas Persarum ac Medorum filias numero fere octoginta stabili connubio iunxit, factis Persarum ritu ac iure nuptijs. Macedonum quoq; veteranos exauctoratos in Macedoniam misit: & Antipatrum interim recens collectas copias sibi adducere iussit. Dum hæc aguntur, Harpalus regias furatus opes, fuga dilapsus est. Hephæstion item vita defungitur, cuius obitu ingenti mœrore consternatus Alexander est, atque *a* incredibiles in rogum ac iusta facienda sumptus fecit. Quo item tempore legati ex Africa & Carthagine ad illum missi: immo ex Italia, vt hic refert. Cuius quidem *b* Italiæ incrementum, illos intuitus, denunciando prædixit. In Babyloniam eundi cupido ipsum incessit, & obitum *c* vates denunciant: cumque inconsideratè quidam in throno eius consedisset, ex eo iam certius mortem eius augures prædixerunt. Classem nihilominus profectioni adornat, vt in Arabas moturus multitudine innumerabiles, qui duos dumtaxat Deos, Cœlum & Bacchū,
123 colerent. Hæc dum præparat, vi morbi superatus, vita decessit. De eius excessu varij variè scripserunt, *d* multaq; etiam pugnantia prodiderunt. Vixit annos duos supra triginta, & menses octo: quibus octo mensibus, annisque duodecim regnauit. Laudatur mirificè ab hoc scriptore Alexander, ob singularem virtutum ferè omnium præstantiam, in quo septimus desinit liber, quem *Indica* excipit *historia*, libro singulari.

a. Decies milliū talentorū quidā referunt: duodecies vero Diodor. lib. XVII. & Iustinus lib. XII.
b. T. Liuius legendus lib. IX. ab V. C.
c. Quamobrē deliberat apud Senecam Rhetorē Suasor. IV. an Babyloniā intret.
d. Vide vitas parallelas nostras Aristotelis, ac Demosthenis, *& Ioseph. Stephanum Episc. Oriol. Cōmentario ad cap. 1. Machabæorum.*

EIVSDEM ARRIANI

De rebus post Alexandrum gestis libri X. XCII.

SCRIPSIT idem *Res post Alexandrum gestas libris decem*, quibus militarem exercitus seditionem complectitur, electionemq; ea conditione factam *a* Arridæi (quem Philippo patri Alexandri peperit Philine mulier Thessala) vt & Alexander [infans] quem Roxana Alexandro paritura erat, simul regnaret. quod etiam euenit, edito in lucem infante. Igitur Arridæum regem renunciantes, Philippum cognominarunt. Tumultuati verò sunt, & inuicem dissenserunt pedites, equitesq;. In quibus & equitum, & ducū principes erant, Perdiccas Oronti F. post hos Lysimachus Agathoclis F. & Aristonus Pisæi F. & Pithon Crateuæ F. & Seleucus Antiochi F. & Eumenes Cardianus, qui quidem equitum ductores fuere: peditum verò Meleager. Missæ dehinc variæ vtrimq; legationes: tandemq; conuenit inter pedites, qui iam antea regem nominarant, & equitum duces, vt Antipater in Europa belli imperator esset, Craterus regni Arridæi præfectus, Perdiccas vero legionis, quam Hephæstion duxerat, chiliarchus (quod quidem regni totius erat procurationem illi, tutelamq; committere) Meleager denique Perdiccæ vicarium præfectum ageret. Cum itaque postea exercitum *b* lustrare Perdiccas simularet, seditionis auctores præcipuos comprehendit, comprehensosque, tanquam iubente Arridæo, ipsoque inspectante, *c* occidit. quo ex facto terror reliquos peruasit. Post paulo & Meleagrum interfecit. Hinc suspectus omnibus Perdiccas, cæteros quoque ipse suspectos habere cœpit: quos tamen ad præfecturas nihilo secius, tanquam Arridæo iubente, prouehere statuit. Et verò Ptolemæus Lagi F. Aegypto & Africæ, omnique illi Arabiæ parti quæ Aegypto adiacet, imperare iussus est. Cleomenes autem, qui ab Alexandro Satrapa ibi constitutus fuerat, Ptolemæi vicarius præfectus fit. Syriæ deinde quæ huic satrapiæ subiacet, Laomedon impositus. Philotas Ciliciæ præfectus est, vt *d* Pithon Mediæ. Eumenes vero Cardianus Cappadociam & Paphlagoniam, quæque Ponto adiacent Euxino suscepit, ad vsque Trapezuntem Sinopensium coloniam. Pamphylis, & Lycijs, magnæque Phrygiæ Antigonus datus. Cares Casandro obuenerunt; Lydi Menandro: vt Leonnato illa Phrygia, *e* quæ pertinet ad Hellespontum, quam ab ipso Alexandro *f* Calas quidam nomine obtinebat, etsi deinde Demarcho commissa fuerit. Ita tunc Asia est distributa.

a. Dexippus *sup. pag. 115. vnica tantū canina litera* Aridæum *nominat.*
b. καθᾶραι, quasi expiare *dicas. Cuius ritū notatu dignū apud Curtium legas lib. X. sub finem.*
c. Quando elephantis in cōspectu exercitus obiecti trecenti, omnes beluarū pedibus protriti sunt. Curt. lib. X
d. Credo Crateuæ *F. nam* Agenoris *F. Colonijs Macedonū in Indijs præfuit.*
e. Quæ & Phrygia minor *Iustino lib. 13. alijsq́; f. Curtius lib. 3. initio* Calam *hunc Paphlagoniæ, & Enetis ab Alexandro præpositum ait.*

Per Europam verò, Thraciæ quidem & Cherroneso, gentibusque Thraciæ finitimis,
124 vsque ad mare quod Salmydessum Ponti Euxini vrbem attingit, Lysimachus

ARRIANVS

præfectus datus. At quæ vltra Thraciam vſque ad Illyrios, Triballos, & Agrianos pertinent; ipſaque adeo Macedonia, & Epirus ad Ceraunios vſque montes pertingens, cum Græcia vniuerſa Cratero, & Antipatro obuenerunt. Ita hæc diuiſio facta: nam plurima loca, vt ab Alexandro relicta erant, indigenis parentia præfectis, indiuiſa permanſerunt. Interea & Roxana prægnans parit filium, quem mox regem militaris turba renunciauit: & ſeditionibus ab Alexandri exceſſu omnia replebantur. Etenim Antipater cum Athenienſibus, cæteraque Græcia, quam Leoſthenes Imperator defendebat, bellum geſſit: primumque victus, & in anguſtias adductus, ſuperior tandem euaſit, amiſſo tamen Leonnato, qui ſuppetias Antipatro attulerat. Lyſimachus quoque cum Seutha Thrace nimis audacter conflixit pro imperio. Cum paucis enim pugnans, etſi ſtrenuè ſe gereret, tamen confectus eſt. Perdiccas item cum Ariarathe Cappadociæ præfecto conſeruit, quod Eumeni ibi imperare iuſſo non ceſſiſſet. vno itaque hic & altero prœlio ſuperior, captum illum ſuſpendit, Eumenemq; in regnum reſtituit. Craterus verò Antipatro portans aduerſus Græciam auxiliares copias, victoriæ illius auctor, qua victi Græci, exſtitit. Quamobrem vtrique dicto audientes, imperata deinceps abſque tergiuerſatione fecerunt. Et hæc quidem libris quinque complectitur.

Sextus refert Demoſthenem & Hyperidem Athenienſes fugiſſe; Ariſtonicum item Marathonium, & Himeræum Demetrij Phalerei fratrem; Aeginamque primum veniſſe, vbi dum verſarentur, orante Demade, capitis ſententia ab Athenienſibus damnatos; quod decretum Antipater perficiendum curarit. Deinde vt Archias Thurius, qui eorum necem perpetrarat, ad extremam redactus inopiam atque infamiam, vita deceſſerit: vtque Demades non ita multo poſt in Macedoniam delatus, à Caſandro interfectus ſit, eius primum filio in ſinu & oculis parentis iugulato. Cauſam verò cædis Caſandrum allegare, quod parentem ſuum Demades olim iniuria affeciſſet, cum Perdiccæ ſcripſit, vt Græcos è putrido ac vetere filo pendentes ſeruare vellet; Antipatrum nimirum his verbis irridendo. [a] Dinarchum Corinthum horum indicium feciſſe, atque ita Demadem aliquando auaritiæ ac proditionis, & in re quaque perfidiæ, meritas dediſſe pœnas.

Refert etiam hæc. Thibro Lacedæmonius Harpalum, (qui ſuperſtite etiamnum Alexandro opes eius furatus, Athenas ſe receperat) [b] interemit, & ſublato quidquid illi pecuniarum reliquum erat, primum quidem in Cydoniam Cretæ vrbem venit: ſed deinde in Cyrenem cum exercitu ſex millium traiecit, acceſſitus ab Cyrenenſium [c] Barcenſiumque exſulibus. Apud quos dum varijs pugnis, varijſque inſidijs, interdum vincit, interdum vincitur, in fuga tandem ab Afris quibusdam bigas agentibus comprehenſus, ad Epicydem Olynthium [d] Teuchiram adducitur. Huic enim vrbem illam curandam cõmiſerat Ophellas, vir Macedo, qui à Ptolemæo Lagi F. Cyrenæis auxilio miſſus fuerat. Teucheritæ ergo, Ophella illis permittente, Thibronem flagellis cæſum, in Cyrenenſium portũ de cruce ſuſpendendum mittunt. At cum Cyrenæi nihilominus in rebellione perſtarent, ipſe deniq; Ptolemæus acceſſit, rebusq; omnibus tranquillatis, retro domum adnauigauit. 125

Perdiccas inſuper Antigonum inſidioſè in ius vocabat, verum ille, vt peti ſe inſidijs cognouit, parêre recuſauit: atq; hinc ortæ inuicem inimicitiæ. Hoc item tempore è Macedonia [e] Iollas & Archias ad Perdiccam venerunt, adducta in vxorẽ illi Nicæa Antipatri filia. [f] Quin & Olympias, Magni Alexandri mater, mittit ad eundẽ, deſpondetq; Cleopatram filiam. Ibi Eumenes Cardianus Cleopatrã ducere ſuadebat: Alcetæ verò fratris conſilium ad Nicææ magis nuptias nclinabat, cuius item ſententia peruicit. Poſt nõ diu [g] Cynanes cædes accidit, quam Perdiccas, eiusque frater Alcetas intulerunt.

Hæc Cynane eundem cum Alexandro patrem Philippũ habuit, ſed matrem [h] Eurydicen, atque Amyntæ illius vxor fuit, quem Alexander è medio ſuſtulit, cum in Aſiam, expeditione ſuſcepta, moueret: Idem autem ille interemptus Amyntas, Perdiccæ Philippi fratris filius, Alexandri patruelis erat. Nunc itaque Cynane filiam ſuam Adean, quæ poſt Eurydices cognomen tulit, Arridæo vxorem adducebat, quam & poſtea duxit; ipſo tranſigente Perdicca, quo per illas nuptias Macedonum ſedaretur ſeditio, quæ ob ſublatam Cynanem accenſa, abibat in deterius. Antigonus interim in Macedoniam

a. Vide inf. Cod CCLXVII. 809. & Plutarch. lib. decem Græciæ Oratorum.

b. Pauſanias tamen in Corinthiacis, à ſeruo interfectum ſcripſit.

c. A Barce (*quæ poſt* Ptolemaïs *dicta Geographis*) Barcæi *appellati Maroni,* Barcitæ *Ptolemæo;* Barcæni *Syneſio. hinc etiam* Barceus *deriuatus. Vide Steph.*

d. Quæ Ptolemæo & Melæ Arſinoë *eſt* Cyrenaicæ. *hæc autem regio Plinio* Pentapolis Libyæ *dicitur.*

e. Antipatri filius, natu minimus, qui Alexãdro venenũ propinaſſe traditur ab Arriano ipſo, alijsq;.

f. Iuſtin. hæc aliter paulo, aſtu vtramq; quæſitam, neutram acquiſitã lib. 13. *g. In edito Ariano hæc* Cyna *vocatur; Athenæo* Cynna, *lib. 13. lege de ea Polyæn. ſub fin. lib. 8.*

h. Athenæus lib. 13. initio ex Audata Illyrica *ſuſceptam* Cynnam *ſcripſit.*

niam ad Antipatrum, & Craterum profugit, sibique à Perdicca structas insidias exponit, ac tantundem eum in omnes studiosè meditari affirmat. Similiter & Cynanes infortunium tragicè exaggerat. quibus ita expositis, ad bellum ipsos contra Perdiccam gerendum inflammat.

Arridæus quoque Alexandri apud se corpus seruans, repugnante Perdicca, ad Ptolemæum Lagi F. [a] accepto corpore proficiscitur, à Babylone per Damascum in Aegyptum iter habens. qui sæpenumero licet à Polemone Perdiccæ familiari impeditus, peruicit tamen, re ex animi sui sententia gesta.

Interea Eumenes Perdiccæ munera Sardeis ad Cleopatram attulit: decretumq; iam esse Perdiccæ, Nicæa, repudiata, eius in locum Cleopatram ducere, quod vbi innotuit (Menander Lydiæ Satrapa Antigono significauit, & per eum Antipatro quoq; & Cratero res publicata) eo etiam vehementius illi ad Perdiccam bello persequendum incitati sunt. Antipater itaque & Craterus è Cherroneso Hellespontum traijciunt, traiectus custodibus clam per legatos deceptis. Mittuntur & ab his ad Eumenem ac
126 Neoptolemum, Perdiccæ obnoxios, legati: quibus Neoptolemus quidem assentitur; Eumenes verò minimè.

Hinc Eumeni suspectus esse cœpit Neoptolemus, & bellum inter se gerunt. quo in bello viribus superante Eumene, fugit cum paucis Neoptolemus ad Antipatrum Craterumque, quibus & persuadet, vt sibi in bello aduersus Eumenem socius Craterus daretur. Nec mora, prælio vtrique cum Eumene confligunt. Dedit verò operam omnem Eumenes, vt ignorarent sui Craterum aduersusse belligerare: ne fama adducti, vel castris suis desertis, ad illum transirent, vel certè apud se manentes, audaciores minus essent. qui cum illi dolus atque astus processisset, prœlio quoque victor euasit. Ergo Neoptolemus ipsius Eumenis scribæ manu cæsus cecidit, vir cætera militaris, & bello strenuus: Craterus autem in obuium quemque intrepidè pugnans, atque ita incedens vt cognosci potuerit, nihilo tamen secius à Paphlagonibus quibusdam incognitus occiditur, tametsi ille maximè causiam capite deiecisset. Attamen pedestres copiæ saluæ ad Antipatrum è prœlio redierunt: quæ res animum reddidit, metumque minuit.

Perdiccas Damasco profectus, aduersus Ptolemæum Lagi F. dimicaturus, in Aegyptum cum [b] Regibus & copijs venit. Ptolemæum itaque cum accusasset, atque ille obiecta crimina coram multitudine ita purgasset, vt iniustè accusatus videretur, bellum tamen, repugnante licet militum vulgo, Perdiccas infert. Quo in bello iam iterum victus, ijsque asperior factus qui ad Ptolemæum transire vellent, cætera etiam in castris superbior, [c] quam Imperatorem deceret, à suis ipse equitibus inter pugnandum occiditur. Ptolemæus verò, sublato Perdicca, ad reges, transmisso Nilo proficiscitur, donisque allatis, & varijs quoque obsequijs tam eos, quam cæteros Macedonum proceres, amanter complexus est. Immo & ipsorum Perdiccæ amicorum vicem dolere se palam ostendit: & quibuscumque Macedonibus periculum aliquod imminere videretur, eosdem ille omni ope ac ratione metu liberare studuit. Quo factum est, vt iam tum, atque in posterum omnium ore laudaretur.

Habito dein conuentu, Pithon & Arridæus copijs vniuersis, Perdiccæ loco, præfecti renunciati in præsens sunt, & ex Eumenis atque Alcetæ sectatoribus ad quinquaginta damnati, idque maximè ob Craterum interfectum, cum Macedones inter se mutuis prœlijs dissiderent. Antigonus adhæc è Cypro euocatus, quin & Antipater, ad reges festinare iubentur. Nondum verò aduentantibus illis, Eurydice [d] Pithonem & Arridæum nihil se inconsulta volebat agere. Qui à primo quidem non repugnarunt. post tamen, nihil illi commune cum Repub. esse responderunt: sibi, dum Antigonus & Antipater veniant, curæ rem fore publicam. Illi igitur cum accessissent, Antipatro summa rei commissa: exercitusque ab Alexandro promissa militiæ præmia poscit. Antipater, cum in præsentia nihil haberet, æquum postulare re-
127 spondit: at mox, vt nec iustam eorum indignationem incurrere possit, quoad eius fieri poterit exploraturum thesauros regios, quæque alibi recondita essent. quæ certè ipsius oratio iucunda parum fuit exercitui. Quare cum Eurydice quoque criminationes aduersus Antipatrum foueret, plebe indignante, seditio cooritur. quo tempore & ipsa in eum concionatur, Asclepiodoro scriba sermonem eius referente, & præter

a. Moribundus enim amicis præceperat, vt corpus suum ad Ammonis ferri iuberet. Memphim tamē à Ptolemæo trāslatum est, & inde paucis post annis Alexandriam. Curt. lib. X.

b. Arridæo, & Alexandro puero, Roxanes F.

c. Iustinus li. 13. Perdiccæ plus odium arrogātiæ, quam vires hostium nocebant. quam exosi etiam socii ad Antipatrum gregatim profugiebant.

d. Arridæi coniux, prius Adea *dicta, Cynanes filia, sup. pag. 125. Quæ viri valetudine abutēs, eius sibi officia vindicabat. Iustin. lib. XIV.*

eam item Attalus. Planè vt vix cædi ereptus Antipater sit, patrocinatus apud inconditam plebem Antigono & Seleuco, quorum aduocationem Antipater postularat. qui & ipsi propterea non parum de vita periclitati sunt. Morti ergo ereptus Antipater ad suum se recepit exercitum, & equitum præfecti dein euocati conuenerunt, vixq; tandem seditioni fine dato, Antipatrū rursum, vt antea, summæ præesse rei iubent.

Ibi & ab ipso Asiæ facta diuisio est, qua priorem illam partim ratam habuit, partim, vbi temporum necessitas exigeret, innouauit. Nam Aegyptum quidem & Libyam, vastamque vltra Africam, & quidquid præterea bello partum ad Occidentem solem iacet, Ptolemæi esse pronunciat. Laomedonti vero Mitylenæo Syriam assignat. *a* Philoxenus Ciliciam, quam antea prouinciam sortitus erat, retinuit. Iam inter superiores Satrapias, Mesopotamiam & Arbelum Amphimacho regis fratri attribuit: Seleucus verò Babyloniæ præficitur. Antigeni, qui primus Perdiccam inuaserat, & Macedonum *b* Argyraspidarum ductor erat, præfectura totius Susianæ data. In Perside Peucestes confirmatur. Carmaniæ Tlepolemus præponitur, vt Mediæ vsque ad Caspias portas Pithon. Philippus Parthis: Arijs vero, & Drangenorum regioni, Stasander præfectus venit. Bactrianæ & Sogdianæ Stasamor Soliensis, Arachotarum verò Sibytrius euenit. Oxyartæ, Roxanes patri, Parapamisadæ dantur: Indorum autē ea ora, quæ Parapamisadis adiacet, Pithoni Agenoris F. tributa. De proximis deinde Satrapijs ea quæ ad Indum flumen est, & Patala vrbs, quæ in illa India est maxima, Poro regi cessit: at quæ ad Hydaspen flumen pertinet, Taxilæ item Indo, attribuitur. quando non facile esset ipsos dimouere, qui ab Alexandro ipso in imperio constituti, magnā satis potentiam nacti essent. Adhęc qui à Tauro monte ad Boream vergebant, Cappadocas Nicanori attribuit: Magnam vero Phrygiam, Lycaoniam, Pamphyliam, & Lyciam, vt antea, Antigonus retinuit. Cariam *c* Asander accepit. Lydia Clito data, vt Arridæo ea, quæ ad Hellespontum iacet, Phrygia. Pecuniæ Susis colligendæ Antigenes præficitur; cui & è Macedonibus, qui maximè tumultuati fuerant, ad tria millia
traditi. Corporis præterea Regij custodes ac stipatores nominauit Autolycum, Aga- 128
thoclis F. & Amyntam Alexandri F. Peucestæ fratrem: Ptolemæum item Ptolemæi F. & Alexandrum Polysperchontis F. Casandrum verò suum filium, equitum chiliarchum; ijsdemque copiis, quibus antea Perdicca præfuerat, Antigonum præfectum cōstituit, cui etiam Regum curam custodiamque mandans, bellum cum Eumene gerendum atque conficiendum volenti commisit. Antipater ipse, valdè ab omnibus ob res benè gestas laudatus, domum reuertit. Atque in his nonus clauditur liber.

a. Philotas eam quidem supra acceperat pag. 123. & apud Dexippum pag. 116. at orto duces inter discidio, Philotæ adempta Philoxeno à Perdicca datur. Iustin. ad extremum lib. 13 Eadem ergo prouincia, sublato Perdicca, etiam ab Antipatro hîc Philoxeno confirmatur.

b. Ab argenteis ita clypeis appellati quidā Alexandri M. milites, vt refert Iustinus. lib. XII. & Athenæus lib. XII.

d. Casander *legendum suadent Latini, Iustin. & Curt. ipseq; Arrian. sup. pa. 123.*

Decimus porro narrat Eumenem, cognito quæ Perdiccæ accidissent, seq; hostem à Macedonibus iudicatum, quæ ad bellum essent necessaria, comparasse, & Alcetam Perdiccæ fratrem, fuga salutem ob hæc ipsa quæsijsse. Attalum quoque, qui in ciuili ab Antipatro defectione nemini secundus fuerat, fugientem pariter cæteris sese exsulibus miscuisse, exercitumq; tandem conflasse, peditum decem millium, equitum octingentorum; ac cum his Cnidum, Caunum, & Rhodum inuadere conantem, à Rhodijs fortiter, Demarato apud eos classis præfecto, repulsum fuisse. Refert etiam parum abfuisse, cum Sardeis peteret Antipater, quin ad manus cum eo Eumenes venerit. At Cleopatrā Alexandri sororem (ne fortè apud Macedonum vulgus, quasi belli ipsis causa foret, in crimen illa vocaretur) suasisse ac persuasisse Eumeni, Sardibus vt abscederet. Antipatrum tamen eam nihilominus, cum aduenisset, ob amicitiam, societatemque cum Eumene atq; Perdicca, non sine probris atq; conuicijs increpuisse: Illamq;, supra quam ab eo sexu exspectari poterat, sese defendisse, aliaq; plurima viciſſim obiecisse, ac tandem pacatos eos discessisse.

Eumenē nec-opinatò in vicinorū eorum agrū, qui ei non parerent, irrumpentē, cum prædam magnam egisse, tum pecuniæ magnam vim diripuisse, quibus ille suum exercitum magnoperè ditarit. Nuncios insuper ad Alcetam eiusque socios misisse, qui copias omnes in vnum adducere, atq; ita iunctis viribus communem hostem oppugnare rogarent. Illos verò alijs aliud suadentibus, tandem minimè esse assensos. Antipatrum addit cum Eumene pugnare adhuc non ausum, misisse tamen *c* Asandrum, qui cum Attalo, atque Alceta dimicaret.

c. Cui Caria prouincia obuenerat, vt hic ait pag. 127. & Dexippus pag. 116.

Certatū esse hìs æquo propemodum Marte: sic tamen, vt inferior Asander discesserit. Casandrum adhæc ab Antigono dissensisse; verum animi perturbationem, Antipatro patre

patre inhibente deposuisse. Apud Phrygiam deinde Casandrum cum parente congres- ARRIANVS.
sum, ne à regibus longius discederet, sed Antigonum suspectum haberet, hortatum esse. Illum verò cùm temperata sua prudentia, tum variis obsequiis, atque virtutibus suspicionem pro virili sustulisse. Mitigatum itaq; Antipatrum, de illis copiis, quas in Asiam secum transuexerat, peditum illi [Antigono] Macedonici generis octo millia & quingentos tradidisse, equitum verò externorum parem numerum: elephantorum quoq;
129 dimidiam partem, id est septuaginta; quo facilius bellum cum Eumene conficeret. Ita Antigonum bellum hoc administrare exorsum esse: Antipatrum verò, acceptis regibus, ceterisque copiis, tanquam in Macedoniam traiecturum abiuisse. Addit iterum ibi tumultuantes milites pecuniam postulasse, Antipatrumque promisisse, vbi Abydum peruenisset, illam sese curaturum, præbiturumque fortasse donatiuum vniuersum: sin verò, maiorem certè partem accepturos. Hac ergo spe lactatos, absque seditione deinceps Abydum vsque perduxisse; vnde ipse noctu (deceptis æstu militibus) vnà cum regibus Hellespontum, ad Lysimachum traiecerit: postridie ergo eius diei, etiam ipsos transiisse, de pecunia poscenda in præsens quiescentes. Atque hoc libri decimi extremum est.

Est sanè scriptor hic nemini eorum qui historiam optimè contexuerunt postponendus. Nam & narrationum breuitate præstat, & importunis digressionibus, aut crebra parenthesi, continentem historiæ tenorem minimè lædit. Decori insuper obseruans, noua orationis compositione magis quàm vocabulis vsque eò est, planè vt alio nullo modo neque clarior, neque dilucidior fieri narratio possit. Dum verò significantes, sonantesque ac teretes adhibet dictiones, æqualitate non minus, quàm granditate orationem temperat. Verborum item innouatio non est illi longius, sed è propinquo petita, & quæ lumen orationi vel maximum addat, vt sit vocabuli quasi habitus quidam ac gestus potius, quàm mutatio consuetorum verborum. Quo fit, vt & perspicuitas exoriatur, non in hac solùm parte, sed etiam in apparatu, ordine, & narrationis maximè compositione: quod ipsum est totum perspicuitatis artificium. Iam vsus tractatioque simplicium ac rectarum periodorum, vel apud indoctos, plerumque reperiatur: & verò ad supinum, atque humile dicendi genus orationem nimium demittit; præsertim si merus ille, atque impermistus sit vsus. Quod hic noster (etsi ad perspicuitatem illud facere videatur) non admisit vnquam. Tropis item ellipseos, non ambitum ipsum verborum concidendo, sed voces singulas supprimendo ita vtitur, vt ne percipiendi quidem defectus vestigium vllum relinquat: idque adeò, vt si quis quod deest addere tentet, superuacaneum potius addidisse, quàm defectum suppleuisse, meritò censeatur. Schematum etiam copia optimè orationem suam adornat. non enim repentè, & simul omnium obuium ac natiuum vsum immutat, sed sensim atque ab initio statim hæc commiscet. ita neque satietate molestiam adfert, neque repentina mutatione turbat. Denique vt semel dicam, si quis post hunc [lectum] ad ceteros historicos sese contulerit, multos etiam antiquorum humiliores deprehendat.

LIBVIT *hic ἐν τύπῳ subiicere regni Macedonici, extincto iam Alexandro, distributio-* SCHOLION.
nem, ac penè dixerim sectionem: cum vt vno aspectu sese offerat, tum vt Græcorum Arriani ac Dexippi, Latinorumq; Iustini, Curtii atq; Orosii dissensio melius appareat.

DIVISIO PROVINCIARVM IMPERII Alexandri magni à Perdicca facta,

APVD ARRIANVM HIC PAG. CXXIII.

Cùm prius ex pacto pedites inter equitesque

ANTIPATER	*Exercitus dux per Europam,*
Craterus	*Tutor regni Arridæi*
Perdiccas	*Tribunus militaris pro Hephæstione constituti fuissent.*
Ptolemæus Lagi F.	*Ægypto, Libyæ, & Arabiæ, quoad hæc Ægypti fines attingit.*
Cleomenes	*Loco Ptolemæi vicaria potestate.*

Laomedon		*Syriæ.*
Philotas		*Ciliciæ.*
Pithon		*Mediæ.*
Eumenes Cardianus	*imperare iussus*	*Cappadociæ, Paphlagoniæ, & Euxino-ponto finitimis, Trapezuntem vsque.*
Antigonus		*Pamphylis, Lyciis & Phrygiæ maiori,*
Casander		*Caribus.*
Menander		*Lydis.*
Leonnatus		*Phrygiæ, quæ est ad Hellespontum.*

Sic Asia partita.

IN EVROPA VERO:

Lysimachus		*Thraciæ, Cherroneso, omnibusq; Thracibus finitimis gentibus, ad Salmydessum Euxini-ponti.*
Craterus atque	*imperare iussus*	*Omnibus quæ vltra Thraciam sunt locis vsque ad Illyrios Triballos, & Agrianas; ipsi quoq; Macedoniæ, & Epiro ad Ceraunios vsque montes, & omnibus Græcis.*

ALTERA PROVINCIARVM DIVIsio per Antipatrum.

Ex eodem Arriano hîc pag. 127.

Ptolemæus.		*Ægyptum, Lybiam, & vastam, quæ has vltra est, regionem.*
Laomedon Mitylenæus		*Syriam.*
Philoxenus		*Ciliciam.*
Amphimachus		*Mesopotamiam, & Arbelen.*
Seleucus		*Babyloniam.*
Antigenes		*Susianam Satrapiam.*
Peucestes		*Persida.*
Tlepolemus		*Carmaniam.*
Pithon		*Mediam vsque ad Caspias portas.*
Philippus		*Parthyæorum regionem.*
Stasander		*Areiorum, & Drangenorum prouinciam.*
Stasanor Soliensis	*Accepit*	*Bactrianen, & Sogdianen.*
Sibyrtius		*Arachotos.*
Oxyartes Rhoxanes P.		*Parapamisadas.*
Pithon Agenoris F.		*Finitimos Parapamisadibus.*
Porus Indus		*Quæ ad Indum fluuium sunt, & Patala vrbem.*
Taxiles Indus		*Prouinciam ad Hydaspen fluuium.*
Nicanor		*Cappadocas.*
Antigonus		*Phrygiam maiorem, Lycaonas, Pamphylios, Lycios, vt prius.*
Asander		*Caryam.*
Clitus		*Lydiam.*
Arridæus		*Phrygiam ad Hellespontum.*
Antigenes		*Collectionem vectigalium Susianorum.*

Autolycus Agathoclis F. *Amyntas Alexandri F.* *Idemq; Peucestiæ frater* *Ptolemæus Ptolemæi F.* *Alexãder Polysperchontis F.*	Accepit		*Regii corporis custodiam.*
Casander Antipatri F.			*Præturam equitum.*
Antigonus.			*Imperium in Perdiccæ olim copias, & regum præsidium.*

DIVISIO IMPERII MACEDONICI
Perdicca distribuente.
Apud Dexippum sup. pag. 116.

IN ASIA.

Ptolemæo Lagi F.	Obuenit	*Ægyptus vniuersa, & Libya, & quidquid vltra Ægyptum attingit.*
Cleomeni		*Ptolemæi vicarium Præfectum agere.*
Laomedonti Mitylenæo		*Syria.*
Philotæ		*Cilicia.*
Pithoni		*Media.*
Eumeni		*Cappadocia, Paphlagonia, & quidquid ad Pontum Euxinum vergit Trapezuntem vsque.*
Antigono		*Pamphyli & Cilices vsque ad Phrygiam.*
Asandro		*Cares.*
Menandro		*Lydi.*
Leonnato		*Phrygia ad Hellespontum.*

IN EVROPA.

Lysimacho	Obuenit	*Thracia, & Cherronesus.*
Antipatro		*Omnes Macedones, Græci, Illyrii, Triballi, Agrianes, & quæcunq; in Epiro.*
Cratero		*Tutoris ac curatoris regii dignitas.*
Perdiccæ		*Chiliarchia Hephæstionis.*

APVD INDOS.

Pero	Obuenerunt	*Indum inter & Hydaspen populi.*
Taxilæ		*Indi reliqui.*
Pithoni alteri		*Indorum finitimi, exceptis Paramisadibus.*
Oxyarti Bactrio Rhoxanes patri		*Caucaseis subiecti montibus populi, Indis proximi.*
Sibyrtio		*Arachosii atque Gadrosii.*
Stasanori Soliensi		*Areii, & Drangi.*
Philippo		*Sogdiani.*
Rhadapherno		*Hyrcania.*
Neptolemo		*Carmania.*
Peucestæ		*Persæ.*
Oropio		*Sogdianorum pars.*
Seleuco		*Babylonii.*
Archelao		*Mesopotamia.*

MACEDONICARVM PROVINCIARVM PARTITIO,
Apud Iustinum libro XIII.

Accipiunt à Perdicca	*Ptolemæus*	*Ægyptum, & Africæ, Arabiæq; partem.*
	Laomedon Mitylenæus	*Syriam.*
	Philotas cum filio	*Ciliciam, & Illyricos.*
	Acropatos	*Mediam maiorem.*
	Alcetas Perdiccæ frater	*Mediam minorem.*
	Synus	*Susianam gentem.*
	Antigonus Philippi F.	*Phrygiam maiorem.*
	Learchus	*Lyciam & Pamphyliam.*
	Cassander	*Cariam.*
	Menander	*Lydiam.*
	Leonnatus	*Phrygiam minorem.*
	Lysimachus	*Thraciam, & regiones Pontici maris.*
	Eumenes	*Cappadociam cum Paphlagonia.*
	Seleucus Antiochi F.	*Summum castrorum tribunatum.*
	Cassander Antipatri F.	*Præfecturam stipatorum regis, satellitumq;.*
	Taxiles	*Res Indum inter, & Hydaspen flu.*
	Pithon Agenoris F.	*Colonias in Indiis conditas.*
	Parapomenus	*Fines Caucasi montis.*
	Axiarches	*Dracas.*
	Statanor	*Argæos.*
	Amyntas	*Bactrianos.*
	Scythæus	*Sogdianos.*
	Nicanor	*Parthos.*
	Philippus	*Hyrcanos.*
	Phratafernes	*Armenios.*
	Neoptolemus	*Persas.*
	Peucestes	*Babylonios.*
	Artous	*Pelasgas.*
	Archesilaus	*Mesopotamiam.*

DIVISIO IMPERII MACEDONICI A PERDICCA FACTA.

Apud Q. Curtium lib. X.

Rex	obtineret	*Summam Imperii.*
Ptolemæus		*Ægyptum, & Africæ gentes, quæ in ditione erant.*
Laomedon.		*Syriam cum Phœnice.*
Philotas		*Ciliciam.*
Antigonus		*Lyciam cum Pamphylia, & maiore Phrygia.*
Cassander		*Cariam.*
Menander		*Lydiam.*
Leonnatus		*Phrygiam minorem Hellesponto adiunctam.*
Eumenes		*Cappadociam cum Paphlagonia vsque ad Trapezunta.*
Pithon.		*Mediam.*
Lysimachus		*Thraciam, appositasq; Thraciæ Ponticas gentes.*
Perdiccas		*Præfecturam copiarum, quæ regem sequebantur.*

EIVSDEM ARRIANI BITHYNICA,

XCIII. *Gesta item Dionis, ac Timoleontis in Sicilia.*

LEGI *Bithynica eiusdem libris octo*: quibus de Bithynia fabulosas narrationes, ceteraque ad ea pertinentia, accuratè perscribit: patriæ nimirum patriam historiam offerens. Nicomedia enim genus se ducere hoc opere ostendit; eaque in vrbe natum, altum,

130 altum, litteriſque imbutum, ſacerdotium Cereris, eiuſque filiæ Proſerpinæ (quibus ſacram eſſe vrbem ſcribit) geſſiſſe. ARRIANVS.

Meminit verò hoc ipſo in libro & aliorum operum: quorum alterum quidem [a] *Timoleontis Corinthii res in Sicilia geſtas* continet; alterum verò *res Dionis Syracuſani*, memoratu dignas refert, cùm Syracuſas hic, omnemq; adeò Siciliam, à Dionyſij ſecundi (qui primi filius fuit) tyrannide liberauit: inſuperque & à barbaris, quos vt tyrannidem firmaret, Dionyſius eo adduxerat. Apparet verò hoc opus, quo patriam deſcripſit, poſt Alexandri magni, Timoleontis, & Dionis rerum geſtarum hiſtorias, quarto loco confectum eſſe: & initio quidem certè, ex quo animum ad ſcribendum appulerit, hoc ſibi conſultò argumentum propoſuiſſe, & præfixiſſe; verùm quòd rebus illis huius apparatus indigeret, tardius abſoluiſſe. Hanc enim ipſemet ceſſationis, tardæque editionis cauſam adfert.

a. Dionis, qui Timoleontem præceßit, ipſiusq́; etiam Timoleontis vitam habes apud Plut.

A fabuloſis ergo, vt iam diximus, narrationibus ducendum putauit initium, pergitque porrò ad exceſſum Nicomedis vltimi, qui vita decedens, Romanis regnum teſtamento reliquit: qui quidem Romani iam inde regibus parere deſierant, ex quo vrbe Roma exactus eſt Tarquinius Superbus.

IAMBLICHI

De rebus Rhodanis & Sinonidis libri XVI.

XCIV.

LECTA eſt IAMBLICHI [a] *Actio fictitia*, amores repræſentans. Qui etſi honeſtius paulò [b] Achille Tatio, furtorum arcana detegit, longè tamen impudentius Heliodoro illo Phœnice. Hi enim [c] tres, eodem ferè ſibi propoſito ſcopo, amatorium argumentum tractarunt: attamen Heliodorus grauius atque decentius: minus verò quàm ille decenter hic Iamblichus: obſcœnè verò atque inuerecundè Achilles ille, qui Leucippes ac Clitophontis amores libris octo narrauit. cuius etiam fluxa & mollis dictio eſt, ac ſi quid in ea plauſibile, non id ad firmitatem rigoremq;, ſed ad titillationem quandam, vt ſic loquar, atque laſciuiam diſtortum eſt. Porrò Iamblichus, quod ad verborum, & compoſitionis præſtantiam ac narrationum ordinem attinet, dignus ſanè fuerat, qui rhetoricum ſuum artificium atque facultatem non in ludicris his fictiſque, ſed in vel maximè ſeriis rebus oſtenderet.

a. Eam Βαβυλωνικὰ vocari ſolitam docet Suid.
b. De quo ſup. Cod. LXXXVII. pag. 118. vt de Heliodoro Cod. LXXIII pag. 93.
c. Vidimus tamen & in Italicis bibliothecis Euſtathium quendam huius argumenti.

Perſonæ ergo dramatis inducuntur Sinonis & Rhodanes, pulchra vterque forma & coniugij lege vt copulati, ſic etiam inuicem amantes. Garmus Babyloniæ rex, amiſſa coniuge, Sinonidis captus amore, vxorem eam ducere maturabat: renuente verò Sinonide, aureo illa torque vincta eſt, & Rhodanes propterea (Damæ & Sacæ Eunuchis regiis commiſſo negotio) tollendus in crucem erat. Verùm ſtudio Sinonidis inde liberatus, effugit vterque; hic crucem, illa nuptias. Idcirco Damæ & Sacæ aures
131 nareſque præciduntur, & ad fugitiuos inueſtigandos miſſi, duas in partes diuiſi, ſe comparant, propiuſque factum eſt nihil, quàm vt ab inſequente Dama ad pratum quoddam Rhodanes caperetur. Piſcator enim quidam paſtores indicauit, qui quæſtionibus torti, pratum illud vix tandem demonſtrant. quo in prato & aurum Rhodanes reppererat, ab inſcriptione [d] columnæ, cui leo inſidebat, oſtenſum. Hirci quoque ſpectrum quoddam Sinonida illic amare cœpit: quæ cauſa fuit, vt Rhodanes ex eo prato excederet. Damas verò, repertam ibi Sinonidis coronam ſolatio Garmo ſubmiſit. Ipſi fuga dilapſi, inciderunt in vetulam quandam in tugurio habitantem, antrumque ſubeuntes latent, quod antrum per ſtadia omnino triginta effoſſum, fauces habebat denſis arbuſtis obſtructas. Damas hìc inſtat, anuſque altercatur, ſed ſtrictum vt vidit gladium, exanimata eſt. Equi quibus vehebantur Rhodanes atque Simonis, capiuntur; locumque exercitus cinxit, in quo ſe illi abſconderant. Diſrupto tum forte vnius, qui locum obibat, æreo clypeo, in ſuperiori defoſſi antri parte, & per vacuum reſonante echo, indicium fit latere nonnullos. Itaque foſſa circumfoditur: & Damas per omnes partes inclamat, vt qui intus erant, audierint, atque ad abditos ſpeluncæ receſſus diffugerint, & ad alterum tandem eius foramen delaberentur. Hic apum agreſtium examen fodientes [milites] inuadit, melle interea in fugitiuos defluente. Apes ipſæ ac mel, ſerpentum eſu, veneno infecta erant. inde quos illæ ad foſſam pupugerunt, partim labefactarunt, partim etiam

d. De Leone in cippo lege inf. Ptolem. Hapheſt. pag. 244. Habes & in Æſopi vita repertum ex cippi inſcriptione theſaurum.

tim etiam occiderunt. Fame ad hæc Rhodanes atque socia coacti, cùm [huius quoq; aliquid] linxissent, postquam id in ventrem defluxit, ad viam veluti mortui afflicti sunt. Copiæ autem illæ obsidentes, cùm ab apibus illatum bellum sustinere non possent, terga vertunt, Rhodanemq; nihilominus persequuntur: at dum prostratos quos insequebantur vident, cursu pertranseunt, cadauera reuera esse putantes. In hoc antro crines attonsa est Sinonis, vt iis aqua ipsis hauriretur, quos repertos inibi Damas Garmo misit, signum, quo intelligeret, in procliui esse vt [fugitiui] capiantur. Stratis itaque iuxta viam Rhodane & Sinonide, tanquam ad mortuos accessit exercitus: ac patrio more alij quidem vestes proiicientes operiebant, alij verò aliud quid eorum, quæ ad manum erant, carnium ac panis partem obiecerunt, sicque abscesserunt. Neque verò hi [b] ob mellis esum veterno capti, nisi ægrè expergiscebantur, dum corui pro carne inter se pugnantes, Rhodanem, & hic Sinonida assurgere cogunt. Iam itaque excitati, aliam quam exercitus viam ingrediuntur, quo minus ii esse, qui quærebantur, agnoscerentur. Inuentis deinde asellis duobus, conscendunt ipsi, oneraque imponunt, quæ secum attulerant, ex iis rebus quas velut mortuis exercitus adiecerat. Hinc in diuersorium se recipiunt, vnde tamen fugientes, iuxta plenum forum in aliud diuersorium concedunt. Accidit interea fratrum ibi cædes, cuius accusati, post etiam liberantur. 132
Fratrum enim natu maior, qui minorem veneno sustulerat, hos quidem accusarat, sed sibi ipsi manus inferendo, omni rursus crimine liberarat. Rhodanes inscius venenum hinc secum aufert; subeuntque post hæc latronis domum, qui in viatores grassabatur, quos & sibi epulandos apponebat. Missi autem huc à Dama milites, postquam latronem comprehenderunt, ignem in eius domum iniecerunt: quo igne & illi comprehensi, ægrè admodum mortem euaserunt, per iugulatos, & in ignem coniectos asinos transitu sibi parato. Visi igitur à militibus noctu, qui domum accenderant, & interrogati quinam essent, vmbras se esse eorum, quos latro ille iugulasset, respondent: ita pallore macieque vultus, ac vocis remissione militibus satisfecerunt, terroremque incusserunt. Fugam rursum inde capescentes, in puellam fortè ad sepulchrum elatam inciderunt, atque ad spectandum affluenti se turbæ immiscent. Hic senex Chaldæus propter astans, sepeliri puellam vetat; spirare enim ac viuere etiamnum affirmans, vt res ipsa declarauit. Rhodani etiam vaticinans, prædixit aliquando regnaturum. Tumulus ergo puellæ inanis deseritur, multa ibi veste, quæ in sepulchro exurenda fuerat, relicta, cum esculentis ac poculis, quibus Rhodanes cum socia lautius epulati, raptis deinde indumentis quibusdam, sese in eodem sepulchro dormituri collocant. At qui latronis domo ignem iniecerant, cùm deceptos, exorto iam Sole, se esse animaduertissent, vestigia Rhodanis ac Sinonidis sunt insecuti, rati socios esse latronis. Igitur ad sepulchrum per vestigia delati, cùm eos iacere ibi viderent, nihilque moueri (quòd somno vinoque sepulti essent) cadauera se videre credebant: neque attigerunt, incerti an eo ferrent vestigia. Discessit inde Rhodanes, fluuiumque traiecit, cuius aqua dulcis ac limpida [b] regi quoque Babyloniæ potum præbebat: ac dum Sinonis ibi vestimenta vendit, quasi sepulchrum expilasset, comprehenditur, & ad Soræchum Soræchi publicani filium, *Iusti* cognomento, pertrahitur, qui regi Garmo mittere eam ob pulchritudinem constituit. Qua de causa fratrum illud venenum Rhodanes atque Sinonis miscent. Mortem enim optabant potius, quàm Garmum videre. Soræcho interim ancilla significat, quid Rhodanes, & Sinonis molirentur. Clam igitur ille mortiferum illud pharmacum abiicit, impletque somnifero potu calicem, quo hausto, vt somno capti sunt, vehiculis imponuntur ad regem deuehendi. Dum propius accedunt, ecce tibi Rhodanes è somno experrectus, inclamat, excitatque Sinonida, ac mox illa gladio pectus suum vulnerat. Cuncta ibi, quæ ad eos spectarent, percunctatus Soræchus, fide data intellexit vniuersa, vinculisque eos liberat: quin & Veneris ostendit fanum in ea insula, vbi vulnus Sinonidis sanetur.

a. Negat tamen eam mellis esse vim Adrian Turneb. lib. 28. cap. 45.

b. E solo Choaspe fluuio aquam bibere solitum Persarum regem ex Herod. I. & Ctesia Cnidio notauit Athenæus Dipnosoph. II. E maximis autem & longinquis fluminibus petitam cum thesauris recondere: obseruat è Dione Plut. in Alexand. Vide Brisson. Persic. lib. I.

Narrat porrò à re proposita nonnihil digrediens, de delubro illo, atque insula, quam Euphrates & Tigris circumfluentes efficiant. Veneris ibi sacerdotis fœminæ tres fuisse liberos Euphratem, Tigrim, & Mesopotamiam: vultu quidem 133
hanc deformem genitam, sed à Venere post donatam venustate [tanta,] vt de ipsa etiam lis exorta tres inter amantes fuerit, decretumque iudicium Borocho, siue Borycho ar-

cho arbitro, qui ſuo ſæculo iudicum præſtantiſſimus habebatur. Addit contendiſſe hos tres, iudiciumque ſubiiſſe, propterea quod huic quidem Meſopotamia cyathum, vnde bibere ſolita, præbuerat; alteri deinde direptum capiti ſuo floridum ſertum circumpoſuerat; tertio verò oſculum tulerat: qui ſanè tertius iudicio victor cùm eſſet, nihilominus contentionem viguiſſe, dum certantes mutuis ſe vulneribus confeciſſent. Refert igitur veluti digrediens, de Veneris fano, vtque neceſſe fuerit matronas eò accedentes publicè enuntiare, quæ in eo delubro cubantibus inſomnia viſa eſſent. Vbi & de Pharnucho, & Pharſiride, ac Tanaide (vnde etiam flumen Tanais) accuratam inſtituit narrationem. myſteriaque Veneris circa Tanaidem habitantibus, huius eſſe Tanaidis, atque Pharſiridis. In Inſula verò ſupraſcripta, roſas edentem Tigrin extinctum: quod cantharis roſæ foliis inuicem adhuc implicatis ſubſederat: additque poſt adhibita incantamenta, matrem ipſius perſuaſum habuiſſe, Tigrin iam heroem eſſe factum.

Hîc Iamblichus magiæ ſpecies perſequitur. magum enim eſſe locuſtarum, & magum leonum, & magum murium, (atque inde etiam τὰ μυςήεια ἀπὸ τῶν μυῶν deriuari, cum ceterarum prima murium magia ſit) magum quoque grandinis, & magum ſerpentum, & diuinationis è mortuis, ac ventriloquum, quem inquit, vt Græci [a] Euryclea, ſic & Sacchuran Babylonij appellant. *a. Vide Photii epiſt. 152. inf. pag. 909. & Delrium de magia lib. 4. cap. 2. quæſt. 6.*

Se quoque Babylonium hic ſcriptor facit, ac magiam didiciſſe, & Græcorum ei diſciplinas adiunxiſſe: floruiſſe verò temporibus Soaëmi Achæmenidis filij, Arſacæ nepotis: qui rex regibus oriundus, creatus tamen & Romæ ſenator, immò conſul fuerit, ac deinde rex iterum maioris Armeniæ. Huius igitur ſe ætate viguiſſe affirmat, cùm Romæ imperium [b] Antoninus haberet. Qui cùm Verum Imperatorem fratrem ſimul & generum [ſuum] mitteret cum Vologeſo Parthorum rege bellum geſturum, tum prædixiſſe, & bellum hoc eſſe oriturum, & quando debellandum eſſet. Addit Vologæſum quidem vltra Euphratem, ac Tigrim flumina victum fugiſſe: Parthorum verò regionem in Romanorum ditionem conceſſiſſe. *b. M. Aurel. Antoninus Philoſophus.*

SCHOLION.

OPPORTVNE *hoc loco inſerere placuit, ac reddere Latinè repertum in antiquis Græcis codicibus hoc, neſcio cuius,* ἀποσπασμάτιον.

Iamblichus hic [c] vtrumque parentem Syrum habuit, non de illis aduenis Græcis, ſed de ipſis Syriæ indigenis. Syrorum ergo & lingua eſt vſus, & moribus vixit, donec eum, qui educauit, Babylonius quidam (vt ipſemet narrat) ad ſe receptum, Babylonica quoque lingua moribuſque, ac rhetoricis inſtruxit: quarum quidem rhetoricarum exercitationum vna illa ſit, quam hîc modo tractat. Captum deinde refert hunc Babylonium, quo tempore Traianus in Babylona irrupit, atque à prædarum mercatoribus Syro cuidam eſſe venditum, barbarica ſapientia imbuto, quique inter ſcribas regios, cùm in patria degeret, meruiſſet. Ipſe itaque Iamblichus, cùm Syram linguam, quod ei patria eſſet, benè calleret, ac præterea Babylonicam didiciſſet, etiam Græca poſt exercitatum ſe, rhetoriſque non poſtremi nomen adeptum eſſe, prædicat. Alius ergo Iamblichus hic ſit neceſſe, ab illo Porphyrii auditore, & Iuliani illius impii παραβάτου *familiari, item Syro, cuius liber de Pythagoræ vita Græcolatinus exſtat, quique ab Eunapio Sardiano & Suida deſcribitur.* *c. Et quidem mancipium, vt referri ait Suid.*

Tigris & Euphrates [ſacerdotis illius] filij, perſimiles inuicem erant, & Rhodanes vtroſque forma referebat. Poſt alterum igitur illum filium, per roſam, vti diximus, enectum, Rhodanes in inſulam vnà cum Sinonide traiecit: & mater Rhodanem aſpiciens, inclamat natum ſuum extinctum reuixiſſe, filiamque pone ſubſequi eum iubet. Diſſimulat hæc Rhodanes, inſulanorum ſimplicitatem ludificans. Damas interea, quæ Rhodani accidiſſent, quæque Soræchus cum illo geſſiſſet, indicio cognouit. Index verò ac delator medicus ille fuit, quem Soræchus, vt Sinonidis vulnus curaret, clam ſubmiſerat. Capitur hoc nomine Soræchus, & ad Garmum adducitur. Mittitur
134 & delator cum Damæ litteris, ad Veneris ſacerdotem, quibus Simonida cõprehendere iubetur. Medicus ergo ſacræ inſulæ flumen permeans, ſeipſum de more camelo appendit, litteraſque [iumenti] dextræ auri imponit. Verùm delatore illo fluminis vndis merſo, camelus ad Inſulam adnatauit: vbi Rhodanes rem totam didicit, ſublata è iumenti aure Damæ epiſtola. Quare fuga inde ſe proripiunt, occurruntque Soraecho ad Garmũ regem ducto, & vna in hoſpitium diuertunt. ibi noctu Rhodanes auri cupiditate iniecta, facilè perſuadet, Sorechi vt cuſtodes iugulentur. [quo facinore perpetrato,] fugit cum his Soræchus, mutuam hanc prioris ſuæ beneficentiæ mercedem nactus. Porrò Damas com-

IAMBLICHVS. prehendit Veneris Sacerdotem,& de Sinonide quæstionem instituit: atque vbi tandem sententia condemnatus est senex, vt è sacerdote carnifex efficiatur, mores quoq; carnificis ac cõsuetudines Euphrates discit. Pater, idemq; sacerdos, Euphratem pro Rhodane habet, appellatq;. Fugit & soror Euphratis Mesopotamia. Dein ad Sacan Euphrates ipse adducitur, interrogaturq; de Sinonide: pro Rhodane enim habebatur, atq; examinabatur. Indicat ergo Sacas Garmo regi captum esse Rhodanem, capiendam quoq; propediem Sinonida. Euphrates enim quasi Rhodanes esset, in iudicio respondet, Sinonida, dum ipse caperetur, fugisse. coactus nimirum & ipse Sinonida appellare sororem suam Mesopotamiam.

Rhodanes interim & Sinonis vna cum Soræcho in fugã versi agricolæ tugurium subeunt, cui filia erat eleganti forma, nuper admodum viduata viro, eiusq; desiderio crines attonsa. Hæc torquem illam auream vendere mittitur, quam è vinculis Rhodanes atq; Sinonis attulerant. Verùm ad aurifabrũ agricolæ filia vt venit, puellę hic venustate, & torquis parte, quam ipse fabricasset, detonsaq; coma conspecta, ipsam esse Sinonida suspicatur. Mittit igitur ad Damam, assumptisq; custodibus, abscedentẽ puellam clam obseruat. Illa quid ageretur suspicata, in desertum se recipit domicilium: vbi & illa, quæ de puella quadam Trophina nomine, & de seruo amante, atq; homicida, itemq; de mũdo muliebri aureo narrantur, cõrigerunt: nefanda insuper illa serui facinora, quando & manus ille sibi intulit, vt rustici filia sanguine aspersa, metuq; percussa fugerit, territis æquè, & in fugam versis custodibus. Ad patrem itaq; filia reuersa, narrat ea quæ acciderant. Quare fugam inde capessit Rhodanes. Litteræ autem ante hæc ad Garmum ab aurifabro missæ fuerant de reperta Sinonide: fidemq; fecerat, cum torques emta, atq; ad eum missa, tum cetera quæ de rustici ille filia suspicando cogitarat. Rhodanes hîc, dum 135
fuga sibi consulturus discedit, osculum rustici filiæ offert. Quamobrem ira Sinonis incanduit, dum in suspicionem primùm venit basij, quæ deinde suspicio (quando ex Rhodanis labiis detersit sanguinem, qui puellã osculando ei adhæserat) magis etiam est confirmata. Hinc interimere vult rusticam puellam Sinonis, retroq; ad illam sese contulit, furenti similis. Soręchus, quia furibundum eius impetũ refrenare nõ posset, insequitur: succeduntq; in domũ diuitis quidem hominis, sed perditis moribus, cui *Setapo* nomen. Hic Sinonidis amore captus, pergit eam sollicitare, & illa redamare se fingens, ebrium Setapum noctu, & in amoris initio, ferro conficit. domum deinde sibi aperiri illa iubet, & rei gestæ ignarũ Soræchum ibi relinquens, ad rustici filiam properat. Verùm cognito Soræchus eius discessu, pone sequitur, comitesq; secum ducit de Setapi seruis aliquot, quos vt agricolæ filiæ cædem prohiberet, mercede cõduxerat. Assecutus igitur eam carpento imponit (nam & hoc sibi parauerat) ac retrò reuertitur. Redeuntibus autem illis, ceteri serui Setapi, qui iam interfectum herum deprehenderant, furibundi accurrunt, captamq; Sinonida, & vinculis colligatam, ad Garmum veluti homicidij ream, pœnasq; daturã ducunt. Soræchus ergo puluere aspersus caput, & *a* Persicæ inuolutus tunicæ ad Rhodanem infortunium refert. Ad quę certè Rhodanes necem sibi consciuisset, ni Soræchus obstitisset. Garmus interim, acceptis Sacæ literis de capto Rhodane, & ab aurifabro de Sinonide repertã, gaudio perfusus ad sacrificandum diis accedit, nuptiasq; parat. Præconis item voce vbiq; denuntiari iubet, vt vincti omnes soluantur atq; dimittãtur. Ira Sinonis, quæ à Setapi seruis in vincula ducebatur, publico decreto soluta, ac missa facta est. Damam præterea occidi Garmus iubet, traditurq; illi ipsi carnifici, quem ipsemet ex sacerdote carnificem fecerat. Indignabatur etenim, quod apud alios Rhodanes, vt putabat, ac Sinonis constricti tenerentur. Damæ succedit frater eius Monasus.

a. τὸν κάνδυν περιερριμμένος. Vide Polluc. Bayf. & ante alios doctiss. Brisson. Persicorum 1. & 3.

Narratio deinde instituitur de *b* Berenice Ægyptiorũ regis filia, deq; immani eius & infando amore, vtq; ad huius Mesopotamia colloquiũ ac familiaritatem peruenerit. Capta itaq; post hæc Mesopotamia à Saca, cum fratre suo Euphrate ad Garmum adducitur, qui literis aurifabri certior factus, aufugisse Sinonida, & illum interfici, & omnes ad hanc custodiendam, atq; adducẽdam lictores missos, vna cum vxoribus ac liberis, defodi viuos iubet. Canis interim Rhodanis, *Hyrcanus* appellatus, repertis in abominãdo illo diuersorio miseræ puellæ, ac perditè amantis illius atq; sicarij serui corporibus, hũc primùm deuorat, mox etiã paulatim puellę viscera mandebat, cùm pater ipse Sinonidis ad eum quoq; locum accessit. Agnito igitur Rhodanis cane, & puellã semesam animad- 136
uertens, canem quasi Sinonida vlturus mactauit, seq; ipse laqueo suspendit; tumulato tamen

b. Ob Berenicen illam, comæ gratia cantatam à Callimacho atque Catullo, videtur hîc nomen illud adsumptum.

tamen prius, cópositoq; reliquo puellæ corpore, inscripto & canis sanguine titulo, HIC SITA EST PVLCRA SINONIS. Accesserũt huc forte Soræchus & Rhodanes, visoque ad tumulum interfectum canem, & Sinonidis parentem laqueo suspensum; lecto ad hæc sepulcri titulo, Rhodanes quidem primum vulnus sibi inflixit, suoque sanguine Sinonidis titulo adscripsit, ET RHODANES PVLCER: Soræchus laqueo caput inseruit. Dum autem vltimum Rhodanes vulnus inferre sibi parat, ecce tibi agricolæ filia ingenti clamore accurrit: Non est, inquiens, ô Rhodane, Sinônis quæ hîc iacet. Nec mora laqueum Soræchi discindit, Rhodanique gladium eripit. Hinc narrando, quæ infelici puellæ accidissent, & de auro defosso, ad quod ipsa recipiendum venisset, vix tandem persuadet. Sinônis interea vinculis expedita ad domum fugit agricolæ, furore etiam-num in eius filiam agitata; qua non reperta, parentem de ea percunctatur. Ille viam *a* monstrat, & insequitur ipsa stricta gladio. Vt verò ad Rhodanem prostratũ peruenit, illamque [rustici filiam] solam assidentem, & pectoris vulnus refrigerantẽ (Soræchus enim medicum accersitum ierat) furore & zelotypia magis incensa, in puellam cum impetu ruit. At Rhodanes, collectis ad eam violentiam nonnihil à vulnere viribus, accurrit, auertitque ab illa Sinonida, & ferrum eripit. Illa igitur præ ira domicilio exsiliens, & furibunda procurrens, Rhodani tantum hoc objiciens dixit: *Hodie te ad Garmi nuptias inuito.* Soræchus dein reuersus, & re omni cognita, Rhodanem consolatur; curataque plaga, cum pecunia puellam ad parentem remittunt.

a. Pro ἔφριξε *repono* ἔφραζε.

Interea Euphrates ad Garmum ducitur, quasi Rhodanes esset, & pro Sinodide Mesopotamia. Ducitur & Soræchus, verusque Rhodanes. Verum cognito Garmus Mesopotamiam non esse veram Sinonida, Zobaræ eam tradidit, ad Euphratem fluuium capite truncandam, ne qua, inquit, alia Sinonidis nomen, eius exemplo, falso vsurpet. Zobaras tamen, *b* Mesopotamiæ possessus amore, seruauit eam, & ad Berenicen Aegypti, iam patre extincto, Reginam, vnde ipse olim abductus fuerat, adducit, & Mesopotamiæ nuptias Berenice facit. Qua etiam de causa bellum inuicem Garmus & Berenice minantur. Euphrates item parenti suo, vt carnifici, traditus atque agnitus, seruatur: & parentis officio fungitur, ita se humano nullo sanguine pater contaminat.
137 Post tamen, vt carnificis ille filia è carcere egressus, liber euasit. Ibidem & de carnificis concubina, eiusque legibus, ac moribus, & vt rustici filia, posteaquam Sinônis Regi Syriæ nupta, iræ vindicandæ potestatem nacta est, vi abrepta fuerit, atque damnata ad concumbendum cum carnifice. Septum itaque carnificum introiens, cum Euphrate congressa est: qui eius personam fingens, pro ipsa è septo egreditur, & illa vicissim pro Euphrate lictoris munere functa est. Et hæc quidem ita gesta.

b. Hinc Suidam corrigas, apud quem Μεσόπτης, *nato, vt solet, ex compendio errore.*

Soræchus autem cruci affigendus damnatur, locusque definitur, vbi Rhodanes, & Sinônis hospitati primum fuerant, in prato illo, atque ad fontem, quibus etiam in locis antea Rhodanes auri thesaurum deprehenderat, quem nunc quoque Soræcho, ad patibulum ducto, indicauit. Alanorum tum fortè exercitus mercede à Garmo fraudatus, & hostiliter in eum animatus, eodem in loco, vbi cruci affigendus erat Sorechus, consederat. hic Soræchum, pulsis ijs qui eum ad mortem ducebant, liberauit. Ille verò reperto quod monstratum erat, auro atque arte quadam & astu è fossa deducto, Alanis persuasit, se à Dijs hæc atque alia edoctum scire. Paulatim autem eos deliniendo ita assuefecit, vt illum pro rege suo agnoscerent, bellumq; cum Garmi exercitu gesserit ac vicerit, sed hæc post euenerunt. Verum quo tempore ad patibulum Soræchus ducebatur, eodem & Rhodanes ab ipso Garmo coronato atque saltante, ad priorem illam crucem iterum ductus est, atque affixus. Dum autem ibi Garmus largius se ingurgitat, & choream circa crucem vna cum tibicinis mulieribus ducens, lætus sese oblectat, literæ à Saca missæ Garmo redduntur, de Sinonide Syriæ regi etiamnum adolescenti nuptui data.

Quo nuncio Rhodanes pendens exhilaratus est: at Garmus ad inferendum sibi necem ruebat: sustinuit tamen, ac mox Rhodanem inuitum à cruce, in qua mori maluisset, liberum dimisit, militaribusque ornatum insignibus, eius belli, quod aduersus Syriæ regem mouebat, Imperatorem creat, tanquam amantem aduersus riualem. Sic blande, sed simulatè, acceptus à Garmo est. Nam cæteris ille inferioribus ducibus per litteras clam imperauit, si forte victoria potiri, Sinonida viuam cepissent, Rhodanem vt interficerent. Vicit verò Rhodanes, & suam Sinonida recuperauit, ac Babylo-

nijs imperauit. Quod & hirundinis augurium antea denunciarat. Ipso enim præsente Garmo, cum is Rhodanem mitteret, & aquila hanc insectatur, & miluus, at licet aquilæ vngues illa effugerit, à miluo tamen rapta est. Atque hic c sedecim librorum finis est.

e. Suidas λϑ' Babylonicorum huius auctoris libros numerat.

XCV.

IOANNIS SCYTHOPOLITAE

Contra Eutychianos libri XII.

a. Idem ille hic videtur, quẽ Antiochenæ parœciæ ex Grammatico Presbyterũ nominat Marcellinus, & Gennad. de script. Eccles. cap. 93.

b. Antiochenum puto, illum vult, quem impio Fulloni (Petro inquam Gnapheo) suffectum tradit Onuph. Panuin.

LECTVS est a IOAN. SCYTHOPOLITA *Scholasticus, Aduersus Ecclesiæ desertores, siue, contra Eutychen, & Dioscorum, eiusdemq; sectæ asseclas*, qui in duabus naturis prædicare CHRISTVM recusabant. Rogauerat opus hoc conscribi Patriarcha quidam, cui b Iuliano nomen: quod & libris duodecim absolutum est. Scriptoris autem oratio clara est, ac pura, verbisque vtitur historico stylo accommodatis. Contra hæresim præterea neque languidè pugnat, neque sacræ scripturæ abutitur testimonijs: ac ne logicas quidem, vbi illæ ad rem ipsam pertinent, disputationes prætermittit: Ipse vero auctor huius sectariorum scripti, in quem Scythopolita scribit, nomen 138
suum tegit, titulo dumtaxat hoc operi callidè præfixo: ADVERSVS NESTORIVM. vt ipsa nimirum libri inscriptione simpliciores furtim ad legendum alliciat. Fortasse Basilius Cilix est auctor, qui post etiam dramaticum, & dignum sua religione dialogum contra Ioannem composuit.

in Fastis ad An. Chr. 467. ex Theod. lect. lib. 1. collect. c Cuius excerptum mox leges Cod. CVII. pag. 152.

XCVI

GEORGIVS EPISC. ALEXANDRINVS

De vita B. Chrysostomi.

a. Integras nobis Parisiis latinè dedit Godefrid. Tilmannus An. 1557. Easdẽ integro penè libro suo XIII. diligẽter persecutus primis Illustrissi. verò B. Ioann. imagine S. Pauli edit. Paris. cum sisse constat.

Nicephor. lib. 13. cap. 2. Socrat. lib. VI. cap. 3.

LECTVS liber GEORGII EPISC. *Alexandriæ* hac inscriptione: a *Res B. Chrysostomi.* Qui verò hic b Georgius sit, non habeo certo affirmare. Dictio certè simplex in humilem admodum stylum delabitur: neque saltem, quod vel litteratoribus in promptu, nominum verborumque accuratam adhibet constructionem. Refert autem ex Palladio c Episcopo, (qui dialogi forma pulcrè ac studiosè Chrysostomi res conscripsit) itemque ex d Socrate, alijsque nonnullis histotiam à se collectam.

etiam est Nicephorus Callistus. Vide quoq; Metaphrasten, & Theodoreti lib. V. cap. 27. cum seqq. atque in Baronij Card. Annal. IV. b Ego illum puto, qui S. Ioanni Eleemosynario successit circa An. Chr. 620. Et Damasceno priorem satis constat, cum is ex hac vita (non expresso scriptoris nomine) adducat historiam de Apost. Orat. I. de Imagin. sub fin. c Helenopolitano, quem Latinè versum habes tom. I. operum B. Chrysost. aliis qui hoc argumentũ tractarunt. d Libro VI. ex quo Niceph. quoq; sua, quæ de B. Chrysost. scripsit, hau-

Magnus igitur Ioannes nobilibus apud Antiochiam parentibus Secundo atq; Anthusa natus est. Meletius verò Armenus, qui Antiochenæ tunc Ecclesiæ præerat, salubri hos doctrina (cum gentium antea cultum sectarentur) informauit, & salutifero baptismatis lauacro aptos reddidit; eorum tamen filio prius instituto, atque baptizato. Ioannes itaque ludum frequentare litterarium iussus, iam inde à puero summam modestiam, animique demissionem præferebat. Quamobrem, neque pueros, vt solet diuitijs & gloria affluentes, emolliri, neque hos se consectari sinebat, sed neque equo vehi sustinebat. Deinde Antiochiæ in Grammaticis quidem & Rhetoricis Libanio, Andragathio verò in Philosophicis operam dedit. Mortuo vero parente, matri in luctu solatium alloquijs attulit, & à ludicris omnibus abstinens, ac voluptate prorsus sibi interdicens, disciplinarum dumtaxat studio animum adiungebat.

Quare Athenas ad vberiorem ingenij cultum profectus, breui cæteris ita antecelluit omnibus, vt & Anthemius, qui tum ibi Mineruæ sacerdos erat, illi inuideret, & sapientes inter princeps ipse haberetur. Ergo vrbis quoque præfectus, Demosthenes nomine, sapientem hunc Ioannem multo cum honore ad se vocabat: ad quem ille magna tamen cum animi demissione atque modestia accedebat. Ibi disputatione forte cum Anthemio instituta, superior Ioannes euasit, non doctrina modo, & intelligentia, sed pietate quoque. Atque hoc tum ab illo primum est ibi patratum miraculum, quod Anthemius diuina Ioannis lingua, & precatione conuictus discesserit, ab ipsomet vrbis Episcopo

ſcopo poſtea cum omni familia baptiſmo tingendus. Præfectus autem, quod pridem baptizatus eſſet, catecheſi inſtruitur, magnaque omnino hominum paganorum multitudo ad hos acceſſit. Iam ipſe quoque vrbis Epiſcopus Ioannem ordinare, & pro ſe Epiſcopum relinquere in animo habebat.

Ea re cognita, clam ille, ac celeriter in patriam adnauigauit. vbi dum iuris dicundi auctoritatem ei ciues ſui mandare vellent, ſolitariam vitam prętulit, octauum decimum, non amplius, ætatis annum agens. E condiſcipulorum adhæc turba, qui eidem præceptori operam dederant, perſuaſit tunc Theodoro, qui poſt Mopſueſtiæ Epiſcopus fuit, & Maximo Seleuciæ quoque poſtea Epiſcopo, reiecta vita quæſtuaria, ac publica, priuatam ac ſimplicem vt amplecteretur. Plurimum vero *a* Baſilio vſus eſt magno, (non illo altero, vt alij affirmant) quem & Meletius diaconum ordinauit, & Ioannes cæteris in amicitia prætulit. Hic ante Ioannem mundo cum valedixiſſet, ad idem vitæ genus amicum quoque accerſiuit, quem matris hactenus cura impediebat. Zeno fortè tum *b* Epiſcopus Hieroſolymis profectus lectorem hunc [noſtrum] Antiochenæ Eccleſiæ conſtituit: cuius & mater poſt paulo moritur.

Patrijs ergo ille opibus in egenos diſtributis, vrbeque relicta, in monaſterium extra oppidũ ſe dedit, fitque ibi ſpeculum ac norma religioſorum omnium.

Heſychius quidam monachus è Syria, futurorum præſcius, duos vidit viros candidis indutos veſtibus, quorum alter librum quem tenebat, claues alter, Ioanni tradiderit. *c* Ille ſe Petrum Apoſtolum eſſe dicebat, alter Ioannem Theologum. Hæc monachis Heſychius narrauit, cauens tamen ne qua ad Ioannem perferrentur. Ne ſummam, inquit, ob humilitatem noſtrum monaſterium relinquat. Tunc quoque religioſis eum exercitationibus vehementer exercitum ferunt, & Aſceticas præterea orationes conſcripſiſſe. Sed & miracula in hoc monaſterio patrauit. Ciuis enim cuiuſdam capitis partem alteram dolor vſque eo inuaſerat, vt & dexter oculus dependeret. ille ergo ad Ioannem accedens, ſanitatem extemplo recepit. Archelaus præterea quidam, diuitijs & auctoritate pollens, lepram in facie nactus, iuſſus in lacu, vnde fratres frigidam biberent, lauare, morbo liberatus eſt: qui & facultatibus ſuis diſtributis, in eodem illo, vbi reſtitutus erat, cœnobio, rebus huius mundi valedixit: ac præter hunc alij plurimi. Quidam Eucleus nomine, dæmonis improbitate altero amiſſo oculo, monachis aggregandus venit: qui & à ſancto viro detonſus oculum recepit.

Mulier quoque, ſanguinis fluxu annos ſeptem afflicta, valetudinem recuperauit. Leo etiam, vt ferunt, viatores multos abripiebat, at cum rogatus Ioannes crucis eis ſignum impreſſiſſet, huius mox ille vi exanimatus eſt.

Poſt quadriennium deinde, ob frequentem accedentium turbam, monaſterio ex-
140 ceſſit, & biennium adhuc in ſpelunca quadam inſomnis plerumque, nec vnquam toto
illo tempore humi ſtratus, delituit.

Emortuis autem hîc prę frigore ijs corporis partibus, quæ ventrem ac renes attingunt, in vrbem hoc malo coactus reuertit, vbi à Meletio Diaconus ordinatus, altari quinque per annos miniſtrauit. Scripſit tum *ad Stagirium libros tres*, & *de* *d* *Sacerdotii dignitate*, & *e* *De Incomprehenſibili*. Verum Meletio Conſtantinopoli extincto, in monaſterium B. Ioannes reuertit: quem Flauianus Meletij in ſede Antiochena ſucceſſor, apparitione diuina monitus, è cœnobio in vrbem reductum, *f* presbyterum creat. quæ ſanè viſio & Ioannem ordinari, & Flauianum ordinare mandabat. Columba item illa aduolans, quę iam ordinandi capiti inſedit, quanta Dei gratia replendus ille eſſet, ſatis oſtẽdit. Antiochiæ itaque ſacris operatus eſt ad annos duodecim. Erat autẽ ob ardens probitatis ſtudium iam inde ab adoleſcentia ſeuerus atque *g* aſper, & iracundiæ potius, quã verecundiæ morem gerens. Varios rurſum Antiochiæ conſcripſit cõmentarios: & Epiſcopo vrgente ex tempore eſt de ſuperiore loco ad populum concionatus.

Feminæ Eucliæ nomine filius, febri ad medicorum deſperationem correptus, à Ioanne curatus eſt aqua, quam ille cruce ſignatam ad aſpergendum dederat. Mulier item quædam ſectæ Marcioniſtarum (cuius coniux ea in vrbe magiſtratum quendam gerebat) diſenteria grauiter laborans, deſperata iacebat: ſanitate verò per illum recepta, ipſa cum coniuge, omnique adeò familia, compluresque alij Marcioniſtæ, hæreſi abiurata, ad Orthodoxos redierunt.

Nectario deinde Conſtantinopolitano Patriarcha vita functo, euocatur Antiochia

a. De Baſilijs B. Chryſoſt. amicis remitto te ad Baron. Card. Annal. To. IV. ad A. Ch. 382. & Notas Claud. Dausqueï noſtri in Homil. B. Baſil. Seleuciens. De Baſilio autẽ Cæſareæ Capadocum hîc locutũ Georgium, ex ipſius opere integro maniſeſtiſſimum. Vide etiam infr. pag. 196.

b. Gazæ, ſiue Maiumæ Epiſc. Niceph. cap. 2.

c. Eosdem iterũ viſos eſſe morienti, Niceph. lib. 13. cap. 37. retulit.

d. Hos mirè prædicat Suidas.

e. Addit Nicephorus lib. 13. ca. 2. fine. περὶ τῶν συνεισάκτων:

f. Mirè variant hîc hiſt orici, teſte Niceph. lib. 13 cap. 2. in fine. Simeon Metaphraſtes nobiſcum facit.

g. Suidas eadem, vt & Caſſiodor.

GEORGIVS.

chia Chrysostomus, multum repugnantibus Antiochenis, qui suum ipsi bonum amittere nolebant. Peruicit tamen Cæsaris iussum, ordinatque hunc *a* inuitus Theophilus Alexandriæ præsul. Timendi enim erant ei accusationum *b* libelli, nisi ordinationi annuisset. At dum ille communi decreto ordinatur, à dæmoniis obsessus quidam eius ope liber abijt.

b. Quos aduersus Theophilum oblatos examinatum iri minabatur Eutropius præpositus palatij, vt habet B. Chrysost.

Magnus itaq; iam ordinatus Chrysostomus illum continuo morem sustulit, quo cœlibatum professi, *c* diuersi sexus contubernales apud se alebant. In iniustos itē, ventrique ac libidini deditos, longis inuectus est orationibus. Erat adhæc pauperum ita studiosus, vt hinc à plerisque *Eleemosynarius* cognominatus sit. Vno dicam verbo, & virtutem omnem docebat, & ab omni vitio deterrebat. Misit autem & in Phœniciam monachos, qui idololatriæ illic etiamnum deditos ab errore in viam reducerent: per quos item Imperatoris legibus armatos, idolorum fana subuertit, subuersionis sumtibus piis aliquot fœminis suppeditantibus. *d* Celticam adhæc [militum] turbam Arianismo infectam, ordinatis qui eius gentis linguam callerent sacerdotibus, orthodoxorum gremio restituit. Ad Istrum insuper misit, qui Nomadas ibi Scythas ad Christianæ 141
fidei veritatem volentes adduxerunt. Marcionis præterea hæresim, *e* in Oriente tum repullulantem funditus extirpauit. Nocturnos psalmorum hymnos auxit. *f* Solus verò cibum capere solebat, tum quod vino ob capitis calorem prorsus abstineret (nisi id fortè æstate tantùm cùm *g* rosaceum biberet) tum etiam quòd ægro stomacho esset, vt ea ferè, quæ ipsi apponebantur, non ederet, sed alia pro his appeteret: tertiò denique, quod frequenter *h* negotiis vacans, absque cibo diem transigeret. Clero autem rigidus nimis atque asper videbatur. Et *i* Serapion eius Diaconus ingentem illi inuidiam conflauit. Etsi multos etiam alias ob causas Ioannes ab Ecclesia relegauit. Conflictatus deinde Serapion etiam cum Seueriano Gabalorum Episcopo, ingens huius excitauit in Ioannem odium, quod ad extremum vsque spiritum retinuit. Amabatur tamen Ioannes singulari studio à populo, ob crebras in templo conciones: vt ipse vicissim S. Pauli Epistolas valde adamabat, quas & explanauit; visusque est à *k* Proclo tribus continuo noctibus Paulus Apostolus, suarum illi suggerens epistolarum interpretationem.

Offendit insuper Augustam Ioannes propter *l* Theuderichum Patricium. Ab iniqua enim exactione, quam Augusta exigebat, cùm ægrè hominem liberasset, illeque post facultatum maximam partem, vt gratuitum Deo donum, Ecclesiæ pauperibus attribuisset, in iram hinc Eudoxia inuidiamque incensa est. Eutropius legem *m* ferendam curarat, ne ad Ecclesiam confugientibus sacri immunitas loci valeret. Sed post non diu cùm Eutropius ipse ad Ecclesiam perfugisset, legis suæ fructum tulit. Eo igitur ad aram prostrato, reprehensionis plenam orationem adhibuit Ioannes, qua plurimorum in se odium concitauit. Nimis enim inhumanè afflictum hominem accipere visus est. Arianis sacras Ecclesias ademit, & Imperatoris implorata ope Constantinopoli exegit. *n* Antiphonis item [alternis cantandis,] quibus illi compositis plebem circumueniebant eosdem superauit: ita adiuuante Augusta, vt & argenteæ cruces ad Antiphonorum cantum decorandum adhiberentur. Ceterum Antiphonorum originem ad Ignatium illum diuinum hominem referunt, laudes DEI concinentes Angelos hac in re imitantem. *o* Gainas Arianus, cùm potentia valeret plurimum, templum Arianis suis in vrbe ab Imperatore postulabat. Sed Ioannes ibi tum præsens, ingenti cum libertate rem penitus improbauit, obstititque, ne postulata ille obtineret sua. Post igitur cùm copias idem, contra Imperatorem insurgens, collegisset, Ioannes nihil veritus, reliquis omnibus id postulantibus, ad barbarum legationem instituit, ac rebellionem compressit.

Eusebius Valentianopolis post Celbianum Episcopus, contra *p* Antoninum Ephesiorum antistitem libellos obtulit, quibus ille septem accusationis capita complexus est: sacrilegia *q* tria: deinde quòd puerum homicidam, quem idcirco ne reprehendisset quidem, apud se haberet: tum quòd quidquid ad Ecclesiæ vtilitatem à Basilina Iuliani matre relictum esset, ipse vendidisset, sibique vindicasset: quòd vxore præterea, quam pietatis antea studio deseruerat, rursus familiariter vteretur, ac sobolem etiam ex ea su- 142

a. Quod Isidoro Presbyt. Alexandrino hunc episcopatum tradere studeret. Niceph. lib.13. ca.2. Cassiod. in vita

c. συνεισάκτους *siue* subintroductas, & ἀγαπητὰς *vocabant. de quibus D. Baron. To. V. A. Ch. 398. & B. Greg. Nazianz. carm. ad Virgin. v. 96. Gnomisq; distic. vers. 113. Eiusd. item Comment. Nicetas in Orat. XLIII.*

d. Scythiam *Theodoret. & Niceph. cap. 3. itemq; Cassiod.*

e. Apud Osroënos Niceph. 5!

f Quo verò consilio id ille fecerit, nemo clarè dixit inquit Niceph. Plures rationes vide apud Palla. & Metaphr.

g. διὰ ῥόδων, *quod* ῥοδίτην *vocauit Dioscor. lib. V.*

h. σχολάζων.

i. De quo Niceph. cap 9. & Casiod. init. vitæ B. Chrysost. Quem etiam acerbius incusat Leo Imp. Orat. in B. Chrysost. quam, huius Georgij vestigia proximè insectando, tantum non ad verbū hinc videtur trāscripsisse.

k. Chrysost. hic primū scriba, ac multo post tempore in episcopatu etiam successor. Niceph. lib. 14. cap. 38.

l. Theodericum *al. vide Metaph. hic post causam Antonini, Pallad. &c.*

m. Niceph. hæc refert cap. IV.

n. Ἀντίφωνα *describit Niceph.* Carmina, quæ alernis per responsionem concinuntur. *Vide totum cap. 8. o De Gaina lege Niceph. ca. 5. & 6. p Qui apud Niceph. cap. 9. & semel hic non rectè* Antonius *appellatur. q Quæ leges apud Pallad. & Metaphr.*

ea sustulisset: septimum denique, quòd pecunia corruptus ordinaret. In septimum autem crimen, cùm id omnium grauissimum videretur, inquisitum est. At dum iudicium hoc in longum protenderetur (de industria enim improbe agere etiam ipse accusator dicebatur) Antoninus interim diem clausit extremum. Quare magnus Ioannes Ephesum ipse proficiscitur, pecuniaque ordinatos, & crimen fassos, sex numero, sedibus submouit. Totidem alios in ea ipsa Asia ob idem crimen Episcopatu expulit. In Antonini vero locum Heraclidem Diaconum suum suffecit, vnde & seditio exorta est. Pro submotis item illis alijs, pietate, cæterisque virtutibus longe meliores Episcopos creauit. Qui tamen omnes, pulso post in exsilium Chrysostomo, episcopatu priuati sunt, receptique suis rursum sedibus, qui iudicio eiecti erant. *a* Seuerianus quidam Gabalorum Episcopus, cognito *b* Antiochum Constantinopolim venisse, atque per dicendi gratiam rem auxisse familiarem, eodem & ipse accessit. Huic igitur Ioannes Ephesum proficiscens, suas dum abesset, docendi in Ecclesia vices commendauit. Hinc ergo Imperatori Seuerianus omnibusque adeo innotuit.

a. Ptolmeaidis Syriæ Episcop. Niceph.
b. Niceph. hæc cap. 9. sub fin. Habes autem ex hoc ipso producta testimonia apud Theodoret. in Eranista. meminitq; Gennad. in Catal. cap. 21.

A *c* Callitropa, pronaucleri cuiusdam vidua, iniquæ exigebantur multæ. Paulacius vero Alexandriæ Augustalis his exprimendis, quæ nummorum quingentorum summam conficiebant, miseram exercebat. Confugit hæc ad Augustam, quæ à Paulacio auri libras centum multæ nomine exegit: è quibus tamen miserè huic afflictæ mulierculæ sex tantum & triginta nummi cesserunt. Illa igitur velut in communem tempestate iactatorum portum, ad magnum se recepit Ioannem. qui mox dicam Paulacio scripsit de quingentis viduæ aureis persoluendis. Eudoxia hinc simultatem cum Ioanne suscepit, liberum dimitti Paulacium satagens. neque tamen ei mos geritur: sed iusta nihilominus postulans iustus præsul, quod per nefas ille retinuerat, iniuria affectæ mulieri restituit. Qua in re & miraculum accidit. Extrahere enim Paulacium dum studet Eudoxia, vel inuito Ioanne, ecce tibi hastam ferens Angelus apparuit, qui *d* missos ab Augusta satellites terrore percellens, ne mandata illi persequerentur, effecit. Ex his ergo atque similibus [*præclaris B. Ioannis facinoribus*] Acacius Berrhoeæ, Theophilus, Antiochus, & Seuerianus, adiuuante maximè atque præeunte Eudoxia, improba illa in Ioannem consilia moliri cœperunt: subiecutis cōfestim & alijs multis, quibus ille suis increpationibus molestus fuerat.

c. Hoc nomine Theogonosti vidua, de qua hîc inf. pa. 144. init. sed contra Palladij & Metaphr. auctoritatem, cũ quibus noster quoque sentit.
d. Duos Centuriones cum suis cohortibus, addit Leo August. in Vita B. Chrysost.

e Theophilus Petrum Alexandriæ archipresbyterum hoc nomine accusauit, quod Manichææ mulieri Eucharistiam tradidisset. Ille vero pro sui defensione adfe-
143 rebat, & conuersam illam esse, & non nisi eius iussu mysteriorum participem factam. Qua in re fidei testem laudauit Isidorum Presbyterum, aduenis Alexandriæ recipiendis præfectum. Hic ille est, quem ob virtutem Theophilus antea ad Damasum miserat, quique *f* Flauiano amicitiam Roma societatemque attulerat, cum iam vicesimum annum vtraque ecclesia ab altera dissideret. Hic inquam Isidorus secundum Petrum testimonium dixit. Quare Theophilus ira incensus, Petrum extemplo ecclesia submouit, in Isidorum vero illum admirandum virum, quas impudicitiæ plenas finxerat tabulas, protulit, & puerum accusatorem pretio subornauit. Quod vbi facinus deprehensum est, magis etiam iracundia Theophilus excanduit: etsi illa quoque alia ex causa accensa est. Mille enim nummos, quos inopibus distribuendos Theodota tribuerat, Isidorus acceperat & distribuerat, nihil horum Theophilo conscio. Secessit igitur deuitandæ iracundiæ in montem Nitriæ, quietemque inibi in solita cella quæsiuit: cum eo tempore monasteriorum per Aegyptum præfecti essent Dioscorus, Ammonius, Euthymius, & Eusebius germani fratres, quos à corporum proceritate *Longos* appellabant. Gliscebat ea tempestate contentio cum Anthropomorphitis hæreticis. Versis autem ex eo in seditionem, turbasque per Aegyptum concitantibus monachis aliquot indoctis, & agrestibus, Theophilus ab his circumsessus, præ metu, vt apparet, huiusmodi eos sophismate delusit. *Sic vestras*, inquit, *facies vidi, vt faciem Dei.*

e. Narrat hæc Niceph. cap. 9. & 10.
f. Antiocheno Patriarchæ.

At cum hi præterea ab ipso postularent, vt Origenes quoque, quòd is humana Deum forma carere assereret, anathemate damnaretur: facturum se recepit, sicq; mortem deuitauit. Hac igitur ille arrepta occasione aduersus Longos fratres (qui iam recusabant diutius eius vti contubernio: quòd Deo, vt res est, formam esse humanam tribuendam negarent) apud Aegypti monachos, per calumniam eos traduxit,

& imperitam illam multitudinem cum in illos concitauit, tum in Isidorum, quem diximus: cuius etiam nomine cum illis libentius certare cœperat.

Post multas ergo illatas iniurias, structasque insidias, post ignem quoque iniectum ipsorum cellis, fuga sibi denique consulentes, Constantinopolim veniunt. Ibi Ioannes ille benignissimus excepit quidem illos fratres, humaniterque complexus est; propter Theophilum tamen in communionem minimè admisit, sed cum per epistolam ad concordiam inuitauit. Ille nihil audit. Longi interim fratres Theophilum oblatis libellis accusabant: & suasit hic vicissim [a] quibusdam, vt illos accusarent. Tandem cum nihil hi probare aduersus Longos possent, in custodiam missi, flagellisque grauiter cæsi, partim in vinculis mortui sunt, partim in insulam Proconesum deportari iubentur. Ioannes hinc Theophilum de oblatis aduersus eum accusationis libellis certiorem facit. Ad quæ bile accensus ille: *Arbitor*, inquit, *non ignorare te Nicæni Concilii canones, iisq́; prohiberi, ne Episcopus de peregrino, alteriusq́; diœcesis iudicium exerceat. si ignoras, disce, atque ab accusationis meæ libellis abstineto.* Verum 144
qui hæc tunc Theophilus scripsit, post ipsemet alienæ diœcesis hunc ipsum Ioannem, suo iudicio condemnauit. Monachis deinde ab accusando Theophilo minimè cessantibus, decreuit Imperator, vt Theophilus iudicio sisteretur. at inuidia interim nimium inualescens, illum ipsum, vbi aduenit, qui de Ioanne sententiam ferret, iudicem constituit.

a. Monachis, *ex Pallad.*

Theognosti Senatoris proscripti & in exsilio mortui [b] vxor, agrum sibi relictū habebat, quem Eudoxia inuitæ eripuit. Illa igitur ad viduarum propugnatorem Ioannem se recepit: qui pro vidua libere multa perorans, adeo nihil profecit, vt etiam Augustam in sui odium concitarit. Quare mandatum dedit, vt cum festo die exaltationis [S. Crucis,] qui in decimum-quartum Septembris incidit, in templum iniqua Imperatrix ventura esset, portæ illi clauderentur. Conficitur Præsulis mandatum, & pudore suffusa, iraque incensa Augusta, domum reuertit; exindeque hæc sancti viri è sede depulsionem, exsilium, aliaque aduersa, quæ indignatio suggerebat, machinari cœpit. At verò dum ad templum illa progressa fores sibi obseratas offendit, de comitatu eius quidam gladium in claudentes stringens, manum sibi subito exaruisse sensit, qui tamen post Sancti viri genibus accidens, sanitatem recuperauit.

b. Callitropam *vocat Niceph. cap. 14. non rectè, vt indicatū sup pag.*

Magnus quoque Epiphanius, quem Theophilus callidè deceptum in Ioannem incitarat, Constantinopolim veniens, ecclesiasticum quibusdam suis factis ordinem turbauit. Diaconum namque in Septimo (sic enim locus templi S. Ioannis appellatur) contra canonem ordinarat, deindeque sine bona Chrysostomi venia rem diuinam fecerat, & Origenis scripta ab eo damnari postularat. Refert vero hunc scriptor noster, (quod & in Epiphanij vita legitur) minimè consensisse, vt quibusdam placuit, in Chrysostomi expulsionem, licet ab ipsa Augusta eo adigeretur. Meminit idem de pronunciatis inuicem [d] vaticinijs: quibus significabatur neutrum ipsorum visurum aliquando thronum suum.

Niceph. de Epiphanio cap. 13.

d. *Quæ & Sozomen. commemorat lib. IIX. ca. 15*

Accidit præterea, priusquam condemnaretur Ioannes, vt cognito indignari sibi Eudoxiam [c] benè longam haberet in malas feminas orationem. Hanc plebs rapiens, in Augustam pronunciatam interpretabatur. Mox igitur vt Theophilus Constantinopolim aduenit, apparatæ in magnum athletam Ioannem machinationes procedunt. Cumque Synodo nunquam interfuisset, Theophilus tamen cum suis decretum in eum tulit, frustra inclamante ipso, ac publicè testificante, paratum esse se, & ad synodum venire, & ad obiecta respondere, modo manifestos ipsius hostes Concilio subducerent. Aderant tum Ioanni quadraginta adhuc Episcopi, aduersus Theophilum parati pro ipso pugnare: quos ille quiritantes, cum lacrymis obtestando sedabat, atque hortabatur Ecclesias ne discinderent. Sede ita pulsus, in Bospori [e] Hieron ab- 145
legatur. At cum deinde terra diuinitus [f] concuteretur, Constantinopolim iterum reducitur, sedique restituitur inuitus. Pastoralis enim præfecturæ curam recipere se velle negabat, priusquam iniquum illud iudicium, propositum excussumque foret.

Eudoxia

e. Ἱερὸν στόμα, *quasi* sacrum os, *siue* ostium. *vt Cassiod. vertit. Opidum ei, statio nauium in ostio Ponti Theodoreto lib. V. ca. 34. & Niceph. cap. 16. Vnde profectus, vt Pallad. ait,* agellos ad Bithyniæ Prænetum occupat.

f. *Et cubilis ex eo imperatorij pars corruisset, vt est Auctor Leo Imp. in vita Chrysost.*

GEORGIVS.

Eudoxiâ post non diu furore rursum incensâ, quod liberius perstricta fuisset, propter statuam, quæ iuxta templum posita illi fuerat, (magnus enim inde strepitus in templo exercitabatur) iterum in beatum hominem calumniæ adornantur. Quæ sanè res, etsi præter spem Theophilo accidit optatissima, veritus tamen ille ciuium odium, ipse quidem non accessit (valdè enim iam inuisus esse cœperat, tum quòd pulso Ioanne, cum Longis tamen fratribus, per quos illi antea insidiabatur, cõmunicasset, tum quòd legere ipse Origenis scripta, quo nomine Ioannem criminabatur, non desineret) non accessit, inquam, odij metu: sed pro se alium submisit, pronunciatum, ne in iudicium quidem vocandum Ioannem, vt qui post eiectionem sacra obire munia non dubitasset, cum Antiochena synodus post expulsionem sacerdotij munus adhuc obeunti, nullum defensionis locum reliquerit. Ad quæ Ioannis studiosi, Arianorum illum esse canonem confessumque excipiebant, ad insidias dumtaxat Athanasio struendas comparatum. hinc eam ipsam Synodum patres Sardicensis Concilij nullam esse censuisse, & Athanasio non solum defendendi sui potestatem fecisse, verum etiam sacerdotium vna cum Marcello administrare permisisse.

Niceph. cap. 18. Socrat. lib. VI. cap. 18. Sozom. lib. IIX. cap. 20.

Igitur prohibent, Chrysostomus sacris ne operetur, néue omnino ad Ecclesiam veniat. *a* CHRISTI tum Natalium festus dies instabat, mansitque ad festum Pentecostes & dies insuper quinque cessans, & ab omni Ecclesiastico abstinens officio. Tum enim omninò & Ecclesia pulsus & vrbe, Cucusium exsulatum missus est. *b* Quo item tempore & ignis templi primum suggestũ corripiens, multa quoque circum circa flammis absumpsit. *c* Pleriq; etiam inimicorum Ioannis exempla dederunt, partim fœdis morbis, partim diuinitus immissa clade vita exuti. *d* Cucusum ergo deportatus Ioannes (vt hic quidem perhibet scriptor) & docuit ibi pro concione, & ordinauit multos Episcopos, ac plures etiam sacerdotes, atque Diaconos. Multa item miracula in eo exsilio cum viuus, tum mortuus edidit.

Obijt verò non multo post, *e* cum Episcopus Comanorum *f* Basiliscus, idemque martyr, finem ei secundum quietem prædixisset: conditusque est in eiusdem martyris tumulo.

a. Pridie Paschæ, ipso magno sabbatho, hæc cum summa perturbatione confecta esse Pallad. tradit, & ipse Geor. editus à Tilmanno.

b. Cassiod. Ioannis studiosos ecclesiam incendisse refert, & plures, quos refellit Illustriss. Baron. Annal. V. ad A. Chr. CCCCIV.

c. Niceph. cap. 22. & Pallad. *d Niceph. cap. 26.* *e Niceph. 37. post med. Sozomen. lib. IIX. cap. vlt.* *f. Leo Imp. etiã S. Lucianum martyrij olim ibi B. Basilisco socium, apparuisse vna tradit.*

Theophilus autem cum suis condemnarunt Heraclidem, Ephesi Episcopum absentem, & Serapionem, multa affectum iniuria, Heracleę Episcopatu, in quo ipsum magnus Ioannes post prius exsilium reuersus ordinarat, eijciunt. Heraclidę deinde sufficiunt *g* Victoris tribuni eunuchum, hominem fœdissimnm. Alios item Episcopos numero fere viginti vexatos sedibus submouerunt suis: Presbyteros quoque ac Diaconos plurimos, & plures etiam laicos, quotquot Ioanni addicti esse deferebantur: immo pias etiam matronas, quarum fama celebres fuere *h* Olympias, Pentadia, Procla, & Syluana.

Innocentius interim vrbis Romæ Episcopus *i* valde pro beato Ioanne laborauit, etsi frustra consumptus labor est. Misit enim hoc nomine Apocrisiarios, quos hi con-
146 tumeliosè remiserunt. Litteras item scripsit, quibus tamen nihil eorum, quæ studiosè conabatur perfecit: vix vt tandem *k* Arsacius Ioannis nomen in diptycha retulerit. Donec Proclus multo post eius in vrbem corpus attulit. Hæc hactenus.

Scriptor ipse quidem præter historiæ fidem narrasse quædam visus est, verum quid prohibet vtilia lectorem seligere, cætera præterire?

g Niceph. ca. 29 extr. Monstri autem illius flagitia indicabit Pallad.

h. De qua Niceph cap. 24. Nebridij quondam præfecti sponsa Pallad apud quem de eadem plura.

i. Niceph. cap. 33. & 34.

k. Niceph. lib. 14. cap. extr. Zonar. Cassiod. item, & Tom. III. & ipsa Georgij edit. Latina, non Arsacio, sed Attico restatum nomen D. Ioan. in diptycha tribuunt, reliqui.

PHLEGONTIS TRALLIANI *Olympicorum & Chronicorum collectio.*

XCVII.

LECTA mihi PHLEGONTIS TRALLIANI, eius qui Hadriani Augusti libertus fuit, *Olympicorum, & Chronicorum collectio.* Opus inscribitur Alcibiadi cuidam, qui vnus è corporis custodibus Hadriani Imp. fuit. Auspicatur verò à *a* prima Olympiade: quod priora, vt & alij ferè omnes affirmant, nullum hactenus accuratum verumque scriptorem sint nacta, sed *b* aliter atque aliter ea, in quæ fortè inciderunt. neque inter se cõuenientia scripserint, etiam ij, qui ex hac scriptione gloriam quæsiissent. Initium igitur operis

a. Suid. Ἐτέθη δὲ πρώτη Ὀλυμπιὰς ἐπὶ Σολομῶντος εἰς ἑορτὴν κοσμικὴν τοῦ Διός.

b. Vnde merito tempus illud μυθικὸν *Varro, Censorin. Euseb. August. & alij appellarunt.*

PHLEGON.

operis à prima, vti diximus, ducit Olxmpiade, pertexitque, vt ipse ait, *a* ad Hadriani vsque tempora.

Equidem legi vsque ad CLXXVII. Olympiada, qua victor fuit Hecatomnus Milesius, *b* stadij cursu & recursu, armato vero cursu ter vicit Hypsicles Sicyonius, dolicho Caius Romanus, & Aritonymias Cous, pentathlo Isidorus Alexandrinus, lucta Aptôtus, periodo Atyanas Hippocratis Atramitêi F. pugillatu Sphodrias Sicyonius, pancratio Sosigenes Asianus. Iam puerorum stadio vicit Apollophanes Cyparissius, lucta Soterichus Elêus, pugillatu Calas Elêus, vti pancratio & armato cursu Hecatomnus Milesius. Ter hic eodem ipso die coronatus est, stadio eiusque recursu, & armato cursu Aristolochus Elêus quadriga victor, equo verò singulari Agémon Elêus. Hellianico Eléo biga cessit, & equuleorum quadriga. Cletiæ Elëi equuleorum biga fuit, & Callippi Pelêi singularis equuleus.

Lucullus eo tempore *c* Aminsum obsidebat; sed Murena in obsidione cum duabus legionibus relicto, ipse cum tribus alijs aduersus Caberos duxit, & in hibernis ibidem castra locauit. Idem Hadrianum cum Mithridate confligere iubet, quo etiam prœlio superior fuit. Romæ quoque terra mouit, multaque afflixit, & alia præterea plurima hac ipsa Olympiade contigerunt. Nam anno tertio censæ sunt Romæ *d* myriades nonaginta & vna. *e* Sinatruce Parthorum rege extincto, successit Phraates cognomento DEVS; & Phædrum Epicureum mortuum, Patron excepit. Virgilius item Maro *f* hoc ipso anno Idibus Octobris natus est. Quarto verò huius Olympia- 147
dis anno Tigranes & Mithridates, collectis *g* peditum quadraginta millibus, equitum triginta, instructaque Romanorum more acie, cum Lucullo dimicantes victi sunt: cæsis è Tigranis copijs quinque millibus, & his pluribus captis, præter *h* cæteram hominum colluuiem. Capitolium Romæ Catulus dedicauit: & ad *i* Creticum bellum profectus cum triginta legionibus Metellus, insulam eam tenuit: vbi & manu cum Laosthene conserta, victor Imperator est appellatus, Cretensibus intra oppida murosque compulsis. Athenodorus pirata Deli incolas captiuos abducens, Deorum, qui vocantur, signa destruxit; at Caius quidam Triarius vrbis ruta cæsa instaurans, Delum muro cinxit. Ad hanc itaque Olympiadem vsque libros quinque perlegimus.

a. & Olymp. CCXXIX. Suid. auct. cuius anno 2. mortuus Adrian. Imp.

b. Olympica ἀγωνίσματα è Pausan. Eliac. priore libro colligere licet, & descripsit Bud. priorib. in Pandect. Comment.

c. Amisum *emenda, ex cæterorum historicorũ fide.*

d. Id est, decem millia supra nongenta millia.

e. Sanatrucen, *huic vt videtur cognominem. Armeniorum quẽdam regem citat Suid.*

f. Cn. Pompeio & M. Crasso Coss. vt ait Donatus in eius vita, anno V. C. 684.

g. Errorem hic irrepsisse in calculum ex cæteris historicis, negantibus parem vnquam à sole visam pugnam, manifestissimè constat. Vide vel Plut. Lucullũ.

h. συγκλυδῆ ὄχλον, ad ministeria destinatos (quorum ad XXXV. millia fuisse refert Plut.) calones accipio.

i. De quo L. Florus lib. III. cap. 7.

Auctoris stylus neque omnino humi serpit, neque Atticum vsquequaque characterem seruat. Alioquin illa nimis putida ipsius accuratio atque diligentia in Olympiadibus percensendis, singulorumque certaminum nominibus, & rebus gestis, atque ipsis etiam oraculis referendis, non tædium modo lectori adfert, dum per eam reliqua omnia in hoc libro obteguntur, neque apparere sinuntur: verumetiam iniucundum propemodum reddit sermonem, quique gratiæ nihil habere iudicetur. & vero omnis generis Deorum responsa sine modo inculcat.

SCHOL. *Suidas huius* PHLEGONIS *(vt quidem ille inflectit) catalogum texit, librosque Olympiadum sedecim attribuit. E quorum primo libro, hoc quod damus fragmentum, in Germania Græcolat. euulgatum, excerptum videtur. Ex XIV. vero libro illustre adfert testimonium Eusebius in Chronico, quod hic etiam apponere placuit.*

EXPONENDA *mihi videtur causa, ob quam Olympia institui contigit. Est autem hæc. Post Pisum, Pelopem, atque Herculem, qui primi sollemnem conuentum ac certamen Olympicum instituerant, cum Peloponnesii eam festiuitatem aliquamdiu intermisissent, per id scilicet tempus quod ab Iphito ad Coroebum vsque Eleum, duodetriginta Olympiadum numeratur, certamenque neglexissent, seditio in Peloponneso fuit coorta. Ibi Lycurgus Spartanus, Prytanei filius, Europi N. Sosi pronepos (qui Sosius patrem habuit Procleum auum Aristodemum, proauum Aristomachum: fuit autem hic Cledoeï filius, cuius pater Hyllus, Hercule & Deïanira fuit natus) & Iphitus Hæmonis, aut (vt alii perhibent) Praxonidæ F. ab Hercule prognati, Eleus domo, ac Cleosthenes Cleonici F. Pisæus, vt populũ ad concordiã pacemque reducerent, cum Olympicam festiuitatem statuerunt ad pristinam formam redigere, tum certamen gymnicum edere. Itaque Delphos miserunt, qui Deum percunctarentur, an hoc eorum probet consilium. Is respondit, bona euentura, si id exequantur: iussitque ferias indici vrbibus, quæ certaminis esse vellent partiecipes. quo*

oraculo

oraculo in Gracia renunciato, discus eius conscriptus est à Gracorum iudicibus, quos ipsi Hellanodicas vocant, formam agendorum olympiorum indicans. Ceterum Peloponnesios non admodum id certamen gratum habentes, molesteq; id ferentes, pestis inuasit, frugumq; pernicies afflixit. Itaque ii qui ante à societate istorum ludorum descíuerant, denuo Lycurgum pestis amolitionem ac remedium proposcerunt. Pythia verò sic respondit: PHLEGON.

O qui telluris famosam totis arcem
Mortales inter satuq; & laude supremi
Incolitis, quæ fata Dei cano discite iussu.
Neglecta altitonans irascitur ob sacra vobis
Iuppiter, immenso qui maximus imperat orbi.
Cuius Olympia vos cultu spoliastis auito:
Quæ princeps Iouis vt Pisus celebraret honorem
Instituit: post huncq; Pelops, quo Gracia rege
Floruit, vnanimesq; habuerunt mœnia ciues,
Oenomao instituit certamina lumine casso.
Tertius hæc Pelopi satus Amphitruone dicauit
Tantalidæ, grati seruans pia iura nepotis.
Hæc sacra, & ludos abolere hos Iuppiter ausis
Iratus, pestem immisit diramq;, famemq;:
Verùm instauratis cessabunt hæc mala sacris.

Peloponnesii, vbi hoc eis renuntiatum oraculum fuit, fidem derogantes, denuò communi de sententia miserunt ipsi, qui accuratius Deum de oraculo interrogarent. Pythia autem hæc retulit:

O Peloponnesi ciues, altaria circum
Ite, sacris factisq; animis aduertite dicta
Vatum, qui leges & iura paterna sequuntur,
Vatum Eleorum monitis parete volentes.

Hoc oraculo accepto, Peloponnesi concesserunt Eleis, vt certamen Olympicum instituerent, & ferias vrbibus denuntiarent. Porrò autem postea temporis Elei cùm opitulari vellent Lacedæmoniis, Elos vrbem oppugnantibus, Delphos consultum miserunt: & respondit Pythia in hanc sententiam:

Exsortes belli patriam defendite vestram,
Et pacis Græcos communia iura docete
Auctores, anni veniant dum gaudia quinti.

Hoc oraculo dato, Elei bello abstinuerunt, & Olympia curauerunt. Quinq; Olympiades ita sunt exactæ, vt coronaretur nemo. Sextum placuit oraculum scitari, an victoribus coronæ essent imponendæ, eamq; ob rem missus ad fanum Dei rex Iphitus: Deus sic est fatus:

Iphite, victorem malo donare caueto.
Verùm, siluestris fructu redimitor oliuæ,
Quem circum teneris inclusit aranea filis.

Cùm ergo venisset Olympiam, inq; loco multi essent oleastri, vnum eorum deprehendens araneis circumdatum, ædificio cinxit: atq; ex ea arbore corona data est victoribus. Primus coronatus est Daicles Messenius, Olympiade 7. stadio victor.

Eusebius porrò ista refert. Bithynia terræ motu concussa, & in vrbe Nicena ædes plurimæ corruerunt. Quæ omnia his congruunt, quæ in passione Salutaris acciderunt. Scripsit super his & Phegon [Phlegon emenda] qui Olympiadarum egregius supputator est, in XIV.
» libro ita dicens: Quarto autem anno CCII. Olympiadis, magna & excellens inter omnes, quæ
» ante eam acciderant, defectio Solis est facta: dies hora sexta ita in tenebrosam noctem versus,
» vt stellæ cœlo visæ sint, terræq; motus in Bithynia Nicenæ vrbis multas ædes subuertit. Hæc supradictus vir.

Exstat eiusdem Phlegontis libellus ἀκέφαλος de mirabilibus & longæuis, cum Anton. liberalis Metamorphosibus & aliis libellis in Germania vulgatus.

Zosimus.

XCVIII.

ZOSIMI COMITIS

Historiarum libri VI.

LEGITUR *historicum opus libris sex* ZOSIMI COMITIS,& Ex-aduocato Fisci. Impiam hic paganorum secutus religionem, in pluribus aduersus pios sæpius latrat. Alioqui breuis est,dictione perspicuus ac purus,nec suauitatis expers. Incipiens autem historiam iam inde, fermè dixerim,ab Augusto, & Imperatores omnes ad Diocletianum vsque percurrens, nudam quasi designationem successionemque eorum commemorat:dum latius tandem à Diocletiano, de iis qui imperio potiti sint, libris quinque tractare pergit. Primus enim liber Imperatores ab Augusto ad Diocletianum vsque recenset, sextique finis in iis definit temporibus,quibus *a* Alarichus Romam iterum obsidens, ciuibus ad inopiam redactis obsidionem soluit, eisque Imperatorem dedit Attalum, quem tamen deinde rursus abdicauit imperio, quod regnum sibi traditum minus rectè videretur administrare: atque ad Honorium Augustum Rauennæ tum agentem fœdus cum eo initurum misit. *b* Asarus verò, Gothus & ipse, simultates aduersus Alarichum exercens, cum trecentis quibus præerat, Honorianis partibus adiunctus, bellique societatem pollicitus, Alarichi rebus impedimentum obiecit. Atque hunc sexti historiarum libri finem facit.

a. De his lege Olympiodorum. sup. pag. 104.

b. Olympiod. sup. pag. 104. & seq. Sarum perpetuò nominat.

Dixerit autem aliquis hunc non suam historiam scripsisse, sed Eunapianam descripsisse, & partim breuitate dumtaxat ab illa differre, partim etiam quòd Zosimus non,vt ille,Stelichonem conuitiis proscindat. Cetera propemodum idem est in histo-
ria,pios præsertim Imperatores criminando. Arbitror autem duas hunc quoque,sicut 148
& illum,editiones instituisse: etsi priorem huius editionem non vidi: coniicere tamen
ex *c editionis nouæ*, quam nos legimus, inscriptione licet, etiam alteram hunc, sicut &
Eunapium,publicasse. Verùm magis hic planus est,& breuior, vti diximus, quam Eunapius, figurisque nonnisi rarò vtitur.

c. Aliam huius epigraphes hanc rationem notauit quidam ad Zosimum: quasi veterum Dionis & Herodiani historiæ attexuisset nouam.

XCIX.

HERODIANI

Historiarum libri VIII.

LEGIMUS HERODIANI *historiarum libros octo.* Incipit à Marci [Aurelij Antonini Philosophi] Rom. Imperatoris excessu,pergitque porrò narrare, vt Commodus Marci F. imperium adeptus,à paternis moribus, assentantium opera,degenerarit; tandemque à Marcia pellice, & Læto atque Electo, paratis insidiis exstinctus sit. Pertinax hinc imperium tenuit,grandæuus iam, honestisque moribus. Quem milites,modestiæ nomine exosum, in curiam eius irrumpentes obtruncant. Hinc Iulianus à militibus non diu post emptum pecunia imperium, ipsorum iugulatus manibus, amisit.

Lib. 2.

Niger autem, mitis quantum apparebat vir, superstite etiamnum Iuliano ad imperium euectus est. Hunc Seuerus,vir solers tolerandisque laboribus exercitus, & alioquin astutus, imperij nactus habenas,pugna victum sustulit, & obstantia quæque partim validis prœliis, partim callidis artibus superauit. Verùm in subditos insolentior redditus est, & morbo extinctus, dum Britannos bello aggreditur. Antoninus inde filiorum eius natu maior,fœdere cum his inito reuertit,sociumque imperij vel inuitus sumsit Getam fratrem:quem post paulò in Iuliæ vtriusque matris sinu interemit. Hic crudelitate,omnique turpitudine vincere omnes contendens,dum circa Syriam versatur,insidiis petitur,quas illi Macrinus cædem veritus, & præuertere conatus, comparauit. Sublato igitur Antonino,regnat Macrinus, vir ætate quoque grandæuus,ignauus, minimeque continens; cetera verò lenis ac mitis. Iam *a* Mesa, quæ Iuliæ soror erat, duas habebat filias, Soæmida,& Mammæam: quarum maiori quidem filius erat Bassiani nomine:alteri verò Alexinus: furtiuo vterque concubitu ex Antonino,vt ferebatur, geniti. Exercitus autem, minima capta occasione, Bassianum in castris Imperatorem renuntiat,addito *b* Antonini cognomento, victusque dein prœlio Macrinus, ac fugiens è Phœniciæ atque Syriæ finitimis,Chalcedonem se recepit, Romam inde cogitans. Sed qui ex Antonini studiosis ad hoc missi fuerant, anteuertunt, caputque resectum reuertentes asportarunt. Atque ipse quidem Antoninus dum matri paret, modestè satis im-

Lib. 3.

Lib. 4.

Lib. 5.

a. Μαισά, rectius.

b. Quem Elagabalum, à nouo quem colendum suscepit Deo, agnominarunt.

Lib. 6.

satis imperauit, & a Alexinum in filium adoptatum Cæsarem creauit, imposito ei Ale- HERODIANVS.
149 xandri nomine. Verùm postquam adulatoribus se commisit, nullum turpitudinis atque intemperantiæ genus prætermisit. Quin & Alexandro insidiari cùm cœpisset, à militari manu prohibetur, quos ipse punire propterea meditatus, ab iisdem interficitur. Alexander ergo Mammææ F. annos imperauit quatuordecim: rectè sanè atque clementer, quantum quidem in ipso fuit, & sine vllo omnino sanguine. Sed matris Mammææ, vt hic refert, pecuniarum cupiditate, ac sordibus factum est, vt vterque, Maximo electo, militari seditione necatus sit.

a. Melius Alexianum.

Maximinus post hunc annos ferè tres ferociter ac tyrannicè imperauit, homo fastuosus, moribusque sæuus. Quamobrem Africæ Præfectum à se constitutum, moribus similem, milites ibi tumultuantes, atque in Imperatorem insurgentes, Gordianum olim Proconsulem, iam octogenarium, Imperatorem creant, vel inuitum. cuius mox Roma libentibus electionem animis accepit, honoresque omnes Maximino ademit: Gordiano insuper Gordiani F. in Cæsarem illi adlecto. At dum Maximinus bellum adornat, videns Gordianus, (qui iam vnà cum filio b Carthaginem occuparat) in summam rerum omnium desperationem se adductum, laqueo vitam abrupit. Filius verò commissa dein cum Maximino pugna, interfectus periit. Romani hîc incredibili dolore ex horum interitu perculsi, simul metuentes, atque odio Maximinum prosequentes, Imperatores Romæ renunciant Balbinum, & Maximum. In quos vt rursum militaris excitata seditio est, imperauit vnà cum eis & Gordianus, Gordiani maioris ex filia nepos, admodum adhuc puer. Maximo post aduersus Maximinum profecto, interfectus à suis militibus Maximinus est, allatumque caput eius ad Maximum, & inde Romam. Nec longo interiecto tempore, tumultuantes denuo milites, palatio educentes Balbinum, & Maximum, omnibus contumeliis cruciatibusque affectos interimunt, & vni Gordiano tredecim circiter annos nato imperium mandant. Hoc libri octaui extremum est.

Lib. 7.

b. Non rectè Χαλκηδόνα hîc legitur in textu Græco.

Lib. 8.

Scriptoris huius dictio clara est, atque perspicua, quin & iucunda: vocibus autem vtitur temperatis, neque supra modum Atticis, quibus natiua illa communis sermonis gratia quodammodo violetur: nec rursus in humilitatem quandam ita demissis, vt artem omnem illæ fugisse videantur. Ad hæc nec superuacaneis tumet, neque necessarium quid omittit: sed, vt vno verbo absoluam, omnibus historiæ virtutibus paucis sanè cedit.

HADRIANI

Declamationes.

C.

LECTÆ sunt a HADRIANI *Augusti* variæ *Declamationes*, dicendi moderatione temperatæ, nec iniucundæ.

a. Lege plura apud Suid. & Xiphilinum. Exstant eius & sententiæ quædam, siue διηγηστικὰ responsa in Vet. Glossar.

VICTORINI LAMPADII F.

Orationes consulares.

CI.

LECTÆ sunt VICTORINI LAMPADII F. *Antiocheni Orationes consulares variæ, simul & Imperatoriæ* in Zenonis Augusti laudem: quo imperante, ad extremam hic
150 peruenerat senectutem. Dictionem eius, in qua nihil redundans, perspicuitas, vsitatusque loquendi modus exornant.

GELASII CÆSAREÆ PALESTINÆ EPISCOPI,

Liber contra Anomœos.

ET

DIODORI TARSENSIS

Varia de Spiritu sancto argumenta.

CII.

LECTVS

Gelasius.

LECTUS est [a] liber singularis GELASII *Cæsareæ Palæstinæ Episcopi aduersus* [b] *Anomæos.* Huius oratio minimè superflua, sed grauis ac vehemens, Atticis permista vocibus, & axiomatis accuratius instructa, ne ratiocinationibus quidem indigens, per omnia denique insignis est. tantum putidè nimis ac pueriliter, quasi nuper dialecticorum libros inspexisset, logicæ artis regulis, ipsisque adeò vocibus abutitur: etsi excusationem intempestiui huius sermonis scripto suo annectat. Verùm id, quod excusatione post nouerat indigere, nec iam inde à principio suscipiendum illi fuerat. Quanquam neque ipse libri ordo reprehensione caret.

Continebantur autem hoc eodem libello [c] varia etiam argumenta DIODORI TARSENSIS *de sancto Spiritu:* quibus & Nestorij labe se iam inde contaminatum ostendit.

a. Exstat hodieque titulo de duabus naturis in Christo, *sed falso Gelasio Pont. Rom. adscriptus, vt docet Illustriss. Baron. Card. tom. 6. ad A. Ch. 496. init.* *b. Non illos Eunomianos, apud Niceph. lib. 11. cap. 11. sed integro penè sæculo posterius exortos Eutychianos: Sic forsitan ab aliquibus dictos, quòd negarent Christū habuisse corpus ὁμοούσιον nobis. Qua etiam ratione apud DD. Athanas. atque Chrysost. dicti* Anomæi *Ariani, qui Christum Patri inæqualem, & aliqui dissimilis quoque substantiæ, faciebant.* *c. Quorum mireris nullam fieri mentionem apud Suidam, in accurato illo huius viri Operum catalogo.*

PHILONIS IUDÆI

CIII.

Legum sacrarum allegoria, & viri ciuilis vita, hoc est, *de Joseph.*

LECTA est PHILONIS IUDÆI *sacrarum legum Allegoria, & de vita viri ciuilis.*

EIUSDEM

CIV.

Essenorum & Therapeutarum viuendi ratio.

LECTA & eorum viuendi ratio, qui philosophicum vitæ genus apud Iudæos siue contemplando, siue agendo sectati sunt. Hi Esseni, illi Therapeutæ appellabantur. Ac proximi quidem non monasteria tantùm, atque σεμνεῖα (has ipsas ille voces adhibet) ædificarunt; sed etiam viuendi normam iis, qui nunc solitariam degunt vitam, præscripserunt.

Scholion.

ESSENI] *Hos Philo ipse Essæos appellat,* à [a] *à sanctitate, vt ait, nomine deriuato, lib. Quòd omnis probus liber. Quo medio libello totam Essæorum viuendi rationem exponit. Et Chrysostomus Homil. 44. in Act. Esseni, qui etiam* ὅσιοι *dicuntur.* [*Latinè Sancti*] *hoc enim vult nomen Essenorum à vita honestate.*

Therapeutæ autem distinctum Essenorum genus, (contra atque aliqui sentiunt) vt apertè constat Philonis illum locum attentius cum libello de vita theoretica comparanti. Et verò ne longius abeam, in limine statim disiungi videas pag. 609. Ἐσσαίων πέρι διαλεχθεὶς, οἳ τὸν πρακτικὸν ἐζήλωσαν καὶ διεπόνησαν βίον, *&c.* αὐτίκα καὶ περὶ τῶν θεωρίαν ἀσπασαμένων, ἀκολουθίᾳ τῆς πραγματείας ἑπόμενος, τὰ προσήκοντα λέξω. *Subdit post paulò nominis etymon, quod ita Latinè redditur: Vocantur enim Therapeutæ* [b] *Therapeutridesque* [*hoc est, curatores & curatrices, siue cultores & cultrices*] *vero nomine: Vel quia profitentur medicinam præstantiorem ista, per omnia opida vulgata. nam hæc medetur solis corporibus: illa & animas liberat morbis grauibus, & aduersus medelas contumacibus, quos inflixerunt voluptates, concupiscentiæ, dolores, timores, auaritiæ, insipientiæ, iniustitiæ, & ceteræ perturbationes, vitiorumque agmen innumerabile. Vel quia didicerunt à natura, & à sacris legibus, illud Ens colere, quod & bono melius, & vno sincerius, & vnitate in generando antiquius est.*

Σεμνεῖον *quoque quid fuerit, ex eodem accipe Philone, pag. 612.* Ἑκάστῳ δὲ [τῶν θεραπευτῶν] ἔστιν οἴκημα ἱερὸν, ὃ καλεῖται σεμνεῖον καὶ μοναστήριον, ἐν ᾧ μονούμενοι τὰ τοῦ σεμνοῦ βίου μυστήρια τελοῦνται *&c. Latinè vertas: Therapeutarum verò quilibet ædiculam habet sacram, quam Semneion atque monasterium vocant: in qua solitarii ipsi seuerioris vitæ mysteriis nauant operam: nihil huc inferentes, non potum, non cibum, non aliud ad necessarium corporis sustentationem spectans: sed legem solam, & diuinitus edita Prophetarum oracula, cum hymnis, ceterisque quibus tum scientia, tum pietas augeri, ac perfici possit.*

a. Suid. ἀπὸ τῆς θεωρίας *vocari vult* ἐσσαίους, *hoc est,* θεωρητικοὺς, *quàm rectè, ipse viderit. Cetera de Essenis diligentissimè nuper exposuit omnia Nic. Serarius noster, tertio suo Triharesium libro.*

b. Suidæ ac m. s. θεραπευτίδες.

EIVSDEM

CV.

Caius (Imp.) reprehensus, & Flaccus reprehensus, aliaque scripta.

LEGITVR eiusdem liber, cui titulus CAIVS *reprehensus*, aliusque FLACCVS *reprehensus*. Quibus in libris magis, quàm in aliis, dicendi vis eius, ac venustas apparet. Peccat tamen non rarò ideis transmutandis, ceterisque à Iudaica secta alienis describendis.

Floruit Caii Cæsaris temporibus, ad quem & pro sua gente [Hebræa] legationem se suscepisse scribit, regnante in Iudæa Agrippa.

Circumferuntur eiusdem alia quoque [a] varia opuscula, quibus disputationes ferè de moribus continentur, veterisque Testamenti explanationes, ad allegoriam vt plurimum ipsa litera aptata. Et verò ab hoc arbitror, [b] omnem allegoricum sacræ scripturæ sermonem in Ecclesiam promanasse. Ferunt eundem Christianis etiam sacris initiatum, ab his tandem dolore quodam atque iracundia desciuisse. Verùm antea Claudio Aug. imperante adita Roma, in B. Petrum Apostolorum principem incidisse, eoque vsum familiariter: atque hinc etiam factum esse, vt & discipulorum B. Marci Euangelistæ, S. Petri auditoris, mentionem laudationemque posuerit. Hos enim, aiunt, apud Iudæos philosophicam duxisse vitam, iste commemorat: horum domicilia, monasteria appellat, eosdemque meditationi deditam vitam ieiunio, atque precatione degere, nihil interim opum possidendo, prædicat.

a. Innumera, inquit, B. Hieronym. Suidas, ἄπειρα.

b. Per Origenem & Cyrillum Alexand. vt inter Latinos B. Ambrosius pleraque à Philone mutuatus est.

151 Duxit autem Philo genus à Sacerdotibus, patria Alexandrinus, tantamque sibi apud Græcos artis dicendi peritia celebritatem peperit, vt vulgo etiam sermone illud vsurparetur: Aut Plato philonizat, aut Philo platonizat.

SCHOLION.

B. *Petrum Apostolum innotuisse Philoni Eusebius lib. 2. hist. Ecclesiast. narrat:* Φίλωνα λόγος ἔχει κατὰ Κλαύδιον ἐπὶ τῆς Ῥώμης εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν Πέτρῳ τοῖς ἐκεῖσε τότε κηρύττοντι. *Tum B. quoque Hieronymus in Catalogo: Aiunt hunc, cùm secunda vice venisset ad Claudium, in eadem vrbe [Roma] locutum esse cum Apostolo Petro, eiusque habuisse amicitias: & ob hanc caussam etiam Marci, discipuli Petri, apud Alexandriam sectatores, ornasse laudibus. Quæ totidem verbis Suidas, ex Hieronymi metaphraste Sophronio fortasse, descripsit:* Λέγουσι τοῦτον, ὅτε τὸ δεύτερον ἦλθε πρὸς Κλαύδιον ἐν τῇ αὐτῇ πόλει [Ῥώμῃ] διαλεχθῆναι τῷ ἁγίῳ ἀποστόλῳ Πέτρῳ, καὶ τούτου ἐσχηκέναι φιλίαν, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς σπουδαστὰς Μάρκου, μαθητοῦ Πέτρου, ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἔπεσι κεκοσμηκέναι.

THEOGNOSTI ALEXANDRINI

CVI.

Et sacrorum librorum interpretis, Hypotyposeon libri VII.

LECTI sunt THEOGNOSTI Alexandrini libri septem, hac inscriptione: BEATI THEOGNOSTI *Alexandrini, & [a] sacrorum librorum interpretis Hypotyposes.* Primo libro de Patre agit, eumque esse rerum opificem ostendere nititur: etiam contra eos, qui [b] materiam DEO coæternam faciunt. Libro verò secundo argumenta quidem ponit, quibus effici ait necessariò, Patrem habere Filium. At cùm Filium dicit, creaturam esse ipsum demonstrat, & ratione præditis tantùm præesse. Ac plura id genus alia, vnà cum [c] Origene Filio adscribit, siue eadem impietate ductus; siue, vt quis dixerit, illius defendendi studio, exercitationis isthæc gratia, & non ex sua sententia proponens, siue se à veritate nonnihil abduci sinens, ob imbecillitatem, captumque auditoris, qui nulla fortasse fidei Christianæ cognitione imbutus, minus poterat accuratiorem de religione cognitionem admittere, vt Filij propterea qualemcunque cognitionem auditori vtiliorem existimarit esse, quàm si omnino nec agnitus ille sit, nec auditus. Verùm vt maximè in disputatione hoc pacto rectam sententiam declinare, ab eaque recedere non omnino absurdum, aut reprehensione dignum videatur: (Nam ibi pleraque ex eius, qui contra disputat, sententia & opinione, ac quasi vi fiunt:) In scripta tamen oratione, quæ legis instar omnibus in communi propo-

a. Ἐξηγητοῦ.

b. Vt Philosophi quidam veteres, & post Seleuciani siue Hermiani, de quib. August. de hæresib. cap. 59.

c. Sup. pag. 4.

THEOGNOSTI. ni proponenda sit, si quis hanc sui, purgandi causa blasphemiæ conscriptæ defensionem adferat, is sanè ad imbecillum confugiet patrocinium. Iam vt secundo libro, ita & tertio, de Spiritu sancto tractans, argumenta quidem adhibet, quibus Spiritum sanctum esse conatur ostendere; verùm cetera, ad modum Origenis libro de principiis, etiam hic nugando delirat. Quarto dein libro de Angelis, & dæmonibus inania æquè, vt ille, iactitans, exilia ipsis corpora inducit. Quinto verò & sexto, pertractat vt Deus hominem induerit, tentatque suo more demonstrare, incarnationem Filij fieri potuisse. Multa & hîc nugatur, maximeque dum illud asserere audet, imaginatione quidem nostra Filium aliis atque aliis locis circumscribi, re tamen atque actu ipso non esse circumscriptum. Septimo denique libro, quem *de* DEI *creatione* inscripsit, aliquanto piè magis cùm de aliis tractat, tum præsertim de Filio in extrema operis parte.

Dictio eius plena est, & nihil habet redundans. vocibus item in Attica, minimeque affectata oratione, ita vtitur venustè, vt nec in compositione quidem à consueto loquendi modo recedat: immò nec perspicuitatis, & accurationis causa à magnitudine deflectat. Floruit verò * * *

SCHOLION. *POST Origenem, vt hîc indicat Photius, & ex B. Athanasio colligas, qui vtriusque adhibens testimonium, libel. in illud Euang. Quicunq; dixerit verbum contra Filium hominis &c. Origeni hunc continenter subiungit, & priscum, admirandum, perquam studiosum appellat, allatis duobus ex eo fragment. Alibi etiam disertum virum, quando eius librum 2. Hypotyposeon in Arrianos aduocat. Itaque non absimile vero fuerit his ipsis libris, quod Clementis item Hypotyposibus accidisse auctor est in Origenis Apologia Ruffinus, vt ab hæreticis interpolati, contaminati fuerint. Dolo certè malo præteritam ab Eusebio maximi huius viri mentionem, docet illustriss. Baron. Card. Annal. 2. ad A. Ch. 109.*

BASILII CILICIS

CVII. *Contra Ioannem Scythopolitam libri XVI.* 152

De Ioanne Scythopolita sup. Cod. XCV. pag. 137. De Basilio verò pag. 138. & 12.

LECTVS est liber BASILII presbyteri Cilicis, aduersus Ioannem Scythopolitam, cui & Causidici nomen, & alia sexcenta impingit: vt, in suspicionem Manichææ Sectæ venisse: sacrum Quadragesimæ tempus ad tres tantùm hebdomadas reuocasse, iisdemque nec ab auium carnibus abstinuisse: ad gentium sacra accessisse: vt plurimum præterea ventri plus satis deditum, non absoluto iam sacro communicasse, sed post Euangelium vnà cum pueris mysteria sumpsisse, statimque ad mensam aduolasse. Talia ferè toto libro sparsa ac disseminata, petulanter in virum illum iactat. Opus ipsum dramaticum est, Leontio cuidam id efflagitanti inscriptum. Personas fingit hîc Lampadium quendam, qui pro Basilio certet, cum Marino, qui Ioannis partes tuendas susceperit. Hunc pòst dissertationes aliquot, damnato eo, quem defendendum susceperat, ad Lampadium sese adiungentem inducit, ac post eum victum Tarasium quendam iterum certamen redintegrantem. Vbi illa hos & interrogare, & respondere comminiscitur, quæ cum sibi conductura, tum patrocinanti aduersario reprehensionem, ac perplexitatem paritura viderentur. In sedecim autem libros opus vniuersum diuisit: quorum tredecim priores dialogi forma sunt ab eo, contra primum dumtaxat Ioannis librum, tanto cum studio ac diligentia conscripti: reliquis verò tribus ea oppugnat, quæ in secundo suo & tertio libro Ioannes asseruerat.

Primo igitur libro, post præfationem absolutam, duobus capitibus oppugnandis insistit. Primum quidem illud: *Verbum* [a] *passum est in carne.* Alterum verò: Idem est dicere CHRISTVM, atq; dicere DEVM. Iam secundo libro temerè se affectum iniuria ostēdere conatur: & illud, *Egredietur* [b] *virga de radice Iesse,* malè à Scythopolita Ioanne intellectum esse. Tertio deinde libro, de illo scil. quærit loco, quomodo intelligendus: [c] *Nunc clarificatus est filius hominis, &* DEVS *clarificatus est in illo,* & quæ ibi sequūtur. Quarto libro, quomodo dicatur propriū esse DEI corpus: tum de vnitate, & de illo: *Vnxit* [d] *te Deus tuus.* & de illo: *Ego* [e] *sanctifico meipsum.* Quo in libro Marinus cōtradicendi partes relinquens scilicet, cū Lampadio cōsentit. Quinto vero libro, vbi & Tarasius certamen subire Marini loco fingitur, accusationes Ioannis acerbius suscipit, totusque adeò

a. 1. Pet. 4.
b. Isa. 7.
c. Ioan. 13.
d. Psal. 44.
e. Ioan. 17.

adeò liber in iis ferè consumitur. Sexto tum libro vehementius etiam inuehitur in vnionem Christi seruatoris nostri. De illo quoque disputat: *Vnxit* a *te Deus, Deus tuus.* docetque quid ipsius ecclesia censeat de illo: *Caro factum est.* Libro octauo in varias absurditates præcipitat, dum de illo agit: *Verbum* b *caro factum est.* itemque de illo:
153 *Nemo ascendit* c *in cœlum, nisi qui de cœlo descendit, filius hominis, qui est in cœlo.* Nono libro de illo agit: *Petra* d *autem erat Christus:* & de illo: *Ecce* e *vita vestra suspensa est in oculis vestris.* rursum de illo: *Porta* f *hæc clausa erit.* quæ omnia impiè interpretatur. Decimo verò libro de illo: *Vobis* g *verbum salutis missum est.* deque eo: *Qui* h *filio suo non pepercit.* Et, *De* i *verbo vitæ, quod manus vestræ contrectauerunt.* iterum de illo: *Sic Deus* k *dilexit mundum, vt Filium suum vnigenitum daret,* & quæ sequuntur. In vndecimo libro de illo tractat loco: *Hic* l *Deus noster: non reputabitur alius coram ipso. Deinde* m *in terra visus est, & cũ hominibus conuersatus est.* Rursum super illo: *Exsurge* n *Deus, iudica terram.* Deque altero loco: *Qui* o *videt me, videt & Patrem.* Tum aduersus eos, qui dicerent, non posse Apostolos propter imbecillitatem audientium verum docere. Duodecimo libro docet vnum è Trinitate passum. Et de illo item: *Si enim* p *cognouissent, non ipsum Dominum gloriæ crucifixissent.* Vbi & quod non dicamus duos Christos, infirma malaque ratione defendit: ad suam ipse voluntatem nimirum sensumque defensionem accommodans. Tertiodecimo denique libro quærit; quomodo non sint duo filij. Et verò ex iis quibus defensionem instituit, duos esse filios dicere necesse sit. Qua in re Tarasius veluti iam victus silentium tenet. Desinit & Basilius, siue Lampadius studiosè interrogare ac respondere. Libri porrò tres, quartus decimus, quintusdecimus, & sextusdecimus, perpetua contexti oratione, in secundum & tertium librum assertionum Ioannis Scythopolitæ incurrunt.

a. Psal. 44. b. Ioan. 1. c. Ioan 3. d. 1. Corin. 10. e. Deut. 28. f. Ezech. 46. g. Act 13. h. Rom. 8. i. 1. Ioan. 1. k. Ioan. 3. l. Deuter. 32. & 33. & 1. Paral. 12 m. Baruch. 3. n. Psal. 81. o. Ioan. 14. p. 1. Corin. 1.

Fuit hic Basilius Presbyter, vt de se ipse affirmat, Antiochenæ Ecclesiæ, quo tempore thronum ibi tenebat q Flauianus, Romanique clauum imperij moderabatur Anastasius. Dictio eius in dialogis potissimum humilis est, vt nec à vocibus è triuio sumtis sibi temperet. Sed & in compositione parum accuratus, peccare non raro, atque solœcismum facere deprehenditur. Verùm vti perspicuus in his esse laborauit, ita quoque in suis aduersus pios argumentis vehemens sanè est, atque vsu tritus, vt omnem planè vitam in hoc vano contra pietatem studio consumpsisse videatur. Etsi verò r Nestoriana hæresi infectus est, Nestorium tamen sibi nequaquam vindicat, sed s Diodorum atque Theodorum patres laudat. Et contra diuinum quidem Cyrillum non tam impudenter in eos blasphemat, attamen Ioannem hunc, in quem stylum strinxit, alii præterea nulli rei, præterquam Cyrilli duodecim capitibus inniti refert; ac duodecimo, ait, maximè, quo DEVM ille passum subintroducit. Atque in his finem accipit frustrà ille ab eo susceptus labor. Opus verò, vt suprà dicere memini, Leontio dedicat cuidam, quem sanctissimum, Deoque carissimum, & Patrem magnificè prædicat.

q. Eius nominis secundus, circa A. Ch. 500.

r. Nestorianum hîc dici mireris sanè, cũ sup. 138. pro Eutychianis scripsisse hunc aduersus Nestorium videatur, ipsumq; Scytopolitam contra illos scripsisse constet.

s. Hic Tarsensis, sequens Mopsuestiæ Episcopus fuit.

THEODORI MONACHI ALEXANDRINI

CVIII.

Aduersus Themistium libri III.

THEMISTII

Apologia pro sancto Theophobio.

LECTVS est THEODORI *Alexandrini monachi aduersus Themistium liber,* cuius hæc inscriptio: CONFVTATIO *breuis, qua superioris temporis denuò repetita illa Themistii contra Patres temeraria maximeq; absurda contentio refellitur: à nobis nunc elaborata, occasione obiectarum ab ipso contra veritatem quæstionum, atq; enuntiationum, cum*
154 *dilucida explicatione obiecti argumenti.* Talis hic igitur libri titulus, vt liber potius, quàm titulus libri videatur. Vterque verò Theodorus æquè ac Themistius, hæretici & partium studiosi fuerunt, eorum qui a diuinitatem passam esse asseuerant, Seuero nimirum addicti. Ceterùm Themistius, siue Calonymus (hoc enim sibi cognomentum

a. Theopaschitæ à Græcis appellati. Vide Nicephor. lib. 18. historia Ecclesiast. cap. 51.

THEODORVS.

tum quoque addidit) etiam *a* Agnoëtarum sectæ caput fuit: de qua & librum conscripsit, affixo titulo *Calonymi seu Themistii apologia pro sancto Theophobio.* Quo in libro ipsum quoque Seuerum, cui tamen addictus erat (tanta est vis falsitatis, tales & mendacij amantes) perstringens, dictorum à Theodoro rationes exigit. Themistij enim quatuor argumenta illa, quibus se inscitiam in CHRISTO probasse arbitrabatur, Theodorus singulatim expendens atque æstimans, singula sexcenta continere absurda ostendit. Hinc rursum Themistius, acceptam veluti cladem reparans, singularem librum in Theodorum conscripsit. Theodorus autem tribus vicissim libris, & quæ ille reprehenderat, refutat, & suam de hac re veram opinionem exponit.

Vterque scribendi non imperitus, perspicuitatem solida cum vehementia in dicendo sectatus est.

a. Niceph. lib. 18. Eccles hist. c. 50. sub Valente Philosophus Sed potius hic Cononis ille in oppugnando Philopono socius videtur, cuius sup. mentio pag. 6. Cod 23. A quo Agnoëtæ primùm, post Themistiani dicti, vt ait B. Damascen. lib de hæresibus.

CLEMENTIS ALEXANDRINI PRESBYTERI
Scripta.

LECTA sunt *a* CLEMENTIS *Alexandrini Presbyteri tria librorum volumina:* quorum vnius inscriptio est, *Hypotyposes:* alterius *Stromateus:* tertij verò *Pædagogus.*

a. Legè Baron. Card. Annal. tom 2. & edit. Latin. Gentiani Herueti, Notasq; in Germanicam edit. Græcam.

CIX.

Hypotyposeon, siue Dispositionum libri VIII.

HYPOTYPOSES quidem disceptationem continent locorum aliquot veteris nouique Testamenti, quæ etiam summatim explicat, & interpretatur. Etsi autem rectè in quibusdam sentire visus est, in aliis rursus impiè omnino fabulosèque disserit. Asserit enim materiam æternam esse, & ideas veluti certis decretis induci fingit. Filium quoque in rebus creatis numerat. Ad hæc animarum migrationes, multosque ante Adamum mundos prodigiosè comminiscitur. Euam præterea ex Adamo, non vt sacri libri tradunt, sed obscenè atque impiè educit. Angelos quoque cum fœminis congressos, liberos inde sustulisse somniat. Quin & Verbum carnem non esse factum, sed ita visum dumtaxat. Duo ad hæc Patris Verba finxisse deprehenditur, quorum minus mortalibus sit visum. Immò ne hoc quidem. Sic enim scribit: *Dicitur quidem & Filius Verbum æquiuocè cum Patrio Verbo. Verùm a neque hoc illud Verbum est, quod caro factum est, neque etiam Patrium illud Verbum: sed vis quædam ac potestas Dei, tanquam à Verbo ipso profluens, mens effecta, hominum animos peruasit.* Quæ quidem omnia S. Scripturæ testimoniis aliquot astruere nititur. Quamquam & alia id genus sexcenta blasphema voce nugatur, seu ipse, siue *b* quis alius, eius personam indutus; planè vt octo ipsos libros hisce blasphemiarum portentis, de iisdem identidem disserendo, ac sparsim atque confusè, veluti stupore perculsus Scripturas producendo, repleuerit. Vniuersi autem operis scopus fuisse videtur Geneseos, Exodi, Psalmorum, Epistolarum B. Pauli, & Catholicarum, ac denique Ecclesiastici interpretatio. Hoc interim fatetur ipse, discipulum se fuisse Pantæni. Sed de Hypotyposibus hactenus.

a. Pro οὖν, lego οὐδὲ, eò quod hîc præcesserint: μᾶλλον δ' οὐδὲ ἐκεῖνον.
b. Quod verò similius videatur: Arrianos enim plerosq; (vt hæretici solent) Clementis scripta inquinasse docet Ruffinus Apologia pro Origene. Adde & reliqua eius scripta sanæ esse doctrinæ, ac purioris styli.

CX.

EIVSDEM
Liber contra Gentes, & Pædagogi libri III.

IAM *Pædagogus tribus libris* conscriptus, vitam moresque informat: quibus & alium quendam præmittit, adiungitque singularem librum, quo *a* gentium refellit impietatem. Nihil autem simile habent hi omnes cum Hypotyposibus, quando & stolidis illis ac blasphemis opinionibus omnino vacant, & dictio ipsa in his floridior ad temperatam quandam grauitatem non sine iucũditate adsurgit, & varia illa, quæ in iis est, rerum 155
cognitio, nihil habet minus conueniens. Extremo verò libro etiam de *b* imaginibus commeminit.

a. Qui hodie nomine Protreptici ad gentes, *notior exstat.*
b. Facit libenter Photius, vt quæ in piis reperit scriptoribus pro imaginum cultu annotet, quod vigeret tunc, cùm hæc scriberet, Iconomachorum hæresis, vide sup. pag. 8. & inf. in Pierio pag 161.

CXI.

EIVSDEM
Stromatei libri VIII.

STromateon autem *libri* quoque *octo sunt*, aduersus Paganos, atque hæreses pugnam instituentes: in quibus item sparsim, & non ordine capita recensentur. Cuius quasi

rationem

rationem reddere in extremo libro septimo hisce fere verbis videtur. *Hæc cum à nobis iam antea pertractata sint, & a morum illa rudior formula per summa velut capita, quantum polliciti sumus, sparsim descripta: iis, quæ ad veram excitant cognitionem, dogmatibus ita hic illic interspersis, vt res illas sacras nactus quispiam, qui mysteriis nostris initiatus non sit, haud facile comperiat*, & quæ sequuntur. Hæc igitur, vt ipse fatetur, causa fuit, cur ista sine ordine congesserit.

Repperi autem in peruetere exemplari hoc opus non solum Stromateωn nomine inscriptum, sed integrè ad hunc modum: *b* TITI FLAVII CLEMENTIS *Presbyteri Alexandrini c gnosticarum secundum veram Philosophiam commentationum Stromateus* I. II. III. IV. V. VI. VII. VIII. Ac primi quidem septem eundem præferunt titulum, ijdemque prorsus sunt in omnibus codicibus. Verum octauus, cum inscriptione, tum rei subiectæ materia, variat. In quibusdam enim inscribitur: *d Quis diues saluetur*, eiusque principium est: *Qui laudatorias orationes*, & reliqua. In alijs verò, *Stromateus octauus*, vt & reliqui septem libri, inscribitur, & incipit: *Sed neque Philosophi antiquissimi*, quæque sequuntur. Stromateon autem liber hic alicubi non sana tradit; nō tamē vt Hypotyposes. nam multa etiam, quæ ibi dicta fuerunt, oppugnat.

Feruntur autem ab eodem alia non pauca conscripta. & vero etiam *e* alij composuisse testantur *de Paschate, de ieiunio, de obtrectatione, de canonibus ecclesiasticis, & aduersus eos, qui Iudæorum errorem sequuntur*, quem Alexandro Hierosolymorū Episcopo nuncupasse videtur. Claruit vero Seuero, & *f* Antonino eius filio Romæ imperantibus.

a. τοῦ ἠθικοῦ τύπου, *pro quo alij* τόπου *legunt.*

b. Quem titulū totidem elementis apud Euseb. lego, Eccles. hist. lib. 6. cap. 2. ex ipsius Clementis libb. I. III. & V. extremis verbis, alibi non semel repetitis.

c. Cognitione refertarum, *siue etiam* cognitionem facientiū *per me dixeris.*

d. Euseb. sup. singularem hunc libellum facit: & in editis omnib. illud alterum de antiquissimis Philosophis initium legitur. *e: Diuus Hieronymus lib. de Ecclesiasticis scriptoribus, cap. 38. Quibus adde ab ipsomet citata* De resurrectione, De nuptiis, De continentia. *& ab Euseb. hist. Eccles. lib. VI. cap. 11.* *De patientia ad recens baptizatos.* *f. Cognomento* Caracalla.

CLEMENTIS ROMANI PONT.

Constitutiones Apostolorum, Recognitiones, & alia.

CXII.

CXIII.

LEGIMVS CLEMENTIS Romani Pont. librorum volumina duo. Horum alteri hic est titulus: *a Constitutiones Apostolorū per Clementē.* continetq; Synodicos canones illos, qui Apostolorū cœtui adscribuntur. Alterū autē volumē epistolę forma Iacobo fratri domini dedicatur. Habet hoc *Acta*, quæ dicuntur, *Petri* [*Apostoli, & cum Simone Mago dissertationes*: *Recognitionem* adhæc *Clementis, eiusq; parentis, tum aliorum fratrū.* Quamobrē etiam in quibusdam codicibus hæc ei inscriptio tribuitur: *Clementis Romani recognitio*, in alijs tamen, vti diximus, epistola præfigitur tanquam ad fratrē domini Iacobū; & hæc neq; eadem, neq; vt ab eodē profecta; sed in libris nonnullis, veluti à Pe-
156 tro Apostolo ad Iacobum missa, in alijs rursus tanq̄ à Clemente ad Iacobū, alia atq; alia, vt modo diximus. Harum prior ostendit ipsummet Petrum res à se gestas conscripsisse, & Iacobo eas postulanti misisse: altera vero refert Clementem Petri iussu easdem res gestas litteris proditas, postquam ille iam ad immortalem commigrasset vitam, Iacobo transmisisse. Ex quo coniectura capitur, *b* bis fuisse res gestas S. Petri editas, ac cum temporis longinquitate perijsset altera, illam Clementis tandem solam perdurasse. In omnibus enim libris, quos quidem videre mihi contigit (non paucos illos certè) post diuersas illas epistolas atque inscriptiones, idem omnino sine variatione hoc operis initium repperi: EGO CLEMENS, & quæ ordine deinceps sequuntur. Refertum autem hoc opus absurdis nugis, non sine plurimis ex Arij opinione in Filium blasphemijs. Constitutiones porro *c* tribus ex capitibus dumtaxat reprehensioni videntur obnoxiæ. Ex mala nimirum fictione, quam depellere non est admodum difficile: deinde quod contra Deuteronomium criminationes quasdam adducant, quæ & ipsæ dilui facillimè possunt: denique ex Arianismo, quem item acrius paulo instando, refellere queas. Liber attamen Actorum Petri [*qui de Recognitionibus inscriptus est*] perspicuitate ac grauitate, adhæc puritate & vehementia, alijsque orationis dotibus, rerum item variarum doctrina, tantum Constitutiones ipsas superat, nulla vt hos inter comparatio, ad sermonem quod atrinet, fieri debeat.

a. Earum octo libros Græcè primum, deinde & Latinè doctissimè explanatos, firmissimeq; defensas edidit. Franc. Turrianus noster. Easdem item cum X. Recognitionū libris ex Ruffini interpretatione, additis & cæteris quæ tum reperiri potuerunt B. Clement. Operibus, dederunt Latinè Colonienses. an. 1599.

b. Recognitionū duo fuisse volumina, in aliquibus inter se diuersa, testatur etiam Ruffinus Præf. ad Gaudēt.

c. Franciscus Turrianus Soc. Iesu in Clemētis Constitutiones Apost. Prolegomenis hæc eadem soluit.

Clemens.

a. Lege B. Hiero. cap. 15. Catal. Philipp. 4.
b. Vide B. Hieronymum de scrip. Ecclesiast. cap. 15. & inf. Cod. 126. pag. 163.
c. Vide D. Barō. Tom. I. ad annū Christi 96.
d. Martyrio

Hic *a* Clemens ille est, de quo B. Paulus in ea quæ est ad Philippenses epistola: *Cum Clemente & reliquis cooperatoribus meis, quorum nomina scripta sunt in libro vitæ.*

Scripsit idem magni faciendam ad Corinthios *b* epistolam, quæ à plerisque tanto in pretio est habita, adeoque laudata, vt etiam publicè legi soleret. At quæ secunda dicitur ad eosdem, vt spuria reijcitur. Quemadmodum & longa illa disputatio, B. Petri & Appionis nomen falso præferens. Hunc Clementem [c] alterum à Petro vrbis Romæ Episcopum fuisse quidam autumant, alij verò quartum. Linum enim & Anacletum inter vtrumque Pontifices intercessisse, ac tertio demum Traiani Imperatoris anno *d* vitam finijsse.

coronatum, vt docet D. Baron. Card. Tom II. ad annum Christi 102.

LVCII CHARINI

Periodi Apostolorum.

CXIV.

LECTVS liber est hoc titulo: *Apostolorū Periodi.* Complectitur Acta Petri, Ioannis, Andreæ, Thomæ, & Pauli, auctore, vt liber ipse ostendit, Lucio Charino. Dictio eius omnino inæqualis ac varia: constructione vero ac vocibus vtitur interdum quidem non abiectis, vt plurimum tamen forensibus, ac protritis: nec vllum in eo æqualis, & subitariæ dictionis, ac natiuæ, quæ hinc exsistere solet gratiæ (quo modo Euangelicus & Apostolicus sermo conformatus est) vestigium apparet. Scatet item stultis, & secum pugnantibus narrationibus. Alium enim Iudæorum Deum, eumque malum esse asserit, cuius Simon Magus minister fuerit, alium rursus esse Christum, quem bonum facit. Omnia ergo inquinans atque confundens, eundem illum & Patrem vocat, & Filium. Iactat verò, neque reuera hominem factum, sed tantum apparuisse. Varia item forma sæpe discipulis visum, nunc iuuenem, mox iterum senem, rursumque puerum; nunc maiorem, nunc minorem, interdum & maximum, vertice etiam cœlum attingentem. Multas etiam super cruce nugas fingit atque ineptias, neq; 157
CHRISTVM fuisse cruci affixum, sed alium pro eo, & hinc illum eos, qui in crucem egerant, irridentem facit. Coniugia insuper legitima reijcit, omnemque adeo generationem malam esse, & à malo asserit, aliamque dæmonum formationem comminiscitur. Mortuorum adhæc hominum, boum, ac iumentorum absurdas, pueriles que resurrectiones prodigiosè fingit. In actis quoque B. Ioannis imaginum vsum cum Iconomachis vituperare videtur. Vis verbo dicam? quantus est liber, puerilia continet sine numero, & inopinata, maligneque conficta, ac falsa, immo stulta, & inter se pugnantia, impia denique, & detestanda tot, vt qui eum omnis hæresis fontem atq; auctorem dixerit, næ ille à veritate vel minimum discesserit.

LIBER ANONYMVS

Contra Iudæos & Quartadecimanos, itemq;

METRODORI

Calculus Paschalis,

CXV.

a. Montanistas, Nouatianos, Blasium & similes.
b. Τεσσαρεσκαιδεκατίτας: qui non Lunæ cursu, more Iudaico, sed Solis sequebantur, teste Sozom. lib VII. cap. 18. 19. & à Victore Papa damnati sunt. Legendus D. Baron. To. II. ad an. Chr. 198.

LEGI incerti auctoris librum, qui titulum, præfert: *Disputatio aduersus Iudæos, vnaq; sentientes a hæreticos,* b *& Quartaeecimanos, vt vocant, qui primo Hebræorum mense sanctum Paschæ festum non celebrant.* Huius oratio vehemens est, neque redundans, fastu iactantiaque non vacans. Asserit verò sacra quinta [die] legale non edisse Pascha Dominum nostrum IESVM Christum, (neque enim illum eius edendi statutū fuisse diem) sed sequenti. Ac neque tum, quæ ederit, ex legis præscripto edisse. nam neque agnum, neque azyma, neque aliud quidpiam eorum fecisse, quę legale seruantes Pascha, more rituque maiorum obseruant. Itaque priuatam tantum, mysticam illam tamen, vult cenam edisse, atque ex ea discipulis panem, & calicem porrexisse.

Alius item liber coniunctus erat *Metrodori* cuiusdam, *Calculus* nimirum *de sacro Paschæ festo celebrando* c nouen-decennalium cyclorum viginti octo in seipsum quasi in orbem

& Theodoret. atq; Epiphan. Euseb. quoque lib. V. sub fin. c *ἐννεακαιδεκαιτηρίδων: quarum auctorem Eusebium facit S. Hieronymus in Hippolyto, lib. de script. Ecclesiast. & Beda de tempore, cap. 42.*

orbem reductus. Hic autem Metrodorus, quicumque tandem est (nihil enim aliud de illo dicere statui) à Diocletiano, inchoando quingentorum triginta trium annorum dies festos collegit, idque (quantum videtur) secundum accuratam illam, quam vocant, quartæ-decimæ Lunæ computationem. Etenim neque nunc Ecclesia, neque vetus traditio dies illos seruasse videntur. COMPVTVS MAGNVS.

AVCTORIS INCERTI

De sacro Paschæ festo volumen III. CXVI.

LECTVS quoque liber est, qui scriptoris non expresso nomine inscribitur: *De sacro Paschæ festo volumen tertium libris octo.*

Simplici dictione, styloque apertissimo scriptum opus, multa sane atque præclara sensa continet. Scriptor hic libro quarto Metrodorum sæpe reprehendit, ac dum sacris sese scripturæ testimonijs communit, non pauca, explanatoris fere methodo, in sex dierum opus vtilia hisce de Paschate libris intexuit. Dedicat vero Theodoro, quem dilectum fratremque appellat. Scripsit eadem de re alios quoque libros, verum hic vberior est atque vtilior, vt qui in re tenui vtilia quæque ad rem pertinentia adferat. Nam
158 de Bissexto, & mense intercalari, Solisque ac Lunæ epactis, & Enneacædecaëteridibus, & de ratione ac via hæc inuestigandi, singula excutiendo dilucidè tradit. De mensibus item, & Neomenia, & hebdomade, eiusque diebus, & quinam *a* communes anni appellantur, quique interiecti anni. De curriculo præterea Solis octo & viginti annorũ, & nouendecim annorum Lunæ, ac quarto-decimo eiusdem die. Rursum de mensibus Lunaribus ac Solarib⁹, & Neomenia mensis cum lunaris tum solaris, qui lunari sit par, deque mense exacto ac iusto: de annorum denique mundi supputatione. Refert idem secundum illos alios aduentus sui annos, CHRISTVM Dominum ac Deum nostrum lege præscriptum Pascha celebrasse, non item eo, quo proditum est. quod consideratione sane dignum, cum Chrysostomus & Ecclesia tunc ipsum doceant legitimum Pascha perfecisse, antequam mysticam instituerit cœnam.

a. κοινοὶ ἐνιαυτοί.

APOLOGIÆ

De Origene, & eius dogmatibus libri V. CXVII.

LEGIMVS librum pro Origene, eiusque Deo inuisis dogmatibus. Libris quinque opus absoluitur, quod nec scriptoris nomẽ in titulo exhibet. Dictio neque clara est, neque pura, nec laudandum quid præferens. Scriptor autẽ ipse pro Origene, eiusque sententijs hos fere testes laudat, Dionysium Alexandrinum, Demetrium quoque & *a* Clementem, aliosque plurimos. Præ cæteris vero Pamphilo Martyri innititur, atque Eusebio Cæsareæ Palæstinæ Episcopo. Cæterum hæc Apologia non solutio est vt plurimum eorũ quæ Origeni obijciuntur, sed accusationis potius adstipulatio. Adeò hic à blasphemis illius opinionibus liber omnino non est. Itaque & animas ante corpora existere fatetur, sacræ quoque Scripturæ, ac sanctorum Patrum testimonijs ad hunc errorem stabiliendum, vt putat, adhibitis: & corporum quoque aliam fingit resumptionem. Verum de S. Trinitate nihil erratorum adfert. Quin etiam hoc asserit de Origene, nihil eum, quod quidem ad dogma de Trinitate attinet, errasse: pugnantem tantum cum *b* Sabellij hæresi, cuius tum improbitas magnopere sese efferebat, & personarum Triadem, manifestam maximè, multisque modis differentem, demonstrare conantem, à recto atque officio etiam in contrariam partem abreptum fuisse: vt ex eo etiam Ariana infectus scabie fuisse videretur. Enimuerò pro alijs eius dogmatibus, quibus neque satis speciosè assentiri audet, neque putat posse prædictam causam aptari, pro huiusmodi inquam dogmatibns, multam adhibet operam, vt demonstret, vel exercitationis dumtaxat causa hæc ab eo esse dicta, vel certè ab alijs, qui diuersa sentirent, eius scriptis inserta fuisse. Testem huius ladat eum *c* ipsum hoc clamantẽ, atque contendentem, cum viuentem etiam-num ipsum talem deprehendisse fallaciam refert. Ipsa dein
159 capita, ob quæ falso illum accusari asserit, quindecim in vniuersum numerat; eademq; meras esse calumnias, ex ipsiusmet scriptis allatis argumentis, libro quarto conuincit: ad quæ

a. Vtrumq; etiã Alexandrinum.

b. Quæ personarum in trinitate numerum ac differentiam confundebat.

c. Epistola quam adfert B. Hieron. Apolog. lib. II.

ad quæ item refellenda vbi ad quintum venit librum, cæterorum quoque pro ipso affert testimonia. Ipsa vero capita hæc sunt: Aiunt illum docere 1. *Filium non esse inuocandum*, 2. *neque esse ipsum absolutè bonum*. 3. *neq; Patrem cognoscere, vt seipsum*. 4. *Rationales naturas in brutorum corpora ingredi*. 5. *esse in diuersas corporum species migrationem*. 6. CHRISTI *Seruatoris animam non aliam quam ipsiusmet Adami fuisse*. 7. *non esse pœnam delictorum sempiternam*. 8. *neque carnis resurrectionem*. 9. *Adhæc Magiam malam non esse*. 10. *Astronomiam eorum, quæ fiunt causam esse*. 11. *Vnigenitum præterea regnum nullum obtinere*. 12. *Sanctos* [*Angelos*] *delapsos in mundum venisse, non ad aliorum obsequium*. 13. *Deum Patrem ne à Filio quidem videri posse*. 14. *Cherubin Filii esse ᵃ cognita*. 15. *Rursum, quod Dei imago, relata ad illum cuius est imago, quatenus est imago, veritas non est*. Hæc fere depellit, vti diximus, quasi falso Origeni obiecta, omnique ope ecclesiasticum esse virum, & Orthodoxum ostendere nititur. At non, bone vir, qui ostensus est haud omnibus omnino modis impius esse, mox etiã in quibus manifestæ blasphemiæ tenetur, pœnam effugiet.

a. ἐπίνοιαι.

PAMPHILI MARTYRIS,

Simul &

EVSEBII,

Apologiæ pro Origene libri VI.

CXVIII.

LECTI sunt PAMPHILI MARTYRIS, & EVSEBII *pro Origene libri sex*: quorum quinque sunt à Pamphilo in carcere, ᵃ præsente etiam Eusebio, elaborati: sextus verò, postquam iam Martyr ferro priuatus vita, ad vnicè desideratum Deum migrarat, ab Eusebio est absolutus. Quamquam alij quoque plurimi eo ipso tempore magni nominis viri Apologijs Origenem defendendum susceperunt.

Aiunt igitur Origenem Seueri Imp. persecutione Leonidæ patri scriptũ misisse, quo ad Martyrij curriculum eum exacueret: & sane stadium fortiter decurrens ille brauium ᵇ accepit. ᶜ Addunt ipsum-met Origenem summo studio idem certamẽ suscipere conatum fuisse, sed matrem impetum vel ipso inuito refrænasse. quod ipsum item epistola quadam sua testatum reliquit. Quin Pamphilus martyr, & alij cum eo plurimi, res Origenis ex illis ipsis, qui hominem viderant, accuratius perscrutati, narrant, eum celebri Martyrio tum vita decessisse, cùm Cæsareæ Decius suam in Christianos crudelitatẽ effunderet. ᵈ Alij tamen volunt ad Galli ac Volusiani vsque tempora perdurasse, & sexagesimum nonum ætatis annum agentem Tyri mortuum, in eademque vrbe sepultum. Quæ quidem verior narratio est: si modo germanæ sunt, quæ feruntur, epistolæ illius post Decij persecutionem conscriptæ. Omnes autem omnino disciplinas ipsum & percepisse, & docuisse ferunt. Hunc item Origenem (quem etiam Adamantium cognominatum ex eo ᵉ tradunt, quod rationes, quas colligaret, adamantinis quibusdam quasi vinculis non absimiles viderentur) auditorem fuisse Clementis eius qui *Stromateus* dictus est, eiusdemque in Catechetica schola quæ Alexandriæ erat, successorem. Cle- 160
mentem porro Pantæni fuisse discipulum, scholæque successorem: & Pantænum rursum ijs vsum magistris, qui Apostolos vidissent: quin & illorum nonnullos audijsse.

a. Cõmuni opera elucubratam hanc Apologiam asserit ipse Euseb. lib. VI. Eccles. hist. cap. 20. Vide Card. Bar. Annal. To. II. ad A. Chr. 256.
b. Capite truncatus, vt refert Euseb. lib. 6. ca. 1.
c. Ibid. Euseb. cap. 3.
d. S. Hieron. De Script. Eccles. cap. 54.
e. S. Epiphan. & alij.

Cæterum hinc in Origenem excitatam omnem tempestatem commemorant: Demetrius Alexandriæ præsul Origenem multum laudans, in paucis carissimum habebat. At cùm hic absque bona Episcopi venia Athenas profecturus esset, ᶠ Theotecnus Cæsareæ Palęstinæ tum archiepiscopus, secus eum quam oporteret, presbyterum ordinauit, non improbante factum hoc Alexandrino Hierosolymorum Episcopo. Hinc Demetrio amor in odium vertit, laudesque mox cùm vituperatione commutatę. Synodus insuper Episcoporum coacta, & Presbyterorum quorundam contra Origenem: quæ, vt Pamphilus refert, decretum fecit, Alexandria quidem pellendum Origenem, neque in ea versari aut docere permittendum; Sacerdotij tamen dignitate nequaquam submouendum. Verum Demetrius vna cum Aegypti Episcopis aliquot, sacerdotio quoque illum abiudicat, subscribentibus etiam edicto huic, quotquot antea suffragati ei fuissent. Ita igitur Alexandria in exsilium pulsum Origenem, Theotecnus Palæstinæ Episcopus

f. Theoctistũ vocat S. Hieron. lib. de Scriptor. Eccle. cap. 54. & Euseb. lib. VI. histor. eccles. cap. 7.

ſcopus libenter Cæſareæ & degere iuſſit, & de ſuperiore loco docendi poteſtatem fecit. Has ille cauſas adfert, ex quibus omnes illæ calumniæ in Origenem eruperint.

Eius porro Apologiam, vt diximus, Pamphilus vna cum Euſebio, communi carcere incluſi, conſcripſerunt, eandemque ad eos, qui pro CHRISTI nomine ad metalla damnati, exercebantur, conſolationi miſerunt, quorum princeps erat *a* Patermuthius, qui poſt Pamphili per martyrium emigrationem, breui interiecto tempore, flammis & ipſe cum alijs vita pulſus eſt. Pamphili præceptor Pierius, fuit ipſe quoq; ſcholæ Alexandrinæ magiſter, Martyrque idem, vna cum fratre Iſidoro certaminis coronam adeptus eſt: quibus etiam templum, domusque à pijs hominibus conſtructa *b* referunt. Beatus autem Pamphilus presbyter erat, & Origenis eum pleraque, quibus ſacram explanauit ſcripturam, ſua manu exaraſſe *c* ſcribunt.

a. Alius hic videtur Patermuthius ab eo, qui in Græcorũ Menologio, & Rom. Martyrologio IX Iulij ſub Iuliano Apoſtata paſſus dicitur.

b. Epiphanius inter cæteros, hæreſ. 69. c. In his & S. Hieronymus de Eccleſ. Script. cap. LXXV. Vbi hæc addit : Sed & in duodecim Prophetas XXV. ἐξηγήσεων Origenis volumina manu eius exarata reperi, quæ tanto amplector, & ſeruo gaudio, vt Crœſi opes habere me credam.

PIERII PRESBYTERI

Scriptorum libri XII. CXIX.

LECTVM eſt PIERII *Presbyteri* (quem vna cum Iſidoro fratre germano martyrij pro CHRISTI nomine certamen ſubijſſe, Pamphili quoque Martyris in ſacrarum litterarum ſtudio doctorem, atque Alexandrinæ ſcholæ præfectum fuiſſe ferunt) *Volumen librorum duodecim.*

Stylus illi clarus, ac perſpicuus, & quaſi ſponte fluens, nihil exquiſitum præſefert, ſed velut ex tempore fuſus, placidè ac leniter, ſenſimque decurrit. Enthymematis au-
161 tem, ſi quis alius, maximè abundat. Plurima quoque præter ea quæ in Eccleſia hodie obtinent, veteri fortaſſis more, tradit. De Patre tamen & Filio pie credit, niſi quod ſubſtantias duas, totidemque naturas eſſe dicit: ſubſtantiæ & naturæ nomine, (quantum ex ijs, quæ hunc locum antecedunt & conſequuntur, colligitur) pro Hypoſtaſi vſus; non ita verò, vt qui Ario adhærent. Veruntamen de Spiritu ſancto periculoſe nimis, atque parum piè docet: dum hunc inferioris eſſe gloriæ, quam ſit Pater, & Filius, affirmat. Habet item teſtimonium quoddam in eo libro qui inſcribitur in Euangelium Lucæ, ex quo demonſtrare licet, imaginis honorem & irreuerentiam prototypi eſſe honorem, ſiue irreuerentiam. Obſcurius deinde etiam hic, ſecundum Origenis nugas, indicat animas præexiſtere. In eo vero libro, quem *a* in Paſcha, & Oſeam Prophetam ſcripſit, agit quoque de *b* Cherubin à Moſe factis, & *c* de Iacobi lapide, vbi factos quidem illos fatetur, at diuinæ tantum prouidentiæ ratione fuiſſe conceſſos nugatur: quaſi aut nihil fuerint, aut aliud quidpiam fuerint, aut aliud [ſaltem illa fuerint] quæ facta ſunt. neque [enim, inquit,] veſtigium aliud præferebant alicuius formæ, ſed alarum dumtaxat ſpeciem fabulatur illos ferre.

Hic *d* Pierius presbyter fuit Eccleſiæ Alexandrinæ, cum Theonas illi Patriarcha præeſſet, Carusque ac Diocletianus Romanum tenerent imperium. Quem eo aſſiduus labor, atque ingenij felicitas prouexit, cum magnam inſuper non abſque vtilitate voluptatem in ſuis ad plebem concionibus adferret, vt Origenes alter cognominaretur: Erat quippe tunc eorum in numero, qui maximo in pretio haberentur, Origenes. Addunt in Dialecticis, atq; Rhetoricis verſatum, Temperantiæ quoque & vltro ſuſceptæ paupertatis amatorem fuiſſe. Nec deſunt, qui eum martyrio vitam finijſſe tradant, etſi *e* alij poſt perſecutionem reliquum vitæ Romæ tranſegiſſe malint.

a. Huius, *inquit B. Hieron. eſt lõgiſſimus Tractatus de Propheta Oſee, quem in peruigilio Paſchæ habitum ſermo ipſe demonſtrat. b. Exod. 37. c. Geneſ. 28. Quæ autem deinceps ſequuntur, ex ſupplemento, & in Græci exemplaris Notationibus exſtabat, tranſlata ſunt. d. Laudatur & à Niceph. lib. 6. cap. 35. hiſt. Eccl.*

e. B. Hieron. cap. 76. Catalogi, ex quo etiam hic locus conformatus videtur. Et Rom. Martyrologium 4. Nouemb.

IRENÆI

Aduerſus hæreſes libri V. CXX.

LEGIMVS ſcriptorum *a* IRENÆI Epiſcopi Lugdunenſis (eſt autem Galliæ Celticæ vrbs Lugdunum) libros quinque, ſic inſcriptos: *Elenchus atque Confutatio falſæ doctrinæ, ſiue contra hæreſes.* Quorum *b* primus de Valentino agens, atq; ab impio eius

P

a. Quem Græcè ſcripſiſſe, allatis ex Euſebio Theodoreto, & Epiphanio fragmentis, euincit doctiſſ. Briſſon. ad L. Dominicam Cod. Theodoſ. Eoq; longè vberius Franc. Feuardentius. cuius Irenæum vide.

b Huius libri primi magnam partem inuenies apud Epiphan. hæreſi 31.

IRENAEVS.

a. A Caïn dictis, commodiore forma, quam si cū alijs Caianos voces.

b. Quæ recenset B. Hieron. 35. cap Catalogi, & Euseb. lib. 5. cap. 25.

c. Euseb. lib. 5. cap 5 & in Catalogo B. Hieron.

d. Episcopos Asianos, vt ait B. Hieron. vbi sup. & Euseb. lib. 5. cap. 24.

eius errore ducens initium, rursum quasi relato pede, altiusque origene repetita, narrat porro à Simone Mago vsque ad Tatianum, qui Iustini Martyris primum discipulus, in errorem tandem hæresis præcipitauit. Differit præterea de ijs, qui propriè Gnostici appellantur, itemque de [a] Caïnis, execranda illorum dogmata exponens. Et hæc quidem libro primo. nam secundo, ea refellit quæ ab hæreticis impiè asseruntur. Tertius varia aduersus illos adfert S. Scripturæ testimonia. Quartus autem ab hæreticis obiectas quæstiones diluit. Quintus tandem, quæcumque per parabolas à CHRISTO dicta factáue fuerint, cum ex reliqua eiusdem salutifera doctrina, tum ex Apostolorum epistolis, hæreticorum imposturis refellendis aptissima esse demonstat. [b] Plura vero eiusdem S. Irenæi, ac varia scripta, & epistolæ circumferuntur; etsi in aliquibus ecclesiasticorum dogmatum certa veritas spurijs rationibus fucari videtur, quæ obseruasse conuenit.

[c] Aiunt hunc, Polycarpi eius qui S. Martyr, & Smyrnæ Episcopus fuit, discipulum fuisse, Presbyterum vero Pothini, cui & in Lugdunensi episcopatu successit. Victor ea tempestate Romæ Pontificium tenuit: quem crebris litteris hortatus est Irenæus, ne ob Paschatis dissensionem ab Ecclesia [d] aliquos abdicaret.

HIPPOLYTI

Libellus contra hæreses.

CXXI.

a. Antea Arabiæ Metropolitani, post cum Romam venisset à Callisto Pont. Portuensis Episc. creati, vnaq; martyrio coronati: de quo D. Baron. Tom. II. ad annum Chr. 129. & Niceph. Callist. lib. IV. cap. 31.

LEGI libellum [a] HIPPOLYTI (qui Irenæi discipulus fuit) contra duas & triginta hæreses. Auspicatus à [b] Dositheanis vsque ad [c] Noëti & Noëtianorum hæreses: quas refert, Irenæo differente, argumentis profligatas: horumque argumentorū summam colligentem se, libellum hunc conscripsisse. Oratio eius clara est, ac nonnihil 162
grauis, minimeq; redundans: etsi ad Atticum sermonem non tendat. Refert autem cū alia non omnino proba, tum [d] epistolam ad Hebræos non esse Pauli Apostoli. Ferunt item hunc conciones ad populum, Origenis imitatione, habuisse, illoque familiarissimè vtentem, tantum esse factum scriptorum eiusdem admiratorem, vt [e] ad diuinam scripturam Commentario illustrandam hortando impulerit: additis etiam illi suo sumptu septem notarijs, qui dictata celeriter exciperent, totidemq; librarijs, qui accuratè describerent. Hæc igitur subministrantem Hippolytum, sine remissione solitum exigere opus, quod elaborasset Origenes: atque hinc etiam [f] operis exactorem epistola quadā ab eo nominari. [g] Commemorant autem & hunc alia præterea plurima scripsisse.

b. De Dositheo Samaritanorū principe meminit B. Hieron. contra Luciferian. & Philastrius in Catalogo Hæreseon. Egesippum quoq; vide, & Epiphan. lib. 1 Panar. c Præceptoris Sabellij, de quo vide Epiphan. hæres. 57. & Theodoret. lib. III. contra hæres. Noetianos autē eosdem videri cum Sabellianis, auctor est B August. de hæres. cap. 4. d Discussam hanc controuersiam leges apud duos Illustrissi. Cardd. Bellarm Tomo I. Contr. I lib. I. cap. 17. & Baron. Tom. I. Annal. ad annum Chr. 69. cap. 17. e Eusebius tamē lib. VI. & ex eo B. Hieron. cap. 61. De script. Eccles. & Suidas, Ambrosio tribuunt, illi quem de Marcionis hæresi Origenes conuerterat: idq; potissimum æmulatione huius Hippolyti factum. f ἐργοδιώκτην. g Euseb. lib. 6. cap. 16. hist. Eccles. & plura B. Hieron. in Hippolyto, itemq; Niceph. Callist. lib. IV. cap. 31.

S. EPIPHANII

Panariorum libri VII.

CXXII.

a Dequibus sup. Cod. LII. pag. 17.

b. Iustino Martyre, Irenæo, Hippolyto, Theodoreto quoque.

LEGIMVS sanctissimi Episcopi EPIPHANII aduersus octoginta hæreses *Panaria voluminibus tribus in libros septem distributa.* Ducto igitur à Barbarismo initio, tendit inde vsque ad [a] Messalianos: cæteris, [b] qui ante ipsum contra hæreses scripserunt, copiosior atque vtilior: propterea quod quæ reliqui vtilia continebant, hic nequaquam prætermisit: sed quæcumque præter illa studiosè reperire potuit, adiunxit.

Dictio eius humilis, ac plane talis, qualem eius esse oportuit, qui Atticæ elegantiæ rationē nullā duceret. Infirmus vero vt plurimū est in conflictibus aduersus impias hæreses susceptis. Est tamen vbi fortiter aggreditur, atq; irruit, quamuis neq; verborum ipsius, neq; constructionis proprietas vlla ex parte præstantior efficiatur.

EIVSDEM

Anchoratus.

CXXIII.

a. al. Ancyrotū.

LEGIMVS *eiusdem* [a] *Anchoratum,* quæ quasi comprehensio quædam breuior est Panariorum.

EIVSDEM

(*De Mensuris, & Ponderibus liber.*)

CXXIV.

LEGIMVS *eiusdem* [*de a Mensuris & Ponderibus libellum.*]

a. Cuius quadã illustrat Georg. Agricola in suo de Mensuris opere.

IVSTINI MARTYRIS

Apologia pro Christianis, Quæstiones, & alia.

CXXV.

LECTA est *a* IVSTINI *Martyris Apologia pro Christianis*, cum aduersus gentes, tum aduersus Iudæos. & præterea alter eius *Tractatus contra primum & secundum librum Physicæ auscultationis*, siue contra Formam, Materiam, & Priuationem, rationibus epicherematicis, ac violentis, quod ex vsu est inferens: itidemque *Contra quintum illud Corpus, Motumq; sempiternum*, quem rationum suarum vi Aristoteles peperit. *Quæstionum* deniq; *contra* [*Christianam*] *religionem summaria solutiones.*

a. De quo vide B. Hieron. cap. 23. De scriptoribus Eccles. & D. Baron. Card. Tom. II. Annal.

Est autem vir ille ad Philosophiæ tum nostræ, tum potissimum profanæ summum euectus fastigium, multiplicisque eruditionis, & historiarum copia circumfluens. Sed Rhetorico artificio, natiuam Philosophiæ suæ pulchritudinẽ colorare haud studio habuit. Quamobrem etiam oratio eius, pollens alioqui ac valida, scientificumq; seruans
163 stylum, Rhetoricæ illa condimenta non spirat, nec illecebris & blandimentis vulgus auditorum attrahit. Porro quattuor aduersus gentes composuit tractatus: quorum Primum Antonino cognomento Pio, filijsque ipsius, ac Senatui obtulit. Alterum similiter *b* ipsius successoribus: in Tertio autem de dæmonum natura disseruit. Quartus deniq; liber & ipse contra gentes, *Elenchus*, [siue *Refutatio*] inscribitur. *De Dei* insuper *monarchia* cõscriptus ab eo liber est, & alius, cui titulus *Psaltes*; tum etiam *contra Marcionem* libri sunt lectu necessarij, & *contra omnes hæreses* vtile opus.

b. Hoc est M. Antonino Vero, & L. Aurelio Commodo, inquit B. Hieronymus in Catalogo.

Fuit ipse Prisci Bacchij filius: patriamque habuit Neapolim, Palæstinæ prouinciæ. Romæ autem cõmoratus, sermonibus ibidem ac vita, pariter vt habitu Philosophũ egit. itaque feruenti cum esset pietatis amore ac studio incensus, Crescentem quendã ex ijs qui Cynici vocitantur, aduersarium habuit, cum ipsi, tum vitæ, cultuiq;, ac religioni eius obnitentem: à quo tandem insidiosè accusatus, ita vt toto ipsius vitæ instituto dignum erat, insidias istas pertulit. Martyrij namq; hac ansa captata, splendidè lætoque animo pro CHRISTO mortem oppetijt.

CLEMENTIS

Epistola ad Corinthios II. & S. POLYCARPI *Epistola ad Philippenses.*

CXXVI.

LEGI libellum, quo CLEMENTIS *a Epistolæ duæ ad Corinthios* continebantur. Quarum prima ipsos accusat, quod seditionibus, turbis, ac schismatis violarint, quã inter eos seruari oportuerat, pacem concordiamq;: hortaturq; ab hoc malo temperare.

a. De quibus sup. quoq; Photius cap. 113 pag. 156. & B. Hieronym. cap. 14.

Simplex eius oratio est ac perspicua, ad ecclesiasticam & inelaboratam accedens dicendi formam. Reprehendat vero hoc in illis quispiam, quod extra Oceanum mundos aliquos collocet. Deinde forte & illud, quod Phœnicem auem vnicam tanquam *b* pro verissimo adhibet argumento. Tertio, quod summum sacerdotem Præsidemque Dominum nostrum IESVM Christum appellans, ne illas quidem Deo conuenientes, & sublimiores de eo voces pronunciet, tametsi nec aperte ipsum vllibi in his blasphemet. Altera vero epistola & ipsa institutionem, admonitionemque vitæ continet melioris: atq; ipso mox initio CHRISTVM Deum prædicat, etsi dicta quædam peregrina velut è sacra scriptura subinducit, quibus ne prima quidem epistola omnino vacat. Interpretationes præterea locorum quorundam alieniores profert. Alioquin ipsa quæ in his epistolis insunt sensa, nonnihil abiecta, continentem quoq; seriem ac consequentiam non seruant.

PRo verissimo adhibet argumento] *Adhibent tamen pro carnis resurrectione Patrum plurimi: Tertull. lib. de resurrect. cap. 13. vbi etiam illud Psal. XCI.* δίκαιος ὅς φοῖνιξ ἀνθή- σει red- *b* SCHOL.

ea, reddere ausus est, velut Phœnix florebit. *B. Ambros. lib. 6. in Hexamer. cap. 23. iterumq; lib. de fide resurrect. S. Greg. Nazian. Carm. ad virgin. S. Epiphan. Ancorato: atq; ex ipsius B. Clem. Constit. lib. 5. c. 6. B. Cyrill. Catechesi 18. meminitq; huius auis Euseb. lib. 4. de Costant. vita. cui adde gentium scriptorum turbam: Lucret. in sectis, Plin. lib. 10. c. 11. Tacitum Annal V. Aurel. Victor. hist. Augusta, Pomp. Melam lib. 3. ca. 9. Solin ca. 36. Claudian. & Auct. Carm. de Phœnice apud Lactant. Et de Græcis Xiphilin. in Tiberio, Herodot. lib. II. Horapol. lib. I. cap. 35. & alibi Aelian. de animal. nat. lib 6. cap. 58. Etsi ante Photium dubitando de hac aue locuti sint, B. Clem. supra, cum B. Greg. Naz. Orat. de Spiritu S. quæ est XXXVII. B. vero Maximus martyr etiam logica dissertatione eandem planissimè negauit, lib. ad Petrum Illustrem contra Seueri dogmata, quem ipsum hic tibi locum e Notis Græcis, sed Latinè, appendere placuit. Quod si, ait, auis est Phœnix, etiam animal sit, omnino necesse est. Quod si animal eam esse concedis; Primum, non omnino potest illud esse singulare, quantum saltem animal est, nullum enim solum animal. Deinde, si animal est, vtiq; corpus, animatum simul & sensu præditum. Iam si corpus est animatum & sensu præditum; certè etiam generationi atq; corruptioni obnoxium erit. Ipsos, si libet sapientes consule, rerum quæ exsistunt inspectores, fieri ne possit, vt generationi quod obnoxium est, atq; corruptioni corpus, animatum item ac sensu præditum, singularis esse naturæ (ad exsistentiam quod attinet) possit: cum aliorum in his ex aliis successio, euidentissimum sit exsistendi iudicium, certissimusq; terminus. Quemadmodum id Scriptura ipsa sacra testatur, iusto illi Noemo huius rei certitudinem exhibens, vbi Genes. 7. ait:* Ingredere tu, & omnis &c. *Itemq;* ex omnibus volatilibus &c. *in quibus si Phœnix, quod alatum ille sit animal, numerandus est, sane singularis, quoad exsistentiam, natura non est, vt Deus ipse pronunciauit.*

Legebatur autem in eodem libello & *c* Polycarpi epistola ad Philippenses, multis referta admonitionibus, cum perspicuitate, ac simplicitate, ecclesiastici more interpretis. Refert quoque *d* diuini Ignatij litteras ad illos se misisse, postulatque certior vicissim fieri, si quid forte de eo inaudierint.

c. Exstat ea hodie, vel ex hic indicatis signis nobilis, Latinè cum operibus B. Clementis Rom. Colonia excusa.
d. Θεοφόρου.

CXXVII.

EVSEBII PAMPHYLI
De Vita Constantini M. libri IV.

LEGVNTVR EVSEBII PAMPHYLI *De vita Constantini Magni Aug. laudatorij libri quattuor.* Continent autem huius viri cum cæteram viuendi formam, iam inde 164
à pueritia inchoando, tum quæcumque ad ecclesiasticam pertinentia historiam ille gessit, ad extremum vsque finem, hoc est, quatuor & sexaginta annorum spatio.

Est porro etiam in hoc opere sui satis in dictione similis, nisi quod nonnihil ad splendorem magis trahitur oratio, vocesque ad floridum alicubi genus tendunt: etsi iucunditatis, & gratiæ in explicando modicum adhibere, vt in alijs quoque libris, videtur. Adferuntur vero loca plurima in his quattuor libris ex vniuersa eius decem librorum ecclesiastica historia.

Refert ergo hic Nicomediæ baptizatum Magnum Constantinum, *a* hactenusque lauacrum distulisse, quod in votis haberet in Iordane baptismo tingi: quis vero baptizarit, silentio præterit. De Ariana insuper hæresi prorsus nihil manifestè commemorat, neq; an Constantinus illi aliquando adhæserit, neq; an eam abiecerit, sed neq; an rectè, aut secus senserit Arius: tametsi necessitas eum compelleret horum meminisse, quando & magna pars fuit Synodus rerum à Magno Constantino gestarum, & alioquin illa ipsa vicissim postularet exactissimam his de rebus historiam. Itaque dissensionem quidem ortam Arium inter & Alexandrum commemorat (sic nimirum hæresim appellare ac tegere videtur) ac discidij huius gratia valde indolentem pientissimum Imperatorem allaborasse, cum per epistolam, tum per Hosium Cordubensis Ecclesiæ Episcopum, vt missa contentione illa mutua, & huiusmodi quæstionibus, ad amicitiam concordiamq; dissidentes adigeret: atq; vbi non persuasit, Synodum vndiq; conuocasse, & natam contentionem pace permutasse. Quæ tamen neq; accuratè, neq; perspicue ab eo scribuntur. Quare præ pudore videtur hic Arium, & à Synodo factum contra illum decretum, publicare non voluisse, vt nec eius erroris socios, aut simul expulsorum iustam vltionem, quin neque illam, quam diuinitus sumtam omnis oculus vidit, iustam

a. Sup. pag. 120. & ibi Scholion.

[a] iustam Arij vindictam: quando horum nihil in lucem proferens, Synodi ipsius, rerumque in ea gestarum historiam obiter tantum percurrit. Quo etiam fit, vt de [b] diuino Eustathio narraturus, ne nominis quidem meminit; tantum abest, vt [c] quæ in ipsum audacissimè machinati sunt, reque ipsa præstiterunt, recensuerit. Igitur ad dissensionem dumtaxat atque tumultum ea referens, tranquillitatem rursum commemorat Episcoporum eorum, qui cùm Antiochiam Imperatoris studio atque opera conuenissent, seditionem turbamque pace commutarunt. Similiter vbi narrationem instituit de iis quæ in magnum illum athletam [d] Athanasium improbè comparata fuerunt: seditione quidem ac tumultu impletam iterum Alexandriam refert; sed eam Episcoporum, qui Imperatoris auctoritate niterentur, præsentia placatam fuisse. Neque interim quis seditionem concitarit, aut quænam illa fuerit, neque quo pacto contentionem alij
165 sedarint, omnino manifestè ostendit. Quin ferè quotiescunque Episcoporum inter ipsos de fidei capitibus contentiones, vel aliæ denique dissensiones fuerunt, eundem seruat in narrando celandi modum.

a. Eam legas sup. pag. 119.
b. Antiocheno Episc. quo de Baron. Card. tom. 3. ad A. Ch. 340.
c. Theodoretus ea refert lib. 1. hist. Eccles. c. 21.
d. Cuius vitam inf. lege pag. 778

LVCIANI
Opera varia.

CXXIIX.

LEGVNTVR [a] LVCIANI *pro Phalaride [orationes duæ] & mortuorum, amantiumque dialogi varii:* alij item diuersis de rebus libelli, in quibus ferè singulis gentium res comicè irridet: vt in Diis fingendis errorem illorum, atque amentiam: in libidinem præterea immoderatum impetum, atque intemperantiam: Poëtarum item apud ipsos prodigiosas opiniones, ac fictiones, indeque natum in repub. errorem; reliquæ etiam vitæ inconstantem cursum, atque casus: Philosophorum ad hæc ipsorum fastu plenos mores, qui nonnisi fictarum, inaniumque opinionum referti sint: denique Gentes tanquam per comœdiam, vti diximus, pedestri, numerisque soluta oratione irridere studio illi fuit. Ex eorum autem numero esse videtur, qui nihil omnino [b] certi pronuntiant. Aliorum enim perstringens atque irridens opiniones, ipse quid sentiat tacet: nisi quis hinc illius fuisse certam opinionem contendat, nihil esse certò de rebus vllis statuendum.

Ad stylum quod attinet, longè optimus: dictione vsus significante ac propria, quæque efficax dicendi genus deceat. Distinctionis adhæc, atque puritatis, æquè vt perspicuitatis, & aptæ magnitudinis, si quis alius perstudiosus est. Compositionem quoque adeò commodè concinnat, vt lector credat non se orationes legere, sed iucundum aliquod carmen, sine manifesto cantu, audientium auribus instillari. Vno verbo, vt repetam, venustissima eius oratio est, nec satis subiectæ rei decens, quam ille voluit ridendo ludere. Quod autem de iis vnus ipse fuerit, qui nihil certo assererent, vel libro inscriptum hoc epigramma satis ostendit:

Scripsi hæc Lucianus, prisci stultique peritus:
Stulta etenim, vulgo credita docta tamen.
Ergo nil hominum certo mens concipit vnquam:
Ast quod miraris, ridiculum est aliis.

a. Videndus de hoc scriptore Suidas, aliique.
b. Quales Pyrrhonii, & Academici, vtrique hinc σκεπτικοὶ καὶ ἀπορητικοὶ appellati. Videndus Agellius lib. 11. cap. 5. & Diog. Laert. in Pyrrhone. Sex. quoque Empyricus in Hypotyposibus Pyrrhonianis.

LVCII PATRENSIS
Metamorphoses.

CXXIX.

LECTÆ sunt LVCII PATRENSIS *transformationum narrationes variæ.* Dictio eius clara, pura, & dulcedine delectans: fugiens verò orationis nouitatem, supra modum prodigiosas consectatur narrationes, vt iure dixeris alterum eum esse Lucianum. Priores certè duo ipsius libri, tantùm non descripti sunt à Lucio ex Luciani libro, qui inscriptus est: LVCIVS, vel ASINVS. nisi contra ex Lucij libris à Luciano ille transcriptus est. Ac si coniectare licet (neque enim vter tempore prior fuerit, cognoscere hactenus potui) Lucianum potius transcripsisse videtur. Nam quasi copiosiores Lucij libros, resecatis quæ ad proprium pertinere scopum minimè videbantur, Lucianus accidisset, iisdemque verbis & compositionibus cetera vni aptasset narrationi, *Lucium*, seu *Asinum*, quem inde furto compilauit, librum [a] inscripsit. Fabulosarum autem

a. Vt ex Luciano vicissim L. Apuleius Madaurensis, fabulæ Milesiæ Asinum aureum. *Vide eius interpretes.*

LVCIVS PATRENSIS.

autem fictionum, ac nefandæ turpitudinis pleni sunt vtriusque libri, hoc solo discrimine, quòd Lucianus, vt ceteros suos libros omnes, ad irridendum atque perstringen- 166
dum gentium superstitiosum deorum cultum, hunc quoque composuerit: Lucius verò seriò agens, & certas ratus hominum in alios transformationes, & brutorum rationis expertium in homines, ac vice versa, aliasque antiquarum fabularum ineptias, ac nugas his litteris prodiderit, atque contexuerit.

DAMASCII

Incredibilium libri IV.

CXXX.

LECTI sunt [a] DAMASCII *libri quatuor*: quorum quidem primus sic inscribitur; *De incredibilibus fictionibus capita CCCLII.* Alter deinde: *Incredibilium de dæmoniis narrationum capita LII.* Tertius porrò, *De animis à morte apparentibus incredibilium narrationum capita LXIII.* [b] Quartus denique, *Naturarum etiam incredibilium capita CV.* In quibus omnibus plurima reperies, quæ neque fieri, neque credi possint, malè conficta, & stulta mendaciorum portenta, impio atque atheo Damascio verè digna: qui dum Euangelij lumen orbem terrarum illustraret vniuersum, ipse in densissima idololatriæ caligine immersus iacuit. Breuis ac velut compendiaria hîc eius est oratio, non incompta tamen, neque perspicuitatem, vt in talibus narrationibus solet, negligens.

a. Damascij siue huius, siue alterius, philosophica quædam exstant ἀνέκδοτα in Vaticana Pontificis bibliotheca. Habes item ex eius Isidori vita excerpta inf. capita CCXLII. pag. 546. & de eadem καὶ παραδόξων κεφάλαια cap. CLXXXI. pag. 211. Plura Suid. *b. In Græca leg. παραδόξ. διηγημ. κεφάλαια ξγ΄ ὁ δὲ τέταρτος, φύσεων κεφάλαια ρε΄.*

AMYNTIANVS

In Alexandrum magnum, & alia.

CXXXI.

LECTVS est AMYNTIANI *de Alexandri laudibus liber.* Dedicat eum Marco Antonino Romanorum Imperatori, prædicatque se stylo res Alexandri gestas æquaturum. At deprehensus est in orationis progressu calidus quidem, & audax promissor, in promisso verò implendo, frigidus atque imbecillus. Multò enim in dicendo iis etiam inferior est, qui ante ipsum de Alexandro scripserunt.

Tenui atque elumbi vsus est dicendi genere. Etsi autem perspicuitate non caret, plurima tamen necessaria prætermittit.

Scripsit idem, cum alios non vnius generis libros, tum *vitas* inuicem *comparatas*: vt Dionysij & Domitiani, libris duobus: Philippi quoq; Macedonum regis & Augusti, libris totidem. Fertur eiusdem & *de Olympiadis*, Alexandri matris *vita* liber singularis.

PALLADII, APHTHONII, EVSEBII, ET MAXIMI.

Declamationes.

CXXXII.
CXXXIII.
CXXXIV.
CXXXV.

LECTÆ sunt [a] PALLADII *Sophistæ declamationes variæ*, [b] APHTHONII quoq; & [c] EVSEBII Sophistarum, item MAXIMI Sophistæ Alexandrini. Verùm ceteros Palladius omni dicendi artificio multis partibus superauit.

a. Suidas inspiciendus. *b. Cuius exstant Progymnas. & fabulæ Græcolat. in German. edit. vbi plura.* *c. An hic ille Arabs, quem ἀντισοφιστεῦσαι Vlpiano legimus apud Suidam.*

SANCTI CYRILLI

Thesauri.

CXXXVI.

LEGVNTVR CYRILLI *Thesauri.* Epicherematis refertus est liber, pugnatque validè, ac variè cum Arij & Eunomij furibunda rabie. Etenim & logicis argumentis sapienter illorum destruit amentiam, quibus dum S. Scripturæ adnectit adtexitque testimonia, quàm sit illa doctrina futilis omni ex parte diuulgat. Adhibet idem nuda quoque S. Scripturæ testimonia, vt quo se fastuosi vertant, obsepti vndique atque conclusi non habeant. Est autem inter omnia eius scripta liber hic maximè perspicuus, iis potissimum, qui logicorum argumentorum sensum capere possunt.

167

EVNOMII HÆRETICI

Libellus.

EVNOMIVS.

CXXXVII.

LEGI *libellum* a EVNOMII, quo suam ipse prodit impietatem, cuius hic titulus: ** Libellum hunc, quòd Eunomianis in admiratione esset, de industria, ne ad alios perueniret, occultatum vix tandem nactus Basilius magnus, fortiter eum, ac splendidè, omnemque adeò dicendo vim ac facultatem peruadens, euertit, ac iugulauit. Diceres eum b Babylonicum infantem ad firmam fidei petram allidendo contudisse, ac putidi cadaueris instar risu dignum ostendisse, quòd tantam antea sui admirationem aliis concitarat.

a. *Vide Suid.*

b. *Psal. 136.*

EIVSDEM EVNOMII

Refutationis B. Basilij magni libri III. Item Epistolæ XL.

CXXXIIX.

LECTVM eiusdem impij hominis tres libros continens *Volumen*, quod velut confutatio est illarum ineptiarum, quas in ipsius reperiri blasphemiis S. Basilius demonstrarat. Hoc in opere parturiendo, multas eum annorum Olympiadas ædiculæ inclusum suæ absumsisse ferunt; ac vix tandem post multorum annorum interuallum, abortiendo improbum illum ac prodigiosum, quem furtiuis congressibus conceperat, fœtum in lucem eiecisse. Quin tunc etiam miserum illic fouendo partum, ipsis quoq; sectæ asseclis non temerè exhibuisse; veritum nimirum maximè, ne quando & hoc opus in Basilij manus prius veniens, quàm coalesceret, dissiparetur; & antequam floreret, præmaturè corruptum marcesceret. Igitur studiosè, velut alter in fabulis Saturnus, natum deuorando texit atque abscondit, quamdiu quidem Basilius in fluxa ista vita degens metum incuteret. Postquam verò vir ille diuinus peregrina habitatione relicta, in suam, hoc est, in cœlestem commigrauit hæreditatem, & ingenti illo metu discusso, vix tandem serò edendi aduenit occasio, ne tunc quidem omnibus, sed amicis dumtaxat [euulgare] ausus est. In quem incidentes a Theodorus, & Gregorius Nyssenus, atque Sophronius (quorum b supra est à me habita mentio) multis verborum plagis, non secus quàm priorem [illum eiusdem libellum] Basilius, conficientes, iugulatum iam, & præ impuritate olidum, in auctorem suum coniecerunt. Has itaque tum impietas pœnas dedit.

a. *Antiochenus, idemq; Mopsuestiæ Episc.*

b. *Pag. 3. & 4.*

Ad stylum quod attinet, tantum is ab omni & gratia, & iucunditate remotus est, vt ne cognouisse quidem, an tale quid exstaret, videatur. Iactantiam tantummodo quandam prodigiosè ostentat, sonumque dissonum stridendo edere affectat, tum consonantium alterna vicissitudine, tum vocibus pronunciatu difficilibus, & quæ multis abundent consonantibus; idque poëtico more, vel, vt verius dicam, dithyrambico potius ritu. Compositio ipsius coacta est, & vi compressa, atque extusa, vt necesse habeat illius scripta legens, aërem vehementer labiis verberare, si modò apertè pronuntiare velit, quæ fortè nanciscens atque contorquens, aut collidens etiam, ac temerè interiiciens, immò & truncans, vix tandem ille coniunxit. Longas quoque interdum, & immodicè productas periodos facit: obscuritatem insuper atq; incertitudinem per omne opus offundens, cum vt vulgò videatur ipsa suæ eloquentiæ vi eorum longè captum excedere; tum vt, quod in eius sensis atque cogitatis imbecillum est (vt est sanè plurimum) hac ipsa obscuritate, & intelligendi difficultate obtegere, sententiasque celare
168 vitium possit. Videtur verò & logicis inniti argumentis, dum partim alios hoc nomine insectatur, partim ipse libentissimè iis vtitur. tametsi frequenter (cùm serò hoc studium arripuerit, neque ad eius intima penetrarit) in multis sæpè meritò erroris notatur.

Eiusdem quoque *Epistolæ ad varios* lectæ numero quadraginta. At dum in his item eandem dicendi formam subtiliter affectat, qui omnino epistolicæ dictionis nec leges audiuerat vnquam, nec in iisdem se exercuerat, publicam per ea infamiæ notam incurrit.

BEATI

ATHANAS.

BEATI ATHANASII

CXXXIX.

In Eccleſiaſten, & Cantica Canticorum commentarius.

LEGI MAGNI ATHANASII *in Eccleſiaſten, & Cantica Canticorum commentarium.* Dilucidè dicit, vt in omnibus ſuis ſcriptis. Ad earum tamen *a* epiſtolarum gratiam & venuſtatem, quibus ſeceſſum excuſat ſuum, quæque ad exſilium pertinent exponit, neque hic liber, neque alius eius, (qui quidem in meas inciderit manus) attingit.

a. Lectæ ſunt ſup. Cod XXXII. pag. 8.

EIVSDEM

CXL.

Contra Arium libri V.

LECTI ſunt *eiuſdem* ſancti viri *contra Arium, eiuſq; dogmata libri quinque.* Huius dictio perſpicua, vt & in ceteris eius omnibus, ſobria item & candida, vehemensque ac profunda, & argumenta validè torquens: eius verò vbertas in his, ac fœcunditas admodum ſanè fuit mirabilis. Dialecticis adhæc vſus eſt argumentis, non illis nudè propoſitis, & ipſiſmet ex ea arte petitis vocibus, (quod pueri, recentioresque diſcipuli, iuueniliter ſeſe, ac glorioſè oſtentantes, ſolent) verùm Philoſophorum more, magnificeque prolatis, ac per nudas duntaxat notiones, & has quidem benè ornatas: Sacræ quoque ſcripturæ teſtimoniis, ac demonſtrationibus validè communitur: & vt vno verbo abſoluam, ſolus hic liber ad Arianiſmum vniuerſum refellendum ſufficere queat. Immò qui Gregorium Theologum, ſanctumque Baſilium dixerit, ex hoc tanquam fonte hauſtos egregios illos, & limpidos librorum ſuorum riuos contra eundem errorem profudiſſe, ſanè à ſcopo minimè aberrarit.

BASILIVS MAGNVS

CXLI.

In Hexaëmeron.

LEGIMVS B. BASILIVM *a in opus ſex dierum,* [ſeu de mundi fabrica.] Præſtantiſſimus eſt in libris omnibus. Pura enim dictione, ſignificante, propria, & omnino ciuili ac panegyrica, ſi quis alius, vti nouit: ſenſuumque ordine ac puritate primus, & nemini ſecundus apparet. Iam perſuadendi quoque vim, ac iucunditatem cum perſpicuitate amat, atque ita eius fluit oratio, quaſi vltro, tanquam è fonte riuulus, ſcaturiret. Veriſimilitudine autem vſque eo eſt vſus, vt ſi quis eius ſermones pro ciuilis orationis exemplo ſibi propoſuerit, in iiſque ſeſe exercuerit (modo ne eorum, quæ huc conferunt, præceptionum rudis ſit) nullum alium præterea, quantum quidem exiſtimo, deſideraturus eſſe videatur; non ipſum quoque Platonem, ſiue Demoſthenem, quos tamen verſandos antiqui præcipiunt iis, qui in oratores ciuiles, ac panegyricos euadere cupiant.

a. Plutarchi libellorum de animantium natura magnam partem æmulum. Sicut viciſsim B. Ambroſius de opere ſex dierum, *tractatum ab hoc Baſilio eſt mutuatus.*

EIVSDEM 169

CXLII.

Orationes Ethicæ.

LEGIMVS eiuſdem & *morales orationes*: in quibus omnibus ſupradicta dicendi virtus maximè eluceſcit.

EIVSDEM

CXLIII.

Epiſtolæ.

LEGVNTVR eiuſdem *Epiſtolæ cum canonicæ, tum reliquæ*, ſanè multæ, ad varios miſſæ. Ex his & viri mores, quam admirandi fuerint, facilè apparet, & norma eſſe queant, (ſi alia nulla ſuppetat) conſcribendarum epiſtolarum.

EIVSDEM

CXLIV.

Aſcetica.

LEGIMVS

BASILIVS.

LEGIMVS & a *Ascetica*, hoc est, *monastica vitæ præceptiones*: ex quarum quidem præcepto qui vixerit, cœlesti certè regno aliquando potiatur. Hîc vnum illud insolitum videas, quòd in plerisque capitibus b indicationibus sit vsus.

a. Quæ à multis Eustathio Sebastiensi Episcopo tribui, refert Nicephorus lib. 9. cap. 16. & rursus lib. 13. cap. 29. aut breuius aut fusius tractandarum. *b.* ἐμφάσεσι, *quæ summa quadam capita sunt quæstionum*

HELLADII
Lexicon.

CXLV.

LEGI a *Lexicon* HELLADII alphabeti serie conscriptum, maximum eorum, quæ nouimus, Lexicorum; non verborum duntaxat in eo facta collectione, sed interdum etiam incisorum quàm elegantissimorum, quæ & perfecta cola non rarò adæquent. Voces autem ipsæ maximam partem è soluta sunt oratione, non euincta numeris, quales habet b Diogeniani collectio. Nec item hîc ordinem alphabeti per singulas seruauit syllabas, sed in ipso dumtaxat vocabuli principio. In immensum planè creuit hæc congeries, vt nec quinque iustis voluminibus opus integrum contineri queat. nos illud in septem diuisum partes nacti sumus. Scribentibus sanè perutilis liber, quique variam rerum cognitionem consectantur. Nam & oratorum adhibet testimonia, & eorum præterea, qui in poëtica magnam sunt laudem consecuti.

a. Eiusdem Helladii Χρηστομαθειῶν *librorum quatuor excerpta habes in extremo volumine pag. 864. quem scriptorem forsitan indicatum voluit Stephan. in* Βηρυτὸς. *Plura de eo Suid.*

b. Libros huic V. redactis in compendium CCCC. & V. Pamphili cuiusdam de vocabulis opere, tribuit Suidas.

LEXICON
Puræ Ideæ.

CXLVI.

LEXICON legi *Ideæ puræ* litterarum ordine. Magnus & hic liber, vt multi potius, quàm vnus esse videatur. Vtilis autem, si quis alius, iis est, qui hanc Ideam tractant.

LEXICON
Grauis styli.

CXLVII.

LEGI *Ideæ grauioris Lexicon*, quod ipsum quoque in immensum creuit, vt legentibus aptius fore arbitrer, si in duos opus illud, aut tres tomos distribuatur. Digestum item est litterarum ordine, patetque vtile esse iis, qui sublimi tumidoque dicendi genere excellere studio habent.

LEXICON
Sermonis politici.

CXLVIII.

VIDIMVS *Lexicon ciuilis sermonis* seorsim, tribus voluminibus, ingens planè opus, ac vastum. Vtilissimum, si quod aliud, ad præclarè rem suam agendam, & a ex quo facillimè obiectiones suppetant. Non enim nunc ediscere, sed annotare tantùm hîc voces, quibus indigeat, legentem oportet: qui quidem non omnino in antiquis scriptoribus legendis hospes sit. Alphabeti ordine hoc item opus contextum est.

a. ῥᾴστη εἰς ἀντίληψιν.

POLLIONIS
Lexicon.

CXLIX.

LEGIMVS & a POLLIONIS *Lexicon* alphabeticum. Plurimas quidem voces poëticas continet: pauciores tamen quàm Diogenianus, cuius duplo maius opus.

a. Alexandrini illius philosophi, cuius mentio apud Suidā suo loco, & in Diodoro Valerio.

170 IVLIANI, PHILOSTRATI TYRII, ET DIODORI
Lexicon è decem oratoribus.

CL.

LEGI IVLIANI *Lexicon*, vocum è decem Græciæ oratoribus alphabeti serie collectarum. Immensus verò hic item liber, qui cum voces omnium, [a] quæ apud Athenienses certa atque constituta habebantur, explicat, tum quidquid ad priuatam ipsorum historiam pertinens rhetores hi adhibuerunt, siue patrio aliquo more vsurparunt. Illud certè manifestum, ad oratorias conciones legendas hoc opus plurimum conferre posse.

Incidimus autem & in [b] *Philostrati Tyrii* eiusdem argumenti non ignobile opus: etsi præstantior tamen hic Iuliani labor.

Iuliano præterea in nullo inferior [c] *Diodorus* quoque idem argumentum tractauit, nisi quòd testimonia plerumque Iulianus aduocat. Vter verò tempore prior sit (alter enim alterum descripsisse, & non ab vtroque separatim collectum opus videtur) vter inquam, ab altero mutuatus sit, non habeo dicere.

a. τῶν παῤ Ἀθηναίοις ῥητῶν. b. Huius etiam historiā de vita Apollonii Tyanei habes sup. Cod. XLIV. pag. 12. & excerpta inf. Cod. CCXLI pag. 528. Suidas tamen τὰ ζητούμενα παρὰ τοῖς ῥήτορσι Philostrati Lemnio tribuit. c. Cognomento Valerius, *Pollionis F. de quibus videndus Suidas.*

TIMÆI

Lexicon vocum Platonicarum.

CLI.

LECTVM est TIMÆI ad Gentianum *de vocibus apud Platonem* alphabeti serie, breue opusculum libri vnius.

ÆLII DIONYSII HALICARNASSEI

Dictionum Atticarum libri X.

CLII.

CONTINEBAT idem volumen & [a] ÆLII DIONYSII Halicarnassei Atticorum verborum primæ editionis libros quinque: in quibus à prima littera ad vltimam vsque Atticas voces elementorum serie collegit. Dedicat opus illud Scymno, laborque hic iis perutilis exsistit, qui Atticæ linguæ studio tenentur, & in Atticis versantur scriptoribus. Quæcunque enim Atheniensibus patrio more vocabula cum in festis, tum in foro vsitata sunt, hinc haurire licet: immò & si quid aliud propriè illi vsurpant, facilè hìc reperias. Idque adeò maximè, si quis non primæ editionis tantùm tomos scrutetur, sed & secundæ, quæ & ipsa libros quinque continet, & ab A vsque ad Ω Attica nomina complectitur, quæ prima editio non continebat: vel continebat quidem, sed aptis ea scriptorum testimoniis non confirmabat. Copiosius enim in secunda editione, vberiusque veterum loca laudata adhibentur. Quare si quis ex vtraque editione vnam fabrefecerit, næ ille vtilissimum opus nullo negotio exhibuerit.

a. Quem sæpius aduocat Eusthath. in Hom.

PAVSANIÆ

Lexicon.

CLIII.

LEGI in hoc ipso volumine Lexicon [a] PAVSANIÆ, literarum serie concinnatum, nihilo illis prioribus minus Atticæ linguæ studiosis vtile futurum, immò & magis. Etsi enim testimoniorum minus adferat, in quibusdam tamen alphabeti litteris plures habet voces. Vt cum vtroque Ælij Dionysij Halicarnassei opere vnum hoc (etsi testimoniorum minus, vt diximus, adhibeat) mole saltem ipsa adæquare liceat. Si verò quis Ælij duabus illis editionibus Pausaniæ quoque librum adiiciens vnum corpus effecerit (& facile conanti fuerit) pulcherrimum hic opus, & vtilissimum scriptores Atticos versanti, elaborauerit.

a. Citatur identidem ab Eusthath.

BOETHI 171

Vocum Platonicarum Collectanea.

CLIV.

LEGIMVS in eo ipso codice, & Boethi *vocum Platonicarum collectanea*, serie litterarum. Vtilius longè hoc opus Timæi collectione, Melantæ cuidam inscriptum.

EIVSDEM

Opusculum de dubiis apud Platonem vocibus.

CLV.

CONSCRIPSIT & alterum *opusculum* Athenagoræ nuncupatum, cui titulus: *De dubiis apud Platonem vocibus.* Horum libellorum si quis vocabula in vnum conferens componat, compositasque Timæo addiderit, is sanè magnam Platonis lectoribus vtilitatem attulerit.

DOROTHEI

De vocibus externorum more vsurpatis libellus.

CLVI.

LECTVS ibidem DOROTHEVS *de exterorum more vsurpatis vocibus.* Alphabeti ordine, quod item vtilissimum esse studiosis opus apparet.

MOERIDIS

Atticista.

CLVII.

LECTVS ad hæc etiam [a] MOERIDIS Atticista: qui libellus & ipse litterarum serie decurrit.

a. Exstare fertur in Vaticana Pontificis Bibliotheca.

PHRYNICHI ARABII

Apparatus oratorii libri XXXVI.

CLVIII.

LEGI [a] PHRYNICHI ARABII *oratorii apparatus libros sex & triginta.* Collectio est vocum atque incisorum. etsi ex his aliqua, quæ nimirum venustè, & cum nouitate non indecenter dicta atque composita fuere, ad membra etiam integra extendantur. Horum pleraque & in Helladij collectaneis reperias licet: sed ea passim ibi in vasta illa congerie dispersa iacent; hic verò simul id genus collecta. quando & Phrynicho talia congerere propositum fuit, & Helladius, si quid huiusmodi, dum vocabula simpliciter accumulat, in communem vocabulorum librum retulit, id tantùm cum ceteris vna inclusum, ibique relictum voluit. Alphabeti autem hæc etiam ordine digeruntur.

a. Lege Petri Nunnesii Præfat. ad huius Phrynichi Atticistæ Epitomam, & Suid.

Floruit hic scriptor, imperante Romæ Marco Antonino Aug. eiusque filio Commodo, cui etiam operis initium ita inscribit: COMMODO CÆSARI PHRYNICHVS SALVTEM. Commodo itaque librum dedicans, dum in sua ad eum præfatione ad discendi studium hortatur, & opus hoc verbis extollit, septem sese ait, supra triginta in illum vsque diem comportasse libros, quos & Imperatori obtulerit, seque alios totidem præter hos editurum promittit, si longior vitæ vsura daretur. Horum nos [b] sex tantùm & triginta, vti dictum est, legimus, à prima littera ad extremam vsque deductos.

b. Suidas septem & quadragin-
ta numerat: quosdam etiam LXXIV. retulisse.

Etsi verò Imperatori eos libros se offerre ait, variis tamen eosdem nuncupasse constat. Confestim enim primum illorum Aristocli cuidam mittit, eumque velut ludum quendam [c] natali Aristoclis die accommodum fieri exoptat, quo ille se oblectet. Similiter & alterum librum, immò & tertium eidem inscribit. Quartum dein Iuliano cuidam ciui suo, atque amico: addens id eo factum, quod Aristocli quidem ab initio opus exhibere destinasset; at postquam Cæsaris decreto Romæ in intimum consilium adscitus esset, hunc sibi pro illo amicum sociumque honesti laboris adoptasse, quo & iudice, & cognitore suorum scriptorum esset vsurus.
172 Verùm ista locutus, atque pollicitus, quintum tamen subinde librum Menodoro cuidam amico, & erudito viro exhibet: qui & reprehenderat, quod parcius antea illam de nominum inflexione quæstionem agitasset. Iubente ergo Menodoro sententiam dicere, hunc se ait librum conscripsisse. Serius autem id præstitisse, quòd in tria morborum genera incidisset; in vrinæ nimirum stillicidium, senectutis comitem, in diu-

c. Quo de mittendorum munerum natali die Alexan. ab Alex. lib. 2. Genial. cap. 22. & ibi Tiraquel. Gul. Stuckius lib. 1. Conuiual. cap. 16. noster Mart. de Roa Cord. singulari libello.

in diuturnum graueque mentis delirium, & ſanguinis è ventre fluxum, morboſque alios quamplurimos. Siquidem autem his aliquando liberatus ſupereſſet, & hoc opus ad exitum adducturum ſe polliceretur, & ſi quid forte aliud ipſe iubeat ab honeſta doctaque nouitate non alienum. At ſextum nihilominus librum *rhetorici* huius *apparatus*, iterum alij cuidam Tiberino dedicat.

Vt & ſeptimum alteri Menophilo, quem ad ſummum eruditionis culmen perueniſſe ait, & integras etiam loquendi formulas ſuppeditaſſe, non parum profuturas ad ea comprobanda, quæ ſexto huius *oratorii apparatus* libro traduntur. Exhortari ergo etiam hunc ad voces huiuſmodi quamplurimas ſcriptis amplificandas. Octauum rurſum Iuliano dedicat, rogatque ſi quid minus perfectum exciderit morbo laboranti, corrigere ne grauetur. Nonum Ruffino inſcribens], Ariſtoclem ait huic anſam ſcriptioni dediſſe; quod autem ad finem eadem deducta ſit, ipſum auctorem futurum: propterea quòd nactus ea quæ hactenus erant edita, & vtilitatem eorum agnouerit, & laborem probauerit. Decimum porrò, gradu iterum reducto, ad Ariſtoclem refert. Sequens quoque Menodoro rurſum offertur: Vbi & in Ariſtidæ etiam tum vigentis *a* orationes ſeſe incidiſſe affirmat, ac virum laudibus in cœlum tollit. Refert & Marcianum eum qui *Critica* conſcripſit, Platone atque Demoſthene deſpecto, Bruti Romani *b* epiſtolas ceteris anteponere, atque hunc pro norma omnis in dicendo virtutis ſtatuere. Quæ quidem à Phrynicho allata ſunt, non quod hoc iudicium ipſe probaret: at ne quis miretur, ſi quidam Ariſtidis gloria ſuperatum exiſtiment hunc virum, qui ad ſummum in orationibus gloriæ decus perueniſſet. Læſit enim nonnullorum inuidia ipſum quoque Ariſtidem, vt & alios plurimos doctrina excellentes viros. Vndecimus quoque eidem dicatur Menodoro. Sequentium verò (ne & nos hîc loquacitatis nimiæ cum illo incuſemur) alius quidem liber Rigino, alius Ariſtocli, rurſum alius Baſiliadi Mileſio Sophiſtæ nuncupatur: in quo ait, ſimul vt à morbo recreatus eſſet, hunc ſe ad illum ſcripſiſſe: poſtulatque errata, quæ morbi vitio, vt fit, accidiſſent, lima ſua emendet.

Reliquos omnes libros, quos quidem nos vidimus, Menophilo rurſum, vſque ad Ω obtulit.

Vtile ſanè hoc opus eſſe conſtat, cum ſcribendi, tum benedicendi ſtudioſis.
Collectas autem à ſe voces ad hunc modum diſcernere ſe ait, vt aliæ oratoribus tri- 173
buantur, aliæ hiſtoricis addicantur, aliæ familiari aptentur ſermoni: nonnulla etiam vocabula conuitiis ſubſeruiant, ad hæc & in amatoriis adhibeantur. Sinceri deinde, puri & Attici ſermonis regulam, normam atque exemplum eſſe præſtantiſſimum vult, Platonem atque Demoſthenem, cum reliquo nouem Græciæ oratorum choro. Thucydidem quoque & Xenophontem, & *c* Æſchinem illum Lyſanij F. *Socraticum* appellatum. Critiam item Calæſchri F. & Antiſthenem cum germanis eius orationibus duabus de Cyri & Vlyſſis laudibus. E Comicis Ariſtophanem, cum *d* ſuis; vbi quidem Atticos imitentur. De Tragicis Æſchylum illum maximè grandiloquum, ac Sophoclem ſuauem, & vſquequaque ſapientem Euripidem. Hos ceteris omnibus anteponit ſiue oratoribus, ſiue hiſtoricis, ſiue poetis. Ex his tamen rurſum ceteris præfert, quos ait, ne ipſe quidem Momus reprehenderit, aut omnino acceſſerit; non etiam ſi maximè DEVS ille, quem *e Corycæum* fabulæ indigitant, illis inhiaſſet. Platonem indicat, Demoſthenem, & Lyſanij F. Æſchinem, propter huius *f* ſeptem dialogorum excellentiam: quos etiam quidam ſcriptis eius eximentes, ad Socratem referunt. Sed hæc hactenus.

Scriptor hic, ſi quis alius, varia tinctus eſt doctrina, verboſus alioqui, & modum excedendo redundans. Enimuerò ipſum hoc opus, nihil neceſſariorum omittendo, quinta totius parte potuit abſoluiſſe, cùm interim illud ipſe, intempeſtiua ſua verborum profuſione, inutilem extenderit in vaſtitatem. Ita dum elegantis ac venuſtæ orationis ſiluam aliis accumulat, ne illa quidem ipſa, de qua ceteris præcepta tradit, rectè ſatis Phrynichus eſt vſus.

***

a. De quib. inf. Cod. CCXLVI. & ſeq. pag. 653. & deinceps.

b. Quas à breuitate commendatas refert Plutarch. in eius vita init. exſtantq; LXX. à Mithridate olim collectæ, & nuper Græcè ac Latinè euulgatæ in Germania.

c. De quo item ſup. pag. 29.

d. Veteris Comœdiæ ſcriptoribus.

e. Vide Suidam & Adagia.

f. Quos in eius vita Laërt. Diogenes enumerat. In quibus & Axiochus, *ſeu* de morte, *ab Harpocratione quoq; eidem tributus: etſi hodie, ſed falſo, Platoni adſcribitur. Vide & Suidam in Æſchine.*

ISOCRA-

BIBLIOTHECA.

ISOCRATIS

Orationes XXI. & Epistolæ IX.

CLIX.

Legimus Isocratis *Oratoris vnam supra viginti Orationes, & Epistolas nouem.*

Deliberatiui quidem generis Orationes habet [a] *ad Demonicum*, & *ad Nicoclem*, quæ admonitiones continent perutiles; & *alteram item ad Nicoclem*, *vnamq; de Pace.* *Panegyrico* autem etsi illa proposita deliberatio videatur, qua Græcis, concordia inter ipsos inita, sociali bello barbaros esse oppugnandos persuadeatur, longè tamen maxima illius Orationis pars in Atheniensium laudibus recensendis consumpta est. *Areopagiticus* quoque in suasoriarum numero, Athenienses ad virtutē incitat, cum à maiorum laudibus, tum eorum reprehensione, qui adhuc superstites essent. *Plataïcus* item deliberatio est, vti & *Archidamus* qui inscribitur, Lacedęmonios ad bellum cum [b] Atheniensibus super Messenijs gerendum hortatur. At oratio illa *Contra Sophistas* inscripta, eosdem à se dissidentes accusat. Sequens deinde, quod titulus ipse præfert, [c] *Busiridem* laudat. Vndecima *Encomium* est *Helenæ*. Duodecima vero Euagoræ laus, vnde & *Euagoras* inscribitur, Nicocli eiusdem filio dedicata. Oratio sequens, cui *Philippi* titulus est, suasorij rursum generis, Philippum adhortatur, vt & Græcorum studeat
174 at concordiæ, & de communi aduersus barbaras Asiæ gentes expeditione adiuuanda cogitet. *Panathenaïcus* laudatio est vrbis Athenarum, maiorumque eius illustrium: quam se [d] scribere cœpisse ait, annos iam natum quattuor & nonaginta, morbo autem graui triennium vexante, tertio demum ante centesimum ætatis annum ad exitum eam adduxisse. Oratio vero, cui *de Permutatione* titulus, iudicialis esse videtur, continetq; purgationem eorum, quibus Isocratem Lysimachus esset calumniatus. hanc anno ætatis octogesimo secundo, orationum [e] cæterarum maximam conscripsit, & mistam quidem eam magisque variam, quam è reliquis vllam, insertis insuper [f] aliarum eius orationum segmentis, quibus non corrumpere se iuuentutem, sed rem iuuare publicam ostendit. Forensis æque est & illa *contra Callimachum*: similiter & *Aeginetica*, de hæreditate contendens. Iudiciorum quoque sunt, oratio [g] *aduersus Euthynum pro Nicia*, & *Trapezitica*, & *aduersus Lochitem*, iniuriarum plagarumque pœnam reposcens. Has quidem Isocratis orationes [h] vnam & viginti legimus.

Iam è nouem ipsius Epistolis, vna est ad Dionysium Siciliæ Tyrannum, altera ad Archidamum, duæ ad Philippum, vna ad Alexandrum, alia ad Antipatrum. Quin & ad Timotheum, & ad Mitylenæorum Magistratus nona.

Cæterum Orator iste Rhetoricæ artis præceptiones discipulis tradere maluit, quam vt reliqui nouem Græciæ Oratores (quos inter & Demosthenes) Remp. gerere: tametsi vt ante horum tempora dicendi laude clarebat, ita nec eorum temporibus vlli gloria cederet. Maxima est in eo, vt cuiuis legenti statim patet, orationis distinctio ac puritas; tantamque in eadem elaboranda accurationem præfert, [i] vt in superuacaneum quoque incidat ornatum diligentiamque. Quin operosus nimis hic eius conatus, non tam argumentis fœcundum, quam decoris seruandi parum studiosum eum declarat. Iam neque lenior saltem affectus vllus, neque simulatione carens sinceritas, neque incitatior paulo dicendi vlla vis in eo deprehenditur. Granditatis dumtaxat tantum, quantum ad ciuilem orationem satis est, non male, & pari fere cum perspicuitate ab eo adhibetur. etsi iusto languidior eius sit oratio, nec parum illa membrorum æqualium ad fastidium vsque copia, minutam eius anxiamque diligentiam arguat. Verum hæc aduersus eius in dicendo præstantiam dicta sint, ad ea tantummodo indicanda, in quibus lapsa, sibique dissimilis eius virtus fuit. nam cum quibusdam certè, qui orationes scribere instituunt, comparatus, etiam vitia ipsius in virtutibus numerari queant.

Schol. *Habes syllabum* Isocratis *Orationum, & epistolarum. Intercidisse autem quædam, idoneos testes habeo. Orationes enim quattuor desiderat Dionysius Halicarnasseus, Cæcilius Romanus septem, vndecim Suidas. Epistolarum vero vnam ad Antipatrum legit Photius, nos quærimus. Nam ad Archidamum, quæ hactenus latuit, è Cod. Ful. Vrsini Rom. hominis doctissimi descriptam, & iam Latinè vtcumque loquentem, volentes damus.*

a. Huius non esse hanc Parænesin, sed alterius cuiusdam Isocratis, disputat M. Ant. Muretus lib. I. Variarum lect. & alij.

b. Immo Thebanis. *pene nulla Græcorū elemētorum mutatione, κατὰ Θηβαίων, hîc restituendo.*

c. De quo videndus Diod. Siculus lib. I. cap. 2. extremo.

d. Cic. de senectute, & Lucia. Εν μακροβίοις.

e. Intellige Iudicialiū. Alioquin omnis longissima Panathenaica, & hinc Panegyrica.

f Præsertim Panegyrica, & de Pace.

g. Quæ & Αμάρτυρος vulgo inscribitur.

h. Vna tamē hîc siue Auctori siue Librario excidit περὶ ζεύγους, De bigis, *& vna item Epistola.*

i. In cōpositione adeo diligēs, *ait Quinctil. li. 10* vt cura eius reprehendatur.

ISOCRATES *Duas autem ad Philippum, & ad Iasonis liberos alteram, inuisas Photio, vulgatas obseruo.*

ISOCRATES

ARCHIDAMO *Lacedæmoniorum regi.*

a. Agesilaum. de cuius vita Xenoph. & Plutar.
b. Heraclidarũ.

COGNITO, Archidame, quam multi te,[a] parentemque tuum, cum[b] vestro genere vniuerso, laudibus ornare aggressi essent: eam ipsis dicendi materiam, cum facilis admodum esset & obuia, relinquendam putaui. Illud enim mihi in animo est, hortarite, non ad eiusmodi expeditionem aliquam, quales hoc tempore suscipiuntur: sed ad ea, ex quibus ciuitati non minus tuæ, quam Græciæ plane vniuersæ commodorum maximorum auctor futurus sis. Neque vero istud scribendi argumentum delegi, quod nescirem, quidnam esset ad pertractandum facilius: sed ex eo potius, quod certo scirem, quam arduum foret parumque obuium adinuenire tibi, quas geras res, præclaras, magnas, vtiles, cum tamen virtutes vestras laudare non ita magna cum difficultate potuissem. Neque enim de meo adferre, quæ de his dicerentur, opus fuisset: quando ex ipsis per vos gestis rebus, talis mihi ac tanta dabatur laudandi facultas, vt quæ de alijs prædicantur laudes, ne vel tantillum cum ea conferri possint, qua vos celebrati estis. Quis nam enim aliquando vel ab Hercule Ioueque ipso genus ducentium nobilitatem superet, quam omnes æque consentiunt in vobis solis inueniri: vel virtutem eorum, qui Doricas in Peloponeso vrbes condiderunt, atque hanc regionem vniuersam tenuerunt: vel illam prœliorum trophæorumque multitudinem, quæ vestro ductu atque auspicijs facta statutaque sunt? Quînam etiam dicendi materia deesse possit ei, qui velit cum fortitudinem ac temperantiam totius ciuitatis, tum à vestris maioribus institutũ Reip. statum percensere? Quam item non licuisset adhibere orationem ad explicandam cũ parentis tui prudentiam, tum eius in aduersis rei gerundæ rationem, tum illud, quod eo regnante in ipsa vrbe commissum est prœlium? In quo tunc quidem prœlio, postquam Dux tuipse creatus cum paucis aduersus multos pugnando omnibus antecelluisti, vrbem simul ipsam seruasti. Quo quid præclarius ab vllo adferri possit? Neque enim vel vrbes expugnare, vel hostium magnum numerum interimere magnum adeo est, aut honorificum, vt fuit è tantis periculis liberare patriam, non illam vulgarem aliquam, sed quæ tantopere virtutis causa emineret. De quibus nemo non dico cum ostentatione, sed plane narrando disseruerit, neque cum verborum ornatu, sed enumerando dumtaxat, & sine discrimine quiduis effundendo dixerit; qui non ex eo magnam sibi laudem parauerit.

Ego itaque, qui vel de his poteram satis multa dicere, illud quoque sentio: Facilius in primis esse de præteritis copiose disserere, quam de futuris admonendo, verba facere. Omnes deinde homines maiorem habere gratiam suis laudatoribus, quam consilia suggerentibus, quando illos vt sui studiosos libenter excipiunt, hos vero, si forte iniussi admonent, pro turbatoribus habent.

Quæ etsi omnia satis prouidi antea, nihilo tamen secius ab his, quæ ad gratiam ineundam dicenda essent, abstinere volui; de ijs tantummodo dicturus, quæ nemo alius ausit. ratus decere eos, qui de æquitate atque prudentia cum æqualibus certant, nequaquam illa sibi deligere, quæ ipsi facillimè oratione persequi possint, sed quæ difficillimè persuaderi queant: neque rursum ea, quæ auditu sint iucundissima; sed ex quibus emolumenti plurimum adferant, cum ciuitatibus suis, tum Græcis omnibus, quorũ ego modo causa ad te accessi.

Magnam autem hîc mihi admirationem concitant cæteri, quibus vel agendi est, vel dicendi aliqua facultas, quod nulla vnquam de communibus rebus illorum animos cogitatio subeat, neque infelicis Græciæ commiseratione ducantur, cuius iam status miserandum in modum adeo deformatus est, vt angulus in ea nullus reperiatur, qui non bellorum, seditionum, cædium, & infinitorum malorum plenus sit. Quorum quidem partem longè maximam sustinent ij, qui Asiæ maritima incolunt, & à nobis omnibus fœderibus exclusi, non barbaris tantummodo gentibus permissi sunt, sed ijs item Græcis, qui etsi lingua nobiscum vtantur eadem, à moribus certè barbarorum nihil discrepant. Quos equidem, si quidquam in nobis esset mentis reliquum, nequaquem sinere-

mus

mus per tantam nostram negligentiam coire, à quibusuis in expeditionem educi, maioraque & validiora colligi agmina è vagis, quam legitimo imperio gubernatis hominibus. Qui cum exiguam admodum regionis eius partem, quæ regi paret, damno afficiant, Græcas potius, ad quascumque accesserint ciuitates, deuastant, dum in his alios interficiunt, alios suis sedibus pellunt, alios bonis exuunt. Taceo puerorum ac mulierum iniurias; & forma in his maximè præstantes violari, cæteras etiam ijs, quibus corpora sua tegunt, exui, vt nudæ iam à multis conspiciantur, quas in peregrina veste antea nunquam ne ornatus quidem gratia vidisses, præterquam quod aliquæ in vilibus præ inopia pannis pereuntes obeant. Quæ cum tanto hactenus tempore mala durent; nulla tamen hæc vel ciuitas, ex ijs quæ Græcos inter principatum obtinet, vel vir de principibus aliquis molestius tulit: vnum excipio parentem tuum. Solus enim Agesilaus, quod nouerimus, in magno semper vixit desiderio, tum Græcos in libertatem vindicandi, tum belli barbaris inferendi. Qui tamen & ipse vna saltem adhuc in re aberrasse visus est. Neque mireris velim, si tecum ego disserens, mentionem faciam eorum, quæ minus ille rectè sensit. Nam & liberè semper animi sensa proferre soleo, & malim ob iustam reprehensionem inuidiam sustinere, quam per immeritam laudem gratificari. Me igitur quæ attingunt, hoc sese modo habent.

Verum ille, qui in cæteris alios superabat omnes, cum esset maximè temperans, idemque iustissimus, ac Reip. studiosissimus, duplicem præ se tulit cupiditatem, præclaram illam quidem vtramque per se, vt apparebat; sed ita inuicem dissidentes, nunquam vt simul ambæ confici possent. Cupiebat itaque & cum rege [Persarum] bellum gerere, & amicos, qui ad se confugissent, in ciuitates suas reducere, ac negotijs ibi publicis summa cum potestate præficere. Ergo illud inde sequebatur, vt & ob studium erga alios, in bellis ac calamitatibus Græci versarentur, & propter exortam inde rerum perturbationem, neque otij satis, neque virium ad lacessendos bello barbaros inuenirent. Quare vel ex ijs, quæ tunc temporis contigerunt, non est difficile intelligere, non expedire (ubi recta saltem obtineant consilia) bellum inferre regi prius, quam Græcos quispiam inter se conciliatos ab hoc contendendi furore abduxerit. Qua de re, vt aliàs disserui, ita neque modo supersedebo. Tametsi maximè quidam ex ijs, qui alios docere se posse pollicentur, cum sint ipsi doctrinæ omnis expertes, & mea carpere audent, quæ tamen imitari desiderant, amentis forsitan esse dicant, quod Græciæ me calamitatum cura tangat aliqua, quasi mea oratione melius cum illa agi deinceps possit, aut deterius. Quos merito sanè pusilli nimis, ac parum virilis animi omnes æquè censeant; quod se Philosophos iactitantes, non solum ipsi paruis è rebus gloriolam aliquam venentur, sed alijs quoque, qui de maioribus consilio suggerere possint, non desinant inuidere. Atque illi quidem, imbecillitati & ignauiæ obsequentes suæ, talia fortean dicturi sunt: ego vero, quamquam octogesimum iam natus annum penitus defeci, magnifice tamen adeo de me adhuc sentio, vt putem non tantum mei vel in primis fuisse muneris de his dicere, sed etiam tecum agendo præclara suggessisse concilia, ac fortasse per hæc aliqua rectè esse gerenda. Quin & cęteros ego Græcos existimo, si ex omni suorum numero deligendi ipsis essent, cum qui Græcos posset optimè oratione sua incitare ad inuadendos bello barbaros, tum qui celerrimè conficere posse, quæ vtiliter gerenda viderentur, nullos omnino alios nobis præpposituros. Et vero quomodo non alioqui turpem prorsus rem committeremus, cum honorifica forent adeo illa, quibus nos omnium iudicio ornaremur? Etsi à me quod proficisci potest, minoris id sane momenti est; cum non ita soleat esse arduum, suam de re quapiam sententiam proferre. Cum tuum sit ad ea animum, quæ modo indicauimus, aduertentem dispicere, Græciæ ne res negligendæ tibi sint, eo quod paulo ante dixi genere nato, Lacedæmoniorum duci, regi quoque declarato, & maximum inter Græcos nomen sustinenri, an potius præsentia sint omittenda negotia, quo his maiora suscipias. De quibus sane ego illud sentio, in hæc duo potissimum, cæteris omnibus prætermissis, esse tibi incumbendum, vt Græcos hisce bellis, ac miserijs, quibus cum hodie conflictantur, liberes: vtque barbarorum coërceas insolentiam, qui iam pluribus, quam par sit, bonis abundant. Id autem confieri posse, meas esse partes duxi commonefacere.

CHORI-

CHORICII SOPHISTAE

Declamationes variæ, &

PROCOPII GAZÆI

Homericorum versuum Metaphrases.

CLX.

LECTAE sunt CHORICII SOPHISTAE GAZÆI *Declamationes, Orationumq; a Classes variæ.* Gaudet hic accurata distinctione atque puritate: ac si quando vtilitatis alicuius gratia etiam *b* circumductione vtitur, tam eam opportune adhibet, in periodi longitudinem nequaquam excurrendo, nihil vt perspicuitatem lædat. Mitior item affectus apud ipsum egregiè candore temperatur, neque tamen ideo à docta recedit diligentia. Selectis vtitur plerumque vocibus, etsi non semper genuinum illæ suum seruent vsum. 175
Interdum enim ob nudam figurarum deflexionem in frigidam incidit dictionem: & est vbi ad Poeticum potius stylum delabitur. Vincit autem seipsum, præstantiorque est, dum in descriptionibus ac laudationibus versatur. Religionis item amans, Christianorum sacra ritusque veneratur, nisi quod nescio qua negligentia, & fine vlla causa, cum minimè decet, fabulas historiasq; Gentilium scriptis suis admiscet; interdum etiam cum de rebus sacris disserit. Varia autem plurimaque ab illo litterarum monumentis prodita in manibus versantur. Reperias enim eius *c* Fictorum argumentorum Orationes *Panegyricas, d Lamentabiles, Nuptiales, Refutationes*, & id genus alia.

Aequalis fuit Iustiniani Augusti, discipulus vero Procopij Rhetoris (non illius *e* Cæsariensis tamen) vnius è summis viris: qui temporibus illis multa & vtilia *f* scribendo, perpetuam sui memoriam hominibus paululum modo humanioribus reliquit. *g* Altero item in ea ipsa sua patria doctore vsus est, perinde Rhetore, cui iam ætate affecta gratissimum accidit discipulum suum videre docendi pro se munus occupantem. Huius quoque *h* libri multi, variæque doctrinæ circumferuntur, lectu atque imitatione digni.

Est item liber eius integer *i Homericorum versuum Metaphrases*, varijs dicendi formis commutatæ, quæ summam viri cum dicendi facultatem, tum declamitandi vim satis per se queant ostendere, quam virtutem, quoad eius à discipulo fieri potest, in Orationibus Choricius expressit. Vterque pius est, ac sæpenumero in suis orationibus, neque abs re, de sacro faciendarum imaginum vsu disserunt. Ex Procopij vero præceptoris obitu epitaphij argumentum Choricio est oblatum.

a. συντάξεις, quales mox quinque numerantur.
b. τῇ περιβολῇ.
c. Πλασματικοὺς λόγους.
d. Μονῳδίας, quas describit Suidas, aliíq;.
e. Quem Illustrē Suidas nominat
f. Vt historiarū libros, de quibus sup. Cod. LXIII. pag. 31.
g. Procopio Gazæo, ex Max. Margunij scholio.
h. Quos habes inf. Codd. CCVI & CCVII. pag. 272.
i. Qualē scripsisse Dorionem meminit Seneca Rhetor Suasor. I. ad quem locum plures notauimus.

SOPATRI

Excerptorum variorum libri XII.

CLXI.

LECTAE sunt *Eclogæ variæ doctrinæ* libris duodecim *a* SOPATRI SOPHISTAE. Collegit autem hoc Opus è multis & diuersis historicis, atque scriptoribus *Primus* itaque liber de fabulosis Gentium Dijs agit. Electa hæc ex *b* Apollodori libro tertio de Dijs, qui patria Atheniensis Grammaticam docuit. Nec vero è tertio dumtaxat libro hęc selegit, sed & è quarto, quinto, ac nono. Item è primo, duodecimo, decimoquinto, & decimosexto, vsque ad quartum & vicesimum. Quibus collectaneis, quæ de Dijs fabulosè ficta sunt, quæque historicè narrantur, complectitur vniuersa, vt & de Heroibus, ac *c* Dioscuris. De ijs item, qui apud inferos degunt, aliaque id genus plurima. Colligit hæc quoque è secundo libro *d* Iubæ *De pictura*, & verò etiam ex Athenæi Naucratitæ F. *Dipnosophistis*. Et ex his quidem primus liber compositus, tantumdemque comprehendit.

Alter deinde liber è *e* Pamphiles Soteridæ F. *Epitomarum* libro primo, ac deinceps ad decimum vsque, & ex Artemonis Magnetis F. *Narrationibus, de recte factis mulierum*. 176
Adhæc etiam è Diogenis Cynici *Apophthegmatis*, alijsque diuersis. Quin

a. Quem Suid. Apamensem, siue Alexandrinū potius putat.
b. Est huius mētio inf. pag. 236. & in Prolegomenis Bened. Aegij ad eiusdē Apollodori Bibliothecam.
c. Castore, & Polluce.
d. Lege Suidam de hoc Regum doctissimo, & multis eruditissimè scriptis libris clarissimo.
e. De qua etiam inf. pag. 201. & Suid.

Quin & ex octauo libro Sapphus. Quæ secundi libri collectanea sunt. *Tertius* tum liber legitur ex *omnigena* [a] Fauorini *Silua*, ex eius, inquam, N. Ξ, & ordine sequentibus, vno excepto T· vsque ad Ω. Variæ hic adferuntur historiæ, & impositorum nominum rationes, atque id genus alia, in quæ tertius desinit liber. *Quartus* autem ex incerti auctoris libro concinnatus, cuius titulus est: *Admirandorum collectanea*, & ex [b] Aristoxeni *Miscellaneorum commentariis*, ac ne ijs quidem omnibus, sed à decimo-sexto dumtaxat libro, atque ex octauo libro Rufi, *Dramaticæ historiæ*. Hic incredibilia atque inopinata maximè reperias, & cum Tragœdorum, tum Comœdorum varia gesta, sermones, vitæque instituta, & similia; ex quibus quartus liber conficitur. *Quintus* vero collectus è Rufi *Musicæ historiæ* libris primo, secundo, & tertio. vbi Tragicornm, ac Comicorum variam inuenies historiam. Quin & Dithyrambos scribentium, & Aulœdorum ac Citharœdorum, Epithalamiorumque carminum, & hymenæorum, atque cantilenarum in chorea enumerationem. Item de saltatoribus, alijsque in Græcorum theatris vsitatis certaminibus. Vnde item, & quo genere nati fuerint, qui apud ipsos viri siue fœminæ, ad summum in his decus peruenerunt. Quinam etiam singulorum auctores ac principes studiornm exstiterint: & qui horum Regibus aut Imperatoribus in delicijs, & amici fuerint. Hoc amplius, qui ludi, & vnde, in quibus artem quisque suam ostendit. De festis quoque diebus, qui à toto Atheniensi populo celebrantur. Hæc igitur omnia, & si quid his forte simile, legentibus quintus liber exhibet. *Sextus* ab illo collectus liber, ex eiusdem Rufi *Musicæ historiæ* libro quarto, & quinto. Tibicinum verò, & carminum, quæ vel à viris, vel à feminis ad tibiam cantata fuere, narratio instituitur. Homerus item, Hesiodus, & Antimachus Poëtæ, alijque plurimi ex hoc Poëtarum genere, magnam huius narrationis partem efficiunt. Addit vero & de feminis vaticinandi arte claris. Quæ item, & vnde dictæ Sibyllæ. Atque hæc quidem à Rufo mutuatur. Sumit & è secundo libro [c] *Halieuticωn* Damostrati. Quin & ex Diogenis Laërtij *De Philosophorum vita*, libro primo, quinto, nono, & decimo. Vbi Philosophorum res exponit. Vnde nimirum nata primum diuina illa res Philosophia, vtque viguerit: qui quarum sectarum auctores ac principes exstiterint, quos quisque sui studiosos, aut artis forsitan æmulos
177 habuerit, quos singuli mores præ se tulerint, vnde genus duxerint; quale ab initio vitæ genus sectati sint, quibusque temporibus floruerint.

Hinc de Rhetoribus, rebusque ad artem dicendi pertinentibus, ex hoc cognoscas libro licet. Idem etiam ex [d] Aelij Dionysij scriptis *de Alexandria vrbe* decerptus liber, & ex Hellinaici *Aegyptiacis*. E quibus vbi fabulosa & fictitia multa cum aliorum item magna varietate collegeris, in sexti tandem libri extremum incides. *Septimus* postea liber ex Herodoti historia velut è floribus eleganter ac variè contextus est. *Octauus* autem liber excerpta continet è veteri quodam codice, [e] qui ille ipse, cui colligentis haud est adscriptum nomen. Feminas hic recenset, quarum illustris gloria, famaq; esset: virorum item quorundam præclare gesta, & ab his instituta dicendi artis gratiâ colloquia. Amicitiæ quoque vim, & proborum hominum apophthegmata refert. Sublegit æquè hæc Plutarchi [f] opuscula: *Quomodo adolescentem audire deceat Poëtas:* * *De natura & laboribus*. Vt nimirũ multi sæpenumero labore vitiosam naturam correxerint, alij contra bonam ignauia corruperint: vtque in multis, qui in pueritia tardi omnibus videbantur, atque inepti, florente post ætate acrius ingenium ac perspicacius emicuerit. Librum item *De inutili verecundia. De garrulitate. De iracundia. Quomodo quis ex inimicis vtilitatem capiat. De animi tranquillitate.* Politicas *ipsius præceptiones.* * *De diuitiis. Quomodo se quis in virtute proficere sentiat.* Rursum *Valetudinis tuendæ*, & *Coniugales eiusdem præceptiones*. In quibus plurima reperias cum gesta prædicatione digna, tum ad multa tibi perutilia. Hæc fere octauus liber complectitur. Iam *Nonus* ex eiusdem similiter Plutarchi libellis compendio factus. Vt ex opusculo *De sera Numinis vindicta*; è *vita Demetrii* ac *Bruti Romani*; ex libro, cuius index est *Clarorum virorum Apophthegmata*. Ex libello [g] *De fluminibus*. *Quomodo assentatorem ab amico discernas.* * Rursum ex *Craetis vita*, * *Daiphantiq*, & * *Pindari*: & ex Opusculo, quod *Regum atque Imperatorum Apophthegmata* inscripsit. atque ex *Conuiualium eius sermonum libris à primo ad octauum vsq*. Hæc fere Plutarchus suppeditauit. Allata verò nonnulla è Rufi *historiæ Romanæ* libris, primo, secundo, tertio, & quarto: in quibus occur-

a. Videndus de hoc Suidas. & frequens eius apud Agell. mentio.

b. Quem vel ex Suida noueris.

c. Qui & à Suida referuntur. Meminit item Aelian. hist: animal. lib. 13. ca. 21

d. Αἰλίῳ Διονυσίῳ emendo, cuius sup. Lexicon Atticarum vocum legas Cod. CLII. pag. 170.

e. Superiore pag. forsitan indicatus.

f. Quorum omnium Catalogum texuit Lamprias à Suida laudatus, & nuper euulgatus. Quæ autẽ ex his intercideruut, ea tibi asterisco indicanda putaui.

g. Et montibus, *exstatq; hodie sed alterius esse Plutarchi Critici iudicant.*

rent pleraque memoratu non indigna, tametsi horum quædam in fabulas incidant, & prolixiores nugas. Ita se nonus habet liber.

Decimus verò coaluit è [a] Cephalionis Erato, quo libro Alexandri gesta referuntur. Item ex Apollonij Stoici libris, quæ sint vnquam mulieres philosophatæ, quidúe aliud præclare gesserint, & per quas familię aliquando in concordiam redactæ. Ex Theagenis quoque *Macedonicis patriis*. Rursum è Plutarchi vitis *Niciæ, Alcibiadis, Themistoclis, Thesei, Lycurgi, Solonis, & Alexandri Philippi* F. Item è vitis *Cimonis* ac *Lysandri, Demosthenis, Periclis, Pelopidæ, Phocionis*, & *Aristidæ*: quorum pleraque memo- 178
randa, admirationeque digna. Atque hic decimus liber est.

Vndecimus perinde e Plutarchi vitis selecta continet, puta* *Epaminundæ, Dionis, Agesilai, Agidis, Cleomenis, Eumenis Cardiani, Philopœmenis, Timoleontis*, & *Arati*, qui Achæorum creatus Tribunus pleb. deciesseptie copias eorum duxit, multa in eo imperio præclarè gerens. Rursum è vita *Pyrrhi Epirotarum regis*. Quin & ex [b] Aristophanis Grammatici, *De animalibus* libro primo, & secundo, atque ex [c] *historia theatrica* Iubæ regis libro decimo septimo. Atque his quidem vndecimus liber constat.

Duodecimus denique coaceruatus est à varijs: vt è Callixeni *pictorum ac statuariorum relatione*: Ex Aristonico *De musæo Alexandrino*: Ex Aristotelis *Politiis*, Thessalorum, inquam, Achæorum, Pariorum, Lyciorum, Ciorum, atque adeo [d] omnium, quos ille suis in Politicis commemorat, quorum non vulgarem esse vsum constat. Qua in re Sopatri labor hoc duodecimo eius libro consumitur.

Magnam sane vtilitatem hæc legentibus lucubratio adfert. Etsi enim fabulis, prodigijs, mendacijs, atque incredibilibus, vt sæpius à me dictum, non caret: ex his ipsis tamen, quæ ad variam veluti è penu aliquo promendam doctrinam faciunt, etiam ad virtutem atque honestatem facientia decerpere quam plurima licet. Ad benè dicendi vero facultatem, vt ipsemet [e] ad amicos præfatur, non modicum eadem adferunt emolumentum, insignemque vtilitatem legenti pariunt. Dictio eius varia, neque vnius formæ, tametsi perspicuitatem in omnibus seruarit.

a. *Quem nouem Musarum appellatione historicã Epitomen scripsisse sup. retulit Photius Cod. 68. pag. 50. Vnum autẽ hinc elemẽtũ a fugisse suspiceris, cum κεφαλαίων ibi dictus sit, nisi apud Suid. κεφαλίων, ἢ κεφάλων legeretur.*
b. *Cuius apud Suidã mentio.*
c. *Huius operis librum 4. ab Athenæo laudatũ reperies, lib. 4.*
d. *Quorum nomina aliquot collegit diligenter Is. Cas. ad Laertij lib. 5.*
e. τοῖς ἑταίροις *lego.*

EVSEBII EPISCOPI THESSALONICÆ
Contra Andream quendam libri X.

CLXII.

LECTI sunt EVSEBII, cuiusdam, vt dignitate [a] Episcopi, sic & fide Orthodoxi, decem libri, aduersus Andream quendam [b] inclusum, qui horum illi scribendorum causam dedit. Scripserat enim hic ad Eusebium epistolam, quam [c] παραναγνωστικὸν nominarat, iureiurando ipsum ad eam legendam adigens. Qua lecta, Eusebius primum quidem hominem increpat, [d] imperitiam iuxta eius, atque audaciam reprehendens, ostendendo in ipsis etiam syllabis lapsum; & cum versum nullum potuerit sine solœcismo facere, ad scribendum tamen sese extulisse, instituti sui, simul & quietis oblitum.

Hæreticam dein illius sententiam pluribus refellere aggreditur. Erat enim ille ex eorum numero, qui ab improba quam tenebant opinione, [e] *Aphthartodocétæ* sunt dicti. Primum itaque ostendit illi rationem esse reddendam, cur in vna dumtaxat significatione *corruptionis* vocabulo accepto, de solo id peccato dici arbitretur: cum suo vocabulorum vsu sancti Patres tradiderint, ad varias omnino res hanc vocem extendi. 179
Secundo, quod immortale, & impatibile, & incorruptibile ex ipsa vnitione corpus CHRISTI Domini dixerit, quemadmodũ & [f] Iulianus ausus est asserere, cum tamen in eadem hac affirmet epistola contra Seuerum & Iulianum, hunc à se susceptum esse laborem, vt qui duas naturas, vel substantias duas in CHRISTO dicere non sustineant, neque duas proprietates, neque actiones duas. Tertio quod Adami corpus asserat ante lapsum, neque mortale esse conditum, neque suapte natura corruptibile, vt nimirum ex hoc, pro ipsius opinione, illud item sequeretur, CHRISTVM Dominum ex ipsa coniunctione incorrubtibile corpus, atq; impatibile assumpsisse. Vbi sentiendũ ipsi fuerat, atq; dicendũ, Adami corpus mortale quidẽ natura sua fuisse, ac patibile, verum diuina gratia immortale atq; impatibile custoditum, donec eum præuaricatio custodia illa priuauit. Hæc enim concors est sanctorum Patrum sententia.

a. *Thessalonicæ, vt te docebit B. Greg. Mag. epist. 69. lib. 9.*
b. *Monachũ ad S. Paulum Romæ, vt ibid. B. Greg.*
c. *Quasi* iuxta legendum scriptum *dicas, quod ex aduerso & altrinsecus cum aliorum scriptis legatur, vt ea inter se componantur.*
d *Imperitum litterarum, & diuinæ scripturæ nescium appellat. B. Greg. sup.*
e. *Quasi dicas* Incorruptionis assertores. *De quibus legendus Niceph. lib. 17. cap. 29.*
f. *Episc. Halicarnassensis. qui cũ Seuero Chalcedonense conciliũ prædicare abnuens, à Iustiniano Imp. sede pulsus est, vt ait Liberatus in Breuiario cap. 19.*

Quarto, quod hunc mundum incorruptibilem, interitusq; expertem aſſerat; cum tenendũ ſit corruptibilem eum eſſe, atq; mutabilem. Plura id genus alia capita, prima hac reſponſione Epiſcopus, partim obſcurè, partim blaſphemè dicta reprehendens, corrigere hæc eadem Andream cohortatus eſt.

Verum ille, accepta de emendandis ſuis admonitione, in ſiniſtram inclinauit, & *a* deteriora arripuit. Alterũ enim mox librum ſcripſit, quo planius ea, quæ prius aſſeruerat, & (vt arbitratur) demonſtratione quadam aſtruit. In quem librum decem hos, vti diximus; *b* pius ille Euſebius conſcripſit: quibus probat ipſum non contentum illis fidei terminis, quos ſacra Concilia ſtatuiſſent, peculiarem quandam fidei expoſitionem audacter compoſuiſſe: multa quoque ſanctorum Patrum dicta diſcerpta atque adulterata, vi in ſuam detorſiſſe ſententiam. Veteri adhæc, & nouo Teſtamento, ac SS. Patribus eum aduerſari, dum incorruptibilem & expertem interitus mundum aſſerit. *c* Mutationẽ præterea illum, transformationem, ac fluxum, reprehendenda eſſe dicere, non minus quam illæ, quæ ex vitioſitate ortum habent perpeſſiones: ac CHRISTVM propterea Dominum noſtrum immutabile corpus, atq; impatibile, & incorruptum, minimeque fluxum aſſumpſiſſe. Rurſum autem eum reprehendit, dum affirmat mundum hunc æternum eſſe, & ingenerabilem atq; incorruptibilem: neq; tamen elementorum illam transmutationem recipit, quæ ad æternitatem illius conſtituendam adfertur, vtpote quod hæc etiam inter illas paſſiones ſit, quas reprehenſibiles ille eſſe certo docet. Deinde quod Adamum incorrupto, & immortali ſuapte vi, & impatibili corpore effictum dicat: hoc amplius addito, ipſum quoq; terræ lutum, ex quo formatum corpus erat, corruptionis expers fuiſſe. Reprehendit eundem iterum, quod *corruptionis* vocabulo, vnicam dumtaxat ſubeſſe notionem aſſeruerit. Vbi etiam illud demonſtrat, neq; corruptionis, neq; mortis, neq; vitioſæ alicuius paſſionis, ſed neq; culpandarum quidem cogitationum auctorem eſſe DEVM, tametſi corruptibilium ac mortali-
180 um ſubſtantiarum auctor exſiſtat: quod illa de non exſiſtentium numero ſint, & per ſe ipſa ſubſiſtentiam nullam habeant. Carpit item Andream, quod CHRISTI Domini corpus ex ipſa verbi vnitione impatibile, incorruptibile, & incõmutabile dixerit: oſtenditq; ipſum ad hoc ſtabiliendum, vt quidem putabat, reliqua illa de mundo, & Adamo abſurde tradidiſſe.

Demonſtrat autem eodem hoc in opere Euſebius, quot quantiſque notionibus *d* corruptionis vocabula in ſacris literis vſurpentur. Etenim dici ait de naturalibus, minimeq; reprehendendis affectionibus; & de labore, morbo, atque ſenectute vſurpari. Nam & adoleſcentiæ corruptio ſenectus eſt: vt & labores, fatigationeſque robur corporis deſtruunt. Dicitur inſuper de corporis afflictione in Aſceticis, ac ſpiritali certamine. Sic enim loqui Apoſtolum: *Licet is, qui foris eſt, noſter homo corrumpatur; tamen is, qui intus eſt, renouatur de die in diem*: & quæ ſequuntur. Adhiberi quoq; affirmat in illata corpori afflictione, ſiue in tabe & plagis, atque punitione. Dici vero & de noxa ſiue partis ſiue totius in animantibus, ſemine ac ſtirpibus: immo & de morte ipſa. Adhæc de diſſolutione vſurpari, ac de fluxu corporum, quæ humi conditis accidere ſolet. Præterea de vitioſa quoq; in malum affectione, ſiue de peccatis. Tot igitur modis *corruptionis* nomen adhiberi cum poſſit, lapſum eſſe merito Andream oſtendit, qui vnam dumtaxat his vocibus ſubeſſe ſignificationem tradiderit.

Confirmat deinde haſce ſuas Reprehenſiones è libris S. Scripturæ, veteris iuxta, ac noui inſtrumenti. Patrum item lectiſſimorum ſententijs, Athanaſij, & trium Gregoriorum; admirandorum inquam illius patratoris, & Gregorij Theologi, ac B. Nyſſeni Epiſcopi. Baſilij ſimiliter Cæſareæ antiſtitis, & Ioannis Chryſoſtomi, Cyrilli Alexandriæ, & Conſtantinopolitanæ ſedis præſulis *e* Procli, ſancti adhæc Martyris *f* Methodij, & *g* Codrati. Quorundam enim ex his dicta quædam Andreas attulerat, ac peruerterat, *h* ſimulque malitioſe, aut imperite interpretando, errorem ſuum ex illis, vt ſibi quidem perſuaſit, confirmarat. Verum ob hæc omnia, quæ modo dixi, iuſtas Euſebio pœnas dedit, *i* ob adulterationem, inquam, SS. Patrum, & improbitatem, atque inſcitiam: quodque hæreticorum dicta quædam compilans, ſanctis ea patribus attribuere

R 2

a. Quare nec multo poſt damnatus in Concil. Rom. vt refert Card. Baron. ad A. Chr. 601. ſub fin.

b. ὁ εὐσεβὴς Εὐσέβιος.

c. ἀλλοίωσιν καὶ μεταστοιχείωσιν, καὶ ῥεῦσιν.

d. τὸ τῆς φθορᾶς, καὶ τῆς καταφθορᾶς; καὶ δὴ καὶ τῆς διαφθορᾶς ὄνομα

2. Cor. 4. 16.

e. De quo Baron. Card. To. V. & Notis ad Martyrol. 24. Octob.

f. Cuius meminit B. Hieron. in Catalogo. S. Epiphan. hæreſ 64. Suidas, Tabulæ Martyrum ſacræ XVIII. Septemb. & inf. Phot.

g pro Quadrati, *vt Latini vocant V. B. Hieron. in Catal. Euſeb. lib. IV. hiſt. Eccleſ. cap. 3. & alibi. & Martyrol. Rom. 26. Maij. De his omnibus lege Niceph.*

h Lego ἅμα δὲ καὶ.

i Sicut & Euſebij huius apud ſe depoſitam ad B. Greg. Epiſtolam corrupit: & ſermones errorum plenos eiuſdem Pontif. nomine falſo inſcripſit. Vt propterea damnatum in Synodo Romana Greg. anno XII. è ſuperiore diſcas Epiſt.

buere sit ausus. Ostendit postea ex ijs, quæ ineptiendo proferebat, statuere illum certò,
nihil CHRISTVM Dominum resurgendo mutatum de corruptione in incorruptionẽ,
æque esse impatibilem in humanitate, vt in diuinitate: ausumq; blasphemos appellare
cæteros, qui sentirent ac dicerent, mortali ac patibili corpore versatum in terris CHRI-
STVM Dominum, cum ipse non erubesceret, etiam post superatos cruciatus, & mortem
ac corruptionem sublatam, patibile esse Domini corpus prodigioso mendacio asserere,
nihil interim aduertens, dum Orthodoxos *a* Phthartolatras per iniuriam appellat, suis 181
ipsum verbis *b* Pathetolatram se reuera probare.

a. Quasi dicas Corruptibilicolas.
b. Pari forma Patibilicolam, *dixeris.*

Addit dein iterum SS. Patrum sententias, ostenditque patibile ac mortale, &
quod hinc sequitur, corruptibile CHRISTI corpus fuisse, vsque ad gloriosam eius re-
surrectionem: inde vero immortale atque impatibile per ipsam esse redditum. Vanum
item esse Andream indicat, qui Orthodoxis probrosum Phthartolatrarum obijciat
cognomentum. In Arium enim, Aëtium, Eunomium, Apollinarium, atque Nestori-
um, non in pios, hanc quadrare appellationem. Illud quoque docet Eusebius, Domi-
num Deumque nostrum, vt naturales minimeque reprehendendas perpessiones, tan-
quam Naturæ opifex atque architectus assumpsit (quæ *c* non passiones propriè, sed o-
pera naturæ magis proprie appellentur) sic propriè dictas passiones, siue à vitiositate
profectas, omnino suscipere non potuisse. non item quo ante Resurrectionem ederat
ac biberat modo, etiam postquam ab inferis exstitisset, cum discipulis vna edisse ac bi-
bisse: sed prius illud quidem ex naturæ legibus fecisse, fluxam carnem cibo ac potu re-
uera reparando atque corroborando; hoc vero supra naturæ ordinem *d* procurandæ sa-
lutis nostræ gratia gessisse, vt discipuli crederent, & per illos fideles omnes, idem omni-
no corpus, quod crucitatibus excarnificatum, atque in crucem actum fuisset, à mortuis
surrexisse: neque aliud esse ab illo, quantumuis iam ad incorruptionem & *e* indolenti-
am transformatum esset. Hæc vbi Eusebius diuinè docuit, decimum tandem librum
absoluit. Stylus ei clarus est, & simplex, puroque dicendi genere vtitur, atque vbi opus
est, etiam benè distincto.

c. Theologi nostri in scholis hodie Propassiones *nominant.*
d διὰ τὴν οἰκονομίαν.
e. ἀπάθειαν.

VINDANII ANATOLII BERYTI

CLXIII.

Collectaneorum de agriculturæ disciplina libri XII.

LEGI VINDANII ANATOLII *Beryti de agriculturæ disciplina collectanea.* Con-
flatus autem hic ab eo liber est è Democriti & Africani atque Tarantini scriptis, A-
puleij quoque, & Florentij, Valentis, Leonis, *a* Pamphili; tum vel maximè ex Dio-
phanis Paradoxis. Opus duodecim absoluitur libris, vtile sane, vt ipsa nos experientia
in multis docuit, ad terram excolendam, laboresque rusticos. quin fere cæteris vtilior
hic liber, quotquot in ea ipsa re elaborarunt. Continet tamen nonnulla prodigijs simi-
lia, fidemq; excedentia, & Græcis referta fabulis, quæ præterire pium decet agricolã,
cætera quæ vsui futura sint, arripientem. Et verò alij omnes, qui de re rustica scripse-
runt, eadem ferè de ijsdem, quantum videre potui, prodiderunt, neque in multis adeo
dissentiunt. Quibus autem inter se dissident, in his Leonis experimenta cæteris ante-
ponuntur omnibus.

a. Tres huic Georgiocrum libros tribuit Suidas.

GALENVS

CLXIV.

De sectis Medicorum.

LEGIMVS GALENI *librum de sectis.* Differit autem de sectis, quæ in arte medica
inter se conspirarunt. Eas tres ait esse potissimas. Vnam *Logicam* appellatam, quam
& *Dogmaticam* agnominat, & *Analogisticam.* Alteram vero *Empiricam* dictam. hanc 182
Obseruatricem quoque, ac *Memorialem* nominat. Tertiam denique *Methodicam.*
Differunt autem inter se cum alijs rebus, tum inuentionis modo. Dogmaticus enim
medicus, ex eo quod ratiocinando curandi Methodos reperiat, artem suam constituit.
Empiricus vero non ratiocinatione, sed experimento, atque obseruatione artem colli-
git. Iam Methodicus, qui & ratione vsum se, & experimento profitetur, etsi horum
neutro satis accuratè vtatur, ab vtrisque illis merito distinctus censebitur.

Liber hic tres in partes secatur: quarum in prima quidem Empiricam atque dogmaticam graphicè describit; vbi etiam, qualis vtriusque natura sit, ostendit. Altera verò parte duas inuicem sectas valde contendentes, & de principatu certantes componit. Tertia denique Methodicam producit, & quidem cum aliis suprascriptis duabus pugnantem, qualibet è tribus sectis sua iura proferente, & reliquas vincere satagente. Atque hic tertij libri finis est. Illud clarum, opus hoc inter cetera artis medicæ scripta omnibus præferri oportere. siquidem discere cōuenit, quæ secta inter omnes optima sit, vt eam deinde secteris. Videtur autem non propriè medicus habendus liber hic, sed prooemij vicem præbere, atque ad Philosophiam potius pertinere.

Certum item illud, ad dictionem quod attinet, atque compositionem, purum eum esse, ac venustum. Harum enim vbique formarum studiosus inprimis Galenus exstitit, tametsi in plerisque scriptis intempestiuis suis sermonibus ac digressionibus, prælongisque periodis *a* non sine molestia libros commisceat, dictorum sensum obscuret, & orationis seriem quodammodo abrumpat, lectorem etiam ipsum longioribus hisce deliramentis in negligentiam abducens: quibus saltem vitiis vacat hoc de sectis opus.

a. φορτίζων lego.

HIMERII SOPHISTÆ

Declamationes.

CLXV.

LECTÆ sunt *a* HIMERII SOPHISTÆ *b* *Declamationes*, seu *orationes variæ*. Suasoriæ duæ, Iudiciales tres: quarum etiam edit *c* argumenta. Et suasoriarum quidem primam *Hyperidi* affingit, quasi super *Demosthene* deliberatio sit, [*inf. pag. 574.*] Alteram verò *ipsi Demostheni*, consultationem *super Æschine* efformanti. [*inf. pag. 575.*] Trium reliquarum prima *contra Epicurum* velut impietatis reum instituitur. [*inf. pag. 578.*] Altera aduersus diuitem, qui pauperis integram domum scelestis suis facinoribus exhauserat, ipsumque adeò pauperem inducit causam hanc perorantem. Tertia Themistoclem facit aduersus Persarum regem sententiam dicentem, quando hic ad amoliendum bellum promissa pacis adferebat. [*inf. pag. 586.*]

Hæ autem ab eo sunt orationes conscriptæ, vt in iis quodammodo plus quàm in ceteris, dicendi vim suam, sententiarumque florem *d* pro viribus exhiberet. Ad imitationem enim Demosthenis *e* circumductionibus abundat, ac multis schematis variè distinguitur. Ideis item pulchrè orationes temperat, sublimi se dicendi genere magis
183 efferens. Verbis ad hæc vtitur, quæ (ad formam saltem quod attinet) neque ob propriam suam notionem, neque ob emphasim à perspicuitate recedunt: etsi, quia *f* nominum dissolutiones vt plurimum sunt, aures quidem cum iucunditate peregrino suo sono feriunt, sed non æquè à vulgo intelliguntur. Clarus quoque est earum rerum obseruatione, quæ ad distinctam orationem propriè pertinent. Vtitur etiam, vt diximus, complexione cum alibi, tum vbi rei alicuius rationem reddit. Dum verò incitatis schematibus suam redditionem apponit, simul etiam omnem, quæ ex illis orta fuerat, obscuritatem tollit. Hyperbatum præterea, ac tropum, etsi rarius quàm complexionem, frequenter tamen hìc & scitè adhibet, non sine contentione atque velocitate, cùm quidem ita opus est. Talem igitur se in iis, quas enumeraui, orationibus exhibet.

a. Vide Suidam. b. Earum excerpta quædam inf. reperies Cod. CCXLIII. pag. 574. quorum hîc tibi singulorum locum indicanodum duximus. c. προθεωρίας, quasi Præfationes ad ea, quæ dicentur. d. κατ' ἦχον εἰς δύναμιν lego. e. περιβολαῖς. de quibus Hermogenes lib. I. Idearum. f. λύσεις ὀνομάτων. quas Demetrius Phalareus fieri scripsit λυθέντος ὀνόματος εἰς λόγον· οἷον σίτου πομπὴ ἀντὶ σιτοπομπίας. Vide ibi doctiss. P. Victorii comment. & Aristot. rhetor. lib. III.

Subiicit his *Polemarchicum* [vt vocat:] quæ quidem oratio eorum, qui pro patriæ libertate cum Persis fortiter pugnando ceciderunt, laudatio est, & belli simul breuem laudem continet. [*inf. pag. 591.*]

Hanc excipit *Areopagitica*, siue pro libertate Rufini filij. quæ fictitia non est, vt neque sequens in eundem filium recens vita functum *Monodia*. [*vtraq; inf. pag. 594.*]

Dehinc *Epithalamius sermo* in Seuerum socium. qui nec ipse fictitius est, & iterum argumentum præfixum habet. [*inf. pag. 596.*]

Deinceps *Diogenes*, seu *g* *Propempticus*. Hæc quoque argumento ornatur ac dialogorum more fictis personis conformata est. [*inf. pag. 598.*]

Hinc ad socios *h* *Syntacterius*, quādo Corinthum proficiscebatur. [*inf. pag. 600.*]

g. Qui fausti ominis causa ad hominem mox profecturum habetur. h. Idem qui ἀποπεμπτήριος, vt docet doctiss. Billius ad S. Ioan. Damasceni orat. de fidelib. defunct. schol. 48. & S. Greg. Nazianz. orat. XXXII. describitur, ὁ ἐν ἐξόδοις τῶν πόλεων ἐπὶ τῶν ἀρχόντων ἀποχαιρετισμός. Vide de hoc, aliisq; apud Himerium orationum generibus, Menandrum Sophistam in Epidicticis.

HIMERIVS.

Propempterius alter ad Flauianum Asiæ consulem factum. [*inf.pag.601.*]
Deinde *in* a *Pisonem aduenam.*
Rursum *Protreptica*, quæ & *Diogenes* inscribitur. [*inf.pag.604.*]
Hinc *b Schedium*, ob contentionem in schola exortam. [*inf.pag.606.*]
In *Cyprorum aduentum.* [*ibid.*]
In *primum suum è Cappadocia auditorem.* [*inf.pag.607.*]
Mox *c* ingenij quoddam specimen, quando vt diceret rogatus recusauit primum: de quo tamen ipso postea disseruit, *Pulchra omnia etiam esse rara.* [*inf ibid.*]
In *d Musonium Græciæ proconsulem.* [*inf.pag.608.*]
In *Seuerum* quoque aduenam, Symplegadæ præfectum. [*ibid.inf.*]
Hinc *e Sermocinatio.* (*inf.pag.609.*)
In *Vrsacium Comitem.* (*inf.ead.*)
In *Seuerum sodalem.* (*ibid.*)
In *Scylacium Græciæ proconsulem.* (*pag.610.*)
In Ephesios hospites, ac Mysos, Leonisque ciues. (*ibid.inf.*)
In *sodales è patria.* (*ibid.*)
In *Athenæum Comitem.*
In *Priuatum* domo Romanum, qui Ampelij proconsulis filium instituebat. (*inf. pag.611.*)
In reditum Corintho. (*ibid.*)
In *Phœbum* Alexandri proconsulis filium. (*inf.pag.613.*)
In *Arcadium medicum & comitem.* (*ibid.*)
Oratio quoque *Propemptica* in amicos, qui nuper venerant. (*inf.pag.613.& seq.*)
Altera item in *Flauianum.* (*pag.614.*)
Epithalamium quoque dictum in Panathenæum.
Hinc *Sermocinatio* vna, & item altera.
Disputatio habita Philippis, cùm euocatus à Iuliano Imp. iter illac haberet.
Post *oratio* habita in vrbe, *in* ipsius *Constantinopolis laudem, ac Iuliani Cæsaris.*
In *sacrificium f Mythræ.*
Dissertatio in Salustium Præfectum, cui & argumentum annexum.
Iterum *in Flauianum proconsulem.*
In *sodalis sui natalem diem.*
Sermocinatio quoque in sanitatem socij.
In *insidiantes.*
In *Basilium proconsulem.*
In *eundem* rursum.
In *Hermogenem* pariter, qui Græciæ proconsulatum gerebat.
In *Plocianum* itidem proconsulem.
Iterumque *g* in *Ampelium procoß.* (*inf.pag.611.*)
In *Græciæ proconsulem prætextatum, atque sodales.* 184
Hinc *ad Iulianum Imp.* discessum adornans.
Deinde *Nicomediæ habita oratio* hortatu prætoris Pompeiani.
Mox *in aduenas.*
Rursum *in aduenam.*
Deinde *in Zenonem socium.*
Et *in Aphobinum aduenam.*
In *eum qui à Neptuni oraculo reuerterat.*
In eos pariter, *qui ex Ionia aduentassent.*
In *Ionas hospites.*
Ex tempore quoque in sociorum laudem recitatum.
Oratio, quam amico Constantinopolitano tradidit.
Sermo quoque *inter amicos post reditum è patria.*
De suo docendi munere *extemporalis Disputatio.*
Obiurgatio eorum, qui negligenter orationes audirent.
Schedium in quosdam ad se ventitantes discipulos, qui respuere frenos videbantur.

a. Hæc illa forsitan est, quæ inter excerpta, In aduenam Ægyptium *inscribitur, inf.pag.605.*
b. Ex tempore dictum *reddit Glossar. Vetus. inf.* αὐτοσχέδιον *vocat.*
c. ἐπίδειξις,
d. De quo Suid.
e. λαλιά: *de qua multa legas apud Menandrum Sophist. in Epidicticis.*
f. Quem Persæ Solem putant. Lege Suid. Brisson. & alios, qui hanc vocem per ἰῶτα *ferè scripserunt.*
g. Propemptica ad Ampelium inf.

In *Cytia-*

In *Cytianum* cum sociis, qui cum petulantia eum audierant, dum schedium suum recitaret.

Adhortatio quoque ad rerum varietatem in dicendo sectandam.

Dissertatio post vulneris medelam.

Dein *oratio post reditum Corintho.*

In *stylum ac socios.*

In *vrbem Lacedamoniorum*, quando somnio obsequens, [a] Amyclęum Deum precaturus accessit: & *non oportere recitationes omnes publicè pronuntiare.*

Sermocinatio, oportere in gymnasio versari.

Altera Corinthi edita.

Has, puto, nec plures orationes Himerij sophistæ [b] ferè septuaginta, me præsente, [c] studiose legisti. In quibus omnibus eadem dictionis forma, eademque figura seruata, circumductionem ita ac tropum adhibet, tædium vt nullum pariat ingeniosus, & quasi familiaris redditus troporum vsus. Immò nemo hactenus, mea quidem sententia, aut venustius, aut iucundius tropis vsus est. Exemplis porrò ex historia, fabulisque omnigenis scripta eius referta sunt, vel ad demonstrationem, vel similitudinem, vel voluptatem, & pulchritudinem rei, qua de agitur: quibus orationem suam & emendatiorem efficit, & variè exornat. Quin & exordia interdum ipsa, atque epilogi, & quæ quasi [d] contentiones [vocant,] his ab eo rebus exornantur: [e] non rarò insuper iis antea delineatis quæ post tractaturus est.

Verùm in dicendo talis tantusque cùm esset, impiè tamen de religione sensisse perspicuum est, latenterque mordentes imitatus canes, Christianos allatrauit. Vixit Constantio, & impiissimo Iuliano Impp. atque Athenis eloquentiæ ludo doctor præfuit.

a. Apollinem, qui Amyclis Laconicis colebatur. Nam quæ prouerbio celebrantur Amyclæ, in Latio fuerunt.

b. Vnam supra septuaginta hic numero. Excerpta verò duarum, hoc loco præteritarum, inf. Cod. 243. colligo. Ex Propemptico *pag. 605. Et ex oratione in* Anatolium *Coß. pag. 612.*

c. Tarasium fratrem alloquitur. *d. Vulgò* Confirmationes. *e.* πολλῇ κέχρηται καὶ τῇ προδιατυπώσει.

ANTONII DIOGENIS

Incredibilium de Thule insula libri XXIV.

CLXVI.

LECTI sunt ANTONII DIOGENIS *incredibilium de* [a] *Thule insula libri quatuor & viginti.* Dramatici sunt: & dictio ipsa ita clara, ita pura, vt minus egeat perspicuitate. Per narrationum quoque diuerticula iucunditatis plurimum sensis inest: quando & ad fabulas propius accedit elocutio, & incredibilium narrationum siluam, cum verisimili tamen fictione atque apparatu sibi suppeditat.

Inducitur itaque Dinias quidam nomine, vt exigebat historia, vna cum filio De-
185 mochare patria profugus, qui per Pontum, & à Caspio atque Hyrcanio mari ad Riphæos, vt vocantur, montes, & Tanais fluminis ostia primùm delati: ingentibus deinde adacti rigoribus ad Scythicum conuersi Oceanum, atque hinc ad Orientalem tendentes, ad Solis orientis partes venerunt: vnde circulo facto, exterius mare longo tempore, variisque erroribus circumiere. Errorum socij fiunt Carmanes, Meniscus, & Azulis: atque in Thule denique insula stationem interim errorum quandam constituerunt. In hac ipsa insula cum Dercyllide quadam Dinias consuetudinem habuit: quæ genere Tyria, & claris in ea vrbe natalibus orta, cum [b] fratre Mantinia hoc in loco versabatur. Cum illa igitur Dinias consuescens, eius audit fratrisque iactationes, & quanta mala [c] Paastius quidam, Ægyptius sacrificulus, intulerit. Hic enim cum vastata eius patria, Tyrum migrasset, & hospitio acceptus à parentibus horum fratrum, Mantiniæ atque Dercyllidis, beneuolus primùm in bene de se meritos, familiamque adeò vniuersam esse videretur: ingentibus postea malis domum, hosque, & eorum parentes affecit. Refert deinde quomodo in Rhodum, post tantas familiæ calamitates, cum fratre abducta sit, indeque in Cretam errore delata fuerit, mox ad Tyrrhenos, & rursum inde ad Cimmerios, quos nominant, vtque apud hos inferos spectarit, & eorum multa, quæ ibidem sunt, didicerit: Myrto magistra vsa, sua quadam pedisequa, quæ olim vita abierat, & à morte dominam docebat.

Hæc itaque narrare incipit Dinias Cymbæ cuidam nomine, domo Arcadia, quem commune Arcadum legatum miserat Tyrum, Diniam ibi rogantes, vt ad ipsos in patriam suam rediret. At quoniam ipsum iam grauis senij ætas prohibebat, fingitur hic re-

a. Adi Geographos de hac veriora narraturos, & inprimis Procop. Gotthic. secundo, Ortelij Islandiam in theatro, Franc. Petrarch. lib. 3. epist. 1. Gul. Camden. de insulis Britan. & alios.

b. ἀδελφῷ *legendum docent sequentia.*

c. Qui Paapis *deinceps perpetuo nominatur.*

ANT. DIOG.

hîc referre, tum ea quæ ipſemet erroribus iactatus viderat, tum quæ ab aliis conſpecta acceperat, quæque à Dercyllide in Thule narrata didicerat: ſupra dictum, inquam, eius errorem, vtque poſt ſuum illa reditum ab inferis, cum Ceryllo & Aſtræo (iam enim à fratre ſegregata erat) ad Sirenes venerit ſepulchrum: & quæ rurſum ipſa ex Aſtræi ſermone cognouerit de Pythagora, & Mneſarcho: qualia viciſſim Aſtræus ex Philotide didicerit, & in fratribus ipſius ſpectrum, viſumque planè fabuloſum: & quæcunque rurſum Dercyllis ad ſuos reuerſa errores retulit, vt in hominum ciuitatem inciderit in Iberia, qui noctu quidem viderent: interdiu autem quotidie cæcutirent. Quæ item ibi Aſtræus tibia canens, hoſtibus eorum fecerit, vtque beneuoli inde dimiſſi in Celtas inciderint, gentem immanem ac ſtolidam, quos in equis ipſi effugerint, quæque in mutato equorum colore acciderint: vt hinc ad Aquitanos penetrarint, quantosque honores ibi adepti ſint Dercyllis atque Ceryllus; & hoc amplius Aſtræus, quòd oculorum 186
a ſuorum incremento atque decremento, Lunæ quoque deſignaret alternationes, quodque contentionem dirimeret, duos inter reges de principatu contendentes, qui iuxta tales Lunæ viciſſitudines inuicem ſuccedebant in imperio, vt ob iſta etiam populo illi Aſtræus carus acceptuſque fuerit.

a. ἀυξομειώσει.

Narrat præter hæc Dinias, Dercyllida cum alia vidiſſe atque pertuliſſe, tum vt ad *b* Artabros peruenerit, vbi fœminæ bella gerunt, viri autem domum cuſtodiunt, ac muliebria quæque obeunt officia: quæ item apud Aſturûm gentem, ipſi Cerylloque contigerint, & quæ Aſtræo quoque priuatim acciderint: vtque præter omnem ſpem frequentia apud Aſturos pericula cùm effugiſſent Ceryllus cum Dercyllide, pœnam tamen ille, quam improbitatis olim cauſa commeritus eſſet, non effugerit, ſed vt inopinatò pericula hæc euaſerit, ita etiam tandem excarnificatum fuiſſe. Refert poſtea quænam per Italiam, Siciliamque oberrans illa viderit. Vt in Eryce Siciliæ ciuitate comprehenſa, ad Sæniſidemum, qui tunc Leontinis imperabat, adducta fuerit: vbi rurſum in Paapidem, ſceleratiſſimum illum hominem, apud regem agentem incidit, reperitque nec opinato calamitatis ingentis ſolatium, Mantiniam fratrem, qui diu multumq; iactatus, varia quoque, & incredibilia, quæ cum in hominibus, ac ceteris animantibus, tum circa Solem ipſum & Lunam, plantaſque, & inſulas potiſſimum ſpectarat, ſorori commemorauit, vberemque admodum præbuit fabularum materiam, quas Diniæ poſtmodum illa referret, quæ hic omnia ipſe connexuiſſe, & Cymbæ Arcadi retuliſſe fingitur.

b. Hodie Cabo de finis terræ, *nautarum vulgo, apud Ortel. in Theſauro. Meminere Plin. Strabo, Mela, & alij.*

Addit dehinc, vt Mantinias cum Dercyllide (Paapidis pera cum libris, herbarumque arcula ſublata) Rhegium è Leontinis traiecerint, indeque Metapontium, vbi eos Aſtræus aſſecutus, Paapin veſtigia eorum ſubſequi ſignificarit, vtque Aſtræum hi in Thraciam, & Maſſagetas ad *c* Zamolxin ſocium proficiſcentem ſecuti ſint. Quid item ille hac in profectione conſpexerit, ac quomodo in Zamolxida inciderit, apud Getas iam tum pro Deo cultum: quæque dicere, ac poſtulare pro ſe Aſtræum iuſſerint Dercyllis atque Mantynias: vt ibi oraculum illis datum ſit, in Thulen inſulam deferri fatis eſſe deſtinatum: tandem tamen in patriam redituros, ſed cum alia prius aduerſa paſſuros, tum *d* impietatis in parentes (tametſi deliquiſſent inuiti) pœnas daturos: vitam nimirum ipſis cum morte alternis vicibus commutatum iri, & *e* noctu quidem victuros, interdiu verò ſemper mortuos futuros. Refert inſuper, vt hoc audito vaticinio, inde diſceſſerint, Aſtræo cum Zamolxide ſumma apud Getas in exiſtimatione relictis: quæ item ad Boream videre admiranda atque audire ipſis contigerit. Hæc cùm omnia Dinias in Thule, Dercyllide narrante, audiſſet, eadem nunc referre pergit Cym- 187
bæ Arcadi. Adhæc etiam, vt Paapis Dercyllidis veſtigia inſecutus, in ea inſula ipſis ſuperuenerit, & arte ſua magica hoc effecerit, vt interdiu morerentur, nocte verò accedente reuiuiſcerent; hoc tantùm ritu ad illud efficiendum vſus, quòd publicè in illorum faciem conſpueret. Thuſcanum item quendam, Thule oriundum, Dercyllidis amore captum, viſo amatam ſuam Paapidis malis artibus in eum morbum incidiſſe, ingentem adeò ex eo cepiſſe dolorem, vt ſubito Paapida inuadens gladio percuſſerit, atque interfecerit. Hunc vix tandem Tyrios malorum repperiſſe exitum. Thuſcanum tamen poſtquam Dercyllida mortuæ ſimilem iacere conſpexit, mortem ſibi quoque conſciuiſſe. Hæc igitur omnia, & alia id genus plurima, vt eorum ſepulturam, & è tumulo reditum, amores Mantiniæ, quæque hinc illis acciderunt, & eius farinæ multa cum

c. Plura de hoc apud Strab. lib. 7. Suidam, & Herodot. Melpomene.

d. De qua ſeq. pag.

e. Quâ ratione noctes vixiſſe LX. ſupra ſeptingentias ſepulchrales docebunt inſcriptiones inf. pag. 189.

Dinias

Dinias in Thule insula, Dercyllide referente, cognouisset, inducitur nunc eadem Cymbæ Arcadi commemorans. Atque hic tandem finis est tertij & vigesimi libri, Antonij Diogenis *incredibilium de Thule* inscripti, cum nihil pene, ac nisi pauca tantum ab initio huius Operis de hac insula memoriæ prodiderit.

Quartus verò & vicesimus liber inducit Azulin narrantem, atque inde etiam Diniam ad ea, quæ antea Cymbæ retulisset, Azulidis gesta cumulantem. Quo modo nimirum præstigiarum illarum rationem deprehenderit, quibus Paapis Dercyllida, & Mantiniam ludificarat, nocte quidem vt viuentes apparerent, interdiu verò mortui: vtque malum illud depulerit, cùm modum ac rationem huius cruciatus, eiusque curandi viam didicisset ex perula Paapidis, quam secum Mantinias atque Dercyllis attulerant. Neque hoc solum, sed & illud reperit, quomodo Dercyllis & Mantinias parentes iacentes ingenti malo liberare possent. hos enim illi ex Paapidis præscripto, quasi hoc sibi profuturum esset, graui affecerant incommodo, cùm longo eos tempore mortuorum instar iacere fecissent. Accedit huc, vti Dercyllis, & Mantinias in patriam properarint, parentibus vt vitam salutemque redderent.

Dinias interim vnà cũ Carmane, & Menisco, separato ab ipsis Azulide, vltra ipsam Thulen etiam oberrauit. quo quidem in errore quæ supra Thulen incredibilia viderit, nunc inducitur referre Cymbæ: ea nimirum à se conspecta esse dicens, quæ & astrorum studiosi docere solent. Qualia sunt ista: Habitare quosdam posse sub polo arctico, & noctem inueniri vnius mensis, aliamque qua breuiorem, qua longiorem, vt sex etiam mensium, & summum anni vnius spatium teneat. Neque verò noctem solùm eo vsq; produci, sed diem etiam ipsum noctibus his proportione respondere: aliaq;
188 id genus à se visa nuntiat. Homines item conspexisse se, & quædam alia fabulatur, qualia mortalium nemo vidit, audiuit, sed ne mente quidem effinxit. Hoc autem omnium maximè omnem excedit fidem, quòd Boream versus profecti ad Lunam propius, tanquam ad purissimam quãdam [a] tellurem, accesserint, indidemq; cernere potuerint ea, quæ vidisse par est eum, qui nugas huiusmodi supra fidem cõfinxerit. Adhæc & Sibyllam vaticinandi artem à Carmane didicisse tradit, ac vota post ista quemq; sua & preces concepisse, atq; vt optarant, res dein singulis cecidisse: hinc enim è somno ait excitatũ se Tyri in templo [b] Herculis repertum: vnde cùm surrexisset, ipsam quoq; Dercyllida & Mantiniam reperisse, cum cetera bellè hactenus egisse, tum parentes suos è longo illo siue somno, sine interitu potius, [c] feliciter excitasse, beatamq; modò in omnibus vitam ducere. Hæc Cymbæ Dinias fabulosè retulit, prolatisq; cupressinis tabulis, inscribere eas iubet Erasinidem Atheniensem, Cymbæ comitem, litterarum non imperitum. Ostendit etiam ipsis Dercyllida (hæc enim cupressinas illas tabulas attulit) Cymbæque negotium dedit, vt duplici exemplo eis hactenus narrata inscriberetur: & alteram quidem tabellarum ille penes se haberet: alteram verò Dercyllida cum è vita decessisset, suo in tumulo capsulæ impositam collocaturam.

a. Habitari in Luna, eamq; esse terram multarũ vrbium & montium, dixit olim Xenophanes, vt refert Cic. Acad. quæst. 4.

b. Vide Arrian. Curt. Greg. Gyrald. de hoc Hercule.

c. Herbis etiam homines ad vitã reuocatos fabulatur Plin. lib. 25. cap. 2. & Apollod. lib. 3. Biblioth. Glaucum Minois F. sic quoque vitæ restitutum refert.

Diogenes igitur, idemque Antoninus, qui hasce omnes prodigiis similes fabulas Diniam facit Cymbæ narrantem, Faustino tamen scribit: *De incredibilibus se, quæ vltra Thulen essent*, scribere, & Isidoræ sorori, literis cum primis deditæ, hæc ipsa dedicare. Veteris præterea comœdiæ Poëtam se profitetur: ac licet falsa, eaque incredibilia finxerit, habere tamen de his ipsis fabulis testes longè antiquiores, è quorum scriptis summo hæc labore contulerit. Singulis deinde libris auctores laudat, qui eadem antea in litteras miserint, ne teste scilicet idoneo carere etiam incredibilia illa viderentur.

Ipso igitur Operis initio epistolam ad Isidoram sororem scribit, qua licet hoc illi volumen inscriptum esse ostendat, Balagrum nihilo secius quendam ibi vxori suæ, Philæ nomine, Antipatri filiæ, scribentem narrantemque facit, cum ab Alexandro Macedonum rege Tyrus caperetur, & ignis plurima deuastaret, venisse ad Alexandrum militem, qui se peregrinum quid, præterque opinionem indicandum habere diceret. Esse enim quid extra oppidum spectatu dignum. Regem itaque adsumtis vna secum Hephæstione, & Parmenione sociis, militem secutum ad tumulos è lapide subterraneos quosdam peruenisse, quorum alius sic esset inscriptus: LYSILLA VIXIT ANNOS XXXV. Alter verò sic: MNASON MANTINIÆ F. VIXIT ANNOS LXVI. [d] POST
189 LXXI. Alius verò titulus erat: ARISTION PHILOCLIS F. VIXIT ANNOS XLVII. [d] POST LII. Alius rursum sic inscriptus lapis: MANTINIAS MNASONIS F. AN-

d. Iacuerũt enim mortui toto eo tempore, quo Mantinias atq; Dercyllis in Thulen vsque oberrarunt, donec post ad horum reditum reuixerunt. vt fabulatur sup. pag. 187.

ANT. DIOGENES.

F. ANNOS VIXIT XLII. NOCTESQVE LX. ET IↃCC. Item alius: DERCYLLIS MNASONIS FILIA ANNOS VIXIT XXXIX. NOCTESQVE LX. ET IↃCC. Sextus verò tumulus hoc epigrammate: DINIAS ARGAS VIXIT ANNOS C. ET XXV. His lectis dum animi pendent (preterquam in primo tumulo, cuius clarior erat titulus) ad parietem inciderunt in arculam è cupresso fabricatam, cui sic inscriptum:

HOSPES QVISQVIS ES
APERI
VT DISCAS QVÆ
ADMIRARIS.

Aperto igitur ab Alexandri sociis scriniolo, cyparissinas inueniunt tabellas, quas, vt apparet, Dercyllis ibi Diniæ mandato collocarat. Hæc ferè vxori scribentem Balagrum inducit, quodque cyparissinas istas tabulas transcribens, eidem coniugi transmiserit. Ab hac occasione fertur deinceps oratio ad cupressinarum lectionem, scriptionemq; tabularũ, & Dinias quoq; adest narrans, quæ prædiximus Cymbæ. Ad hunc ergo modum, ac de his ferè rebus dramatis est fictio ab Antonio Diogene composita.

Videtur autem ipse tempore prior esse iis, a qui talia studiosè confinxerunt, vt b Luciano, Lucio, c Iamblicho, d Achille Tatio, e Heliodoro, atque f Damascio. Nam & *verarum* Luciani *narrationum & transformationum* Lucij fontem hunc & radicem dixeris. Quin & eorum, quæ de Sinonide ac Rodane, de Leucippe ac Clitophonte, de Chariclea ac Theagene, deque fictis eorum rebus, erroribus, amoribus quoq; & raptu atque periculis composita sunt, Dercyllis, Ceryllus, Thruscanus, ac Dinias exemplum præbuisse meritò censeri queant. Qua verò tempestate fabularum hic auctor, Diogenes ille Antonius vixerit, non habeo certò affirmare. Illud tantùm coniicere liceat, non ita diu post Alexandri magni tempora floruisse. Meminit item Antiphanis cuiusdam se antiquioris, quem id genus prodigiosis narrationibus simillima conscripsisse ait. Ex ipsis verò potissimum, vt & è cæteris huius farinæ fictis narrationibus duplex parari, eaque non modica vtilitas potest. Primum quidem, quod hinc, etsi qui iniustè quidpiam admiserunt, effugere sæpius videantur, tandem tamen meritas dare pœnas, discas. Insontes deinde multos, ingentibus vicinos periculis, præter spem omnem sæpenumero seruari.

a. De quibus sup.
b. Cod. CXXIII. pag. 165.
c. Cod. XCIV. pag. 130.
d. Cod. XXCVII. pag. 118.
e. Cod. LXXIII. pag. 93.
f. Cod. CXXX. pag. 166.

CLXVII.

IOANNIS STOBÆI

Eclogarum, Apophthegmatum, & vitæ præceptionum libri IV.

LEGIMVS IOANNIS STOBÆI *Eclogarum, Apophthegmatum, & præceptionũ vitæ libros quatuor*, voluminibus duobus. Dedicat eos, cuius maximè gratia collectos affirmat, a Sestimio filio suo. Collegit autem (vt ipsemet indicat) è [philosophis] poëtis, oratoribus, atque ex iis, qui in omni repub. rebus gestis claruerunt, partim eclogas, 190
partim apophthegmata, partim denique instituendæ vitæ præcepta, quæ instar columnæ alicuius erigere voluit, quo ad hanc rerum lectarum stelen dubium nonnihil filij ingenium componeret, meliusq; redderet. Primus autem liber totus est physicus: alter deinde b aliqua sui parte ad sermonem ab initio pertinet: cetera verò, & longè maxima, ethicus est. Tertius denique & quartus, pauca si demas, ethica rursum & politica c continent.

Primus itaque liber capita complectitur d LX. ad quæ veterum sententias celebriaque dicta redegit. Sunt autem ista:

Postquam de Deo disseruit, e cunctorum eum opificem esse, & prouidentia sua gubernare vniuersum.

Secundum caput de iis agit, qui prouidentiam tollunt, diuinasque facultates eas, quæ illam ipsam ad vniuersum administrandum consequuntur.

3. Deinde de constituta à Deo iustitia ad hominum facta inspicienda, & peccata punienda.

4. De diuina necessitate, qua necessariò cuncta quæ ex Dei voluntate sunt, fiunt.

5. De fato, & apto eorum quæ fiunt ordine.

6. De for-

a. Suidas Ἐπίμιον vocat: (puto legend. vtrobiq; Ἐπτίμιον) qui & ipse quatuor Stobæi libros numerat, quorum vix tres hodie integri circumferuntur.
b. Sex prima capita, quæ & interciderunt.
c. Quin & œconomica quædam.
d. Habes ea omnia, aut penè omnia, Græcè & Latinè à Gul. Cantero pridem edita, sed aliter alicubi distincta, & nonnusquã perturbata, [i]ntercedit in[te]ra fragmenta aut variè sine titulis dispersa, præterquam quòd multis in locis corrupta sint ac inutilia. *e. Quod hic Canteri editione* de numeris *caput, è prolegomenis huc malè traiectum docet Phot. inf. pag. 191. & noἀνέκδοτα. Constac idem ex Cod. m. s. Bibliotheca Augustana.*

6. De fortuna siue casu.
7. Temere huc illuc fortunam ferri.
8. De temporis natura ac partibus, & *a* quot quantarumque rerum causa sit.
9. De Venere cœlesti,& diuino amore.
10. De principiis,& elementis,atque vniuerso.
11. Hinc de materia.
12. De idea.
13. De caussis.
14. De corporibus,eorumque sectione,& de minimo.
15. De figuris.
16. De coloribus.
17. De mistione, & temperamento.
18. De vacuo, loco, & spatio.
19. De motu.
20. De ortu atque interitu.
21. De mundo: &, Animatúsne sit ac prouidentia regatur, atque vbi principatum habeat,& vnde nutriatur?
22. De mundi ordine: &, An vnum sit vniuersum.
23. De cœli natura ac diuisione.
24. De siderum natura,figura,motu, significatione.
25. De Solis natura, magnitudine, figura, conuersionibus, defectu, signis, & motu.
26. De lunæ natura,magnitudine, figura,& illustratione, deque eclipsi,eiusdem *b* interuallo, ac signis.
27. De lactea via.
28. De cometis, & transuolantibus stellis, ac similibus.
29. De tonitruis,fulguribus, fulminibus, *c* igneis turbinibus,& typhonibus.
30. De iride,de corona,parelio,ac virgis.
31. Item de nubibus,nebula,pluuiis,rore, niue, pruina,& grandine.
32. De ventis.
33. De terra: sitne vna, & finita.
34. Quantæ magnitudinis terra sit, deque eius situ.
35. De figura ipsius terræ.
36. Fixá ne terra sit atque immota, an mobilis?
37. De terræ motu.
38. De mari: quónam pacto æstus eius modò recedat, modò accedat.
39. De aquis.
40. De vniuerso.
41. De natura, causisque ex ea ortis.
42. De animantium generatione, *d* ceterisque.
43. Quot sint animantium genera: &, An omnia ratione sensuque prædita?
44. De somno & morte.
45. De *e* stirpibus.
46. De animantium nutrimento, edendique appetitu.
47. De natura hominis.
191 48. De mente.
49. De *f* anima.
50. De sensibus, & sensuum obiectis: &, An etiam veræ sint sensiones?
51. Quot sint sensus, cuiusque naturæ singuli, atque efficaciæ.
52. De visu, & speciebus visibilibus.
53. De auditu.
54. De odoratu.
55. De gustatu.
56. De tactu.
57. De voce: &, An corporis expers, ac quid sit in ea præcipuum.
58. De imaginatione, ac dijudicandi facultate.

a. Emenda hinc in Canteri edit καὶ πόσων εἴη αἴτιος.

b. Addit Cant. liber Faciem: *de qua Plutarchi in opusculis libellus.*

c. περὶ πρηστήρων. *Vide Plin. lib.2. cap.48. & seq.*

d. Cuiusmodi illa, quæ apud Gul. Canterum inscribuntur, de causis similitudinis parentum & matrum. *Itē:* Quare septimestres partus vitales.

e. Huc refero Canteri illud: Quomodo stirpes alantur, & animalia.

f. De qua duodecim tractasse Stobæum indicat Cant. codex.

Io. Stobævs.

Nonum verò & quinquagesimum: De opinione.

Sexagesimum denique: De respiratione atque [eius] affectionibus.

Et hæc quidem libri primi capita sunt, taliaque continent, ad naturam nimirum pertinentia, paucis dumtaxat initio exceptis, quæ ad metaphysica quispiam rectius retulerit. Per hæc ergo capita, vt diximus, veterum sententias, siue consentientes, siue repugnantes legendas Stobæus apposuit. Hoc ipso tamen libro, antequam ea, quæ modò recensui, aggrediatur capita, de aliis duobus disserit. Quorum primum Philosophiæ laudatio est, & ea quidem ex variis congesta scriptoribus. Alterum verò de sectis, quæ in ea conspirarunt. Vbi pariter veterum opiniones de Geometria, Musica, & Arithmetica describit.

Alter dein liber [a] sex & quadraginta absoluitur capitibus.

Primum quidem de sacrorum interpretibus, & quòd à mortalibus spiritualium vera natura comprehendi nequeat.

2. Hinc de arte disserendi.
3. De bene dicendi facultate.
4. De oratione, ac [b] litteris.
5. De arte poëtica.
6. De charactere, seu forma orationis.
7. De [c] morum Philosophia.
8. De iis, quæ in nostra sunt potestate.
9. Neminem sponte esse improbum.
10. Qualem deceat esse Philosophum.
11. Pietatem erga Devm colendam esse.
12. Piis ac iustis [d] numen auxilio esse.
13. De vaticinio.
14. Sapientum consuetudinem magni esse faciendam: fugiendos verò, ac declinandos improbos atque imperitos.
15. De eo quod videtur tantùm, & de eo quod verè est.
16. Non è verbis, sed moribus de homine esse iudicandum.
17. Eos qui aliis insidientur, seipsos potius imprudentes lædere.
18. De nominis gloria.
19. De fama.
20. Modum esse optimum.
21. Virtutem ægrè parari: Vitium contra facilè acquiri.
22. Non oportere stultorum iudicij rationem habere.
23. Fictionem siue hypocrisin, quæ non iis tantùm, apud quos exercetur, sed ipsis quoque fingentibus nocet, ex animo esse pellendam.
24. [e] Curiositatem esse vitandam: præbere enim ansam inuidiæ, atque [f] calumniæ.
25. Optimum esse resipiscere, in quibus ipse deliqueris.
26. Conuitium minimè esse bonum.
27. In conuitiando considerandum, ne in eadem ipsi quandoque errata incide(rimus.
28. De vitæ necessitate.
29. Opportunè res agi debere.
30. De voluntate: non esse eam temerè differendam.
31. Aduersis affligi summæ sæpenumero vtilitati esse: maximè verò imprudentibus.
32. De educatione, atque institutione.
33. Optimum bonorum omnium esse amicitiam.
34. Morum similitudinem amicitiam conciliare.
35. In aduersis suis atque periculis, non esse negligendos amicos. 192
36. Non esse amicos iuuandos, cùm quid iniustè faciendum suscipiunt.
37. De fidis atque infidis amicis.
38. Citò esse cum amicis in gratiam redeundum, eorumque vitia ferenda, cum erratorum obliuione.
39. In aduersis fidos explorari amicos.

a. De quibus vix tria hæc, primũ, septimum, & octauum: vtcunque integra posteriore Eclogarum libro à Cant. edito legas: quinq; inter hæc medius capitibus, partim turbatis, partim alio reiectis. Reliqua porrò XXXIIX. huius libri alterius capita, magno sanè damno publico periisse, vel solæ inscriptiones hæ testantur.

b. Huc planè pertinent, quæ serm. 80. 81. & 82. in Conradi edit. hodieq; leguntur.

c. Cui rursum capita quinque subijcit Cant. codex: quorum tamen vltimum illud est, quod octauum hîc locum obtinet.

d. τὸ κρεῖττον.

e. Vide Plutarchum libello de Curiositate.

f. Lege Luciani libell. Non esse calumniæ credendum.

40. Præcepta amicitiæ.
41. De inimicitijs, &, quo se quis modo cum hoste gerat.
42. Qua ratione [a] ex inimicis capi possit vtilitas.
43. De bene-merendi studio.
44. Maius esse beneficium quod in tempore confertur.
45. De remunerandis beneficijs.
46. Non esse benigne faciendum improbis, neque ab ijs beneficium vllum accipiendum.

[b] Denique de Gratitudine. Atque hæc summa Capitum secundi libri.

a. De quo & Plutarch. libellus.

b. Vnica en monade à superiore calculo aberrauimus. quem facile errorem corriget, qui olim hunc librum nobis integrum in lucem dabit.

Tertius dehinc Capita continet [c] XLII.

c. Quæ totidem, & ijsdem inscriptionibus, Sermonum nomine, vna cũ quarto libro, edita fuere sæpius. Græcè Venetijs, Græco-lat. Tiguri non semel, ac denique Francofurdi cũ Ant. Melissa, alijsque Gnomologis.

Primum de Virtute.
Alterum de Vitio.
3. De Prudentia.
4. De Imprudentia.
5. De Temperantia.
6. De Intemperantia.
7. De Fortitudine.
8. De Timiditate.
9. De Iustitia.
10. De habendi Cupiditate, atque Iniustitia.
11. De Veritate.
12. De Mendacio.
13. De loquendi libertate.
14. De Assentatione.
15. De Prodigalitate.
16. De Parsimonia, [seu Tenacitate.]
17. De Continentia.
18. De Incontinentia.
19. De Patientia, [seu Malorum tolerantia.]
20. De Iracundia.
21. De cognoscendo se ipsum.
22. De Fastu.
23. De cæco sui amore.
24. De Conscientia.
25. De Memoria.
26. De Obliuione.
27. De Iureiurando.
28. De Periurio.
29. De laboris studio.
30. De Ignauia.
31. De Pudore.
32. De Impudentia.
33. De Silentio.
34. De tempestiua oratione.
35. De dicendi breuitate.
36. De [d] Garrulitate.
37. De Benignitate.
38. De Inuidia.
39. De Patria.
40. De peregrina terra.
41. De Arcanis.
Et 42. de Calumnia.

d. De qua Plutarch. etiam.

Quarti denique libri Capita hæc sunt.

a Primum de Repub.
Alterum de legibus, & consuetudinibus.
3. b De Plebe.
4. De potentibus in ciuitate.
5. De Principatu, &, Qualem esse principem, ac Magistratum deceat.
6. Optimum esse vnius imperium.
7. Regni administrandi præceptiones.
8. Vituperatio Tyrannidis.
9. De bello.
10. c *De Audacia.
11. d De Iuuentute.
12. De belli Imperatoribus: &, De ijs, quæ militiæ vsui esse possint præcepta.
13. De Pace.
14. De * Agricultura.
15. De Tranquillitate.
16. De Nauigatione, [& naufragio.]
17. De* Artibus.
18. De Dominis, & seruis.
19. De Venere vulgari, [e quæ generationis humanæ causam fouet.]
20. De f amore voluptatum corporis.
21. De * Pulchritudine.
22. De Nuptijs, & eius capitis g cætera.
23. Connubialia præcepta.
24. De Liberis, h & eius generis reliqua.
25. Debito parentes honore à liberis esse afficiendos, [&, An per omnia eis obedire conueniat.]
26. i Quales deceat esse parentes erga liberos, [& quod vtrinque naturali quadam necessitate mutuo afficiantur.]
27. Fraternum amorem, & animi affectum, erga cognatos esse honestissimum, [quodque hi necessarij sint.]
28. De rei familiaris tuendæ ratione.
29. De nobilitate [nobiles illos esse, qui ex virtutis præscripto viuant, tametsi nec bonis moribus præditis parentibus orti sint] & k reliqua eiusdem argumenti.
30. De Ignobilitate.
31. De* Diuitijs, & huius generis l cæteris.
32. De * Inopia.
33. Diuitiarum paupertatisque comparatio.
34. Vitam esse perbreuem, curarumque plenam. 193
35. De Tristitia, eiusque molestia.
36. De morbo & medelis.
37. De Valetudine, eiusque permansione.
38. De Medicis, & medicina.
39. De Felicitate.
40. De Infelicitate.
41. Instabilem esse mortalium prosperitatem.
42. De his qui præter meritum felices sunt.
43. De his qui preter meritum infelices sunt.
44. Quæcumque accidunt, constanter esse ferenda [hominibus, quorum est ex virtute vitam instituere.]
45. m Secundas res ostendi, aduersas contra tegi oportere, [& rebus præstantibus recte vtendum,]
46. De Spe.
47. De insperatis euentibus.
48. De aliorum infortunio gaudendum non esse.
49. Infelices indigere condolentibus.

a. Hodie in Stobæo vulgato sermo est XLIII.
b Qui Sermo in libris editis non exstat.
c. Hoc signo notauimus, quæ in editis distincta in laudem, ac vituperationem reperimus.
d. In Stobæo est hic de Militia, & viribus corporis.
e. E vulgatis libris hoc additū.
f. In editis iungitur præcedenti capiti: & subditur Vituperatio Veneris, & quod malus sit amor, ac multorum malorū auctor.
g. De quibus sex habent capita libri editi.
h. Quæ libri editi per tria distributa capita exhibent.
i. Tres hic insertos Sermones 80. 81. 82. in libros aliunde irrepsisse, iam sup. indicauimus, pag. 191.
k. Tribus explicata capitibus in libris editis.
l. Quæ in duo capita distraxerūt alij.
m. Inserunt hoc loco vulgati libri caput De Pusillanimitate.

Io. Stobævs.

50. *a* De Senectute, *b* aliaque huc spectantia.
51. De Morte, [& eam euitari non posse.]
52. De Vita.
53. *c* Vita & mors inuicem comparata.
54. De Luctu.
55. De Sepultura.
56. Consolatoria.
57. In vita functos non esse exercendam contumeliam.
58. Plurimorum à morte memoriam cito euanescere.

Hæc quarti libri LVIII. Capita sunt: cum quattuor ipsorum librorum in vniuersum *d* octo sint supra ducenta: quibus, vti diximus, sententias, testimonia, & Chreias ex Eclogis, & Apophthegmatis, ac vitæ præceptis Stobæus proponit.

a. Diuulsa hinc videntur, quæ in editis libris distinctũ cap. faciunt: Facilius esse alium admonere, quam seipsum. *b. Libri editi singulari cap proponunt:* Quod senectutis molestiam prudentia tollat, ipsamq; multa reuerentia dignam effici. *c Addunt hîc typis excusi caput* De laude mortis. *d Atqui sex tantum supra ducenta singulorum librorum calculi collecti conficiunt. Erroris ansa fortassis ex numerorum notis obiecta. Cæterum ex his XXIIX. secundi libri, quæ interciderunt, capita desideramus.*

Philosophi autem, ex quibus ista collegit, hi fere sunt:

a. Cõmodũ tibi fore, lector, arbitratus sum, si neglectum alicubi elementorũ ordinẽ accuratè restituerem.

PHILOSOPHI.

a Aegimæus.
Aeschines Socraticus.
Albinus.
Amelius.
Anacharsis.
Anaxagoras.
Anaxarchus.
Anaximander.
Anaximenes.
Antipater Istiæus.
Antisthenes.
Apelles.
Apollodorus.
Apollonius.
Apollophanes.
Arcesilaus.
Archænetus.
Archedêmus Hecatæus.
Archelaus.
Archimedes.
Archytas.
Arianus.
Aristagoras.
Aristander.
Aristarchus.
Aristippus.
Aristobrotus.
Ariston.
Aristonymus.
Aristoteles.
Aristoxenus.
Asclepiades Aristæi F.
Atticus.

Beronice.

Berosus.
Bias.
Bion.
Boëthus.
Brotinus.

Callicratides.

Callimachus.
Carneades.
Cebes.
Charondas.
Chilon.
Chion.
Chrysippus.
Cleanthes.
Cleobulus.
Clineas.
Clitomachus.
Coriscus.
Crantor.
Critias.
Critolaus.
Criton.

Damármenes.

Damippus.
Demetrius.
[*Democritus.*] *Ex Cod. H. St.*
Demonax.
Didimus.
Diocles.
Diodorus.
Diogenes.
[*Dion.*]
Diotimus.
Dius.

Ecphantus.

Ecpôlus.
Empedocles.
Epandrides.
Epicharmus.
Epictetus.
*Epicurus * Gargitius.*
Epicurus Atheniensis.
Epidicus.
Epigenes.

** Nimis sane liberaliter Photius duos nobis offert Epicuros, cum vnus idemq́ʒ ab vrbe Atheniensis dicatur, qui à pago Gargetius est, vt docet Laert. lib. X. init.*

Erasistra-

Io. STOBÆVS.

Erasistratus.
Eratosthenes.
a *Erysus.* — a. *Eurysus alij.*
Euclydes.
Eudoxus.
Euenius.
Euphrates.
Euryphamus.
Euristratus.
Eusebius.
Glauton.
Harpocration.
Heraclides.
Heraclitus.
Hermes.
Herophilus.
Hierax.
Hierocles.
Hieronymus.
Hippalus.
Hippias.
Hippodamus.
Hippônus.
Hypsæus.
Iamblichus.
Ion.
Iuncus.
Leophanes.
Leucippus.
Longinus.
Lucius.
Lycus.
Lyncon.
Lysis [Epaminondæ Præceptor]
Maximus.
Melissus.
Melon.
Menechmus.
Menedemus.
Metôpus.
Metrocles.
Metrodorus.
Moderatus.
194 *Mnesarchus.*
Musonius.
Naucratus.
Naumachius.
Nicolaus.
Nicostratus.
Nictus.
Numenius.
Ocellus.
Onatus.
Onêtor.

Panacæus.
Panætius.
Parmenides.
Pémpelus.
Periander.
Perictione.
Phauorinus.
Pherecydes.
Philolaus.
Philoxenus.
Phintis.
Pittacus.
Plato.
Plotinus.
Plutarchus.
Pólemon.
Polybius.
Porphyrius.
Porus.
Posidonius.
Protagoras.
Pyrrhon.
Pythagoras.
Pythiadas.
Pytheas.
Reginus.
Rufus.
Scythinus.
Seleucus.
Serenus.
Seuerus.
Socrates.
Solon.
Sosiades.
Sotion.
Speusippus.
Sphærus.
Stilpon.
Straton.
Taurus.
Teles.
Timæus.
Timagoras.
Timon.
**Thales.* — **al. Theano*
Theagenes.
Theages.
Themistius.
Theobulus.
Theocritus.
Theodorus.
Theophrastus.
Thrasillus.
Xenocrates.
Xenophanes.
Zaleucus.

Zeno.
Zoroaster.

Hi verò ex Cynicorum secta.

Antisthenes.
Crates.
Diogenes.
Hegesianax.
Menander.
Monimus.
Onesicritus.
PolyZelus.
Theomnestus.
Xanthippus.

Igitur Philosophi, ex quibus hanc collectionem fecit, isti sunt.

Poëtæ autem hi:

Achæus.

Aeschylus.
Agathon.
Alcæus.
Alcidamas.
Alexander.
Alexis.
Amphis.
Anacreon.
Anaxandrides.
Anaxillis.
Andronicus.
Antimachus.
Antiphanes.
Apollodorus.
Apollonides.
Aralochus.
Aratus.
Archilochus.
Archippus.
Aristæus.
Aristarchus.
Aristocrates.
Aristophanes.
Aristophon.
Astydamas.
Athenodorus.
Axinicus.

Bacchyllides.

Bathon.
Bion.
Biotus.

Callimachus.

Callinicus.
Carcinus.
Cercidas.
Chæremon.
Chares.
Chœrilus.
Cleanthes.
Clebinetus.
Cleobulus.
Clinias.
Clitias.
Clitomachus.
Crantor.
Cratinus,

Demetrius.

Dicæogenes.
Dictys.
Diodorus.
Dionysius.
Diphilus.

Epicharmus.

Eratosthenes.
Euenus.
Euphorion.
Euphron.
Eupolis.
Euripides.
Euthydamus.

Heliodorus.

Heniochus.
Hermolochus.
Herodes.
Hesiodus.
Hippónax.
Hippothóon.
Hippóthous.
Homerus.
Hypobolimæus.
Hypsæus.

Ion,

Iophon.
Isidorus.
Iulius.

Laon.

Leonides.
Licymnius.
Linus.
Lycophron.

Melino.

Menander.
Menippus.
Menophilus.
Metrodorus.
Mimnermus.
Moschion.
Moschus.
Myron.

Naumachius.

Neophron.
Neoptolemus.
Nicolaus.
Nicomachus.

Nicostratus.
Olympias.
Orpheus.
Panyasis.
Parmenides.
Patrocles.
Pausanias.
Phanocles.
Pherecrates.
Philæus.
Philetas.
Philémon.
Philippides.
Philippus.
Philiscus.
Philonides.
Philoxenus.
Phintys.
Phocylides.
Phœnicides.
Phrynichus.
Pindarus.
Pisander.
Polyides.
Pompeius.
Posidippus.
Rhianus.

Sappho.
Sarapion.
Sclerius.
Simonides.
Simylus.
Sopater.
Sophocles.
Soficrates.
Sosiphanes.
Sositheus.
Sotades.
Staginus.
Stesichôrus.
Sthenides.
Susaron.
Telesilla.
Thelerephus.
Theocritus.
Theognis.
Thespis.
Timocles.
Timostratus.
Tyrtæus.
Xenarchus.
Xenophanes.]
Zeno.
Zenodotus.
Zopyrus.

Verum Poëtæ, quorum sententias his capitibus est persecutus, isti fuerunt. Rhetores deinde, & Historici, Regesque, ac Duces, quando horum quoque testimonia collegit, hi sunt:

Aelianus.

Aeschines.
Agathon.
Antiphon.
Archelaus.
Aristides.
Aristocles.
Caius.
Callisthenes.
Chrysermus.
Clitophon.
Cornelianus.
Ctesias.
Demades.
Demaratus.
Demosthenes.
Ephorus.
Gorgias.
Hegesiades.
Hegesius.
[*Herodotus.*]
Hyperides.
Isæus.
Isocrates.
Lysias.
Nicias.
Ombrinus. *al. Obrimus.*
Philostratus.
Polyænus.
[*Prodicus.*]
Protagoras.
Sostratus.
Theodorus.
Theopompus.
Theseus.
Thrasyllus.
Thucydides.
Timagoras.
Trophimus.
Xenophon.
Zopyrus.

[Reges & Imp.]

Agathocles.

Agesilaus.

Agis.
Agrippinous.
Alexander.
Anaxilaus.
Antigonus.
Archidamus.
Chares.
Charias. (*al. Chabrias.*)
Charillus.
Clitarchus.
Cotys.
Darius.
Dionysius.
Epaminondas.
Eudamidas.
Hipparchus.
Iphicrates.
Lamachus.
Leonides.
Lycurgus.
Mallius.
Pericles.
Phalaris.
Philippus.
Phocion.
Ptolemæus.
Pyrrhus.
Scipio.
Scyllûrus.
Semiramis.
Themistocles.
Timotheus.
[Medici, Philosophi, & alij]
Aesopus.
Alcmæon Medicus.
Antigenidas.
Antyllus Medicus.
Apelles.
Arimnestus.
Aristides Iustus.
Aristophanes.
Aristoteles.
Brasson.
Cato.
Cephisidorus.
Cleostratus.
Clitomachus.
Dicæarchus.
Diocles Medicus.
Dion.
Dionysius.
Erasistratus Medicus.
Eratosthenes.
Eubulus.
Euphranias.
Euryphron Medicus.
Euryximachus.
Euxitheus.
Galenus Medicus.
Glaucon.
Hermarchus.
Hermippus.
Hippocrates Medicus.
Licymnius.
Metrocles.
Metrodorus.
Myson.
Nicostratus.
Prausion.
Seriphius.
Simonides.
Sostratus.
Sotion.
Speusippus.
Theocritus.
Theopompus.
Tymarides.
Thynon.

Tot illa Capita, in quæ veterum dicta Ioannes contulit Stobæus, & ex his potissimum Philosophis, Poëtis, Oratoribus, Regibus, atq; Imperatoribus, hæc eadē collegit. Cæterum vtile hoc Opus, cum ijs, qui horum scripta operaq; a. legerunt, vt eorum per hæc memoria renouetur, tum ijs in primis, qui nō legerunt, quod assiduo sese in his exercendo, breui admodū tempore pulchra multa & varia, summatim comprehensa, mente recondere cum fructu queant. Communis autem vtrisque hæc vtilitas accedet, quod quæ inuestigabunt absque labore, & breui, vt apparet, inuenturi sint, qui se à capitibus his ad fusiorem pertractationem conferre volent. Immo & quibusuis dicere, & scribere volentibus perutile hoc opus futurum sit.

a. Sequor τὸ ἀνεγνωκόσι.

Schol. *PRæsagit animus, (quid enim vetat ominari?) fore vt ope Photianæ Bibliothecæ, quæ latent, eruantur non pauca. & quemadmodū nunc exiuerunt Hadrianus, Gelasius, Theophylactus Simocatta, ac quædam etiam Diodori Siculi, sic quoque spes est, Stobæi Eclogas omnes, capite truncas, alibi vitiosas, turbatas, mutilas, primo maximè & secundo libro, Philosophi alicuius opera atque Philologi in integrum restitutum iri; vt apto illo colligentis ordine seruato, maiore cum Reip. commodo appareant. Et tibi, quod omnium primum, oeconomiam librorum, ac singulorum cuiusq; capitum seriem, & argumentum Photius accuratè designet*

Io. STOBÆVS.

*designet: dein Augustanæ bibliothecæ (cuius multa iam exstant in rem litterariam benefi-
cia) codex calamo exaratus, vt & nostræ neq; pauca, neque contemnenda fragmenta, quæ
ex Ant. Augustini V. C. libro descripsimus, magna sane ad id, quod suggerimus, adferent
adiumenta. Nunc quoniam in medio palma est, huc Græcæ ac politæ Philosophiæ studiosos
inuito.*

B. BASILII SELEVCIÆ EPISC.

Orationes XV. &

Vita primæ Martyris Theclæ

CLXVIII.

a. Longe plures exstant hodie Græcè in Germania euulgatæ, quas nuper Latinas fecit noster Claudius Dausqueius.
b. Luc. 8. 23.
c. Matth. 11. 28.
d. Matth. 20. 21.
e. Matth. 16, 13.
f. Matth. 11. 3.

LECTAE sunt S. BASILII *Episcopi Seleuciæ Orationes* [a] *quindecim.* Prima in illud:
In principio fecit Deus cœlum & terram. Post hanc in Ioseph, in Adamum, in Cain
& Abel, in Abrahamum, in Moysen, Eliam, & Ionam. Item nona in centurionem. De-
cima in illud: [b] *Nauigabant discipuli cum* IESV, & quæ sequuntur. Deinde in illud: 196
[c] *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos.* &c. Tum in
Publicanum, & Pharisæum. Itemq; in illud: [d] *Dic vt sedeant hi duo filij mei, vnus ad
dexteram, & alter ad sinistram.* Et in illud: [e] *Quem dicunt homines esse Filium hominis.*
Decimaquinta in illud: [f] *Tu es qui venturus es, an alium exspectamus?*

In quibus quidem eius Orationibus hoc obseruare licet, magnum eum esse, si quis vnquam alius fuit, figuratæ atque incitatæ orationis, piriumq; artificem. Perspicuitatē nihilominus. ac suauitatem retinet. Verum quia nimius in tropis & schematis incitatis, facietatem parit, siue potius, quia tam assiduus in his est ac totus, nihil vt aliud sine modo occurrat, auditori fastidium & calumniandi ansam præbet, atque ad scriptoris ipsius vituperationem incitat, quasi neque naturam arte moderari, neque regula, quod inordinatum erat, digerere possit. Etsi autem tropis hoc modo abundet, ipsumque adeo tropologicum dicendi genus fontis in morem effundat, nunquam tamen ideo vel in frigidum sermonem, nisi perraro, delabitur, vel obscuritate aliqua sensum obumbrat: sed si quid ob tropologiam intelligi minus commodè poterat, id cum [g] accelerata membra atque periodi, tum dictionum ipsarum significantia facile tollit. Cæterum, vt iam dixi, satietas gratiam omnem heberat, & purorum illa troporum affluentia artificij legibus nullam dicendi libertatem concedit.

g. τῇ ταχύτητι lego.

Hic autem potius Basilius, quam [h] Magnus ille Cæsareæ Episcopus videtur beatissimi Chrysostomi amicus ille, & contubernalis fuisse, ad quem etiam librum de Sacerdotio scriptum miserit. Multa enim in huius Basilij Orationibus vestigia apparent [i] Orationum ac sensuum illius, eorum præsertim, quibus sacram explanat Scripturam: vt vterque sibi vtilia ex eodem fonte hausisse videatur. Et verò figurarum ille cum significantia tam familiaris vsus, permagnum est singularis cum Ioanne consuetudinis, lectorumque librorum eius argumentum. Vtitur enim ijsdem & diuinus ille vir, licet moderate & opportune, atque ita, vt & tumorem, qui ex illis nascitur, simplicitate temperet ingenioseq; molliat, & orationem suam vniuersam ciuili sermoni persimilem efficiat.

Idem verò hic Basilius ille est, qui primæ martyris Theclæ præclarè [k] gesta, & certamina, atq; victorias metris persequitur: cuius item alia scripta [ptæter ista] circumferuntur.

h. Quod putauit Georg. Alexand. pag. 139. ex Socrat. lib. VI. cap. 3. & alij. Cum Photio tamē sentit Suidas calamo exaratus Bibliothecæ nostræ societ. Antuerp. Verum D. Barō. Card. To. IV. Annal. Eccles. ad ann. Christi CCCLXXXII. tertium quendā Basilium quærit. Vide quæ notauit noster Claud. Dausqueius ad B. Basilij Seleuc. quas vertit, Orationes initio. [i] *Quamobrem etiamnum hodie Orationes quædam promiscue vtrique tribuuntur. Vt XXXIX. ac tres seqq. in libris editis.* [k] *Est in Bibliothecis hæc Vita Græcè, Basilio inscripta, sed soluta oratione, non metro: edetq; in lucem Petr. Pantinus V. Cl. Porro B. Theclam templum habuisse celebre admodum Seleuciæ testatur B. Gregor. Naz. in Carm. de Vita sua. & Niceph. lib. XVI. cap. 8.*

B. CYRILLI.

Contra Nestorii blasphemias libri V.

Epistolæ variæ, &

Scholion de Incarnatione Vnigeniti.

CLXIX.

CYRILLVS.

LECTI sunt S. CYRILLI *aduersus Nestorii blasphemias libri quinque.* quorum primus quidem calumniarum Nestorij capita decem infellit. Alter deinde quatuordecim. Tertius verò sex. Quartus denique ac quintus singuli septem. Elocutionem autem ipsam hîc ad peculiarem illum suum, quem in orationibus sequitur, dicendi modum ita conformauit, paululum vt magis ad humile dicendi genus tendat.

197 Erat in eodem volumine ad ipsum quoque Nestorium epistola, qua in viam illum reducere, & amicè corrigere nititur. Quin & Nestorij ad Cyrillum responsio, qua capita illa, quæ sua hic epistola complexus fuerat, damnanda esse censet. Altera item Cyrilli epistola [ibi legebatur] ex Alexandrina Synodo ad Nestorium missa, quæ duodecim eum capitum errores abiurare iubebat. Tertia quoque ad Valerium Episcopum aduersus Nestorium, eiusque dogmata. Item ad Acacium Melitinæ Episcopum dogmatica epistola, vel apologia potius vnionis atque concordiæ cum Ioanne Antiochiæ Patriarcha: aliæque variæ eiusdem argumenti litteræ, quarum binæ diuinam quoque Nicænæ Synodi doctrinam explanant. In quibus quidem omnibus, contentius ne agat, an remissius, propriam vbique dicendi formam tenet.

Erat & hîc epistola ad Acacium Episcopum Scythopolitanum, de [a] emissario capro.

Alter item liber sic inscriptus: *Scholion de vnigeniti incarnatione*: quo hæc ferè exponuntur. Quid est CHRISTVS? Qua ratione intelligendus Emmanuel? Quid est IESVS Christus? Iuxta quid Dei Verbum dictum est homo? Iuxta quid euacuatum esse Dei Verbum dicitur? Quomodo item Christus vnus est? Quomodo etiam vnus est Emmanuel? Quamnam dicimus esse [b] exinanitionem? Item de ignito carbone viso ab [c] Esaia, aliaque præterea, his tamen affinia, capita decem. Permagnam verò legentibus vtilitatem liber hic adferre potest.

a. *Cuius emissio atque ceremonia Leuit. 16. præscripta.*

b. *Al.* Vnionem.

c. *Esaiæ 6. 6.*

ANONYMI

Testimoniorum de CHRISTO *è gentium scriptis libri XV.*

CLXX.

LEGI opus multorum versuum, vel librorum potius (libros enim quindecim quinque voluminibus continebat) in quibus testimonia, locaque integrorum etiam librorum, non modò Græca, verumetiam Persica, Thracica, Ægyptia, Babylonica, Chaldaica, quin & Italica, ex iis qui apud singulas harum gentium doctrina clari haberentur: quæ quidem hic scriptor sanctæ, cœlesti, atque diuinæ Christianorum religioni non inutilia esse, conatur ostendere. Cuiusmodi affert, de ipsa quoque sanctissima & consubstantiali Trinitate; quomodo nimirum per eosdem illos prædicetur, atque enuntietur. Item de verbi in carne aduentu, signisque diuinis, & de cruce, cruciatibus, ac sepultura, de resurrectione, atque ascensione, & de sanctissimi Spiritus ignitis linguis in discipulos inexplicabili modo superueniente gratia: nec non de tremendo CHRISTI Domini nostri secundo aduentu, mortuorumque resurrectione ac iudicio, & remuneratione eorum quæ in vita quisque gesserit. Ad hæc de vniuersi fabrica, de prouidentia, de Paradiso, deque similibus. Quin & de virtute Christianorum propria, & si quid huic finitimum est. De his omnibus Græcos, Ægyptios, Chaldæos, & quos nominaui ceteros philosophatos, eademque suis ipsorum scriptis diuulgasse, ostendere nititur. Neq; verò horum tantummodo testimonia congesta laudat, atque aduocat, sed & è frigidis [a] Zosimi libris petita.

198 Thebanus fuit hic Panopolita, qui neque argumentis eadem probare neglexit, in quibus & Hebraicarum vocum significationes exponit, & singuli vbinam locorum Apostoli salutarem doctrinam prædicarint, quaque ratione humanis curis ac laboribus sint defuncti. Donec ad finem tandem horum librorum, suam quoque adfert admonitionem, quam gentium sententiis, ac scripturæ locis contexit, atque confirmat: in qua potissimum hominis illius cum virtutis studium, tum nulli obnoxiam calumniæ pietatem licet agnoscere.

a. *De cuius historia Phot. sup. Cod. XCIIX. pag. 147.*

Ad orationis verò eius ideam quod attinet, ea nulla esse posse videtur. Nam & compositio ita in plerisque neglecta est, ipsæque adeò dictiones, vt nec à triuialibus interdum

terdum verbis abstineat: & eorum item quæ scribit sententia nihilo his aliquando melior euadit. Quare etsi laborem viri, ac scopum cordatus nemo meritò reprehendat, ipsum tamen opus non perinde se habet. Non solùm enim dissentanea sæpè in multis dicta diuinæ nostræ fidei accommodare nititur; verum etiam fabulas ac somnia, quæ vel ab ipsismet, qui prodiderunt scriptoribus, si quid saperent, irrideantur: quæ tamen ille Christianæ nostræ fidei conducere adeò adfirmare non veretur, vt studiosè quoque fabularum & somniorum alienum sensum in veros, pios, purosque ac sinceros diuini dogmatis sensus traducat: vnde & emolumentum omnino nullum veræ religioni attulisse, ita criminandi occasionem cauillantibus præbuisse, non iniuria videatur. Ostendere siquidem deinceps gentes poterunt è nostris quosdam, qui ad commendandam religionem nostram (quæ sola pura est ac vera, neque vlla præterea re opus habet) eiusmodi adhibeant, quæ nihil ad rem pertineant, quin maximam potius partem prorsus aliena sint, quia res illorum conciliare cum nostris conentur, à quibus tamen nihilo minus, quàm à lumine tenebræ, disiunctæ sint. Subiit verò ille ingentem hunc laborem, quod ipse identidem testatur, vt ostenso, Christianorum doctrinam in omnibus gentibus prænuntiatam fuisse, & ab eloquentissimis quibusque in singulis nationibus prædicatam, inexcusabiles eos omnes inter gentes esse conuinceret, qui diuinæ non sint assensi doctrinæ. Qui quidem scopus laudandus sanè est, etsi non oportebat eum per dubia & incredibilia confici, sed per ea tantùm, quorum & facultas eiusmodi esset, & quæ fidem inuenirent.

Eius autem, qui hæc volumina collegit, nomen cognoscere ad hanc diem non potui. (Nec enim libri, quos vidimus, id præferebant) illud tantùm, Constantinopoli se cum vxore, ac liberis ex ea susceptis habitare, atque post Heraclij tempora vixisse ostendit.

EVSTRATII MAGNÆ ECCLES. PRESB.

De vita functorum animis, tractatus III.

CHRYSIPPI HIEROSOLYMORVM PRESB.

CLXXI. *Historia de Gamaliele & Nicodemo.*

LEGIMVS librum EVSTRATII magnæ Ecclesiæ Presbyteri, qui oratione quidem vsus est minimè laudabili, sed argumentis non admodum culpandis: & dictio ipsa perspicua est. Tria potissimum illi proposita. Primum quidem, beatorum animas, mox vt corpore solutæ sint, operari. nec beatorum dumtaxat, sed & omnino, prout quisque meritus sit, omnium hominum. Animas illas, quæ multis sæpenumero sese, variisque modis conspiciendas offerunt, in sua quamque natura apparere, nequaquam verò diuinam virtutem in formas sanctarum animarum traductam operationes illas exhibere. Quid enim fingere attinet seu formas, seu figuras, cùm promptius ea possint [à] sanctis illis animis, quæ numini visa sunt, perfici. Quod quidem vtrumque caput cùm veteris ac noui Testamenti locis, tum verò diuersorum Patrum testimoniis confirmare nititur. Tertium denique caput hoc studiosè persequitur, a oblata pro iis, qui in fide obierant à sacerdotibus sacrificia, atque donaria, vel preces alioquin, supplicationesque, & eleemosynas, pro iisdem factas ad fidelium salutem, ac delictorum remissionem iis valere omnino, pro quibus hæc offerantur. In his autem tertia offerre sacra refert, qui dominicæ ac triduanæ resurrectionis mysterium in precationis subsidium atque auxilium adsumant. Nouendialia similiter, quòd post octauum à resurrectione diem visus iterum est à discipulis CHRISTVS. Præterea quadraginta, quòd post dies totidem à discipulis postremum visus, in cœlos cum humana nostra natura ascendit.

a. Antiquum hic mihi morem nota, vita functos sacrificiis, precibus, atque eleemosynis iuuandi. De quo & S. Ioan. Damasceni exstat orat. in qua etiã tria hæc sacrificandi interualla obseruari olim solita videbis.

CHRYSIPPI HISTORIA.

REPPERI quoque in eodem illo codice, Pauli in lege magistrum Gamalielem & credidisse, & baptizatum fuisse. Nicodemum item nocturnum [quondam] amicum, diurnum etiam redditum, martyrioque coronatum, quem & Gamalielis patruelem hæc testatur historia. Baptizatum verò vtrumque à Ioanne, & Petro, vnà cum Gamalielis

lielis filio, cui Abibo nomen. Beatum igitur Nicodemum à Iudæis, cùm baptizatum eum inaudissent, plagis multis percussum; quas cùm fortiter ipse tolerasset, è vita post non diu decessisse. Hanc codex iste continebat historiam, eamque *Chrysippo* adscribebat, Hierosolymorum Presbytero, qui in laudatione Theodori martyris, quasi aliud agens, Luciani cuiusdam meminit, eiusdem æquè Ecclesiæ Presbyteri, quo tempore Ioannes præsul eam sedem tenuit.

CHRYSIPPI HISTORIA.

Hic a Lucianus nocte quadam, hora ferè tertia, reuera non insomnis, dicitur ea quæ diximus, didicisse. Hæc enim adstantem ipsi Gamalielem omnia reuelasse: verum nimirum esse se Gamalielem, à supradictis Apostolis, vnà cum Abibo filio baptizatum, & in eadem capsa collocatum. Esse & Stephannm protomartyrem in theca Orien-
200 tem versus conditum, atque ad eius pedes in altero scriniolo Nicodemum iacere, quæ item per quos, & sub quibus passus esset, indicauit: thecamque post hæc proximam suum, ac filij corpus continere. His dictis, Gamalielem præcepisse Luciano, ne posthac reliqnias illas in Sole, & pluuia corrumpi per negligentiam sineret. Terræ motum insuper ad hoc visum exortum, multaque plurimorum genera morbornm hîc curata esse; Protomartyris maximè theca medelam adferente.

a. Cuius & de hac ipsa re epistola exstat encyclica. Vide Sur. tom. 4. & D. Baron. tom. 5. ad annum Christi 415. & Not. Martyrol. III. Augusti.

B. IOANNIS CHRYSOSTOMI

Homiliarum in Genesim, volumina III.

CLXXII.
CLXXIII.
CLXXIV.

LEGIMVS CHRYSOSTOMI *in Genesim Homilias vnam & sexaginta, in tria distributas volumina:* quorum primum quidem viginti: Alterum deinde sedecim: Tertium quinq; & viginti continebat. Significat autem in horum primo, Quadragesimæ statim initio concionari cœpisse, atque ante ieiunij tempus illud decursum, viginti hos sermones vnà cum aliis item tribus quatuorue, in medio concionum in Genesim (vsu ita, vt apparet, veniente) interiectis, ad populum declamitasse. Animaduertas quoque, etsi *Orationum* nomen præferant hi libri (sic enim in iis reperi exemplaribus, quæ legi) homiliis tamen similes magis esse, cum ceteris rebus, tum quòd sæpenumero tanquam præsentes respiciens auditores, sermonem ad eos conuertit, interrogat, respondet, ac pollicitationibus vtitur. Et vt possit maximè alio in dicendi genere, quàm homiliarum isto, similia formare atque exhibere, quia tamen illud assiduè constanterque sine vllo dispositionis ordine seruat, homilias illas esse satis superque declarat. Habuit autem eas ad populum, vt ex singulis deprehendas, sæpè quotidiè, interdum alternis. Ita se primum hoc viginti homiliarum volumen habet. Alterum deinde sedecim orationes complectitur. quarum priores septem durante adhuc Quadragesima habitas apparet, vt totius Quadragesimæ tempore a vsque ad hebdomadis sanctæ feriam quartam, viginti septem in Genesim orationes habuisse constet. Neque verò secundi voluminis sermones reliqui nouem, & Tertij viginti quinque, statim atque continenter post Pascha habiti. Nam post Homiliam feria quarta maioris hebdomadis habitam, quæ in Genesim septima est atque vicesima, concionatus est deinceps de S. Cruce, hinc de proditione Iudæ: atque ita ordine, prout festi dies, siue argumenta inciderunt, homiliæ quoque aptatæ sunt. Iam post resurrectionis homilias in Apostolorum Acta continenter verba fecit; quemadmodum ipse octauam supra vicesimam, quæ sequitur in Genesim orationem auspicatus ostendit. quam vt apparet, cum reliquis [huius argumenti] longo post tempore habuit. Quinquaginta enim illis in Acta homiliis recitandis vnum fermè annum insumpsit, cùm non quotidie vnam, sed quinto tantùm aut septimo die, & aliquando rarius etiam eas recitarit: & quidem, vt ipsemet tradit, cùm tertium iam annum præsul esset. Quas verò in Genesim scripsit, quo sint tempore habitæ, non potui cognoscere. Tantum si illas à se habitas homilias sermone illo XXVIII. meminit, quas tertio episcopatus anno composuit: neque de aliis quàm in Acta scriptis, ibi mentionem facit (quod equidem hactenus non potui deprenhedere) Præsul nimirum cùm esset, etiam has contexuerit: viginti quidem & septem secundi anni Quadragesima, ceteras dein triginta quatuor anno quarto.

a. μέχρι τῆς μεγάλης τετράδος.

Dictio hîc illius de more perspicua & pura, splendida insuper, ac fluens apparet, multam interim cum sensuum varietatem, tum gratissimorum exemplorum copiam exhibens. In humile tamen hîc dicendi genus dictio pronior, tanto est ea, qua in homiliis

CHRYSOST. miliis in Acta Apostolorum vtitur, inferior, quanto hæc à commentariis in Apostolum ac Psalmos superatur. Cum enim vbique orationem puram, illustrem, ac bene dispositam non sine voluptate artificiose contexat: in his maxime scriptis virtutibus illis, exemplorumque vbertate, atque enthymematum copia, & cum ita opus est, etiam grauitate excellit. Quin, vt semel dicam, verbis hæc monumenta, compositione, methodo, sensibus, & id genus apparatu, præstantissime exornata edidit.

Ceterum quænam in Apostoli epistolas Antiochiæ dum ageret, elaborauerit, & accuratiora quidem illa, quæ item Præsul conscripserit, ex illis ipsis facile potest dignosci. Quæ autem ad historiam Commentariorum in Psalmos pertinent, cognoscere nondum licuit, nisi quis forte vim, aliasque dicendi virtutes suspiciens, otiosum illa potius, quàm publicis immersum negotiis, elaborasse affirmet.

Quod sicubi sententiarum aliquæ, seu interpretationis, seu profundioris indagationis indigebant, neque tamen diligenter satis eas explanauit, mirum id minime videri debet. Quæcunque enim auditorum captui accommodata essent, atque ad eorum salutem & vtilitatem pertinerent, ea neutiquam ille prætermittebat. Quamobrem neque admirari sanctissimum virum satis vnquam possum, quòd perpetuò in omnibus suis scriptis auditorum ita vtilitatem, tanquam scopum præfixisse sibi videatur, vt cetera vel omnino neglexerit, vel leuissime attigerit. Sed & illud penitus præ auditorum vtilitate contempsit, quod alicui vel sensus aliquos ignorasse, vel ad profundiora quædam penetrare refugisse, vel id genus alia præteriisse, videri posset.

PAMPHILÆ

Historiæ Miscellæ libri VIII.

CLXXV.

a. Pamphiles huius (sed eam Epidauriam, dicens) scripta refert Suidas, & Agell lib. 15. cap. 17. Commentarium Pamphilæ 29. laudat. Supraque Cod. 161. pag. 175. Epitomarum eius libri decem referuntur.
b. Suid XXXIII. numerat.
c. Socratidæ, vt testatur Suid. in Pamphile: siue Soteridæ, vt idem in hac voce scripsit.

LECTI sunt *a* PAMPHILÆ *mistarum historiarum libri commentarii b octo.* Vixit hæc *c* viro nuptui data, vt ipsa operis initio præfatur: cum quo coniuge annos ipsos tredecim à pubertate coniuncta fuit, & hoc opus meditari cœpit atque conscribere. Scripsit autem, tum quæ ex viro didicit, cum quo tredecim, vt diximus, annos coniunctissime vixit, nullo interim die aut hora otiose transacta: tum ea quæ ab aliis accepisset, qui mariti domum plurimi frequentarent, nomine & doctrinæ gloria claris: tum 202
denique quidquid legendo ipsa obseruasset. Hæc omnia, & quæcunque memoria digna visa sunt, in Commentarium per saturam retulit, & non per proprios singula locos distribuit, sed vt quodque visum est, vtque occurrebat, congessit. non quod difficile futurum ipsi esset in suas quæque classes diuidere, sed quod iucundius longeque gratius miscellaneum hoc scriptum, varietatemque, quam generis vnius opus existimaret. Vtilis sane liber hic omnigenæ doctrinæ. Reperias enim in eo historica non pauca bene necessaria, immò & scite dicta. Rhetorica etiam ac philosophicæ contemplationis quædam, & poeticæ facultatis formas, & si quid huiusmodi forte se offerat.

Ægyptia genere Pamphila hæc fuit, floruitque ea tempestate, cùm Nero Romanorum imperium Cæsar tenuit. Dictio verò (quantum ex prooemio colligere licet, cumque proprium quid affert, & maxime in sensu) vt mulieris propria, simplicis est formæ, ac ne verbis quidem ipsis ab idea fit alienior. At quoties veterum dicta commemoranda colligit, varia eius oratio est, neque vni formæ accommodata.

THEOPOMPI

Historiarum libri LIII.

CLXXVI.

a. De Theopompo legendus Halicarnass. in Criticis, & Suidas.
b. Suidas LXXII recenset.
c. Ἄκορις Diodoro lib. 15. vt item hic inf. pag. 203. Ἄκωρις.

LEGIMVS *a* THEOPOMPI *opus historicum librorum trium & quinquaginta: qui b* reliqui sunt. Intercidisse verò sextum, septimum, & nonum, vicesimum, atque tricesimum etiam veteres quidam affirmarunt: neque sane mihi videre hosce contigit. Menophanes autem, vetus & ipse, minimeque contemnendus auctor, vbi de Theopompo disserit, duodecimum quoque periisse scribit, quem tamen nos cum aliis legimus.

Narrat duodecimus hic liber res gestas *c* Pacoridis Ægyptiorum regis, vt cum Barcæis fœdus inierit, & pro Euagora Cyprio aduersus Persas steterit. Qua ratione in-

opinato Cypriorum imperio potitus fit Euagoras, *a* Audymone Citieo, qui eam tenebat, capto. Qua arte Græci Agamemnonem secuti Cyprum occuparint, Cinnyra cum suis eiecto, quorum posteri reliqui sunt Amathusij. Vt rex cum Euagora bellum gerere animum induxerit, Imperatore creato Autophradate Lydiæ Satrapa, Nauarcho verò *b* Hecatomno: & de pace quam palmarij vice Græcis donauit, vtque acrius cum Euagora dimicarit, ac de *c* nauali ad Cyprum pugna. Vt Atheniensium ciuitas in fœdere cũ rege inito perseuerare studuerit. Lacædemonij verò, secundis rebus elati, pacta conuenta ruperint. Quomodo item sub Antalcida pacis fœdus percusserint. Vt Teribazus bellum gesserit, & Euagoræ insidias struxerit, vtque apud regem *d* Euagoras illum accusarit, ac cum Oronte transfegerit. Vt à *e* Nectenibi occupato Ægyptiorum regno, ad Lacedæmonios Euagoras legatos miserit, quaque ratione
203 Cyprium bellum confecerit. De *f* Nicocreonte, qui insidias locarat, quomodo nec-opinato deprehensus sit, effugeritque. Quomodo cum eius filia virgine relicta, & Euagoras, & huius filius *g* Prytagoras, clam alterutro concubuerint, Thrasydæo Eunucho (qui genere Eleus erat) vicissim illis subseruiente ad puellæ amorem: vtque hæc ipsis interitus causa fuerit, Thrasydæo necem illis procurante.

a. Αβδήμονα Θύρσιον *vocat Diodorus lib. 14. Biblioth. vbi etiam plura de Euagora, & in Isocratis* Euagora. *b. Cariæ Præfecto apud Diodorum sup. qui & solus ibi bello præfuisse dicitur. c. Quam refert Diodor. lib. 15. initio. d. Ab Oronte accusatum refert Diodorus sup. e.* Νεκτανεβῶς *Diodoro lib. 15. extremo. f. Ab hoc Cypri tyranno memorat Laërt. lib. 9. Anaxarchum Philosophum necatum. g.* Pythagoras, *Diodoro sup. Isocrati verò* Protagoras.

Refert dein, qua ratione Acôris Ægyptius cum Pisidis belli societatem inierit, deque ipsorum regione, & de Aspendiis. De medicis quoque Cois, & Cnidiis, quòd Asclepiadæ sint: quodque è Syrno posteri Podalirij primi accesserint. De *h* Mopso vate, eiusque filiabus Rhode, Meliade, ac Pamphylia. ab his Mopsuestiam, & in Lycia Rhodiam, Pamphiliamque regionem nomen accepisse. Vt à Græcis habitari Pamphilia cœpta, mutuo bello arserit: & quomodo Lycij cum Telmissiis, belli duce Pericle eorum rege, pugnarint: nec manus conserere desierint, donec ipsos intra muros compulsos ad concordiam adegerunt. Hæc duodecimo illo libro, quem Menophanes non vidit, continentur.

h. De quo & Strabo lib. 14. ad Colophonem Ioniæ, aliique sæpè.

Theopompus hic Chius genere fuit, genitus patre *i* Damostrate. Patria verò cum parente excessisse fertur, cum Laconum ille rebus studere conuictus fuisset, quo mortuo patriæ restitutum aiunt, Alexandro Macedonum rege per epistolam ad Chienses reditum ipsi impetrante, ætatis Theopompi anno quinto & quadragesimo. Verùm mortuo dein Alexandro, vndique exsulantem in Ægyptum venisse narrant, ibique regem Ptolemæum non solùm hominem non excepisse, sed etiam velut nimis curiosum tollere de medio voluisse, nisi amicorum precibus seruatus fuisset. *k* Æquales suos ipsemet nominat, *l* Isocratem Atheniensem, Theodectem Phaseliten, & Naucratem Erythræum, quos & secum in dicendi facultate principatum in Græcia tenuisse refert. Sed Isocratem quidem rei familiaris angustia, vti & Theodecten, pretio orationes conscripsisse, ac ludo aperto adolescentes informasse, indeque lucrum reportasse: se verò cum Naucrate, quòd vitam tueri honestè possent, assiduè in his, in Philosophia, inquam, ac dicendi facultate exercitum. Neque verò temerè se, aut præter rationem primas sibi vindicare, cúm demonstratiui generis orationes non pauciores, quàm viginti millium versuum conscripserit: quin & supra quindecim versuum myriadas, in quibus Græcorum, ac Barbarorum res gestas hactenus narratas legere liceat. Ad hæc verò nullum esse ait Græciæ alicuius
204 pretij locum vrbemve, quo non ipse peruenerit, publiceque perorans magnum decus, ac virtutis in dicendo suæ monumentum reliquerit. Hæc de se ipse pronuntians, eos qui apud sæculum prius dicendo claruerunt, *m* ætatis suæ oratoribus longè postponit, ac ne in secundis quidem subsistere posse affirmat, clarumque id esse vel è scriptis vtrorumque, & orationibus ad posteros transmissis. Creuisse namque immensum quantum sua ætate hanc ipsam dicendi facultatem. Verùm quos ætate priores nominet, equidem apertè non capio. Non enim credo perstringere audeat Herodotum atque Thucydidem, quibus ille viris longè facundia inferior est. Nisi fortasse *n* Hellanicum, aut Philistum historicos innuit, vel Gorgiam, & Lysiam, ceterosque ætati suæ viciniores, obscurè significat. quanquam ne hi quidem adeò dicendi inopes fuerunt. Ita Theopompus indicat.

i. Damasistratum *Suidas nominat. k. De quibus vide Dionys. Halicarn. l. Quo & præceptore vsus, teste Cicer. Dionys. atque Plutarch. Legendus autem de his Suidas. m. Simile tractat argumentum siue Fabius, siue Tacitus,* Cur æui sui oratores veteribus concedant. *n. Vide Dionys. Halicarn. Critica, & Cicer.*

Ferunt eum vnà cum Ephoro Isocratis fuisse auditorem, vt & libri ipsi satis de-

clarant. Frequens enim eſt in Theopompi ſcriptis Iſocraticæ formæ imitatio, tametſi in operis accuratione longè à tergo hæreat. Et verò narrandi argumenta præceptorem vtrique præbuiſſe volunt, *a* ſuperioris quidem ætatis Ephoro, Theopompo autem *b* poſt Thucydidem res Græcorum, pro vtriuſque ſcilicet captu, etiam re ipſa accommodata. Hinc & hiſtoriarum procemia vtriſque cum ſenſibus tum aliis rebus eſſe ſimillima, velut ab iiſdem ſtadij carceribus, ad calcem vſque hiſtoria decurrente. Digreſſionibus itaque variæ hiſtoriæ quàmplurimis, hiſtoricos ſuos implet libros Theopompus. Quamobrem & *c* Philippus, ille qui cum Romanis bellum geſſit, digreſſionibus hiſce ſublatis, & *d* Philippi rebus geſtis, *e* quas Theopompus ſcribendas potiſſimum ſuſceperat, collectis, in ſedecim eas dumtaxat libros (nihil de ſuo addens, aut præter digreſſiones, vt diximus, detrahens) redegit.

Duris autem Samius libro primo hiſtoriarum ſic de illo ſcribit: Ephorus & «
Theopompus ſuperioribus longè ſunt inferiores. Imitationis enim gratia deſtituun- «
tur, carentque dicendi venuſtate, de ſcribendo tantùm ſolliciti. Etſi Duris ipſe in ea- «
dem illa diſpoſitione longo poſt hos, quos carpit viros, interuallo relinquitur. Verùm an huic arroganti Theopompi cenſuræ (qua veteribus ſecundas quidem tribuebat) hoc obiecerit, non habeo dicere. hoc tantum vel maximè contenderim, neutrum ipſorum iuſtè ſatis reprehenſum fuiſſe. Cleochares verò Smyrleanus de Iſocraticis, opinor, omnibus loquens (hoc enim illi eſt, in comparatione cum Demoſthene non poſtremas illis dare) ait: *f* *Demoſthenis quidem orationes militum corpori ſimiles maximè videri, Iſocratis verò athletarum.* Illud clarum, Theopompum nemine eſſe Iſocratis diſcipulorum in dicendo inferiorem,

Ceterùm Theopompi genus, inſtitutionem, præceptorem, æquales, libros, 205
ciuilem vitam, orationum formam, atque inſtitutum ſingulatim adnumerando, quibus denique temporibus viguerit, quæ item illi in vita contigerint, hactenus expoſuerimus.

a. *Cumanus Ephorus (inquit Diodorus lib. 16. Biblioth. ad annum Philippi XX.) hiſtoriam ſuam, cùm ad Perinthi oppugnationem perueniſſet, deſinit. Is in ſcribenda ea ab Heraclidarum reditu exorſus, Græcorum & Barbarorum res geſtas annorum fermè DCCL. libris XXX. deſcribit.*

b. *Scriptor ille (de Theopompo refert Diod. lib. 14 Biblioth.) à prælio ad Cynoſema exorſus, ad quod Thucydides negotium deſtituerat, ſedecim annorum tempus perſcripſit. & Diodorus Plutarchus.*

c. *Demetrii filius, & Macedonicorum regum penultimus.* *d.* *Amyntæ F. patris Alexandri M.* *e.* *Quod teſtatur lib. XVI. Biblioth. ad ann. Philippi XVIII.* *f.* *Philippo regi Macedonum hoc dictum tribuit.*

THEODORI ANTIOCHENI

CLXXVII.

Contra aſſerentes peccare homines natura, non voluntate, libri V.

LECTVM eſt opus THEODORI ANTIOCHENI (qui Mopſueſtenus ille Epiſcopus eſt, vt ex eius quibuſdam epiſtolis colligimus) hoc titulo: *Contra aſſerentes peccare homines naturâ, non voluntate.* Ea diſputatio quinque libris abſoluitur, quos aduerſus Occidentales hac labe infectos ſcripſit. Inde enim oriundum hæreſis huius auctorem in Orientis modo regionibus verſari, libroſque de recens ab ſe excogitata hæreſi compoſitos ad populares ſuos in patriam tranſmittere narrat, vt iam ibi multos per hanc artem in ſuam pertraxerit ſententiam, integraſque adeò Eccleſias abſurdis illis imbuerit opinionibus. *Aram* verò illorum librorum auctorem ſiue nomine, ſiue *a* cognomine, incertum, appellat. Hunc etiam quintum Euangelium confinxiſſe, illudque ſe in Euſebij Palæſtini Bibliothecis repperiſſe ait. Reiecta præterea diuini ac veteris Teſtamenti verſione; quam ſeptuaginta interpretes ſimul conuenientes ediderunt, vt & Symmachi, & Aquilæ, aliorumque interpretatione, propriam quandam ſuam nouamque conficere auſum: cùm neque Hebraicæ linguæ, vt illi, à puero aſſueuiſſet, neque mentem S. Scripturæ didiciſſet: Hebræis tantummodo quibuſdam abiectæ ſortis in diſciplinam ſe tradidiſſe, atque hinc propriam ſibi editionem conſcribere aggreſſum.

a. *Ab infauſta forſitan τῆς ἀρᾶς ſignificatione.*

Sectæ verò illius ſumma capita hæc ferè ſunt. Homines naturâ, non voluntate peccare. Naturâ, inquam, non ea, qua præditus ab initio conditusque eſt Adam, (illam enim bonam, & boni DEI opus eſſe aſſerunt) ſed ea quam poſt peccatum adeptus ſit; quando per præuaricationem atque peccatum malam pro bona, mortalemque

pro im-

THEODORVS Antiochenus.

pro immortali commutauit. Hacquippe ratione natura quoque improbos effectos, qui antea naturâ boni fuissent, in natura iam, & non in voluntate peccatum sibi acquisiuisse. Alterum deinde caput ex illo deductum. Infantes, tametsi recens natos, peccati immunes non esse, cùm ob Adæ præuaricationem, naturâ in peccatis constitutâ, ad omnes eius posteros peccatrix (vt ipsi loquuntur) natura propagetur. Adferre autem ipsos & illud ait: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum*, & si quæ sunt generis eiusdem, Sanctum adhæc baptisma, sacrique corporis communionem, in peccatorum remissionem. quin etiam ipsis infantibus allata hæc præbere, ad propriæ opinionis confirmationem. Neminem præterea mortalium esse iustum. quod ipsum item ex eo, quod initio posuerunt, consequitur: *Non enim iustificabitur*, inquit Propheta, *in conspectu tuo omnis* [a] *caro*, & his similia.

Psal. 50. 7.

Psal. 142. 2.

206

a. πᾶσα σάρξ. in Vulgata edit. πᾶς ζῶν, omnis viuens.

Quartum, (ô blasphemas voces & impias!) Ne CHRISTVM quidem DEVM, adsumpta nimirum peccatis infecta natura, sceleris purum esse. Quanquam & in aliis ipsorum blasphemiis obseruare licet, inquit ille, non verè hos, & natura, sed figura duntaxat humanam ipsi naturam attribuere.

Quintum, matrimonium, vel certè congrediendi cupiditatem, & seminis missionem, omniaque similia, quibus successione genus humanum propagatur, peruersæ naturæ opera esse asserunt: in quam quidem per peccatum lapsus Adam, naturæ mox vitio malorum omnium examen in se susceperit. Hæc sectariorum dogmata sunt.

Porrò Theodorus hic rectè quidem facit, quòd hæc ipsa detestetur ac reiiciat, interdumque optimè ac validè ipsorum absurdas & blasphemas opiniones refellat, nec non sacræ scripturæ locis, quibus illi abusi sunt, proprios sensus adaptando, vt omnino imperitos redarguat. Verùm hoc ei perpetuum non est: nam & Nestorij sectam in multis parturire nobis visus est, & Origenis, saltem de fine suppliciorum, mussitare sententiam.

Quòd autem asserit præterea (Iam inde ab initio quidem formatum esse mortalem Adam, sed DEVM, vt scilicet peccatum odissemus, ita tantùm simulasse, quasi pro peccato pœnæ loco mors imposita fuerit) mihi sanè rectam sententiam nullam adferre, sed multis potius obiectum esse criminationibus, si quis rationes exigere velit, videtur: quantumuis, vt ipse dixerit, satis acriter huiusmodi opinio aduersus hæreticos pugnet. Non enim, si quid cum deteriori pugnet, continuò bonum est: etenim malum quoque secum ipsum pugnat: sed si quid rectæ rationi consentaneum, manifestumque fit sacris litteris, illud demum recipiendum, tametsi nulla hæresis ei sententiæ resistere audeat.

Nec illud item ego curiosè dictum, & Ecclesiæ DEI inauditum, in veritatis dogmatibus numerauerim, cùm duas esse peccatorum remissiones asserit. Alteram quidem de commissis: alteram verò (quam nescio quì remissionem quispiam, vt ille loquitur, appellare possit) [b] impeccantiam ipsam, siue non amplius peccare. Oportet enim nos, vt apparet, pluribus explanantibus vocabulis vti, vt nouam illam peccatorum remissionem declaremus. Quod enim recta loquendi ratio *impeccantiam* nominat, ille peccatorum veniam perfectam, & maximè ratam, integrumque appellat peccati interitum.

b. Ita cum B. Hieron. procœmio Comment 4. in Ierem. reddo ἀναμαρτησίαν.

Ecquænam igitur hæc peccatorum remissio, & vbi facta, vndeque originem duxit? Cœpit quidem illa manifestare se, ait, ex quo CHRISTVS Dominus carnem induit, & arrabonis nobis loco tradi: perfectè verò datur, cùm pro bonis operibus, tum in illa instauratione, quæ post carnis resurrectionem futura est, qua vt potiamur, tam nos, quàm recens nati infantes baptizamur. Satis quidem illa, quæ dicta sunt hactenus, præclara, & quæ tantum non inhiare fini omnes iubeant. Dic ergo deinceps, Et quid hoc rei? aures enim tibi arrectas præbemus. Quænam, inquam, hæc est peccatorum perfecta remissio? Non amplius, inquis, post resurrectionem peccabimus. Quàm sanè ab ingenti spe nos deturbasti! Vt enim nunc quærere omittam, Quonam modo dicere liceat, peccatorum remissionem; illud tantùm breuiter rogabo; Quid ais? Propterea ne CHRISTVS tibi homo factus est, & cruci affixus, ne tu ibi post resurrectionem iterum pecces? Peccabantne igitur illic, qui vita prius abierunt, quàm in mundum CHRISTVS veniret? Et si forte non

207

Theodorvs Antiochenus.

baptizemur, peccabimus ibi adhuc [tuo iudicio] & nos, & infantes? Quid? Infideles omnes, rursumne futuro sæculo, & furabuntur, & fornicabuntur, impieque agent, ac latrocinabuntur, omnemque adeò sui desiderij nequitiam adimplebunt? Non enim iustas satis vel eorum, quæ hîc commiserunt, quantumuis grauissimas pœnas, reperias. En tibi, ex quibus istam ipsius peccatorum remissionem probare non possim, iam ostendi.

Sed fortasse ne ipse quidem volens huc deductus est, tantumque vt dubios sic quærentium nodos dissoluat: Quare pueri sanctissimis mysteriis communicant? Cur baptismate digni iudicantur? nisi quia & ipsi peccatis abundant, insito iam in naturam ipsam peccato? In peccatorum enim hæc remissionem conferuntur. Verùm oportebat & illam dubitationem, multas alioqui habentem dissoluendi vias, alio modo dissoluere, absurdisque illis, quæ ad ipsius peccatorum remissionem consequuntur, consideratis, nihil eiusmodi prodigiosè confingere.

a. Sup. pag. 3. XXV. duntaxat referuntur.

Idem hic Theodorus ille est, qui aduersus Eunomium libris *a* octo & viginti non segniter depugnauit, & sancti Basilij, vel ipsiusmet potius veritatis, sententiam confirmauit. Etenim neque voces, neque vocum compositio, neque dogmatum mens, neque varia illa & fusa refutandi ratio, nec id genus alia quidpiam differunt. etsi autem dictionibus vtatur non inusitatis, obscurus tamen est. quia enim cathenatas vt plurimum adhibet periodos, & interpositiones crebras, per quas etiam sensus quàm longissimè à re proposita recedit: rursum quia nominum obliquis ac participiis redundat, & res easdem frequenter (neque id satis ornatè) reuoluit, ac repetit: quia denique repetitiones illius pluribus, quàm narrationes ipsæ (quod omnino sine methodo fit) circumstantiis refertæ sunt, similibusque ex causis non parum obscuritatis scriptis suis aspergit. Apparet autem studiosius versatum fuisse in sacra nostra & diuina scriptura, etsi in plerisque à veritate aberret.

DIOSCORIDIS

CLXXIIX. *De materia medica libri VII.*

a. Vt libri editi repræsentant.

Legimvs Dioscoridis de *materia a* [*medica*] volumen septem distinctum libris. Quorum in prioribus quinque agit de herbis, stirpibus, aromatibus, confectioneq; olei & vnguenti. Item de animantibus, & de partium illorum vtilitate. De arboribus quoque, & succis, ac lachrymis. Præterea de melle, & lacte, atque adipe: deque iis, quæ frumentacea & oleracea vocantur. Adhæc de radicibus, plantis, arbustis, herbis, & quæcumque ex his vel liquorem vel fructum ad medicam facultatem vtilem habent. 208 Quin & de vini generibus, ac de metallicis quæ nominantur, abundè tractat: & plurimorum, de quibus dicere instituerat, figuram, naturam, ortus locum, quo inuestigata citius cognoscantur, accuratè describit. Parcius dumtaxat vsum rei cuiusque, minusque accuratè, historiam adscribit. Vinorum item varium in his prodit apparatum. Sexto autem libro de iis medicamentis differit, quæ aut noxia sunt, aut salutaria. Septimo denique & *b* huius operis vltimo, venenatorum animantium historiam scribit, ac per quænam qui in horum aliquod inciderint, aut perfectam medicinam, aut quidquid saltem solatij adferri possit, reperiant. Atque hic operi huic scopus præfigitur. quod vtilissimum sanè est, non medicæ tantùm facultati deditis, verum etiam philosophicæ ac physicæ speculationi intentis.

b. Ipse Dioscorides libri VI. procæmio sextum ipsum disertè statuit τῆς ὅλης πραγματείας τελευταῖον. Septimum autem hunc in duos modo distractum libros in vulgatis exemplaribus videmus.

c. Aphrodisiensis.

d. Ægineta.

Iam quotquot post illum de simplicibus medicamentis scripsisse visi sunt, alij librum hunc dumtaxat transcripserunt, aliis ne in ipsa quidem sua scriptione accuratio curæ fuit; sed vniuersam de singulis doctrinam discerpserunt, dum formam, naturam, & ortum simplicium seorsim colligunt, seorsimque rursum ac diuisim vsum, & vtilitatem perscribunt. *c* Alexander verò, *d* Paulus, Aëtius, similesque, ne formæ quidem rationem habuerunt: sed solius vsus summa dumtaxat, veluti capita libantes, suis ea scriptis inseruerunt Quanquam Paulus non solum eorum, quæ Dioscorides tradidit, vsum minimè omisit, sed & multorum, quorum ille non meminit, vsum, vtilitatemque accumulat. Aëtius verò præterquam quod nihil ipse addat, multa insuper, quæ Dioscorides scripserat, nescio quo consilio præ-

silio prætermisit. At neque Oribasius, qui his omnibus vberior esse videatur, omnia quorum Diescorides meminit, in sua retulit collectanea; sed vsum à forma naturaque disjunxit. Galenus item cum herbarum multa genera omiserit, facultatem dumtaxat, aut vsum earum, quarum quidem meminit, descripsit; frigida sane causa, cur harum & figuram, & naturam prætermiserit, allata. Etsi de metallicis curiosius sanè quam Dioscorides egit, non minima ex parte, & quidem vtili, virum illum superans, non adeo tamen, quantum herbarum ab illo causa vinci vicissim videtur.

Quamobrem, mea quidem sententia, ad figuræ, naturæ, atque ortus intelligentiam, Dioscoride nemo facile vtilior inueniatur.

Scriptor hic, vt & [a] Galenus testificatur, Anazarbensis est. Incidi tamen aliquando in eos libros, qui [b] Pedacij simul, & Anazarbeï nomen in titulo præferrent. Omnibus autem, qui ante illum multi ea de re scripserunt, accuratione atque vtilitate antecellere videri [c] studet.

a. Lib. VI. simpl. medicam. Proœmio.

b. Quo modo in Vulgatis hodie legimus, Πεδακίου Διοσκορίδου Αναζαρβέως περὶ ὕλης ἰατρικῆς. *c. Libri primi Proœmio.*

209

AGAPII

Scripta. CLXXIX.

LEGI AGAPII, odio digni atque impij hominis, *Opus trium & viginti libellorum*, & alia præterea *Capita duo supra centum*. Quibus omnibus satis ostendit, falso eum sibi Christiani nomen vindicare; cum tantus nemo omnium CHRISTI osor, quantus Agapius vel ex his ipsis libellis, deprehendatur; quod Vraniæ cuidam feminæ, sectæ suæ studijque sociæ, vti iactat, inscribit. Cum igitur nullum dogma introducat atque confirmet, quod non Christianæ doctrinæ aduersetur, Principium quoddam malum per se subsistens, ab æterno esse Deo oppositum vult, quod interdum *Naturam*, *Materiam* nonnunquam, alias etiam *Sathanam*, *Diabolum*, *mundi Principem*, *sæculi huius Deum*, alijsque sexcentis appellat nominibus. Tradit adhæc, necessario, atque inuitos peccare homines: Et corpus deterioris esse partis, diuinæ vero auræ particulam esse animam, atque (ô ingentem amentiam) eiusdem cum Deo naturæ. Vetus dein Testamentum irridet, ac Moysen ipsum cum Prophetis; quin & Domini præcursorem miserrimus ille subsannat. Hos autem ipsos, & veteris Testamenti dicta factaque omnia, (ô impieratem summam) malo illi, & cum Deo pugnanti Principio adscribit. Paradisi quoque arborem illam CHRISTVM esse fabulatur, quem etsi ore quidem venerari se fingit, factis tamen ipsis & opinionib^9, quantum exprimi verbis haud potest, blasphemat. Trinitatem insuper consubstantialem fateri se dicere audet execrandus ille, sed hoc impiè ac malitiosè, tantumque vt pietatis hisce vocabulis decipiat, simplicius ac minus circumspectè ad eum accedentes, vtque pestilente dogmatis veneno, hac quasi dulcedine quadam temperata, atque commista, huius illos noxa confestim adimpleat. Sic & corpus se CHRISTI honorare ac prædicare ait, & CHRISTVM cruci affixum, immo ipsam crucem, baptismum, sepulturam, atque resurrectionem eius, mortuorumque adeo omnium resurrectionem ac iudicium; &, vt semel dicam, omnia ferè pietatis ac Christianæ religionis vocabula ad alios, vel absurdos atque abominandos, vel alienos ac stultos, vel ineptos & incongruos sensus transferens atque traducens, suam ita nititur confirmare impietatem. Tantam vero dolo mistam impietatem meditatus est, vt cum intolerabile odium, bellumque implacabile, cooperante illi diabolo, cum semper-Virgine MARIA, ac matre CHRISTI Dei nostri gerat, MARIAE tamen nomen per simulationem vsurpare, eamque matrem CHRISTI mendaciter appellare, nec Dei, nec vllius omnino pudoris metu vereatur. Quamobrem & venerandam salutiferamq; CHRISTI Crucem mille conuicijs lacerans, atque ad Iudæos propulsandos telum per blasphemiam appellans, dicere nihilominus impudenter audet, honore dignam se, ac veneratione CHRISTI Dei crucem ducere, alijs nimirum appellationibus res peruersè enuncians. Sic & corpus, & sanguinem CHRISTI fabulatur, non illud, quod Christiani agnoscimus, sed quod rabida ipsius, ac furiosa mens confinxit: Voces quidem piorum admittendo, res verò ipsas allatrando. De sole præterea, & luna sine pudore veluti de Dijs disserit, eiusdemque cum Deo esse naturæ prædicat: neque sensu horum lucem percipi, sed sola mente posse intelligi, mentitur homo sensu carens communi. Hinc

210

AGAPIVS. & incorporea, formæque ac coloris expertia hymnis celebrans, cultum illis maiestatemque attribuit. Abstinentiam verò à carnibus, atque à re vxoria, tanquam à rebus detestandis, maximè ipse detestandus, simulat. Vinum quoque velut ebrietatis causam auersatur, non considerans vino id vitium minimè, sed immoderato indecentique vsui tribuendum; vt & ciborum omnium, immo & ipsius aquæ immodicus vsus nocet. De aëre item infelix ille tanquam de Deo quopiam disputat, vt columnam eum, & hominem hymnis celebrans. Ignem tamen aspernatur, terramque, & peiori hæc parte collocat. Sic alijs quoque deliramentis, nugisque multis, cum è Græcorum superstitione emendicatis, tum prodigiosè è suo confictis cerebro, malorum colluuiem, atque impietatis apicem, suam stabilit sectam. Diuellit & dicta quædam à sacro Euangelio, epistolisque B. Pauli, quæ & ipsa detorquere molitur, atque ad suum trahere impium dogma.

a. De quibus copiosè D. Baron. To. I. ad annum Christi 44.

Actis item illis, quæ duodecim Apostolorum vocantur, & Andreæ maximè, non solum assentitur, sed etiam inde superbia extollitur. Probat insuper animarum migrationes: alios quidem, qui ad summum virtutis culmen peruenerunt, in Deum resoluendo: alios vero, qui summum improbitatis attigerunt, igni tradendo ac tenebris; alios denique, qui medio quodam modo vitam instituerunt, in corpora iterum reuocando. Testibus præterea sine verecundia, etiam ijs ad suam stabiliendam impietatem vtitur, qui Gentium religionem fuerunt amplexi, maximeque Platone, diuinos illos ac sacros (quibus æquè nominibus CHRISTVM Seruatorem afficit) appellans. Alia quoque adfert ingentis amentiæ, fraudis, atque impietatis plenissima. In Eunomij item errorem inuehi videtur, cum ipse, quantum vix credi potest, impiè magis quam ille blasphemet.

Dictió eius & phrasis interdum quidem non contemnenda, præsertim si quid aut describere, aut explicare satagit; in quibusdam rursus vilis, nihilque à triuialibus differens. Attingit & Philosophica quædam dogmata miser ille, in quibus tamen germanum nihil aut genuinum retinet, sed omnia miscet, atque confundit. Ad deprauandum etenim verũ rectumque non parum in agendo strenuus, vel in dicendo sollers, ad inueniendum atque excogitandum simplex omnino ac stolidus deprehenditur. Prodest autem impium illius, atq; ineptissimum Opus, ad reprehendendum dumtaxat, pudoremque incutiendum, cum Manichæorum impijssimam doctrinam, tum hunc ipsum sectantibus.

IOANNIS LAVRENTII

CLXXX.

Philadelphensis Lydi

Tractatus { *De Prodigiis.* / *De Mensibus.* / *De Politicis Magistratibus.* }

LEGI IOANNIS LAVRENTII *Philadelphensis Lydi Tractatus tres*: *De Prodigiis*; *de Mensibus, & de Politicis Magistratibus.* At ille de Prodigijs, mea quidem sententia, atque iudicio, parum aut nihil à fabulis differt. Alter verò de Mensibus, etsi inutilia multa continet, ad antiquitatis tamen gratam atq; iucundã cognitionẽ vehementer prodesse potest. Denique de Magistratibus politicis liber, ijs potissimum, qui eiusmodi ambiunt, non inelegantem adfert historiam. 211.

Vtitur autem hic scriptor verborum immutationibus ad satietatem, & plerumq; frigidè nimis atque audacter, etsi interdum quoque propriè ac venustè. In alijs item inæqualitate laborat, dum fastuosum agit, vbi non oportet; & contra abiectus est, vbi & hoc minimè decet. Adulator adhæc superstitum inexcusabilis, in mortuorum vero & à quibus vindictam non timeret, reprehensiones, immodicè effusus. Dictione præterea vtitur interdum quidem selecta, atque Atticorum more sublimi: & est rursum, vbi ea repat humi, atque neglecta sit, nihilq; supra triuialem adferat. Verum in libris de Prodigijs ac Mensibus nemo fortassis idcirco ipsum admodum reprehenderit: quando tamẽ de Politicis agens Magistratibus, & historicas referens narrationes, aut aliquos laudandos suscipiens, eandem retinet dicendi inæquabilitatem, cum in dictionibus atq; sensibus,

sibus, tum in compositione scriptorum, nullam ego veniam deinceps eiusmodi vitia merceri video.

Militauit hic vir sub præfectis annum agens vicesimum primum. Aetatis vero quadragesimo causas egit, deinde & [a] Matricularius fuit, post quæ tempora & Tractatus illos se conscripsisse refert, Imperatoris iudicio palatio dignum esse habitum. De tempore quo vixit: Anastasij imperium attigit, & Iustini transegit, gubernantis insuper post illũ Iustiniani emetiens. Religione vero superstitiosior videtur. Gentilium enim sectam colit simul, & fidem nostram, sic tamen, vt lector non facile colligat, vtrum sic vere sentiat, an potius veluti in scena ludat.

a. Fisci, fori, an militiæ tabulis hic præfuit? Indices enim & catalogos iurisperiti matrices *ac per diminutionẽ* matriculas *appellare soliti.*

DAMASCII DAMASCENI

De Isidori Philosophi vita Capita LX. CLXXXI.

LECTVS est DAMASCIVS *Damascenus de Isidori Philosophi* [a] *vita*. Liber est multorum versuum, in [b] capita ferè sexaginta diuisus. Isidori autem vitam scribere instituens, Theodoræ cuidam feminæ opus inscribit, Ethnicorum æquè cultum sectanti, & Philosophicæ doctrinæ, omniumque siue ad Poeticam, siue ad Grammaticam facultatem spectantium non imperitæ, immo & ad Geometricam, atq; Arithmeticam speculationem euectæ; quam vna cum iunioribus sororibus Isidorus ipse, atque Damascius varijs docuerant temporibus. Filia hæc fuit Cyrinæ, atque Diogenis, Eusebij F. Flauiani Nep. qui genus duxit à Sampsigeramo, & Monimo, à quibus & Iamblichus originem repetit, viris qui primas in Idololatrica superstitione tulerunt. Igitur Damascius Isidori vitam huic dedicat, cuius etiam petitio, accedentibus & alijs quibusdam causis,
212 auctorem ad scribendum impulit, vt testatum ipse reliquit. Neq; tamen Isidori magis vitam, quam multorum aliorum, qui vel eadem cum eo, vel præcedente ætate floruerunt, vna describit: actis quoque eorum, ac narrationibus cum digressionibus plurimis ad satietatem adiunctis.

a. Excerpta inde inf. reperias cap. 242. pag. 546.

b. Qua etiam distinctione vsus dicitur sup. cap. 130. pag. 166.

Ad religionem porro quod attinet, summe is impius fuit, & nouis atque anilibus fabellis [c] animum simul ac sermonem refertum gerens. Quare & sanctam fidem nostram, tametsi timidè, tectaque maleuolentia, non raro tamen allatrat. Quotquot autem verbis extollit, & qua ob doctrinæ excellentiam, qua ob ingenij sollertiam supra humanam conditionem, vt diuinos celebrat, horum cuiusq; iudicem seipsum constituens, nullum non perstringit, in singulis etiam quos laudarat, aliquid desiderans. in acri ingenio prædito, quod non per omnia æquè solers sit: in eo qui incomparabili est scientia, quod non sciat, immo & in eo, qui virtute DEO proximus videatur, quod adhuc multa ei desint. Ita singulos eorum, quos in cœlum antea sustulerat, rursum detrahendo, humoque allidendo, imperium sibi in omnes, & de omnibus latenter arrogat. Quamobrem Isidorum quoque assiduè non magis laudat, quam vituperijs onerat. Neq; vero ex logicis cum quæstionibus, tum solutionibus, quas vel ex alijs ille pro admirandis, vel de suo pectore (ob celerem mentis agitationem & accuratiorem scientiam arroganter sese efferens) in medium producit, quidquam supra eos, qui in Philosophia versari vulgo solent, ab hoc homine paulo felicius confectũ reperias; aut rursum ad acumen eum, & volubilem mentis agitationem, quantum saltẽ homini fas est, nedum quantum Deo, peruenisse, sed neque aliqua ostentare, quæ vel mediocria in rebus Philosophicis sint. mitto quæ per summam accurationem deducantur, quibus tamen ille nominibus clarus illustrisque habetur.

c. Quẽ aperuisse videtur quatuor illis Paradoxorum libris sup. cap. 130 pag. 166.

Ad stylum quod attinet, pleraque eius verba non procul à perspicuitate discedunt. Habet item aliquid aliarum formarum, quæ verbis designantur: asperitatem, inquam, qua pronunciatio asperior, ac vox quasi planior redditur; & in Poëticum præterea vsum, raram quidem, sed liberiorem euagationem. Tropi vero ita eius efformant orationem, vt in imperitam quandam, ac frigidam elocutionem, aut duriorem aliquam immutationem nequaquam deferantur, sed suauitatem vt plurimum & gratiam, ex seipsis saltẽ, concilient. Verum vt perspicuus sit, maximam vocum partem, vniuersa tamen orationis serie, non item. Nam & compositio eius, non tam compositio, quam innouatio quędam est. & ipsa porro circumductio assiduam adferens satietatem, non perspicuitatis modo factam spem, verum etiam omne omnino in oratione positum studium obscurat.

DAMASCIVS.

scurat. Quare cum iucunda posset alias oratio esse, omni illa gratia, quam his expolitis habere poterat, per ea, quæ diximus spoliata est. Circumductiones adhæc, neque acriorem sensum aliquem, neque venustatem, neque velocitatem vel obiter attingunt, qui- 213 bus tamen rebus non ineptè quispiam glorietur: verum communium horum, atque leuium ornamentorum ne ea quidem hîc apparent germina, quæ ad necessarium vsum atque circumstantias pertineant. Iam figuræ, nisi longissimè cum redundantia per ambitus extenderentur, nunquam eas vires haberent, quibus à medio decorumque seruante temperamento abducerent. Vehementia item atque amarities abunde his inest scriptis: quanquam & illa sæpenumero languescit, non mistione ac temperamento idearum, quod foret optimum, sed defectione dictionum, & earum partium, quæ eam vim habent, vt phrasim valentiorem reddant, ac turgidiorem. quod multis quidem, eiusmodi peculiarem aliquam loquendi formam consectantibus, contingit: non tamen hoc cum laude ijs saltem euenit, qui sustinere supra vires susceptum onus non potuerunt. Hoc igitur esto, vt simpliciter dicam, de eius dictione iudicium: nam in eo, qui vitam conscribit, fuerint & alia fortasse plura aduertenda. Quid enim opus ipsi erat granditatis vti forma? Legislatoris enim, ac præscribentis orationi hoc proprium. Quid dein contentio, tantaque circumductio, & compositionis inusitata ratio? Sed hæc hactenus.

Damascius autem in dicendi arte tres ipsos annos Theoni operam dedit, præfuitque Rhetoricis exercitationibus annos fere nouem. Geometriæ & Arithmeticæ cæterarumque artium doctorem habuit *a* Marinum Athenis Procli successorem. In Philosophicis disciplinis, Zenodoro Athenis vsus est magistro, qui & ipse post Marinum Proclo successit; Ammonio verò *b* Hermiæ F. Alexandriæ, quem non parum cæteris suæ ætatis Philosophis antecellere scribit, & maximè in Mathematicis. Huius in Platonicis se auditorem fuisse Damascius scribit, vt & Ptolemæi magnæ Astronomicorum syntaxeos. Dialecticæ tamen exercitationis vim vsu se ac familiaritate Isidori consecutum contendit, quem & in hac ipsa differendi facultate omnes quotquot illud sæculum tulit, doctos homines obscurasse commemorat.

a. Cuius libellus de Procli Diadochi vita in manibus est. Lege Suid.

b. Ad distinctionem huius ab altero antiquiore Ammonio Sacca, de quo Suidas

B. EVLOGII ARCHIEPISC. ALEXANDRINI

Contra Nauatum libri VI.

CLXXXII.

LECTI sunt B. EVLOGII Alexandrini archiepiscopi contra *a* Nauatum, & de *b* Administratione [Ecclesiastica] *c* libri quinque. Hominis dictio ad verba quod attinet, fere mediocriter est accurata: verum constructione non procul sæpe à solœcismo abscedit. Diuinarum adhæc scripturarum non est imperitus, quarum testimonia feliciter atque appositè cum aduersus Nauatianos, tum in aliis quibusdam rebus adhibet. Persuadet item, vt eius dicendi genius est, docetque, ac placet.

a. Nouatianum hunc fuisse, sed à Nouato quodam B. Cypriani Presb. seductum (quæ Græcis forte ansa confundendi horum nomina) disces ex B B. Cornelij, Cypr. Hieron. & aliorum Latinorum scriptis. Vide Epiphanium hæresi 59. Theodore. hæret. fab. lib. 3. & Annal. 2. Baron. Card. Nicephorum item Callist. & Suid.

b. Περὶ οἰκονομίας *Intelligo potestatem Ecclesiæ in recipiendis lapsis. De* οἰκονομίᾳ *idem inf. quoque Cod. CXVICI. pag. 401.*

c. De quibus iterum, sed breuius, inf. Cod. CCIIX, pag. 272. Eorum porro excerpta, quæ quidem ad sacrarum Scripturarum expositionē facerent, habes inf. Cod. CCLXXX. pag. 876. Sextus autem qui fictas de Nauato fabulas confutat, contra ipsos potius eius sectatores scriptus videtur.

d. Vide pag. 876

d Refert autem Nauatum, Cornelio Pontifice, Romanæ esse Ecclesiæ Archidiaconum creatum, ad quem ipsum Pontificium, pro eius temporis more, decedente è vita 214 Pontifice, deferebatur. Archidiaconum enim succedere summo sacerdoti statutum erat. Verum hunc (ait Eulogius) superbia laborantem Cornelius, & in suam mortem imminentem cum cognouisset, presbyterum ordinat, omnes sic illi ad supremam cathedram perueniendi spes præcidens.

Ille verò intentus in occasionem, postquam Cornelius è varijs peccatis ad pœnitentiam quosdam recepit, & qua par erat pœna multatos ad immaculatorum Mysteriorum communionem admisit; hac ansa [miser] arrepta, diuisus est ab Ecclesia, exprobans Cornelio quod peccatorum esset receptator, seque ipsum hæresis propriæ declarauit auctorem: *Catharos* quidem sectæ socios nominans, *Cornelianos* autem vniuersæ cœtum Ecclesiæ.

In his igitur libris quatuor cum Nauati secta in genere scriptor hic pugnans, S. scripturæ

pturæ locis ipsum miserè flagellat: dum quinto singulatim libro martyrum esse reliquias venerandas contendit, quod detrectare per Alexandriam dispersos Nauatianos ait: siue hi soli eo morbo laborarint, siue communiter illud hæresis tota profiteretur.

At in sexto euertit, qui de Nauatiana secta feruntur commenrarios, & falso inscriptum *Nauati Episcopi certamen*: *a* Episcopum enim vrbis Romæ fuisse hæresiarcham hunc arroganter iactitant. Sunt autem hi commentatii extremæ vilitatis, tum dictionibus ac sensu, tum etiam compositione, omnibusque adeo quæ in sermone spectantur. Eorum illud est argumentum: Imperantibus Romæ Decio & Valeriano, Perennium *b* Ducenarium, accepto ab ipsis mandato, omnes Romanæ vrbis, & circumcirca ditionis Christianos, exquisitis cruciatibus, pœnisque acerbis ad Idolorum cultū per vim compulisse: & multos quidem alios tormentis cessisse; in his autem & *c* Macedonium, qui tum vrbis Romæ Episcopus nouem sibi subditos *d* presbyteros habebat, in quibus Nauatus vnus erat. Macedonium ergo hunc cum illis octo sacrificasse, vno Nauato animæ mortem effugiente. Hæc commentarij illi referunt, pugnamque Nauati per ineptas Perennii interrogationes, stultioresque Nauati responsiones describunt. Addunt cum Nauato Marcellum, & Alexandrum Aquileiæ Episcopos, Agamemnonē quoque *e* Tiberis Episcopum, cæterorumque Christianorum quosdam, fide inuiolata seruata, vna habitasse ædiculam ab ipsis exstructam; quod ijs, qui idolis immolassent, vti, simulque sacris operari recusarent. Refertur & *f* Alexandrinos Episcopos, ea tempestate summum vrbis Romæ præsulatum Nauato attribuisse. Atque id quidem commentariorum de certamine Nauati est argumentum. Refellit autem hæc libro *g* quinto Eulogius, vt diximus, mendacia esse eadem illa falsoque conficta, atque incredibilia ex ipsismet quæ scripta essent, ostendens. Librorum igitur quinque B. Eulogij hic sco-
215 pus est. Qui in confutanda illa secta per S. scripturæ loca progressus, explanationes quasdam perutiles attexit; quanquam neq; cætera ipsius cum aliorum pia sententia pugnent, sed accommodatè ad sectæ illius refutationem, assumpta sint.

a. Per schisma, cuius hic in Rom. Ecclesia primus auctor, aduersus Cornelium Pontificem insurrexit.

b Ita dicti, instituti ab Augusto Iudices (Suet. Aug. c. 32.) quod ducena sestertia possiderent. Vide Cl. V. Læuini Torrentij Comment. in Sueton. Claud. cap. 24. & Iac. Pamel. in B. Cypr. epist. 68. Brisson. item in Lexico. Est & militiæ nomen apud Veget. lib. 2 cap. 8.

c At nullus hoc nomine vnquā Rom. Episcop. vsurpatum, quod 890 & ipsa huius imposuisse, summ-reprehendentis manifestissimè *Quare suspicetur quispiam Macedonij Constantinop. odiosè hîc ab imperito mendaciorum figulo nomen esse crudelitatis illius in Nauatianos recentior esset memoria.* *d Al.* Episcopos, *non rectè. Docent quæ inf. pag.* *fabulæ series.* *e Minus rectè pro* Tibyris. *f Infr. pag. 890. tres hîc nominatos manus Nauato miq; Pontif. dignitatem in eum contulisse. refert Phot. Et exstat Dionys. tunc Alexandr. Archiepisc. Nauatū epist. apud Euseb. lib. 6. cap. 37. & alios.* *g Immo sexto. Ex præcedenti proximè enumeratione, & ex pag. 890.*

EVDOCIAE AVGVSTAE

Metaphrasis metrica in Octateuchum. CLXXXIII.

LECTA est METAPHRASIS Octateuchi, heroico carmine condita *libris octo*, pro translatorum scilicet numero ac diuisione librorum. Inscriptio autem codicis ab [a] Eudocia Augusta elaboratum hoc carmen adfirmabat, quod, tum quia mulieris, & quidem in imperio delicijs affluentis, tum quia præclarum adeo est, admiratione sanè dignum iudicatur. Etenim illustris est hic labor, vt in heroico carmine, si quis unquam alius. At dum artis legibus altius immergitur, in hoc vno (maximo tamen illo ad eorum laudem, qui propius libros vertendos censent) ab arte deficit, quod neque Poëticæ libertate, veritatem in fabulas commutando, adolescentum aures demulcere studeat, neque rursum digressionibus auditorem à re proposita abducat, sed ad verbum adeo veteribus illis scriptis suum metrum adaptet, vt ijs nihil, qui hæc verset, indigere videatur. Nam & sensuum, nihil quidquam aut diffundendo, aut contrahendo, proprietatem seruat assiduè: & in verbis, quoad eius fieri potest, proxima quæque atque simillima confirmat. Quando porro liber hic eam, quæ ex arte versibus orationem struxisset, indicabat, sic ferè loquebatur.

Scripsit diuinâ b *deductum hoc lege volumen*
Eudocia, illustri Regina è stirpe Leonti.

Et vero Iesu Naue, Iudicumque libri inscriptiones ijs, quæ iam dicta sunt, testimonium præbent.

a. De qua multa Niceph. Callist. lib. 14. cap. 23. & alibi. Zonaras etiam Centones Homericos Patricij cuiusdā opus imperfectum, ab eadem absolutū scribit: & hodie Græcè plerique exstant, vt & latine redditi, To. VIII. Bibliothecæ SS. Patrum.

b. δευτερίην βίβλον.

EVDOCIA.

CLXXXIV.

EIVSDEM EVDOCIÆ

Metaphrasis metrica,

In Zachariam, & Danielem Prophetas,

&

In B. Cyprianum Martyrem libri III.

LEGI eodem carminis genere atque idiomate, *Metaphrasim* propheticorum librorum *B. Zachariæ, & inclyti Danielis.* Eadem autem artificij venustas hæc quoque exornabat.

Hoc ipso item volumine continebantur, simili versuum forma conscripti, *libri tres in laudem a B. Cypriani Martyris:* ostendebantque vel ipsa carmina, vt liberi matrem solent, hunc quoque Augustæ partum esse legitimum. *Primus* horum liber res B. Iustinæ martyris persequitur, vt in Christianorum illa numerum adoptata, parentes quoque suos ab idolorum ad veri Dei cultum transtulerit: vtque amore quidam eius captus, frustra illa sollicitata, ad Cyprianum magicis deditum artibus se contulerit, rogans perditè amanti succurrat, ac puellam sibi obsequentem reddat. Addit Cyprianum omnes magicæ artis rationes incassum tentantem, violentissimos quosque ac perniciosissimos dæmones oppugnandæ virginis castitati immisisse: hos vero pudore suffusos, victosque sacrosanctæ crucis signo, reiectos fuisse, vt ex illis ipsis cognorit. Quare propensum suum in improbos illos spiritus animum deposuisse, omnesque adeò magicos libros flammis tradidisse. Christiana denique fide imbutum, mox etiam baptizatum esse, ac templi b ianitorem constitutum. Quin & charismatum dona à Deo accepisse, itaque morbis alios, alios dæmonibus liberasse, donec tandem Archiepiscopi quoque dignitate ornatur. Et hæc quidem liber habet primus. 216
Secundus deinde, dum à capite paulò altius res Cypriani arcessit, ipsummet narrantem inducit, suum iam inde à pueritia in idola studium, cultumque dæmonum, & discendæ magicæ artis cupiditatem atque conatum. Quænam dehinc alia de herbarum variarum stirpium, atque animantium natura didicerit, vtque varia etiam dæmonum ludibria viderit. Quomodo item Athenis Argos, indeque in Phrygiam profectus, dæmonibus vbique sacrificus constitutus fuerit, ac multam magicæ artis exercitationem collegerit. Pergit adhæc narrare, vt in Ægyptum eorundem caussa venerit, atque ad Indos accesserit, quæque ibi inopinata, & valde absurda, cum alia, tum simulacra viderit atque obseruarit. Addit se, cum tricesimum iam ætatis annum attingeret, ad Chaldæos venisse, eorumque litteris institutum, Astrologiam accuratè perdidicisse, quæque alia cognitu digna apud illos viderentur. Omnia tandem hæc vidisse refutata, quando stulto seu potius animis pernicioso labore hisce artibus impenso, à Iustina martyre repulsus est. Commemorat item hîc nonnulla, quibus alium se ipse interdum magicis artibus exhibuit, aliosque interdum transformauit: vtque à dæmonum cultu discedens, cacodæmonem minitantem, & ad desperationem vsque territantem senserit, ac quomodo horum sit metu liberatus, cùm in pium virum incidisset, cui Timotheo nomen. Quomodo præterea Antiochiæ apud frequens auditorium narrauerit, nefanda multa se ac prodigiosa effecisse, quibus homines ita decipiebat, vt pro Deo ipsum haberent. Lacrymis itaque ac luctu genas ob hæc humectantem, ex memoria improborum facinorum in salutis desperationem iterum delapsurum fuisse, nisi Eusebius quidam optimus ad pietatem & pœnitentiam dux, sacræ scripturæ alloquiis, sacrisque narrationibus, desperationis nebulam dissipans, claræ spei radiis eum illustrasset, & in domum suam deductum cibum capere iussisset, trium dierum inedia iam maceratum. Refert item, vt in sacrum ab illo templum fuerit adductus, & sua ipse manu coram multitudine magicæ artis suæ libros allatos flammis tradiderit, ac bona insuper sua pauperibus distribuerit, atque ad Christianorum inde cœtum aggregatus sit. Eusebius autem hic, ait, sacerdotij dignitate exornatus erat.

a. De vtrisque his Martyribus Martyrolog. Rom. XXVI. Septemb. & Græc. Menolog. II. Octob. Item D. Gregorius Nazianz. orat. in B. Cyprian. qui duos Cyprianos confundere videtur, vt & Prudentius Hym. XIII. περὶ στεφάν. ac Metaphrastes.

b. B. Gregorius Nazianz. orat. in B. Cyprianum Νεωκόρον facit.

Accedit

Accedit quomodo Aglaïdas, grauis ille Iustinæ procus, cum voti compos factus non esset, bona quoque Fortunæ pauperibus omnia erogauerit, & dæmonibus tamquam deceptoribus nuncio remisso, Christianis sese sacris addixerit: In quo secundi libri finis est.

Tertius denique martyrium complectitur B. Cypriani, & claræ virginis Iustinæ, qui Diocletiano & Maximino Romæ imperantibus, morte testimonium dixerunt Fidei. Vna enim ad martyrij lauream abrepti sunt; Cyprianus quidem ex patria, vrbe Antiochia, cuius etiam archiepiscopatum post Anthimum administrarat: Iustina vero Damasco: ibi enim illa, postquam Antiochia migrarat (quæ & ipsa virginis patria
217 erat) palam CHRISTVM professa est. His ita captis, cum impij ille hominis sermonibus nihil moueretur, vinculis in sublime rapti latera raduntur; hæc autem boum neruis cæditur. Verum vbi nihil illi de constantia remittere tyranno videntur, in custodiam eos seorsum reductos compingit. Vnde post euocatos, cum verbis frustra tentasset, in æream sartaginem (pice, adipe, ac cera in eadem simul mistis, multoque igne accenso) martyres Dei coniecit. Ibi cum athletæ illi fortiter in cruciatibus perdurarent, ac potius velut in rore Deum, quod tormentis superiores euasissent, læti laudarent, Athanasius quidam miser, dæmonum sacerdos, B. Cypriano antea perfamiliaris, & assessor tum forte iudicis tormenta inferentis, mentis cæcitate correptus, ausus est, Deos suos familiares inuocans, in ignem quoque ingredi. Sed dum miraculũ extenuare nititur, si & ipse sine noxa ibidem perduraret, magis illud auxit. Confestim enim ab igne assumptus in cinerem versus est. Hæsitans ergo Iudex, decreuit martyres ad Diocletianum mittere, & ad eum, tum quæ pertulissent tormenta, tum quemadmodum pœnis essent omnibus superiores, perscribere. Quæ cum Imperator Nicomediæ intellexisset, præcepit martyres ad vicinum vrbi flumen, cui Gallo nomen, capite truncari. Cum his, & eadem ipsa hora *a* Theoctistus martyrij palmam accepit, pietatis suæ hoc solo dato indicio, quod martyrem CHRISTI salutasset. Reliquias istorum Sanctorum nautæ quidam Roma eo nuper delati, quibus & Theoctistus martyr vsus fuerat familiariter, clam custodibus abstulerunt, Romamque vexerunt, vbi & pulchrum ipsis templum Claudij foro proximum excitatum, opera Rufinæ piæ matronæ, quæ generis stirpem à Claudio Imperatore repetebat. Et hæc quidem libro tertio.

a Cuius neque in Rom. Martyrol. aut Græco Menolog. neque apud D. Nazianz. vlla mentio. Eudociam tamen secutus est Sim. Metaphrast.

DIONYSII AEGEI

Dictyaca.

CLXXXV.

LEGI libellum *Dionysii* AEGEI, cui *Dictyaca* titulus est, *a* Capita centum comprehendentem.

Primum est, ab vtroque parente semen emitti, gignique animal.

Secundum, id non ab vtroque fieri.

III. E toto corpore seminis fieri excretionem. *IV.* Non è toto corpore, sed è testibus. *V.* Concoctionem per calorem fieri, *VI.* Concoctionem non fieri per calorem. *VII.* Per attritum siue subactionem [alimenti] concoctionem fieri. *VIII.* Non fieri. *IX.* Proprio spiritus [calore] concoctio fit. *X.* Id negat. *XI.* Putrefactione concoctionem fieri. *XII.* Negat hoc. *XIII.* *b* Caloris proprietate concoctionem esse. *XIV.* * Non succorum proprietate concoctionem fieri. *XV.* Calorem natiuum ad qualitatem pertinere. *XVI.* Calorem illum ad hanc
218 non pertinere. *XVII.* Per calorem fieri ciborum digestionem. *XVIII.* Idem negat. *XIX.* Digestionem *c* ex eo fieri, quod calor ad se trahat. *XX.* Non attrahere calorem. *XXI.* Spiritu fieri digestionem. *XXII.* Idem negat. *XXIII.* Arteriarum applicatione digestionem fieri. *XXIV.* Id negat. *XXV.* Quod *d* per defectum, qui cum vacuitate est, digestio fiat. *XXVI.* Non per defectum *e* incertum siue quemcumque digestionem fieri. *XXVII.* Glaucedinem ex eo oriri, quod meatus visualis alimento destituatur. *XXVIII.* Negat id. *XXIX.* Per sanguinis illapsum in visualem meatum, glaucedinem fieri. *XXX.* Negat id. *XXXI.* Crassitie humorum atque exhalatione glaucedinem fieri. *XXXII.* Caput idem infi-

a. Omnia hæc capita totidem pæne verbis, addita dumtaxat censura breuissima, repetuntur infr. cod. CCXI. pag. 278.

b Cod. CCXI. inf. vtriusq; horum capitũ aduersa disputatio indicatur.

c Ex cod. CCXI lego hic τῷ ἕλκειν. d. τῇ κατὰ τὸ κενὸν ἀπουσίᾳ. e κατὰ τὸ ἄδηλον.

ciatur. XXXIII. Phrenitidem per meningis distensionem, sanguinisque corruptionem fieri. XXXIV. Capite, Phrenitidem ita fieri negatur. XXXV. Ex caloris nimia abundantia Phrenitidem accidere. XXXVI. quod sequitur caput idem negat. XXXVII. Contingere Phrenitidem ex inflammatione. XXXIIX. Negatur. XXXIX. Lethargum inflammatione gigni. XL. Mox idem negat. XLI. Lethargicum morbum distentione fieri, & corruptione. XLII. Lethargicum non ob multitudinem, sed ob qualitatem eorum, quæ exhalantur accidere. XLIII. Edendi bibendique appetitum toto corpore diffundi. XLIV. Non in toto corpore hunc esse appetitum; sed in stomacho. XLV. Edendi bibendique appetitum in imaginatione esse. XLVI. Sitim nasci ex humorum indigentia. XLVII. Non in humidorum defectu sitim esse. XLVIII. Duplicem quandam esse in stomacho operationem. XLIX. Hoc negat. L. Exteriorem illam cerebri pelliculam, quæ in cauo est, principium esse neruorum. LI. Capite hoc idem negatur. LII. Pharmaca cum per corpus sparguntur, purgare. LII. Non cum diffunduntur, sed ipso adlapsu suo purgare asserit. LIV. Pharmacis vtendum esse purgatiuis. LV. Deinde id negat. LVI. a Venam esse incidendam. LVII. Non esse ait. LVIII. Febricitantibus non vtiliter porrigi vinum asserit. LIX. Rectè ijs præberi vinum. LX. Febricitantibus esse balneum adhibendum. LXI. Sequens idem negat. LXII. Oportere in morborum incrementis clystere vti. LXIII. Negat id. LXIV. Vtendum esse inunctionibus in principijs. LXV. Idem negat. LXVI. Nō esse caput cataplasmatis curandum, sed olfactoria dumtaxat adhibenda. LXVII. Vtendum esse in capite cataplasmatis. LXVIII. Quæ vomitum prouocent iuuare LXIX Non esse vtendum ijs quæ vomitū cient. LXX. Cor sanguinē non emittere. LXXI. tamen caput id asserit. LXXII. Cor spiritum non emittere, sed arterias illum attrahere. LXXIII. Cor spiritum emittere, neque ab arterijs attrahi. LXXIV. Cor per se moueri. LXXV. Idem inficiatur. LXXVI. Arterias ex natura sanguinem continere. LXXVII. Arterias non esse sanguinis receptaculum. 219 LXXIIX. Omnia vasa vbi prominent ac turgent, simpla esse. LXXIX. Receptacula esse texta inuolucra. XXC. Per neruos sensum ac motum perfici. XXCI. Id ita fieri negat. XXCII. Venarum principium cor esse. XXCIII. Idem statim negat. XXCIV. Iecur esse venarum principium. XXCV. Mox id inficiatur. XXCVI. Venarum principium esse ventriculum. XXCVII. Id mox inficias ire non dubitat. XXCVIII. Receptaculorum omnium originem esse meninga. XXCIX. Negat hoc. XC. Arteriarum principium esse pulmonem. XCI. Sequens mox caput id inficiatur. XCII. Arteriam illam, quæ iuxta dorsi spinam est, arteriarum esse originem. XCIII. Statim id refellit. XCIV. Cor arteriarum esse principium. XCV. Id negat. XCVI. Non cor esse principium neruorum, sed membranulam, qua cerebrum continetur. XCVII. Membranulam illam non esse principium neruorum. XCIIX. Non in corde, sed capite intelligendi vim sitam esse. XCIX. Insequens vero contra, non capite nos, sed corde intelligere vult. C. Intelligendi vim in cerebri ventriculo sedem habere.

a. Absunt hæc duo capita infr. Cod. CCXI. quorum loco 13. & 14. capitis aduersa sententia illic proponitur. Ita capitū vtrobiq; numerus idem efficitur.

Hæc quidem omnia Dionysius libello Dictyacorum disseruit: Neque is sane infructuosus est labor Dialecticæ exercitationi, neque ad opinionum quarundam intelligentiam, quæ Medicæ sunt speculationis propriæ. Videtur autem & iudicium de his opinionibus ferre, non per omnia tamen sancte, incorrupteque iudicat.

CLXXXVI.

CONONIS

Narrationes L.

&

APOLLODORI GRAMMATICI *Bibliotheca.*

LECTVS est *libellus narrationum* CONONIS. quod quidem opusculum Archelao Philopatori Regi inscriptum, è varijs Veterum scriptis collectas continet Narrationes quinquaginta.

PRIMA

PRIMA est de Mida, & Brigibus, vt in thesaurum ille incidens, ingentes subitò sit nactus opes, vt post Orpheum in Pieria monte auditum, variis artibus Brigibus imperarit. Quomodo item Silenus iuxta Brimium montem Mida regnante, sit visus, ad quem montem gens illa frequenter habitabat, & quomodo *a* adductum sit illud animans peregrina & inusitata forma, cùm tamen humanam naturam atque indolem referret. Quomodo etiam omnia, quæ pro cibis apponebantur, *b* in aurum illi sint conuersa, vtque per hoc persuasis subditis ex Europa in Hellespontum traiicere, vltra Mysiam incoluerit, Phrygibus pro *c* Brigibus parua vocis immutatione suis appellatis. Porrò Midas, quòd *d* multos haberet internuntios eorum quæ & dicerentur à subditis & gererentur, atque ita tutus ab insidiis vsque in extremam ætatem imperium administraret, *e* longas habere aures dictus est: quas etiam paulatim fama in asininas cōmutauit. Ita è ioco initio sumto, verum esse tandem, quod dicebatur, creditum est.

a. Colloquium quoddam Sileni cum Mida, confictum à Theopompo, exscripsit Ælian. lib. 3. var. hist. cap. 18. Capti Sileni meminit & Cicero Tuscul. 1. extr.
b. Max. Tyrius orat. 31. Lucian. in votis. Philostrat. lib. 1. imag. Adagia, Ouid. Metamor. 11.
c. Herod. lib. 7. Strabo lib. 7. Cic. de orat. Stephan.
d. Vide Suid. voce Midas, *& ibi multas huius de auribus famæ opiniones.*
e. Lucian. de non cred. calum.

ALTERA narratio de Byblide instituitur. *f* Filia hæc fuit Mileti, fratrem habens Caunum. Habitarunt verò *g* Miletum *h* Asiæ, quam post quidem Iones illi, qui Athenis cum *i* Neleo profecti erant, tenuerunt, *k* tunc autem Cares eam incolebant,
220 populus frequens, ac vicatim habitans. *l* Caunus hic impotenti correptus amore Byblidis sororis, cùm ea potiri non posset, multa licet mouisset, terram illam deseruit. Qui vbi non comparuit, doloribus plurimis affecta Byblis, paternam & ipsa domum reliquit, & per deserta diu oberrans, atq; ob frustratos amores animo fracta, nexo de zona laqueo, ex nuce seipsam suspendit. Inde flente illa lachrymæ fluxerunt, fonsque hinc enatus, quem Byblida indigenæ nominant. Caunus ipse vagus interim oberrans, in Lyciam tandem peruenit. Illic ipsi Pronoë, vna è Naiadibus, flumine emergens, quæ Byblidi accidissent narrat, vtque amore sit coacta mori. Suadet insuper sibi vt connubio iungatur, quo eius oræ regnum occupet, quod in eam iam collatum fuerat. Ita Caunus è Pronoë Ægialum sustulit, qui & ipse regnum, patre defuncto, tenuit: collectoque populo sparsim habitante, vrbem flumini impositam exædificauit magnam atque opulentam, quam de patris nomine *m* Caunum appellauit.

f. Ita quoque Steph. Byzant. de vrbibus in voce Βύβλος. g. De quo Strabo lib. 14. initio h. Nam & alia Cretica fuit, è qua in hanc cum colonis traductum nomen. Strabo ibid. i. Vide Ælian lib. 8. cap. 5. k. Lego hîc τότε ᾗ. l. Vide Caunius amor, *apud Suid. & in Adag. Parthen. quoque* ἐρωτικῶν *cap. 11. m. Ita quoque Stephanus de vrb. simulq; obserua ibi dici refugientem Caunum à Byblide fuisse adamatum. Quod & Ouidius testari videtur.*

TERTIA. Ad Ionium mare Scheria insula non procul ab Epiro, & Cerauniis montibus sita dicitur. Hæc Phæacas incolas tenuit, qui initio quidem indigenæ fuerunt, imposito huic nationi nomine à quodam eius regionis rege, donec post *n* Corinthiorum pars eo commigrauit, nomenque exinde commutauit, vt *o* Corcyra diceretur, *p* quæ & maris ibidem imperium habuit. Phæace autem insulæ rege mortuo, liberi eius Alcinous & Locrus inter se dissidentes, ita tandem conuenerunt, vt Alcinous quidem Phæacidi imperaret. Locrus verò pretiosas opes mobiles, partemque populi auferens, regione excederet, In Italiam igitur hic adnauigans, à Latino Italorum rege hospitio acceptus est, qui filiam quoque suam Laurinam eidem nuptui dedit. qua etiam ex causa Phæaces Italicos hosce Locrenses in cognatos adsciuerunt. Accidit deinde vt Hercules eadem tempestate elegantes Geryonis boues ex Erythia abigens, in Italiam adueniret, atque à Locro humaniter hospitio exciperetur. Has itaque Latinus boues cùm filiam inuisens fortè aspexisset, cupiditate ductus, & ipse abegit. Qua re cognita, Hercules telo ipsum traiectum occidit, bouesque recepit. Locrus ibi Herculi metuens, ne quid grauius forsitan à Latino pateretur (qui excellente erat & animo, & corpore) mutata veste in hospitis auxilium egressus est. Hercules verò currentem ipsum intuitus, aliumque esse ratus, qui subsidium ferre Latino maturaret, misso iaculo interimit. Vbi tamen postea rem cognouit, amicum luxit, ac iusta illi persoluit, vitaque cùm decessisset, populo apparens, vrbem in Italia condere eodem loco iussit, vbi Locri sepulchrum fuit. Hinc nomen vrbi manet, quæ vel ipso sui nomi-
221 nis vocabulo Locrum honorat. Sic quidem tertia refert narratio. Sed quid ego has ad verbum penè transcribo, cùm multo sint illæ breuius mihi percurrendæ?

n. Lege Strab. lib. 6.
o. Ab Asopi filia huius eiusdem nominis Pausan. Corinth.
p. Ita quoque Thucyd. lib. 1. & in excerpt. ex lib. 7. Strab.

QVARTA narrat de *q* Olyntho oppido, & Strymone Thracum rege: quo item nomine fluuius ille appellatus, qui olim Eoneus dicebatur. Huic tres referuntur nati esse filij, Brangas, Rhesus, & Olynthus. In his Rhesus, pro Priamo ad Ilium militans, Dio-

q. Olynthus Thraciæ ciuitas apud Sithoniam Macedoniæ, ab Olyntho Herculis filio. Steph. Byzant.

CONON.

Diomedis manu cæsus occubuit. Olynthus vltrò cum leone in venatione congressus periit, quem Brangas frater infelicem casum vehementer deplorans, eodem, quo cecidit loco sepeliendum curauit. In Sithoniam verò delatus ipse, vrbem ibi condidit, felicem sanè ac magnam, quam Olynthum pueri de nomine nuncupauit.

QVINTA *a* de Rhegino quodam, & Eunomo Locrensi citharœdis. Refert hos venisse *b* Delphos: Rheginos autem atque Locrenses flumine, cui nomen Alex, separari: & illos quidem mutas, Locrenses verò vocales habere cicadas. Cum Rhegino item contendentem Eunomum, cicadæ cantantis auxilio vicisse aduersarium. Cùm enim septem fidibus cithara esset instructa, vnáque chordarum rupta dissiluisset, citharæ aduolans cicada reliquum cantus suppleuit.

a Aristonem hunc Rheginum citharœdum fuisse appellatum, leges cum fabula hac tota apud Strabon. lib. 6. sub finem Italiæ. Pausan. Eliac. Phocide.

Et apud Antigonum mirab. narrat. 1. Vide & Clem. Alexand. ipso mox initio Protrept. & lib. 4. Epigr. Græc. poster. atq; Adagia. b. Certamen apud Delphos antiquitus fuisse citharœdorum, testis Strabo lib. 9. in Phocide.

SCHOLION.

VSVS est hac fabula Photius in quadam sua epistola ad Ioannem Patricium, exercitus in Græcia Ducem, quam si hîc tibi apposuero, non ingratum fore putaui.

Eunomus, vt aiunt, Locrius de cantu gloriabatur. Et mulcebat sanè, oblectabatq; auditorem. Accidit autem, vt chordarum eius vnâ [inter canendum] fractâ, cicada mox citharæ iugo insidens, ruptæ chordæ sonum suppleret. quare potuit Eunomus iterum, vt antea, suauiter canere. At verò tu, si iam nobis pro cicada & peregrino cantu, abruptum quo nescio pacto, amicitiæ tuæ neruum denuò restitutum intenderis: fortassis ad pristinam integritatem vita nostra reuocata, optimoq; concentu repetito, suaue aliquod atque iucundum melos de hac Tragœdia in felicitatem versa, concinet. Quin & pro citharœdo Eunomo cum cicada cantatrice, veteris fabulæ figmento, Dei Patriarcha, diuinusq; eius ac laudandus amicus, magnum satis exemplum c celebreq; dictum posteris dabunt.

SEXTA narratio de Mopso. *d* Mantus hic atque Apollinis F. matre extincta, pro sorte velut hæreditaria Clarium Apollinis oraculum obtinet. Eadem autem tempestate Calchas Colophonem venit, qua Mopsus oraculum tenens vacinabatur, post Troiæ excidium errando iactatus. Cùm igitur diu multumque inter se contenderent, Amphimachus tandem Lyciorum rex litem diremit. Mopsus enim ad bellum exeuntem prohibuit, victum iri denuntians: Calchas contra victoriam pollicens, ad exeundum hortabatur. At victo deinde Amphimacho, Mopsus maiori est honore affectus, Calchas seipsum occidit.

SEPTIMA, refert Philammonem Philonidis filium, eius quæ Bosporo & Cleobœa in Atticæ Thorico nata est, excellenti corporis pulchritudine fuisse. Nympharum itaque *e* vnam adolescentis amore captam, vterum etiam ex illo gestasse, ac præ verecundia è Peloponneso digressam, & littori [aduerso] appulsam *f* Thamyrin peperisse. Qui cùm ex Ephebis excessit, eam est fidibus canendo laudem consecutus, vt regem eum sibi, tametsi peregrinus esset, Scythæ crearint. Cantu verò cum ipsis Musis contendens, præmiisque victori propositis, illi quidem Musarum coniugium: Musis verò, quod eius cumque delegissent; canendo superatus, *g* oculorum luminibus orbatus est.

OCTAVA, de Proteo Ægyptio vate narrat, cuius filia Theonoë Canobi (is *h* Menelai illius Troiani nauclerus erat) amore capta, voto frustratur. Addit quomodo Canobus formosus adolescens, abeuntibus ex Ægypto, qui ad eam appulerunt, Mene- 222
lao atque Helena, à *i* vipera morsus, tibia tabefacta, post non diu interierit, & à Menelao atque Helena, in Ægypto sepultus sit: vbi nunc quoque cognominis ei ciuitas condita est. Quin & vltimum Nili fluminis ostiorum *Canobus*, vel *Canobicum* à Nauclero illo nomen trahit.

NONA, de *k* Semiramide narratio est. Hanc non vxorem, vt alij prodiderunt, sed filiam fuisse Nini tradit: & vt breuiter dicam, quæcunque alij *l* Attosæ Assyriæ attribuunt, hic ad Semiramidem omnia retulit: haud scio, an quia duobus eam nominibus appellatam censuit: an eorum quæ de Semiramide narrantur, peritior non fuerit. Refert item Semiramidem clam primum, & ignaram cum filio suo concubuisse: sed deinde cognita re, viri etiam loco publicè habuisse. Ex eo itaque tempore, quod prius execrandum habebatur, Medis ac Persis ius fasque visum, *m* matribus commisceri.

DECI-

c. παροιμίαν. d. Emendo Μαντὼς. Strab. lib. 14 Cilic. extrem. Vide quoq; eiusdem Ioniam extrem. lib. 13. & Hesiodum, Lycoph. aliosq;. e. Argiopam quidam dixere cum Apollod. lib. 1. f. Vide Eustath. in Hom. Il. B. Lil. Gyrald. Dial. 2. Natal. Comit. Mythol. & Diod. Sicul. lib. 3. cap. 5. g. Apud Eustath. etiam loquendi facultate priuatus legitur. h. Strabo lib. 17. Ægypto. i. Lege Nicand. Theriac. in Hæmorrhoo, à quo ipse percussum Canobum refert, Helenamq; propterea huic serpenti lumbos fregisse. Nicādri narrationem exhibet Ælian. lib. 14. de animal. cap. 13. k. Iustinus lib. 1. Diod. Sicul. lib. 2. Herod. Ælianus, aliiq; de ea pluribus. l. Herodotus forte & Ælianus, cum multis historicis.

m. Non matres quidem vxores ducunt Persæ: sed à genetricibus abstinentes, cum nouercis etiamnum consuetudinem habent, vt narrant Persicarum rerum periti. Codd. m. ss. hic ad marg.

DECIMA narratio: *a* Oetho Neptuni & Offæ filius, Cherronesi Thraciæ rex, filiam ex Mendeide Nympha sustulit Pallenen: quam cùm multi ambirent, præmium ei positum est, qui Oethonem pugnando superasset, vt & filia, & regno potiretur. Igitur interfecti pro nuptiis hisce certantes, Merops Anthemusiæ, & Peripheres Mygdoniæ reges. Hinc decretum ab Oethone, ne secum amplius, sed inter se proci dimicarent, idemque victori prœmium fore. Depugnarunt ergo Dryas & Clitus, cæsusque Pallenes fraude Dryas. Id vbi resciuit Oethon, pœnas Pallene morte dedisset, nisi Venus nocte ciues omnes appellans, puellam morti eripuisset. Parente verò fatis extincto, Pallene & Clitus regnum adepti, & à Pallene *b* regio nomen est mutuata.

XI. De Herculis sacrificio commemorat, quòd *c* Lindij cum execratione ipsi immolant, vtque originem hoc ab aratore quodam Lindio duxerit: qui, cùm Hercules alimenta pro Hyllo puero postularet (quem admodum adhuc iuuenem in via sibi adiunxerat) non tantùm cibum non præbuerit, sed etiam conuitiis incesserit. Qua Hercules indignatus re, alterum boum eius mactans, cœpit ipse epulari, & puero porrigere: agricola interim eminus ei imprecante. Verùm Hercules imprecationes irridens, nunquam se suauiores affirmabat gustasse epulas, quàm quæ imprecationibus conditæ fuissent.

XII. Quædam continet de *d* Troë Erichthonij filio, & Dardani nepote, qui in regione Idæ [monti] vicina regnauit: genuitque ex Callirrhoë Scamandri filia Ilum (à quo Ilium nominatum) & Assaracum, & Ganymedem, quem Iuppiter rapuit. Assa-
221 racus hic vnà cum patre Dardaniæ imperauit, quæ erat Troum regia. Ilus autem Ilium exædificauit, vicitque pugna regem Bebrycum, cui Byzæ nomen, & Ilium in immensum auxit.

XIII. Refert de Æthilla, quæ filia Laomedontis, & Priami soror fuit. Hanc Protesilaus cum aliis captiuis ex Ilio nauibus auehens, Mendem inter & Sciônem post varias tempestates vix naues appellit: cumque aquatum Protesilaus cum suis omnibus longius à littore ad interiora regionis loca procurreret, tum inter cetera Æthilla reliquas allocuta captiuas: Si, inquit, cum Græcis in Græciam abducimur, aurea nobis, quæ ad Troiam pertulimus aduersa, videantur. *e* Persuasit itaque nauibus ignes immittere. Hinc vel inuiti cum ipsis Græci in eadem illa regione remanent, vrbemque Scionem ibi conditam vna habuerunt.

XIV. Est de Endymione, qui *f* Aëthno Iouis filio, & Protogeneia Deucalionis filia natus, binos suscepit liberos, *g* Eurypylen, & Ætolum. Hic è Peloponneso patria ditione *h* excedens, in oppositam regionem cum sequentium turba, *i* pulsis Curetibus, commigrauit: & pro Curetide, Ætolida nominari fecit. Eurypyles verò, & Neptuni filius *k* Elis, mortuo auo materno *l* Endymione, regnum suscepit, conditamq; ab Endymione vrbem, Elim nominauit.

XV. *m* De Pheneatensibus, & Cerere, atque Proserpina, quam Pluto raptam matre inscia ad infera regna abduxit, vtque Pheneatensibus Ceres, quòd ipsi locum ostendissent, qua descenderetur (erat is hiatus in *n* Cylina) cùm alia bona sit largita, tùm quòd nunquam permissura esset, vt centum Pheneatenses in bello caderent.

o XVI. De Promacho & Leucocoma Gnossiis: vrbs autem Cretæ *p* Gnossus est. Quomodo Promachus, pulchrum Leucocomam adolescentem adamarit: & quomodo labores atque certamina illi magna, & periculorum plena proposuerit, quæ omnia Promachus potiundi spe superarit. Qui vbi ne per hæc quidem voti compos euasit, Leucocomam vicissim molestia affecit, quando vltimum suum præmium (galea autem erat fama celebrata) alteri cuidam pulchro iuueni, Leucocoma spectante, imposuit. Hinc enim zelotypia victus hic, ferro se ipse interemit.

XVII. Dicæus & Syleus fratres, Neptuni filij, ad Peleum Thessaliæ montem habitabant. In his *q* Dicæus quidem erat, quod nomen quoq; præfert, iustus: Syleum verò *r* iniuriam aliis inferentem Hercules interfecit. A Dicæo deinde hospitio exceptus, & amore *s* filiæ Sylei, quam apud illum educari viderat, captus, vxorem eam duxit. Illa interim peregrè agentis Herculis desiderio amoreque saucia, interiit. Ibi Hercules cùm re-

Qui numerus, vt & sequês, typothetæ errore malè repetitur.

a. Steph. Byz. an. voce Pallene Σίθωνα vocat, Parthen. Σίθονα cap. τ. ἐρωτικῶν, vbi hanc fabul. fusius paulò refert.

b. De qua in Excerpt. ex fine lib. 7. Strab.

c. Consule Girald. syntag. 10. hist. Deorum, vel potius Lactantij lib. 1. Institut. extrem. cuius & in Adagiis habes descripta verba, ad illud: Λίνδιον τλὼ θυσίαν.

d. Vide Diodori Siculi cap. 12. lib. 4. & Apollod. lib. 3. Bibliot.

e. Stephan. Byzant. eadem in Σκιώνη.

f. Pausan. lib. 1. Eliac. & Apollodor. in Biblioth. Aëtlium *vocant.*

g. Pausan. Eurycyden.

h. Steph. à Salmoneo Pissa pulsum refert in Ætol. Lege & Pausan. sup.

i. Strabo lib. X.

k. Pausan. Eleüs.

l. Pausan. Eustath.

m. Steph. Pheneum *in Arcadia ponit, & quidem sub Cyllene monte.*

n. Cyllenem Arcadiæ montem ex Strab. & Stephan. intelligo: apud quem Stygis aquæ, Eustath. & aliis.

o. Attingere videntur hanc fabulam Strabo lib. 10. ex Theophrasto de amore, & Plut. ἐρωτικῷ: apud quos Euxynthetus pro hoc Promacho inducitur. *p Minois regia Hom. & aliis. Vide Strab. sup.* *q. Dicæam Thraciæ vrbem ab hoc nomen traxisse. Steph. tradit in ea voce.* *r Peregrinos per Aulidem iter facientes. terram fodere cõpulisse refert Apollod. lib. 2. Bibliot.* *s. Xenodicen tamen Sylei filiam vnà cum patre occisam scribit Apollod. sup.*

cùm recens mortuæ funeri forte rediens interuenisset, in ignem vna cremandum se 222
coniecisset, nisi qui aderant exequiis, ægrè tandem dissuadendo, prohibuissent. Vicini porrò, Hercule iam profecto, puellæ sepulchrum ædificio cinxerunt, ac pro monumento fanum Herculis effecerunt.

XIIX. Locri pugnantes, quòd gentis eiusdem Aiax fuerit, in acie instructa vacuum illi locum relinquere solent, perinde ac si in eo ordine constitisset. Ita ergo cùm ordinati starent in eo prœlio quod ipsis cum Crotoniatis fuit, voluit Autoleon Crotoniates per vacuam illam partem erumpere, hostesque cingere. Verùm à spectro vulneratus in femore, fugit atque contabescere cœpit, donec ex oraculo in insulam Ponti Achilleûm, (quæ Istrum prænternauiganti supra Tauricam sita est) delatus, cum alios ibi heroas, tum verò maximè Aiacis Locrensis manes placando, sanatus est. Decedenti autem inde Helena negotium dedit, *a* Stesichoro vt nuntiaret, si oculos aspectumque amaret, palinodiam eorum caneret, quæ in se conscripsisset. Stesichorus igitur confestim hymnos in Helenæ laudem composuit, oculorumque lumen recuperauit.

XIX. *b* Psamathe Crotopi filia ex Apolline grauida peperit, patremque verita infantem exposuit, Lini nomine indito. Pastor repertum pro suo educauit, sed gregis canes infantem forte lacerarunt. Illa verò cum dolore ex eo valde commoueretur, deprehenditur à patre, qui corruptam eam, & falsò in Apollinem vitium referre arbitratus, capitis damnat. Quare Apollo, ob amatæ cædem ira commotus, peste Argiuos vexauit, consultusque de auerruncando malo, Psamathen, & Linum placandos respondit. Illi verò præter ceteros honores illis exhibitos, fœminas etiam cum virginibus ad Linum deplorandum miserunt. quæ cùm deplorationes obtestationibus miscerent, non illorum solùm, sed sua etiam infortunia deplorabant. Adeò autem decenter Linum illæ luxerunt, vt ex eo *c* à Poëtis, qui deinceps secuti sunt, in omni penè lamentationum genere Linus decantatus inseratur. Quin & mensem *d* *Arneum* appellarunt, quòd inter agnos Linus educatus fuisset. Immò sacrificium eidem, festumque diem, *Arnida* vtrumque nominatum, instituerunt, mactantes eo die, quotquot vspiam reperire canes potuissent. At ne sic quidem cessauit malum, donec *e* Crotopus ipse Argos ex oraculo reliquit, conditamque vrbem in Megaride Tripodiscium nomine inhabitauit.

VICESIMA. Theoclus Chalcidensis captus à Bisaltis (Thraciæ hi populi sunt, ex aduersum Pallenes habentes) *f* Chalcidenses occultè accersens, Bisaltas prodidit. Turbarunt itaque primum illi subita sua irruptione Bisaltas, post etiam intra mœnia compulsos, & Bucoli ac Doli apud eos captiuorum opera vrbem capientes, Bisaltas eiiciunt. Bucolum tamen proditorem rupta fide iam data cùm occidissent, diuina pro-
pterea in eos ira irruit, donec ex oraculo pulchrum Bucolo illi monumentum ponen- 223
tes, & tanquam heroi sacrificantes, malum tandem auerterunt.

XXI. *g* Dardanus & Iason Iouis erant filij ex Electra Atlantis filia, habitabantque Samothraciam insulam. Verùm Iason *h* apparens Cereris spectrum fœdare stupro conatus, fulmine ictus interiit. Dardanus autem fratris exemplo conterritus, in oppositam terram, vbi agri multi, monsque Ida fuit, ratibus (nondum enim nauigiorum vsus erat) profectus est. Ea verò tempestate regionem illam tenebat Teucer Scamandri fluminis, & nymphæ [*i* Idææ] filius: à quo Teucri incolæ dicti, & Teucria regio. Cum illo Dardanus sermone habito dimidiam regionis partem accipit: vrbemque, vbi ratibus appulsus exscenderat, Dardaniam nomine, ædificauit. Teucro deinde vita functo, omnis ea ora in Dardani ditionem concessit.

XXII. Cretensi puero *k* tanquam pro amasio datus est draconis fœtus. Hunc eò vsque educauit ille, studioseque curauit, dum grandior factus metum etiam incolis iniiceret. Coëgerunt itaque puerum in solitudinem draconem deferre. Et paruit ille, multum plorans. Tandem verò cùm ad venationem aliquando adolescens egressus in latrones incidisset, opemque inclamasset: agnita voce draco, & corporibus sese implicans, prædones occidit, atque adolescentem, veteris signa necessitudinis ostendens, periculo eripuit.

XXIII. Alexandri seu Paridis & *l* Oenones (quam vxorem priusquam Helenam

a. *Vide Isocratis encomion Helenæ, Suid. & Gyrald. hist. poët. Dion. Chrysost. orat XI. & alios. Falsò autē hanc narrationem referre vult Ptolom. Hephæst. inf. pag. 248.*

b. *Narrationem hanc cum Pausan. in Attic. comparare pretium operæ fuerit.*

c. *Quod præter Homerū etiam Hesiodus docet, apud Eustat. ad vers. 570. Iliad. Σ. Vbi plura, de Lino, deque appellato ab eo carmine, quod & Αἴλινον est nominatum. Hesychius quoque Λίνον ᾠδῆς ὄνομα καὶ μέρ τινας ἀπὸ τοῦ κλωσοῦ λίνου, notauit. Vide & Thes. ling. Græcæ H. Steph.*

d. *Eustath. quoque teste.*

e *Pausan. Corœbo hæc tribuit.*

f. *Lego Χαλκιδεῖς.*

g. *Lege Steph. voce Dardanus, & Strab. lib. 7. extremo de Samothrace. Apollod. quoque lib. 3. ex quo hæc penè ad verbum descripta narratio: vbi & Iasion, legi obseruādum puto.*

h. *Φάσμα.*

i. *Id nymphæ nomen, quod hinc fortè fugerat, ex Apollodoro, & Diod. Siculo lib. 4. reuocare visum.* *k* *Refert hanc etiam Ælianus Variæ hist. lib. 13. cap. 46.* *l* *Lege Parthen. ἐρωτικῶν cap. 4. & 34. & Lycophron. Cassan. eiusque interpp.*

lenam raperet, domum duxerat) filius fuit Corythus, pulchritudine patrem superans. Hunc mater ad Helenam misit, cùm vt Alexandrum ad zelotypiam prouocaret, tum vt Helenæ malum machinaretur. Vt ergo Corythus Helenæ familiarior esse cœpit, superueniens aliquando in thalamum Alexander, & cum Helena filium sedentem conspicatus, ira incensus, suspectum gnatum occidit. Oenone & ob hanc iniuriam, & ob filij interitum, multa Alexandro imprecata, hoc insuper adiecit (vt erat *a* vaticinandi perita, *b* legendarumque herbarum gnara) vulneratum eum aliquando ab Achiuis, neque medelam reperientem, se etiam obsecraturum, atque ita domum discessit. *c* Post igitur Paris in pugna pro Troia aduersus Achiuos à Philoctete vulneratus, grauiterque saucius, ad Idam curru vehebatur, præmissoque nuntio, Oenonem deprecatus est. Hæc contumeliosè valde nuntio reiecto, ad Helenam ire Paridem per conuitium iussit. Ille interim per viam ex vulnere diem clausit extremum. Antequam tamen de illius interitu quidquam Oenone inaudisset, pœnitentia graui ducta est, herbisque lectis, curriculo festinabat præuertere. At vbi mortuum esse iam, & quidem
224 ab ea necatum, nuntius retulit: hunc primum lapide in caput impacto, ob illatam [exprobrando] iniuriam occidit: cadauer verò Paridis amplexa, & communem vtriusque fortunam diu questa, zona se ipsam strangulauit.

a. A Rhea edocta, vt vult Apollod. lib. 3. vbi & plura de his.
b. Dono Apollinis, vt ipsa sua docet epistola ad Paridem apud Ouid. in fin.
c. Hæc Q. Calaber posteriore parte libri sui X. paulò aliter describit: Vult enim fato decretum fuisse, vt nonnisi ab Oenone Paris curari posset, & ipsam se in rogum mariti coniecisse, &c.

XXIV. In Bœotiæ ciuitate Thespeia, quæ non longè ab Helicone sita est, puer natus Narcissus, pulcer admodum, sed amoris amatorumque contemptor. Quare alij quidem *d* despondere animum amantes cœperunt: Aminiasque tantùm assiduus erat, & pertinax precator. At cum neque hunc audiret ille, sed gladium insuper mitteret, se ipse pro Narcisci foribus occidit, Deum vehementer precatus, vltor sibi vt fieret. *e* Narcissus igitur vultum aliquando suuum contemplatus, formæque simulacrum in aqua fontis apparens, & solus & primus incipit cæco sui amore flagrare. Ergo consilij tandem inops, & iustas sese dare pœnas arbitratus, quod Aminiam amatorem iniuria læsisset, mortem sibi consciuit. Ex eo, responso dato, vt Amor magis honoraretur, colereturque, præter communem cultum, priuatim quoque sacrificare decreuerunt. Ea autem incolarum *f* opinio est, primum ex illa terra exstitisse Narcissum florem, in quam effusus Narcissi sanguis fuisset.

d. Sequor τὸ ἀπηγόρευσαν.
e. Pausan. Bœotic. legendus, & Ouid. Metam. 3.
f. Sed vana, vt docet Pausan. Bœotic.

XXV. Minos Iouis & Europæ filius Cretam rex tenuit, *g* Dœdalumque quæsiturus classe instructa nauigauit in Sicaniam (quæ hodie *Sicilia* dicitur) vbi à Cocali oræ illius regis filiabus est interfectus. Natio hinc Cretensium, regis sui cædem vltura, bellum aduersus Siculos suscepit. Sed victi Cretes cùm domum redeunt, *h* ad Iapygas sunt tempestate delati: ibique tum sedes fixerunt, Iapyges pro Cretensibus facti. Post, horum pars quædam per seditionem inde expulsa, oraculi responsum illud consulentes acceperunt, vbi quis ipsis terram & aquam præberet, ibi vt habitarent. atque ita Bottiæorum terram incoluerunt. Ibi enim pueri panis ceterorumque condimentornm varia genera per ludum & iocum ex luto fingentes, petentibus ipsis panis loco distribuerunt luteos panes: & illi impletum esse oraculum interpretati, sedem à Macedonum rege postulantes, Bottiæorum oram habitandam acceperunt, & Cretensium nomen iam tertio cum Bottiæorum commutantes, portio nunc sunt Macedonum.

g. Lege Pausan. Achaic. initio.
h. Vide Strab. lib. 6.

XXVI. Narrat Apollinis spectrum, cui *i* Carno nomen, Dorienses sequi solitum, ab *k* Hippota quodam è stirpe Herculis tum esse interfectum, cum in Peloponnesum Heraclidæ redirent. Cùm ergo propterea peste grauiter laborarent, oraculo accepto è castris Hippoten expulerunt. Erat autem spectrum hoc Doriensibus vatis loco. Et Heraclidæ quidem tum in Peloponnesum traiecerunt: Hippotes verò ille oberrans, filium genuit, cui ex re *l* Aletæ nomen dedit. *m* Hic vbi ad ætatem virilem peruenit, Dorici populi parte collecta, pulsisque Sisyphidis, qui tum Corinthi reges erant, cum ipsorum sociis Ionibus, vrbem illam denuò incolis replet,
225 pergebatque aduersus Atticam, cum oraculi responsum eidem datum, victorem fore, si ab Atheniensium rege abstineret. Hoc oraculo ab Atheniensibus cognito, Codro septuagenario persuadent, libens se pro patria vt deuoueat. Ille veste mutata, quasi lignatorum vnus esset, à Doriensi quodam interficitur. Dorienses re postea cognita, de victoria desperantes, cum Atheniensibus pacis fœdera inierunt.

i. Hæc de Carno aliter aliquanto refert Pausan. l. in Laconic.
k. Quem Phylantis F. facit Pausan. cum Apollod. lib. 2. Biblioth. qui hanc ad Naupactum patratam cædem tradit.
l. Quasi Erronem *à parentis erroribus dixeris.*
m. Pausan. init. Corinthiac.

CONON.

XXVII. Refert de rebus Deucalionis, qui in Phthiotide regnauit, deque Græciæ inundatione eius temporibus: ac de Hellene filio eius (quidam Iouis esse dicunt) qui & Deucaleone mortuo in regno successit, habuitque filios tres. Ex his Æolum natu maximum, meritò voluit eius regionis sceptrum tenere, cui ipsemet antea imperauerat, quamque Asopo, & Enipeo fluuiis disterminauerat. Atque hinc Æolicum genus deriuatur. Alter deinde Dorus, accepta à parente populi parte, coloniam alio traduxit, conditque has ad Parnassi montis radicem vrbes, Bœum, Ctinium, & Erineum. Ab hoc Dores dicti. *a* Natu denique minimus cum Athenas peruenit, *b* Atticæ quam vocant tetrapolim ædificauit, duxitque vxorem Creusam Erechthei filiam, è qua Achæum & *c* Iona sustulit. Achæus hic, cum cædem imprudens patrasset, pulsus, in Peloponnesum venit, conditque Achaiam tetrapolim. A quo etiam Achæi originem ducunt. Ion verò, mortuo auo materno Erechtheo, cum virtutis, tum reliquæ dignitatis ergo creatus rex, Atheniensibus imperauit. Vnde & Iones appellari cœperunt Athenienses, omnisque adeò regio Ionia dicta.

a. Strabo lib. 8. initio Achaiæ, Xuthum *nominat, vbi hanc leges historiam.*
b. Oenoën, Probalinthum, Tricorythum, & Marathôna, vt refert Steph. & Strabo sup.
c. Steph. in Ionia *facit eum ex Atheniens. opinione Apollinis, & Creusæ F.*

XXIIX. Tennes & Hemithea liberi erant Cygni regis *d* Troadis. Cygnus autem mortua coniuge duxit *e* alteram, quæ insano Tennæ priuigni amore capta, cùm potiri non posset, suum crimen falsò illi imponens accusauit. Parens igitur indicta caussa Tennem filium arculæ inclusit, quin & vna Hemitheam, fratris infortunio immodicè dolentem, atque ita mari commisit. Hæc arcula in insulam quandam delata, atque ab incolis sublata est, & totius regionis imperio potiuntur Tennes atque Hemithea: ipsa verò insula Tenedos pro Leucophryctici cœpta. Cygnus postea facti pœnitens, & ad insulam profectus, filium precabatur è naui, præteritarum rerum vt obliuisceretur. Ille autem, ne ad insulam appelleret parens, securim arripiens nauis retinacula dissecuit. Vnde dici cœptum in omni abrupto atque præciso negotio, Tennæ *f* bipennem fuisse adhibitam.

d. Strabo lib. 13. Colonarum hūc regem facit, in Troade tamen. Vide Lycophr. interp. & Seruium, ac Pausan. in Phocicis. Diodor. quoq; Sicul. extremo lib. 5.
e. Philonomen vocat Steph. in Tenedos: *quem fusius hæc tractantem lege, & Adag. opus. f. Suidas etiam* Τενέδιος ἄνθρωπος, *&* Τενέδιος ξυνήγορος παροιμιώδως *dici refert.*

XXIX. Magnetes, qui Magnesiam Asiæ nunc incolunt, antea ad Peneum flumen, montemque Pelium habitarunt, & aduersus Troiam ductu atque auspiciis Prothoi militantes, Magnetes item dicti sunt. Ille postea hos, decimam Troia reportantes, Delphis ex voto collocauit. Post tamen relicto fano, nauibusque conscensis, in Cretam transmiserunt. Inde quoque vi repulsi Cretam deserunt, & in Asiam ad- 226
nauigantes, malis afflictam nuper conditam Ioniam atque Æolidem liberant, pugnantes vnà cum his aduersus eos, qui mala illa inferebant. Hinc denique eodem quo nunc sunt loco perueniunt, vrbemque condunt, quam veteri de nomine patriæ *Magnesiam* item nuncuparunt.

TRICESIMA de *g* Pithenio Apolloniate, qui oues Soli sacras pascens, cùm sua incuria sexaginta de grege oues lupi discerpsissent, oculis à ciuibus est orbatus, quare tellus, irato Deo, fructus Apolloniatis non protulit, donec astu, & suburbanis prædiis duobus Pithenium placantes, & vna insuper domo, quam ipsemet elegisset, sterilitatem effugerunt. Erat autem Pithenius illustris genere, sicut & quotquot alij eius successores sacrarum curam ouium gesserunt. Ipsa verò *h* Apollonia Græca ciuitas est in Illyrica regione mari adiacens, quam *i* Lous fluuius, qui in Ionium mare exit, mediam diuidit.

g. Euenium nominat Herodot. Calliope sub fin. vbi integra hæc narratio legitur.
h. De qua Strabo lib. 7. in Illyryde.
i. Aôus, Strab. & Liu.

XXXI. *k* Tereus, Thracum rex, eorum qui ad Dauliam, ceteramque Phocida pertinent, vxorem duxit Procnen, Pandionis Athenarum regis filiam. Hic postquam insano captus amore, per vim constuprauit inuitam Philomelam, Procnes sororem, linguam quoque eius exsecuit, veritus nimirum ne factum proderet. At illa peplum texens, dolorem ei suum filis inscripsit. Procne, re cognita, & facinus vlcisci cupiens, filium *l* marito suum epulandum in cœna apposuit. Tum Tereus, vbi vel ex ipsa Procne execrandum conuiuium didicit, & hanc, & sororem veluti facti consciam, gladio percussurus insequitur. Illis verò per fabulam inde sublatis, Procne quidem in *m* lusciniam, Philomela verò in hirundinem vertitur, canuntque perpetuò suas illas calamitates. Sed & Tereus in vpupam auem, vt fabulæ referunt, mutatus: aiuntque hos, ne aues quidem factos, iram deposuisse, quando vpupæ perpetuò hirundines atque luscinias insectantur.

k. Pausan. in Atticis, & Mythologi omnes. Vide quoque Ælian. variæ hist. lib. 12. cap. 20.
l. Ityn.
m. Cum hoc sentit Aristoph. in auibus, Apollod. lib. 3. Biblioth. & alii plures.

XXXII. De

XXXII. De *a* Europa *b* Phœnicis filia è conspectu sublata, vtque filios pa-
ter ad sororem inuestigandam dimiserit. In his etiam Cadmus fuit, qui cum vnà &
Proteus, Busiridis tyrannidem veritus, ex Ægypto traiicit. Addit quomodo post varios
errores nihil inuenientes, in Pallenam venerint, vtque Proteus, hospitalibus muneri-
bus Clito oblatis, amicitiaque inita (erat Clitus hic, rex prudens & iustus Sithónum
227 Thraciæ populorum) filiam eius Chrysonoën vxorem duxerit. Bisaltis deinde patria
sua eo bello pulsis, quod ipsis à Clito & Proteo illatum est, regioni illi Proteus impe-
rauit, genuitque patris longè dissimiles liberos, crudeles admodum atque iniustos, qui
post ab Hercule, quòd improbos valde odisset, occisi sunt. Et parens ipse tumulum
suis effodit, Herculemque cæde pollutum expiauit.

a. Vide Nat. Comit. & ceteros Mythologos.
b. Apollodorus lib. 3. Biblioth. init. Agenoris fuisse mauult: vbi & alia quædam aliter quā hîc narrata legas.

XXXIII. Democlus Delphus filium genuit insigni forma, cui *c Smicro* no-
men, nauigauitque Miletum ad consulendum oraculum, ducto secum filio annorum
tredecim: quem, nimis festinato nauigandi studio, atque imprudens, ibi reliquit. In-
uentum itaque tristem Smicrum, caprarius quidam, Eritharsi filius, ad patrem adducit:
qui non secus atque suum filium, cognita pueri & conditione & stirpe, honestè eum
apud se habuit. Narrat & de Cycno cum duobus filiis capto, deque contentione, ac
de Leucotheæ spectro. Quomodo hæc pueris dixerit, Milesios vt admonerent, ipsam
honorandam, & puerorum certamen gymnicum ipsi exhibendum: lætari enim se pue-
rorum contentione. Addit etiam, vt Smicrus, clari cuiusdam apud Milesios viri filiam
vxorem duxerit, quæ pariens secundùm quietem videre visa sit, Solem per os ipsam
subire, & per ventrem atque verenda egredi. Quod visum bonum esse omen vates in-
terpretati, peperit illa filium, Branchumque à somnio nominauit, eò quòd per fauces
ex ipsa Sol *d* egressus esset. Hic mortalium formosissimus puer, ab Apolline est ada-
matus, cùm oues pascentem reperisset. Vbi & ara *Apollinis amantis* consecrata. Bran-
chus verò, Apollinis dono vaticinandi arte donatus, Didymis oracula reddidit, ho-
dieqne, inter omnia, quæ nouimus, Græca oracula, *e* Branchidarum oraculum post
Delphicum maximum prædicatur.

c. Simerum vocat Lactantius ad vers. 198. lib. 8 Thebaid. Stat. Papin. Vbi plura ex Varrone.
d. εἰσῆλθε *potius legendum videtur.*
e. De quo Strabo, & Pausan. non semel.

XXXIV. Paride mortuo, Helenus & Deiphobus Priami filij super Helenæ
nuptiis contenderunt, vicitque per vim & potentium opem Deiphobus, ætate licet
minor. Helenus ergo iniuriæ impatiens, in Idam secedens otium egit: vbi Calchantis
suasu, qui Troiam obsidebant Græci ex insidiis eum capiunt. Ille partim minis, partim
donis, vel potius odio Troiæ, Græcis indicauit, ligneo equo Troiam capiendam, fato
esse designatum. Immò & hoc denique, cùm Achiui cœpissent *f* cœlo delapsum illud
Mineruæ *g* Palladium, quod inter multa erat minimum. Igitur missi ad Palladium
furto auferendum, Diomedes & Vlysses: euaditque in murum per Vlyssis humeros
conscendens Diomedes, neque tamen manus tendentem socium attraxit, sed ad Palla-
228 dium abiit, eoque ablato, ad Vlyssem reuertit. Ita cùm per plana redirent, interro-
ganti singulatim omnia Vlyssi, hominis astutiam non ignorans, respondit, non quod
Helenus Palladium indicasset se accepisse: sed pro eo aliud quoddam. Verùm moto
forte fortuna Palladio, agnouit Vlysses illud ipsum esse. Quare à tergo se statuens
Diomedis, interfecturus illum, gladium strinxit, quò ipsemet Achiuis Palladium ad-
ferret. At dum plagam inflicturus esset, vidit Diomedes, splendente tum forte Luna,
ensis vibrati lucem. Ita Vlysses à cæde abstinuit, stringente vicissim gladium Diomede,
qui & timiditatem illi exprobrans, & gladij lamina, quod antecedere nollet, humeros
verberans, eundem ante se egit. Vnde *h* prouerbium natum: *Diomedeia necessitas.* ad-
hiberi solitum in eo, qni aliquid faciat inuitus.

f. Διοπετές. *De qua voce lege Suidam.*
g. Vide Suid. & interp Virg. Apollod. item lib. 3. Biblioth. ac Dictyn Cretens. lib. 5. init.
h. Quod ipsum alia etiam ratione adfert Suidas.

XXXV. Duos inducit pastores ad Lyssum Ephesini agri montem pascentes:
qui apum examen in profundo quodam atq; ad descendendum perdifficili antro cùm
vidissent, alter sportulam ad descendendum ingressus est, alter eam è fune suspensam
demittebat. Cùm autem qui descenderat, mellis atque auri ingentem copiam repéris-
set, impositum sportulæ onus tertiò attrahere sursum iussit. Auro dein deficiente, se-
ipsum deinceps sportam ingredi acclamauit. At postquam insidiarum ipsi suspicio
cum verbo illo in mentem venit, lapidem pro se sportæ imposuit, iussitque attrahere.
Alter itaque, vt iam penè ad oram vsque speluncæ onus attraxit, ratus se socium occi-
dere, confestim per præcipitium quoddam sportam præcipitauit, auroque humi de-
fosso, verisimiles de pastore qui desiderabatur, caussas interrogantibus commentus est.

CONON.

Hinc cùm alter ille in ſpelunca paſtor nullam ſalutis viam reperiret, Apollo in ſomnis iuſſit, vt acuto lapide ſibi corpore lacerato, quietus iaceret. Paruit ille monenti, & vultures tanquam ad cadauer aduolantes, vnguesque alij comæ, alij veſtibus infigentes, in ſublime hominem ſuſtulerunt, auexeruntque illæſum in ſubiectam vallem. Inde profectus in curiam, cuncta magiſtratui expoſuit. Quare Epheſij inſidiatorem illum conuictum, aurumque defoſſum vel inuitum oſtendere coactum [pro meritis] multarunt: iniuria verò affecto, auri dimidium attribuentes, alterum dimidium Apollini ac Dianæ obtulerunt. Seruatus ergo paſtor ille, auroque donatus, ad ſummas peruenit diuitias, & aram in ſummo montis vertice Apollini, *a Vulturii* nomine, in rei geſtæ memoriam ſempiternam dedicauit.

a. Γυπαιέως.

XXXVI. *b* Philonomus Lacedæmonius, Sparta Dorienſibus prodita, Amyclas mercedis loco accepit, in eamque ex Imbro atque Lemno incolas coëgit. Qui cùm tertia dein ætate ſeditionem aduerſus Dorienſes excitaſſent, Amyclis pulſi ſunt. Ad- 229 ſumtis itaque ſecum è Spartiatis quibuſdam, ducibusque vſi Polide & Delpho, in Cretam adnauigarunt. Sed dum claſſis prænternauigat, Apodaſmus *c* Melum habitatoribus inſtruit, indeque Pelieorum genus Spartanos ſibi conciliat. Ceteri omnes Gortynam, repugnante nemine, occupantes, vnà cum Cretenſium accolis eam incoluerunt.

b. Meminit Strabo lib. 8. initio Laconicæ.

c. Cycladum vna Steph. cum eiuſdem nominis vrbe.

XXXVII. A Thaſo *d* Cadmi fratre Thaſum inſulam appellatam refert. Ibi enim illum frater, data exercitus parte, reliquit. *e* Cadmus hic à Phœnicum rege, magnæ alioquin & ipſe apud Phœnicas auctoritatis, in Europam miſſus eſt. Quippe Phœnices eo tempore viribus plurimum ac potentia, vt ferunt, valebant, magnaque Aſiæ parte in poteſtatem redacta, regiam ſedem Thebis Ægyptiis conſtituerant. Miſſus ergo Cadmus non (vt Græci fabulantur) Europam quæſiturus, quam Phœnicis filiam, tauri mentitus formam Iuppiter rapuiſſet, ſed proprium ſibi in Europa imperium conſtituere molitus, raptæ ſororis inueſtigationem prætexuit. Atque hinc illa de Europa fabula ad Grecos prodiit. Europam igitur circum-nauigans ille, Thaſum fratrem, vt diximus, in ea inſula reliquit, ipſe in Bœotiam tendens, Thebas illas, quæ nunc appellantur, ædificauit, muroque comitum opera cinctum locum, à patriis ita Thebis appellauit. Bœotis autem pugna concurrentibus, victi primum Phœnices, per inſidias mox, ac ſtrategemata, & inuſitatum armorum aſpectum, ſuperiores euaſerunt: neque enim galea & ſcutum fuerant vnquam Græcis ad eam diem cognita. Ita Cadmus Bœotorum potitus regione, fugientibus qui cladi ſupererant in ſuas quiſque vrbes, Thebis Phœnicas, qui incolerent, collocat, ipſe Harmoniam Martis ac Veneris filiam vxorem ducit. Bœotorum interim animis ob armorum illum, atque inſidiarum metum hæc opinio inſedit, cum armis ipſis viros illos è terra exſtitiſſe, vt inde etiam *f Spartas*, velut ex eo ipſo loco ſatos, nominarint. Igitur de Cadmo, Thebarumque inhabitatione vera hæc narratio eſt: altera illa, fabula, auriumque præſtigiæ.

d. Apollod. Thaſum Neptuni filium facit, lib. 3. init. Steph. Thaſſus *geminato ſibilo profert.*

e. De Cadmo Pauſan. legendus in Bœotic.

f. Pauſan. initio Bœotic. & alibi.

XXXIIX. Mileſius quidam periclitante ſub Harpago Cyri F. patria, Tauromenium, Siciliæ vrbem adnauigauit, ibidemque apud notum quendam trapezitam auro depoſito, domum rediit. Cyrus poſt hæc Miletum in poteſtatem redegit, nihilque in eam grauius, vt metuerant, conſtituit. Rediit itaque Mileſius Tauromenium, vt depoſitum illud ſuum reciperet. Ibi menſarius quidem depoſitum accepiſſe non abnegabat, ſed reddidiſſe contendebat. Vt verò Mileſius poſt multas tandem rixas atque contentiones, ad iuſiurandum hominem adegit, trapezita tale quid machinatus eſt. 230 Ferulam tibiæ inſtar excauans, in eaque depoſitum liquefactum infundens, probè obturat. Accedens igitur ad iurandum, ferensque pro ſcipione ferulam, quaſi pedibus æger ea fulciebatur. Antequam tamen iuraret, Mileſio ſibi aſtanti, veluti mox repetiturus, arundinem tradidit. Ita dum manibus ſublatis deierat, ſe depoſitum eidem, à quo accepiſſet, reddidiſſe, Mileſius indignans arundinem proiecit, ſimul etiam hominum fidem defeciſſe clamans. Tum fracta arundine oculis etiam patuit compoſitum illud auri cauſa periurium. Mileſius itaque aurum ſibi ſuum vindicauit: trapezita verò præ verecundia, & quòd improbus coram omnibus deprehenderetur, laqueo vitam ſibi abrupit.

XXXIX. Melanthus ex genere fuit Elidarum, qui Pylo & Meſſanæ iam inde à Neptuno imperarunt. Hunc cum Heraclidæ expuliſſent, armis regione potiti ſunt. Ille Athenas verſus ex oraculo diſceſſit, ciuitateque donatus, claruit ibi in paucis.

Accidit autem vt Athenienſes cum Bœotis ſuper *a* Oenoë bellum gererent, placuitq; ſingulari regum certamine litem dirimi. Ibi *b* Thymœtes, qui tum Athenis regnabat, duellum formidans, regno etiam ceſſit ei, quicumque cum Xantho Bœotorum rege dimicare vellet. Melanthus itaque regni præmio inuitatus, pugnandi conditionem accipit, & pacta conficiuntur. Vbi ad manus ventum eſt, vidit Melanthus viſum quoddam imberbis viri ſpecie Xanthum ſequi. Vt verò iniuſtè fieri ille exclamauit, quod contra pacta auxiliatorem adduxiſſet, Xanthus falſo ſermone turbatus, vertit ſe: atque ita ilico Melanthus lancea traiectum transfodit. Sic vno certamine Oenoën Athenienſibus, ſibi regnum acquiſiuit. Certè Erechtidarum genus ad Melanthidas, quo in numero & Codrus erat, ab hoc traductum eſt. Athenienſes verò poſtea *Baccho* *c* *Melanthidæ* ex oraculo fanum dedicarunt, & quotannis rem diuinam fecerunt: *Ioui* inſuper *deceptori* ſacras litantes victimas, quòd in pugna dolo fuiſſent vſi.

QVADRAGESIMA hiſtoria *d* de Andromeda ſecus narrat, quàm Græci fabulantur. Duos fratres fuiſſe refert Cephea, & Phinea: ac Cephei quidem regnum, Phœnices poſtea nomen induiſſe, cum ad eum diem *e* Ioppe à maritima ciuitate appellatum fuiſſet, habuiſſeque imperij terminos à mari noſtro ad eam vſque Arabiam, quæ ad Erythræum mare pertinet. Fuiſſe item Cepheo inſigni pulchritudine filiam Andromedam, quam proci ambirent, Phœnix quidam, & ipſe Cephei frater Phineus. At
231 Cepheum poſtquam varia de vtroque ſecum ipſe conſideraſſet, Phœnici tandem deſpondete filiam ſtatuiſſe, ac per filiæ raptum conſentientem ſuam voluntatem obtegere. Abreptam igitur fuiſſe ex deſerta quadam inſula Andromedam, in quam ſoleret Veneri ſacrificia oblatura ſecedere. Ita cùm Phœnicis huius rapientis naui (quæ Cetus dicta eſt, ſiue à piſcis illius ſimilitudine, ſiue caſu aliquo) Andromeda tanquam inſciente patre aueheretur, miſerè eam eiulaſſe, opemque cum lachrymis inuocaſſe. Ad ea *f* Perſeum Danaës filium, fortè fortuna prænauigantem, curſum inhibuiſſe: primoque mox puellæ aſpectu, pietate ſimul, & amore captum: tum nauigium illud Ceti nomine expugnaſſe, & vectores tantùm non in lapides præ metu verſos, occidiſſe. Atque hunc illum eſſe Græcæ fabulæ Cetum, hos homines, *g* Gorgonis viſo capite, in ſaxa mutatos. Perſeum igitur Andromedam vxorem accepiſſe, ſecumque in Græciam nauigio vexiſſe, atque Argos ſub illius imperio habitari cœptum.

XLI. Antandrum habitarunt Pelaſgi. Verùm (vt quidam narrant) ex eo, quod hanc ipſis Aſcanius pro redemptionis ſuæ pretio donaſſet, cùm ex inſidiis captus ab his, dimiſſusque fuiſſet: hinc enim *Antandri* nomine vrbem dixiſſe, quam ἀντὶ ἑνὸς ἀνδρὸς [*pro vno viro*] accepiſſent. Aſcanius autem hic Æneæ filius fuit, qui capta iam Troia in Ida regnauit. Alij hinc potius referunt Pelaſgos Antandrum incoluiſſe. Ex Apolline, aiunt, atque Creuſa gignitur Anius, & ex hoc Andrus, qui vnam inſularum inhabitans, *h* nomen quoque ſuum inſulæ reliquit. Sed exortis deinde ſeditionibus hinc exactus, locum quendam contemplatus eſt ſub Ida, Andro vicinum, in quo vrbem ædificauit, quam ob ſimilitudinem *Antandrum* nominauit. Andrum interim deſertam Pelaſgorum gens inhabitauit. Ita Cyzicus quoque incolas habuit Pelaſgos. Etenim Cyzicus Apollinis filius, Pelaſgis, qui in Theſſalia erant, imperans, ab Æolenſibus cum ſuis Pelaſgis eiectus, *i* in Cherroneſo Aſiæ vrbem de ſuo nomine exſtruxit, ibique ex humili magnam in potentiam creuit, poſtquam Cliten filiam Meropis, qui vicina *k* Ryndaco loca rex tenuit, connubio ſibi iunxit. *l* Iaſonis poſtea comites, qui cum illo ad vellus aureum proficiſcebantur, Argo naui ad Cyzicum appulerunt, quam vt Pelaſgi Theſſalicam eſſe nauim didicerunt, ex veteri illo odio, quod ab his olim expulſi fuiſſent, noctu Argo oppugnant. Cyzicum ibi pugnam dirimere conantem Iaſon occidit imprudens, cæſis cum illo & aliis aliquot Pelaſgis: ipſa verò Argo in Colchida vela fecit. Itaque Pelaſgi de regis ſui interitu admodum mœſti, tunc quidem optimatibus ſuis, quòd Cyzicus hæredem nullum reliquiſſet, Remp. commiſerunt: donec poſtmodum Cyzico pulſi à Tyrrhenis, qui Cherroneſo occupata, & his, qui Mileſiorum pars erant, pugna ſuperatis, ipſimet Cyzicum incoluerunt.

XLII. Gelon Siculus tyrannidem inuadere ſtudens, *m* Himeræorum populum

a. περὶ Κελαινῶν *Suid. & Polyæn.*
b. Oxyntæ F. qui poſtremus de Theſidis regnauit. Pauſan. Corinth. Attingit quoque hanc hiſtoriam Strabo lib. 9. init. & maximè Suid. ἀπατούρια. *Interpr. Ariſtoph. Polian. lib. I. Stratagem. Frontin. lib. 2. cap. 5.*
c. Suidas voce ἀπατούρια *Dionyſium hunc* μελαναίγιδα *vocat, ex eo quod* τραγῆν ἐνημμένος μέλαιναν *viſus ille poſt Xanthum apparuerit. Huius tamen Bacchi ædem Pauſan. in Corinthiac. apud Trœzenios ſtatuit.*
d. Vide Hyginũ Apollodorum, & interpr. Apollon. Arati, atq; Lycophr. Ouid. 5. Metamorph.
e. Strabo hanc item ſententiam adfert lib. I. & iterum XVI. Plinius quoque, Pauſan. ac plerique omnes.
f. Perſei huius imaginem inſpice apud Philoſtr. lib. 1. Icon. antepenult.
g. Strabo lib. X. extrem. Vide Ouid. & Mytholog.
h. Antandrus, inquit Stephan. ab Antandro Æolenſiũ Stratego.
i. Strabo lib. 12. extrem. Cyzicum facit inſulam, vt Apollon. Argonautic. I. Vide Scholiaſtas. Plin. vult olim inſulam ab Alexandro continenti iunctam. *k* *Ryndacus Strab. lib. 12. extr. in Cyzico, fluuius eſt in Propontidem exiens: vrbs Phrygiam inter & Helleſpontum.* *l. De quibus Apollon. lib. I. Argonaut. & Valer. Flacc.* *m. Polyæn. lib. I. Strateg. Syracuſan. tyrannum hunc factum ſcribit, aliaq; vſum fraude.*

Conon.

a. Aristot.2. Rhetor. refert hæc Stesichorum in Phalaridem recitasse.
b. Eadem vsus fabula Horat. lib.1. epist.10.

lum colebat, ac pro eo aduersus potentiores pugnabat. Vnde ipsum plebs adeò adamabat, vt petenti sibi dari corporis custodes, promptissimè eos concesserit. [a] Stesichorus tamen Himeræus poëta, suspicatus regnum affectare illum velle, apologum hunc populo recitauit, imaginem eorum, quæ post acciderent malorum. [b] Equus, 232
inquit, forte pascens ad fontem bibiturus accedebat, cum cerua interim per agrum illum transiens, & herbam proculcauit, & aquam turbauit. Equus itaque vindictæ admodum cupidus, sed pedum celeritate inferior, venatoris opem implorauit. Ille, si frenum ore acciperet, & tergo sedere pateretur, facillimè se huius iniuriam vlturum pollicetur. Quod vbi sic factum est, cerua quidem telis confossa iacuit, sed equus etiam à venatore subiugatum se sensit. Idem, inquit, ego vereor, ô Himeræi, ne nunc cùm in populari statu sitis, hostibus quidem per Gelonem superiores reddamini, sed tandem adhuc eidem Geloni seruiatis. Grata enim omnis potentia, aduersus eum qui dederit, accipienti est, quando hanc ille non amplius tam facilè auferre potest, quàm antea contulit.

c. Ita vocant Ætnæ montis fauces illas & ora (vt vertit Lucret. lib. 6.) per quæ ignis cinisq; euomitur. Vide Arist. de mundo, Pausan. in Phocicis, Plin. lib.3. cap.8. Strab. 6. Sicil. extr. Val. Max. lib.14. & auctor Ætnæ in Catalect. Virgil.

XLIII. Ignis Ætnæi [c] crateres tantas aliquando, fluminis instar, flammas per eam regionem effuderunt, vt Catanæis (vrbs autem Græca Siciliæ Catana est) extremum vrbi interitum certissimo allaturæ viderentur. Ex ea igitur ciues quàm citissimè fugientes, aurum alij, alij argentum efferebant, alij verò quæcumque subsidium in exsilio allatura videbantur. [d] Anapias tantùm, & Amphinomus, præ omnibus parentes senio confectos, humeris impositos fugientes extulerunt. Ceteros interim flamma adurens extinxit, quæ in horum circuitu ita diffindi visa est, vt insulæ in modum circumcirca locus igne liber fieret. Quare Siculi [e] *Piorum regionem* locum eum appellarunt, & lapideas in horum virorum monumento statuas, diuinorum simul illorum atq; humanorum factorum testes, collocarunt.

lib.5. cap.4. Ælianum, Solinum cap.11. Claudianum, aliosq;: apud quos etiam variari horum fratrum nomina deprehendes. Porrò de Ætnæ incendio, crateribus, situ, & aliis eo pertinentibus, lege planè admirāda in libello Ant. Philothei de Homodeis inter Scriptores Italiæ illustratæ. d. Strabo lib.6. Sicil. in Catana. Seneca de benefic. lib.3. cap.37. Silius lib.14. & auctor Ætnæ in Catalect. Virgil. e. εὐσεβῶν χῶρον.

f. De quo supra pag.227.
g. Lego ἐκόμισε.
h. οὐ κατὰ λόγον.

XLIV. Historia refert quomodo Leodamas & Phitres de Milesiorum regno contenderint, regia vterque stirpe oriundi. Plebs ergo cùm per horum contentionem malis vexaretur, post multa tandem incommoda finem rixæ imposuit, facto decreto, vt qui de Milesiis melius mereretur, is demum regnaret. Erant ipsis duo tunc hostes Carystij & Melienses. Aduersus Melum, Phitres (huic enim sorte bellum illud obuenerat) expeditione suscepta, re infecta rediit. Leodamas verò, re contra Carystios nauiter ac præclarè gesta, vrbeque eorum vi expugnata, atque in seruitutem redacta, Miletum victor reuersus, secundùm pacta conuenta regnauit. Quare ex oraculo præscripto Carystiam fœminam captiuam infantem vberibus lactantem, cum aliis plurimis donariis, manubiarum decimis, ad Branchidas misit. Ipse verò tunc [f] Branchus & templo & oraculo præerat, qui captiuam mulierem [g] magna cura nutriuit, eiusque filium adoptauit. Puer ipse [h] non tam hominum vsitato modo, quàm diuina quadam fortuna creuit, & supra ætatem prudens euasit. Fit igitur à Brancho oraculorum nuncius, *Euangelus* appellatus. Hic iam adulta ætate in oraculo Brancho successit, princi- 233
piumque fuit, & caput Euangelidarum apud Milesios.

i. De Orpheo leges multa præter hæc apud Pausan. in Bœotic. & apud Mythologos, ac Suidam.
k. Quam ad Thraciam referunt Strabo, & ex eo Steph.
l. Virgil. 4. Georg. Apollodor. lib. 1. init. Diod. Sicul. lib.4.

XLV. [i] Orpheus Oeagri F. atque Calliopes, quæ vna in nouem Musis numeratur, Macedonum rex fuit, & [k] Odrysidis. Musicam hic artem exercuit, maximeque citharisticam (etenim Thracum illud & Macedonum genus Musicæ studiosum est vel inprimis) plebi per eam supra modum gratus. Fama autem fuit, ad inferos ipsum amore Eurydices coniugis adductum, descendisse, ibique Plutonem ac Proserpinam cantu sic conciliasse, vt dono vxorem caperet. Verùm hac gratia frui, qua ad vitam illa reuocata est, non potuit, quod quæ de ipsa mandata essent, [l] non seruasset. Adeò autem oblectare, cantibusque demulcere peritus erat, vt & feræ, & aues, atque adeò ligna ac lapides, cum ipso vna præ iucunditate oberrarent. Interfectus autem est lacerantibus ipsum Thressis ac Macedonicis fœminis, quòd Orgia cum illis non communicaret: ac forsitan etiam aliis de causis. Aiunt enim illum de vxore infelicem, muliebrem omnem sexum odisse. Igitur cùm statis diebus Thracum ac Macedonum vulgus armis tectum Libethris conueniret in domum magnificè exstructam, & ad rem diuinam

compara-

comparatam, ibique Orgia celebraturi domum ingressi ad portam arma deponerent. Obseruasse hoc mulieres, correptisque armis illis magna ira inflammatas, quod contemnerentur, cùm ceteros ibi procumbentes interfecisse, tum Orphea ipsum membratim dissectum, in mare passim proiecisse. Pestilentia deinde regionem illam vastante, eò quod de fœminis minimè sumptum esset supplicium, rogantes incolas luem depelli, responsum è tripode accepisse, Si *a* Orphei caput repertum humi conderent, fore vt contagio desineret. Ita vix tandem illud ad ostia Melêtis fluminis à piscatore quodam esse inuentum, etiam tum canens, nihilque à marinis fluctibus deformatum, nec quicquam eorum passum, quæ solita sint per mortale fatum in hominum cadaueribus fœda exoriri: sed elegans potius ipsum, natiuoque sanguine imbutum tanto post tempore viguisse. Caput ergo istud acceptum ingenti tumulo mandasse, monumentumque ipsi heroicum ab initio circumdedisse, donec id postmodum obtinuit, vt pro diuino fano haberetur. Sacrificiis enim, aliisque rebus, quibuscunque dij honorari solent, etiam ipse colitur. Fœminis interim omnino inaccessum templum illud est.

XLVI. Dum Troia expugnaretur, emisit Priamus in Lydiam duos Hectoris filios, Oxynium & Scamandrum. Capto dein Ilio, Æneas Anchisæ ac Veneris filius, Græcos fugiens, Idam primò incoluit: sed cùm reuersi è Lydia Oxynius & Scamander, omnia circum Ilium loca ex paterna velut hæreditate relicta sibi vindicarent: adsumpto Æneas patre Anchise, & quotquot potuit è profugis, Solem versus *b* Orientem de
234 Veneris matris mandato tetendit. Traiecto igitur Hellesponto, venit ad sinum, qui Thermus est nominatus, vbi Anchisen vita functum sepelit, ipseque oblatum ab incolis regnum recusat. Hinc in *c* Brusiadem regionem profectus est, vbi omnibus, quibuscunque vteretur, expetitus gratusque fuit, ob morum nimirum à Venere inditam suauitatem. Ibi mugiente, quæ ipsum ex Ida sequebatur, boue (sic enim Venus antea mandarat) eius oræ imperium donantibus incolis suscepit, bouemque matri mactauit. Ad hæc vrbem condidit, quæ tunc quidem à conditore *d Ænea*, post inflexo nonnihil nomine *e Ænus* dicta. Hæc igitur vna narratio, præter alia multa, refertur à Græcis. Altera tamen illa, quæ Romanæ gentis originem ab ipso repetit, & Albæ conditorem facit, simul etiam oraculum, quo incolere iubebatur, vbi ipse cum sociis sacris operatus, *f* mensam quoque absumpsisset, hæc, inquam narratio, valde iam trita est.

XLVII. *g* Althæmenes, Heraclidarum generis soboles *h* à Temene tertia, à fratribus dissentiens tumultuabatur. Natu ergo minimus cùm esset, Peloponneso discedit, Doriensium secum copias, & Pelasgorum quosdam ducens. Miserunt tum quoque Athenienses coloniam cum *i* Neleo, & Codri posteris. Similiter verò & Lacedæmonij eo ipso tempore *k* Philonomi populum alio habitatum miserunt, quem duxit Delphus quidam nomine, & Polis. Vtrique Althæmenem in operis societatem vocarunt. Dores quidem, vt in Cretam vna nauigaret, quòd & ipse Doriensis esset. Iones verò, vt in Asiam secum traiiceret, inuitabant. Verùm Althæmeni cum neutris sese coniungere placuit, maluitque ex oraculi responso quod acceperat, ad Iouem & Solem proficisci, atque ab his habitandi locum postulare. Cretam autem esse Iouis, Solis Rhodum. Euectus igitur è Peloponneso, in Cretam appulit, populique partem, quæ residere ibi vellet, reliquit. Ipse plurimos secum habens Dorienses in Rhodum adnauigauit: quam quidem insulam antiquitus incolæ ibidem nati tenuerant, Iliadum ipsis gente præposita, quos tamen Phœnices post euerterant, & insulam occuparant. Phœnicibus quoque aliquando eiectis, Cares successerant: qua tempestate & alias maris Ægæi insulas incoluerunt. Ad hos ergo adnauigantes Dorienses, armis Cares pepulerunt, tresque vrbes condiderunt, Lindum, Iêlysum, & Camyrum. Igitur Dorienses, ducta ab Althæmene origine, ad hanc vsque ætatem descenderunt. Tria verò illa oppida in vnam magnam, opibusque potentem vrbem coaluerunt, cui & Insulæ Rhodi nomen indiderunt.

XLIIX. De *l* Romo & Romulo narrat nonnihil à reliquis diuersa. Amulius inquit, Numitori fratri necem ex insidiis intulit, filiamque eius Iliam, ne pareret, neve cum viro consuesceret, Vestæ sacerdotem fecit. Hæc tamen à Marte compressa est,
235 qui post congressum, & quis esset declarauit, & geminos parituram prædixit, bono eam animo esse iubens. Verùm partu liberatam, Amulius patruus in vincula missam compegit: fœtum autem fido cuidam pastori necandum tradidit. Quem vt accepit, patrare

ille suis

a. Lucian. aduersus Indoct.

b. ἀνίσχοντα *errore geographico, pro* κατεδύοντα.

c. An Brusis *forte an hæc, illa Macedoniæ pars, quam ab Emathii F. Bruso nomen habere docet Steph. Byzant.*

d. Apud Steph. etiam Æneadas *dictam obseruo, ibiq; sepultum Anchisen. Lege Virg. 3. Æneid. init. & ibi Seruium, ceterosq; interpretes.*

e. Ita Plinius, & Pomp. Mela lib. 2. eam quoque appellant: & Pausan. Eliacis, Aur. Victor etiam in orig. gent. Rom.

f. Aur. Victor de orig. gentis Rom.

g. Meminit Stephan. Byzant. voce κεντηνία, *& Strabo lib. 14. in Rhodo.*

h. De quo multa Pausan

i. Vide Ælian. lib. 8. cap. 5. Var. historiar.

k. Vide sup. narrat. XXXVI.

l. Sic quoq; Appianus sup. pag. 24. hunc nominat, quem Latini Remum.

ille suis manibus scelus noluit, sed alueo per Tiberim deportandos imposuit. Alueus autem post multam iactationem tandem circa prominentem ripam caprifici cuiusdam, quæ ingens ibi excreuerat, radicibus inhæsit, atque inde pueros in ripam, molli & arenoso solo, eiecit. Ibi lupa, quæ recens pepererat, in puerulos forte incidit, & circumgressa, vagientibus, manusque tendentibus mammas præbuit. Ita illi alebantur solo suo casu indignantem lupam conmpescentes. Hoc vbi vidit Faustulus pastor, diuinum quid latere ratus, pueros tollit, & pro suis educat. Longo post tempore in eum forte Faustulus pastorem incidit, qui exposuerat, reque omni de pueris cognita, narrat iam adultis, regio illos esse stemmate natos, Martisque sobolem, quæque cum matri, tum auo materno acciderant. Erant autem egregia forma, & corporis robore inuicti, insignitaque audacia. Extemplo igitur pugiones arreptos vestibus tegunt, Albamque accedunt. Hic quod inexspectatum esset eorum incœptum, Amulium sine corporis custodibus reperiunt, pœnasque exigentes ferro confodiunt, & matrem è custodia educunt. Plebs quoque dextras iungit, regnantque Albæ, & finitimis in locis. Ingenti deinde hominum multitudine ad eos confluente, relicta Alba, vrbem nouam ædificant, *Romamq;* appellant, quæ nunc, vt sic dicam, mortalium tenet imperium. In eorum porrò, quæ tunc acciderunt, fidem, ostenditur in Romano foro sacra caprificus, æneis Curiæ cancellis circumdata. Tugurium item in Iouis templo (argumentum illius viuendi formæ, quam Faustulus tenuit) è quisquiliis & tenerioribus virgultis structum, conseruant.

XLIX. In *a* Anaphe insula, quæ supra Theram iacet non procul Lacedæmone, templum erat Apollini *b* Ægletæ sacrum, in quo sacrificabant insulani cum irrisione, tali ferè de causa Iasonem, è Colchide rapta Medea domum redeuntem, valida oppressit tempestas, reque omni desperata, Argiui in naui ad preces votaque confugiunt. Apollo igitur arcum ipsis obtendens, mala omnia auertit, & fulgure è cœlo erumpente, insulam subito terra ex imo maris gurgite emisit, in quam desilientes, quod primum eam Sol tunc aspexisset, *Anaphen* ab euentu nominarunt, & tanquam sacram ædem Apollini Ægletæ statuerunt, festumq; diem hilare egerunt cum epulis, eò quod incredibile effugissent malum. Medeia interim cum suis ancillis, quas ad contractas cum Iasone nuptias *c* dono acceperat, post vini potum ludens, scommatis Heroas peruigilio excipiebat. Illi verò conuitia vicissim mulieribus regerebant. Vnde nata consuetudo, vt insulani isti (habitata enim post Anaphe est) anniuersario ritu Apollini Ægletæ inuicem conuitiantes, festum diem ad illorum imitationem celebrarent. 236

Qvinqvagesima narratio: *d* Alexander tyrannus à Thebe coniuge interfectus est. Hæc Iasonis eius, qui in Thessalia quondam regnarat, filia fuit, fratresque vterinos tres, patre *e* Eulabe genitos, habuit, Tisiphonum, Lycophrona, & Pytholaum. Hos Alexander ille Pheræorum suspectos habens, è medio tollere studebat. Cognito autem Theben nequaquam æquo laturam animo vterinorum suorum fratrum cædem, ipsam quoque interimere decreuit. Sobrius igitur facilè consilium tegebat: at vino captus (ebriosus enim erat) rem aperiebat. Vt ergo Thebe consilium illud intellexit, dato singulis fratribus pugione ad cædem faciendam, vt se compararent, hortatur. Ipsa Alexandrum mero implens & sopiens, dimissis è conclaui custodibus, quæsito colore, quasi in balneo lauare vellet, fratres mox ad facinus incitat. Qui cum timidius agerent, & maximè natu minimus, inter alia comminata est, se & Alexandrum confestim excitaturam, & vt cædis reos accusaturam. Sic vi illi ad audendum adacti, dormientem Alexandrum iugulant. Nec mora Thebe, corporis custodum Præfectis ad se accersitis, & quà minis, quà pollicitationibus vsa, persuadet, sibi vt in acquirendo regno adsint. Illi postulata concedunt, atque ipsa imperium quidem sibi sumpsit, nomen verò titulumque regni Tisiphono fratrum natu maximo concessit.

Hactenus ex quinquaginta illis Cononis narrationibus. Attico vtitur sermone: compositione verò ac vocibus gratiosus est, & venustus: habet tamen alicubi contortum quid, atque à vulgi cognitione remotum.

a. De qua Steph. Byzant. Totam porrò fabulam leges apud Apollon. Rhodium extremo lib. 4. Argonaut.
b. Æglæo *scribit Apollod. lib. 1. qui tibi legendus hic.*
c. Ab Arete Alcinoi Phaacensium regis vxore, duodecim numero; vt narrat Apollod. lib. 1.
d. Videndus Cicero Offic. 2. init. Val. Max. lib. 9. cap. 13. Plutarch. Pelopida extremo.
e. Al. Eualce.

APOLLODORI GRAMMATICI
Bibliotheca.

APOLLODORVS.

IN eodem item volumine legi APOLLODORI *Grammatici* libellum, cui *a Bibliotheca* titulus erat. Continebat antiquissimas quasque Græcorum historias, & quæ siue de Diis, siue de Heroibus temporis ratio dedit opinanda, cum appellationibus fluminum, regionum, gentium, & vrbium. Hinc & pleraque antiqua, ad ipsa vsque Troiana tempora descendens refert. Virorum quoque nonnullorum inter se pugnas, resque gestas commemorat, & capta iam Troia, errores quorundam, præcipuè Vlyssis, in quem eius priscarum rerum narratio terminatur. Compendiosa quædam narratio est maxima huius libelli pars, iis non inutilis, qui vetera complecti memoria volunt. Adscriptum item erat lepidum istud epigramma:

a. Eius partem in tres diuisam libros Bened. Ægius Græcolat. edidit Romæ, Vbi & de Variis Apollodori disseritur à Scip. Tettio. Porrò librum XXIV. Apollod. huius περὶ θεῶν citat tibi Sopater sup. pag. 175.

Sæclorum seriem nostra si legeris arte,
Antiqua hinc fiet fabula nota tibi.
Mæonidæ ne volue volumina, neve Elegeian,
Ne Tragicam Musam, ne melicos numeros.
Multisonos Cyclicûm versus ne quære: quòd in me
Inuenias, quidquid maximus orbis habet.

NICOMACHI GERASENI

237 *Arithmeticorum Theologicorum libri II.* CLXXXVII.

LEGI NICOMACHI *Geraseni de Arithmetica ad res diuinas applicata libros duos.* Quæ quidem inscriptio magnam admirationem, vehementemque amorem concitare queat: cùm opus tamen ipsum (ne id ratiocinationes vanas, perditique otij occupationem esse dicam) longè à titulo suo recesserit. Neque enim hîc de numeris ab vnitate vsque ad denarium disserens (quod in *a* Arithmetica sua, eique præmissa Isagoge præstitit) illa pertractat, quæ numeris suapte natura insunt, vtilemque habent contemplationem: sed ea plurimum, quæ noxij sunt ingenij figmenta: & eius quidem ingenij, quòd res ipsas ad suam potius speculationem contentiosè aptare studeat, quàm quod ad rerum naturam mentis suæ cogitata dirigere conetur. Ceterum quod vir ille rerum, quæ subsistunt, naturam ad numerorum essentiam referre, & huic pariter includere aggressus sit, resecando, addendo, permutando, ac diuellendo, interdum quidem res ipsas, nonnunquam etiam illos amicos adeò sibi numeros ac Deos, idque vel alteram tantummodo partem, vel certè vtramque obeundo: etsi huius rei multæ essent [ipsi reddendæ rationes, in medio tamen id relinquatur. De eo tantum [loquor] quòd Deos & Deas videre numeros exoptans, idque ipsis solum attribuens, secundùm propriam cuiusque, definitamque quantitatem: hanc tamen ipsam non seruet integram, dum in Deorum ordinem numeros refert, sed (vt antea iam diximus) secando, augendo, vel omnino etiam dissipando, sic tandem ipsos vt plurimum pro Diis adoret; destruens interim eam quæ ab initio aderat quantitatem, vt per hanc Deus [aliquis] fiat, & hac [ipsa rursum] eundem illum spolians. Neque verò aut ineffabilis, aut *a* operta huiusmodi Theologia est. Sed hæc eius sapientior, & amari dignior pars videtur, quod oporteat ingressurum in hanc admirabilem Theologiam, altiusque in abscondita eius penetraturum, Geometriæ inprimis rudem non esse, sed numerandi quoque rationem accuratè tenere: neque item astrorum inspectionem obiter didicisse, quin potius & in Musicis speculationibus, atque adeò illius instrumentis esse exercitatum. Vt enim è numeris Deos efficiat, eosdemque omnis essentiæ rerum subsistentium auctores ac causas effingat, è singulis iam nominatis disciplinis theoremata quædam huic Deorum effictioni intexit: quorum scilicet ignoratio tantò sit ad huiusmodi mystagogiam impedimento futura, vt frustra suam ad discendum alacritatem præ se ferat ille, quicumque supradictis disciplinis iam antea imbutus non fuerit. Quare oporteat, vt apparet, ætatem vniuersam iis disciplinis diligenter incumbendo contriuisse, atque consumsisse, antequam ad hæc Theologica circa numeros, & prodigiosa commenta veniatur, quo delirare tandem penitus tibi concedatur. Tale quid igitur summatim, vel de solo potius titulo loquendo, Nicomachi Geraseni Theologia est.

a. Cuius libri duo Græcè editi Parisiis an. CIↃ. IↃXXXIIX.

b. σκιπτή.

NICOMACHVS Gerasenus.

De *Vnitate* ergo (præter alia figmenta non pauca, quæ rebus de ea veris, naturalibusque proprietatibus in eam quadrantibus admiscet) etiam illud refert: Mentem hanc esse, deinde & *a* virofœminam, ac Deum, & materiam quodammodo. 238
Eandem res omnes reuera miscere, & deinceps omnium receptricem esse atque capacem, chaos, confusionem, contemperationem, obscuritatem, tenebras, hiatum, Tartarum insuper hanc, immò Styga esse nugantur, & horrorem, atque impermistionem: barathrum quoque subterraneum, Lethen, *b* rigidam virginem, & Atlantem. Axis præterea ipsis est, & Sol, & Pyralios, *c* Morpho, *d* Iouis arx, ac seminalis ratio. Apollo ad hæc & Propheta, & fatidicus. Nominum verò horum ratio, partim à mente est instabili, ac superstitiosa, partim ne à puerili quidem recessit imaginatione. Ceterum vnitas hoc pacto à Nicomacho, eiusque præceptoribus simul in Deos refertur, & contumelia afficitur.

a. ἀρσενόθηλυς. *Quod de Minerua Orpheus quoque* hymno *cecinit:* Ἄρσην μὲν καὶ θῆλυς ἔφυς.
b. στιφρὰν παρθένον. *Ita Seneca, Medea, Dianam dixit* asperam virginem.

c. Veneris id apud Lacedæmonios cognomentum, de qua Pausan. Laconic. d. Ζανὸς πύργος. *e.* σπερματίτης λόγος.

Dyas deinde, seu *Binarius*, audacia ipsis est ac materia, dissimiliumque caussa, & vnitatem inter ac multitudinem interstitium. Ex compositione atque permistione solus hic æqualitatem efficit: quare etiam æqualis est, sed & inæqualis est, defectusque & abundantia: solus item informis, & indefinitus, carensque termino. Solus *f* paritatis principium: nec tamen par, neque rursum pariter par, neque impariter par, neque pariter impar. Verùm horum plurima affinia sunt naturali binarij ipsius proprietati. Quæ verò ad prodigiosa commenta pertinent, hæc ferè sunt. Fons est omnis concentus, & inter Musas Erato, itemque Harmonia. *g* Tolerantia ad hæc, radixque, etsi non actu quodammodo, potestas præterea, & pedes *h* fontibus-abundantis Idæ, ac vertices, & *i* Phanes. Quin & à Binario æquum esse Iouem, fabularum hæc figlina theologicè disputat *k* Iustitiam ad hæc esse Dyada, & Isin, Naturam, ac Rheam, & *l* Iouis matrem, fontemque distributionis. Est insuper ipsis tanquam Rhea tam Phrygia, quàm Lydia atque *m* Dindymene. *n* Demêtra quoque & Eleusinia, Diana, *o* Appetitus, *p* Dictynna, Aëria, Asteria, Disamus, & *q* Vesta. Quin etiam Venus, *r* Dione, *s* Mychæa, Cythereia. Ignorantia item atque imprudentia, falsum, *t* permistio, *v* simultas, contentio, discidium, fatum denique, & mors. Sic ferè de Binario ab ipsis est theologicè disputatum.

f. ἀρτίου.
g. τλημοσύνη.
h. Homero quoque nota πολυπίδαξ Ἴδη.
i. Sol hîc quibusdam, aliis Amor. Vide Suidam & Gyrald. De Phane Thebæo quodam meminit Pausan. in Corinthiac.

k. Δίκην, *de qua Mythologi. l.* Διομήτειρα. *m. De Dindymene matre Pausan. & Gyrald. Syntagm. IV. n. Suidæ quoque* ὄνομα θεᾶς. *o.* ἵμερος. *p. Vide Pausan. Gyrald. Syntagm. XII. & reliquos Mytholog. q.* Ἑστώ. *Nisi hîc,* Ἑνεστὼ *legendum malis. De qua Diogen. Laërt. in Democrit. Clemen. Alexan. II. Strom. Hesych. & Suid. r.* Διωναία, *inquit Suid.* ἡ Ἀφροδίτη, καὶ Διώνη ἡ αὐτή. *s.* Μυχαία, ἡ Ἀφροδίτη. *Suid.* ἀ μυχῷ *forsitan. t.* ἀδιοερισία. ἀδιέρειστον, *Suida* ἀδιαχώριστον, *Hesych. etiam* ἀναμίξ. *v* ἑτερότης.

Ternarius verò primus omnium actu impar est, primusque perfectus numerus, & medietas, ac proportio: qui vnitatis vim in actum atque exporrectionem procedere facit. Idem prima est omnium, & quidem propria, vnitatum coagmentatio. Hinc porrò ad Physiologiam numerum hunc traducunt. Caussa enim est rei tripliciter separabilis, & infinitatem numerorum definiens: simile quoque, & idem, & eiusdem proportionis, ac determinatum. Verùm hæc nondum adeò stolida, quibus istæc nequaquam similia.

Mens quædam Ternarius est, & sapientiæ atque intelligentiæ caussa: cognitio ad hæc, quæ numeri est pars maximè propria: Musicæ quoque vniuersæ potestas, ac compositio: & verò Geometriæ vel maximè. Quin etiam hic rerum ad Astronomiam, siue ad cœlestium naturam ac scientiam pertinentium vim omnem habet ac continet, eamque ad substantiæ productionem impellit. Virtutes quoque omnes ab hoc numero dependent, atque ab eo proficiscuntur. Deinceps quæ ad fabulas spectant refert. Hinc Trias ipsis *x* Saturnia est, & Latona, Amal- 239
theiæ cornu. *y* Ophiona item eam esse nugantur, ac Thetin, & Harmoniam. Hecaten quoque, & *z* Eranam, & *aa* Charitiam, atque è Musarum choro Polymniam, Plutonemq; & Loxiam. Vrsam præterea, & Helicen, atq; eam, *bb* quæ æquore non mergitur, Damatramen, *cc* Dioscoriam, *dd* Metin, Trigeminam, Tritona, Maris-

x. Κρονία.
y. Ophioneus Messeniorum vates celebratur apud Pausan. in Messenic.
z. Erganam *forte legendum.* *De hac enim Minerua multa Pausan. & illius etiam hîc mentio seq. pag. aa.* Χαριτία *Suida* ἡ χαρμονή.
bb. F. Vrsa maior, de qua Hom. Iliad. Σ. Οἴη δ᾽ ἄμμορός ἐστι λοετρῶν ὠκεανοῖο. *D.H. cc.* Διὸς κόρη, *Minerua Poëtis dicitur. dd. Minerua matrem eam facit Hesiod. Theogn. Vide & Apollod. & Gyrald. Syntagm. XI.*

Marispræsidem, Tritogeneiam, *a* Acheloam habitat, Tricemruncipedem *b* Curetida, *c* Cratæida, Harmoniam, Symbeniam, Gamum, Gorgoniam, Phorciam, Trisamum, & *d* Lydium. Talis ipsis Ternarius est, atque in tam multos eorum Deos refingitur.

Quaternarius item magno ipsis miraculo est, nouus Deus, & quidem multiplex, vel potius omnideus. Fons enim ipsis est naturalium effectuum, atque naturæ clauiger. Sed & suam hic disciplinis constitutionem ac permansionem adfert, atque conciliat: immò natura ipsa est & varietas. Idem quoque iis Hercules, & impetus ac maximum robur, virilis potentia, *e* nihilque habens fœmineum. Mercurius item & Vulcanus, Bacchus, Soritas, Maiadeus, vel Maiades. Est enim Maiæ filius, hoc est Binarij, Quaternarius. *f* Eriunius adhæc, & Socus, atque *g* Dioscorus. *h* Bassareus insuper, & Bimater (matrem nactus Binarium) fœminea forma, virilis viriliaque patrans, bacchari faciens. Item Harmonita seu Harmonia, & in Musis Vrania. Ad hunc ferè modum de Quaternario nugando philosophantur, vbi & primi libri Theologicè expositorum à Nicomacho numerorum terminus est.

Altero igitur libro mox à prooemio res illi cum *Quinario* numero est. Hic enim primus medietatem optimam, maximeque naturalem designat per disiunctionem ab vtraque extremitate numeri naturalis: cùm interim vnitati quidem tanquam principio, denario verò tanquam fini coagmentetur: comprehendere simul potens ea omnia, quæ in mundi natura apparent. Per vnitatem etenim mundus tanquam fixis radicibus stabilitus est: per denarium verò perfectus, atque in lucem productus. Sed id nonnisi ad extremam denarij partem [conficitur] cùm vniuersi elementa per Quinarium [perficiantur, atque in lucem producantur.] nam etiam æthera ad quatuor illa adiicit. etsi hanc additionem nunquam admitteret, si vel in Quaternarij, vel multorum similium laude versaretur. Sed nondum hæc elegantia, aut scita, quæ consequuntur, consideranda sunt. Quinarius enim siue Pentas *i* quies est à rixis, & alteratio, iubar quoque ac *k* iustitia, minimaque extremitas facultatis viuendi. Nemesis adhæc, & *l* Bubastia, *m* Iurisdictio, Venus, *n* Gamelia, *o* Androgymia, Cythereia, *p* Zonæa, *q* Circulorum præses, Semidea, arx Iouis, Didymæa, & axis stabilis. Hanc etiam *r* diuinam esse sublimibus verbis prædicant, & Pallada, & *ſ* Credeaten, *t* Ductricem, *v* Acreotin, *x* æquilibrem, expertem iugi, *y* Orthiatin, atq; inter Musas Melpomenen, *z* pulchraque voce respondentem, mediorumque medium, & *aa* fœcundorum culmen. Et sic quidem ille Quinarium extollit.

240 *Senarius* ab illo formæ forma, ratione reddita dicitur, & solus inter numeros animæ accommodus, atque vniuersi articulatio, animi effector, & qui vitalem appetitum indere solet. Vnde etiam Senarius Harmonia atque vniuersa natura, & magis propriè ipsamet Venus, cum *bb* Iuga, tum Nuptialis, & Androgynæa theologicè ab eo constituitur. *cc* Iugalis adhæc & illecebra: Pax quoque, amicitia, sanitas, & *dd* Acmon, ac veritas. Hexada insuper volunt hi Parcas inter Lachesin esse, principiumque ac dimidium totius, & *ee* longè iaculantem, ac Triuiani, *ff* Dichroniam, *gg* Perseiam, Triformem, Amphitriten, *hh* Anchidica, & de Musarum numero Thaleiam, ac Panaceian. Ita neque Senarius ab ipsis præteritus est, quin Deus Deaque esse omni studio probaretur.

Iam *Hebdomas* (quid dicas?) confestim fit *ii* σεπτάς. vbi si consuetudo *kk* Σ forte exterat, trahit hoc facile ex duplici littera Ξ, quam ipsa natura *ll* ad præcedentis numeri finem veluti sorte attribuit, vt hęc adminiculo aduersus vulgi insidias *mm* augusto illi numero esset. Atque hæc admiranda illa demonstratio est, qua ita exsistere docet

NICOMACHVS Gerasenus.

a. ἀχελωοννάετιν.
b. Ἀγυιοπέζαν. *An Empusam forsitan intelligit? Porrò de Curetibus θεολογούμενα multa Strabo lib. X. & Pausan. Lege & Gyrald. syntag. 3. de Iunone Cureti.*
c. Κράταιις *Scylles mater Hesychio.*
d. Quo nomine Bacchum Nonnus ornat.
e ἀθήλυντος.
f. Mercurij epitheta. Lege Notas exemplaris Græci, & Eustath. in Homer.
g. Quasi Iouis filius *dicas, quomodo Apollo 1. Antholog.* διόπαις *dicitur.*
h. Bacchi cognomenta.
i. ἐνεινία. *quæ vox etiam alias admittit expositiones.*
k. Δικαιοσύνη.
l. Bubastin ab Ægyptiis dictã esse Dianam, docet Herod. Euterpe, & alii.
m. Δίκησις.
n De Iunone Gamelia *siue* Nuptiali *vide Gyrald. syntag. 3.*
o. An biformem, barbatamque illã Venerem indicat, quam à Romanis mulieribus erectam describit Suidas.
p. Απατουρίαν *forsitan illam Mineruam innuit, cui Trœzeniorum virgines zonas ante nuptias dicare solitas scripsit Pausan. Corinthiac. Est & λυσιζώνη Diana apud Apollon. & alios: vt* Cinxia Iuno *apud Festum.* *q.* κυκλιοῦχος. *r.* ἄμβροτον. *ſ.* Κεδρεάτιν ἀπὸ τῆς κέδρου *malim cum Pausan. Arcadic.* *t. Vnde* Ἡγεμόνης *nomine Diana coli cœpta, docebit Pausan. Arcadic.* *v.* ἀκρέα, ἡ Ἀθηνᾶ, καὶ ἡ Ἀφροδίτη, *Hesych. quod* ἐπ' ἄκρῳ *colerentur.* *x.* ἀτάλαντον. *y. De* Orthia Diana *multa Pausan.* *z. Periphrasis est Calliopes, quam hic, alibi nusquam nominat.* *aa.* ἀκρότητα γονίμων: *forte & genitalium extremitatem indicare voluit.* *bb.* ζυγίατε καὶ γαμηλία. *cc.* ζυγῖτις καὶ φιλοτησία. *dd. Eustathio Oceanus, & Saturni pater. Consule & Varini Lexicon.* *ee.* ἑκατηβελέτιν. *Dianæ epithet.* *ff.* Bitempoream *Latina forma dicas.* *gg. Hecates à patre Perseo epith. apud Valer. Flacc. lib. 6. ex Apoll. lib. 3. & Orpheo.* *hh. Quasi* vicina iustitia, *& quæ ad manum sit.* *ii.* Septenio *Latina formatione. De Septenario autem multa quoque Philo scripsit lib. de creatione mundi, in quibus aliqua his non absimilia. M. Varron. Hebdomadum libri interciderunt, quales nuper Fabius Paulinus Venetus dedit.* *kk.* ἑπτὰ *enim vulgò dicimus.* *ll.* τὸ ξ *intelligit.* *mm.* σεβαστῷ.

NICOMACHVS Gerasenus.

[vocem] σεπτὰς,& cultu dignum numerum ἑπτά. At rursum *a* etiam hic vnitatis est ac denarij medietas. Fortuna item,& Occasio, Minerua, Mars, Acreotis, *b* Agelia, Atrytone,& *c* capta eademq; *d* valido patre nata, Tritogeneia, cęsios habens oculos, *e* Alalcomeneia, *f* Panteuchia, *g* Ergana,& *h* multis precibus expetita, integritas naturæ, Amaltheiæ stirps, Ægis, Osiris, somnus, vox, sonus, & de Musarum numero Clio. Si libet, etiam *i* Iudicium,& Adrasteia, & eiusmodi ineptiæ multæ. Sic planè ille adorandus Septenarius, ingenti longoque labore, vt magnus, multiplexque Deus ab ipsis laudibus celebratur.

Octonarius deinde, etsi nequaquam tantam laudem (ne octaua quidem ex parte) obtinuit: quando tamen pro Deo etiam hic ipsis est, è sede sua non excidit. Adorant enim ipsum quasi summam Harmoniam,& *k* Cadmeiam matrem, ac Rheam *l* muliebrificam, Cybelen, Cybeben, Dindymen, *m* vrbisque custodem, velut amorem item, atque amicitiam, *n* prudentiam, intelligentiam, *o* Oreiam, *p* Themin, legem, *q* natum ante exactos menses, & Musarum Euterpen.

Nouenarius item posthabetur, & in Deitate,& in longa descriptione, qua Septenarius in altum nimium quantum euectus fuerat: at proximum saltem in diuinitate gradum cum Octonario obtinet. Circumfunditur enim ab ipsis tanquam Oceanus, atque vt visum finiens circulus [Horizonta Græci vocant] celebratur. Promethea quoque ipsum faciunt,& Concordiam. Perseiam,& *r* Solem iudigitant. Quietem quoque à rixis, & similitudinem, Vulcanum, Iunonem, Iouis sororem & coniugem, *t* eminus operantem, Pæana, Nysseida, *v* Agyiea, *x* Enyalium, Ageliam, Tritogeneian, Concordiam, Suadam, Curetidem, Proserpinam, & Hyperionem, Musarum denique Terpsichoren.

Denarius denique ipsis est vniuersum, Deus summus,& Deorum Deus, quod manuum pedumque decem sint digiti, decemque [vt Logici vocant] prædicamenta, & orationis partes decem. Omnia enim ipsis Decas vt sit, allocutionem ceteris orationis partibus apponunt & supplementum. Quid attinet dicere, complecti illos hîc solida, 141
plana, paria, imparia, pariter imparia, perfecta, prima, *y* simplicia, æqualia, inæqualia, decem ipsas habitudines, sphęrica, circularia, ad genituras atque imitationes spectantia, & his consentientia. Vt itidem ipsis decas sit mundus, cœlum, fatum, æuum, potentia, fides, necessitas, Atlas, *z* indefessus Deus, Phanes, Sol, Vrania, Memoria, Mnemosyne. Et verò omnia, opinor, prædicta Deorum nomina decadi attribuissent: nisi his ipsis antea occupatis, propria iam illa aliis fecissent, & continenter eadem de singulis dicere piguisset. Quando enim *aa* superdeus ipsis denarius est, qui etiam omnem eius diuinitatis vim, quæ in numeris inuenitur, obtineat: propterea quoque fusus adeò Nicomachus in hoc describendo esse voluit. quamquam multo adhuc longior sit in Monade atque Septenario. Verùm id ita in Monade accidit, quod de reliquis item numeris non modica ibi disputat, & præfationibus insuper extenditur. Vbi & hoc obseruo, libentius eum sermoni de decade, dum de vtroque illo numero disputat, inhærere: quod idem in Quinario facit, de quo æquè penè multis atque de Septenario disserit.

En tibi, charissime frater, per summa capita recensitam Nicomachi illam celebrem, repertuque difficilem in numeris Theologiam. quæ tamen herclè ob inaccessa penè sua, perceptuque difficilia sensa, nequaquam perspicax vestrum ingenium atq; diligentiam extra humanā propemodum conditionem remouere potuit: quandoquidem iam Geometrica, Arithmetica, ceterasque mathematicas disciplinas (vt & tu scis) plerique nobis non ignoti nihilo neglegentius, opinor, tractant, quam Hermeiæ [quondam] filius: (neque enim ignoras Ammonij in his artibus dexteritatem) planè vt nullum ipsos latere possit eorum theorematum, quæ numerorum huic studio Nicomachus innexuit. Verùm vnde hæc defecerunt? Tempus, opinor, & quod ne vtilibus quidem parcatur, dum inutilia quæque facillime labefactantur, validam inuexit consuetudinem inuictamque vim, per quam etiam id commodi acceperit illud Nicomachi studium, quod penè cum multis vtilibus censeretur periisse. quamquam hodieque adtonsum atque accisum vt est, non exiguam (quemadmodum & modò vides, & post etiam, scio, clarius videbis) gloriam parit.

a. Vt supra Quinarius.
b. Lege Eustath. in Hom. & Gyrald. syntag. XI. voce ἀλαλκομενὴς Ἀθηνᾶ.
c. Φυλακῖτις. *Ouidius inspiciendus 3. Fast.*
d. ὀβριμοπάτρα. *rationem nominis docet Eustath.*
e. Gyrald. supra.
f. Quod omni armorum genere instructa esset.
g. Multis a Pausan. celebrata.
h. πολυαρήτη.
i. κρίσις.
k. Semelen, puto, Valt.
l. θηλοποιόν, *ob emasculatos Gallos.*
m. πολιοῦχον.
n. μῆτιν.
o. ἐν ὄρεσι ἀναστρεφομένην. *Suid.*
p. De qua copiosè Steph. Pigius libello singulari.
q. ἠλιτόμηνα. *Bacchum accipio.*
r. Ἅλιον.
s. ἀνεικείαν.
t. ἑκάεργον, *id est*, Apollinem.
v. Apollinis epitheton apud Macrob. lib. 1. Saturnal. Vide Pausan. & Gyrald. syntag. 7.
x. Vide H. Steph. Thesaur. linguæ Græc.
y. ἀσύνθετα.
z. ἀκάμας θεός. *Quo modo* ἀκάμαντα ἠέλιον *non semel dixit Homerus.*
aa. ὑπέρθεος. *quemadmodum* ὑφ' ἓν *legendum censet Seruius illud Virg.* semperdeus, *aliaq; alii.*

ALEXAN-

ALEXANDRI
Admirabilium Collectio, & PROTAGORÆ
Geometriæ vniuersi orbis libri VI.

CLXXXIIX.

LECTA est *Admirabilium* [a] ALEXANDRI *Collectio*. Qui multa quidem prodigiosa hoc volumine atque incredibilia commemorat, sed alios non incelebres laudat auctores, qui eadem prius narrarint. Scribit autem de animalibus, de plantis, de regionibus nonnullis, de fluminibus, de fontibus & herbis, atque id genus aliis. Clara eius est dictio, summatimque cum narret, non omnino iucunditatis expers est.

In hoc eodem volumine PROTAGORÆ quoque *Geometriæ*, quæ *vniuersi orbis* titulum præ se ferebat, *libri sex* continebantur. Horum quinque, etsi non studiosam, neque (vt postea fecit) accuratam, Asiæ tamen, & Africæ, quin & Europæ situs descriptionem complectuntur. Sextus verò liber Alexandri quodammodo Collectioni respondet. Describit enim, quæ in mundo vniuerso paradoxa referuntur: quorum ple-
242 raque veteribus accepta refert scriptoribus: plurima etiam à se visa narrat, non minus omnium opinioni, quàm superiora illa aduersantia. Perspicua & huius dictio est, ac breuis narratio, hoc sexto libro maximè.

a. *Polyhistoris illius Milesii, de quo Suid. & Athenæus.*

SOTION
De fluminibus, fontibus, ac lacubus.

NICOLAI DAMASCENI
Morum incredibilium Collectanea.

CLXXXIX.

ACESTORIDÆ
Mythologiæ politicæ libri IV.

LEGI quæ [a] SOTION sparsim inopinata de fluuiis, fontibus, ac lacubus referri scripsit. Respondet & hic libellus, conuenitque cum Protagoræ sexto, & Alexandri collectaneis: nisi quod hic de fontibus tantùm & lacubus incredibilia commemoret, cum illi eiusmodi de aliis etiam plurimis scribant. Sermo autem non longè ab illorum dictione recessit.

In hoc item volumine lectus est NICOLAI liber, [b] Herodi Iudæorum regi inscriptus, quo *Incredibilium morum collectio* continebatur. Incidit autem interdum in eadem inopinata, quæ ab Alexandro collecta fuerunt, adscriptis etiam non paucis ex [c] Cononis narrationibus. Attamen in quibusdam historiis, aliter instituta narratione, dissentit. Huius quoque oratio summis quasi capitibus absoluitur, nec à perspicuitate vnquam discedit: adhibita interim frequentiore, quàm prædicti, inuersione ac grauitate. Refert item nonnulla, quæ licet sua nouitate turbent, multis tamen in confesso sunt: & rursum incognita multa, sed quæ manifesto tamen cum veritate non pugnent. Gentium enim mores vnicuique proprios, vt plurimum commemorat. Quanquam & in his reperias, quæ mox nullam mereri fidem indicent. Damascenus autem hic, vti ego existimo, Nicolaus ille est, qui Augusti temporibus floruit, eoque est vsus [d] familiari. [e] A quo & placentarum genus *Nicolaos* Cæsar nominabat, quas ideò ad hunc ille honoris gratia mittere solebat, quod parem sibi familiaritate reddidisset. Hic idem ingenti volumine [f] Assyriam historiam, quantum potuit ex antiqua memoria legendo assequi, reliquit.

Eo ipso in codice legimus ACESTORIDÆ *Politicarum fabularum* [g] libros quatuor

a. *An hic ille forsitan Alexandrinus, qui ab Athenæo laudatus?*
b. *Huius enim* ὑπογραφέα *fuisse Nicolaum scribit quoque Constantinus Porphyrogen. libello de Thematibus Orient.*
c. *De quo supra Cod. CXXCVII.*
d. ἑταῖρος *habet Athenæus lib. 14. qui palmulas misisse Nicolaũ refert: vt & Plutarch. Conuiual. lib 8. cap. 4.*
e. *Teste Hesychio Illustri in* Nicolao, *& Suida, qui de hoc multa. Meminit eiusdem non semel & Fl. Ioseph.* f. *Monet Suidas, aliiq́ue,* ἱστορίας, *sed* καθολικῆς, *octogesimum explesse librum. Iosephus verò etiam ad CXXIV. nos ablegat.* g *Pro* σκυθικῶν *hic, cum M.SS. aliquot* μυθικῶν *lego: & inf. pag. 249. Antiochi cuiusdam* τὰ κατὰ πόλιν μυθικὰ *laudata video.*

ACESTORIDES.

quatuor. Videtur autem hic scriptor maiore sollertia in libri sui titulo vsus esse, quam
plerique alij. Quæ enim ceteri in suis scriptis, partim moderatiores cum essent, ne
indicarunt quidem, partim pro veris etiam venditare voluerunt, eadem hic veritatis
studio Fabulas nominauit, & earum rerum historiam, seu mythologiam (quomodo li-
benter ipse appellat) composuit. Multa igitur in his reperias, quæ & Conon collegit,
& Apollodorus in suam retulit bibliothecam, congessitque Alexander, & Nicolaus *a*
dedicauit, occupauitque Protagoras. Acestorides porrò plurima quoque ab illis præ-
terita, memoriæ mandauit: etsi in plerisque, quæ & hic & illi narrant, discrepantem vi-
deas ipsorum historiam. Plurima igitur hic scriptor, certis confirmata historiis, suos
in libros retulit: & verò nonnulla, quæ euidenter vt plurimum demonstrari queant, vt
fabularum vocabulum non tam ad calumnianda eius scripta, quàm ad eorum gratiam
iucunditatemque indicandam additum esse videatur. At verò me iudice, æquus hic
rerum æstimator haberi mereatur, quod falsa multa rebus verè gestis additurus, ambi- 243
guo tamen titulo reprehensioni satisfecerit. Ad stylum verò quod attinet, etiam hic
similis est præcedentium.

a. Herodi suo.

CXC.

PTOLEMÆI HEPHÆSTIONIS

Nouæ ad variam eruditionem historiæ libri VII.

LEGI *a* PTOLEMÆI HEPHÆSTIONIS *nouæ ad variam parandam eruditionem historiæ libros septem.* Operæpretium sanè hoc opus iis attulerit, qui in multiiugæ lectione historiæ horas collocare satagunt. Breui enim tempore eiusmodi collecta simul cognoscenda suppeditat, quæ nonnisi longo temporis interuallo quispiam per libros passim dispersa laboriosè comportare possit. Continent autem prodigiosa multa, & falsò conficta: quodque absurdum magis, quarundam etiam fabellarum causas, ob quas verè euenisse putandæ sint, reddere conatur. Ipse tamen earum collector subinanis est, & in arrogantiam procliuis, neque satis vrbanus eius sermo. Dedicat suum opus Tertullæ cuidam, quam non dominam solùm nominat, sed eam insuper litteris variæque doctrinæ deditam prædicat. Nonnullos interim reprehendit eorum, qui ante se hoc argumentum non rectè tractassent. Etsi pleraque ab ipso enarrata (illa maximè, quæ nec improbabilia sint, nec fide indigna) variam, & cognitu non ingratam scientiam suggerunt.

a. Suidas etiam ϰλευνον *agnominatum tradit. Lege apud eum plura: & obserua hîc latißimum* τοῖς φιλομύθοις ϰᾳτεψοπόνοις *campum aperiri, dum è tot falsis mendaciores fabulæ procuduntur.*

PRIMO igitur libro, Sophoclis mortem enarrat, præmissa etiam Protesilai. Dein
quoque de Hercule scribit, vt igne vitam sibi abstulerit, quòd arcum suum intendere
non posset, annos iam natus quinquaginta. De Crœso seruato in rogo: de Achillis
interitu, de Laide meretrice *b* ossis oliuæ haustu exstincta. Quæ vbi singulatim retu-
lit, eadem non rectè ab aliis antea fuisse tractata docet. Deinceps verò de Alexandro
rege commemorat, dum Ephesi *c* Palamedem per dolum occisum in tabula spectaret,
turbatum animo fuisse, quod illi per fraudem interempto similis esset Aristonicus
Alexandri in pilæ lusu socius. Tanta nimirum erat Alexandri animi mansuetudo, tan-
tumque amicorum studium. Illud deinde apud *d* Euphorionem in Hyacintho
ignoratum:

Κωνυτὸς μοῦνος ἀφελκέα νίψεν Ἄδωνιν

e Solus Cocytus sua vulnera lauit Adoni.

hoc [ait] significat: Cocytus quidam nomine Chironis in re medica discipulus Ado-
nim curauit ab apro sauciatum. Refert item illum, qui apud Herodotum libro I. hi-
storiarum ab Adrasto Gordij filio interfectus dicitur, Agathonem fuisse appellatum,
& de coturnice quidem contendentem occubuisse. Cadmum quoq; & Harmoniam
in *f* leones esse transformatos. Tiresiam ad hæc *g* formam suam septies mutasse,
& cur apud Cretas ipse Phorbantis sit filia dictus. Erymanthum Apollinis filium ex-
cæcatum, quod post congressum cum Adonide lauantem Venerem vidisset, & Apolli-
nem indignatum, apri forma induta, dentibus vulneratum necasse Adonim. Quare
poëta *h* columbas cibi Deorum ministras fecerit, & quid Alexander rex, atque adeò 244
Aristoteles super hac re censuerit: & de Homero ipso atque columbis. Epicharmum
poëtam ab Achille Pelei filio genus ducere. Patroclum per excellentiam *i* Equitem
ab Homero nominari, quasi à Neptuno aurigandi artem didicerit, cum illius hic ama-
tor fuit.

b. Vt acino vuæ passæ Anacreon, teste Plinio lib. 7. cap. 7.
c. De quo plurima Philostrat. Heroic. Suidas, & Pausan. Phocic.
d. Ab Athenæo iste adductus non semel.
e. Sic & Propert. Eleg. vlt. lib. 1. Mortuus inferna vulnera lauit aqua.
f. In angues conuersos fingit Ouid. Metamorphos. 4.
g. Lege Eustath. ad Odyss. K.
h. πελειάδας. *Vide Eustath. ad versum 63. Odyss. M.*
i. ἱππέα.

tor fuit. Vlyssem, quod magnas aures haberet, *Outin* initio appellatum. At quia pluuia aliquando exorta, cum amplius partum gestare mater grauida non posset, in via pepererat, Odyssea inde esse nominatum. Arcas quidam Peritanus nomine Helenam apud Paridem in Arcadia agentem adulterarat: quare Paris adulterij pœnam irrogans, genitalia illi exsecuit. Vnde factum, vt Arcades sic affectos atque exsectos τειτάνας vocent. Achillem Aristonicus Tarentinus cum virginibus apud Lycomedem versantem *Cercyseram* appellatum esse scribit. *Issan* quoque *Pirrham Aspetum*, atque *Promethea*. Botryas item Myndius Niobes liberos omnes ab Apolline interemptos tradit. Vlyssi [ait] *a* monitorē parens addidit Myiscum nomine, ex insula Cephalenia. Sequebatur & Achillem monitor *b* [Phœnix] nomine, prudens, *c* Calydonius genere: vt & Patroclum Eudorus. Ceterùm Antipater Acanthius refert *d* Daretem, qui ante Homerum Iliadem conscripsit, monitorem fuisse Hectoris, auctoremque ne Achillis socium interimeret. Sic Protesilao docet Dardanum adfuisse, origine Thessalum: & Antilocho Chalconem Armigerum simul, & monitorem à Nestore patre datum. Hæc primi libri capita.

Altero deinde libro de Hercule agit, vt à dementia elleboro sit liberatus ab Anticyreo, qui hoc remedium *e* Anticyræ Phocidis valde frequens, primus repperit: etsi alij aliter purgatum memoriæ prodiderunt. A Nestore quoque Herculem adamatum narrat. Item non Philoctetem, sed Morsimum Trachinium pyram Herculi incendisse. Herculem præterea, deuorato à Nemæo leone digito vno, nouem dumtaxat digitos habuisse, exstareque tumulum digiti auulsi. Alij tamen *f* pastinacæ piscis aculeo digitum amissum ferunt. Leonem verò ex lapide Lacedæmone videre est digiti tumulo impositum, symbolum nimirum Herculei roboris. Vnde mos inoleuit in reliquorum quoque sepulchris, lapideos statuere leones. Verùm alij aliter de leone in cippo monumentis imposito tradunt. Ex Herculis rogo magnam locustarum vim enatam, quæ regionem veluti peste vastauit, & quo modo ea lues exstincta fuerit. Vt Venus propter Adonidem, suum & Herculis amasium, Nessum, Centaurum, quas Herculi insidias strueret, edocuerit. Vt Nireus, Symæus, Herculis amasius, contra Helico-
245 nium leonem vna pugnarit: quidam tamen Herculis filium Nirea faciunt. Quænam sint illæ apud poëtam gratiæ, *g* cum quibus Euphorbi crines componit. Herculem à natali Nilum fuisse appellatum asserit: at post seruatam Iunonem, interfectis qui illam inuadebant Anonymo & Pyripnoo gigantibus, exinde (quod bellum à Iunone profligasset) nomen mutasse. Anderus Herculis amasius, cùm de huius rogo Theseo nuntiasset, ab eodem est interemptus. Dimidium Hydræ caput aureum fuisse, auctor est Aristonicus Tarentinus. Alexander verò Myndius refert, Draconem terra genitum vna cum Hercule pugnasse, aduersus Nemæum leonem: quem & *h* enutritum ab Hercule, Thebasque ductum in huius tentorio mansisse, eundemque illum esse, qui *i* pullos passeris cùm deuorasset, in lapidem conuersus fuerit. Argo nauem in Ossa Thessaliæ monte Hercules quidem exædificauit: nomen verò ipsi inditum ab Argo Iasonis filio, qui ipsi in delitiis erat, propter quem etiam ille vnà cum Iasone ad Scythas adnauigauit. Iunonem cum Geryone pugnantem ab Hercule vulnus accepisse secundùm dexterum vber, & quæ inde consecuta sint. Corythus, genere Iberus atque Herculis amasius, galeam primus fabricauit. Hinc & his armis nomen id primum datum. Sepulchrum illud in Creta, quod Iouis appellatur, Olympi illius Cretensis esse, qui ereptum Saturno Iouem educauit, religionemque edocuit. Verùm enimuerò nutritorem doctoremque suum Iuppiter fulmine, inquit, percussit, quòd gigantes regnum eius inuadere velle suspicaretur. At cùm Iouem postea icti cadauer iam habentem facti pœnituisset, neque posset aliter dolorem lenire, suum saltem nomen interempti sepulchro indidit. Cuius sit hoc dictum ab Alexandro Philippi filio vsurpatum:

k Πρωτέα, τῆ, πίε οἶνον, ἐπεὶ φάγες ἀνδρόμεα κρέα.
Protea, cape, bibas vinum humana carne refectus.

& rursum Proteæ: *Quali consueuit cantione vti Alexander*? &, *Cuius id fuit poëma*? In quemnam Epicedeium idem ille Philippi F. Alexander conscripsit? Atque hæc secundi libri capita.

Tertio

h. De χειροήθει *dracone Aiacis Locrii legendus* Philostratus *Heroic. in Aiace Locr. De aliorum dracontib. alii. sacros fuisse dracones à multis obseruatum. i. De quibus Homer. Iliad. B. V. 331. & seqq. Tu ibi Eusthath. lege.*

PTOLEMÆVS Hephæstion.

a. Μνήμονα. *Pædagogorum id, siue potius Consiliariorum intimorum genus, Heroibus addi, solitum, maximè iunioribus. Quales ferè hodie* Gubernatores, *maioris potestatis significatu, appellamus. Quomodo etiam dixit Stat.* Indomiti Phœnix moderator alumni. *Sylu. 5. Epiced. in patrē. Similem huic pædagogorum catalogum (in quo & Phœnix Achilli tributus) lego apud Clem. Alexan. lib. 1. Pædagogi, cap. 8.*

b. Ausus sum celebratissimum apud omnes nomen hîc insereret nihil dubitans, quin τὸ νοήμων *prudentissimi* Viri *epitheton fuerit.*

c. Sic enim hîc malo legere, quā Καρχηδόνι@: *etsi non ignorem, Scepsium apud Strab. lib. 9. Thessal. Ormenium* Phœnicis *patriam facere.*

d. Dares etiam quidam Sacerdos Troianus ab Homero laudatus Iliad. E. At quod in manibus iam de bello Troiano poëma, Dareti falsò suppositum censent eruditi.

e. Vide Prouerbia.

f. De pastinacæ incurabili morsu Ælian. Variis locis, & alii multi.

g. Iliad. ρ. Vers 51. De Euphorbo multa Philostr. *Heroic. Heroibus enim*

k. Odyss. 9. V. 347.

Tertio verò librò de Hyllo Herculis filio commemorat, cornu eum paruum ad læuam capitis partem adnatum habuisse, quod Epopeus Sicyonius, cùm in pugna illum occidisset, acceperit, tuleritque in eo *a* Stygis aquam, & regnum oræ illius occupauerit. De Stygis aqua in Arcadia ita narrari: Cum Cererem filiæ raptum lugentem eo ipso mœroris tempore Neptunus sollicitaret, in equam illa sese præ indignatione transformauit. Delata itaque ad fontem, vbi formam hanc suam conspexit, exhorruit, ipsamque aquam nigram reddidit. De *b* Hecale, & quam multis illud nomen commune fuerit. Alexandri patrem non Philippum fuisse, sed Arcadem quendam genere, cui Draconi nomen. Atque hinc illam de Dracone fabulam manasse. De Ptolemæi cane, qui pro hero depugnarit. vtque à morte sectus, habere inuentus sit *c* cor pilis ob- 246
situm. Erat autem genere Molossus, Briarëi nomine. De Polydamante. Quid sit apud poëtam:

d Ὡς δ᾽ ὅτε Πανδαρέου κούρη χλωρηῒς ἀηδών.
Vt cum Pandarei soboles Chloreis aëdon.

& quæ sequuntur. De *e* Palladio à duobus, id est, Diomede & Vlysse, furto fuisse sublatum. *f* De calamo sic sonante:

Auriculas asini Midas habet.

De auibus Acestaliis apud Stesichorum quæsitis. De lapide Gigonio iuxta Oceanum, quodque solo asphodelo moueatur, cum vi nulla alia cieri aut moueri queat. Ropalum Herculis filium fuisse, & hunc vna eademque die patri vt Heroi parentasse, & vt Deo sacrificasse. Amphiaraum sic appellatum, quòd vterque matris parens precatus sit, vt filiæ sine labore parere concederetur. Cuius sit hymnus, qui apud Thebanos in Herculis honorem canebatur, dicebatque ei: *Iouis ac Iunonis fili.* ibidemque de iis qui hymnos per singulas vrbes cani solitos composuerunt. Philostephanum vatem ac poëtam iam inde à natali die veste nunquam esse visum. Matrim quoque *g* Thebanum hymnorum scriptorem per omnem vitam myrti baccis assiduè victitasse. Eupompum Samium (qui, quod visu audituque incredibile est, ferum admodum monstrum [id est] draconem alebat) filium habuisse Draconem nomine, acutissimi visus, planè vt per *h* viginti stadia commodè cerneret. Hunc igitur mille talentis conductum, & Xerxi sub aurea platano assidentem, narrasse quam videret Græcorum ac Barbarorum naualem pugnam, & *i* Artemisiæ fortitudinem. Plesirrhoum Thessalum hymnorum scriptorem ab Herodoto adamatum, bonorumque hæredem institutum fuisse: eundem etiam exordium libri primi historiarum Herodoti Halicarnassei fecisse: Principium enim historiarum Herodoti proprium hoc fuisse: *Persarum doctiores memorant, dissensionum auctores exstitisse Phœnicas.* Polyzelum Cyrenæum *k* risisse nunquam: indeque *Agelasti* cognomentum illi datum. Deorum cultu cæteros omnes superasse ferunt, alij quidem Antigonum Ephesium, alij Lucium Hermionium, cuius & Theophrastus in epistolis meminit. Achilli atque Deidameiæ natos filios duos, Neoptolemum & Oneirum: occisumque ab imprudente Oreste Oneirum in Phocide, cùm hic de figendis tentoriis aduersus illum certare cœpisset. Disserit deinde & de historicis quibusdam casibus. Amyci sepulchro *l* Rhododophanem innatam ait, quam qui gustassent, pugilatus studio capi solitos. Antodorum itaque, cùm ex ea lauro edisset, victorem tredecies coronam retulisse: eundem tamen à Dioscoro Theræo in quartodecimo certamine victum, quemadmodum & ipse Amycus dicitur ab altero Dioscurorum lucta superatus. Crœsum quoque festo Veneris die natum: quo item die Lydi omnes diuitias pompæ nomine illi Deæ apponunt. Taurum aliquando sacrificanti patri nuntiatum, natum ipsi esse Themistoclem, & *m* verò hausto idem taurino sanguine periit. Darius Hystaspis F. à matre expositus, equæ vberibus lactatus est, ab Spar- 247
gapiza equorum pastore: idemque postea hinnitu equi rex creatur. Ibyci poëtæ melici seruus *n* Hercules nomine, viuus exustus, quòd cum latronibus in dominum conspirasset. Orestes Cereris illius festo die, quæ Erinnys dicta, natus est. Philippus puer etiam num illas *o* quasi stellas, quas suo decursu desilire aduertebat, vesperi sagittis petere conabatur: & Diognetum vatem prædixisse ferunt, dominaturum multis adolescentem. Et sanè *p* Aster illi nomen fuit, qui eidem oculum sagitta eruit. Marsyas tibicen, ille *q* qui pelle exutus est, auram vitalem haurire cœpit eo festo Apollinis, quo die omnium

a. Quo verò vase teneri posset aqua Stygia docuimus vitis cōparatis ad Olymp. CXIV. an. I.
b. Ouidius lib. 2. de remed. Hecalen fœminam pauperem adducit. Suida ἡ ἡρωῒς ἡ παρὰ Καλλιμάχῳ, ἡ πρὸς ἑαυτὴν καλοῦσα, *&c.* Politiani *miscellan. cap. 24. lege.*
c. Vide inf. pag. 253.
d. Hom. Odyss. T. v. 518.
e. Vide sup. Conon. narrat. 34. pag. 227.
f. Vide Ouid. Metamorph. 11. Persii *Sat. 1. & Scholiast. Aristoph. in* Plutum.
g Athen. Dipnosophist. 2. Atheniensem facit: is ergo videndus.
h. Ita Strabo quidam Lynceus per CXXXV. millia passuum perspexit, vt ex Varrone narrāt Plin. *lib. 7. c. 21. Val. Max lib. 1. cap. 8. Solin cap. 6. Vide & quæ narrantur inf. de Candauli cōiuge pag. 250.*
i. Quam habes descriptam apud Herodot.
k. Idem de Anaxagora Clazomenio refert Ælian τῆς ποικίλης *8. cap. 13. & de M. Crasso Solin. cap. 4. Cicero semel dumtaxat risisse, de Finibus V. &* Plin. *lib. 7. cap. 19.*
l. Describit eam Plin. *lib. 16. c. 20. Apuleio* rosea laurea *dicitur.*
m. Vide Ctes. Persic. *sup. pag. 55*
n. al. Heracles.
o. ὡς ἀστέρας. *p. Lege Suid. in* Κάρανος*: & vitas à nobis cōparatas Arist. & Demost. q. Ab ipso Apolline, vt refert Xenoph. lib. 1. de expedit. Cyri.*

PTOLEMÆVS Hephæstion.

die omnium quæ sacrificarentur animantium pelles dereptæ illi dedicabantur. De Tityo, qui Alexandro struxit insidias. Claudium Imp. grauida gestans mater, boletum fungorum desiderio capta comedit, *a* & Claudius fungos veneno infectos deuorans periit. De Centauro Lamiæ F. vt adulterans captus sit, quem alij à Perithoo eunucho: alij à Theseo interfectum aiunt. Tales varij in istis historiis casus atque euenta referuntur, quibus etiam liber tertius tandem absoluitur.

a. Narrat & Dion. lib. LX. extremo, addens propterea Senecam libellum de huius morte ἀποκολοκυντωσιν inscripsisse.

Libro autem quarto hæc narrantur: Helenam primum excogitasse digitis micando sortitionem, & cum Alexandro sortientem vicisse, fuisseque Veneris filiam. Helena adhæc & Achille filium in Beatorum insulis cum alis natum, quem ob regionis fertilitatem Euphorionem appellarint. eius autem amore captum Iouem, & minimè potientem, fulmine in Melo insula percussisse fugitantem, nymphasque, quod eum terræ mandassent, in ranas commutasse. Helenam quosdam referre ait venantem in virginali monte raptam à Paride, & huius pulchritudine captam tanquam Deum esse secutam: De *b* zona acu picta quam à Venere acceptam Iuno dederit Helenæ, à qua rursum ancilla Astyanassa furto sustulerit, donec eam Venus & huic abstulit. Quid sit illud ab Homero de Helena:

b. Legendus Homerus Iliad Ξ. & eius interpr.

c Πάντων Αργείων φωνὴν ἴσκϗσ᾽ ἀλόχοισιν.
Arginûm vxores imitata es vocibus omnes.

c. Homerus Odyss. Δ. v. 279.

Dictum Solis & Ledæ filiam fuisse Helenam, vocatamque Leontem: raptam autem fuisse ob iratam Menelao Venerem, quod hecatomben pro nuptiis pollicitus, voti reus Deæ non soluisset. De *d* Heleneio herba, quæ in Rhodo nascitur, ab Helena nomen hanc sumsisse. Visam enim ad eandem nasci quercum, ex qua se Helena strangularit: quin & eam qui ederint ad rixam omnino concitari. Adamatum prius ab Helena Menelaum, sic tandem eam vxorem duxisse. Addit narrare quosdam, in Tauros Scythiæ profectam cum Menelao Helenam ad inuestigandum Orestem, immolatam ibi hanc Dianæ vnà cum Menelao fuisse ab Iphigeneia. Velle tamen
248 alios à Theti, marini forma vituli induta, sublatam illam, dum Græci nauibus domum redirent. Ferunt, ait, Echo proprium Helenæ nomen inditum, quod aliorum illa vocem imitari egregiè posset: Helenam verò dictam, quod eam Leda ἐν ἕλει [in palude] ediderit. Lacedæmone locum quendam *Sandalium* appellatum ab Helenæ sandalio, quod illic exciderit, dum illam Alexander persequitur. Sustulisse Alexandrum ex Helena filiam, ortaque de nomine contentione, illum quidem Alexandram, hanc autem Helenam nominari voluisse. Vicisse tandem Helenam talorum iactu superiorem, atque ita filiam matri cognominem factam: quam ab Hecuba, capto iam Ilio, interemptam ferunt. Ab Iliacis vsque temporibus, ait, Helenæ multæ nomen sunt mutuatæ: vt Ægisti & Clytemnestræ filia, ab Oreste interfecta: Veneris item in congressu cum Adonide ministra, Epidamnij filia, & ab Epidauniis Veneris figura culta, diuitias inhiantibus largiens: Faustuli præterea illius filia, qui Romum & Romulum educandum curauit: vt & illa est Helena appellata, quæ ternos edebat quotidie hœdos. Dicæarchi quoque Telesini soror, aliæque octodecim, in quibus & ea Homero antiquior Helena est, quæ bellum Troianum conscripsit, Musæi Atheniensis filia: à qua & *e* Homerus accepisse argumentum creditur, & bilinguem agnum possedisse. Tityri insuper Ætoli filia, quæ singulari Achillem certamine prouocans, læsit quidem illum, inflicto mortali penè secundùm caput vulnere, sed ipsa occubuit.

d. Describit Plinius lib. 21. cap. 10. & 21.

e Similem leges narrat. inf. pag 251.

Helena quoque in hunc censum refertur illa pingendi perita, Timonis Ægyptij filia, quæ suis temporibus gestum Issicum bellum penicillo pinxit, & in Pacis templo à Vespasiano imperatore collocata pictura est. Archelaus porrò Cyprius, Stesichori poëtæ amicam vnicè dilectam fuisse ait Helenam quandam, Micythi filiam: & discessisse hanc à Stesichoro, atque ad Bupalum se contulisse: iratum ergo hinc sui contemptu poëtam scripsisse [carmen] *Helena volens discessit*. Falsam autem esse vult narrationem illam de *f* Stesichoro excæcato. De *g* Moly deinde herba apud Homerum agit, quam è sanguine interfecti in Circes insula gigantis enatam ferunt, habereque candidum florem: Circes autem in pugna socium Solem, etiam gigantem interemisse, atque inde, quòd μῶλος pugnam significet, inditum herbæ nomen.

f. Sup. pag. 222 narrat. 18. Conon. Plato in Phædro, & alii.

g. Hom. Odyss. K. v. 304. & eius ibi interpr.

Ptolemæus Hephæstion.

a. Lege Pausan. Eliac. II. pag. 199. edit. German.
b. De hac vate Pausan. Phociac. non semel.

Refert quoque Dionysium fuisse Chironis amasium, & ab eodem commessationes, bacchationesque ac sacrificia didicisse. De a Myrtillorum patris ac filij Taraxippo in Olympia. Solum item Neoptolemum Maciotem b oraculum Phemonoes ab Aetho, vno è fratribus audisse aiunt. ac de hoc Aetho libro primo historiarum Herodotum dicere: *Etsi nomen eius mihi notum, non tamen memorabo.* De duplici apud 249
Homerum appellatione, altera apud Deos, altera homines, quodque Xanthus solus inter flumina fuerit Iouis filius. De aliis item duplici præditis nomine. Esse adhæc in Tyrrhenia Halis turrim, quæ vocatur, sumpto nomine ab Hali, Tyrrhena venefica, quæ Circes famula cùm esset, ex heræ ædibus aufugit. Ad hanc autem delatum Vlyssem, in equum incantationibus commutatum, atque apud eam educatum, donec senio confectus obiit. Ex hac igitur historia etiam nodum illum apud Homerum dissolui, cùm ait:

c. Odyss. Λ. v. 133.

- - - θάνατος c δέ τοι ἐξ ἁλὸς αὐτῷ.

Qui finis Quarti libri est.

Qvintvs post hæc liber ista commemorat. Pugnauit, aiunt, Iason cum Amyco, non autem Pollux. Testatur id regio *Iasonia cuspis* dicta, & fons iuxta manans *Helena* appellatus. Ex hoc etiam illud Crinagoræ soluitur epigramma:

Καὶ Προκλέυς ἵπποι χλωρὴν d ψαλάκανθαν ἔχουσιν.

Et Procli equi viridem psalacantham habent.

d. Ἀδέσποτον hoc quibusdam videri vocabulum notauit Hesych.
e. De quo multa Gyrald. Dialog. 7. hist. poët. Meminit & Suid.

Quod ignorauit Callimachus, cùm sit e Eubuli Comici, in Bacchum comœdia. Agit & de parodia versus illius. Psalacantha autem herba est Ægyptia, quæ equis circumligata victoriam præbet & felicitatem. Ferunt, addit, alij Psalacantham Nympham fuisse in Icaria insula, quæ Bacchum adamans allaborarit ipsi ad potiendum Ariadna, quò & cum ipsa postea congrederetur, quod vbi Bacchus recusasset, Ariadnæ hanc esse insidiatam, atque illum indignatum, conuertisse eam in herbam: pœnitentia tamen postea ductum, honoris ergo plantam illam Ariadnæ coronæ, quæ cœlestia iam inter sidera translata erat, circumposuisse. Herbam ipsam alios Artemisiæ, Meliloto alios similem facere.

f. Vide Prouerb. cuius aliam alij caussam commenti sunt.
g. Sup. pag. 242. Acestorida τὰ κατὰ πόλιν μυθικὰ lecta vidimus.
h. Mylas reponam ego, ex Geographorum sententia.
i. Vide Alciati emblema 28.
k. Lib. 1. vbi omnem penè de Gyge historiam legas.
l. Vide sup. pag. 246.
m. εἰς ζήτησιν.
n. Vide & seq. pag.

Athenodorus [inquit] Eretriensis, octauo libro memorabilium refert, Thetin & Medeam de pulchritudine in Thessalia certasse, arbitrumque adhibitum Idomenea Thetidi victoriam adiudicasse. Medeam ergo indignabundam illud protulisse: f *Cretenses semper mendaces*: eidemque imprecatam, ne verum vnquam diceret, vt ne in hac quidem sententia dixisset. Hinc factum scribit, vt mendaces habeantur Cretenses: adducitque hoc idem narrantem g Antiochum lib. II. ciuilium fabularum. Ilus, vt narrant, Laomedontis pater, equinis setis comante galea vtebatur, vt & è Priami liberis Melanippus & Idæus. Achillis item equi, Xanthus & Balius appellati, gigantes primum fuêre, solique gigantum pro Diis pugnarunt aduersus fratres. Ad h Thylas Siciliæ naufragium passo Vlysse, i Achillis scutum ad Aiacis monumentum emerserit, & sepulchro appositum postridie fulmine est ictum. Herculem non Nemæi leonis pellem gestasse ait, sed Leonis cuiusdam è gigantum numero, ob prouocatum ad singulare certamen Herculem ab eodem interemptum: & aurea mala 250
custodiens Draco, ait, fratrem habuit Leonem illum Nemæum. Irus apud Homerum Bœotius fuit. Candaulæ coniugem, cuius k Herodotus nomen reticet, dictam esse *Nyssiam*. Eam & duplici pupilla, & l acutissimi visus fuisse, quod dracontitem lapidem gestaret: vt per ipsas etiam fores Gygen, m ad inquirendum egressum, viderit. Quidam tamen ipsam *Tudum* dictam volunt, alij *Clytiam*: Abas autem *Abro* nuncupatam tradit. Ideò verò eius fœminæ nomen ab Herodoto silentio pressum aiunt, quod cùm eius amasius Plesirrhous Nyssiam nomine amicam haberet, Halicarnasseam genere, nec ea potiri, repulsam passus, potuisset, de superiori loco vitam sibi laqueo abruperit. Hinc velut odiosum, eius vbiq; nomen refugisse Herodotum. Centauros Herculem fugientes per Tyrseniam fame periisse, suaui n Sirenarum cantu deceptos. Alcêrum Herculis amasium, Patrocli fratrem fuisse. Epipolam Carystiam, Trachionis filiam, muliebrem sexum dissimulantem cum Græcis militasse, sed per Palamedem tàdem detectam, à Græcis obrutam esse lapidibus. Quo tempore Alexander Helenam rapiebat, Menelaum Gortynę, quod Cretensium oppidũ est, Ioui Hecatomben immolasse. Palamedem pro Agamemnone Græcis imperasse. Cùm enim in Aulidem delatus

PTOLEMÆVS Hephæstion.

Agamemnon agrestem capram, Dianæ sacram, telo confixisset, atq; hinc Græcis nauigatione prohibitis Calchas vates respondisset, placari numen, expiariq; malum posse, si *a* Iphigeneiam filiã Neptuno immolaret Agamemnon: detrectanti id facere indignati Græci, imperiũ ademerunt, & Palamedẽ regem crearunt. Addit Philoctetẽ à serpente percussum periisse: & Paridem à Menelao femur hasta ictum, interemptum. Demetrio [inquit] Scepsio mortuo, Tellidis librũ ad caput eius repertum ferunt: vt & Alcmanis *b* natantes [fœminas] ad ceruical Titonychi Chalcidensis: & *c* Eupolidis *d* Hybristodicas ad Ephialti caput. Cratinique *e* Eunidas apud Alexandrum Macedonum regem. Ita Hesiodi opera & dies Seleucus Nicanoris filius ad caput semper admouit. Quin & Arcadum legislator Cercidas tumulo suo primum & secundum Iliados librum inferri iussit. Pompeius quoque Magnus non prius in expeditiones tendebat, quam primum Iliados librum perlegisset, quòd æmulus esset, imitatorque Agamemnonis. Cicero item Romanus, Euripidis Medeam euoluens, in lectica, qua gestabatur, capite truncatus est. Diognetus Cretensis [ait] pugilatu victor, coronam non solùm non accepit, sed etiam ab Eleensibus pulsus fuit, propterea quòd victus, cæsusque ab illo, communi cum heroë nomine Hercules appellatus est. Hunc autem Diognetum vt Heroa Cretenses colunt. Homericum illum versum de iamiam vulnerando, [Menelao:]

f Οὐδὲ σέθεν Μενέλαε θεοὶ μακάρες λελάθοντο·

Nec Menelae tui duxere obliuia Diui.

hunc [inquam] versum per parodiam Pythius, mutato Menelai nomine in Menedemi, vsurpauit. Posita autem fuit quæstio in cœna Augusti Imp. qualem versum oraculum
251 per parodiam enuntiasset, & quis oraculo referretur. Menedemum Eleensem Bouneæ filium ferunt Herculi ostendisse expurgandi stabuli Augæi rationem, atque adeò flumen auertisse. Eundem vna cum Hercule bello Augæam oppugnasse, interfectumque humo esse conditum in Lepreo, propter piceam arborem. Instituto autem eius caussa certamine, Herculem ibi cum Theseo certasse, cumque viribus pares essent, iactatum à spectatoribus de Theseo: *g* *Alter hic Hercules.* Phantasiam aiunt quandam Memphitida, Nicarchi filiam ante *h* Homerum Iliacum bellum & narrationem de Vlysse composuisse, depositumque opus Memphide. Homerum ergo profectum eo, à Phanite sacro scriba commodato illud accepisse, eiusque esse ordinem insecutum. Adonis [narrant] Androgynus cum esset, vt vir cum Venere, vt mulier cum Apolline congressus est.

Alpheo item flumini remuneraturus in Olympicis victor Hercules, Alpha ab eo litteram nominauit, primamque omnium collocauit. *i* Nugatur etiam fabularum hic scriptor, dum ait, *k* Moysem Hebræorum legislatorem *Alpha* idcirco fuisse appellatum, quòd ἀλφῷ [hoc est vitiligine] corpus infectum haberet. Galerius Crassus, imperante Tiberio Cæsare tribunus militum, *Beta* est appellatus, quòd illa libentius herba vteretur, quæ à Romanis Beta nominatur. Orpyllis verò, Cyzicenum scortum *Gamma* dicebatur. Antenor, is qui Cretensium historiam conscripsit, *Delta* cognominatus est, quòd bonus esset, & ciuitatis amans. Cretensibus enim *bonum* δέλτον significare affirmant. Sic Apollonius, Philopatoris temporibus Astronomia clarus, Εψιλὸν dictus est à figura litteræ Ɛ, quæ circumagitur cum Luna, in quam ille multum studij contulerat. Satyricus item Aristarchi familiaris Ζῆτα est nuncupatus, ab inuestigandi rerum caussas studio. Narrant & Æsopum ab Idmone hero suo Θῆτα appellatum, quod seruili esset indole ac versipellis. Nam Θῆτες seruos significat. Cupseli adhæc mater, quod pedibus valga esset, Λάμϐδα vocata Apollini Pythio. Pythagoram insuper eum, qui numeros omnes descripsit, refert Democydes à tertia cognominatum esse littera. Et hæc quidem quintus continet liber.

SEXTVS postea liber capita hæc complectitur. Occisum à Penthesilea Achillem, Thetidis matris precibus in vitam reuocatum, & Penthesilea interempta, rursum ad Orcum rediisse. Lycophronem in Alexandra poëmate dicentem:

Ποία δ' ἀηδὼν στεῖρα κενταυροκτόνος.

Qualis Lucinia sterilis Centauricida.

l Sirenas ibi *centauricidas* significasse. Helenum Priami filium, dilectum ab Apolline, munerique accepisse arcum eburneum, quo Achillem secundùm manum feriret,

a. Tragœdiam hanc docuit Eurip.

b. τὰς κολυμβώσας: *quarum etiam Suidas meminit voce* Alcman.

c. Eius vitam collegit Lil. Gyraldus Dial. 6. vt & Cratini.

d. Ὑϐριστοδίκαι, οἱ μὴ θέλοντες τὰς δίκας εἰσαγαγεῖν, *apud Polluc. & Hesych. vide Sigon. de Magistr. Athen.*

e. Εὐνεῖδαι, γένος τι Ἀθήνησι κιθαρῳδῶν. *Vide Hesych. ac Suid. & citantur ab Athen.*

f. Iliad. Δ. *vers.* 127.

g. Vide Prouerb. & Plut. Theseum init.

h. Sup. pag. 248. similem narrat. retulit.

i Vt cæteri quoque gentium historici.

k. Lege quæ ad Philon. περὶ τῶν μετονομαζομένων *notata exstant.*

l. Idem indicatum superiore pag.

PTOLEMAEVS Hephæstion.

Priamum cum Andromacha, suisque liberis supplicem accessisse ad Achillem pro He-
ctoris ossibus. *a* Thetin sex numero liberos è Peleo susceptos latenti igne sustulisse,
tandemque Achillem esse aggressam. Peleum ergo re cognita, vi hunc eripuisse, talo 252
tantùm dexteri pedis adusto, & apud Chironem collocasse, qui effosso Damysi gigantis
corpore, in Palene sito (hic gigantum omnium velocissimus fuerat) sublatoque eius
talo, Achillis aptauit pedi, & medicamentis firmauit. Hunc postea talum excidisse re-
fert, insequente ipsum Apolline, & collapsum sic esse interemptum. Ferunt autem &
ab Homero *b* ποδάρκην appellari, quod Arces alas infanti nato Thetis addiderit: vt sit
ποδάρκης, quasi in pedibus Arces alas tenens. Arce hæc, aiunt, Thaumantis erat filia, &
Iridis soror, quæ vtræque alas habuerunt. Bello verò Deorum cum Titanibus, desci-
scens à Diis Arce ad Titanas transfugit: quare profligato iam bello, partaque victoria,
Iuppiter ei in Tartarum detrusæ alas ademit. Ad Pelei deinde & Thetidis nuptias ac-
cedens, muneri alas istas Thetidi obtulit, sicut Peleo in nuptiis donasse aiunt Vulca-
num ensem: Venerem scyphum aureum, qui insculptum habebat Cupidinem: Ne-
ptunum equos duos, Xanthum & Balium, Iunonem pallium, Mineruam tibias, Nerea
denique *Salem*, quem vocant *diuinum* in arcula, qui sal incredibilem habeat virtutem
ad iuuandam edacitatem, edendique appetitum, & ciborum concoctionem. Atque
hinc locum illum clarum euadere:

c Πάσσε δ' ἁλὸς θείοιο.

Sale aspersit sacro.

Agit tum de Achille terra genito, & quot post Iliaca tempora fama clari Achilles fue-
rint. Hic terræ filius Iunonem, Iouis congressum fugientem, antro suo recepit, per-
suasitque ad Iouem redire: & hæc prima fuit, vt ferunt, Iouis & Iunonis coitio. Quam-
obrem Iuppiter quoque Achilli pollicitus est, facturum se, vt quotquot eius nomen
sortirentur, clari exsisterent. Propterea & Achilles ille Thetidis filius, illustris exstitit.
Chironis quoque præceptor Achilles nominatus: vnde Pelei filius per Chironem sic
appellatus. Adhæc, qui primus *d* ostracismum Athenis excogitauit, Achilles dictus,
filius Lysonis. Ioui quoque & Lamiæ Achilles quidam natus, aiunt, præstantissima
planè forma, vt etiam de pulchritudine contendens, Pane Deo iudice, vicerit. Ea ergo
de caussa Venerem indignatam, Pani Echûs amorem immisisse: & certè sic deformasse,
vt ipsa dumtaxat specie turpis & amabilis nemini videretur. Insuper & Galati cuius-
dam filius Achilles vocatus, quem ab ipsa natiuitate canum fuisse refert. Fuere & alij
fama illustres quinquaginta quatuor Achilles: quorum duo canum instar impudentes,
nefandis quoque operibus admirandi. Priamus, inquit, Iouis amasius factus, auream
ab eo accepit vitem, quam ille post Eurypylo Telephi F. quod bello auxilium portasset,
muneri dedit. Æsopus quoque Delphis interfectus vitam recepit, & ad Thermo-
pylas vnà cum Græcis militauit. Philoctetem in Lemno insula Pylius Vulcani F. me- 253
dendo sanauit, iaculandi artem vicissim ab eo edoctus. Scamandro flumini natum
aiunt filium Melum, insigni corporis forma, eiusque caussa contendisse aiunt Iuno-
nem, Palladem, & Venerem, cuius potissimum sacerdos esset. Paridem ergo iudican-
do secundùm Venerem sententiam dixisse, atque *e* ex ea historia fabulam esse de malo
ortam. Hypermenes adhæc in sua de Chio narratione, Homeri famulum fuisse re-
fert, *Scindapsum* nomine, huncque mille dragmis à Chiis multatum, quòd herum mor-
tuum non exussisset. At qui σκινδαψὸν ab eo nominatum *f* instrumentum lyricum rep-
perit, Eretrius fuit, & Pœciles tibicinæ filius. Hæc ferè libri sexti summa est.

SEPTIMO denique libro de his agit: Theodorus Samothrax narrat Iouem na-
tum *g* septem continuos dies risisse, indeque septenarium numerum pro perfecto
æstimatum.

Achillem, quòd ex igne seruatus sit, cùm illum mater adureret, Pyrissoum [quasi
ab igne seruatum] prius esse dictum. At quia labrum ipsius alterum adustum erat, pro-
pterea eum pater Achillem appellauit. Sirenes Telemachum, cùm eum Vlyssis fi-
lium esse didicissent, interfecerunt. Vlysses in Tyrrhenia tibia certauit, ac vicit. Ceci-
nit autem *h* Demodoci poëma de Troiæ excidio. Inuentus est Stichius Ætolus,
Herculis amasius, cùm secaretur, *i* hirsutum cor habere. Interfectus verò est ab ipso
Hercule, dum furore correptus hic, suos quoque liberos occidit: adduntque propter
solum

a. Vide quæ hîc referuntur aliter pleraque narrata apud Apollod. lib. 3. Bibliothec.

b. ὡς ἐξαρκοῦντα τοῖς ποσὶ, καὶ ἐπιπολὺ θέειν δυνάμενον, *notauit Eustath.*

c. Iliad. I. v. 214.

d. Quem explicat Diod. Sicul. lib. 11. & Suid. sæpius Plut.

e. Præter vulgarem sententiam Hygini Fab. XCII. & aliorum.

f. Athen. describit lib. 4. & Eustath.

g. Vnum Soroastrem eodem quo genitus esset die, risisse, pro valde insolito adfert Plin. lib. 7. cap. 16.

h. Vide Suidam in ἀοιδός.

i. Idem de Aristomene Messenio Plin. lib. 11. cap. 37. & Valer. Max. lib. 1. cap. vlt. aliique de Hermogene Rhet. Leonida, Lysandro, cane Alexandri. Vide Rhodiginum lib. 4. cap. 16.

PTOLEMÆVS Hephæstion.

ſolum hunc heroëm illum luxiſſe. Mercurius Pollucis, vnius gemellorum, amore captus, Theſſalico eum equo muneris loco donauit. Cùm Apollo funebres ederet ludos Pythoni, certauit ibi Mercurius ac Venus: & victrix illa, præmij loco citharam accepit, qua poſt donauit Paridem. cuius & Homerus ſic meminit:

a Οὐκ ἄν τοι χραίσμῃ κίθαρις
Non tibi profuerit cithara. & *b* quæ ſequuntur.

Apud Bacchylidem quid ſit, quod tanquam à Sileno dictum refert, & cui hoc carmen pronuntiatum. *c* Leucas petra, inquit, à Leuco Vlyſſis ſocio nomen ſumſit, qui genere Zacynthius, interfectus eſt (vt refert *d* Homerus) ab Antipho. Hunc quoque dedicaſſe ferunt templum Apollini Leucatæ. Eos igitur, qui hoc ſaliant ſaxo amore liberari: atque hanc eſſe cauſſam. Poſt interfectum Adonidem, obambulaſſe narrant, atque eum inueſtigaſſe Venerem, repertumque Argi, Cypri ciuitate, in Apollinis Erithii fano, corpus ſecum auexiſſe, ſermone etiam cum Apolline de Adonidis amore collato. Hunc ergo eam in Leucada petram adduxiſſe, & præcipitem inde dare ſeſe iuſſiſſe: & vero ſaxo ſalientem, amoris æſtu liberatam. Interrogante porrò Dea cauſſam, reſpondiſſe ferunt Apollinem, quod vates cùm eſſet, ſciuerit Iouem quo-
254 que ſemper Iunonis amore captum, ad ſaxum hoc acceſſiſſe, atque ei inſidendo amoris impotentiam ſedaſſe, compluresque alios vtriuſque ſexus mortales amore ardentes, eodem liberatos, ex hoc ſaxo deſilientes. Sic Artemiſiam illam Lygdamidis filiam, quæ Perſæ militauit, amore captam Dardani Abydeni, dormientis oculos, cùm is eam contempſiſſet, eruiſſe: Amore verò illius Deorum ira creſcente, ex oraculo ad Leucadem profectam ſeipſam præcipitaſſe, & interfectam ibidem eſſe ſepultam. Hippomedonta quoque Epidamnium, adoleſcentis cuiuſdam oræ illius amore poſſeſſum: cumque repulſam pateretur, quod alteri ille ſe applicaret, eundem occidiſſe. Verùm ad Leucadem profectum, ſeſe ex alto præcipitantem periiſſe. Nicoſtratum item comicum Tettigidæam Myrrhinæam amantem, indeque ſe deiicientem, amore ſolutum ferunt. Maceta autem Buthrotium aiunt *Leucopetram* cognominatum eſſe, quod quater inde ſe demittens, amoris ſit impotentia liberatus. Magnam quoque hominum copiam ita liberatam prædicant. Sic enim Boulagoram Phatagoritem, Diodorum Auleten perditè amantem, indeque ſe præcipitantem, in ſenecta periiſſe. Periiſſe quoque Rodopen Amiſſenam, dum ſe inde præcipitat, geminorum duorum, qui Antiochi regis corporis cuſtodes erant, amore captam, quibus nomina erant Cyri & Antiphontis. Charinus quoque Iamborum ſcriptor, Eunuchum quendam Erωta, Eupatoris pincernam, perditè amauit, fabulæque de petra illa fidem habens, præcipitauit & ille. At cùm ex lapſu crure fracto, doloris iam vi exſpiraret, hos verſus Iambicos effudit:

Fallax peri, peri mala, ô Leucas petra:
Charinon, heu, heu, me poëtam Iambicum
Spei e a[illegible]ſiſti inanibus quæ fabulis.
In tantum Erωta, ô, Eupator ſi diligat.

Nereus inſuper Catanæus Palladis Atticæ amore poſſeſſus, ſaxo accedens ſe præcipitauit, & liberatus eſt moleſtia. Igitur illapſus in piſcatoris rete ſubiectum, quo vnà cum auri plena ciſtula extractus eſt, piſcatori etiam de auri capſula litem intendit. Verùm Apollo ſecundùm quietem viſus, à litigando minis deterruit. Oportere enim ob ſolutum amorem gratum eſſe, non autem alienum aurum appetere.

Pana piſcem ait eſſe marinum, Balenæ magnitudine, forma Pani non abſimilem. In hoc piſce lapidem reperiri aſteriten, quem Soli oppoſitum incendi ferant: valere etiam ad philtrum: adeoque hunc Helenam lapidem habuiſſe, inſculpta Panis piſcis imagine, quo & in obſignando ſit vſa. Hæc ſunt ergo capita libri ſeptimi nouæ Ptolemæi Hephæſtionis ad variam eruditionem hiſtoriæ.

S. BASILII MAGNI

CXCI.

Aſceticorum libri II.

255 LEGIMVS B. BASILII *Epiſcopi Cæſareæ Cappadociæ*, qui vocantur *a Aſceticorum libros duos*. Vtile ſanè hoc opus, ſi quod aliud, pietatis ſtudioſis, quique æterna illa

a. Iliad. Γ. ꝟ. 54.
b. τάτε δῶρ' Ἀφροδίτης.
c. De qua Strabo lib. X. & Gyrald. Dial. IX. poët.
d. Iliad. Δ. ꝟ. 491.
e. κατηθάλωτας.
a. Similia iterũ lecta referuntur ſup. Codice CXLIV. pag. 169.

BASILIUS M.

a. Iterum de B. Basilij stylo iudicium tulit sup. Cod. CXLI. pag. 168.

bona consectantur: maximè verò iis, qui in monasteriis ad pietatem veram exercentur. Continet autem cùm è S. Scriptura, variarum quæstionum, quæ ad mores componendos faciant, breuiarium: tum his solutiones additas, atque explanationes. *a* Eminet porrò huius in libris egregiè, non ille modo sollemnis adeò ipsi affectus lenior, sed pura etiam perspicuitas. nisi quod in quæstionibus quibusdam emphaseos aliquid ab eo adspersum appareat: non id adeò vocabulis minus vsitatis iuueniliter adhibitis, neque compositione per circumductiones obscurata: quin neque aliqua peregrina, & à priuato vsu ciuilique sermone remotiore curiositate, aut acrimonia: sed quòd hisce de more seruatis, emphasim veluti interiiciat: nullo interim [lectori] indito instituti sui sensu. quanquam ea quæ breuiter proposuit, plurimum non pertractat, eo quòd summa capita dumtaxat oratione persequi propositum habens, clarioris explicationis opportunitatem nullam reperiat.

Et adhibet ille quidem suum ad persuadendum accommodatum acumen multis quæstionum solutionibus; sed animæ salus atque vtilitas planè vbique spectatur. Quanquam non sola breuitate violetur apud eum perspicuitas: verum & ex eo, quod solutionis indigentem orationem claudat, nulla concludendi forma adhibita: vt inter disiectas propositiones, & inferendi atque concludendi vi destitutas probationes, mens aberret.

a. Tarasium fratrem compellat.

Harum autem rerum causa in variam prouidentiæ methodum dissecatur, quam sapientiæ *a* tuæ considerandam permitto. In his [tamen] duobus libris non semper ad emphasim recurrit. Statim enim primus liber nihil præ se fert tale, nisi quod semel alicubi per Reticentiam malum omen auertat. Nam ad cætera quod attinet, valde ibi est firmus, & æque purus atque dilucidus: perque duos hosce libros decurrit simplicior quidam & perfamiliaris sermo ac compositio, ad vulgi aures comparata atque demissa, & ad solam demum auditorum salutem intenta.

b. Leguntur hæc hodie aliter distributa. Nam neque in libros diuiduntur Ascetica, & septem saltem Lemmata tres hasce i. Libri partes antecedunt, prima etiã hic & secunda parte in vnũ ibi caput De iudicio *continenturque iunctas lego.*

Igitur primus eius liber *b* continet, Quæ sit causa, quantumque periculum huiusmodi cùm Ecclesiarum Dei, tum singulorum hominum inter ipsos dissensionis atque discidij. Deinde, quod omnis præcepti diuini transgressio vehementer ac terribiliter punitur, idque è Scripturis sacris demonstratum. Tertio, de Fide nostra Catholica, siue De pura nostra & sincera confessione sanctissimæ Trinitatis.

Liber verò secundus, Christiani hominis quandam veluti *c* descriptionem per summa capita breuiterque proponit: similemque rursum descriptionem eorum, qui docendo Euangelio præfecti sunt. Deinde quasi regulas quasdam asceticas interrogando ac respondendo propositas exponit, numero quinquaginta quinque: iterumque 256
breuiores *d* alias trecentas tredecim.

Dei *compacta.* c. *Vtraque hæc Descriptio nunc* Ethicorum *siue* Moralium *nomine vulgo notior: Regula LXXX.* d *His etiam* ἐπιτιμίας, *siue transgredientium pœnas, pro virginibus, in libris editis subiunctas lego.*

CXCII.

B. MAXIMI Monachi & Confessoris *Quæstionum è S. Scriptura Solutiones CLXIV.*

a. Lege res ab eo gestas siue scriptas apud. Barõ. Card. Tõ. IIX.
b. Irrepsisse hîc notulã P. constat cum non nisi 64. Quæstiones post enumeret Phot. Exstat Opus hoc cum aliis pluribus eiusdem S. Maximi cum in Vaticana, tum in August. illa nobiliß. Biblioth.
d, τὸ πάθος.

LEGIMVS B. *a* MAXIMI MONACHI simul & CONFESSORIS Thalassio Presbytero sanctissimo atque Præfecto inscriptum *Opus, quo Quæstionum è S. Scriptura solutiones* b *CLXIV. continentur.* Cæterum in præfatione disputat de ortu humanarum perturbationum: asseritque peccatum cùm nihil sit omnino subsistens (non qualitas, non quantitas, non habitus, non *c* perturbatio denique ipsa naturaliter saltem in existentium aliquo considerata) tantum insitarum nobis à natura facultatum esse defectionem suæ actionis à fine, vt sit hoc modo naturalium facultatum ex errante iudicio inconsideratus quidam motus, ad aliud quàm ad suum finem tendens. Finem verò illum modo dico, quem naturaliter quidem omnia appetunt, sed quem iam deceptus à serpente Adamus non agnouit, totum in sensum pronus, iumentisque similis factus. Immo quantum studij ponebat in cognitione, quæ per sensum adducitur, tantum à diuina cognitione recedebat. Rursum quantum in hac recessione perseuerabat, tantum etiam rerum cognitarum fruitioni quasi assidebatur, vnaque cum ijs præceps ferebatur. Quantum item his inhærebat, tantum quoque in eo noxius ille amor sui accendebatur. Quam denique firmiter amori adhærebat sui, tam etiam studiosè multas variasque volupta-

luptatis rationes comminiscebatur. Hæc enim amoris sui soboles est. Quoniam vero malitia omnis cum ijs vna rebus interit, quæ illam creatant, ipseque experimento discebat voluptatis omnino comitem esse dolorem, illam vel supra vires retinere conatus, cum dolore acriter pugnabat, fieri posse arbitratus (quod nullo modo poterat) vt ab inuicem hisce diuulsis, & sola voluptate perfrueretur, & sui amorem huic voluptati permistum retineret. Hinc [ergo ait] omnis perturbationum multitudo. Nam voluptatem præ amore nostri consectantes, doloremque fugientes, inexplicabiles illos perniciosarum passionum ortus mente concipimus. Et quatenus quidem in amore proprio voluptatem consectamur, ex eo gulam gignimus, superbiam, auaritiam, & quæcumque pro re nata voluptatem pariunt. sin ex amore proprio dolorem fugimus, iram mox, inuidiam, odium, desperationem parimus, & alias id genus, quæ carent affectione dolorem concitante. Ex vtriusque porro mistione nascitur simulatio, assentatio, dolus, & si quæ omnino alia improbitatis genera, mixtæ sunt versutiæ ægritudines. At postquam (vt iam paulo ante diximus) per deceptionem homo à diuina excidit cognitione, & ad sensum sese penitus conuertit, creaturam, quæ sub aspectum cadit, pro Deo cœpit peruersè agnoscere, ob vtilitatem scilicet, quam ex ea corpus percipiebat, [a] creaturæ potius quàm creatori seruiens. Quo quidem corpore perniciosum illud præstando obsequium, voluptatem assiduè sentiebat, vehementemque dolorem, re ipsa semper inobedientiæ illud lignum boni & mali comedens, & sensilem sibi cognitionem adferens. Quare fortasse, qui lignum boni & mali dixerit, creaturam esse visibilem, à vero non aberrauit. Naturâ enim ipsâ ita comparatum est, vt vsus eius voluptatis dolorisq; efficiendi vim habeat. vel rursum: quia & spirituales habet rationes aspectabilis creatura, quæ mentē nutriunt: & [b] iterum vim quandam naturalem, quæ sensum quidem
257 delectat, sed mentem peruertit, propterea lignum scientiæ boni & mali hæc est appellata. Passionum enim magistra fit ijs, qui eius partem aliquam corporeo modo accipiunt. Hinc forte & homini Deus, ne huius fieret particeps antea interdixit: vt prius (quod par erat) per gratiæ participationem proprio ipse cognito auctore, vna cum gratis impartita immortalitate, per hanc participationem ad indolentiam & immutabilitatem firmatus, ac velut Deus iam per Deificationem factus, cum Deo contemplaretur Dei creaturas, nulloque ab ijs accepto detrimento earum cognitionem consequeretur; quasi Deus nimirum aliquis per gratiam, non homo effectus. Hæc & alia consimilia in prœmio philosophatus atque pollicitus, (quasi esset alibi perfectius accuratiusq; de ijs acturus, ac proprium ei negotio Tractatum destinaturus) Interrogationes deinceds Responsionesq; aggreditur: quarum

a. Rom. 1, 25.

b. Expungo, quæ hoc loco in textu Græco vitiose repetuntur, voces pauculas.

Prima quæstio est, quid illud significet: *Pater meus vsque modo operatur.* [Ioan. 5, 17.]
Altera de illo, qui in Euangelio amphoram aquæ baiulat. [Marc. 14, 13. Luc. 22, 10.]
Tertia de illo: *Nolite possidere duas tunicas.* [Matth. 10, 10. Luc. 9, 3.]
IV. De maledicta terra in operibus Adam. [Genes. 3, 17.]
V. De illo: *Qui natus est ex Deo, peccatum non facit.* [1. Ioan. 3, 9.]
VI. De illo: *Hoc enim & mortuis euangelizatum est.* [1. Pet. 4, 6.]
VII. De illo: *Deus lux est.* [1. Ioan. 1. 5.]
IIX. De illo: Quomodo [*nunc*] *sumus filij Dei,* & quomodo post hæc erimus? [1. Ioan. 3, 2.]
IX. De illo: *Qui timet, non est perfectus in dilectione.* (1. Ioan. 4, 18.) & , *Non est inopia timentibus eum.* [Psal. 33, 9.]
X. Quis ille principatus fuerit, quem non seruarint angeli, & quæ illis reseruantur. [Iudæ v. 6.]
XI. Quæ sit illa per carnem commaculata tunica. [Iudæ v. 23.]
XII. Quid illud: *Inuisibilia enim ipsius à creatura mundi, per ea quæ creata sunt intellecta conspiciuntur.* [Rom. 1, 20.]
XIII. Quid illud ibidem: *Coluerunt & seruierunt creaturæ potius, quam creatori.* [ibid. v. 25.]
XIV. De illo: [c] *Nam incorruptibilis spiritus tuus est in omnibus.* [Sapient. 12, 1.]
XV. De vitulo quem in deserto conflarunt. [Exodi 32, 4.]
XVI. De angelo mortem minitantem Mosi in itinere Aegypti. [Exodi 4, 24.]

c. Secundum τῶν LXX. vers. nam vulg. O quam bonus & suauis est Domine, spiritus tuus.

XVII.

a. Galat. 5, 4. Euacuati estis à Christo, qui in lege iustificamini.

XVII. De illo: *Si factores legis iustificabuntur.* [Rom. 2, 13. quomodo *a* qui in lege iustificantur, gratia excidunt.

XIIX. Quid est: *Quicumque sine lege peccauerunt, sine lege etiam peribunt.* [Rom. 2, 12.]

XIX. Quid in Euangelio sit ficus arefacta, & quæ ad eam spectant. [Matth. 21, 19. Marc. 11, 20.]

XX. De illo: *Exspolians principatus & potestates*, & reliqua. (Collos. 2, 15.) & quomodo exuitur, qui nequaquam induit?

XXI. Si [demum] sæculis venturis Deus ostendet diuitias bonitatis suæ. (Rom. 2, 3.) quomodo in nos sæculorum fines peruenerunt? (1. Cor. 10, 11.)

b. Sequor τὸ ἀπογνόντα.

XXII. De illo dicto: *Dabit illi Deus domum Dauid patris sui.* (Lucæ 1, 32.) Quomodo dare potest, cum regnum Dauid ad eas deuenerit gentes, quæ natum ex eo *b* non cognouerunt?

XXIII. Quid est: *Transeuntes primam & secundam custodiam*: & quæ illa porta ferrea? (Actor. 12, 10.)

XXIV. De illo: *Omnis viri caput Christus est.* & quæ sequuntur. (1. Corinth. 258
11, 3.)

XXV. De Rege Babylonis, & Iuda, & Gentium.

XXVI. De reuelatione Petro super Cornelio facta, vtque Cornelij causa quidam aduersus Petrum disceptarint. (Act. 10.)

XXVII. Ad quos dictum sit: *Venite, & descendamus, & confundamus ipsorum linguas.* (Genes. 11, 7.)

XXVIII. Quid sit in actis Apostolorum: *qui per spiritum Paulo dixerunt, ne ascenderet Hierosolymam.* (21, 4.

XXIX. Quodnam sit poculi & baptismatis discrimen (Marc. 10, v. 38.

XXX. De illo: *Si non in manu factis templis habitat Deus.* (Act. 17, 24.) quomodo in Iudæorum templo habitare dictus?

XXXI. De illo: *Si fortè attrectent, aut inueniant Deum.* (Actor. 17, 27.)

XXXII. De illo dicto: *Amen dico vobis, quicumque dixerit huic monti*, & reliqua. (Marc. 11, 23. Matth. 17, 20.)

XXXIII. De illo: *Quæcumque orantes petitis, credite quod accipiatis*, & quæ sequuntur. (Marc. 11, 24. Matth. 21, 22)

XXXIV. De illo, Quod iubemur comedere carnem, & bibere sanguinem; non tamen comminuere ossa. (Ioan. 6. & 19, 33. Exodi 12, 9. & Num. 9. 6)

XXXV. Quæ fuerint Israelitis animantium, quæ immolabantur, corpora?

XXXVI. De vipera, quæ Pauli manum comprehendit. (Act. 28. 3.)

XXXVII. De Saducæorum quæstione, qua septem viros vni mulieri iunctos fingebant. (Matth. 22, 25. Marc. 12, 20. Lucæ 20, 29.)

XXXVIII. Quid tres dies illi significant, quibus in deserto turba mansit cum Christo? (Matth. 15, 32. Marc. 8, 2.)

XXXIX. Quid sibi vult numerus sex hydriarum in nuptijs Canæ Galileæ. (Ioan. 2. 6.)

XL. Quid sibi vult numerus quinque virorum Samaritanæ, & sexti qui vir eius non erat? (Ioan. 4, 18.)

XLI. Quomodo dicimus, Nos peccatum & facere, & scire: Christum autem factum esse peccatum, non scire tamen? (2. Corinth. 5, 21.

XLII. De ligno vitæ ac ligno inobedientiæ. (Genes. 2, 6.)

XLIII. Ad quemnam dixit: [Deus:] *Ecce Adam factus est quasi vnus ex nobis.* (Genes. 3, 22.) Si enim ad filium, quomodo Adam cum Filio comparatur? Si vero ad angelos, quomodo rursum Angelum, secum componit?

c. Pro ἐπιθέματος legitur hodie in textu τῶν LXX. ἀφορίσματος. Vulg. tamē edit. cum B. Maximi lectione consentit

XLIV. Quid designet pectusculum *c* oblationis, & armus separationis. (Leuit. 10, 14.

XLV. Quid differat ab ænigmate speculum. (1. Corinth. 13, 2.)

XLVI. Quid est illud: *Vox clamantis in deserto*, & reliqua? (Isa. 40, 3. Matth. 3, 3.)

XLVII. De cisternis & turribus ab Ozia rege Iuda ædificatis. (2. Paral. 26, 10.)

XLVIII.

XLVIII. Quid sit rursum in eodem Paralipomenωn libro: *& vidit Ezechias, quod venerat Senacherib.* & reliqua. (32, 2.)

XLIX. Quid iterum in eodem ipso libro: *Et orauit Ezechias Rex, & Esaias filius Amos*, & quæ sequuntur? 32, 20.

L. Quid est: *Et multi offerebant munera Domino, & dona Ezechiæ Regi Iuda.* (Ibid. v. 23.)

LI. De illo: *Et non iuxta retributionē, quam* [a] *reddidit ipsi Deus, reddidit Ezechias*, & reliqua (Ibid. v. 25.)

a. Melius hîc τῶν LXX. Interp. Rom. edit. ὃ ἔδωκεν.

LII. De Ezechia iterum: *Sepelierunt eum supra sepulchra filiorum Dauid*, & quæ sequuntur. [Ibid. v. 33.]

LIII. De eo, quod libro primo Esdræ de Zorobabel scriptum est: *Sustulit faciem in cœlum contra Israel.* & de oratione eius. (1. Esdræ 9, 6.)

LIV. De illo: [b] *Omnes erant ex Israel ab anno duodecimo (exceptis pueris ac feminis) myriades quattuor, tria millia, trecenti & sexaginta*, & quæ sequuntur. (3. Esdræ 5, 41. qui est in Græco primus.)

259

b. Hæc paulò aliter cum in Græca, tum in Lat. edit. leguntur.

LV. De illo, quod libro secundo Esdræ scriptum: *Et audierunt inimici tribus Iuda & Beniamin, & venerunt scire, quæ esset vox tubarum*, & quæ sequuntur. (ibid. v, 66. In Græco item non habentur hæc libro secundo, sed primo, cap. 5. sub fin.)

LVI. Quid est: *Multum valet deprecatio iusti efficax.* (Iacobi 5, 16.)

LVII. De illo: *In quo exsultatis modicum nunc, si opus est contristatos vos*, & reliqua. (1. Pet. 1, 6.) quomodo contristatus quis in tentationibus exsultare queat.

LVIII. De qua salute exquisierunt atque scrutati sunt Prophetæ (ibid. v. 10.)

LIX. De illo: *Quasi immaculati & incontaminati Christi, præcogniti quidem ante constitutionem mundi.* (1. Petri 1, 19.) sed à quo præcogniti?

LX. Quid est: *Quoniam tempus incipi iudicium à domo Dei*, & reliqua? (1. Pet. 4, 17.)

LXI. De [c] falce, quam volantem vidit Zacharias. (Zach. 5, 1.)

c. In Vulgata editione legitur volumen volans.

LXII. De candelabro aureo, quod idem vates conspexit. (Zach. 4, 2.)

LXIII. Quid est: *In qua habitant plures quam centum viginti millia virorum, qui non cognouerunt dextram suam aut sinistram*? (Ionæ 4, 11.) Quinam hi viri sunt, quæque dextra & sinistra?

LXIV. Quare post mortem Saul, qui Gabaonitas iniuria affecerat, ab innoxio Dauide pœna exacta fuerit, fame eius regione vexata, donec traderet ex semine Saul septem viros Gabeonitis. (2. Regum 21, 1.) Has igitur soluere Quæstiones diuinus ille vir & Confessor egregius allaborauit.

Oratio eius comprehensionibus continenter producitur, gaudetque hyperbatis, circumductionibus quoque inualescens: etsi proprie loqui minime satagit. Ex quibus per scriptū hoc eius, & obscuritas, & difficultas illud comprehendendi passim decurrit. Asperitatem deinde tumidioris dictionis, (quantum ad compositionem cessationesque) sua in oratione sectatus, ne auditu quidem esse iucundus studet. Verborum insuper translatio, nequaquam ad gratiam colligendam lectoremque polliciendum floride composita est; sed simpliciter atque incuriose assumitur. Idem præterea sui studiosos propemodum obtundit: [d] adeo procul à littera & nota historia, siue potius ab eo ipso, quod petitum erat, solutiones ipsius recedunt. Tantum si cui forte gratum Anagogicis ac contemplationibus mentem implicare, nunquam is sane reperiat hisce aut magis varia, aut diligentius elaborata. Etenim cum aliorum colligit sententias in dubijs quibusdam pronunciatas, tum & adijcit, quæ ipsius diligentiæ nihilo his minorem, si non maiorem, præferunt venustatem atque sollertiam. Vbique autem viri pietas, & purum germanumque Christi desiderium elucet.

d. Huc ego particulam ἔτως cōmodiore ordine è superiore versu retraho.

EIVSDEM B. MAXIMI

Epistolæ XXVII.

CXCII.*

Distinguēdi gratia hic notula fuit ad repetitū male numerū adijcienda.

LECTAE adhæc *variæ eiusdem epistolæ* de rebus necessarijs, & animo vtilibus, ijs (maxime) qui mores suos corrigere, mentemque in pietate excitatam conseruare student,

student, numero viginti septem. Harum erat vna benè longa ad Ioannem Philosophum missa: cuius hæc fere *a* capita, Primum, Increpatio eorum, qui hæreticorum sectatores, ac potissimum Seueri, defendendos susceperunt. Alterum deinde, Oportere omni ratione traditam nobis incorruptam seruare Religionem. Tertium, 260
De differentia, quaque ratione confiteri piè liceat, duas in CHRISTO post vnionem naturas. Quartum est, Numerum neque diuidere, neque diuidi, nec diuisionem in vniuersum vllam secundum propriam rationem adferre ijs, quibus additur. Quintum, Quomodo piè numerus ad indicandam differentiam adhibeatur. Sextum, Quomodo B. Cyrilli dictum epistola ad Succensum sit accipiendum. Non etiam pugnare hanc vocem *in duabus*, cum ijs, qui dicunt vnam Verbi naturam carnem esse factam, nisi ex opinione Nestorij impiè sumatur. Septimum, Rerum siue *b* Substantiarum in CHRISTO, esse differentiam, non qualitatum: omnemque adeo differentiam necessitate quadam adducere secum eorum, quorũ est, quantitatem: quemadmodum rursum quantitas (siue continua illa sit, siue discreta) numerum se exprimentem adducit. VIII. Impiè dici, Christum vnam esse compositam naturam: illudque cum veritate pugnare. IX. De Hypostasi composita, & breuis expositio receptarum de fide vocum, quæ rectè de Christo ex vsu Ecclesię Catholicæ proferuntur. X. De Hypostasi composita magis naturalis disputatio, vna cum accurata demonstratione, quod in eadem nequaquam incidant, qui Christum profitentur vnam compositam hypostasin, cum ijs, qui vnam eum dicunt esse compositam naturam. XI. Per assumptionem factam esse solam illam Verbi cum carne vnionem, tanquam præexsistentis, & ad vnionem carnis vniri volentis: quod in alio omnino composito minime obseruetur. In alijs enim, non per alterutrius assumptionem fit vnio, sed ambobus, ex eo quod non est, ad compositi perfectionem atque constitutionem concurrentibus. Hæc ergo est ad Ioannem epistola, & eius illa capita.

a. Quæ pene omnia repetita leges ad Petrũ Illustrē inf. pag. 262.

b. Naturarum *quoque vertas, vt notum Theologis.*

Reliquarum deinde tres datæ ad Thalassium Presbyterum ac Præfectum: duæ ad Ioannem Cubicularium, totidem ad Sophronium monachum cognomento Eucratam: vna ad Ioannem Sophistam, & altera ad Ianiam Præfectam. Iterum vna Thalassio præfecto ac presbytero missa, altera Iordanæ presbytero, Stephanoque præfecto ac presbytero. Vna quoque Cyrisicio Episcopo, rursumque altera Ioanni Cubiculario, similiter & Stephano Præfecto, cum vna ad Conωnem Presbyterum ac præfectum. Iterum Thalassio præfecto ac Presbytero, & duæ ad Ioannem Episcopum. Rursum Ioanni Cubiculario, De eo, qui secundum Deum est dolore, & Constantino Illustri ac Sacellario duæ. Abbati quoque Polychronio tres, & ad Iulianum Alexandrinum, ab Acephalorum hæresi conuersum, Epistola vna, alteraque *c* Georgij Africæ Præfecti nomine ad Monachas excommunicatas Alexandriæ. 261

c. Idem alicubi Gregorius *appellatus legitur.*

In his omnibus viginti septem epistolis, cum alia eiusdem dicendi forma & pietas potissimum enitet, tum obscuritas (euge virum, qui hac in parte saltem epistolæ colat leges atque obseruet) nusquam temerè adhibita fuit. Liquet vero, quædam, quæ obscuritatem *d* adferebant, partim hic esse reiecta, partim castigata.

d. In cæteris B. Maximi scriptis.

EIVSDEM B. MAXIMI

CXCIII.

Liber Asceticus, & Centuriæ de Dilectione.

LEGEBATVR etiam eiusdem S. MAXIMI *Liber Asceticus*, per interrogationem responsionemque conformatus. Vtilis sane omnibus, tum vero ijs maximè, qui pietatis studio deditam ducunt vitam. Eorum enim morum Magister est, & cultor, quibus cœli ciuis quis euadat: maximeque caritatis, partim notitiam, partim exercitationem consequendi, variam sane opportunitatem præbet.

Erat in eodem volumine *a Opus quadringentorum capitum*, Elpidio cuidam sanctitatis studioso inscriptum, cui titulum ipsemet scriptor indidit *De Charitate.* Idcirco fortasse, quod inde exordium sumpserit, & alibi frequenter de eadem disserat. Quamquam & è multis ibidem Problematis ac Theorematis (quibus cum

a. Græcè olim & Latinè in Germania editum.

cum Theologia firmatur, tum sanctior ac purior hominis vita redditur) copiosum sane colligere fructum queant ij, qui hæc diligenter perlegant.

Dictionis genus candidum præ cæteris atque tornatum hic instituitur: nec quidquam ibi adfert, quod reprehendendi causa quispiam excutere possit: tantum alicubi voces Atticas cæteris non anteponit.

EIVSDEM B. MAXIMI

Epistola ad Georgium Eparchum. CXCIV.

Theologicorum, Moraliumque Capitum Centuriæ, siue libri II. & Epistolæ V.

LECTA præterea est eiusdem sancti viri *Epistola ad Georgium Eparchum*, perutilis sane & compunctionis plena. Dictio vero eius in perspicuitatem & lenitatem excurrens, minimè spuriam sese retinere cum quadringentis illis capitibus quasi cognationem satis declarat.

In eo ipso volumine lectus *a Liber centum constans capitibus, & Alter item totidem capitibus absolutus*, in quibus non solum diuinarum rerum scientia elucet, sed moribus quoque exornandis apta doctrina excellit. Quorum quidem nulla in re cum quadringentis illis capitibus similis genius adulteraretur, si non suppositæ plerisque allegoriæ, affinia hæc ei scripto quodam modo efficerent, quod diligentem illam Dubiorum ac Solutionum è sacra scriptura explanationem persequitur, Thalassio Presbytero ac Præfecto dedicatum. Quanquam horum etiam librorum cum illis capitibus cognatio, per affinitatem cum hoc scripto [confirmata,] omnes repellat causas [suspicandi] suppositum eum esse fætum.

a. Huius argumenti Centur. septē in Biblioth. Vatic. exstare adfirmat Card. Baronius Tom. VIII. Annal. vt & Augustani in sua.

In eodem simul volumine legebantur *variæ eiusdem Epistolæ*: quarum prima ad
262. Petrum Illustrem. Eius titulus: *Oratio breuis de mysterio Christi Domini, & aduersus Seueri dogmata. b* Capita hæc. De Numero è natura magis petita tractatio. De Differentia & Qualitate accuratius, deque horum orthodoxa professione. Pro blasphemia habendum, si quis ita simpliciter dicat, Christum vnam esse naturam. De composita natura, eiusque ratione: & impiè à quibusdam dici, Christum vnam esse compositam naturam. Qui dixerit Christum Deum & hominem post vnionem, is simul cum ipsis nominibus confitetur naturas necessario post vnionem esse; rectè, vt apparet, & consequenter ijs quæ dixit, credere volens. De voce *In duabus.* Recta confessio vnius naturæ Verbi ex Patrum sententia, & reiectio vnius compositæ naturæ. De hypostasi composita magis naturalis disputatio. Demonstratio item, Non in eadem incidere absurda, qui Christum esse vnam compositam hypostasin confitentur, cum ijs, qui ipsum esse asserunt vnam compositam naturam. Per solam assumptionem factam esse illam secundum carnem vnionem [verbi] tamquam præexistentis, & voluntate *c* vnionem cum carne operantis. Hæc ad Petrum Illustrem.

b. Supra quoque pag. 260. ad Ioannem Philosophum perscripta.

c. ἕνωσιν emendo ex pag. 260.

Altera deinde ad Cosmam diaconum Alexandrinum scribitur, De Communi & Proprio, siue De *d* Essentia & Subsistentia. Huius Caput primum è natura præcipuè petita probatio est: Nihil videlicet eorum quæ sunt, idem etiam secundum essentiam & subsistentiam cum altero esse, propterea quod idem nequaquam sit essentia atque subsistentia, adeo vt quæ essentia eadem sunt, subsistentia [saltem] distinguantur; & [contra,] quę subsistentia eadem, essentia sint atque natura diuersa. Secundum caput ista exponit. Christus rationibus quidem communibus secundum essentiã) propriarum partium cum extremis vnitus, saluam in reliquis partium distinctionem retinebat: at vero proprietatibus harum partium veluti totum quoddam ambarum commune, Hypostasin exhibebat. Tertium. Quæ secundum hypostasin communes erant rationes partium, totum ipsum, id est Christum, distinguebant ab extremis: quæ vero secundum essentiam erant communia partium ad extrema, Christum veluti totum essentialiter cum extremis iungebant.

d. περὶ ὀυσίας, καὶ ὑποστάσεως.

Quartum. Cum Christus Deus perfectus esset, idemque homo perfectus, [simul &] quod commune his erat habebat, & quod proprium; quibus & extremorum, ad seipsum vnionem efficiebat, ac discretionem. Per vnionem quidem extremorum, secum saluas in seipso naturas, ex quibus compositus est, testatum faciens, sed discretione extremorum à se, propriæ hypostaseos exhibens vnitatem. Quintum. Breuis de Differentia disputatio, qua ostenditur essentialem vnitorum quantitatem saluam retineri. Sextum. Fusior magisque Philosophia tractatio de Differentia (&) Quantitate ac de Numero, qui harum index est.

VII. Qui scit, non esse idem naturam & hypostasin, is piè in Christo tradit vnionem ac differentiam: ex quibus illa quidem spectatur secundum hypostasin, hæc vero secundum naturam. VIII. Seuerus dum per vim idem esse cogit naturam atque hypostasin, & vnionem confundit, & diuisionem facit ex differentia: vnde conuincitur, & Trinitatis rationem in quaternitatem diffundere, & vnius mysterium Diuinitatis in duo secare, & ab omni simul substantiali subsistentia Christum extorrem facere. 263
IX. Breuis est expositio, cum recta defensione veræ SS. Patrum confessionis. In his ergo illa versatur Epistola; vt ex ipsis mox Capitibus pateat eius ad pietatis studium promouendum vtilitas. Dictio porro, vt in re tali, perspicuitatem sectatur, neque est inelegans.

Scribit præterea Pyrrho, dignitate tum temporis Presbytero, & cathedram summam nondum adepto. Qua in epistola diuinum eum prædicat, & orthodoxam fidem ipsi ac sanctimoniam suo testimonio tribuit. Qui & de quibusdam, vt apparet, scribere Maximum cum rogasset, sapiens hic vir non solum tergiuersatur, [a] balbum se & infantem appellans: verum contra obtestatur, vt per litteras se potius doceat, Quid operatio, & quotuplex? & quid præter hanc sit effectus? quidq; ab his differant actio & opus? & quanam possit ratione dici sentiriue, vnam esse in Christo operationem? Atq; hæc quidem in epistola ad Pyrrhum.

Ad [b] Thomam insuper quendam scribit, qui ambiguorum quorundam locorum solutiones postularat. Erant autem quædam Gregorij Theologi, & diuini Dionysij assertiones. Ex illius quidem Oratione [c] de Filio, illa: *Propterea vnitas à principio mota.* & quæ sequuntur: &, *Vnitate quidem ob diuitias mota*; quod est ex Oratione ipsius [d] altera De pace. Altera hæc: *Vni vero capiti*, & reliqua. Tertia, ex [e] ea ipsa Oratione, illa: *Hic enim qui nunc à te contemnitur*, & quæ sequuntur. Quarta: [f] *Vt verbum enim, neque obediens erat, neque inobediens*, & cætera. Diuini vero Dionysii illud explicat: [g] *Quomodo dicis*, IESVS, *qui est supra omnia, cum omnibus est hominibus substantialiter coordinatus*, & reliqua; & alia item varia loca. Quæ quidem epistola illa ad Thomam prima continentur, Nam in altera veluti repetitionem quandam ex opere Theologico nonnullorum in eo iam antea expositorum instituit: atque illud insuper eodem modo interpretatur: *Per medium mens carni consuescens, donec quod fortius est victoriam reportarit.* Sed hæc ibi.

a. Mosis exemplo Exodi 4.

b. Constantinopolitan. forsitan Patriarch.

c. Et quidem primæ (quæ est in Billij edit. 35.) ipso mox init.

d. Decimatertia numero, apud Billium in ipso med.

e. Prima de Filio sub fin.

f. Leguntur hæc Orat. altera de Filio aliquanto post princip.

g. Initium hoc est epist. IV. B. Dionys. ad Caium.

CXCV.

EIVSDEM S. MAXIMI

Epistola ad Marianum. &

Dialogus cum Pyrrho De duabus in Christo voluntatibus & operationibus.

LECTA est eiusdem S. MAXIMI Epistola, quæ Mariano presbytero inscribitur. Hic de naturali voluntate, siue appetitione agit, & de consilio seu deliberatione. Item de Præelectione, & de quibusnam consultemus. De sententia præterea, & potestate libera, & opinione. Adhæc de prudentia, hoc est, prouidentia: & quomodo non per omnia post Resurrectionem vna erit ac mutua voluntas Sanctorum & Dei, nec vna res, quam velint omnes, vt quidam asserunt. quibus vndecimum accedit caput, Non posse vnam Christo attribui voluntatem, siue naturalem dixeris, siue electiuam, vt quibusdam visum est. Hæc illa epistola: quæ non ad rectam modo religionem multum adfert momenti, sed etiam ad alias multas, pulcrasque contemplationes vtilis est.

Lectus

Lectus quoque in eodem ipso volumine *a Dialogus de duplici in* CHRISTO *&*
264 *voluntate, & operatione.* Personæ autem inducuntur Pyrrhus & Maximus: quorum hic quidem orthodoxam tuetur sententiam: ille verò, etsi hæreticorum propugnat opinionem, tamen quasi consentiens cum orthodoxis, enthymemata ac dogmata pro recta sententia adfert: fassus ingenuè se initio non rectè sensisse. Ipsa porrò oratio *b* Romæ eum indicat ad hanc descendisse disputationem: posteaquam nimirum ipse [Pyrrhus] exsilio sibi indicto Constantinopolitana sede excidit.

Veruntamen dialogus hic humiliore est conscriptus stylo, siue quod sinceritatem sermonis ex tempore habiti seruare auctor studuit, siue quid aliud instituit, cùm ne Dialecticæ quidem leges satis seruarit. Quamquam etiam ita vtilis sit piis hominibus hæc disputatio.

a. Græcolatinum edidit Card. Baron. tom.8 interp. Franc. Turriano nostro.
b. Immò in Africa, vt docet Baron. Tom.8. ad An.Chr.645.

EPHRAIM

CXCVI.

Homiliæ XLIX.

LEGIMVS *a* S. EPHRAIM *sermones vndequinquaginta.* Quorum *b* primus deplorantem ipsum inducit, quæ admiserat in vita, & sequentium deinceps admonitionum Prologi vicem præbet. Secundus *c* fratribus in cœnobio degentibus adhortatio est. Tertius *d* ad pietatem inuitat. Quartus *e* eos, qui ad Monachos primum adducuntur, informat: vt etiam quintus, sextus, septimus, & octauus: quibus & decimus quodammodo consentit atque vndecimus. Duodecimus similiter introductorius est, & XIII. XIV. XV. XVI. XVII. XVIII. XIX. vsque ad vicesimum tertium. Nam qui deinceps sequitur, communem continet admonitionem. At XXV. *f* non oportere locum mutare hortatur. *g* XXVIII. *h* Non oportere docet cœnobij desertorem redeuntem ac pœnitentem repudiare. XXIX. *i* Ex historia gesta refert, quam sit pernitiosum præsidentibus non obedire: *k* oportere quoque Christianum iram differre, & iniuriarum obliuisci. Tricesimus: *l* De perturbationibus animi fugiendis. XXXI. *m* Abiecto animo qui sint, esse consolatione erigendos. XXXII. *n* Per contradictionem [qua diabolo quendam repugnantem inducit] temperantiæ & castitati robur viresque addit. XXXIII. De *o* castitate præcepta dat. XXXIV. Quietem atque silentium iis commendat, qui degere vna volunt. XXXV. *p* Non esse oculis vagandum docet. Quædam etiam quasi ad interrogationem factam institutio. An ciborum abstinentia fornicationis frangatur cogitatio, & qua re alia. XXXVI. *q* De mansuetudine. XXXVII. Habitus sermo est *r* ad inobsequentes: quos etiam (si non ad extremum interitus præcipitarint) cum Dei metu, tum iusto iudicio futuro compescit. XXXVIII. *s* Rectam pietatem edocet. XXXIX. *t* Ad eos, qui sua negligentia labuntur, & excusationes deinde excusant in peccatis. Quadragesimus *v* ad fratrem lapsum habitus est, & agit de pœnitentia. XLI. *x* Suadet à iuramento ac maledicentia abstinendum. XLII. *y* Colligit iustè punitum Heli sacerdotem legis: ad eum qui hac ipsa de re dubitabat. *z* De timore porrò Dei Quadragesimo tertio sermone disserit: vt & de dilectione quadragesimoquarto. XLV. Multarum virtutum admonitiones ac doctrinam *aa* ad Eulogium, qui hæc postularat, ex-
265 plicat. XLVI. *bb* Ad negligentem & ignauum monachum habitus, argumentis pulcris ac variis à reditu ad [sæcularem] vitam reuocare illum studens. XLVII. *cc* Reprehensio est prauorum morum. XLVIII. *dd* Quantum differat solitaria vita à seculari, ob oculos ponit. IL. *ee* Secundum Christi aduentum describit, & ad pœnitentiam homines hortatur.

In his admonitoriis sancti viri sermonibus, iure quis admiretur, quàm altè penetret persuadendi vis, quantumque ab his fluat iucunditatis, quam denique affectuum copia referti sint. Oratio tamen eius, ac figuræ nihil mirum, si ad consuetum homiliarum vsum, & inelaboratum dicendi genus vergant. Non enim in auctorem sensuum, sed in horum interpretem ea conferenda culpa. Qui namque Syriacæ sunt linguæ benè periti, verbis adeò ac tropis excellere norunt, vt ambiguum sit, ab hisne an à sensu recondito, tanta eius dicendi vis atque elegantia proficiscatur. Quamobrem non tam

a. De quo multa Sozomenus lib. 3. cap. 15.
b. Cuius argumenti tres habes in nuper editis huius S. Patris operibus sermones, tom. 1. num. 34. Altero item tomo num. 1. & 3. denique num. 6. Plerique autem horum 49. sermonum ad illud quinquaginta Paraneseon opus spectant, quod penè secundum editorum tomum cōficit.
c. Tom. 2. n. 35.
d. Videtur ad tomi I. num. 35. tralatus in editis.
e. Tom. II. n. 37.
f. In editis tomi II. num. 62.
g. XXVI. & XXVII. præteriti sunt.
h. num. 63.
i. num. 64.
k. num. 68.
l. num. 70. & eodē argumento alter tom. 1. n. 53.
m. num. 71.
n. Antirrhetici *nomine exstat in edit. tom. 1. num. 50.*
o. Tom. 1. num. 51.
p. num. 73.
q. num. 74.
r. num. 75.
s. num. 76. t. num. 77. Psal. 140. v. num. 78. x. num. 79. y. Hic est tomi I. num. 3. z. Tom. II. num. 80.
aa. num. 82. bb. num. 83. cc. num. 84. dd. num. 85. ee. num. 93. Cui non absimilis alter tom. 1. n. 80.

EPHRAIM.

dictionis humilitas admiranda, quàm illud suspiciendum, quomodo per tantam verborum vilitatem, tanta salus atque vtilitas in legentes velut effundatur.

Eadem est referta dicendi vi & gratia eiusdem *a* de humilitate suique despectione sermo, in centum productus capita. Vt nec illa mutuam cum superioribus affinitatem ac similitudinem falsò indicat oratio, qua *b* ridere atque extolli negat oportere, sed in mœrore potius degendum esse.

Ad eundem modum & illa ad *c* Metebinos monachos ab ipso habita oratio, quæ vt lenitatem ac mansuetudinem docet, ita malitiam fugiendam suadet, ducitq; ad longanimitatem, iracundia reprehensa. Sic patientia cœlum parari ac beatitudinem ostendit, animi simul abiecti prolatam miseriam exponens. Timorem insuper Dei, qui sapientiæ æternæ auctor est ac principium, inducit, contemtoremque [Dei hominem] pœnis damnat. Ad hæc caritatem ad Deum ducere: odium verò dæmoni similes efficere compertum [ait] habetur. Quem item ad modum veritas multorum est rectè factorum parens, quibus mendacium perniciem adferat: ita obedientia beatos reddit, & inobedientia Dei maledictionem multaque præter eam dedecora acquirit. Puros præterea ab inuidia & æmulatione caritate diuites fieri [ostendit:] Obnoxios contra diaboli iudicio effici, qui hoc morbo laborent, non minus quàm qui conuitiis iaciendis dediti sint. De temperantia denique atque intemperantia pari modo agit. Atque hæc ferè oratio illa ad Metebinos Monachos continet: quanquam *d* alia quoque plurima sancti viri in Græcam conuersa linguam opuscula circumferuntur, dicendi vi ac venustate referta. Syri verò affirmant orationes supra mille scripsisse: quibus etiam testimonium reddit (cuius grauis est in historia, non item in dogmatibus fides) Eusebius ille Pamphili cognomento.

a. Habes eum in recens editis libris tom. II. num. 87.
b. Tom. I. num. 44.
c. Al. Metebenos: quam inscriptionem non videtur repperirisse recentior interpres, cum hunc ipsum tractatum cum epigraphe, de virtutibus & vitiis per oppositionem, *retulit in tom. I. num. 16. & vndecim sequentium capitum, ordine plerumq; mutato.*
d. E quibus supra centum, præter iam enumerata, Latinè reddita protulit Gerard. Vossius Romæ & Coloniæ edita.

CXCVII.

CASSIANI MONACHI Regulæ Monachorum Ægypti

De octo (vitiosis) cogitationibus, libellus trium Collationum.

LECTVS libellus, quo CASSIANI *Monachi*, *a* patria Romani, *libri duo* continebantur. 266
Eorum alter Castori cuidam episcopo nuncupatur, qui hunc ab illo scribi postularat. *b* Formas autem ac regulas præscribit, ex quarum præscripto viuant in Ægypto monachi per cœtus illos distributi, quos ex vocis origine petita ratione, *Cœnobia* nominant. Alter quoque liber eidem inscriptus, ab *c* octo illis [vitiosis] cogitationibus titulum mutuatur, quibus gulam, luxuriam, auaritiam, iram, inuidiam, acediam, inanem gloriam atque superbiam attribuit. Vtilissima verò, si quæ alia, hæc iis sunt pronunciata, qui religiosam inire vitam cupiunt. Et verò tanta iis vis inest, ac quasi diuinitas, vt & in hunc vsque diem, si quis Monachorum conuentus hac ex forma & hisce præceptionibus gubernetur, reuera tantisper floreat, ceterisque prælucens virtutum esse officina cernatur, cum qui hæc repudiarit cœtus, paruis quibusdam virtutum reliquiis [instructus,] veluti in fluctibus iactetur, vel etiam naufragium faciat. Quare expedit nihil eorum quæ ibi traduntur contemnere. Nam Dominicæ hæc legis sunt atque Euangelicæ disciplinæ expositio & explanatio.

Ceterùm sensibus ipsa quoque apud eum respondet elocutio, vt quæ non perspicuitatem solùm secum adferat, sed ea insuper sit facultate prædita, vt facilè ac sine vlla vi hominum animis imprimatur: quin & eosdem persuadere, atque ad institutum suum attrahere queat. Immò sapienter adeò sunt omnia & dextrè temperata atque efformata, vt nec Tropologiis liber fecundus destituatur: sed multa contineat, quæ demulceant atque alliciant: ac plura etiam, quæ cum metum ac terrorem incutiant, tum homines ad pœnitentiam commouendi vim habeant.

Tertium adiunctum his libellum legimus, quem à Castoris Episcopi morte inscripsit cœnobij illius moderatori, cuius cœnobij caussa, & regulæ illæ [prius] missæ fuerant. Qui quidem libellus iis, quos iam enumerauimus, adsimilis est. *d* Docet enim inprimis quid discretio sit: deindeque maiorem eam esse ceteris virtutibus, tum vnde gignatur, ac quomodo hæc eadem cœlitus plerumque donetur: donec tandem *e* Scripturæ testimoniis probat, suum cuique animum seniori esse indicandum. Addit præterea

a. An quia inter Latinos Massiliæ vixit? Nam Scytham natione fuisse Gennadius auctor in Catal. cap. 61.
b. Libellis quatuor, qui passim exstant Latinè, & Græcè in Biblioth. August.
c. Totidem libellis editus Latinè, qui Græcè sunt in Biblioth. August.
d. Quinque ista capita exstant Collat. II.
e. 1. Reg. 3. Act. 9. & Gal. 2; 2.

CASSIANVS.

præterea quis [a] ſcopus ac finis eorum eſſe debeat, qui religioſorum exercitationibus probantur. Hæc Moſen quendam virtutibus admirandum virum ita docentem inducit, vt ipſis quoque operibus ob oculos propemodum ſtatutis, dogmata ſua confirmet. Poſt quæ [b] Serenum quendam, vitæ genere nihilo inferiorem, & pari quidem illum doctrina vtentem, in medium producit: fieri nimirum non poſſe, quin turbetur à dæmonibus mens humana, quanquam compelli, atque neceſſariò cogi, vt in malum incidat, nunquam queat. noſtrum enim eſſe turbam illam motumque vel depellere, vel admittere. Rurſum, non peruadentes animum dæmones humanas cogitationes cognoſcere, ſed ex argumentis quibuſdam externis eas rimari. Solius enim eſſe S. Trinitatis,
267 animum ceteraque omnia peruadere. Varia item eſſe dæmonum genera: ferocia quidem alia, & valde noxia: alia verò minus: rurſumque alia iocoſa. Atque hic tertij finis eſt libri. Sereno interim promittente, [c] expoſiturum ſe opportuno tempore quod quæſitum fuerat: illud nimirum: [d] *Non enim eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem*, & quæ ſequuntur. [e] Leontio autem tertius hic libellus dedicatur.

a. Quod primæ Collationis eſt in hodie editis, argumentum.
b. Serenum *hîc emendo: qui Collat. 7. apud Caßianum hæc declamitat.*
c. Quod & præſtitiſſe indicat, quæ de hoc argumento exſtat Collat. 7.
d. Epheſ. 6.
e. Vnà cum Helladio, vt in editis planum.

SANCTORVM VIRORVM LIBER, SEV *Vitæ Sanctorum, qui Magni Antonij tempore floruerunt.*

CXCVIII.

LEGIMVS *Sanctorum virorum librum*, qui ipſorum vitas & rectè facta narrabat, ad ſpiritualem [vtique legentium] profectum atque vtilitatem. Epitoma autem erat, vt apparet, & comprehenſio *Magni*, quem nominant, *Limonarii* [ſeu *prati ſpiritalis*] quo & vitæ opera narrantur, cum magni Antonij & æqualium, tum eorum qui poſt eos floruerunt. Quemadmodum & qui dictus eſt [a] *Hortulus nouus* his recentiorum ad ætatem vſque Heraclij, & paulò etiam viciniorum vitas, religioſaſque exercitationes deſcribit. Verùm hic liber in [b] duo & viginti contractus argumenta, eorum cuiusque vtilitatem, & obtinendi rationem, variis narrationibus expoſitam exhibet.

Horum igitur caput primum, admonitio eſt ad perfectionis profectum, & à variis quidem illa inſtituta perſonis. *II.* Tranquillæ vitæ ac ſolitariæ fructum oſtendit. [c] *III.* De continentia agit, quam non in victu dumtaxat, ſed & in reliquis animi motibus ſimiliter exercendam docet. *IV.* Vt ſe munire quiſque debeat aduerſus inſurgentes à fornicatione pugnas. *V.* De paupertate, vtque vitare auaritiam oporteat. *VI.* De patientia ac fortitudine. *VII.* Nihil eſſe per oſtentationem agendum. *VIII.* Non oportere quemquam iudicare. *IX.* De diſcretione. *X.* Sobrium (ſiue circunſpectum) ſemper eſſe oportere. *XI.* Aſſiduè eſſe & cum attentione precandum. *XII.* Hoſpitalitatem eſſe ac miſericordiam cum hilaritate exercendam. *XIII.* Obedientiam docet. *XIV.* De humilitate. *XV.* De malorum tolerantia. *XVI.* De dilectione. *XVII.* [d] De iis qui viſiones viderunt. *XVIII.* De ſenibus [e] qui miracula patrarunt. *XIX.* De variorum ſanctorum Patrum vita Deo grata. *XX.* [f] Aliquot eorum qui in monaſtica exercitatione conſenuerant, ſcitè dicta. *XXI.* [g] Collationes continet ſenum inter ipſos de ſuis conſiderationibus. Ad hæc omnia, *XXII.* & vltimum caput [h] ſententias continet Heſychii presbyteri Hieroſolymitani: quibus & liber hic totus abſoluitur, vtiliſſimus profectò iis, ſi quis alius, qui ad cœleſtem hæreditatem parandam vitam ſuam componunt. Adhibet idem, quam promiſerat, perſpicuitatem quoque: alioqui cetera talis, qualis
268 iis aptus ſit viris, qui non de verbis laborent, ſed omnem operam atque conatum in operibus exercendis ponant.

a. Pag. ſeq.
b. Quæ omnia, Heſychii dumtaxat ſententiis exceptis, leguntur in vitis Patrum parte II. poſt Adhortationes SS. Patrum profeſſioneſque monachorum, *vt ibi editum.*
c. Præteritum hîc, quod de cōpunctione *tertio loco in libris editis legitur.*
d. περὶ διορατικῶν. Emendanda hîc editorum librorum ἐπιγραφή.
e. σημειοφόρων.
f. Huc ſeptem capitula Moyſis ad Pyrmenium, & quæ ibi ſequuntur, refero.
g. Hoc illud eſſe cap. exiſtimo, quod in libris editis IV. partis vlt. de meditationibus XII. Anachoretarum, *inſcribitur, idemq́ue quod in Auguſt. Biblioth. catalogo Cod. LXVIII. num. 2.* *h. Ducenta hodie ad Theodolum exſtant, poſt opuſcula Marci Anachor. Lutetiæ vulgata à Ioan. Pico. A. Ch. 1563.*

IOANNIS MOSCHI *Pratum*, ſiue *hortulus nouus*.

CIC.

LECTVS eſt *liber quatuor & trecentis conſtans narrationibus*. Hic quoque monaſticæ potiſſimum vitæ conducit, eademque ferè cum ſuperiore pertractat, niſi quod eo-

rum viro-

IOANNES MOSCHVS.

rum virorum, dicta factaque imitatione digna colligit, qui post insecuti sunt. Vitas etenim narrat eorum, qui iam inde vsque ad Heraclij imperium, & deinceps virtute magis claruerunt.

PRATVM autem titulum libro indidit auctor, quem & *Hortulum nouum* quidam appellant. Scriptor eius Ioannes quidam, *Moschi* cognomento, qui in B. Theodosij primum monasterio seculum valere iubens, cum iis deinde Monachis conuixit, qui in deserto ad Iordanem exercebantur, quique noua in Laura magni Sabbæ certabant. Vnde rursum ad Antiochiæ oras, & Alexandri vrbem, proximamque eremum, ad Oasin vsque delatus, multorum magnorumque virorum res præclarè gestas aggregauit, quas partim oculis ipse spectauit, partim recenti tunc auditione didicit. Eadem porrò de caussa cum etiam insulas Romam versus nauigans lustrasset, hisce similibus ibi quoque conquisitis & cognitis, hoc opus conscripsit, quod dedicat Sophronio seu Sophronæ discipulo suo, eidemque hoc ipsum offert, cùm iam animo præciperet, instare vitæ huius in meliorem commutationem.

Operis autem huius dictio, magis quàm pręcedentis, ad humiliorem ac rudiorem vergit stylum. Narrationum adhæc non eundem seruatum numerum in omnibus libris deprehendas, cùm in quibusdam ad *a* duo & quadraginta supra trecentas sese extendant, idque vel ex capitum quorundam diuisione, vel certè aliorum interiectione, adaucto numero. Ceterum ex his omnibus industrius quisque & Dei amans, fructum capiens, nunquam huius scripti nimiam prolixitatem accusarit.

a. Hodie in CCXIX. capita dumtaxat distincta leguntur.

CC.

MARCI MONACHI

Asceticorum libri IIX. &, Aduersus Melchisedecitas liber I.

LEGEBANTVR MARCI MONACHI *a libri octo:* quorum primus titulum præfert de lege spiritali, vtilisque existit iis, qui religiosam agere vitam aggressi sunt. quemadmodum & sequens eos, Qui ex operibus iustificari se putant, in vanam incidere opinionem docet: immò id vel in primis perniciosum esse demonstrat.

Adduntur & alia ibi salutaria præcepta, quæ ad spiritalem æquè vitam & institutum conducant. Tertius verò liber de pœnitentia, quod hæc vbique deceat, docere pro scopo sibi proponens, ad eundem prorsus vtilitatis gradum tendit.

Perspicua igitur eius est dictio, quatenus verbis vtitur communibus, & summa capita percurrit oratio: etsi quod ad Atticum sermonem non satis accuratè linguam componat. sicubi verò in his obscuritas aliqua cernitur, ideò nimirum ab ea, quæ per 269
verba fit [clara] explicatione recedit, quòd hæc eiusmodi sint, vt per actionem ipsam potissimum percipi debeant, non quod difficulter eadem exprimi oratione possint. Quod non in hisce solum libris vsu venit, sed & in aliis deinceps sequentibus. Quin neque in hoc dumtaxat scriptore, verùm etiam in omnibus fermè iis, qui de asceticis institutis, & de perturbationibus atque affectionibus, quæ per ipsa producuntur opera, docere aliquid studuerunt, eiusmodi obscuritatis vitium alicubi inuenitur. quæ enim ex ipsis est operibus percepta cognitio, non vsque adeò verbis explicari contenta est. Sed hæc hactenus.

a. Exstant Parisiis Latinè excusi, & in Biblioth. SS. Patr. Margarini. To. IV. Alios eiusdem præterea XXXII. asceticos ad sua peruenisse tempora indicat Niceph. lib. 14. cap. 54 qui hunc virum cum Nilo B. Chrysost. discipulum facit.

Quartus porrò liber interrogantis atque respondentis forma compositus, docet salutiferum baptisma, cum liberationem expiationemque criminum mysticè nobis contulisse, tum S. Spiritus gratiam infudisse: & id genus alia. Quintus deinde mentis velut consultationem, cum sua ipsius anima ita inducit, vt nos ipsos auctores esse peccatorum, non verò in alios culpam conferendam, demonstret. Sextus autem dialogi forma conscriptus, quo caussidicus quidam cum Marco ipso disserens inducitur, tractantque hæc ferè capita. Qui iniuriam acceperit, vlcisci non debere, nec adeò illos damnare, qui iniuriam fecerint, cùm pœnarum sit potius de peccatis nostris reputanda exactio, quæ ab aliis nobis inferantur iniuriæ. Difficile quoque esse hominibus placere. Precationem dehinc cuicumque corporali operi longo esse interuallo præponendam: & quæ sit denique carnis voluntas. Septimus liber [non per dialogum scriptus] de ieiunio agit. Octauus tandem Nicolao cuidam monacho inscriptus, quibus potissimum ira ac furor animi sopiatur, vel etiam penitus tollatur, & quibus etiam carnis exstinguatur concupiscentia, edocet. Qui quidem octo libri, etsi plus minusve

minusve sint inter se diuersi, omnes tamen ad operantem sapientiam quasi manu ducunt. Accessit & nonus liber, quo dum aduersus [a] Melchisedecitas depugnat, nihilo interim minus in ipsum parentem suum, hæresis huius labe contaminatum, vehementer inuehitur. qui tamen vtilitatem vndique inuestigare desideret, ille ne in hoc quidem legendo operam ludet. Ordo verò istorum librorum non idem in omnibus est codicibus: alia enim quidam præponunt, alia subiiciunt, vt primis etiam aliqui extremum tribuant locum.

MARCVS Monachus.
a. De quibus ex veterum scriptis plura Cardin. Baronius tomo 2. ad An. Christi 196.

CCI.

DIADOCHI Photicæ veteris Epiri Episc.

Definitiones X. & Capita C.

NILI MONACHI

De Oratione capita CLIII.

IOANNIS CARPATHII

Consolatorius ad Indiæ Monachos centum capitum.

LEGI [a] libellum, in quo post decem admodum procemij capita, centum sequuntur alia, quibus totus absoluitur. Illorum primum fidei est definitio: Conceptus [nimirum] mentis de Deo affectionis expers. Alterum dein definitio spei: Egressio mentis ad ea, quæ sperantur. Tertium, patientiæ definitio: Mentis oculis [Deum] inuisibilem, perinde ac si visibilis esset intuendo, ita indesinenter [b] durare. Quartum, definitio affectionis minimæ auaræ. Tam esse animatum ad non habendum, quàm alius quispiam ad habendum. Quintum, definitio cognitionis: Seipsum nescire, extra se positum in Deo. Sextum, humilitatis definitio: Continua obliuio suorum rectè factorum. Septimum, definitio vacuitatis iræ: vehemens desiderium non irascendi. Octauum, castimoniæ: Sensus semper Deo affixus. Nonum, caritatis: Amoris incrementum erga eos, qui iniuriam inferunt. Decimum, perfectæ immutationis: Mortis horrorem pro gaudio reputare in Dei oblectatione. Decem ergo hisce definitionibus centum illa capita subiecta sunt. Hic autem liber iis vel maximè commodus, qui se [ad perfectionem] exercent, immò & qui in ipsis actionibus perficientibus iam exercitati sunt: nihil interim paulò obscurius adferens: scientia enim per experientiam percepta, facilè se verbis doceri patitur. Auctorem eius inscriptio ipsa facit Diadochum, Photices illius quæ est in vetere Epiro, Episcopum.

In eodem volumine lectus item est *Nili Monachi* liber in [c] centum & quinquaginta tria capita diuisus: quibus precandi formam vir ille diuinus exposuit. Feruntur eiusdem & [d] alia plurima lectu digna diuersi argumenti opuscula, partim epistolæ, partim historiæ forma conscripta, quæ non operum tantum perfectionem insignem, sed in dicendo quoque facultatem eius testantur. Verùm etsi diffusus æquè Diadochus non est: quæ tamen ab ipso conscripta sunt centum capita, nullam partem inferiore gradu collocantur, quam quæ modo retuli. Nam & dictio ita composita est, vt reprehendi nequeat, & sensus ex actionibus natam sapientiam præfert. Ceterum Marci librum cum vtraque [quam dixi] forma præcedat, alicubi insuper sententiis antecellit. Dederit verò & ille ad finem cuiusque capitis ansam iis qui incorruptè pronuntiant, quod siue accessione alicuius adulteratus, siue alias hallucinatione aliqua abreptus ista dixerit. Vellem enim, ne verè confirmare possem, opinionem saltem eius damnatam fuisse. Valde autem in iis, quæ paulò antè recensui, etiam antecellit [e] *Ioannem* illum *Carpathium*, qui hunc operi suo titulum indidit: *Ad Indiæ Monachos, quem postularant, Consolatorius.* Porrò centum & hic capitibus librum suum absoluit.

a Et exstat à nostro Franc. Turriano Latinè versus, & typis Plantinianis olim excusus.
b. καρτερεῖν.
c. CXLIIX. duntaxat exhibent libri euulgati à P. Franc. Turriano.
d. Vt, De nihil possidendo, περὶ προστασίας; De Philosophia Christiana, de Virtutibus & Vitiis, de comparatione Vitæ Monachorũ qui in solitudine, & qui in ciuitate degunt, de cæde SS. Martyrum Monachorum in mõte Sina. Liber item epistolarum, quæ in Italiæ Bibliothecis exstant. Hæc noster Turrianus recenset ad suum Nilum. Niceph. lib. 14. cap. 54. addit ad Græcæ superstitionis sectatores scripsisse, & ad Eulogium quendam. At cũ plures enumerentur Nili, forsitan nõ eiusdem sunt omnia.
e. Huius Περὶ ἀσκήσεως exstare feruntur in Italia, & Bibliotheca regia & Augustana.

CCII.

B. HIPPOLYTI EPISC. ET MART.

Interpretatio Danielis, & Homilia de Christo & Antichristo.

LEGI [a] HIPPOLYTI *Episcopi ac Martyris interpretationem Danielis*: quem etsi ad verbum non explicat, nullum tamen sensum, vt verum dicam, prætermittit. Pleraque porrò

a. Vide B. Hieronym. in Catal. cap. 61.

B. HIPPOLYTVS.

que porrò veteri more,non vt postea fuêre accuratius excussa,recenset. quanquam eorum ipsum reddere rationem æquum non est. Decet enim ab iis,qui principium scientiæ alicuius statuerunt,non reposcere rationem eorum,quæ præterierunt: sed contentum esse potius conatu ipso,& iis, quæ quatenus licuit, è considerandis assecuti sunt. Ceterum, quod Antichristi aduentum (quando etiam mundi huius aspectabilis interitus sequetur) quem ne discipulis quidem rogantibus manifestauit Christus, Hippolytus hic quingentesimo post Christum anno adscribere ausus sit, quasi à prima mundi 271
constitutione sex millibus annorum tum decursis eius interitus instaret, hoc sanè calidioris,quàm par sit,animi est. Verùm hæc eius assertio humanam ignorantiam potius, quàm cœlestem aliquam inspirationem arguit.

Genus eius dicendi clarum inprimis ac perspicuum,interpretem satis decet, etsi Atticas reuera leges valde repudiat.

Legimus vnà eiusdem *a* Homiliam de CHRISTO & Antichristo: in qua eadem dicendi forma seruata,& sensuum simplicitas maior est ac vetustas.

a. Ea Græcè & Latinè typis euulgata exstat.

CCIII.

THEODORETI CYRENSIS EPISC.

Interpretatio Danielis.

LEGIMVS THEODORETI Episcopi Cyri *interpretationem Danielis.* Vir hic sanè doctus,non Hippolyto modo,verum etiam aliis multis propheticorum sermonum interpretatione atque explanatione longè antecellit. Dictio eius, commentationi (si cuiusquam alius) aptissima. Nam & puris signantibusque verbis abdita quæque & obscura reuelat,& iucunditate quadam quasi delinimento, suauique lepore ad sui lectionem inuitat. Quin & ex eo quod ad ambages nullas digressionesque à proposito argumento recedat,satietatem non modò nullam adfert,sed ea insuper,quæ in dubium vocantur,sine vlla vel confusione vel dissipatione facile,& commoda ratione lectores suos docet. Vocum item eius delectus, atque ipsa compositio ab Atticæ elegantiæ origine non refugit, nisi quid fortè curiosius illic occurrat, quod quis multorum auribus insolitum dicat. Hoc constat,nihil eum,quod ad interpretandum faciat,declinare, adeoque in summum euasisse optimorum interpretum culmen,vt non facilè sis aliquem reperturus, qui illo melius obscura explicet. Sunt quidem & alij purè loquentes, qui propositarum sibi rerũ sensum haud segniter inuestigent: at simul & perspicuè dicere, & nihil interim cognitu necessarium (vel breuitatis caussa) prætermittere: non item ad diuerticula, vel ad doctrinæ ostentationem digredi (nisi hæc forsitan, non sine vtilitate, sic adhibeantur, vt percipi nequeat, quod à re proposita discedatur) hoc certè præ ceteris rebus omnibus à bono Theodoreto studiosè curatum est, non in hoc solum opere,sed ferè dixerim in omnibus eius scriptis, quæ multa sanè reliquit, quibus S.Scripturam industria sua mirificè illustrauit. Igitur in aliquibus quidem illi in hac diuini Danielis expositione cum Hippolyto Martyre conuenit, sed plura in quibus dissentit: quorum *a* hæc illustriora sunt * * *

a. Desiderari hic ea, argumento est vacuum in quibusdam codicibus relictum spatium.

CCIV.

EIVSDEM

Octateuchi expositio, &c, In libros Regum,ac Paralipomenωn.

LEGI eiusdem diuini viri explanationem Octateuchi, quæ inscriptionem certè operi egregiè congruentem,nacta est, *a In impedita sacræ scripturæ loca:* in quibus & ad libros Regum ac Paralipomena. Vtilissimum in primis hoc opus, quodque cum ipsis quasi natalibus parentis mox genium lectorum oculis subiiciat. Præterquam autem quod hìc consueta ipsi dicendi forma egregiè eluceat: habet quoq; (si ad maiorem perspicuitatem & comprehẽdendi facilitatem respicias) cum aliud quoddam commodum, tum quod in summa veluti capita per quæstiones solutionesq; liber distinctus sit.

a. Εἰς τὰ ἄπορα τῆς γραφῆς. Addunt editi libri κατ' ἐκλογήν. Vnde interpretes fecerunt: De selectis scripturæ S. quæstionibus ambiguis. *Quæ autem hoc loco, è Cod. Bauar. descripta, exhibentur in Notis exemplaris Græci, eadem, & plura, vidit atq; conuertit olim Gent. Heruetus.*

CCV.

IDEM 272

In XII. Prophetas.

LEGIMVS eiusdem in duodecim Prophetas eadem dictionis ac sententiæ venustate adornatum librum.

PROCO-

PROCOPII SOPHISTÆ

Scholæ commentariorum in Octateuchum, & In libros Regum ac Paralipomena.

CCVI.

LECTÆ sunt PROCOPII *Sophistæ Scholæ commentariorum in Octateuchum veteris Testamenti, & in Regna ac Paralipomena.* Diffusus autem est interpres hic atque prolixus: non quidem propterea, quòd in superuacaneas, quæque ad rem nihil pertineant egressiones diuertat, sed quod opinionũ eadem de re diuersitates sæpenumero commemoret. Et verò etiam præfatur hoc à se opus magnam in molem esse aggestum: quod item maximè ad Theodoreti breuitatem venustatemq; assurgit. vt aptissimum illud planè sit, atque vtilissimum, si post illum lectum, ad huius etiam viri labores legendos otium contingat. Dictio ab eo est optimè quidem exculta, sed comptior aliquanto, quam commentarij rudiorem formam deceat.

IDEM

In Esaiam Prophetam.

CCVII.

LEGIMVS *eiusdem* perstudiosi hominis *a in Esaiam Prophetam* opus: quod similem suprascriptis seruat commentandi rationem, eandemque dicendi vim præfert, pari cum lectoris (vt constat) vtilitate.

a. Quod cum Latina sua insigni interpretatione, & sacri Prophetæ textu edidit Parisiis doctiss. Ioan. Curterius, An. 1580.

EVLOGII ALEXANDRINI ARCHIEPISC.

Contra Nauatianos libri V.

CCVIII.

LEGI B. EVLOGII *Archiepiscopi Alexandrini aduersus Nauatianos a libros quinque.* Qui etsi scriptor dicendi elegantia nomen sibi quærere nullo modo curarit: nihil tamen, quo minus Nauati sophismatum plenæ assertiones, captionesque refellantur, atque ignominia notentur, sermonis neglecti incuria impedimento fuerit. Sacræ enim Scripturæ commentationibus ac contemplationibus abundè instructus, quæ hinc ad suam hæresim asserendam atq; propugnandam ille discerpserat, eadem hic interpretando, & vnà hæresis in iis fraudes detegendo, Nauato eripit ac tollit. Quanquã & aliis scripturarũ locis, ipsius venia indignam amentiam, ac peregrinam hæresim, velut cippo eam inscribendo, diuulgat. *b* Extremo denique libro falsum illud & improbè confictum, quod Nauato eius studiosi attribuunt martyrium, exagitat. Est igitur hæc Nauati confutatio legentibus vtilis: præterquam quòd hic *c* non paucorum scripturæ locorum passim sese offerat explicatio, ipsis etiam interpretum principibus profutura. *d* Sed & illius persuadendi vim ac iucunditatem, vt in hoc charactere, nemo qui eum veneretur, contemnendam ducat.

a. De iisdem pluribus sup. Cod. CLXXXII. pag. 213.

b. Qui Sextus numeratur, Cod. CLXXXII. iterumq; Cod. CCLXXX.

c. Quæ excerptæ leges infr. Cod. CCLXXX.

d. Eadem planè κρίσις etiam sup. pag. 213.

DIONIS CHRYSOSTOMI

Orationes LXXX.

CCIX.

LECTVS est *a* DIONIS *b orationum octoginta liber.* Patria hic fuit Prusensis, sed *c* tyrannidis dum fugit seruitutem, exsul factus, varias oberrando peragrauit regiones. Idem in dicendi arte acutus ac solers est habitus, præsertim si de componendis moribus dandum esset consilium. Viguit Traiano Romæ imperante, cum quo diu multumque vixit, & in ea existimatione atque honore, vt & cum Augusto communi
273 interdum carpento veheretur. Patrem habuit Pasicratem, Rhetor ipse instituto atque Philosophus. Tantam autem morum seueritatem affectasse ferunt, vt leonina sæpe indutus pelle in publicum prodiret. Vocem mittebat placidam, & firmam: incessus minimè quidem incitatus, sed non ideò segnis aut fractus, à quo nec reliqui corporis motus discrepabant. Gracilis adhæc erat, & corpore haudquaquam vasto. Orationes conscripsisse plurimas referunt, quarum octoginta in meas inciderunt manus: quæ quidem orationes *Chrysostomi* [hoc est *aurei oris*] cognomentum illi apud eius ætatis homines pepererunt. Ceterum pleræque, vt dicebam, orationum eius, quas qui-

a. De quo lege interpretis Latini præfationem: & Suidam.

b. Quæ hodie omnes exstãt Parisiis nuperrimè cum Notis Græcè & Latinè editæ.

c. A cuius mentione XIII. orat. quam de exsilio Athenis habuit, inchoatam videas.

Dio Chrysostomys.

quas quidem nouerim, Suasoriæ. Sed quando æquum est deliberatiuo generi quiddam etiam iudiciale permisceri, parem ipse virtutem in hoc quoque orationis genere ostendit: & inter omnes quidem maximè *Rhodiaca*. Nam & acrius enthymematis instat, & breuem atque contortam orationem (quod saltem ad characterem) adhibet, & vehementia cum vbertate abundat. Exemplis insuper maximè præstat, quæ vbique multa è variis petita rebus, aptissimè ad propositum argumentum accommodat. Libentissimè quoque fabulosas narrationes aliquas monitionibus intexit, vt eam etiam ob rem simplex dicendi genus consectatus videri possit. Rarius enim Platonis exemplo eiusmodi eum fabulas adferentem videas, quæ (vt in Borysthenica) elationem aliquam granditatemque orationi addant. Simplici igitur idea plurimum est vsus (vt paulò ante diximus) in sensibus, vocabulis item familiaribus, & passim obuiis, nihilque compositio habet aut sublimitatis ostentandæ, aut captandæ iucunditatis gratia innouatum. Et verò in verbis saltem, nominumq; coniunctione, perspicuum dicendi genus scriptorem hunc propositum habuisse existimes: sed dum longius sententiæ redditionem producit, digressionibusq; vt plurimum orationem intertexit, non parum ab hoc instituto deflectit. Quanquam hæc quidem varietas quædam ideæ, & characteris proprietas, non pro vitij indicio haberi forsitan possint. At quod exordia, aut quæ exordiorum instar sunt, longissimè producat, id iam palam facit, & eum nequaquam familiarium congressibus accommodatam dicendi formam pro ciuili & historica vsurpare, & maius quasi caput, quam reliquum sit orationis corpus, effingere.

Orationum igitur eius quatuor priores, de Regno dictæ sunt. Quinta dein, quæ *Libyca* vocatur, & ab illis etiamnum dependet, fabulam Libyn refert. Eam excipit sexta, quæ de tyrannide commemorat: vt de virtute septima. Octaua, *Diogenis*, siue *Isthmica* titulum præferens, facta quædam dictaque Diogenis in Isthmicis narrat. Nona, *Diogenes* quoq; dicitur, seu *de seruis*. Hortatur singulatim vniuersos, satagere quosque, ac sollicitos esse sui, neglectis quæ extrinsecus adueniant. Non expedire insuper fugitiuum seruum insequi. Absurdum enim esse, si vel illi, cùm improbi sint, sperent absque dominis melius sibi fore, vel heri illorum nequitiæ velut ignari, non iudicent melius secum agendum, si nec obiter vllum è fugitiuorum seruorum stoliditate damnum ferant. Decima oratio *Troica* inscribitur, de eo studiosè elaborata, quòd Ilium non fuerit captum. Homero igitur asperius aduersatur, iisque omnibus contraria describit, quæ sunt ab illo in Iliade composita. *Olympica*, seu *de prima Dei cognitione* (quæ idem illud demonstrare conatur) Vndecima est. Duodecima *Athenis de exsilio habita* titulum præfert. Et habita verè ibidem est, docetque exsilium nihil habere molestiarum: diuitias item & gloriam atque imperium citius à possidentibus ad eos qui minimè sperabant, transferri: sapientiæ verò studium, ac virtutis exercitationem, & perpetuas in hac vita constantesque diuitias esse, & hinc etiam emigrantes comitari. XIII. *Euboica*, seu *Venatoria* inscribitur. Inducit autem quosdam hanc in Eubœa vitam ducentes: per quos docet vitam priuatam, etsi pauperior sit, longè iucundiorem esse, & vtiliorem, quàm eorum, qui in vrbibus turbas iuxta ac delitias experiuntur. XIV. *Rhodiaca* nominatur. Absurdum hac oratione morem, qui tum Rhodi inualescebat, reprehendit. Quos enim statuis honorandos censuerant, his nullas statuebant, sed earum, quæ priscis fuerant collocatæ, vel inscriptiones in eorum, qui venturi essent nomina mutantes: vel si temporis iniuria non apparerent tituli, nouos insculpentes, simul vita functorum gloriam (quantum in ipsis erat) fœdabant, simul quos honorare decreuerant, alienis, & quæ nihil similitudinis haberent, imaginibus dedecore potius afficiebant. Qua quidem in oratione ingens Dionis refutandi alios vis atque facultas insigniter elucescit. XV. *Ad Alexandrinos habita*, inscribitur. Vulgi in ea ingenium moresque exponit, ac perstringit. Nequaquam insuper decere, vt etiam populus Alexandrinus, qui propria tot haberet virtutis incitamenta, exortorum in republ. tumultuum ac seditionum velut mancipium fiat. Præsertim verò illum errorem cauendum esse monet, qui in publicis conuentibus ac theatris committebatur. *Tarsicarum*, quæ duæ sequuntur, appellationem nactæ sunt. Harum prior post vrbem illam cursim laudatam, nunquam ciuitatum felicitatem metiendam docet à fontibus, fluminibus, venustis porticibus aut ædificiis, fructuum-

274

fructuumq; abundantia, quæque his similia laudantur, sed eas vrbes commendari, in quibus disciplina ac virtus ciuium claresceret. Hæc quoque oratio absurdum quendam ac probrosum castigat morem in vocis emissione quadam [lasciua] ex Alexandrinorum consuetudine petita, monens ei adsuetos vt abstineant, vel potius acerbius ipse in eos incurrens. Altera vero hortatur, ne calumnijs magistratus persequantur; néue paruis offensionibus statim irritentur, atque illos temere accusent. XIIX. cui nullus præfixus titulus, *Calenis* Phrygiæ vrbe *habita* est. Differit autem non esse virtutis iudicium comam illam promissiorem, vt nec alia, quæ ad corporis cultum pertinent, ac
275 ne horum quidem contraria. Huic & ipsius vrbis laudatio adiungitur. XIX. Ipso mox [a] titulo indicat, habitam quidem primum Borysthene, sed recitatam postea in patria. In ea cum alia refert Auctor, tum Platonis imitatione prædicat de vniuersitatis opifice apud Borysthenitas se disseruisse, ac de mundi totius ornatu motuque, & elementis eiusdem. Est autem illustrior hæc grauiorque præ cæteris Orationibus. *Corinthiaca* autem numero vicesima, Corinthi habita, ciues ibi obiurgat, quod statua se prius honorassent, quam tamen post ipsius profectionem, falsa quadam calumnia adducti, iterum sustulissent. Proxima est hæc dicendi vi ac virtute Rhodiacæ orationi. quanquam eius quod exordij loco statuit longitudo, hic, perinde atque alibi fere vbiq;, virtute vacat. XXI. inscribitur *De Nicomediensium concordia cum Nicaensibus*. Quam quidem potissimum contendit efficere hæc oratio, quæ non sine iucunditatis ex ea re commemoratione, opportune profertur. Sic enim melius persuadendi vis hominum sese animis insinuare solet. XXII. Nicææ pronunciatam titulus significat: *De Concordia, seditione iam exstincta*. Hoc autem est hic viri institutum, rem ibi tum gestam laudibus celebrare. XXIII. in patria recitata est, *De concordia cum Apamensibus*: quod ipsum ibi pertractat; vt & proxime sequenti Apamenses hortatur ad concordiam cum Prusensibus ineundam. XXV. *Disputatio est in patria*. Ignorare verò se fingit causam ipse qni disputat, cur libenter eum & cupide audiant, cum nihil vtile ipsius orationes proponant. *Politica* dehinc inscripta est vicesima sexta oratio, recitata in patria,: quemadmodum & quæ proximè sequitur; [b] *Beneuolentiæ testificatio in patriam*, quod se beneuolo eam animo prosequentem honorificè excepisset. Succedit his *Apologia* seu *Defensio*, de suo in patriam amore. XXIX. *Ante Philosophiæ studium in patria habita* inscribitur. Eos autem qui lapidibus ipsum cum alio quodam obruere aggressi essent, ac post etiam eius domum igni cremandam tradere, clementer obiurgans, melius ob ciuiles turbas esse confirmat peregrè vagari, quam domi degere. Ciuium vero suorum erga se indignationem hinc ortam ait, quod ruens iam ędificium quoddam instaurasset. Tricesima deinde *Concio in patria* inscribitur, idemque respicit argumentum. XXXI. in patria habita, *Politica in concione* titulum præfert: suadetque vt posthac iniurijs inuicem ac probrosis contumelijs valere iussis, seditionem in concordiam vertant. Similiter & ea quæ sequitur habita est in patria, inscribiturque ex eo quod palam indicat; *Recusatio magistratus in Senatu*. Magistratum enim Scriptor, ad quem suffragio delectus erat, repudiat. XXXIII. *De administrationibus in Senatu*, inscriptionem præfert. In ea post breuem Senatus laudem, de ijs se purgat
276 Dion, ob quæ in suspicionem venerat: nimirum à paterno non esse profecta consilio, quæ in administranda ciuitate filius egisset. Proxima *ad Diodorum* inscripta oratio, & ad virtutem hortatur, & [c] se laudare ciuitatem ait, quando qui eam laudauerat Diodorum laudibus ornat. XXXV. *De Aeschylo, Sophocle, & Euripide*: seu, *De Philoctetæ arcu & sagittis*, inscripta est. [d] Philocteten hæc dolo deceptum facit, quo Vlysses vsus, cum illius arcu & sagittis abierit. Sextæ porro & tricesimæ titulus est *De Homero*: cuius Poëtæ laudes prædicat: quemadmodum & Socratis illa, quæ huius Philosophi nomen præfert. Hinc illa *de Homero & Socrate*. XXXVIII. Oratio, Homeri æmulum fuisse Socratem ostendit, ac discipulum. Ab hoc item Philosophum non illam tantum familiarem adeo sibi exemplorum tractationem hausisse, sed reliquam insuper dicendi vim omnem ac venustatem imbibisse. XXXIX. *Agamemnon* seu *De Rege* inscribitur: docetque oportere Regem optimis vsum consiliarijs, ijsdem parere, neque suum arbitrium peruicaciter sequi. Proxima vero quæ inscribitur *Nestor*, quanam ratione Reges admonendi sint instruit. Mox *Achilles* sequitur: qui Chironi non acquiescens, [e] monenti prudentia potius atque arte, quam audacia aut corporis viribus res

a. Boristhenetica, quam in patria recitauit.

b. φιλοφρονητικός

c. *Immo contra, Photi, dixit Dio: Laudasse se Diodorum, cum qua hunc prædicarat laudauit ciuitatem.*

d. *Lege Sophoclis Philocteten. Nã Aeschyli atque Euripidis intercidere. & huius mox nostri Philocteten. Meminit quoque M. Tullius Tusc. II. & ibi Beroald.*

e. *Hesiodũ Chironis ad Achillem instituendum Præceptionem scripsisse, ex aliquorum sententia refert Pausan. Bœotic.*

Dio Chrysostomus.

res bellicas geri, tandem neglecti consilij pœnas dedit. Quæ vero *Philoctetes* post hanc inscripta, fusius eius infortunia commemorat. Post quas *Nessus & Deianura* [quæ vocatur oratio] absurdius de ijs obsequij cuiusdam causa conficta, in seriem quandam atque ordinem meliorem videtur reformare. *Chryseïs* [item dicta oratio] laudatio Chryseïdis est. *De regno* vero *& Tyrannide* oratio, de his ipsis disserit: vt tres deinceps sequentes, *De Fortuna* gratas simul ac Philosophicas meditationes exhibent. Ad eundem modum, quæ has excipiunt, totidem *De Gloria* orationes, suadent & monent cõtemnendam esse vulgi gloriam. vbi pulchræ simul & vtiles considerationes inter hortandum miscentur. LII. *De Virtute* & inscribitur, & disserit. LIII. Agit *de Philosophia*, vt LIV. *De Philosopho*. At LV. *De habitu cultuq; corporis* inscripta, docet non ob tunicam mox & calceos philosophorum, neque ob externam cultus speciem Philosophum quemquam esse iudicandum. LVI. *De Fiducia* titulum sortitur; vt cõtra huic proxima *De Diffidentia*. Suadent hæ cauendum ne cui fidas, aut te credas; ne ijs quidem, qui vel maximè amare videntur. Multos enim alijs confisos in magnam incidisse calamitatem: cum diffidentia munitis manifesta contigerit salus. Sed hæc quidem illa de Diffidentia oratio. præcedens enim edisserit, Fiduciam magna vt plurimum damna confidentibus attulisse. Argumentum deinde Orationis LVIII. quod docet inscriptio, *De lege* est, vt & insequentis LIX. *De consuetudine*: quam quidem tantundem præstare, quantum lex solet, ostendit; sed cum voluptate id potius atque inductione, quam vi, multoque securius. Duæ vero Orationes, quæ sequuntur, *De inuidia* 277
agunt. vt LXII. *De diuitiis*; quarum molestias atque insidias ita omnibus notas facit, vt vtiliorem longe esse statuat iustitia comitatam paupertatem. LXIII. Inter Cilicas orationes *De Libertate* habita inscribitur. [a] Illum autem liberum pronunciat, qui suarum sit dominus perturbationum, affectionumque animi, tametsi mille eius corpori imperent domini; illum contra seruum, qui malis suis parens affectionibus seruitutẽ seruiat, licet mundi totius imperium tenere videatur. Quam in sententiam subsequens quoque disserit, *De seruitute & libertate* inscripta: vt & sequens, quæ *De seruis* altera est. Hinc *De ægritudine*, hortatur non oportere virum generosum ac prudentem vinci aut perturbationi succumbere, sed contemnere potius, atque obterere. LXVII. *De auaritia* inscripta, vitare hoc malum iubet. LXVIII. Oratio titulum præfert *De benedicendi exercitio*, atque hoc idem argumentum suggerit. Mox LXIX. agit, inscribiturque *De sua [alios] audiendi cupiditate*. Septuagesimæ titulus est, *De secessu*, docetque non loca sola sectando, mox etiam vitiosas animi affectiones, ac vitæ tumultus vitari, sed ad seipsum sese conuertendo, & ad sui cognitionem contendendo, aliunde accedentis mali [b] exigua interim habita ratione. Proxima vt est *De pulchritudine* inscripta, sic & de adolescente disserit. Ibidem nec apud omnes gentes, etiam barbaras, idem pulcrum videri ait, sed aliud apud alios obtinere. LXXII. *De pace belloq;*, & agit, & titulum gestat. LXXIII. *Sapientem etiam felicem* prædicat: & sequẽs *De felicitate* disputat. Hinc *De genio* agitur. *Genios* autem nominat, qui aliorum ita sortiantur imperium, vt per eos aut melius cum subditis agatur, aut peius. LXXVI. est *De consultando*. LXXVII. titulus est *Disputatio de iis, quæ in symposiis accidere solent*, eorumque nonnulla etiam narrat, ac mortalium plerosque tunc ad Philosophiam respectum habere consueuisse, cum rebus tristibus vita infestatur. LXXVIII. & altera insequens *Melancomas prima & secunda* inscripta, cum laudem adolescentis illius continent, tunc memoriam mœroremque in secundarum rerum affluentia vita functi. Vltima & octogesima, quæ *Charidemi* nomen præfert, laudationem simul ac luctum exstincti iuuenis commiscet.

a. Cicero in Paradoxis, & Philo Iudæus atque Horatius.

b. Infrequens quidem illud φοςολίγον, sed quod vel ex suo ἀναςρόφῳ τῷ ὀλιγόφοδον facile percipias.

CÆSARII

Capita Ecclesiastica CCXX.

CCX.

LEGI CAESARII Librum, [a] *Capita* continentem *Ecclesiastica* CCXX. quibus partim enunciata quædam explicantur, partim quæstiones soluuntur. Dicas autem hunc scriptorem, & ætate etiamnum florere, & cum Rhetoricæ quasi fœtura, tum externæ

a. An hæc iam in quattuor illos Dialogos distributa legimus, quos ad finem operum D. Gregor. Nazianzeni Iac. Billius edidit?

ternæ non minus quam nostræ Philosophiæ eruditione turgere. Quamquam non minima deesse videntur, vt verbo dicam, quo motus illi atque impetus dedecore careant. Attamen clara eius dictio est (crebro licet ad poëticas voces iuueniliter deflectat, atq;
278 ab vsitata constructione, non sine defectu aliquo, recedat) & ad summam dogmatum accurationem parum sane ei deest. Per Quæstiones porro & Responsiones, suppositis quoque personis [interloquentibus,] composita illi oratio est, & quidem Gregorij, vt aiunt, *a* cuius hunc Auctorem esse fratrem *Theologi* cognomentum indicat.

a. Negat id Iac. Billius argumēto in Orationem X. B. Greg. Nazianz.

DIONYSII AEGEI

Dictyacorum Capita C.

CCXI.

LECTA DIONYSII AEGEI *a Dictyaca*, quæ inscribuntur. Libellus erat centum absolutus capitibus, quorum quinquaginta suam singula sententiam asserebant: totidem vero suam quodlibet adstructam antea hypothesin, euertere conabantur; ita vt sua cuique assertioni refutatio statim opponeretur. Ipsa porro elocutio neq; admodum exornatur, neque tamen sine venustate negligitur: præsertim cum non ad ostentationem aliquam, sed ad disputationem potius Opus hoc comparatum sit à suo Auctore, cui tenue dicendi genus & cognatarum rerum series curæ fuit. Vtilis autem liber ijs est, qui in Dialecticis exercentur, atque ista ferè suo argumento comprehensa.

a. Sui vt videtur oblitus Photius, propositū semel antea Opus (sup. Cod. CLXXXV pag. 217) hic denuò repetit, cōmissis tantum ἀντιῤῥητικῶς Capitib. & breuissima κρίσει adiecta.

I. Ab vtroque parente mitti semen, animantiaque gigni; & contra, non ab vtroque. *II.* Ex vniuerso corpore semen excerni: contra vero à testiculis. *III.* Concoctionem calore fieri: contra vero non item. *IV.* Attritu concoctionem fieri: & attritu minimè fieri. *V.* Putrefactione fieri concoctionem: contra vero minimè. *VI.* Proprietate spiritus concoctionem fieri: contra non item. *VII.* Succorum proprietate concoctio fit; vel minimè. *VIII.* Proprietate caloris fit concoctio: & non item. *IX.* Calore digestionem fieri: & non item. *X.* Ciborum distributionē per caloris ad se attractionem fieri; vel minimè. *XI.* Spiritu fit digestio: aut non itē. *XII.* Arteriarum applicatione digestio fit: minimè vero sic. *XIII.* Digestio fit per absentiam cum vacuitate: & quod non per incertam siue quamcumque absentiam fieri soleat digestio. *XIV.* Ex eo glaucedo nascitur, quod alimento suo visualis porus destituatur: & non item. *XV.* Sanguinis illapsu in visionis porum glaucedo fit oculorum; & non item. *XVI.* Humidorum crassitie atque exhalatione fit glaucedo: & non fit. *XVII.* Phrenitidem fieri per distensionem meningis, sanguinisque corruptionem: & non ita fieri. *XVIII.* Ex caloris excessu nasci phrenitidem: & non itē. *XIX.* Per inflammationem phrenitidem nasci: & non item. *XX.* Lethargum ex inflammatione fieri: & non ita. *XXI.* Per distensionem corruptionemq; lethargicos fieri: & non item. *XXII.* Per vniuersum corpus diffundi appetitum edendi atque bibendi: & tantum in stomacho exsistere. *XXIII.* Edendi atque bibendi appetitū in imaginatione situm esse. *XXIV.* Ex humorum inopia sitim nasci: & non item.
279 *XXV.* In stomacho duplicem spectari efficiendi vim: & vero minimè, *XXVI. b* Inferior cerebri pellicula in concauitate principium est neruorum: & vero minime, sed exterior. *XXVII.* Pharmaca diffusa per corpus purgare; & non item, sed ipso adlapsu. *XXVIII.* Non esse vtendum purgantibus medicamentis: immo esse. *XXIX.* Vini haustum febricitantibus esse concedendum: & non esse, cum perniciosus sit. *XXX.* Balnea febricitantibus vtilia esse: immo noxia esse. *XXXI.* In morborum incrementis clystere vtendum: & non vtendum. *XXXII.* Non esse morborum initio unctionibus utendum; immo id perutilę esse. *XXXIII.* Caput cataplasmatis curandum: & non item, sed olfactorijs dumtaxat vtendum. *XXXIV.* Vomitus prouocationem nihil prodesse: immo utilem esse. *XXXV.* Cor emittere sanguinē: & contra non emittere. *XXXVI.* Cor non emittere spiritum, sed arterias potius ipsum attrahere: & contra. *XXXVII.* Cor à seipso moueri: immo non à seipso. *XXXVIII.* Sanguinem naturā in arterijs exsistere: & arterias non esse sanguinis receptaculum. *XXXIX.* Vasa omnia in summo simpla esse: immo plicata esse atque inuoluta. *XL.* Per neruos sensum esse & motum animantis: & non esse. *XLI.* Venarum cor esse principium: & non esse principium. *XLII.* Iecur venarum esse principium:

b. Sup Cap. 85. ἢ ἐκτός.

Dionysius Aegeus.

cipium; & rursum non esse. *XLIII.* E ventriculo venas nasci: & non nasci. *XLIV.* Omnium vasorum principium esse meninga, seu cerebri tunicam: & non esse. *XLV.* Spiritum esse arteriatum originem: & contra non esse. *XLVI,* Arteria illa, quæ iuxta dorsi spinam sita, principium arteriarum est: & non est. *XLVII.* Cor esse arteriarum principium: & non esse. *XLIIX.* Neque cor neruorum principium est, sed cerebrũ ambiens pellicula: & non est. *XLIX.* In corde non esse intelligendi vim, sed in capite: & contra. *L.* Intelligendi vim in medio esse cerebri ventriculo: & non esse. Hæc igitur opus illud [efficere] contendit.

AENESIDEMI AEGEI

CCXII.

De Pyrrhoniis Libri IIX.

a. *Alibi minus rectè* Onesidemus *legitur.*

Legi a Aenesidemi *Pyrrhoniorum libros octo.* Cuius quidem Operis scopus est, hoc vnum probare, Nihil certo comprehendi aut sensu, aut ipsa etiam intelligentia posse. Quare neque Pyrrhonios, neque cæteros, quæ in rebus ipsis lateat, veritatem scire. Reliquarũ ergo sectarum philosophos cum alia ignorare multa, tum quod frustra sese assiduis molestijs torqueant, atque absumant: quin & hoc ipsum ignorare, quod nihil eorum comprehenderint, quæ iam opinentur se comprehendisse. At qui ex b Pyrrhonis instituto [ait] philosophatur, cætera felix, in eo quoque sapit, quod vel in primis intelligat, nihil à se certo comprehensum esse. immo & hoc studiose agat, ne cui eorum, quæ cognorit, affirmando potius, quam negando assentiatur.

b. *Eius vitam ac placita descripsit Diog. Laert. qui frequenter huius Aenesidemi meminit.*

Porro tota huius Operis Commentatio quid propositũ habeat, iam dictum. Libros ipsos Academico cuidam sodali Lucio c Tuberoni inscripsit, domo Roma, & claris ibi 280
natalibus orto, quique magistratus gesserit ciuiles non vulgares.

c. *al.* Neroni.

Primo igitur Libro d Pyrrhoniorum & Academicorum discrimen referens, tantum non emissa voce ista dicit: Academicos dogmata constituere, & alia certa atq; indubitata ponere, alia rursum sine vlla dubitatione tollere: Pyrrhonios autem dubios hærere, & ab omni dogmate liberos atque solutos esse; vt eorum etiam nemo omnino, aut comprehendi omnia posse, aut non posse dixerit; sed nihilo magis talia, quam talia esse; aut tunc quidem talia, aliàs vero non talia; vel vni quidẽ huiusmodi, alij vero non huiusmodi, tertio etiam plane non esse. Neque rursum omnia esse communiter eiusmodi, vt assequi illa quispiam possit, vel quædam saltem horum assequi non possit; sed non magis fieri posse, vt quis ea assequatur, quam vt non assequatur: vel nunc quidem assequi possit, tunc verò non item. Immo neq; verum, neq; falsum, neq; probabile, neq; ens, neq; non ens; sed idem, vt sic dicatur, non potius verum esse, quàm falsum; aut probabile potius, quam improbabile; aut ens, quàm non ens; aut tum quidem tale, alias vero aliusmodi, aut vni tale, mox alteri etiam non tale. Nihil enim in vniuersum Pyrrhonios definire, ne hoc quidem ipsum, quod nihil definiatur. Verum cum non suppetat, vt aiunt, quod sensa mentis efferamus, sic loqui solemus. At qui ad Academiam, maximeque ad hanc nouam pertinent, inquit, cum Stoicis interdum opinionibus consentiunt, & (si verum fateri volumus) Stoici ipsi, sed qui cum Stoicis pugnent, videntur. Deinde & de multis decreta statuunt. Virtutem enim atque amentiam inducunt; bonum quoque, & malum velut principia ponunt, verum item, & falsum; tursum probabile, & improbabile; ens dein, & non ens; aliaque non pauca certo definiunt: ambigere se tantum dicentes e de comprehensiua imaginatione. Quamobrem Pyrrhonij, dum nihil definiunt, omnino irreprehensi permanent: verum Academicis, ait, pares cum alijs Philosophis rationes reddendæ. Illud porro maximum: Quod illi de re qualibet sibi oblata dubitantes, non tantum eundem perpetuo teneant ordinem, sed nunquam etiam secum ipsi pugnent; cum hi secum pugnare se, ne sentiant quidem. Simul enim ponere quidpiam, & rursum indubitanter tollere, simul item dicere communiter aliqua esse comprehensibilia, & non esse; manifestam vtique pugnam adfert. Alioquin quomodo fieri possit, vt qui ignorit hoc esse verum, illud falsum, adhuc dubitet, atque ambigat; & non certo prius illud amplectatur, alterumque declinet? Nam si ignoratur hoc bonum esse, aut malum; vel hoc verum, illud falsum; & hoc exsistere, illud vero minime: omnino fatendum horum singula comprehendi non posse. Sin euidenter

d. *A Gell. lib. XI cap. 5. legend. & Sexti Pyrrhonij Hypotyp. lib. 1. cap. 33.*

e. περὶ καταληπτικῆς φαντασίας.

AENESIDEMVS.

denter sensu vel intelligentia horum quidque percipiatur, comprehensibile iam horum esse quodlibet dicendum est. Hæc, aliaque id genus, ab ipso mox librorum initio discrimen Pyrrhonios inter & Academicos ostendens, hic Aenesidêmus Aegeus pertractat, vniuersum deinceps Pyrrhoniarum rationum institutum eodem hoc priore libro paucis ac summatim traditurus.

SECVNDO deinde libro singulatim iam, quæ vniuersè dixerat, tractare incipi-
281 ens, de Veris & Causis disputat, deque affectionibus, de motu item, & generatione atque corruptione, ac de horum contrarijs; aduersus hæc omnia dubia illa esse atque incomprehensibilia, validis, vt putat, ratiocinationibus ante oculos ponens.

TERTIVS post hæc liber de motu & sensu, eorumque proprietatibus, similes cōtradictiones curiosius inuestigando, ad ea quæ nemo assequi aut comprehendere possit: hæc quoque abripere conatur.

QVARTO autem libro signa rerum obscurarum, quæ nos manifestas hasce res esse dicimus, ne esse quidem vult; sed decipi inani affectione eos, qui hæc opinentur. Mouet & ex more alias deinde quæstiones de vniuersa natura, de mundo, de Dijs, nihil horum percipi posse contendens.

Proponit ipsius & QVINTVS liber dubitandi aduersus Causas occasiones, nihil nullius esse causam tradens: & falli, qui Causas adferre conentur; numerans etiam modos, quibus Causas reddere studeant, qui coacti iam in hoc errore versentur.

SEXTVS vero bona & mala, quæque expetenda & quæ fugienda, [a] præposita adhæc atque reiecta in eandem ludificatoriam disputationem adducit: quæ quantum in ipso est, à nostra quoque comprehensione atque cognitione excludit.

SEPTIMVM aduersus virtutes instruit, referens varias de ijs opiniones nequidquam commentos esse Philosophos, seipsos decipientes, quasi iam ad earum actionem contemplationemq; peruenissent.

Qui ad hos omnes OCTAVVS accedit liber, contra [bonorum] Finem disputat, neque beatitudinem illum esse, neq; voluptatem, neq; prudentiam, neq; aliud eorum quidpiam quod cuiuscunq; Philosophorum familiæ sectator opinando asserere queat; sed omnino Finem non esse, ab omnibus licet decantetur.

Igitur ad huiusmodi concertationem diriguntur Aenesidemi libri, qui Platoni, alijsq; ante nos pluribus satis indicarunt, stultitiæ plenum ac nugarum illius Opus esse. nihil item ipsum ad aliquod dogma [confirmandum] prodesse, æque est manifestū; vbi saltem ipsas quoq; inhærentes nostræ menti dogmaticas contemplationes expellere aggressus est. Si qui tamen in Dialecticis exercentur, non inutilis hic liber. modo ne horum parum adhuc cōfirmata mens, hisce ratiocinationibus inhærescat, iudicijq; perspicacitas vitiata non sit.

[a] προηγμένα τε καὶ ἀποπροηγμένα quæ dicantur apud Stoicos, docebit te Cicero III. de Finibus, & clarius Sextus Empiric. lib. III. Pyrrhon. Hypot. cap. 24. init.

AGATHARCHIDÆ *Historica.*

CCXIII.

LEGI AGATHARCHIDAE, quem Agatharchum quidam nominant, *Opus historicum*. Hic patria Cnidius, instituto Grammaticus fuit, scribam tamen atque anagnosten insuper fuisse, præstitum his functionibus Heraclidæ Lembo ministerium, indicium fecit. Fuit & alumnus Cinnæi.

Scripsisse autem Asiaticas res libris decem, & de Europæ rebus [a] libris quadraginta nouem historiam pertexuisse, didicimus. Eius autem [b] libri quinq; rubrū mare, quæq;
282 ad illud pertinent, exponunt. Et hæc quidem omnia ipsemet extremo libro quinto cōmemorat. Vbi & ob alias certas causas à scribendo se cessasse ait, quodque exacta iam ætas in senium vergeret. Sunt qui prçter hæc alia ab illo conscripta tradunt, quæ mihi videre nunquā contigit. Nam & Compendiū aiunt vno libro reliquisse eorum, quæ de rubro mari scripsisset: item de Troglodytis libros quinq; sed & Epitomen Lydes ab Antimacho scriptæ: Rursum aliud Breuiarium eorum, quæ de collectione admirabilium ventorum scripta exstarent. Historiarum adhæc Excerpta composuisse, atq; De amicorum inter ipsos consuetudine.

Est autem hic vir, quantum eius libris legendis cognoscere potui, grandiloquus, & sententijs abundans. Qui orationis magnitudine ac dignitate præ cæteris quidē gaudet,

[a] Quos citat non semel Athenæus, vt & Lucian. in Macrobijs IX. Asiaticor.
[b] Quorū primi & quinti Excerpta occurrent postea Cod. CCL. pag 717.

AGATHARCHIDES.

sed verbis selectioribus non admodum videtur addictus. neque tamen dum vsitatas per omnia consuetasque voces non adhibet, nouas ipse format: nisi forte vsurpandorum vocabulorum artifex quispiam, nouam quandam speciem præferentem phrasim de non nouis vocabulis effecerit. Quod quidem artificium ingeniose adeo tibi subijcit, vt nec innouatum quidquam videatur, nec minor sit, quam si vsitatas attulisset voces perspicuitas. Vtitur etiam sententijs, quæ eius prudentiam non minus, quam industriam manifestè declarant. Ad verborũ item immutationem tectius adsumendam, egregie præ cæteris comparatus est. Iucunditatem porro, quodque animum demulcere, aut diffundere queat, occulte passim ac latenter per totũ Opus disseminat. Ad tropos quoq; vbi se applicarit, sine vllo molestiæ sensu illos adhibet. Quod quidem in eo efficit non verborum ipsa per se commutatio, sed ingeniosa quædam & suauis ad res alias transitio atque conuersio. Etenim nomen pro verbo adsumere, rursumque verbum in nomen commutare, voces quoque in orationem diffundere, & orationem in nominis quasi formam cogere, nemo est omnium, quos nouimus, hoc ipso peritior. Idem Thucydidẽ in concionibus apparatu & vbertate imitatus, magnitudine orationis æquat, perspicuitate autem etiam vincit. Talis omnino vir iste est, ab ipsa quoq; Grammatica gloriam assecutus. Cui etsi Rhetoris cognomentum improuidum aliorum iudicium non concessit, mea certè sententia non Grammaticorum solum, sed ne Rhetorum quidem vlli secundus cum docendo, tum scribendo videtur.

HIEROCLIS

De Prouidentia & Fato libri VII.

CCXIV.

a. De quo Suid. & Liban. lib. 1. ep. ad Acacium.

b. Vnde impressa Lutetiæ, quadã excerpta, apud Fed. Morellum.

LECTVS *a* est HIEROCLIS *b Liber de Prouidentia & Fato*, atq; de arbitrij nostri cũ diuina gubernatione congruentia, Auctor hic professione Philosophus, cui liber ipse Olympiodorũ quendam veluti censorem constituit, qui eius scribendi causam dederit, cum Philosophiæ non vulgaris adamator, ne ciuilis quidẽ sapientiæ rudis esset. Clarum enim legationib⁹ Romanis fuisse, multasq;, ac magnas è barbaris gentibus Romano adiunxisse imperio, quæ ipsi quoq; ad magnos apud illas magistratus acquirẽdos viã strauerint. Igitur Olympiodorus, ad quem liber mittitur, talis fuit: ad quem insuper libro primo extremo adiunxit Auctor consolationem, cum ille adoptiui filij amissionem supra modum lugens, non dolenti tantum esset animo, sed etiam vultu tristiore. Ipse autem commentarius *De Prouidentia*, disputationem præfert eius, qui erga Platonis nõ aliter, quam erga Aristotelis sententiam animo affectus esset. Conciliare enim horum Philosophorum inter se opiniones studet, non solum in ijs, quæ de Prouidentia disputant, verum etiam vbi animos docent esse immortales, aut de cœlo quidpiam ac mundo ijdem philosophantur. Quotquot autem hos inter se dissentire ac pugnare arbitrati sunt, eos longissime ab eorum sententia abductos, à veritate omnino aberrasse contendit, alios sua sponte contendendi studio atque vesaniæ sese addicentes, alios præoccupata opinione atque imperitia subactos. Ac prioris quidem ordinis ingentem fuisse numerum refert, donec Ammonij aliquando sapientia orbi illuxit, quem etiam *Diuinitus edoctum* appellari prædicat. Hunc enim veterum Philosophorum opinionibus perpurgatis, & resectis quæ vtrinq; excreuerant nugis, in præcipuis quibusq; & maximè necessarijs dogmatibus, concordem esse Platonis & Aristotelis sententiam, demonstrasse. Huc igitur Hieroclis scriptio magno studio connitens, & argumentis illa astruit, quæ ipsos sensisse contendit. & acriter cum ijs certat, qui contrariam tueri partẽ conati sunt. Epicureos dico, ac Stoicos, & quotquot forte Platonem atq; Aristotelem colunt quidẽ, sed eorũ sensa minus rectè explicant. Eos item, qui in Genethliaca desudant arte, redarguit, dum fallacem eorum esse ac lubricam de Fato opinionem ostendit. Immo & qui Prouidentiam rerum creatarũ cõmentis quibusdam aut præstigijs tollere audent, ijsdẽ prorsus rationũ quasi quæstionibus explorandos subijcit. Vt autem simul omnia dicam, aduersus omnes illas opiniones insurgit, quæ indoctiores eo adducunt, vt diuinam Prouidentiam vel omnino non esse, vel nullius esse momenti ac despicatui ducendã putent.

Ex Platonis igitur sententia supponit hæc disputatio, Deum natura ante illam [prouidentiam] esse, velut vniuersæ simul aspectabilis & inspectabilis huius molitionis opificem, quam ex nulla re subiecta vult à suo artifice productam; vt cui sola sufficeret

ceret voluntas, quo rerum natura subsisteret. Cæterum corporea substantia per crea-
tionem cum incorporea coniuncta, mundum ex vtraque natura perfectissimum, du-
plicem simul & vnum, constitutum esse; in quo summa, media, & ima mundi opifex
sapientia iuxta cuiusque naturam decreuerit. Horum prima *Ratione prædita cælestia*,
& *Deos*, vocari ait: Quæ vero proximæ post hunc ordinem regioni attributa sunt, ea
cum *Ratione prædita æthereæ*, tum *Dæmonas bonos* appellat, bonorum item homini-
bus interpretes & nuncios factos: Humanum denique genus infimum tenere locum,
eosque *Terrena animantia*, & *Humanas animas*, atque (vt Plato diceret) *Mortales ho-*
284 *mines appellari* tradit. Hæc porro tria genera in vno velut animante, vel choro atque
concentu ita esse aptata inuicem atque connexa, vt naturalis eorum distinctio per vnio-
nem illam, ac nexum mutuum minime confusa conseruetur. Ac præesse quidem præ-
stantiora inferioribus; omnibus tamen omnino imperare ipsorum Patrē atq; condito-
rem Deum. Hoc ergo eius tanquam à patre denominatū regnum, & videri, & vere esse
Prouidentiam, quæ quod cuiq; generi conuenit, hoc illi distribuat: At vero Iustitiam
illam, quæ Dei prouidentiam comitatur, vocari *Fatum*. Vno enim Fati nomine in plu-
res notiones, ab ijs qui nouitate gaudent, distracto, non aliud tamen Fatum sibi videri,
quam id quod Aristotelem & Platonem credidisse tradit. Neq; enim illam temere po-
sitam Genethliacorum necessitatem ullo modo admittit, nec Stoicam item vim, neq;
illud etiam Fatum, quod Alexander Aphrodisiensis statuit, eoq; tandem deducit, vt idē
prorsus cum natura corporum Platonicorum efficiat: sed nec eam, quæ carminibus
magicis aut sacrificijs à consueto naturę ordine deflectatur, Genesin: sed illud tantum-
modo Fatum, vti diximus, extollit, quod cum suis Plato vult: Rerum scilicet euenien-
tium secundū Prouidentiæ leges iudicialē quandam Numinis operationē, bono ordine
ac serie res nostras dirigentē in illum finem, in quem liberæ actiones ex certo proposito
feruntur. At enim isthæc huius viri scripto cum contineri videas; frequens nihilomi-
nus ipsi & magnum certamen est de humanorum animorum *a* priore vita, deque eorū a. προβιωτῇ.
in alia corpora transmigratione. Nam ex animantibus quidem ratione carentibus, aut
in bruta transfusionem non recipiens, at vero hominum in hominem transitum studio-
se defendens, periculosam hanc atque ineptam opinionem sursum deorsum versat. Per
illam quidem, vt credit, diuinam prouidentiam corroborans; Per hanc, liberum arbi-
trium, *b* liberumq; suiipsius dominatum adstruens; Fato certe tam ei grato auxilium b. τὸ αὐτοδέσπο-
ferens: idque non absurdis tantum commentis incitatus, sed etiam ex minime cohæ- τον.
rentibus argumentationibus suas, quas putat, probationes producens; cum interim,
per quæ reuera prouidentiæ dogma constitui poterat, ne in mentem quidem illi vene-
rint. Immo vero, si quis huic homini veritatem anteponere studeat, quibus illam ar-
gumentis adstruere nititur, his ipsis eandem omnino euertit. Nam qui infirmum ar-
gumentum semel veritati substrauit (vt alibi, cum res ita postularet, copiosius ostendi-
mus) is in contrariam facile partem conuerti illam posse, quin & nequaquam subsiste-
re, simul demonstrauit. Illa quippe animorum priore vita, & in corpora transmigra-
tione (quam ipse basim ac fundamentum Prouidentiæ, liberoque arbitrio, ac Fato illi
subijcit) omnino inter absurda & impossibilia per veritatem ablegata, nimirum vna cū
illo, qui per ista hæc molitur efficere, etiam Prouidentia, & Liberum arbitrium, & Fa-
tum euertitur; atque in nugas operosa illa machinatio abit.

Porro in *c* septem libros vniuersum Opus diuiditur: quorum PRIMVS quidē exponere c. E quorum tri-
instituit ea, quæ ipse apud se de Prouidentia, de Iustitia, & de Sententia in nos pro facto- bus primis ex-
rum merito ferenda, meditatus esset. SECVNDVS dein Platonicas colligens opinio- cerpta quædam
nes, suas cuiq; probationes ex ipsis Platonis Operibus apponit. TERTIVS obiectio- afferuntur infr.
285 nes proponens, quibus vti quispiam aduersus ea, quæ tradita sunt, queat, dissoluere ha- cod. CCII. pag.
rum cauillationes conatur. QVARTVS Oracula, quæ vocantur, ac Sacerdotum leges, 749.
& Platonis dogmata inuicem conciliare studet. QVINTVS Orpheo, Homero, &
cæteris, qui ante Platonē celebrabantur, Platonicam de modo dictis doctrinam tribuit.
SEXTVS omnes, qui post Platonē fuēre, ipso quoq; Aristotele principe assumpto, vsq;
ad Ammonium Alexandrinū, cuius in familiaribus celeberrimi Plotinus & Origenes,
ad hos, inquam, vsq; Platonis posteros, qui quidem aliquod sibi nomen sapientiæ pe-
pererunt, eiusdem ad unum omnes cum Platone esse sententiæ, argumentis probat.
Quod si qui consentientes Platonis & Aristotelis opiniones dirimere aggressi fuerint,

eos & nihili homines, & fugiendos statuit. Multa insuper Platonicorum scriptorum adulterasse eos etiam, qui hunc sibi præceptorem adscriberent; vt & Aristotelicorum Operum eos, qui se huius partem maximi facere profiterentur: non aliam id utiq; ob causam, quam vt cōmittere inter se Stageriten atq; Aristonis F. possent.

SEPTIMVS Liber proprio sibi sumpto argumento, de Ammonij suprascripti Disputatione studiose differit, vtq; Plotinus & Origenes, immo & Porphyrius atq; Iamblichus, & deinceps ordine cæteri; qui diuina (quemadmodum ipse quidem loquitur) generatione sunt editi, vsque ad Plutarchum Atheniensem, quem etiam auctorem talium ipse nominat dogmatum, vt, inquam, hi omnes purgatæ Platonis Philosophiæ addicti sint.

Ipsa vero huius Auctoris dictio perspicua est ac pura, & Philosophicum decens studium: tametsi fucatis & superuacaneis coloribus, aut benedicendi varietate non exornetur.

IOANNES PHILOPONVS

CCXV.

Contra Iamblichi Opus de Simulacris.

LEGI IOANNIS cognomento *Philoponi Librum aduersus Iamblichi Opus*, quod *de Simulacris* inscripsit. Scopus autem Iamblicho propositus est, ostendere, cum diuina esse idola, (nam ista etiam simulacri nomine complectitur) tum præsentia numinis referta: non solum quæ hominum manibus occulta quadam arte fabricata, ob incognitum nimirum artificem cœlo delapsa nominentur (hęc enim & cœlestis esse naturæ, & inde in terram decidisse, vnde etiam sint merita nomen accipere) verum etiam quæcumque fundendi arte, & sculpendi atque atque fabrili certa simul mercede & opera [ab artificibus] conformata essent. Horum igitur omnium opera naturam excedere, & hominum opinione maiora esse Iamblichus scribit; multa partim incredibilia è fabulis narrando; partim in obscuras causas referendo; partim etiam contra atque oculis cernantur, scribere nihil metuendo. Opus integrum duas in partes secat, *Maioremq́* alteram, alteram *Minorem* nominat. Vtramque Philoponus oppugnat, consueto orationis genere vsus, quin & compositionem ad totam sibi formam adaptans. A puro enim & dilucido non recedit: neque tamen elegantia & Attica phrasi exornatus nitet. 286 Rationum præterea Iamblichi reprehensiones sane generosas, & per ipsas quoque penetrantes causas frequenter tibi exhibet; quas interdum superficie tenus tantum refellentes, & ad sola nomina relatas, longiusque à re controuersa recedentes [adfert;] etiam cum hæc redarguenti valde est obnoxia, & per se imbecillitatem suam prodit.

ORIBASII MEDICI

Opera.

a. De hoc Eunap. & Suid. meminere.

LEGI Volumina quattuor, quibus medicam rem a ORIBASIVS à se compositam complexus est: aliaq; præterea septem, eadem pæne forma ab eodem edita.

ORIBASII MEDICI

CCXVI.

Galeni Compendium ad Iulianum Imp.

PRIORE ergo volumine, quæ Galenus Medicus conscripserat, ea hic in compendiū redigit. Iuliano autem, Christianę religionis desertori, hunc laborem inscripsit, hoc ferè vsus principio.

„ Iussus à te, Diue Iuliane Imperator, Galeni hominis admirandi perutiles de re Medica libros ad pauciora redigere, libenter sane voluntati tuæ sum obsecutus. Ijs enim, qui ad hanc sese artem applicare volent (vt ipse ait) & natura forsitan destituuntur, neque aptam sunt nacti ætatem, ne prioribus quidem sæpenumero disciplinis initiati (vt ob eas causas libros illos fusiores ediscere nequeant) sufficient, quæ iam scribentur: cum & tempore egeant ad ediscendum breuiore, & sensum habitura sint faciliorem; quando in pauca verba hoc compendium, vitata interim obscuritate, redigetur. His verò, qui præcedentibus Medicinam scientijs exculti, neq; per naturam, neq; per ætatem prohibentur

» bentur perfectioribus hîc imbui præceptis, hæc quoque Synopsis conueniet: cùm ma-
» ximè necessaria quæque breuiter iis suggerentur tunc, quando in ipso curandi opere
» vrgebit necessitas.

Sic igitur Oribasius in hoc opere præfatus, illa solum pollicetur collecturum se, quæ Galeno placuissent, quæque ad Medicam artem, & eius tractationem facerent. Absoluit autem illud opus libris * * *

EIVSDEM

a *Medicinalium collectorum ad Iulianum imperatorem libri LXX.* CCXVII.

a. Ita hic titulus in editis legitur libris.

ALTERVM quoque *Opus* eidem Iuliano dedicatum *septuaginta libris* absoluitur: nihilo interim minorem, quàm illud prius, sed maiorem potius vtilitatem sua mole adferens. Eius autem proloquium hunc in modum instituitur:

» Epitomas, quas tu olim, Diue Iuliane Cæsar, mihi conficiendas mandaueras, iam
» pridem (cùm in Occidua Gallia versaremur) ad finem, quemadmodum tu voluisti, per-
» duximus: & eas quidem ex iis solis confectas, quæ Galenus conscripsisset. Verùm vbi
» tu, iis laudatis, alterum mihi laborem adiunxisti, vt perquisitis omnibus quæ Medici
» præstantissimi maximè oportuna dixissent, & quæcumque ad eundem hunc Medicinæ
» finem pertinerent, vnum in volumen redigerem. Id quoque ego pro virili parte, &
» prompto animo facere decreui. Superuacaneum igitur, & omnino ineptum arbitra-
» tus eadem sæpe scribere, siue quæ ab optimis Medicis, siue quæ ab iis, qui non ita dili-
» genter res tractauerunt, scripta fuerint: ea solùm colligam, quæ nobis reliquerunt ij,
» qui ceteris præstiterunt, nihil eorum omittendo, quæ Galenus dixerit: Siquidem cete-
» ris, qui easdem res pertractauerunt, optima ipse, & via ac ratione, & distinctione adhi-
» bita, omnibus antecellit, vt qui principia & sententias Hippocratis assiduè consectetur.
» Ego verò hîc huiusmodi vtar ordine. Inprimis colligam ea, quæ ad partem materia-
» lem spectant: deinde quæ de hominis natura atque fabrica dicta sunt: tum de tuenda
» sanitate, & reficiendis corporibus agetur: quibus confectis, addam, quæ ad dignotio-
» nem & prænotionem pertinent: adhæc, quæ de moribus, deque symptomatis sunt, ac-
» cedent: & denique ea, quæ valent ad corrigendum ea, quæ præter naturam sunt, ad-
» hibebuntur.

Hoc igitur proloquium secundi operis, cuius (perinde ac præcedentis) ab eo ar-
287 gumento ducitur initium, quod alimentorum nobis facultates exponit. Septuaginta *b* verò libris, quæ receperat, pertractat. Opus equidem, vt tempore posterius, ita vtilitate prius. Neque enim ea solùm, quæ Galenus rectè litterarum monumentis prodiderat, continet, sed etiam quæ ab ipso prætermissa alij discenda proposuerunt. Ac mihi quidem sanè vtilis hic labor videtur, si non ceteris omnibus, quotquot in Medicæ artis vsum atque contemplationem hactenus collati sunt: at certè præ plurimis: idque vel eo nomine, quod non perspicuè tantùm sua tradat, nihilque prætermittat: sed eorum etiam quæ congessit pleraque variis vocibus efferantur. Vnde si quid forte obscurius hîc est ab aliquo prolatum, id mox per aliorum explicationem declaratur. Quare ad Medicinæ studium sese applicantibus auctor ego sim, vt hoc potissimnm opus assiduè versent. Atque huiusmodi quidem Oribasij altera illa est medicæ tractationis & contemplationis collectio.

b. Quorum hodie septendecim tantum Latinè exstant, primo quoque eo Volumine, vt opinor, amisso.

EIVSDEM

Compendii ad Eustathium F. libri IV. CCXVIII.

TERTIVM item ab eodem est elaboratum *Opus*, vt ipsemet in prooemio testatur, *Secundi* illius *compendium*, Eustathio filio inscriptum, ac *libris nouem* distinctum, quibus ea morborum medicamenta proponuntur, quæ parari facile possint, in promptuque sint. Ceterum chirurgiæ speciem omnem hisce collectaneis penitus prætermisit. Itaque liber hic memoriam excitando iis, qui in Medicæ artis exercitatione ac speculatione iam versati sunt, non modicam adfert aut parum promptam vtilitatem. Iis item, qui primùm ad artis huius cognitionem hoc compendio peruenire se posse

 sperant,

ORIBASIVS.

sperant, dicerem breui tempore non modicum allaturum vtilitatis : nisi ex eo quod methodo careat, & nihil definitè pronuntiet, quosdam parua rerum harum instructos experientia, & æquo tamen promptius ad curationes aggredientes, in ipso vidissem opere compelli ad maximas noxas tum ægris, tum interdum etiam sanis inferendas. Verùm nouem hisce libris illorum septuaginta compendium includit.

a. Is in XXXV. hodie capita dissectus.

a PRIMO ergo libro differit de cautione in corporis exercitationibus adhibenda, & de ipsis exercitationibus, de euacuationibus cum vniuersè, tum singulatim: & iis, vel per ea quæ ingenio sunt excogitata, vel per ea, quorum domina natura est. De aëre ad hæc, & balneis tam natiuis, quàm artificiosis. Item de sudoribus, & cataplasmatis: de olei meri, & olei aqua diluti labro. [De iis denique] quæ cutem rodendo, aut saltem dissoluendo, illam diuturnorum morborum curationem efficiunt, quam *Metasyncriticam* Methodici appellant.

b. Huius vnum & LX. capita.
c. Quænam ea sint, docebit Gorræus in definit.

b SECVNDO libro de simplicium medicamentorum facultate tractat, eorumque delectu: de apparatu, cum c ἀκόπων quæ nominantur vnguentorum, tum emplastrorum. Post hæc de ponderibus: de latis emplastris, quæ κοπτὰ [siue contusa] appellant, deque coctione medicamentorum, quæ ad emplastri confectionem commiscentur.

TERTIO libro compositiones medicamentorum omnis generis persequitur. 288

d. Capita ei tributa in editis XLI.

d QVARTVS de alimentorum facultate, deque horum apparatu, conscriptus est: de mulso item, ceterisque potionis generibus, quæ quidem ægrotantibus vtilia sint. De lactis insuper potu, ac denique de aquis.

e. Sectus in capita LIII.

e QVINTVS liber, quæ grauidis ac prægnantibus accidant, tradit, earumque victum, & quales nutrices eligendæ. De infantis educatione, quæque ei ætati accidere solent. De lassitudine cum ab exercitatione nata, tum ea cuius caussa exterius minimè apparet: itemque de cutis astrictione. Senum quoque victum hîc reperias, & quæcumque corpori extrinsecus aduenientia deformitatem conciliant, horumque depulsionem & curationem. Dentium præterea custodiam, & quæ audiendi difficultatem, atq; oculorum caliginem restituunt: damni ad hæc à saturitate illati curationem, & negotiosæ vitæ victum. De iis etiam agit, quibus alimenta corrumpuntur: & iter agentibus ac nauigantibus victus rationem præscribit. Differit & de carnis extenuatione atque nutritione, post quæ temperamenti cognitionem, & eius euersi curationem tradit.

f. Continet nūc capita XLVII.

f In SEXTVM librum ea sunt coniecta, quæ signa sunt ad rectè tutoque de morbis iudicandum. Curatio item, ac prænotio febrium atque symptomatum: adiunctis & febrium generibus, earumque remediis. De fame, & de animi defectione ac syncopa, atque de dolore, & singultu agit. Item de canina appetentia, & contra de prostrato appetitu, & curatione immensæ famis. Præterea de nausea & vomitu, & de insomnia, torpore, colliquatione, siti, atque exulcerati ossis sacri medicina.

g. Vno & L. capitibus.

g SEPTIMO verò libro de vlceribus vniuersis, tam quæ simplicia, quàm quæ caua dicuntur: immò & de iis, quibus cicatrice est opus, atque de carne abundantibus agit: vbi & igne ambustis remedium adfert. Item de papulis, de prurítu, de pustulis, quæ phlyctænæ vocantur, & de vlceribus diruptis ac malignis. Ad carbunculos quoque & cancros curationes adscribit: conuulsorum item ac luxatorum & ruptorum: quibus ad hæc rebus cuspis, arundo, spina, aut sudes carni infixa euellantur. De reduuiis, articulorum vlceribus, sanguinis eruptione. De neruis vulneratis, & articulis luxatis: de inflammatione, & de affectione, quæ ex defluxionibus fit: de gãgræna, & sphacelismo: de apostematis seu abscessibus & fistulis: de erysipelate & herpete. Item de scirrhis, œdematis, terminthο, epinyctide. De dissectis ligamentis, & thymo, ficis atque furunculis. De verrucis & myrmeciis, atque similibus. Ad ganglia, quæ appellantur, ad perniones, ac fissuras edit medicamenta: & ad vlcerata pudenda. De leuce præterea, alpho, lepra, scabie, impetigine tractat, & de inflationibus: vtque theriaca è viperis magno sit elephantiacis adiumento. Et hæc quidem septimo continentur libro.

h. Capitibus LVII.

INSEQVENTI verò de memoriæ iactura, deque iis, qui nimia vigilia, vel graui somnolentia torquentur, h agit Oribasius. tum quid ephialtes sit, morbusque comitialis, & vertigo, apoplexia, atra bilis, insania, vehemens amor, ac lycanthropia: ho- 289
rumque remedia. De cerebri ad hæc morbis, & rabidi canis morsu. De paralysi, seu neruorum resolutione, & rigore, qui calefieri nequeat. De conuulsionibus ac distentione,

tione, deque capitis doloribus. Ad puerorum insuper adustiones, ad fœdum narium odorem, ad sugillationes sub oculos, & ad [a] ecchymomata inueterata. Item de labiorum fissione. Ad ephelidem quoque ac faciei næuos, oculorumque nigras maculas, & varos, ac ficosas menti eminentias. De fœdo alarum odore: de variis oculorum doloribus, de pediculari morbo, de narium obstructione & de strangulatis. Atque hic octauus liber est.

[a] *Vitiosè legi hîc ἐχύμωματα docent libri editi.*

[b] NONVS autem & vltimus, illud morborum genus complectitur, quod circa thoracem ac viscera consistit, & ad verenda vsque pertingit. muliebres etiam morbos recenset, atque aduersus podagram, articularem morbum, & ischiadem remedia præscribit. quod quidem tertium est ab Oribasio scriptum de re medica opus.

[b] *Per capita LXII.*

EIVSDEM
Ad Eunapium libri IV. CCXIX.

QVARTVM item *Opus eiusdem* esse *artis compendium*, Oribasius vult, quatuor illud libris absoluens. cuius quidem componendi Eunapium (quem & eloquentissimum prædicat) auctorem sibi fuisse commemorat. Remedia verò, quæ facile parantur, tradere sibi propositum ait: quam etiam doctrinam triplici ferè modo conficit. Primum enim simplicium facultates vniuersè, & singulatim vsum cuiusque recenset. Deinde morbi cuiusque curationem docet. Tertiò præter partis affectæ cognitionem, etiam medicandi rationem exponit. Quarto denique loco illud argumentum tractat, quod ad sanitatem curandam spectat: quod & ceteris iam enumeratis præmittit. Mox ergo cum natura ab infantis educatione auspicatur.

Ceterum hic ad Eunapium labor idem ferè ac geminus est cum eo opere, quod ad filium scripsit. Neutrum enim Chirurgiæ rationem ducit: & verò in ceteris quoque conspirant, nisi quod ordinem aliqua eundem vel similem non seruant. In quibusdam item alterum altero nonnihil præstat, vt in plerisque locorum morbis, & quantum ad simplicium medicamentorum cognitionem illud, quod ad Eunapium scribitur, opus. Et habet vicissim alibi quidpiam ad Eustathium liber, de quo præ illo gloriari possit. verùm [a] pro vtroque suscepto labore habenda homini gratia est. Quod enim in scriptore fuit, non incommodi cuiuspiam, sed emolumenti potius [b] caussa vtrumque (vt & quæ antea scripserat) elaborauit.

[a] *Emendo*, ὑπὲρ ἑκατέρας τῶν σπουδῶν, *aut* ἑκατέρου τῶν πόνων.

[b] ἕνεκα *repono pro* ἑκατέρᾳ.

Quod autem ad dicendi characterem attinet, dubium esse ac superuacaneum videatur, quidquam iudicare. Nam & è variis atque omnigenis hæc sunt ab eo collecta volumina: & vir medicus, non sermonis elegantiæ peritiæque reddere rationem prudentibus debet, sed si quam fortè medicarum functionum minus rectè aut reddidit, aut demonstrauit.

Vidi ego alterum eiusdem auctoris opus, totidem libris distinctum, inscriptumque [c] *Paratu-facilia*. Id ad Eugenium quendam argumentum suum referebat, quem & disertum nominat. Vtilem quoque scriptionem fore rusticantibus additur, iterque
290 agentibus, & vbicumque locorum medici copia non suppeteret. Veruntamen hic liber, etsi titulo, & apposita dedicationi persona, nonnihil differat: cetera tamen nonnisi descriptum esse operis ad Eunapium satis manifestè apparet. Quare in eam cogitando sententiam veni, non esse id vnquam ab Oribasio factum: sed vel errorem eius, qui ab initio missum ad Eunapium librum describendo, titulum quidem in *Paratufacilia* commutarit, pro Eunapio verò Eugenium subiecerit: vel alium certè quempiam gloriam sibi ex dedicatione quærentem, ad hoc confugisse commentum, vt pro Eunapio Eugenium, & pro scripto ibi titulo *Paratufacilia* scriberet.

[c] *Qui titulus modo librorum ad Eunapium in excusis exemplaribus.*

THEONIS ARCHIATRI ALExandrini *HOMO.* CCXX.

LEGI THEONIS *Archiatri Alexandrini* librum medicum, qui HOMO inscribitur, & Theoctisto dedicatur. Curationes autem auspicatur ab hominis capite vsque ad pedes, affectorum omnium humani corporis partium morbis remedia quædam adferens. Non tamen aut morbi naturam, nisi in paucis fortè, explicat, aut satis distinctè

THEON MEDICVS. stinctè illas res tradit, de quibus disserere proponit. Descriptis verò iam eorum morborum remediis, qui pedes atque articulos inuadere solent, de purgantibus deinde medicamentis simplicibus agit, conaturque & caussas quasdam reddere (idque, vt mihi quidem videtur, non rectè, neque veritatem secutus) cur purgandi facultatem pharmacorum natura exerat. Hinc medicamentorum omnis generis compositionem pertractat, quæ sufficientem ad supranominatos morbos, ceterasque humani corporis affectiones vsum præbeant, singulis morbosis partibus, quas omiserat, remedia adscribēs. Emplastra insuper, & aduersus lassitudinem remedia, collyria item, ac varias antidotos à variis præscriptas Medicis adfert. Qua in re opus illud consumitur. Libet autem hic eandem ferè vtilitatem, quam Oribasij synopsis, adferat.

AETII AMIDENI

CCXXI.

Operis medici libri XVI.

a. Quorum priores IIX. Græcè pridem Venetiis excusi.

LEGIMVS AETII *Amideni de re medica libros* a *sedecim*. Collegit autem totum hocce opus non ex iis tātùm scriptoribus, è quibus Oribasius suos siue ad Iulianum Imp. siue ad Eustathium & Eunapium libros, sed ex Therapeuticis præterea Galeni libris, atque ex Archigene, & Rufo. Ad hæc è Dioscoride, Herodoto, Sorano, Philagrio, Philomene, Posidonio, aliisq; nonnullis, qui medendi arte nomen sibi gloriamq; pepererunt. A facultatibus autem simplicium medicamentorum, ac ciborum è Galeno breuiter hæc commemorans, initium ducit, finiturq; opus libro sextodecimo, qui de mulierum morbis præcepta tradit: quibus cū alia adnectit capita, tum tergendæ faciei, reliquiq; corporis rationem docet, œnanthariorum insuper præparatione, & id genus aliis quibusdam adiectis. Sic, vti diximus, opus vniuersum & incipit & definit. Singulatim autem; PRIMVS liber simplicium alimentorum ac medicamentorum facultates breuiter perstringit. 291

ALTER dein metallicorum facultatem & vsum, animantiumque vel integrorum vel partium eorum vtilitatem paucis in medium adfert. Possit autem totius de simplicibus medicamentis tractationis pars hæc non modica censeri.

TERTIVS eius liber agit de omnis generis exercitationibus, quæq; exercitationem parent. Hinc post euacuationes, seu humorum eductiones illas occultas, de venæ sectione pertractat, non sectionis tantùm modos discernens, sed etiam magnitudinis, formarum, temporis opportuni, atq; euacuandi mensuræ describens. Mox de arteriæ sectione, & de sanguinem sistente arteriarum medicamento, de cucurbita, scarificatione, & hirudinum delectu. De victus ratione & vsu. De purgantibus medicamentis, & vinorum purgantium vario apparatu. De purgante vino mulso, condito, absinthiato, rosato, melle rosaceo, aceto mulso, itemque de garo purgante. De melle, vino mulso, oxygaro, ac iusculo molliente: de lacte, atq; oliuis purgantibus De quibus quidē omnibus præceptiones tradit. Præterea & de compositis oxyporis, ac variis purgatoriis, deq; pastillis, & buccellatis, purgantibus. Aloëdaria quoq; purgantia describit, similiaque è sale, & illas quinq; celebratas hieras. Auxiliantia quoq; iis, quos purgās medicamentum non purgauit, aut qui supra modum, euacuati sunt. De vomitu, & quibus dandum sit veratrum, quid illud possit, ac qui ad sumendum apti. De exploratione veratri, & præparatione bibituri. De vario ellebori seu veratri vsu atq; exhibitione, & de cura eorum, qui illud biberunt. De epithematis purgantibus prosequitur, & quæcumq; in nobis partes purgentur, puta oculos, aures, & reliquas. De suffimento ad eundē effectum pertinente, & de iis quæ tenuia intestina, simasq; iecoris partes, & his similia euacuant. De aëre, ventis, ac stellarum significationibus. De aquis item & balneis, partim artificio paratis, partim natura productis. De frigida lotione, deq; insessu solij ex oleo, & de faciei aspersione, de perfusione, insessionibus, humectatione, & sicco fomento. De variis cataplasmatum generibus. De dropace, picatione, sinapismo, rubricatione, & in quibus sit metasyncriticis, siue humores ex alto euocantibus auxiliis, vtendum. Et hæc quidem libro tertio continentur. 292

QVARTVS liber, quæ ad tuendam valetudinem pertinent, colligit. Auspicatus ergo ab infantium educatione, horum cum morbos, tum remedia exponit. Agit & de omnium ætatum ac conditionum victus ratione. De carnium item diminutione, & gracilium

cilium instauratione. De lassitudine ab exercitationibus, deque huius differentiis: de ea item, quæ ex Venere oritur, & cuius causa ignoratur, quã *spontaneam* nominant. Quã cura ad concoctionem vtendum sit, & de densatæ cutis curatione, atque de æstuoso ardore & frictione opportuna. De cruditate, ac crapula, & æquali temperatura. Optimi præterea temperamenti dinotionem, & calidi aliorumque, cum simplicium, tum compositorum temperamentorum notas (idque non modo corporis totius, sed & capitis, cerebri, ventris, cordis, iecoris, ac testiculorum,) edocet: horumque omnium, si fortè à naturali statu deflexerint, remedia ponit.

QVINTVS Aetij liber de morbis, & in primis de febribus disputat, quorum signa, prænotiones, dinotiones, curationes diligenter sanè pertractat, & quæcunq; præterea ad hanc medicam contemplationem spectant: quodnam morbi principium sit iudicandum, trifariamq; illud dici. quæ item accessio morbi, quæq; remissio: vigor item atque declinatio, cum partialis morbi accessione, tum corporis vniuersi. Quæ sint sanitatis signa, vel mortis in ægrotante: & quænam horum tardius aut citius vel medio modo, ad sanitatem vel interitum pertinere iudicentur. De pulsuum signis, & vrinarum dinotione: ac quid hæc designent. De excrementorum notis, vomitusq; prænotione ac significatione. De sanguinis è naribus eruptione, & muliebri purgatione. De notis criticis sudorum atq; abscessuum: & de indicio è sputo. Medicum præterea bene peritum cogniturum, morbúsne perfectè solutus sit, an non, etiamsi forte solutus videatur: diem etiam atq; adeò horam, qua sit ægrotus moriturus. De popularibus & communibus ac pestiferis morbis tractatio, & de iis, qui variis ex causis syncope corripiuntur, deque animi deliquio, quod variis item ex causis animanti obuenit. De febricitantiũ capitis, aurium, atq; oculorum dolore, insomnia, luminis hebetatione, ac de eorum curatione quibus sanguinem per nares in febribus effluere contingit, & quomodo sit prouidendum febricitantibus. De vesica, vrinæ difficultate, lumborum doloribus, de vlcerato iam osse sacro, ac testibus, & ano. De pustulis per totum corpus diffusis, vel in cor-
293 poris parte natis: ac de tremoribus, & conuulsionibus. Quibus item dulces potiones in febribus maximè vtiles sint, præscribit: ibique liber quintus desinit.

SEXTO porrò libro de capitis & cerebri morbis agit vniuersis, non hos solum edocens, sed remedia quoq; ipsorum. Agit & de commorsis à rabido cane, & de apoplexia atque paralysi. De supercilij aut palpebrarum resolutione, itemq; de lingua, & vocali instrumento, ac gula, dum hoc ipso malo infestantur, & de horum curatione. De canina conuulsione, & curatione resolutæ vesicæ, penis, & intestini recti. De cruris, alteriusve cuiuscumque membri medicina, ac de tetano seu distentione. De capitis variis doloribus è diuersis causis ortum ducentibus, ac de cephalæa & hemicrania. Describit & curationes alopeciarum, capillorum defluentium, & depilium superciliorum. Quæ item capillos tingant, crispent, exstirpent, delabentes iuuent, attenuent, vnaq; horum psilotra. De furfuribus, morbo pediculari, achoribus, quæq; capiti accidunt sine causa manifesta pustulis, & horum omnium atque similium incidentium morborum medicina. Item quæ auribus varia variisque de caussis mala accidunt, & aduersus sanguinis ex ipsis eruptiones: ac de parotidibus. De affectionibus insuper, quæ naribus contingunt, & de sternutatoriis, ac quibus potissimum remediis redundantes sternutationes sedari possint. Horum omnium medelas & curationes libro sexto recenset.

SEPTIMO post hæc libro (quod sexto capitis affectiones & morbos ad aures vsque & nares, earundemque partium curationes esset persecutus) de oculorum nunc natura orditur, & omnigenis morbis, qui circa ipsos oculos concitantur, siue causam aliquam interiorem illi prætendant, siue ab externis proueniant atque gignantur. De arteriarum quoque sectione præcepta tradit, & de scythismo, ac * de frontis per submissum scalpellum excoriatione, venarumque delectu. vbi & illitiones, cataplasmata, varia collyriorum genera, quibus oculorum morbi curantur, præscribit. Quæ quidem libro septimo cum cura tractat.

* ἡ περὶ ὑποσπαθισμοῦ

OCTAVO autem libro refert ab initio quædam de his, quæ supercilia exornent, quid suggillatio sub oculo sit: quaq; hæc ratione & fiat, & curetur. Quomodo à Sole & vento non aduratur facies, ac per quæ hæc eadem sine rugis conseruari, atrum colorem exuere, aut alia ratione nitidior reddi, corporisq; ipsius cutis odora effici possit. Hinc
294 de omnibus iis morbis, qui ad faciem & os atq; tonsillas excitantur, pertractat, siue illi

 ab intrin-

AETIVS.

ab intrinfeco accepta caufa prodeant, fiue ab extrinfecis euenire foleant. Dentium ergo hîc varia continentur incommoda, eorumque curatio: vt & linguæ, gurgulionis, ac cæterorum omnium, quæ oris termino definiuntur, quo in numero cenfentur *a* Cynanche atque Synanche in faucibus confiftentes morbi: immò & tonfillarum tumores fupraſcriptis accedunt. Docet item qua ratione ftrangulati, nondum tamen mortui, refocillari poffint, tum de arteriarum affectionibus ac remediis difputat. De catharro quoque ac tuffi agens, pharmaca fimul tuffis dolorem leuantia, defcribit, cum fuffitionibus & epithematis. De orthopnoicis pofthæc, & anhelofis, ægreque fpiritum ducentibus differit, ac de palpitationibus circa cor. De pulmonis denique ac pectoris morbis poftquam tractauit, librum tandem claudunt præceptiones de pleuritide, tam quæ verè adeft, quàm quæ adeffe putatur, vtriufque harum defcriptione, quæque ad eas curandas faciunt, adiectis.

a. Diftincta funt Anginæ fpecies.

NONO libro incipit de cardiacis morbis, pergitq; porrò de his agere, quibus atra bile ftomachus perturbatur: aut fi qui præterea morbi ventriculi os infeftant. Cataplafmata iis atque auxilia, qui variis ftomachi malis torquentur, enumerans. Ibidem de iis quoque agit, qui à ftomacho epilepticorum more conuelluntur: itemque de inappetentia: de canino appetitu, cruditate, & horum curatione. Docet adhæc qua ratione crapula laborantibus opitulandum fit, & alui adftrictæ curam præfcribit. Agit infuper de inflatione, & voluulo, feu gracilioris inteftini obftructione, ac denique de omnibus, qui colicis doloribus cruciantur. De ventris fluxione, atque de cœliaca, quam vocant, affectione. De colliquatione: de lumbricis cum rotundis, tum latis: de iis quæ afcarides nominantur, deque inteftinorum paffionibus. Eorum quoque remedia defcribit, qui aurum, qui æs, vel tale quid deglutiuerunt: dyfentericis item quæ vel fupernè vel infernè immittantur, remedia commemorat: paftillos, fuppofita vnguenta, epithemata, donec tandem in fermone de lienteria librum finiat.

DECIMVM librum aufpicatur ab imbecillitate iecoris, indeque de omnibus hepatis morbis, & per quæ horum fieri medicina queat, tradit. Hinc ad fplenis pergit affectiones, eiusque variam intemperiem cum curandi modis refert: [tales] inflationes, inflammationes, fcirrhi, tumores præter naturam atque durities. De ictero tum agit, feu morbo arquato, & de mala corporis habitudine: itemque de hydrope, fiue aqua inter cutem: vnde finguli hi morbi nafcantur, & quomodo curari poffint via ac ratione tradit: quo libri decimi labor terminatur.

VNDECIMO libro de diabete (hoc eft vrinæ profluuio) tractat, & de renum imbecillitate cruentam vrinam excernentium. Hinc de calculofis renibus, calculofa vefica, ac de renum inflammatione, duritia, fuppuratione. De dyfuria quoque & ftranguria, atque ifchuria. De refoluta vefica, & de iis, qui fe in fomnis permingunt: de inflammata vefica, ac de fanguinis per eam eruptione, deque exiftentibus in ea grumis, tuberculis, vlceribus: itemque de veficæ fluxione, ac fcabie. De fatyriafi, priapifmo, feminis fluxu, ac in fomnis profluuio. Horum omnium morborum cauffas, quoad eius fieri poteft, explicat, & cautiones curationesque eorum. Extremo verò libro iis quoque, qui Venere vti nequeant, exercitia curationesque ftatuit. 295

DVODECIMO libro de ifchiade & podagra atq; arthritide fiue articulari morbo agit: horũ fimul caufas cum generales, tum fingulares exponẽs, vnà cum variis curationibus, & fi qui ad hos accedere alij morbi folent. Varias item horum euacuationes, vnctiones, malagmata, perunctiones, acopa, vnguenta præfcribit: purgantia quoq; illis accommodata & antidotos, aliaq; plurima, quæ opem illis morbis adferre poffint.

XIII. libro de morfu infeftis animantibus agens, fimul quas hæc morfis vel affectiones, vel morbos afferant, fingulorumq; medelas exponit. Hinc & de feris venenum eiaculantibus fimilem doctrinã tradit. Quin & plantas atq; herbas, quæ venena fint, & vtentibus noxia, pari ftudio demõftrat. De fungis etiã, ac fanguine taurino, deq; lacte in ventre coacto in grumos amplius docet. Quæ item metallica animanti noxia fi in ventrẽ mittãtur, & horum explanatio. Adhæc de frigidæ, vel vini potu, qui homini noceat. De ftrangulatis, & qui in aquis à fuffocatione periclitantur, aut ex edito loco præcipitarunt. De præferuantibus ac præfagis animantibus, præfertim domefticis. Hinc de Andromachi theriaca ex viperis, quomodo apparetur, quis vfus, quãdo vtendum, quomodo exploranda, qua menfura exhibenda, quibus deniq; morbis potiffimum conueniat,

defcribit.

describit. De aliis item theriacis agit, vero de antidoto *a* Mithridatica, eiusque præparatione, vsu, atq; in quibus prosit: cui etiam alias Antidoti species subiungit. de duobus inde Cyphi generibus scribit. Hinc de elephantiasi, de pruriginosis eruptionibus, de psydracis pustulis, atq; è sudore subortis papulis, de tibiarum vlcerosis eruptionibus, & AETIVS. *a. Vide Gell. lib. 17. cap. 16.*
196 de cicatricibus, quæ ex vlceribus relictæ corpus denigrant, de duobus vitiliginis seu alphi generibus agit, & de leuce, ac tandem de lepra, earum ortum & caussas, vnde originem trahant, curationemque referens. Atque hæc decimustertius liber docet.

XIV. libro de sedis variis morbis diligẽter differit, & de thymis in pudendis, de rimis atq; inflammatione, de noma & carbunculis, & de vlceribus vrinarum meatum occupantibus. De scabioso ac pruriginoso scroto, eiusq; & testium inflammatione, atq; de herniæ speciebus. De emplastrorum cõfectione, & eorum coquendi modo, quæ his iniiciuntur. Ad hæc de neruis sauciatis ac contusis: & de glandulis inguinis, deq; inflammatione generatim. De apostematis item, & cauis vlceribus: quid prædictorum vnumquodq; sit, subiectis singulorum remediis, exponendo. Præter hęc verò etiam, aduersus vermes in vlceribus enatos, & ad nomas ac putredines vlcerũ, itemq; ad sanguinis eruptionem remedia apponit. Scribit & de sinubus, fistulis, gangræna, sphacelo, tumoribus canceratis, carbunculis, erysipelate, erpete, epinyctide, terminthο, & papulis siue pustulis, horum ortus simul & apta remedia recẽsens. Medelam adiicit igne aut aqua ambustorum, flagris cæsorum, abrasionum, intertriginum, carnis contusæ, vel ruptæ, conuulsionis, contortionis, & de luxatis articulis, ac pernionibus. Item de digitorum pterygiis, de paronychiis, de vnguibus contusis, subcruentis, non fixis, scabris ac leprosis: quibus etiam remediis effici possit, vt pro delapsis vnguibus, alij subnascantur. De annulis quos aliquando contingit digitis infigi. De clauis & pedum rimis, seu fissuris, & de varicibus. Quæ postquam vtiliter omnia, atq; ex medendi artis legibus præcepit, in illam tandem medicæ doctrinæ partem desinit, quæ de brachiorum ac crurum dracunculis agit: atque ibi XIV. libro finem imponit.

XV. libro pertractat de tumoribus laxis. De inflationibus, de tumoribus duris, atheromatis, strumis, bronchocelis, meliceridibus, stratomatibus, gãgliis, aneurysmate, fauis, & hydrocephalis: horum quoq; origines, caussas, chirurgiam, aliasq; curationes exponendo, vnà cum multorum variiq; generis emplastrorum præparatione.

Libro XVI. & vltimo, de vteri situ, magnitudine, forma scribit. Tempus item quo
197 purgari, ac seminare fœmina solet. De conceptus earum tempore, & indicio cum fœcunditatis, tum an iam conceperint, deq; aliis pręgnantium affectionibus. De cura item ac solicitudine iis adhibenda, tum quæ magis ad pariendum aptæ, quæ ineptæ: de ægro partu, & quæ præter naturam nascuntur: de infantis exsectione, & defectu secundæ, seu secundarij inuolucri. Quibus item de causis vir aut fœmina steriles sint. Horũ omnium prædictorum remedia hoc libro recensentur, vt potiones, pessi, & suffitus ad cõcipiendũm. Hinc de vberum, mammarumq; morbis omnibus conuenienti huic arti scientia pertractat, eorumq; cõstitutiones, ortus, chirurgiam, aliasq; curationes attexit. Mox de variis agit causis, cur in fœminis mẽstrua sistatur purgatio. De nimia quoq; mensiũ purgatione, & muliebri fluxu partim rubro, partim albo: tum de vteri strangulatione, de seminis fluxu: admodum bona his statuta curatione. Ad alias quoq; matricis varias pergit affectiones, puta apostemata, tumorẽ, molam, hydropem, vlcera, & id genus alia: vbi de vtero obstructo, non perforato, aliisq; similibus locutus, medicinas quoq; adiicit. Item de nymphæ sectione, cauda, varicosa hernia, thymis, similibusq; agit, & eadẽ iis methodo remedia pscribit. His faciei, ceterarumq; corporis partium smegmata iungit, & suffituum cõpositiones. Atq; hic vniuersum medicæ facultatis opus suum Aetius absoluit.

Qui quidem huius viri labor (quantum ego cognoscere potui) Oribasij synopses, siue quam Eustathio, siue quã Eunapio inscripsit, in omnibus superat. Neq; enim eo solum pręcedit, quod caussas reddat, quodq; dinotiones, pnotiones, ac definitiones adferat: verùm eo etiam, quòd curationes copiosius tradat. Neq; rursum hos modo tractatus conspicitur superare: sed & quæcunq; è Galeno ille in epitomen accuratè redegit: tum quòd ad minorem liber hic molem cõtractus sit, tum quòd maiore cum perspicuitate suam doctrinam proponat, tum etiam quod de pluribus agat morbis. At cum Oribasij collectione, quæ septuaginta libros cõplectitur, committere se ausus Aetij labor, inferior fortasse iudicetur: tum quod tractationem de Anatomia ptereat, quam illa ex-

plicauit: tum quod considerationem de vsu partium, quæ Philosophi potius erat, quam Medici curantis opus, similiter hic prætermisit. Quin & easdem forsitan ob causas nonnihil cedat, vt minus illam è Galeni scriptis collectā epitomam vincat. Verum dixerim equidem (animaduersa quæ nunc est hominum negligentia, & inclinatione maiore in alia omnia, quam in ea, quibus ægrorū curatio perficiatur) hanc Collectionem præ aliis scriptis in vsum deducendam: iis præsertim, quibus abstrusiorem medicinam scrutari, aut physiologiæ subsidio cognitionem & veritatem consequi, propositum non est, sed ad solam corporum medicinam respectū habere, nulloq; quod ad eius vsum pertineat, 298
destitui. Qui enim reipsa demonstrare volent curationibus morbos depelli, eos hunc librum manibus diligenter terere, eidemq; operam ac studium nauare oportebit. Cui admonitioni quisquis parebit, næ ille mox experiundo laboris sui fructum referet.

IOBII MONACHI

CCXXII. *Commentarii de* VERBO *incarnato libri IX. capita XLV.*

LECTVM est IOBII Monachi opus libris nouem, capitibus verò quinq; quidem illis supra quadraginta, sed quibus alia nonnulla interiiciantur. Ipse auctor titulum libro dedit, DE VERBO INCARNATO COMMENTARIVS. Propterea nimirū, quod (vt ait) multas hic de Filio DEI homine quæstiones pertractet. In tractandis igitur controuersiis (si generatim loquaris) non pœnitendus quidem ille est, aut remissus: at non ita etiam rectè in solutionibus procedit. Nam vt maximè solutionē in plerisq; vestiget: in quibusdam interim sola illi, quæ apparet, species satisfacit, vt nihil altius ad certiorē veritatem penetret. quin & hoc fortassis alius quispiam dixerit, ipsi etiam sese offerenti speciei conatum eius cedere. Etsi cùm in hoc opere, tum in eo quod cōtra Seuerum scripsit, & rectæ religionis est (quod quidē obseruauerim) amans, laudeq; dignus, & diligentiæ non contemnendæ, atq; in sacrarū præterea scripturarum cōmentatione insigniter exercitatus. Iussū autem viri cuiusdam virtute clari ad hunc sese laborem aggressum refert.

LIBER I. & II.

Cur Dei filius, non Pater, aut Spiritus S. homo factus.

CAPVT I. Primam itaq; librorum suorum quæstionem proponit, *Cur Dei filius, & non Pater, neq; Spiritus S. humanam formam induerit:* Cuius esse quęstionis solutionem hanc arbitratur. Quādo filius Verbum est, & homo Verbo atq; imagine Dei olim cohonestatus, hisce postea excidit, *a comparatusq; est iumentis insipientibus, & similis factus est ipsis:* propterea nimirum Verbum ad eos, qui *b* in irrationabilitatem lapsi erant accessit, ruinam nostram reparans, ac nos in pristinam dignitatem postliminio reuocans. *Verbum c enim*, inquit, *caro factum est* (id est, naturam nostram in irrationabilitatem prolapsam, & nihil iam intelligentiæ habentem, sed totam ad ea, quæ carnis sunt, inclinatam, assumpsit) *& habitauit in nobis.*

a. Psal. 48.13. *b.* εἰς ἀλογίαν. *c. Ioan. 1.14.*

II. Nam hanc etiam ob caussam, ait, virgineos recens sinus egressum Verbum excepit præsepium, brutorum mensa, bobus atq; asinis alimentum præbens. Bobus quidem, quod puri cùm sint, veteris populi Israëlis symbolum præferant: asinis verò, quod ob impuritatem gentium cœtum repræsentent: quos vtrosq; iam opere atq; opinionibus in irrationabilitatem illapsos, Verbum reuocauit. Quemadmodum & alicubi Propheta *d* Esaias prædixit: *In medio duorum animalium cum clamaueris, memoraberis: cùm appropinquarint anni, cognosceris.*

d. Non hæc apud Esaiam hodie, sed Abacuc 3.2. leguntur, & non nihil aliter. Vide quæ notata sunt ad Vetus Testamentum Græc. τῶν LXX. Rom. edit.

III. Sagenam quoq; in Euangelica parabola testimonium esse affirmat extremæ irrationabilitatis, in quam delatum sit humanum genus, vt vel à piscibus maximè mutis, & irrationabilibus nihil differat, quos sagena, quam à Verbo iactam esse constat, inde eduxit, & rationis donum eo destitutis restituit.

IV. Illud item Verbi mandatum, quo recepto Petrus, & piscis ore aperto, staterem inuenerit, argumentum esse liberati per Verbum humani generis ab irrationabilitate. Staterem enim indicasse asserit regale numisma, vel certè dominica oracula. *Eloquia enim Domini argentum igne examinatum.* quod autem in piscis ore stater abs- 299
conditus latuit, confusam atque defossam ratiocinandi vim & gratiam in iis, qui piscium instar bruti euaserant, [significasse:] quorum Petrus donum, à Verbo vtique confirmatus, aperto piscis ore, tollit, conspicuum exhibet, & in medium productum munus vt exsequeretur suum efficit.

Psal. 11. 7.

V. Idem &

V. Idem & ex eo significari ait, quod Verbum incarnatum asinæ ac pullo insederit. *Matth. 21. 7.*

VI. Quin imò & ex illo pisce, qui post resurrectionẽ prunis impositus torrebatur. *Ioan. 21, 9.* Id enim quod prius erat irrationabile, dum à verbo velut ab igne torretur, non irrationabilitatem solum amittere, sed spiritalem etiam Verbi cibum manifeste fieri.

VII. Linguarum insuper illud Apostolis donatum munus, nihil indicare aliud, quam Apostolicæ ordinationis decretum, vt scilicet vel ex ipsa figura discerent, propterea se illud esse donum consecutos, quò verbis Verbi mandata subministrarent.

VIII. Præcursorem etiam illum, *vocem* vtiq; *clamantem Verbi*, quem sacræ litteræ prædicant, nihil aliud per ea quæ dixit, indicare, quam quod Verbum ad curandũ irrationabilitatis morbum accesserit. Hoc & Dauidem ipsum pronunciare: *Misit Verbum suum, & sanauit eos.* *Isa. 40, 3.* *Psal. 106, 20.*

Hæc igitur duobus primis libris sic exequitur, vt altero certamine prælusorio iuueniliter egerit contra aduersarios, dicentes: Propterea Dei Filium hominem factum, atque saluatorem aduenisse, eo quod in adoptionem vocatis, non alium aliquem præter ipsum Filium oporteret ducem atque instauratorem adoptionis & esse, & appellari.

LIBER III.

CAP. IX. Tertio vero libro causam reddit, *Cur Dei Filius homo factus.* Ipsum ergo ait, oportuisse creatorem ac formatorem corruptam creaturam reformare atq; innouare. Etsi autem Pater quoque ipse perinde creator est, vt & Spiritus sanctus, nihilo tamen minus omnia per Filium facta esse sacræ litteræ perpetuò docent. Quare plasmatorem oportebat lapsam creaturam ad se recipere, & per reformationem seruare. Quid vero de his sacræ litteræ? *Omnia*, inquit, *per ipsum facta sunt, & sine ipso factum est nihil.* Et: *Ex ipso*, ait, *& per ipsum, & in ipso sunt omnia.* Itemque: *Per quem fecit & secula.* Certe qui inde natus est patrum nostrorum chorus, per Filium omnia Patrem facere, diuinitus tradiderunt. Sic illa quæstione profligata, mox ad alteram huic adnatam accedit. *Cur Dei Filius sit homo factus.* *Ioan. 1, 3.* *Rom. 11, 36.* *Hebr. 1, 2.*

X. Quærit, *Quamobrem, cum vna atque eadem efficacia, gloria, potentia in sancta Trinitate consideretur ac celebretur: perpetuo tamen cum sacra Scriptura, tum SS. Patres,*
300 *per Filium quidem Patrem omnia fecisse affirment, non autem Filium per Patrem?* Adeo ibi acriter hanc quæstionem texit. Cæterum ipsa solutio Communia esse dicit, quæcumque siue in Patre, siue in Filio diuinam decent maiestatem, & vero Patri etiam attribui, quæcumque de Filio prædicantur, siquidem ipse Filius non repellit Patrem ab ijs operibus, quæ dicitur facere Filius; quin vna potius inducit atque collaudat. Quando item [a] Dextera Patris est Filius, & Brachium, & [b] Sapientia, & [c] Verbum, & Potentia; Pater verò, nihil horum esse dicitur Filij: merito per Filium omnia facere Pater dici possit, (cum & in nobis eadem cernatur ratio) non è diuerso Filius per Patrem. *a. Psal. 43, 4.* *b 1. Cor. 1, 24.* *c. Ioan. 1, 1.* *& Psal. 32, 6.*

Adfert & aliam causam (non iam allatæ controuersiæ, sed proximè præcedentis) non satis illam, vt mihi videtur, consentaneam. Asserit enim, Quandoquidem omnia per Filium facta esse dicuntur, nisi etiam incarnatio per illum processisset, falsitatis vtique argumentum hanc sententiam fuisse daturam. At nō qui dicat per Filium facta esse omnia, ipsum mox omnium naturas subijsse dixerit: absit. Sed [hoc solum] ipsius hæc fuisse creaturas.

Sapienter deinde mundum ab eodem creatum & recreatum asserit. argumentum enim hoc esse euidens, quo qui Manetis insaniæ adhæreant, redargui possint. Nam si impia illa Manichæorum turba, cum ab eodem vtrumque S. Scriptura perfectum clamat, tamen vniuersi opificium Filij aduersario nescio cui attribuit: ad quæ non [putas] maledicta confugissent, si ab altero factum mundum, ab altero refectum sacræ litteræ pronunciassent.

XI. Ad ea quæ modo retulimus Capita vndecimum illud adijcit. Cum, inquit Iobius, Scriptura Filium per excellentiam quandam Creatorem vocare soleat, iusta simul distributione, & ex consequenti cum iudicandi, tum leges ferendi potestatem priuatim ipsi decernit, ac multo etiam magis (quando hæc deformata erat) creaturæ renouandæ facultatem. Conditoris etenim est creaturam nosse, & vbi nouerit, pro suscipientium conditione leges ferre. Legislatoris vero est iudicium ferre, cum in eos qui

legem spreuerint, tum in eos, qui secundum illam vixerint. *a* *Quare*, inquit, *Pater non iudicat quemquam; sed omne iudicium dedit Filio.* Et iterum: *Pater b diligit Filium, & omnia dedit in manu eius.* qui creaturam per semet refingens, & primus leges implens, *c* exemplum nobis degendæ vitæ seipsum præscribit: quam vitam facile est recte instituere, si modo in Principem, & manu ducentem respiciamus. Optimus quippe legislator ille, qui non verbis modo quid agendum, sed actione potius ipsa præit, quam etiam ob rem dicitur: *d* *Quæ cœpit* IESVS *facere, & docere.*

XII. Quærit deinde, *Quare non per hominem sit facta salutatio?* aut: *Quare non Angelus quispiam carnem induerit?* Respondet, Tentatam quidem hominum salutem per homines non semel, per Mosen nimirum, & Prophetas: sed nunquam vel vnam 301
aliquam gentem, totam Iudæorum puta, ab illo communi morbo conualuisse. quo modo igitur humanum genus vniuersum, morbo correptum, sanassent, aut *e* fortem ligassent, atque eius arma abstulissent. Quomodo vero purus homo eiusdem secum naturæ hominem expurgasset, earundem ipse particeps sordium? *f* *Nemo enim à sorde mundus.* Neque rursus Angeli vllius erat, si illi commissa fuisset Incarnatio, *g* Principatus & potestates in triumphum ducere, ac palam traducere. Quomodo etiam seruus potuisset dominica ac regia præcepta, Legis inquam, in melius illud Euangelicum institutum (per quod nobis [solum] in cœlum ascensus datur) immutato ordine reformare, quod Saluator fecit, cum diceret: *h* *Dicta sunt hæc in lege, At ego dico vobis.* Quo modo item iubente conseruo, dæmonia eorumque princeps in tenebras mitterentur; quandoquidem *i* Michaël Archangelus pro solo Mosis, & quidem iusti, corpore, cum Diabolo disputans, per se non est ausus iudicium ei inferre blasphemiæ? Quomodo seruus ipse nos ad ordinem adoptiuorum euehere potuisset? aut quomodo, vt nunc per Filium, cognitum fuisset genus nostrum vna considendi in patrio throno potestatem esse nactum?

Hæc vbi disseruit, caussam reddit, cur Iordanes & mare rubrum, *k* Mose quidem atque *l* Elia & Elisæo transeuntibus, diuidantur; tunc præceptū Domini, quod in ipsis erat, reuerita (Naturæ quippe opus est, pondere illapso, aquam scindi ac discedere; sic vt per miraculum ab illis patratum nihilo fuerit natura præstantior effecta) Domini vero pede calcante, non iam amplius pelagus naturæ suæ seruiens diuidatur; sed supra naturam, sui continuatione seruata, subseruiat Domino, seipso validius effectum. Igitur mare imbecillitatis suæ oblitum, naturam quidem non abnegat; verum miraculo retentæ continuationis Domini, per illud ambulationem clare satis prædicat. Quare non absurde, ait, conijciat aliquis indiuisibilitatem illam in Domini per aquam ambulatione, Deitatis indiuisibilitatē diuisionem vero, quæ Mosis, & aliorum temporibus accidit, humanam crassitudinem significare; quodque nos è duobus simus compositi, materia & forma, è quibus & omnia constant corpora.

XIII. His dictis, ad tertium decimum transit caput, quo quærit, *Cur hominum genus nudam per diuinitatem Verbum non redemerit.* Ac primum quidē dicit: Etiamsi maxime hoc ita factum fuisset, nihil tamen impediret, quo minus stultiloqui, & omnia audentes (siquidem ex re qualibet vesani illi homines rationem à Deo reposcere insolenter audeant) alium rursus modum salutis requirant, eo qui fuisset non contenti, rursumque alio dato, & eum reprehendant, & alium inconcessum inquirant. Deinde, Quæ hac maior esse dementia possit, quam id existimare, se quod conferat, nosse præ Deo, qui vt vniuersa in sapientia produxit, ita etiam conseruat?

Soluitur vero etiam illud hic: Quomodo Deum tum communis sensus, tum diuina Scriptura omnipotentem celebret; diuinus vero Paulus dicat: *m* *Deus seipsum negare non potest.* Quin alia insuper sexcenta suppetere, quæ Deum non posse æquum sit dicere: vt Non posse bonitatem amittere, neque *n* mutationi obnoxium esse, & alia id genus. Cui quidem dubitationi solutio mox ista subijcitur: Quæ Deum non posse 302
dicimus, ea neque sunt, neque in rerum naturam cadere omnino possunt. Vbi enim proditum est vnquam, vt Deus vel negaret seipsum, vel mutaretur, vel bonitate excideret; aut quod verum erat, falsum fieret? Omnipotens vero & dicitur, & prædicatur, quod quæ ipsum decent, & salutaria sunt rebus creatis, ea facere possit omnia, cum vult. Alioquin hoc ipsum dicere, Non posse Deum, quæ non decent ipsum, ad potentiam pertinet reuera. Si enim hæc omnia priuatio atque impotentia quædam sunt; quomodo

a. Ioan. 5, 22.
b. Ioan. 3, 35.
c. 1. Petr. 2, 21.
d. Act. 1, 1.
e. Luc. 11, 22.
f. Iob. 14, 4.
g. Coloss. 2, 15.
h. Matth. 5, 22.
i. Epist. Iudæ 9.
k. Exodi 14, 21.
l. 4. Reg. 2, 8. & 14.
m. 2. Tim. 2, 13. Lege quæ de hac quæstione disputat B. Ambros. Epist. XXXVII.
n. Iac. 1, 17. Malach. 3. 6.

quomodo non summæ hoc erit potentiæ ac fortitudinis, infinito quodam spatio supra hæc omnia collocatum esse? Quamquam nec ille forsitan à recto discedat, qui istud quoque ijs quæ iam dicta, adijciat: nempe ratiocinationem hanc non diuinum solum numen oppugnando, conari eius omnipotentiam euertere, sed illud etiam omni peni-tus vi moliri, vt omnium rerum naturam confundat atque in aliam formam transmu-tet. Nam si iustitia non potest quod iniustitia (nunquam enim iniuriam fecerit iusti-tia) vitium vtique plus poterit, quam virtus. eademque ratione, si homo lapis esse non potest, lapis potentior sit, quàm rationis particeps animans. Atqui si hæc iterum in-uertas, nihilominus quæ viribus potiora iudicabantur, rursum imbecilliora videbun-tur ijs, quæ potestate vincebant: & de cæteris omnibus ad eundem modum. Ita ludi-crum quid huiusmodi ratiocinatio est, & nugationis Sophisticæ ludibrium. Refellatur igitur horum vel nequitia, vel inscitia, si dicatur, quod aut non norint, aut certe nouis-se nolint, duplex esse potentiæ nomen. Aliàs enim proprie significare potentiam, qua & Deus omnipotens appelletur, & omnia quæ exsistant ex innata sibi ac propria vi, quæ ad naturam suam pertinent, operari dicantur: Aliàs verò dumtaxat, quod decorum & conueniens sit, adsignificare. Cum itaque dicimus, *Non posse Deum seipsum negare*, hoc dicimus, *Neque decens esse Deo, neque conuenire, propriam naturam inficiari.* Similiter cum dicimus: *Non posse vllam mutationem admittere, vel à bonitate excidere:* Non de-cere ipsum dicimus, neque conuenire, vt aliqua illi vel mutatio, vel alteratio attribua-tur. quod non modo nullam mutationis significationem habet, sed omnipotentiæ po-tius firmissimum est testimonium; eademque in cæteris ratio. Sed hæc [illis argumen-tis] obiter interposita sunto.

XIV. Iam vero probus sane noster hic Auctor, quartum decimum huius Operis caput illud statuit, quod maioris esse & præstantiæ, & sapientiæ docet creaturæ refor-mationem, quam formationem; cum cæteris de causis, tum quod per solum verbum formatio confecta sit, reformatio autem non nisi per ipsiusmet Creatoris operationem. Paulum igitur Sapientiæ magnitudinem efferendo, ista loqui ait: [a] *Vt innotescat Prin-cipibus & potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam multiformis sapientia Dei, quam fecit in Christo* IESV. Eum item, qui inseparabilem Dei erga nos amorem ostendere cona- a. Ephes. 3, 10.
503 tur, non hoc commemorare, quod ab initio hominem formauerit, neque quod suam ad imaginem hunc effinxerit, vt nec quod magnum aliquod aut admirandum opus susceperit; Quid igitur? Filij ipsius per carnem aduentum refert, per quem vtique no-stra est patrata reformatio. [b] *Sic enim*, inquit, *Deus dilexit mundum, vt Filium suum vni-genitum dederit pro mundi vita.* Nam quantæ, obsecro, dilectionis fuerit, non dico v- b. Ioan. 3, 16.
nigenitum suum pro nobis morti addicere, sed vel hoc ipsum, complacuisse omnino, vt Filius, cum mundi dominus esset, formam serui acciperet: eo quod non posset nuda deitas vel in hominum se conspectum dare, vel per corporeas actiones & opera, eam in-stituendæ vitæ rationem præmonstrare, quam ille prædicaret, ac per quam nobis salus quærenda esset; vel nos ad educatum nobiscum vna disciplinæ exemplar componere at-que moderari. Atque hoc illud ipsum esse ait, quod [c] relictis ouibus nonaginta noue, c. Luc. 15, 4.
ad vnam illam errantem accesserit, quam & in humeros sustulerit. Neque enim com-muni illa & vsitata ratione, qua vniuersum creauit, verbo quoque naturam nostram re-formauit: sed quod pro re nulla alia sustinuit, non pro angelis, non pro vlla alia natura, hoc ad hominum tolerauit salutem, seruus pro domino factus. Merito igitur, quod modo referebam, reliquisse eum oues nonaginta dici: Parabola nimirum ænigmaticè indicante, non tantum ad inopinatum magis opus, magisque admirabile, quam sit creatio, eum recessisse atque transiuisse, sed ipsam etiam consuetudinem innouasse, cum non eo modo, quo, initio hoc vniuersum condidit, sed nouo quodam, quiq; nulla oratione exprimi possit, renouationem nostram perfecerit.

XV. Addit insuper, iusta cum ratione ac necessario Verbum nobis per carnem sa-lutem esse operatum. Quando enim iam antea omni alia via ac ratione frustra adhibita, (etenim & Prophetæ, & [d] populi duces, & mirifica prodigia, & beneficia, minæque ac pœnę, vel ex parte, vel etiam in vniuersum [præcesserant] humanum tamen genus in melius mutationem nullam admisit, morbusque insanabilis potius factus est: ex ne-cessitate scilicet tum, atque consequentia, vel potius ex ineffabili bonitatis abundan-tia, Verbum (assumpta carne) ducem se ac præceptorem, atque instauratorem bona d. δημαγωγοί.

cum Patris voluntate, Sancto etiam Spiritu cooperante, præbuit. quã etiam esse causam
contemplationis amantes obseruant, cur nouissimis demum temporib', non ab initio,
ad carnem vsque Verbum fuerit exinanitum. Cum enim præcedentem omnem curam
atque prouidentiam non admitterent ij, quibus hæc impendebatur, tum denique no-
uissimis temporibus per seipsum nostram reparasse naturam.

His aliam quandam annectit quæstionem, quæ contra obijci posse videatur. Sed
oportebat, aiunt, hominem ab ipsomet principio probum ac bonum constitui; quo
neque molestiarum tantum facesseret, cum ad deteriora continenter defluendo, multi- 304
formi adeo ac varia gubernantis Dei cura ad salutem recuperandam indigeret: neq; per
iniuriam aliquam violaretur, quod semel ad Dei imaginem conditum fuisset. Obijci
a. Iacob. 4, 3. hæc quidem ait: verum audire huiusmodi homines ab ipsa veritate: a *Petitis, & non ac-
cipitis, eo quod male petatis.* Quin & illud insuper ex his absurdum consequi: quod
Dei neque prouidentia, neque iudicio vllo modo contenti, ipsum conditorem velint ex
suo consilio atque voluntate & formari, & reconcinnari, ipsamque adeo mundi moli-
tionem suo ex decreto, etiamsi tunc lucem nondum aspexissent, dirigi. Idem [addit]
illud quoque clare demonstrant, probum simul & improbum esse hominem oportere.
Dum enim probum quidem illum esse volunt, & simul necessario talem esse postulant,
non liberum solum hoc pacto tollunt arbitrium, sed nullum quoque eorum, quæ ab
hominibus gerantur præmium esse vel remuneratione statuunt. Inuoluntarium enim
quod est, id neque præmium meretur, neque pœnæ vlli obnoxium.

At certè nihil prohibebat, inquit, eadem homines conditione qua Angelos,
condi. Enimvero in angelis voluntas libera dominatur, & nihil ab illis necessario agi-
tur. Testis est delapsus Lucifer, & quotquot cum ipso Dæmones defecerunt.

Verum quomodo nobis expedire magis possit angelorum conditione produci,
quando peccatum ipsorum pœnitentiam non recipit, & propterea omni quoque venia
careat: nostrum autem mortale genus, etiam peccans per pœnitentiam rursum resur-
gat? Et certe post Christi Domini aduentum, etiam in hominibus maiora opera videre
b. Gal. 1, 8. & 9. licet, quam quęcumque ab angelis fiunt, b *Ecce ego dico vobis,* (inquit Paulus) *licet an-
gelus de cœlo euangelizet vobis, præter id, quod accepistis, anathema sit.* Et iterum: c *Mi-
c. Iudæ v. 9. chael quidem Archangelus non est ausus iudicium inferre blasphemiæ diabolo:* nos vero
d. Luc. 10, 19. accepimus potestatem d calcandi supra serpentes & scorpiones, & super omnem vir-
tutem inimici. Neque angelorum quisquam se uel alium ausus est Deum, aut Dei Fi-
e. Psal. 81, 6. lium appellare: hominum vero genus, e *& Dij, & Filii Dei* nominatur. Cum item
f. Esa. 14, 14. dixisset, qui inter illos Lucifer vocabatur, f similem se futurum altissimo, solumque
supra cœlum collocaturum, illis ipsis, quæ tum possidebat, bonis amissis, in sæcula lu-
dibrio est, atque condemnatus manet: nobis tamen veritatis decretum potestatem il-
lam fecit, vt similes Patri efficeremur, vnaque cum eius Filio in thronis resideremus.
g. Ephes. 2, 6. Illud amplius: g *Conresuscitauit, & consedere nos fecit in cœlestibus in Christo* IESV: &,
h. 2. Tim. 2, 12. h *Si sustinebimus, etiam conregnabimus.* Et, i *Scimus* (alius iterum Apostolus testatur)
i. 1. Ioan. 3, 2. *quoniam cum apparuerit, similes ei erimus.* Itaque his ipsis, qui Angelorum honorem
tantopere ambiunt, iam concessus ille est.

Atqui peccamus, inquit, promptius. [Verum.] Sed quanto id promptius, tan- 305
to etiam citius resurgimus; si modo volumus. Mille enim vias pœnitendi, nosque
saluandi sapientissimus patronus donauit. At heus tu Angelicæ cognationis amator:
maiore etiam munere dignus es habitus. Nam cognati iam Christi per carnem effecti
sumus. Quod item ab illis peccatum est, tametsi forsitan minus est nostro, maiori ta-
k. Sapient. 6, 7. men pœna punitur. k *Potentes enim potenter tormenta patientur.* Rursus quod illis gra-
uissimam adfert pœnam, non parem nobis in pari delicto pœnæ adducit grauitatem.
Quin etiam in nobis citius deletur, cum illis semel infusum peccatum, maneat inde-
lebile. Et nobis quidem nostra cum corpore coniunctio, veniæ causam præbet; illis
vero, quanto corpore præstantiores habentur, tanto etiam minus deprecabilis castiga-
l. 1. Cor. 6, 3. tio infligitur. Quamobrem & vas electionis ait: l *Angelos iudicabimus, quanto magis
sæcularia.* Et, *Sancti mundum iudicabunt.* Nimirum crassę huic carni alligati, sed quæ
meliora sunt, recte peragentes, liberos illos à corporeis vinculis, sed qui aut non paria
nostris, aut peiora etiam patrant, iudicamus, atque compescimus, minore cum pote-
state, quod melius erat, perficientes, præ ijs, qui maiorem facultatem obtinebant.
Nobis

Nobis insuper peccantibus tota est vita ad pœnitentiam atque emendationem proposita, cum Angelos semel lapsos pœna mox consecuta sit.

a Caligini enim, inquit, *inferni immersos tradidit in iudicium custodiendos seruare.* Alijs sexcentis argumentis sapientissima Dei erga nos prouidentia perspicitur, & eorum qui nos Angelos potius quàm homines conditos volunt, dementia atque insania palam exponitur. Quamquam, si secundum angelorum naturam hominem fabricasset [Deus,] ne sic quidem reprehendendi studium repressum foret; sed aliam rursus naturam quæreret, quæ angelicum vinceret statum. Interim tu & hoc mihi considera: Si ad imaginem Dei conditus Adam angelorum par fuisset, & neque nos angelorum gloria caruissemus, ille tamen paulo infra angelos effectus, ob mentem scilicet elatam, minimè quod acceperat, conseruasset, quo [quæso te] pacto, si maiorem nactus esset prærogatiuam, non etiam grauiore lapsu corruisset?

a. 2. Petr. 2, 4. *Aliter hæc leguntur in Vulg.* Rudentibus inferni detractos, in tartarum, tradidit cruciandos in iudicium reseruari.

Neque illud omiseris. Quæ per necessitatem fit actio, ea non ratione præditorum est, sed ad irrationabilem atque inanimam naturam pertinet. Quare quæ liberum arbitrium homini adimit ratiocinatio, hæc equum nobis aut bouem, aut piscem, aut quæ stirpium naturam habent, pro ratione prædito animali, inducit. Quod si autem is, qui talia sentit, huiusmodi sibi pœnam irrogat, hoc neque iniusto iudicio fit (inuenit enim parem delicto pœnam) & ipse per se execrandam suam opinionem arguit.

Talia igitur quędam vbi disseruit, qui proposita modo argumenta exponit [Iobius] in liberi Arbitrij laude quintumdecimum Caput concludit.

XVI. verò Caput non vulgarem continet quæstionem. Quærit enim admodum curiose, *Cur homo è duobus plurimum natura distantibus compositus sit?*

Ac profligare quidem & soluere quęstionem nititur, sed ipsam dubitationem non
306 satis attingit. Primum ergo Patrum verba subijcit, deinde oportuisse ait ratione adornari terrenam portionem, perinde vt cœlestibus virtutibus cœli ornati fuerint, propetereaque compositum animal in tertis hominem prodijsse. Hęc & id genus alia contexens, Caput hoc absoluit.

XVII. Quærit hinc; *Cur Deus Verbum homo sit factus?*

Soluitque dubitationem. Partim quidem, inquit, *b* vt nobis exemplar virtutis relinqueret, per quod nobis ea facultas adsit, qua non necessario, sed liberè ac spontè eum imitando, eiusdem vestigijs insistamus. Vbi mox Gregorij cognomento Theologi *c* verba apponit. *Carnem enim gestat* (inquit ille) *propter meam carnem, & animo intelligente propter meam animam miscetur, simili simile repurgans.* Præterea vt rationalem partem ab irrationabili in seruitutem redactam, ipse *d* Rationale verbum existens repararet, atque in libertatem restitueret. Ad hæc, quandoquidem Adam victus, Dei in se imaginem innumeris carnis passionibns obruit, & ad posteros noxam transmisit, ideo carnem Dominus induit, & in mari Deitatis suæ nostræ conditionis guttam suscepit, cum vt mortale à vita absorberetur, atque in vniuersum genus beneficium effunderet, tum vt inexplicabile pelagus bonitatis suæ erga nos ostenderet: tum etiam quia opificem ipsum oportebat suæ creaturæ, quæ iam diffluxerat, instauratorem fieri.

b. 1. Petr. 2, 21.

c. Homil. de natal. Christi.

d. λόγος.

Addit insuper, vt eorum aliqua, quæ communiter de Trinitate dici solent, sępenumero S. Scriptura ad vnam peculiariter venerabilium personarum referat. Ita sanè creandi vis Patri ex æquo ac S. Spiritui attributa, *e* certa nihilominus ratione Filio rursus vt excellens quid adsignatur. Sic & humani generis redemptionem, quam Verbum perfecit, reperias in Patrem referri. *f Locutus est enim*, inquit, *nobis in Filio.* & : *g Vt innotesceret multiformis sapientia Dei, quam fecit in Christo.* & : *h Ipsius enim sumus factura, creati in Christo* IESV *in operibus bonis: facturam videlicet*, & *opus* reformationem vocat Apostolus. Et rursum: *i Cum notum fecisset nunc nobis sacramentum voluntatis suæ, secundum beneplacitum suum, quod proposuit in eo, ad instaurandum omnia in Christo.* aliaque id genus plurima. Si enim per Filium omnia esse condita credimus: necessarium certe Patrem quoque creatorem confiteri, saltem propter idem velle, posse, ac facere. Similiter & Spiritum sanctum. Quippe quod iam reformati sanctimoniam consequantur, atque in reformatione perseuerent, id S. Spiritus creantis atque conseruantis præcipue opus est. *k. Spiritu* quoq; [de] rebus creatis ait Dauid, *omnis virtus eorum.* Et vero clarum, quod dum Propheta ibidem dicit: *Verbo Domini cœli firma-*
307 *ti sunt*, *Verbum* vt opificem celebrat. *Firmationem* enim vocat primam illam coagmentatio-

e. οἰκονομικῶς.

f. Heb. 1, 2.

g. Ephes. 3. 10. & 11.

h. Ephes. 2, 10.

i. Ephes. 1, 9. *Vt notum faceret Vulg.*

k. Psal. 32, 6.

IOBIVS.

a. Homil.38. quæ est in natiuitat. Christi.

mentationem productionemque. Vt & quod efficiendi perficiendique potentiam spiritui tribuat, per ea quæ adiunxit: *Et spiritu oris eius omnis virtus eorum.* a Gregorius quoque diuino suo ore dicit: *Primum Angelicas potestates cogitat, atque illa cogitatio erat opus, quod Verbo complebatur, & Spiritu perficiebatur.* aliaque sexcenta. Vtiliter ergo, & ad institutionem atque introductionem satis accommodatæ diuinæ cognitionis præconium processit. Etenim in veteri Testamento, velut b vniuersorum causa primaria primum prædicatur Pater: deinde Filius tanquam operatrix causa declaratur: Tertio denique, vt causa perficiens, Spiritus Sanctus. c Quæ enim perficiendi vim habent, ea pro suo quem à fine habent nomine, è profectu & incremento rerum temporumq; manifestantur, coronæ videlicet illius instar, quæ ob athleticos sudores in fine renunciato [victori] adaptatur. quamobrem etiam postquam hominem primum formauit Deus, vt eundem deinde perficeret, inspirauit in faciem eius spiraculum vitæ.

b. Quæ & B. Basilij doctrina est lib. de Sp. S. cap. 16. itemque Greg. Nyss. Homil. in S. Baptisma.

c. τὰ τελειωτικὰ τῷ τέλει φερωνύμως ἀναφαίνεται.

XIIX. Hæc aliaque similia, quibus Spiritum sanctum perficientem esse doceat, vbi laboriosus hic homo studiose collegit; Propterea, inquit, illuminati catechumeni diebus septem candidati incedunt. Quæ item causa fuit, cur vetus instrumentum, quod vmbratilem baptismi typum gerebat, hoc idem obseruaret: d *Comedite quoque* (ait) *panes, qui positi sunt in canistro* e *consecrationis.* f *De ostio quoque tabernaculi testimonii nō exibitis septem diebus.* Et non dierum dumtaxat numerum descripsit olim vetus Testamentum, sed & quæcumque alia hîc consequuntur.

d. Leut. 8, 31.
e. τελειώσεως.
f. Ibid. v. 32.

Primo etenim nunc baptizamur, deinde vnguento vngimur, inde pretioso sanguine dignamur. sic prorsus & Moses hæc adumbrans, abluit primo aqua eos qui consecrabantur, mox induit & cingit, deinde confert olei vnctionem, & tum sanguine asper git, atq; ad panis sumptionem adducit. quapropter & g B. Lucas in Euangelio primum, ait, benedici Dominici sanguinis calici, & fideles participes fieri, atq; ita demum panem sumere. quamquam diuinus Apostolus calicis benedictionem alicubi præmittit, interdum vero corporis dominici benedictioni subijcit. Ait enim: h *Calix cui benedicimus, nónne communicatio sanguinis Christi est? & panis quem frangimus?* Et rursum: i *Non potestis calicem domini bibere, & calicem dæmoniorum: & non potestis mensæ Domini participes esse.* k Alibi vero dicit: *In qua nocte tradebatur* (de Domino loquens) *accepit panem.* ac deinde calice disserit.

g. Luc. 22, 17.

h. 1. Cor. 10, 16.
i. Ibid. v. 20.
k. 1. Cor. 11, 24.

Hęc igitur vbi retulit, causam huius varij ordinis reddere conatur, dum ait: Quandoquidem in nobis primus sanguis constituitur, qui hinc in carnē conuertitur, naturali via Scriptura procedens, hunc etiam ordinē in mysteriorum narratione retinuit. Porro 308
contrarius huic ordo, communis mensæ ritum imitatur. Primo enim in ipsa panis apponitur, ac tum vinum infertur. Cōmunem autē illam mensam, rursum respōdere nostræ formationi [addit.] Postquam enim (vt vult l Iob) de luto formati sumus (quod è terra & aqua temperatur) Nutritio autē quædam quasi formatio est, replens ac reficiens, quod defluxerat. idcirco quemadmodum in ea quam Deus fecit formatione, aridum ante humidum sumptum est, sic & in ea, quam nos huius imitatione facimus formatione, panis ante vinum sumitur. Huiusmodi ille fere de ordine ex natura philosophatur; etsi id non satis pro dignitate Theologiæ.

l. Iob. 33, 6.

De baptizandorum candidi habitus gestatione.

Quod autem candidā, qui baptizantur, vestem gerant, inquit, signum illud est angelici splendoris, qui puritatem mentis illis, sine mixtione materiæ ac passionum, exhibet, quorū quidem gratiæ cum illuminatus sit particeps effectus, in nitoris accepti donis seipsum conseruare debet. Atque in his decimooctauo capiti ab eo finis imponitur.

XIX. Capite causas recenset, *Cur in mundi fabrica referenda, Moses ab angelorum creatione initium non duxerit.* Mosem ergo leges hominibus laturum, cum rectè quidē agentibus bonorum promissionem, minas vero à Deo & pœnam sceleratis intenderet, merito, ait, pro historiarum more illorū etiam omnium creationem adducere, quorum vsus vel ad beneficentiam, qui admoniti fuere, vel ad terrorem incutiendū valeret. *Erit* enim, inquit, *cœlū æneum, & terra ferrea.* & quæcumq; aliæ huiusmodi creaturæ eorū vel ad vsum rectè agentium, vel ad correptionē peccantium descriptæ sunt. Cum igitur Legislatori propositum fuerit, & mortali generi leges ferrre salutares, & ipsis legibus latis præsidium, suppliciorum minis, ac præmiorum promissione, quærere, vtrumq; horum ex creaturis desumendo: propterea quæcunq; ad hunc scopum conducunt, horum etiam creationis historiam pertexuit, ijs quæ eo non pertinebant reiectis.

Deut. 28, 23.

Deinde per sensibilem mundum, tanquam per imaginem, voluit Moses artificem
309 eius, & creatorem, ijs quibus legem ferebat exhibere. qui cum tunc adhuc crassiores essent, & vix è sensilibus atque cognatis rebus, eorum quæ videntur creatorem possent cognoscere; rectè illud confici non potuit, cœpta ab angelis narratione. Ex ignotis enim, non autem ex apparentibus notitiam ignoti parare velle, inutilis sane conatus est, valdeque infirmus. Alioqui Deum si non rectè, at aliquo saltē modo Iudaica gens, etiam ante legem latam, glorificauit: cum angelorum ne appellationem quidem nouisset, vno forsitan & item altero excepto, quibus id S. spiritus gratia reuelarat. Confirmat quæ dicimus hoc, a quod etiamnum Sadducæi Deum quidem exsistere, & architectum esse mundi fatentur, cum tamen angelos vllos esse pertinaciter negent. Angelorum vero natura atque appellatio à principio ignota, inde primum in notionem venit, ex quo Abrahæ in Deum pietas cognosci cœpit: vnde aucta atque amplificata, in omnes deinde pios deriuata est. Quamquam hos etiam Moses in fine suæ historiæ cum alia creatura coniungens: b *Lætamini*, inquit, *cœli, & adorent eum omnes angeli eius.*

a. *Act. 23, 3. Sadducæi nō credunt esse angelos.*

b. *Deuter. 32, 43 secundū LXX.*

Tertium illud addit Iobius, si visibilia nobis viciniora, atque ad cognoscendum aptiora, quam inuisibilia sunt; rectè sensibilium tradens ortum Moses, maiora rantisper rudibus tradere ob inaccessam difficultatem, & quæ multa indigeret instructione omittit. Tu porro hic vna mecum considera, vnum esse admodum de sensibilibus docendum illud, quod à Deo producta sint: cum de intelligibilibus duo hæc docenda veniant, & quod sint, & quod suam ex Deo subsistentiam acceperint. Propterea quoque Angelorum non meminit Moses, dum mundi creationem narrare primum incipit; ne qui forte fidem latius extendere cupiunt, atque instabiles sunt, ipsum quoque Vniuersum ab Angelis conditum esse opinarentur. Si enim cum nullam huiusce causam Moses scribendo dederit, Hebræorum tamen non pauci, & quibus horum placet error, mundum ab Angelis, quæque mundo continentur, creata esse nugantur, quanto vtrique auctior erat futurus morbus, si quid tale ab ipso Legislatore Mose scriptum fuisset.

Nunc vide mihi ratiocinationis huius accurationem. Ab Adami præuaricatione adusque Noë generationem, Angelorum natura in hominum cognitionem minimè venit. quæ prima omnium ætas fuerit. Ac ne in secunda quidem ætate, quæ in audacem illam turris ædificationem desinit. Sed nec tertia se potest ætas angelorum cognitione iactare, quę vsque dum Abraham Deum cognoscere cœpit, vt manifestum est, extenditur. At postquam Abrahæ promissiones illæ, quæ Dominicam incarnationem vel-
310 uti fundabant, ac præordinabant, factæ sunt, humanæque mentis oculi veritatis luce collustrari magis cœpere, & animi fluctuatio stabili religionis fide confirmari; tunc certè angelus vnus introducitur ancillæ Abrahę Agar ministrans, qui illam animi pendentem ac deficientem solaretur. *Genes. 21, 17.* Tantum non hanc vocem mittente historia, magnū esse discrimen inter ministerium & creationem, inrerque creatorem, & res creatas.

Illud enim dominationis est atque imperij; hoc vero obedientiæ ac seruitutis. Quamobrem & Paulus præter cæteros Legis benè peritus: *Nonne omnes sunt administratorii Spiritus, in ministerium missi?* exclamauit. *Hebr. 1, 14.* Hac igitur de causa, vt diximus, Angelorum creationem initio historia non attigit. Quæ quidē vbi retulit Auctor, aliaque adiunxit, quæ (mihi saltem) nequaquam ea videntur ad rem propositam adferre, quæ necessaria erant, tertium tandem librum finit.

LIBER IV. & V.

QVARTVS vero & quintus liber duobus capitibus absoluitur, neque aliud quid attingit, quam [CAP. XX.] decentissimum fuisse, vt immutabilis natiuaque Patris imago nos ad eandem conditos (sed qui formam illam iam corruperamus) à sordibus mundaret, & pristino decori restitueret: [CAP. XXI.] vtque oportuerit veram & Hypostaticam Sapientiam Dei conuersos in insipientiam, & iumentis similes redditos à stultitia liberare, & ad rationabilis creaturæ dignitatem reducere. *Cur Filius Dei homo factus.*

LIBER VI.

Cur Creator, & Iudex Dei Filius

SExtvs Liber primum illud [XXII.] Caput proponit: *Quare Dei Filius opifex dicatur, cum prima nostra exsistentia, tum reformationis in fine sæculorum, tum etiam Iudex omnium, nouæ resurrectionis tempore?* His enim tribus inter se connexis, & ad eundem dominum artificemque relatis, ipsa quoque quæstio & solutio connexam atque cohærentem rationem habent. Postquam enim creauit, merito perditos reparat. Quod cum ita sit, consequenter etiam suæ creaturæ legem fert. Vnde & illud planum efficitur, ipsius esse sententiam incorruptam ferre, tam in legem seruantes, quam in eam sponte violantes. Præmissa igitur quæstione, *Cur cum nulla sit in Trinitate gradus superioris aut inferioris differentia, Filius tamen potius opifex atque formator prædicatur*: manifestum est hac vna soluta, reliquas quoque ex ea deinceps ortas quæstiones dissolui. Quare affirmat recte ac merito Vniuersi creationem ad Filium per excellentiam referri. Cum etenim Verbum in carne ad nos venisset, plures ac maiores hæreses de creatione processerunt. In his aliqui verum atque vnicum creatorem ignorantes, in varias causas mundi creationem retulerunt. Vnde non in mul- 311
titudinem solum Deorum quidam sese effuderunt, sed & bono malum opponentes, Vniuersi gubernationem indiuisibilem in contrarias Prouidentias distraxerunt. quidam rursum indiuiduæ & per omnia æqualis Diuinitatis diuisores amaros atque iniustos se constituentes, tota Dei maiestate Patri attributa, Filium ac Spiritum sanctum ab eiusdem naturæ participatione repulerunt. Hoc pro sua dementia prætextu arrepto, quod & Devm vnum (quem etiam Patrem prædicat vetus Lex) celebrarent, & noxam adducentis audaciæ esset, Filium vel Spiritum Deum confiteri. Ex his vero fuerint tum qui ignorantia Filij & Spiritus laborarunt; quotquot nimirum Iudæorum atque gentilium tabefecit error; tum qui scientia quidem, sed fallaci præditi (vt Arius atque Macedoniani) ipsum creatorem impiè rebus creatis adnumerauerunt. Vide igitur, quando hic error longe adeo lateque inualescere potuit, si etiam creationis Vniuersi dignitas definite Patri esset attributa, prætereaque redemptio atque iudicium, quis non impijs dementiæ color, ac prætextus confingeretur, quo Filium ac Spiritum sanctum, vel nullo modo subsistere, vel subsistentem in creaturarum ordinem redigere auderent? Propterea igitur Pater Filio iusta de causa cedit, cum creationis dignitate ab initio, tum reformationis, tum etiam iudicij. Veruntamen non si in eorum aliquo, quæ modo diximus, Filio cessit Pater, mox etiam in omnibus cessit. Neque enim hoc disponentis omnia sapienter Prouidentiæ fuerit: quandoquidem tali nulla penitus apparente occasione, multi impiorum duo Testamenta contrarijs Legislatoribus assignarunt. Quare conuenienti prorsus, quæque Deum deceat ratione, & sapientiæ plena dispensatione, Filio non formatio solum atque reformatio, sed iudicium quoque (etsi tribus personis communia hæc sint) per excellentiam attribuuntur. Sic igitur obiectam quæstionem Dei amans Scriptor hic dissoluit: cui & alia accedunt, quæ parem nequaquam cum suprascriptis vtilitatem habent.

Interim præsenti dubitationi aliud quiddam inuestigatione dignum admiscet. Quærit enim, *Cur Filio Pater præponatur, ac dehinc tertius Spiritus sanctus constituatur?* Respondetque certum esse, Diuinam naturam (cum nec verbis exprimi, nec mente comprehendi queat) neque ratione, neque oratione hoc ipsum quod est, euulgari vel nominari posse: Quibus vero per ineffabilem dispensationem cognoscenda obijcitur, non sicuti est, sed vt fas atque vtile est ijs, quibus apparet, sic pulchritudinis suæ splendorem immittere infixius in se intuentes, & vtcumque fruendam dare. quapropter vt profundius, & magis Theologice loquamur, siue Trinitatem, siue vni- 312
tatem, siue Patrem, siue Filium, siue Spiritum sanctum, siue Deitatem, siue aliud quidpiam incōprehensibilem illam & ineffabilē naturam cogitemus, vel nominemus, non hæc illa, sed supra hæc est. Quamobrē etiam ineffabilium enarrator clamat: [b] *Ex parte cognoscimus, & ex parte prophetamus, Cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.* Huiusq; germanus discipulus, sapiens ille Dionysius, hæc ipsa iisdem propemodum testata verbis reliquit: maximè vbi [c] de perfecto atq; vno agit.

b. 1. Cor. 13, 9. & 10.

c. Cap. XIII. lib. de diuin. nominibus.

Quando

Quando igitur plurima eorum, quæ de Deo dicuntur, non id quod est, significant, sed potius manu ducunt, & pro captu nostro per cognatas nobis res atque voces, mentem nostram supra nos attollunt: perspicuum est tale quid illud esse, quod primo loco inter loquendum proferatur Pater, deinde Filius, ac post hunc Spiritus sanctus. Quemadmodum alicubi etiam ipse Dominus, nos instruens, discipulis ait: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti.* Matth. 28. 19. Quoniam ipsa secundum se diuina natura, neque præponi, neque subiici apta est, sed supra omnem tam numeri, quam singularitatis notionem collocatur. Numerus siquidem, & vnitas de substantia dicuntur: diuinitas verò substantiam superat vniuersam. Quemadmodum igitur DEVS omnia quæ in tempore exsistunt, sine tempore cognoscit: & indiuisè, quæ diuisibilia, vt & fluxa, sine vllo fluxu: sic omnis creata natura, id quod tempus excedit, in tempore cognoscit, & diuisè, quod diuidi non potest, quodque ineffabile est, per cognatam nominibusque & verbis efformatam vocem.

XXIII. Quærit deinceps, *Cur Filius, cùm loquimur, medius adsumatur, extremisq; locis Pater & Spiritus sanctus?* Respõdet: Quoniam iustitiæ trutina dicitur Deus, proportione quadam cum trutina nostra, ideò quoque in natura diuina ordo eiusmodi excogitatus est, vt filius medio occupato loco, exactam æqualitatem cum extremis teneat. Ipse enim & à principio creationem, & ad postremum generis [nostri] instaurationem perfecit. Quin etiam trutinæ exemplum, infinitè potentis Trinitatis æqualem omnino ac parem potestatem subindicat, cum nulla trium personarum, vel plus altera assurgat, vel ad ima magis vergat, sed in æquali & pari, nulloque modo differente gloria, & essentia trutinetur, ac theologicè expendatur. Vnde & in rebus generatis æqualitas datur, & iustum æquis ponderibus libratur. Hæc ferè in vicesimo secundo capite sexti libri, itemque vicesimo tertio ab eo contexuntur.

XXIV. & XXV. Post hæc analogiam quandam seruari adserit à duplici illa Trinitate, quæ in alis Seraphin consideratur. Isaia 6. 2. Et medium quidem Patri respondere, extrema verò Filio, ac Spiritui sancto. Triplicem quoque illam & omnino inuariatam in se vocis SANCTVS exclamationem, trium personarum immutabilitatem, quoad essen-
313 tiam, potentiam, & facultatem subindicare. Quin & illorum trium consubstantialitatem atque vnitatem velut sigillo obsignari ac cooptari, dum vnum duntaxat postea [per vocem] DOMINVS inducitur & infertur. Alarum item geminationem, significare cognitionem illam omnem, quæ per hos in homines deriuatur (etsi per immateriales spiritus subministretur) non simplicem, sed materiatam deferri: ex nostris nimirum figuris ac formis, velut compositum quoddam, compositis adaptatam, cum duplex sit materiatum omne, ex materia conflatum & forma. Quamquam & intelligibiles potestates, ex sanctificatione & substantia, quod duplicibus alis significetur, conflari volunt. Certum verò quod horum cognitio, perfectissimâ illâ, & quæ omnem cognitionis simplicitatem superat, vt quæ soli creatrici Trinitati adscribatur, inferior atque imperfectior exsistens, non ab omni sit compositione libera. Adhæc vocem SANCTVS sine vlla coagmentatione prolatam, & nullo omnino alio intercedente prouocabulo, indicare simplicem, minimè compositum, excellentem ac sacrosanctum diuinæ naturæ statum, cum omni alia natura & subsistentia comparatæ. Illud verò SANCTVS SANCTORVM, eiusmodi significare sanctimoniam, quæ sit supra omnem aliam, quæ nominari possit, collocata, minimeque cum illa componenda. Quotquot enim ob diuinam gratiam SANCTI dicuntur, profani alioqui atque impuri meritò iudicari queant, si cum Deo componantur. Vt & omnes reges, serui, & exsistentia, non exsistentia, ad eum qui reuera exsistit collata. Excellentiam igitur, vt dictum est, ac singulare quid, & supra reliquæ creaturæ terminos de Deo nuntiat verbum illud SANCTVS. *Sanctum* enim hìc dicas, non quod ab omni sorde, quæ corpus aut animam inquinat, purum est nequaquam. Quænam enim illa Dei laus, aut potius quomodo non extrema eius vituperatio sit, si id laudationis loco vsurpetur, quod Deus ab affectionibus nostris liber exsistat? Sed distinctam [Dei naturam vox illa] & ceteris omnibus antecellentem, atque ab iis seiunctam prædicat. Neque verò insolita sacris litteris eiusmodi huius vocabuli significatio, vt ibi: *Omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur,* Luc. 2. 23.

IOBIVS.

a. Iudic.13.5. In Vulg. & LXX. Nazaræus legitur, quæ vox Hebræis sanctũ, vel sanctificatum significat, vt apud B. Hieronym. videas.
b. Isa.6.6.

c. Deut.4.24.
d. Psal.17.37.

e. Qui mos in Hispania hodieq; spectatur, ad æstum ardente Canicula depellendum.

f. Matth.4.11.

g. Deut.32.43. secundum LXX. & Psal.96.7.
h. Hebr.1.6.

i. Idem docet Niceph. Cabasilas exposit. Liturg. cap. XX.

k. Gregorius Cedrenus histor. compend. anno XXX. Theodosii.

l. Psal.18.3.
m. Psal.39.8. & Hebr.10.7.

hoc est, selectum. Et *a* rursum Iudicum libro: *Paries filium, & non ascendet ferrum super caput eius, quia sanctificatus est puer.* Aliaque sexcenta. Sic sanè sanctificari locum, vel panem, vel vinum dicimus, quæ Deo secernuntur, & ad nullum communem vsum referuntur. Fidem verò vt faciat his (quod materiæ expertes spiritus materialiter nobis materiatis res cœlestes adferant) *b* forcipem illam adducere pergit, quam vnus è Seraphin ad Prophetam missus attulit, carbonem complexam. Palàm enim est, corporalibus in Symbolis incorpoream illam potestatem incorporeorum quorundam, atque intelligibilium mysteria significare apud Prophetam voluisse, docente nos S. scriptura: quemadmodum sine intermedio aliquo, & absque crassiore materia ignis capi non potest: sic nec rerum diuinarum quidquam percipi posse sine materialibus symbolis, ceterisque rebus, iis qui susciperent accommodatis. Est autem forceps materiam designans, quemadmodum & carbo diuinum numen denotat. *Deus c enim noster ignis consumens est.* Et: *Eloquia Domini* d *igne examinata.* Ipsa quoque vox forcipis tactum significat, qui scilicet in solis apparet sensibilibus. fortasse verò & Verbi incarnationem, nostri caussa factam, obscurè designari prædictis symbolis probabiliter dicatur. Ignis enim diuinus, carnis nostræ crassitie [interiecta,] nobiscum conuersatus est. Fieri etiam potest, ait, vt forceps legalem vmbram designet: carbo verò nouum Testamentum, cùm per legalia symbola noui mysteria Testamenti ostendantur, ac bene sentientibus tradantur. Addit insuper: Cùm corpus dominicum in sacra mensa propositum est: ideò qui ab vtroque latere sacris operantibus [adstant] in eorum, quæ sex alas gestant symbolum, *e* confecta ex alis flabella supra oblata ibi horrenda mysteria agitare, vt ne sinant initiatos rebus visis inhærere, sed eos mentis oculis supra omne id, quod cum materia coniunctum est sublatos, faciant per ea quæ videntur, ad inuisibilem contemplationem, & inexplicabilem illam pulchritudinem ascendere. Nam tum etiam cùm corporaliter Dominus præsens esset, cùm timore ac tremore Seraphin ei inseruiebant: huiusque timoris & tremoris specimen obscurum esse, alarum illam agitationem, quam ministrantes adhibent. Si verò Seraphin etiam incarnato iam Verbo ministrare declarantur, vt nihil ob eius in terram descensum de seruitute, quæ in cœlo erat, diminuant: clarum quod & alter incorporeorum spirituum ordo Incarnatum cultu latriæ adorabat. Cùm enim qui in his primum ordinem tenent, cultum non immutant, mox etiam par à subsequentibus ministerium exhiberi confirmant. Scriptum *f* est enim, quod etiam Angeli accedentes ministrarent ei. *Angeli* verò appellatio, vt rerum diuinarum periti norunt, commune est intelligibilium spirituum nomen. Et iterum de primogenito in orbem terræ introducto S. Scriptura loquitur: *Et g adorent eum omnes Angeli Dei.* Propterea etiam simulatque ad altare sacerdotes accedunt, Cantor sacer de superiore loco sic clamat: *Sanctus* h *Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis.* Quem hymnum ex veneranda ac tremenda Seraphinorum professione compositum asserit. non tamen de suo habere hoc inuentum, sed è Iudæorum gente quendam veritatis doctrina imbutum, qui alios quoque docendi auctoritatem ab Ecclesia accepisset, virum cetera sapientem, vitaque illustrem, huius doctrinæ Iobio auctorem fuisse, cùm vnde compositus esset sacer ille hymnus, exponeret. Docere verò ipsum *i* ex Cherubinorum hymno, & Psalmo XLI. sacrorum cantorum canticum illud conflatum esse. Celebrari enim in hoc Psalmo *Deum fortem viuum*: ac mutatam quidem esse vocem *viuum* in æquipollens vocabulum *immortalis*, ipsa voce *fortis* retenta. ita sacrum illud canticum contextum esse. Porrò exprimi voces DEVS & SANCTVS, vt distinctio fiat ab idolorum simulacris, quæ terrestria sunt, humanarum manuum opus, & veræ abominationes. *Fortis* verò aduersus muta, immobilia, & imbecilla idola. *Immortalis* denique, quòd idola nec spirent, nec vllam efficiendi vim habeant: sed nec tantillam quidem vitæ partem acceperint. Narrat hoc etiam, eundem illum sacrum virum sese docuisse, quemadmodum ab aliis quoque scriptoribus refertur, vt *k* B. Proclus (Constantinopoleos is præsul erat) prædicti hymni constructionem, per teuelationem edoctus sit, cùm Angelis sacrum hunc hymnum canentibus, primus ille eandem deinde doctrinam hausit. Tali disputatione vicesimum quartum & quintum clauditur caput.

XXVI. Capite refertur, sex dierum numerum in principio typum esse agnoscendæ Trinitatis, illudque cum ex aliis manifestum euadere, tum ex illo: *Dies l diei eructat verbum, & nox nocti indicat scientiam.* Quin & ex illo: *In m capite libri scriptum est de me:*

314 315

eſt de me: quibus [ſaltem] contigiſſet percipere ſex illis initialibus diebus nihil eſſe intelligendum eorum, quæ apparerent. Caput enim & principium libri, ſiue omnis à Deo inſpiratæ Scripturæ, eſt opus ſex dierum, quibus mundi creatio perfecta eſt: cuius ex magnitudine ac pulchritudine creator ipſe agnitus canitur. Imaginem verò referre Trinitatis, & ad myſterij cognitionem conducere eoſdem illos ſex dies aſſerit, non minus quàm de ſex alis Cherubin ſymbolica & ſacra oratio. quæ certè docebat Trinitatis creatricis notitiam per materialem atque compoſitam cognitionem aduenire: quin imò ſimplicis ipſius, & incompoſitæ ſubſtantiæ trinam proprietatem, per materialem ac compoſitam ænigmaticè denotari: atque hinc etiam per duplicem Trinitatem illius, omnem ſimplicitatem excedentis Trinitatis cognitionem reuelari. fidem verò aſtruens rebus viſis, ſeptimum diem ait eſſe figuram illius temporis, in quo nobis requies erit à corporeis & grauioribus laboribus, vt *a* alibi etiam Paulus affirmat, relinqui ſabbatiſmum populo Dei. Qui enim ingreſſus eſt in requiem ſuam, etiam ipſe requieuit ab operibus ſuis, ſicut à ſuis Deus. Si verò figura eſt ſeptimus dies requietis à noſtris materialibus operibus, quando *b* ſecundùm eundem diuinum Paulum cum perfectiore cognitione imperfectiorem commutabimus, meritò & ſex dierum opus figuram eſſe materialis cognitionis meditando perſpeximus, ſecundùm quam ex parte & in ænigmate Deus à nobis cognoſcitur. His addit Gregorij *c* Theologi ſententiam,
316 qua vſque ad tres perſonas diuinitatis myſterium nobis manifeſtatum dicit: Vnitatè » mota, ait, ob diuitias, binario verò ſuperato propter materiam & formam, ex quibus » corpora: Trinitate verò propter definitam perfectionem (prima enim [in numeris] » trias binarij excedit compoſitionem) vt neque anguſtis terminis, diuinitas contineatur, neque in infinitum diffundatur. Addit huic & aliam cauſſam, cur ad Trinitatem vſque diuinitas progreſſa ſit, & ait: Quia ſolus numerorum ternarius libræ figura eſt manifeſtiſſima. Libra verò æqualitatem efficit, ſimul ac ſignificat. Vnde & in numeris ſolus ternarius medium occupat locum inter vtraque extrema parem atque incommutabilem, ſic vt nulla omnino in tribus animaduertatur compoſitio. in quibus ſextus ſpeculatiuo huic homini liber abſoluitur.

a. Hebr. 4. 9.
b. 1. Cor. 13. 9.
c. Orat. II. de pace, num. 17.

LIBER VII.

LIBRO ſeptimo [cap. XXVII.] aſſerit tres politiarum mutationes à ſacra repræſentari Scriptura, quas & *d* TERRÆ MOTVS nominat. Primam quidē ab idolorum cultu in legalem reipubl. ordinationem, in qua ſolus Pater manifeſtiſſimè prædicatur. Filius autem & Spiritus ſymbolis dumtaxat & ænigmatis indicantur. Alteram verò ex hac in Euangelium, qua magis perſpicuè Filius & Spiritus ſanctus manifeſtantur. Tertiam denique illam materiæ magis expertem & diuiniorem ſortem, in qua penitus Trinitatis vniformitas, & indiuiſibilitas, & omnipotentia, quantum natura creata aſſequi poteſt, in hominum indubitatam peruenit cognitionem.

d. σεισμός.

Primum autem terræ-motum prædicat diuinus ille Dauid, his verbis: *e* *A facie Domini mota eſt terra, à facie Dei Iacob.* addit enim: *f* *Simulacra gentium argentum & aurum, opera manuum hominum.* Rurſumque cùm dicit: *g* *Afferte Domino patriæ gentium, & intrate in atria eius.* Sed non in Iudaicum, & vnum tantùm atrium: adiungit enim mox: *Commoueatur à facie eius vniuerſa terra, dicite in gentibus quia Dominus regnauit.* Et iterum: *h* *Dominus regnauit, exultet terra, lætentur inſulæ multæ.* Ac deinceps: *Apparuerunt fulgura tua orbi terræ, vidit, & commota eſt terra.* multaque id genus apud eundem. *i* Eſaias quoque dixit: *Cùm ſurrexerit conterere terram.* Diuinus verò Paulus ſecundum ſimul & tertium terræ-motum deſcribit, dum Aggæi Prophetæ verba inclamat: *k* *Cuius vox terram mouit tunc: nunc autem denuntiauit dicens:* *l* *Adhuc ego ſemel moueo non ſolum terram, ſed & cœlum.* Eadem & *m* Gregorium cognomento Theologum ſcribere affirmat.

e. Pſal. 113. 7.
f. Ibid. v. 13.
g. Pſal. 95. 7. & 9.
h. Pſal. 96. 1. & 4.
i. Eſaiæ 2. 21. Vbi percutere habet Vulg.
k. Hebr. 12. 26.
l. Agg. 2. 7.
m. Orat. de Spiritu S. quæ eſt XXXVII. ad ſchol. 58. Vide & ſchol. 32. ad orat. 21. apud Bill.

[XXIIX. & XXIX.] Hæc locutus profundius mox inquirere pergit, Cur primus Pater prædicetur? Reſpondet Dei prouidentiam circa nos pro illo rerum ſtatu id feciſſe, dum hac ſapientiſſima ratione [homines] à Deorum multitudine abducere ſtudet. Abſurdum enim fuiſſet atque inordinatum eum, qui à Deorum multitudine auocare vellet, diuinitatis Trinitatem iis animis, qui longo temporum curriculo Deo-
317 rum multitudinem attoniti ſuſpexiſſent, committere. Præſertim cùm Patris notio ſilenti &

IOBIVS. silenti & muto quasi suffragio Filium ac Spiritum sanctum exsistere confirmaret, eorumque cognitionem colligeret, non lædendo quidem imbecillos, sed religionis firmamenta mysticè delineando. Nam Pater Filij omnino Pater est, & Spiritus quoque alicuius esse dicatur. Pater igitur nulli vllam multitudinis Deorum ansam præbendo, potuit populo publicari: maximè cùm & apud Hebræos, & apud gentes in more positum esset, vt ipsorum etiam hominum Pater Deus vocaretur. Mos enim ille inumbrabat supernaturalem Filij cum Patre coniunctionem, eosdemque simul exsistere, & mutuam ante sæcula inter eos habitudinem esse. Quod autem Deus vocetur *Pater*, ex iis quæ nobis pro hominum more chara esse solent, dicimus. Nihil enim est omnium apud nos paterna appellatione aut iucundius, aut honorificentius, aut magis venerandum, sed neque familiarius quidquam, vel ad beneficentiam propinquius. Nam & producit Pater antea non exsistentes, & alit, & de liberorum victu satagit: quę quidem, & magis etiam, pro primæ caussæ conditione, ad Deum spectant, vnde per participationem ad generantem quoque Patrem pertinent, ex quo Deum vocare Patrem terrigenûm more edocti sumus. Porrò *Spiritum*, aut *Filium* vt vocemus Deum, pa-
a. Filii & Spiritus sancti. res è nobis ipsis caussas non habemus. Neque verò Deorum multitudinem [a] horum cum Patre enumeratio sic funditus aboleuisset, aut impietati deditis multiplicandorum Deorum occasionem eripuisset, vt Patris solitariè sumpti prædicatio. Vtiliter igitur ac prouide solus Pater per leges & Prophetas clarè prædicabatur, cùm sic nec prædicationis offendiculum aliquod crassiotibus præberetur, & magis speculatiuis Filij simul notio atque confessio ingereretur. Vbi si Filius prior prædicaretur, non perinde diuinæ prouidentiæ sapientia procederet, vt neque si sanctissimus ac viuificus Spiritus.

Ad eandem vtique hoc etiam prouidentiam & cognitionem pertinet, quòd Pa-
b. Psal.2.7. ter non sit incarnatus. Quomodo enim tolerari posset, si pro illo, *Filius meus es tu, ego hodie genui te*, ad incarnatum diceret, Pater meus es tu, hodie genuisti me? Quid enim non per dementiam designasset Iudæorum gens, inuento ex re vix credibili ac minimè rationi consentanea audaciæ suæ perfugio, si incarnatus diceret: Pater sum Dei? Quomodo item hæc non videretur fabula, si aliqua de cœlo vox diceretur appellare incarnatum: Hic est Pater meus dilectus, in quo mihi complacitum est, vel ipsemet diceret: Filius misit me, & maior me est, & quæcumque sunt alia generis eiusdem? Eademque hæc dici possint de Spiritu sancto.

Quanquam de hoc planius etiam Scriptura sacra, quàm de Filio disserat. De Filio 318
c. Psal.117.16. enim dicit: *Dextera [c] Domini fecit virtutem.* Et: *Verbo Domini [d] cœli firmati sunt:* &
d. Psal.32.6. similia alibi, quæ intelligentia quidem quadrant, & consentiunt Filij significationi, sed non sine vocum abusione. Iam vide expressum & non detortum Spiritus sancti voca-
e. Ibid. 7. bulum: *Spiritus [e] oris eius omnis virtus eorum.* Et: *Spiritus [f] Domini repleuit orbem ter-*
f. Sap.1.7. *rarum.* Et: *Spiritus [g] tuus bonus deducet me in terram rectam*, item: *Spiritus [h] Domini*
g. Psal.142.10. h. Isa.61.1. *super me.* Sic: *Spiritus [i] Domini fecit me.* & alibi: *Emittes [k] Spiritum tuum, & creabun-*
i. Iob.33.4. *tur:* aliaque multa. Vbi & hoc ab ineffabili vtique Dei sapientia perfectum obserues,
k. Psal.103.30. Filium aliis vocibus in Theologia, Spiritum verò sanctum suo tantùm nomine appellari. *Filii* enim vocabulum prolatum, statim per se exsistens, suppositum adducit, quod errore in Deorum multitudine laborantibus occasionem præbuisset, ad illum ipsum errorem recurrendi, quem fugere docebantur. Spiritus verò, etsi à piis similiter suppositum per se agnoscitur, vulgò tamen potest & crassioribus ita tegi, quasi non aliam inducat personam, atque nihilominus etiam dum profertur, monarchiæ prærogatiuam
l. Psal.142.4. firmare. Vt enim dum dicitur: *Anxiatus [l] est spiritus meus:* non duas id affert personas, sed vnitatem peræquè retinet personæ: Sic & *Spiritus Dei*, dum ab antiquis audiretur pinguiore modo, & ad eum quo in nobis est, nullius hoc idololatriæ scandalum dabat. Propterea itaque Spiritus planè in veteri Testamento prædicatur. Filius non item, sed per huiusmodi nomina, quæ & ipsa nequeant vnitatem hypostaseos diuidere, vt illud: *Dei manus, brachium, sapientia, potentia, dextera, Verbum*, & quæ sunt generis eiusdem. Ista etenim nec in mortalium natura ipsam vnitatem in duo diuidunt, aut personam distinguunt. Sicubi verò etiam Filij vocabulum adfertur (quando mox vt dicitur *Filius*, differentia significatur personarum: vt in illo: *Filius [m] meus es tu:*) adumbratum hoc
m. Psal.2.7. n. Ibid.9. & obtectum adducitur. Adiungitur enim: *Hodie [n] genui te.* &, *Postula à me.* Quæ humana cùm

mana cùm sint, & diuinæ [a] minus apta naturæ, Filij appellationem tegunt, & adum- a. ἀφαρμόζοντα legendum.
brant. atque in similibus ad eundem modum.

At, cur tandem etiam *Dextra & Verbum*, & *Potestas Patris*, & similia dicitur Filius, non contra Pater Filij? An quia Pater non è Filio, sed Filius è Patre? Adhæc, Manus quidem, Brachiumque ac Sapientia, & Verbum, hominis esse dicuntur, cùm homo dexteræ, vel sapientiæ, vel similium nemo dixerit; quemadmodum non rami arborem, sed ramum arboris esse dicimus.

Spiritus item sanctus *Dei digitus* appellatur. quando autem digitus manus esse Exod. 8.19.
319 dicitur, conuenienter non solum Patris, sed & Filij, quæ paterna est dextera, esse dici- Luca 11.20.
tur. Verùm non sic vicissim Filius sancti Spiritus. Neque enim manus digiti rectè dicatur.

Neque verò vel ob hæc solùm ab initio expediebat pro Patre Filium, aut Spiritum sanctum enuntiari. Etenim hominum Pater Deus, vt modò referebam, dictus est: *Filium* verò *nostrum*, aut *Spiritum* dici Deum, absurdum sanè ac minimè consentaneum iudicatum fuisset. Quamobrem etiam Pater tunc prædicatus, ob familiarem scilicet vocis vsum, vnam vulgo innuebat, ostendebatque personam. [Quo tempore] si Filius aut Spiritus sanctus prædicatus fuisset, omnino personarum dualitas simul probabatur. Qui enim Filium audisset, statim ad Patrem retulisset, & Spiritum sanctum similiter: Cuius enim esset Spiritus, quæreret mens: [ac] quos multorum Deorum morbus teneret, incurabiles ex ipsa salutari Theologia redderentur.

Adde iam dictis, fieri non potuisse, vt quemadmodum Filij, ac Spiritus sancti, sic etiam Patris persona prudenti aliqua ratione absconderetur. Nam quod Spiritus Dei dictus sit *Dextra, Sapientia, Potestas*, id multiplicatorum Deorum insaniam [non difficulter] effugere potuit. Non enim percipit hic vulgus personarum simul differentiam induci. Cùm si *Pater Dei* enuntiatum sit, siue genitum intellexeris, siue eum qui processit, nequaquam iam id, quin personarum discrimen adferat, ignorari amplius possit, neque simile remedium idololatriæ labe infectis adferri. Itaque ne tum quidem, si Pater è contrario *Filii*, vel *Spiritus sancti manus* nominaretur, seipsum abscondere, & dualitatem personarum contegere posset: ne hoc dicam, neminem vnquam censere potuisse, vt quæ nunc commemorauimus, vel omnino dicerentur, aut sensum, aliquem, aut genium habere iudicarentur. Quare igitur Trinitas ab initio non euulgata est? Quia, quemadmodum laborantibus ex oculis splendidum lucis iubar, etsi salutiferum, maximè noxium est, ita & multorum Deorum cultu occæcatis noxia erat Trinitatis Theologia, ac perniciosa futura. Verùm hæc quidem Dei amans scriptor septimo libro tribus illis grauiter pertractat capitibus, quæ post sextum & vicesimum ordine consequuntur.

TRICESIMVM verò caput persequitur, vt primus [b] motus-terræ fundamentum b. σεισμός.
alterius fuerit, vtque non solum iis qui sub Mose vixerunt, Deum Patrem prædicando profuerit, sed & qui tempore Gratiæ. Postquam enim effecit, vt Deus hominum Pater crederetur: mox etiam quicumque in Deo fiduciam collocaret, meritò *Dei filius* appellatur. Vnde patefacta ianua, & via aperta est ad incarnationem cognoscendam. Quam etiam ob caussam dum Filium secundus ille terræ-motus prædicaret (quod iam consuetum esset hanc vocem de meris quoque hominibus vsurpare) non sic auditores turbabat prioris Testamenti vsu mitigatis auribus, vt non amplius sic vocis huius occasione insaniuerint; quemadmodum insaniuissent, nisi vsitata illis per vetus Testamentum esse cœpisset. Quem enim ad modum sub lege Filij aut Spiritus aperta promulga-
320 tio, ob eas, quas antea caussas diximus, noxia fore videbatur iis, qui adhuc cicatrices inflicti à Deorum multitudine vulneris gerebant, Sic certè Patrem vel Spiritum sanctum incarnari, vmbraque tegi, & latendi accipere facultatem (vt in Filio factum) impossibile fuisset. Nam si tum quoque, cùm Filij appellatio communis esset, atque vsu
trita, ipsum tamen Filium carne indutum, quia *Dei Filium* (quod erat) seipsum dixit, [c] c. Luc. 4. 29.
ex editiori loco præcipitare, & [d] alapis excipere, ac tandem cruci furiosè affigere ag- d. Marc. 14. 65. & Ioan. 19. 3.
gressi sunt, quod non fecissent & ipsi, & discipuli, [solam] serui videntes formam, si incarnatus dixisset, *Ego sum Pater*, vel *Spiritus sanctus*? Ergo diuinitus, & suprà quam dici ac cogitari possit, vniuersa mundi gubernatio vnà cum hominum salute procurata est.

Attamen mox ab initio Verbum incarnatum non est, cum aliis de caussis, tum

GG idcirco

idcirco, quòd non oporteret ſtatim maximum medicamentum morbidis adferre, ſed quæ vim haberent paulatim morbum abigendi. Ad hæc, ab initio Verbum incarnatum, non modo quantam in fine temporum, aduentu ſuo vtilitatem [non] præbuiſſet, ſed incitamentum potius idololatris ad errorem iudicatum fuiſſet. Nam ſi, cum Græci rerum potirentur, ſimilibus affectionibus obnoxios homines tam facile in Dei euehebant dignitatem, quomodo ſcientes in carne Verbum apparens, tanquam Deum celebrari, non ſtatim inde fictorum à ſe Deorum exempla peterent, iiſque, qui conarentur ab hoc errore auellere, non promptiſſimè exprobrarent, illos ipſos, qui reprehenderent, hominem æquè pro Deo prædicare ac venerari. Propterea enim quo tempore Græci Deos fabricarent, Patris quoque vnitas prædicata eſt. [*a* Ne item dicerent: Si diſtuliſſet, ſuis ſe viribus humanum genus ſaluare potuiſſet, atque ita ſumma gratia, fuiſſet ingratis ſummum ingrati animi vitium. Etſi nihil etiam ab initio vetuiſſet, ſalutis loco contentionum amantes homines, ſic rurſum dubitare: *Cur non in fine:* ſed in principio? aut, cur non in medio temporum curſu, *ſed in principio Verbum incarnatum eſt.* Ita in ſe mutuo quæſtiones ſecundùm triplicem temporum differentiam torquentes.] Oportebat itaque primum illa euacuari, & ea quidem prædicatione, quæ Patrem ſolum annuntiaret: Deindeque Deorum effingendorum errore è memoria ſublato, verum Deum in carne manifeſtari. Sic igitur ſe habet hæc de Verbi in temporis plenitudine incarnatione ratiocinatio. Et quemadmodum primus ille terræ-motus per contrarias rationes Deorum multitudini medicinam fecit, dum perſonarum diſcrimen texit, ita in nouiſſimis quoque temporibus, cùm Iudaica opinio, in vnam perſonam lege ac tempore corroborata, Deorum multitudinem profligaſſet, & diuinitus tunc DEI Filius ac benignè carnem aſſumpſit, & Trinitatis myſterium paulatim detexit.

a. Hæc vncis inclusa verba in duobus duntaxat MSS. legebantur.

[XXXI.] Addit iſtis ſapienter omnino Saluatorem, verbis quidem humilibus vtendo, diuinitatis abſcondiſſe radium, ſed per illius opera effeciſſe, vt omnipotentis virtutis maieſtas effulgeret, ac per hæc eadem prædicari videretur. Atque hinc etiam 321
ait, dicebat: *Verba quæ ego loquor, à me ipſo non loquor. Pater autem in me manens, ipſe facit opera. b Credite mihi, quia ego in Patre, & Pater in me eſt: alioquin propter opera ipſa credite.* Duas autem has ob cauſſas verborum humilitatem adhibuit. Primum quidem ad Iudæorum efferueſcentem inuidiam mitigandam. Deinde verò, vt nobis quoque humilitatis exemplum ipſomet facto exprimeret. Tertiò etiam, quia verborum ſplendor non omnino actiones ſimul emicare facit, cùm tamen naturam excedentium & diuinorum operum patratio, verborum vnà ſecum humilitatem extollat.

Ioan. 14. 10.
b. Vulg. Non creditis?

Porrò hoc loco dicti cuiuſdam Euangelici ſenſum exponit: *Quid eſt facilius dicere, Dimittuntur tibi peccata tua: an dicere, Surge & ambula.* Facilius autem primum eſſe dicit, quoniam illud, *Dimittuntur*, non eam habet verborum pronuntiationem, quaſi ex propria auctoritate proprioque imperio proferretur. Nihil enim prohibet ab illo etiam, qui eius nequaquam ſit dominus, remiſſionem annuntiari. At: *Surge & ambula:* totum à Dominico pendet imperio. Præſertim cum illud *Surge & ambula*, irreprehenſibilem rebus ipſis adferendo auctoritatem, ipſam quoque remiſſionem complecteretur. qui enim ambulandi gratiam donabat, idem nimirum peccatorum etiam, ob quæ morbo ille tenebutur, remiſſionem conferebat. perhumani enim Domini eſt, & flagellum peccatoribus inferre, & flagellatum tam à plaga, quàm ab ipſomet peccato liberare. Sciens autem opus hoc non remiſſionem tantum delictorum confirmaturum, ſed poteſtatem quoque dimittentis oſtenſurum, addit: *Vt autem ſciatis, quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata, &c.* Ceterum neceſſe erat incarnationis dominicæ myſterium velut vmbra tegi: cùm vt ab audientibus cupidius acciperetur, tum vt id tenebrarum princeps ignoraret. Nam tria diuinus *c* Ignatius ſæculi huius principem latuiſſe commemorat: Virginitatem MARIÆ, Conceptionem Domini, & cruci affixionem CHRISTI. Affirmat quippe D. Paulus de principibus ſæculi huius: *Si cognouiſſent, nunquam Dominum gloriæ crucifixiſſent.*

Matth. 9. 5.
c. Epiſt. 5.
1. Cor. 2. 8.

[XXXII.] Hæc vbi dixit, infert ſempiternã ac ſummam Trinitatem ſemper eſſe, & ſimiliter Trinitatem, Patrem nimirum, & Filium, & Spiritum ſanctum, ſed ſupra omne, quod aut cogitamus, aut loquimur. Quandocumque enim de DEO loquimur aut cogitamus, ex noſtris verbis ac rebus ea quæ ad ipſam Triadem ſpectant, proportione

tione quadam & dicimus & cogitamus. Sanctissima etenim Trinitas, dignitate ac potentia æqualis, omnia quæ ad nostram salutem faciunt prouidè operata est: quæque Theologicè de ipsa speculari possimus, hæc illa nobis benignè gratificans identidem admittit. Propterea quidem à principio, vt diximus (ob Deorum scilicet multitudinem) S. Scriptura nobis condescendens, non vt natura aut dignitas Trinitatis se habet,
322 sed quatenus à nobis facilius capi potest eam tradendo, perspicuè Patrem indicat. In altero deinde terræ-motu Filium, in quo & Spiritus sancti cognitionem, etsi minus perfectam, simul accipimus. Hæc enim in futuro sæculo, & vltimo illo accedit terræ-motu, quo tota nobis Trinitas manifestius apparebit, ac reuelabitur. Etsi enim Spiritus arram habemus, vt [a] vas electionis testatur: nondum tamen ad perfectionem spiritalis status peruenimus. Ipsum etenim arræ nomen signum quidem perfecti doni est: at non ipsum donum. Idem etiam [b] alibi pignus futuræ hæreditatis esse Spiritum prædicat, & primitias æternorum bonorum. Quare perfectionem Spiritus nonnisi post redemptionem corporis suscipimus.

a. 2. Cor. 1. 22.
b. Ephes. 1. 14. Rom. 8. 23.

Iam quando qui apud homines cum *Pater*, tum *Filius* dicitur, per coniugij societatem declaratur atque cognoscitur: propterea præsentis vitæ duos terræ-motus, alterum pertinere ad Patrem: alterum ad Filium, vaticinia tradunt. Rursus cùm Spiritus sanctus, etiam vt apud nos est, corporum transcendat crassitudinem, meritò vbi cessauerint coniugia, excelsior illa & illustrior vita (vita hæc resurrectionis est, *In resurrectione enim* [c] *neque nubent neque nubentur,*) propriè attribuatur Spiritui. Illius autem vitæ tempore, in qua patres filios progenerant, Deum Patrem ordine Filio præpositum cognosci oportebat, nō quod Trinitas ordinem aliquem exigeret: (Quis enim ibi ordo sit, vbi æqualitas immutabilis viget?) sed quod per eum ordinem, qui in ipsa ex apta dispositione est, à liberis parentes honorari hortaretur. Spiritus quoque dignitatem sacra Scriptura extollens, vniuersam Trinitatem *Spiritus* nomine appellat. Quale illud: [d] *Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare.* Hoc item: *Omne* [e] *peccatum remittetur hominibus: ei autem qui blasphemauerit in Spiritū sanctum, non remittetur:* de tota diuinitate acceptum, cum prædicto scopo quadrat. Illa quoque per speculum & in ænigmate cognitio supernaturalis in Triade deitatis, per Spiritum nobis in futuro perficitur. Sic enim hic motus ad Spiritum sanctum, quemadmodum duorum præcedentium alter ad Patrem, alter ad Filium refertur. Qui autem ordine primus est terræ-motus, extremus idem dignitate & vtilitatis magnitudine est. Manifestum enim gratiam multò esse lege [antiqua] maiorem & vtiliorem. Verùm & secundus minor est tertio. Siquidem *nunc* [f] *videmus per speculum & in ænigmate: tunc autem facie ad faciem.* Quare etiam, [g] *cùm venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.* Et considera [quæso] diuina operantis prouidentiæ sapientissimam & æ-
323 qualem trutinam. Videbatur Pater priscis illis præcipuam dignitatem obtinere: rursumque Filius in noua lege quibusdam minorem, at multis æqualem: Spiritus verò sanctus multis minorem, paucis æqualem. Vt igitur ex hominum opinione orta inæqualitas ad æqualitatem reduceretur, primus ille terræ-motus, qui Patri attributus est, minorem dignitatem habuit: secundus dein, qui Filij erat, illo maiorem: tertiusque Spiritus sancti, vtroque excellentiorem. Ita clarè perspicias, quomodo quæ in hominum est opinione inæqualitas, per trium temporum inæqualitatem, in admirandam ac stabilem æqualitatem coierit, Trinitatis maiestate veluti splendorem quendam ac lucem accipiente. Quod verò qui in Trinitate est ordo, vulgi dumtaxat ordinationem spectet, non autem ex ineffabili & supernaturali natura promanet, arcanorum ille mysta docet, qui diuinitus eam institutionem accepit, vt Filium & Spiritum quandoque ante Patrem locaret. [h] *Diuisiones enim gratiarum sunt*, inquit, *idem autem Spiritus: Diuisiones ministrationum, & idem Dominus: & diuisiones operationum, idemq́ Deus.* Ad Galatas quoque scribens: [i] *Paulus Apostolus non ab hominibus, neque per homines, sed per* Iesvm Christvm, *& Deum Patrem.* Quare quod diuinæ Trinitatis, quæ omnem & ordinem & sermonem excedit, nomina modo præponantur, modo postponantur: non id seriem aliquam naturalem tuetur, sed ad auditorum salutem variè accommodatur. Hæc verò inclytus ardensq; diuinarum disciplinarum amator tricesimo primo capite & altero studiosè laborando pertractauit.

c. Matt. 22. 30.
d. Ioan. 4. 24.
e. Matth. 12. 31. Marc. 3. 29. Luc. 12. 10.
f. 1. Cor. 13. 12.
g. Ibid. v. 10.
h. 1. Cor. 12. 4.
i. Galat. 1. 1.

XXXIII. Proximo dehinc capite caussas reddit, cur tam nouum quàm vetus

Testamentum intellectu atque explanatu difficilibus locis intertextum sit. Etsi vetus Testamentum plus, minus verò nouum huiusmodi difficultatum habeat. Et super Mosaico quidem scripto affirmat, quandoquidem typus illa erant & vmbra futurorum bonorum, merito vt in typo atque vmbra cum verba tum verborum compositionem eiusmodi proferre, per quæ cresceret obscuritas. Quanquam hæc in duplicibus legis tabulis, geminam quoque vtilitatem præbeant, cum & iis qui mente altius ascenderunt, interius suum spiritus lumen veluti effulminant, & crassiores litteræ obumbratione delectant.

Abscondebantur autem futura bona, in quibus cognitio Trinitatis caput est, ob eas [maximè] caussas, quos iam sæpenumero tradidimus. Propter audientium imbecillitatem, inquam; vtq; tenebrarum principem laterent: ac tertio etiam, vt è medio penitus tolleretur multorum Deorum cultus, cùm nullus [deinceps] errantibus atque imperitioribus erroris sui prætextus relinqueretur ex clara & minimè velata Trinitatis prædicatione. Vt sacræ litteræ non dissimiles aureæ terræ videantur, quæ non omnibus neque vulgaribus, sed laboriosè tantùm ac scienter perscrutantibus, aurum probatum, 324
& lucrum labore maius præbet. Quemadmodum itaq; paupertatem non euadit, qui fossilem arenam ornamenti, ludi, aut ioci caussa tractans, nullum interea studium adhibet, vt quod sub ea absconditum latet inuestiget: sic neque ignorantiam, neque negligentiæ reprehensionem euadere queat, qui soli litteræ adhærescens, thesaurum in ipsa reconditum non scrutetur, neq; latens in eius fundo sensuum vtilitatem colligere studeat. Et certè hoc ipsum quod diuini sensus abditi lateant, pretium eorum maximum & sublimitatem indicat: ac maius simul inquirendi desiderium iis infigit animis, qui Dei & laboris amorem inertiæ anteponunt.

Iudæorum insuper improbitas, & in rebus quæ minimè attingendæ essent audacia, obscuritatis est in veteri Testamento nonnulla caussa. Ne enim quæ manifesta essent de Christo atque aperta Scripturarum testimonia circumciderent & obliterarent, ideò adumbratè ea promuntur. Tertiò etiam ne diuinarum pręceptionum contemtrix Iudæorum natio, si clarè didicissent vniuersam aliquando legem præterfluxuram: atq; in aliam reipubl. formam, quæ apud ipsos in honore ac pretio erant, transitura: magis etiam ad contemptum præceptorum Dei, ex ipsa hac clara cognitione traherentur. Quid enim amare attinet me, quod mox dissoluetur, & cuius non ita multo post nulla erit vtilitas? Propterea nimirum hæc obscuritate atque percipiendi difficultate inuoluuntur. Nam si absque vlla caussa millies à præceptis Dei desciuerunt Iudæi, cùm neque de eorum mutatione quidquam cognitum haberent, vt neque quod imperfecta & alterius politiæ figura essent atque vmbræ: quid tandem [putas] non egissent, si tradita ipsis mandata tandem soluenda atque mutanda è Scripturis clarius cognouissent? Alioquin & illa disciplinas tradendi lex vbique obtinebat, vt qui recenter primis elementis imbuerentur, ad perfectionis vsque tempus perfectiora quæque celarentur: sed rudioribus dumtaxat præceptis discipuli ad perfectiorum cognitionem percipiendam præpararentur.

Præter hæc autem etiam naturam ita gubernari, & opera sua regere videmus. Prima enim sementis atque semina perfectam in se speciem clarè nequaquam ostendunt: sed eius tantùm rationes abditas continent: vt granum spica non est, etsi in se spicæ rationem tegit. Eadem naturæ series in aliis quoque fructibus ac seminibus cognoscitur. Qualem & lex vetus ferè rationem cum gratia seruat. Nam quæ gratia perficit, iacti per legem seminis seges habetur. Quibus igitur de causis obscuritatem adsumpserit lex Mosaica, vtcumqne iam dictum.

Nunc quod gratiæ quoque lex obscurior, & non ita cuilibet perspicua sit, auditorum recens adhuc instructio, mentisque imbecillitas in causa est. Vnde & vas 325
a 1.Cor.3.2. electionis: a *Lac, inquit, vobis potum dedi, non escam: nondum enim poteratis.* Quemadmodum autem minus conueniens cibus omnis accipienti noxius: sic & scientia, tametsi verissima proponat, nullam imperfectis vtilitatem adfert. Etsi enim nouum quàm vetus Testamentum clarius fidei mysterium exponat: cùm tamen principij aliquam ac seminis rationem obtineat, etiam hac ratione ad eam quæ nunc innouata est reipubl. formam, non statim initiatis, sed sensim ac iuxta proficientium gradus, quæ perfectiora sunt, manifestat. Canibus præterea (hoc est, aduersariis & oblatrantibus) ne temerè

IOBIVS.

ne temere ac sine ratione proijcias sancta, aut *a margaritas ante porcos*, quibus nimirum vita voluptatum cœnum, Dominicum, & quod docendi regulam statuat, præceptum est. Sanctificans item sacrificium *Mysterium* dici solet: mysterium autem commune non est, neque facile profanis adeundum. Quin etiam Sancta, spiritualiter quidem à Seraphin atque Cherubin, materialiter vero velamentis, alis, portis, ac repagulis vndique ambiuntur. Sic igitur sacram quoque Scripturam nostram oportet profanis hominibus abscondi (vt ne sacra iniuria aliqua afficiantur) ac solis initiatis atque fidelibus reuelari. Alioqui, quando etiam illud, cuius vsus facile obtineri potest, numquā tam amatur, atque id quod labore multo adquisitum est, merito sacræ Scripturæ thesaurum illum negligentibus abscondunt, quem laboriosis concedunt. Sed & sudantibus honesta omnia, virtutisque non possessio dumtaxat, sed fructus insuper obtingit, cum vitium facile paretur, & omnibus in promptu sit. Quidquid item cum labore feliciter confectum est, maius longe sui excitat desiderinm: Quod autem facile obtinetur, facile etiam reijcitur, propiusque est vt contemnatur, quam vt expetatur. Propterea etiam Adam, qui sine certaminibus aut laboribus diuino alloquio cæterisq; bonis dignus erat habitus, citius ea quibus vtebatur amisit. At postquam doloris ac laboris expertem vitam præcipitij sibi causam fecit, contrarijs vtique medicamentis sapientissimus medicus morbum curat, lata lege, vt *b* in sudore vultus, non corporalis tantum cibus sumeretur, verum & quibus Spiritalis amor spiritalem adornat mensam. Adhæc vero, si qniuis, nullo etiam labore adhibito, S. Scripturæ sensum percipere posset, vbinam eorum, qui in hac non sine vigilijs atque laboribus versantur, præmia manerent? Aut quis vnquam huius sese studio addicere velit, si minus nihil consequantur ij, qui negligenter eam attingerent? Ex ijs igitur, quæ hactenus cōmemorata sunt, æquum simul & vtile appareat, quod non explicata magis Scripturæ sensa neque incautius abiecta, vel in communi omnibus, etiam indignis, proposita fuerint.

a. Matth. 7, 6.

b. Gen. 3, 19.

Verum ob hæc, quæ iam diximus, nemo eorum, qui aut laboris amantes sunt, aut
326 spiritali intellectus gratia digni, S. Scripturæ obscuritatem accusarit. At negligens & remissus, cur tandem indignetur, si non capiat? Nam si diuinarum rerum cognitionē labore aliquo dignam iudicat, cur ijs non studet rebus quæ habet in pretio? Sin ad virtutem hanc nihil esse necessariam putat, cur nullo affectus damno molestiam capit? quid vero? ex ipsa quoque obscuritate sensum, qui quærat, adsequi possit. Licet enim licet cuicumque volenti quæsita facile addiscere. Multorum enim Sanctorum virorum labores explicant & elucidant diuinas litteras, quibus inhærere si quis libenter velit, is à proposito minime aberrabit. Quod si facere recuset, manifestum [eiusmodi hominem] nunquam in illarum cognitionem peruenire posse; non etiamsi omnium essent apertissimæ. Verum autem esse quod diximus patet, quia sunt qui omnino ne nuda quidem nomina Epistolarum Apostolicarum nouerint: Sed neque Prophetarum, vel aliorum sacrorum Librorum (siue illi antiquæ Legis sint, siue nouæ) vel nudum Catalogum voce possint recensere. Et certe quæ obscuritas, vel quæ tenebræ, quæúe difficultas, nominum indicem cognoscere? quanto vero id studio indiget? Cæterum nolentibus, hæc non minus, quam Scriptura ipsa, incognita manent. Quare nō eloquiorum Dei obscuritas vulgo ignorantiæ causa est: sed horum incuria ac negligentia etiam clarissima quæque ignorari fecit. Apud quos clari atque obscuri, vt demonstratum est, nullum discrimen: cum studiosos hæc obscuritas, præterquam quod sinceram ex se vtilitatem præbeat, sapientes ac virtute præditos efficiat. Quicumque adhæc Scripturæ sacræ sententiam illustrari optat, siquidem humanam gloriam quærit, merito à diuinæ sapientiæ vestibulo arcetur: sin virtutis dumtaxat, & supernæ remunerationis gratiam, quantum laboribus ac sudoribus ipsa processerit, tanta eaque certa retributionis assecutio allaborantibus relinquetur. Sed istud quoque ad sapientiæ illius inexplicabilis prouidentiam pertinet, quod tollens mox ab initio Deus omnem de sorte nostra querimoniam, expertes ærumnarum delicias nobis in paradiso donat, donec deprehenso ex factis nostris, inutilem hominibus esse labore ac miseria carentem vitam, laborum ac miseriarum pondus vitæ [nostræ] tanquam pro remedio admiscuit: hoc veluti stadium nobis ac palæstram constituens, quæ magnum posset quæstum ac [multa] præmia conciliare. His Auctor tricesimum tertium Caput, simul & septimum librum absoluit.

Iobivs.

LIBER IIX.

OCTAVVS Liber de duobus certamen instituit. [Cap. XXXIV.] Horum primũ solutio cuiusdam dubitationis est, quæ rem seriam sane nec inelegantem continet. Refert autem eam dubitationem ortam ex adstructione ratiocinationis cuiusdam, per quam Deum habere Filium probatur; Auctoremque huius adstructionis esse Gregorium Nyssenum. Argumentatio ipsa ita se habet. Quisquis non irrationalem esse Deum confitetur, is etiam omnino Verbum habere concedit, quod ab *a* immortali immortale est: immortale autem Verbum, præter eum quem Filium statuimus, nihil esse queat aliud. Illa igitur argumentio, quæ oportere adstruit, vt Deus Filium habeat, huiusmodi est. Deinde aduersus hæc obiectionem amici cuiusdam adducit, quem vt reuerendissimum celebrat. Obiectio vero est, Nihil prohibere, quin eadem de Filio quoque ac de Spiritu sancto assumantur. Deus enim horum vterque est. Atque ita non in Trinitatem tantum, sed in infinitas Personas ex huius argumenti vi mysterium procedet. Hanc itaque obiectionem, acrem sane, atque implexam, varijs quidem soluere rationibus aggreditur, non tamen (quantum ego iudico) satis accuratè. tametsi multum hac in re laborando desudet, tredecim non minus argumentis allatis. Ac pro pietatis quidem cultoribus, eorum quæ ibi dicta sunt aliqua non inepta sint, sed quæ contentioso alicui homini, non modo nihil ad pietatem impellens adferant, vt ridendi potius occasiones præbeant. 327

a. ἀκηράτυ.

Dixerit vero quispiam, concisa ac minimè superflua vsus oratione, aduersus eum, qui hac obiectione pugnet insolentius. Si quis patre primum posito, de ipso deinde interroget, Vtrum rationis particeps an expers sit, atque ex illo conficiat Patri oportere Filium accedere, obiectionis huius curiositatem aliquod forsitan specimen ac robur habere. Sin hoc omisso (neque enim expedit, neque admirandus Gregorius sic orationem hanc protulit) ipsam vocem DEVS proponat, quod commune est atque indiuisibile trium diuinarum Personarum nomen, ac de eius tum siue Verbo siue gignendi vi, immo & afflatu, si voles, interroget, hic & Triadis mysterium adstruet, & locum ei nullum dabit, qui velit adstructionem ipsam curiosius excutere. Vbi enim æquale vel prope simile sit, pro tota diuinitate vnam aliquam hypostasin accipere, & de hac contentiosius illa disputare, quæ recte poterant, de tota Deitate theologice dici? Eum .n. qui in tantam absurditatem delabitur, nihil prohibet sine vlla sollertia nugando hinc concludere, quandoquidem Trinum confitetur Deum, necessarium quoque esse, singulas Triadis personas in aliam Triadem multiplicari. Aduersus qualia deliramenta, nulla, opinor, sapiens confutatio intorqueri possit. Veruntamẽ solutio huius obiectionis talis fuerit, aut si quæ aliæ eadem progrediantur via. Hoc igitur primum est octaui libri Caput.

XXXV. Alterum deinde quærit, Cur, cum Filius ac Spiritus sanctus ex Patre pariter procedant, hic Filius, ille Spiritus dicatur, & non ambo filiationis appellationẽ seruent, quemadmodum neque habitudinem? Hoc ergo vbi dubitauit modo, solutionem adhibet. Omnino [inquit] Theologia ex cognitis nobis rebus germanam atque æqualem diuinæ naturæ Trinitatem verbis describens, per Patrem, Filium, & Spiritum sanctum, ineffabile, quodque denominari nequit diuinitatis nomen, consuetis nobis cognatisque appellationibus suggessit. Quando autem consuetum est atque conueniens de filijs nostris dicere generationem, de spiritu vero processionem, *b* (*Spiritus* enim inquit, *vadens & non rediens*. Et, *c Exibit Spiritus eius*. Itemque, *d Quoniam Spiritus pertransiuit in illo, & non subsistet*.) quando igitur in humano genere filio generationem adaptamus, Spiritui vero processionem: pari quoque ratione in natura ineffabili ac supernaturali, & Filium genitum, & Spiritum sanctum procedere, diuinitus edocti sumus. Propterea enim Spiritus Patris æque ac Filij, Spiritus sanctus dicitur: quia etiam apud nos vtriusque horum spiritus [esse recte] dicitur. Pater vero & Filius Spiritus sancti non item, quia neque apud nos. Cæterum quod Deus suapte natura neque dici à nobis, neque cogitari possit, communis omnium sensus admittit: & vero passim in sacris litteris prædicatur, sanctorumque Patrum nostrorum cœtus pæne vniuersus idem testificatur, quorum ne verba quidem (cum minimè dubia sint) designare necesse. Atque hæc libro octauo Iobius persequitur. 328

b. Psal. 77,39.
c. Psal. 145,4.
d. Psal. 102,16.

LIBER IX.

Libro Nono modice præfatus, dum Iosue filius Naue dicitur exercitus Principem illum interrogare: *Noster es, an aduersariorum?* non idem petere disputat Iobius aliquísne esset sensibilium hostium, sed an spiritualium? Multa enim Iosue docebant, neque aliquem esse hunc ex hostili acie, ac neque ex proprio exercitu, vt, quod subito astitisset, quodque nemo aduersariorum auderet, vel per medias hostium copias transire, vel in conspectum Imperatoris venire, quin &, quod tanta vsus audacia, nihil omnino hostile fecisset. Alioqui ne sapientissimi Imperatoris fuerat ignorare, qualis contribulium esset habitus atque apparatus, qualis item alienigenarum? Verum nouerat quidem Iosue visum illud vnum intelligentium spirituum esse, sed hoc cognoscere auebat, vtrum quod apparuisset ex hostibus esset, an de illo exercitu, qui protegebat Israël. De hoc ergo in prooemio agit. *Iof. 5, 13.*

XXXVI. Quærit postea, Quomodo vtraque hæc concedi queant, nos & adeptos esse gratiam angelica dignitate maiorem, & Angelis æquales in resurrectione apparituros? Quæ quæstio ita dissoluitur. Primum, nihil prohibet, eandem rem secundum aliud honorem quendam paulo maiorem consequi, secundum aliud vero inferioris esse conditionis. In quantum enim nostro corpore assumpto Dominus id sibi coniunxit, & supra omnes Principatus ac potestates euectum ad dextram Patris consedere fecit, Angelicæ scilicet dignitati nostra natura anteposita est. Quatenus item [b] innotuit *Principatibus & Potestatibus in cœlestibus per Ecclesiam* (quæ est in Christum credens populus) *multiformis sapientia Deï, quam exhibuit in Christo* Iesv, eatenus *b. Ephes. 3, 10.*
329 etiam genus humanum primas retulit. Tertio quod illo insuper munere ex munificentia donati simus, vt ijs fruamur rebus, [c] in quas desiderant Angeli prospicere. Quatenus etiam vtrisque lapsis Adamo & Angelorum ordinibus, illius, (non item horum) assumpta natura, salutem attulit. Atque hinc clarum est, maiori honore dignam esse habitam naturam nostram. Quod autem in [d] resurrectione sicut angeli erunt homines, non id vtriusque generis æqualitatem edocet, sed adsimile dumtaxat vitæ genus attestatur. Tunc enim, quemadmodum angeli non indigent, sic neque genus humanum nuptijs aut corporum congressu indigebit. *c. 1. Petri 1, 12. d. Matth. 22, 30. Luc. 20, 36.*

Præter ista, nihil prohibet homines angelis æquales, vel [e] paulo minus ab illis diminutos maius aliquod consequi munus, quandoquidem illi, qui corporis expertem naturam consecuti sunt, vbi semel è proprio honore & gloria exciderunt, in suo deinceps casu sine pœnitentia remanent: nos vero, cum inferiorem illis conditionem ex ipsamet origine nostra (propter corporis coniunctionem) acceperimus, præceptum deinde transgressi, in peccatis hærere nolumus, sed illorum qui exciderunt sortem, per pœnitentiam recuperare studemus. Et vero per exsuperantiam [diuinę] munificentiæ, cœlum ac Dei regnum pro Paradiso hæreditate cernimus. *e. Psal. 8, 6. Hebr. 2, 7.*

XXXVII. His illa profligata quæstione, ad explanationem parabolæ aggreditur, quæ iuniorem ac prodigum filium, & seniorem simul cum patre inducit, & eorum historiam ita digerit. In seniore ait Filio ostendi angelicas potentias (nam & tempore & modo, nostro generi dignitate præstant) in prodigo vero humanum genus: in patre Creatorem Vniuersi ac Dominum repræsentari. Indignatum vero seniorem filium reuocatione & benigna tractatione iunioris, non hoc angelicæ esse mentis aut affectionis: sed parabolam ista, quo beneficij magnitudinem declaret, ita effingere. Quoniam tantum post tam insignem intemperantiam prodigus ille filius expertus est benignitatem, vt ipse quoq; Angelorum ordo, si inuidentia in horum naturam caderet, indignatus vtique fuisset, neque tolerabilem putasset tantam beneuolentiæ magitudinē. Quomodo enim alioqui consentaneum sit, [f] lætari eosdem super vno peccatore pœnitentiam agente, & rursum inuidere, quod amantissimi patris amplexibus dignatus esset? Sed enim talis parabolarum fictio esse solet. nec enim ea solum, quæ aut facta aut futura sunt complectuntur: sed & illa, quæ curiosius quispiam eorum commouendi vim, aut iucunditatem, aut consequentiam, aut denique adipiscendi facilitatem atque vtilitatem contexendo, adiungeret. *Luc. 15. De filio prodigo. f. Luc. 15, 15.*

Parabolam quoque centum ouium ad Angelorum & hominum naturam refert. Meminit aliarū etiam parabolæ de filio prodigo explicationū: sed quib⁹ omnibus prædictam

IOBIVS.

dictam anteponit, quam varia ingenij ostentatione concinnare studet. Hæc septi-
mum ipsius & tricesimum Caput studiose tractat.

XXXIIX. porro quærit, *Quomodo pro omnibus mortuus esse Christus dicatur:* 330
cum non nisi multis ætatibus post quam infinita hominum progenies & nata, & rursum mor-
te deleta esset, Redemptoris incarnatio euenerit? Nodus autem sic dissoluitur: Multis in
locis S. Scripturam testificari, quo modo tunc viuentibus, eodem etiam ijs, qui apud
inferos erant, per Christum redemptionem venisse. Nam Princeps Apostolorum ait:
a. Rom. 14, 9. a *In hoc enim mortuus est, & resurrexit, vt & mortuorum & viuorum dominetur.* Et
b. 1. Petr. 3, 19. rursus: b *His qui in carcere erant spiritibus veniens prædicauit, c vt iudicentur quidem*
c. Ibid. 4, 6. *carne. viuant autem Spiritu.* hoc est: Vt infideles, qui propter infidelitatem suam pec-
catores remanserunt, damnentur; quasi plane caro facti, & diuulsi à Spiritu: Quot-
quot autem, etiam apud inferos, Christo (qui ipsa erat iustitia) crediderunt, spiritali
lætitia perfruantur. Illud igitur, *vt iudicentur carne*, de incredulis dictum affirmat. at
illud: *viuant Spiritu*, de credentibus. Porro ita sermonem instituit, vt quasi de vno
aliquo loqui videatur; quia, etiamsi non eadem sit credentium & incredulorum con-
ditio, in vnum tamen inferorum ordinem colliguntur. Atque ita etiam de vno eodem-
que corpore ægrotare idem & valere dicere possumus, secundum aliam nimirum atque
aliam sui partem. Quemadmodum autem aliquem igne damnari atque puniri dicimus,
sic & sacra scriptura dicit: *vt iudicentur carne.* Grauissima enim pœna est (maxime re-
surrectionis tempore) quando ea delectatione perfruuntur iusti, quæ humanam omnẽ
superat, & Spiritu viuunt, peccantium tunc multitudinem in nuda carne, & sine vlla
spiritali gratia, vitam suam in æternum transigere atque conterere. Verum & aliam li-
d. 1. Cor. 3, 15. cet huic dicto dare explanationem. Ait enim d Diuinus Paulus: *Cuius opus arserit, de-*
e. Ibid. v. 13. *trimentum patietur: ipse autem saluabitur, sic tamen quasi per ignem. e Et vniuscuiusque*
opus, quale sit, ignis probabit. Et ne quis existimet, quemadmodum peccatum, sic &
peccantem concremandum atque consumendum, propterea addit: vt si opera ardeant
atque dispareant, non tamen ipsum peccatorem vna dispariturum. *Saluabitur vero*,
hoc est, perpetuæ manebit pœnę reseruatus. At ne illud: *Saluabitur*, videatur dicere
sectarijs, quasi peccato expenso, peccatorum quilibet ad iustorum atque saluatorum
cœtum adiungendus esset (cessante nimirum pœna, ac communi omnibus libertate
proposita) post illud *Saluabitur* addit, quod eorum sententiam manifestius euertit: *Sic*
tamen quasi per ignem, id est, ab ignis pœna non liberatus. Affine igitur & illud est, quod
de ijs diximus, qui apud inferos Christo credere noluerunt. Hoc enim, *vt iudicentur*
carne, & quæ sequuntur, indicare videtur: Iudicatos quidem ipsos esse ad eadem, ad
quę caro iudicari ac condemnari solet; sed viuere nihilominus, non tanquam corru-
ptibilis caro, & quæ pœnarum grauitate soluatur, verum ita, vt cum expertes interitus 331
per sancti Spiritus potentiam conseruentur, incorruptibiles in perpetua pœna caren-
tem fine & laboriosam vitam degant. Sic huius loci explanatio tanquam per digressio-
nem tractatur. Pręcipuus enim scopus erat ostendere, non super viuis dumtaxat, verum
& super olim mortuis Adami posteris communem Dominum ac Saluatorem subiisse
mortem, salutemque per ipsum omnibus & prædicari, & velut certaminis præmium
conferri. Illud ergo primum eorum argumentorum, per quæ probari hæc sententia
potest.

Secundo igitur loco sic argumentatur: Si virtutis præmia ac coronas Resurrectio
conciliat, Crux vero Resurrectionem, qua sine nihil boni consequi quispiam potest:
certum est Christum pro salute omnium nostrum morti seipsum tradidisse.

Post hæc illam Domini sententiam, rationem reposcendo, explanat, quæ dicit:
f. Matth. 9. 13. f *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam*: negatque hæc ita esse à Saluato-
re pronunciata, quasi vniuersam hominum multitudinem in peccatores, & iustos distin-
guere voluisset. Pugnat enim [inquit] huiusmodi sensus, non cum sacris tantum litte-
ris, sed cum ipsa quoque rerum natura. Nam in primis communis Saluator omnes, non
aliquos tantum, prætermissis cæteris, & appellabat, & redemptione perfrui concede-
bat, doctrinamque [suam] omnibus esse communem volebat. Euangelium quoque
prædicatum esse in toto terrarum orbe, peccatorum illam à iustis discretionem penitus
g. Rom. 12, 5. & Gal. 3, 28. euertit. Paulus item ait: g *Omnes vnum sumus in Christo.* Immo & parabola de Sa-
h. Matth. 13, 47. gena communem captorum conditionem denunciat. neque enim hæc alios quidem
comple-

complectitur, alios vero non persequitur? sed omnes prorsus quotquot incidunt, irretit. a Sic & Petro ostensum linteum communiter omnes appellatos designat, non impuros solos, exclusis puris: b *Finis quoque legis Christus: ad iustitiam omni credenti*, non peccatoribus tantum. Verum idem rursum ait: c *Prædicare se vocatis Iudæis atque Græcis, Christum Dei virtutem & Dei sapientiam*. Iterumque, quomodo non pugnare illa videantur? d *In viam gentium ne abieritis, & in ciuitatem Samaritanorum ne intraueritis? sed potius ite ad oues quæ perierunt domus Israël*. Quatenus enim, qui perierant, oues erant, iustitiæ omnino & virtuti viciniores erant, quam Samaritani atq; gentes. e Quomodo item filios antea esse satiandos edocet, ac tum quæ supersunt canibus relinqui? Sed & discipulos colligens: f *In quamcumque*, ait, *ciuitatem aut castellum intraueritis interrogate, quis in ea dignus sit* (non quis sit peccator)
332 *& ibi manete, donec inde exeatis*. Hoc item purpuraria illa mulier non ignorans, Barnabæ ac Paulo dixit: g *Si iudicastis me fidelem, manete apud me*. Et dictum illud Apostolis, qui virtutis erant norma: h *Vobis datum est nosse mysteria, illis autem non est datum*. nimirum indignis. His igitur omnibus iam dictis, quomodo non repugnabit clare illud: *Non veni vocare iustos, sed peccatores*. si quis de hominum diuisione in Iustos & Iniustos huius loci sententiam accipiat. Ad hæc vero, si iustos non vocauit, peccatores autem non accedunt i (*Omnis eum qui male agit, odit lucem, & non venit ad lucem*. Et, k *Malus homo de cordis sui malo thesauro profert mala*. Item, l *Quoties volui congregare filios tuos, & noluisti*.) Si, inquam, iustos non vocauit, peccatores autem resilire, quam accedere, (quemadmodum diximus) maluerunt? quibusnam prædicatum est Euangelium? Atque idem mihi iam è factis quoque ipsis obserua. Oportebat Dei matrem in terra esse: eam vocauit, quæ omnibus virtutibus alios omnes superaret. Patrem oportebat, & fratres super terram nominare eum, qui sine patre esset. Non è latronibus hos, & meretricibus, deligendos putauit, sed qui iustitia collucerent. Talis Ioseph, tales & eius liberi. Iacobus vero in quantum virtutis gradum ascendisset, quantamque de se opinionem apud Iudæorum populum excitasset, vel sola eius appellatio clamat. Ipsum enim populus propter virtutis magnitudinem, atque agendi cum Deo libertatem m OBILAM, hoc est, *populi præsidium, & protectionem* vocabant. Rursum, Verbo præcurrere oportuit Præcursorem: & n qui prophetis, omnibusque adeo hominibus maior esset, præcurrit. Oportuit & testem offerri, qui eius gloriam testaretur. o Simeonem itaque & Annam vocauit. Discipulósne legisse oportuit? optimos vtique delegit: p *Scio enim*, inquit. *quos elegerim*. [Oportebat] mortuum resuscitare [Bethaniensem] q Lazarum. Sed eum non nisi ex pia domo, in qua Martha & Maria, quam r bonam elegisse partem diuina pronunciauit sententia. Ex gentibus quoque vocari aliquos oportuit: primus omnium s Cornelius vocatur, qui quantus virtute (etiam ante baptismum) fuerit, sacræ loquuntur litteræ. t Cruci affiguntur duo latrones: sed cui mens melior, paradisum sibi aperit; blasphemus contra, & peccati indelebilia gestans vulnera, ex pœna in damnationem mittitur.
Sic in omni etiam natione, tum familia & vitæ genere, qui ex virtute viuerent videmus vocari. accurrere, vocantemque sequi potius, quam qui contrarijs essent dediti studijs. Quod si tu prostibulum mihi aut publicanum aliquem adduxeris, etiam illo è numero scias atque ordine ad vocantem Saluatorem accedere, qui exiguam saltem
333 humanæ nobilitatis scintillam retinerent, vt merito præ multitudine non accedentium ad Deum, digni habeantur atque dicantur. Vbi est igitur peccatorum vocatio, quando è meretricibus, publicanis & latronibus hosce solos diuinam esse vocationem amplexatos videmus, qui inter consortes (quamquam ingenti in malorum barathro) cæteris tamen meliorum rerum studio præstabant.

Neque vero illud præterire fas est. v Decem erat admodum virginum cœtus. sed non nisi quinque prudentes sponsali thalamo fruuntur, quinque fatuæ repelluntur. Sic ille x qui nuptialem vestem non attulerat, cæteris suum quisque locum tenentibus, solus eijcitur. Quinam vero ab angelo y in extremo iudicij die in occursum Domini assumuntur? Nonne iusti, & non peccatores? Quid igitur sibi vult illud: z *Non veni vocare iustos, sed peccatores*, hoc est, Quod ab integra atque perfe-

a Act. 10, 11.
b Rom. 10, 4.
c 1. Cor. 1, 24.
d Matth. 10, 5. & 6.
e Matth. 15, 26.
f Matth. 10. 11.
g Act. 16, 15.
h Matth. 13, 11.
i Ioan. 3, 20.
k Matth. 12, 35.
l Idem 23, 37.
m Cõfirmat Euseb. lib. II. cap. 23 ex Hegesippo. Vitiatum ergo hic exemplar Græcũ corrige.
n Luc. 7, 28.
o Luc. 2, 25. & 36
p Ioan. 13, 8.
q Ioan. 11.
r Luc. 10, 42.
s Act. 10.
t Luc. 23, 39. & seq.
v Matth. 25.
x Matth. 22.
y 1. Thessal. 4, 16.
z Matth. 9, 13.

cta iustitia exciderat humanum genus, vocatum veni, & in eam sortem reducturus, quam amiserat. Etsi enim vitæ genere valde inter se homines illi differant, qui indecentius vixerint, quique continentius, nemo tamen est sine peccato. Consonat huic menti, etiam ipsa sententiæ enunciatio, sine articulo relatiuo prolata. Nam si dixisset: *a Non veni vocare iustos, sed ipsos peccatores.* Forsitan illa opinio locum habere poterat, quæ peccatores vocatum venisse, non autem iustos, opinatur. At cum vox hæc absolute sine relatione prolata sit, omnino periculosam ac fallacem hanc esse opinionem demonstrat. Hoc autem & diuinus ille Paulus confirmat, cum ait; *b Christus venit in hunc mundum peccatores saluos facere: quorum primus ego sum.* Et rursum: *c Causati sumus Iudæos & gentes omnes, sub peccato esse, sicut scriptum est: d Non est iustus quisquam, non est intelligens, non est requirens Deum. e Omnes enim peccauerunt, & egent gloria DEI.* Illudque: *f Venit Dominus quærere, & saluum facere quod perierat;* de toto nimirum hominum genere dicitur, quod etiam supplementum illius centenarij rationabilium ouium designat: quemadmodum & drachma illa vna è decem sordibus obruta. Huic etenim [generi] *h* mors imperauit, iuxta eundem B. Paulum, non quibusdam tantum, & quibusdam non, sed ab Adamo vsque ad Mosem, in quibus fuerunt Abel, atque Enos, & reliqua sub lege Iustorum ac Prophetarum multitudo. Ac rursum idem caritatis præco, & incensus amator: *i Diligentibus Deum*, inquit, *omnia cooperantur in bonum, iis qui secundum propositum vocati sunt.* Et post hæc: *Quos præsciuit, etiam prædestinauit: & quos prædestinauit, hos & vocauit; & quos vocauit, etiam iustificauit, atque glorificauit.* Item: *k Elegit nos ante mundi constitutionem.* Non solum ex Iudæis, sed etiam ex gentibus. Rursum: *l Electio consecuta est: cæteri vero excæcati sunt.* Et, *m Qui est Saluator omnium hominum, maximè fidelium.* vt infinitum fuerit talia vel numerando recensere. Hæc vbi studiosus ille scriptor honorificentius discernit, & tricesimo octauo Capiti finem imponit. 334

a Matth. 9, 13. b 1. Timoth. 1, 15. c Rom 3, 10. d Psal. 13, 1. & 52, 4. e Rom. 3, 23. f Luc. 19, 10. g Luc. 15, 4. 8. h Rom. 5, 14. i Rom. 8, 28. & seq. k Ephes. 1. 4. l Rom. 11, 7. m 1. Tim. 4, 10.

XXXIX. eam, quæ in sacris scripturis videbatur esse dissensio, curiose inquirit, atque perscrutatur. Dubitat enim, Quomodo Dominus in sua patria signa facere non posset, *n propter incredulitatem illorum*, rursumque ad incusantes quod discipuli dæmonium non eiecissent, culpam in accusantes regerendo dixerit: *o Propter incredulitatem vestram.* Cum germanus huius discipulus Paulus contradicat: *p Signa enim*, inquit, *infidelibus, non autem fidelibus.* Nodus ab illo sic dissoluitur, vt dicat Vniuersè quidem & communiter propter infideles prodigiosa signa fieri, quo hæc ipsos eo adducant, vt salubriter acquiescant ei, qui & admiranda illa patrat, & mente iam antea ab illis præceptus est. Illis tamen solis hæc offerri, qui, cum obtemperandi studium sua ex parte adferant, etiam nascentem ex his vtilitatem in se admittant. Nam quos ex incredulis sponte sua cæcos ad supernaturalia opera nouimus, his signa sine vlla numinis prouidentia, & vane oblata videntur. Itaque & incredulis illa proponi, & eadem rursus non proponi oportere, consentaneum congruumque [videtur.] Illud quidem, quia salutem per hæc consequuntur: hoc vero, quia in profundum interitus demersi, vnde alij magnum lucrum colligunt, ipsi malefici ad deteriora abripiuntur. Atque ista hoc Capite Iobius.

n Matth. 13, 58. o Eiusd. 17, 19. p 1. Cor. 14, 22.

Sequentibus vero, XL. & XLI. curiosam ingressus speculationem, causas reddit, *Quare non pro Angelis lapsis sit factus Angelus* [Dei Filius] *quemadmodum pro hominibus homo factus est.*

Primam ergo istam causam adfert. Quandoquidem ex omni rationali natura, solus homo carne & materia compactus est (materia vero ad casum prona) atque ex duabus insuper pugnantibus naturis compositus, dum vtraque ad suam eum conditionem impellit, diuelli debet animal, ac diuidi (*q Sapientia enim carnis*, vt diuinus ait Paulus, *legi Dei non est subiecta*) propterea solus homo inter ratione prædita, istiusmodi corporalibus vinculis innexus, deindeque lapsus sui resipiscentiam à seipso offerens, merito & prouidentia ad surgendum ampliore atque maiore indiget, & diuino copiosius fruitur auxilio. Ita quod ab initio infra reliquas ratione præditas creaturas

q Rom. 8, 7.

turas nos esse ostendit, hoc magnæ nobis salutis causam attulisse iustus iudex declarauit,
335 qui nos colligauit quidem carni ad coërcendam superbiam, per quam ipsi angelorum ordines irreparabili lapsu in præceps acti sunt; sed statutum illud materiæ vinculum in infinitæ postea beneficentiæ occasionem vertit. Quænam enim aut maior, aut præstantior beneficentia esse possit, quam ad dexteram Dei Patris videre sedentem nostram conditionem: & rebellantem quondam naturam obedientem iam ac pacificam, & vniuersorum parenti conciliatam contueri? Quod post hanc adsumptam, per suam primitiarum oblationem, Verbum perfecit. Atque hanc mihi pacem mundo per Apostolos velut pignoris loco relinquendo, dicere videtur: *a Pacem meam do vobis*. Et, *Non quomodo mundus dat pacem*. Cui etiam concinit germanus eius discipulus *b Pax*, inquit, *Dei, quæ exsuperat omnem sensum, custodiat corda vestra*. Et, *c Iustificati ex fide pacem habemus ad Deum, per Dominum nostrum* IESVM *Christum, per quem & accessum habuimus*. Non enim profecto è bello pacem natam mutuam illam inter nos hîc intelligere oportet: sed quam habet vnusquisque secum, ac per eandem etiam cum eius largitore, & imperturbabilis salutis suppeditatore, quæ & corda nostra custodit, & omnem excedit sensum, & quam mundus dare non potest. Quare cum his non pugnat illud: *d Non veni mittere pacem, sed gladium*. Mundi enim pacē, inquit, nō veni mittere. Rursum: *e Eritis odio omnibus*, & id genus plurima. Piorum enim cum Deo affinitas, ad odium, inuidiam, & metum impios concitauit. Venit igitur Saluator pacem mittere, quæ cum animo ea consentire, quæ corporis sunt, facit; quodque deterius est, melioris arbitrio subiicit. Quam quidem nobis præbuit, cum rebelli nostræ naturæ pacificam deitatem copulauit. quod & diuinus Paulus docuit, cum ait: *f Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatum in carne*. vt iam aptè de eadem re dicatur: *g Vbi enim abundauit delictum, superabundauit gratia*. quamobrem & redemptionis nostræ perfectum à Verbo opus, *iustitiam Dei, & iudicium*, & *misericordiam* sacra Scriptura prædicat. vt iusto iudicio Dei, qui inter rationales creaturas soli è luto fabricati sunt, soli etiam tanto honore, & ineffabili misericordia digni habiti sint. Indicabat idem & per Oseam dicens: *h Sponsabo te mihi in iustitia, in misericordia, & in miserationibus*. Mille item alij sacræ scripturæ loci clamant, ob carnis vincula commiseratione dignum esse habitum humanum genus, & pro annexa nobis materia, incarnationem suam, cæteraque ex ea profecta bona viciſsim nobis Dominum donasse. *i Recordatus est*, inquit
336 Dauid, *quoniam puluis sumus*. Et, *k Quoniam caro sumus*. Et Iob: *l Memento quod sicut lutum feceris me*.

a Ioan. 14, 27.
b Philip. 4, 7.
c Rom. 5, 1.
d Matth. 10, 34.
e Marci 13, 13.
f Rom. 8, 3.
g Rom. 5, 20.
h Os. 2, 19.
i Psal. 102, 14.
k Psal. 77, 39.
l Iob. 10, 9.

Alteram deinde tam egregiè humano generi prospicientis curæ hanc fuisse causam dixeris, quod nequaquam à principio Conditor naturam perfectam, quemadmodum angelis, ita & hominibus tribuerit: sed modicis progressibus perfectionem tandem consequi voluerit. quamobrem & pro virtutis præmio, & pro molestijs toleratis perfectionem rependit: quin & medium mortem inter atque immortalitatem ipsum constituit; alterutrius eligendi facta potestate; cum interim angeli, & si quid aliud ratione præditum & incorporeum [vspiam exsistit] ex ipso mox ortu naturæ perfectionem adepti sint. Vnde & Dauid ait: *m Potentes virtute, facientes verbum illius*, hoc est, Quemadmodum eos nihil materiatum, vti nos, vel deorsum trahit, vel impedit: ita cito, & absque mora iussa perficiunt. Exigebat ergo ineffabile Dei iustumque iudicium, vt imperfectis quidem (quo tempore placitum esset) quod deerat suppleret, quos vero ab initio perfectos reddidisset, non simili his cura prouideret: sed ex æquitate iudicaret, cum hos contentos illis [rebus] esse debere, quas ipsimet occupassent, tum illis earum rerum defectus supplendos, quibus aliquando priuati fuissent. Enimuero quotquot ex Angelis lapsi sunt, non ij materia diuellente, neque carne retrahente, sed arbitrio id quod malum erat eligente, de sua gloria deturbati sunt. Nos contra & carne interturbante, & natis ex ea affectionibus titillantibus, ad pleraque delicta non sponte volentes, sed nec omnino inuiti, delabimur. Dæmonum enim genus, tametsi sanguine delectetur, & carnis gaudeat affectionibus: non modo tamen eam naturam non accepit, vt quidquam horum perficere per se pos-

m Psal. 102, 20.

sit, sed neque vllam ex se proficiscentem causam habet quæ ad nefas trahat. Neque enim gladium dextra vibrat ad cædem, neque nuptias humanas cum adultera consuescens violat. Sed nec iracundia ipsum impellit, cæde vt acceptam iniuriam vindicet, neque corporeæ commixtionis amor. Nos vero sæpe, materiæ pondere incitati, ea quoque perpetramus, quæ sponte detestaremur eligere, atque ad breue admodum tempus sobrietatis contentioni cedentes, rursus ab affectibus nostris captiui abduci-
a Rom.7,18. mur. Vnde & Paulus clamabat: *a Scio quia non habitat in me, hoc est, in carne mea,*
b Ibid.v.19. *bonum. nam velle adiacet mihi,* & quæ sequuntur. Iterumque: *b Non enim quod volo bonum, hoc facio, sed quod nolo [malum] hoc ago.* Merito igitur, etsi plura quam dæmones, inquit, peccemus, nos veniam consequemur, non ipsi.

Amplius vero, neque si concesserit quispiam, inquit, nostrum Saluatorem ac Redemptorem Angelorum naturam pro illorum salute suscepisse, commodum ipsis vllum ex hac affinitate obueniat. Non enim necessitas ipsos, vt neque homines, à lapsu ad meliorem statum transferat: sed optima quæque operatio, atque propensus in Deum animus, quod est fides immaculata, gratam Deo vitam probamque efficit, quorum nobis dux & præceptor Verbum incarnatum fuit, cum eorum tamen neutrum ad Angelici generis (cui hæc ipsa satis erant cognita) instructionem atque do- 337
ctrinam conduceret; vt qui ab ipsa sui productione horum scientiam habuissent. Neque enim, vt nos, talibus incorporei indigent. Etenim Dei Filium in carne præsen-
c Matth.8,29. tem dæmones agnoscebant, & *c* Iudicem eum pœnam inferentem, ac Dominum prædicabant. Et sacræ hoc testatæ litteræ aiunt: *d Tu credis quoniam Deus est, etiam dæmo-*
d Iac.2,19. *nes credunt, & contremiscunt.* Iterumque alibi: *e* IESVM *noui, & Paulum scio: tu ve-*
e Act.19,15. *ro quis es?* Vnde satis patet, dæmonum nationem non solum scire Deum, eumque metuere, & venerari, sed & germanos eius cultores.

Porro ineffabilis in homines amoris Dei causam & hanc adiungit: Nobis [inquit] in accessum antea, neminique adhuc visum cœlum (quod *cœlorum* puto *regnum* appel-
f Heb.10,20. lat) aperit. Nam secundum B. Paulum: *f Initiauit nobis viam nouam, & viuentem.* Et:
g Ibid.9,24. *g Non in manufacta sancta introiuit, sed in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui Dei pro*
h Ibid.6,20. *nobis.* Et, *h Vbi præcursor pro nobis introiuit Christus.* Hanc igitur viam reuelauit, ad quam vt nobis præiret, iustitiæ exemplar fuit, quo aliquando edocti, desiderio accenderemur, eoque accensi ad rem desideratam præpararemur. Angelis vero cœlum iam inde à principio notum fuit, atque testatum. Nostræ præterea coniunctus naturæ resurrectionem nobis, & incorruptionẽ atque immortalitatem per suam resurrectionem donauit. Incorporeum vero genus, cum sit immortale, hac non indiget gratia: Nostra insuper causa in carne peregrinatus, à diaboli, qua tenebamur, tyrannide nos li-
i Collos.2,15. berauit, *i* de Principatibus triumphans & Potestatibus in Cruce, *k* data item nobis
k Luc.10,19. potestate calcandi omnem virtutem inimici. Vbi si horum subijsset naturam, *l* quos-
l 1.Cor.2,6. nam destruxisset? De quibus triumphasset? Qualem item quibusdam potestatem dedisset, aut in quos?

Adhæc vero, cum nos lapsi sumus, nullum reliquum fuit exemplar, quod eandem naturam integram retineret. At lapsis dæmonibus innumerabiles nihilominus incorporeorum acies inuariatè consistunt, quæ & diuinæ ordinationis exemplum, & nunquam flexæ rectitudinis specimen exhiberent. Quapropter qui omnia sapienter, & supra quam dici potest, prouidet ac facit Deus noster, Deique Verbum, cum iam humana natura prolapsa esset, non hanc solum ex infinita sua in homines amoris vi adsumit, sed per eam quoque omnibus, qui eiusdem naturæ essent, correctionem, incorruptionem, & alia ista innumerabilia bona largitur: cum dæmonis tamen genus adsumere neque iustum, neque vtile esse iudicet. Sic [XL.] & quod sequitur Caput ab hoc speculatiuo & studioso scriptore clauditur.

XLII. inuestigat, Vnde nobis è deteriore in melius, & contra ad deterius è meliori mutatio tam frequens, varia, ac pæne continua exsistat: Incorporeis vero, aliis bonum sit immutabile, aliis vitium? Causam reddit, quod in nobis cum animi inclinatio in 338
alterutram partem connitatur, ob subiectæ materiæ fluxum atque vacillationem, illa aliquando rationem superet, interdum etiam superetur: in illis, ad quos nequaquam materia

materia irrepere potest, ratio sola in actiones omnes imperium obtineat. Quamobrem illorum quidem casus, qui sponte & imperantis reuera more ad deterius delapsi sunt, fit immedicabilis, cùm nihil quidquam in se validius habeant, quod sui iuris mentem, iam ex se fluentem, ad id quod deterius est, reuocet: quemadmodum aliis contra, qui sponte ac liberè amorem honesti acceperunt, nullo fluxu turbatum illud eorum desiderium conseruatur. cùm nos interim veluti duplices quidam, ac propterea etiam malè admissorum pœnitentia ducti, nos ipsos tanquam alienos incusemus. Duo verò vbi pugnant, & hi partim vincentes, partim victi: quomodo in his aut victoria, aut lapsus immutabilis sit? Neque verò solùm in actionibus iis quæ laudem aut vituperationem merentur, mutatio & refluxus in nobis imperium sine repugnantia non habet: sed in aliis quoque nostris operationibus atque affectionibus. Nam neque semper sedere, neque rursum stare possumus, cum mox iuxta alterutrius naturam virium remissio [in his] excessum consequatur. Quod per elementorum in nobis varietatem & pugnam contingere constat. Calor enim ad supera impellit: Terrenum verò quod est, deorsum vergit, atque ad terram detrahit. atque in similibus aliis ad eundem modum. quæ sanè in incorporeis naturis locum non obtinent. Sed quemadmodum in nobis varietas, multiplexque forma: sic in ipsis nihil varium, at vna perpetua forma residet. Vnde simplices hos atque vniformes illud consequitur, vt alterari atque mutari nonnisi difficulter possint: composita verò comitatur mutatio atque alteratio. Quod autem non omnis omnino immutabilitas ne ab incorporeis quidem naturis abesse videatur (dæmon enim ex bono in malum mutatus est) illud fortè aliquis prætexat, quod ipsa quoque incorporea natura ex mutatione atque alteratione initium sumpserit. nam è non exsistentibus & ipsa producta est, tametsi à materiæ commistione liberam habet subsistentiam. Ac forsitan etiam ob vnicam mutationem, vnam quoque ipsi mentis illam in malum mutationem ostenderunt. Hæc vbi pius ille, & sacris vir studiis deditus retulit, Origenis de dæmoniis, Angelis, hominibus, astris, aliisq; sub aspectum cadentibus conditis rebus, impias, stolidas, & erroris plenas nugas refellit: sicque finem quadragesimo secundo capiti imponit.

XLIII. In sequenti deinde capite de his duobus quærit. Primum, cur sanctæ & intelligibiles potestates (quod quidem nouerimus, atq; è sacris litteris didicerimus) sic virtutem ab initio ad extremum vsque immutabilem retineant, quemadmodum
339 improbitatem malignæ? Quam item ob caussam, cùm multi essent homines puniendi, *Ignem*, dicat Saluator *Diabolo & angelis eius paratum*. *Matth. 25.*

Atque ad primam quidem quæstionem, vtraque in parte (Angelorum, inquam, & Dæmonum) [naturæ] simplicitatem, quæ neque composita neque varia sit, in caussa esse ponit: ac per hoc eam quoque vim iis inesse, vt oppositas mutationis rationes suscipere nequeant. Ad alteram porrò quæstionem respondet: Idcirco ignem Diabolo eiusque angelis, non autem hominibus præparatum scribi, quoniam in nobis non inopinata sit è malo in melius mutatio, cùm illi confirmata sua voluntate, nullam de se spem reliquam fecerint. Prædictam ergo Saluatoris sententiam simul pro solutione dubitationis secundæ affert, & simul pro altero argumento, quo dæmonum naturam è malo non mutari posse ostendatur.

XLIV. Post hæc capite excutitur, qua de caussa qui regenerationis lauacro tingendi accedunt, Satanæ & operibus eius nuntium remittant: non item hominibus improbis, eorumque actionibus? Enimuerò si non Dæmonum naturæ, sed operibus dumtaxat eorum, tanquam malis, renunciemus, pari ratione oportebat hominum non naturæ quidem, at certè operibus renuntiare. Non enim quod maiora, difficiliora, ac supra naturam nostram dæmonum opera sint, rectè quispiam pro dubitationis solutione dixerit. Nam contrarium potius hoc ipsum dubium auget. siquidem illa quispiam ne admittat, deprecetur, non quæ facere nullo modo possit, sed ad quæ agenda propendet. Ipsam igitur dubitationem sic ferè instituit: cuius hanc subiicit solutionem.

Primam quidem, quòd dæmones resipiscere non possint. quod vtique longè grauius atque abominandum magis est, quàm alia multò grauiora peccata: sed quæ ab hominibus, qui per pœnitentiam in viam reduci possunt, committuntur.

IOBIVS. Alteram deinde, quòd ab initio Saluator, & securitatis nostræ curator, terminum inimicitiarum immobilem dæmonem inter & homines præfixerit, vt aduersus ipsum odium immortale intra seipsos seruantes, nunquam amplius oblatam ab ipso fraudem excipiamus. quemadmodum etiam singuli qui baptizantur, tanquam fateantur se ad id vsque tempus cum primo suo parente Adamo deceptos fuisse, rectè ac sapienter in posterum deceptoris amicitiæ renuntiant. de hominibus autem, tametsi improbè viuant, nihil tale Dominus, quin potius contrarium penitus præcepit. Ac de sexcentis id genus aliis, quæ hîc commemorare poteram, vnum illud è maximè necessariis, quòd charitati mutuæ prospiciens Ecclesiæ lex (quam mille modis improbus dæmon discindere conatur) omni eam via ac sapientia componere ac conseruare iubet. quare neque ipsos improbos, *a* proximi cùm sint, pro execrandis habere, atque odio esse permittit: sed contra, quoad eius fieri potest, amare iubet atque diligere. immò verò de purganda curandaque malitia cogitare, illosque ad se adsumere, nullo autem modo repellere, præcipit. Idemque Paulus inter alia monet, *b* qui Iudæis tanquam Iudæus, & omnibus omnia factus est, vt omnino aliquos saluos faceret. 340

a. Matth. 5.
b 1.Cor.9.20.

Quod si à peccatoribus iustorum cœtus inde ab initio in hunc vsque diem abstinuisset, quis saluus esset? Quomodo mundus sagena captus esset: si, cùm peccatores nihil inuicem vtilitatis afferant, iusti insuper illos execrarentur ac reiicerent? Sed & quod *c* Petro visum est linteum, puris atque impuris animantibus plenum, ad consuetudinem potius malos adsumendos, quàm repellendos designat.

c. Actor. 10.

Iam si tum etiam, quando charitatem adeò Dei Verbum vbique imperat, & *d* omnibus aliis virtutibus maiorem per suos sectatores clamitat, hostili tamen alij in alios animo sumus, & ferè vnusquisque proximum, tametsi optimus sit, per inuidiam lædimus, atque interdum etiam ei insidias paramus: hac oblata occasione (vt scilicet improbis, ex lege atque pacto nuntius remittendus sit) equidem quantum hominum mores perspicio, ipsos quoque beneficos in nos, qui modo aliquam molestiam, etiam iustè afferrent, absurdè vtique & indecenter odissemus atque auersaremur (velamentum nimirum noxiæ huius voluntatis, & probrosi illius quo inuicem prosequimur odij diuinum præceptum obiicientes, & tanquam pro aduocato habentes) ac neque ad extremum vsque spiritum odium in tales vnquam deponeremus, etiamsi *e* Solem non occidere super iracundiam nostram Domini bonitas præcipiat, atque per benignitatem erga omnes, etiam inimicos, patris sui imitatores fore declaret, *qui pluit super iustos & iniustos, & Solem suum oriri facit super bonos, & malos.* Et verò si lege decretum foret, vt baptizandi malos homines omnino valere iuberent: iam & vxor hoc colore à viro discederet, & vir ab vxore, filius à patre, à matre filia, à domino seruus. Confirmaret enim horum quilibet se suo cum Deo inito pacto, legemque hanc sibi propria voluntate corroboratam nunquam transgrediendam statueret. Has igitur ob caussas solum diabolum atque dæmonia, & eorum opera iubemur fugere, execrari, repellere, ac nos per omnia liberos, ne cum iis sentiamus, conseruare, profitentes atque optantes, propter eorum ad malum immutabilem & irreuocabilem inclinationem, & quia peccatis non satiantur, eosdem nos minimè admittere. In nos mutuò verò, siue in hominem, siue in Deum admissum peccatum sit, celerem & abruptam ferre sententiam non debemus, (noxium enim illud innato nobis amori mutuò esse solet) tum quod genus vniuersum à materia dependeat, tum etiam quia lapsis spes restitutionis adhuc reliqua est. Vnde si quis dixerit: Egóne vel vnum dæmonem imitando sequor: siquidem verum dicit, non est reiiciendus. sin, vt *f* ille Pharisæus, sese iactitet, & publicano non esse similem superbius glorietur, is vtique damnatur. Neque enim constat, an ille qui stabat iam non deciderit: neque an non sit surrecturus, qui ceciderat. Præter ea verò, quæ iam dicta sunt, etiam illud considerandum, quoniam pœnitentia duci dæmones non possunt: nos verò per pœnitentiam ad baptismum accedimus, ex eo quod impœnitentibus renuntiamus, pœnitentiam omnino Deo spondere nos apparet. Et verò qui dæmonibus ob id quod non resipiscant, renuntiauit, quomodo is non inpœnitentiæ primum renuntiauit? Qui etiam prioris suæ nequitiæ atque impietatis veniam petit, quomodo is hominibus, qui iisdem obnoxij sunt passionibus, eandem quam per pœnitentiam consecutus est misericordiam, seclusferit? Atque ista quidem hoc capite complexus est. Inter quæ illud etiam ait, nos in resurrectione Angelicam vitam acturos, non iam 341

d. 1.Cor.13.
e. Ephes.4.26.
Matth. 5. 45.
f. Luc.18.

non iam amplius ad malum vllum pronos, sed in constanti statu confirmatos: non id
quidem ex natura consecuti: sed, vt & Angelorum ordo, virtute S. Spiritus. Eadem,
inquit, ratione etiam illud dicit: *Qui* a *minor est in regno cœlorum, maior est Ioanne Ba-* a. *Matth.11.11.*
ptista. quia scilicet præ abundantia gratiæ spiritalis mutari amplius nequit. Quando
enim maiorem Ioannem inter natos mulierum appellauit, qui in Spiritus sancti donis
Veritas est, conditor ac Dominus noster, cùm huius & futuræ vitæ differentiam osten-
deret: Etsi nunc, ait, spiritalibus donis maior est præcursor: tanta tamen erit in futura
vita harum rerum in melius commutatio, tantaque Spiritus copia, vt qui illis minor est,
ampliora dona consecuturus sit, quàm qui hîc maiora acceperunt. Qui enim hîc dege-
bat, etiamsi maius quid esset consecutus, nondum tamen habebat immutabilitatem:
qui verò in cœlorum regno minor, quisquis tandem ille fuerit, quod tulit bonum, id
simul stabile & nunquam adimendum tulit, nulli mutationis infirmitati obnoxius.

QVINTO ET QVADRAGESIMO capite in eam venit quæstionem, Quomodo
illi duo, qui primi in vtroque [rationalis creaturæ] genere conditi fuêre, diabolus &
Adam, statim à creatione ceciderunt? Et Adamum quidem omnium sui generis pri-
mum esse conditum, nemini dubium. Quod verò & diabolus tanquam dux antesigna-
nus ceciderit, apud Iob, inquit, [legitur] b *Hoc est principium creationis Domini, fa-* b. *Iob.40.14.*
ctum, vt illuderetur ab Angelis eius. Et Propheta: c *Quomodo cecidit Lucifer, qui manè* *secundum LXX.*
oriebatur? Lucifer enim, cum motu quodam suo propinquior fit ceteris stellis, primus c. *Esa.14.12.*
est auroræ nuntius. quod proportione quadam olim in diabolum, respectu spiritalis
iustitiæ Solis, conuenisse, obscurius Scriptura indicat. Sed quod iam agitur: Etsi, in-
quit, minimè iucundum creaturæ vtriusque, tam intelligibilis, quàm quæ sensuum par-
ticeps est, primogenitos in interitum ruisse: posteris tamen omnibus illorum lapsus in
342 communiter vtile exemplar proponitur, præconis more exclamans, magnam vt inco-
lumitatis suæ curam gerant, ne aut cum istis in eadem incidant mala, aut talium certè
rerum amore teneantur, per quas in perniciem aliquis ruat: Sed omni modo, omnique
vi inobedientiam, quodque per illam committitur peccatum execrentur: quando ipsa
quoque creationis veluti fundamenta ac bases, dum quantum oportuerat sibi non at-
tendunt, tam turpiter lapsæ sunt. Nam & propterea sapiens hominum formator atq;
curator ad totius posteritatis emendationem statim, & quodammodo ante tempus
vtrique pœnam infligit, alterum quidem morte damnando: alteri verò locum permu-
tando, & pro supera beataque vita, tenebras rependendo ac Tartarum, vtrique vitio
quod conueniat, misto pharmaco. Deum enim aliquem fore se Adam arbitratus, aper-
tosque gestaturum oculos, & boni insuper ac mali cognitione ditandum: mortalis
[subito] & variis passionibus obnoxius esse demonstratus est, occœcatam fermè ac varia
ignorantia plenam naturam sortitus. Qui vero animo iam thronum in cœlo colloca-
rat, ipsi quoque altissimo similis factus, merito sub terram deiectus Tartareas cauernas
subiit. Ita hi per insatiabilem cupiditatem, ab eo in quo erant bonorum tempera-
mento exciderunt: Medici verò sapientis fuit, contrariis opponere contraria medica-
menta. Verùm in his sacrarum ille rerum peritus, & contemplationis amans scriptor
quintum & quadragesimum caput absoluit.

DIODORVS TARSI EPISCOPVS contra Fatum. CCXXIII.

LECTVM est a DIODORI *Episcopi Tarsensis opus aduersus Fatum*, libris octo, ac
tribus supra quinquaginta capitibus distinctum. Quibus in libris pius quidem est
hic scriptor, neque in eam b sectam de Dei Filio, quem impia Nestorij rabies dissecuit,
aberrando deflectit. Verùm in argumentis, etsi quædam rectè satis ac dexterè adhibet,
dum Fati laudatores oppugnat: aliâs tamen neque satis clarè, neque satis accuratè ad-
uersariorum dogma persecutus, ea oppugnare aggreditur, quæ speciem dumtaxat dog-
matis præ se ferant. inde sæpenumero non cum illis, quibuscum certamen suscepit,
sed cum aliis potius quibusdam pugnare censeatur. Quamquam benè sentiens arbiter,
non ob id quod minus feliciter alicubi hanc rem agat, reprehensum eum velit: cùm ex
eo saltem

a. Diodorum *potius quàm* Theodorum *appellare placuit: cum quod post paulò à Photio sic nominetur, tum quod Suidas Tarsensi huic Episcopo κατὰ ἀστρονόμων, καὶ ἀστρολόγων καὶ εἱμαρμένης opus attribuat. Idem tractant argumentum B. Chrysostomus VI. Homiliis de Fato, & Hom. I. in caput I. ad Timoth. Euseb. toto libro VI. de præparat. Euangel. Cicero de diuinat. & de Fato. Alexander Aphrodisieus, Fauorinus apud Agell. XIV. cap. 1.* b. *Ob quam malè audiuisse supra indicat Photius Cod. CII. pag. 150.*

Diodorvs Episc. Tarſ.

a. Habes eam apud Euſeb. lib. VI. de præparat. Euangel. cap. 8. De ipſo porrò Bardiſane legendus Euſeb. lib. IV. hiſt. cap. 28. B. Hieron. in catalogo cap. 43. Niceph. lib. 4. cap. 2. & lib. 9. cap. 16. B. Auguſtinus hæreſi 35. S. Epiphan. hæreſi 10. Theodoret. lib. 1. hæret. fabul.

b. Γενεθλιαλογία.

c. συμπάθειαν.

eo ſaltem honor illi & gratia meritò debeatur, quod non ſine ſua in multis laude [noxium] de Fato errorem opprimere moliatur. In primo quidem certè & quinquageſimo capite, ſimul dum Fati opinionem conuellit, etiam *a* Bardiſanis ſententiam refellit: quæ ipſa vt ex dimidio ab illa reſecta, ita ſemi-inſana etiamnum remanſit. Nam etſi animam quidem à Fato, & à *b* natalitia notatione quæ dicitur, liberam dimittit, arbitrij libertatem illi conſeruando: corpus tamen, & quæcunque ad corpus ſpectant, Fato gubernanda ſubiicit. Diuitias, inquam, egeſtatem, morbum, vitam, mortem, & quæ in noſtra non ſunt poteſtate: eaque omnia Fati eſſe effecta tradit. Ergo hunc ſtudioſus ille & ſciendi cupidus Diodorus clarè ac validè conuincit, verbo quidem mediam dumtaxat 343
erroris partem prædicare, re autem ipſa totum confirmare: quandoquidem plurimæ corporis ſiue affectiones, ſiue actiones per animæ operationem, cooperationem, aut etiam *c* naturæ conſenſum, accidere ſolent ac perfici.

LIBER PRIMVS.

PRIMO igitur libro poſt alia de Fato relata, tum vnde tam liberè agendi audaciam error ſumpſerit, aduerſus eam inſurgit opinionem, quæ vniuerſum hoc ortu carere aſſerit (putat enim ex hac opinione illud quoque de Fato figmentum conflari) libroq; huic ita finem imponit, vt ne in altero quidem ab eadem pugna deſiſtat.

LIBER SECVNDVS.

QVAMOBREM decimo poſt hæc capite, tam mundum ipſum, quàm in eo degentem hominem ortum habere demonſtrans, hoc ferè modo ad argumentationem aggreditur. Quandoquidem, ait, ſingulatim hominum ſinguli corruptioni atque generationi obnoxij ſunt, manifeſtum ſanè ipſam quoque horum naturam ad ſimilem redigi diſſolutionem, & nonniſi in ſolis ex ſe mutuò ſucceſſionibus perdurare. neque enim quod ortu caret, inde ſuam habere incorruptibilitatem poteſt, quod vnum in alterius locum identidem ſuccedere cogitemus: ſed quod id per ſe ipſum, atque ex ſuamet ſubſiſtentia, tale ſit. Porrò mundum quoque ipſum habere ortum, ex iis eſt manifeſtum, quod quæ in ipſo ſunt, ignis, aqua, terra, aër, ortum habeant. Hæc enim quotidie particulatim & corrumpuntur, & gignuntur. Rurſum autem quod terra corruptibilis ſit, ex iis perſpicuum euadit, quod ſiue homo, ſiue alia animalia corrumpantur, in terram conuertantur. Nam quod hæc in illam corrumpantur, argumento vtique eſt, ex illa ipſa corrupta ortum ſuum initio accepiſſe. Adde quod etiamnum animantia pleraque ex hac verſa atque corrupta gignantur, & fiant. Quod autem conuertitur, etiamſi forte minus fuerit manifeſta eius corruptio, quomodo id ortu carere poſſit? quoniam omnis mutatio eius quod antea ſua natura exſiſtebat, vel maximè in cauſſa eſſe ſolet, cur id ortu non careat. Iam ſi ortus omnis expers fuiſſet hominis natura, quomodo eam aut Geneſis aut Fatum diſpenſaret? Nam quod ortu caret, alterius nequaquam indiget, vt ſubſiſtat.

Si quis autem ipſa rerum euidentia coactus, forſitan fateatur, orta quidem eſſe cum terreſtria, tum aquatica & aërea: ſed illam tamen Geneſim, per quam hæc perficiantur, curſu ſuo continuam quandam, & ortus expertem corruptionem efficere, illaq;, quæ iam diximus, omnia perpetuò & ſine ortu operari: hic ſuamet ipſius ſententia redarguitur. Non enim fieri poteſt, vt hæc eadem & orta, & non ſempiterna ſint, & tamen ſempiternam admittant diſpenſationem. Nam ea quidem quæ exſiſtunt, tueri quiſpiam ac diſpenſare poteſt: quæ verò non exſiſtunt, primum facit, ac tum demum gubernat atque diſpenſat: non autem prius, quæ non ſunt, diſpenſat atque gubernat, ac deinde eadem creat.

Ortum autem habere etiam elementa, vel ex eo docet, quod mutuo hæc quotidie ſubſidio egere videamus. quoniam quod ortu caret, idem quoque immutabile eſt, & nullius indigens. Porrò indigent mutuò elementa, non ſolùm vt ipſa ſeruentur, verùm 344
etiam vt animantia, quæ in ipſis degunt, conſeruent. Mundum adhæc totum habere ortum apparet ex eo, quod hunc coagmentationem quandam eſſe percipimus, è cœlo, terra, eorumque quæ in horum medio ſunt conſtantem. Et verò ſi, vt oculus vel caput in reliquo corpore, ſic & cœlum inter mundi partes digniſſimum: omnino, quemadmodum

modum caput & oculus, etſi digniſſima præ ceteris membra, iiſdem cum reliquo corpore permotionibus ſubiiciuntur, ſic etiam cœlum (quod iiſdem motibus cum terra, aqua, aëre, & omnibus quæ in eo ſunt corruptibilibus obnoxium eſt) communem nequaquam effugit corruptionem: Etenim quomodo, quæ à Geneſis diſpenſatione pendent, ortu careant, vel quomodo, quæ ad exſiſtendum aliorum non indiguerunt, iam alienæ, & quidem non bonæ diſpenſationis cœperunt indigere? Quid veró ex hac diſpenſatione emolumenti capient, ſi iam antea ortu carebant? Omnis quippe naturæ ortu carentis mutatio, corruptio eſt, atque amiſſio illius exſiſtentiæ, quæ principio carebat. Quomodo item poſuit ea, quæ ortu carent à Geneſis diſpenſatione pendere, non vt eis a donetur illa ortus expers natura, ſed vt conſeruetur [dumtaxat.]

a. δοθῶσι lege, pro σωθῶσι.

Si quis verò dixerit eorum mutationem ortu carere, etiam hoc infert, quod minimè omnium fieri poteſt. Mutatio enim eiuſmodi quædam affectio eſt, quæ principium habet, & nullus vnquam dixerit mutationem eſſe ſine principio. Quin imò, vt breuiter dicam, & elementorum, & quæ ex ipſis fiunt cum animantium, tum corporum ſapientiſſima mutatio, figurarum adhæc atque colorum, & reliquarum qualitatum varia differentia, tantùm non clamat, ne aut ortu carere mundum, aut naturæ ſponte exſiſtere, atque ſine prouidentia eſſe putemus, ſed illud clarè ſciamus, & indubitatè teneamus, Deum hiſce omnibus & eſſe, & bene eſſe largiri. Verùm illud forſitan dicent, Cetera quidem ortum habere omnia, ſed ſolam ſtellarum ſiue naturam, ſiue poſitionem ortu carere. At primo, Cuiuſnam ſit Geneſis illa, priuſquam aliquid factum eſſet? Quis verò elementa creaſſet? an alius nemo, ſed hæc ſeipſa? Verùm quod ortu careat, nunquam ſponte ſua mutationem vllam ſubeat. Nam cum omnibus illud gratum eſſe ſolet, quod ſecundum eius naturam eſt, tum illi maximè naturæ, quæ ortu careat. Neque verò hæc, ſi nolit, ab alio quopiam pati res vlla poſſit. quoniam quod validius eſt, vi nulla [minore] cogi queat. & ſanè nihil illa natura validius, quæ ortum nullum habet. Quomodo item, quæ nullo prorſus modo ſunt, ſine opifice fieri poſſint? aut quomodo Deo hanc vim auferentes, ſibi vindicare facultatem eam poſſunt, vt ſeipſa producant, quæ antea non exſiſtebant? Si verò ſemetipſa producere potuerunt, quin item à ſeipſis diſpenſandi ſui facultatem acceperunt, ſed aliena cura opus habuerunt? Multo enim factu difficilius eſt, primum aliquid fieri, quam poſtquam factum fuerit permanere. Quomodo igitur quod erat difficilius [à ſeſe habuerunt,] quod autem facilius, non haberent, niſi ab alio accepiſſent? Et quomodo Geneſis terram, aërem, & alia quæ non fecit, diſpenſat? Conditoris enim munus eſt etiam diſpenſatio, cùm non ſolùm omnium quæ ab ipſo condita ſunt naturam norit, verum etiam qua potiſſimum ratione conſeruari, & vnde rurſus confundi queant, atque corrumpi. Si qui porrò audeant, elementorum quoque creationem Fato tribuere, dicant velim nobis, qualenam aſtrum, ad ſuum in Zodiacum circulum ingreſſum, terram perfecerit? Quale etiam aërem, vel ignem, vel aquam? Verùm id nunquam dixerint, etiamſi maximè amplius nugari velint. Præterea ſi, quod facit Geneſis, non ſemel facit, ſed eadem ſæpius poſt temporum aliquot curricula repetit, oſtendant nobis ſæpius eſſe factas multas integras terras, multas integras aquas, multa integra maria, vnde etiam mundos infinitos conſtituant. Ac quemadmodum hoc fieri non poteſt, ita nec illud, vt vel ſemel Geneſis vnum aliquod elementum produxerit. Iam ſi de inſania in inſaniam delabentes, à Deo quidem creata eſſe dixerint elementa, verùm hæc ab ea Geneſi diſpenſari, quæ æquè ac Deus ipſe ortus expers ſit, multò etiam manifeſtius amentiam ſuam produnt. Quorſum enim Deus ordinem nullum ſeruanti Geneſi creatum à ſe opus ſubiiciat? An quod eam ipſe ſapientiam non habeat, qua illi prouideat? At quis hanc tulerit blaſphemiam? quis amentiam? creandi quidem potentiam habere Deum, prouidentiæ non habere tantum, quantum inordinata illa Geneſis ſibi rapuerit? Quin & infinitum præter hæc abſurdorum examen conſequitur. Verùm ſi, quemadmodum bonitate ſua [creaturas] fecit Deus, ſic & prouidet: ſuperuacaneum certè ac ſtultum eſt hoc de Fato ſiue Geneſi commentum. Quomodo item ſine ortu cœlum eſſe poſſit, quandoquidem compoſiti mundi, quem vndique cingit, pars eſt? at quod ortum nullum habet, id neque cingere qnidquam neque aliorum locus eſſe poſſit, ſed cum ab his, tum ab aliis affectionibus omnibus liberum eſt. Quin vel ex ipſa eorum quam confingunt hypotheſi, ſatis apparet, omnino neque cœlum, neque ſtellas ortu carere. Etenim quaſ-

THEODORVS Episc. Tarſ.

nim quaſdam earum eſſe beneficas volunt, quaſdam rurſus maleficas faciunt, domosq; aliis alias attribuūt, in quibus dum verſentur, aliæ vel maligniores fiant, vel certè ex benignis malignæ euadant, aliæ contra vel ad beneficentiam (malæ cum ſint) delabantur, vel benigniores quàm antea reddantur. Quomodo ergo de his vel mente concipi poſſit, perturbationis ea eſſe expertia, aut ſimplicia, aut incompoſita, aut ſine ortu, aliaque prope infinita? Vbi demum ſecundus liber abſoluitur, vnaque *a* decem illa capita, quæ à decimo initio ducto in viceſimum vſque pertingunt.

a. *ἕνδεκα legendum, vt calculus quadret: niſi libro inſequenti viceſimum caput Photius omiſerit.*

LIBER TERTIVS.

TERTIO deinde libro conatur quidem viceſimo primo, ſecundo, tertio, & quarto capitibus reprehendere eos, qui cœlum eſſe globoſum ſtatuunt, ſed eiuſmodi nequaquam argumentis adhibitis, quæ redarguendi vim habeant. Globoſam verò formam cœlo concedere propterea recuſat, quod Fatum ex tali poſitione induci putet: quamquam nulla id demonſtratio extorquet. Non enim, ſi cœlum globoſum ſit, mox etiam Fatum neceſſariò ponitur. Porrò viceſimum quintum & ſextum caput pias continet rationes, ſed quæ ad reprehenſionem ſubiectæ hypotheſis robur non adeò magnū præferant. Septimo dehinc & viceſimo de cœlo, deq; eius ſtellis, opinionibus (quas Aſtrologorū eſſe ait) allatis, & non ſatis ipſas ſincerè adducit, & quę contra eaſdem profert argumenta, ea neq; demonſtrandi vim habere, neq; ſaltem veris ſimilia proponere 346
videntur. Iam viceſimum octauū caput aduerſus eaſdem opiniones inſurgens, per ſimilem quidem demonſtrandi ratione̅ delabitur, ſed nō ita etiam illud à veriſimili aberrat.

Proximo autem refert [Aſtrologos] terram vniuerſam in duodecim æquas partes pro pari ſignorum cœleſtium numero partientes, ſingulas terræ ſectiones, vnà cum earum incolis, ita definitè cuique ſigno attribuere, vt terræ partibus ſubiectis ſingula Zodiaci ſigna incumbant, atque inſtar nebulæ ſupra definitam terræ partem deuehantur. At cùm etiam ex illorum ſententia, perpetuo cœlum motu feratur, vnaque cum ipſo & duodecim ſigna circumagantur: fieri nullo modo poſſe [docet,] vt eandem illa terræ ſectionem perpetuò obtineant; ſed pertranſibit, ait, iuxta cœli progreſſum omnes terræ ſectiones ſignum quodlibet, dum aliâs ad ortum aliâs ad occaſum Solis, aliâſque ad meridiem vnà cum cœleſti motu circumagitur, & nunquam in vna aliqua ſectione fixum manet. Vnde fit, vt ſingula ſigna non minus illam ſibi definitam terræ ſectionem regant, quàm alienam. Adde, ſi ſecundùm eorum opinionem terra centri ac puncti rationem habet ad cœlum, & quodlibet Zodiacum ſignum cum latitudine, tum longitudine multis partibus eſt, quàm illa, maius: qui fieri omnino poteſt, vt quælibet duodenarum illarum terræ partium ſignorum cuilibet ex æquo reſpondeat, atque coëxtendatur, ac propterea etiam affinitatem illam cum eo habeat? præſertim cùm neque terra vniuerſa ſit habitabilis, ſed pro maxima parte, præ nimio partim calore, partim frigore, habitari ab hominibus nequeat, ab ceteris item terræ partibus iam inde à principio penitus diſtincta. Quod ſi non ratione ſitus ſingulis terræ ſectionibus ſigna imperare dixerint, neque ratione corporeæ magnitudinis, quaſi terræ nimirum habeant amplitudinem, ſed neque ratione naturæ gaudere ſingulas ſigniferi partes ſingulis terræ partibus, fruſtra omnino iuxta figuras ſignorum, etiam terræ loca diſtribuunt. vt cum cancri chelis ſiue forcipibus eminentes quaſdam atque exporrectas extra totius molem partes attribuunt: & Tauri rurſum cornibus ac pedibus alia quædam loca, quæ propius ad naturalem horum figuram accedant.

Adhæc [ſi] ſingula ſigniferi ſigna ſingulis terræ ſectionibus, ita naturæ ratione gaudeant, vt [& lædant eius partes ac vitient, vel terræ motibus, vel bellis, vel ignis vaſtationibus, vel ſterilitate, quoties malignum aliquod ſidus apparet, & contra iuuent maximè, agricultura, ædificatione, vbertate, dum benignum aliquod ſidus ad eas defertur. Quomodo ad hæc loca quædam reperiuntur, quæ ob nimium ſiue frigus, ſiue calorem omnino deſerta perpetuò remanent: neque vel beneficum aliquod aſtrum ſublata ſolitudine temperiem hiſce attulit, vel ad habitabiles locos malignum ſignum aſcendens, in meram eos ſolitudinem redegit? Etſi enim hic 347
contigerint aliquando eluuiones, vel grandinum aut fulminum ictus, quibus ea quæ in ipſis ſunt, perirent: attamen συμμετρία rurſus hæc loca ad naturalem vbertatem reduxit: cum illis deſertis nunquā aliquod hactenus felix aſtrum profuerit. Sed natura nimirum

obtinet,

obtinet, cùm in ſolitudinibus, tum vbicumque, non eadem illa rebus omnibus à Deo indita, vt neque pluuia ibi decidat, vbi per naturam non ſolet, neque niuibus vnquam illa careant,quæcumque immania pati frigora conſueuerunt. Quod ſi qui forſitan immutabilem hunc in locorum natura ordinem pro indicio atque argumento adſumant, quod ſingula ſigniferi ſigna ſingulis terræ partibus gaudeant: certè fertilitatis in ſterilitatem commutationes, terræque ipſius motus, imbecillum eſſe horum argumentum ſatis arguunt. nam etſi fœlicium locorum temperamentum perſæpe perierit, ſolitudinum tamen inhabitabilis aſperitas nunquam immutata eſt. Hæc igitur illa ſunt quæ triceſimo capite ita tractantur, vt conſequentiam aliquam & probabilitatem habeant. cetera verò, partim capitibus dicta ſunt præcedentibus, partim in ſpeciem dumtaxat exteriorem inſtructa videntur.

At primo & triceſimo capite Aſtrologorum opinionem labefactans, ita quærit: Cur Zodiaci ſigna errantium ſtellarum domos appellant? An quia hæc in cœlo fixa ſunt? Ergo quotquot ſimiliter fixa manent aſtra,ipſorum æquè domus fuerint. Non: ſed quia non-errantium ſtellarum quælibet gaudet errante. Quin igitur & Planetæ ſignorum Zodiaci domus appellantur? Quo modo non item domus inuicem ſunt benefici proſperique Planetæ, & malefici: immò & quæ ſibi mutuò familiaria ſunt Zodiaci ſigna. Si verò propterea, quòd ſigna è multis componantur ſtellis, cùm ſinguli Planetæ vnius generis ſint: mox etiam quamlibet fixarum ſtellarum compoſitionem, Planetarum conſtituere domũ Aſtrologi coguntur. Multas enim,qui inueſtigare velit, etiam aliarum fixarum compoſitiones reperiat. Sin quod nullæ præter Zodiaci ſigna vnà cum Planetis *a* effectus fatales operentur: Cur non & Planetæ domus ſunt ſignorum cœleſtium,quemadmodũ cum illis vna operãtur: Sin forte propterea quòd ſignorum cœleſtium operationes poſſint Planetæ aut irritas,aut efficaces facere. quomodo non etiam aliorum alij domus ſunt,quemadmodum mutuos effectus,vt illi fatentur, & & ratos & irritos reddere queunt? Quomodo item ſola Signiferi ſigna Planetis cooperantur? Num ſuperuacaneus eſt reliquus fixarum cœtus? Quomodo adhæc Planetas aut benignè facere,aut nocere poſſe aſſerũt? an propter motum? Nullum igitur è XII. illis Zodiaci ſignis proſperum erit vel aduerſum: ſed neque alia vlla non-errans ſtella. Sin ideò, inquit, quòd per illa gradiantur Planetæ, iam multò potius ſiue zonæ, ſiue aëris illa loca,per quæ iſti gradiuntur,hanc benè aut malè agendi poteſtatem habebunt. Neque enim hæc Planetarum cœlum, cùm multò ſint (vt aiunt) inferiora, contingunt. Quorſum tandem Luna minui atq; augeri poteſt: & cùm ceterorum Planetarum progreſſus,ſtatus fixos,ac retrogreſſiones adducant, Solem tamen & Lunam ab hoc retro-

348 grado errore liberos ſinunt? Etſi paruus qui videtur Saturnus,aliis tamen(vt aiunt)maior eſt Planetis, eò quod per altiorem orbem obambulet: Cur maior Luna quàm Sol, qui quarto ſupra illam orbe decurrit? oportebat enim ipſum multò illa minorem apparere. Quare omnia falſa ſunt atq; conficta,quæ Aſtrologorũ ſcriptis adſtruuntur. Sic quidem primum & triceſimum caput abſoluitur. Alterum verò ſupra triceſimum nihil ad refutãdos aduerſarios adfert,quod veri ſpeciẽ habeat. Sed quam pius in ſuis ratiocinationibus apparet hic vir, tam etiã (quod ſaltem ad erroris refutationem attinet) languidum eundem videas. Iam tertium & triceſimũ caput eiuſdem eſt,quoad efficaciam formæ. Quæ enim ibi ad refutandũ cœlum eſſe rotundum adfert, communes eſſe difficultates queant aduerſus eos,qui hemiſphæricum illud eſſe ſtatuunt,vel fornicis in modum cauum,vel ſimilem ei aliquam formam tribuunt. Vbi & tertius liber deſinit.

a ἀποτελέσματα.

LIBER QVARTVS.

QVARTO dehinc libro, capite verò triceſimo quarto, quinto, & ſexto, hæc ferè tractat. E diuerſitate,quæ cùm inter habitabilem orbis partem atq; inhabitabilem, tum inter ipſa inuicem climata reperitur, refutare Geneſim ſiue Fatum aggreditur. Quiſnam enim aſtrorum ille motus eſt,interrogat, quo fit, vt altera quidem terræ pars ob frigus nimium, altera ob intolerabilem calorem habitari omnino nequeat? rurſumque alia vel perpetuò liqueſcens calore, vel aſſiduis perculſa niuibus, & frigoris aſperitate velut efferata, nonniſi difficulter incoli poſſit? Cur non & in his aëris conſtitutionem immutat perpetua illa Geneſis, quæ tot ſemper in aliis climatibus mutationes producit? Certum igitur illud, neque Planetarum curſum, neque ſignorum cœ-

THEODORVS Episc. Tars.

lestium compositionem, sed vnam Solis naturam pro interuallo locorumque situ eas,
quas iam diximus, varietates efficere. Cur item, cum reliqua vbique terra imbribus ir-
rigetur, solam Ægyptum Nilus, dum certis anni temporibus exundat, atque in illam se
effundit, fertilem frugibus reddit? Cur adhæc Thebaidos interiorem regionem, quam
Oasin nominant, neque fluuius, neque imber vllus irrigat, sed fontium dumtaxat
fluxus lætificant, qui magno inquilinorum labore exsistunt, non sponte sua, neque im-
bribus in terram delabentibus, iisdemque rursus per illius venas redditis, vt apud nos
contingit. Cuius quidem rei illud signum esto, quod quæ montibus subiecta sunt loca,
eiusmodi fontes emittant, qui integra etiam flumina non minus limpida quàm dulcia
producant, cùm interim patentissimi quique campi à montibus remotiores, maximeq;
plani, vel nullam habeant aquam, vel nonnisi modicam eamque grauem & salsam, nec
scaturientem illam, sed in fossis inuentam, ac neque tota æstate siti sufficienrem. Quod
si omnia per Genesim administrantur, quî fit quod in humidum aliquod signum sibi-
que familiare Planeta ingresso, non omnem simul terram impleat pluuia, sed alibi ni- 349
hilominus aquarum abundantia, alibi pluuiarum inopia, eodem prorsus tempore, ne-
que magno admodum locorum interuallo, terra vitietur? quanquam & contraria ite-
rum in his alio tempore contingere videas, nisi forte vel peculiaris quædam sit illius
populi Genesis, vt ipsi fingunt, vel in propinquo alicubi singulari quodam modo ex-
oriens signum communes illas Geneseos effectiones euertat, inanisque sit vniuer-
salis Geneseos vis, si non & particularis Genesis concurrat. Singularum igitur terræ
partium Geneses aërem moueant, neque signum humidum * vnà cum sibi affini Pla-
neta quidquam efficere poterit, particulari Fato resistente. Quare præterea in locis
quibusdam rarior est potabilis aqua, in quibusdam verò abundat, & calidis insuper
potiuntur aquis incolæ sponte productis? Siciliæ quoque, Galliæ, Lyciæ, aliarumque
gentium non minimarum, maximi montes, perennem ignem sic emittunt, vt etiam
longè positis noctu appareat, neque vel frigoribus imminuatur, vel imbribus exstin-
guatur, vel terræ germinibus noceat: cum qui his ipsis populi adiacent, tale nihil pati-
antur, neque ostendere [illi] possint, quid tantam locorum, aëris, aquarum, camporum,
montium, differentiam dederit. Nam si duodecim signa Zodiaci, & septem Planetæ
[id præstent] quare igitur non eadem vbique operantur? Inopes præterea & diuites,
imperantes & subditos, ægros atque sanos, & cetera vbique reperias: quin ergo etiam
vbique pluuiæ & ariditates, & quæcunque antea commemorauimus? Iam auri metal-
lum, argenti, æris, stanni, plumbi, vel ceterorum metallicorum natura, à quali tan-
dem Genesi orta reperitur? Itaque DEVM quidem & hanc tantam, & alias innume-
rabiles varietates nostra potissimum caussa terræ impertiuisse piè fatemur: à Fato
verò propterea fabros artifices creari, quo mundi huius rebus vti possint, id neque
nos dixerimus, neque alius rectè sentiens quisquam. Præter ista, si singula climata
permanent, sexcentis inter se differentiis iam inde à condito orbe exornata, & ni-
hil à Geneseos mutationibus læsa, immobilia prorsus ab æterno constiterunt (non
enim aut alterni fluxus maris, aut ignis inexstincti fontes, aut animalium in singulis
climatibus differentiæ, aut aliæ innumerabiles, sed immutabiles rerum alteratio-
nes vnquam cessarunt: tot interim rebus per ipsam Genesim immutatis) quomodo
sine hac aut fieri quidquam, aut permanere, aut gubernari posse negant? Libenter
autem ab eis quæsierim, qualisnam forte curriculi motus herbis, plantis & animan-
tibus exsistentibus principium dederit? demonstranda enim Genituræ horum cuius-
que hora, quâ è terra formabantur: & aliam quidem esse palmæ, aliam ficus, canis
item suam esse propriam, similiterque cameli, neque eandem illam esse equi, columbæ,
aut hominum, & id genus aliorum. Si ergo possunt dicere, cur non & nunc è terra
Genesis formet prædicta, doceant nos. nihil enim, quod semel dumtaxat per Gene-
seos ambitum perficiatur, sed idem etiam sæpe efficit? Cur insuper ab initio quidem
nou essent quæ producta sunt, nisi è terra formata fuissent: post autem nihil horum 350
è terra germinare possit, sed per mutuam debeat successionem conseruari? Aut quo-
modo cum, quæ propria maximeque necessaria sunt, Genesis non habeat (vim illam
puto formandi è terra omnia) conseruandi [tamen,] perficiendi, atq; destruendi potens
sit? Præterea ex accurata illa horæ cognitione, singulis quæ gignuntur euentura refe-
runt, homini, inquam, & boui, aui atque naui, vrbi item & ceteris omnibus, quorum
præcogni-

a. μετὰ lego, non κατὰ.

THEODORVS Episc. Tars.

præcognitionem habere se asserunt: [at] qua ratione cum terræ, maris, aëris genitu-
ræ tempora non nouerint, horum affectiones, ac motiones, mutationesque denun-
ciare se promittunt? Quomodo quis istis credat, aut qua ratione immoderatam ipso-
rum arrogantiam non auersetur? nunquam enim singulatim omnium exhibere pro-
prias genituras poterunt. Et vero etiam consequens est, tot esse geniturarum differen-
tias, quot sunt eorum quæ producuntur genera. Nam quomodo eadē curriculi Gene-
sis canem & leonem producat, hominem item & equum tantopere inter se discrepan-
tes? quomodo item colorum, figurarum, qualitatum varietas sit, nisi varia quoq; Ge-
nesis hæc omnia efficeret, vt aiunt? Cum vero non vna sit omnium siue actio, siue af-
fectio, non equorum omnium vel porcorum eadem magnitudo, celeritas, fortitudo,
vox, non vnum etiam cogentur, vt constat, genituræ momentum fateri, sed tot plane,
quot erunt eorum quæ ab ea perficiuntur differentiæ, non terrestrium modo animali-
um puta & volantium, atque aquatilium, sed & plantarum, & herbarum, & si quid
aliud in terra nascatur. Et quomodo immensam adeo temporis momentorum multi-
tudinem forment? Nunquam sane poterunt, non si decem dierum millibus annus ipsis
constet. Ita vero maximè horum mendacium prosternitur, si quis animalia frequen-
ter patientia considerat, vt canes, porcos, gallinas, & potissimum quæ iam plurimos
simul gignunt fetus. Nam porci, pisces, canes, multis pariendis etiam diei [integri]
spatium absumunt. & vero piscis (quantum ego puto) multos quoque dies, eo quod
ouorum illa multitudo in myriadas piscium ex ordine transformetur, qui deinde sin-
guli pariuntur. quibus quidem diebus fieri nullo modo potest, quin volatilia vel terre-
stria in toto mundo, vel natatilia in toto mari & fluuijs & stagnis gignantur.

Verum hinc etiam, quod volo, certius quis discat. quando ver bene temperatum in-
cipit, omnis floret herba & parturit, omnisque lignorum species, sed & multa siue vo-
lucrium, siue animantium, siue piscium genera mista inuicem concipiunt. infinita quo-
que [plantarum] genera eodem tempore perfecta ferunt semina, infinitæque arbores
suos fructus, non vno quidem momento, sed multis diebus, dum in eadem planta alij
etiamnum florent, alij crescunt, alij maturescunt. Nec dissimilis est in animalibus o-
mnibus partus conceptusque proportio: quæ idem omnino genituræ momentum ha-
bere nullo modo possunt. adde quod alia per annum integrum fetum vtero gestant,
quædam mensibus decem, quædam diebus quadraginta, aliaque in his plurima reperi-
351 tur differentia. Quale igitur astrum, in quale Signum ingrediens dimensum vnicuique
generi fetum ferendi tempus determinat? Cur autem, cum animantium in genere vi-
tæ tempus æquale non sit, æqualem tamen illa veteri gestationem habent? Dicant igi-
tur, an hæc etiam à Genesi proficiscantur? vt magis irrideantur. Sin per silentium de-
decus suum declinent: quomodo aliquid sine Genesi fieri negant? Neque tamen hic
fetuum differentias adfero: quorum alii genitoribus similes sunt, vt homines, equi,
leones, alij non item, vt vrsæ, vespæ, apes, & quæcumque ex ouis prodeunt. pars rur-
sum sine coitu generantur: pars absque eo nequaquam. Et quis innumeras, quæ in
his reperiuntur, differentias enumerauerit, non animantium modo, verumetiam stir-
pium & herbarum, aliorumque similium? quorum omnium causas ab his Fati aucto-
ribus quærere iustum est: siquidem omnia secundum horum sententiam ex Genesi pen-
dent, & quod existant, & modus quo existunt, & gestari vtero, & pati, & agere, & mo-
ri. An forte aduersus miseros mortales dumtaxat tam accuratus de Genesi sermo ab
ipsis institutus est: vt, quod in nobis omnium est honestissimum, libertas arbitrij, igno-
retur? Deoque pro collatis in genus humanum beneficijs, gratiæ non agantur? At
quomodo rursum Genesis intempestiua illa additamenta adijcit, dum quadricipites
fetus secundum hos, aut plures quam natura exigit siue manus siue pedes perficiat: cum
neque reptilibus pedes tribuat, qui illis ad ambulandum sint vsui, neque oculos talpis,
neque alijs ea quibus indigent. Adde quod ea quidem, quibus intempestiua illa addi-
tamenta dedit, non sinit viuere (quæcumque enim prodigiosæ formæ sunt, breuis quo-
que æui esse solent) & additione sua totam simul horum naturam abolet. quibus vero
à natura debita siue pedes, siue manus, siue oculos abstulit, ea ita viuere permittit, vt
mutilati corporis solatium nullum habeant. Si quis hæc igitur ad Fatum referat, is ab-
surditatis auctor non minus quam illud efficitur. Sin naturæ esse peccatum agnoscit,
omnem accusandi Numinis occasionem tollit. Quemadmodum enim ipsam suis qui-

busdam currere legibus statuit, sic & eandem, ratione quadam vtili, iuxta mortalium conditionem ferri concessit. Ipsa igitur suum modum seruans, nihil quod vlla sit affectum iniuria profert. at si in nimietatem vel defectum, in pauorem, vel vehementes affectiones delapsa, aduersus latas sibi leges quidquam admittat, mox neque in ijs quæ gignuntur, sinceritatem seruat.

Cur insuper quædam animantia suos fœtus non nutriunt, quemadmodum in volatilibus vultures, corui, piscesque fere omnes? quædam vero etiam parentes in senio alunt? Item alia etiam illegitimum sibi suppositum fetum nutriunt, pleraque vero minimè? At quis innumerabiles rerum omnium differentias recenseat? Igitur hæc quidem libro quarto continentur.

LIBER QVINTVS.

Libro QVINTO cum alia persequitur, tum ante hæc de Fato similiter ista. Si quod parentes gignant, ait, à Genesi contingit, manifestum est à parentum Genesi & filiorum Genesim, & huius horam definitam esse: Sin minus, ergo gignentium Genesis eos qui gignuntur non perficit, frustraque longus de Fato sermo habetur. Si enim quod fetus seminetur, gestetur, perfectusque vel imperfectus proueniat, à patentum 352
Genesi exsistit, clarum quod horum quoque hora ab eadem proficiscatur. Sin minus hæc, ergo nec illa. Iam si Geneses aliæ ex alijs sunt, ipsumque nascendi momentum ab eorum qui genuerunt Fato proficiscitur, facile sit huius amatoribus vnam aliquam hominis capere Genesim, atque ex ipsa tum patrum, tum auorum, immo & maiorum Genesim indicare, horumque omnium tam animi quam corporis affectiones actionesque, ac simul figuras, colores, & magnitudines. Nec hoc solum, sed etiam ex hac ipsa & illius vnius Genesi licebit quinam generandi sint prædicere, omnemque adeo futuram ex ordine cognationem, cum suis actionibus, & quæcumque alia supradicta sunt: vt neque præteritorum, neque futurorum quisquam ignoretur. Quod & ipsimet irriserint. At tu mihi illud quoque inspice: Filiorum, aiunt, Genesis infelices reddit parentes, etiamsi forte à propria Genesi felicitas ipsis attributa sit. Interdum etiam tollit & vincit patrum Genesim ipsa filiorum, quoties videlicet hęc fatalis illius effectus est: sed & patrũ Genesis infelices reddit liberos, & fratrum fratres, eundemque in modum etiam coniugum; quantumuis forte aliam alter habeat Genesim, & aliunde natus sit. Et quod his omnibus magis deplorandum, Genesis cogit generantes odium suscipere pro amore ergà liberos: liberos item parentibus, atque inter se fratres, coniugesque infestos reddit, & ad cædes prouocat, itaque aduersus inuicem armat naturam, vt totam turbet cognationem. Et ille quidem lamentatur, quod laboret filius, vel mortua sit vxor, aut maritus, ignarus interim quod horum cuiusque Genesis, & amorem inuicem necessario conciliarit, & infortunia, dum eorum qui amabantur exitu dolores acerbos obiicit. Hæccine sapiens quisquam ferat? Rursum infelices seruos esse per dominorum Genesim prodigiosè ijdem referunt: itemque caprarum, boum, & aliorum animantium greges, per Genesim possessoris; vt & integros exercitus per Genesim Regis. ita innumerabiles Geneses per vnicam illam vnius tantum hominis, siue ad meliora, siue ad deteriora auertuntur: & quidem tam felicium quam infelicium, quæ ob vnius Genesim infinitas habent varietates ætatum, annorum, mensium, dierum, horarum, patrum, matrum, cognatorum: immo & idem quandoque mortis genus siue gladio, siue mari, siue simili aliquo casu subeunt. Attamen inuenio ego & seruorum atque militum Genesim, quomodo ipsi loquuntur, heros Regesque superantem. Fallacijs enim hi aut lenocinio interdum dominos vel alia quapiam ratione aggrediuntur, sua illos Genesi in Dominos armante. Quod si forte patrisfamilias Genesim hanc seruis dare nocendi potentiam dixerint, magis etiam difficultatem augebunt. Non solum enim [non] inferiores esse subditos coëgit dominorum Genesis, sed præterea illum ipsum vincere, cuius est Genesis; atque eos qui pro suo Fato nunquam tantum ausi fuissent, Regis illa Genesis in ipsummet prouocat. nam fieri omnino nequit, vt tot simul militum Geneses in 353
domini mortem conspirent. Ciuitatis item Genesis in vniuersam incolarum multitudinem imperium obtinet. Quando enim hęc decidit, infinitas ætatum varietates pluribus Genesibus distinctas è medio tollit, vno hoc eodemque excidio euertens. Ad eundem

eundem quoque modum & aër [corruptus] & diluuium totam sæpe gentem delet. neque enim possunt tot Geneses vnum mortis genus nancisci. Si quis porro illud etsi impossibile sit, admittat tamen rursum, [dicam] ciuitatis vel aëris Genesis à multitudinis Genesi vertitur, atque è duobus alterum [concedendum] vel multorum Genesim ab illa vna irritam reddi, vel certe hanc, propria exutam efficacia, ab illa multorum abripi. Eademque dicere quis posset de lignis, graminibus, herbis, & omnibus animalibus. Si igitur Geneses aliæ ab alijs inuicem euertantur, ita vt filiorum Geneses parentum Genesim, & horum rursus illorum destruant, & similiter coniugum inter se, vt & domorum Genesis illas habitantium, vel contra horum ipsam domorum Genesim, atque, vt semel dicam, ea fiant, quæ iam dicta sunt, ipsamet sese Genesis vndiq; euertit & dissoluit. Sic quidem Capite quadragesimo secundo disputat.

Proximo deinde Capite, varijs actionibus atque affectionibus, ijsque vel naturalibus, vel liberis subijci tam quæ in terra, quam quæ in aëre & mari exsistunt, etiam nos, inquit, fatemur: at necessitatem fatalem horum omnium causam esse, id vero & auersamur, & redarguimus, ducto ab inanimis initio ad rationis expertia animantia descendentes, indeque ad hominem ratione præditum sermonem conuertentes. Magnes igitur lapis ferrum ad se rapit, nec ipse rapit tantummodo, sed & huic aliquid ad se ferrum rapiendi vim tribuit, & huic rursum aliud, ad plura vsque. Dictamus quoque herba venenatis animalibus adeo inimica est, vt vel solo odoratu recepta, nocendi vim omnem eripiat. Sola item inter herbas a Aglaophotis ita noctu lucet, vt nominis veriloquium indicat, & carpere conantem refugit; idque radicata cum sit, locum ex loco contra naturam mutatis: neque enim quæ radicibus hærent transitiuo motu prædita sunt. Chamæleon adhæc animal in multos colores corpus mutat, talisque omnino apparet, quale quod illi adiunctum atque subiectum est siue lignum, siue lapis, seu quid aliud fuerit. ad illius enim colorem etiam suum aptat. Seleucis insuper auis vsq; adeo locustis est inimica, vt quotquot eius vmbram subeunt, intereant. Alijs rursum nox est ad videndum quam dies accommodatior. alijs etiam alimentum illud est, quod alteri lethale sit, sed & potus non omnibus conuenit animantibus. Quædam adhæc in quadrupedibus, volatilia vero omnia, vtinam reddendi facultate destituuntur. Et quid attinet
554 sigillatim animantium infinitas differentias tum in cibo, tum in potu, in figura, in cantu & silentio, in mansione & migratione ac reditu, in obsequio & libertate, in temperantia & libidine, in labore & otio, in audacia & timiditate, atque in aliis infinitis recensere? Qualis ergo curriculi fatalis motus talis vt esset, genus quodlibet effecit? cur vero vniuersum genus eiusmodi est, vt neque lepus audeat, neque leo paueat, neque aliud vllum animal innatam suo generi operationem vitare conetur: sed vnumquodque genus totum informe fit, solusque homo mutationibus varietur? Quod si per Genesim vnum quodque genus in proprio naturæ more vbique conseruatur, quomodo contrarium in hominibus reperitur. Etenim in eo timiditas & audacia, iracundia & mansuetudo, improbitas & probitas, omniaque adeo contraria. Vbi est igitur ille Geneseos cursus? vbi septem Planetæ, & duodecim Zodiaci signa? Quid tandem hominibus tantam præbet affectionum studiorumque varietatem, cæteris non item? asinus enim vbique onera gestat, pardalis rapax est, cæteraque speciei suæ ordinem seruant. Eodem prorsus modo & quæ brutis animantibus secundum cuiusque speciem inest natura, cum Genesim, tum circiter eam exorientes stellas, omnemque illam longam donorum sortionem vincit. Vbi enim Mars? cuiusnam bruti animantis dexteram gladio armauit, vel corpus lorica texit, vel galea caput tutatus est, aut crura aut pedes? Nec enim lupum in lupum armauit, neque leonum vnquam acies inter se commisit. Quis autem commemorare studeat, quæ recensere queat nemo? Si enim nihil extra Genesim fit; quomodo nullum sidus, non errans stella, non iuxta alicubi exoriens, non signiferi signum hæc congenitis brutis præbet, quæ cum homine communicauit? non textoriam artem, non ferrariam: neque alios quidem Magistros alijs qui ab eiusdem speciei socijs discerent constituit? Si quis forte à nobis doceri animalia contendat, primum quidem pauca eiusmodi ostendet, & cur non etiam omnia doceantur, difficilius erit demonstrare. Deinde nunquam mente aut intelligentia, quemadmodum homo; sed fraude vel timore animalia docentur. quemadmodum canis, vel simia, vel equus, si verberibus coërceatur, ea quæ ostensa illi sunt obseruat: non quod hæc domino vtilia fore existimet,

a Lege Plinium lib. XXIV. ca 17. & Aelian. de Animal. lib. 14. cap. 27.

exiſtimet, ſed quod cædatur, ni faciat. Pſittacus quoque aſtu deceptus [humanam vocem] imitatur, quando per ſpeculum appoſitum non animaduertit quem imitetur. Clanculo enim poſt ſpeculum quod obiectum eſt loquuntur, quæ diſcere ipſos cupiunt: Pſittacus vero, ratus ſe alium Pſittacum videre, voces illas exprimere conatur, nihil interim quæ dicuntur intelligens, cum omnia articulate didicerit. Et vero ſolus pſittacus, non autem aquila, neque aliud vllum animal ſic docetur. At quomodo non illud rurſum contra Geneſis legem, quod cum hæc cætera animalia ratione deſtituta producat, eorum tamen aliqua ab hominibus doceantur, ſuperetque Geneſeos terminos is, qui nunquam huius legibus ſoluitur. Si vero etiam apes ab inuicem doceri dixerint, in his quoque falſum tuentur, A natura enim, non ab arte operatur apis. 355
Quamquam ſic etiam difficultas augeatur, Cur enim neque alia in ſuo quæque genere inter ſe aut docent, aut docentur? Quis .n. coruos aut vultures volare docuit, quos ne parentes quidē alere ſolent? Quomodo item Geneſis, quæ Reges ac Principes conſtituere ſolet, hos eis negauit? nam neq; aſinus aſinorum, neq; lupus luporū Rex eſt; neq; inter hos alius pauper eſt, alius diues; neq; aliorum ibi quidquam, quibus humanū genus obnoxium eſt. Vbi igitur vna orientes ſtellæ? vbi ipſorū Geneſis, atq; illa apotelesmatum multitudo? An hæc in ſolos miſeros mortales tantam arripuere potentiam? Atqui vi cæterorum omnium animantium potentiſſimus homo. Etenim & fortioribus intellectu præſtat, & ſuper terram gradiens volatilium tamen dominus eſt, & in mari natantia captat, & vt ſimul dicam, omnibus animantibus ratione atque intelligendi facultate antecellit. Quomodo igitur Geneſis in eum habet imperium, qui cæteris imperat omnibus, ijs vero imperare nequit, quæ huius imperio continentur? Verum, vt apparet, hæc aduerſus homines à malo dæmone inſtructa machina eſt, vt & pie viuere iuſteque agere neceſſitatis eſſe effectum rati, alieni à Deo efficerentur; & quæ his contraria committerentur, ab eadem proficiſci cauſa perſuaſi, nullum omnino peccatum prætermitterent. Nulla eſt igitur prorſus Geneſis, ſed à veritatis hoſtibus contra veritatem fingitur, quemadmodum ab huius amicis demonſtratur.

Neque enim quod animalia ratione careant, in cauſa eſſe diligens rerum perſcrutator deprehendet, quo minus bruta diſcant eadem, quæ homines ſolent, vt neque rationem in homine efficere, quod diſciplinas prope infinitas comprehendat. Quam multos enim ex illorum ſententia Geneſes efficit ſurdos, mutos, ſtultos, inertes, ineptos? Quid igitur ratio profuit ex vtero prodeunti cæco ſurdo aut ſimili alicui? Et quibus animantibus inferiores non ſunt, ſiue ad victum quærendum, ſiue ad diſcendum? Quid vero apiculæ nocuit, vel araneæ, vel formicæ, quod rationis expers ſit, ſi horum quodlibet facit id, quod ei ſecundum naturam conuenit? Quid denique alijs obfuit animantibus ad ſuum cuiusque opus, quod rationis expertia ſint? Nunquid propterea quod ratione carerent, impediti fuere ſiue cygni, ſiue cicadæ, quo minus alis ſuis cantum ederent? Sed quæ ex ipſa natura canendi peritos producere Geneſis poteſt, quomodo non eloquentes ac diſertos eadem reddidit? Cur bruta damnas? Nunquid nos aliquid niſi diſcamus, nouimus? Verum bruta animantia cum ratione deſtituantur, eorum quæ ad rationem ſpectant, diſcere nihil poſſunt. Quin ergo, cum perinde omnia ratione careant, non ea ſaltem diſcunt, quæ ad cætera bruta pertinent; vt grues quæ ad olores, aſini, quæ ad canes, & ad apes aranea, & ſic deinceps quodlibet, quod ad alterum ſpectat? Non certe quia ratione deſtituitur, propterea humanæ inſtitutionis brutum capax non eſt, ſed ob naturæ, quam conditor produxit, differentiam. Quodnam vero illud aſtrum eſt, quod hocce ſigniferi occupato ſigno ferarum atque iumentorum genus è terra, aut ex mari natatilium formauit? Et cur idem nunc quoque 356
non efficit? Iam quæ immaturam mortem adducit Geneſis, cur non vel decennem aliquem fecit eſſe ſenem, vel lanugine ſaltem faciem veſtiuit? Et ſi vitæ ſpatium cuiuſque noſtrum ad quintum & ſexageſimum annum, & nonnunquam etiam longiſſimè infra eum terminum reſecuit, qui fit, quod nunquam illud in quintuplum aut decuplum? at quid dico quintuplum, immo vel in triplum aut in duplum exſtendit? Quæ vbi vir ille dixit, mox Climacteris deſcriptionem ſubiecit; vt & aſtrologicorum nominum ac ſchematum, accuratius horum expoſitionem perſequendo. Addit deinde, ſi per ſtellarum curſum atque ſchemata omnia animalia gubernantur, quomodo nullum vnquam aſtrum aut ſchema, aut vicini ſideris exortus vel patrem eſſe, mulum fecit, vel

matrem mulam, cum tamen hi fecundis non raro animalibus misceantur? Natura nimirum huius vim elidit, & vbique eam vincit: in temporis productione, in corporũ congressu, in gestandi fætus varietate, in ætatum immutatione, in cæteris, quæ secundum naturam fiunt omnibus, quorum illa nihil potest immutare. Cur enim equus nullus vel asinus hominum effugit flagellum, cum cætera animantia horum ictum non ferant. At si qua, quæ tamen rara sunt, sustinent, ne sic quidem difficultas soluitur. Cur enim non & cætera omnia sustineant numero multo plura? Deinde inter ea, quæ flagris cæduntur, libera sunt bruta, dum adoleuerint: nam mox vt onera ferre cœperint, etiam verberari incipiunt. at homo potissimum in pueritia flagellatur: cum autem ad virilem ætatem creuerit, aut nunquam, aut saltem raro cæditur. Quare adhæc fibris, suibus, gallis gallinaceis, hominibus, equis, & quibusdam forte alijs, genitalia exsecantur, ferrumq; ipsos pro fecundis steriles reddit: cum cætera tamen animantia non modo ab astrorum necessitate nihil lædantur, sed eam etiam irridendam proponant?

Cur tandem eadem stellarum positura eundem cursum tenente, si plantæ amputentur, rursum ramos emittunt, & circumtonsa herba æque vt antea, quin etiam altius erigitur, cum in animalibus, si quod forte membrum dissectũ fuerit, oculus, vel nasus, ut digitus, nihil plane Fatum ad huius membri restaurationem adiuuat, etsi hoc ipsum præbere illa quæ sic abstulit, censent? At non Naturæ proprietas, sed astrorum motus quidam atq; constitutio illud partim bestijs, partim hominibus distribuit. Iam vero quis sues, gallos gallinaceos, capras, bouem, & si quid his simile est, ad mortem per gladiũ subeundam adiudicauit, cum plurima animantia hoc mortis genere non pereant? Olim
357 preterea, cum idolis sacrificandi ritus vigeret, innumerabilis horum quæ iugulantur, multitudo vna sæpe immolabatur hora. Hoc vero more cessante, non perinde iam hæc animalia gladio subiiciuntur, siderum tamen constitutio, vt illi loquerentur, constanter eundem cursum tenent, inæqualiter adeo horum animalium conditionem immutauit, quæ cæterorum priscum viuendi modum inuariatum reliquit. Quod si forte alia quoq; nonnulla ad hunc fere modum immutata sunt, quando id neq; in omnibus, neq; in plurimis accidit, æquabilis nihilominus astrorum cursus, & insuper incommutabilis illa necessitas ludibrio exposita est. Et hoc quidem Libri V. Capitisq; quadragesimi tertij extremum est.

LIBER SEXTVS.

SExto autem Libro & Capite quadragesimo quarto hæc subijcit. si Geneseos cursus ait è terra hominem cæterasq; animalia produxit: quomodo nunc sine coniugio nequaquam vel hominem, vel varias illas animantium species, producere deprehenditur? Quod si & nunc quædam eorum sic producit, vermes puta & id genus nonnulla, quomodo non etiam omnia alia quæcumque eodem modo è terra ab initio prognata exhibuit? At si forte stellarum cursus homines è terra initio formauit, cur non eos ita produxit, vt simul artibus instructi prodirent? sed longo post tempore & fabrilis ars atque textoria, & historica, Geometria, Rhetorica, aliæque innumeræ artes humano sunt ingenio primum excogitatæ atque inductæ? Si vero prouenisse homines olim scientia instructos è terra nugentur: quomodo tunc sine disciplina docti sunt nati, qui nunc vix multis laboribus atque exercitationibus doctrinam parant? Quo nunc igitur vetus ille cursus recessit, qui ab ipso ortu sapientes homines fingebat? aut vnde hic noster prodijt, qui natura sua peritos non nisi per labores ac longam exercitationem prouehit?

Quid igitur crudelis Mars tum faciebat, cum homines in mutuam cędem non armarentur? Vbi astrorum cursus ille Regum & Principum multis post sæculis, vt & pagos habitandi auctor, cum neque mente quidem vrbem vllam aut imperium homines excogitassent? Cur adhæc olim homines artium inuentores erant, nunc vero inuentis contenti longius progredi non student? Manifestum certe datam à Deo hominibus intelligendi vim, post inuenta cum tempore & labore, ac potissimum cum cœlesti auxilio ea quæ ad vitam tuendam erant vtilia, iam constitisse, neque vltra quidquam frustra cõminiscendis nouis allaborare. Quomodo item eiusdem Prouinciæ tota natio aliqua comam nutrit, alia tondetur? Et quædam gens matribus miscetur, plures vero hunc execrandum esse morem ducunt? Etsi alijs insuper innumerabilibus differentijs legum, vitæ, ac consuetudinum distinguuntur. neque tamen vllas side-

THEODORVS Episc. Tars. rum cursus aut comatos tondet, aut attonsos comam alere cogit, aut alia alios facere, 358
quæ suis ipsi legibus docti non sunt. Hæc autem ipso capite continentur.

Proximo vero illud adducit, Si etiam Fati amatores illi fugiendum putent ad vicinarum stellarum exortus (quæ à Signis atque Planetis diuersæ, fatalibus Geneseos euentis affines non sunt, neque inter se consentiunt, sed pro Climatum differentijs, singulæ suos suppeditant euentus) dicant velim nobis, vbinam sit Geneseos inconcussa illa firmitas atque constantia? Ex ijs enim quæ ipsi referunt satis apparet, propriis viribus harum singulas illius effectus rescindere. Quanquam non omnes idem terræ spatium obtinent. qualis sit Persarum atque Iberorum portio, vel Lazorum atque Romanorum, seu aliorum quorumcumque. Quomodo igitur hæc gens oppositis adeo illius gentis viuendi normis, legibus, ac moribus gubernatur? Deinde quomodo pleræque gentes suos quæque fines incolentes, in Romanorum terminos irruerunt. Tertio verò, migrauit olim populus Iudaicus in Aegyptum, neque tamen à patrijs legibus recessit: ex Aegypto deinde idem iterũ demigrans, Palæstinam & Arabiam inhabitauit, idololatris prius bello pulsis. nec à Mosaica ideo lege desciuit, vt neque tunc, cum in captiuitatem Babylonem deductus est, sed nec postea per totam terram dispersus patrias leges deseruit. Nullius enim extra Zodiacum positæ stellas, ortus, ac neque Genesis ipsa circumcisionis illos aut sabbathi præceptum soluere coëgit. Quin & nostrum genus, Christianorum, inquam, quadringentis abhinc annis exortum, subito Orbem, qua patet, occupauit, à suis gente qualibet ritibus abducta, atque ad ducendam ex pietatis præscripto vitam tralata. non id patriam mutando; sed in eadem, vt solebant, habitando; atque ita vetusta illa stellarum harum Apotelesmata imbecilla & risu digna relinquendo. Itaque ab hominibus indoctis prolata doctrina, hæc ipsa manifeste euertit, quibus pudibunda cedebat imbellis Genesis. Etenim paruit quidem olim Assyrijs subactus orbis, hinc Babylon imperauit, deinde Medi imperium exceperunt, & post illos Persæ, donec id tandem ad Macedonas transiit: attamen quæque gens suos retinebat mores, & à suis regebatur Regibus, ac saltem communem illum, qui omnibus imperabat, agnoscebat Dominum. Nunc vero, quemadmodum vna duntaxat est religio, sic & regium imperium vnus tenet, trecentisque gentibus aut amplius, non nisi vna legitima imperij Romanorum maiestas præest, quemadmodum & Religio non nisi vna est. neq; tamen aliquem hoc tempore cogit Genesis vel idola colere, aut matribus misceri, aut alia quædam patrare, quibus metuendæ gentes illæ non inter se tantummodo discrepabant, sed 359
etiam ab oppositis sibi inuicem nationibus distinguebantur. Illud ergo nobis explicent, quomodo Religionis atq; doctrinarum mutationem Fatum inducat, neque tamen cætera mutandi vim vllam habeat? Neminem enim vnquam aut suadendo, aut vi cogendo eo adduxisse videtur, vt eum ignominiæ, paupertatis, inualetudinis, seruitutis, iniuriæ, aut alicuius ex infinitis aliis horum similibus desiderium caperet. Sed quemadmodum vbique visa est natura potentior quam fatales effectiones, sic & ratio, propriæ libertatis dignitate seruata, manifestè satis in ijs, quæ voluntariè operatur, nugas istas vincere demonstratur.

Verumtamen si pie aut impie agere à Genesi proficiscitur, explicent velim nobis, quæ Genesis Stoicum reddat? quæ Epicureum? Peripateticum item qualis, aut Platonicum? quæ immolare Baccho, aut Cereri, Solive aut Lunæ? Quæ Aegyptium pecus adorare, vel canem felemve? quæ Manichæum reddat? quæ Valentinos? Quod si indicare nequiuerint, ne quoque vltra sese efferant, moneo. In nobis igitur situm, non in Geneseos operatione, sic vel sic Numen colere. Si vero hoc: vtique & colere simpliciter, & [omnino] non colere: è partibus enim totum constat. Quomodo autem non absurdissimum illud sit, improbum per Genesim fieri, & eidē tamen improbitatis nomine odio esse? similiter & bonum fieri, atque admirationi esse, & similiter adulterum, aut homicidam? Ab eadem item per vim coactum mala perpetrare, & rursum ob illud ipsum puniri? Legislatores constituere sceleratos punire, & nihilominus alios vel inuitos impellere ad peccandũ, seu ad alia quibꝰ referta est hominũ vita? Quæ siquidē in nostra sunt potestate, nobis quoq; eorũ quæ fiunt culpa sustinenda: Sin Genesis summā potestatē obtinet: aut hæc culpanda, aut is certe, qui hanc condidit. Ita vndiq; Fatũ non consistere tantum nullo modo posse, sed impium insuper esse, atq; probrosum [ostenditur.] Verum his & Liber sextus & quintum ac quadragesimum Caput absoluitur.

LIBER

THEODORVS Episc. Tars.

SEptimo autem Libro quæstionem ab Astrologis proponi solitam dissoluit. Dicunt enim, ait, Vnde exsistunt mala, si non à Fato proficiscuntur? Quibus sic respondet: Si quæ nobis mutuo mala struimus, discere velitis vnde exsistant, dum eorum patratores vestris oculis conspicitis, frustra causam aliam quæritis: Sin ea mala, quæ inuiti patimur, etiam huius solutio ad oculum patet. Perturbauimus omnigenæ improbitatis turbine ipsam vitã, facimus quæ odit & auersatur Deus, Ideo patimur quæ nolumus, vt ne deinceps in vitia prolabamur. Nisi forte oportuit ita criminibus obnoxios felicitate insuper potiri, quo Deus amplius etiam ignoretur, & nos pronius in mala feramur. At si perpetrare mala per Fatum Deus nos cogit, quomodo rursum velut peccantes castigat? Aliud autem est, vt clarum, permittere quemlibet libero arbitrio vti, & quod velit eligere:
360 aliud ad cõmittenda mala impellere. Quomodo vero vobis, ait, diuinæ gubernationis profunditatẽ ignorantibus, in mentẽ venit ad Geneseos illud figmentũ conuerti? & quæ nos ipsos efficere videmus, ea non esse nostra nugari; quæq; astra efficere nullo modo possunt, hæc tamen per illa fieri mendaciter fingere? Quia per terram reptantes vos ad Conditoris ipsius iudiciorũ altitudinem nequaquam ascendistis, propterea in stellas, Lunam, Solemq;, eorũ quæ à nobis fiunt, causas referre conati estis. Quin ego ipse, inquit, dum hæc scribo, à Genesi, secundum vos, coactus sum has eius scribere reprehensiones: vt ita etiam ipsamet acrius aduersus seipsam, quam vllus alius extrinsecus eam oppugnãs hostis insurgat. At vero quid iuuat ea discere, quæ à Genesi exspectantur? Nam si quidem vitare cognoscentibus conceditur, quæ Fato destinata sunt, inepta est prædictio. Vincit enim quæ in nobis est facultas Genesim: & maximè, quibus Fatum non ignotũ, soluere ipsius seriem poterunt, cum hi magis quam cæteri, quæ à Genesi ordinata sunt cognoscentes, nihil eorum quæ ipsa minitatur, accidere sibi patientur. At nec hoc, iterum illi aiunt, extra Geneseos seriem est, quod qui hæc cognouerint, eripiantur. Igitur Genesis in contraria diuiditur, partimque prædictionem adhibet, partim eam ipsam irridet: quo quid magis ridiculum esse queat? Quanquam & alia rursus ex parte multa est in ea iniustitia atque inæqualitas. Cur enim non omnibus hoc persuasit, vt euentura sibi discerent, quo item omnes ex his eriperentur? Quod si vero ei qui ista cognouerit, effugere tamen non licet; quid frustra cognoscere iuuat, curisq; ante tempus consumi, percelli ante ictum, & ante mortẽ grauius quam morte ipsa affligi? Hoc porrò omnib⁹ perspicuum, eos, qui Fatum asserunt? & proborũ laudes atq; coronas è medio tollere, & improbis contra iniustam denunciare pœnam atq; correctionẽ. Nam si necessitate adductus est vter libet ad ea, quæ agit, iam ᵃ neq; virtuti merces vlla est, neq; scelerum pœnã exigere licet. quod non potest non penitus nostram vitam confundere atq; inuertere, & omnibus in Deum linguam suam acuentibus esse impudentius. Non sufficiebat nimirum miseris, si cogerentur mala cogitare, dicere, facere: sed cum eorum misereri oporteret, odium insuper adijcitur & pœna. Vbi si quis dixerit, nostrum non esse scire, cur Deus talem condiderit Genesim? is dum modeste agere se fingit, pietatem perstringit, ac per ea ipsa etiam magis fit impius, per quæ moderate loqui videtur. Si enim vere bona Genesis est, quæ nobis mala apparet, & id quidem per ipsam Genesim: non iam hoc meum erratum est, si malam puto, quæ mala non est; sed eius potius, qui tale per Genesim iudicium cogitatis nostris inseruit. Nam si meum erratum est, aliena erunt vtiq; à Genesi, quæcumq; ad cogitata pertinent, quæ & sermo & operatio sequuntur, frustraq; fuerit Genesis. Vera igitur moderatio cautaq; hic circumspectio non sit, malam finxisse Gene-
361 sim, deindeq; Deo malorum cogitationem concedere; neq; item illud, affirmare eundẽ & ad malum impellere, & quos eo per Genesim impulerit, nihilominus punire. non sunt hæc modestè loquentis, sed ipsa demissionis specie in grauem errorẽ inducentis. At vero pietatem colens soboles, nullam Deo iniuriam per illa eadem facit, per quæ ipsum colere se arbitratur: neq; eius tollit bonitatem, malorum ipsi potestatem attribuendo, Iniuriam enim facere neque modo nouit, neq; vnquam poterit diuina potentia. non, quem hæc homicidam fecit, postea castigat: non ita prohibet labi, vt deinde & cogat nõ obtemperare præcepto, & puniat negligentem. Hæc neq; in Deum cadunt, neq; à pia mente admittuntur. Nos autem quæ consentanea sunt mente agitantes, perfectè Deum omnia quæ in mundo fiunt, comprehendere fatemur; at non etiam ipsi compre-

ᵃ Extero hic voculam γάρ, ex præcedente forsitan versu illapsam.

THEODORVS Episc. Tars.

hendere hæc contendimus, certi nos nunquam comprehensuros. Cæterum hanc esse veram Dei potentiam agnoscimus, quod neque à malis aliquando superetur, & quod in rerum conditarum vtilitatem bonitate vtatur. At tu mihi etiam illud considera. Solent in venationibus tauri stimulis excitari, atq; ad pugnandum proritari, dolorẽ quoque dominis sentientibus, si forte minus excandescant. Verum astrorum ille cursus morte remuneratur eos, qui ipsius fatalibus decretis obsecutus fuerit. Seruos ad hæc nostros immorigeros castigamus, obsequentes præmio afficimus. At illa quæ hæc cogitare ac facere cogit Genesis, & labi iubet, & persuasos cruciatibus subijcit. Eadem item nos quidem iustos in subditos interdum facit, cum ipsa interim iniustissima in nos committere non erubescat. An non igitur extremę dementiæ hæc statuere? Atque hæc quinto & quadragesimo Capite disserit.

Quadragesimo sexto Capite asserit illos à Genethlialogia dementatos, omnium quoque architectum Deum eidem subijcere. Ita enim loquuntur, ait, quemadmodum iuste viuere à Genesi proficiscitur, sic & orantem exaudiri, & Dei præsentia impleri, & diuinis dignari apparitionibus. Per ea igitur quæ asserere ipsi audent, Deum esse Geneseos ministrum declarant, atque in eos solos esse beneficium, quibus huius cursus beneficium accipere benignè concesserit. Quo quid esse possit impium magis? Sin hæc atq; his similia adimunt, iam maximis ab eo bonis diuulsis, in vnam dumtaxat dominari maliciam scripserint. Attamen tempus docuit quam plurimos è bonis malos euasisse; ita vt probos in improbos commutando, in eos rursum potestatem obtineat, qui ab eius potentia liberi erant. Adeo dum hęc statuitur, omnia confunduntur atque conturbantur, & vel ipsa sese ante omnia prosternit, ac circumagendo euertit.

Proximum deinde Caput (septimum id est & quadragesimum) asserit, Græcos aliquot Philosophos hæc animo considerantes, illud de Genesi figmentum detestatos esse atque irrisisse. Quamquam & cœlum ipsum non secus atq; illi globosum assererent: & non aliter de Signorum compositione, deque errantium stellarum motu statuerent. Quænam igitur horum sententia est, quod hæc quidem admittant, illud vero nequaquam? 362
Ea quæ terra marique, vel in aëre & cæteris elementis accidunt præsignificandi, etsi non cogendi aut efficiendi vim habere astrorum cursum arbitrantur. hunc enim ad eum fere modum futura denunciare, quo diuinandi, aruspicandi, aut similis ars quæpiam solet. vt non propterea hæc eueniant, quod prænuncientur, sed ideo prænuncientur, quod eueniant. neque enim astra per vim gubernare hæc inferiora, sed dumtaxat quæ post euentura sint denunciare. Verum etsi qui sic sentiunt, magnam illam Astrologorum impietatem à se repulerint, ad perfectam tamen veritatem non peruenerunt. Ita septimus liber absoluitur.

LIBER OCTAVVS.

OCtauus porro Liber à quadragesimo octauo inchoatus Capite, duos creatos dicit cœlos, vnum quidem aspectabili isto superius, quod vna cum terra substiterit, alterum vero hoc quod videmus. Horum ergo duorum alterum tecti quasi locum tenere, τξε
alterum terræ quidem tecti vicem similiter præbere, sed altiori illi cœlo soli instar esse ac fundmenti. terram adhæc vnam esse. cœlestia item potestatibus maioribus esse subiecta, vt & visibilibus* ea quæ sub cœlo sunt. Cœlum insuper non esse rotundum; sed tentorij ac fornicis formam præferre. Pro qua quidem opinione Scripturæ, vt putat, testimonia profert: non ea solum de figura, sed & de occasu atque ortu Solis. Reddit & causam incrementi ac decrementi dierum ac noctium: aliaque id genus curiosè inuestigat, mea quidem sententia, quæ necessaria non sunt, etsi cum sacris oraculis connexionem quandam habent. Vnde pium quidem hunc virum, ex ijs quæ refert, iudices, at non ita etiam accurata cum ratiocinatione sacrarum scripturarum testimonia producere dixeris.

* ὑπουράνια, hic lego pro ὑπερουράνια.

Inde ad nonum & quadragesimum Caput transitione facta, sacræ nobis scripturæ leges, admonitionesque, & magnum illud redemptionis nostræ mysterium (nec immerito sane) prædicat: vbi & astrologiam, ex ijsdem illis diuinis libris egregiè perstringit.

Hinc ad quinquagesimum caput gradu facto, eundem illum errore nihilo segnius oppugnat, præter alia etiam ista referens. Etsi quid, ait, ab illis prædictum euenire forte videatur, non id mox quoniam [prædictum fuit] euenit. multa siquidem & nobis eorum quæ cogitaueramus, acciderunt: & negotij alicuius vel moti iam, vel breui mouendi exspectatione suspensi, illud ipsum tale habuisse principium vel finem postea deprehendimus, qualem sperαueramus: neque tamen propterea nos in Prophetarum ordinem referimus, sed casus esse hunc euentum, atque coniecturæ agnoscimus. Enimuero si quid alienum ab humana vita prædicerent, ac deinde insolitum illud, non dico sæpius, sed semel admodum euenisset, merito admirari licebat. At cum ea quæ plerumque accidere solent prædicere videantur, quid mirum, si rectè coniiciant? non enim facile est tam multa dicentem aberrare. Quin illud potius mirandum sit, semper si aberrarent. Iam si etiam dæmones habeant adiutores, quemadmodum sanè habent,
363 qui ipsorum prædictionem confirmant, non amplius tum mirer, si rectè coniectent, sed multò magis, si non rectè coniiciant. Adiuuant enim eos dæmones, in Astrologorum scriptis maximè versati, omni adhæc perficienda contentione adhibita, quo nimirum illo de Fato errore nimis credulis infuso, contemptum insuper Dei his ipsis persuadeant. Prædicunt autem huiusmodi libri diuitias, paupertatem, & quæcumque contingere in hac vita solent, ad quæ sanè dæmones suam opem adferre non difficulter possunt. Etenim etiam nos horum non pauca in alios, si modò velimus, vel persuadendo, vel decipiendo, vel vim adhibendo, conferamus. Et verò peccatores in sua tenet potestate dæmonum turba, obsequentesque ducit atque agit quo vult. Velint autem ad Astrologorum fallacias nostram componi vitam: vt euentus quidem, cum Astrologorum prædictionibus consentire animaduertentes, sed eorum auctores non obseruantes, non solùm astrorum cursu decepti fallamur: verùm etiam pietatis ac iustitiæ nulla habita ratione, in impietatis abyssum incidamus. Et hoc quidem ipsum, quod illam, quam diximus, compositam aduersus homines machinationem hi non animaduertant, dæmonum vtique opus fuerit, peccato simul atque impietate adscitis, per quæ prohibeantur [miseri] & horum molitionem, & diuinorum similiter iudiciorum profunditatem intelligere. Quomodo enim Deus aut dæmonum insidias, aut suæ prouidentiæ mysteria manifestet iis, quibus studio est eius despicere præcepta? Etenim quæ iniqua esse scimus, perpetramus: neque tamen ea confectamur, quæ laudanda nouimus; & adhuc speramus nos ignota percepturos? Vbi ea feceris, quæ didicisti, atque per virtutem teipsum dignum reddideris, ad plura præter ea quæ ante cognoueris percipienda, tum demum mireris, si quæ perfectiora sunt, discere nequiueris. At quamdiu perturbationibus refertus es, Deumque contemnis, quomodo tu aut eius prouidentiæ mysteria disces, vel contra te dæmonum impetum? Et quomodo non facile vincant dæmones eos, quibus non est Deus propugnator? ad illa nimirum hos attrahentes, quæ Astrologorum libri prædicunt: vt Fati in eis figmento corroborato, amplius etiam à Deo deficiant. Atqui, si quanto ad malum studio contendimus, tanto item ad honestatem incumberemus, non ignoraremus quàm Deo chari simus, neque quantum virium contra dæmonem habeamus. Etsi enim vbique Deus, ad eos tamen propius accedit, qui per opera ipsum diligunt. Vbi autem Deus est, quænam illic insidiæ lateant, aut quis omnino adsit insidiator? Quæ vbi disseruit, diuinis rursum eloquiis aduersus Fatum instructus, homines adhortatur, vt se illo errore liberent. Quod autem in a signa & tempora, & annos factum esse à Deo Solem cum Luna & stellis dicitur, his ea significari vult, quæ b sub Iesu filio Naue & c Ezechia rege, itemque in d Christi passione contigerunt. a. Gen. 1. 14. b. Ios. 10. 13. c. 4. Reg. 20. 9. d. Matth. 27. 45.

364 His igitur quinquagesimo capite pertractatis, ad LI. deinceps transit, quo à Bardisane ortos hæreticos redarguit, quod cùm profiteantur se Prophetas admittere, animas quidem à Genesi liberas & sui iuris confiteantur, sed corpus nihilominus huius gubernationi subiiciant. nam diuitias, paupertatem, morbum, sanitatem, vitam, mortem & quæcunque in nostra non sunt potestate, per Fati vim effici affirmant. At si secundùm e Esaiam ignorant cœli Astrologi quæ futura sint, & ex f Ieremiæ sententia, vanum hoc omne studium est, quomodo hi suscipere se dicunt Prophetas, qui corpus Fati seruituti subiiciunt? Etenim Deus Iudæis siue minas siue pœnas nonnisi corporeas intendit, similiaque parat beneficia, quorum tamen cognitionem non habere Astro- e. Esa. 47. 13. f. Ier. 10. 2.

THEODORVS Episc. Tars.

logos per Esaiam pronuntiauit. Quonam igitur pacto fieri potest, vt & Prophetis fides adhibeatur, & corporeorum cùm malorum tum bonorum potestas omnis Fato concedatur, & huic nimium addicti futura prædicant? nisi forte per insaniam dixerint, bona quidem piis, mala verò impiis distribuere, & ipsum insuper Numen Fato deseruire. At qui animæ Genesi non subiiciantur, quando Deus ipse, rerum omnium conditor, vnà cum hac operatur, fatalibusque effectis subseruit? Si verò quæ per Angelos olim ac Prophetas administrata sunt, ea Genesis non efficit, vt nec ea quæ Dominus noster IESVS CHRISTVS in carne apparens operatus est, dum innumerabilem humanorum corporum multitudinem sanauit, quorsum adhuc volunt affirmare corpus à Genesi administrari? nam aut illud falsum reddent, quod Deus immorigeris pœnas minitetur, obtemperantibusque benignè faciat: aut certè, si primum illud verum, secundum fabula est. Ad hæc qui fieri potest, vt Genesi corpora subiecta cùm sint, animæ tamen eius imperio subducantur? Si enim à Genesi accidat inuentio thesauri, vel ædificatio domus, vel aliarum aliquarum corporearum rerum siue adsumptio, siue abiectio, immò & adulterantium atque mœchantium pœna, necessarium vtique animam impelli ad inuentionem thesauri [propter ipsum thesaurum,] atque ad discendam vel architecturam propter domum, vel textoriam propter vestem. Quin & à muliebri amore vinci hanc oportet * * * * *

* * * * *

immò etiam ad cædem incitari propter Genesim, quæ mortis sententiam tulit: & sic de aliis. Vix enim corporeum quidquam fiet, nisi anima obediat, atque adiuuet, vt necesse sit Bardisanæ sectatores, vel animum subiicere Genesi, vel si hoc non audeant, etiam corpus ab huius imperio liberum pronuntiare. Ita secundum & quinquagesimum caput finitur.

Proximo verò extremam illam impietatem confutat eorum, qui ipsum quoque Dominum nostrum IESVM CHRISTVM Genesi subiicere audent, sumpta de ostensa Magis stella occasione. Hanc ergo amentiam bene & sapienter refellit, multis illos confodiens argumentis cum alibi, tum vbi ostendit visam stellam non vnam è multis in 365 cœlo fuisse, a sed vim quandam diuiniorem in astrum conformatam, quæ omnium Domini natiuitatem denuntiaret. Porrò Magos refert à Chaldæis ira accepisse, stellam quandam olim fore, quæ natum in carne communem Seruatorem nuntiaret. hoc illis vaticinium, tanquam eiusdem artis studiosis, enarrasse Balaamum illum, qui vel inuitus imprecationis loco bene precando Israëli, b benedictioni suæ nasciturl regis ortum, & huius præconem stellam admiscuisset. Dum autem sese videndum obtulit Dominus, præ ceteris nationibus Persis potissimum iam natus apparuit, quod quibuscumque eam expetentibus, siue Magis siue incantatoribus, per ipsum gratia & redemptio donaretur. His ergo atque aliis horum similibus pertractatis, vltimo tandem capite repetitionem prædictorum omnium instituit, simulque quinquagesimum tertium caput, & octauum librum absoluit.

a. Eadem Basil. & Nysseni sententia Homil de natiuit. Domini.

b. Num. 24.

Est autem in loquendo purus atque distinctus, eiusmodi enthymematis atque epicherematis efformatis, qualia ex parte iam in his illius operis excerptis indicauimus.

CCXXIV.

EX MEMNONE EXCERPTÆ HISTORIÆ

De Heracleæ Ponticæ tyrannis.

Latinitate donatæ Laur. Rhodomanno interprete.

CAPVT PRIMVM.

Summa historiæ sequentis de Heraclea Pontica.

MEMNONIS *historia, à libro V. vsque ad XVI. quæ circa Heracleam Ponticam acciderunt (id enim operis institutum est) exponit: tum vrbis tyrannos, & res horum gestas moresq́; tum aliorum etiam vitam & exitum, & quæcunque eò pertinent, recenset.*

CAPVT SECVNDVM.

CLEARCHVS (ait) primus tyrannidem in hanc sibi vrbem vendicauit, disciplinæ philosophicæ haud equidem rudis (è Platonis enim discipulis vnus fuit, & quadriennium Isocrati oratori operam dedit) at enimuerò crudelem, si quisquam alius, ciuibus se exhibuit & cruentum: & ad summum vsque insolentiæ processit, vt & Iouis se filium nominaret. Nec colore genuino, quo natura faciem eius tinxerat, contentus, subinde aliis atque aliis eam fucis illinebat, vt nitida & rubicunda intuentibus videretur. Quin & vestes ad terrores & delitias permutabat. Nec verò in his tantùm improbus erat, sed etiam in benefactores ingratus: & in omnibus violentus, ad res nefarias audax. Natura industrius ad cædes eorum quos impeteret, non tantùm si quid hostile meditaretur contra populares, sed etiam in exteros. Bibliothecam tamen sibi comparauit, cuius laude antegreditur alios quos tyrannis famosos reddit. Hic insidias crebrò multas, propter cædes, immanitatem & iniurias sibi structas, effugit: sed vix tandem à Chione Matris filio (qui vir erat magnanimus, & necessitudine sanguinis tyranno de-
366 uinctus) & Leone & Euxenone, cæterisq; non paucis, coniuratione inita, vulnus lethale accepit: cuius dolore acerbissimo est exstinctus. Commune enim populi sacrum agebat tyrannus. Opportunam igitur occasionem se adeptos rati qui cum Chione conspirauerant, manu Chionis ensem trans ilia communis patriæ hostis adigunt. Qui inter multos & sæuissimos cruciatus magis magisque ingrauescentes, & pauores à spectris incussos (erant autem simulacra eorum quos crudelem in modum necauerat) altero die post vitam cum morte cõmutauit: quum annos exegisset in vita LIIX. & XII. tyrannicum imperium tenuisset. Apud Persas tunc regno præerat Artaxerxes, & exinde Ochus, patris in imperio successor. Ad quos sæpenumero Clearchus, dum vita fruitur, legatos misit. Qui verò necis auctores tyranno fuerant, prope omnes, partim à satellitibus, in ipso aggressionis articulo (vbi tamen strenuos se viros gerebant) concisi, partim aliquanto post capti, & atrocibus suppliciis (quæ fortiter tolerarunt) adfecti, occubuêre.

Clearchi tyranni I. eruditio, & crudelitas.
Eius insolentia.
Clearchi amor studiorum.
Insidiæ in Clearchum.
Clearchi mors tragica.
Coniuratorum exitus.

CAPVT TERTIVM.

SATYRVS autem, tyranni germanus, & curator puerorum Timothei & Dionysij relictus, imperium suscipit, qui non Clearchum solummodo, verùm cunctos etiam tyrannos crudelitate superauit. Non enim de insidiatoribus fratris tantùm vindictam sumpsit, sed & in liberos eorum qui etiam rei perpetratæ conscii non essent, non minus sæuiit. Atque ita à multis insontibus maleficorum pœnas exegit. Fuit hic omnis doctrinæ philosophicæ & artium ingenuarum omnino expers, ingenio tantùm ad sæuitiam propenso. Nec voluntas ei erat, humanum aliquid & moderatum discendi, nec à natura indita facultas: sed per omnia erat pessimus, etiamsi tempus ipsum infringebat hominem, vt ciuilis tandem sanguinis & cædis eum satietas caperet. Amoris tamen fraterni primas tulit. Nam, vt dominatum fratris filiis integrum ab iniuriis conseruaret, adeò eius rationem habuit, vt licet coniugali vxoris, quam vnicè amabat, consuetudine vteretur, liberos tamen ex ea procreare nollet, sed omni arte hanc orbitatis & non gignendæ sobolis ceu pœnam sibi irrogaret: ne quem omnino insidiatorem fratris filiis relinqueret. Superstes adhuc, sed senio grauatus, Timotheo, qui de filiis fratris ætate præcessit, rerum summam tradit: nec multo tempore post difficillimo corripitur morbo & immedicabili. Cancer enim inter inguen & scrotum enatus, ad interiora pascendo subinde acerbius proserpebat: ex quo carne laxata, sanies, grauissimos & intolerabiles exspirans odores, profluebat, vt nec ministri nec medici virulentissimum putredinis fœtorem sustinerent ac perferrent. Continentes autem & acerrimi
367 dolores totum eius corpus excarnificabant: quorum vigiliis & conuulsionibus eousque mali contagio adaugescebat, donec ad ipsa viscera se insinuans, vitam tyranno abrupit.

Quare hic, non minus quàm Clearchus, animaduertentibus considerandum exhibuit, pœnas tandem exigi illorum quæ contra diuina & humana iura immaniter in ciues admisissent. Sæpe enim inter morbi torturas precatus dicitur, vt quamprimum se mors obrueret, voti tamen compos non ante factus, quàm morbi vi & acerbitate cõsumptus, eo modo fatis debitum exsoluit: postquam LXV. in vita, in tyrannide VII. annos

Satyri tyranni II. immanitas, crudelitas.
Satyri tyranni philostorgia in fratrem.
Satyri tyranni morbus atrox.
Vindicta diuina, etiam in hac vita.

MEMNON.

annos compleuerat. Et tempestate illa regnum apud Lacedæmonios Agesilaus administrabat.

CAPVT QVARTVM.

Timotheus filius Clearchi, princeps III.
Eius merita in rempubl. & priuatos.
Eius heroica in bellis virtus.
Eius mors immatura.
Habitus ei à fratre honos post mortem.

TIMOTHEVS igitur, imperium adeptus, ita ad moderationem, & quàm potuit maximè popularem statum, illud reduxit, vt non vltrà tyrannus, sed benefactor & seruator ob præclarè merita nuncuparetur. Nam de suo nomina creditoribus expediuit, & inopia laborantibus sine fœnore ad negotiationes, & alios vitæ vsus, pecunias suppeditauit. nec modò insontes, sed & veris criminibus obnoxios, carceribus exsoluit. Iudex quidem accuratus & seuerus, cæteroqui tamen humanus & benignus. In rebus fidei suæ credendis minimè suspectus. idcirco & fratrem Dionysium cum in aliis paterno amore & studio complexus est, tum statim imperij consortem adsciuit, & successorem sibi destinauit. Sed enimuerò ad res bellicas alacri, & qui virum decet, animo ferebatur. Magno enim spiritu, & generoso corporis & animi robore erat præditus. Quin & ad controuersias bellorum dirimendas & componendas æquum bonumque se præbebat, nec difficilem. Ad perspiciendum res idoneus, & ad exsequendum bene consideratas strenuus. Ingenio & moribus clemens, misericors & beneficus. In periculis quidem adeundis ferox: at in cætera vita perquam humanus & comis. Ideò, quamdiu salua ei vita mansit, hostibus quammaximè formidabilem (vt omnes quibuscum inimicitias susceperat, eum expauescerent) sed ciuibus suauem & mitem sese præstitit. Hinc accidit vt ad vitæ exitum vocatus, ingens sui desiderium faceret reliquum, & parem desiderio luctum excitaret. Germanus autem eius Dionysius magnificis cadauer sumptibus rogo tradit, & è suis fratri palpebris lachrymas, ceu libans effundit, eque propriis visceribus ei gemitus impendit. Ludos etiam equestres, & præter hos, gymnicos & thymelicos & scenicos; alios statim, alios postea, qui magnificentiores essent, peregit.

Hæc IX. & X. libro (quatenus cursim ista perstringimus) historia Memnonis describit.

CAPVT QVINTVM.

Dionysius princeps IV. Rex fortunatissimus.
Imperii augendi occasiones non negligit.
Aduersam fortunam studio & fato superat.
Lætitiæ ambitiosæ excessus.
Arte declinat periculum.
Matrimonium felix, è fortuna Amastris.

DIONYSIVS, gubernaculis imperij acceptis, in augendo eo non vanam collocauit operam. Alexander enim, Persis ad Granicum profligatis, securam amplificandi ditiones suas occasionem patefecerat his, qui vellent: cum, quæ hactenus impedimento fuerat, Persarum potentia labefactaretur.

Sed varias deinceps fortunæ vices expertus est, maximè quum Heracleæ exsules, 368 missitandis ad Alexandrum legatis, iam haud dubiè Asia potitum, de reditu & patria reipublicæ administratione solicitarent. Quare non multum abfuit quin excidisset imperio. Et excidisset sanè, nisi prudentia & sagacitate mentis, & studiis ciuium, & suis erga Cleopatram obsequiis, bella, cum minis sibi denuntiata, effugisset: dum qua cedit, iramque mitigat & dilationibus coërcet, qua etiam se munit, & contra præparat. At posteaquam Alexander, dum Babylone agit, vitæ cursum absoluit, vel nece violenta vel morbo exstinctus, quamprimùm accepit nuntium Dionysius, LÆTITIÆ statuam consecrauit: & ad primum famæ aduentum, eo affectus est modo præ exuberanti gaudio, quo repentina hominem consternatio adfecerit. Nam prope erat vt vertigine correptus prolaberetur, & à sana mente conspiceretur alienus. Hinc, vbi Perdicca summi imperij negotia procurabat, Heracleæ exsules ad petita ab Alexandro etiam hunc instigarunt. Dionysius igitur eodem vtens compendio, quamuis in acie nouaculæ prope consisteret, pericula tamen complura sibi intentata deuitauit. verùm Perdiccas, quòd improbè se gereret, ab iis quibus præerat, interimitur: & simul feruida illa spes exsulum exstinguitur. Proinde res Dionysio in statum feliciorem conuertuntur. Ad felicitatem verò plurimùm ei attulit momenti secundum matrimonium. Amastrin enim duxit, filiam Oxathræ. Frater is erat Darij, quem Alexander imperio exuit, eiusque filiam Statiram vxorem sibi adiunxit. Patrueles igitur erant hæ fœminæ, amore inter se eximio deuinctæ, qui à communi educatione & conuictu in animis ipsarum radices egerat. Amastrin hanc Alexander, cùm Statiram fecisset vxorem, Cratero (qui inter charissimos ei fuit) nuptum dederat. At cùm, Alexandro rebus mortalium properè exempto, Craterus ad Philam, Antipatro natam, animum adiiceret,

adiiceret, Amastris, desertore non inuito, domum à Dionysio ducitur. Ex quo ad magnum ei augmentum dominatus sese extulit, tum opum è recentibus nuptiis accessione, tum ipsius etiam principis studio & magnificentia. Nam & Dionysij, qui Siciliæ tyrannum egerat, omnem ei supellectilem facultas emendi contigit, quando de imperio illius actum fuit. Nec verò his tantùm roborabatur ei potestas, sed etiam eo, quòd prospero successu & fauore ciuium vtebatur, & imperium vsurpabat in multos antea non subiectos. Antigono etiam, iam magnificè Asiam tenenti, suppetias tulit, quando Cyprum oppugnauit, & Ptolemæum, illius fratre natum, (cui Hellesponti satrapiam commiserat) quasi præmium studii sui apud Antigonum inuenit, vt generum illum haberet, filia quæ ex priore fuerat suscepta coniugio, in matrimonium ei elocata. Itaque ad magnam elatus gloriam, tyranni nomen dedignatur, & regis assumit. Iam-
369 que metu & curis liberatus, cùm in quotidianis vitam delitiis ageret, in crassam corporis molem excreuit, pinguedine supra naturæ modum adauctus. Vnde euenit vt non modò negligenter regnum administraret, sed etiam somno oppressus, aciculis, licet oblongis, in corpore fixis (id enim solùm veterni & stuporis supererat remedium) vix tamen à soporis grauedine exsuscitaretur. Tribus autem ex Amastri liberis sibi procreatis, Clearcho, Oxathre, & filia eiusdem cum matre nominis, iam morti propinquus, vxori administrationem cunctam, & liberorum; qui adhuc teneræ admodum ætatis erant, tutelam (adiunctis quibusdam aliis) relinquit: cùm vixisset annos LV: in imperio autem conspicuus fuisset XXX. In quo se mitissimum (quod dixi) gessit: ita vt cognomentum benigni ex moribus referret: magnumque ciuibus desiderium & luctum post se reliquit. Nihilo tamen minus, post eius à mortalibus discessum, res ciuitatis in secundo fortunæ casu permanebant, Antigono filiorum Dionysij & ciuium non obiter curam gerente. Qui vbi ad alia studium auertit, Lysimachus in curationem Heracliensium & puerorum successit. Qui & Amastrin vxorem sibi adsciuit, & initio mirificè amauit: sed gliscentibus negotiis, illam Heracleæ relinquit, ipseque rebus vrgentibus occupatur. Nec longo interuallo post, cùm à laborum distractione quietem ageret, Sardes illam accersitam pari amore complectitur: postquam verò ad Ptolemæi Philadelphi natam, cui nomen Arsinoë, amorem transtulisset, causam Amastri præbuit disiunctionis, vtque deserto illo Heracleam occuparet. Quò reuersa, Amastrin vrbem erexit, & colonis frequentauit.

Mira vicißitudo. Imperii amplificati ratio. Fatum. Humana diligentia. Societas. Affinitas. Summus felicitatis gradus. Ignauia. Mors & legata. Benigni cognomentum ex moribus retulit. Curatores filiorum Dionysii. Amastris Lysimacho nupta.

CAPVT SEXTVM.

CLEARCHVS autem, ad virilem tunc ætatem progressus, & ciuitati Heracleæ præfuit, & in bellis non paucis, quæ vel ope sua propulsaret ab aliis, vel illata sibi defenderet, specimen præclarum edidit. Inter quæ etiam, dum Lysimacho contra Getas belligeranti operam nauat, captus est cum rege: eoque ex captiuitate soluto, ipse etiam prudentia Lysimachi postea est dimissus.

Clearchus itaque & frater in regno paterno successores, lenitate & beneficentia erga subditos patre longè inferiores euaserunt. Quid quòd ad nefarium & exsecrabile facinus sunt delapsi? Matrem enim, quæ nihil in eos grande peccauerat, cum naui se commisisset, insigni commento & flagitio, mari suffocandam curarunt.

Clearchus princeps IV. Eius virtus bellica. Fortuna mutabilis. Degeneratio. Parricidium & eius vltio.

CAPVT SEPTIMVM.

QVAM ob caussam Lysimachus, sæpius in historia ista memoratus (in Macedonia autem tunc rerum potiebatur) etsi propter Arsinoës consuetudinem Amastrin à se abalienarat, cùm tamen pristini in se amoris ceu igniculum ferret, & immane atque detestabile hoc scelus non tolerandum duceret: animi quidem apud se decreta
370 quàm arctissimè continuit, antiquæ interim necessitudinis studium Clearcho ostentans: sed tamen arte multa, & strategematis ad fallendum compositis, (occultare enim quæ vellet, mortalium ingeniosissimus perhibetur) Heracleam, ceu publico recipientium commodo id fiat, ingreditur: & dum intimam patris affectionem larua quadam Clearcho eique addictis præ se fert, parricidas illos è medio tollit, primò Clearchum, deinde etiam Oxathren: & sic iustas maternæ cædis pœnas exigit.

Hinc, vbi redacta in clientelam suam ciuitate, opes tyrannorum dominatu col-

Lysimachus VI. dominus externus & benignus. Ἐχεμυθία Echemythia.

lectas in prædam suam vertisset, & (quod diu exspectauerant) liberam ciuibus rempublicam restituisset, in proprium se regnum recepit.

CAPVT OCTAVVM.

Heraclitus tyrannus VII.

Muliebris impotentia.

REVERSVS igitur ad sua, Amastrin laudibus extollere, eiusque mores & imperium demirari, vt hoc ad id magnitudinis, potentiæ & maiestatis elatum corroborasset, vniceque prædicare Heracleam: sed vt in partem laudis venirent etiam Tius & Amastris, quam nomine suo celebrem illa condidisset. Hæc crebrò habens in ore, Arsinoën exstimulauit vt vrbium tantopere celebratarum dominium affectaret, quæque affectabat sibi donari peteret. At is grauitatem muneris prætendens, initio preces non admittebat, sed tamen, progressu temporis exoratus, concessit. Ingeniosa enim ad circumueniendum fuit Arsinoë, & iam senectus ipsa mansuefactum dederat Lysimachum. Potita igitur Heracleæ dominatu Arsinoë, Heraclitum eò Cymæum mittit, virum illius obseruantem & studiosum, sed alioqui præfractum, & in consiliis dandis & exsequendis perquam industrium & acrem. Hic præfectus Heracleæ, cùm alias res nimis rigidè administrat, tum multos ciuium criminibus onerat, nec pauciores supplicio adficit: & sic felicitatem vix dum exortam ciues denuò amittebant.

CAPVT NONVM.

De Lysimachi parricidio in filium Agathoclem, consilio nouercæ, eiusq; interitu.

Vindicta diuina.

CÆTERVM Lysimachus, fraude Arsinoës, natu maximum & optimum filiorum Agathoclem, è priore sibi coniuge natum, primò quidem veneno clanculario, sed postea hoc per vomitum reiecto, sententia impudentissima damnatum, necat. In carcerem enim compactum trucidari iubet, insidias patri structas falsò criminatus. Ptolemæus autem, qui sua manu scelus id perpetrauit, frater erat Arsinoës, & Cerauni, *id est fulminis*, cognomentum, ab importunitate morum & væcordia retulit. Lysimachus igitur propter filij cædem in odio erat subditorum. Et Seleucus, his cognitis, & quòd facile sit regno hominem excutere, ciuitatibus ab eo deficientibus, prœlium cum eo conserit, in quo Lysimachus, dum fortiter dimicat, pilo traiectus occubat. Traiecit autem vir Heracliensis, nomine Malacon, Seleuco militans, subuersoque eo, regnum ad Seleuci ditionem (vt pars) accessit. Et hîc XII Memnonis liber historicus 371
desinit. In XIII deinceps hæc commemorat.

CAPVT DECIMVM.

Heraclienses, expulso tyranno, se in libertatem asserunt.

Peruicacia.

HERACLIENSES, audito Lysimachi interitu, & quòd à populari suo nex ei illata esset, animos confirmant, & pro libertatis recuperandæ desiderio fortes se viros declarant, quam per annos LXXV. tyranni domestici, & post eos Lysimachus, ereptam tenuerant. Quare Heraclitum conueniunt, & vt non tantùm saluus & incolumis, sed etiam splendido munerum viatico instructus excedat, pristinam modò libertatem obtineant, suadent. At eum tam procul absuit, vt persuaderent, vt etiam ira tyrannum inflammari, & nonnullos de suis ad supplicia rapi ab eo viderent, pacto cum præsidij præfectis inito, vt æquali in republ. iure vterentur, & quibus fraudati essent stipendia reciperent, Heraclitum in vincula coniectum ad tempus custodiunt. Metu dehinc soluti, mœnia arcis ad fundamenta vsque diruunt, & missa ad Seleucum legatione, Phocritum ciuitatis principem & curatorem faciunt.

CAPVT VNDECIMVM.

Zipœtes Bithynus Heracl. infestat.

AT Zipœtes, Bithyniæ regulus, Heracleotis infensus antea, Lysimachi, tunc etiam Seleuci, causa: (nam cum vtroque simultates habebat) excursionibus in agros eorum factis, à nullo maleficiorum genere abstinuit. Exercitus tamen eius, dum huic negotio incumbit, cladium non expers est, sed non multo mitiores, quàm infert, recipit.

CAPVT DVODECIMVM.

Seleuci ab Heracl. alienatio. Exsulum reditus & reipubl. instauratio.

SVB hæc Seleucus, Aphrodisium procuratorem in oppida Phrygiæ, quæ adiacent Ponto, mittit. Hic, rebus, quarum causa venerat, confectis, post reditum, in aliarum quidem ciuitatum laude prolixus erat: Heraclienses autẽ criminabatur vt Seleuco parum addictos. Seleucus ergo, hoc irritatus, legatos ad se profectos fastidit, & minis increpitans

crepitans terret. Quorum tamen vnus Chamæleon nihil his perculsus, ita regem compellat: Hercules carron Seleuce: (κάῤῥων autem Doriensibus eum significat qui est fortior.) Quam vocem cùm rex non intelligeret, concepta in ira persistens, se auertit. Legatis igitur, neque domum redire, neque illic manere, operæpretium videbatur. Quæ cum Heracliensibus renuntiarentur, tum cæteris se muniunt, tum copias auxiliares colligunt, & per legatos Mithridatem, Ponti regem, & Byzantinos & Chalcedonios de ope ferenda solicitant. At exsules ab Heraclea qui supererant, ita tandem conueniunt. Nymphidius, quidam ex eorum numero, reditum eis suadet: nec difficilem hunc esse demonstrat, si nihil eorum quæ maiores amisissent molestè viderentur & 372 turbulentè reposcere. & quam minimo negotio persuasit. Quare cùm eo quo consuluerat modo felicem inueniret successum reditus, tum reducti, tum quæ recepit illos patria, in communi & æqua versabantur lætitia & voluptate. Nam & humanissimè eos ciues tractabant, & nihil horum quæ ad mediocrem vitæ sustentationem conducunt, deesse patiebantur. Hoc itaque modo in antiquum nobilitatis & gubernationis decus sese vindicarunt.

CAPVT XIII.

Seleucus in exped. Macedon. à Ptol. Ceraun trucidatur.

AT SELEVCVS, successu contra Lysimachum elatus, transitum in Macedoniam instituit: (impulit enim amor patriæ, ex qua cum Alexandro militatum iuerat) ibique reliquum vitæ tempus conficere destinans (nam senio confectus erat) Asiam filio Antigono commendauit. Ptolemæus autem Ceraunus, Lysimachi regno sub arbitrium Seleuci redacto, & ipse sub eo viuebat: nec tamen, ceu captiui loco, neglectim, sed vt regia soboles, in honore & accuratione habitus, immò magnificis etiam promissis ornatus à Seleuco, fore vt defuncto parente in paternum Ægypti regnum deduceretur. ita sanè liberaliter & honorificè ille tractabatur. At hominem improbum benè merita nihilo meliorem fecere. Nam benefactorem insidiis oppressum trucidat, & equi cursu adiutus Lysimachiam profugit: vbi imposito sibi diademate, cum satellitum manu speciosissima ad exercitum tendit. Ibi necessitate compulsi eum recipiunt, & regem salutant, qui paulò ante Seleuco sacramenti religione adstricti erant.

CAPVT XIV.

Antigoni expeditio in Ceraunũ: Heracliens. auxilio instructum.

ANTIGONVS autem Demetrij filius, hoc intellecto casu, expeditionem suscepit in Macedoniam, pedestribus & nauticis copiis Ptolemæum anteuenire properans. At Ptolemæus expeditas habens Lysimachi naues, instructa acie occurrit: inter quas erant cum aliæ, tum ab Heraclea accersitæ hexeres & penteres, & quibus Aphractis est nomen: & vna octeris, leonis feræ nomine insignis, quæ magnitudine & elegantia in admirationem veniebat. in hac enim C. viri, suæ quique centuriæ ordine, remos ducebant, vt ex altera parte IↃCCC. ex vtraque autem CIↃIↃC. numero essent: qui verò de foris pugnarent, CIↃCC. Et duo inerant gubernatores. Postquam in aciem descensum est, superior euadit Ptolemæus, in fugam versa Antigoni classe. Vbi fortius cæteris pugnarunt naues ex Heracleotide, & palmam inter has tulit octoremis leonifera. Sinistram itaque fortunam classis expertus Antigonus, in Bœotiam se recepit: & Ptolemæus, transitu in Macedoniam facto, iam firmiter regnum tenebat.

Antigoni fuga.

CAPVT XV.

Pt. Ceraunì flagitia & interitus.

STATIM igitur, vt improbitas eius eo magis in oculos hominum incurrat, Arsinoën sororem, quòd patrium hoc sit Ægyptiis prætendens, matrimonij fœdere sibi adstringit, & natos ei ex Lysimacho trucidat: quin mox etiam ipsam, non citra contumeliam, regno expellit. Cumque plurima contra deûm hominumque leges intra bien- 373 nium perpetrasset, accidit vt pars quædam Gallorum, fame ex patria migrare coacta, Macedoniam inuaderet à quibus, conserto prœlio, Rex viuus capitur, elephanto, quo vehebatur, sauciato excussus, & ab hostibus discerptus, dignum crudelitate sua exitum inuenit. Antigonus autem Demetrij, qui pugna (quod dictum est) nauali succubuerat, iam hoste sublato, Macedoniæ regnum occupat.

Antigoni in regno Macedoniæ successio.

CAPVT XVI.

Patrocles Antiochi præfectus à Bithyn. cum exercitu caditur.

ANTIOCHVS interim, Seleuci filius, cùm vix tandem multis bellis, nec vniuersum tamen patris regnum recuperasset, expeditam manum in vlteriora Tauri mittit, Patrocle duce, qui Hermogenem, Aspendium genere, legatum sibi adoptat. Hic cum alias vrbes, tum Heracleam quoque, infestare constituerat: verùm Heracliensium legatione placatus, è finibus eorum excedit, & percusso amicitiæ fœdere, per Phrygiæ agros in Bithyniam se conuertit. Exceptus verò Bythyniorum insidiis, vnà cum exercitu internecione cæditur, cùm strenui viri facinora, suo loco, in hostes edidisset.

CAPVT XVII.

Heracliensium cum Nicomede societas, & vrbium recuperatio.

HAC de caussa Antiocho in Bithynos expeditionem instituente, Rex horum Nicomedes per legatos subsidium ab Heracliensibus petit, & impetrat: gratiam se relaturum, vbi in simili necessitate tempus flagitet, pollicitus. Hac occasione Cierum, & Tium, & Thynidem terram, multis expensis ad se reduxerunt. Amastrin interea (quę & ipsa cum aliis adempta fuerat) tam bello quàm pretio recuperare dum percupiunt, successu carent felice; propterea quód qui illam tenebat Eumenes, Ariobarzani, Mithridatis filio, gratis eam tradere, quàm pecunia reuendere Heracliensibus mallet, væsania iræ subactus.

CAPVT XVIII.

Heracl. cum Zipœta bellum, clades, & victoria.

SVB tempus illud, bellum aduersus Zipœten Bithynum, qui Thyniacam cum imperio Thraciam obtinebat, Heraclienses excepit. Quo in bello, Heracleotarum bona pars, fortiter dimicando, cæsa fuit. Et victoria quidem summa vi potitur Zipœtes: sed vbi sociorum auxilia superuenerant Heracleotis, fuga illam dehonestat. Ergo qui modò succubuerant, cadauera suorum asserunt, & cremant securè: & exinde sub arbitrium suum redigunt: de quibus bello disceptabatur, & ossa interfectorum in vrbem relata, magnificè in præclarè meritorum de patria monimento conducunt.

CAPVT XIX.

Antiochi cum Antig. & Nicomede bellum: & Heracl. auxilia.

CIRCA hæc tempora, inter Antiochum Seleuci & Antigonum Demetrij, ingens mouetur bellum: & dum magnos vtrinque apparatus faciunt in copias militares, tempus satis longum consumitur. Alteri Nicomedes Bithyniæ rex operám nauabat, Antiocho complures alij. Nec dum eruptionem fecerat in Antigonum Antiochus, cùm bellum aduersus Nicomedem instituit. H c igitur Nicomedes & aliunde auxilia colligit, & de belli societate Heracleam missis legatis, XIII in subsidium triremes accipit, & tum demum classem suam Antiochi classi opponit. Etsi autem aduersas aliquandiu tenebant acies, neutri tamen pugnæ initium faciunt, sed absque effectu tandem diuelluntur. 374

CAPVT XX.

Gallorum in Asiam transmigratio, & sedes distinctæ.

Al. Galatis.

Al. Galatarum.

POSTQVAM verò Galli ad Byzantium delati, maximam ditionis partem depopularentur, fracti bello Byzantini, sociorum, huc illuc missitantes, auxilia implorant, & quisque pro virium modo suppeditat. Heraclienses etiam aureos mille (tantum enim legati petierant) subministrant. Nec longum in medio spatium, cum Nicomedes Gallis, qui incursatis adhuc Byzantinorum finibus, tametsi sæpenumero in Asiam traiicere conati, toties ab incepto desistere, aduersantibus Byzantinis, coacti essent, certis tamen conditionibus transitum conciliauit. Conditionum formula hæc erat: *vt barbari Nicomedi eiusq; posteris perpetuò amicitiæ fœdere coniuncti manerent. Absque Nicomedis sententia & voluntate nemini, à quo per legatos solicitarentur, in bellis opem ferrent: sed amicis huius amici, & inimicis hostes forent. A Byzantinis etiam starent, si qua necessitas incideret. Societatem præterea colerent cum Tianis & Heracliensibus, & Chalcedoniis, & Cieranis, & nonnullis qui alias sub iurisdictione gentes haberent.* His pactorum legibus Nicomedes Gallorum multitudinem in Asiam transmisit. Horum principes in imperio illustres XVII. fuêre, inter quos præcipui & summi, Leonorius & Lutarius.

Hæc

Hæc igitur Gallorum in Asiam transmigratio, primò quidem, ad incolarum detrimentum progressura existimabatur: sed exitus, commodis ipsorum destinatum hoc ostendit. Dum enim Reges popularem ciuitatibus statum abrogare satagunt, Galli, hæc molientibus obsistendo, magis illam corroborant. Nicomedes igitur contra Bithynos primum, illorum auxilio & quos ex Heraclea armasset barbarorum, & prouinciam subegit, & concidit incolas: quod alioquin erat prædæ inter se dispertiti sunt Galatæ. Hi enim longè lateque terram depopulati retro demum cesserunt: & de subacta id sibi amputarunt, quod nunc Galatiæ nomen habet, in tres partes distributũ. Alios enim Trogmos nominant: alios, Tolistobogios, alios, Tectosages. Vrbes etiam condiderunt: Trogmi Ancyram, Tolistobogij Tabiam, Tectosages Pesinuntem.

al. Galatarum. *al. Galata.* *Vid. lib. II. Rer. Boic. Marci Velseri. p. 71.*

CAPVT XXI.

NICOMEDES autem, in conspicuo felicitatis gradu positus, dè nomine suo exstruxit vrbem è regione Astaci. Quam Megarensium colonia, sub initium Olympiadis XVII. frequentarat, Astacum oraculi iussu denominatam, ab Astaco quodam generoso & cordato viro, ex eorum prosapia qui Sparti & terrigenæ olim Thebis vocabantur. Hæc multum à finitimis appetita, & crebris accisa bellis, Atheniensium colonis post-
375 modum adiectis, vexationum finem, & incrementa gloriæ & potentiæ non mediocria adepta est, Dydalso tunc inter Bithynos rerum potiente.

De Astaco & Nicomedea vrbibus

Quo defuncto, Botiras regnat, ad LXXV. annos ætate producta. Ei filius Bas succedit: qui etiam Calantum, Alexandri copiarum præfectum, licet optimè ad pugnam instructum, profligauit acie, & vt Macedones à Bithynia abstinerent effecit. Vixit hic LXXI. annos, & de ijs, L. regnum tenuit, filiumque habuit successorem Zipœten, qui clarus bellis, è Lysimachi præfectis alium occidit, alium quàm longissimè à finibus suis depulit. Quin & ipsum Lysimachum repressit. Posthac Antiocho Seleuci, qui Asiam tamen & Macedones imperio coërcebat, superior factus, vrbem condit ad Lyperum montem, nomine suo insignem. Hic vbi vitam in LXXVI. & administrationem regni in XLVII. annos extenderat, IV. filios reliquit. Eumque in regno Nicomedes natu maximus excepit, fratribus non frater, sed lictor factus. Confirmauit tamen etiam hic Bithyniæ regnum, maximè eò, quod Galatas sedes in Asiam transferentes adiuuit, vrbemq; vt iam indicatum est, sui nominis eduxit.

Bithyn. principũ series. I. II. III. IV.

CAPVT XXII.

INTERlapso hinc tempore aliquo, Byzantinis bellum aduersus Calatianos, (Heracleotarum colonia hæc est) & Istrianos, erupit: propter Tomin, emporium Calatianis vicinum, quod Monopolium ex eo facere animo conceperant Calatiani. Propterea vtrinque ad Heraclienses de belli societate mittitur legatio. At hi neutri parti bellicam opem tribuunt, sed legant ad vtrosque, qui pacificè controuersiam transigant. tametsi absque effectu hoc ipsis studium exiuit. Multis igitur detrimentis adfecti Calatidis incolæ, ad pacis demum conditiones descenderunt. Nec quicquam ferè ab ista calamitate virium potuerunt recipere.

Byzantin. bellũ cum Calatianis Heracl. colonia.

CAPVT XXIII.

NEc multum temporis effluxit, cùm rex Bithynorum Nicomedes (postquam è priore ei natus coniugio Zeilas ad Armeniorum regem profugisset, expulsus nouercæ Etazetæ machinis, cuius liberi adhuc in tenera ætate erant) morte iam imminente, ex altera natos vxore, hæredes regni scripsit: & curatores, Ptolemæum cum Antigono & populo Byzantinorum, necnon Heracliensium Cianorumque, designauit. Zeilas autem cum instructa manu, cui è Galatis Tolistobogij animos augebant, in regnum paternum redit. At Bithyni, dum conseruare dominatum paruulis satagunt, matrem horum Nicomedis fratri in matrimonium elocant, & ipsi accepto à curatoribus exerci-
367 tu Zeilam opperiuntur. Et crebris vtrobique prælijs & viribus vsi, pacem ad extremum ineunt: cum Heraclienses in pugnis illis excelluissent, & in compositione belli egissent quæ in rem forent. Idcirco Galatæ Heracleam, vt inimicam, inuaserunt, ad Calletem vsque fluuium: multaque ditati præda, domum repetierunt.

Testamentũ Nicomedis, & Zeilæ exclusi bellum cum Bithynis, ope Galatarum. *Galatæ Heracl. depopulantur.*

CAPVT XXIV.

Heracl. pacificatio inter Antiochum & Byzāt.

SVB hæc, Byzantinis inferente bellum Antiocho, XL. triremibus Heracleotæ auxiliantur: & horum factum est opera vt ad minas tantummodo progressum haberet bellum.

CAPVT XXV.

Heracl. Mithridati auxiliantur contra Gallos, sed carò.

NEc longè post è vita mortalium eximitur Ariobarzanes, filiumque relinquit Mithridatem: cui lites cum Galatis intercessere. Quam ob causam hi, contemta pueri ætate, regnum eius diuexant. Cumque inopia rerum laborarent regij, Heraclienses eos sustentant, frumento Amisum aduecto: vnde facilior esset Mithridaticis victus copia, & egestatis medela. Propter hæc iterum hostiles in Heracleotidē copias mittunt, eamque depopulantur: vsque dum ab Heracliensibus per legatos mitigantur. Princeps autem legatus erat Nymphis, historiæ scriptor: qui cum exercitum in commune aureis 100. ducesque seorsum cc. deliniuisset, vt à finibus discederent, effecit.

Nymphis historicus.

CAPVT XXVI.

Ptolemæi liberalitas in Heracl.

PTOLEMÆVS autem rex Aegypti, altissimum benignæ fortunæ gradum assecutus, magnificentissimis ciuitates muneribus demereri constituerat. Itaque etiam Heracliensibus 1 ɔ artabas (*sic Persæ medimnum vocant*) tritici misit, & templum Herculis è Proconnesio saxo in arce eis exstruxit.

CAPVT XXVII.

Summa narrationum de Roma initiis & incrementis, regno, cōsulibus, imperatoribus, bellis cū Pyrrho, Annibale, Perseo Antiocho.

HVc auctor progressus, ad imperium Rom. excursionem fecit: quo genere orti, quomodo hæc Italiæ loca insederint: quæque ante vrbem conditam euenerint & gesta sint. Quos etiam principes habuerint, perstringit. Quæ cum alijs bella gesserint: quid condito regno acciderit: & vt tandem regia potestas in consulare mutata fuerit imperium: vtque à Gallis Romani deuicti, capta propemodum arce cum vrbe, nisi maturo superuenienis auxilio Camillus eam liberasset: vt etiam Alexandro, in Asiam traijcienti, & per literas eis denuncianti, vt aut vincerent, si gerendo imperio essent idonei, aut potentioribus cederent, auream coronam (quæ talentis non paucis constaret) contra miserint. Et vt bella gesserint aduersus Tarentinos, & Pyrrhum Epiroten, hos auxilio iuuantem: & vt, quà patiendo, quà inferendo clades, hostes tandem domuerint, & Pyrrhum Italia expulerint. Quæque cum Carthaginensibus & Annibale negotia confecerint: & quæ contra Hispanos, cum alij, tum Scipio, Marte secundo peregerint: vtque hic Hispanorum decreto rex appellatus, honorem non admiserit: vt debellatus Annibal fugerit. Hinc vt Ionium mare transmissum, & cum Perseo, Philippi in regno Macedonum hærede, dum fœdus, cum patre à Romanis percussum, iuuenili temeritate rescindit, fit debellatum, Aemilio Paulo de ipso triumphante. Vt Antiochum, Syriæ & Comagenæ & Iudeæ regem, duabus pugnis infractum, ex Europa eiecerint. Illa igitur huc vsque de imperio Rom. commemorat auctor. Exinde propositam sibi historiam ita continuat. 377

CAPVT XXVIII.

Heracl. legati à Rom in Asia ducibus humaniter accepti.
al. Publio Aemilio.

HERACLIENSES, Romanorum duces, in Asiam transgressos, missis legatis conueniunt, qui comiter accepti, literas humanitatis plenas ab Aemylio * Paulo retulerant: quibus & amicum ipsis fore senatum, nec vlla in re prudentiam Romanorū & curam (si quando his indigeant) defuturam pollicetur. Deinceps etiam ad Cornelium Scipionem, qui Africam Romanis bello asseruit, legationem misere, testatam prius amicitiam vt confirmarent. Et post hæc eundem rursus per legatos orant, vt Antiochum in gratiam reponat apud Romanos: & perscripto ad regem plebiscito, vt bellum contra Romanos deponat, adhortantur. Cornelius etiam Scipio, Heracleotis rescribens, hac inscriptione vtitur, SCIPIO IMPERATOR, PROCOS. ROMANORVM SENATVI POPVLOQVE HERACLIENSIVM, SALVTEM. Et his litteris beneuolentiam erga ipsos ratam & firmam esse, & bellum cum Antiocho soluisse, Romanos affirmat. Eadem quæ Lucius, etiam P. Cornelius Scipio eius frater, & classis præfectus, Heracliensibus post missam legationem respondit. Breui post Antiochus bellum aduersus Rom. redintegrat, & prælio summis viribus commisso victus, arma deponit, pacis

cis conditionibus acceptis. Quæ & tota eum Asia *minore* excludunt, & elephantis nauiumque classi eum priuant: Comagena & Syria & Iudæa tantummodo relictis. Heracliensium dehinc ciuitas apud Imperat. (quos modo dixi) missos à Rom. successores, eadem gratia & humanitate potitur: donec ad has tandem leges inter Rom. & Heracleotas processum est: *vt non modo amicitiam inter se, verum etiam societatem, contra quos & quorum gratia opus sit, colant.* Suntque fœderis huius pacta, eiusdem tenoris & formæ, in tabulas æneas relata duas: quorum altera penes Romanos, in Capitolino Iouis templo, altera Heracleæ, etiam ipsa in Iouis sacrario, est adfixa.

CAPVT XXIX.

Heracl. à Prusia in angust. coactis: huiusq; clades.

HAEC postquam XIII. & XIV. historiæ libro exposuit, XV. exorsus hæc refert. Prusias (inquit) Bithynorum rex, mirificè industrius & gnauus, multisq; rebus gestis clarus, inter alia etiam Cierum, Heracliensis ditionis vrbem, bello subiecit, pro Ci-
378 ero Prusiadem nuncupans. Tium etiam, eorundem iurisdictioni obnoxiam cœpit: vt sic vndique mare circumscriberet Heracleam. Inde etiam violenta eam obsidione pressit, & plurimos obsessorum interfecit. Et iam prope erat vt vrbs caperetur, nisi Prusiæ, dum scalis sursum nititur, lapide cuiuspiam de propugnaculis icto, crus fractum esset, & hic casus ab oppugnatione desistere eum coëgisset. Ita enim percussus, lectica, non sine doloris acerbitate, domum à Bithynis suis refertur; nec multis post annis exactis, nomine & re claudus, finem viuendi fecit.

CAPVT XXX.

Heracl. obsid. à Galatis.

NONDVM in Asiam Romani traiecerant, cum Galatæ, Ponti accolæ, maris tentandi cupiditate, Heracleam prius occupare conantur, non difficile id fore existimantes: siquidem de antiqua potentia multum iam deminutum, & ad contemtum prolabi sensim ceperat. Ideo vniuersis eam copijs impugnant. Ipsa tamen sociorum interim non est immemor, sed quantum occasio præsens facultatis concedit, se contra munit. Obsidione igitur in tempus aliquod extracta, commeatuum inopia in arctum coguntur Galatæ. Ita enim, non apparatu necessario instructus, bellum inferre Galates nouit. Quare cum ad comportandum necessaria castris abscessissent, ciues, eruptione facta, & castris potiuntur, & plurimos cædunt. Dispalantes etiam per agros non magno negocio comprehendunt. Atque ita nec pars tertia Galatici exercitus in Galatiam reuertitur. A quo successum ad pristinam emergendi fortunam & celebritatem spes concepit.

CAPVT XXXI.

Heracl. Roman. auxiliantur. Marrucini populi.

ROMANIS etiam bello contra Marsos, Pilignos, & Marrucinos, (gentium harum sedes est supra Africam, in confinijs Gadium) duabus quadriremibus tectis Heracleotæ auxiliantur. Et bello prosperè confecto, multis eximiæ virtutis ornati præmiis, vndecimo tandem anno in patriam sunt reuecti.

CAPVT XXXII.

Bellum Mithrid. cum Rom. & causa.

POST hæc acerrimum Mithridatis aduersus Romanos bellum conflatur. Cappadociæ in speciem causa arripitur. Hanc enim Mithridates, cum Ariathum sororis filiũ, iurisiurandi pacifici dolo in potestatem redactum, sua manu obtruncasset, per vim sibi vendicarat. Ariathum hunc ex sorore Mithridatis genuerat Ariarathus. Nam à puero ad cædes propensiss. erat Mithridates. cum enim XIII. annorum adolescens regnũ accepisset, modico interlapso tempore, matrẽ, regni consortem à patre destinatam, dum carcere vinctam tenet, violentia ista, & temporis diuturnitate confecit. Fratrem etiam necauit. Bello autem subegit reges circa Phasin, vsque ad climata trans Caucasum: regnoque magnis viribus amplificato, magnum arrogantiæ tumorẽ ostentabat. Quamobrem, cum eo magis consilia eius suspecta haberent Romani, senatus consultum fe-
378 cerant, vt paterna regibus Scytharum regna restitueret. At is moderatè quidem mandatis obsequi: sed interim Parthos & Medos, & Tigranem Armenium, regesq; Scytharum, & Iberas, in societatem belli adsciscere: aliasque bellli causas adiungere. cum senatus enim Romæ Nicomedem, ex Nicomede & Nysa progenitum, Bithyniæ regem instituisset:

ſtituiſſet: Mithridates Nicomeden, Frugi cognomento, illi oppoſuit. Præualuit tamen electio Romanorum, Mithridate inuito.

CAPVT XXXIII.

Mithridatis victoria de Nicomede, & ſtrages ciuium Rom. in Aſia.

INTERIECTO tempore, cum Syllæ & Marij in republ. Romana ſeditio exarſiſſet, Archelaum copiarum ducem Mithridates XLCIↃ peditum, & XCIↃ equitum, in Bithynos ducere iuſſit, collatiſque ſignis victor euadit Archelaus. Et fugit cum paucis etiam Nicomedes. Quo cognito Mithridates, cum ſub manu eſſent auxiliares, caſtris è ſubiecto Amaſiæ campo motis, per Paphlagoniam iter facit, CLCIↃ. exercitum adducens. Marius autem ſub ſignis habens Nicomedis copias, (quæ ad ſolam Mithridatis famam diſſipabantur) cum exigua Romanorum manu ſeſe ſubiecit Metrophani, Mithridatis tribuno, & repulſus fugit, omni exercitu amiſſo. Securè igitur Bithyniam inuadens Mithridates, & vrbes & regionem citra pugnam obtinet: cæterarumque Aſiæ ciuitatum aliæ capiuntur, aliæ in fidem regis concedunt. Et repente ingens fit rerum commutatio, Rhodijs ſolummodo in amicitia Romanorum perdurantibus. Ideoque terra marique bellum contra ipſos mouit Mithridates, licet Rhodij virtute & fortuna ita antecellerent, vt propè eſſet, ipſum regem nauali prælio in hoſtium venire manus. Intellecto poſt Mithridates, ciues Romanos per vrbes Aſiæ diſperſos conſilijs ſuis impedimento eſſe, ad ciuitates ſcripſit, vt vno die omnes apud ſe Romanos occiderent. Et pleræque dicto eius audientes, cædem tantam patrarunt, vt vno eodemque die LXXXCIↃ gladio mortem oppeterent.

CAPVT XXXIV.

Syllæ victoria de Taxile & Archelao Mithrid. ducibus.

VBI vero Eretria & Chalcis adeoque tota Eubœa, ad Mithridaten ſeſe applicarant, aliæque ad eum ciuitates tranſiuerant, victis etiam Lacedæmonijs, Syllam cum iuſto agmine Romani emittunt. Cuius aduentu ciuitates, partim ſponte deditionem faciunt, partim vi in poteſtatē eius veniunt. Nec exiguas Ponticorum copias fundit & fugat. Athenas etiam cepit: & ſolo vrbs æquata eſſet, niſi ocius ſenatus Rom. Syllæ propoſitum infregiſſet. Poſt crebros autem conflictus, in quibus excellebant Pontici, cum felici iam ſucceſſu res commutarentur, alimoniæ inopia regijs incubuit, quod prodigè victu abuterentur, & acquiſita rectè diſpenſare neſcirent. Et in extremam deuentum eſſet calamitatem, niſi Taxiles, capta Amphipoli, ideoque Macedonia ad ipſum deficiente, largam cibariorum facultatem inde ſubminiſtraſſet. Hic & Archelaus, commiſtis agminibus, plus quam LX. M. hominum ſub ſignis ducebant, & occurſuri Syllæ in Phocide habebant ſtatiua. Ille vero, L. Hortenſio adſumpto, qui VI. M. ex Italia adduxerat, ſatis longum in medio interuallum relinquens, caſtra ponit. Archelai autem militibus incompoſitè ad frumentandum conuerſis, improuiſo adortus caſtra, quotquot robore pollentes cepit Sylla, occidit: à quibus autem nullus inuadendi metus erat, hos loco circundatos ignes accendere iubet, vt à pabulatione reuertentes opperiantur, nulla aduerſi caſus ſuſpicione præbita. Hoc vt prudenter ab imperatore prouiſum erat, feliciter exiuit: magnificaque victoria potiuntur Syllani.

379

CAPVT XXXV.

Heracl. Chios à Dorylao in ſeruit. redactos vindicant.

CHIOS tunc incuſans Mithridates, quod Rhodijs auxilia miſiſſent, Dorylai opera impugnat: qui (multo licet labore) & vrbem cepit, & agros Ponticis diuiſit, & ciues nauigijs impoſitos huc illuc in Ponto diſtulit. At Heraclienſes, quod amicitia ipſis cum Chijs interceſſit, Ponticas in tranſitu naues, quæ captiuos vehebant, adorti, ne reſiſtentes quidem (non enim ſat virium erat) in vrbem deduxere. Et tunc quidem largè rebus neceſſarijs ſuppeditatis reficiunt Chiotas: poſtmodum verò, eximijs affectos muneribus, in patriam reſtituunt.

CAPVT XXXVI.

Valer. Flaccus ſucceſſor Syllæ trucidatur à Fimbria: huiusq́ ſucceſſus.

SVB ea Romæ ſenatus Valerio Flacco & Fimbriæ bellum Mithridaticum committit: cum mandatis, vt Syllam, ſi partes ſenatus tueatur, adiuuent: ſin minus, cum ipſo prius manus conſerant. Ille igitur cum varijs initio colluctabatur ſortis aduerſæ caſibus. Nam & famem & Martis iniquitatem ſuſtinuit: in pleriſque tamen proſpero fortunæ

fortunæ ſucceſſu vſus. Perque Byzantinorum fines in Bithyniam progreſſus, & inde Nicæam verſus,ſtatiua habuit. At Flaccum, dum indignè fert ab exercitu Fimbriæ plus faueri, imperiumque eius, vt pote mitius & humanius, præferri, ideoque & ipſum & militum nobiliores criminatur, duo præ alijs ira inflammati trucidant. Quo nomine Senatus Fimbriæ iraſci quidem, ſed tamen diſſimulata indignatione conſulatum ei decernendum curare. Hic ergo, omnes ſub imperio copias habens, ciuitates, alias voluntate ipſarum, alias vi ſua adiunxit. Mithridatis autem filius, cum Taxile & Diophanto & Menandro, ductorum præſtantiſſimis, coniunctus, & magno agmine inſtructus, Fimbria ſtrategema.
380 Fimbriæ occurſat: & primò barbarorum vires præcellunt. Quare detrimenta in conflictu accepta, ſtrategemate reſarcire cogitans Fimbria (hoſtis enim numero militum ſuperior erat) cum ad flumen quoddam peruentum eſſet, quod vtrunque exercitum diuideret, imbre ſub auroram forte effuſo, ex improuiſo Romanus imperator fluuium transgreſſus, hoſtes in tentorijs ſomno grauatos ita oppreſſit, vt ne ſentirent quidem: & magna ſtrage edita, præfectorum non multi & equites necem effugerunt. Inter quos etiam Mithridates, Regis filius, pergamum ad patrem, vna cum equitum comitatu, ſaluus euaſit. Tam grauis igitur & inſignis clades vbi regijs accidit, plurimæ ciuitates ad Romanos deſciuerunt.

CAPVT XXXVII.

Syllæ pax cum Mithrid.

INTEREA Mario è fuga domum reuerſo, metuens Sylla (nam de inimicorum eius factione ille erat) ne ſimile, propter iniurias in illum, ſibi exilium irrogaret, miſſa legatione, de pace cum Romanis conſilia Mithridati ſuggeſſit. Quo pacem cupidè amplexo, & rogante vt ad paciſcendum conuenirent, ille promptè ſe dat in viam. Cumq; per aliquod in medio ſpatium, alter in alterius occurſum proceſſiſſent, Dardanum, ad tranſigendum, eis hoſpitium dedit. Ibi, iuſſis ſecedere miniſtris & comitibus, pacta fiunt in hunc modum: *Mithridates Romanis Aſia concedat, Bithynis & Cappadocibus Reges præſint gentiles. Mithridati totius Ponti regnum ſit confirmatum. Peculiariter verò Syllæ expediat triremes* LXXX, *&* III. M. *talentum, ad reditum quem ipſe Romam inſtituiſſet. Ciuitatibus apud Romanos haud ſit noxæ quod ad Mithridatem defecerint.* Id quod tamen, iuxta pacis formulam, non habuit euentum. Nam multas poſtea ſeruili iugo oppreſſerunt. Honorificè dehinc Sylla in Italiam remeat. Mariusque denuo vrbe excedit: & Mithridates ad ſua ſe refert: multaſque denuo gentes, quæ propter aduerſam eius fortunam deſciuerant, ſub manum redegit.

CAPVT XXXVIII.

Murena bellum aduerſus Mithr. renouat. Heracl. neutri opitulantur.

POST hæc Murena bello præficitur. Ad quem legatos amandat Mithridates, pacis cũ Sylla initæ leges prætexens, & vt ratæ ſint firmæq; contendens. At is legatione nõ placatus: (erant enim natione Græci, & vitæ genere philoſophi, qui plus culparent Mithridatem, quam commendarent) in Regem mouit: & Ariobarzani regnum Cappadociæ magis confirmat: & circa ingreſſum regni Mithridatici, vrbem condit Nicæam. Inter hęc Murena & Mithridates, pro ſe quiſque contra alterum legatis, Heracli-
381 enſes de auxilijs ſolicitant. Sed cum potentia Romanorum formidabilis videretur ipſis, & Mithridatis vicinitatem etiam timerent, legatis reſpondent: in tanta bellorum tempeſtate, difficulter proprios ſe lares tueri, nedum alijs auxiliari poſſe. Murenæ tamen non pauci dant conſilium, vt Sinopen inuadens, de regia ipſa bellum moueat. Si enim hanc ceperit, facilè etiam cætera in poteſtatem ventura. At Mithridates, validis hac præſidijs communita, ipſe bello gerendo incumbit. Interque initia, vbi ad manus ventum erat, regij viribus præpollent: poſtea fortuna pugnæ exæquatur. Tandem præliandi tædium hoſtibus alacritatem animi deminuit. Ideo ad interiora circa Phaſin & Caucaſum ſe conuertit. Murena vero copias in Aſiam traducit, & ſua tum quiſque adminiſtrat.

CAPVT XXXIX.

Luculli & Cottæ in Mithrid. expeditio.

NEC longè poſt Sylla Romæ è viuis migrat: & Senatus in Bithyniam mittit Aurelium Cottam, in Aſiam vero L. Lucullum: cum mandatis, vt bellum Mithridati faceſſant. At Mithridates, cum alium in procinctu habens exercitũ frequentiſſimũ, tum triremes CD. nauiumque minorum, quas penteconteres & cercuras vocitant, non exiguus erat

numerus. Diophantum etiam Mitharum, cum valida manu, in Cappadociam dimittit, vt præsidia in vrbibus collocet: &,si Lucullus Pontum ingrediatur, occurrat, & progressum eius intercludat. Ipse verò CLM. peditum sub vexillis apud se retinet, & XII.M. equitum, quos falcati sequuntur currus CXX. nec vlla machinarum omnis generis copia abest. Concitato igitur itinere, per Timonitidem, Cappadociam, & Galatiam, pergens, ad diem nonum Bithyniam attingit. Lucullus interim Cottam in Chalcedoniorũ portu stationem habere iubet, cum omni classe.

CAPVT XL.

Heracl. Mithridati se adiungũt & publicanos Rom. interficiunt.

MITHRIDATIS autem classis Heracleam præterlegens, ab ea non recipitur: forum tamen venale rogantibus præbent:& commercijs, vt fieri solet, initis, Archelaus copiarum naualium ductor, Silenum & Satyrum, nobiles ex Heraclea viros, comprehendit: nec prius dimisit, quam persuasisset vt quinq; triremibus ipsum in hoc cum Romanis bello adiuuarent. Hoc facto (quod & Archelaus veteratoriè molitus erat) Romanorum inimicitiam populus Heracliensis sibi conciliauit. Cum igitur auctiones publicas Romani in alijs ciuitatibus instituerent, Heracleam quoque, propter causam ante dictam, his exposuerunt. Cumq; auctionatores vrbem ingressi, contra reipubl. morem argentum exigerent, in mœrorem ciues coniecerunt, qui seruitutis initium hoc esse existimabant. Quare cum per legationem ad Senatum R. publicationem bonorum deprecari res postularet, ipsi à quodam in vrbe audacissimo persuasi, publicanos è medio tollunt, tam secreto, vt de nece illorum nemini quicquam constaret.

CAPVT XLI.

Pugna ad Chalced. cum Mithridate, Romanis funesta.

PRAELIO dehinc nauali ad Chalcedonem inter Romanos & Ponticos commisso, dum Regis & Romanorum pedestres inter se confligunt acies, (quarum huic Cotta, 382 illi Mithridates præerat) Basternæ Italorum pedites in fugam vertunt, & prolixam edunt stragem. Eadem fortuna etiam classis est: vnoque die mare & terra cadaueribus Romanis fœdè opplentur, IIX. M. in conflictu nauali occisis, IV. M. & D. captis: de pedestri autem exercitu Italorũ, V. M. CCC. A parte autem Mithridatis Basternę circiter XXX, IↃCC ex reliqua multitudine, ceciderunt.

Hoc Mithridatis successu omnium animi seruilem in modum concidere. Sed Lucullus ad Sangarium fluuium castra habens, cognita ea clade, perculsos militum animos verbis erexit.

CAPVT XLII.

Mithrid. ad Cyzicum Marte Luculli & naufragiis domitus.

VBI verò magno se spiritu ad Cyzicum Mithridates conuertit, copias vrbi admouere cupiens, incumbit à tergo Lucullus: & infesta signa inferens, memorabili Ponticos victoria profligat, & viribus exuit. Aliquanto enim plures X. M. in acie cædit & XIII. M. capit. Fimbrianus autẽ miles suspectos habens duces, quasi propter audacissimũ in Flaccũ facinus, non amplius fidẽ ipsis habeant, tacitè ad Mithridatẽ missitando, transitionẽ pollicentur. Qui in lucro ponens hanc ad se inclinationẽ, nocte oborta, Archelaum amandat, qui pacta confirmet, & ad partes regis se adiungentes adducat. At Fimbriani Archelaum ad ipsos profectum, in vincula compingunt, & quæ cum eo venerat manũ interficiunt. Post hoc infortunium, etiam fames opprimit exercitũ regium, & multis interitũ adfert. Tot tamẽ aduersis ictus casibus, à Cyzici obsidione non absistit: sed breui, licet multa perpessus esset & egisset, vrbe nõ expugnata recessit: & pedestri quidẽ agmini Hermæum & Marium præficit, qui XXX hominum M. illuc ducebant: ipse autem per mare reditum instituerat. Ingressoque triremes, multæ variæque malorum formæ ei simul ingruerunt. Nam dum milites soluturi, naues, quarũ aliæ iam repletæ, aliæ mox replendæ essent, confertim occupant, & vndique illis adhærent, factum est vt præ multitudine imminentium, pars nauium deprimeretur, pars etiam subuerteretur. Quod conspicati Cyziceni, impetu in castra Ponticorũ facto, ægros ibi relictos trucidant, & siquid supererat diripiunt. At Lucullus, peditũ agmen à tergo premens, ad Aesippum fluuium adsequitur de improuiso, magnamq; hostium cædem peragit. Mithridates interim, collectis vt potuit, in Ponto viribus, Perinthum circumsidet & oppugnat: eaque non potitus, in Bithyniam transmittit.

CAPVT

CAPVT XLIII.

383 POSTQVAM vero Barba, robustam Italorum manum adducens, venisset, & Triarius insuper Romanorum dux, motis inde castris, Apameam obsideret, ciues, cum aliquandiu pro viribus suis hostem sustinuissent, apertis tandem portis eos intromisere. Prusam etiam vrbem Rom. exercitus cępit. Iacet hæc ad Olympum Asiæ montem. Hinc Prusiadem mari impositam cum exercitu petit: Cierum olim nominabant. Quo etiam Argonautas appulisse, & euanuisse Hylam, & Herculem, dum requirit eum, circumvagatum, multaq; id genus alia contigisse, fama est. Vt vrbi appropinquauit, facilè Prusienses eum receperunt, Ponticis eiectis. Inde Nicęæ, quam præsidium Mithridatis tenebat, imminet. Pontici autem, intellecto ciues animis ad Romanos propendere, noctu se ad Mithridatem Nicomedeam subducunt. Romani igitur sine molestia vrbem suæ potestati subijciunt. Hæc vrbs nomen deducit à Naide quadam nympha, cui Nicęæ nomen, & opus est Nicæensium, qui in Alexandri exercitu fuerunt: & post eius interitum, dum patriam receperunt, hac vrbe à se condita & frequentata, in ciuitatem coaluerunt. Nais autem illa Nicæa Sangario, loci regulo, & Cybele nata fertur. Quę cum maiore virginitatis desiderio quam consuetudinis cum viro, teneretur, in montibus & venatibus vitam egit. Bacchus quidem efflictim amat puellam, sed hæc amorem frustratur. Quando igitur voti compos alia ratione fieri nequit, fallacijs explere animi desiderium instituit. Nam fontem, ex quo Nicæa à venatione defessa bibere solebat, vino pro aqua replet. Eaque nihil suspicata, dum pro more suo bibit, fallacem intra se haurit liquorem: & sic quamlibet inuita, amantis cupiditati subseruit. Mero enim & somno correptam Liber comprimit, & Satyrum ex ea liberosque alios suscipit. Nicæenses autem, à quibus excitata est Nicæa, & sedibus frequentata, primum erant vicini Phocidi: sed, quod subinde rebellarent, Phocenses tandem patria eos expulerunt, & vt vrbs eorum euersa deleretur, magno perfecerunt studio. Nicæa ergo hoc modo appellata & condita fuit: atque ita in Romorum potestatem deuenit.

Triarij res gestæ contra Mithridatem.

Prusa vrbs.

Fabula de Nycæa & Baccho.

CAPVT XLIV.

CAETERVM Mithridates Nicomedeæ subsistebat. Cotta autem, superiora damna resarcire volens, à Chalcedone, vbi succubuerat, Nicomedeam copias transfert, & CL. stadia ab vrbe castra metatus, à dimicatione cauet. Ibi, magna adhibita festinatione, citatis itineribus Cottam sponte sua Triarius ad sequitur, & Mithridates in vrbem se recipit. Tum vterque Romanus exercitus ad oppugnationem eius se parat. At rex cognito gemino conflictu nauali, quâ circa Tenedum, quâ in mari Aegęo Ponticos à
384 Lucullo victos, nec parem se ad occurrendum præsentibus Romanorum copiis esse, classem in fluuium retro mouet: & graui correptus tempestate, aliquot triremes amittit: ipse tamen cum plurimis in Hypium fluuium defertur. Hic, cum tempestas eum moratur, audito Lamachum Heracliensem, quem antiquo amicitiæ fœdere obstrictum haberet, ad reipub. gubernaculum sedere, multis hominem promissis attraxit, vt sibi in vrbem recipiendo operam daret. Pecunias etiam miserat hoc nomine. Hic quę rogauerat, ille præstat. Publico enim extra vrbem epulo ciuibus apparato, sub quod clausas se non habiturum portas fidem dederat, mero populum inescat, vtque eo ipso die ex compacto Mithridates superueniat illis, dat operam. Itaque nec olfacto Mithridatis aduentu, vrbs in eius arbitrium venit. Postridie plebem Rex convocatam amicis hortatur verbis, vtque fidem erga ipsum tueatur hortatus, Connacorigi, cum præsidio IV. millium, vrbem custodiendam tradit. Prætextus erat, defensurum se ciues, si Romani quid contra moliantur, & conseruaturum. Hinc distributis in ciues, maximè in magistratus, pecunijs, versus Sinopem nauigationis cursum dirigit.

Mithrid. cedit Cottæ & Triario, & astu Heracl. occupat.

CAPVT XLV.

TVM Lucullus & Cotta & Triarius Rom. duces ad Nicomedeam agminibus coniunctis, in Pontũ irruptionẽ facere destinarunt. At renunciata Heracleæ oppugnatione, cum de proditione necdum constaret, sed totius simul ciuitatis voluntate defectionem contigisse arbitrarentur, Luculli consilium erat vt ipse cum robore exercitus per mediterranea & Cappadociam moueret in Regem & totum eius regnum, & Heracleam

Pugna Rom. cũ Mithrid. secunda.

cleam oppugnaret Cotta: Triarius autem, assumpta classe, missas in Cretam & Hispaniam Mithridatis naues, in reditu, circa Hellespontum & Propontidem interciperet. Quibus Mithridates auditis, in nouos belli apparatus incumbit, & Scytharum Reges, Parthumque, & generum suum Tigranem Armenium solicitat. Cæteri quidem denegant: at Tigranes, licet diu cunctaretur, sæpius tamen à filia Mithridatis, non sine molestia, interpellatus, auxilia tandem promisit. Interim diuersos contra Lucullum Mithridates præfectos dimittit, & post commissas acies, variæ acciderunt fortunæ vices: in plerisque tamen prospera fortunæ aura afflauit Romanis, & Mithridati animus elanguit. Contractis igitur XL peditum & IIX equitum millibus, Diophantum & Taxilen, vltra missos ante, dimittit. Qui cum ad antecessores accessissent, principio velitationibus ferè adsiduis hostiles exercitus inter se vires explorabant. Postea ad duas pugnas equestres deuentum est, quarum altera Romani, altera Pontici, victores abiêre. Dumque ita bellum ducitur, Lucullus in Cappadociam, qui commeatum inde 385 adferrent, misit. Quo obseruato, Taxiles & Diophantus IV peditum & II M. equitum contra mittunt, vt, insidijs in medio positis, impedimenta reuertentibus adimerent. Vbi ad manus ventum, superant Romani, & subsidiis à Lucullo missis, fuga barbarorum insignis committitur. Quorum vestigijs insistentes Romani, ad ipsa Diophanti & Taxilis castra prouehuntur. Vbi valido certamine inito, ad breue tempus obstitere Pontici. Mox vbi primi abscesserunt duces, tota inclinata est acies: & ipsi copiarum ductores nuncij cladis venerunt Mithridati. Occubuit tunc ingens barbarorum turba.

CAPVT XLVI.

Fuga Mithrid. periculosa.

HVNC ad modum fortuna Mithridatis in peius deuergente, & regiæ vxores necatæ: & ex Cabiris, vbi clam suis aliquandiu se continuerat, rex fugam arripuit: in qua etiam captus esset, insectantibus Gallis, qui tamen regem ignorabant, nisi mula obuiam facta (quæ Mithridatis opibus, argento auroque onusta erat) diripiendo moram nexuissent. Itaque rex in Armeniam elabitur.

CAPVT XLVII.

Lucullus Eupatoriam & Amisum capit.

LVCVLLVS autem aduersus Mithridatem M. Pompeium mittit ducem, ipseque cum vniuersis copijs in Cabiros mouet, vrbeque circumsessa, dum barbari certo se pacto ei permittunt, & ipsos in fidem accipit, & castello potitur. Hinc Amisum profectus, & ad deditionem eos cohortatus, vbi non persuadet, omissa illa, ad Eupatoriam obsidionem transfert: & negligenter se illam oppugnare simulat: vt simili negligentiæ exemplo prouocatis hostibus, subita mutatione, apud animum cogitata prospere conficeret. Et euentus respondit: eoque strategemate vrbs capta. Dum enim custodes nihil tale opinantur, sed securè agunt, ille iussis arripere scalas militibus mœnia conscendendi copiam facit. Et sic capta Eupatoria extemplo diruitur. Nec multo post capitur etiam Amisus, scalarum admotione etiam hic superatis ab hoste mœnibus. Et initio cædes non mediocris in ciues peragitur: sed postea Lucullus, cæde inhibita, & vrbem & regionem superstitibus reddit, & maiore in eos clementia vtitur.

CAPVT XLVIII.

Mithrid. ad Tigranem profugit & frustra exposcitur.

AT Mithridates ad generum delatus, expetitum quidem colloquium non impetrat, sed corporis sui custodiam ab eo accipit, & alijs hospitalitatis officiis adficitur. Misit etiam 386 Lucullus ad Tigranem legatum Appium Clodium, qui Mithridatem exposceret. Is vero non tradit, vniuersorum se criminationem hominum reuereri confirmans, si vxoris parentem hosti prodat. Scire se quidem improbum esse Mithridatem, sed tamen affinitatis se habere rationem. Epistolam etiam ad Lucullum in hęc verba rescribit: quæ ad iram ipsum prouocauit, eo quod Rex in inscriptione imperatoris nomen omisisset, Lucullum quoq; Regis Regum appellationem sibi non attribuisse cauillatus.

Hic XV. historiæ liber exit.

CAPVT XLIX.

Cotta Heracleā obsidet.

SEQVENS autem historia hæc commemorat. Motis Romanorum castris, aduersus Heracleam Cotta contendit. Primò tamen in Prusiadem ducit. Hæc ab amne

præterfluente Cieri appellationem tulerat, ſed ademptam Heraclienſibus Rex Bithyniæ de ſe denominauit. Inde ad mare Ponticum deſcendit,& maritimam prætergreſſus oram, mœnibus in vertice poſitis caſtra applicauit. Loci autem firmitati Heraclienſes fidebant, & Cottæ oppugnationem fortiter vrgenti, cum præſidio repugnabant, & plures è multitudine Romana cadebant. Crebra tamen etiam Heracleenſium vulnera erant à telis. Quapropter ab oppugnatione receptui Cotta ſuis canit, & remotius aliquanto caſtra metatus,totus in hoc eſt intentus, vt exitum ad res neceſſarias intercludat obſeſſis. Annonæ igitur caritate obortæ, dimiſſis ad colonias legatis,alimenta ſibi venundari petunt. Et benignè accipitur legatio.

CAPVT L.

Triarius reliquam Mithridatis claſſem ſubigit.

AT breui ante Triarius, Romana claſſe inſtructus, à Nicomedea impetum fecerat in Ponticas triremes, quas ſupra dictum eſt verſus Cretam & Hiſpaniam emiſſas. At cùm reliquas in Pontum retro abire reſciuiſſet, (multæ enim de his & procella & pugnis, ſuo quæque loco, naualibus interierant) adſecutus illas ad Tenedum, manus conſerit. LXX ipſi triremes erant, Pontici autem pauciores aliquanto LXXX agebant. Poſtquam infeſtis concurſatum eſt proris, regij ad tempus vim hoſtium initio ſuſtinent: poſtea vniuerſis in fugam effuſis, plenam Romanus victoriam & celebrem conſequitur. Atque ita claſſis Mithridatis tota, quanta in Aſiam cum ipſo exiuerat, ſubacta eſt.

CAPVT LI.

Cotta ad obſid. Heracl. Triarium adſciſcit.

COTTA verò ad Heracleam caſtra habens, nondum toto oppugnationem exercitu aggreſſus erat,ſed aliquos de Romanis particulatim admouebat, multos Bithyni nominis ſtatuens in fronte.

Dumque complures vulnerantur & oppetunt,operibus & machinis animum ad-
387 iicit: quarum teſtudo præ aliis formidinem incuſſit obſeſſis. Totam igitur vim militum,caſtris excitam, admouet turri cuidam,ruinæ ſpem præferenti. Verùm vbi ſemel atque iterum percuſſa,non modò contra opinionem perſiſteret,ſed etiam aries à cetera machina diffractus auelleretur, animus Heracleenſium creſcere, & perturbatus mœrore Cotta timere cœpit,nunquam vrbs ne caperetur. Poſtero etiam die,cum machina iterum impacta nihil proficeret, inſtrumentum illud concremat,& fabris capita præcidit, relictoque ad mœnia præſidio, cum cætera militum turba in campo (quod Lycæum vocant) ſtatiua delegit, quo in loco larga erat victus copia. Atque inde omni circa Heracleam regione deuaſtata,in magnam ciues difficultatem cogit.Quare denuò ad Scythas,Cherſoneſi incolas, & Theodoſianos, & circa Boſphorum dynaſtas, de ſocietate legationem mittit,quæ non abſque effectu reuertitur. Dumque hoſtes vrbi incumbunt, non multo minus ab internis vexatur moleſtiis. Præſidiariis enim militibus id non ſatis erat quo plebs vrbana victitabat; Verberibus igitur multatos ciues, ſuppeditare quæ in promptu non erant, per vim iubent. quid? quod præſidiariis longè importunior erat præfectus Connacorix, non modò non prohibens vim ſuorum, ſed etiam liberè permittens. Tum agros populatus Cotta, muros iterum adoritur. At cum ſegnes ad oppugnationem remiſſiſque animis videt milites, à conatu deſiſtens, vocatum mittit Triarium, vt cum triremibus quamprimum aduolet, & commeatus in mari facultatem oppidanis intercipiat.

CAPVT LII.

Triarii victoria naualis de Heracl. & grauiſſ. vrbis fames ac peſtis.

ASSVMPTIS ergo Triarius quas habebat, nauibus,& XX Rhodiis, quarum ſumma XLIII conficiebat, in Pontum traiicit, & aduentu eius in tempore Cottæ ſignificato, eodem die exercitum ad mœnia appellit Cotta,& imminens Triarij claſſis apparet. Tum repentino nauium aduentu Heraclienſes turbati,XXX quidem naues in mare deducunt, ſed eas non ſatis complent. Reliqua multitudo ad propugnandum ſe conuertit. Dumque claſſis Heracleenſium contra accedentes hoſtium naues in altum tendit,primi Rhodij,peritia & fortitudine aliis præcellere exiſtimati,in Heracleoticas impreſſionem faciunt, & ſtatim tres Rhodiorum & quinque Heracleenſium deprimuntur. Et pugnæ hinc ſuperuenientes Romani, multis acceptis damnis,pluribus tamen illatis, Heracleotas fundunt, & ad vrbem fugere compellunt, IV & X nauibus

deperditis. Victrices autem in Magnum subiêre portum. Peditatum etiam ab oppugnatione reuocat Cotta. Triariani autem in dies singulos è portu subuecti, eos qui frumenta circumsessis importare conarentur, impedierunt. Ingens igitur annonæ 388 caritas vrbem tenuit, vt Chœnix (quæ dicitur) ad xxc Atticos procederet. Et super alias ærumnas, etiam pestis homines inuasit, vel ex aëris mutatione, vel inconsueta victus ratione exsistens, & per varias calamitatum formas varios hominum interitus efficiebat. Inter quos etiam Lamachus longè acerbiore quàm alij, & lentiore mortis cruciatu exstinguitur. Lues hæc maximè præsidiarios corripiebat, vt de III. M. mille interirent.

λοιμός.

CAPVT LIII.

Heracleæ proditio, direptio: dissidium Romanorum.

ATQVI Connacorix, hac afflictionum mole fatiscens, vrbem Romanis prodere, & Heracleotarum exitio suam permutare salutem statuit. Operam huc conferebat etiam Heracliensis quidam, consiliorum Lamachi æmulator, cui nomen Damopheli, præsidio vrbis & ipse à Lamachi interitu præfectus. At Connacorix à Cotta sanè, vt homine moribus importunis & dubia fide, sibi cauet: cum Triario autem rem communicat: nec segnius in eodem cum his studio Damopheles decurrit, & acceptis pactorum conditionibus, quibus se beatos fore sperabant, ad proditionem se accingunt. Obiter autem quæ à proditoribus agebantur, in vulgus emanant. In concionem igitur vrbs concurrit, præsidiique præfectus aduocatur. Tum Brithagoras, vir inter populares præcipuæ auctoritatis, Connacorige conuento, quo loco sit Heraclea edisserit, & si ille comprobet, de communi omnium salute cum Triario conferendum esse censet. Hæc cum miserabiliter, multis intermixtis precibus, perorasset Brithagoras, surgens Connacorix, pacificationem eam suscipiendam esse negat, sed vt libertatis & melioris fortunæ spei inhærerent, per simulationem suasit. Etenim per literas se cognouisse, Regem à Tigrane genero benignè susceptum, nec longum post interuallum sufficiens inde exspectare auxilium. Hanc tum laruam scenicam illis prætendebat Connacorix. Quare his verbis decepti Heraclienses (semper enim quod adlubet expetitur) astutè confictis, vt veris, fidem adhibuere. Connacorix, vt in fraudem deductos videt, noctu intempesta, exercitu nauibus imposito (per fœdus enim cum Triario initum saluis abire, & si quid lucri fecissent, secum asportare licebat) ipse cum militibus discedit. Damopheles autem, solutis portis, introfusum Romanorum exercitum & Triarium recipit: quorum alij per portam irrumpunt, nonnulli etiam muri pinnacula transcendunt. Tum demum proditos se Heraclienses sentiunt, parsque horum se dedit, pars trucidatur. Res in abdito repositæ & supellectilia diripiuntur, & magna crudelitate in ciues deseuitur. Nam recurrit animo Romanis, quanta nauali conflictu detrimenta ac- 389 cepissent, & quantas sustinuissent ærumnas in oppugnatione. Ideoque nec ab his qui ad deûm sacra confugerant temperatum, sed iuxta aras & delubra supplices mactati. Quocirca multi trans muros elapsi, mortis ineuitabilis metu, per totam disperguntur regionem: nonnullis etiam ad Cottam transfugere coactis. A quibus ille de expugnatione vrbis, & hominum strage & direptione bonorum, certior factus, ira totus exardescit, & quàm celerrimè ad vrbem festinat. Molestè etiam simul tulit exercitus, quòd non modo gloria rerum fortiter gestarum spoliati, sed etiam commodis vniuersis fraudati essent ab iisdem. Ideò implacabili cum gentilibus certamine conserti, mutuis se cædibus hausissent, nisi Triarius, concitatione illorum intellecta, multis pacasset verbis Cottam, & in commune se lucra expositurum sanctè promisso, bellum intestinum inhibuisset.

CAPVT LIV.

Cotta Heracl. exspoliatam incendit, & in reditu magnam prædæ partem naufragiis amittit.

VBI verò audiuit Connacorigem Tium & Amastrin occupasse, sine mora Triarium Cotta dimisit, vt has eis vrbes adimeret. Ipse interim, acceptis deditiis & captiuis, cætera per omnem sæuitiam administrauit. Nam dum opes passim scrutatur, ne sacris quidem parcit. Statuas enim & imagines, tam pulchras quàm multas, loco mouit: quin & Herculem è foro, & ornatum eius à pyramide, sumptu, magnitudine, necnon opificio & arte, nullo laudatissimorum operum inferiorem, sustulit. Erat autem claua malleo cusa ex auro purissimo: & leonina ipsi circumfusa, corytusque ex eadem ma-

Herculis statua.

dem materia, arcu & sagittis refertus. Multa etiam alia æquè miranda atque pulchra, è fanis & vrbe sublata, nauibus inferfit. Ad vltimum iussis ignem immittere militibus, multis vrbem partibus succendit. Ita capta & subacta est ciuitas, cum duos oppugnationem annos sustinuisset. Sub hęc Triarius ad vrbes sibi demandatas profectus, Connacorigi (is enim proditionem Heracleæ aliarum occupatione dissimulare animo præsumpserat,) securitate abeundi facta, ciuitates sub conditionibus certis recipit.

Cotta autem rebus, quo dictum est modo, confectis, pedestres copias vnà cum equitatu Lucullo tradit, & sociûm auxilia, in suam quæque patriam, dimittit: ipse verò cum classe auehitur. Ibi nauium quæ vrbis spolia vectabant, pars supra modum onerata, haud procul à littore soluitur, pars Aparctia vento contrà flante, in vada procellis eiectæ, pleraque asportandorum excussere.

CAPVT LV.

Cleocharis Leonippi & Seleuci præfect. Mithrid. Sinopæ, dissidium, tyrannis & perfidia.

591 TVM Leonippus, cui cum Cleochari Sinopes cura & tutatio commendata fuerat à Mithridate, re desperata, de proditione ad Lucullum mittit. At Cleochares cum Seleuco (nam & hic Mithridatis erat legatus, officij auctoritate cum cæteris æquatus) Leonippi proditionem odorati, aduocata concione, hominem accusant: ciues verò criminis huius actionem non admittunt, quòd probum esse existimabant. Ideò Cleocharis factio, gratiam eius apud plebem metuens, noctu ex insidiis hominem trucidant. Populus quidem hunc casum ægrè ferre, sed Cleochares cum suis rerum potiri, & tyrannicè res administrare: hac via parricidij in Leonippum pœnas subterfugituros se existimantes. Interim Censorinus, Romanæ classis Prætor, triremes agens XV, commeatum à Bosphoro Romanorum castris aduehentes, prope Sinopen appellit. Contra quem Cleocharis & Seleuci triremes Sinopicæ, ductu Seleuci egressæ, nauali prælio decernunt, & victis Italis, naues onerarias in suum duces lucrum auferunt. Elatus igitur hac fortunæ benignitate Cleochares cum collega, plusquam antea tyrannico vrbem imperio premit. Nam caussis legitimo iudicio non disceptatis, ad neces oppidanos rapiunt, & ad multa alia crudelitate sua abutuntur. Accidit autem vt in contraria scinderentur studia Cleochares & Seleucus. Ille enim persistendum in bello, hic trucidatis Sinopensibus vniuersis, vrbem Romanis, magnificæ remunerationis pacto, tradendam censebat. Atqui neutra sententiarum comprobata, quicquid possidebant, nauibus onerariis ingestum, ad Macharen filium Mithridatis, tum temporis in Colchide agentem, dimittunt.

CAPVT LVI.

Lucullus Macharen F. Mithritad. in amicitiam recipit. Tyranni fugiunt, Sinope capitur.

SVB idem tempus Lucullus, Romanorum Imperator, ad vrbem accedens, valido eam nixu oppugnat, cum Machares etiam amicitiæ & societatis fœdus per legationem petit. Is igitur, petitione benignè admissa, fœdus pro firmo se habiturum respondit, si nullos Sinopensium commeatu iuuet. Tum is non solùm imperata facit, sed etiam destinata Mithridaticis, ad Lucullum deferenda curauit. Hæc vbi Cleocharis factio videt, spem omnem abiiciunt, magnisque in naues opibus congestis, & vrbe ad direptionem militibus concessa, (sub noctem ista fiebant) nauigiis ad interiora Ponti, quæ à Sanegibus & Lazis incoluntur, aufugiunt, cùm reliquam classem incendissent. Excitata igitur flamma, quid actum sit Lucullus animaduertit, scalasque ad mœnia adhibere iussi milites transcendunt. Fit primùm cædes non modica, sed misertus calamitatum Lucullus, ne sæuiatur vlterius interdicit. Ad hunc igitur modum etiam Sinope in Romanorum arbitrium venit. Repugnabat etiamnum Amasea, sed non mul-
592 tum intercessit spatij, cùm etiam ipsa Romanorum in fidem concessit.

CAPVT LVII.

Mithridates ægrè tandem à Tigrane auxilia impetrat.

PORRO Mithridates annum & IIX menses in partibus Armeniæ demoratus, necdum in generi conspectum admissus erat. Hic tamen exoratus tandem, vt coram se sistendi potestatem ei faceret, splendida cum pompa occurrit, & regali socerum magnificentia excipit. Sed triduum absque colloquio cum eo transegit. Lautissimis inde conuiuiorum apparatibus beneuolentiam ei suam cùm ostentasset, decies mille instructum equitibus in Pontum remittit.

CAPVT

CAPVT LVIII.

Lucullus Armeniam populatur, & thesauri Tigranis vix seruantur.

INTER hæc Lucullus in Cappadociam ingreditur, & Ariobarzane terræ Regulo vtens amico, inopinatè Euphratem cum equitatu transit, & agmen ad vrbem adducit, vbi Tigranis pellices, & de rebus pretiosis ac charis non pauca asseruari didicerat. Copias etiam, quæ Tigranocerta oppugnent, & alias, quæ præcipua illic oppida teneant, relinquit. Dum hoc modo Armenia multis oppugnatur partibus, mittit Tigranes qui Mithridatem reuocent. Exercitum etiam ad tutandum vrbem in qua pellices erant dispositæ, ire iubet.

Qui cùm eò venissent, interclusis sagittarum grandine exitibus è Romanorum castris, & concubinas & gazas periculo exemptas noctu præmittunt. Vbi illuxit, Romani & Thraces, certamine cum Armeniis feliciter inito, prolixam horum faciunt stragem, nec pauciores viuos capiunt quàm cædunt. Præmissa tamen ad Tigranem, tuta manent & salua.

CAPVT LIX.

Luculli victoria de Tigrane ad Tigranocerta: & vrbis deditio.

HIC XXCM contractis, vt Tigranocerta ab vrgentibus malis eripiat, propulsetque hostes, descendit. Confestim verò vt Romanorum exilitatem vidit castrorum, superba per contemptum de iis verba iacit: *Si legati sunt* (inquit) *multi simul venerunt: sin hostes, perpauci.* Quibus dictis, castris locum deligit. At Lucullus, singulari arte & studio instructa acie, suisque fiducia per cohortationem iniecta, dextrum cornu statim in fugam agit: mox inclinatio fit in proximo: dehinc terga vertunt omnes. Grandem itaque & præcipitem Armenij fugam capessunt, & pro hominum numero cædes sequitur. Tigranes igitur, diademate & regni insignibus filio impositis, ad castellum quoddam fugam arripit. Lucullus verò, signis retrò Tigranocerta versus motis, maiore conatu in obsidionem incumbit. Tum Mithridatis in vrbe legati, desperata rerum summa, Lucullo se dedidère, salutem pacti.

CAPVT LX.

Tigranis cum Mithr. acta: & legatio ad regem Parthorum.

MITHRIDATES autem ad Tigranem reuersus, fiduciam ei addit, & ornatum regium, adsueto non viliorem, circumdat. Exercitus etiam colligendi proponit consilium, (cùm & ipse manum non contemnendam haberet) vt victoriæ damna bello recuperaturo. Verùm hic dum plus virtutis & prudentiæ illi tribuit, & magis Romanorum bellis idoneum arbitratur, omnia Mithridati permittit. Ipse interim legatione 395
ad Phradatem Parthum missa, Mesopotamiam & Adiabenen, & magnas (quas nominant) valles ditioni suæ vt permittat exposcit. Cumque etiam Luculli ad Parthum legati venissent, Romanis seorsum amicum & socium se esse fingit, seorsum etiam eadem ad Armenium simulat.

CAPVT LXI.

Odium Romæ in Cottã, & actio, accusante Thrasymede Heracl.

INTEREA Romam Cotta reuersus, honore à senatu adficitur, & *Pontici* cognomento, quòd Heracleam cepisset, nobilitatur. At vbi sinistra eius fama Romam peruenit, in publico erat odio, inuidiamque tantæ ei opes adaugebant. Cuius declinandæ causa pleraque in ærarium spolia retulit, tametsi nihilo mitiores in se Romanos hoc efficeret, dum è plurimis eum pauca referre persuasum haberent. Captiuos etiam Heracleæ statim dimittendos decreto publico sciuerunt. Thrasymedes insuper, Heracliensium vnus, pro concione Cottam publicè accusat, & ciuitatis suæ erga Romanos beneuolentiam commemorat: &, si quid ab hac remiserint, non ciuitatis voluntate, sed magistratuum fraude & aduersariorum vi factum esse. Miserabili etiam querela ob oculos ponit vrbis inflammationem, quotque & quanta incendium euastarit, vtque simulacra Cotta destructa prædam sibi fecerit, & ædes sacras diruerit, & sexcenta alia crudelissimum in modum peregerit. Ad hæc auri & argenti infinitum prope numerum, cæteramque vrbis felicitatem, quam in suum ille commodum auerterit, recensebat. His à Thrasymede, cum lamentis & fletu, commemoratis, & optimatibus Romanorum ad commiserationem casus illius inflexis (accesserat enim captiuorum quoque multitudo, viri & matronæ cum liberis, lugubribus vestimentis amicti, & supplices, cum eiulatu præ se tendentes manns) progressus contra in medium Cotta, vbi pauca

lingua patria disseruisset, resedit: & exsurgens Carbo: *Nos*, inquit, *Cotta, capiendam tibi, non exscindendam, vrbem demandauimus*: & post eum alij consimili in Cottam criminatione sunt inuecti. Multis igitur exsilio dignus videbatur. Moderatione tamen adhibita, * latum ei clauum abrogant. Heracleensibus verò agrum & mare & portus restituunt, rogatione perlata, vt nemo horum seruituti sit addictus.

κλατύσημον.

CAPVT LXII.

HIs ergo Thrasymedes confectis, plebem remisit in patriam: ipse verò cum Bri-
394 thagora & Propylo, Brithagoræ filio, ad tempus dehinc subsistens, quæ patriæ
vsus exigeret administrauit. Peractisque aliquot annis, cum tribus onerariis nauibus
in patriam regressus, ceu ad alterum reuocatam natalem, omni studio reparare con-
tendit. Verùm dum omnia molitur, vix vt IIX.M, vernis etiam annumeratis, collige-
rentur, effecit. Brithagoras autem, ciuitate iam augescente, populum in pristinam li-
bertatem vindicandi spem facit, annisque elapsis haud paucis, Romanorum imperio
iam ad vnum C. Iul. Cæsarem deuoluto, ad eum contendit. Legationem cum eo obi-
bant, cum alij ex nobilitate, tum Propylus. Ibi notior factus Cæsari Brithagoras, &
propius in amicitiam admissus, promissionem quidem accipit, sed libertatem prima
occasione recuperare nequit, quòd non Romæ, sed alibi terrarum, Iulius in negotio-
rum distractione versabatur. Non tamen ab incepto destitit Brithagoras, sed per to-
tum ferè orbem cum Cæsare circumductus, ipse & Propylus in oculis eius erat: vt non
obscurè imperator significaret, petitionem hominis se approbare. Duodecim tandem
annos in familiaritate Romanorum emensus, cùm iam redire Cæsar instituisset Ro-
mam, senecta & laborum assiduitate exhaustus Brithagoras, viuere desinit, & grandem
patriæ luctum à se relinquit.

Thrasymedis & Brithagoræ studium circa instaurationem Heracleæ, & libertatem.

Atque ita XVI etiam liber historiarum Memnonis abbreuiatus finem habet.

Prudens est quidem hæc historia, & exilem adsequens characterem. Perspicuitatis non incuriosus, digressionibus tamen vtitur, præsertim necessitate adactus, & externis addendis huc hortantibus. neq; id accidit frequenter; sed vbi stimulari se sentit. Redit verò ad propositum. Verbis nisi rarò immutatis, vsitatis vtitur. De octo libris præter sedecim, quòd eos nondum videre contigerit, non habeo dicere.

DE CLEARCHO, TYRANNO HERACLEÆ PONTICÆ.

EX SVIDA.

CLEARCHVS *Ponticus Athenas venit audiendi Platonis & doctrinæ philosophicæ cupiditate. Sed eius cõsuetudine non Diu vsus (erat enim diis inimicus) in somnis vidit mulierem sibi dicentem, Excede Academia, & fuge Philosophiam: neque enim ea frui tibi fas est, quæ te infestissimo vultu intuetur. Quibus auditis, redit in expeditionem: & oppressus inuidia, patria relicta, conscensaq; naue, dum exul oberrat, peruenit ad Mithridatem, castrisq; apud eum positis, laudatur. Non multò post grauis inter Heracleotas exstitit seditio. Deinde in gratiam & concordiam redire cupientes, pacificatorem deligunt Clearchum. Is in reditu, in diuersorio quodam rursus in somnis Euopium, Heracleotarum tyrannum sibi dicentem audit, Oportet te tyrannum esse patriæ. Sed & hic Philosophiam eum cauere iubebat, renouata somnii Atheniensis memoria. Rerum potitus, crudelissimus fuit, & insuperabili superbia incensus, humana conditione contempta, adorari se, & diuinos haberi sibi honores postulauit, & vestes Diis familiares induit, eorumq; statuis decoras: & filium suum Ceraunon, id est fulmen, appellauit. Interfecit autem eum primum vindicta: deinde Chionis manus, familiaris Platonis, & eius ad tempus auditoris, qui odio tyranni in illius ædibus hausto, patriam liberauit. Tam præclari facinoris socii fuerunt Leonides & Antitheus, ipsi quoque Philosophi. Iustas autem scelerum pœnas eum dedisse, dictum est.*

Hæc fragmenta sint pro Scholio.

DE EODEM CLEARCHO, TYRANNO HERACLEÆ PONTICÆ.

CVIVS *historia exstat apud Memnonem, pag. 365.*

EX DIODORO SICVLO, LIB. XV.
De eodem Clearcho.

Eadem verò tempestate Clearchus, ex Heraclea Pontica oriundus, tyrannidem affectauit, ac voti compos factus, æmulatus est Dionysii tyranni instituta, & splendidè tyrannidem in Heracleotas exercens, imperium tenuit per annos duodecim.

EX EODEM DIODORO, LIB. XVI.

Clearchus Heracleæ tyrannus, quum Dionysia (id est Bacchanalia) essent, dum ad spectacula vadit, interfectus est, per annos duodecim imperio potitus.

EX THEOPOMPO CHIO, DE EODEM Clearcho.
APVD ATHENAEVM LIB. III.

Mvltos morte violenta è medio tollebat, ac quamplurimis cicutam bibendam porrigebat. Quum verò innotuisset omnibus hic tyranni mos, propinandi venenum illud, tanquam poculum quod amicitiæ testandæ ergò propinari solet, ex ædibus non egrediebantur priusquam rutam edissent. Hoc enim qui ederint, illis aconiti potum nihil nocere ait.

DE TIMOTHEO TYRANNO HERACLEÆ PONTICÆ, Clearchi Filio.
EX DIODORO LIB. XVI.

Imperio Clearchi quum successisset filius Timotheus, eo potitus est per annos XV.

EX EODEM DIODORO, EODEM LIBRO.

Dvm hæc geruntur, Timotheus Heracleæ Ponticæ tyrannus obit, quum per quindecim annos dominatus esset. Ei successit frater Dionysius, qui per duos & triginta annos imperium obtinuit.

EX ATHENÆO LIBRO XII. DE CLEARCHO Secvndo.

Memnon Clearchum Dionysii filium, Clearchi qui primus tyrannidem occupauit nepotem scribit.

Nymphis Heracleotes libro secundo de Heraclea scribit, Clearchum, patriæ suæ tyrannum, eius filium qui tyrannidem primus inuaserat, luxu & quotidiana voracitate sensim in tantam molem carnis extumuisse, vt propter crassitiem, & obesitatem, anhelitus difficultate correptus sit & strangulatu, ideoq; medicos præcepisse, vt tenuibus ad id paratis acubus, & prælongis, latera & ventrem configerent, quoties in profundiorem somnum laberetur. Carne in callum spissata ob nimiam pinguedinem, aliquandiu nihil ille sentiebat: quum verò ad puram adacta carnem acus perforasset, tum expergiscebatur. Iis qui responsa petebant, reddebat, corpori obiecta arca, quæ partes reliquas obtegeret, vt facie tantùm aperta colloqueretur cum iis qui compellabant.

Aliquanto pòst,

Annos quinquaginta quinque natus diem obiit, tyrannide per annos triginta tres continuata, prioresq; se tyrannos antecelluit comitate & mansuetudine.

DE ZATHRA ET CLEARCHO FRATRIBVS, Tyrannis Heracleæ.
EX DIODORO LIB. XX.

Dvm hæc geruntur, Dionysius Heracleæ Ponticæ tyrannus obiit, cùm triginta duos annos imperasset. Successerunt autem eius imperio Zathras & Clearchus, filii: idq; per septendecim annos tenuerunt.

EVLOGII EPISC. ALEXANDRINI
Liber contra Seuerum & Timotheum hæreticos.

CCXXV.

Legi B. Eulogij Episcopi Alexandrini opus libris duobus comprehensum, estque defensio S. Leonis Pontificis Romani. Accusatio verò Timothei & Seueri, qui Tomum reprehendebant. Etenim hæresis vtrumque superbè Synodum ac Tomum oppugnare compulit: Seuerum quidem planiorem, accuratiorem verò Timotheum. Domitiano autem Melitenæ opus dedicat. Primus quidem liber quatuor capitibus absolui-

395 absoluitur, alter verò sedecim. Initio autem operis caussam reddit suscepti laboris, quo & pij homines scribentem inuitarunt. quibus legem constituit & canonem, *scripta diiudicare non oportere ex parte, neque fragmenta quædam sumendo, ex his de tota scriptoris mente iudicium ferendum.* Hos enim Propheta execratur: *Væ Prophetis, qui sequuntur spiritum suum, & nihil vident.* Ezech.13.3. Hanc legem ac regulam & Patrum nostrorum decreta confirmant. Etenim Eustathius Antiochenus Episcopus VI aduersus Arrianos libris his verbis scribit: *Sed Arrianæ scenæ saltatores peccatum fecisse Christum iactant.* & post non longè illud, Deum in Christo mundum sibi conciliasse. neque memoria tenent, nec linguæ organis conferunt. Sed veluti graues calumniatores & accusatores locum labefactantes, accusationis certamen instituunt. Deinde & legis decretum. Oportet verò veritatis studio legitimè certantes, omnia abundè accipientes, sed non ad fraudem, partim quidem silere, partim verò arripientes offerre. Sic diuinus Basilius ad hunc modum Sozopolitis scribens. non recens opinionis hæc impietas, sed & olim ab absurdo insano Valentino inchoata, qui pauca Apostoli verba contrahens, impium sibi figmentum præparauit. B. Basilius. Vt hæretici amentes solent partem aliquam scripturæ arripere & hanc deprauare, propter hanc cætera condemnare, & ab sacrarum lectionum calumniis & diuisionibus impium dogma conflare. Sic & Apostolorum princeps ab impiis accusatus est, vt diuideret Emmanuel, inquit, Iesum Nazarenum, quomodo vnxerit ipsum DEVS sancto Spiritu & virtute, qui venit benefacturus & liberans omnes tyrannide oppressos diaboli, quia Deus erat cum eo. Et profectò Paulum orbem terrarum pietatis præconio percurrentem, similibus iniuriis & calumniis perstringit, in quibus concionatus Atheniensibus locutus est: Annunciat hominibus vt omnes vbique pœnitentiam agant, eò quod statuit diem, in quo iudicaturus est orbem in æquitate & vero, in quo statuit fidem præbens omnibus, suscitans eum à mortuis. Act.17.30. De quibus iterum ad Hebræos scribens ait: Qui in diebus carnis suæ preces supplicationesque ad eum qui possit illum saluum facere à morte, & deinceps. Heb.5.7. Calumniator igitur proprij furti & lacerationis iudicem seipsum constituens, non vt hominem dicentium supremum Dominum nostrum IESVM CHRISTVM, cognosceret præcones ipsius, sed non sic veritatis amicus. Et prædictis adiungens, quæ ex alia parte de Saluatore à pietatis præcone denuntiata sunt, ex-

396 tra omnem iniuriam pietatis magistros ostendit, vt illud adiungit: *Patres ex quibus est Christus secundum carnem, qui est super omnia benedictus in secula, Amen.* Rom.9.5. Certè & illud: *Qui cùm sit splendor gloriæ, & figura substantiæ eius, portansq; omnia Verbo virtutis suæ.* Heb.1.3. Hæcque primis accommodans, & Nestorium impium in his accusabit, & pietatem clariorem reddet. Et sic rursum diuinus Basilius fieri de orationibus iudicium suadet, quibus ad monachos ambiguè dicta perscribit, & obscurè dicta in aliquot sacræ scripturæ locis visa, vt alia clarè dicta loca ostendunt: Non oportere per aliquot fragmenta & diuulsiones scriptoris pietatem iudicare, adeò clarum radium emittit veritas, vt Seuerum in his cæcutientem, tamen consensum suasisse. Scribit enim ad Iulianum Halicarnassæum. Oportet igitur præceptiones sanctorum sanctæ Ecclesiæ doctorum per occasionem perfectè legere, & non singulatim omnia proferre, & de toto sensu periculosè coniectare. Hoc in Apostolicis atque Euangelicis scriptis, atque adeò in omni diuinitus inspirata scriptura seruandum est, quando non in vna voce scilicet epistolæ vel operis collocanda est scriptoris pietas. sic & veri canonis fulgur Seuerum cæcum proprio fulgore tamen frui sinit, sed inexpugnabile legis robur cognoscere licuit. Vti verò consueta sententia neglexit. Piæ enim memoriæ beati Leonis librum non lege quam prædicauit, sed contraria expendens lingua, & per fragmenta quædam & perniciosis sermonibus præfando, visus est de impietate piè scribere: ipse reus verò exsistens eorum quæ aliis obiicere ausus est. *Vide hæc & sequentia in Leonis operibus.* Quis enim alius acutius telum in Nestorium impium torsit, quàm voce robusta Leo? *Impatibilis DEVS dignatus est homo fieri, & immortalis mortis parere legibus.* Hæc sycophanta prætermittit: alia verò quædam dicta resecans ad suum dogma rapit, nec pudet vocis illius prædictæ. neque agnoscere ab ipso cultam vult

397 legem. Si enim integra Leonis epistola per ambiguitates ambulauit. Et quorum etiam in numero Acephali, vnius personæ diuisionem damnant. Facile iis erat imperitia calumniandi occasionem præbente: postquam verò per innumerabilia pietas osten-

EVLOGIVS. tas ostensa est, quomodo non sycophantæ arripiunt alteram à prima impietatem? sed in his capita duo. Tertium verborum calumniantium, sancti Leonis comparatio, & ex eodem libro redditio, qua iniusta calumniantium sententia clarius refellitur. Hæc autem calumniantur. Primum enim seruat altera natura indeficienter sui proprietatem. Et quemadmodum non tollit serui formam Dei forma: sic & serui forma non minuit Dei formam. Quod igitur dictum est secundùm se piæ mentis germen est. Nisi quid contra obiiciatur ex ipsa epistola. Sic enim melius impietatis improbitas accusetur. Sic enim habet: Ipse sempiterni Patris vnigenitus sempiternus, genitus ex Spiritu sancto & Maria virgine. Quæ generatio temporalis diuinam ipsius ac sempiternam generationem nihil diminuit, neque ipsi quid postponitur, vsque ad illud: Conceptus est videlicet de Spiritu sancto in vtero Virginis matris, aut quis sic seruata integritate ipsum genuerit, quemadmodum & manente virginitate concepit. Intellexit hoc aliquando Nestorius. Reperiátne itaque contra hæc aliquis quod iure calumnietur, etiamsi ipsum diabolum habeat cooperantem in hac re ab initio homicidam? Quare igitur non ad hæc, etsi quid ambiguum est adaptamus? sed hæc potius inde sumere audemus. Cerne Acephalum quomodo non iterum alterum dictum omittens erubescit, quæ, inquit, in [vniuersa] quantitate relata vtrimque sunt, & hominis vilitas & Dei contra magnitudo. Quemadmodum enim cùm dicit: Deus mutationem non suscipit: Sic homo diuinæ dignitatis non consumitur. Quomodo enim pudore non est affectus dictam vocem opponens, & ad debitum nostræ naturæ conditum esse. diuina natura vnita est patibili naturæ, vt hoc certè nostris meritis medicinis aptum exsistens, vnus & ipse mediator Dei & hominum exsistens homo IESVS CHRISTVS, & mori per vnam potuit, & finiri per alteram non potuit. Rursum tertium ad accusationem trahunt. Operatur enim vtraque forma per alterius communicationem, donec diuinitas quidem miraculis clarescat, humanitas verò iniuriis excipiatur. Duos enim esse operantes docere sententiam accusatores mentiuntur. Sed ille rursum per seipsum opponens vocem propriam, obstruit os eorum dicens, vnus ipse & Filius Dei verè, & verè filius hominis est. Deus quidem quatenus *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & Deus erat Verbum*: Homo verò secundùm illud, Verbum caro factum est, & habitauit in nobis, vsque ad illud: Quem vt hominem. Certè audit dæmonis astutia. huic quasi DEVS sit Angelorum ordo ministrat. Hæc enim tunc dicta dilucidè explicat, & quæcumque hæresis calumniari aggreditur, & omni calumnia ostendit superiora. Quarto carpunt hanc sententiam, quando à præcursore Ioanne cœpit Baptismus, ne ignoretur, quia obscuro carnis velamento tegitur diuinitas, vox Dei Patris cœlitus demissa ait: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui.* Sed mox pudet illos Romani Pontificij dignitatis. Sic enim ait: Venit igitur in hanc mundi vilitatem DEI Filius, è cœlesti descendens throno, & à patria non discedens gloria, nouo modo nouaque generatione natus. Nouo quidem modo, vt qui inuisibilis erat, visibilis factus sit apud nos. Hactenus Deus verus, idem etiam verus homo, & quæ sequuntur. Quemadmodum igitur, vt multa complectar, non eiusdem est naturæ deflere ex commiseratione amicum, & rediuiuum, diuulgato iam obitu quatriduani mortui, ad vocis iussum resurgere, & infra vsque ad illud: Quicumque per reuelationem Patris eundem DEI Filium confessus & CHRISTVM. sed rursum hæresis dictum Verbum discerpsit: etsi maximè in Domino IESV CHRISTO DEI filio & hominis vna est persona: tamen aliud est illud, ex quo in vtroque communis est iniuria, & alterum ex quo communis opinio orta est. Sed sanctus vir impudentes per hoc conuertit impios. Dicit enim: Post Domini resurrectionem vel quis scilicet veri corporis ipsius factus est, cùm alius non resurgat, nisi cruci affixus & mortuus &c. sed vnum DEI Filium confitemur & carnem. Postquam verò inuasit hæretica opinio, & hoc deprauat. Per hanc igitur personæ vnitatem in vtraque natura debitam intelligi. Etiamsi verò hic propriis armis sycophanta hos inuadit, dicens: In importunitate igitur hominis, vt vltima natura DEVS verè natus est totus in iis, quæ ipsius & totus in nostris, & deinceps. Vt manens igitur in forma Dei, fecit hominem. Sic in serui forma factus homo est. Rursum hæc hæresis oppugnat, qualis natura infixa clauis ligno Crucis pendet. Et rursum pietatis miles euertit hostem, multos in se adducens

Margin notes: 1. Tim. 2. 5. — Ioan. 1. 1. — Matth. 17. 5. — 398 — 399

ducens commilitones. nisi quod & sic per se hos complectatur. De Eutyche sic enim loquitur: Qui naturam nostram in vnigenito Dei Filio, neque humilitate, neque gloria agnouit resurrectionis, & quæ sequuntur vsque ad illud: Quid separat IESVM, nisi mysterium humanam ab ipso naturam seiungere, per quem solum saluati sumus, conari stultum per impudentes fictiones operari. Hæc quidem beati Leonis dicta quædam temere reprehensa, & quorum pudeat ipsos calumniantes hæc sunt, quæ talem constringunt vnitatem, vt admirentur quomodo in his sycophantæ non confusionem viri reprehenderint, quemadmodum è calumnia oppressis diuisionem confingunt. Dicere enim, vt impatibilis Deus non dedignatus est fieri homo mortalis, & mortis non horruit obsequium, & sine tempore factus est cum tempore. quomodo ignorarunt mali calumniatores, non scripsisse virum per hoc confundi, nisi quod, vt diuisionem redarguunt hæc, sic & illa confusionem adornant.

Quo tandem Scriptor hic tendat, geminum hinc aduersus Ecclesiam nascitur bellum. Hinc enim Eutychem referens principem, illinc vero Nestorium, & post acceptã plagam, lapsumque pugnam instaurantem, cum vtroque pugnans pietatis hic dux, suis ipsos ac mutuis telis vulnerat. Et cum Nestorio quidem dimicans, confusionem per confessionem summæ vnitatis stultis inuehere videtur. Cum Eutyche vero certans, naturarumque diuersitatem accuratè defendens, differentiam personarum in medium attulisse accusatur. Oportet vero integrum auditorem scriptoris scopum inuestigare, & totius scriptionis seriem considerare. Duos autem sese hostes nactum, scribens ipse ad pientissimum Leonem Imp. & Nestorium anathemate feriens & Eutychem, clare docet. Oportebat autem Patrum vigilias circumspecte legisse. & quemadmodum Arianis exilia verba, passionemque in Filij Deitatem referentibus, vt ipsum minorem faciant Patre, Patres dicitis crassioribus vti verbis, dominicum appellantes hominem, vel assumptum.

EVLOGII

Eiusdem Liber contra Theodosium & Seuerum hæreticos acephalos. CCXXVI.

LECTVS liber EVLOGII Alexandrini Episcopi, quo piæ doctrinæ causam suscepisse videtur, pudorem propugnatoribus impietatis incutiens. Inscribit vero librum 400 primum Pontifici Leoni, accusatus ac reprehensus à Theodosio, alicubi vero à Seuero Acephalis. Perstringit vero illorum dementiam improbitatemque, nihil ostendens verum neque concludere necessario, conficta & falsa mendacia, & non contra illum magis armatos, quicum pugnent, nihilominus tamen aduersus Sanctos omnes, quorum nomina respuunt: non igitur inficiantur. & pro omnibus audacter illos opposuit, quibus S. Leonem opugnant, & contra B. Cyrillum, quodque mirandum magis, aduersus eos, qui decreta opponunt. Has enim voces quos allatrant, Cyrillum sæpius obijciunt asserentem, aliorumque SS. Patrum cateruam. Quo in numero Athanasius, Gregorij, Basilius, Ambrosius, & Amphilochius. Denique amentiæ confutatio, Seuerum ipsum vbique dogmatis auctorem adducit. Quibus vsus est B. Leo [in numeris hæreseos] conuitijs à Theodosio & Seuero excipitur. Sic illorum dementiam ostendit, & aduersariam tuentes partem armis exuit, vt in se ictus assiduos inferentes nihil læderent. Est autem hic Scriptor purus ac suauis, & breuiter ac leuiter accusationes instituens, & sine causa nihil in medium proferens. In quatuordecim capita hæreticis librũ B. Leonis diuidentibus, non captiones accusationesue, vituperationesque ineptas adferunt, & ipse in ea diuidit Refutationis Capita, fortem ac validam reprehensionem calumniæ Acephalorum. Additur vero his absolutio à Chalcedonensi Synodo, quam hæreticorum mala lingua proscindit, vnitatem personæ ipsis verbis non expressam. Plurimos enim Patres ostendit, non modo ante Synodum Ephesinam, sed & sequentes, hac ipsa voce vsos [per alia verba pietatem suam ostendisse] quod & Synodus perfecit, non solum vero, sed & B. Cyrillum in vnione cum Occidentalibus huiusmodi verbis non vsum ostendit. Asserit autem Cyrillum ostendere vnitatem voluisse, tanquam verbi Hypo-

EVLOGIVS. ſtaſis humanæ abſque mutatione vniatur naturæ. Enimuero quia quarta S. Synodus
ſcripta Cyrilli ad Neſtorium verecunde, & laudabiliter facta (in quibus non ſemel, ſed
& bis, & quater, perſonæ vnitas Verbi clare declaratur) hæreticorum obſtruit ora:
quibus ipſam non ſapere, neque in perſona vnitatem confinxerunt. & omnino quibus-
cumque Acephali D. Leonem accuſare ſunt auſi, & Chalcedonenſem S. Synodum, bre- 401
ui ſermone accuſationes refellens, contrarijsque reprehenſionibus aduerſarijs pudorem
incutiens, oſtendit ipſos ſecum potius, quam cum alijs pugnare, & cum SS. Patribus,
Eulogij laus. vel qui nos oppugnant. Cæterum hic Eulogius olim ſacerdotij dignitatem Antiochiæ
obtinuit, & ſolius Deiparæ Virginis cultu adductus, quæ Iuſtiniani ædes dicta eſt. Ag-
greſſus eſt & alia non ignobilia opera: tandem etiam Alexandriæ Præſul renunciatus
eſt.

EVLOGII

Eiuſdem inuectiua oratio in Theodoſianos & Cainitas.

LECTA eſt inuectiua eiuſdem contra vnitatem ſubito exortam inter Theodoſia-
nos, & Cainitas Acephalos. Hi enim primum inter ſe cum diſſidiſſent, poſtmodum
ea pro quibus obibant dogmata inuicem tradentes, in vnam, ſed breuem, quandam cō-
ſpirarunt impietatem, inde iterum reuertentes ad priorem impietatem, pars vtraque
diſſecti ſunt in eas, quas prius miſcuerant opiniones. Hoc igitur in libello impietatem
αὐτοῖς. eorum reprehendit, oſtenditque non vt illis viſum eſt * ipſis incarnationē vnitas ope-
rata eſt, ſed totius fidei illorum proditionem integram clare oſtendit. Diuidit autem
& incarnationis ſpeciem, quam Dei Eccleſia, tribus differentijs conduplicatam im-
pietatem redarguit: quod inita ab ipſis immortalia impietatis fœdera, ſecundum nul-
lam trium perſonarum procederent, ſed vt diximus, vniuerſæ ipſorum religionis vtra-
que pars nomine vnitatis proditionem & negationem perfecit. Et primo quidem ait,
quomodo incarnationis Verbum, non in obuia quæque incidens, & rei arbitros ſta-
tuit, ſed Chriſti miniſtros atque diſpenſatores myſteriorum Dei, & quibus ſummorum
ſacerdotū thronorum leges concrediderunt. De quibus iam dicta Cainitis ac Theo-
doſianis vnitas neminem agnouit. Dehinc & tunc directa oratio de incarnatione in-
choatur, quod dogma pietatis non læditur. Illud enim incorruptum ac ſincerum, incar-
natio non reperit locum conſtituiſſe in ijs quæ ipſi extrema. Sæpenumero enim quis
temporaria incarnatio acceſſit, ad breue aliquid non debentium eleuata & adamata, ad
continuum & inconcuſſum pietatem robur accipere, & paulatim diſſoluere ſatagen-
tium de veritate conatus. Retundere vero eorum, qui contra veritatem nituntur, im-
petus, qui multi cum ſint, eadem feruntur via, magnum vt inferant malum, licet qui
Eccleſiam regant, ne minimam quidem remittant intentionem, neque rem controuer-
Actor. 16. ſam faciant. Sic Paulus propter ineuitabiles Iudæorum inſidias, & propter defectionis
Ibid. 21. occaſiones Timotheum circumcidit. Tondetur & ipſe caput, & purificatur, qui ad
Galat. 5, 4. Galatas ſcribens: Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam ſi circumcidamini, Chriſtus
vobis nihil proderit. Sed hanc præceptionem ad breue tempus conſtituit, quemadmo-
dum & experimentum docet. Per omnia enim & perpetuo Eccleſia ſeditiones 402
vitat, & integritatem curat, altera vero gubernationis forma in verbis capit firmitatē.
Quando enim Eccleſiæ dogmatibus recte factis, & per alias voces ſcandali expertibus
promulgatas, tametſi non benè dicti fiunt prætextus, taceri hæc contingit. Qui vero
ſermones ſuos diſponit in iudicio, & ſilentio, ſonum piorum dogmatum per omnem
terram audiri facit. Qualiter feciſſe magnum Athanaſium Gregorius cognomento
Theologus teſtatur: *Poſtquam*, inquit, *conſentientes reperit, & verbo nihil diſcrepantes:
nomina rebus commiſcens colligat.* & Oratione in Pentecoſte, Magiſtrum eundem
videas ipſum gubernandi formam vincere. ſed ſyllabis, inquit, offendimini, & voce,
date vim diuinitatis, & dabimus vobis veniam vocis. Et tertiam ait eſſe gubernandi
formam, quando ſæpe perſonæ deſpiciunt, promulgatum decretum accuratè contra
illos pronunciatum, nihilominus recta præualente doctrina. Secundum quam, ait,
διπτύχοις. œconomiam Theophilus cum Gelaſio communicat, in *tabulis habente ſcriptum Eu-
ſebium Palæſtinum. Cyrillus vero à Theodori Mopſueſtiæ Epiſcopi, per orientem eo-
dem modo iterum anathemate percuſſi, communione non abſtinuit. Videbat enim
ſynceris

sinceris dogmatibus seruari præcipuos religionis articulos. Ad illud enim vsque tempus sana doctrina obtinuit, neque hactenus quippiam Ecclesiæ dogmatum innouatum. Tres igitur in partes Oeconomiam diuidens, & secundum nullam Theodosianorum & Cainitarum vnitatem procedere demonstrans, in proditionem conclusos, singulas partes propriæ religionis cōstituit, & nullibi stetisse, sed confusos, rursus ab inuicem diuulsos esse, & mutuum gessisse bellum. Hæc & his similia reprehendens, Acephalorum quam dicunt vnitatem referens, per alia multa dilucide ostendit, nullum ab ijs Incarnationis vestigium relictum, sed manifesta proditio & negatio, pro quibus millies se mortem oppetere velle iactabat. Sic fere de Acephalis hocipso libello pertractat. Complectitur autem opus Epistolam quoque scriptam Eutychio Archiepiscopo Constantinopolitano, quam etiamnum presbyter scripsit, certitudinem continentem pietatis & fidei orthodoxæ ac Catholicæ.

S. EPHRAEM THEOPOLITANI *variæ Orationes.* CCXXVIII.

403 LECTÆ sunt S. Ephræmij Patriarchæ Theopolitani orationes variæ. Syrus quidem fuit genere ac sermone, Græcam vero linguam non mediocriter calluit. Sed & ciuiles gessit magistratus, è quibus Comes tandē Orientis renunciatus, inde ad summam Ecclesiæ cathedram euectus est. Ferunt autem cum alia laude digna gessisse, tum vero eleemosynis elargiendis enituisse. Libros vero varios composuit, quorum in manus meas tres inciderunt. Omnia pæne opera eius quæ vidimus pro Ecclesiasticis dogmatibus pugnant, defenduntque sanctum Chalcedonense concilium extra omnem esse hæreticorum reprehensionem.

Alius hic ab Ephraim Ascetico, cuius opera supra Photius enumerauit, & exstat tametsi Syrus vterque.

Libro quidem primo initio est epistola ad Zenobium quendam Scholasticū Emisenum, Acephalorum labe infectum, missa. Propugnat vero irrisum de infestis atque acerbis verbis, quæ in Epistola Leonis Rom. Pontificis continentur. Præmittit vero horum verborum disputationi, vsum quemdam sacri Trisagij hymni. Etenim Zenobius à communi segregatus ecclesia, colorem hunc quæsiuit, quod recens diuisa esset ter sancti hymni sententia. Asserit contra Ephræmius, eundē hymnum orientales Christo IESV attribuere, & propterea nihil peccare tametsi adijciant. *Crucifixus pro nobis:* Cōstantinopolitanos vero atque occidentales, in supremum sacratissimumque bonorum omnium fontem, consubstantialem trinitatem sententiam referre: idcirco non sustinere illud addi: *Crucifixus pro nobis,* ne qua passio trinitati attribuatur. In multis enim Europæ ditionibus pro illo, qui *crucifixus est pro nobis*, hoc reponunt, *Sancta Trinitas miserere nobis.* Vnde piorum sententia clarius elucescit, vt in sanctam Trinitatem hoc *Sanctus Deus, sanctus fortis, sanctus immortalis* accommodent; accurata ac consequenti oratione illud, *qui passus est pro nobis*, adscribunt. Sic igitur alteram vtramque partem de his sentire atque asserere, quando in cæteris pijs dogmatibus nihil deprauare comperiantur. Rectè vero facere vtrosque hic affirmat, neque vllam reperire rationem cur alterutra reprehendatur, vel in disquisitionem reuocetur. Sed hic quidem ita censet, quod ab Acephalis hæreticis malè hanc sententiam accipientibus, magnus fiat in pios incursus: meritò cęteri patres nostri illud decreuerunt, nos oportere illud addere in sacro hymno, qui passus est pro nobis, & conuenientem esse hymnum, qui de Trinitate disputat: quando Cherubina cantio in triplici sono sanctitati accedens ab initio, super
404 omnem sanctitatem & bonitatem Trinitatis cantus esse cognoscitur. Sed siue benè seu secus de Trisagio hic sic iudicat, facile enim occasio ipsi ita iudicandi prætextum dedit, non possum equidē nunc de altera sentētia certum ferre iudicium: nisi non finit, Scholasticum admonens, ab Ecclesiæ corpore non separari. In hac epistola canonem quoque qui secundus est in secunda synodo Constantinopolitana CL. patrum, ipse CLXVI. esse, nescio quo auctore, neque cum aliis consentiens numerat: neque in hac ipsa modo, sed & in alijs eius libris, eandem ipse quantitatis rationem init. Auspicatus vero stadium orthodoxæ fidei, præfatur, conferenda non esse quæ de Theologicis à patribus nostris decreta sunt, cum dictis à Leone pontifice de incarnatione. Sed huius Theologica cum Theologicis, quæ vero de incarnatione, cum ijs quę analogiam habent. Quotquot

Hymnus Trisagius.

EPHRÆMIVS.

Theologiam opponunt incarnationi, hi reprehensionem iniustæ præbent sententiæ, in quæ linguam exacuunt, his vero nihilominus nisi moneantur, irreprehensibiles sunt. His præmissis, dicta quædam ex Epistola Leonis recitat, quam ad S. Flauianum dedit, ex ea item quam ad Leonem Imp. misit, quibus claram ostendit Theologicam doctrinam, eundemque esse Dei filium, & hominis, magnificè prædicat, patibilem & impatibilem, immortalē & morti obnoxium. Et vno verbo, summam esse Verbi & hominis vnitatem, certo & diuinitus explanauit. Quin & ijsdem litteris Nestorium aperte communione interdicendum censuit, Qui beatam ac Deiparam virginem non Dei, sed hominis solum matrem appellare est ausus. Primum quoque B. Leonem perspicuè ipsis vocibus pronuntiasse, Dei matrem esse B. Mariam, cum aliorum ante ipsum patrum nemo id tam clarè extulerit. & hæc quidem capite primo persequitur.

Nestorij hæresis.

Excipit hoc proximum, quo ostenditur S. Leonem reliquis patribus consentientem, vnum filium esse confiteri. atque vnius & eiusdem vt aliam formam, sic & diuersam naturæ actionem, nusquam diuisionem vnitate adducens, sed vnum hominem factum Deum Verbum prædicat. Adijcit vero Leonis sententiæ & Cyrilli dogmata, conspirare inter se ostendens, & Gregorij Nysseni, & Iulij Romani. Adhæc & verba ponit, quibus vtens B. Leo, impiam Seuerianorum calumniam subijcit, non semel atque iterum sed quinquies à Cyrillo irrogatam, ambas inquam naturas. Non Cyrillum modo victorem hac vti voce, (cuius memores Seueri asseclæ, impietatem Leoni imputant) 405
sed & B. Basilium. non in hac solum voce cum SS. Patribus consentire, S. Leonem ostendit, verum etiam in omnibus adeo & verbis & dogmatibus, quibus oblatrare hæretici non erubuerunt. Prædictos enim patres rectè cum illo sentire, vt & laboribus exercitum Athanasium, & Theologi cognomine præditum Gregorium, Proclum quoque Constantinopoleos, & Amphilochium Iconij præsules, & admirandum illum Ioannem Chrysostomum. Et hæc quidem capite secundo.

Tertium, articulos præfixos naturarum in Christo, nequaquam filios duos exhibere, non igitur subijcitur, sed & proprius loquendi sacrę scripturæ modus: non duas quidem personas, vt diximus, significans, sed vnitas naturas inseparabiles & indiuiduas conseruans. Etenim hæretica rabies effudit iniuriam contra Leonis epistolam sic dicentis: Quemadmodum miserando mutationem Deus non suscipit: sic homo dignitatis magnitudine non perit. Quod igitur tertio capite dictum est ex Euangelij & Apostolorum sensu, atque adeo ex SS. Patrum sententia, *diuini Ignatii, Iulij, Athanasij, Gregoriorum, & Basilij, reprehendit impios, vt articulorum vsus (omnes enim hi illis vsi sunt) nullam sectionem aut diuisionem vnitatis significat, quibus addit, quæ & vtroque versum relata sunt. Hoc à Leone expressum, non temporis declarationem, sed pro illo per omnia accipitur.

** θεοφόρου.*

Quartum vero caput confutationem continet hęreticorum. Innocentem vsquequaque ostendens per similem methodum, voce vero consentientes accusato adijciens, quibus vt solet SS. Patrum cœtus vtitur. Hoc autem caput verba ipsa Leonis ponit, quæ sic fere habent, Fletu carnis veritatem ostendit, resurrexisse vero ad vocis imperium Lazarum immaculatam eius diuinitatem declarat. Ab vna enim vtraque & dicta & facta.

Supra hæc Leonis verba ab Eulogio adferūtur. Ioan. 11.

Quintum vero hęreticorum prætextum afferens, contra vocum similitudinem eiusdem viri sancti, per similem methodum refellit. verba illius sunt, Qualis natura clauis affixa in ligno crucis compacta cruce? Hoc quidem capite & Isidori monachi 406
clari, Alexandrini domo & inter præsules illustris, epistolas aliquot de multis adducit, quæ per omnia conueniunt cum ijs, quæ vt impia hæretici calumniari solent. Atque in his quidem epistola ad Zenobium versatur. Aliæ ad Iustinianum Imp. missæ litteræ: hæc quidem illius pietatem commendans, illa vero de monachis religiosis eremum incolentibus pietatis testimonium luculentum dat. tertia vero Anthimi synodalia accuratè de fidei dogmatibus, & missa & scripta esse ostendit: altera vero ad ipsum mittitur Anthimum post synodalia, eorum laudationem non excusans, quasi nihil Anthimi impietatis in ijs appareat, nisi quod minutissimè, & accuratissimè Anthimum postulet recipi; Eutychem & Eutychis dogmata excommunicari. Mittitur & ad Domitianum epistola, qui incidens, vt scribit, in eius quædam verba, turbatus est mente, & solui dubitationē exoptauit.

Isidorus Pelusiota.

exoptauit. Verba autem sunt: non potest personam personæ, qua persona est, vnire, vt Petrus & Paulus vnam eandemque personam constituere, sed neque substantiam altera substantia, per quam alia subsistit, in identitatē substantiæ conuenire: vt, animi & corporis natura, vnam non potest perficere naturam, nisi quis forte in commune quid adferat, secundum quam & prius vniri inuicem minimè conducebat, vt quod in creaturam fertur, vel hoc, in tempore, vel similia. Tunc enim non amplius diuersæ naturæ in vnam naturam conuenerunt. Sed quæ habent substantiæ ab initio consubstantialitatem communitate quadam longissima, idem ius tenere videntur. Quę enim Domitianum turbant, & quorum exoptabat solutionem, & nactus erat, hæc erant. Primum quidem non incredibili sermone dubitationem aggreditur. Deinde & per SS. Patrum voces propria ac subiecta verba rectè concluduntur. Et hæc qnidem tractat epistola ad Domitianum. Altera vero ad quemdam Syncleticum, nomine (Tarsensem) scribitur, proferens & ista disputationem cum Acephalis. Qua post vnionem agnoscentes naturam Patres adducit, & nusquam per illos vllam personarum vnionem, neq; diuisam, neq; separatam. Et testimonia idem testantia proferuntur, Cyrilli, inquam, Gregorij Theologi, & aliorum, Deiq; Ecclesia, omnesq; adeo Chalcedonensis Synodi Patres, vnum
407 Trinitatis Deum Verbum incarnatum & hominem esse factum, cuius & secundum Hypostasen vnitatem & senserunt, & prædicauerunt, primumq; Dei matrem compellasse Elisabeth, cum ait: *Et vnde hoc mihi, vt mater domini veniat ad me?* Clarius vero quam Luc. 1.
alij postea hanc vocem protulit Leo Pontifex. Ad Leonem enim Imp. sic scribit: Excōmunicetur Nestorius credens Mariam non Dei, sed hominis dumtaxat esse genitricem, & hæc quidem in subiecta epistola. Scribit vero ad Anthimum Episcopum Trapezuntis, in qua Iustinianū vt pium suscipit, & infelicē Eutychem hæresim cōstituere, quia nō sustinuit duas naturas in vna hypostasi subsistere, narrat, Et illud per illud perspicuè patres ad vnum omnes, & docent & prædicant, sed illius animi impotentiam ferendam non esse, sed ex duabus naturis constare Christum, post vnionem non amplius duas, neque in duabus cognosci, vnam vero naturam post vnitatem prodigiose asseri. quibus consonare ait * prædatoriam illam in Epheso Synodum hæc asserentem. * ληστρικήν.
His & nos omnes conditi sumus, vtque ijsdem de causis Chalcedonensis synodus Nestorium & Eutychem condemnarit: & nosse naturas post vnitatē in vna persona, ab omni est diuisione alienum. Idemq; B. Cyrillus omnisque adeo SS. Patrum cœtus claris prædicat vocibus. Eutyches eiusque asseclæ, pro vnitate quidem, hoc est, duplici vnitate (O ingentem dementiam atque impietatem) duas prædicant naturas, non amplius post vnionem, & qui Eutychem sacris interdicunt, & eius opiniones, * de plano, atque inuiti œcumenicam quartam prædicant synodum. non alia enim œcumenica synodus fuit, sed ea sola, susceptum cum pestiferis eius opinionibus, vt diximus, in perfida illa synodo Ephesina, hoc omnino reiecit & damnauit. Apparet vero Anthimo hæc scripsisse in regia vrbe versanti, & nunquam sacras illius leges violasse, quem & aduersus Nestorianos & Eutychianos certare suadet. Hæc quidem epistola illa complectitur. Quæ vero ad Brasen Persam data est, cum hoc postulasset è sacra scriptura, sed non è patribus, de sancta & consubstantiali trinitate continet, & de incarnatione Verbi, de-
παραχρῆμα ex tempore.
408 que gloriosa & sancta virgine, & Dei genitrice Maria. Sunt autem eorum scripturæ, & vetus testamentum, & Domini verba, apostolicæque prædicationes, quibus quæstionum veritas & confirmatio allata est, præ cæteris huic vni quæstioni inhæret, in qua de incarnatione Verbi disceptatur, occasione scilicet longiorem huius disputationem exigente. Hoc autem in hac epistola conatur. Scribit autem ad aliquos monachos ecclesiæ defensionem Catholicæ & Apostolicæ molientes, quos SS. Patrum monitionibus coniungere molitur, ostendens eorum sententiam non procul ab hæreticorum opinionibus distare, nullumque ex ea, quemadmonum hæretici solent, commodum accipere, hoc variis testimoniis SS. Patrum confirmat. In vna eademque persona variam naturæ actionem perspici, & ad omnem pietatis plenitudinem sufficere, Deiparam credere & appellare sanctissimam Virginem. Postquam enim quis dixerit Deum incarnatū Virginem peperisse, angelorum vti videtur Theologia. Scribit idem & alteram epistolam ad Callinici desertores; cupiens verò eos Ecclesiæ Dei conciliare, ab omni eam liberam hæretica labe ostendit, & qui ad eam labem conuentus fiunt, latronum esse speluncā, affertur imitari oportere Simeonem, & Baradatum, & Iacobum, viros virtutis nomine

EPHRÆMIVS.

toto terrarum orbe celebres, qui vitam vniuersam in ecclesiastica disciplina transegerunt. Atque hæc quidem Epistola continet. Proxima vero oratio Ephręmij synodicam actionem explicat, in qua Syncleticus nominatur (quem Tarsi Episcopum fuisse paulo ante memoraui) quod libellos non Catholicos ab hæreticis accepisset, vnde hæreticas hauserit opiniones, & Stephanus monachus Syncletici Syncellus appellatus, & pæne accusatur vterque præcedenti oratione, propterea quod orthodoxam non amplexaretur fidem, sed Eutychis labe infecti essent. Tamen cum Syncleticus religionem profiteri tandem coactus esset, synodus soluitur. [Tamen inquit, pietatem tandem suscipiente, soluitur synodus.] In hac ipsa actione B. Cyrillum alicubi *natura* pro *persona* vsum esse ostendit, cum dicit: *vnam maxime Verbi naturam carnem induisse*. non ipsum dicere sæpe eum duas confessum naturas, quemadmodum mutato consilio vnam naturam, nisi forte nunc *natura* vocem pro *persona* vsurpauerit, & confirmatur id ex alijs Cyrilli locis, eamq; esse ecclesiæ mentem, aliaque id genus vtilia aduersus hæreticam labem hæc Actio certamina continet. Post hæc inscripta libro epistola ad Magnum Episcopum Berrœæ, hoc in duabus naturis Emanuelem agnosci (vt in quarta & generali synodo asseritur) docens atq; explanans, & vsum esse loquendi vnam Verbi naturā hominem esse factam, contra eos, qui duas ab inuicem naturas separant probandi robur habet. Sed non contra negantes naturarum differentiam per vnionem, quemadmodū vna verbi natura incarnata cum separantibus ab inuicem naturas pugnat: sic & in duab⁹ naturis vnionem in persona fateri confundentes reprehendit, & horum conatus retundit. Sic igitur & in duabus naturis vnio secundum Hypostasin, vt vna verbi natura incarnata, certant contra eos qui secum ipsi & inter se pugnant, non igitur altera cum altera pugnat. Neque enim vna verbi natura incarnata, in sublatione quadam naturæ dicitur: neq; vnio in duabus naturis secundū hypostasin cognoscitur, diuisionem ab inuicem affert naturarū. Quare duarum vnio naturarū, confirmatio est vnius verbi incarnatæ personæ inconfusæ, & diuersitatis indiuisæ pronunciatæ. Hæc & alia id genus non pauca pro re nata epistolæ conscribens, pietatis dogmata confirmat, impudentiæ vero confutatę sensum redarguit, & eum cui reddita epistola est admonens, augeri & crescere scripta, quasi scribens finit scriptū potentia non indigens. Dein ad Eunoïum monachum aliam scribit: qua epistola narrat, neq; secum ipsos, neq; inter se pugnare SS. Patres, quando de corruptione & incorruptione capiunt. & incorruptionem sanitatem quandā esse, non autem naturæ nostræ sublationem: Corruptionē contrà morbū quendam esse, vnde & Adamū ante lapsum incorruptā habuisse carnem, per omnia nobis similem fuisse patrū testimonijs confirmans, & alia ad pietatem vtilia epistolæ includens finem facit. Sequuntur hinc eiusdem panegyricæ orationes septem. Prima in festū SS. Prophetarum, altera in Iesu Christi natalem diem. tertia in sacra anni ieiunia. quarta in Catechumenorum instructionē. item in festum diem Michaëlis archangeli in Daphne. sexta in sacram Quadragesimam, deniq; in vnam quadragesimæ nonam. Octaua ad hæc oratio quæ in sacro quaternario ad Neophytos habita. primum itaque quod in manus meas volumen incidit, hæc continebat.

Vide Zonaram & Curopalatam de Magistratib.

συνκλαδίδος, εἶπεν.

402 (right margin, beside "Cyrilli locis")

Panegyricæ orationes Ephræmij.

410 (right margin, beside "oratio quæ in sacro quaternario")

CCXXIX.

EPHRAEMII EIVSDEM

Liber alius.

LEGI eiusdem sancti alterum librum, qui de sacris Antiochiæ legibus narrat libris quatuor. Primus de verbis Cyrilli, in calumniam adductis, quæ ad *Succensum epistola secunda scripsit, & oppugnationem Seuerianę profert hæresis. Alter responsio est ad Anatolium Scholasticū, de ijs quæ discere nolebat. Tertius apologiam concilij Chalcedonensis continet ad Domnum mittens & Ioannem, qui Ciliciæ secundæ monachi erant. Quartus ad Orientis monachos, qui & ipsi Seueriana correpti labe fuerunt. Affert autem libro primo calumniæ illam vocem, vt dictum est ex secunda ad Succensum epistola, his verbis: *Sit nobis iterum exemplo homo inter nos versatus. Duas enim in illo naturas agnoscimus: vnam quidē corporis, alteram verò animæ, sed in tenues notiones diuisas, & vt in frequentibus simulacris, hoc est mentis cogitationibus, differentiam suscipientes, non per partes naturas collocamus, neq; vtring; sectionis vim ipsis concedimus, sed vnius vnā esse intelligimus, quare bina non amplius bina sunt, sed vtroque tantū vnum perficitur animal.*

Al. Successum.

Hæc

Hæc sunt quæ in calumniam vocata sunt verba. Cyrillus enim animi & corporis, è quibus homo componitur, vocibus differentiam constituere recusabat. Quamobrem sic ait: non per partes naturas ponimus, sed diuisio inquit, verum addidit, *vnam esse vnitus intelligimus.* & quid hoc. vnam enim hic hypostasin, sed non naturam asserit, idque manifestius reddit ostendens, *vtroque vnum animal constituitur.* Quomodo igitur fieri potest vnam esse animi, corporisque naturam. Sed vide iterum alteram hæreseos amentiam, intelligere oportet, inquit, non dicere, quamquam quis nescit rectè intellectum, rectè etiam dici, contra vero male intellectum, malè etiam dici. Si vero, quia dicit, *vnam vnius intelligimus?* Illud vero *vnam secundum nos naturam* dixit, vnius quoque dumtaxat animalis esse intelligere par est, dicere vero non item. non igitur asserendum & intelligendum, vnam esse naturam, quibus hoc accessit, quomodo idē integrè dixit, quæ dixisse non oportuit? Sed valeant hæ nugæ. Iterum aiunt, inquit, *vt bina non amplius esse bina, sed vtroque tantum vnum perficitur animal.* Igitur duas asserere naturas, non duas amplius manere. Si vero exemplo loquuntur, duas naturas non amplius dicit manere duas, videlicet de Christo idem ex consecutione consideratur. Et
411 quidem non intelligentes affirmant, primum quidem, vt non omnia in exemplo debent, & per exempla consideratis considerari. deinde, non amplius esse duos, ait: hoc est, non ex parte, & per se subsistere, sed, vt antea diximus, vtroque vnum animal constitui. Et considera, quomodo non ex vtroque, sed per vtraque fiat animal. Significans, vtramq; naturā in absoluendo animali conseruari. quando quid prohibuit pro illo *per vtraque* dicere, per vnā vnum perfici animal, Si enim bina bina non maneant, in vnam conuenerunt naturam, per vnam dici oportebat fieri, animal vnum, & neque iterum dixit, ex vtroque vna natura perfecta est: sed vnum animal, hoc est, persona. & rectè non dixit vna natura perfecta est. Hoc enim asserere Apollinarij hæresis est, qui dixit, *mistio diuina Deus & homo vnam & eandē perfecit naturam*, & quamuis in prima ad Succensum epistola de eodē exemplo agit, &, si videtur, capiamus exempli gratia nostri compositionem, qua homines sumus. Componimur enim ex anima & corpore, duasq; perspicimus corporis alteram, alteram animi. quare in compositione duas naturas conspicit, non igitur amplius esse duos, neq; vnam fieri naturam asserit, absit, sed non ex parte & per se subsistere. Diuersam vero esse animi & corporis naturam, & post compositionē in composito perspici: Testaturque Gregorius cognomento Theologus his ferè verbis in oratione de baptismo, *Geminatos nos è duobus entibus animo & corpore, & hoc quidem visibili, illo vero inuisibili, gemina quoque purgatio*, & quæ sequuntur. Quin & B. Cyrillus libro nono commentariorum in Ioannem Euangelistam ita scribit. Sacræ nos docent scripturæ, credere in crucifixum, mortuum, & à mortuis excitatum, vt non alium existentem Filium ipsi quam Verbum. Deinde, non quantum in naturæ vnitatem dico, corpus enim corpus non verbum, etsi corpus Verbi, sed quantus est filiationis veræ vsus. Vbi igitur substantia hoc est naturæ corporis, & animæ identitas? vel quomodo hæc vna, quorum non licet capere identitatem naturarum & essentiæ. Eadem quoque magnus Eustathius, Antiochiæ præsul, Antiochus quoque Ptolemaidis Episcopus, cum ait; Domine, *fili Dauid, & duplex ac simplex, vnus & duo, non diuisæ incarnationis, non duplicatæ redemptionis, vt non DEVS patibilis inuentus, neque homo per se mundum seruans.* Et aureum illud os Ecclesiæ, alijque plurimi SS. Patrum, in duabus naturis, atque essentijs vnum agnoscunt Christum. E quibus incarnatum Verbum
412 compositum est, in ijs & est & cognoscitur: Cyrillus rursum exclamat; *quemadmodum*, inquit, *in diuinitate perfectus, & in humanitate*, & iterum: *non ipsum vnigenitum Dei Filium, qua parte cognoscitur & reuera est Deus, pati in propria natura corpore affirmamus: pati vero potius terrena natura.* Et rursum: *Oportet enim seruari necessario vtraque, vno & vero filio.* Et illud: *non pati diuinitus*, Et illud: *dicere humanitus pati.* Ipsius enim caro passa est. Verum doctus Cyrillus ita sensit, at contra hæretici affirmant, *diuine passus est simul & humane.* Sed hic rursum ait: *humanitatis perfectio, nostræq; naturæ exhibitio allata est, dum diceretur incarnata.* Supra quoque de carne à Verbo assumpta sic loquitur, *neque diminuta est, neque* (vt ipse ait) *furto sublata est, necessario igitur seruatur.* & paulò ante: *Etsi compositionis verbis inest differentia secundum naturam, eorum quæ ad vnitatem collata sunt.*

 Et

Et alibi: *Non commistum est per hoc, vt ipsis videtur, ne in carnis quidem naturam transiit Verbi natura, sed neque carnis natura in illius, sed in proprietate secundum naturam, altero manente atque intellecto, ineffabilis atque inexplicabilis vnio, vnam nobis filii naturam ostendit, nisi*, vt ait, *incarnatam*. Ecce clarè etiam post incarnationem vtriusque vnitorum, ante dixit manere in ijs, quæ secundum naturam. Scriptor hæc enarrans scribit, vt consubstantiale consubstantiali secundum hypostasin non vnitur, neque enim anima animæ in persona vnitur, neque corpus corpori. Quæ vero diuersa substantia vnituum personæ vnitatem absoluunt, in vnam enim substantiæ proprietatem, quæ ex vnitate sunt non conuertuntur. Quare, si volumus, vnam incarnatam. Verbi naturam, id est, vnam personam, in se ipsam inualescere agnoscimus vnitorum in natura differentiam, vnam igitur Verbi incarnatam naturam, vnam intelligimus personam. Si enim vnam naturam incarnatam asserentes, propriè naturam incarnatam intelligimus, Patrem & Spiritum incarnatos asserimus. Vna enim est eademq; natura Filij, Patris ac Spiritus sancti: Verum considerandum illud accuratius. Sed hæresis quid astruit? Duarum naturarum vnitatem asserimus post vnam vnionem. Verum si naturam & essentiam dicunt, quomodo non confusionem & consubstantialitatem sentientes capiuntur. Si verò vnam personam, vel vnam hypostasin rectè adstruunt, cognoscant summam & indiuisam vnitatem, neque suscipere sectionem vnitatum, neque confusionem, neque consubstantialitatem, Sic enim affirmat B. Cyrillus cōmentario in Ioannem: *Vnus est filius & Christus, diuisionem non admittens in humanitatem, nisi quod dicere ad diuidendum solum Verbi & carnis naturam, non eandem esse cognitam*. Rursumque ad Eulogium scribens: *Et illud non ignorent, vbi enim vnio nominatur, non vnius rei collectio significatur, sed duarum, vel plurium, &* 413 *ab inuicem diuersorum. Siquidem vnitatem dicimus: Confitemur, carnis animatæ perspicuè & Verbi facta est vnio.* & rursum ex eadem verbi actione. Quid agas, quando, qui natura nobis, cum simplex est, euadit duplex? Et millies inuenietur sanctus hic vir cōfiteri vnum Christum à consubstantialitate Patris & nostri non discrepare. Amphilochius quoque Iconij Episcopus ita ait: *Apparet certè sanctos Patres nostros consubstantialem asserere Patri filium secundum diuinitatem, & consubstantialem matri secundum humanitatem, duplicem quoad essentiam siue naturam, non duplicem quoad personam*. Et vero Amphilochius inter fidedignissimos est. Cyrillus enim eo teste vtitur contra impium Nestorium; Ambrosius quoq; confessor ille admirabilis sic scriptū reliquit: *appone vnionem diuinitatis & carnis, vnus in altero vocatur Dei filius, quod in ipso vtraque natura sit.* Idem fere testimonium adhibet contra Nestorium Cyrillus in Oratione, quæ inscribitur *de expositione fidei.* Sic enim confessor ille scribit: *asserentes Christum purum hominem, vel patibilem Deum, vel in carnem conuersum, vel consubstantiale corpus habere, vel cælitus delatum, aut imaginationem esse, vel mortale Dei Verbum, indiguisse vero in resurrectione opera Patris. aut inanimatum esse corpus, vel sine mente hominem resumsisse, aut duas Christi essentias mistione confusas vnam factam esse substantiam: & non confitentes IESVM Christum duas esse substantias incommixtas, vnam vero personam, qua ratione vnus Christus, vnus filius, hos Catholica excommunicat ecclesia.* Non enim verbi & carnis consubstantialitatem, id est, vnam naturam dixerunt Patres fieri, vt S. Ambrosius contra Apollinarium scribens affirmat. Sed quantum nos reprehendimus, pullulant alij dicentes, *Domini corpus ac diuinitatem vnius naturæ esse.* Quis Orcus hanc euomuit blasphemiam? Ariani enim paullo magis tolerandi sunt, quorum error maiori contentione omnia peruadit, Patrem, Filium & Spiritum S. non vnius naturæ asserentes: Quemadmodum Christi diuinitatem, & carnem vnius naturæ esse dicere conati sunt. Eadem sed clarius, Athanasius in epistola ad Epictetum. Scriptor referens, deinceps natura siue substantia, & de hypostasi, siue persona, patrum adhibens testimonia. vt quod commune est vocetur natura, genus, essentia: quod vero proprium est, Hypostasis, & persona vocetur, & propriè 414 quidem loquitur, cum substantiam dicit essentiam, & vice versa. Abusiuè autem capere quis potest naturæ nomen pro hypostasi, oportet tamen non ad impiorum libidinem, sed ad sensum piorum intelligere, etsi de persona quidem affirmatur hoc vocabulum, & de perfecto vno pro hypostasi, oportet capere naturæ nomen. Si vero de ijs, ex quibus vnus perficitur Christus: tunc naturę vocabulū, pro propria natura & essentia intelligere.

Hæc

Amphilochij locus.

S. Ambrosius.

Ariani.

Hæc enim obseruantes, nusquam sanctos ac disertos patres nostros inter se pugnare videbimus, talemque esse Patrum mentem cognosce è strenuo Cyrillo prima ad Succensum epistola: *Non est enim ex eorum quæ fieri non possunt, numero, in diuinitatis essentiam siue naturæ digressum esse aliquid creaturam posse. Caro enim creatura est: constat itaque naturam hic pro substantia capi.* Rursum in epistola ad Nestorium: *Asserit enim Deum suum Patrem, & certè Deus cùm sit suapte natura atque essentia, etsi natura essentiæ concursum accepit.* Et rursum: Quando enim diuinitus de se ipse testatur: *Qui videt me videt & Patrem.* Et: *Ego & Pater vnum sumus.* Diuinam eius & inexplicabilem intelligimus naturam, qua vnus est cum Patre, per eandem substantiam. Omnibus enim perspicuum est, vt naturam atque essentiam hoc significantem confirmarit. Sanctus quoque Amphilochius, vt clarè diximus, similiter. Sed naturam pro substantia capi, ostensum est, abusiuè quoque & pro hypostasi capi, Cyrillus testatur. Nam in controuersiis ait. Nos igitur illius argumentis pugnamus, vnitatem in persona fieri asserimus, nihil aliud apparente secundùm hypostasin, quam solam Verbi naturam, videlicet hypostasin, quod est, ipsum Verbum humanæ naturæ reuera vnitum, sine mutatione & confusione, vt sæpe iam diximus, vnus esse percipitur, & est CHRISTVS idem homo & Deus. Magnus quoque Basilius Cappadox, cuius fama vniuersum peruagatur orbem, *formam & essentiam* idem esse docet. Proclus quoque Constantinopolitanus Patriarcha similiter: Ille enim formam essentiam appellauit, hic verò naturam. Sic & Patres nostri è duabus constare naturis Christum Iesum, è duabus substantiis intelligunt. Quemadmodum & cum in duabus naturis, in duabus substantiis. Et ille tonitrui filius idem docet, cùm ait: *Quod fuit in initio, quod vidimus oculis nostris, & manus nostræ contrectauerunt, de Verbo vitæ.* Vnum & eundem per quæ diximus manibus tractabilem naturam habere & intractabilem, prædicauit. Verbum enim intractabile tractatum esse ostendit, & inuisibile visum fuisse prænuntiauit. Quare Christus vnus in palpabili, & impalpabili substantia, vt & in visibili atque inuisibili cognoscitur, & aliis præceptor agnoscitur. Si enim & vnius personæ alterum: sed nemo sana mente dicere queat, vt eadem natura tractabilis & intractabilis, sub aspectum cadentis & minimè, sic & à fidelibus sumptum Christi corpus, & sensibilis essentiæ non cognoscitur, & indiuisum à gratia intelligibili manet. Et spiritualis baptismus, totum factum est vnum existens, hocque substantiæ sensibilis proprium est, per aquam inquam, saluat, & quod factum est non perit. At verò impius ille Nestorius, qui cum Deo pugnandi auctor exstitit, impietatem opponere videtur, duas naturas diuisas & proprias personas excogitauit, & naturarum secundùm hypostases diuisionem, & vna adoratione vnum facere conatus est. At verò Eutyches Dei quoque aduersarius, vnionem hypostaticam non est inficiatus, atque incarnatum è virgine Dominum nostrum Iesum Christum, asserere pœnitentia ductus, quod nolebat, didicit. Sed quod prius asseruerat è cœlo detulisse carnem, asserentes execratus est. Consubstantiale verò nobiscum, & sæpe ac multum coactus, nequaquam confiteri voluit: verùm vnam prædicando naturam, cùm carnem *nobiscum consubstantialem* debuisset confiteri, excommunicationi subiectus est. Hunc quidem scopum assecuta prima oratio, finitur.

Ioan. 14. 9. *Ioan. 10. 30.* *Basilii laus.* *1. Ioan. 1.* (415) *Nestorius impius.* *Eutyches.*

Altera verò capitibus quinque, quorum scientiam Anatolius Scholasticus exquisiuit, rationem reddit: vno quidem, an nunc etiam Dominus noster Christus in carne cognoscitur? Altero verò, si compositus Adam formatus est, quomodo immortalis est conditus? Tertio quomodo persuaderi posset etiamnum Ioannem Euangelistam superstitem esse? Adhuc verò si immortalis Adam est conditus, quomodo quid vtile erat ignorauit? Quinto, quid est *quòd Adam factus est sicut vnus è nobis*? Primum quidem multis scripturis & Patrum sententiis confirmat. Primò Esaias de Christo incarnando sic habet: *Quis est iste qui venit de Edom.* Hoc est terrenus: & statim: *Tinctis vestibus de Bosra:* Hebræi verò *Bosor* carneum appellant. Et mox: *Quare ergo rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari?* Hoc affectus post affectum, & in inuio significat mysterium. Et rursum alius Propheta, vt in persona
416 Dei, inquit, tanquam interrogantibus Angelis: *Quid sunt plagæ istæ in medio * manuum tuarum?* Et subiicit Saluator: *Plagatus sum in domo eorum qui diligebant me.* Sed & Angeli in ascensionis tempore astantes: *Veniet*, inquiunt, *quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum.* Primus quoque martyr Stephanus martyrij tempore, conspiciens

Genes. 3. *Esa. 63.* *Bosor.* *Zach. 13. 6.* * *Gr.* ὤμων *humerorum.* *Act. 1.*

Deum Christum stantem à dexteris, qua forma cum discipulis versatus est, piam ac diuinam visionem liberè confessus est. Electionis item vas ad veritatem bene informatus, audiit è cœlo clamantem Christum: *Saule, Saule, quid me persequeris.* Quo audito, *Quis es*, inquit, *Domine. Ego sum Iesus Nazarenus quem tu persequeris.* *Nazarenus* verò & *Iesus* cùm dicit, carnis veritatem ostendit. Idem testatur Gregorius Nazianzenus, & Cyrillus contra Consubstantialistas libro. Basilius quoque oratione de Fide. Quin & Cyrillus ad Acacium Scythopolitanum Episcopum scribens, in interpretatione vocis ἀποπομπαίου, id est malorum depulsoris, Auerrunci, & innumeri alij cum carne venisse ac mansisse, & sic esse ad secundum eius vsque aduentum docent. propterea quoque cœlestis ac terrenus, visibilis atque inuisibilis. Visibilis quidem cum diuinitate, non secundùm diuinitatem, sed secundùm corpus: rursum quoque inuisibilis cum humanitate, non secundùm humanitatem, sed diuinitatem. creatus & increatus, aliaque secundùm piam dictam distinctionem considerantur. Etenim caro nostra Deo Verbo vnita hypostaticè, non in substantiam Verbi mutata est, etsi Dei caro facta est, neque Verbum in carnem, etsi propriam sibi hanc sumpserit. Sed vnus idemque dicitur Christus: seruatur verò indiuisè, & sine mutatione, & quomodo in his & ex his cognoscitur Christus, ex alio in alium non mutati, sed, vt sæpenumero dictum, vnus idemque est. idem generatur, estque sine genealogia secundùm aliud atque aliud. Etenim sacra scriptura ait: *Homo est, quis nouit eum, generationem eius quis enarrabit?* Sed & rursum clamat: *Liber generationis Iesu Christi filii Dauid.* Quare secundùm diuinitatem ingenerabilis est: secundùm humanitatem verò generabilis. Idem prænoscit omnia, est enim natura Deus. & rursum ignorare dicitur extremũ diem per carnem nostram. & neque me videtis neque Patrem meum videtis. & rursum scilicet humana conditione scitis, *Et vnde sim scitis, Si ego testimonium perhibeo de me ipso, testimonium meum non est verum.* alibi quoque: *Et si ego testimonium perhibeo de me ipso, verum est testimonium* 417
meum. Hoc quidem respectu diuinitatis: illud verò humanitatis respectu. Vnus itaque idemque est incircumscriptus & circumscriptus, tanquam duas generationes habens & substantias, vnus tamen. Si verò vnius est substantiæ secundùm carnem, hoc contra Manem, vnam illius confitebuntur generationem, & frustra Filius hominis vocabitur. Hactenus capite primo ista exequitur. Alterum verò sic differit: Si mortalis vel immortalis Adamus initio conditus est, constat Deum non fecisse mortem, neque hominum interitu delectari: inuidia dæmonis mors in mundum venit, iussit verò hominem aliquandiu manere incorruptum, præceptum custodiendum ei tradens, quod transgrediens pro incorruptibili corruptibilis euasit. Libertate enim arbitrij donatus homo, arripuit sponte quod deterius est, relicto meliore. Sed immortalem animam & intelligibilem creatam, post lapsum scimus morti tradidisse: idque non corporali modo, verùm, quod est grauius, intelligibili. Peccatum enim animi quædam mors est, veluti pœnam & sempiternam corruptionem illi parans: *Timete qui potest animam & corpus perdere in gehennam.* Simplex igitur solus est Deus atque incircumscriptus. Omne enim quod circumscribitur simplex non est, omnia enim præter Deum composita sunt, quia compositum potest & immortale fieri, & * Angeli id testantur & anima, amplius verò testificatur id resurrectio, qua non minus atque primò compositus homo ad immortalitatem resurgens existit corpore & animo præditus. *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem:* & ne dixerit aliquis, corpus tunc in animæ conditionem migrare. Si enim tenuius fit atque augustius, sed corporis speciem seruat, & homo est hominis habens insignia. testatur id Enoch, Elias, & Ioannes tonitrui filius, adhuc in corpore agentes. Hos enim vt initia totius conditionis nostræ conditor arripiens, omnibus ostendit, vt nisi Adam peccauisset, adhuc viueret, nisi quod longam vitam agentes gustant aliquando mortem, etiamsi in momento oculi. Vide eorum fidem, vt è tribus generationibus adducantur, ante legem latam fuit Enoch, post legem Elias, tempore gratiæ decus discipulorum. Quare si Adam non peccasset, cum his incorruptibilis vixisset: virginem autem Ioannem sic superesse, vt postulasti, vt Enoch & Eliam, traditione 418
habemus, & quod in Euangelio habetur, in hunc sensum trahitur. Dixit Christus qua morte esset moriturus Petrus, & interrogans his auditis de Ioanne Euangelista. Patet itaque hunc nihil aliud quàm de morte illius quæsisse. *Hic autem quid?* Nihil aliud

de ipso

Act.7.56.
Act.9.4.
Heb.7.3.
Esa.53.8.
Matth.1.
Marc.13.
Ioan.7.8.
Ioan.5.31. & 8.14.
Matth.10.28.
* τὰ νοερὰ τάγματα.
1.Cor.15.53.
Enoch.
Ioannes Euangelista.
Elias.
Ioan.21.

de ipso ex Saluatore audiuit, alio responsionem detorsit, tanquam despiciens & nihili cum faciens doctoris de ipso prophetiam. & Petri interrogatione de morte interrogantis an Ioannes esset moriturus: & respondente Domino: *Si eum volo manere donec veniam quid ad te?* Ibidem. Quomodo non illum mansurum in hunc vsque diem veritas prædicit. Quamobrem B. Cyrillus illud, *Sequere me*, de morte Petri dixisse Christum accipit. Illud autem: *Exiuit sermo ille inter fratres quia discipulus ipse non moritur*, & quæ sequuntur. non modò nihil pugnat, sed & consonat: non enim quis immortalem dixerit, sed manere cum Enoch & Elia, vsque ad secundum Domini aduentum, quod & discipulus iste confirmat: *Et non dixit ei Iesus, Non moritur, sed si eum volo manere donec veniam, quid ad te?* & apparet quod immortalem esse negauit, *Manere verò donec veniat*, confirmauit. Si verò Eusebius Ecclesiasticæ scriptor historiæ, & tempora quibus vixit numerauit, ad vsque Traiani tempora peruenit, nihil prohibet, etiamsi dicat. Hoc vnusquisque mente percipiat, tanquam tempora, Enoch ostendat, & quot annos vixerit sacræ litteræ clarè ostendunt. Sed non propterea quis iustus translationem cum corpore inficiabitur. Huic sententiæ consentiunt actiones dilecti Ioannis, & vita, quas pauci narrant. Cùm in aliquo loco, vt aiunt, illius monitu positus esset, quæsitus mox inuentus non est, sed diffundens sanctimoniam è loco, quo breui tempore continebatur, à quo tanquam sanctitatis fonte sacrum vnguentum hausimus. Illud verò patet, præsentem quæstionem, quamuis à veritate abhorret, non adferre animæ periculum: fidei enim inuestigatio, veritatem transiliens, magnum animæ naufragium creat: Ideò quoque vel breuis syllaba, quæ ad veritatem conferat, defendenda est: Quæstio verò

419 problematum contra pietatem, pulchrum quiddam est, si ad veritatis finem perueniat, si verò ab ea aberret, non pulchrum quidem, tamen perniciem animæ non adfert. Sic secunda & tertia profligatur quæstio: immortalis verò creatus Adam, quid vtile, ignorauit. Quemadmodum & ante ipsum diabolus cum asseclis. Illud verò: *Ecce Adam* Gen. 3.22. *tanquam vnus è nobis factus est:* etsi quibusdam per ironiam dictum videtur, verùm non ita est, non quod reuera factus sit Deus, hoc enim fieri non potest, blasphemumque est: Quid igitur sibi vult: *Ecce Adam tanquam vnus è nobis factus est.* Ecce nunc, ait, sensum accepit, quoad hæc imaginari se Deum esse. Ad illius sententiam hęc loquitur Deus, accusatque malitiam. Exprobrare verò Deum ad instructionem nostram sæpenumero in scriptura comperimus. Et hæc quidem secunda ratio. Potest autem illud: *Ecce Adam tanquam vnus è nobis factus est*, ironica figura proferri, & à probro sermonem abstinere, & miserabilem sermonem in miseriis ostendere. Eligat quisque quod sibi placeat. Gen. 3.22. Theodoret. quæstio. in Gen.

Tertia verò oratione ad Domnum & Ioannem scribens, monachos in Cilicia secunda, hæc de Chalcedonensi refert Synodo, rectæ fidei normam esse, & Cyrillo placere vnam Verbi hypostasin incarnatam prædicare, & vnam personam, & sentiri consubstantialem Patri Filium diuinitate, & humanitate nobis similem. Hoc nimirum est duas fateri naturas, è quibus vnus Christus conditus est. Duas enim generationes vnius Christi & Dei nostri cognoscentes, neque carnis, neque Verbi differentiam secundùm substantiam ignoramus. Hæc verò fides Chalcedonensis concilij præconium præ se fert, deinde trecenti & septuaginta Episcopi hanc subscribendo consignarunt, in qua Chalcedonense Concilium. admirandi viri Simeon & Iacobus & Baradatus hanc suis scripturis fidem confirmarunt. Quæ cùm ita sint, efficitur, vbi vna est secundùm hypostasim vnio, ibi omnem diuisionis opinionem euanescere. Nosse enim substantiarum differentiam, non est illas diuidere secundùm B. Cyrillum, quia nobiscum consubstantialem incarnati Dei Verbi clarè concilium prædicauit, quod antea alij SS. Patres docuerunt, nusquam sumptæ vocis generalis Synodi decretis confirmationem, omnes idcirco exterminantur. Impia doctrina Eutychis in perfida Synodo damnata, ab alia non condemnata. Ille enim iusta diuisione dissoluta, sub venerabili Flauiano, qui ipsum sustulit iustitiæ iniustè participantis, & clarè pronuntiantem, vnam quidem Verbi naturam incarnatam, hoc est personam, simulque asserentem consubstantialem nobis esse, dicit, sanctos

420 Patres non vti nuda voce, & improbè inuestigare, sed mentem adhibere scriptori pio, & admonitionis adhibet testes: Athanasij librum contra Arianos, Cyrilli thesaurum, Ioannis Chrysostomi commentarium in epistolam ad Galatas: Ait enim: Carne pati Deum Filium, sententiam esse Ecclesiæ: pati verò diuinitate, hæreticorum esse & blas-

EPHRÆMIVS. phemum. Adfert & varia testimonia ex Cyrilli scholiis, ex epistola secūda ad Succensum, ex prima ad Nestorium, ex thesauris, ex interpretatione ἀποπομπαίου, ex Apologia duodecimi anathematismi, ex epistola quoque ad reginas, & ex commentario in epistolam ad Hebræos, item in Esaiam, & in octauum Psalmum, & ex oratione de impatibilitate, itemq; de perturbatione, rursum ex commentario in Ioannem lib. septimum, secundum, octauū, & nonū de incarnatione, loco vno & item altero, ex interpretatione epistolæ ad Hebræos. Adduntur & Gregorij & Basilij de gratiarum actione testimonia, itē ex epistola ad Sosopolitas & ad Apolinarium. Quin & Athanasij athletæ magni

Seueriani. è diuersis sermonibus, Seuerianis hæreticis delirantibus, intelligēdo alteram speciem ac diuersam naturā in vnionem inexplicabilem cōuenisse, asserendum non esse: magnum vir pius risum mouet, & antè hunc virum ipsa communis opinio, & Pauli vox est cùm

Rom. 10. 10. dicit: *Corde quidem creditur ad iustitiam, ore autē confessio fit ad salutem.* Asserit & vnam inquit personam, hoc est Verbi incarnati hypostasim pronuntiamus. Quandoquidem simplicem ponit IESVM D. Dionysius Areopagita, & de hypostatica quidem vnione, iustè contra pietatem compositum dicitur: compositum verò dicere nemo audeat præter Apolinarium. Manifestè & Christus, hypostasin compositam esse, naturam

Luc. 24. 39. non item: Intrans autem ad discipulos obturatis ostiis: *Palpate*, inquit, *& videte, quia*

Ioan. 4. 24. *spiritus carnem & ossa non habet, sicut me videtis habere.* & alibi: *Spiritus est Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare.* Quomodo hæc ergo non pugnant? vel quia secundùm essentiam diuinitatis carnem non habet, quando essentia composita esse nequit, sed secundùm personam & hypostasin carnem habet, vt habere cernitur, & quòd non habet secundùm substantiam (non enim compositus erat) hoc hypostaticè possidet, hypostasis enim composita est, & secundùm vnam quidem substantiam non habet alteram, sed quod ad personam, vtranque habet, quemadmodum 421
& carnem habet ac spiritum hypostaticè: substantialiter verò neque spiritus est caro, neque caro spiritus induit naturam. Hoc explanans beatus Cyrillus: *Si enim*, inquit, *caro caro est & non deitas, etsi Dei caro facta est, secundùm substantiam differentiam in-*

Ioan. 17. 21. *uenio, etsi Filium vnum esse confitear.* Ad hæc in Euangeliis Christus cùm dicit: *Vt sint vnum sicut & nos vnum sumus, Ego in eis, & tu in me.* Vtriusque consubstantialem naturæ fuisse ostendit. Vnum enim est diuina natura cum Patre Dei Verbum, & vnum rursum in ipsis, id est secundùm nostram essentiam. Dictis assentiens Cyrillus sic dictum explanat: *Quemadmodum*, inquit, *ego in eis, quia carnem illorum gestat, & vt Pater, tu in me, quia tuæ sum essentiæ. sic volo vt hi quoque in vnionem adducti coniungantur inuicem. & vt vnum corpus in me omnes sint, sicut vno comprehendente templo.* Idem etiam

Esa. 9. 6. Isaias his verbis asserit: *Puer natus est nobis & filius datus est nobis*: & Deus est potens ac fortis. Quà puer, est nobis consubstantialis: quà verò Deus, Patri & S. Spiritui consubstantialis. Gregorius quoque Nyssenus contra Apolinarium scribens: *Si enim in contrariis*, inquit, *proprietatibus vtriusque cernitur natura, carnis, inquam, & diuinitatis, quomodo vna duo?* Hæc sacer Ephræmius congerens, impiè interpretantibus Domni

Ioan. 1. sociis illud: *Et habitauit in nobis.* Illos enim reprehendit: Nam pro illo: *In terra visus*

Bar. 3. 38. *est, & cum hominibus conuersatus est*: vocem peruersè intellexit, hanc illi æquando:

Gen. 13. 12. *Loth habitauit in oppidis circa Iordanem, & habitauit in Zodomis*, taxans ineptam con-

Ioan. 1. secutionem, verbum illud *Habitauit*, explanat, interpretamentum esse eius: *Verbum caro factum est*, & reprehensionem mutationem, atq; alterationem Verbi accusaturis.

Ioan. 1. Dicit enim Euangelista, *Verbum caro factum est*, statim subdit, *& habitauit in nobis*: in vnam personam conuentum, & indemutabilem vtramque naturam, vtraque explicans voce. Sic scripturam contemplatus, Chrysostomum testem adhibet, & præterea Cyrillum, Athanasium, Gregorium Theologum. Hinc rursum dicta adfert, quorum auctores Domnus & Ioannes, & ostendit ipsos per se, etiam inuitos, fateri inter multos, quæ in sacra Chalcedonensi Synodo decreta sunt, & temerè hæc ipsos inuertere. Illud quidem asserere, Iesum Christum è duabus naturis constare etiam ante vnionem, impium penitus & absurdum esse declarat. Semper enim Verbi natura & veluti post 422
incarnationem coæterna Patri & consubstantialis fuit. Sed nunquam caro Verbo vnita, neque subsistentium integrè erat. Quomodo igitur, nisi quis cum Nestorio sentiat, fieri potest è duabus naturis, antequam incarnaretur, dominum cogitare vel dicere: pium quidem est & orthodoxum, post vnionem iam è duabus naturis factum dicere, quemad-

quemadmodum eum vidimus. Hoc & sacrosanctum concilium Chalcedonense confirmat, clarè & euidenter ostendens, in diuinitate perfectum Christum & in humanitate. Si quis porrò Seuerianus dixerit, duas naturas in Christo duas personas constituere, & hypostases, natura enim sine persona non est, neque non subsistens: Sciant patris sui impudentiam abscondentes, non tamen sapere. Etenim Seuerus non erubuit exponere & demonstrare, è duabus naturis, duabus personis, hypostasibusque duabus Christum componi. Nisi quod sciendum sit, sæpius in entibus naturam dici, non necessario tamen adduci & personam, veluti aquæ natura, iræ, belli, pugnæque. Vbi, quæso, aliquis è prædictis vt naturam ita personam temerè appellauit? & rursum: Dicimus singulos homines animæ naturam, & naturam corporis habere: animæ autem personam & corporis, vel animæ subsistentiam, vel corporis habere, ne fabulæ quidem finxerunt. Sed duarum naturarum vnionem, vnam hypostasin, vnamque personam confiteri, idque pium est, eque sanctorum Patrum sententia. Ioannes Chrysostomus quidem Ioannis Euangelium exponens, vndecima homilia sic habet: Vnione & coniunctione Deus Verbum & caro vnum sunt, nulla facta confusione, nullaque substantiarum corruptione. Idemque testatur in epistola ad Orientales Cyrillus: etsi inquit diuersitas sit naturarum ignota, vnus tamen est CHRISTVS. Et Mediolani præsul Ambrosius oratione de incarnatione: Eos autem excommunicationis vinculo stringit Ecclesia Apostolica, qui duas naturas habere inconfusè, vnamque personam secundùm quam vnus CHRISTVS & vnus est Filius ausi sunt infitiari. Adhæc & Hierosolymitanus Cyrillus, Iconij Amphilochius, Proclus Constantinopoleos Episcopi. Qui in Quadragesimam sic loquitur: Diuina natura increata, & nostræ carnis legitima assumptio, & vnus est Filius, personis non separatis, sed mirabili quadam dispensatione duas naturas in vnam hypostasin coniungente. Sed & Paulus Emissenus Episcopus, præsentiam Domini declarans, vehementerque illustrans, sic ait: Statim princeps & lingua Apostolorum dixit: *Tu es* CHRISTVS *Filius* DEI *viui*. *Tu es* CHRISTVS, duplex natura scilicet. *Tu es* CHRISTVS, & non dixit Filius, sed Filius DEI viui, quo vnam personam commonstrauit. Quin & Hilarius Gabalitarum confessor & Episcopus libro IV. de fide & de vnitate, hæc denuntiat, Cyriacus quoque Paphi, vnus de trecentis illis & octo Patribus. Id & in libro quem Gratiano Cæsari inscripsit Ambrosius Episcopus Mediolanensis, & in libro de Apollinario, & de incarnatione. Sed & Petrus Martyr Alexandriæ præsul, Basilius Cæsareæ Cappadociæ, Gregorius Theologus in natali Domini, & libro secundo de Filio, & epistola secunda ad Cledonium, locupletissimè hæc ipsa testantur, & Amphilochius epistola ad Seleucum, & Chrysostomus in primam Pauli ad Timotheum, Proclus quoque Bysantinus in sermone de natiuitate Domini. Athanasius etiam Alexandriæ Episcopus in epistola ad virgines, & Cyrillus epistola prima & secunda ad Succensum, & ad Orientales, ad Acacium Episcopum Melitenes, libro de incarnatione, & epistola ad Eulogium sacerdotem, & in thesauris, aliisque variis libris. Has sanctorum Patrum sententias sacra Chalcedonensis Synodus coaceruans, religionem orthodoxam confirmauit. Quare contra hanc disputare est sanctos Patres tanquam inuidiosè oppugnare. Siquidem CHRISTVS verus DEVS noster, neque proprietatem diuinitatis, neque humanitatem diuisit, sed omnia vnione personarum ipse vnus & idem, tam humana quàm diuina perfecit: iterumque eosdem sanctos Patres in testes citat: Iulium Romanum Antistitem, è libro de vnione diuinitatis & carnis in CHRISTO IESV: Et Athanasium præsulem Alexandrinum, ex epistola ad Maximum philosophum, aliisque opusculis. Tertium etiam librum contra Eunomium, & de doctrina Christiana Gregorij Nysseni, & epistolam Basilij Cæsareæ ad Sosopolitas, Cyryllum quoque doctum in libro de incarnatione, è thesauris, epistolaque secunda ad Succensum, de interpretatione ad Hebræos, & ex scholiis. His allatis, Leonem quoque Papam producit, contra impios illos hæreticos, Valentinum, Marcionem, Manem, Apolinarium, Eutychem aliosque similes digladiantem, & ideò ab coniuratis illis reprehensum & oppugnatum. Hoc quidem primum. Quemadmodum enim cum miseretur* DEVS mutationem non subit: sic homo magnitudine diuinæ gloriæ non consumitur. Secundò: Vtraque forma cum vtraque communione cooperatur. Asserit enim hæresis, duos hos articulos præfixos, *Deus & homo*, duas personas esse, &

B. Ambrosius.

Matth. 16. 16.

423

*Vt in incarnatione, quod maximum est misericordiæ opus.
* ὁ θεὸς, ὁ ἄνθρωπος.

esse,& hypostases binas repræsentare, & sola connexione vnionem denotare. Verùm hanc impudentiam Athanasius, Gregorij ambo, Epiphanius, Chrysostomus, & ipsemet Dominus confutant, similibus penè & æqualibus vbique vsi vocibus. Hac præfixione articulorum ostentantes, non aliquem certum hominem, sed vniuersalem, neque Patris aut Filij hypostasin, sed naturam communem designari, & non in recto casu modò articulos, sed & casibus aliis verbo declinato sumi. Statim Matthæus: *Quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittitur ei.* & iterum: *Filius hominis venturus est in gloria Patris sui.* & subdit: *Nemini dixeritis visionem hanc, donec Filius hominis à mortuis resurgat.* Et S.Paulus: *Si enim vnius delicto multi mortui sunt, multò magis in gratia Dei, & donum in gratia vnius hominis Iesu Christi in plures abundauit.* In his omnibus mentio fit hominis in gignendi casu, nec vsquam Christi Iesu personam diuisit. Scribens quoque Smyrnæis diuus Ignatius, similiter hoc articulo vtitur. Et Iulius pontif. Roman. in epist. ad Decium, hunc esse iubet Anathema, qui Deum incarnatum è Maria hominē non fuerit confessus. Eadem & strenuus Athanasius in lib. de fide, & Gregorius Theol. in epist. ad Cledonium 2. Etiam variis locis Gregor. Nyssen. & sacer Basilius in orat. de fide, & in lib. I. de hæresi Epiphanius: sed & Atticus Constantinopoleos in epist. ad Empsychium, & Ioan. Chrysost. hom. 3. in epist. Pauli ad Eph. & in thesauris Cyrillus, & explicatione Malachiæ Prophetæ & Ioannis Euangelistæ, & in * libro nono de adoratione in Spiritu & veritate: Habet enim ita: *Natura enim habitaculum locupletat supernè virginale templum.* Hæc omnia & cum articulis & diuinam & humanam naturam designant. Sed quomodo hic sanctum Leonem in productione articulorum accusat, & cæteros Patres non allatrat. Sed illud etiam videamus. Operatur enim vtraque forma cum vtriusque coniunctione secundùm suam proprietatem. Hoc quidem operante Verbo, quod Verbi est: corpore verò ea efficiente, quæ corporis sunt. & in his cum sanctis Patribus consentire & conuenire videbi- 425
tur: omnes enim humana homini, diuina Deo tribuunt. Quemadmodum doctus ille Cyrillus in commentario ad Ioannem: *Si*, inquit, *Iesus proficere dicebatur sapientia & ætate, & gratia, incarnationis opus est.* Permittebat enim Dei Verbum, humanitatem suis moribus ferri. & in oratione aduersus Nestorium: *Aspice*, inquit, *vt ipse nihil remittens ne, cùm pateretur, permiserit carni in propriam naturam parum posse, etsi propria lege ferretur, & ipsius res dicitur, eo quod proprium sit eius corpus:* & in Thesauris: *Turbari verò proprium carnis est: potestatē verò habere ponendi, & iterum resumendi animam, opus est potentiæ Verbi.* Et sexcenta alia si quis voluerit è sancto colligere reliquisque Patribus inueniet. Gregorius enim, Athanasius, Amphilochius, Chrysostomus, Ambrosius, reliquusq; sanctorum cœtus idem promulgarunt. Postquam verò proposuerunt qui repugnant, vt Gregorius Neocæsariensis, Athanasius, Iulius, Cyrillus, Erechtius, vnā Dei naturam incarnatam sentiunt. Clarè enim vocis sensum explicat dicens: vt ipsa differentiam vnitarum naturarum edoceat. Nisi enim humana natura & diuina differant, vel omnino carnis in diuinitatis essentiam inuertatur, vel in carnem diuinitas, & sic vna fiat: quod est Apollinarij & similium hæreticorum impia blasphemia. Et Cyrillus in secunda ad Succensum epistola, naturę differentiam, & per hanc vocem infitiari manifestum, cùm dicit vnam Dei Verbi naturam incarnatam, attulit. Si verò, vt dixi, incarnatione illum dicere, clara est & non dubia huius confessio, factum esse hominem; nihil vetat sentire, quòd vnus exsistens, & vnicus Filius Christus, qui idem Deus & homo est, vt in diuinitate perfectus, sic & in humana conditione. Ecce perspicuè declarat, quomodo ab eo dictum consentiat cum Patribus illud: *Vna Verbi natura incarnata.* Naturarum differentiam hæc vox dilucidè ostendit, & summam & continuam vnionem Dei Verbi & carnis declarat, vtque vnus exsistat Iesus Christus incarnatus & non duo filij, vt Nestorij praua erat opinio, secundùm quod & hæc ab eo vox profecta est. Quid enim aliud hoc significat, *Idem est Deus & homo*, quàm duas naturas vnitas in vna hypostasi, vt & Gregorius Theologus dicens, duas naturas, Deum & hominē, interpretatus seipsum dicit, quòd qui asserit, Christum Deum & hominem, duas naturas vnitas personaliter profiteatur. Et S.Cyrillus addit, quemadmodum in diuinitate profectum, 426
sic & in humanitate in duabus naturis cognosci Dominū ostēditur. Quare dicere ipsum vnam naturam incarnatam, non in ablatione cognitionis vnitorū secundùm personam dictum est, sed vt appareat indiuisibiliter hominē fieri Dei Verbum, & non in homine, vt in vno

Matth. 12. 32.
Matth. 16. 27. & 17. 8.
Rom. 5. 15.

* *Hodie tredecim exstant Cyrilli de adoratione, Romæ & Toleti editi.*

Luc. 2. 52.

vt in vno Prophetarũ habitasse. & similia in hac quis reperiat epistola, quibus duæ naturæ Christi confirmantur. Solùm verò diuisim ponere naturas, hæreticũ est. Vnã verò naturam Verbi incarnatam contra Nestorium adducens, non tollit diuisionem naturarum, sed dualitatem hypostaseum. Nestorius enim non quia cognoscat duas in Christo naturas, sed diuidendo indiuisibile in duas personas ab Ecclesia expellitur. Quare vna natura incarnata Nestorium reprehendens, nihil aliud ostendit, quàm vnam personam Dei Verbi oportere incarnatam prædicare. Quæ sententia est fidei nostræ & Synodi Chalcedonensis. Confessor enim Athanasius ait, vnam tantùm naturam Dei Verbi incarnatam, non ad tollendam naturarum differentiam, ait, cognosci naturarũ discrimen, quæ hypostaticam implent vnionem, sed & ipse volens ostendere, vnum esse filium incarnatum, & cum Paulo Samosatensi præcipuè pugnat, qui alium ante sæcula filium, alterum verò postea summa dementia asseruit. S. quoque Iulius eadem graditur via, pugnatque idem cum eodem Paulo Samosatensi, & aliis de hac voce. Erechthius, si quidem vt Athanasius, Cyrillus, & Iulius hanc vocẽ sumit, hoc præstantius fuerit: si verò præter eorũ opinionem, nihil admirãdum. Si enim Eutychis morbo afflictum multi sancti viri deprehẽderunt, quem & ipse prodit, sic dicens: siquidẽ ex humano semine Christus fuit, concedam fructum esse secundùm radicem: si verò è S. Spiritu, secundùm Archangeli Gabrielis vocem Deus genitus est, quandoquidem à Deo generatus sit. Sic quidem Erechthius, quem verisimile est non intellexisse verba Elizabeth, quæ Mariæ Deiparæ benedicens, exclamauit: *Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui.* Sed neque Isaiam intellexisse: *Erit radix Iesse, qui stat in signum populorum, in ipsum gentes sperabunt.* & alia multa. Post hæc de differentia, quam substantia, genus, species ad hypostasin habet, tractat. quia illa commune quiddam ostendunt, hæc verò personam, & quod dicitur gẽtilibus singulare siue indiuiduum. suæq; senten- Luc. 1. Isa. 11. 10.

427 tiæ. Vt illi mos, varios adhibet testes, Basilium, Athanasium, Iulium, Cyrillum, & ait, vt si quis denique reperiat aliquos Patres, qui naturam appellent hypostasin, non propriè, sed abusiuè dici intelligatur. Si enim sibi contraria & aliis dicere videantur, sacros Patres nostros iniuria afficimus. Abutitur enim naturæ nomine pro hypostasi Athanasius epistola ad Iulianum apostatam his verbis: *Vnam appellare decet, ac potius confiteri Verbi naturam & hypostasin incarnatam.* Et Iulius in epistola ad eos missa, qui de incarnatione Verbi contendebant. Quam alibi vnam Verbi naturam dixit, ibi personam appellauit. Quin & beatus Cyrillus in Scholiis sic habet: *Quando inconfusæ naturæ nominantur, siue hypostases, inde cognoscemus.* Et in tertio capite Anathematismorum: *Si quis duas Christi vnius diuidat naturas siue hypostases, post vnionem, solo copulans vinculo secundùm dignitatem, hoc est auctoritatem, & non magis coitione, quæ secundùm naturalem vnionem est, anathema sit.* Et seipse elucidans & Nestorium refellens, ostendensque qua ratione ipse duas naturas sentiat, dicit: Tollentes personas post vnionem, & vtrumque diuidentes, id est hominem purè, & DEVM purè, intelligentes connexionem inter se, secundùm solam dignitatem, duos omnino alicubi ponunt filios. Idem autem beatus Cyrillus, qui alibi vnam naturam Dei Verbi pronuntiauit incarnatam, dicit: Certè vna persona in Euangeliis, omnes ponendæ voces vna hypostasi Verbi incarnata. Vnus enim Dominus IESVS CHRISTVS secundùm scripturas. Nihil verò commune cum iis, qui dicunt duas naturas in propria & particulari hypostasi subsistere, vt Nestorius, & iis qui dicunt eas vnitas, cùm Verbum per hypostasim vniretur, vt S. Ecclesia, & sacra Synodus & Leo Pontifex prædicant. Sed & infinita quædam differentia est inter impietatem & pietatem, & quantum lumen à tenebris distat. Quia postquam Seueriani refutantur SS. Patrum testimoniis, qui ante Chalcedonensem Synodum floruerunt, & duas naturas in vnione hypostatica promulgarunt, ad reprehensionem sese conuertunt hæreticorum: prætextum quidem vt apparet, calumniæ speciosum prætexunt: grauius verò nemine nominato, ipsos veteris comœdiæ ritu conuitiantes: Etenim vt diximus, illi dualitatem naturarum, non ex sententia, neque libenter, neque ex fide confessionis adferunt: verùm vt in *contraposita falsæ cognitionis cognitione, sed secundùm ordinationem occasionemque, & ab hæretica quadam necessitate compulsi. Et quid hoc * ἐν ἀντιθέσει. * προὐχόντας ve- tineo.

428 aliud fuerit nisi *eximios magistros ostendere improbos, & veritatis proditores, & propriæ pietati alienam & hæreticam opinionem anteponentes, & ad illorum bara-

EPHRÆMIVS. thrum potius tractos quàm inde aliquos trahentes. Quomodo enim talia cum Paulo dicere liceat? 2. Cor. 1. 18. *Quia sermo noster, qui fuit apud vos, non est in illo* EST & NON: *sed* EST *in ipso factum est.* Innumeras in vita mutationes licet non mutatis, sed Euripi mutationes imitantibus. Sed quod rursum asserit hæresis, venia Patribus danda. Si enim vi quadam sententia peruincit, tanquam potestatem nacta conuitiandi, & condemnandi quod libeat, & rursum dimittere peccatum & tantumnon sic exclamans: Psal. 9. 5. *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est.* Præterquam quod cum hæreticis Patres pugnarunt, etsi à pietate exciderunt, propterea venia digni, quomodo æqualis nobiscum affectionis, & si quid adulterare videantur, qui Chalcedonensi Synodo non interfuerunt, & ad duas hæreses, & hi oppugnantes Nestorij opinionem & Eutychis, tradiderunt. Sed vbique adeò cæca est ac surda impietas, & neque cernere quidquam, neque audire, neque quæ illa ipsa proponit. Chalcedonense concilium statim initio, quæ contra Nestorium beatus Cyrillus Ephesi tractauit, iis decretum auctoritatem addidit, & ante hoc duas habitas Synodos tanquam fidei definitrices recepit, & Arium, Macedonium, Nestorium eodem damnauit anathemate: & qui in filiorum dualitatem incarnationis secant mysterium, quemadmodum audentes dicere vnigeniti diuinitatem patibilem, pariter condemnant, ita & duas ante vnionem Domini naturas confingentes, vnam post vnionem formantes, eadem compede constringit. Definiuit autem, quemadmodum quæ ante hanc Synodum, *nemini fas esse aliam profiteri fidem*, hoc est conscribere, vel componere, vel sentire, præter quam tradidit prima & secunda Synodus generales. Qui verò audeant aliud symbolon præter hoc scribere vel docere, qui volunt conuerti ex Iudaismo & Ethnicismo, cuius tandem sectæ, priuari Episcopos quidem aut Clericos dignitate, monachos verò aut laicos excommunicari. Hæc ferè à Leone Pontifice dicta sunt in epistola ad Flauianum Constantinopoleos, quibus clarè eius pietas elucescit, & ibidem adhortatione atque consilio sermonem claudit, eos qui epistolam suscepturi sunt, adhortans vt errorem deponant, & piorum sententiam amplectantur. Sic quidem libro tertio.

LIB. IV. Quartum verò ad Orientis monachos elaborauit, Deopassitarum hæresi infectos, quorum vnum, facile falsas criminationes ostendens, crimine se purgat, quas 429 ab hæretica opinione conatur auertere, de recta fide proferens testimonia, quibus & in prioribus vsus est, Athanasij, Ambrosij, Cyrilli, aliorumque Patrum, quibus Dominum nostrum IESVM CHRISTVM in diuinitate & humanitate perfectum clarissimè ostendit. quorum vnum est S. Ambrosij confessoris Mediolani Episcopi, quod in libro contra Apollinarium produxit hoc modo. Sed in quantum, inquit, hos accusamus, prodeant alij dicentes: corpus Domini & diuinitatem vnius naturæ. O blasphemiam ex Tartaro eructatam! Ariani enim paulò magis ferendi sunt, quorum error per hos confirmatur, Patrem, Filium, & Spiritum sanctum non vnius naturæ asserentes. Quandoquidem CHRISTI diuinitatem & carnem vnam dicunt. Huius sancti viri verba etiam perstrenuus Cyrillus contra Nestorium adducit, quibus dignum eum fide & admirandum ducit. Dicit verò & idem Cyrillus multis modis pietatem corroborans, in libro de fide: *Solutum est templum tempore triduanæ sepulturæ illo volente.* & iterum: *Resurrexit, & vnitum est ipsi Verbo ineffabiliter, tribus diebus non in illo mixtum, vel carne indutum, sed in se seruans inconfusam proprietatem naturarum, quæ diuersæ erant essentiæ.* Et rursum commentario in Matthæum libro primo: Nisi sciuisset à DEO infusa scriptura hominem & DEVM CHRISTVM esse, etsi vnus & idem intelligeretur. Tribuit igitur sanctus Euangelista tanquam vnicuique parti decorum, clarum & inconfusum mysterij sermonem seruans. Nam hæc quidem propria esse sciuit, & conuenientia humanitatis terminis: illa verò excellentiæ ineffabilis deitatis. Ergo non solùm duas naturas, sed & duas operationes Cyrillus confitetur, vt in thesauris loquitur. Non enim incommutabiles virtutes & operationes ad ea quæ alterius generationis & essentiæ producit. Et rursum: Quemadmodum separatum habent essentiæ vel qualitatis rationem, sic & diuersam operationē seruant. & iterum: Non enim vnam sanè esse naturalem operationem dabimus DEI & creaturæ, vt neque aliquid creatum ad diuinam essentiam referamus, neque diuinæ naturæ præstantiam ad modum huma-

humanitatis reducamus. Cum verò illi ad quos scripsit quæsiuerunt tenui dictione,
430 quæ ab aliquibus patribus dicta sunt, ostendit vsum qui est in interpretatione Cyrilli ad Hebræos hoc modo: non refusionem aliquam naturarum in se mutuo factam esse dicimus, manente potius vtraque, hoc, quod est, vniri carni intelligimus verbum: & rursum idem in eadem re, & non dicimus, velut quandam refusionem in naturis factam esse, vt sitam Verbi naturam in hominis, verbi ausa, tenuitatem, sed neq; rursum humanam in ipsam Dei: intellecta potius & subsistente vtraque in propriæ naturæ termino, factam vnionem dicimus, inhabitante corporaliter Verbo in templo, quod ex B. Virgine sumsit. Sic & Basilius Cæsareæ Cappadociæ Episcopus libro contra Eunomium. Propterea omni contentione & cautione considerandum est, quomodo in vno eodemque vtriusque natuæ ostendatur veritas. quoniam patres quidem non vnam in Christo, sed duas naturas in personali vnione confitentur. quod & antea dictum est, nunc vero idem recensere nihil prohibet. Dicit enim Gregorius Nyssenus in libro contra Apollinarium. Si igitur in contrarijs proprietatibus vtraque harum cognoscatur natura, carnis, inquam, & Dei, quomodo vna sunt duæ? Et S. Ephræm in libro de incarnatione, & in Margaretam: non minuta est inquit, connexio assumptionis, vt perdiderit quod habuit; & quod non habuit, adepta sit. Sed perfectum est, quod assumpsit, & quod adepta est. Et Cyrillus epistola ad Eulogium, & prima ad Succensum, & in oratione de fide, & libro contra impium Nestorium, & in Thesauris eadem dicit, similiter & libro de incarnatione, sic habet: Sed in vnam vtrasque collegisse secundum coniunctionem œconomicam naturarum proprietates, multis sermonibus nobis ostenditur. Et post alia contendit & certat oratione. Verum & sapiens Ioannes tantum non connectens potestatem proprietatum accidentium vtrique naturæ. Sed è multis alijs locis hæc fas est colligere. Exponens enim prophetam Zachariam sic ait: S. Ezechiel thronum vidisse se dixit: *in firmamento super caput Cherubim*: dixit se in throno vidisse sedentem quendam duplicis naturæ. Et rursum commentario in Ioannem libro secundo habet: cum aliquid facies, quando nobis simplex, naturam ingreditur duplex, & alia sexcenta. quomodo non ex duabus naturis dixit Sacra synodus Christum esse, luculenter declarans. ante sæcula eum è patre natum diuinitate, & in vltimis diebus nostra causa
431 & ad nostram salutē è Maria Deipara semperq; virgine humanitate. Alioqui si Cyrilli epistolas amplexus sit, quæ vbique illud è duabus naturis vociferantur: quomodo non sine causa hæresis aduersus S. Synodum fremit? Verum inspice malignitatem hereticorum. Dicente enim synodo *de Patre, & Filio & Spiritu sancto docent perfectionem, & domini incarnationem rectè sentientibus ob oculos ponunt*: Quatuor in Trinitate personas illam dicere furenter accusator exclamauit. quare? quia cū dixisset Patrem, Filium & Spiritum S. & domini incarnationem pro persona adiunxit. Verum hanc blasphemiam S. Scriptor in caput auctorum retorquet, multis testimonijs antiqua traditione hunc ordinem esse ostendens, vt post sanctæ & supernaturalis Trinitatis laudes, vnius in Trinitate incarnationem sancta Ecclesia confiteatur, ne autem quaternitatem connumeret. Sic Cyrillus libro septimo de Adoratione in spiritu & veritate loquitur, sic & in Euangelium Ioannis & Matthæi, alijque permulti. Clare vero in multis suis libris D. Cyrillus, & in diuinitate perfectum, & in humanitate Christum prædicat & tradit. Quibus & sacra consentiens synodus, vnum eundemque Iesum Christum vnigenitum in duabus naturis inconfusè & indiuisè prædicauit. Quibus iterum Cyrillus in epistola ad Succensum consentit, dicens: *Intelligentes ergo, vt dixi, incarnationis modum: videamus quomodo duæ naturæ, per vnionem inseparabilem, inconfusè, insolubiliter inter se conuenerint. Caro enim caro est, non diuinitas, licet Dei caro facta sit. Eodem modo & Verbum Deus est, non caro, licet per incarnationem propriam sibi carnē fecerit.* & deinde. *Quantum profectò sub intelligentiam cadere possit, & sub oculos animæ, quo modo incarnatus est vnigenitus, duas naturas esse dicimus: vnum vero Christum, filium, dominum, Dei Verbum incarnatum & hominem factum*: Et in epistola ad Orientales: *Duarum naturarum vnio facta est, ideo vnum Christum, vnum filium, vnum dominum confitemur.* Et in epistola ad Acacium Melitinis Episcopum. *Cum itaque curiosè incarnationis modus inquiritur, duo quædam inter se ineffabiliter & sine confusione, per vnionem coniuncta humana mens omnino videt, incarnatum vero nequaquam intelligit, sed vnum ex ambobus filium, Deum & Christum, & dominum esse credit, & conuenienter*

S. Ephræm Syrus hoc antiquior.

Ioan. Chrysostomus.

Ezech. 10. 18.

EPHRÆMIVS. *nienter id suscipit.* & in Scholijs, factam carnem, & in nobis, inquit, habitasse, vt ambo-
bus ostendit, & factum hominem, & proprium suum non dimisisse. nam meminerat
qualis esset. Intelligitur autem omnino alter in altero habitans, hoc est, diuina natura
in humanitate, & non patiens misturam, refusionem aliquam, vel mutationem illius
in id, quod non erat. Habitare vero in altero dictum, non idem factum est hoc, quod
Leuit. 5. 7. est in quo habitat. Magis autem intelligitur illud alterum in altero, in expositione Le- 432
uitici. Propterea duæ sumuntur aues, & cognoscuntur iterum ambæ vt vna, nisi quod
viuant & puræ sint. Vitæ enim & puritatis omnis capax est ipsum per se Verbũ, & tem-
plum è virgine sumptum, idem Verbum in se continet. Erat enim proprium eius cor-
pus, & non aliena gestatio, proterea & vnus dominus Iesus Christus. & in expo-
Matth. 17, 27. sitione Euangelij secundum Matthæum: *Stater igitur & verus est, & intelligibilis, & vt
in figura ex materia ostensus est idem Dominus noster Iesus Christus duplex character.* &
deinde: *Stater igitur intelligibilis, hoc est numisma regium, qui in vnitate duplex chara-
cter, seipsum pro nostra omnium vitæ redemptione tulit.* Et rursum libro contra Arium,
*Duplex igitur est de filio sermo, referenda igitur ad Deum quæ sunt Dei, & quæ sunt homi-
nis, homini.* & mox: *Sapientes ergo (dicam enim) & solertes dixerint, duplicem & bi-
fidum in his adducentes sermonẽ, & temporibus conuenientibus attribuant sacrorũ disputa-
tionem.* & libro nono de Adoratione in spiritu: Ex argento vero & ex duobus est ba-
Psal. 117, 27. sis. Clarus enim [in terra] & illustris Christus, iuxta illud, *Deus dominus, & illuxit no-
bis.* & tanquam duplicem habens sententiam. in hoc enim noscitur Deus & homo.
Hoc enim est, vt puto, duplicem ex argento habere fundamentum. & libro aduersus
Nestorium, Nam altera quidem præter Dei Verbum caro, & secundum propriæ natu-
ræ Verbum, alia rursum essentialiter ipsius Verbi natura. Sic & consentit sacræ & œcu-
menicæ synodo S. Cyrilli sententia. Rursum sacro Concilio asserente, nequaquam na-
turarum differentia sublata per vnionem, sed potius seruata vtriusq; naturæ proprietate,
& vnam personam, & in vnã hypostasin coalescente. vide quomodo nullatenus Cyrillus
dissentiat. Nam in epistola prima ad Nestorium ait: non vt sublato discrimine naturarũ
per vnionem, sed magis perficientibus nobis vnum dominum, Filium, & Christum,
diuinitate & humanitate, per ineffabilem consensionem vnione. & rursum in Scholijs.
Adorat quidem, vt adorandam naturam capiens, & adoratur iterum idem, tanquam
adorandæ vlterius naturæ existens, quatenus percipitur Deus. & vide, vt neque secun-
dum rectum casum, neque secundum accusatiuum adducit Cyrillus diuisionem vnius
Christi. rursum ipse in Scholijs loquitur, non diuidendus igitur vnus dominus Iesus
Christus propriè: sed vnum & eundem Iesum Christum oportet sentire, naturarum di- 433
cimus differentiam, & inconfusè inuicem easdem seruantes. & in Thesauris. Finis ali-
quis alius sit, ignorantiam dixit œconomice, vel iterum seruare, humanitati conueni-
entem ordinem. Humanitatis enim proprium, non scire futura. Et in secunda episto-
la ad Successum. Si enim & vnus dicatur pro nobis Filius Dei incarnatus, non permi-
stus ideo inuicem videri, neque in carnis naturam mutata est Verbi natura: sed neque
carnis in Verbi, Sed in proprietate naturali vtraque manente & intellecta. Hæc ipsa sic
recipiens soluit scandalum, sed qui contraria asserit, subijcitur terribili Edicto imma-
culatæ vocis dicente in Euangelicis, væ homini per quem venit scandalum. Sic concili-
um & Cyrillus. Et non solum Cyrillus, sed & alij SS. Patres, vt consentientes in fide,
ita & vnius sententiæ cognoscuntur. Sed adhuc vide hæreseos impudentiam. Repre-
hendit enim eum, qui epistolam suam Tomum vocauerat, nescientes rudes, quomodo
idem Cyrillus & strenuus Athanasius, aliorumque Patrum cœtus, pios labores tomos
vocent. Quare frustra Tomi nomen illos decepit, & in hæresim induxit. Sed non re-
linquunt hæretici impudentes & inuerecundi, hoc, in quo, consentiunt vt temporalem
& opportunam annuncians coniunctionem, hoc vero, in quantum, pro donec capi; sed
sacer quidem scriptor ostendit aduerbium in sacris litteris, non solum temporalem sen-
sum significare, sed in multis sæpe & infinitum. Sed mihi videtur, *in quantum*, hic non
donec significare, sed potius pro quatenus accipi. Nisi quod B. Gregorius Theologus
easdem voces prædixit, quem Leo sequitur. Rursum vero hæresis Leonem calumnia-
tur, quia, inquit, dixit, vnius & eiusdem hoc, humilitas carnis & magnitudo diuinita-
tis, & certè si non prædixisset *vnius & eiusdem*, cito hæreticis occasionem hæreseos
dedisset, quod ipse diuisim ponat carnem & diuinitatem. Etsi vox hoc tunc non signi-
ficabat.

ficabat. Quando vero dixit *vnius & eiusdem*, adiunxit, *humilitas carnis & magnitudo diuinitatis.* Quomodo non vltimæ sit dementiæ innoxium accusare. Quia S S. Patrum libri his vocibus scatent, superuacaneum existimo adferre copiam exemplorum, & si
434 quid simile in his verbis B. Leonis intelligitur, oportuit, secundum Gregorium dubium ad pietatem cautè trahere, sed non audacter ad impietatem conuertere. Si in nullo libro Theologus Gregorius illos confundat, sanctus Paulus id facit: *In captiuitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Sed rursum in illius verba inuolant, in quibus ait: *Cooperatur vtraque forma cum vtraque communione, quod proprium est. Verbo quidem operante hoc, quod est Verbi, & corpore quæ sunt corporis.* ecce, inquiunt, duas personas posuit, & propria opera attribuit. Et sanè nihil tale neque vox neque consequentia sensus postulat. Vbi enim dixit, vt diuisim vtraque natura operetur, vel vbi reliquit, cum vtriusq; coniunctione, hoc est, vnione naturarum. Si vero ipse qui hæc dixit, accusatur: Cyrillus non alia dicens in libris contra Nestorium etiam accusetur. Dicit enim corpus propriæ naturæ [vti] legibus, & mortē gustasse cōcedit, & hoc passum esse adiuncto illi vtiliter vnito Verbo. Et rursum in Thesauris, permittit corpori & humanitati ea quæ illis conueniunt. & declarationem veram carnem fuisse, & hominem factum secundum scripturas. Sed hæc nunc. quia forma non hypostasis vel persona rursus intelligitur, sed essentia. Egregius quoque Ecclesiæ doctor Basilius in libro contra Eunomium clarè docet, & Cyrillus in Thesauris, dicentes, quam accepit formam in forma Dei existens, nobis est cōsubstantialis, & è nobis est. Est vero Dei forma filius; similis igitur illi cuius etiam in forma est. & ante hos Magnus ille Paulus: *Qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo, sed se ipsum exinaniuit formam serui accipiens.* Clarum est iam quomodo non persona sit patris filius, nec eiusdem personæ, sed eiusdem essentiæ, & in qua etiam est. Rursum S. Basilius libro contra Eunomium capite primo sic habet, *in forma* in essentia Dei, non enim aliud *forma*, & aliud *essentia* Dei est, ne composita sit, qui secundum formam æqualis. Hæc & Amphilochius Episcopus Iconij epistola ad Seleucum: Quare & Dei formam & serui simul desinere in vnam personam Filij & domini Iesu. Sic Christum Dei filium duarum naturarū, passibilis & impassibilis, mortalis & immortalis, intelligibilis & inuisibilis, palpabilis & impalpabilis, sine principio, & cum principio, incircumscriptæ & circumscriptæ.
435 Prænominati viri vt excellentis pietate, Beatus Cyrillus secundum tertiam synodum adducit testimonia contra Nestorium. Et sane Proclus Constantinopolitanus, & Cyriacus Paphi Episcopus vnus è trecentis & octodecim patribus hæc habet. Ille quidem in Pulcherianis post natalem, & in Epiphaniæ oratione, hic idem in oratione de Incarnatione eadem dicit. Et Chrysostomus in sermone de assumptione, & Gregorius Nyssenus libro contra Eunomium; quid gloriæ splendor? quid hoc, clauis fixum? Qualis forma ad mortem rapitur, & qualis ab inferno redit? Sic quidem vbique cum S. Synodo conuenit, & cum S. Leone omnis SS. Patrum cœtus. Sed impudens hæresis rursum contra hunc blaterat, vbi dicit: *aliud est quod miraculis coruscat, aliud quod iniuriis succumbit.* [filiorum dualitatem adducit & personarum] Et si dixerit, miraculis coruscat, & aliud iniuriis succumbit? prætextum habet. Etsi igitur figura sit opinio, quia hoc omnino non dicit, sed aliud quidem miraculis coruscare; aliud vero iniurijs succumbere, vtraque eiusdem esse dicit, & passionem & miracula, quomodo impietatis occasionem præbuit? hoc & alij Patres docuerunt. Gregorius Nyssenus libro contra Eunomium. neque quibus magis hæresis ventilatur, neque his vti accusata est. non enim neutro, sed contra vocem masculinum sermonem instituit. dicit enim: Quis lassus è via & quis sine labore totum mundum substituens verbo per continuationem? quid gloriæ splendor, quid clauis confixum? Hæc clara sunt, inquit, licet nullus explicet. Iterum irrident Beatum Leonem, sic dicentem: quod quemadmodum Verbum ab æqualitate à patris gloria est inseparabile, sic & corpus naturam nostram non relinquit. Et quid hæc differunt ab eo, quem dicimus esse nobis similem secundum humanitatem [Et patri per diuinitatem?] Quod solo Eutychi non placet, & assectis eius. Sed & Leo prædictis hæc addit: Vnus enim & idem vere est Filius Dei, & verè filius hominis, quod omnes vires impiorum imbelles potest confundere. Hæc quidem contra hereticos pietatem defendens Ephræmius adducit, ponit & idem proprij libri verba, in
436 quibus Archiepiscopi illius pietatis illustrat præconium, & neque impudens impiorum audacia

2. Cor. 10, 5.

Philipp. 2.

Cyriacus Synodo interfuit Nicenæ.

Hi Gregorij Nysseni libri tredecim aduersus Eunomium in Bibliothecis Italiæ adhuc inediti latent.

B. Leo Papa.

Quære epistolam eius ad Flauianum.

EPHRÆMIVS. audacia aliquid horum apprehendere erubescit, quorum è multis hoc verum est, Deus impassibilis homo passibilis fieri non dedignatus est, & immortalis subijcere se mortis legibus. Excommunicat clarè per Leonem S. concilium Nestorium hoc modo. Execratus sit Nestorius, qui sacram virginem non Dei, sed hominis modo matrem esse contendit. vt carnis aliam, aliam diuinitatis personam statuat. Quomodo igitur cum Nestorio sentit, cum eius dogmata condemnet. Ecce iterum quartam synodum hæretici calumniantur dicentes, eam docuisse, non licere proferre, vel scribere, vel componere, vel sentire aliam fidem, præter eam quam ea reposuit, & tamen id Synodus non decreuit, quamuis impudentissimè id hæretici mentiantur: sed eam fidem quam trecenti octodecim Patres asseruerunt obseruans & confirmans, præterquam quod dixit nemini licere aliam fidem proferre. & quæ sequuntur. Ex his omnibus Synodi vocibus quas solum oportet legere, maximè manifestum, non alia præparatione vel probatione veritatem receptam indigere, nec aliud definire aliud facere; sed vt decreuit sic vbique & fecisse cognoscitur, neue etiam pios aliud symbolum profiteri, quam CCCXVIII. patres docuerunt & tradiderunt. Sed rident eos hæretici, vbi dicunt hanc ab omnibus infestari. quot enim synodi contra primam generalem contradixerunt, quæ & archiepiscopos habuerunt: illam verum centum & quinquaginta Patrum, si non fuit, quidam Aegyptij scire voluerunt, sed permittatur illis stupiditas. Cum vero aliquod verbum Iulij Pontificis, ad quos de propria impietate scripserat, vt putabant prolatū: Sapiens ille vir id contra Paulum Samosatensem, secundamque Nestorij hæresim prolatum esse declarauit, & duas naturas seorsim & diuisim confiteri prohibere, vt & duas hypostases, duasque personas & filios. Vna enim natura in Christo pro hypostasi à Iulio relicta est, verumtamen neque veritati, neque sanctis Patribus contradicit. Clarè idem ostendit Iulius Pont. contra Marcionem, Valentinum, Apolinarium, & Eutychem, sacris tela verbis iaculans. Sic enim in oratione de consubstantialitate scriptum reliquit: *vnde necessario, & corporeum vniuerse & diuinum vniuerse dici, & qui non potest in vnitis differentiis cognosci, quid erit proprium vtrique? dissonis repugnantiis concidit, qui vero propria cognoscit, vnionemq; custodit, neque naturas mentitur, neq; ignorare vnionem posset.* Quibus perspicuè patet, quomodo S. Iulius duas naturas fateatur, vnam naturam prædictis verbis pro hypostasi accepit. Reprehendit enim alia nō pauca absurda, quæ ij contra quos scripsit S. Ephræmius suæ epistolæ inseruerunt, plena esse impietatis ostendens. 437
Illud vero mirum videri queat, quæ prædixit Cyrillus, eadem iterum à concilio pronuntiari: vt illud, inquam; *Nusquam sublata naturarum differentia per vnionem.* Et iterum hoc: *Concurrentibus naturis in vnam personam, & in vnam hypostasin.* Hæc sunt quæ in Cyrillo infesti calumniantur. Hæc vir Dei Ephræm exequitur. Apponit vero epistolas S. Simeonis, qui in seditione Cionensi occubuit, & Baradati ad Basilium Antiochiæ Episcopum missas: item ad Leonem Imperatorem, horum vtriusque propriè ad alterum duorum secundum vnam scripta. Iacobi enim vna & ipsa ad sanctissimum Basilium mittitur. omnes enim candido & simplici stylo conscriptæ, S. vero spiritu plenæ & sacrâ doctrina. Similiter prædicant Chalcedonensem synodum in sacris hisce dogmatibus constanter manere, communi scriptorum testimonio, & qui eas suscipiunt amare ac prædicare, quæ in ea decreta sunt, consolationem admonitionemque continentes.

Nicenum Concilium.

B. EVLOGII ARCHIEPISCOPI *Alexandriæ Orationes XI.*

CCXXX.

LEGI S. Eulogij Archiepiscopi Alexandriæ orationum vndecim volumen. Prima Romanum Pontificem cui inscripsit, appellat; qui à scriptore synodicam accepit epistolam, deesse autem illam ostendit, quod quattuor synodorum appellationes neque verbo probarit, neque hic inseruerit, neq; numerum vniuscuiusque synodi significarit, nec S. Leonis epistolæ ad verbum mentionem faciat. sed neque Eutyches, neque Dioscorus, neque Seuerus anathemati traditi sunt. Et quia hoc verbum, *In duobus*, obscurius quàm par erat, denunciatum est: Hæc erant quæ ille synodum recipiens accusabat. Sanctus vero vir eorum de quibus accusabatur, rationem reddens, primò quidem comprehensa

prehensa esse capitibus omnia synodalibus ait, quæ, vt recipiantur, digna visa sunt. Verùm de his pluribus agere non piget. Hoc verò studiosè & piè ad optimum ac perfectissimum exitum adducens: cùm alia, tum sacram fidei nostræ addit confessionem, maximè inhærens sententiæ de incarnatione domini. In qua indiuisam & impermistam hypostaseos duarum naturarum vnionem profitetur, & vtrinque natas hæreses gladio dissecat veritatis. Vtitur autem verbo mistionis piè quidē, sed non vtitur secundum insanū
438 Apollinarium, quomodo hac voce sit vtendum testatus: neq; secundum audacē Eutychem, sed vt lex pietatis permittit: vt qui nollet vnum filium dominum nostrum Iesum Christum declarare, duabus naturis indiuisis & inconfusis constare in perfecta humanitate & perfecta diuinitate: vt permistio secundum illum confusionem non significet, neq; inducat diuisionem vocis ἐν δύο. Eadem autē sentire Athanasium & Cyrillū prædicat, qui vnam verbi naturam incarnatam confessi sunt. Cùm enim *incarnatam* dixerunt, assumptam naturam prædicarunt. In his pergens, vt & in alijs eius scriptis contendit super hac voce, tribus ostendens modis capi posse vocem *incarnatam*. Etenim *incarnata*, pro carnem induta, & veluti effigie conformata, quemadmodum æs simulachri forma, sumi possit; vel quod conuersa verbi natura in carnem, & quasi incarnata vna prodijt natura: vel quod vna existens verbi natura, secundum incarnationē non amplius vna sola, sed cùm carne spectetur, incōmutabilitatem atq; integritatem sibi & assumptæ carni conseruans. Primæ itaq; duæ significationes Apollinarij & Eutychis, tertia verò ex mente Apostolorum est, quam & SS. Patrum nostrorū cœtus inde mutuatus retinuit. Clarum verò est, si quis piè sentire velit, dicendo vnam Verbi naturam incarnatam, gratiam adepturum, sentiendo cū ijs, qui duas naturas inconfusas atq; impermixtas in vno & eodē Christo esse & cognoscunt, & statuūt. Alioqui cū Apollinario & Eutyche sentit. Etenim vnam hic naturam pro persona dictam esse, *Incarnatā* verò pro humana natura: vt nihil intersit dicere vnam verbi naturā incarnatam, vel vnam verbi personā humanā assumpsisse naturam. Quamobrē patres nostri hanc vocē explanantes adducunt: non sublata naturarum differentia per vnionē, sed potius vtraq; conseruata in proprio naturæ termino & verbo, in vno eodemq; Christo Iesu Deo nostro. Quare si cōseruata cognoscantur, cognita prædicentur, & quæ prædicantur, & numerentur: perspicuum est piè dicendo vnam verbi naturā incarnatam, & illud, duas naturas in vnione hypostatica indiuisas, nullam differentiam pijs adferre. His ac similibus prima absoluitur oratio.

Incarnati triplex significatio.

Secunda dogmatica inscribitur, quæ fidei expositionem continet, quæ piè & syncerè de veritate sentit, & hæc de incarnato Christo eodē modo prosequitur, cōpendiosius hæc quam supra exequens, nihil tamen accurationis omittens. & hæc percurrens in admonitionē desinit, & eos qui ab Ecclesia se segregarunt, ad cōmunem consensionem reuocare conatur. Hoc libro ait, earum quæ in Ecclesia sunt à verbi ministris traditæ doctrinæ, quædā dogmata sunt, quædā præconia, & differentia; dogmata cum occultatione & sapientia declarātur, & obscuritati sæpe de industria inuoluuntur, ne profanis sint sancta exposita, & margaritæ porcis obijciantur: præconia sine vlla obscuritate dicuntur, & ea præsertim quæ de præceptorum & diuinæ reuerentiæ obseruatione tractant. Esse præterea dogmata quædam obscuriora, quæ omnino, vt ita dixerim, tacentur: solis verò illis mysticè tradita, qui fideles habent spiritualem sapientiam per verbum viuum. Præterea distinctionem eorū, quæ de Christo dicuntur, facit, quædam reuerà & propriè dicta asserens: alia per transumptionem. Capiuntur enim à nobis, quemadmodum ipse caput sit omnium, quæ à nobis dicuntur, peccatū, maledictum, & si qua similia. Ait enim Apostolus: *Qui non nouerat peccatum, pro nobis peccatum fecit.* 2. Cor. 5, 21.
439 Et iterum: *Christus nos redemit à maledicto legis, factus pro nobis maledictum.* Sic & inobedientiam nostram & ignorantiam, vt caput integri corporis suscepisse. & illud, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquisti me, per ineffabilem amorem, nostra tanquam sua assumpserit. Gal. 3, 13.

II.

Tertia oratio aduersus calumniantes sanctos Patres, & Concilium Chalcedonense decertat. Primò verò epistolas ad Succensum à B. Cyrillo conscriptas, & quæ huc pertinere videntur diiudicat. Etenim aduersarij ab huiusmodi vocibus tanquam à turre quadam aduersus dogmata pietatis incurrunt. Hinc & alias calumnias refellit. Nam hæreticorum opinionem primum quidem proponit secunda epistola ad III.

EVLOGIVS. Succensum, quæ ait, dicere duas esse naturas indiuisas post vnionem, contrarium esse ijs, qui vnam Verbi naturam incarnatam colunt. Contra quos veritatis patronus differit, vt qui vnam Verbi naturam incarnatam docent, clarè voce volunt demonstrare eam quæ est per hypostasim, & quod Verbum hominem præexsistentem non assumpserit, sed reuera caro factũ sit. Hæc autem vox non satis demonstrat mysterij perfectionẽ. Vbi enim licet accipere per vocẽ, fuerit ne animata assumpta caro, nec ne? & an solum carne indutũ, vel reuera natũ sit caro? Vnde porrò quod perfecta & inconfusa, concurrentia permanserint? nihil enim horum clarum ex ea reperies. Propterea enim & Apolinario & Eutychi propositus locus conuenit; huic quidem coniuncta confundenti, Apollinario verò inanimatam carnẽ imaginanti. Quin & hæc vox placet Maneti, imagi- 440
nariam & adumbratam fingenti incarnationem. Qui verò duas inconfusas asserunt naturas, inconfusa quidem concurrentia conseruant, neque hi per easdem voces vnionem hypostaticam prædicant. Fieri enim potest, vt contrà improbè capiant quod vnitum est, (vt Nestorius) honore & gloria, & alijs hæreticorum inuentis. Ideo & B. Cyrillus in fine huius epistolæ, *indiuisum*, ait, *additum, videtur nostræ rectæ fidei esse signum: illi vero non ita sentiunt.* Indiuisum enim apud illos, secundum nouas Nestorij voces, alio modo sumitur. Dicit enim honoris paritate, & voluntatis & auctoritatis indiuisum hominem esse, in quo Dei Verbum habitauit. Quare dupliciter magnus ille Cyrillus indiuisum intelligit. aliud quidem hæreticè, aliud verò propriè & orthodoxè. Duobus autem modis indiuisum vsurpando, verè dixit: dicere vnam Verbi naturam incarnatam, pugnare contra Nestorianos asserentes duas naturas indiuisas. Idem autem quod dictum est, Ecclesiæ est orthodoxæ, si æquiuocatio tollatur. Tollitur autem & alijs modis, maximè verò, in assumendo vnionem hypostaticam. Eadem enim hæc additio accuratè adimplens, & fraudem Nestorij discutit, & hæreticos confundit. Imperfecta ergo est vtraq; vox, vt ex priorib⁹ patet, non alteram arripiendo. Itaq; intelligo eam vocem, quæ dicit, vnam Verbi naturam incarnatam, & illam, quæ dicit, duas naturas inconfusas, vtramq; perficit inter se copulatam. Verbi enim natura incarnata vnionẽ hypostaticam simpliciter profert; qui verò duas asserit indiuisas naturas, immixtum & inconfusum eorum, quæ coniunguntur significat. Igitur diuisa vox altera ab altera, & captiosè adducta iustissimam reprehensionem meretur. Quare rectè S. Cyrillus in Nestorium inuectus, vt imperfectam vocem dicentẽ duas indiuisas naturas, & non valentẽ hæreticorũ sectam refutare, accusat, & pugnare [ait] cum illa quæ dicit vnã naturam incarnatã. Cum qua si composita veniat, sinceram pietatem ostendit, duas indiuisas naturas in vnione hypostatica clarè prędicans. Sic certè licet quis vnam Verbi naturã incarnatã dixerit, & maximè cum Apolinario dimicans, aut Manete, aut Eutyche, imperfectè proferat, & illorũ sententiã potius adiuuans, & Cyrilli sententiam oppugnans, & inuertens, & constringens eos, qui duas naturas indiuisas in vnione hypostatica confitentur. quod autem duas naturas confiteri in vnione hypostatica, congruat cum Eccle- 441
sia vnam naturam Verbi incarnatam docente, Cyrillus accuratæ veritatis custos clarè ostendit. Occidentis .n. Episcopos negantes vnã Verbi incarnatã, duas verò naturas in vnione hypstatica & docentes & sentientes, rectè & lubentissimè excepit. S. enim Ioannes, qui Antiochenam tenuit sedem, scripsit, duarum factam esse vnionem naturarum, & ideò vnum Christum, vnum filium, vnum dominũ nos confiteri: secundũ hanc inconfusæ vnionis intelligentiam, cõfitemur Deiperã Virginem Dei matrem esse, quia Dei Verbum incarnatum est, & carnem induit. Ardens ille veritatis studiosus Cyrillus, hæc & his consimilia scripturis asserens, non modo libenter & iucundissimè accessit, sed &
Ioan. 1. Vltim. Paulum Emisenum, qui ab ipso missus erat in publico cœtu concionaturus, quæ & sibi & mittenti Cyrillo fuerit sententia, laudibus excepit, & vt eadem sentientem magnificit. Concio vero persequitur illud, *Verbum caro factum est, & habitauit in nobis.* [Secundo interpretatus est: *Verbum caro factum, & habitauit in nobis.*] hoc est in nostra natura. Talia Paulus ille prædicans, Cyrilli laudibus ornatur. Respice iterum Ioannem duas naturas declarantem, & vnum filium; aliud tabernaculum, aliud inhabitans. aliud templum, aliud inhabitans Deus. Attende dicto, non dixit, alius est & alius, vt de duobus Christis aut duobus filiis. Sed *aliud & aliud*, vt de duabus naturis. Quando ergo dixit, *habitauit in nobis*, & duas dixit naturas, tum & hoc addidit, *& vidimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti.* Hæc & id

genus

genus alia S. Euangelistæ Ioannis verba docent vera esse cum prædictis dogmata. A propria auspicatus doctrina ait, S. Isaias Propheta Christi doctorum eloquentiam prænuncians ait: *Haurietis aquas in gaudio de fontibus Saluatoris.* Ecce hausimus nobis aquas è diuino fonte, prædicti, inquam, doctoris, qui S. Spiritus facibus accensus, ostendit nobis magnum & sanctum Saluatoris mysterium. Sic S. Ioannem duas naturas sursum deorsum vertentem, feruidus ille veritatis adamator Cyrillus sacrum fontem appellat, lumine S. Spiritus plenũ, & clarum prædicatorem magnorum & sanctorum Christi mysteriorum: Neque hunc solum, sed de commemorato antea Paulo ad Ioannem scribens, qui de voce dixit. Veniente Alexandriam confratre in domino pio, &

Isai. 12, 3.

442 sacris ijsdem initiato, animi voluptate impleti sumus, & valde probabiliter, vt viri ita mediantis. & iterum, modum excedens, & non facile excusandum ecclesiarum discidium contigit, nunc maximè domino impleti sumus, proferente epistolam B. Paulo Episcopo, irreprehensibilem habens fidei professionem. Sic quidem iucunditate dignũ Paulum fuisse, & allatam Occidentaliũ fidem irreprehensibilem prædicare. Adhæc accuratè ostendens, in quibus cum Orientalibus consentiat, & quæ communiter allegant. ne contentiosam transferre securitatem, accipiat ad quod volet, pacificam consensionem, & constitutionem verbis ipsis caput hoc postremum facit. Scimus viros diuinos scripturæ peritos quas de domino voces protulerint, partim dum veluti vni personæ illas communicant, partim dum velut in duas distribuunt, & quasdam Deo dignas respectu diuinitatis Christi, quasdam abiectas respectu humanitatis tradunt; quibus adiungit & suum iudicium; quæ cum nostris vocibus conueniunt, sic & illos sentientes reperimus: *Vnus enim dominus, vna fides, vnum baptisma.* Sensimus vniuersorum saluatorem Deum, alijs inuicem congaudentes, quia diuinę scripturæ, & traditioni SS. Patrum fidem habent consentientem, quæ apud vos & nos sunt ecclesię. Vt quis alius sit generosior, & fide Cyrillo dignior, ad Cyrillum interpretandum, & eiusdem sententiam puram & hæreticis mixturis non inquinatam constituere, in quibus indifferenter opinari se, & Orientales de pietate renunciarunt. Ostendit clarè non differre & hoc, in vna persona, vel in vna hypostasi duas naturas indiuisas confiteri, & hoc, vnam Verbi naturam incarnatam anima rationali & intelligibili. Non ad Orientales modo scribens, similem illis testatur opinionem: Sed accusantibus nonnullis, quod duas naturas confitentes Orientales suscepit, ipse ad Valerianum Iconij Episcopum scribit, Orientales Nestorium damnasse, & S S. Patrum consensionem synceram seruare, S. Virginem Dei genitricem nobiscum confitentes, & vnum esse Christum, filium & dominum à Deo patre genitum Deum Verbum, & vltimis temporibus è muliere in carne natum, & perfectum eum esse in diuinitate, & perfectum in humanitate, non in duos filios & Christos & dominos separantes. & hæc oppugnare audentes, vt mendaces & fraudulentos, & mendacij sui patrem prætexentes, detestari hortatur ac refugere. Sed & in ea, quæ ad Acacium Melitinensem Episcopum, de his Orientalibus sic ha-

Ephes. 4, 5.

443 bet. Non diuidere eos vnum filium & Christum, quem è patre dicunt vt Deum, & ex muliere natum in carne vt hominem, & quomodo non intelligatur secundum humanitatem nostri similis, neque patri secundum diuinitatem, nisi intelligatur simul & Deus & homo idem. Quod Nestorius negauit. Sic non solum duas naturas Orientales asserentes saluat: Sed tametsi quis accuset, propugnator fit, & quod mirum videatur, etsi non apponant *Indiuisè*, non dicit ipsos naturas diuidere. Sciuit enim & vnum Christum, vnam personam, & vnam hypostasin, qui dicit eundem Deum & hominem, & Deiparam Virginem, nihilominus etiamsi addat indiuisos, vt confitens ex dictis vnionem hypostaticam, simul & hoc indiuisum verè adducit. Qui idem tutæ & diuinæ adamator * doctrinæ iterum ad Acacium scribens: Licet, inquit, duas naturas dicere, nec diuisionem naturarum vllo modo intelligere, cum quis adiungat prædictis vnionem hypostaticam. Et ad Eulogium scribens, consentientem existimauit secum, vnam Verbi naturam incarnatam credentem, cum duas naturas indiuisas in vnione hypostatica confitentur. Reprehendunt quidam expositionem quam faciunt Orientales, & aiunt: Quare ipsis duas naturas confitentibus erubuit, & præsul laudauit Alexandriæ. Nestoriani asserunt illum quoque sic sentire, eos inuoluentes, qui nihil accuratè sciant. Oportet autem reprehendentibus hæc respondere, non omnia quæ astruunt sectarij, vitari & reprehendi debere: quare Orientales duas naturas confitentes

* διδασκαλίας addendum sentio.

 admittit,

EVLOGIVS. admittit, Piè enim illi asserunt: Nestorium damnat, non quia duas naturas dixit, sed quia duas asserens naturas, vnionem hypostaticam non recipit: Quemadmodum non, vnã Verbi naturam esse incarnatam: Mox enim subdit, vt tametsi duas naturas Nestorius dicat, differentiam carnis & Dei Verbi significans, sed nondum vnionem hypostaticam nobiscum confitetur. Nos enim hæc coniungentes, vnum Christum, vnum filium, vnum dominum confitemur. Hoc communis ipsius & Orientalium confessio. Deinde rursum adducit: Vnam Verbi naturam incarnatam confitemur, quasi diceret: Nos differentiam coëuntium confitentes, duas quidẽ asserimus naturas, sed & vnionẽ tradentes, hoc statim adiungimus, vnam Verbi esse naturã incarnatam; hoc siquidem de vnitorum differentia; illud verò hypostaticam vnionem ostendit. ex quibus de Nestorio dicit, tantum-non clamat: Vt si nobiscũ vnionẽ Nestorius asserit, vnũ Christum, vnum dominum, vnũ filium confitens, recepimus illum duas dicentẽ naturas. Siquidem eadem voce differentiam carnis ac Dei Verbi conatur ostendere, sed ne decerpere veritatẽ conatus sit. Si vero duas naturas dicere, vt ipse dixit, differentiam significat carnis & Dei 444
Verbi, & hanc seruare oportet [post] vnionẽ: nimirum duas naturas docet post vnionẽ seruare. Differentia scilicet seruata, necesse est ea seruari de quib⁹ differentia, & Orientales secũ ait consentire, & nequaq̃ vnam verbi naturam incarnatã asserentes, sed duas quidem asserentes naturas hypostatica vnione vnitas, indifferentes voces clare ostenditur. Quare synodus, etsi non lingua, tamen sententia vnam nouit Verbi naturam incarnatam prædicare. Non modò è dictis hoc facile est perspicere, sed etiam ex eo libello quem propria manu S. Flauianus conscripsit, & Theodosio Imp. inscripsit. *Concilium verò* ante alios hunc legi præcepit. Sic .n. ibi ad verbũ; *Etenim è duabus naturis Christũ post incarnationẽ in vna hypostasi confitentes, & in vna persona vnũ Christum, vnũ filium, vnum dominũ confitemur: deinde & vnam naturã Verbi incarnatam, & carnem indutam dicere non negamus, quia è duobus vnũ & eundẽ esse dominum nostrũ Iesum Christum.* Tu vero & illud considera. Concilium continenter dicit eundẽ & vnũ Christum. Hoc verò quid aliud est quam vnionem hypostaticã confiteri, vel, si placet, vnã verbi naturam incarnatam. Etenim absq; hæreticorum cauillationibus, vsus hic antea allatus differentiã continet ad prædictum sensum. Quemadmodum autem ex humanitate atq; diuinitate Christum dñum è duabus naturis similiter synodus prædicans iterũ laudat: sic & in diuinitate & humanitate dicens in duabus opinatur naturis ac confitetur. Non .n. ex his est Christus, neq; hæc, neq; illa, non in quibus, sed è quibus est, & in quibus agnoscitur,
D. Ambrosius. Et hæc ferè sunt. Sic quoq; B. Ambrosius libro quarto de incarnatione docet: *Ibi Deus ab æterno esse carnis mysteria præuidit, nec separatus, sed vnus.* Postq̃ vtrumque vnus, & vnus in vtroque, hoc est, in diuinitate & humanitate. Rursus idem alio libro, vnde mutuatus est doctus Cyrillus contra Nestorium, sic bonus inquit Ambrosius: *Vnus Dei filius in vtraque specie verba facit*, quando vtraque præditus natura est. Hoc vero dictũ corrupit Seuerus, nihil iniuriarum omittens. Vertit enim vnam vocem in alterã, vt persuadeat apparere voce non naturam, sed loquendi formulam, quod ipsum reprehendi meritò debet. Verumtamen refellitur ob vsum vocis prædictum cum dicit, in vtroque idem designare. Quid sibi vult hoc *eodem* pro in *vtroque*, hoc est coniungens 445
diuinitati & humanitati, quare si *in vtraque* dicat, vt syncerè habent verba Ambrosij, siue *in vtroque*, vt improbus ille Sophista vocem deprauat; nihilominus duæ ostenduntur naturæ. Idcirco, vt diximus, Ambrosius quod *in vtroque* est dicens, hoc est *in vtraque* re ad diuinitatem & corpus, vocem traduxisse videtur. Et idem ad Albinum scribens, vt perfectus, inquit, in vtraque natura sit. Sed hactenus de his. Si vero quis nobis Athanasium proferat libro de Incarnatione, Gregoriũ item Thaumaturgũ in libro de fide particulari, prohibentes duas in Christo asserere naturas: sciat ille (vt sæpe iam diximus) neq; reliquos Patres duas naturas asserere, neq; vnam complecti; sed & frequenter reiecisse, Post enim adductã *Indiuisi* vocem, neq; temerè amplexos esse, neque improuidè illum explanasse, Neque enim sumpserunt inordinatum. Conueniente verò cum prædictis vnione hypostatica, nemo pius visus est, qui hanc vocẽ valdè adamauerit. Nemo igitur dicat, nihil enim hoc ad pietatem, vt in Christo duas naturas dicere Patres prohibeant; sed ostendat, verum, simul confitentes vnionem hypostaticam duas dicere naturas indiuisè prohibebant? Etenim & sic vide quomodo dicat Athanasius. Non duas naturas prædicamus vnum filium, vnam adoratam, & vnam non adoratam.

Et quis

Et quis ignorat,adoratum & non adoratum in duas quidem hypostases diuidunt vnum, hypostaticam vnionem prædicant. Sed magni Athanasij sensus clarus est. Testimonium quod Gregorij Thaumaturgi nomine subiicitur, illius quidem esse dicitur, sed Apollinarij esse absurditas illa manifestè declarat. Habet enim & est verus Deus sine carne in carne visus, perfectus in vera & diuina perfectione, non duæ personæ, neque duæ naturæ. Neque enim quatuor adorare dicimus. Vides quomodo pateat impietas. Nam perfectum dicens in diuinitate, humanitatem reticuit. & adiicere, sine carne in carne apparens,impiæ culturæ acerbum est germen. Sed enim testimonium quod hæresis adfert ex epistola Iulij Romani ad Dionysium,haud dubiè non est genuinum. Etenim S.Cyrillus in Synodo Ephesina ex epistola ad * Decium eius vsum adducens, non dignatus est in memoriam huius venire, quam in Synodo cognouit his verbis: *Filius Dei habitans in hominibus,non in homine operans, perfectus Deus in carne, perfectus homo* *fort. Decimum.

446 *in Spiritu,non duo filii, vnus quidem genitus Filius carnem assumens, alter verò homo morti obnoxius, assumptus à Deo: sed vnus vnigenitus in cœlo, vnigenitus in terra Deus.* Iulij Papæ quidem verba in Synodo lecta hæc ferè, siue veram sonat vocem, quam ex epistola ad Dionysium adducunt, & maximè Nestorium damnans hanc non contempsit. Ad hæc & illud sciendum, B.Cyrillum hominem ponere pro exemplo,non vt ostendat vnā naturam in Christo capere,sed vt per hoc vnionē constituat hypostaticam. Etenim in nostri comparatione, diuersæ formæ corpus & animam, vt vnita vnam perfectam hominis naturam,non adiecit *corporatam & animatam*. In verbo vnam naturam dicens, statim adiungit incarnatam. Rarius enim illam tacuisse, non repugnantiam sententiarum, sed magis confirmationem testatur. Sæpenumerò enim quod quis assiduò clamat, & validam eius opinionem omnibus inculcans, nouit vt confessum & clarum, interdum tacendo,silentio non contemnit quod sæpius dixit. sed ostendens ita firmum atque apertum esse,vt nec verbis,nec commemoratione amplius indigeat. Sic igitur doctus & pius minimè vacillans Cyrillus vnam docet verbi naturam, & illam incarnatam,& hoc non simpliciter, sed anima rationali & intelligibili,hæc assumens, & antea fundans in omnium animis per cognitionem, & non dubitationem, & naturæ comprehensionem ex parte asserens, omisit reliquum efferri & audire. Etenim multa cogitat, non verbis & nominibus sensum credit, sed mente verba & nomina conferens atque accommodans. Attende quid libro primo Thesaurorum dicat, & quid in epistolis ad Succensum. Ibi enim dicit: *Deum Verbum pro nobis summum Pontificem factum,tanquam vestem aliquam, ex Maria hominem, vel templum resumere.* Hic verò: *Non homo igitur factus est, non autem hominem assumit.* quomodo ergo ibi quidem, *non assumpsit*, hic verò *assumpsit*? Seipsum explanat. adducit enim Nestorio videri. Quid hoc aliud est nisi verbis sensum credere, verba sensum repræsentare? Quamobrem sicubi dixisse videatur Deum Verbum hominem non assumpsisse, hac ipsa doctrina prædicauit, non omnino ipsum negare, hoc non dici: Quomodo ergo alios sic loqui prohibeat, quod ipse facit? sed non sic loqui vt Nestorio visum est. Clarus itaque Eulogius vnam Verbi naturam incarnatam indicans, hoc etiam addit. Vt si quis præceptoris sensum accuratiùs cupiat inuestigare, inueniet voce nihil aliud vo-

447 luisse, quàm incommutabilitatem Verbi ostendere: Ne dictum alio, sed ad diuinitatem vnigeniti referatur. In dialogo enim,qui inscribitur, *Vnus Christus*, vnum Filium, & vnam eius naturam dicimus, licet in assumptione carnis fieri intelligatur habentis animam intelligibilem. Quibus nihil aliud quàm immutabilitas diuinitatis declaratur. Non igitur vna Verbi natura, vt diximus, incommutabilitatem declarat diuinitatis, non autem duas naturas secundùm hypostasin vnitas tollit. Sic igitur intellexit pius ille scriptor, quod à præceptore ad Eulogium dictum est. Vnus denique Filius, & vna natura incarnati Verbi, hoc est non conuersa, nec à propria perfectione declinans. Et illud ad sensum referre oportet, vt B. Cyrillus nusquam vnam Christi naturam dicere videatur: sed vnum Christum, vnam personam, & vbique vnam Christi hypostasin, non autem vnam naturam. Et contra prohibet in epistolis ad Succensum, vnam naturam in composito dicere. Si enim hoc, tollimus è duabus diuersis naturis vnum solumque Christum esse, post vnionem indiuisum. Asserunt aduersarij, si vna natura vniuersum, quomodo incarnatus est? Vniuersum dicit & post vnionem dicens: Certum est hæc non ante vnionem, sed hæc post vnionem, quemadmodum compositum est ait. *Eulogius Cyrilli discipulus.*

EVLOGIVS.

est ait. Etenim purum quid est Christus, si verò vna natura totum est, super vnam
omninò. Cum his sentiens Gregorius cognomento Theologus, etsi vtrumque vnum
dicat, sed non natura, sed concilio. Quanquam * infelix Eutyches è duabus naturis
vnionem confiteatur, post vnionem vnam nefandè dicat. Vnde illum meritò Chalce-
donensis, & antea Constantinopolitana Synodus condemnauit. Sed famosus Diosco-
rus, nihil illum ab Apollinario differentem magno studio suscipit. Impius verò Apol-
linarius libro suo de incarnatione, vide quid scribat: *O noua creatura, & diuina mistio!*
Deus & homo vnam conficiunt naturam. Vnde impietatis veluti aquæductus alij post
illum deriuarunt. Tu & antiquum vide lutum. Valentinus verò ad verbum sic ait: *Ga-*
lilæos duas in Christo naturas dicentes, risu copioso excipimus: nos verò visibilis & inuisibilis
vnam naturam esse dicimus. Et verò Manichæus ad Scythianum scribens & eos repre-
hendens, qui duas dicunt naturas, hæc dicit: *Sempiterni luminis Filius, propriam in monte*
Thabor naturam ostendit, non duas habens naturas, sed vnicam in visibili atque inuisibili.
Polemon quoq; præceptorem suum Apollinarium laudauit, sacris nostris Patribus ac-
dans crimini, quæ Patribus in Chalcedonensi Synodo Seueriani, vide quid dicat. non 448
peius hîc intelligere Deum & hominem eundem dicentes, non erubescunt vnam
Verbi naturam incarnatam, quemadmodum vnum compositum confitentes. Si enim
perfectus Deus & perfectus homo idem, duæ naturæ igitur vnus, quemadmodum noua
Cappadocum dicit diuisio, & Athanasij opinio, & Italorum fumus, & simulant quidē,
quasi nostri, se sentire quæ S. noster Pater Apollinarius: sed prædicant quemadmodum
Gregorij naturarum dualitatem. Quomodo non licuit Eutychis, Apollinarij, Valen-
tini, Manichæi hanc impietatis vim sustinere, & morbum sic repentem, & humanas
animas depascentem remisisse: nisi sacri Chalcedonensis conuentus diuinus zelus duas
naturas indiuisas Christi in vnione hypostatica, piè & conuenienter prædicasset? Hæ-
reticis sic delirantibus, nisi pietatis turris fluctum sistat, nihil vetat submersos multos
in plano esse. Quare nisi antedictis Patribus duarum naturarum cognita est vox, ne-
cessitatem habuit Synodus propter illorum amentiam hanc inuenire ac prædicare.
Parum verò ab omnibus sanctis illis cognita, quomodo exorari non poterat contra
hostes hanc publicis decretis reprehendere. Quemadmodum enim ad impium Ar-
rium, aliam substantiam Patris & Filij blaterantem, Nicæna Synodus consubstantiali-
tatem decreuit, & nusquam hac voce apud Patres exstante, contra verò prohibente, à
quibus Paulus Samosatensis hæreticus declaratus est. Sic etiam prædictos impios sa-
cra Synodus cùm duas in Christo naturas agnoscit, oppugnauit, non ipsa prima impias
illas voces reperiens, sed multorum antea præceptorum auctoritatem secuta. Si verò
quis contendat, Iulium in Christo vnam naturam dicere. Primum quidem nunquam
clarum, si genuinus hic sermo. Secundum par est cognoscere, vt posterius Iulio apud
Romanos naturæ & hypostaseos studiosè nomen indicauit, & frustra hæretica zizania
semen ibidem student suffocare. In indicatis enim vocibus manentibus, non obuiam
iuit impietas, potius valde consequens pro hypostaseos voce naturæ vti. Sed illud de
Iulio licet dicere. Ad hæc hæretica impudens sententia dicit: Quare non quemad-
modum ex duabus naturis dicentes hominem, deinde post vnionem & vnam ipsius na-
turam? Neq; etiam Christum è duabus naturis dicentes, vnam eiusdem naturam post
vnionem confitemur. Vnam quidem naturam scimus compositum, resolutorio vsi
schemate, duas coincidentes agnoscimus. Sed hæc quærit hæretica impudentia. Di- 449
scant imperiti, hoc compositum vnam naturam sine impedimento dici, quando nec
propriè in eodem simplicia, ex quibus cōpositus est, nomina dicantur. Velut hominem
nullus corpus propriè, neq; animam propriè appellabit. Neque enim corporis neque
animæ termino includitur. Abusiuè quidem sæpe & leniter familiaris sermo patum
limatus, & S. Scripturæ Spiritus vsus libertate, ex parte totum hominem denominant.
nolumus subire iugum seruitutis dialecticæ vanitatis. Quando ineffabilis atque in-
comprehensibilis vnionis neque exemplar magis proprium sumere quis possit: & as-
serentes Christum ex humanitate & diuinitate constare, dicimus eundem similiter &
Deum eundem & hominem. Quapropter propriè ac verè semper virgo Maria Dei-
para dicitur. Quapropter hominis exemplar temerè ab imprudentibus in calum-
niandi occasionem vertit, & euertendæ vnionis secundùm hypostasin inconfusè & in-
discretè duarum in Christo naturarum, quia Christus Deus noster vtrumque est pro-
priè, vnde

* δυςυχὴς Εὐτυχής.

prie, vnde est, & dicitur veluti Deus & homo: alij multi clamant, & sanctus Cyrillus in epistola ad Succensum vnū & eundem hoc & illud esse dicit. Et similiter ad Valerianum Iconij Episcopum scribit. Quare confitemur quod à carne quidem est, carnē esse, quod à Deo Deum esse, secūdùm idē vtraq; Christus, vnus Filius, vnus Dominus, cum propria sua carne. Vtraq; enim quid aliud confirmat, quàm eundem esse Deum & hominem. Sed licet hæc vociferetur Cyrillus, tamen allatrare nonnulli ausi sunt, quasi Christus ex diuinitate atque humanitate, neq; homo neque Deus sit. Neque Pauli illud diuinitus inspiratum & elata voce dictum reuerentur, qui clamat: *Iesus Christus heri & hodie, ipse & in sæcula.* Hebr. 13. 8. Per illud, *heri & hodie*, eundem hominem confessus: per hoc, *in sæcula*, eundem Deum prædicat. Et iterum: Vnus Deus, vnus & mediator Dei & hominum homo Iesus Christus. 1. Timoth. 28. Quare propriè Christus & Deus & homo. Atq; Athanasius germanum se Pauli discipulum ostēdens, sic ait: *Cùm Christus etiam Deus sit.* Basilij & sanctorum Gregoriorum, & aliorum SS. Patrum, si quis omnia colligere testimonia studeat, in infinitum trahetur oratio. Sapiens enim Cyrillus, orbis doctorem testem Paulum adducens, *Contra nolentes virginem fateri Deiparam:* sic enim habet orationis titulus, vide quid dicat, vocem quidem non pronuntiauit, scilicet hanc, *Deipara:* Deum autem Christum super omnia prædicauit. Rom. 9. 5. & rursum, nisi Deum & hominem crediderit, non addidit, *secundùm carnem.* Rom. 1. 3. Hoc enim perspicuè de non solùm homine, sed aliud quid-
450 secundùm substantiam existente dicitur. Idem homo diuinus in altero Anathematismo eadem vociferatur: *Si quis minimè confiteatur hypostaticè carni ex Patre Deo Verbum vnitum, & esse vnum Christum cum propria sua carne eundem nimirum Deum & hominem, anathema sit.* & similiter in oratione quam Reginis inscripsit, vnum nobis sic exhibitum esse Christum, eum simul Deum & hominem exsistentem, aliaque innumerabilia. Patet igitur magnam & infinitam differentiam esse in mysteriis CHRISTI, & humana forma. qui quidem ex quibus est, non dicitur hæc; ex quibus verò prodiit, perspicuè hæc nominatur.

Sed hæreticorum vesania quartam Synodum vituperat, quod decretum posuerit, contenditque tale propositum à prima Synodo Ephesi habita omnino prohibitum fuisse. Quamuis si secundum illorum delirium Synodus aliud decretum omnino producere vetuit, hæc ante alias contra se condemnationis sententiam protulit. Definit enim hoc adumbrans, qualia neq; alia ante ipsam definiuit. Sed hypostatica vnio huius est definitio, quæ ab antiquis conciliis nō statuta. Certè & Constantinopolitanam CL. Patrum, ex quibus delirant ipsi, condemnat, quæ cum Spiritu pugnantem [Macedonium] tollens, à Nicena Synodo declaratæ definitioni, de Spiritu S. doctrinam conuenienter addidit. Si enim præcedentes apponendo reprehensionem effugiunt, neque illas secutæ in similibus dissimiliter damnabuntur. Sic stultum omnino commiscet & conuertit. Ephesina etenim Synodus fidem quidem aliam, cuius dogmata contraria Nicænæ sint Synodo, omnino exponi vetuit. Sinceris verò in hac seruatis, quæ occasio postulat, apponere illius opus fuit, & rerum natura, & Ecclesiæ traditio videtur semper hoc adamasse. Quare & Alexandriæ, nondum œcumenica Synodo coacta, delectos in ea sacerdotes, B. Cyrillus congregans, & fidem scriptam disponens, ad Nestorium misit. Sic quidem effugit iniustas accusationes pietas. Hæresis aliis reprehensionibus insultare non erubescit, dicens, Chalcedonensem Synodum cum Cyrilli verbis pugnare. Hic enim in epistolis ad Succensum & alibi Christum è duabus naturis docet, illa verò hanc vocem expellens duas naturas indiuisas vicissim constituit. Adeò calumniari quàm veritatem sectari studio magis est hæreticis. Dioscorum namq; id quod ex duabus naturis compositum erat admittentem, duas verò naturas recusantem, quod
451 Eutychianam saperet hæresin, Synodus repudiauit. Neq; simpliciter damnauit illud ex duabus naturis Christum astruere, sed dicere cum Eutyche & Dioscoro. per dicere duas naturas indiuisas cum pio sensu, illam etiam ex duabus naturis, simul introduxit. Quia Eutyches è duabus dixit naturis, impiè verò, constat. Non igitur gratam aliquam Cyrillo vocem, sed impiam Eutychis sententiam Synodus reiecit. Etenim secundùm medium earum rerū quæ Chalcedone gesta sunt, lecta fide S. Flauiani, in qua scriptum, post incarnationem è duabus naturis constare confitemur Christum, in vna hypostasi, vnaq; persona, vnum Christum, vnum Filium confitentes: exclamauit Synodus, ipsos sic sentire, & Patrum fidem hanc esse cognoscere. Quomodo ergo hæc dicens, vel cum

Cyrillo

EVLOGIVS. Cyrillo pugnat, vel asserentes piè è duabus naturis auersatur? Hæc persequens Episcopus Eulogius, & admonitionem prædictis addens, ad vnionem Ecclesiæ desertores reuocantem, sermoni fidem imponit.

IV. Proxima quoq; oratio contra calumniatores Chalcedonensis Synodi seriò agit: vtitur verò etiã hic exemplo hominis, quo piè vsus est Cyrillus, impiè verò nouũ quid profert. Asserit enim vnã naturam de Christo, quemadmodum & de homine dici. Nisi quatenus pro pietate agit, contra ipsam magis pugnat, licet non sentiat. Asserit enim de dissimilibus partibus, totum partium nominibus nõ nominari, sed propria appellatione agnosci. Si verò hoc, vnius esse cognoscetur naturæ. Hæresis se captionem ne-
* λόγω μαθητὴς εὐλόγι©. ctit. Hic * verò Verbi discipulus Eulogius vaniloquentiam illius redarguens Patrum testimoniis ostendit, propriè & verè vnum Dominum Iesum Christum & Deum appellari & hominem. Quare si in quibus totum partium nomina non recipit, neq; vna inducitur, in quibus totum partium appellationes propriè suscipit: in his enim & vna natura cognoscetur. Quare sapiens auctor adducit D. Cyrillum seipsum elucidantem, quomodo & cur exemplo hominis vsus sit. Theodoro enim Mopsuestiæ humanum exemplum calumniante, vt non conueniens Christi mysterio, sic & in dicto tomo 1. repugnat Cyrillus, vnum & eundem esse cognoscimus, & è Deo Patre diuinè, & è muliere secundùm carnem. Vtimur autem exemplo, seruantes vbique vnione indiuulsum, diuisionem reiicientes. Audis vnde Cyrillus exemplum sumat? non enim vt tu vnam in Christo naturam nouè fingas: Verùm vt Theodorus & Nestorius pudefiant exempli
vsu, seruante B. Cyrillo vnione sectionis expers & indiuulsum. Tu verò forsitan ex- 452
emplum secutus, neque Deum neque hominem propriè dicere sustineas eundem Christum? Quia neque homo exemplum, neque corpus propriè, neque anima, si cogas eum hæc dicere. Quandoquidem de vnione ineffabili in Christo, vnde ipse constat, propriè hæc dicuntur. Non igitur licet homo vnius dicatur naturæ, vlla consequentiæ ratio exiget, & Christum vnius esse ideò naturæ. Quare & admirandum illum Cyrillum, vnam quidem hominem asserentem naturam inuenies, vnam verò dicentem Christi non deprehendes. Si verò duas quis naturas metuat dicere, ne diuisionem inducat. Primum quidem adeò simpliciter neque dicat duas naturas, apponat verò indiuisas, deinde confiteatur & vnam hypostaticam personam, & vnam hypostasin: aut illorum loco, si quis volet, vnam Verbi naturam incarnatam. Hoc igitur ad accuratam amussim dicto Cyrillus, neq; accusatoribus præbet occasionem quasi diuisas docens naturas. Etenim Orientalibus duas naturas dicentibus, & aliis illos accusantibus, quasi alteram ab altera diuidãt, ad Acacium scribit. Quando duas naturas dicendo, & indiuiduum adiunxere, & in vno eodemq; Christo duas naturas se videre testati sunt: contradicentes filiorum diaboli loco tenet. qui verò idem sentiunt, quod Orientales, impossibile est aliquando diuisionem inducere. Vide etiam Athanasium, quæ de incarnatione Verbi scribens contra Apollinaristas exponit. Cùm enim dicit per vtraque, nemo Christianorum suspicatus est per dualitatem diuisionem fieri. Dicit verò: *Sed qui est natura Deus, generatur homo, vt vtraque sint vnus perfectus, per omnia idem Deus, & homo.* Sed & Gregorius cognomento Theologus in Apologetico ait: hoc exinanita Deitas, hoc assumpta caro, hoc noua mistio, Deus & homo, vnum è duobus, & per vnum vtraque. Et sanè ad Valerianum Iconij Episcopum scribens Cyrillus: Quare ex confesso, inquit, quod à carne caro est, quod è Deo Deus. Est verò secundùm ipsum vtraque Christus. vt ergo non diuidit Deus & homo vnum Christum, neque dictio vtraque: sic neque illud duo, nisi quod nonnulli sensum diuidant, nec boni satoris vllum fructum proferre valentes. Tu verò mihi considera iterum nouatam iam hæresim. Cyrillus, ait, duas naturas dicere indiuisas damnauit, cõtradicere putans opinioni dicenti vnam esse Verbi incarnatam naturam, facilius autem eius fastus deiicitur. Dupliciter enim hic indiuisum, vt & in aliis suis sermonibus prædictus scriptor
ostendit, vt apparet. Et hoc quidem Nestorio amicum, illud piis honoratum, & pro- 453
pterea inter se certãt. Hoc enim relatione indiuisum, vt arma Nestorij excutitur: illud verò *hypostasi indiuisum*, vel hypostatica vnio, clarè & prædicatur & explanatur. Quare sicut si quis vnionem in Christo asserens, nõ coaptet vnioni hypostasin, suspectum verbum reddit: sic si quis duas naturas indiuisas dixerit, non adiungens hoc, *secundùm hypostasin*, in eandem suspicionem incidit. Ad eundem modum asserens Dei Verbum assumere

assumere hominem, nisi vocem [assumere] aliunde exponat (nam fieri potest, vt ex Nestorij mente seu opinione, vel ex orthodoxa ratione explicata auditoribus caussam [vel errandi vel rectè sentiendi] præbeat) culpa minimè vacat. Quapropter Cyrillus in conciliandis controuersijs acutus, in Thesauro suo, à Deo verbo assumtum ex Maria hominem veluti vestẽ aut templum affirmat; in epistolis verò ad Successum: Igitur homo factus est, inquit, non autem hominem assumsit, ut Nestorius docet. Atque aduerte sis iudicii solertiam & prudentiam. Hic assumtum hominem vt templum sanctè asserit, & tamen Nestorium, hominem [à Deo] assumtum asserentem damnat. Vtrumque sanè rectè pieq;. Etenim Nestorius hominẽ vna cum hypostasi humanâ assumtum nugabatur.

Cyrillus igitur docet Deũ assumtâ humanitate, sinè præexistente siue subsistente hypostasi humanâ, sed humanâ naturâ in ipsa diuinâ hypostasi, subsistente, sine vllâ tamẽ diuinitatis immutatione, verè hominẽ factũ. Sapienter ergo pariq; modo D. Cyrillus in epistolâ ad Successum disputat, dicitq; eum q duas naturas post vnionẽ asserit indiuisas, nec tamen addit (secundũ hypostaticã vnionẽ) pugnare cum ijs, qui vnicã tantum Verbi naturã incarnatam asserunt. Nequaq̃ ergo vox [assumta] nisi integrè accipiatur, sed nudè tantũ pronuncietur, sufficit, vt cum ijs conueniatur consentiaturq;, qui vnã Verbi naturam incarnatã docent. Quod si quis rursum duas indiuisas naturas asserens, addat etiã, secundũ hypostaticam vnionẽ, rectè & piè loquetur, habebitq; Cyrillũ suffragatorẽ. Sed attende extremã epistolę partẽ, quemadmodum ratiocinetur; Vox, inquit, indiuisè, adie-
454 cta, videtur esse nota certa nostræ & orthodoxæ sententiæ. Sed illi vocẽ non ita intelligunt. Quod si ita vt nos eam acciperent, rectè sentirent, & cum Cyrillo consentirent, apud quẽ illud, indiuisè, rectè intelligunt ij, qui vocẽ secundũ hypostaticã vnionẽ accipiũt. Hęreticis autẽ etiam indiuisum est diuisum seu diuulsum. Nam illud ipsum secundũ hypostaticã vnionẽ, diuellunt diuiduntq;. Ita quoq; reprehendas eos qui duas indiuisas naturas admittunt, sed negant eas secundũ hypostaticã vnionẽ coniunctas; reuera.n. aduersantur ijs qui vnicã Dei Verbi naturã sentiunt esse incarnatã. Illos tamẽ, inquit, nõ reprehenderim, qui duas professi naturas in hypostatica vnione indivisas considerant, vti nec Orientales coarguerim, qui idẽ sentiunt. Sed neq; hos contra me venire; neque pugnare adversus eos, qui vnã Verbi naturã aiunt incarnatã, pronunciarim. Sed tu mecũ dispice, nec vnam quidẽ Verbi naturã, (si ita nudè & simpliciter loquare) incarnatam sine reprehensione dici posse; Nam & vna Verbi natura incarnata diceretur ab ijs, qui putãt inanimatam carnẽ esse assumtam; & qui ex coëuntiũ permixtione [naturã assumtam] blasphemant; & qui naturã Verbi in carnem mutatã. ∴ insaniunt. Accuratissimus autẽ doctor Cy- ∴ *Stultissime dictitant.*
rillus singulas hæreticorũ pariter execratus sententias, per vocẽ in medio positam, duas naturas [in Christo] cõcurrentes indiuisas & inconfusas planissimè demonstrat. Refellit porro hanc magis, dum docet naturã incarnatam, animâ rationis & intelligentiæ plenâ fuisse animatã. Quapropter & Orientales, vti sæpe dictum est, quis hanc vocem nõ pronuncient, aliam tamen quę eandem vim habet, ponant (duas enim naturas in hypostatica vnione se venerari dixerunt) neque vocem, indiuisas, ∴ vsurpent, rectè sentire decla- ∴ *al. auferant.*
rauit. Quin neq; verbis ipsis, illa secundũ hypostasin, in scriptis suis expresserunt; sed ex dictis quibus vnũ & eundẽ ex patre ab æterno, & ex Maria Dei genitrice vltimis temporibus natũ confitentur; eundemq; Deum & hominẽ venerantur, quæ dicta cum videret ∴ respondere, vnioni secundũ hypostasin, verbo se cũ illis sentire apertè contestatus est. ∴ *Cyrillus.*

Sciendum ergo à patribus, qui hypostaticam vnionem profitentur, hac voce, duarum quarundam naturarum concurrentium indiuulsam vnionem asseri.

Quod si autẽ duæ illæ naturæ inconfusæ permansere, nihil proposita vox [veritati] *ἰνῶν συνόδων.*
officit. Eodẽ modo cum dicitur, vnã Verbi naturã esse incarnatã, eundẽ ferè sensum habet. Rapi autem à multis hæreticis hoc ad cuiusq; arbitriũ, non negatur; vt proinde vox nõ sit ita nudè accepta nda, sed quemadmodũ Cyrillus rerũ diuinarum sciens illam vsurpauit, hoc est, vt addas animâ rationali & intelligenti [carnẽ] animatã, & duarum naturarũ inconfusam coniunctionem intelligas. Ita ergo vtraq; voce non accuratè excussâ, vnam quidẽ personam explicãt, sed inconfusum duarum naturarũ concursum non explanant. Rursum qui duas naturas indiuisas tradunt, id quidem ꝙ est inconfusum exposuere, sed vnam esse personã aut hypostasin non declarauere. Vt proinde sit necesse ab ijs, qui duas naturas indiuisas profitentur, aut adiungi, secundũ hypostaticã vnionem; aut vnã Verbi naturam esse incarnatã; aut eundem simul Deum esse & hominẽ. Absq; altero enim dictorum, vox proposita, vt imperfectum quid iure sanè reprehendatur.

Hæc & his gemina cum auctor explicasset, adiecta ad concordiam [ineundam] ad-
hortatione libro huic præsenti finem imponit.

Quinta deinceps oratio disputat contra illos, qui humano ingenio Christianam fi-
∴ Rationum scientia. dem comprehendi posse existimant: in quo piè, planeque diuinè philosophatur, atque ∴
dicendi ratione Christianam religionem certam ostendit quodque illa potissimum se- 455
quitur prædicat; & docet quemadmodum proprietatum differentiæ in nobis apertè di-
stinctæ sint, quibus alter ab altero differt, notæque singulares alterius alicuius personæ
proprietates [indiuiduo illi assignent,] communes fieri prohibeant.

In sancta autē Trinitate proprietates manent immutabiles, & per indiuisam vnionē
copulantur; Cumq; sit vna personarū potentia, habent tamē in ipsa differentia diuinā &
inexplicabilē inter se coniunctionē, secundum q̄ in Patre Filius, & pater in Filio, & Filius
in patre & Spiritu sancto: & Spiritus S. in Filio & Patre cognoscitur, coniunctione vbiq;
** Ob proprietates, Græcè ἐν ἰδιώμασι.* dominante neq; indiuisum * in proprietatibus separante. Sed aliud est Esse supremæ
Trinitatis, aliud nostrum. In Trinitate Ens est supra Esse; At nostrū Esse neq; propriè
Ens est. Quomodo enim sit propriè Ens quod à non Ente descendit, & ꝙ naturâ suâ
in nō Ens desinit. Quanquā à conditore suo hoc per amorē honore & munere digna-
tū est, vt sit semp, & immortalitatē assequatur. Deus igitur nobis est vnus, & Trinitas [seu
trinus] cognoscitur fons infinitæ & incōprehēsæ sapientiæ, & q̄ sanctificat, virtutis. Vnde
vnus Deus & Dominus, & rex, & ipse pater est, & pfectionis auctrix Sapientia, & virtus
sancti Spiritus. Indiuisus.n. Pater, à sua ipsius sapientia, & virtute sanctificantis spiritus, in
vna natura adorandus, nec in vnū atq; vnum Deū diuidendus, quē admodū in nobis, qui
incōmunicabili proprietatum discrimine & differentia operationis distinguimur & se-
paramur, totaq; diuisione ab inuicem per differentiā subsistimus. Quapropter nō est in
illâ, vt in nobis dicendum, hoc huius esse primū, aut illud huius secundū, aut tertiū. Vnitas
enim verè est trinitas, & trinitas vnitas. Nec quia vnitas est, idcirco cōtrahit trinitatem;
Nec quia Trinitas, diuidit vnitatē. Neq; enim *vnū* in diuinâ substantiâ, vt in rebus creatis
accipimus, in quib. nec *vnum* propriè est intelligere. Nec.n. vnū numero in nobis, etiam
propriè est vnū. Nam ꝙ in nobis dicitur vnū, non est propriè vnū, sed aliquid vnū. Hoc
autem vnum est, & non vnū, vtpote ꝙ habeat nomen *vnius*, & reipsa in multa dividatur.

Quando autem Theologi diuinam naturam vnū quid esse prædicant, vt mentē, id
propter solam diuinam Verbi seu impatibilem generationē faciunt. Nam recta piaque
sententia diuinitatem supra naturam mentis [humanæ] collocatā piè asserit. Identitas e-
nim etiam in mente spectatur, itemque diuersitas, & motus & quies, nec omnino caret
duplicitate. Sed quies quidem in ipsâ propter essentiæ identitatem spectatur: diuersitas
autem, & motus, propter naturalem vim & operationem. Neq; enim est idem dicere v- 456
num [per se] & vnum respectu alterius. Vnde quamuis vnus sit subiecto, tamen quando
seipsum considerat, & noscitur à seipso pro vno & simplici duplex esse probatur; quod,
etsi quid simile habet [vni,] propriè [tamen] ab vno, & à beata [Dei] natura prorsus alie-
num est. Hinc neque numero vnum est, aut vt principium numeri; neque vt magnitudo
vel vt principium magnitudinis, omnem enim magnitudinem & partem, & composi-
tionem vincit. Et si fas liberius loqui, vnum est divinitas secundū simplicitatem essentiæ,
non vt vnum sub triplici nomine consideratum, aut in partes diuisum, aut ex pluribus
compositum: Inexplicabile enim est nec vllo nomine hoc *vnum* exprimi potest; quia i-
psius vnius etiam est causa, & vnitatis cuiuscunque vnicus effector; Omnibus quoque
tam vno; quam multis ipsa simplicitate superior, eo quod propriè vnum sit, & in omni-
bus, & super omnia intelligatur; Quod omnia quidem quæ sunt, condidit; in supersub-
** ἑνὰς καὶ μονάς.* stantiali autem, & sibi propria singularitate fundatum, à Theologis * vnitas & singulari-
tas vocatur: nec aliud esse cognoscitur, quam Filius in Patre, & Pater in filio; spiritus quo-
** διχομένως.* que sanctus procedens ex patre; & principium quidem habens Patrem, sed per filium in
creaturas, pro sua erga * electos beneficentia descendens: sic tamen vt nec generatione
[Filii] imminuta noscatur essentia, nec in processione [Sp. Sancti] eiusdem diuisio facta
existimetur, generatione non per imminutam essentiam spectata, neque processione se-
Ac tandem viā ad progressum infinitum aperiet. cundum diuisionem cognita. Si enim hæc concesserit quispiam, tum secundum fabu-
las paganorum vsque ad quaternarium, quinarium ac tandem progressum in infinitum
concedere cogeretur. Itaque quicquid Deus est propriè vnum est, quod nullam admit-
tit multitudinem, tamquam perfecta veraque secundum naturalem, si ita loquendum
est, vnitatem, spectatum. Vnde, quamuis hypostases seu personas, seu identitates nuncu-
pamus,

pamus, quas mens cognouit, pro facultate noſtra interpretari conati, nequaquam hoc vnum diuidimus aut vnitatem partimur, aut vnitatem diuellimus; ſed hanc in æterna vnitate piè perpendentes, illam in tribus perſonis vnà profitemur, neque ea, quæ ſupra mentis captum ſunt, rationi humanæ ſubijciendo, neque curioſa & vafra inueſtigatione illa quæ inueniri nequeunt violando. Quapropter illos, qui hos limites egreſſi aut vnitatem hanc inenarrabilem partiuntur, aut tres perſonas ad vnitatis anguſtias redigunt, vt hoſtes pietatis profligamus.

Hæc & hoc genus alia proſecutus, contra eos diſputat, qui hypoſtaſin nihil aliud eſſe contendunt, quam nudam proprietatem, pluribusq; veræ pietatis rationibus impiam illorum ſententiam retundit. Etenim ſi idē eſt perſona & proprietas; dum Verbi hypoſtaſin incarnatam dicimus; manifeſtum eſt id quod inde ∴ ſequitur, & manifeſtius ob blaſphemiam, quæ tacite in caput illorum retorqueatur, qui hæc dicere cogunt. Quomodo porro Spiritus S. ſi proprietas eſt, poteſt à Patre procedere; & à Patre in opus creatum ex beneficio mitti. Quin immo omnis perſona rerum ſubſiſtentium per ſe ſubſiſtit. Quomodo ergo proprietas per ſe ſubſiſtat, ſi illud poſitum ante non ſit, cuius proprietas eſſe dicitur? In tribus quoque perſonis ſacer patrum ſenatus diuinam eſſentiam eſſe docet: In tribus autem proprietatibus nemo affirmauit; ſed contra potius in Eſſentia & per eſſentiam cognoſcuntur eſſe proprietates. Eſſentiam autem per proprietates nemo aſſeruerit.

Vide D. Thomam 1.p.q.40. a. 1.

∴ Sequitur enim proprietatem eſſe incarnatam, ſi idem eſt hypoſtaſis Verbi & proprietas.

Etſi enim à Theologo dictum eſt vnam naturam in tribus eſſe proprietatibus, idem tamen non eſt * proprietas & proprium. Deinde etiamſi abuſus ſit Nanzianzenus voce [proprietas] non illicò tamen quis aſſerat, idem eſſe perſonam, & propriè dictam proprietatem; cum verò & proprietas, quaſi per ſignum exprimat ſeu conſtituat perſonam, quemadmodum Baſilio & plerisque patribus videtur; quid abſurdi dictum eſt à S. Gregorio [vnam naturam] in tribus eſſe proprietatibus? cum non decernat idem eſſe perſonam & proprietatem, ſed quaſi ab optimo ſigno, hoc eſt, proprietate, denominet hypoſtaſin. Addit ergo, intellectualibus perfectionibus per ſe ſubſiſtentibus. quod nemo, niſi mente deſtitutus, de proprietatibus accipiat.

** ἰδιότης καὶ ἰδιώμα proprietas & appropriatio ſeu communicatio proprietatum ſiue proprium.*

Præter ea quæ dicta ſunt, Prima Synodus perſonas quidem conſubſtantiales declarauit; quis autem, niſi inſanus, proprietates dixerit conſubſtantiales. Quod ſi quis proprietates auſus eſt dicere conſubſtantiales, eò quod ſæpe in eadem eſſentia videantur concurrere, ille ipſe ſui oblitus, aliam conſubſtantialitatis ſignificationem finxit. Præſertim autem heterogenia; ſeu quæ diuerſi generis ſunt (ſic quantitatem & qualitatem & quæcumque alia ſimul in vnam naturam nullo modo conuenire poſſunt, appello) hæc nouus ille doctor ſeu legislator ſic iubet ac ſi ſint eiuſdem naturæ eiuſdemque ſimul ſubſtantiæ, concipi & appellari.

Concilium Nicænum.

In noſtra enim ſubſtantia apertè cernitur quantitas, & qualitas, & quod eſt ad aliquid relatum: Et ſi quis per hæc [naturam noſtram] in principia incommunicabilia ſimul diuiſerit. Atque hoc quidem abſurdum dogma copioſam nobis præbuit materiam refutandi. Enimuerò nec ita quidem didicit tacere contentioſus litigator. Docent enim nonnulli ex ſubſtantiæ & proprietatis copulatione conſtare perſonam. Quæ ſententia manifeſtè aſſerit [in DEO] compoſitionem. At vbi erit illud ſimplex & ab omni concretione materiæ liberum in ſanctæ Trinitatis Deitate? Quin & Baſilium M. huius ſententiæ auctorem laudant; cum [interim] nolint capere, à ſapiente illo viro neque definitam eſſe nec deſcriptam hypoſtaſin, quando copulationis nomen vſurpauit, ſed cum vellet reprimere Anomium, (qui ingenitum & eſſentiam confundere, & differentiam inter genitum & ingenitum ad rationem ſubſtantiæ transferre contendebat, vt non ſolum differentes, ſed etiam contrarias ponat in Patre & Filio ſubſtantias) propterea diſponens ſermones ſuos in iudicio Baſilius, in diſputationis certamine cum Anomio, proprium componit cum communi inconfuſâ nobis & diſtinctâ viâ ad capiendam veritatem demonſtrata. Non poteſt enim humana mens ſimplici & vnico conceptus impetu, ſimul illud vnicum ac ſimplex [in diuinitate] & triplicem perſonarum numerū capere; propterea, vt magiſter docet; per proprietatum adiectionem, diſtinctum in nobis format perſonarum conceptum. Methodus ſanè ſuccurrit imbecillitati, efficitque vt quod intelligi prius non poterat, facilè intelligatur. Nullo modo ergo [D. Baſilius] Deitatis ſimplicitatem, aut perſonam

EVLOGIVS.

quamcumque diuinitatis compositam voluit. Hinc adiecit, impossibile esse proprium &
singularem de Patre aut filio sine proprietatum, quibus intelligendi facultas distingua- 458
tur, adiectione, formare conceptum. Et quod antea vocarat compositionem, id nunc
∴ (Basilio.)
appellauit adiectionem, vt id quod dixerat, magis declararet. Modi ergo seu tropi, ad in-
dicandã proprietatem, ab ∴ illo in docendo adhibiti, simplicitatis rationẽ non euertunt,
alioqui omnia quæ de Deo dicuntur, Deum nobis compositum probabunt.

Deest vox λέγουσι aut similis.

His explicatis, egregius Eulogius aliam quæstionem proponit. Enimuerò, inquit,
quando contendunt proprium cum communi esse coniunctum, aut mentiuntur, cum
hoc faciunt, aut verè affirmant; si mentiuntur, quorum verba proferimus, quorum sub-
iectum argumentũ non capias? Si verè affirmãt, sequetur Trinitatis personam ad quam,
vocem referimus, esse aliquid compositum. Atque hæc quidem est proposita quæstio.

Respondet ad hanc ex antedictis. Cum enim, inquit, humana mens ob [naturæ]
imbecillitatem, ENTIS rationem non possit assequi: verbis aliquo modo
compositis vti, & proprium cum communi copulare cogitur. Eo quod [esse
diuinum] simpliciter & secundum se [prout à parte rei est] explicare non pos-
sit. Quod si fieri posset, vti simplex illud, simplici voce, non minus quam compositione
verborum, sufficienter exprimeretur, mens [nostra] nequaquã [compositis] abuteretur.
Sed vocum imperfectio incomprehensibile non comprehendit [aut assequitur.] Enim-
uero magister ipse qui coniunctis verbis vsus erat, postea frequenter alibi Deum omni
ex parte simplicem & sine vlla compositione esse prædicauit, qui tantum non clamat,
coniunctionem verborum & compositionem in defectus locum adhiberi, qua ad veri-
tatis cognitionem deducamur. Numquam autem id sibi sumere, vt simplicitatem natu-
ræ & ab omni concretione liberam redigat ad compositionem aut duplicitatem: inex-
plicabili enim & incomprehensa ratione [Deus] cum vnus sit, trinus tamen cognitus,
partim quidem secundum incomprehensam & quæ nostram facultatem intelligendi
superet rationem consideratur, partim qua à nobis intelligi & comprehendi potest. At-
que ita hanc quæstionem visus est expedijsse. Quod si cui nihilominus dicendum vide-
tur, quæstionem adhuc in ijs, quæ à principio dicta sunt, hærere; addat ille superiori cau-
sæ, quod etiam tum cum Deum inexplicabilem affirmamus, id non nisi verbis enuncie-
mus, sicut &, quod supra intelligẽtiam est nostram, adumbramus per intellectum; quod
æternum, per temporum rationes motusque, explicamus; quod continuum & immobi-
le, per mobiles & discretas imagines animi repræsentamus. Vt si quis ea quæ nobis in di-
∴ In ipso niteretur intueri, hoc est: Ad ipsum esse seu diuinam naturam niteretur transferre.
uina natura contemplanda occupatis accidunt, ∴ vna cum re ipsa cogeretur intueri [&
conferre] rem sus deque sit acturus, & quod caput est, ipse seipsum in inextricabilium
difficultatum barathrum præcipitaturus.

Sanctus Eulogius porro ex proposita dubitatione, aliam quæstionem nascentem
explicat. Si enim inquit, neque proprietas est hypostasis, neque essentiæ & proprietatis
∴ Seu Patrem seu filium &c,
coniunctio, quid erit aliud? Et soluitur quæstio cum dicit: nos ab Ecclesia didicimus vt ∴
vnam personam ex Trinitate appellemus hypostasin. Quid verò est hypostasis? Si de re-
bus creatis sit quæstio, facile erit respondere, eò quod in his errare, & scopum non attin- 459
gere non sit adeo grauis noxa. Si autem de simplici & beata natura, nihil extra diuino-
rum patrum traditiones *& decreta*, tuto responderi potest. Fas tamen est cum scriptura
dicere, quod hypostasis Filij sit imago Dei inuisibilis, quæ totum in seipsa Patrem refert.
Potentiam
Quod si etiam eandem patris esse sapientiam, aut Verbum, aut virtutem patris
dixero, à diuinis literis non dissentiam. Et qui ex diuinis eloquijs de Patris & Spiri-
tus S. personis similia affirmabit quærentibusque respondebit, is piè recteque affirma-
bit. Tu porro inferre poteris, explicans rationem hypostaseos Filij; Deum de Deo, ab
æterno, impatibili modo genitum: pariterque de Spiritu S. Deum de Deo ab æterno
procedentem atque profluentem: Similique modo Patris hypostasin, verbo explicatu-
rus, dices: Ex quo Deus Verbum genitum est, tali generationis processu, in quo ne per
cogitationem quidem vlla seu diuisio, seu passio reperiri possit. Si vis autem Spiritum
S. [ad Patrem aliquo modo declarandum adhibere, dices:] Ex quo, inenarrabili, & in-
comprehenso, impatibiliq; modo, coęternè procedit: Et si quid aliud huiuscemodi dice-
re fas est, scripturã diuinitus inspiratã spiritualem nobis sapientiam propinante & stu-
dium nostræ voluntatis iuuante. Atque ne sic quidem explicata seu dicta, omni imagi-
natione humanã, quæ nobis [perpetuo] coniunctionem obtrudit, carebunt. Sed non

vtendo

vtendo voce compositionis & coniunctionis, nō videtur auditorē perturbare aut offendere. Atq; in his ab eo etiā hæc præsens oratio absoluitur. Scribit verò idē vir sanctus ad Domitianū Melitensem episcopum, asseritq; haud abs re esse vnam Dei naturam Verbi naturam profiteri incarnatam. Ille enim S. Eulogium non extra culpam affirmabat, quod illam vocem vsurpasset. Sed Eulogius cum ex præteritis sæpe orationibus, & rectè vocem intelligentibus nihil impietatis subesse ostendisset, docet eos qui dicunt vnam Verbi naturam incarnatam esse, non affirmare vnam naturam simpliciter ex ambabus factā naturis, ita vt coniunctæ inter se confundantur; sed illud potius velle, vnigenitum Patris Filium secundum hypostasim carni vnitum, qui idem Deus & homo est, quemadmodum & Theologo placet. Verbum inquit caro factum est, & habitauit in nobis. Hæc cum fusè disseruisset, & defendisset; eadem etiam Cyrillum docere affirmat. In quibus potissimum dicit; Si nos vna Verbi natura positā tacuissemus, nec addidissemus, *incarnatam*, [eam naturam] sed quasi extrinsecam poneremus œconomiam seu dispensationē, esset illis probabilis causa si vellent quærere, vbi esset in humanitate perfectio, aut quo-
460 modo nostra subsisteret essentia? Sed quoniam in humanitate perfectio, & nostræ substantiæ declaratio per verbum, incarnatam, allata est, definant arundine se fulcire. Duas ergo naturas hæc vox [incarnata] indiuisè constrictas posuit, vt idem clamitat Cyrillus. Hinc sæpe vnam Verbi naturam videtur dicere incarnatam. Quod si vnam duntaxat Christi naturam simpliciter profiteretur, nonne damnaretur? Quid autem sit natura humana, (vt idem alibi docuit,) aut caro intelligenti anima informata, vt vel propterea rursum vtrumq; in vnionem conuenientiū indiuisibiliter conseruetur? Patet ergo ex dictis, eos qui secundum Cyrillum orthodoxè [seu catholicè] docent vnam naturam Verbi incarnatam, non ad alium finem respicere, quam quemcumque alium, qui talem vocem [seu modum loquendi] ipsis proponit, quæ duas [nempe] in Christo Domino naturas penitus iunctas indiuise asserit. Dum enim B. Cyrillus docet per ipsam incarnationem vtrumque in vnionem coëuntium indiuisibiliter conseruari, quis alius scopus seu finis ab eo spectaretur, quam qui duas in Saluatore Christo naturas indiuisè copulatas prædicat recipitque. Et hoc clarius in epistola altera ad Successum exponit. Cum enim explicasset in illa, quid sit hoc ipsum quod declarat; vnam naturam Verbi incarnatam; & docuisset, verum & naturalem esse [Dei] filium, quamuis secundum assumtam carnem non inanimam, sed intelligenti anima informatam, ex muliere prodierit homo; Cumque intulisset non propterea diuisum iri [Christum] in duas personas aut Filios, sed ita quoque mansurum vnum; adiungit quomodo non sine carne, nec extra corpus; sed suum ac proprium habeat corpus, secundum vnionem nempe indiuulsum. Et in Epistolâ ad te, alijsque locis multis, eadem docere legitur. At Seueriani differentiam post concurrentium naturarum vnionem auersati, malitiosè & impiè primum quidem ponunt voces, quæ differentiam naturarum declarant; deinde verò cum illas ipsas s. inuertunt, vnam Verbi naturam aiunt incarnatam. At non ita religio Catholica, sed addita hac voce, illico deinceps ostendit per hanc rursus saluari ex coniunctis alteram indiuisibili ratione vnitis, quæ [pietas catholica] coarguit impios, dum ostendit vnam Verbi naturam incarnatam, nihil aliud esse, quam indiuulsam secundum hypostasim vnionem, naturâ [utraque] integrâ & inconfusâ semper conseruatâ. Duas enim indiuisas naturas asserit; quasi duarum conuenientium naturarum differentiam indicans: Et vnam Verbi naturam incarnatam, quasi ipsum Patris ante secula Verbum humanâ assumtâ naturâ incarnatum docens. Hæc & his similia, postquam pro vocis propositæ defensione dixit, ostenditque eadem à Synodo Chalcedonēsi iudicata & prædicata, cum per alia, tum ex ijs quibus Synodus, S.
461 Flauiani professionem fidei ipsius manu scriptam confirmauit, vindicat vocem [seu formulam illam Ecclesiæ] ab hæreseos suspicione; vindicatque seipsum à non sincera opinione, quam illi Domitianus suspiciosè obiecerat, quod existimaret vocem talem non sincerè ex animo ab eo usurpari & proponi, sed dispensatione quadā, vt per eam auditores nullo negotio ad vnitatem reuocaret, causasque dissensionum ab Ecclesia catholica præcideret. Hæc & hoc genus alia cum perscripsisset (quæ & in superioribus libris exposuerat) & sese ardentem Chalcedonensis Synodi, atque S. Leonis papæ Epistolæ multis ac varijs scriptis propugnatorem exhibuisset: epistolæ finem imposuit. Scribit idē venerandus vir ad Christophorum quendam, quem ipse sanctissimum in inscriptione literarum appellat, rogatus ab eo vt ad quasdam ex sacris literis dubitationes respon-

EVLOGIVS. deret. Quæstiones porro hæ sunt: *Et fecit Deus Dauid numerare populum*: Et infra: *Quia*
2.Reg.24. Vide sept.Interp. *numerauit, indignatus est contra eum.* Respondet Eulogius, in diuinis literis, Deum quemadmodum & Dominum non solum verum Deum, sed etiam ipsius mali principem nominari. In hoc intellectu Paulus dixit: In quibus *Deus huius seculi excæcauit*
2.Corint.4. Luc.16. *mentes infidelium.* Et Saluator, *Nemo potest duobus dominis seruire.* Hinc in primo paralipomenon apertè dicit Dauidem à Satana incitatum fuisse vt numeraret populum: nisi quod nostrum exemplar cum eo quod à te missum est, non conuenit. Ita enim habet: *Et addidit furor Domini irasci contra Hierusalem, & commouit Dauid in ipsis*: Et quæ se-
al. persuasit, induxit. quuntur. Ita vt videatur is qui dictus est in Paralipomenis diabolus, hic *ira Domini* appellari. Atqui siue sic [vt ego lego] siue vt tu scripsisti, se locus scripturæ habet, existimo tamen certam apertamque esse quæstionis solutionem. Quod ergo vox Dominus, & vox *Deus*, in sacra scriptura æquiuoca sit, eademque (vti sæpe dictum est) in contrarium sensum accipiatur, explicatum est. Nihil tamen obstat, quo minus etiam alium inde lo-
Exod.12. & 22. cum similem firmemus. Etenim in lege de Paschate celebrando lata [postquam dixit]
ὑμεῖς. Ita legendum in Græco, non ἡμεῖς. vngendum sanguine superliminare & postes: *Vos*, inquit, *non aggrediemini vnusquisque ianuam suam vsque mane: & transibit Dominus percutiens Aegyptios: & videbit sanguinem in superliminari & in vtroque poste, & pertransibit Dominus ostium, & non sinet percussorem ingredi domus vestras ad percutiendum.* Clarum est alium esse Dominum, quem dicit transiturum ad percutiendos Aegyptios, & alium qui prohibeat ne ingrediatur per-
Num.12.20. cussor in domos Israëlitarum & percutiat ipsos. Tale etiam est illud de Balaam dictum. Dicit enim scriptura permisisse quidem illi Deum vt iret ad eos qui illum vocabant; iratum verò Deum quod proficisceretur ad illos. Et hic alium insinuari ait Deum qui illum moneat vt proficiscatur, & alium qui ira commoueatur in illum. Neque enim irascebatur illi, quod mandatum exequeretur, qui id præceperat, sed vel imperantem non oportebat irasci, aut si irasceretur ob ipsius discessum, non oportebat imperare. Ergo Eulogius quæstionem per homonymiam [seu æquiuocationem declaratam] videtur soluere. Sed mihi videtur à Theodoreto alijsque SS. patribus dubitationis quæstio melius esse soluta. Dicit verò, Dauide in numerando populo peccante, populum dedisse pœnas, non quod ille numerando peccarit, sed parricidæ Absoloni bellum patri inferenti suppetias tulerit populus, & seditione eadem abreptus prætulerit illum qui ex sua ambitione seu superbia regnum rapuerat, illi qui à Deo in regem vnctus erat. Ergo soluta, vt videtur, prima quæstione, soluit & alteram, quæ ita habet. Quomodo intelligẽdum est quod Apostolus alibi dicit: *Christum habitare in cordibus nostris*; alicubi verò: *Quot-*
Ephes.3. Gal.3. *quot in Christo baptizati estis, Christum induistis*, cum magnũ sit discrimen inter tabernaculum & indumentum. Vestis enim summam tantum cutem tangit, tabernaculum verò totum recipit. Affirmat enim distincta ratione eundem esse regem & pastorem; Regem quidem hominum, pastorem vero brutorum appellauit, ad varium vsum eorum, qui beneficijs ab eo afficiuntur. Neque enim quisquã rectè dicatur rex animantium, neque pastor hominum: Ita præsentem quoque locum licet interpretari; *Habitat enim,*
Coloss.2. vt ipse S. Paulus docet, *Sapientia Dei in iis quibus imperat, & qui in illo radicati & superædificati sunt*; Induit autem Christum qui illum postea rursum exuere potest. Quapropter merito de radicatis in eo dicitur illum habitare in eis. Alijs autem ob inexplicabilem clementiam suam indumentum fit; quibus tegumentum præbet, ne ab Aquilone vento aspero frigidoque, qui pestilentem & exitiabilem animabus afflat auram, conuersi
Hier.6. apud septuag. est. ἐκκέκαυται. ad Christum pereant, *à facie enim Aquilonis exardescent mala.* His igitur duabus quæstionibus solutis epistolam hanc cum votorum comprecatione finit.

Idem adhuc Eulogius in libro seu argumento nono declarauit, ea quibus vitæ solitariæ laus continetur, & quid sit monachus describit, atque rationem eius viuendi exponit. Hortatur vitæ monasticæ cultores, vt ad professionis præscriptum vitam instituant, & se ad solitariam vitam & Ecclesiæ vnitatem conforment. Erant autem, quos illius admonitio respicit, ex factione & secta Seueriana, vti nõ est obscurum; quibus, quomodo [hæreticorum ipsorum maiorum] sententiæ cum ipsis auctoribus & cum alijs eiusdem sectæ pugnent, nec vsquam quicquã stabile & solidum habeant, aperiens declaransque, ex illorum absurditate, si ad Ecclesiæ vnionem respiciant ostendit. Hos enim producit, vt asserentes differentias post vnionem seruari, vti Seuerum: illos autem vt negantes seruari: vti Timotheum, cum in alijs ipsius scriptis, tum in ijs quibus S. Leonem oppugnat.

oppugnat. Ipse verò non solum dicit non seruari differentias, sed etiam impietatis reos peragit illos quicumque differentias post vnionem seruari docent. Sed Seuerus rursus dum docet differentias seruari; res tamen, quibus differentia cognoscitur, negat seruari. Nec constanter hoc vbiq; docet: inconstans enim, & Vertumnus aliquis aut Proteus est in fide; etenim in quibusdam libris confitetur ipsas etiam res seruari. Adeo non solum inter se ipsi, sed neque sibi ipse quisquam constans dogma Babylonicum nempe & à vera pietate alienum cudunt. Hinc [sumta occasione] hortatus dissidentes, vt in Ecclesiæ sententiam descendant, cursim narrat à Marciano Chalcedonensem Synodum coactam; Leonem, Marciano mortuo, suffectum summæ rerum præfuisse: Ægyptios concilium euertere conatos orbem totum tumultibus implesse, impiè fictéq; rumores sparsisse, Cyrillum à Synodo damnatum, Nestorium receptum fuisse. Quorum [inquit] insanum furorem reprimens Leo Decreta concilij Chalcedonensis Actaque cum encyclicis seu circularibus mandatis per totum orbem misit, singulisque Episcopis & presbyteris, nec non ijs qui in religiosa & monastica vita celebres habebantur præcepit, vti sententiam suam scripto profiterentur. Quod Episcopi, numero mille sexcenti, promtè sanè executi sunt, nemine qui aliter sentiret deprehenso præter Amphilochium Sidę pontificem, qui tamen & ipse paulo post concilij sententiæ subscripsit consensitque. A quibus stetit & Simeon qui in columna cœlitum vitam æmulabatur, & Baradatus, alijq; eandem viuendi rationem secuti. His oratione decursis, cum Seuerum anathemate proscriptum dixisset, disputationem fine concludit.

Marcianus imperator. Leo imperator.

Simeon stylita.

Sequens oratio eandem præfert inscriptionem, & adhortationem ad eos continet, qui ab Ecclesia dissidebant, qua monet, vt suas inter se pugnas, suorumq; dissensiones hæreticorum, cum Ecclesiæ recto consensu respiciant componantque. Ostendit præterea vnde factum sit, vt opinatio hæretica in infinitas quasi sectas & sententias distracta & diuulsa sit. Interrogans enim [hæresis] Ecclesiæ filios an, quemadmodum duas [in Christo] naturas asserunt, asserant similiter & duas personas? Et cum respondent vnam esse in Christo hypostasin: quærit an etiam asserat vnam naturam? Sed nihil horum
464 hactenus vnquam quæ hæresis quæsiuit, ab [Ecclesiæ filijs] audiuit. Vicissim autem & ab Ecclesia interrogatur hæresis, cur id quærat? an quod existimet naturam & personam esse idem, & propterea putet eos qui asserant duas naturas, etiam asserere duas personas? Aut contra; qui vnam profiteantur personam, etiam vnam profiteri naturam censet?

Catholici nec vnam naturã, nec duas in Christo personas admittunt.

Hinc nato contentionis initio, bellum illud hæreticorum inter se digladiantium multiplex & implacabile extitit: idémne sit natura & hypostasis. Etenim cum dicamus vnam in Trinitate naturam esse, necessario dicendum erit, vnam quoque esse hypostasin. Aut si tres hypostases; natura quoque in tres erit partienda naturas. Hinc commenti sunt aliud esse naturam, & aliud essentiam. Naturam rursum diuiserunt in generalem & singulares naturas. Et cum ad Sergium scribit: Seuerus vnam, inquit, essentiam Christum esse, volumus dicere, ne concurrentium differentiam auferamus. Nam vel vna semel nata essentia aut etiam qualitate, quomodo mansit naturarum, ex quibus vnus existit Christus, secundum essentiam differentia? Si enim vna qualitas est & essentia, frustra deinceps ponit differentiam. Et sanè; quibus fundamentis nixus vnam asserere essentiam Seuerus recusat, ijsdem vel inuitus negare cogitur vnam esse in Christo naturam.

Nonnulli porro ex impudentioribus, naturam, personam, essentiam idem esse admittentes, non horruerunt affirmare etiam in S. Trinitate tres esse essentias, vnde & tres Deos & tres Deitates, etsi non verbo, mente tamen docent. Et hi quidem damnantur veluti tres essentias in Trinitate prodigiosè cudentes: Hi verò quod non propriè Deum patrem aut Filium, aut Spiritum S. dici censeant. Isti verò fortasse sint, qui tantum signatas seu figuratiuas proprietates putant esse hypostases. Ita in multas sententias & errores alios illorum dissecta secta progressa est; quemadmodum & de differentia concurrentium in Christo naturarum. Alijs enim nugatoribus visum est perire differentiam post vnionem naturarum: alijs seruari differentiam iudicatum; qui & ipsi bifariam diuisi sunt. Nam qui differentiam manere volunt; nolunt tamen ea manere per quæ existit differentia. Alij vero & illa manere, cogente necessaria consequentia, sæpe concedentes (alia hæc est insania atque amentia) duas tamen naturas appellare penitus auersantur

Evlogivs.

ſantur. Vox enim Dvo inquiunt, per partes & per ſe res differentes oſtendit. His bre-
uiter diſputatis, longa exhortatione hunc quoque librum finit.

Aliam orationem componit contra Agnoitas ſiue Ignorantes: Monachos autem
quoſdam ait ex Palæſtina ſolitudine excitaſſe [prauum] dogma, qui Domino noſtro
Ioan. 11. Iesv Chriſto ignorantiam, ex ijs quæ ipſe dixit, aſſignare conati ſunt. *Vbi poſuiſtis* La-
Marc. 13. zarum [inquit Dominus] Et: *Nemo nouit illam, aut diem illum, neque filius hominis.* At-
que item ex alijs hoc genus verbis. Sanctus autem Eulogius iſte, Chriſtum Iesvm 465
Dominum noſtrum, neque ſecundum humanitatem quidem, multo minus verò ſecũ-
dum diuinitatem ignoraſſe ſepulchrum Lazari, neque etiam illum vltimum diem con-
tendit. Neque enim humanitas Chriſti in vnam inacceſſibilis & ſubſtantialis ſapientiæ
hypoſtaſim admiſſa quicquam velut rerum præſentium, ita futurarum poterit ignora-
Ioan. 16. re: neque falſum eſſe poteſt quod dixit: *Omnia quæcunque habet pater, mea ſunt.* An ergo
& Patri, nihil non audentes, ignorantiam aſcribent. Enimuero hoc quod dixit Salua-
tor: *Vbi poſuiſtis Lazarum* eò dixiſſe ait, vt id præſentes Iudæi ſcirent, illorumque me-
moriam firmaret. Imo non hoc ſolum, ſed & alia quædam id genus feciſſe affirmat. Vt
illud; *Soluite eum, & ſinite abire* vt ex ijs quæ ſpeciatim viderant, & quæ audierant, fidem
oculorum teſtatam & indubitatam [Iudæis] faceret; memoriæ vero illorum factum
ἀναφορά. numquam obliterandum inſigeretur. Docet etiam alia de Chriſto dicta per figuram,
alia ſecundum rei veritatem. Figuratè dicitur illum pro nobis peccatum & maledictum
factum eſſe, neque enim fuit quicquam horum. Sed veluti ſibi caput vendicat ea quæ
Nos membra eramus maledictum. ſunt reliqui corporis, ita Chriſtus ea quæ corporis ſunt ſibi aſſignat. Secundum rei veri-
tatem autem dicitur homo factus, & eſurijſſe, & ſitiuiſſe, & hoc genus ſimilia. Quod ſi
ergo quis velit dicere, eum figuratè & anaphoricè aliquid ignorare, eo quod corpus non
ſit extra ignorantiam: aut humana vox cuius ipſe caput eſt; is non abſurdè loquetur, ne-
que interim Patris ſapientiam ignoraſſe aliquid docebit. Sed ſi illa verba: *Vbi poſuiſtis
eum,* ad Chriſti ipſius, imperiti homines, referunt ignorantiam, quomodo non eandem
Gen. 3. ignorantiam in Patrem reijcient; quando interrogat & dicit ad Adamum: *Vbi es?* Et ad
Gen. 4. fratricidam: *Vbi eſt Abel frater tuus?* Et: *Clamor Sodomorum & Gomorræorum multipli-*
Gen. 18. *catus eſt & peccata eorum magna valde: deſcendam ergo & videbo vtrum clamorem ſuum*
[qui venit ad me] *opere compleuerint nec ne, vt ſciam.* Interrogat & Iesvs dæmonium:
Mar. 5. *Quod tibi nomen eſt?* Et illud reſpondet. *Legio mihi nomen eſt, quia multi ſumus.* Quin
Matth. 20. & cœcos interrogat: *Quid vultis faciam vobis.* Et quomodo non patet, hæc nõ ex igno-
rantia quæſita? Sed à Dæmonibus quidem quærit, quanta ſit obſidentium multitudo,
vt diſcipulis oſtendat ſe iam multis eſſe ſuperiorem, & fidem firmet: animoſque addit
Luc. 10. calcandi ſuper ſerpentes & ſcorpiones, & ſuper omnem virtutem inimici. Cœcos autem
interrogat, vt petitionem ab illis eliciat. Quãtum.n. beneficium ex petitione accipimus,
tantum afficimur ad beneficium [agnitum &] acceptum. Illud autem quod de extremo
iudicij die dictum, quod illum nemo norit, neque angeli, neque Filius, niſi ſolus pater;
id quidam ob eam rationem dictum exiſtimant, vt diſcipuli arbitrati quotidie diem vlti-
mum imminere ſemper vigilarent. Sed nihil obſtat quo minus & hoc figuratè dictum 466
Pſalm. 68. interpretemur: quemadmodum & illud: *Tu ſcis inſipientiam meam.* Et illud. *Deus Deus*
Pſalm. 21. *meus vt quid me dereliquiſti?* Sunt qui cenſeant illum dixiſſe quod ignoraret vltimum
diem, vt humanæ naturæ ſignum proprium quod illi ineſt, declararet & oſtenderet; non
quod ipſe ignoraret: Abſit [quod ipſe ignorarit.] Quicunque enim vel diuinitati ipſius,
vel humanitati ignorantiam adſcribet, numquam certiſſimæ temeritatis crimen effu-
giet. Sed cum, vt B. Cyrillus docet, ſubtili mentis conceptu & animi imaginibus per
contemplationem, rem à re diuidimus; tum videmus proprias naturæ vtriuſque, vt in ſe
eſt, notas & proprietates. Aut vt Gregorius Theologus tradit, quando naturæ ratione
diſtinguuntur, etiam nomina naturarum ſimul diuiduntur. Sed nudæ puræque humani-
tatis ſignum proprium eſt ignorantia. Hac ratione ergo Chriſti humanitati, vt ſimplici
& puræ humanitatis naturæ conſideratæ [præciſè ſecundum ea quæ à ſe ipſa habet] ad-
ſcribi poterit ignorantia. Et hoc eſt quod Theologus explicauit, quando dixit: Scit qui-
dem vt Deus; neſcit verò vt homo. Quibus dictis addit: Quod ſi qui ex Patribus igno-
rantiam in Saluatore ex parte humanitatis admiſerunt, id tamen non vt dogma ſanxe-
runt, ſed Arianorum inſaniam repreſſuri (qui omnia [quæ in Chriſto erant] humana, ad
vnigeniti diuinitatem tranſtulerunt, vt increatum Dei verbum creaturam oſtenderet)

tectius

rectius hæc de humanitate dici posse existimarunt, quam humana ab illis [Arrianis] ad diuinitatem trahi. Etsi forte qui dixerit, etiam patres figuratè seu anaphoricè locutos esse, religiosius videbitur iudicasse: His expositis, dicendi finem facit.

Liber postremus orationem continet, cui titulus: DECRETVM IN SAMARITANOS editum. Argumentum orationis huiusmodi. Plebs Samaritana in cōtrarias diuulsa factiones, inter se dissidebat, & peregrinis se opinionibus propugnabat. Alij.n. Iesum Naue eum esse censuerunt, de quo Moyses dixit, Prophetā vobis excitabit Dominus Deus ex fratrib. vestris, vt me. *Iosua.* Alij, reiectâ hac sententiâ, Dosthen quendā nomine, siue Dositheum prædicarunt Samaritanū etiam gente, æqualē Simoni mago. Et hunc illum esse à Moyse prædictum, portentosè cōmmenti, ab ipsius nomine Dosthêni cognominati sunt. Hic in diuinos Dei Prophetas maledicus, potissimum tamen in Iudā vnum de XII. Patriarchis contumeliosus, nihil reueritus immensas de illo in voluminibus Mosaicis perscriptas laudes. His ergo Prophetis omnibus explosis exsibilatisque ipse sibi omnia & vaticinia, & reliquam diuinitatem arrogauit. Octateuchum spurijs scriptis & omni genere mixtis corruptelis adulterauit, aliosque libros stultitia & portentis plenos, diuinisq; legibus contrarios consarcinauit, suisque asseclis reliquit. Resur-
467 rectionem quoque negauit. Hæ ergo factiones ita in dissidentes, contrarias & impias sectas & opiniones dissectæ fuerant. Vtraque porro factio libellos pro sua sententia, & contra aduersariam partem, suum quæque Prophetam alteri præferendo, porrexit. S. Eulogius cum Synodo frequentissima, pontificibus plena insignibus atque illustribus dignitate viris, iudex his præsedit. Marcianus susceptum imperium Romanum septimum iam annum administrabat. B. Eulogius discussis quæ ab vtraque parte adferebantur, & vtrâque erroris à veritate procul remoti conuictâ, illum à Prophetis prædictum Messiam, ex scripturis sacris docuit esse Dominum nostrum IESVM Christum verum Deum: illos vero grauissimo errore laborasse: hos quidem quod IESVM Naue illum Prophetam prænunciatum fingerent; illos verò quod Dosthen seu Dositheum impium portentosè comminiscerentur. Atque ita concilium soluit. Sed argumentum, & decretum cum Eulogio perijt: tertius liber superstes in nostras manus peruenit. In hoc auctor RESVRRECTIONEM ex Moysi tabulis testatam facere connixus hæc disputat. Quod nisi verissima esset de resurrectione sententia, quomodo diceret ad Abrahamum Deus: *Tu autem ibis ad patres tuos cum pace, sepultus in senectute bona.* *Gen. 15.* Quomodo enim abiret, & ad quos abiret, si ille nullus amplius futurus erat, & non essent ij amplius ad quos abiturus erat. Et quomodo rursum paulo infra de illo diuinum ait eloquium: *Et deficiens mortuus est Abraham in senectute bona, prouectaque ætatis, & plenus dierum, congregatusque est ad populum suum* *Gen. 25.* Quænam congregatio sit ad id, quod non est? Et quomodo id quod est, addi potest ijs quæ non sunt. Quid porro de Iacob dicit? *Congregati sunt omnes filii & filiæ, vt lenirent dolorem Patris, noluit consolationem accipere, sed ait: Descendam ad filium meum lugens in infernum.* *Gen. 37.* Quomodo intelligitur descensus eius qui non existit? & quomodo descendit ad filium, qui, ex deliramento execrati Dosithei, nullus vsquam esse potest. Rursum Iacob quando benedicit filijs, ait: *Ego congregor ad populum meum.* *Gen. 49.* Si nouerat suam naturam [seu essentiam] vna cum præsenti vita finitum iri; quomodo dixit qui mortuus, nusquam amplius fuit, se ad populum suum qui nusquam erat, congregari? Aduerte sis, quid ipse Dominus & DEVS vniuersorum dicat ad Moysem, quando illum in extremum ⁖ Nebo, deduxit, & ostendit illi terram quam daturus erat in hæreditatem Israël. *Deut. 32.* *⁖ Nab* Addit enim *& videbis eam*: Deinde; *& apponeris ad populum tuum & tu, sicut appositus est & Aaron frater tuus.* Illud autem quos non moueat, DEO ipso clamante affirmanteque. *Ego sum* DEVS
768 *Abraham, &* DEVS *Isaac &* DEVS *Iacob.* Ecquomodo erit DEVS, DEVS verus eorum qui nusquam futuri sunt; sed in nihilum redacti? Eccur paradisum ad Orientem plantauit in terra Edem, in quo hominem, quem formarat, posuit, si illum statim quidem peccaturum norat, & è paradiso in exilium eiectum iri, neminem vero postea ex hominibus in illo habitaturum? Etenim si omnes, siue qui piam siue impiam hanc vitam exegerunt, decurso vitæ præsentis stadio in nihilum recidunt, nec quisquam manet, qui paradisum vt hæres occupet, diuinisque gaudijs in illo perfruatur, quomodo non hæc ingrata aduersus DEVM, & impia

opinio, frustra creatum ostendit, & per hanc in illum iniuriam, ipsum communem rerum effectorem Deum contumeliosè perstringit, quando illum ea fecisse insimulat, quę nec mediocriter prudens vnquam faceret? Sic impiam Dosithei de resurrectione sententiam ex sacra scriptura refutans, ostendit mundum corrumpi, quem ille incorruptibilem, animam verò corruptibilem monstrosè fingebat: Angelorum naturam à Deo factam, quam insanus ille, inter ea quæ nusquam existunt, ponebat: Dæmonum quoque genus factum esse, & manere; Dosthéni vero idola seu simulacra dæmonas esse dictitabant, aliud genus dæmoniorum nullum agnoscebant: eo insaniæ illum esse progressum ostendit.

In hoc [porro] libro quæstionem addit; cur, cum multa essent animalia inter munda numerata, quinque tantum sacrificata fuerint, & ab antiquis [Iudæis] ad rem diuinam adhibita; hircus nempe, & aries, & bos, turtur, & columba? Respondet, antiqua figuram esse, & pleraque ad ænigmatum cognitionem referri. Quinque autem ex mundis sacrificari ait, quod per illa quinque sensus nostros pari numero voluerit insinuare: His enim purificatos seu mundos nos adiungere Verbo vult legislator & decernit.

Atque hæc quidem [ex orationibus Eulogij excerpta sunt.

CCXXXI.

SOPHRONII HIEROSOLYMITÆ SYNOdica Epistola.

LEGI epistolam Synodicam Sophronij Patriarchæ Hierosolymitani, Honorio Romano Imperatori missam. Hęc epistola plena est pietate, nouis passim verbis, vt equi pullus saltibus gaudens, nisi quod rectam opinionem diligenter examinet, & sacrorum dogmatum non fortuitam esse cognitionem ostendat. In hac epistola inuenias Magnum cum Apollinario excommunicatum & Theodoretum ab Ecclesia non admissum, *etsi vbi Cyrillum damnauit, prauum & malum asseruerit.* Sed & quod alius sit Origenes antiquus, alius qui post illum vocatus Adamantius, quodque cum alijs hæreticis condemnetur Iacobus Syrus, à quo hæreticorum Acephalorum secta nomen traxit. Rogat autem 469
hæc epistola si quid prætermissum sit eorum quæ dici debuerant Honorium Rom. Imperatorem, vt *qui posset ea & impleret & corrigeret.* Habiturum autem se magnam gratiam, si voto non frustratus fuerit, & nunquã beneficij immemorem fore. Hæc autem in hac oratione Synodica S. Sophronij epistola tradit. In hoc volumine continebantur testimonia sanctorum variorum Patrum, qui ante quartam Synodum fuerunt, & qui post illam floruerunt, & post nati sunt. *Quæ testimonia* duplicem in Christo Deo nostro operationem prædicarunt, quarum principes & præcipui erant, Leo veteris Romæ Pontifex, & quarta illa œcumenica Synodus, Petrus sanctissimus Myrorum Episcopus, Gennadius Constantinopolis, & Photicæ Diadochus, & Euphræmius Antiochiæ Præsul, qui etiam contra Acephalos in multis libris strenuè certauit. Et Dionysius copiosus quidem verbis, copiosior tamen speculatione, discipulus S. Pauli, Christi martyr, Atheniẽsium Episcopus, & Iustinus Martyrij sanguine philosophiam, confirmans, & strenuus Athanasius Alexandriæ præsul, & Gregorius Theologiæ arcanum vas, & decus Ecclesiæ Basilius, & verborum flumen Nyssenus, & fortis athleta Cyrillus, & in Dei sententia liberè confitenda infractus Ambrosius Mediolani antistes, & aureus ore & lingua Ioannes Constantinopoleos Episcopus, & Seuerianus Gabalorum, & S. Theodotus qui Ancyræ præfuit, & Ioannes Constantinopolitano genere & cognomine Cappadox, homo vere virtutis domiciliũ, & B. Eulogius Episcopus Alexandriæ, qui multis verbis Acephalorum sententiam refellit, & B. Ioannes Antistes Scythopolitanus, qui docte & piè de Synodo Chalcedonensi scripsit, & Heraclianus Episcopus Chalcedonensis, qui cum Manichæis maximũ certamen inijt, & Leontius solitariã & monasticam vitam ducens, & B. Anastasius Theopolitanus, & Symeonius monachus & presbyter. *Testimoniũ vero quod sanctum agnoscit* ex epistola eius ad Iustinianũ Imperatorem, quæ etiam cõtra Nestorianos & Eutychianos digladiatur, depromptum est. Ipse vero Iustinianus pius Imperator in ijs quæ ad Zoilum Patriarcham Alexandrinum scripsit, *hanc epistolam Thesaurum* nominauit, etiam profecto Constantinus quidam dignitate quæstoria (nam ipse quoq; contra impium Theodosium scripsit,) vnde testimonia de duabus in Christo operationibus

Origines duo.

Dionysius Areopagita.

nibus

nibus describuntur. Ad hos omnes accedit Theophilus vnus è pijs & doctis, qui in scri-
470 ptis suis cum Seuero plurimum pugnat, quem odiosus & contentiosus sectarius librarium ipse pessimus scriptor per contumeliã nominat. *Hæc quidem testimonia* quæ liber hic continebat è sanctis illis prius nominatis patrib. deprompta sunt. Vtilia verò essent ad reprehendendum eos qui vnam tantum in Christo operationem asserunt. Cõtinebatur etiam testimonium in supra dictis quoddam è libro quodam sine inscriptione positum. Liber vero *vnde testimonium* erat petitum Seuerum his orationibus reprehensum clare demonstrabat...............

STEPHANI GOBARI TRITHEITÆ LIBER. CCXXXII.

LEGI librum Stephani Tritheitæ cognomine Gobari. Opus magni videbatur laboris, fructum verò non æqualem operæ tulit. Laudis.n. studium magis quam magnam vtilitatem præ se fert. Ipsa capita, quæ tractat, quæque in communes & Ecclesiasticas quæstiones retulit, minimum quinquaginta duo erant, paucis his adiectis *particularibus*. Hæc duplices *Sententias* includunt, & non solum duplices, sed etiam repugnantes. Sententias vero has nõ argumentis, nec verbis S. Scripturæ confirmauit: sed *testimoniis tantum, vt scriptor putauit, variorum Patrum, quorum alia sententiam Ecclesiæ, alia contrariam continebant.* Contrariam quidem, antiqua testimonia, & antiquorum hominum non multũ de certa sententia laborantiũ asseruerunt, quarũ aliqua non amplexi sunt, sed tamen ei qui hæc collegit amplecti visi sunt: Ecclesiasticam verò opinionẽ, confirmant testimonia virorum qui verè senserunt. Hæc autem sunt capita, de quibus per testimonia duplex, & contraria sententia proponitur.

Proprietas, & figura, & forma hypostasis est, sed non coniunctio *substantiæ, & proprietatis, nec per se subsistens.* 1.

Hoc primũ nonnulla testimonia confirmarunt; deinde rursum postea contrarium *alia, hoc est, formam & proprietatem, & characterem* hypostasin non esse, sed hypostasios figuram. Et in alijs capitibus, ne in singulis eadem repetere cogamur, *testimonia diuersa contrarium asserentia*, videntur vtrunque prolatum confirmare.

Iohannes Baptista Octobri mense conceptus est, cuius contrarium, non in hoc, sed Nouembri. 2.

Deipara Dominicæ conceptionis in mense *nouorum* Annunciationem accepit, nimirũ Aprili, quẽ Hebræi Nisam dicũt, peperit vero Dominum nostrum IESVM Christũ 3.
471 mensibus nouem euolutis, hoc est, quincto Ianuario, media nocte, quæ est octauo Idus Ianuarias: huic opinio contraria, non in illo mense, quem diximus, sed 25. Martij Annunciationẽ accepisse, & peperisse Saluatorem non quincto Ianuarij, sed octauo Cal. Ianuar.

In resurrectione idem omnino corpus quo nunc induimur, assumemus, nullam mutationem in incorruptibile assumentes, & è contrario, non corruptibile hoc idem nos corpus assumemus. 4.

Eadem forma resurgemus, & non eadem, sed alia.

Qua ætate quis mortuus est, eadem resurget, contrarium: non ita, sed pueri in 5.
perfecta statura resurgent, & non simul omnes, sed diuisim. 6.

Tenue, aërium, æthereum, & spirituale tempore resurrectionis corpus assumemus, & non hoc, sed terreum, densum, & solidum. 7.

Deitatem humana esse forma, & animatã, *& illud*, ad imaginem corpoream figuram ostendere, qua & homo ad imitationem archetypi conditus est. Angelos habere corpora eiusdem figuræ, qua sunt hominum, & è diuina substantia animam humanam prodijsse. Et his contraria. Deitatem non esse humana forma, nec omnino figuratam, sed neque quidquam aliud prædictorum naturã esse. Similiter nec Angelos corporeos, sed incorporeos esse, humanamque animam non esse è diuina substantia. 8.

Aliud fuisse hominis corpus ante præuaricationem, quod splendidum vocant, & aliud post transgressionem, carneum scilicet, vt nunc est, (& hoc sunt pelliceæ tunicæ) *quod in* resurrectione deponemus. & è contrario, *pellitas tunicas non esse carnem nostram. 9.

* Pelliceas Vetus Interpres.

Primo resurgent Iusti, & cum ijs omnia animalia, & [post] mille annos viuent laute, comedentes, bibentes, generantes, & post hæc vniuersalis fiet resurrectio. & è con- 10.

trario,neq; Iustorũ non pcedet resurrectio,post mille annos deliciæ, neq; generatio erit.

11. Post resurrectionem in paradiso iusti viuent,& non in paradiso,sed in cœlis, & paradisus non in cœlo,nec in terra, nec in ijs quæ interiecta sunt.

12. Super Hierusalem est paradisus, & in tertio cœlo , & arbores in eo,sensu præditæ sunt,& intellectum habent,& rationem,& homo post præuaricationem inde in terram delatus est. Deinde & contrarium. Paradisum non in tertio esse cœlo,sed in terra.

13. Bona quæ præparata sunt iustis oculus non vidit,nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt. Quanquam Hegesippus vir antiquus & Apostolicus, libro quinto Commentariorum haud scio an offensus dicit frustra hæc dici,& eos qui hæc dicunt *in S.scripturam*,& contra *Christum dicentem*,beati oculi vestri videntes, & aures vestræ hæc audientes,&c. mentiri. 472

14. Damnati peccatores in punitione absoluuntur à peccatis suis, & post mundationem absoluentur à pœna. Quanquam non omnes damnandi liberantur, & absoluuntur,sed aliqui tantum,& hanc esse Ecclesiæ sententiam,neminem è pœna eripi.

15. Vri & non comburi,est incorruptubiliter corrumpi. Titus autem Episcopus Bostrorum contra Manichæos scribens primo libro ait : Quomodo corruptio suimet corruptio. Semper enim aliud quid corrumpit,non seipsum. Si seipsum corrumperet, principium non habuisset:corrumpetur enim seipsum corrumpens. Fieri enim non potest incorruptibilem corruptionem communi sensu percipi aliquando posse, & clarum est hunc S.virum in altero sensu dixisse impossibilem esse corruptionem non corruptam. Et S.Ioannes secundum alterum sensum. Hic quidem incorruptibilem esse corruptionem dixit,pro perpetuo viuentem,& semper existentem. Ille vero corruptionem incorruptibilem non esse,hoc est,non posse corruptionem impassibilitatem esse, & incorruptionem,& accidentium seruatricem [impassibilitatem] sed num vtraque sententia ita se habeat Gobarus auctor operis differentem sententiam non intelligens pugnantes quodammodo inter se tradidit conclusiones.

16. Futurum seculum octauum est,& contra,non octauum,sed nonum est.

17. Saluatoris nostri IESV Christi corpus tenue erat post resurrectionem , & agile, cœleste,leue,neque tangibile. *Et ideo intrauit clausis ianuis.* Et tangibile & crassum corpus est aliud à tenui,& eo quod est diuersæ figuræ & diuersæ substantiæ. Huius contrarium est. Dominum nostrum IESVM Christum post resurrectionem, nec purum,nec subtile,nec agile corpus habuisse : magica vero arte, non ipsius corporis natura,ianuis clausis intrasse. *Ioan. 20.*

18. Christus non deposuit carnem post resurrectionem, sed vna cum carne in dextra sedet Patris ; & è contrario , veniet iudicare viuos & mortuos, non carnem indutus,sed diuinum habens corpus. 473

19. Non veniet Dominus in carne in secundo aduentu, sed nuda diuinitate. Hoc vero Gobarus caput constituens,& testimonia adducens Titi Episcopi Bostrorũ milleque alia habens,quæ adducere posset testantia, Dominum IESVM Christum in sola diuinitate venturum;omnia omisit, & nullius meminit, vbique *præsultantem* suam impietatem, quæ in negando,carnis vnam naturam esse,impudens est,ostendens.

20. Corpus impassibile,inuulnerabile,& immortale,alterius est substantiæ,& generationis,quam corpus nostrum:& mortalia in incorruptionem & immortalitatem transeuntia,mutationem substantiæ admittunt.

21. Definitio vna quæque perfecta manens,definitorum conseruat naturam:si quis vero ab illo aliquid sustulerit, eiúe addiderit:definitum dissoluitur. Hæc duo igitur capita, quemadmodum & parua illa prius dicta, ex vna parte tantum, & non ex vtraq; oppositorum,testimonijs muniuntur.

22. Deus Verbum totus est in omni,& super omne,& totus est corpore, quod sibi hypostatice aduniuit,& simpliciter diuinitatis substantia tum natura,cum virtute, & operatione omnia complet, & per singula creata communicando se ad vniuersum transit. Et non ita. Deus sua substantia est extra vniuersum,in omnibus vero suis est virtutibus.

23. Ante mundi creationem Deus Angelos creauit. Et non sic,sed primo die quo mundum fecit.

24. Angeli & Dæmones corporibus vniuntur,& contra, neutri horum corporibus vniuntur.

Angeli,

Angeli,& rationales animæ,& omnes creaturæ intelligibiles,natura ipsa,& secun- 25.
dum naturam incorruptibiles & immortales sunt. Et è contrario. Non natura, sed gra-
tia sunt immortales: natura vero solus Deus.

Angeli descendentes è cœlo in terram, carnem habuerunt, & genitalia, & cum 26.
mulieribus commisti gigantes procrearunt:& docuerunt illos artes & malas artes. Gi-
gãtes vero cũ brutis congredientes, homines prodigiosos genuere, & dæmones tam vi-
rili q̃ muliebri specie.illi Angeli puniuntur:*vbi terrarũ ignis editur atq; erumpit*,& calida
aqua. Animæ peccatorum dæmonia sunt. Et contra omnes angeli rebelles cum sine
carne fuerint,non per se,sed vsi hominibus velut instrumentis congressi sunt cum femi-
474 nis:at potius neque per se,neque hominibus vsi velut medijs; & non mutantur homi-
num animæ in dæmonia.

Cœlum rotundum est,neq; in orbem vertitur. Et non est rotundum,& in orbem 27.
vertitur.

Hoc quod dictum : *Spiritus Domini ferebatur super aquas*, hic Spiritus sanctus 28.
fuit;& contra Spiritus sanctus non fuit,sed vnum è quatuor elementis.

Dies Dominicus idem est,& octauus,& primus;& non sic. 29.

Animæ hominum sunt corpora intelligibilia,& eadem figurâ sunt,qua forma ex- 30.
terior corporis,& è contrario;Incorporea est anima,& corporeis non subijcitur figuris.

Animę hominum ante mundi constitutionem fuerunt,& è cœlis in corpora tran- 31.
sierunt,vt Moses,& Prophetæ,Socrates,Plato,Ioannes Baptista, Apostolorumque ani-
mæ,& ipsa etiam Christi. Et è contrario:non ante corpora in cœlo erant hominum ani-
mæ,sed in corporis ortu substiterunt. Ante fuit corpus, deinde anima; Vel potius,nec
prius sunt,nec post sunt,sed simul exsistunt.

Corpus Adami fecit Deus è terra;& non è terra,sed ex aqua & vento. 32.

Spiraculũ quod Deus inspirauit in faciẽ Adami temporarium fuit, nec vt æternus 33.
spiritus;Et non temporarium fuit,sed animus immortalis.

Temporariũ spiraculum nõ fuit,neq; anima,sed mens,vt è tribus partibus homo 34.
constituatur mẽte,anima,& corpore.&,nihil dictorum fuit,*inspiratũ illud spiraculũ, sed* * χρηματίσαι.
Spiritus sanctus.Et non ipse fuit anima, neque mens appellatus; sed creans animam.

Terra,aqua,& reliqua elementa mutantur in fructus,& plantas,& cibus in corpo- 35.
ra & neruos,& reliqua membra corporis. Et è contrario. Terra non conuertitur in car-
nem & neruos,& plantas,& fructus,nec alimentum in corpus nostrum.

Post mortem anima,neque corpus,neque sepulchrum excedit.Et è contrario,non 36.
manet cum corpore anima,neque in sepulcro. Hic mille testimonijs abundans Goba-
rus,Seueriani solum Gabalorum antistitis,& Irenæi adhibuit. *Irenæus.*

Omne generatum corruptibile est,& mortale, voluntate vero Dei manet insolu- 37.
bile & incorruptibile.Et è contrario natura corruptum, non potest incorruptibile esse
voluntate Dei. Contraria enim docet sibi hoc asserens, & impossibilitatem Creatori
475 assignat.ad hanc opinionem confirmandam testimonium adducit Iustini Martyris, è li-
bro quo Gentium errores refutat, & contra Platonis argumentum dicentis.

Cum facti estis,immortales non estis,neque omnino indissolubiles, neque igitur 38.
dissoluemini,nec moriemini morte,nacti legem, quæ mea voluntate fortior est. Ipse
quidem Martyr Platonicum arguens sophisma ostendit Platonem creatorem inducere,
quasi contra se ipsum loquatur & nullam *consequentiam* dictis adhibeat.vel enim neces-
se est omne generatum corruptibile esse secundum priorem definitionem, vel eum di-
cendo omne generatum corruptibile esse mentiri. Gobarus gentile argumentum euer-
tens nititur ad Ecclesiæ opinionem traducere. Hæc igitur priora capita duobus, & con-
trarijs testimonijs,vt putauit,adornans,ad ea quæ vnius partis tantum sunt descendit. Et *Lege* κεφάλαιον.
primo quidem dicit,quod totius opusculi caput est trigesimum octauum, quomodo de
Domini incarnatione beatus Eustathius Antiochenus antistes docuerit.

Et vt B. Cyrillus Alexandrinus,& qua ratione hoc doctores Ecclesiæ intellexerint: 39.
De die illo,vel hora nemo scit,neq; Angeli,neque filius, nisi Pater:& quomodo hoc Seuerus 40.
intellexerit.Hæc capita vnius opinionis prosequens descendit, iterum ad ea quæ dupli- 41.
ces opiniones continent,& caput constituit.

Dominus noster IESVS Christus lacte è B. Virgine nutritus est, & non lacte nu- 42.
tritus est.

STEPHANVS.

43. Minimus in regno cœlorum maior est Ioanne Baptista, de se ipso dixit Saluator, & non de se ipso, sed de Ioanne Euangelista.

44. Dominus noster IESVS Christus tricesimo ætatis anno crucifixus est, & nō tricesimo, sed tricesimo tertio. Et non tricesimo tertio, sed quadragesimo; & nec trigesimo tertio, nec etiam solum quadragesimo, sed amplius, non multum à quinquagesimo distans.

45. Eo tempore quo IESVS Christus tradidit Discipulis noui Testamenti mysterium, Pascha secundum leges comedit, & quod tunc non comederit pascha legale.

46. Æneus serpens quem Moses in eremo erexit, typus fuit Christi, & non typus, sed antitypus.

47. Fuit Thomas, qui seruo summi sacerdotis auriculam amputauit; & non fuit Thomas, sed Petrus.

48. Tempore passionis Deitas è corpore Christi * discessit, & non discessit ab anima 476
nec à corpore.

* ἐχωρίσθη, separata fuit.

Saluator Lytrum pro humano genere comprehenso proprium inimico san-
49. guinem dedit, inimico hunc eligente. Et è contrario: Non inimico, sed Deo Patri hunc obtulit.

50. Gloriosius & admirabilius Christus resurrexit quam in monte transfiguratus est. Et resurgens non mutauit corpus in gloriam sibi debitam, sed tale monstrauit quale erat ante mortem. Et hoc quidem dicit Cyrillus, sed contrarium Dionysius Alexandrinus.

51. Duodecimo primi mensis Christum Maria in domo Simonis Leprosi vnguento vnxit, & decimo tertio Christus sacram cenam Discipulis dedit, decimo quarto salutarem passionem subijt. Decimo quincto resurrexit à mortuis, & decimo sexto assumtus est. Vel non ita: sed decimo quarto sacrā cenam manducauit, decimo quincto crucifixus est, decimo sexto resurrexit. Vel neque hoc, sed post triduum, & in Dominica facta est Resurrectio, & post quadraginta dies assumtus est.

52. A vespera quinta cum Dominus cenā Discipulis dedit, tūc corpus suū sacrificauit.

Hactenus quidem de communibus doctrinis Ecclesiæ, & quæstionibus per omnia fere capita, disseruit plerunque per contraria testimonia alteram contradictionis partem confirmans, pauca vero vnius opinionis testimonijs confirmans. Hinc autē quædā capita particularia numero octodecim tractat. Vt, quales opiniones habuerit Seuerus de sanctis Ecclesiæ sacerdotibus? Et quomodo sentiat de ijs quæ dicta sunt à Cyrillo, & Ioanne in Epistola ad Thomam Germaniceæ Episcopum. Et quod ea quæ dicta sunt de restauratione rerum à Gregorio Nysseno non probet, *neque Papiam Episcopum Hieropolitanum, & Martyrem, nec S. Irenæum Lugdunensem, vbi dicunt regnum cœlorum esse fruitionem* quandam ciborum sensibilium.

Papias.

1. D. Basilius S. Dionysium Alexandrinum in locis non multis admittit, maxime vbi Arianorum hæresim confirmat. Defendit illum non vt impia sentientem, sed quod nimio Sabellium oppugnandi studio verbotenus in contrariam deflexerit opinionem. Quin & de Spiritu sancto impia illum verba fundere.

2. Magnus Athanasius hunc Dionysium defendit. Dionysius, inquit, nunquam sensit cum Arianis, nec veritatem ignorauit, nec ab alijs Episcopis impietatis damnatus est,
nec Arianas voces locutus est, tanquam docendo. Quin & Theodoretus eadem de hoc 477
Dionysio habet.

3. Apponit adhæc testimonia, & quomodo Theophilus & cum eo tota Synodus erga B. Ioannem Chrysostomum affecta fuerit.

4. Qualem habuerit opinionem de B. Ioanne Chrysostomo Episcopo Constantinopolitano Cyrillus & Atticus.

5. Quid senserit S. Isidorus Pelusiota de Theophilo, & Cyrillo Alexandriæ Episcopis, deque Ioanne Chrysostomo; illos, odij erga Ioannem Chrysostomum, accusauit; hunc vero laudauit & coluit.

Isidorus Pelusiota.

6. Seuerus impulsus, vt B. Isidorum reprehenderet, non inuenta causa aliqua, affingit illi quod cum Origine senserit, etsi idem iterum per sese, à veritate superatus id reuocet.

7. Adhæc qualem opinionem habuerit Hippolytus & Epiphanius de Nicolao è se-
8. ptem Diaconis vno: & quod valide illum condemnent.

* θεοφόρος.

9. * Diuinus Ignatius, & Clemens Stromateus, Eusebius Pamphili, Theodoretus

Gyra-

Cyri episcopus Nicolaitarum damnāt hæresim, sed ipsum Nicolaum talem fuisse negant. STEPHANVS.

Hippolytus & Irenæus Epistolam Pauli ad Hebræos dicunt non esse illius. Clemens quidem, & Eusebius, aliorumque Patrum consessus hanc etiam alijs adnumerant, & aiunt hunc Clementem hanc ex Hebræo transtulisse. 10.

Originem, & Theognostum magnus ille Athanasius Alexandrinus in multis libris admittit. Et Titus Bostrorum, & Gregorius Theologus in epistolis eundem Philocalum nominat. Et Nyssenus laudabilter eius mentionem facit, & Dionysius Alexandrinus ad hunc eundem scribit: & post mortem illius scribens ad Theotecnum Cæsariensem Episcopum laudat Origenem, atque Alexander Hierapolitanus ad Origenem scribens, verbis eum plurimum delinit. 11. *Origenes.*

Theophilus & Epiphanius Origenem plurimum auersantur. 12.

Quid senserit B. Hippolytus de hæresi Montanistarum, & quid Gregorius Nyssenus. Hæc quidem particularia magis quam capita in his. Iterum vero in quid communius 13.
478 delabitur, & adfert testimonia.

Anima omnis mortui iuuatur maxime per preces, oblationes, & eleemosynas pro se factas. Et è contrario non sic. 14.

Hactenus quidem reperimus Gobarum capitum suorum libellum confecisse. 15.

GERMANI PATRIARCHÆ C. LIBER CCXXXIII.

Apologeticus pro Gregorio Nysseno.

LEGI librum auctore Germano, qui primum Cyzici ordinatus, post Constantinopolitanus Patriarcha fuit, qui liber inscribitur. *Retribuens & legitimus*: quod perinde est ac si dixeris: De vera & legitima retributione, quod rependatur hominibus pro vt vixerint. Et hæc quidē tituli inscriptio. Contendit vero Gregorium Nyssæ Episcopum eiusque scripta ab Origenis errore esse immunia. Etenim quibus deliriū illud placet, dæmonibus & hominibus in æternā pœnam coniectis liberationē inde expectandā: illi (φ virū doctrina singularē, & eloquētia insignē eum agnoscerent, claramq; sanctitatis existimationē per omniū ora decantatā viderent) aggressi sunt claris & salutarib. eius scriptis, obscura ac pniciosa Origeniani somni venena admiscere, virtutiq; hominis, & doctrinæ celebri hæreticā occulte amentiā subijcere. Quare partim Additamentis falsis, partim rectis argumentis violenter detortis, multa ex irreprehensibilibus eius monumentis calumniari conati sunt. Contra quos Germanus pietatis patronus acutū veritatis gladiū stringens, *& vulnere prostratos hostes, relinquēs victorem superioremq́, eum constituit in quē hæretica* colluuies insidias struxerat, & posuerat. Huius stylus in hoc opusculo purus ac clarus, verborumq; tropos feliciter arripiens, phrasi venusta & eleganti nō ad frigiditatem vergens, proposito valide insistens, par etiam in contentionibus suscipiendis, nihilque citra necessitatem immiscens, nihil quod dictu sit necessarium prætermittens, tum constructione & epicherematibus, tum enthymematibus, & est veluti clara sanæ doctrinæ norma. Ita & illorum, si quis vehementes, claras, & gratas, & spiritualem *doctrinā ostentationi* præferentes scribere orationes cupit, egregiū est exemplum, & imitatione dignū. Notat primo hæreticū dogma, quod dæmones in antiquum statum, & eos qui in flagitijs suis moriuntur, post pœnas definitas in Beatorum numerum aggregandos
479 nugatur. Refellit vero fabulis plenam impietatem, primum è Domini verbis, hinc ex Apostolicis Decretis, quibus & Prophetarum testimonia adijcit, clarè ostendentia, vt æterna est Iustorum ineffabilis fruitio; sic & peccantium sempiternam atque infinitam pœnam futuram. non modo autem testimonijs allatis hæreticum atque profanum condemnat venenum, verum etiam è sanctis Patribus. Quin etiam validius, ex eiusdem proprijs scriptis quorū perfide hæresis patronum accipere aggressa est: ex his omnibus pijs sententijs & verbis calamitosam illam animæque perniciosam fabulam à toto clero Ecclesiastico illum amouere: pium vero dogma, malitiam exosam confirmare & erigere apparet. ad eundem quoque modum instruere ac munire veritatis vallum, vnde hostem arcere in promptu sit. Dicta reliqua deinde sancti Patris adfert, quibus improbi ac neq̄ fectarum caupones, vinū aquæ miscētes adulterare illa, quin potius Ecclesiasticas doctrinas conati sunt. Has porro sacras sententias adducens de Origenistis in proprijs senten-

GERMANVS. tijs conuictis quibus illi male vtebantur, triumphum egit. Reprehendens tum quod legitima quidem audacibus & impudentibus additamentis illegitima redderent, tum vero additamenta continuantes, noua magna arrogantia & stupiditate ad hæreticam suam opinionem ea audacter detorquerent. Et, vt breuiter dicam omnia, Sancti huius Patris scripta ab omni hæretica prauitate, & à calumnia, q̃ in impietatē vergit, immunia esse declarat. Hæc porro immunitas & improbitatis refutatio & ex antecedentibus loci deprauati, & ex consequentibus conficitur, & demonstratur; & ex alijs sexcentis B. Gregorij Nysseni libris, qui orthodoxè & legitimè sentiunt, rectè excutiens, vt nemo melius, in salutares preces ac laudes Dei laborem finiit. Libri autem *quos insidiis* excipere hæretici moliti sunt, & quos Germanus veritatis propugnator primarius ab latronū insultu sine noxa seruauit, *Sunt Dialogus ad Macrinam sororem de Anima; & liber catecheticus, & ille qui de perfecta vita narrationem continet.*

CCXXIV. EXCERPTA EX ORATIONE S. METHODII de Resurrectione.

LEGI S. Methodij Episcopi & Martyris, ex oratione de RESVRRECTIONE: cuius compendij hoc est argumentum: Corpus non esse vinculum animæ vt Origenes existimauit; neque carceribus illigatas à Hieremia propheta dici, eo quod in corporibus sint: neque enim animæ operationes à corpore impediri affirmat, immo corpus circumferri potius, & cooperari ea ad quæ anima inuitat. Enimuero quomodo illud Gregorij Nazianzeni, & multorum aliorum intelligendum? Origenes asseruit, corpus post præuaricationem animo vinculi loco adiunctum esse, cum prius sine corpore viueret. 480 Quin & hoc corpus quod gestamus causam esse peccatorum; propterea etiam vinculum appellauit, vt quod animam à bonis operibus prohibere possit.

Thren. 3. 34.

Quod si corpus animæ vt vinculum copulatum est post præuaricationem; aut datum est, bonorum, aut malorum animæ? impossibile est bonorum: nullus enim medicorum aut artificum aliorum porrigit remedium peccanti, vt plus peccet: multo minus Deus. Sequitur ergo malorum: Atqui videmus, vt primum Cain hoc corpore vestitus homicidium fecerit; Posteri verò ad quæ scelera prolapsi sint, manifestum est. Ergo corpus non est vinculum malorum, nec vllum penitus vinculum [aut carcer] nec illud anima post præuaricationem primum induit.

∴ Methodius. Homo ∴ inquit, secundum naturam, dicitur verissimè neque anima sine corpore: neque corpus sine anima, sed illud quod ex anima & corpore in vna pulchritudinis formam componitur. ∴ Origenes vero, vt Plato, solam animam dixit constituere hominem Differentiam inter hominem & cætera animalia esse dicit: Animalibus variæ species & diuersæ formæ datæ sunt, quantas nimirum valida & visibilis natura Deo iubente produxit: Homini vero datum est vt esset similis Deo, Deique formæ, & omnia quæ ad perfectam & primigeniam Patris & Filij vnigeniti imaginem spectant: Et qua ratione hoc [datum sit] sanctus ait inuestigandum. Phidiam statuarium ait, cum Pisæam statuam ex ebore formasset, imperasse vt oleum interius infusum semper ex statua promanaret, vt illi immortalem vim hoc modo conciliaret.

∴ Neq; Origenes

Diabolus, inquit, est spiritus, circa materiam, à Deo factus, vt & Athenagoræ placuit, (quemadmodum & reliqui angeli ab eodem Deo facti sunt) cui materia & quæ ad materiæ formas pertinent, administratio commissa est. Ad hoc enim angeli creati à Deo, vt rebus ab ipso effectis præessent: vt Deus quidem communem & generalem omnium prouidentiam gerens, qua rerum omnium potestas & imperium ab ipso pendet. reliqui vero angeli in ijs officijs ad quæ illos Deus fecit, & præfecit, manere: Diabolus verò arrogantia elatus, & in rebus suæ fidei commissis, inuidiā aduersus nos conceptā, perfidus factus est.

πεπιστευμένον refertur ad πνεῦμα.

Gen. 6. Quemadmodum & ij, qui postea corporum amore capti cum filiabus hominum per amorem sunt congressi. Nam & ipsis Deus, vti & hominibus, liberum dedit [ad bonum eligendum, aut malum] arbitrium.

Et per pelliceas tunicas mortem intelligit. Narrat enim de Adam: Quem DEVS omnipotens cum immortalem fecisset, sciens eum ex insidijs [Diaboli] malum

lum factũ, vti & ille erat, qui eum deceperat, diabolus, propterea illi pelliceas vestes cõ-
481 cinnauit, quasi illum induens mortalitate, vt per corporis solutionem omne quod in eo malum erat, moreretur.

S. Paulo binas reuelationes contigisse dicit: Neq; n. Apostolus, inquit, paradisum in tertio cœlo collocat, vti norunt qui subtilia eius verba animaduertunt, quando dicit: *Scio hominem huiusmodi raptum vsque ad tertium cœlum*: Et, *Scio huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, Deus scit; quoniam raptus est in paradisum.* 2. Cor. 12. Duas illustres reuelationes se vidisse significat: bis manifestè raptus: semel quidem vsque ad tertium cœlum [semel autem in paradisum. Illud enim: *Scio raptum huiusmodi vsque ad tertium cœlum*] propriè significat illi apparitionem factam in tertio cœlo. Illud verò; *Scio rursum raptum huiusmodi hominem, siue in corpore, siue extra corpus, Deus scit, quoniam raptus est in paradisum*: alteram rursum apparitionem sibi factam in paradiso ostendit. Hæc autem eò dicit quod contrarium sentientes paradisum tantum spiritualem ponerent ex Apostolico dicto, velut qui supra cœlum esset, vt inde concluderent sine corpore futuram in paradiso vitam.

Docet etiam malum facere aut non facere esse in nostra potestate; quia non penderemus pœnas de malis coactis, aut præmia reciperemus pro benefactis. Sed cogitare vel non cogitare mala, in nostra potestate non est. Hinc D. Paullum ait dicere: *Non quod volo hoc facio; sed quod nolo, hoc facio*; hoc est: Non quod volo cogitare, hoc cogito: sed quod nolo. Porro eradicatum esse vitium mala cogitandi affirmat per potestatem mortis naturalis. Propterea enim à Deo peccatori mors infertur, ne malum esset æternum. Sed qua ratione hoc intelligendum est? Sciendum hoc etiam ab alijs nostris Patribus esse traditum: morientibus per mortem peccata nec augeri nec minui.

Lectionem in græca sequor, alioqui non est sensus. lego ἢ ἀμοιβὰς nisi sit interrogatio. *Ad Rom. 7.*

EXPOSITIO DICTORVM QVORVNDAM Apostolorum ex eod. S. Methodij libro.

LEGI ex eodem illius libro compendiosam dictorum quorundam Apostolicorum explanationem. Videamus quid ad Apostolum habeamus dicere. Illud enim, quod ab eo dictũ est: *Ego viuebam, sine lege.* Rom. 7. Aliquando [nempe] sursum in paradiso (vt ab initio posuimus) ante legem, non extra corpus, sed cum corpore nostro, (vitam in protoplastis actam indicat) extra concupiscentiam tamen viximus, ignari penitus quæ vis [aut impetus] esset concupiscentiæ. Etenim non habere ad cuius præscriptum viuas; neque ex-
482 plicandi iussi diuini (quo pacto viuẽdum sit, vt vel debito præmio afficiaris, vel damneris) liberam potestatem; hoc ab omni rerum crimine absoluit, quia nemo appetit ea, quę non prohibentur. Et quamuis concupierit; non tamen accusabitur. Appetere enim non cadit in præsentia, & ea quæ in potestate sunt posita; [sed in præsentia quidem, non tamẽ in potestate nostra posita:] Quomodo enim hoc quispiam amet, à quo non arcetur, & quo non indiget? Hinc concupiscentiam nesciuissem, nisi lex dixisset: *Non concupisces.* Gen. 2. Audientes enim, *de ligno scientiæ boni & mali non comedetis. In quocumq; enim die comederitis ex eo, morte moriemini.* Tunc concupiscentiam arripuerunt, & conceperunt. Ideo bene dictum est: *Concupiscentiam nesciebam, nisi lex dixisset: Non concupisces.* Nec comedere [appetiuissem] nisi dictum fuisset: *Non comedetis ex illo.* Hinc enim peccatum mihi illudendi occasionem accepit. Dato enim mandato, diabolus occasionem habuit excitandi in me concupiscentiam. Nam sine lege peccatum erat mortuum. Non data enim lege peccatum quasi inefficax erat. Ego autem viuebam ante legẽ inculpatè, vt qui normam non haberem, secundum quam viuerem. *Sed cum venisset mandatum, peccatum reuixit. Ego autem mortuus sum, & inuentum est mihi mandatum quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem.* Rom. 7. Nam post legem à Deo latam, & mandatum mihi datum quid faciendum esset, operatus est in me concupiscentiam diabolus. Nam ∴ promissio Dei mihi data ad vitam & immortalitatem, vt obediens illi, vitam ad immortalitatem semper efflorescentem habeam, & gaudeam, contemnenti illam in mortem vertit; cum diabolus, quem hic peccatum nominauit, eo quod ipse architectus seu auctor sit peccati, qui accepta, per præceptum, occasione me per inobedientiam decipiendi, deceptum occidit, hæc scilicet damnationis sententia: *quacumque die comederitis ex illo, moriemini*: reum peregit: *Vt lex quidẽ sancta: & præceptum Dei sanctũ*, iustũ & bonum, ad salutẽ nempe non ad exi-

∴ *Præceptum.*

METHODIVS.

tium datum: nihil enim inutile vel noxium à Deo fieri credimus. Quid ergo? num bonũ mihi mortem creauit, quod mandatum mihi datum summi boni caussa fieri debebat? absit. Quia lex Dei mihi nequaquam caussa fuit, vt corruptionis iugum subirem, sed diabolus; vt per bonum, malum palam fieret, qui effecit apud me vt fieret & deprehenderetur summus peccator peccati & fabricator. Rom. 7. *Scimus enim quod lex spiritualis est*, eoque nulli vllius damni caussa: Spiritualia enim ab irrationali concupiscentia & peccato procul habitant. *Ego autem carnalis sum, venundatus sub peccatis*, quasi diceret: Ego autem carnalis sum, & in medio boni & mali in libero arbitrio constitutus, vt in meâ potestate sit, quid velim eligere. Rom. 7. *Posui enim ante faciem tuam*, inquit, *vitam & mortem*. Ego pronus ad violandam legem spiritualem videlicet præcepti; & [promptus [ad materialem 483
[seu carnalem] serpentis videlicet suggestionem, propter hanc electionem venundatus cecidi in peccatum obnoxius diabolo. Hinc ergo obsidens me peccatum insidet & incolit atque inhabitat in carne mea, pœna mihi legem præuaricanti imposita, vt venundarer peccato. Rom. 7. Hinc illud dictum: *Quod operor non intelligo; & quod odi, facio*: nõ est de factis intelligendum, sed de solo cogitatu: Neq; enim est in nostra potestate cogitare, aut non cogitare absurda, sed vti, vel non vti cogitationibus reipsa in nobis est. Nam arcere cogitationes vti nobis non incidant, non possumus, cum aliunde suggestas admittamus: sed consentire, aut patrare non cogimur. Propterea, *velle mihi quidem adiacet*, ne mala cogitem: *perficere autem*, vt illa extinguam, ne amplius menti occurrant, *non habeo*. Quia hoc, vt dicebam, non est in nostra potestate, vt sit sensus talis huius dicti: *Non enim, quod volo bonum, facio*. Volo enim ne cogitare quidem, quæ mihi noceant; hoc etenim bonum prorsus inculpatum est. Et hoc quidem; quod volo bonum, non facio; *quod vero nolo, facio malum*. Nolo cogitare, cogitando interim quæ nolo cogitare. Atque propter hæc ipsa fortè Dauid DEVM [supplex] adijt, iratus cogitationibus suis, quas passus est inuitus. *Ab occultis meis munda me, & ab alienis parce seruo tuo. Si mei non fuerint dominati, tunc immaculatus ero, & emundabor à delicto magno*. Et ipse Apostolus alibi: *consilia destruentes, & omnẽ altitudinẽ extollentem se aduersus scientiã Dei, & in captiuitatẽ redigentes omnem intellectum in obsequiũ Christi*.

Fortè: καὶ ἐπιστρέψατε. Et videte vtrum non propter hoc ipsum, &c.
Psal. 18.
2. Cor. 10.

Si quis autem in eodem [Pauli] loco progredienti ausus dixerit, quasi doceat Apostolus, quod non solum ratiocinando malum oderimus, & quod nolumus, faciamus; sed etiam in operando id ipsum, eo quod dicat: *nõ quod volo facio bonum: sed quod nolo malũ hoc facio*, ab hoc, qui verè, ita vt dicit, sentit, petimus explicari, quod sit illud malũ, quod Apostolus oderat, & nolebat facere? Faciebat autem & bonum, quod volebat facere, & tamen non faciebat. sed contra potius, quoties volebat bonum facere, toties bonũ, quod volebat, nõ faciebat, sed malum quod nolebat, faciebat. Quemadmodũ verò nos quoq; 1. Cor. 11. 1. vt peccatũ penitus abijciamus adhortatur: *imitatores*, inquit, *mei estote, sicut & ego Christi*; Ita non faciendo quæ nolebat, subijcit ante dicta. Sed solum cogitando, quomodo Christi sedulus erit imitator? Bonum igitur, nisi haberemus hostes & aduersarios, erat iucundissimum. 484
Sed quia hoc erat impossibile, & quæ volumus, nequimus: nolumus enim aduersarios, qui nos in vitia trahant (quod esset sine sudore saluari.) Et hoc quod volumus, non fit, sed quod noluimus, oportebat. n. nos probari; ne dedamus ô anima, ne dedamus nos in malo. Eph. 6. 13. *Sed accipientes armaturam Dei protegentem nos: induamur loricam iustitiæ, & calceemus pedes in præparationem Euangelii, in omnibus sumamus scutum fidei, in quo possimus omnia tela nequissimi ignea extinguere: & galeam salutis, & gladium spiritus, quod est verbum Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli, consilia destruere, & omnem altitudinem extollentem se contra scientiam Christi*. 2. Cor. 10. Ephes. 6. 12. Rom. 4. *Quoniam non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem. Non enim quod volo, hoc ago; sed quod odi, hoc facio*. Si autem quod nolo, illud facio, consentio legi, quoniã bona est. *Nunc autem non amplius ego operor illud, sed quod habitat in me peccatũ. Scio enim quia nõ habitat in me, hoc est, in carne mea bonum*. rectè dicẽs [D. Paulus.] Meministis enim, quemadmodũ antea à nobis explicatũ est, posteaquã accidit vt homo deceptus pceptũ cõtemneret, ab illo tempore peccatũ, propter inobedientiã, originẽ accepit in homine habitandi. In hunc enim statũ res incidit. Ærumnis anxijs & cogitationibus importunis oppressi, Dei spiritu exuti sumus, & corporali concupiscentia impleti, quam callidus nobis serpens immisit. Hinc Deus mortẽ, qua deleret in nobis peccatũ, excogitauit, vt ne in nobis, si immortales mansissemus, etiã concupiscentia semper repullulãs immortalis esset. Vnde Apostolus: *Scio enim*

Quod non habitet in me, hoc est, in carne mea bonum; quod cum dicit, vult declarare peccatum in nobis, post præuaricationem, per concupiscentiam nidificasse, cuius velut noua germina, cogitationes carnem titillantes in nobis semper excitantur. Duo enim cogitationum genera existunt, alterum à concupiscentia, se in corpus nostrum insinuante, natum, quod ex sensu, vt dixi, seu cogitatione, corporalis spiritus constat; alterum autem à lege diuini præcepti, [profectum] quam vti naturalem legẽ à Deo insitã accepimus, quæ mentem nostram ad virtutem excitat. Vnde condelectamur legi, in animo, hoc enim interior homo est. Legi vero diaboli [condelectamur] secundum inhabitantem in carne concupiscentiam. Diabolus enim, qui repugnat, & oppugnat legem Dei quasi impetum quendam mentis ad bonum; hic est qui sensus nostros corporales & vitiosos semper impellit ad impietatem. Tres enim Paulus, hîc manifestè mihi leges explicare videtur: vnam secundum insitum in nobis bonum, quam apertè vocauit legem mentis: alteram, quæ fit ex diaboli impetu seu tentatione, cum sæpe ad improbas animam pertrahit imaginationes; quam ait repugnare legi mentis. Tertiam secundum peccatum ex concupiscentia inueterascentem in carne, quam legem peccati habitantem in membris appellauit, qua inductus [homo] sæpe ad peccatum, & improbas actiones actus pellicitur. Videtur enim quasi nobis ipsis nunc hoc melius, nunc illud deterius; & cum id, quod nobis videtur natura melius, deteriore illo potentius fuerit, animus toto impetu fertur in bonũ; quando vero id ꝙ deterius est, regnũ insolenter affectarit, homo rursum contraria via in deteriores cogitationes & consilia præceps agitur. Ea propter Apostolus ab eo velut morte & exitio cupit liberari, quemadmodum & propheta: ab occultis meis munda me inquit; ipsa ergo verba hoc declarant Apostoli dicentis. Condelector.n. legi, secundũ interiorem hominẽ, video autẽ legem in membris meis contradicentẽ legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius. Non corpus mortem appellans, sed legem peccati in membris per præuaricationem in nobis latitantem, & semper ad mortem peccati animam trahentem. Statim ergo infert, (vtique liberatus, à quali morte liberari cupiebat: quis autem illum liberauit?) Gratia Dei per IESVM Christum. Itaque, ô Aglaophon, animaduertendum, si hoc corpus, vt existimatis, mortem appellauit; non Christum quasi liberatorem suum à tali postea malo nominasset. Quid deinde Christi aduentus, singulare nobis attulisset; quid omnino Apostolus, veluti per Christi aduentum confirmatus, vt à morte per Deum liberaretur, hoc prædicaret? quando omnibus, etiam antequam Christus in mundum veniret, mori datum est, vt non hoc corpus, ô Alaophron mortem appellet, sed peccatum quod per concupiscentiam habitat in corpore, à qua ipsum Deus per aduentum Christi liberauit. Lex enim vitæ spiritus in Christo IESV liberauit nos à lege peccati & mortis. vt is qui IESVM ex mortuis excitauit, propter spiritum eius inhabitantem, in nobis viuificet mortalia corpora nostra, peccato in corpore ad abolitionem damnato, vt iustificatio naturalis legis secundum præceptum nos ad bonum trahentis accensa appareat. Nam infirmam partem naturalis boni, quæ victa à concupiscentia in corpore degente ægrotabat, sanauit Deus, mittens filium suum, qui similem carnem carni peccati assumsit, vt peccato ad internecionem profligato, ne repullularet in carne, & proprietas naturalis legis ∴ impleretur in ijs qui non secundum concupiscentiam carnia, sed secundum desiderium & ductum spiritus ambulant. Lex enim spiritus vitæ, quod est Euangelium (quæ alia est ab ante dictis legibus, per prædicationem ad obedientiam & remissionem peccatorum posita) liberauit nos à lege peccati, & mortis, deuicto penitus peccato quod carni dominabatur. Plantas, ait [Methodius] nec à terra ali nec augeri. Dubitet, inquit, quispiam quomodo terra ∴ immutata in tantam arborum amplitudinem assumi [seu crescere] possit. Oportebat enim locum, in quo arbor excreuit, & circum iacente terrã subductã in ligni naturam excauari. Inanis ergo illorum talis de corporum fluxu consideratio. Quomodo enim vlla ratione terra per radices in truncos ingressa, & per venas in omnes earum ramos diffusa, in folia & fructus commutatur. Proceræ quidẽ arbores cedrus, vel pinus, vel abietes, & multas frondes & fructus quotannis ferunt. Licet enim videre, vt nihil subiectæ terræ in vastitatem quercus assumant. Oportebat enim. si verum sit, terram per radices ascendentẽ in lignum mutari, omnemque circum circa locum terræ cauari; quia quod aridum est non ita potest affluere vt humor semper affluit, cum proximus submouetur. Iam vero & ficus, similesque stirpes in

Marginal notes: Rom. 7. (beside "condelectamur legi"); 485 (beside "ginationes"); Rom. 7. Psal. 7. Rom. 7. (beside "ab occultis meis munda"); Alaophron. Aglaophon. (beside "Alaophron"); 486 (beside "corpore degente"); ∴ Obedientia excellens. (beside "proprietas naturalis legis"); ∴ μεταλλοιωμένη (beside "immutata"); Lignescere. (beside "terram per radices")

.˙. *referuntur.* ædium receſſibus frequentes ſatæ, nihil omnino ex ædificio in ſe vertiſſe .˙. videntur. Ergo ſi multorum annorum fructus ex illis & folia quis colligeret, ingentem in domorum penetralibus terræ copiam ex illis factam videret. Vnde abſurdiſſimum eſt exiſtimare terram in fructuum vbertatem mutari, & folia conſumi, quamuis per hanc omnia fiant, cum terræ ſede locoque vtuntur. Neque panis ſine mola, loco, tempore & igne fit, & tamen nihil horum eſt aut fit panis, vti & in alijs ſexcentis idem eſt videre.

2. Cor. 5. Hoc Pauli: *Scimus enim quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, &c.* Origeniſtæ ad tollendam corporum reſurrectionem aiunt tabernaculũ accipi pro corpore, & cœleſtem domum nulla manu factam, quæ illi ſpiritualia indumenta vocant. Hinc dicit S. Methodius, per terreſtrem domum, breuem hanc vitam abuſiuè intelligendam, & non hoc habitaculum. Si enim per terreſtrem domum diſſoluendam corpus noſtrum ab eo intelligi putatis; quid habitaculum ſit docete, cuius domus ſit diſſoluenda. Aliud enim eſt habitaculum, aliud habitaculi domus, & aliud nos, quorum eſt habitaculum. Si enim, inquit, terreſtris domus noſtra habitationis diſſoluitur; quaſi 487
figuratè nos eſſe animas oſtenderet, habitationem verò corpus; domum autem habitationis vſuram carnis in præſenti vitâ. Si ergo hæc corporis vita inſtar domus diſſoluatur, habebimus in cœlo non manufactam inquit, quod hæc vita differentiæ cauſſa manufacta propterea dicatur, eo quod omnis cultus & ſtudia vitæ huius manibus adminiſtrentur & gerantur: Corpus enim, cum ſit opus Dei, manufactum non dicitur. eo quod nõ ſit arte hominum effectum. Si autem corpus propterea manufactum dixerint, quod à Deo ſit effectum, tunc etiam animæ, & angeli, & ipſa in cœlis indumenta manufacta dicentur. Omnia quippe hæc Dei ſunt opera. Quæ eſt ergo domus manufacta? Hæc inquam
Gen. 3. breuis vita, ope humana ſuſtentata ſeu condita, *In ſudore* inquit *vultis tui veſceris pane tuo:* qua diſſoluta illam immortalem non manufactam occupamus; quemadmodum Do-
Luc. 16. minus ipſe declarauit, cũ dixit. *Facite vobis amicos de mamona iniquitatis, vt cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Quod enim ibi Dominus appellauit *tabernacula*; hic Apoſtolus vocat *indumenta.* Quod ibi *amicos iniquitatis,* hic Apoſtolus *domus* diſſoluẽdas diuerſorij ſeu *habitationis.* Quemadmodũ ergo, cũ dies vitę noſtræ præſentis defecerint, bona opera, animas noſtras ad compenſanda benefacta, quæ in vita iniquitatis
1. Ioan. 5. 19. poſſedimus, (eo quod mundus ſit in maligno poſitus) recipient; ita breui hac vitâ ſolutâ, animæ ante reſurrectionem habitationem habebunt apud Deum, donec inſtauratam
2. Cor. 5. & nunquam caſuram recipiamus domum. Vnde & ingemiſcimus, nolentes corpus hoc exuere, ſed ſuper ipſum reliquam vitam induere. Illud enim domicilium cœleſte, quod
Illa habitatio quæ de cœlo, quam ſuper induere cupimus, eſt immortalitas; quam vbi induerimus, abſorbebitur penitus à vita æterna conſumtum, quicquid in illa infirmum & mortale. Per fidem enim ambulamus non per ſpeciem, hoc eſt, per fidem adhuc progredimur, ſtatum illic obſcuriſſima conſideratione cõtemplantes, & nõ apertè, vt videre, & frui, & eſſe in illo poſſimus. *Hoc*
1. Cor. 15. *autẽ dico fratres, quod caro & ſanguis regnũ Dei poſſidere non poſſint, neq; corruptio incorruptionẽ hæreditabit.* Cum carnem vocat, non hanc carnẽ intellexit, ſed irrationalem impetum contra laſciuas animæ voluptates. Cum ergo dicit, *quod caro & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt,* ſimul declarauit, quod neque corruptio hæreditabit incorruptionem. Corruptio autem non eſt id quod corrumpitur, ſed quod corrumpit. Morte enim prædominante, corpus in corruptionem vergit. Vita autem in eo rurſum manente, manet incorruptum. Quare cum inter confinia corruptionis & incorruptionis caro nata ſit, nec 488
ſit corruptio, nec incorruptio, victa eſt à corruptione, propter delectationem, incorruptionis opificium, quamuis eſſet in poſſeſſione [incorruptio.] Hinc [caro] nata eſt in
συνεχράνθη lego. corruptionem. Et poſtquam victa eſt à corruptione, & morti propter caſtigationem tradita, non reliquit illam corruptioni ad victoriam in hæreditatem, ſed rurſum victã per reſurrectionem morte reddidit incorruptioni, vt ne corruptio incorruptionem in hæreditatem acciperet, ſed potius incorruptio corruptibile [abſorberet] Dicit enim: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale immortalitatem.* Corruptibile autem & mortale induere immortalitatem & corruptionem quid aliud ſit, quam
1. Cor. 15. ſeminatũ in corruptione, reſurgens in incorruptione: *Vt ſicut portauimus imaginem ter-*
Gen. 3. *reni portemus & imaginem cœleſtis.* Imago enim terreni, quam portauimus, illud eſt: *Terra es & in terram reuerteris.* Imago autem cœleſtis eſt reſurrectio ex mortuis, & incorruptio.

Iuſtinus

Iustinus vero Neapolitanus vir haud longè ab Apostolorum temporibus & virtutibus remotus;quod mortale est hæreditate accipi dicit , vitam verò hæreditatem accipere. Et carnem quidem mori, viuere vero regnum cœlorum. Quando verò Paulus, à sanguine regnum Dei possideri posse negat, non dicit hoc, vt carnis regenerationem videatur negare: sed vt doceat, non possideri regnum Dei, quod est vita æterna, à corpore, sed corpus à vita. Si enim regnum Dei, quod est vita, à corpore possideretur, eueniret vt vita à corruptione absorberetur. nunc contra id quod mortuum est, à vita possidetur, vt in victoria mors à vita absorbeatur, & corruptibile ab incorruptibili possideri videatur; liberum tamen à morte & peccato factum; sed vt seruiat & ministret immortalitati, vt corpus sit incorruptionis, non incorruptio corporis. *Quod mortui in Christo resurgent primum, deinde nos qui viuimus:* De hoc ita cēset S. Methodius. Hoc est: [inquit] Ipsa nostra hæc corpora. Nos enim qui viuimus, animę sumus, qui excitata è terra corpora mortua accipimus, vt in occursum Domini simul cum ipsis rapti gloriosè celebremus illi festum Resurrectionis. pro quibus æterna nobis tabernacula non interitura aut soluenda accepimus.

1. Cor. 15. 50.

1. Thess. 4.

Vidi inquit, in Olympo monte Lyciæ ignem sponte sua in montis cacumine ex i-
489 mo terræ enascentem, iuxta quem stirps, pyragnus [nomine] existit adeo florida, virens, & opaca, vt è fonte potius nata videatur. Quam igitur ob causam cum naturæ corruptibiles sint, & corpora ab igne consumantur, hæc sola stirps non solum non exuritur, sed magis etiam efflorescit, quamuis naturâ facile exuri possit, præsertim ad ipsius radices igne eructante? Ramos ergo ex circum iacentis siluæ arboribus, in ignem illic erumpentem conieci, qui subito flammis correpti in cinerem redacti sunt. Quid ergo sibi vult hoc miraculum? signum & indicium futuri diei Deus hoc exhibuit, vt sciamus, flammis olim omnia absumturis corpora quę in puritate & iustitia vitam transegere, per ignem non secus ac frigidam aquam transitura. Vide, inquit, vtrum non B. Ioannes cum dicit. *Dedit mare mortuos suos, qui in eo erant: & mors & infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant:* partes ab elementis redditas ad vniuscuiusque reparationem, ostenderit? Mare quidē [constat] esse naturam humidam, infernū autem, aërem ab obscuritate, quod non videatur, quemadmodum Origenes explicat, mortem item esse terram, eo quod mortuus in ea reponatur. Vnde & puluis est appellata mors in psalmis, Christo dicente *se in puluerem mortis deductum esse.*

Salicem torrentis vertit. Leu. 23. Iob. 40.

In igne versatura.

Apoc. 20.

Psal. 21. 16.

Ait [Methodius.] Quicquid ex puro aëre & puro igne componitur, & angelicis naturis consubstantiale est, illud non potest habere terræ & aquæ qualitatem, quia necessario ipsum esset terrestre. Tale autem & ex hisce [aëre & igne] resurrecturum corpus fingit Origenes, quod spirituale appellauit.

Atqui, inquit, quæ species erit resurgentis, si forma hæc humana, velut inutilis ipsi, extinguatur, quæ ex omnibus in animalia cadentibus formis est amabilior, qua Numen ipsum vtitur, quemadmodum Sapientiss. Paulus explanat. *Vir quidem non debet velare caput suum, quoniam imago & gloria Dei est,* ad quod rationalia quoque angelorum corpora sunt exornata. Eritne ergo [.·forma] circularis, aut angularis, aut cubica, aut pyramidalis? variæ enim sunt figurarum species: sed hoc est impossibile. Ecqua hæc sors esset, formam Deo similem (similem enim animam esse corpori ipse quequo fatetur) velut deteriorem abijci, & [corpus] sine pedibus manibusque resurgere?

1. Cor. 11.

.·Corporis resurgentis.

Transformatio, inquit, est ad immortalitatem & gloriam transmutatio. Nunc enim corpus est in desiderio & humilitate: Vnde Daniel *vir desideriorum* est appellatus. Tunc autem transfigurabitur in corpus impassibile, non mutato in deterius ornatu
490 membrorum, sed extinctâ corporalium voluptatum concupiscentia. Coarguens dein Origenem ait; Origenes igitur vult non eandem carnem cum anima coniunctum iri; sed qualem nunc singulorum formam, secundum speciem corpus carni imprimit, [talem sed] in alio corpore spirituali impressam resurrecturam, vt vnusquisque rursum idem videatur secundum formam; & hanc esse promissam nobis resurrectionem. Cum enim, inquit, corpus materiale fluxum sit, & in seipso nequaquam persistat, sed deficiat & crescat secundum figuram, quæ formam exprimit, sub qua [specie] continetur & figura, necesse est, vt resurrectio in sola specie fiat. Deinde post pauca dicit: Si igitur ô Origenes, resurrectionem in sola specie in spirituale corpus mutatâ, expectandam contendis, & visionem Elię & Moysis nobis pro certissima demonstratione exhibes: quemadmodum

Dan. 9. 23.

METHODIVS. illi, inquis, post mortẽ non aliâ, q̃ viuentes olim habebant, specie apparuerunt: ita & nos omnes resurgemus: Moyses.a.& Elias ante Christi passionẽ & resurrectionem, formam hanc, q̃ ais, habentes resurrexerunt & apparuerunt. Quomodo ergo Christus [ô Origenes] primogenitus mortuorum à Prophetis & Apostolis celebratur; si enim primogenitus mortuorum Christus esse creditus est, primogenitus verò is est, qui ante omnes ex mortuis resurrexit: Moyses autem iam ante Christi passionem hanc habens formam Apostolis apparuit, secundum quam impleri ais resurrectionem; atqui non formæ sine carne est resurrectio: aut enim solius formæ est resurrectio, ut doces; & [hac ratione Christus] non potest esse amplius primogenitus mortuorum, eo quod animæ post mortem secundum formam ante Christum hoc habuerint vt apparerent: aut reuera, primogenitus est, vt est; & impossibile est prorsus vt aliqui ante illum dignati fuerint ea resurrectione vt non amplius morerentur. Si autem nemo ante illum surrexit: Moyses autem & Elias non in corpore, sed tantum per formam Apostolis apparuerunt; profectò Resurrectio manifestè in carne [futura esse] declaratur. Absurdissimum enim est resurrectionem sola forma definire, quando animæ post exitum à corporibus nunquam apparent secundum formam; quod ad resurrectionem sint repositę. Si autem aderit illis hoc quod ab illis nunquam auferetur, quemadmodum in Moysi & Eliæ anima adfuit; neque corrumpitur secundum te, neque perit, semper præsens cum illis, non forma profectò resurgit, quæ nunquã cecidit. Quod siquis indignatus dicat, si nemo resurrexit antequam Christus descenderet ad inferos, quomodo memorantur quidam ante illum surrexisse, inter quos viduæ Sareptanæ filius, & Sunamitidis filius, itemque Lazarus? Respondendum, hos resurrexisse vt iterum morerentur: Nos autem de ijs pronunciamus, qui post resurrectionem numquam amplius sunt morituri. Quod si de Eliæ anima dubius dixeris, quasi scripturis affirmantibus illum in carne assumtum esse, nos doceamus illum Apostolis absque carne apparuisse? Respondendum, quod etsi diceremus illum Apostolis in carne apparuisse, illud tamẽ pro nobis magis faceret. Ostenderetur enim propterea quoque corpus nostrum immortalitatis esse capax, quemadmodum ostensum est in Enoch translato. Si enim incorruptionis capax non esset, haud potuisset tanto tempore sine labe corruptionis permanere. Ergo cum corpore apparuit, erat ille quidem moriturus, sed nondum adhuc surrexerat. Et hæc vt demus Origeni, qui formam secundum eadem lineamenta post mortem à corpore seiunctam, animæ reddi dicit, quod nulla prorsus ratione fieri potest, eo quod forma carnis prius in alterationibus corrumpatur, quemadmodum & figura fusæ statuæ ante totius operis solutionem, qualitas enim à materia secundum hypostasin separatur quidem à fusa statua, forma in ære deleta, sed quæ non amplius secundum substantiam subsistat. Quia verò forma à carne in morte recedere dicitur, age quomodo recedat videamus. Separari aliquid ab aliquo dicitur aut factò & subsistentia, aut cogitatione; aut facto quidem seu operatione, sed non hypostasi: Vt si quis triticũ & hordeũ mixta inter se secernat. quatenus enim secundũ motum secernitur, operatio dicitur. quatenus verò secreta p se subsistunt, hypostasi diuisa dicuntur. Cogitatione verò seu ratione, quando materiam à qualitatibus distinguimus, & qualitates à materia. Operatione tantum & non hypostasi, quum separatum aliquid ab aliquo non amplius fuerit, substantiæ hypostasin non habens. Intelligat autem quispiam hoc etiam in rebus mechanicis, quomodo se habeat, si statuam videat, aut equũ ex ære fusum. Hæc enim contemplatus videbit naturalem formam in his mutari, & in aliam figuram mutata transformari, à qua prior forma naturalis deletur. Etenim si quis signa in hominis aut equi figuram effigiata colliquefaciat; figuræ formam videbit extinctam, materiam manere. Itaque absurdum est affirmare formam quidem nequaquam corruptam resurgere, corpus autem, in quo forma descripta est corrumpi. Atque sanè inquit: in spirituale transferetur corpus. Ergo fateri necesse est eandem propriè formam primam non resurgere, eo quod simul mutata & corrupta sit cum corpore. Etsi enim in spirituale corpus translata sit: ipsa tamen eadem nõ erit primum propriè subiectum, [quod ante fuit] sed quædam illius in subtili corpore transformata similitudo. Si autem non eadem forma, neque idem corpus resurgit, sed aliud pro alio, simile enim alterum simile sibi est; Illud ipsum, ad cuius exemplum factum est, fieri non potest.

Formam ait esse id, quod in figura formæ vniuscuiusque, membrorum identitatem exhibet.

Verbum

Verbum quod dixit Propheta Ezechiel de mortuorũ resurrectione Origenes Allegoricè interpretatus est & ad Israelitarum ex captiuitate Babylonica reditum quasi per vim detorsit, quem post multa S. Methodius coarguens hoc dicit: Neque Iudæi plenam sinceramque libertatem assecuti sunt, neq; hostibus deuictis maiori cum potestate Hierosolymam incoluerunt. Immo sæpe cum instaurare vrbem conarentur ab alijs populis sunt impediti. Vnde & intra quadraginta sex annos vix templum absoluerunt, cum illud Solomon septem annis ab ipsis fundamẽtis excitatum perfecisset. Et quid opus est verbis, à Nabuchodonosore, & successoribus eius in Babylone vsque ad Persarum in Assyrios expeditionem, & Alexandri imperium, & bellum iam cum Romanis incrudescens sexies ab hostibus Hierosolyma euersa sunt. Et hoc Iosepho teste qui dicit: Anno altero Vespasiani imperatoris, capta autem & ante iam quinquies fuerat, iterum excisa est Hierosolyma. A sochæus enim Ægypti Rex, & huius successor Antiochus: deinde Pompeius, deinde post hos Sosius cum Herode captam vrbem incenderunt. Ante hos verò Babylonis Rex expugnatam vastauit. *Ezech. 37.*

Origenes præterea hæc dicit: De Lazaro & diuite dubitari potest: Alijs quidem simplicius dictum putantibus, quasi ambo in corporibus suis assumtis digna factis in vita præmia receperint; alijs subtilius: quia cum post resurrectionem nemo in vita relinquatur, non existimant hæc in resurrectione contigisse. Dicit enim diues: habeo quinq; fratres, ne & ipsi veniant in locum hunc tormentorum, mitte Lazarum, qui nunciet ipsis, quæ hic fiunt. Quærunt ergo per hæc linguam & digitum & sinus Abrahæ, & compellationis vocem, & fortasse figuram illam seu formam statim cum animæ excessu, similem corpori crasso & terreno. Res ita potest intelligi: Si quando quis ex mortuis narratur apparuisse, videtur in simili formâ, quam in carne habuit. Deinde: Samuel apparens, vt manifestum est, spectabilis probat se corpore indutum fuisse. Si maximè demonstrationibus vrgeamur fateri, animæ naturam incorporeã esse, hanc videri [demonstrationem.] Sed & diues punitus, & pauper in sinu Abraham requiescens ante saluatoris aduentum, *Luc. 16.*
493 & ante consummationem seculi, & propterea ante resurrectionem, dum dicuntur hic quidem apud inferos puniri, ille verò in sinu Abrahæ requiescere, docent, etiam nunc post excessum è vita animam corpore vti. Ad hæc vir S. respondet, figuram aliam visu similem sensibili huic, animam post emigrationem ex hoc vita habere; animam incorpoream professus ad Platonicam ferè rationem definit. Dum enim dicit illam post excessum ex hac vita vehiculo egere & veste, eo quod nuda comprehendi tenerìue non possit. Quomodo ergo per se non sit incorporea? Cum autem incorporea sit, quomodo non expers erit [per se] passionum, seu dolorum. Comitatur enim ipsam, si incorporea sit, vti nec pati, nec teneri possit. Ergo si concupiscentiâ irrationali nulla ratione fuit tracta, neque corporis dolentis patientisque sensu vllo fuit tacta, (nam incorporeum quomodo corporis sensu, aut corpus incorporei affectu tangatur?) Sequitur conuenienter prædictis vt incorporea esse videatur. Si autem cum corpore patiatur, quemadmodum ex ijs qui apparuerunt comprobatur, incorporea esse non potest. Ergo solus Deus natura ingenita, nullius indigens, & indefessa nec fatigabilis prædicatur, qui cum incorporeus sit propterea est inuisibilis. Deum enim nemo vidit. Animæ verò à Patre vniuersorum corpora rationalia conditæ, in membra ratione percipienda exornatæ hanc figuram acceperunt: vnde apud inferos vt in Lazaro & diuite [est videre] linguam, & digitũ & alia membra habere dicuntur, non quod alienum corpus cum illis existat informe, sed quod ipsæ animæ, ab omni tegumento nudatæ per se natura sua secundum substantiam tales sint. Addit in fine vir Sanctus, illud dictum: *In hoc Christus mortuus est vt viuorum & mortuorum dominetur.* de animabus & corporibus accipiendum esse viuis scilicet animabus, vtpote immortalibus, mortuis verò corporibus. Quod si corpus humanum omnium animalium aliorũ corporibus est nobilius, quia ipsius Dei manibus efformatum & rationalis animæ præstantius vehiculum: quomodo hoc tam breuis est æui, cum multa animalium irrationalium corpora sint hoc multo longioris vitæ? Manifestum ergo illius substantiam post resurrectionem longæuã [siue æternam] fore.

Error Methodii animas esse corporeas. λαβεσαι.

Rom. 14. 9. *Si legas ἢ pro ἡ, vt videtur legẽdum propter sequens ἢ δῆλον, alius sensus est. Christus dicitur mortuorum siue corporum Dominus aut quia corpus hum. & aut quia manifestum est illius.*

EX LIB. S. METHODII

De creatis excerpta.

CCXXXV.

Legi è sancto Methodio Episcopo martyre p cõpendiũ excerpta de genitis seu creatis. Illud

METHODIVS.
Matth. 7. 6.
.·. Forte Origenes quem refutat.
.·. Sacras literas. ξενὼν hoc loco pro Ecclesia accipiēdum puto, quā cōmune omniū hospitium. nisi forte locum intelligit vbi catechumeni simul & pagani docebantur religionem Christianā. ξενὼν alioqui est idem quod xenodochium vbi peregrini recipiuntur.
.·. Non proponenda.
παρέβαλον.
Videtur hic redundare.

Illud Christi, *Nolite proiicere Sanctum canibus, neque margaritas vestras ante porcos*:.dixit
margaritas esse eos qui in Ecclesiâ sanctiora diuinæ religionis mysteria capiunt: porcos
vero, qui in omni genere impietatis & voluptatis veluti porci in cœno adhuc volutan-
tur. His, inquit, à Christo dictū est, non esse .·. cœlestia mysteria proijcienda, eo quod hæc
capere non possint, veluti impietate & feris fœdisśue voluptatibus iam ante occupati. S.
Methodius ait, si per margaritas intelligendæ sunt venerandæ sacræq; literæ, per porcos
autem, homines impietati & voluptatibus dediti, quibus Apostolica dicta, ad pietatem 494
& Christi fidem ducentia, non sint .· accommodata, sed cœlata, vide ne dicas vllū Chri-
stianorum Apostolicis præconijs ex prioris vitæ impietate conuersum esse. Neq; enim
vlla ratione diuina Christi mysteria proiecerint ijs, qui propter infidelitatē similes sunt
porcis. Aut ergo omnibus Græcis, & alijs infidelibus hæc mysteria à Christi discipulis
sunt proposita & prædicata, illosque ab impietate ad Christum conuerterunt, (vti &
nos credentes confitemur) & illud dictum, Ne proijcite margaritas vestras ante porcos,
non potest amplius ita accipi, vti dictum est: aut hoc ita, vt dictum est, accepto seu intel-
lecto, dicendum erit nobis, nulli infidelium quos porcis comparamus, per Apostolica
documenta quæ animas instar margaritarum illuminant, fidem in Christum & ab im-
pietate libertatem partam esse. Sed hoc blasphemum est dicere. Ergo margaritæ hoc lo-
co non sunt accipiendæ pro sanctioribus [Ecclesiæ] disciplinis, neque porci pro impijs.
Neque illud dictum: nolite proijcere margaritas vestras ante porcos: ita explicandum
est: ne proijcite impijs & infidelibus diuina & fidem in Christum perficientia præcepta:
sed margaritæ pro virtutibus accipiendæ sunt, quibus veluti preciosis gemmis anima
exornatur. Non abijciendas autem eas porcis, hoc est, nō proijciendas virtutes, castitatē
nempe, temperantiam, iustitiam, & veritatē, has inq̄ non obijciendas esse impuris volu-
ptatibus, hæ.n. porcis comparantur, ne has depascentes, illos vitā porcis similē viuere co-

.·. Methodius Origenem centaurum appellauit. Bene.

gant, & animam omni vitiorum genere compleant. Origenes, quē centaurū .·. appellat,
asserebat vniuersum hoc [q̄ creatū est,] soli, sapienti & nullius indigo: Deo coęternū esse.
Dicebat.n. sicut non est opifex sine opificio, poëta sine poëmatis, imperator sine subie-
ctis, necesse est.n. vt opifex ab opificio, poëta à poëmatis, & imperator à subiectis nomi-
netur, [ita] necesse est creata à principio à Deo facta esse, nec temp° vllū esse, quo hæc nō
fuerint. Si.n. fuit tempus quo nō fuerunt opificia, ergo opificijs nullis existentibus, neq;
opifex est. Vide quæ sequatur [ex dictis] impietas; Quin alterari etiā & mutari sequetur
immutabilem & inuariabilem Deum. Si enim non ab æterno omnia creauit, manifestū 495
est, illum à non faciendo ad faciendum transijsse. Sed hoc vna cum antedictis absurdum
est, ergo dici non potest, nō esse principij expers & Deo coëternum hoc vniuersum. Huic
respondet alia quasi persona per interrogationem [sermocinationis siue Dialogi.] Non-
ne Deū existimas principiū & fontē sapientiæ, gloriæ & simul omnis virtutis substantia-
liter & nō adscititiè? Sanè inquit, sed quid hoc ad rem? Nōne absolute per se ipsum perfe-
ctus est & nullius indigens? Ita est. Impossibile enim est, vt id quod nullius indiget, sit
propter alterum aliquid, [quam etiam] nullius indigens. impossibile [inquam.] Quic-
quid enim propter alterum perfectum est, necesse est dicatur imperfectum. Hoc enim
solum quod propter seipsum sui ipsius perfectio est & in seipso manet, perfectum esse
censendum est? verissimè censes. Quod autem neq; ipsum, propter seipsum; neq; ipsum
suipsius est perfectio, dices alieni non egentem. Nequaquam. Deus ergo non perfectus
propter aliud existimabitur. Quod enim propter aliud perfectum est, nonne est neces-
se vt id in seipso sit imperfectum? necesse. Nonne ergo Deus ipse propter seipsum & nō
propter aliud perfectus iudicabitur? rectissimè. Nonne aliud est Deus mundi, & aliud
mundus Dei? Omnino. Non igitur Deus & creator & omnipotens, perfectus est dicen-
dus propter mundū? Nequaquā, ne propter mundum, præsertim mutabilē, ac non pro-
pter se ipsum [potius] dicatur secundum se perfectus, merito conuenienter. Quamo-
brem diues, nonne propter diuitias diues appellandus est? rectè, & sapiens secundum
participationē essentialis sapientiæ, qui non est ipsa sapientia, sapiens tamen dicendus

ἑτέρου ὄντος κόσμου lege, non κόσμον vti & infra ἕτερος κόσμου

est? sanè. An ergo & Deus, qui non est mundus, propter mundum tamen sic diues, bene-
factor, & creator nominandus est? nequaquam, apage. Nonne ipse in seipso & propter se-
ipsum diues ac potens est? videtur. Erátne etiam ante mundi molitionem, omnino nul-
lius indigens, pater nempe & omnipotens, & creator, adeo vt propter seipsum & non
propter aliud sit hæc omnia? necessarium est. Si enim propter mundum, & non propter
seipsum

METHODIVS.

seipsum alius à mundo existens, omnipotens esse intelligeretur, (pace tua DEVS, cogor ita loqui) ipse secundum seipsum imperfectus esset, & indigens his, quorum caussa omnipotens & creator est supernaturalis. Reijciendus ergo perniciosus error eorũ, qui dicunt de DEO, DEVM non propter seipsum, sed propter subiectas res & creatas, quæ mutabiles sunt, esse omnipotentem & creatorem. *καὶ deleatur.*

Etiam ita ratiocinare: Si non ab æterno, inquis, mundus est conditus, & olim non fuit, necesse est DEVM impatibilem & inalterabilem, mutari. Etenim necesse est illum prius nihil facientem à non faciendo ad faciendum transire & mutari: Dicebant enim: Requieuit ne DEVS à mundo faciendo nec ne? requieuit, alioqui enim nondum esset perfectus: Ita est. Si ergo facere, à non faciendo, DEO alterationem adfert, nonne etiam non facere, à faciendo? ita prorsus. mutatum autem diceres eum hodie operantem, ab eo quod erat cum non operaretur? nequaquam. Neque ergo ideo illum mutari necesse erit, quod faciat mundum, ab eo quod erat, quando non faciebat. Atque [ita] non necessario dicendum erit hoc vniuersum existere cum illo, propter hoc ipsum illi coëternum, ne cogamur dicere illum esse mutatum. Atqui sic mecum disputant. Dices ne genitum, quod generationis principium non habet? Non equidem. Quod enim caret generationis principio, necessario est ingenitum. Si autem genitum est, concedis ab aliqua causa esse genitum: prorsus enim impossibile est sine causa generationem esse? impossibile. Nonne ergo & mundum, & quæcumque sunt in illo? Nonne vel ab aliquo, vel DEO creatore postea factum dicemus cum prius non esset? perspicuum est à DEO. Impossibile enim est, vt quod generationis principio circumscribitur id infinito esse coinfinitum? impossibile. Ergo iterum, centaure, ad principium disputationis reuertamur. Affirmatis ne ea quæ existunt, diuinâ scientiâ facta esse nec ne? Iterum dicent: minimè. Sed ab elementis, vel materia, aut firmamentis, aut quibus hæc verbis appellare vultis, nihil enim interest, His enim absque creatione præexistentibus, temereque oberrantibus, DEVS [illa] secernens, omnia fabricatus est, velut præstans pictor ex multis coloribus vnam exprimit ideam seu imaginem? nec hoc [dicent.] Omnino enim refugient contra seipsos hoc testari, ne dato quod materia habuerit principium secretionis & transformationis, cogantur fateri DEVM cœpisse materiam prius indigestam seu informem verbo perfectè digerere & expolire. Age verò quoniam DEO iuuante dicendo ad hunc locum peruenimus.

μὴ deleatur.

496

ὦ βάλη ὦ apage inquient.

In margine πάλιν iterum.

ἀγενήτως propriè sine generatione.

καταχρίσεως malim διακρίσεως nisi idem valeant.

Si cui statua basi sua collocata, elegansque sit, cuius concinnam pulchritudinem spectatores mirentur, sed dissentientes inter se conentur euincere partim esse ∴ genitam, partim ve ∴ ingenitam; quæsierim ego ex vobis qua de caussa ingenitam dicatis, an propter artificem ∴ vt ne vnquam ab opere vacuus esse censeatur? an propter seipsam. Atqui si propter artificem, quomodo ingenita erit cum ab artifice efformetur. Nam si expers omnis penitus artis & rudis, effingatur ad quamcumque velit artifex formam seu figuram, quomodo erit ingenita, [manum] passa & tractata. Si rursum propter seipsam perfecta & ingenita, dicatur, secundum perniciosam vestram sententiam, arte non egere, necesse erit fateri statuam per se sponte [sine artifice] factam. At neque hanc admissuri orationem, mordacius respondebunt, simulacrum quidem ingenitum non esse dictitantes, genitum autem esse generationis principio semper carens, vt opifex opificio ab æterno maior dicatur. Agite vos, nonne illis dicemus; si neque tempus, neque æuum retro vllum reperiatur, quando statua perfecta non fuit, quid illi artifex præstitit? aut quid efformauit in illâ? dicite. Nam si ipsa nullius indiga principium generationis nullum habet, ita secundum vos, potius creator nunquam creauit, neque creare dicetur. atque ita rursum ad idem reuoluta oratio, cogetur opus sua sponte factum fateri.

∴ Factam.

∴ Non factam.

∴ Causam hanc non bene assequor.

Quod si enim, quamuis rudissimam statuam molitus sit artifex, illa tamen [generationis] principiũ habebit, quo informẽ & rudem artifex cœpit tractare & expolire; Ergo nec erat nec erit perpetuo idem semper mundus. (comparandus est enim artifex DEO, & statua mundo) quomodo ergo, ô stupidissimi, existimatis creaturam creatori coæternam [adeoque] creatore [non] indigere? Coëternum enim, cum nullum generationis principium admittat, necesse est vt sit etiam ingenitum & eiusdem potentiæ. Quod autem ingenitum est, id manifestè etiam per se perfectum & immutabile, nulliusq;

497

ἀκίνητον immotam intactam.

Delenda vox [non.]

apud nulliusq; egens & incorruptibile erit. Et si ita se res habet, ex vestra sententia mundus erit immutabilis.

Ecclesiam ab euocandis voluptatibus (hoc est extirpandis) dictam ait.

Porro Sanctus dicit: duas in supra dictis affirmabamus esse effectrices facultates; vnam quæ ex rebus non existentibus sola voluntate, sine partium distinctione simul atque vult, quicquid vult efficit. Est autem hic pater; alteram, quæ perficit, variatque & exornat, secundum prioris potentiæ ideam, quod iam ante factum est. Et hic est Filius, omnipotens nempe & inuicta manus Patris, qua materiam ex nihilo prius creatam, postea perficit seu exornat.

Affirmat etiam S. librum Iob esse Mosis.

Gen. 1. Docet præterea super illis verbis: *In principio creauit* D E V S *cœlum & terram*: cum qui principium ipsam dixerit esse sapientiam, non aberraturum. Dicitur enim Ex LXX. Prouerb. 8. apud quendam è cœtu sacro scriptorum sic de se ipsa loqui: *Dominus condidit me initium viarum suarum ad opera sua, ante seculum fundauit me.* Erat enim consequens & decentius omnia quæ creata sunt, esse hac posteriora, cũ per eam facta sint. Considera, an nõ & I. 1. hoc Euangelistæ: *In principio erat Verbum, & Verbum erat apud Deum*; hæc consequatur? *Et Deus erat Verbum: hoc erat in principio apud Deum.* Principium enim, à quo germinauit verissimum Verbum, fatendum est esse patrem conditorem vniuersorum, in quo erat [Verbum.] Illud autem: *Hoc erat in principio apud Deum*: potentiam Verbi, quam habuit apud Patrem, antequam mundus crearetur, insinuare videtur, cum potentiam *principium* appellat. Ergo post proprium æternumque principium quod Pater est, Verbum quoque est aliorum principium per quod omnia creantur.

Origenes postquam multa fabulatus est de vniuersi æternitate, etiam hoc infert: Neque ergo ab Adam, vt quidam affirmant, cum prius non esset homo, tunc omnium primus formatus in mundum venit. Neque mundus rursum, ante sex dies, quam crearetur Adam, cœpit fieri. Quod si quis hæc cupiat dispicere, prius perpendat, an non secundum Mosen sit facilis numeratu vnus dies, ijs qui ita Mosen exponunt? prophetica 498

Psal. 89. 2. 4. voce hic etiam acclamante: *A seculo & vsque in seculum tu es, quoniam mille anni ante oculos tuos, tanquam dies hesterna quæ præteriit, & custodia in nocte.* mille annis in vnum diem conclusis, in oculis D E I.

Vsq; ad requiem nostram. i. vsque ad creationem hominis postquã quieuit Deus.

A condito mundo vsque ad requiem nostram, optimi calculandi magistri affirmant sex dies præterijsse. Annum verò sexies millesimum, ab Adamo ad nos vsque aiunt extendi. Ergo à nobis vsque ad principium in quo D E V S creauit cœlum & terram tredecim dies numerantur, (nam in septimo mundi millenario iudicium aiunt futurum.) quibus D E V S antiquior, vt vos ipsi secundum vestram insaniam dicitis, nihil quicquam [ante id tempus] egit aut creauit, & patris nomine ac creatoris priuatus est. Si autem tredecim dies sunt in oculis D E I à mundo condito, quomodo Sapientia

Eccl. 1. 2. in Iesu Syrach dicit: *Arenam maris, & pluuiæ guttas, & dies seculi quis dinumerauit.* Hæc serio disputans Origines vide quomodo nugetur?

E LIBRO S. METHODII DE Libero arbitrio.

CCXXXVI.

LEGI eiusdem quædam ex libro de Libero arbitrio, pariterque (nactus ipse eiusmodi compendium) vnde sint mala, & quis eorum auctor. DEVS enim is non est; neque enim malis delectatur, quin etiam mala facientes abominatur. Quapropter ∴ censui aliquid existere cum Deo, quod materiam nominant, ex qua vniuersa condidit, ex qua & mala esse mihi videntur. Cum enim materia informis esset & absque vlla figura, & insuper temerè inerraret, non passus est eam omnino ita casu circumferri, sed perficere cœpit, optimaque à pessimis secernere voluit. Itaque ergo molitus est ea quæ DEO ad creandum erant apta. Quæcumque verò, vt sic loquar, erant feculenta, illa, vt ad creationem inepta, vt erant reliquit. Vnde mihi nunc videntur profluxisse mala. Hæc quidem ille, contra quem disputat [Methodius.]

∴ *Hæc ex aliena sententia dicit.*

Inepta sententia & damnata.

Quod fieri nullo modo possit, vt duo simul sint increata, nec te quidem ignorare puto; aut enim illa inter se vnita, aut separata esse necessario dicendum erat. Si quis vnita dixerit: erit vnum increatum, vnaquæque enim pars horum erit alteri similis, partes autem inter se ∴ pares sunt vnum increatum, & non erunt increata, neque enim hominem ex multis partibus constantem in multa creata diuidimus; Si verò diuisa seu separata quis dixerit [illa increata duo] necesse est vt sit aliquod medium inter vtrumque, quod separationem illorum ostendat. Hoc autem si sit idem cum altero ex duobus, cum illo vnitum est, & rursum erit necesse quærere aut coniunctionem aut separationem alterius ab altero. Vnionem enim videre impossibile est si alterum sit idem cum eo, & vnitum esse concedatur. Sic enim vniretur etiam id quod à principio idem cum eo fuisse concessum est. Si autem separatum fuisse ratio docet, rursum quærendum est per quod fuit separatum, donec infinitorum nobis copia increatorum occurrat. Quod si quis etiam tertiam sententiam habuerit, hoc est, neque separatum fuisse Deum à materia, neque rursum velut in parte [seu cum altera partium] vnitum; sed esse Deum in materia velut in loco, & materiam in Deo; is intelligat; quod si locum Dei, materiam

∴ *Quarum altera est alterius.*

499 esse diximus, necessario etiam materia circumscriptus, veluti loco includetur, vnaque cum materia temerè circumferetur. Etenim illo temerè moto in quo est, necessario etiam id vna mouetur quod est in illo. Totam ne materiam Deus occupabat, an partem illius tantum? Si partem tantum, ergo minor erat illâ, vtpote vna tantum illius parte totus circumscriptus; si totam, quomodo hanc creauit? Necesse est enim vt dicamus Deum fuisse aliquo modo in se retractum, vt contractione facta illam partem, à qua se retraxit, crearet; aut illum vna cum materia creasse, cum non haberet locum, quo se interim reciperet. Si verò quis asserat materiam in Deo fuisse, quærendum est, an Deus à seipso loco fuerit diuisus, & velut in aëre animalia sunt, illo diuiso locus sit factus ijs rebus quæ in eo fiunt? aut velut in terra aqua? Et si quidem vt in aëre, tunc Deum diuisum cogemur asserere: si autem vt aqua in terra; cum materia esset informis & indigesta, & mala præterea in se contineret, necesse erit dicere Deum rerum informium & malarum esse auctorem. Et aduerte, quemadmodum materiam supponendo ne malorum conditorem Deum affirmare cogaris, Deum facias receptaculum malorum. Quin & ita argumentare: Materiam ergo informem ais extitisse cum Deo, ex qua mundum creauit? Ita mihi videtur. Nonne igitur, si ∴ informis erat materia, formatus est mundus à Deo: in mundo autem sunt qualitates; qualitatum conditor fuit Deus. Ita est. Quoniam vero tibi videtur impossibile esse vt ex nihilo fiat aliquid, responde ad quæstionem: Videntúrne tibi qualitates mundi ex non subiectis qualitatibus factæ? Videntur. & has esse aliquid aliud à substantia existimas? ita, aliud. Nonne ergo, si Deus qualitates ex non subiectis qualitatibus condidit, quæ ex substantijs non sunt factæ, cum substantiæ non sint qualitates, erit necesse dicere, illas ex nihilo à Deo esse creatas: Superuacaneum autem erit docere nihil à Deo ex nihilo factum esse. Enimuero res de hoc [argumento] ita decidatur. Nam etiam apud nos videmus quædam per homines ex nihilo fieri, vt si exemplum ab Architectonicis capiamus. quando hi vrbes ex non vrbibus condunt, & templa ex non templis. Quod si, quia his substantiæ subiectæ sint, existimas ab illis hæc ex rebus existentibus fieri, falleris ratione; Neque enim substantia condit ciuitatem, aut templa, sed ars

∴ *Sine qualitatibus.*

quæ circa substantiam[seu materiam] versatur, quæ non ex subiecta aliqua arte quæ fit in substantia, producitur, sed ex ea quæ non est in illis, existit. Sed videris mihi hac ratione dictis occurrere, ab artifice per artem aliquid in substantia fieri : respondeo ad hoc. Nec in homine quidem artem ex subiecta arte aliqua fieri, eo quod non possit substantia ex se artem procreare. Est enim ars ex illis accidentibus, quæ tum habent suum esse, quando in substantia aliqua fiunt: homo enim etiam sine tectonica erit homo. Tecto- 500
nica autem nulla erit, nisi prius homo extiterit. Vnde artes in hominibus ex non ente procreari necessario dicendum est. Ergo si hoc ita se habere in hominibus ostendimus: quomodo non æquum erit dicere, non solum qualitates à Deo ex non existentibus sed etiam substantias posse fieri? Dum enim possibile videtur, vt aliquid ex nihilo fiat, ostenditur etiam substantias ex nihilo fieri posse.

Iterum verò disceptandum est de malis. Mala videntúrne tibi esse substantiæ, an qualitates substantiarum ? qualitates. Materia erátne sine qualitatibus, & informis? erat. Sunt enim hæc nomina composita cum substantia ex ijs quæ accidunt substantiæ. Neque enim homicidium est substantia, neque quicquam aliorum malorum, sed ab operatione denominantur. Neque enim cædes est homo, sed faciendo hanc, homicida inde cognominatur, qui non est ipsa cædes, neque, vt compendio dicam, quicquam ex alijs malis est substantia, sed mala dici potest faciendo aliquid mali. Similiter ratiocinare: si quid aliud animo conceperis quod homini sit caussa malorum: Velut est illud malum, quod situm est in subministrando & suggerendo [hisce hominibus] vt faciant mala. Est enim & ipse malus, ob ea quæ facit; propterea enim malus esse dicitur, quod sit auctor malorum. Quæ vero quis facit, is non est id ipsum quod facit, sed ipsius operatio, vnde ipse nomen mali sibi acquisiuit. Etenim si ipsum esse dixerimus id quod facit, facit autem cædes, adulteria & hoc genus similia, erit ipse hæc[quæ facit.] Si autem est ipse hæc, habet suum esse, quando fiunt, quando autem non fiunt, etiam ipse esse desinit. Fiunt autem hæc ab hominibus; homines ergo erunt horum auctores ; & vt sint, vel non sint, caussæ. Atqui si ob ea quæ quisque facit, malus est; quæ autem facit principium habent, ergo cœpit & ille esse malus, & cœperunt esse, ipsa quoque mala. Quod si verum est, ergo nemo ab æterno malus, neque æterna siue ingenita sunt mala. Enimuero, amice, præsentem quidem disputationem mihi contra alium opportunius videris instituisse. Vnde enim ille visus est orationis fundamenta sumere, inde tu bene visus concludere. Verè enim disputasti; si materia informis seu sine qualitatibus fuit, qualitatum autem auctor Deus est; mala verò, qualitates sint, malorum ergo conditor Deus erit. At mihi falsum videtur, materiam informem seu sine qualitatibus esse. De nulla enim substantia possis affirmare illam informem esse. Quin hoc ipso quod informem appellat, qualitatem eius declarat, & qualis materia sit describit, quod est species qualitatis. Quare, si tibi placet, altius ordire disputationem. Mihi enim materia qualitates ab æterno habere videtur; Ita quippe, ô amice & mala ex eodem fonte promanare assero. Si materia suis affecta qualitatibus ab æterno fuit, cuius erit creator Deus? siue enim substantias dixerimus creatas, affirmamus illas iam ante fuisse; siue rursus qualitates, & illas extitisse asserimus. Ergo & substantiæ & qualitatum conditorem asserere Deum superuacaneum mi- 501
hi videtur.

Sed interrogatus responde: qua ratione Deum creatorem esse dicis, an quod substantias, quæ aliquando fuerunt, in nihilum redegerit; an quod substantias quidem conseruarit, sed qualitates earum mutarit? Nulla mihi videtur substantiarum mutatio facta, sed tantum qualitatum, quarum caussa creatorem esse Deum asseueramus; Et quemadmodum si quis dicat, ex lapidibus factam esse domum, de quibus non solet dici, quod adhuc substantiâ maneant lapides, sed lapides domus dicutur: Nam ex qualitatum compositione domum factam dico ; Ita censeo Deum, manente substantia, mutationem quandam qualitatum fecisse, cuius caussa mundum hunc à Deo procreatum esse affirmo. Videntúrne tibi quoque mala, substantiarum esse qualitates? videntur.

Fuerunt ne hæ qualitates ab æterno, in materiâ, an principium existendi habuerunt? Fuisse has qualitates ab ęterno cum materia existimo. Non arbitraris mutationem aliquam qualitatum esse à DEO factam? arbitror factam. In melius? mihi videtur. Ergo si qualitates materiæ inter mala sunt numeratæ, Deus autem materiæ qualitates in melius aliquid conuertit, necessariò quęrendum est vnde mala sint. Aut enim omnes, cum malæ essent,

essent,in melius sunt conuersæ: aut aliæ quidem erant malæ, aliæ verò non. Et malæ quidem mutatæ non sunt in melius: Reliquæ veræ, quæcumque erant commodæ, ornatus caussâ à DEO mutatæ sunt. Ita, ego censeo, ab æterno qualitates fuerunt constitutæ. Quomodo ergo malas qualitates, vt à principio fuerunt, relictas dicis? an potuisse illas [à DEO] tolli? aut DEVM quidem voluisse; non potuisse tamen eas tollere? si potuisse ais, & noluisse, facis illum auctorem horum malorum: quod potuerit efficere vt non essent mala, & tamen illa, vt erant, esse permiserit. Quoniam cum partem aliquam materiæ perficeret, partem autem illius negligeret, cum & illam in melius posset mutare, mihi videtur caussa malorum, quod partem materiæ reliquerit malam. Ergo in exitium partis [partem DEVS] condidit. Immo illius caussâ hæc pars summa iniuria affecta mihi videtur, quam materiæ partem à malis secretam exornauit. Antequam enim .·. perpoliretur, nullus illi sensus malorum aderat: nunc verò singulæ illius partes sensum capiunt malorum. Accipe ab homine exemplum: priusquam animal fiat, mala non sentit. At vbi à DEO formatus homo fit, tunc simul & mali incumbentis sensum accipit. Ita hoc, quod à DEO beneficij caussa materiæ collatum dicis, potius in exitium illius procreatum deprehenditur. Si vero dicas à DEO mala tolli non potuisse; hæc impossibilitas aut arguit illum naturâ esse imbecillum, aut timore à fortiore aliquo victum: vide vtrum horum omnipotenti & bono DEO velis assignare? Sed iterum de ma-

.·. Malim id in orâ secernere-tur.

502 teria responde. Estne simplex aliqua materia an composita: si enim simplex & vniformis materia fuit, quomodo verò compositus est mundus, & ex diuersis substantijs constat? fieri non potest vt dicatur hoc compositum ex materia factum, eo quod composita non possint ex vno informi componi [subsistereue:] compositum enim simplicium aliquorum mixtionem indicat. Quod si iterum, materiam dicas esse quid compositum; omnino debuit ex simplicibus componi, & erant olim separata simplicia, quibus compositis facta est materia. composita autem ex simplicibus constant & subsistunt. Erat aliquando cum materia non esset, hoc est, antequam simplicia componerentur. Si vero fuit aliquando tempus, quo materia non fuit: non fuit autẽ vnquam tempus, quo ingenitũ non erat. nõ erit ergo ingenita [ab æterno] materia. Hoc autẽ hinc sequetur multa fore ingenita: si enim DEVS ingenitus: & erant simplicia ingenita, ex quibus materia composita est, non erunt amplius duo & sola ingenita. Vt prætermittam quærere quid fuerint illa simplicia, materia an forma? multa enim & hinc absurda sequentur. Videtúrne tibi nihil eorum quæ existunt, ipsum sibi ipsi contrarium? videtur. At igni contraria est aqua; & luci tenebræ; & frigido calidum; & arido humidum? Mihi ita videtur. Ergo si nihil eorum quæ existunt ipsum sibi contrarium est; hæc autem sibi repugnant; ergo non erunt vna materia, neque ex vna materia composita. Rursum velim audire. Videntúrne tibi partes sibi mutuo nocere? videntur. materiæ partem agnoscis vnam ignem, alteram aquam, & ita reliquas? Ita censeo. Quid verò; non videtur tibi aqua nocere igni, lux tenebris [aduersari] & alia quæcumque sunt his similia? videtur. Nonne ergo, si partes inter se sibi mutuo non nocent, hæ autẽ se mutuo perimunt, non erunt inter se partes: si autem non erunt mutuæ interse partes, non erunt vnius materiæ: immo nec erunt materia, eo quod nihil sibi ipsi sit contrarium seu noxium. Cum ergo se ita habeant opposita, patet inde ea non esse materiam. Atque de materia satis dictum. Veniendum autem est ad malorum disquisitionem, & necessario excutienda hominum mala. Mala hominum suntne species mali, an partes: si species; non erit aliud malum, præter has species, secundum seipsum eò quod genera in speciebus inquirantur, & subsistant. Si autem hoc [genus est] malum erit genitum: nam species genitæ probantur: vt est cædes, adulterium, & hoc genus similia. Si autem partes alicuius mali species has esse velis: sunt autem hæ genitæ: necesse erit vt & totum illud genitum fit. quorum enim partes genitæ sunt, necessario & hæc tota similiter sunt genita, totum enim ex partibus constat. Ac totum quidem non

Lege μὴ *ἐν* μή.

503 erit, partibus non existentibus; partes verò aliquæ erunt, quamuis totum non adsit. Nullius autem rei existentis pars altera est genita, altera ingenita: Si autem & hoc orationi concedam. Malum fuit olim, cum totum integrum non esset, hoc est, antequam Deus materiam crearet. Tunc autem totum integrum extitit, quando à DEO homo conditus est. Partium enim mali auctor est homo. hinc vt totum integrum mali existeret, auctor erit qui condidit [illum] DEVS. quod impium est. Si vero neutrum horum dixeris esse malum, sed mali alicuius opus esse affirmas, tum genitum esse ipsum doces. opus

Totum integrũ intelligit, positis omnibus partibus, ponitur totũ: sublata vna parte, tollitur totum.

METHODIVS. enim cuiuscumque, principium existendi habet. Adhæc, præter hæc nullum aliud malum assignare potes. quod enim opus aliud malum, præter id quod inter homines est, potes exhibere. Nam quod is qui operatur, non fit secundum rationem substantiæ malitia, sed secundum ipsam operationem mali, iam ostensum est. [Dicit] Methodius naturâ nihil esse malum, sed vsu mala, fieri mala. Libero cum arbitrio inquit Methodius, factum esse dico hominem, non tanquam malo aliquo iam ante existente, cuius eligendi, si vellet, potestatē haberet: sed sola caussa erat, obediendi DEO vel non obediendi. Hoc enim tunc erat in ipsius arbitrio. Et homo conditus, à DEO præceptum accipit, & hinc iam malum incipit. non enim paret diuino mandato & hoc, hoc solum erat malum, inobedientia, quæ ibi cœpit existere.

Hoc enim tunc sibi voluit liberum arbitrium.

EXCERPTA E LIBRO S. Methodij de Castitate.

CCXXXVII

LEGI similiter eiusdem quædam ex libro de Castitate, vt in simili compendio sunt edita. Primus, inquit, Abraham cum in testamento circumcisionis legē acciperet, nihil aliud insinuare videtur, suæ ipsius carnis membrum circumcidendo, quam hoc, non amplius esse liberorum procreationem, in creatā ex eodē sanguine carne instituendam: singulos suæ sororis exemplo docens quemadmodum carnis voluptas in congressu sit resecanda.

Matth. 19. 1. Cor. 7.

Ego, inquit præterea, mihi clarè videor ex scripturis sacris animaduertisse, per virginitatis institutionem à Verbo non esse omnino sublatam liberorum generationem.

.·. Secundum aspectum non secundum rem.

Neque enim, quia stellis .·. maior est luna, propterea aliorum siderum lumē extinguit: aut quia alijs cibis dulcius est mel & suauius, propterea alia sunt acerba & amara existimanda. Illud: Filij adulterorum imperfecti, de veritatem adulterantibus ait esse dictum, quo falso sibi arrogant sapientiam, & scripturas deprauant, immaturamque producunt sapientiam, quique per speciem pietatis docent errores. Aliter [hoc dictum] non est intelligendum. neque enim de liberis ex adulterio non pariendis, & in lucem hanc sensibilem edendis potest accipi; quia non solum multi nati sunt, sed etiam nati ex adulterio alios pepererunt.

Prouerb.

Neque de spirituali & diuina perfectione potest explicari, multorum enim adulterorum filij pleni fuerunt Spiritu sancto. Dubitat etiam: si, inquit, anima à DEO, & 504
non à patre [naturali] nascituris dantur, quomodo dat etiam ex adulterio procreatis? videtur enim adulteris cooperari. Si enim non crearet animam, non nascerentur. Soluit quæstionem multis & perspicuis exemplis.

Gen. 2. 23. .·. Mulier.

Illa ex Genesi prolata, quale est: *Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro ex carne mea; hæc vocabitur .·. virago, quoniam de viro suo sumta est. Quamobrem relinquet, homo patrem suum & matrem suam, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna.* Hæc negat secundum literam explicanda, sed spiritualiter de CHRISTO & eius Ecclesia. Diuum quoque Paulum ait, post dictorum verborum expositionem dicere: *Hoc mysterium magnum est, dico autem ego, in Christo & Ecclesia.* Quin & hoc: *crescite & multiplicamini*, non de hominibus ex feminis commixtione procreatis, & alimento crescentibus solum esse dictum; sed de natis & perfectis secundum spiritum; quemadmodum Paulus clamat: cum filios appellat illos quos ita [per spiritum] genuerat. *Filioli* inquit, *quos iterum parturio, donec Christus in vobis formetur.* Et iterum. *In Christo Iesu enim per Euangelium ego vos genui.*

Eph. 5. v. 32. Gen. 1. v. 28.

Gal. 4. 1. Cor. 4. Luca 15.

Illud etiam in Euangelio per parabolam dictum. *Quis est ex vobis homo, qui habet centum oues, & vnam perdidit ex illis*, & quæ sequuntur: Per nonaginta nouem oues intelligendæ sunt cœlestes potestates siue angeli; vna autem perdita hominem significat, siue naturam humanam, propter quam ait Verbum patris è cœlo descendisse.

Psalm. 136.

Illud: *super flumina Babylonis*, &c. ab animabus dictum existimat: organa enim habitacula sua appellant, quæ suspenderunt à funibus castitatis, vt laquearia tangerent, ne rursum detractæ in intemperantiæ lacu volutarentur.

Babylon autem perturbatio & confusio explicatur, & vitam hanc in fluentibus sitam

tam ostendit, in cuius medio sedentes iniquitatis fluminibus irruentibus conclusi inundamur. Quare cum lacrymis & gemitu clamamus ad DEVM, ne organa nostra à stirpe castitatis per fluctus voluptatum auulsa pereant. per salicem enim scripturæ vbique
505 adumbrant figuram virginitatis. Quia flos salicum si in aqua decoctus sumatur, quicquid ad coitum excitat & libidinem, extinguit, donec genitalem sementem penitus sterilem reddat, quemadmodum & Homerus declarauit, qui salices propterea frugi perdas nominauit.

Illud Hieremiæ: *sponsam solicitam esse ne obliuiscatur ornamenti sui, & virginem ne pectoralis sui*: docet non committenda nec laxanda esse fraudibus frena seu vincula temperantiæ. Per pectora enim sensus animi, sanè conuenienti ratione, & mens nostra intelligitur. Pectorale autem, propositum animi ad castitatem colligans, est charitas in Christum. *Odyss. 518.* *Hier. 2.32.*

Illud: *sume mihi vitulam triennem, & arietem triennem, & turturem, & columbam* ait significare [hoc;] affer mihi iugi expertem animam, instar vitulæ, & omni malitia carentem; corpus item & rationem: corpus quidem veluti capram, quia per altas rupes & præcipitia incedit; rationem verò vt arietem, ne exultans excidat à veritate. Sic enim inculpabilis eris, quemadmodum Abraham, si mihi animam & sensus mentemque consecraris quæ figuratè dicit vitulam, & capram, & arietem triennem, quasi optimam Trinitatis cognitionem * tollentia. Fortè etiam & primam & mediam, & vltimam vitæ ætatem [DEO consecrandam] insinuant, vt qui maximè velit nos & annos pueritiæ, & virilis ætatis, & senectutis pari pietate traductos sibi offerre. ad quem modum etiam in Euangelijs Dominus nobis præcipit: *Quapropter & vos similes este hominibus qui expectant Dominum suum quando reuertatur à nuptiis, vt cum venerit, & pulsauerit, confestim aperiant ei: beati estis, quia faciet vos discumbere, & transiens ministrabit vobis. Et si in secunda, & tertiâ, beati estis.* *Gen. 15.9.* ** Præ se ferentia significantia.* *Lucæ 12.36.38.*

Considerate.n. quod tres vigilias ponendo vespertinam, alteram, & tertiam, tres quoque ætatis mutationes significarit: adolescentiam, virilem ætatem, & senectutem, quod velit nos, cum venerit mundum [in iudicio] assumturus, paratos esse ac puros quamuis adhuc in pueritia versantes; similiter secundam & tertiam vigiliam indicat. Vespertina enim vigilia est florentis ætatis humanæ status, quo incipit rationis imperium passionibus agitatum turbari; altera verò, quando deinceps in perfectum virum euadens incipit mens perpetuis negotiorum tumultibus occupari. tertia verò, quando infinitæ cupiditatum imagines corpore iam marcescente & in senium vergente sensim deficiunt. Quapropter æterna fidei lampas in corde fouenda est, lumbique temperantiâ accingendi, vigilandum, & Dominus noster semper expectandus.

Sicera, inquit est quicquid, extra vinum è vite expressum, inebriat.

Duo vitis genera ait in scriptura poni: alterum optimum, alterum pessimum. Etenim: *ego* inquit *Dominus sum vitis vera, vos palmites.* Mala autem & agrestis est Diabolus furorem distillans, quemadmodum Moses de eo scribens ait: *De vinea Sodomo-*
506 *rum vinea eorum, & vitis eorum vua fellis*; & quæ sequuntur. *Io. 15.* *Deut. 32.*

Aurum ærugini non esse obnoxium docet. Illa: *assimilatum esse regnum cœlorum decem virginibus*: vult significare, omnes idem vitæ genus seu studium arripuisse, propter significationem & vim elementaris literæ IOTA [quæ decem valet.] Ornarunt enim seipsas simili cultu, vt idem vitæ genus omnes profiterentur, sed non eodē omnes modo exierunt vt occurrerent sponso. Hę enim alimenta copiosa præbuerunt lampadibus oleo fouendis: illæ vero cessarunt per ignauiam. Hinc in quinque pari numero diuisæ sunt, Quia quinque sensus sunt, quos illæ quidem puros custodierunt, quos pluri mi vocarunt portas sapientiæ; hæ verò per malitiam deformarunt. Nam dum colunt temperantiam & sanctificantur, .·. magis abundarunt vitijs quam iustitia seu virtutibus. vnde etiam euenit vt damnarentur: Siue enim rectè agamus siue peccemus, per hos [sensus] vtraque & præclarè facta & improbè fiunt. & virtus generosa, & male facta vincunt. Et quemadmodum .· virgo ait, continentiam esse oculorum, & aurium, & linguæ, & reliquorum deinceps sensuum; ita quæ hic fidem imprædabilem quinque viarum virtutis, visus [inquam,] olfactus, gustatus, tactus & auditus custodiunt, illæ, quinque virgines, *Matth. 25.* *Significat ἰῶτα, apud Græcos decem & maiori figura I. vnum. hinc idiota priuatus, vnus.* *.·. In corpore. εὐφόρεσαν. M. S. magis abundarunt vitiis quam virtutibus seu iustitia.* *.· θάλλουσα.*

Locus hic planè videtur corruptus, aliquid enim deest. Idem animaduertit D. Hœschelius.

appella-

appellantur, eo quod quinque sensuum specula siue imagines CHRISTO puras, (ab vnaquaque [sensuum imagine] sanctitatem veluti lampadem clarè refulgentem) sistant. Nam quinque lychnis lampas verè nostrum corpus est, quod anima instar facis circumfert, Christoque sponso repræsentat, ad diem Resurrectionis apparens, perque omnes sensus clarissimos fidei radios diffundens, quemadmodum ipse CHRISTVS docuit
Luc. 12.49. cum dixit: *Ignem veni mittere in terram, & quid volo nisi vt iam ∴ ardeat.* terram nostra
∴ Accendatur. tabernacula corpora dicit, in quibus voluit vim seu operationem doctrinæ suæ feruen-
∴ Subtilem. tem & celeriter ∴ mobilem accendi. oleum autem iustitiæ & sapientiæ comparandum:
∴ Iudicium. per moram illud temporis interuallum dixit, quod vsque ad CHRISTI ∴ aduentum porrigitur, dormitionem vero & soporem virginis, exitum ex hac vita. Mediam noctem
ἔρχεσθε lego. verò Antichristi regnum, qua nocte angelus perditor domos peruadet. Clamorem autem qui dicit: Ecce sponsus venit, exite obuiam ei: vocem è cœlo & tubam quando omnes resurgentibus proprijs corporibus, nubibus vecti obuiam rapientur Domino.
1. Thess. 4.17. Cum de virginibus & castis animis plurima dixisset, & hoc infert. Has igitur solas animas, electam sponsam suam, Verbum vocat. Reliquas verò concubinas, adole-
Cant. 6. scentulas & filias appellans hunc in modum: *Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus: Vna est columba mea, perfecta mea, vna est matri suæ electa genitrici suæ. Viderunt eam filiæ, & beatam prædicauerunt eam reginæ, & concubinæ laudabunt eam.* Cum enim multæ sint filiæ, vt patet, Ecclesiæ, vna tamen est 507
electa & preciosa in oculis eius præ omnibus, status nempe virginum. Et reginas videtur prophetia velle insinuare, [quia non ad vnum regem reginæ hæ adducebantur, sed vnaquæque velut Domina per se & regina erat, aliarumque post has auctrices & principes,] illas regias, quæ ante diluuium vixerunt, animas DEO placentes, hoc est, Abelis, Sethi, Enochi. Concubinas autem, quæ post diluuium fuerunt, animas prophetarum, quæ priusquā Ecclesia DEO desponsaretur, qui velut cum concubinis versatus in copiosa & sincera sapientiæ doctrinâ, vera submisit oracula, vt caperent illi fidem salutis. Concubinas autem nominauit Verbum prophetarum animas, quia non apertè vt Ecclesiam sibi eas copulauit, sacrificans illam in figura vituli saginati. Sexaginta autem reginas inde, vt reor ab Adamo protoplasto vsque ad Noe per successionem viros DEO
∴ Aliorum. placentes vocauit, quia isti ∴ alijs præceptis ad salutem acquirendam non indiguerunt, eo quod adhuc recens esset illis mundi sex diebus conditi molitio. Meminerunt enim mundum à DEO sex diebus perfectum esse, quæque in paradiso acciderunt. Hinc ergo animas hasce, quæ DEO à condito mundo per successionem placere desiderarunt, & quasi, (si fas ita loqui) primi seculi neptes, & vicinas illi ingenti sex dierum operi, sexaginta reginas figuratè appellauit, eo quod, vt dixi, hæ post sex dierum opera, vixerint. Magno enim illi [sancti] honore sunt affecti, cum dignati colloquio angelorum DEVM non per somnium sed apertam visionem spectarunt. Perpendite enim quantam fiduciam habuerit Seth ad DEVM, quantam Abel, quantam Enoch, quantam Mathusala, quantam Noe primi iustitiæ cultores? Sed de his satis. De concubinis iterum dicendum.

Ab ijs qui post diluuium vixerunt, DEI cognitio paulo longius recessit, aliaque ratione docti sunt, serpente iam passim idololatria. DEVS ergo ne genus humanum obliuione honestatis penitus aboleretur, suum filium per prophetas iussit dictare, aduentum eius in mundum carne assumta futurum, quo spiritualis octonarij gaudium & cognitio prædicaretur ad exhibendam remissionem peccatorum, & resurrectionem, per illum enim circumcisum iri hominem, vitia [inquam] & corruptionem. Hinc ca-
∴ πρεσβείαν antiquitatem. talogum prophetarum ab Abrahamo cœptum, propter circumcisionis, quæ octona-
MS. πρεσβείαν rium continet numerum, ∴ antiquitatem, à qua lex pendet, concubinas appellauit. Nam
Generationem. antequam sponsa Ecclesia Verbo desponderetur, concipientes diuinam sementem spiritualis octonarij, circumcisionem prænunciarunt. Ad multitudinem vero rursum innumerabilem [hominum,] quæ pro maiorum imperio iustè viuit, & viriliter & generosè contra vitia decertat, adolescentulas appellat. Sed ex his neque reginæ, neque 508
concubinæ, cum Ecclesia comparantur. Hæc enim perfecta & electa præ omnibus nominata, quæ ex omnibus constat & concinnata est, est Apostolorum, quæ sponsa flore pulchritudinis & castitatis superat omnes. Quapropter beata ab alijs prædicatur, quia

Quia haec apertè vidit & audiuit, quae illae videre & audire desiderauerunt. *Beati oculi,* inquit Dominus discipulis, *qui vident, quae vos videtis. Dico enim vobis, quod multi prophetae desiderarunt videre quae videtis, & non viderunt; & audire quae auditis, & non audierunt.* Nonne propterea Beatam praedicant ipsam prophetae, quod quibus ipsi non potuerunt, his Ecclesia potita sit, & dignata? Possit quis Sponsam etiam aliter explicare, & dicere carnem esse intemeratam Domini, cuius causa patrem deseruit & in terram huc descendit, illique per incarnationem copulatus est. Hinc figuratè illam columbam appellauit, quòd animal sit cicur & sub tectis degens, conuictuque hominum delectetur. Et in quadragesimo quarto Psalmo. *Stans regina à Dextris* (Deo sibi sinistras sumente) aureo virtutis cultu exornata; cuius pulchritudinem concupiuit Rex, caro est, vt dixi, illa illibata & beata, quam secum in coelum deportauit Verbum, atque in dextra patris collocauit, vestitu deaurato exornatam, quod mysticè est studijs innocentię seu incorruptionis. [Dicit] quod παρθενία dicatur à παρὰ θεία mutatione vnius literae quasi quae sola illum, qui virginitatis intemerata contineat mysteria, Deo comparet, quo bonum nullum inueniri maius potest. Virtutem, ait, siue propter seipsam, siue quod animas sublimet & in coelum tollat, hanc nominis appellationem accepisse. Cum dictis hactenus etiam hoc ait videri facere. Oraculum coelitus à patre CHRISTO in Iordane datum: *Filius meus es tu, ego hodie genui te.* Obseruandum hic, illud: filium suum esse, indefinitè & sine tempore dictum. Es enim filius suo ipsi dixit, & non [dixit] factus es; declarans neq; nouum seu recentem ipsum adeptum esse filiationem, neque finem habuisse eum qui prius extiterit, sed eundem semper esse. Illud vero: *Ego hodie genui te:* volui inquit eum qui prius iam inde ante secula in coelis fuerat etiam mundo generare, hoc est, prius ignotum, notum reddere.

Luc.10.24.

ἐν ἀριστερῶν

παρθενία inter ε & ι pone ν & α praepositionis vltimum abiice. Ita est vnius literae pro altera permutatio ipro ἀ.

Etymologus hic non facit qui dicit dictum ὅτι παρὰ θεῷ ἰδόθη.

Psal. 2.

Legendū ἐ γὰρ υἱός.

Nimirum, ijs qui multimodam Dei sapientiam nondum intelligunt numquam adhuc natus est Christus, hoc est, numquam cognitus & reuelatus. Plurima ex A-
509 pocalypsi S. Ioannis dicta ad Ecclesiam & virginales animas refert. Quin imo omnia fere dicta aliunde interpretatur nec ad literam, sed allegoricè in hoc dialogo exponit. Refellit eos qui fatum ponunt, his verbis: Si astra mortalibus calamitates & malam mentem conciliant, circa luxuriam & vitae inconstantiam occupata, ipsis hominibus infeliciora sunt, quod non ipsa [astra] ament mala, sed homines etiam vt ea designent, cogant. Praeterea si nulla actio sine desiderio fit, & omne desiderium careat desiderato, DEVS autē nullius sit indigēs, ergò nec malitiam meditatur. Astrorum natura propior est Deo, adeoq; melior bonorū hominū virtute; ergo astra mali sunt expertia, nec vllius indigent.

Adhaec, ad refellendum, quod genesis quaedam operetur, [dicit:] Hoc lex prohibet, impostores punit, minisque genethliacorum doctrinam proscribit: Ergo lex contraria est genesi. Quaecumque enim lex prohibet, genesis definit; quaecumque autem cogit genesis facere, ea lex interdicit; ergo lex inimica genesi est; si autem inimica; ergo legislatores non sunt legislatores secundū genesin. (hoc est, non sunt genesi necessario per fatū subiecti.) Nam dū cōtraria genesi decernūt, genesin destruūt. Ergo aut genesis est, & tolluntur leges: aut leges sunt, & nō sunt q̄ genesi respōdent. Sed, nō est possibile, inquiunt, quisquam vt nascatur vt quicq̄ à quoq̄ fiat sine genesi, neq; digitū sine fato posse moueri aiunt. An ergo secundum genesin nati Minos, Rhadamantus, Dracon, Lycurgus, Solon, Zaleucus legislatores, leges condiderunt quae damnarunt furta, caedes, & hoc genus alia, quae fato fieri seu genesi contendunt, quod fieri non potest, nam genesis à seipsa euerteretur, dum ipsa seipsam exauctorat.

Lege λέγουσι γὰρ νοῦν.

Hinc enim ponat genesis leges quae adulteria & alia crimina damnant, illinc verò [eadem genesis] caedes & adulteria operetur: nihil enim idem à seipso .·. diuersum, secum pugnat, idemque ad sui ipsius exitium vergit. Ergo genesis nulla est. Temperantiae virtutem ait vtiliorem esse vitio intemperantiae, idque patere ex regibus, magistratibus, belli ducibus, filijs, ciuibus, seruis, paedagogis; singuli enim horum, cum temperanter viuunt, prosunt sibi & Reipub. cum intemperanter, sibi & Reip. nocent. *Lex* inquit, *figura & vmbra est imaginis,* hoc est Euangelij: Euangelium verò imago futurae in secūdo Domini aduentu, veritatis. Dictum in Leuitico de scenopegijs seu tabernaculis refert ad resurrectionem hominum in secundo Domini aduentu futuram: tabernaculum enim vniuscuiusq; corpus interpretatur; septē autē dies figurā ait septē seculorū; aliaq; id genus analogicè exponit. Anagogicè illud [in Iudicum libris] in iudices dictum accipit: *Euntia iuerunt*

.·. ἀκόλουθον

ἡ δὲ εἰκών.

Analogia comparatio est rei ad rem. septem dies cum septē annis seculis millenariis. &c.

Iud.9.ex sept.

METHODIVS.

iuerunt ligna vt vngerent super se regē, & dixerunt oliuæ, regna super nos: & dixit eis oliua: 510
Deserens pinguedinē meam, quā in me glorificauit Deus & homines, abibo vt dominer inter ligna? Et dixerunt ligna ficui: Veni regna super nos. Et ait eis ficus: Deserens dulcedinem meam, & fructus meos bonum, abibo vt imperem lignis? Et dixerunt ligna viti: vsque ad illud: *Et dixerunt rhamno.* & quæ sequuntur. Hæc, inquit, constat non esse de lignis dicta, sed de animabus hæc narrantur, quæ ante CHRISTI incarnationem luxuriæ vitijs inquinatæ, accedunt rogantes vt misericordiam à DEO impetrent, & vt iam miseratio super eas regnet & viscera misericordiæ, quam oleæ figura expressit scriptura. Et aduertite vtrum non à protoplasto vsque ad CHRISTVM deinceps scriptura præcepta significet, quibus sua diabolus opponendo adumbrata figmenta, genus humanum decepit. Ficum quippe cum præcepto homini in paradiso dato comparauit, quia deceptus homo folijs fici nuditatem suam velauit; vitem vero legi post diluuium Noe datæ, eo quod vino sopitus fuerit irrisus; Oleam verò legi Mosis in deserto, quia oleum sanctum siue gratia prophetica, præuaricantibus illis defecerat ab hæreditate. Rhamnum cōparat datæ legi ad salutem mundi Apostolis, quia per illorum doctrinam castitatem didicimus, cui soli similem nullam potuit speciem diabolus inuenire. Hinc quatuor Euāgelia edita sunt, DEO quater ∴ humanitatem annunciante, & quaternis legibus docente, quarum tempora apertè per fructuum discrimina intelliguntur. Ficus enim propter dulcedinem & nutritionem, legem ante præuaricationem latam declarat: Nonnunquam enim ficus in scriptura in meliorem partem accipitur. Vitis vero ob vini iucunditatem & lætitiam, eorum qui ex ira Dei & diluuio seruati sunt, timorem & solicitudinem in gaudium versa insinuat. Olea vero, propter olei fructum, intimam Dei misericordiam significat; DEO, rursum homines ad impietatem post diluuium prolapsos tolerante, & dignante quibusdam legem dare & apparere. Rhamnus autem virginitatem denotat. Rhamnus enim arbor casta est, & fortasse ex simili quadam cum virgine natura stirps hæc ῥάμνος, καὶ ἁγνὸς appellatur; rhamnus quidem propter robur & fortitudinem cōtra voluptates, ἁγνὸς verò, quod omni ex parte casta & pura sit. Vnde & Heliam ferunt à faciè Iezabelis mulieris fugientem ad rhamnum primum venisse, atq; exauditum fuisse, cibumque accepisse, quia fugientibus stimulum carnis, & fœminam, & voluptatem, perfugium & tegumentum, castitatis lignum germinauit, quod ∴ ab aduentu principis Virginum Christi, regnum in homines obtinuit: Hoc enim vnicum castitatis regnum, cuius ipsos nunquam pœniteret, post Christi aduentum arripuerunt homines, cum singulorum aliorum, quibus datæ fuerant leges ante Christi aduentum, regnorum habenas à seipsi celeriter excussissent, & cōtrario falsoque parere & se subijcere maluissent. Quamquam sæpe pœnitentes quæsiuerint iterum regale Dei legis imperium rect eq; factorum animi vitijs corruptorum renouationem. Nam hostium manibus, & ignominiæ passionibus traditi, rursum imperio præceptisque Dei regi voluerunt, vt ex infinitis ærumnis malisque eriperentur. Sed hæc legum regna propter fœtentia & immedicabilia vulnera animarum, noluerunt illis imperare, donec DEVS quartum miseratus hominem, misit Castitatem, à scriptura rhamnum congruenter appellatam, quæ illi imperaret, quæ voluptatibus superatis, etiam in reliquum tempus illis interminata est, quod nisi, sibi parerent omnes, & sincerè ad se accederent, futurum vt omnes flammis absumerentur; nullam enim post hanc aliam legem aut doctrinam secuturam, sed iudicium & ignem. Hinc deinceps homo cœpit iustitiam colere, Deoque constanter per fidem adhærere, & se à diabolo seiungere.

εὐσπλαγχνίας. ἐπισκέψασθε. M. S.

τῇ ἐντολῇ nempe.

∴ *Incarnationem.*

ἁγνὸς *casta, purus.*

511

∴ *Quod ab auctore virginitatis Christo plantatum est iis qui virginitatem complectuntur. Vide notas Hæschelii.*

Obseruandum dialogum hunc qui, Symposium, inscribitur, siue de castitate, magnam partem adulteratum esse: offendes enim in illo adiectas & Arianas vanasq; opiniones, aliasque male sentientium fabulas.

Notandum. Quid sit cur solus homo ex omnibus à DEO creatis rebus dicatur factus secundum imaginem DEI? nihil enim in homine reperiat quis nobile, quo careat angelica natura; non immortalitas; nam & angelus immortalis, non liberum arbitrium: Nam si angeli vt sentit Theologus magis [quam homines] propendent in bonum, secundum hoc intellige nullo modo posse accipi illud secundum similitudinem. Si imperium dicas, (dignatus est enim homo à DEO imperio piscium & aliorum in ipsa mundi fabricati descriptione) ne sic quidem angelos ostendes esse diuersos. Dominari enim plures angelorum gentibus, & nationibus singula-

Nazianzenus.

ſingulatim,è ſcriptura didicimus. Si autem, quod ſubiectos non tractabiles ſibi reddant, quemadmodum illi multa animalia, differentiam conſtituas, nihil niſi riſum iactas, neq; enim homo cuius imaginem ferre dicitur,(apage dictum)ſubiectos reddit ſiue oſtendit manſuetos. Quid igitur eſt illud, ſecundum imaginem. Nam quicumque corporeæ figuræ elegantiam commenti ſunt, omnibus ſuis argumentis hominem neque ab angelorum quidem formæ communione pro ratione .˙ quæſtionis liberarunt.

Dan. 10.

περὶ τῶ γέλωτι. Locus corruptus, fortè δεικνύς.

.˙ Quæ erat, qua ratione ſimilis eſſet Deo.

Ab angelis enim humanam indutam eſſe formam, nobis diuinæ literæ prodidetunt. Si autem opificis & effectoris ſubſtantiæ humanæ .˙. effigiem in homine dicis manere, (creat enim DEVS, vniuerſa inexplicabili & incomprehenſo modo producendo ea quæ non ſunt) etiam homo quandoque ex ſua ſubſtantia & natura, ſatu ſeminis ſimilem ſibi hominem creat, quandoque vero artificio multa opificum artificia quamuis ex nulla re prius exiſtente, fingit; Enim vero & hoc ſi quid probabile habet, facilè refellitur. Nam & qui ſolitariam vitam degunt, & propterea quod videantur illud, ad imaginem ſeruare, poſteaquam ſeipſos ſupra omne artificium humanum & artem perfecerunt, miſeri viderentur, quod hoc ipſo illud, ſecundum ſimilitudinem, perdidiſſent.

.˙. Effigiem cuſtodire penes hominem putas.

Quid ergo eſt hoc, ſecundum ſimilitudinem? virtutum induſtriâ partarum theſaurus eſt. Angeli enim quamuis virtutem habeant, non dicuntur tamen per laborem & induſtriam partam habere, quia non ſolicitantur à peccato. Sed quamuis hoc concederetur ab angelis virtutem ſine labore poſſeſſam, aut hi quoq; illud, ad imaginem, ſine labore habendo magis DEO ſimiles habebunt hanc: aut, ſi hi non, multo minus homo, quia cum illius, aut ante illius imaginis poſſeſſionem, multis ærumnis & laboribus exantlatis hanc aſſequitur.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITAtum iudaicarum Libri.

CCXXXVIII.

LEGI *Iosephi*, [Antiquitates, quarum Excerpta, quæ de Herode narrant, describunt instaurationem templi, vt Iudæorum occupauerit dominium, vtque eius stirps imperium adepta sit, vt denique in optimatium regnum verterit, principatum summis Pontificibus inuadentibus,& alia quæ his adiunguntur. Iosephus] *Ad finem libri* quinti decimi Antiquitatum tradit. Octauo decimo regni Herodis anno perfectum templum Hierosolymis, quod Salomon Rex exædificauit, quod euersum iterum captiui è Babylone reducti Persarum Rege Dario coadiuuante erexerunt sex & quadraginta annis. Hunc Herodem refert augustum templum post annos sexcentos, auferentem fundamenta antiqua, alia vero contra illa iacientem duplò priore maius fecisse.

Cap. 14.

Superauit.n.altitudine templum quod captiui erexerunt templũ Salomonis mensuris quibusdam. Continebat templum Herodis centum cubitos longitudine, altitudo amplius viginti, quos etiam transcendit, tempore fundamentis subsidentibus, quam etiam Neronis imperio Iudæi attollere cogitarunt. Ædificatum vero templum ab Herode vno anno & sex mensibus Iosephus refert,& domus, & monumenta quæ circum e- 513
rant octo integris annis.

Lapides quibus templum ædificatum candidos ac firmos, singulos fuisse longitudine cubitorum viginti quinque, altitudine octo; latitudine duodecim, finitum vero hac industria. eo in opere magna Herodis enituit diligentia: aduexit prius omnem materiam, erantque illi plaustra, mille lapides vehere consueta, decem millia opificum, sacerdotum, qui in adytis seruirent mille. His enim ædificare lignaque cedere instituit, sacras illis omnibus vestes coëmens, & apparatus voluntatem opinione citius ad exitum perduxit, Et magnã gratiam apud populum conciliauit sibi. Sacrificat autẽ Herodes absoluto templo trecentas vaccas; quantũ vero alij Iudæi sacrificarint, dici non potest. Hic vero Herodes filius fuit Antipatri Idumæi, & Arabissæ cui nomen Cypris, quo regnante CHRISTVS è Virgine ad redimendum genus humanum natus est. In quem sæuiens peccauit,& contrucidatis tot infantibus; qua crudelitate ac cæde omnes retro tyrãnos superasse fertur. Eius vxoris Mariãmes (quæ Alexandræ pontificis Hyrcani filiæ filia fuit) venustas corporis tanta fuit vt nulla vnquam illi par fuisse videretur. Ex hac igitur duo nati filij Aristobulus,& Alexander, qui pulchritudine, orationisq; gratia, manuumque promptitudine, nihil regium habere omnium ore ferebantur. Contra hos omnes calumnijs Antipatri efferatus est. Primo quidem in vxorem, deinde filios,& demum Antipatrum è priore natum vxore. Acerbo morbo vexatus (vexabatur enim intestinorum exulceratione) non nisi erectus anhelabat, pedes tumebant phlegmate humido,& graues coli passiones, verenda putrefacta scatebant vermibus: & alia multa. Et quincto post cædem Antipatri filij die etiam vitam finijt. Viuens annos omnes
*, imperans ex illis sex & triginta. Regnat vero illegitime, & præter spem suam, studio Antonij ducis Romanorum pecunia corrupti, & Augusti commendatione, decreto ad confirmationem Senatus Rom. Herodis huius, qui primus externorum Iudæis imperauit, pater fuit Idumæus natione ex Ascalone filius Antipæ, etiam Antipas 514
prius vocatus, deinde Antipater. Hic multis pecunijs abundans, factiosus ingenio,& seditiosus cum Hyrcano Iudæorum Pontifice, eo quod faueret Aristobulo fratri Hyrcani inimicitias gessit. Quare cum multas sępe conciret turbas, eo permouet Hyrcanum vt regnũ iterum requirat omnibus modis, quod illo donante habuerat Aristobulus frater interfectus. Hæc fratrum discordia magna malorum causa ipsis, & cognationi, gentique Iudæorum fuit, & cur regnum ad externos delaberetur. In hac discordia multa Antipater pro Hyrcano contra Aristobulum visus est fecisse. Tandem Aristobulus vna cum liberis captiuus ducitur. Inde fuga ereptus, ad rem Iudæorum iterum se conuertit, iterumque obsessus à Romanis cum filio Antigono (hic enim cum patre vna captiuus fuit) capitur, Romamque mittitur, & ligatus comprehensus est, cum regalem & pontificalem dignitatem annos tres & sex menses gessisset: Illustris & magnanimus

* *Septuaginta.*

nimus in regno factus. Hyrcano quidem Pontificatus tributus est, nondum vero regnum: sed populus proprijs legibus viuebat, populi Præfectus pro rege data sibi potestate dictus est. Antipater autem, pontificatum gerente Hyrcano, ad magnam potentiam peruenerat. Nam cum Rom. ducibus contra rebellantes auxiliando pugnabat, regnumque Iudæorum propter robur iniuste, & concedente Hyrcano adeptus est. Iulius vero Cæsar Aristobulum carcere soluens in Syriam contra Pompeianos mittere decreuit. Sed illum præuenientes Pompeiani veneno corrumpunt. Et Scipio, mittente Pompeio illo Aristobuli puerum Alexandrum accusante, quæ prius in Romanos peccauerat, securi percussit.

Declaratur vero à Iulio Cæsare Antipater post victoriam contra Pompeium Præfectus Iudææ: qui in Iudæam veniens Phaselo filio Hierosolymorum vicinorumque imperium dedit. Post se vero Herodem admodum iuuenem, decimo quincto ætatis anno Galilææ principem declarat, nihil à iuuentute prohibitum magnum quid & virile præstare. Hæcque faciens Antipater, & nihilo minus à populo cultus, quam si Rex esset. Nihil tamen prorsus à fide & beneuolentia erga Hyrcanum Pontificem Max. alienatus est. Finit Antipater splendidam, & claram omnino vitam, occulte
515 veneno, Malcho pincernam pecunia corrumpente, vt veneno potum inficeret. Malchus hic quidā Iudæus erat, nectendorum dolorū peritus, & data suspicione, iuramento suspicionem lenit, & fictione amicitiæ. Sed nihil minus, vt videbatur, in Herodem hęc ingenio machinantē facere, aut etiā vehemētiorem incidens, pœnam postulantē paternæ cædis, pugionibus confossus interficitur. Antigonus vero filius Aristobuli, Fabio pecunijs corrupto, & Ptolemæo Hymenæi F. propter matrimonium (soror enim eius nupserat illi) & alijs nonnullis, aggressus est descendere in Iudæam. Sed Herodes pugna congressus vicit, & è Iudæa expellit, & ab Hierosolymis, & ipso Hyrcano honorifice, parta victoria, susceptus est. Antonius vero dux Romanorum, pecunijs excœcatus Herodi & fratri Phaëselo Iudæorum tetrachias dedit, Hyrcano contra hæc non indignante, populum vero accusantibus Herodianis, nihil amplius erat quam vt supplicium subirent, loco pœnæ sumendæ, ob quæ accusauerant: quia Antonius corruptus fuerat auro, & Hyrcanus cum Herodianis sentiret. Iam enim filiæ filiam Mariamnem Herodes desponsam habebat. Ptolemæo vero Hymenæo vita defuncto Lysanias filius accipit imperium, & Pacorus regis filius, & Basapharmanes Satrapa Parthus, occuparunt Syriam. Lysanias vero habens secum satrapam, init amicitiam cum Antigono Aristobuli filio, & Antigonus promittit Parthis mille talenta se daturum, & quingentas mulieres, si paternum imperium darent interfecto Hyrcano, & Herodianis. Propterea Pacorus & Basapharmanes adducunt Antigonum, & illato ab Herodianis bello, multi vtrinque cæduntur, multum Herode laboribus celebrato. Tandem Herodes, & Phasaelus dolo capiuntur à Parthis, & Phasaelus hostium cædem præuertens, illiso ad petram capite finiuit vitam: captiuus vero tenebaur Hyrcanus. Et denique Parthi Hierosolyma occupantes, vix illos Herode, animi præstantia, & celeritate consilij, manuumque robore cum familia fugiente, pecunias Hierosolymitanorum rapuerunt, præter eas quæ erant Hyrcani, octoginta vero erant talenta, & sic in patrium regnum Antigonum constituerunt. Antigonus vero Hyrcano, ne amplius sacerdotium gereret, (nam qui aliqua parte corporis mutili sunt, non sunt apti ad sacerdotia apud Iudæos) aures incidit, & Parthis secum vt ducant committit. Herodes nequaquam quiescebat; sed primum quidem ad Malichum Arabum Regem vadit, auxilium iuxta pa-
516 ternam amicitiam inuenturum se sperans; frustratus vero Brundisium ad Antonium ducem Roman. inde cum illo Romam contendit, deplorans ea quæ accidissent, fratrisque mortem. Cogitauerat vero fratri vxoris filio filiæ Hyrcani, si quomodo posset regnum tradere; diffidebat enim omnibus modis sibi externo id posse contingere. Sed Augustus & Antonius eodem vsi consilio regem Iudæorum creant, & contra Antigonum sæpe cum illo pugnantes post multas clades & bella, Antigonum captiuum ducunt, Sosio Rom. duce finem hunc bello imponente. Illum vero magis in imperio confirmant. Antonius dux accipiens captiuum Antigonum, vinctum triumpho seruare decreuit. Cognito autem, Iudæorum populum odio in Herodem noua moliri, illum Antiochiæ securi percussit. Hyrcanus autem, cum Herodem regnare in-

IOSEPHVS.

tellexit,implorauit Phraatem regem : & simul postulante Herode in patriam mittitur, multa se sperans ab Herode consecuturum. Herodes vero speciem beneuolentiæ, & primi honoris in eum magnā ostendit:deinde vero ei corruptionem largitionum obijciens,& proditionem apud Arabes:hominem interfecit annum octogesimum primum agentem,cum magna & ineffabili clementia & incuriositate.

Lib.15. cap.9.

Quin & Aristobulū Hyrcani filium Mariamnæ vxoris fratrē,adnitente Alexandra puerorum matre, & Mariamna,summum Pontificem decimo septimo ætatis anno creat. Et deinde in Hiericho in piscina illic suffocari iussit. Sed Herodes quidem talis, qualis esse iam dictum est.

Moriens Herodes Archelaum filium Cæsare permittente successorem regni constituit. Cæsar vero Augustus dimidiæ regni partis Archelaum creans dominum, & regis titulo ornaturum se dixit,si clementer & iuste regnum administraturum cognouisset. Alteram vero partem diuidens Philippum & Antipatrum tetrarchas, Herodis & ipsos filios cōstituit.Sed Archelaus cum violenter more paterno Iudæos regeret, Cæsari supplicante populo, tyrannide oppresso, decimo anno regno excidit, & condemnatur vt habitaret Viennam Galliæ vrbem, & inde recidit Iudæa è regno in præfecturam.

Lib.17.c.11.

Herodes tetrarcha Galilææ, & Perææ, filius magni Herodis, amauit vt scribit Iosephus,fratris sui Herodis vxorem Herodiadem; quæ & ipsa è magno Herode oriunda,nata è filio Aristobulo,quem ipse interfecit. Erat huic frater Agrippa: hanc Herodes à viro disiungens,vxorem duxit. Hic est qui magnum Ioannem Præcursorem interfecit, vt ait Iosephus, ne populum ad seditionem concitaret. Omnes enim ob excellentiam virtutis, Ioannis vocem sequebantur. Sub illo & Saluator est passus. 517

Lib.18.7.

Ioan. Baptista. Matth.14. Marc. 6. Luc.3.

Agrippa primi Herodis nepos, Aristobuli eius, qui interemptus est filius, frater Herodiadis, sexcentis casibus & mutationibus obnoxius, tamen è custodia & vinculis, quibus illum comprehensum Tiberius moriens reliquerat, C. Cæsaris prouidentia, Rex tetrarchiæ Philippi renunciatur : Hic erat prioris Herodis frater:adeptus est & Lysaniæ tetrarchiam, & in Iudæam nauigat, omnibus obstupescentibus, & tam subitam mutationem admirantibus. Cum quibus & Herodias perculsa letale vulnus accipit inuidiā:nec desijt virum turbare ,donec Romam ire coēgit, & Imregnum sibi adiungere studere. Sed ille eam comitatus est, secutusque Agrippa, & assecutus est iam soluentes. Accusans Herodem apud C. Cæsarem,quod Romanis semper infestus fuerit. Tiberio enim adhuc superstite, cum Seiano aduersario Romanorum amicitiam inijsse, & nunc apud Artabanem regem Parthorum eadem cōtra Romanos moliri;obtinet vt loco regni,ꝙ somniauerat,propria tetrarchia excidat, & Lugdunum turpi exsilio multatus abeat.Herodias vero libens cum marito in exsilium vadit. Tetrarchiam ipsius *Caius Agrippæ tradit.* Hunc Agrippam ad discrimen filij, etiam magnum Agrippam vocant, & gratiosum hunc Iosephus ait Iudæis imperasse. Hic Iudæis,vt videbatur, gratum faciens Iacobum Ioannis fratrem gladio percussit,& Apostolorum caput Petrum voluit,licet aberrauerit, occidere. Hic ex argento contextam vestem indutus, & plebem allocutus,cum voces * eius (postquam assentationis modum excessisset, & ad summam impietatem peruenisset) audiens, non increpans statim pœnas dedit. Ingenti enim circa ventrem dolore nato, post quinque dies absumtus est: ætatis annum agens quinquagesimum quartum, regni septimum. Quorum quatuor Caio Romæ imperante, regnauit; tribus ceteris Philippi tenuit tetrarchiam, quarto anno & accipiens Herodis tetrarchiam. Reliquos tres sub Claudio, quibus Iudæam,Samariam,Cæsaream permittente Cæsare,possedit. Sic obijt Agrippa bubone (auis genus sic apud Romanos vocatum est) quinque ante mortem diebus super capite apparente,cui & regnum prænunciasse putat Iosephus. Moritur quatuor relictis liberis, filio Agrippa decimum septimum ætatis annum agente; tribus vero filiabus Berenice, Mariamne, & Drusilla: quarum illa sexto decimo ætatis anno Herodi patris fratri nupsit. Mariamne decimum, Drusilla septimum annum absoluerat. Quas Sebasteni, nulla de causa nisi ob suam dementiam violenter rapientes, & in Lupanaribus collocantes, omnem in illas iniuriam fandam atque infandam ostende- 518

Lib.18.9.

Act. 12.

** sc.plebis dicentis Dei vocem se audire non hominis.*

oſtenderunt. Quibus infenſus Claudius,nihil tamen dignum hac inſolentia effecit.

Agrippa Agrippæ filius,mortuo patre Romam nauigat. Claudius vero illi paternum imperium dare ſtatuerat, ſed retentus nonnullorum ſententijs, qui ætatem iuuenilem Agrippæ cauſarentur: Fadum Iudææ Prætorem mittit, Agrippam vero Chalcidis,cui ante Herodes mortuus præfuerat,regem creat. Quarto poſt anno donat & illi Philippi tetrarchiam,& Batanæam,adiungens & Trachonitin, quæ antea Lyſaniæ fuit, & illa dando ademit illi Chalcidem. Agrippa ſororem Druſillam Azizo Emeſææ regi circumciſo in vxorem dedit. Epiphanes enim Antiochi quanquam pollicitus circumciſionem non accepit. Inde ſponſalia ſoluta ſunt. Soluitur & Druſilla ab Azizo, & Felici Iudææ Præfecto cum multa ob pulchritudinem eius moliretur, nubit. Mariammem vero dat Archilao filio Helciæ, cui & viuens pater eam deſtinauerat,& ex illis naſcitur Berenice.Claudio defuncto ſuccedens Nero donat Agrippæ fato quodam Galilææ Tiberiadem,& Tarichæam, imperans vt ipſi obediret. Addit & Iuliadem vrbem Perææ, & decem circum illã oppida.Hic eſt Agrippa, apud quem D.Paulus,præſidente Feſto,perorauit. Act.24.26.

Poſt Fadum Iudææ Prætorem mittitur Cumanus,poſt quem Romam ob crimina euocatum Felix mittitur;deinde Albinus,poſtremo Florus. Cuius ſecundo anno propter mala quæ ab illo ſupra modum fiebant,Iudaicum bellum contra Romanos duxit initium,duodecimo anno imperij Neronis.

Ananus Anani filius Pontificatũ adeptus,quo priuatur Ioſephus, audax fuit,& ſupra modum temerarius.Erat enim ſectæ Sadducæorũ, qui crudeles ſunt in iudicijs, & ad
519 omnem arrogantiam inclinantes. Hic igitur Ananus Feſto in Iudæa defuncto,& Albino nondum obtinente officium,auctoritate ſua Præſes fuit, & Iacobum fratrem domini cum alijs condemnans vt legis violatores : lapidibus occidi iuſſit:vnde Iudæorum mitiſſimi indignati,& ipſe Agrippa Rex,eijciunt,cum tribus menſibus imperaſſet,& loco illius Ieſum Damneum collocarunt.

Mortuo Aarone fratre Moſis,filij eius in ſacerdotium ſuccedunt,& deinceps omnes ex eius ſtirpe. Inualuerat enim Lex patria, ne quis niſi è ſanguine Aaron ſacerdotium gereret.Fuerunt igitur ab Aarone vſque ad Phanaſum, qui tempore belli à tumultuantibus Pontificatum accepit,anni octoginta tres. Inde à deductione è deſerto,vbi & tabernaculum fabricatum eſt, vſq; ad templum quod Salomon exſtruxit, tredecim Pontificatum geſſerunt; qui ſinguli eum per totam vitam obtinuerunt. Fuit illorum dominatio prima Ariſtocratica ſiue optimatum : deinde ad vnum redacta eſt, ad reges tertio.Igitur ab exitu ex Ægypto,vſq; ad ædificationem templi Hieroſolymitani,anni ſunt ſexcenti & duodecim.

Poſt hos vero tredecim Pontifices,& poſt ædificationem templi octodecim Pontificatum geſſerunt à Salomone rege, in templo ſacrati. Donec Nabuchodonoſor Babyloniæ Rex templo incenſo Iudæos captiuos in Babyloniam auexit Amæa Pontifice. Horum tempus pontificatus ſunt anni trecenti ſexaginta ſex, menſes ſex, decem dies. Poſt captiuitatem vero ſeptuaginta elapſis annis Cyrus Perſarum Rex captiuos in patriam ſuam abire permiſit. Vnus igitur è reductis captiuis Pontificatum accipit,& inde quindecim eius poſteri vſq; ad Antiochum Eupatoris F.populo imperante, & horum tempus anni quadringenti,& quatuordecim. Primus hic Antiochus & dux eius Lyſias, Onian, Menælaus cognomento, Pontificatu abdicant, interficientes illum in Berœa, & contra ſubſtituunt Iacimum,è ſtirpe quidem Aaronis,ſed non è recta linea. Ideo & Ananias mortui Oniæ patruelis in Ægyptum profectus, in Ptolemæi Philometoris,& Cleopatræ vxoris amicitiam veniens, perſuadet illis, condens in Heliopoli templum DEO ſimile ei quod eſt Hieruſalem, vt ſe Pontificem crearent. Iacimus annos tres ſacerdotium cum rexiſſet moritur: cui intra ſeptem annos nemo ſuccedit. Rurſum vero poſteri filiorum Aſamonæi imperium populi nacti, & cum Macedonibus pugnantes Ioannem Pontificem creant,qui cum ſeptem annis præfuiſſet moritur,Tryphone illi necem moliente, cui ſuccedit Simon frater:Verùm & hunc dolo in
520 conuiuio interfectum à genero ſequitur filius nomine Hyrcanus. Hic moriens, Iudæ qui & Ariſtobulus nominabatur relinquit regnum.

Sequitur hunc frater Alexander,morbo quidem extinctum,ſed ſacerdotium cum regno

regno obtinentē, nam & diadema habuit primus Iudas vno anno. Regnans verò Alexander & pontificatū gerens, annos XXVII. vitam finit. Alexandræ vxori permittens constituere pontificatū regentem. Ibi illa Pontificatū Hyrcano dat filio natū maiori, ipsa regnum nouem annos cum gubernasset moritur: totidem annis sacerdotium gerit Hyrcanus. Post huius mortem iunior filius contra fratrem bellum gerens, nomine Aristobulus, & auferens Pontificatum, tam hoc, quam matris regno potitur. Tertio anno imperij, & mensibus totidem Pompeius veniens, & vrbem vi capiens, ipsum Romam cum filijs captiuum misit. Hyrcanum vero Pontificem designans, populi imperium ei permisit, sed coronam eum ferre noluit. Imperauit vero præter nouem primos annis quatuor & viginti. Basapharmanes & Pacorus Dynastæ Parthorum, cum Hyrcano bellum gerentes, eum viuum ceperunt: Antigonum verò Aristobuli filium regem constituerunt. Tres vero annos, & tres menses illum imperantem Sosius & Herodes expugnarunt. Antonius vero captum Antiochiæ securi percussit. Regnum autem Herodes à Romanis adeptus, non amplius è genere Asamonæo Pontifices cōstituit: obscuros vero aliquos, & solum è sacerdotibus oriundos, præter vnum Aristobulum, nepotem è filia Hyrcani à Parthis capti, cuius soror cum Mariamne vixit. Hunc Aristobulum metuens tanquam nobilem, & per se conspicuum, ne populus ad eum inclinaret, Hierichunte in piscina suffocari iussit. De sacerdotum constitutione similia molitus filius eius Archelaus, & post illum Romani, qui imperium inuaserunt. Sunt igitur ab Herodis temporibus qui Pontificatum gesserunt, vsque ad diem quo templum & vrbem capiendo vastauit flammis viginti octo. Tempus illorum anni ad centum & septem. Et aliqui scilicet administrarunt sub Herodis & Archelai imperio. Post hæc ad optimates deuoluta est administratio, populi verò curam sacerdotes summi gerebant.

PRO-

PROCLI

Chrestomathia seu laudabilia de re poëtica.

321 LECTA sunt † laudabilia, quæ Proclus è Grammaticis excerpserat.

Liber hic in * quatuor diuiditur: ac primo quidem has *a* esse orationis, & poëmatis virtutes: differre verò in eo, quod plus, minusve est. Et plasmatis, hoc quidem tenue, illud verò plenum, atque grande, tertium verò medium. Ac plenum quidem maximè ad summam admirationem concitandam aptum, mirificeque instructum, & poëticam venustatem ostendens. Tenue verò tropis ornatam quandam, & familiarem compositionem sequitur. Verùm ex attenuatis magis coagmentatum est: vnde *b* luctuosis plurimum rebus, ac tristibus optimè accommodatur. Medium, vel nomen ipsum significarit, inter vtrumque esse interiectum. Florida verò per se non est dicendi figura, sed antedictis mista cum eis simul effertur: conuenit autem locorum, pratorum lucorumque descriptionibus: qui verò à memoratis dicendi figuris aberrarunt, à grandi ad duram elatamque, à tenui ad humilem, à media ad otiosam & solutam deflexerunt. Præcipit *c* autem & de poëmatis diiudicatione: vbi ἤθους & πάθους tradit differentiam, poëticesque aliud narratiuum esse, aliud imitatiuum. Narratiuum porrò diuiditur in Epos, Elegiam, Iambum, & Melos. Imitatiuum verò in Tragœdiam, Satyros, & Comœdiam.

Melos *d* primò reperit Phemonoë *e* Apollinis sacerdos, Hexametris oracula reddere solita. Et quoniam oracula res ipsæ sequebantur, consonæque erant, hinc, quod hexametris constat, id omne Epos dictum. Alij verò, propter accurationem, & valde insignem excellentiam, quæ in hexametris elucet, putant commune nomen totius sermonis hexametrum sibi vindicasse, vocatumque Epos: quemadmodum & Homerus poëtæ nomen sibi, & Demosthenes oratoris vsurpauit. Quando & Trimetra ἔπη vocauerunt. Inter Epicos verò poëtas excellit Homerus, Hesiodus, Pisander, Panyasis, & Antimachus. Recenset horum, quantum fieri potest, genus, patriam, & quædam opera, quæ carminibus composuerunt.

Differit verò & de Epico, quem vocant Cyclo, qui ex Cœli, & Terræ, quam poëtæ fabulantur, commistione originem duxit: deinceps ex ipsa Cœlo tres filios centimanos agnoscunt genitos, totidemque alios producunt Cyclopas. Disputat de Diis breuiter, aliisque rebus, quæ Græcorum fabulis proditæ: & quidquid etiam ad historiæ veritatem pertinet. Terminatur Epicus Cyclus, ex variis poëtis perfectus, ad exscensionem vsque Vlyssis in Ithacam, in qua & à filio Telegono, ignaro quod pater esset, interficitur. Epici verò Cycli poëmata hodieque seruari ait, studioseque à multis frequentari, non tam virtutis caussa, quàm propter aptum ordinem & cohærentem earum rerum, quæ in ipsis continentur. Memorat etiam nomina & patriam eorum, qui Epicum Cyclum fecerunt. Quin etiam de Cypriis poëmatis narrat.
322 Et hos quidem ad Stasinum Cyprium hæc referre: illos verò ad *f* Hegesiam Salaminium: quosdam etiam Homero tribuere, data verò pro filia Stasino, à cuius patria Cypria hoc opus appellatum: sed huic rationi auctor *g* non assentitur: neque enim Κύπεια, accentu [vt loquitur] in antepenultima inscribi hæc poëmata.

Elegiam verò heroico & pentametro versu constare, aptari verò iis qui obierint, vnde & nomen accepit: luctum enim ἔλεγον veteres appellarunt, eosque qui vita functi essent, his celebrarunt. Posteriores verò Elegiis ad res varias abusi sunt. Hoc metro excelluisse refert Gallinum Ephesium, & Mimnermum *h* Colophonium, sed & Philetam Coum Telephi F. & Callimachum Batti F. Cyrenæum.

Iambum similiter ad conuitiandum olim, ait, comparatum. Ἰαμβίζειν enim linguæ quadam proprietate, contumeliam dicere, significabat: alij ex Iambe ancilla, genere Thressa, deriuant. Hanc ferunt, Cerere ob raptam filiam tristitia affecta, Eleusinem venisse, & lapidi, qui hodieque ἀγέλαςος, quasi risus expers, & tristis, vocatur, insidentem, ludicris quibusdam dicteriis *k* risum Deæ concitasse. Apparet autem Iambum olim tam in vituperationem, quàm laudationem *i* ex æquo conscribi solitum, quando in conuiciis, contumeliisque, quidam metro insolentius vsi sunt, inde ἰαμβίζειν ad conuitia consuetudine quadam recidisse, quemadmodum à Comicis Comœdiari dictum. Iambicorum poëtarum Archilochus Parius facile princeps,

a. fort. αἱ αὐταὶ, *easdem esse.*

b. γοεροῖς.

c. Legen. fort. Διαλαμβάνει δ' ἐν τῷ β. καὶ παραδίδωσιν.

De iudicio poëmatis.

d. Fort. Ἔπος *legen.*

e. Φημονόη *lego, ex Pausania in Phocicis & aliis.*

f. Ἡγησίαν *lego, ex Athenæo, lib.* 15. δειπνοσοφ.

g. fort. ἀλλ᾽ ἐσιωπᾶ θεῖ ὁ γραφεύς.

h. Κολοφώνιον.

Apollodorus lib. 1. *Biblioth.*

i fort. προσαγορεῦσθαι.

k. ὁμοίως γεφυρίζειν, *leg.*

PROCLVS.

* ὁ Ἀμόργιος fort. ὁ Ἀμοργῖνος, ex Stephano.

ceps, & Simonides* Amorginus: vel, vt quidam volunt, Samius, & Hipponax Ephesius: quorum primus quidem tempore Gygis, alter verò Ananiæ Macedonis: Hipponax verò Darij temporibus floruerunt.

Melici autem carminis varia genera faciunt, in multasque partes diuidunt; Quædam enim ad Deos pertinent, alia ad homines, alia denique ad fortuitas calamitates.

Ad Deos quidem referuntur, Hymnus, Prosodion, Pæan, Dithyrambus, Nomos, Adonidia, Iobacchus, Hyporchemata. Ad mortales verò pertinent Encomia, Epinicij, Scolia, Amatoria, Epithalamia, Hymenæi, Silli, Lamentationes, & Epicedia. Ad Deos simul & homines, Parthenia, Daphnephorica, Oschophorica & Precatoria. Hæc enim in Deorum laudem ita composita, vt & hominum prædicationes complexa sint. Fortuitæ verò calamitates Melici carminis speciem minimè constituunt, quam tamen Poëtæ tentauerunt: puta Pragmatica, Emporica, Apostolica, Gnomologica, Georgica, & Epistaltica.

Hymnum sic dictum aiunt, quasi ὑπόμνησις, id est, commemoratio quædam sit, & quasi in memoriam reuocet res gestas eorum, qui hymnis celebrantur: vel ἀπὸ τοῦ 523
ὕδειν αὐτάς, quod valet, prædicare ipsas. Vocabant autem in vniuersum omnia, quæ in gratiam sacrorum [a] ministrorum scripta erant, Hymnos; propterea Prosodion, aliaque supra enumerata, Hymno distinctè subiici videantur, vt species generi. Quare audire licet qui scribant, Hymnos Prosodios, Hymnos Encomios, Hymnos Pæanos, & de ceteris eadem ratione.

a. ὑπηρέτας. fort. παθητικῶς. quæ in eos, qui à Poëtis celebrantur. Vel ἐναρέτους, in virtute prædita.

Prosodion dicebatur, cùm ad aras, aut templa accederent, & in accessu ad tibiam canebatur. At qui propriè Hymnus vocabatur, ab astantibus ad citharam concinebatur.

Pæan autem carminis genus, nunc ad omnes Deos refertur: olim verò attributum Apollini, & Dianæ, vt pestis, morbique [b] depellerentur, cantari solitum: vocis tamen abusione etiam Prosodia à quibusdam Pæanum nomine appellantur.

b. καὶ νόσων leg.

c. κατὰ Νύσαν.

Dithyrambus verò in Bacchum conscriptus, à quo nomen accepit, vel quod apud Nysan [c] in antro Dithyrambo, hoc est, bifori, sit educatus, vel quod λυθέντων τῶν ῥαμμάτων, hoc est, apertis suturis Iouis, repertus sit: vel quod bis genitus videatur, semel ex Semele, iterumque ex femore. Repertum verò fuisse Corinthi Dithyrambum Pindarus refert. Primum verò qui hoc carmine cecinerit, Aristoteles [d] Arionem fuisse prodit, qui primus Cyclium chorum duxit.

d. Agellius lib. 16. cap. 19. Orthium cecinisse Arionem ex Herodoto commemorat.

e. Νόμιμος. fort. Νόμιος, Nomius.

Nomos quidem in Apollinem conscriptus, à quo appellationem sumpsit. [e] Nomimus enim Apollo, qui ita appellatus est quod veteribus choros constituentibus, & ad tibiam vel lyram Nomon canentibus, Chrysothemis Cretensis primus stola vsus insigni, & accepta cithara, Apollinem imitatus solus cecinerit Nomon, qui cum eo genere vehementer probatus esset, permansit hic modus certaminis. Terpandrum verò Nomon absoluisse apparet, cùm heroicum carmen adhibuit: pòst Arion Methymnæus non parum auxit, poëta ipse, & citharœdus. Phrynes verò Mitylenæus nouam rationem commentus est. Hexametrum namque cum soluto carmine coniunxit, pluribus etiam, quàm septem chordis vsus: postea Timotheus eum, qui nunc est, ordinem induxit. Est autem Dithyrambus incitatus, & multum furoris cum saltatione ostendens, ad vehementioresque affectus comparatus: ad eos præsertim, qui illi numini sunt congruentes: & concitatus est numeris, & dictione vtitur simpliciori: Nomos contra [f] per affectus: & numeros leniores remittitur, composito gradu, & magnifico incedens: verbis præterea duplicibus vtitur. Quin & vtrumque [genus carminis] congruenti vtitur harmonia. Illud quidem Phrygiam & Hypophrygiam adhibet: Nomos verò systemate citharœdorum, Lydio scilicet, temperatur. Videtur autem Dithyrambus in rusticorum lusu & hilaritate, inter pocula repertus esse, Nomos verò à Pæane fluxisse: sed hic patet latius, ad mala auerruncanda conscriptus: ille verò propriè in Apollinis laudem: vnde & furibundum nihil habet, vt Dithyrambus. Illic enim temulentia, & ludicra puerilia sunt: hic verò supplicationes: varius etiam ordo. Ordine namque & systemate moderato incedit eius concentus. 524

f. διὰ τῶν ἠθῶν ἀνεῖται. leg. fort.

Adonidia

Adonidia dicuntur, quæ in Adonim referebantur.

Iobacchus canebatur in festis, & sacrificiis Bacchi, tinctus multo, & insolenti *a* fremitu.

Hyporchema vocabant carmen cum saltatione decantatum: ὑπὸ enim veteres pro μετὰ sæpe vsurparunt. huius inuentores fuisse referunt, hi quidem Curetas, alij verò Pyrrhum Achillis filium: vnde saltationis genus quoddam *b* Pyrrichiam nominant.

Epinicios, cantus post victoriam in honorem eorum qui victoriam essent adepti, conscribebatur.

Scolion, carmen quasi obliquum, inter pocula accinebatur: vnde Παροίνιον, hoc est, debacchatio vinolenta, aliquando est appellatum: remissum verò compositione, & simplex maximè. Dictum verò, Σκολιὸν, non, vt quibusdam placuit per ἀντίφρασιν, quæ vt plurimum bonum omen propositum habet, non contra bonum omen in sinistrum traducit. Sed quod præoccupatis iam sensuum instrumentis, & auditoribus vino languentibus, tunc barbiton in conuiuium inferretur, singulique debacchantes, non sine maximo periculo, ad carmen illud proferendum *c* incuruarentur. Quod igitur ipsis accidebat propter ebrietatem, hoc in carmen traducentes, quod simplicissimum erat, σκολιὸν, id est, incuruum, & tortuosum, appellabant.

Ἐρωτικὰ, seu *amatoria*, mulierum, puerorum, & virginum casus amatorios decantant.

Epithalamia verò nouis nuptis, thalamum iam ingressis, iuuenes simul & virgines thoro astantes accinebant.

Hymenæum autem in nuptiis decantatum ferunt, propter desiderium, inuestigationemq; Hymenæi, Terpsichoræ filij, quem ducta vxore euanuisse aiunt. Alij verò in honorem Attici Hymenæi, quem latrones persecutum, raptas virgines Atticas liberasse commemorant. Ego verò felicis vitæ acclamationem esse puto, præsentibusque fidam matrimonij societatem cum *d* mutuo amore comprecari. Æolica dialecto votum innectendo, quasi ὑμεναίειν & ὁμονοεῖν, id est, vna habitare, & eadem sentire eos concorditer viuentes optarent.

Sillus parcè conuitia, irrisionesque hominum continet.

Threnus & Epicedium hoc differunt, quod iacente iam cadauere, hoc pro funere recitetur: ille verò nullo certo tempore circumscribatur.

Parthenia quæ dicuntur, virginum choris adaptabantur, sub qua etiam Daphnephorica, quasi sub genus cadunt. Lauros enim nono quoque *e* anno ad Apollinis sacra inferentes sacerdotes, hymnis eum per virgines choros celebrabant: cuius hæc caussa redditur, *f* Æoles quotquot Arnen, eaque circum loca habitabant, ex oraculo inde egressi, obsidione cingentes Thebas vastabant, quas & Pelasgi obsidebant: cùm simul vtrisque Apollini status dies festus esset, inducias pacti sunt, & lauris amputatis, ab his quidem in Helicone, ab illis verò iuxta Melanem fluuium, Apollini intulerunt.
525 Polematas verò Bœotorum dux, iuuenem quendam secundùm quietem vidit *g*, solidam armaturam ipsi offerentem, votaq; fieri præcipientē in Apollinis honorem nono quoque anno à laureatis. Tertio post die conserta manu, hostem vicit, ipseque lauri gestatione votum soluit: hinc mos ille religiosè obseruatus. Hæc Daphnephoria oleagineum lignum lauris coronant, variisque floribus exornant: cuius in apice ænea sphæra imposita: ex hac minores dependent: medio verò ligno purpureæ coronæ adaptantur, minores quàm quæ summo fastigio impositæ. Imam verò ligni partem circumuestiunt *h* crocotula. Significat autem ipsis suprema quidem sphæra, Solem, quo Apollinem designant: huic verò subiecta, Lunam significat. Globuli verò appensi, stellæ & astra sunt: Coronæ annuum cursum significant: trecentas enim & sexaginta quinque conficiunt. Præest autem Daphnephoriis puer patrimus, & matrimus, *i* cui maximè coniunctus, gestat coronatum lignum, quod κωπὼ ipsi vocant. Daphnephorus verò sequitur, tangens laurum: cō mis quidem demissis, & fluxis, aureaque corona redimitus, splendidaque veste, & talari indutus, calceisque, quos ab Iphicrate Ἰφικρατίδας Græci *k* vocant. hunc virginum chorus comitatur, ramos ad supplicationem, quæ hymnis celebrabatur, prætendens. Mittebant autem lauri gestationem ad Apollinis Ismenij, & Galaxij *l* fanum.

a. φρυάγματι legendum.

b. Pyrrichan, vel Pyrrichen.

c. Leg. συγκύπτεσθαι.

d. μετὰ φιλοστοργίας.

e. ἐννεατηρίδος legendum.

f. al. αἰώλεων, Æoles.

g. πανοπλίαν.

h. κροκώτῳ, leg. ex Polluce, & Aristoph. interprete.

i. Leg. ἀμφιθαλής.

k. Diodorus Siculus lib. 15. Biblioth. Suidas & Pollux.

l. Fort. Λοξίου.

PROCLVS.

Τετποδιφορικὸν carmen, tripode prælato à Bœotis canebatur, institutumque hac de caussa. Pelasgi quidam Panactum, Bœotiæ vrbem vastabant, Thebani verò defensabant, missisque in Dodonam legatis, de belli victoria consulebant. Oraculum verò Thebanis responsum dedit, si impiissimum crimen admitterent, fore vt victoria potirentur. Visum igitur ipsis, impiorum facinorum maximum fore vatem, quæ reddidisset ipsis oraculum, interfecerunt. Quæ verò sacerdotes templo præerant, repetebant supplicium de cæde à Thebanis. Thebani verò vt solæ mulieres sententiam de se ferrent, detrectabant. Communi itaque iudicio facto, virorum simul ac mulierum, & viris candidos calculos pro illis ferentibus, effugere Thebani. Cognito tandem id ab Oraculo illis mandatum fuisse, tripodem vnum ex iis, qui sacri erant apud Bœotos, gestantes, ac rectè, tanquam sacrilegi, circumferentes, Dodonam remiserunt. Quæ res cum feliciter cessisset, exinde in solenne festum vertit.

Oschophorica verò carmina ab Atheniensibus canebantur: chori autem adolescentes duo, muliebri veste induti, palmites vitis gestantes, plenos maturis vuis, *a* quod ipsi ὄσχην vocarunt, vnde & carminibus nomen inditum, festum auspicabantur. Primum verò Thesea hoc inchoasse ferunt. Postquam enim sponte sua in Cretam nauigationem instituisset, patriam tributi vexatione liberauit: beneficium gratitudinis ergo reddens Mineruæ, & Libero, qui ipsi in *b* Dia insula apparuerant. Fiebat autem à duobus adolescentibus, in vmbra *c* educatis, sacris vt operarentur, adhibitis ministris. Ducebatur autem ab Atheniensibus hæc pompa ex Li- 526
beri fano in Palladis Sciriadis templum: insequebaturque adolescentes illos chorus, & canebant id genus carmina. Ex singulis verò tribubus puberes inter se cursu certabant, quique alios anteuertisset, ex quintuplici, quæ dicebatur phiala, & cinno, (qui ex oleo, vino, melle, caseo, & farina hordeacea temperabatur) bibebat.

a. ἐνθαλῶν βοτρύων.
b. τὴν Δίαν.
c. ἐσκιατραφημένοις. *Sic & Plutarch. in Theseo.*

Precatoria carmina ab iis componebantur, qui aliquid Deum rogarent.

Pragmatica verò, quæ res gestas aliquorum continent.

Emporica, quæ quasi peregrinationem & negotiationem ostentarent, à quibusdam conscripta sunt.

Et Apostolica, quæ dum quid mitteretur ad aliquem, fiebant.

Gnomologica notum est admonitiones de moribus continere.

Georgica verò, agri & stirpium tempestiuitates & curam.

Epistaltica, quæ ad obeunda mandata aliquibus composita mittebantur.

Hactenus quidem ex duobus Procli libris ea excerpsimus, quæ ex Grammaticis laudabilia ipse deprompserat.

SCHOLION.

† Χρηστομαθίας ἐκλογαὶ Electa, *verti. Nam &* Electorum *Commentarios 160. reliquit Plinius maior Plinio sororis F. vt ipse ait libro 3. epistola 5. &* laudabilia *potius reddidi, quam* epitomen, *vel* vtilem doctrinam: *ne erres:* χρηστὰ *enim &* χρήσιμα *erant in scriptoribus loca non oscitanter legenda, quod vtilia essent: quæ & χ. figura decussatim scripta notabantur. Latini* laudabilia *vocabant, & his singulis L L. hoc est locus laudabilis, vt Val. Probus ait, designabant. contrà quæ culpanda, damnandave videbantur, Græci ferali littera Θ, & vtrique obelo fodiebant, quod* ὀβελίζειν *erat: vt monuit vir doctissimus Pet. Pithoeus lib. 2. aduersar. subsecivorum c. 3. & in M. Varronem de re rustica Pet. Victorius, se L. litteram, vel* τὸ laudabilia, *in veteribus libris persæpe reperisse, quæ & Ioseph. Scaliger argutè explanauit.*

* Διαιρεῖται εἰς δ´.] Εἰς δύω *legendum reor, itaque scripsisse Photium arbitror: nam ex duobus tantùm Procli libris hoc fragmentum concinnatum est: & Suidas tres duntaxat libros* χρηστομαθίας *agnoscit: & verò in numerorum notis singulis facilis errandi ansa librariis obiici solet, vt* β *in* δ *commutarit, vel primam in* δύω *litteram oscitans scriba reliquisse contentus, properarit. Sexcenta id genus* σφάλματα *in ipso Suida, & Laërtio, vt reliquos taceam, deprehendas. Non procul abiero. In eo ipso Suida* Μουνυχιὼν δεύτερος μὴν παρ᾽ Ἀθηναίοις. *reponendum enim* δέκατος. *Natum mendum suspicor, ex compendio* δεκ, *quod in* δευ *migrauit. Munychion enim mensis, quem Martio respondere putant, decimus a Iunio, qui primus erat Atticorum mensium, in quem solstitium æstiuum caderet, vt Theodorus Gaza obseruauit. Sed quoniam in manibus*

bus Suidæ liber est, non pigebit de Procli scriptis reliqua describere, sed Latinè : Proclus Lycius Syriani discipulus, auditor item & Plutarchi, Nestorij F. philosophi, philosophus & ipse Platonicus. Hic scholæ Athenis præfuit: ipsius discipulus & successor fuit Marinus Neapolitanus. Scripsit plurima tam Philosophica, quam Grammatica. Commentarium in integrum Homerum, in opera item & dies Hesiodi. Laudabilium locorum libros γ'. de educatione lib. duos. In Platonem de repub. libros 4. In Orphei Theologiam, & de consensu Orphei, Pythagoræ, & Platonis. De Oraculis libros 10. de Dijs apud Homerum, aliaq;. *Hæc Suidas. exstant & in Euclidem, & Ptolemæum comment. vt mathematicum summũ agnoscas: in Peripatetica verò disciplina, libellus de motu, quo Aristotelem à libro 3. physic. & deinceps in compendium redegit. Platonicæ verò doctrinæ, Platonis Theologica elementa, & Physica nuper edita. In Italicis vero bibliothecis, & August. in Timæum, in primum Alcibiadem, in Cratylum, in Parmenidem dialogos commentarii adhuc latent. Plures & nostræ, & cl. viri Pet. Io. Nunnesii in hanc Procli Chrestomathiam Notæ seorsim prodibunt.*

CCXL.

IOAN. PHILOPONVS
in Hexaëmeron.

LEGI *Ioannem Philoponum* in Hexaëmeron. Dedicat librum Sergio Constantinopolitano, cuius suasu se laborem suscepisse præfatur, seque eo respexisse, vt ostenderet Mundi ortum apud Mosem rebus apparentibus respondere.

Moses nec Physicum nec astronomum agere voluit, sed homines ad Dei cognitionem, per mundi etiam creationem trahere & inuitare conatus est. Magnum hoc & splendidum mundi opus à Deo factum, neque à se principium habere, neque ingenerabilem materiam, neque Deo coæternam. Platonemque, quem Græci sapientissimum existimarunt, & si sæculis multis posterior fuerit, nec ex plebe cuiq; libros suos scripserit, sed ijs qui præ cæteris in Philosophia ingentes progressus fecerunt, Mosem in mundi conditi enarratione imitatũ fuisse. Sed Mosem sublimius multò rem refert enarrasse. Nihil ait in mundi creatione esse, rerumque ordine, quin Mosis verbis respondeat; contra verò multa eorum, quorũ à Physicis inuestigatæ causæ, è Mosis scriptis desumpta sunt. In multis Magnum Basilium & Theodorum Mopsuestiæ laudibus meritò extollit, etsi non in omnibus quæ reprehendit, licet non pauca iure vellicet. *Principium* variis modis cum dicatur, refert illud: *In principio*, nunc temporarium principium indicare: Genesis 1.
527 dicere vero, inquit, temporarium, non cuius generationem tempus præcedat, vt vniuscuiusque nostrum: sed primum temporis nunc, quo Deus cœlum & terram in medium produxit, sine vllo temporis interuallo. Omne enim principium omnino aliud esse dicit, quam id cuius dicitur principium, idque exemplis ostendit. Quare in principio temporis, & non in tempore, cœlum terramque condidit Deus. Sed vnum hoc significat principium, in quo cœlum & terra condita sunt. Secundò, prima fabricæ pars, vt initium nauis est carina, domus fundamenta. Hinc apparet & eodem modo significationem principij intelligi posse, cœlum & terram in principio facta esse. Tale enim fundamentum & principium rerum Deus cœlum & terram primum posuit, in alijs significationibus principij non ita. Pro his; *In principio*, vertens sic Aquila, Εν κεφαλαίῳ, occasionem dedit cogitandi, συνηγμένως τὸ, in principio significare iunctim & simul cœlum & terram facta esse. Neque enim hoc ex illis prius, hoc vero posterius factum est. Κεφάλαιον enim appellare solemus coniunctionem omnium simul in vnum, & frequens huius vsus. Ostendit & additum vocabulum σὺν [id est simul] coniunctionem, quia multa demonstrat. Dicit enim: In capite creauit simul cœlum, simul terram: In principio significat simul duo esse facta. Nonnulli illud, ἐν κεφαλαίῳ non eo modo, sed Metaphoram à summa corporis parte, quæ caput est, ductam esse volunt, & ad hoc principium retulerunt. Cœlum & terram per extrema media coniunxerunt, vt etiam omnia loquuntur. Extrema autem hæc ritè vocantur, terra orbis centrum sustinens, omnium inferiorum est principium; cœlum vero omnia ambiens, omnium finis est. Iterum vero cœlum descendendo, initium est, eiusque respectu terra tunc finis, media vero sunt, aqua, aër, & ignis. Ideo pergit: *Tenebræ super abyssum: aquam abyssum vocat, tenebras vero luce carentem aërem.* Etenim propriè dicuntur tenebræ cum lumen abest.

Εν κεφαλαίῳ ἔκτισε σὺν τὸν οὐρανὸν, σὺν τὴν γῆν.

est. Et consuetudo tenebras obscurum aërem vocat, vel speciem aëris nocturnam, vel ex alio accidente. Tenebras palpabiles, quales senserunt Aegyptij, duabus de causis dici vult, vel quod splendor nullus cœlestis immistus est aëri, ob densitatem eius, vt palpari, & tangi per resistentiam à contingentibus queat: vel quod tangendo duriora corpora instar cœcorum sic progrediantur, & hoc ipso cognoscant sic attrectata. *Abyssus* ab omnibus multa aqua dicitur, & in profundum demersa, quamque capere non valemus, nec oculis consequi. Ideo etiam Moses abyssum hanc aquam vocat, nisi quod etiam nomine aquæ nominet. *Ac Spiritus enim Domini ferebatur super aquas.* Super aquas enim aër ipse innatat. Nomen autem *aëris* Moses non vsurpauit: vel eo quod Hebræi nondum certum aëri nomen dedissent, vel quod sufficeret Mosi vocabulo *aquæ* vtrumque denotare. Magnam enim aër & aqua communionem habent, & sæpius in sequentibus hoc nomine de vtroque vtitur. Moses angelorum eorumq; * creationis nullam mentionem facit, quasi Mundi historiam scripserit. Verum non est dicendum istos simul extitisse vel post cœlum factos esse, sed antea; idque è rerum natura, sacrisque litteris conatur demonstrare: depugnans scilicet aduersus Theodorum eiusque rationes, quibus angelos vnà cum cœlis factos esse asserit, & magnum Basilium eiusdem sententiæ adducens, pro quo etiam videtur decertandum. Recensens igitur summatim demonstrationes, quibus ille angelos cum mundo non simul creatos probat, addit: vide tandem ex quibus cœlestis eorũ ortus constet. Primo, quod nec Moses, nec alia scriptura sacra dicit cum cœlo factos esse. Secundo, quod non sint corpora, nec corporibus organicis vt anima postea vincti. Tertio, è cœlesti eorum potentia. Quarto, quod Deum assiduè videant; quibus omnibus creaturę mundanæ carent. Quinto, quod irrationales animę cum corporibus non sint creatę, etsi sine corporibus esse nequeant. Postremo, quod hominum animus, ne cum proprio corpore quidem sit creatus. Hoc enim è terra, ille per se diuina participat generatione. &c.

Exodi 10.

μηνύει, melius μύει.

Genes. 1.

* Fort. προσηγορίας.

528

CCXLI.

APOLLONII TYANEI VITA è Philostrato.

LEGI vitam *Apollonii* auctore *Philostrato*. Babylonis, inquit, muri quadringentorum stadiorum & octoginta ambitum complectuntur: In altitudinem vero tria semiiugera attolluntur, cum sint paulo minus vnius iugeris latitudine. Secat autem mediam Babylona Euphrates, cum formæ similitudine, quem Euphraten occultus subit pons, regiam, quæ in vtraque ripa est, inuicé modo inuisibili coniungens. Fertur enim mulier Medea aliquando id regnum sortita fluuium iunxisse, quo modo antea nemo. Lapides enim & æs, præterea bitumen & reliqua conglutinationi in aquis faciendæ ab hominibus inuenta, ad fluminis ripas vbi coaceruauit, fluminis aquas in paludes deriuauit, atque exsiccato fluminis alueo, duarum vlnarum specum excauauit, vt ad regias, quæ vtrinque fluminis ripis adiacent, per eam, quam diximus, foueam non secus ac per aridam terram aditus intercederet, ita vt fornicis altitudo fluminis alueo adæquaretur. fundamenta processerant, & parietes specus; quasi bitumen aqua indigeret, vt lapidesceret, & induraretur: Euphrates humido fornicis tecto immissus est: atque hæc iungendi ratio fuit. Regia autem æere adoperta fulget, thalami vero, & porticus, ac virorum domicilia partim argento, partim aureis velis, partim auro ipso veluti lineamentis condecorata sunt. At Apollonium in porticum venisse, cuius suprema pars in formam tholi fabricata cœli faciem imitabatur Saphiro lapide adoperta, qui lapis maximè cęruleum cœli colorem refert. Erant illic imagines Deorum, quos illi colunt, exsculptæ, auratæ luce affusa videntur. Is autem locus est, vbi rex ius dicere consueuit; ex testitudine vero iynges auiculę quatuor pendebant (quas Motacillas vulgo vocant) Nemesim illi exhibentes, admonentesque regem, ne se supra hominem efferret. Has vero dicunt Magos, cum in regiam venissent, iussisse fieri. Vocant autem ipsas Deorum linguas. 529

Apollonius & alij post illum, Persarum regno exeuntes, cum ad Caucasum appropinquauerunt, olentis terrę iucundum odorem senserunt. Hunc autem montem principium facimus Tauri, qui per Armeniam & Ciliciam, & ad Pamphiliam vsque & My-

Caucasus mons, & Taurus.

len procedit, quæ Mycale in mare iuxta quod Cares habitant, definiens, Caucasi finis putatur, non autem principium vt quibusdam placet. Mycales enim altitudo non admodum magna est, Caucasi autem summitates in tantum exsurgere perhibentur, vt Sol circa ipsa scindatur. Complectitur autem altera parte Taurus conterminam Indiæ Scythiam omnem iuxta Mæotidem, & sinistrum Pontum, viginti millium stadiorum longitudine. Taurum enim terræ modum complectitur Caucasi ambitus. Quod autem nostra ex parte appellatus Taurus supra Armeniam prætendatur, quod longo tempore creditum non est, testantur pantheræ, quas in Pamphiliæ parte, quæ aromata profert, captas esse comperimus. Tales enim feræ aromatibus gaudent, & ex longinquo odorem attrahentes, & ex Armenia per montes proficiscentes, ad styracis lacrymas feruntur, quoties venti ab ea parte flantes ab arboribus id gummi stillantibus odorem perferunt. Accepi etiam in Pamphylia pantheram captam fuisse, aureum torquem circa collum habentem Armenijs litteris huiusmodi inscriptum: *Rex Arsaces Deo Nysæo.* Regnabat autem temporibus illis in Armenia Arsaces. Is, vt opinor, feram eximia præ cæteris magnitudine Baccho sacrauit. Bacchus enim Nysæus à Nysa, quæ in India est, nuncupatur, non ab Indis solum, sed ab omnibus gentibus, quæ ad Orientem spectant. Illa verò, quam dixi, fera cicurata ab homine aliquamdiu est, attrectari demulcerique patiens. Adueniente autem vere, vbi Veneris eam cupido stimulauit, maris desiderio tacta in montes secessit, eodem quod gestabat ornamento. Capta autem fuerat in inferiore Tauri parte aromatum odore allecta. Caucasus autem, Mediam atque Indiam terminans, in mare rubrum altero cubito descendit. Transeuntibus autem Caucasum quadricubitos homines occurrisse ferunt, colore subnigros, aliosque vidisse cubitorum
530 quinque, cum trans flumen Indum peruenissent. Cum iam montem transgressi essent, viri occurrerunt qui elephantis vehebantur. Hi autem sunt, qui regionem colunt intra Caucasum montem & Cophenem fluuium, homines plane inculti, & elephantorum sessores, quorum alij etiam Camelis insidebant, quibus ad cursum vtuntur Indi, *Cameli.* hisque vno die mille stadiorum iter conficiunt, & genua nullibi flectunt. Indum fluuium Apollonius cum suis traiecit, cuius latitudo, qua nauigatur, stadijs ferme XL. extenditur: ortum è Caucaso ducit, & iam inde cæteris Asiæ fluuijs maior: deinde procedens multos nauigabiles fluuios ex se producit. vltra fluuium autem pergentes ipsos dux à Satrapa datus, rectà ad Taxila duxit: vbi regia erat Indorũ Regis. Qui secus Indum fluuium habitant, lineis vestibus amiciuntur, Linum autem plurimum in agris nascitur. *Linum Indicum de quo & infra.* Calceamenta ex papyro facta gestant; nobiliores vero bysso induuntur. Byssus ex arbore nascitur: quæ inferiore sui parte poculo similis est, folijs autem salici. Cum vidisset Apollonius Byssum gauisus est, quia fusco amictui, quem gestabat, non dissimilis admodum esset. Taxila vero magnitudine ab antiqua Nino non multum differt, & Græco more ædificata est. Erat autem regia Pori, regnum obtinentis. Fontes Hyphasidos fluuij, cui appropinquasse dicit Apollonium, Hydracte superato, plurimisque gentibus peragratis, huius, inquam, fluuij fontes è solo scaturiunt, estque fluuius ipse à principio nauigabilis, paululum vero procedens nauibus inuius est. Petræ namque superiori parte acutæ, atque inter se densæ, sub aqua latentes ab alueo prominent, quibus aqua illisa, & in se conuersa innauigabilem fluuium reddit, Latitudo vero Istrum adęquat, qui Europæ fluminum maximus habetur. In ripis eius arbores nascuntur, similes ijs, quæ ad Istrum nascuntur, à quibus vnguentum distillat, quo in nuptijs Indi perungi consueuere. Pisces etiam quos Taos appellant in hoc duntaxat flumine oriri perhibent: vocantur autem eodem quo & pauones nomine, quia ipsis & cęruleæ sunt cristæ, squamæ vero versicolores, cauda vero aurea, in quamcumque voluerit partem versatilis. *Pisces Pauones.* Est præterea in eodem flumine bellua albo vermi similis: ex qua capta oleum fit ad vsus ignis accommodatum, quod nisi vitro contineri non possit. Capitur autem regi tantummodo eiuscemodi bellua, qua ille diruendorum mœnium causa vtitur. Nam vbi murorum propugnacula eiusmodi pinguedo tetigerit, ignis excitatur, quibuscunque rebus quas homines aduersus ignem excogitauerint, potentior. Asinos præterea siluestres, palustribus locis capi dicunt. *Onagri.* Esse autem huiusmodi feris in fronte cornu, quo taurorum more generosissimè pugnent. Conficere autem Indos ex illis cornibus pocula: asseruntque nullis morbis eo die affici, qui ex eiusmodi poculo potauerit, neq; si
531 vulnerati fuerunt, dolere, & ex igne etiam incolumes egredi, neque vllis venenis lædi, quæcun-

quæcunque nocendi gratia in potu dantur. Idcirco regum esse illa pocula, & regi tantum eiusmodi feræ venationem permitti. Fabulosa hæc esse, & regum Indiæ morbi mortesque testantur. Hæc vero bellua, vt eam descripsimus, talis apparet. Inde Caucasi illam partem transcenderunt, quæ in rubrum mare porrigitur. Ea vero diuersis aromatum generibus consita est. *Aromata.* Montis namque radices Cinnamomum ferunt, quod nouis sarmentis assimilatur: bonitatis autem eius experimentum dat capra. Si *Cinnamomum.* quis enim Cinnamomum capræ porrexerit, tanquam catulus manu demulceri affectat abeuntemque insequitur, nares quoad potest ipsi admouet: quod si pastor eam amouerit, non secus queritur, quam si loto priuaretur. In montis autem præruptis arbores, *Thus.* è quibus thus distillat, proceræ nascuntur, & aromatum aliæ species multæ, inter quas & piperis arbores sunt, quod piper, tanquam agricolæ, genus quoddam simiorum *Piper.* colit. Piperis arbor illi similis esse traditur, quam Græci ἄγνον (id est, *castam*) appel- *Simiæ.* lant, tum partibus alijs, tum maxmè fructuum racemis. Nascitur autem in extremis præruptisque locis, generi hominum inaccessis: vbi simiorum, quas diximus, populus montis cauernas, & omnia foramina incolit. Simios autem magni faciunt Indi, quoniam piperis, vt sic dicam, vindemiatores sunt: quapropter & armis & canibus leones, & cæteras feras ab ipsis arcent. Irruit autem in simium leo ægrotus, medicinæ quidem gratia, namque huiusmodi simiorum carnes leonum morbis medentur, senescens ve- *Horapollo lib. 2. cap. 76.* ro, pastus cibique causa. Nam vbi propter senium ceruos aut apros venati leones nequeunt, simias deuorant, quod superest virium in illas exercentes. Quæ de pipere, hæc sunt. Accedentes Indi ad arbores, quæ in parte montis infima nascuntur, fructusque ab illis decerpentes, paruas quasdam propter arbores areolas faciunt, quo piper congerunt, ipsum proijcientes, ceu rem neglectam & minimi ab hominibus existimatam. Simiæ vero in auijs abditæ desuper aspicientes, vbi nox aduenit, Indorum opus imitatæ, auulsos arborum ramusculos in areas, quas diximus, conferunt. Inde vero nullo labore colligunt. Superato monte subiectam planiciem conspicatus Apollonius cum suis, fossis aqua redundantibus intersectam animaduerterunt. Erant autem fossarum aliæ rectæ, aliæ obliquæ, aquam à Cange deriuantes. Has autem fossas partim terminis designandis, partim irrigandis agris, cum sitissent, seruire dicebant. Sunt autem agri omnium qui apud Indos coluntur feracissimi, & ibi hæreditas omnium maximè opima. Protenditur enim in longitudinem dierum quindecim secus Gangem ambulantibus, decem autem & octo è mari ad montem vsque simiarum patet. cui planicies æqua extenditur. Terra autem colore nigra est, & frugum omnium ferax, vbi spicas, arundinum instar, conspici dicunt. Fabas autem triplo maiores ijs quæ in Aegypto nascuntur. Sesamum quoque proferre, & milium eximiæ magnitudinis. Præterea nuces ijsdem in locis nasci perhibent. Vites autem paruę admodum, quantæ apud Mæones Lydosque ibi nascuntur. Vinum tamen ex illis expressum, gustatu & odore iucundissimũ esse aiunt. Aliam præterea arborem illic inueniri ait Lauro similem: quæ folliculum 532
mali Punici magnitudine profert. Folliculo autem pomum inest colore cæruleum, ac veluti pulcherrimus hyacinthus: suauissimum vero omnium, quæ * toto anno nascan- ** ὡρῶν* tur. Cum autem è monte descenderent, inuenerunt draconum venationem. Omnis *Dracones Indici.* enim Indiæ regio draconibus abundat, & multitudine & magnitudine mirandis. Itaque paludes plenæ, pleni montes, neque tumulus ijs vacuus reperitur. Verum palustres pigri tardique, suntque longitudine cubitorum triginta, & vix caput attollentes: sunt vero draconibus fœminis similes, & terga habentes subnigra, & cæteris minus squamosa. Campestres palustribus per omnia superiores. Nam & in maiorem porrecti sunt longitudinem, & velocius fluminibus, quamuis rapacibus, feruntur, ita vt illos euadere nihil possit. His autem crista nascitur iuuenibus, mediocriter prominens, prouectis vero ætate grandior, & valdè assurgens, estque ignita & serrata. Hi vero iubas & ceruicem altius attollunt, & eorum squamæ instar argenti fulgent. Oculorum autem pupillæ lapides sunt tanquam ignis fulgentes. Horum serpentum vim maximam esse ferunt ad morbos periculosissimos tollendos. A venantibus reperiuntur campestres dracones (cum enim elephantem aliquem conuulserunt, vtraque bellua interit) & eos capientibus lucro sunt oculi, pelles, dentes. Sunt autem membris apris ingentibus pares, sed corpore graciliores, & in quamcunque partem versatiles; rostro autem validissimo tanquam ingentes pisces. Montani verò dracones squamas habent coloris fului, longitu-

longitudine autem excedunt campestres, barbaque illis est cincinnata, & ipsa coloris aurei, & supercilia maiora habent quam campestres, oculi autem superciliis subsunt, torue, grauiterque aspicientes, qui dracones perinde ac si essent ænei sibilant, quandocunque per terram serpunt. E cristis vero quæ rubræ sunt, ignis scintillare videtur; & isti quoque elephantos capiunt. Ipsi vero ab Indis hoc modo capiuntur: Pallium coccineum litteris aureis super intextum, ante cubicula extendunt: Scripta autem incantatoria verba somnum videntur inducere, his draconum oculi, quamquam durissimi, superantur. Ipsi quoque plurima verba ex arcana sapientia superincantantes, eo draconem perducunt, vt caput latebris exerat, & litteris pallio intextis superindormiat, dormienti autem instantes Indi, securi ceruicem feriunt, scissoque capite lapillos intus exstantes auferunt. Traduntur enim montanorum draconum capitibus inesse lapilli, specie & aspectu iucundi, & splendorem quendam coloribus inducentes: viribus autem potentiaque mirabiles, sicut anulus, quem habuisse Gygem, vulgatum est. Euenit autem interdum, vt draco Indum cum securi & arte, intra cubile trahens deuoret, etiam ipsum pene montem concutiens. Tales autem dracones montes, qui ad rubrum mare pertinent, dicuntur incolere. De longitudine autem vitæ huiusmodi
533 belluarum, & cognoscere difficillimum, &, si dicatur, incredibile. Fistulæ sonitum audire visi sunt, quasi pastoris gregem colligentis, qui ceruas albas pascebat. Mulgent autem ipsas Indi, quod lac earum maximum nutrimentum putant. Inde quatuor dierum iter progressi, per felicem & bene cultam regionem ad oppidum, in quo sapientes habitant, qui vulgo *Brachmanæ* vocantur, peruenerunt, & cum ijs satis diu versati sunt: de quibus se dicunt vidisse, & audisse, quæ nemo sanus crederet. Impium dogma de transmigratione animarum per Aepyptios ad Pythagoram hinc credunt emanasse. Comas autem nutriunt, sicut quondam Lacedæmonij, & Thurij: vittam quoq; albam circundabant, & nudis pedibus ambulabant. Vestis autem eorum in superhumeralis formam composita est. Ipsius materia * lanugo est, quæ sponte sua in illis locis crescit, alba quidem, veluti quę in Pamphylia nascitur. Ex ea sacram vestem conficiunt, quia mollior est, à solis pisis è terra vellitur. Gestant annulum & baculũ. Dicunt lapidẽ Pantarbem nomine nasci, magnitudine vnguis qui in pollice. Gignitur vero in concauis terræ, profunditate iugerum quatuor. Tantum verò ipsi spiritus inest, vt intumescat, & plerumq; scindatur terra, vbi eiusmodi lapis concipitur. Euellere autem ipsum nemini licet, nisi qui eius sit sacris initiatus: qui noctu diem velut ignis ostendit, quoniam igneus est ac radiosus: sin vero post diem aspiciatur, innumeris rutilationibus oculos ferit. Id autem quod in ipso lumen fulget, spiritus est potentię occultæ. Lapides enim sparsim iactat, & in mare condit: postmodum vero hic lapis ad eos dimissus, distributione sui spiritus colligit, ita vt coaceruati lapides tanquam examen apum illi subiaceant. Quin etiam addit ille nugator Philostratus, hæc Iarcham Apollonio dixisse, & lapidem illi ostendisse, & omnes eius potentias.

Ceruæ.

* ἔριον.

Pygmæos autem sub terra degentes ait supra Gangem posita loca incolere, & sicut fama de ipsis prædicat viuere. Sciapodes verò [id est, *qui sibi vmbram pedibus parant.*] & macrocephalos, & huiusmodi monstra quotcunq; * Scylacis historiæ decantant, nec apud Indos, nec alibi terrarum vsquam viuere censeo. Aurum vero quod gryphes effodere dicuntur, petræ sunt aureis guttis minutissimis conspersæ, quas hęc fera rostro discindit. Sunt enim huiusmodi aues in India, magnitudine autem & viribus leonib⁹ pares, & alarum præsidio in leones, elephantos, & dracones inuolant, superioresq; euadunt. Volant autem non multum, sed quantum paruulæ aues. Non enim pennatę sunt
534 sed rubra pellicula alarum costæ connectuntur. Solam vero Tigrim insuperabilem illis esse dicunt, quoniam fugiendi celeritate ventos æquare dicitur. Hic de Phœnice aue eadem cum alijs scribit. Quatuor menses apud Indos Apollonium fuisse tradit. Inde dextra quidem Gangem, sinistra vero Hyphasin fluuios habens ad mare descendit, itinere decem dierum à sacto monte confecto. descendentes autem multa alia viderunt: simiarum genus longe diuersum ab ijs, quas apud piperis arbores inuenerant. Sunt enim hæ nigræ, villosæq; & paruis hominibus similes. Peruenerunt vero ad mare rubrũ. Rubrum autem mare vehementer cæruleum esse tradunt, denominatum autem rubrum à rege Erythra. Post hæc autẽ nauem conscendentes, leni vento deferebantur, admirantes Hyphasidis ostium, qui præceps terribilisque effunditur. Decurrit enim per loca petrosa,

Pygmæi.
Sciapodes.
* *Scylax Caryadensis, quæ vrbs in Caria est ad Halicarnassum, historicus & Mathematicus. Quæ scripserit indicat Suidas, exstãtq; Geophraphica cũ Marciani Heracleotæ, aliorumq; edente Da. Hœschelio Augustæ Anno 1600.*
Simiæ.
Mare rubrum.

petrosa, angusta, atque præerupta, vbiq; refractus vno ostio mare ingreditur perniciose admodum ijs, qui nauigando littori nimium adhæserint. Indi quoq; fluminis ostia se vidisse perhibent, vbi ciuitas posita est nomine Patala, fluenti Indo adiacens, eo quoque conuenisse quondam tradunt Alexandri classem, eiusq; gubernatorem ducemq; Nearchum. Quæ vero ab Orthagora de rubro mari narrantur, quod ibi scilicet vrsa non cōspicitur, neq; meridiem signare nauigantes possunt, quamquam apparentia illic astra ordinem permutant suum, hæc & illis visa sunt. Meminerunt etiam paruæ insulæ, quam Byblon appellant, vbi maxima conchylia, muricesq; & ostrea eximiæ magnitudinis nasci perhibentur. Ostrea quoq; petris adnascuntur decuplo maiora ijs quæ apud Grecos inueniuntur. Ibi etiam in alba testa lapis margarita capitur, quę in Ostreis locū cordis dicuntur obtinere. Attigisse quoque ferunt *Eupegadem Oritarum regionē: apud quos æneæ sunt petræ, æneaq; arena, aeris etiam frusta deferre fluuios asserunt, & auream terram ducunt, propter pretium æris. Dicunt & se Ichthyophagis locutos esse, qui vrbem incolunt nomine Stobera: vbi ex magnorū piscium membranis vestes intexunt; ibiq; * pecudes etiam sapore esse piscibus similes, quod pisces comedant, quæq; minimè naturæ suæ conueniant. Indi vero Carmani cognominati, genus plane mansuetum, adeo piscosum mare accolunt, vt nunquam seruandi causa pisces reponant, neque ipsos sale condiant: sunt enim ipsis captu semper faciles quotquot volunt. Valara quoquoq; ferunt applicuisse. Sunt autem Valara Emporium myrtis palmisque abundans: Laurus quoq; nonnullas, & hortos plurimos ibi videri tradunt omnibus abundantes. Opposita est autem regioni illi sacra insula, quam Selira vocant. Qua parte insula pelagus respicit, immensa est maris altitudo. Fert autem Ostrea testa alba punguedine refecta, lapidem nullum producunt. Inde maris tranquillitatem obseruantes, mare oleo infuso leniunt, & tunc Indi ad Ostrea capienda vrinando se demergunt, ita instructi paratiq; sunt, sicut ij qui spongias carpunt. Est autem his ferreus later, & alabastrum vnguenti, atque ita prope Ostrea considentes Indi vnguento, quasi esca ad fallendum vtuntur, tunc aperiuntur Ostrea & vnguento inebriantur: dein ferreo stylo perforata saniem quandam emittunt, hanc venator ferreo latere excipit, qui in varias multiplicesq; formas concauatus est: ea vero postmodum sanies lapidescit in modum naturalis margaritæ, quæ albus est sanguis ex rubro mari. Reliqua maris huius pars fera est, impacata tota. Cete etiam illic aggregari feruntur. Quapropter naues tutelæ causa tintinabula quædam tam à prora, quam à puppi deferunt, quorum sonitu terrefactæ beluæ nauibus non appropinquant. Post hæc ingressi ostia Euphratis, aiunt inde Babylonem adnauigasse. Quarto libro nihil aliud quam fabulas mendaciaque ad Apollonio gratificandum, eumque laudandum confinxit [Philostratus.] Europæ, Africæque promontoria stadiorum sexaginta sinum continentia, Oceanum ad externa maria immittunt, & Africæ quidem promontorium nomine Abyla, leones continet, in supercilijs montium habitantes. Eius montis interior pars ad Getulos Tingasque pertinet, gentes efferas, atq; Libycas. Per Oceanum vero nauigantibus stadia nongenta protenditur vsque ad Salecis fluminis ostia. illinc autem quantum vlterius protendatur, non facile coniectare quis posset. Nam post eum fluuium deserta Africa est, nec homines vltra reperiuntur vlli. Europæ promontorium Calpis dictum, dextera nauigationem continet stadiorum sexcentorum, terminaturque ad antiquas Gades. Oceani conuersiones ipse quoque apud Celtas tales aspexi, quales etiam fama feruntur. Causam vero sæpenumero coniectans, ob quam tam vastum pelagus accedat recedatque inuenisse Apollonium censeo, qui in earum vna, quas ad Indos scripsit, epistola ait, Oceanum à ventis sub aqua existentibus impulsum, ex multis hiatibus quos ventos partim sub ipso, partim in terra circa ipsum ad exteriora diffundi, ac rursus retrocedere, postquam tanquam anhelitus, ventus resedit. Huic opinioni fidem facit, quod apud Gades ægrotantibus accidit. Nam quo tempore crescens aqua regionem inundat animæ, moribundos non deserunt, quod profecto non eneniret, nisi spiritus ipse in terram secederet. Quæ autem circa lunam apparere dicunt, nascentem, plenam & decrescentem, eadē omnia circa Oceanum fieri animaduerti. Eius enim mensuras sequitur simul cū ipsa decrescens augescensq; & nox dein rursusq; dies noctem excipit, apud Celtas quidem paulatim discedentib⁹ aut lumine, aut tenebris sicut apud nos etiam accidit: Circa Gades autē & columnas cōfertim, tanq

Marginal notes: * al. Pedagem. — Ichthyophagi. — * τὰ πρόβατα. — Ostrea. — Cete. — Lib. IV. — Lib. V. — Africa. — Abyla. — Calpe. — Maris æstus. — 535

tanq̃ fulgura ante oculos cadere dicuntur. Perhibẽt quoq; beatorũ insulas Africæ finibus *Insula Beatorũ.*
536 definiri, ad inhabitabilem promontorij partem vergentes. Gades autẽ in Europæ lateribus positæ sunt. Superstitiosi sunt illic circa sacrificia. Senectæ namq; aram dicarunt: solique hominum festis cantibus Mortem collaudant. Sunt apud ipsos Arti & Paupertati aræ positæ, sicut Aegyptio, & alteri Thebano Herculi. Alterum namq; finitimam vsque ad Erythiam penetrasse ferunt cum Geryone, eiusq; boues sustulisse. Alterum vero sapientia excellentem, totum terræ ambitum dimensum esse. Præterea qui Gades incolunt Græci esse perhibentur, nostroq; more eruditi. Arbores illic etiam esse tradunt, quæ nusquam alibi terrarum inueniuntur, appellatas autem Geryonias, & duas tantum esse. Ortæ sunt autem iuxta sepulcrum, quod illi Geryoni statuerunt, speciem ex pinu piceaque commistam habentes. Sanguinem vero stillare, sicut Heliadem populum auro manare, dicunt. Insula vero in qua templum situm, æqualis est magnitudine ipsi templo; nulla autem eius pars est petrosa, sed politis carceribus similis. Colunt in eodem templo ambos Hercules. Simulacra illis nulla sunt: sed Aegyptio quidem aræ sunt duæ æneæ, absque simulacro, Thebano autem vna tantum: Hydrę insuper & Diomedis equi & duodecim Herculis labores in lapidem incisa conspiciuntur. Pygmalionis insuper aurea oliua in ipso Herculis templo dedicata: Digna quidem, vt volunt admiratione ob ramum cui similis est, admirabilior vero fructu, quo abundat è smaragdo ficto. Et Teucri etiam Telamonij balteus aureus eodem in loco, monstratur. Quomodo autem, aut qua de causa ad Oceanum peruenerit, se nescire dicunt. Quæ autem in templo sunt columnæ, ex auro argentoque simul fuso, & in vnum colorem redacto factas esse narrat. Esse autem quadrangulares velut incudes, & eorum capita litteris inscripta sunt non Aegyptijs, neque Indicis, neque ab aliquo penitus cognitis. Apollonius autem, cum de hac re sacerdotes nihil dicerent, non permittit me ait, Aegyptius Hercules tacere quæ sciam. Hæ columnæ terrarum Oceaniq; vinculum sunt: ipse vero Hercules in domo Parcarum inscripsit: ne qua elementis contentio accideret, neque amicitiam disiungant, qua inuicẽ tenentur. Nauigarunt quoque fluuium Bætim, qui maximè naturam fluxus & refluxus Oceani declarat. Excrescente enim pelago fontes repetit, spiritu quodam ipsum à mari depellente. Regionem vero ab eo flumine Bæticam cognominatam optimam vberrimamque esse tradunt, ciuitatibusque & pascuis benè instructam. Deriuatur autem fluuius per omnes vrbes; agri verò egregiè culti affatim omnia ferunt: cœli temperies talis est, qualis autumni tempore in Attica mysteriorum diebus esse solet. Omnia quæ de Aetna poëtæ dicunt, ait Apollonium,
537 vt fabulas repudiasse, sic loquendo. Fabula enim quam reprehendimus, non est Aesopi apologi similis, sed ijs qui fingere norunt & poëtarum, qui Typhœum quendam vel Enceladum sub monte ligatum dicunt, mortiq; obluctantem, hunc ignem anhelando euomere. Ego autem gigantes fuisse dico, multisque locis direptis tumulis eiusmodi corpora ostendi, vt fertur, cum Dijs pugnasse non credo, sed forsan Deorum ædes ac templa violasse. quod autem cœlum aggressi fuerint, nec illic Deos consistere permiserint, dicere, insania quędam est, insanius etiam credere. Neque vero oratio hæc, quamuis sit vulgatior à nobis probatur. Vulcanum in Aetna fabrilem artem exercere, ibique incudem resonare: multi namq; alij montes diuersis terrarum locis igniti sunt; nec tamen gigantes ibi aut Vulcanum esse quisquam dicit. vt igitur montes ardeant, causa quædam huiusmodi esse dicitur. Terra bitumini sulfurique commista, natura sua turgescit, & nondum ignem reddit. Quod si cauernosam terram esse contigerit, vt sub ipsam spiritus aliquis ingrediatur, tunc flammam attollit, quæ magis magisq; aucta, velut aqua è montibus defluens in campos effunditur: quandoque etiam ad mare delata, quasi fluminis cuiusdam impetum facit.

Hercules duo Aegyptius & Thebanus. *Gades.* *Templum Herculis.* *Bætis fl.* *Bætica.* *Aetna mons.* *Gigantes.*

Aethiopia totius terræ, quæ sub sole est, occidentale cornu occupat, sicut Indi id quod spectat ad Orientem; estque illa secus Meroẽm Aegypto coniuncta, & ad deserta Libyæ partem porrecta, mari terminatur, quod Oceanum poëtæ vocant, vno eodemque nomine totum quod terram ambit, mare nuncupantes. Fluuium autem Nilum Aegypto tribuunt. Qui ex Catadupis initium sumens Aegyptum, quam vniuersam inundat, in Aethiopiam ducit. Magnitudine quidem Indiæ non conferenda est Aethiopia, neque vlla alia continentis pars, quæ hominibus nota sit. Quod si totam Aegy-

è lib. 6. *Nilus flu. Aegypti.* *India & Aegyptus.*

 ptum

PHILOSTRATVS

ptum Aethiopiæ adijciamus (id enim facere fluuium arbitramur) non tamen ambæ coniunctæ magnitudinem Indiæ adæquabunt. In vtraque vero fluuii sunt inter se similes Indus ac Nilus. Ambo continentem *a* oblimant æstatis tempore, cum maximè id terra expetit, soliq; fluuiorum crocodilos educant & Hippopotamos. Terrarum vero similitudinem testantur aromata vtrobiq; nascentia, Leones præterea & Elephanti, qui in vtraq; capti seruire coguntur. Præbet insuper vtraq; feras, quæ alibi nusquā reperiuntur, & homines nigros aliæ nullæ continentis partes ferunt, & in ijs Pygmæorum natio. Indorum vero Gryphes & Aethiopum formicæ, quamquā sint forma dissimiles, eadem tamen agere student. Nam aurum vtrobiq; custodire perhibentur, & terram auriferam amare. Cum eo venisset Apollonius vbi Aegyptus Aethiopiaq; terminatur (Sycaminum autem illa vocant) aurum non signatum inuenit. Linum præterea atq; ebur, & ra- 538
dices varias: vnguentum insuper, & diuersorum generum aromata. Omnia autem in via secta sine custode passim iacebant. Hæc vero causa est: Merces inuehunt Aethiopes, quæ in Aethiopia proueniunt; Aegyptij vero eas omnes cum sustulerint, eodem comportant mercem Aegyptiam, æqualis pretij: rebus suis ea redimentes, quibus careant. Qui vero continenti viciniores habitant, nondum plane nigri, colore vero inuicem cōueniunt, ab aliis diuersi. Nigrescunt enim minus quam Aethiopes, paulo autem magis quam Aegyptij. Deinde refert Apollonium in Memnonis regiam peruenisse. Ducebat eos adolescens Aegyptius nomine Timasij. Male acceptum dicit Apollonium euntem ad Gymnosophistas Aethiopum, & non simili honore quo ab Indorum Brachmanis affectus fuerat; & hac quidem de causa. Euphrates quidem philosophus, inimicitias cum Apollonio gerens, famam Apollonij apud Gymnosophistas calumnijs in eum iactis minuens, illos in Apollonium excitauit. Multo sapientiores esse Indos Brachmanas Gymnosophistis Aethiopię dixit. Viuere ait nudos illos sub dio, incolere montem egregiè à natura formatum, parum à Nili ripis distantem. Mari & Nilo nauigans ad eos Apollonius accessit. Paruo igitur tempore cum Gymnosophistis versatus & disputans cum socijs, profectus est ad montes via sinistra Nili. Quæ autem ibi viderunt memoratu digna sunt hæc: *c* Catadupa montes sunt terrei, similes Tmolo, qui in Lydia est, ab ipsis autem Nilus defluens ex ea quam auellit terra Aegyptum *d* impinguat. Sonitus autem fluctuum è montibus erumpentium & cum strepitu in Nilum cadentium horrenda quædam res, & auditu intolerabilis apparet, multique propè accedentes *e* auditum amiserunt. Procedenti autem Apollonio eiusque comitibus tumuli apparuerunt arbores ferentes: quarum folia, corticemque & lachrymas inter fructus Aethiopum numerant. Viderunt etiam secus viam leones, pantheras, & alias huiusmodi feras: quarum nulla in eos impetum facere tentauit: sed tanquam hominum conspectum stupentes præteribant: ceruos insuper & capreas, struthionesque & asinos syluestres complures: & animalium varia genera; inter quę fuere syluestres boues & hircoboues. Sunt autem huiusmodi beluarum aliæ ex ceruo hircoque composita, quæ ex diuersis denominationem capiunt animalibus. Ossa insuper huiusmodi ferarum & semesa earundem cadauera inuenerunt. Leones enim calida præda semel saturati, reliquias amplius attingere dedignantur, confidentes, vt opinor, nouam rursus se prædam posse venari. Illic Aethiopes habitant Nomades appellati, qui ciuitates in curribus positas habent. Proximi autem illis sunt, qui elephantes venantur, illosque in frusta diuisos vendunt, vnde cognomen adepti Elephantophagi vocantur. Nasamones & Anthropophagi, Pygmæi quoque & Sciapodes, 539
hi, inquam, omnes Aethiopiæ gentes sunt, perueniunt autem ad Oceanum Aethiopiæ, quo solum vi tempestatis delati inuiti traijciunt. Cum illi de feris quas viderant loquerentur, & naturam admirarentur, quæ tam varia, diuersaque animalium genera pascit, sonitus quidam eorum aures percussit, tanquam tonitrus nondum inualescentis, sed adhuc intra nubis concauitatem inclusi. Tum Timasion, Prope est, inquit, ô viri, cataracta, quæ ascendentibus prima, descendentibus vltima occurrit, quatuor enim sunt. Deinde stadia ferme decem progressi, viderunt fluuium ex monte defluentem, nihilo maiorem quam Marsya sit, atque Mæander, vbi primum in vnum confluunt, vlterius vero processerunt, nec vllas amplius feras videbant. Nam cum sint natura pauidæ, iuxta quietas aquas habitant potius, quam iuxta confragosas, & obstrepentes. Inde post stadia ferme quindecim aliam audierunt cataractā difficilē sane & intole-

a περαίνεσι malim πιαίνεσι.

b Mercium permutatio.

c Catadupa Nili.

d ποιῶν, repone πιαίνων.

e De Catadupis Cicero in Somnio Scipionis libro 6. de Republ.

f Animalia.

Nomades.

Cataracta Aegypti.

intolerabilem auditu,& quæ priorem duplo fermè superaret. quam cùm ex loco longè quam prior altiore præcipitari vidisset Damis,comites aliquos, tum etiam seipsum, ita stupefactos auribus refert, vt se ab Apollonio semouerent, rogarentq; ne vlterius progrederetur. Verùm ille constanter Nilo quodam nomine dumtaxat, Timasioneque comitantibus,cataractæ tertiæ propinquauit, inde ad socios reuersus, nuntiauit suspensos illic esse vertices Nili, altitudine fermè stadiorum octo: ripam verò,quæ montibus opponitur, supercilium habere lapicidinæ inenarrabilis, fontes verò ex montibus pendentes decidere in petrosam ripam, inde in Nilum refundi aquam spumantem & æstuantem. Accidentia verò, quæ inde oriantur multiplicia sunt, magisque varia quàm quæ in aliis cataractis eueniunt,& qui illic è montibus resonat fragor asperrimus est, & inenarrabilem Nili ortum reddit. Iter verò quod ad primos fontes ducit, perarduum est,& non solùm accessu, sed cogitatu etiam difficile. Multa etiam de dæmonibus illic existentibus prædicant, qualia sapienter in suis hymnis Pindarus de dæmone cecinit, quem huiusmodi fontibus præesse dixit, vt Nilum moderaretur. Ait Domitianum Imp. vetuisse, ne quis castraretur, ne vites plantentur, sed quæ iam plantatæ essent etiam exscinderentur, & Apollonium ad hæc dixisse, quia ego forsitan nec pudendis, neque vino indigeo. Ignorauit verò vir admirandus,hominibus se parcere, & terram castrare.

Pindarus.

Domitianus Imperator.

Philostratus libro septimo & octauo libertatem dicendi Apollonij erga tyrannos, & maximè Domitianum describit, & quomodo accusatus fuerit, & vltrò in iudicium venerit. Quomodo in carcere seruatus, & quomodo liberatus, solutus & defensus,ex iudicio decesserit. Hæc asserit,& magum non fuisse,verùm etiam,si quem alium, magiam abominatum esse fortiter probat, etsi multa portentosa de illo scribat. Dicit
540 etiam obscuram fuisse ipsius mortem, & vitam celebrem: & eam ipsum, dum viueret, mente agitasse. Dicere enim solitum: *viuens late:* sin minus, *moriens late:* virtutibus hunc refert studuisse, & Pythagoram maximè imitatum fuisse.

Lib. VII. & VIII.

Plutarchus singulari commentario Epicuro tribuit.

Dulci & varia narrandi ratione vsus est Philostratus, & verbis huic rei conuenientibus, & simili constructione, qualem nemo scribendo inseruit. Videntur enim nonnulli incompositè magis dicere quàm compositè. Hunc verò scimus doctissimum fuisse, & à recto non aberrantem, propriam constructionis nouitatem adhibuisse: sed quæ antiqui dixerunt rarius, iis liberius vsque ad satietatem vsum esse: licitum esse eorum vsum demonstrans, nec id frustra, sed dulcedinis gratia. Huiusmodi enim oratio conciliandi vim habet & venustatem quandam. *Ex eadem vita excerpta quæ prætermissa sunt, ac pulchritudine verborum & compositione excellunt.*

Philostrati stylus.

Quia sequentia (vt excerpta phrasium ac sententiarum pro Photii libito) parum cohærent, erunt hæc in Philostrati libris inuestiganda atque excutienda.

Pythagoras ipse,& Democritus cum Magis versati,multaque dæmonia fassi, nullam tamen eius artis partem attigerunt. Quis enim ignorat Anaxagoram in Olympia, cùm nulla pluuiæ suspicio immineret, pelliceam vestem indutum processisse, vt imbrem denuntiaret, nec ita multò post ingentem pluuiam secutam esse, vnde putatus est diuinus cœlestisque fuisse, idque arte magica: mihi quoque qui in eadem versatus sum: etenim omnes* orationes Rhetoricas ipse laudauit & amauit, ex quibus discere licet quam diuinus Philosophus fuerit. Cygni qui in prato pascebantur, quasi in chorum dispositi dormientem Apollonij matrem circumstetêre, & alis (vt eorum mos est) sublatis,ingenti clangore omnia circum loca replebant, leniter per prata spirante Zephyro: eorum cantu exsiliens mulier puerum peperit: quæuis enim perculsio valet etiam ante tempus partum prouocare. Oculos omnium in se conuerterat etiam aduersariorum, qui & conuitia iacere, iniuriamque facere soliti. Et linteo dederunt potiusque doctrinæ Athenienses. Suburbium in quo elegantes horti erant. Cilicum erat sermo quò curris? num ad impubem? quod de Apollonio dicebant, sic vt communi prouerbio celebraretur. Diuitias opimas habuit fratri æquales, & multa erat de eius philosophia fama. Interroganti aliquando Apollonium Euxeno, cur non scriptis aliquid mandaret, cùm scribendi characterem probum & excitatum nactus esset. Quia inquit, nondum tacere didici. Fames oppresserat ciuitatem, venale erat etiam, omnia-
541 que ad victum necessaria illis deerant: fontes non fluebant, cupressi germina terra dabat. Vtebatur genere dicendi non Dithyrambico, aut poëticis nominibus intumescente, nec rursus nimis ieiuno, neque consuetudinem Atticam excedente, iniucundam enim putabat orationem, quæ ab Attica mediocritate decederet. Sententiæ

Lib. I. Philostr.

Pythagoras.

Anaxagoras.

** fort. προῤῥητικούς.*

Vaticinia, prædictiones.

Philostr. lib. I. cap. 6.

Apollonii stylus.

PHILOSTRAT. breues & fortes erant. Nominibus autem vtebatur propriis, atque ad res ipsas accommodatis: & quæ ab ipso proferebantur, fulminis instar resonabant. Antiquam Ninum profectus est, ibi statuam barbaro more positam conspexit. Est autem Ino Inachi filia, cui ab vtroque tempore parua, & quasi mox progressura, prominent cornua. Porrò Damis Apollonium veluti Deum suspiciebat, quo vtebatur sapientiæ magistro, & quod discebat, memoria repetebat. Erat illi vox Assyrio accommodata modulo, neque nimium loquax. Eretrij in regione Medorum habitant, non longius à Babylone, quam diurno itinere cursor expediret. Cùm Eretrij tumulum seminassent, vicini barbari circa messis tempus discurrentes adultas iam fruges prædabantur. Ferunt & in atrium venisse, cuius suprema pars in formam tholi fabricata cœli faciem imitabatur, Saphiro lapide adoperta, qui lapis maximè cæruleus cœli colorem refert. Deinde parum subsistens: Disces, inquit, ô Dami, Eunuchos amare, & cupiditatem, quæ per oculos inducitur, in illis non exstingui, sed calidam & vigentem in ipsis permanere. Quod si humana quæpiam ars esset, domina potensque cupiditates eiusmodi depellere ex animo viuerent cum virtutis oculis: nunc verò congredientem inueni & virum agentem. Iaculatus est auem, quæ Promethei viscera depascebatur. [Occurrunt hominibus, qui elephantis vehebantur: hi autem sunt, qui regionem colunt, inter Caucasum montem & fluuium Cophenum, homines planè inculti & elephantorum sessores.] Inter se collocuti sunt, & conuiuio exceperunt, & Nyssam à Baccho plantatam esse, qui Thebis vitium semina eò transtulit. Alexander honoris fuit cupidus, tum etiam antiquitatis nimis amator. Elephantes, vt experientia docuit, trecentos quinquaginta annos viuunt. Si leones comprehendant leænas è pardis concepisse, catulos lacerant, & sobolem tanquam adulterinam expellunt, ita vt triduò à cibis abstineat leæna, quamuis belluarum voracissima sit. Minores elephanti præcedunt, ne fosso altius solo maiorum elephantorum viam impediant. Apollonius non credit, * viperarum filios

Eunuchi.

Alexander.

Elephantes.

Leones.

Vipera.

** Dalecampius in lib. 10. Plinii cap. 62. auctores hoc negantes laudat. Cum Philostrato sentit Basil. M. Isid. Pelus. Herodot. & Maximus Tyrius.*

Medicina.

matrem perimentes prodire. Nec enim hoc quis videre potest, nec natura id patitur, 542
neque comprobat experientia. Indus habet serpentes septuaginta cubitorum, & eorum ornatum eos mirari magis, quàm fastum Babyloniæ. Neque Homerum laudatorem habuit, à quo multi improbi egregij celebrati sunt. Dicere iam paraui, vt nihil aliis relinquatur. Inde Apollonius effecit, vt rex ille multis partibus totaque philosophia Phraota inferior esset. Ait Apollonium cum Iarcha collocutum, libros deinde de diuinatione & de sacrificiis conscripsisse, cùm esset multa admodum discendi cupidissimus. Dixit Iarchas multa bona erga homines diuinationem fecisse, in quibus præcipuum est medicinæ donum. Non enim, inquit, ij, qui sapientes in hac arte habiti sunt Æsculapij filij, tam multum profecissent, nisi Apollinis filius Æsculapius ex patris præscripto & vaticinio morbis vtilia remedia composuisset, quæ ille deinceps filios docuit ac familiares, quales herbas humidis vlceribus, qualesque siccis & ardentibus oporteat adhibere: poriones insuper medicamentorum miscere, quibus hydropici sanentur, sanguinis fluxus sistatur, & alia multa quæ curationum vim habent. Indicas Gryphes magnitudine & viribus leonibus pares esse tradit, & alarum præsidio in leones, elephantos, ac dracones inuolare & superare: volant autem non multum, sed quantum paruulæ aues. Non enim plumatæ sunt vt reliquæ aues, sed rubra pellicula alarum costæ tanquam digiti connectuntur. Itaque in altum elatæ aliquantum volare, & è sublimi pugnare. Solam verò Tigrim insuperabilem illis esse dicunt, celeritateque ventos æquare. Dicitur iucundissimus fuisse & rei nauticæ peritissimus, non vt Socratici, alia omnia deserens, & soli philosophiæ studens &c. etsi omnium pulcherrima sit ciuitatum, & mare proprium, Zephyrique fontes habeat, sed pulcrius est illam viris illis condecorari. Dicebat bene constituendam ciuitatem discordi indigere concordia. Quod autem dico, tale quid est: Seditio quæ ad gladios mutuasque lapidationes ciues deducit, è ciuitatibus exterminanda penitus est. Ciuitas enim puerorum institutione & legibus & viris indiget, à quibus verba & actiones prodeunt. Mutua autem ciuium æmulatio pro communi ciuitatis bono, seu quod alius alio melius sententiam dicat, aut magistratum rectius gerat, aut præclarius legatione fungatur: talis inquam contentio & æmulatio, ciuitati plurimum confert. Quod si quis horum suo operi peragendo defuerit, quasi rem nauticam imperitè tractet, malè sese nauis habebit, & ipsemet quasi procella quædam nauim lædet. Verùm si æmulatione quadam inter se certantes laborabunt,

Gryphes.

Tigris.

Reipubl. administratio cum æmulatione.

543 rabunt, ne quis altero deterior in suo opere inueniatur, rectè probeque in portu nauis firmabitur, prospereque cum lætitia tota nauigatio peragetur, eorum in consultando rectitudo tantum ipsis proderit, quantum si Neptunus tutelam, securitatemque polliceretur. Etenim supplicauit, & multa de misericordia locutus est. Lapidum aceruum super eum coaceruasse. Somnia rectè conijcient. Erat autem autumni tempus, & mare minus securum. Cùm Orpheus nuper è Thracia aduectus esset, superstitit, & superstans, Apollo, desine, inquit, quæ mea sunt occupare: iam satis enim te canentem pertuli. Apollonius intellexit. Sed alium sermonem Damis inducere volebat. Ostende nobis imaginem tuam, ô Achille. Tu namque valde iuuaberis meis oculis, si ipsis tuæ præsentiæ vtaris. De Musarum verò & Nereidum lacrymis, quas mea causa fusas esse homines perhibent. Musæ huc non perueniunt. Nereides autem nunc & frequenter accedunt. Ad hæc Achilles, nec barbari, inquit, nobis erant multò inferiores, vsque adeò per id tempus virtus in terra florebat. Iam enim gallorum cantus audiebantur; verùm adolescens tanquam è graui somno excitatus, oculos frequenter terebat, & ad Solis radios faciem vertens, verecundia etiam perfusus, quod omnes in se respicientes animaduerteret, nec vlterius petulans apparebat. Mutans igitur chlamydes, & reliquum * Sybariticum cultum, venit in desiderium vestis sordidæ & tritæ, & in mores Apollonij abiuit. Si enim est tripudiatio Laconica, simul tripudiabo: sin mollis est, & fœminea, non amplius mulierum imitatrice, vt ait Euripides, larua vtar, nec verbis. Pocula in mensa statuuntur, & hauriebant sitientes. Quando nuptiæ feruent, ait, & forte cras: Sapientiam suam simulabat, & lingua quidem satis promptus, sed mollior ad incommoda toleranda, sollicitus de adolescentibus. De feris non facile dixeris an matres discerpserint. Nero hoc cibo satiatur, insanior Oreste, & Alcmæone, sed facti prætextus illis auctores erant. ille quidem mortuus, hic in portu venditus. Ille opera matris ab Imperatore tum sene adoptatus, & imperium hæreditatis iure consecutus, ad intemperantiam delabitur, homo ebriosus, nec insuaui voce. Omnium oculis expositus est, qui in principem coniiciuntur. Æsopi ranæ, inquit, & asini, nugæ pueris, aniculisque tractandæ. A pueritia in illis enutriti, & in illis consumpta infantia est. De singulis animalibus opiniones habemus: hæc quidem vt imperio digna, illa vt simpliciora. Ægyptij aures ad Apollonium arrigebant. Claudius etsi tantus erat, multa tamen puerilia præterea exhibuit. Mulierculis imperium submisit, quo homines reguntur. Adulterinum enim aurum, & nigrum erat è lacrymis procedens. Assentabatur, & referebat de nouerca sermonem voce demissa, nec venerea attigit, nec aliter in eum quis petulantiam ostendit. Sed erat agrestiore ingenio, ac præduro. Visus est & Gymnasticam scitè attigisse. Expedit sapienti purum esse à cibo, qui spirat libidinem,

Orpheus.

Vide prouerbium.

Nero Imp. parricida.

Æsopi Apologi.

Claudius Imp.

544 quæ per oculos venit: & inuidiam, quæ magistra iniustis contentionum ac dissensionum est. Non eget veritas incantamentis, & arte violenta. Vitium auro ornatum & torquibus vesteque purpurea, genarum rubore, criniumque cincinnis, oculorumque coloribus, & aureis calceis petulanter depictum est: virtus verò laboriosa adiuncta est horrido aspectui, studet squalore ornari, nec lanam, quæ ab animato carpitur, gestat. Etenim visa est mihi hominum superstitiosorum esse, qui mentem puram habent, cuius immortalitas, & initio carentia generationis fontes. Apollonius ait: Hæc me ad Indos duxerunt cogitantem, quia subtiliores intellectu tales homines purioribus occupati cogitationibus, veriores in opinionibus de Diis & natura, quasi vicini Diis & ad initia viuificæ & calidæ Solis substantiæ habitantes. Sed & arenæ numerum nosse dicit Apollonium, & maris mensuram omnem comprehendisse. Videri & aliqua apud reliquos mirabilia, in quibus fortiter & eleganter Apollonium narrantem audiuerunt. mitigans verò illum Thespesion. Dicitur & elegantias verborum Phraatæ ab Indis attulisse. hoc enim tempus & Indi ad sacerdotes. Videris mihi bene concoquere & egregiè comedere. Si enim antiquas leges & vetustiores cognoscere licuisset, poteram illas seuerius excutere. multi & absurdi sermones inter æquales renascentur. Cùm Titus Hierosolyma euertisset, & omnia circumloca cadaueribus oppleslet, coronare illum voluere, sed ille seipsum putauit indignum. Non enim se esse talium operum auctorem, sed Deo iracundiam contra Iudæos monstranti suas manus præbuisse: hos tales accusatores * irrident, in illos stimulos linguæ suæ vibrantes. Ad præceptores se contulit, qui mentem illius & linguam erudierant. Magnum, inquit, mensarium video, in-

Vitij ac Virtutis imago.

Imp. Titus Vespasianus Hierosolymam obsidet.

** fort. βδελύττονται, detestantur*

deo: infelicem quidam dixit, cui nihil est præter pauca, quæ non sufficiunt ad domum pascendam. Persuadet homini vt daret sibi vicies mille, repositurum se quinque. Ille verò thesaurum amans, nunquam donare omnino recusauit, sed putauit æqualem se habere partem, tantò verò minorem, quantò duas myriades in manibus exsistentes, in sua esse potestate: agrum verò pro illis in pruina iacere, & grandine & aliis incommodis, quæ fructus corrumpunt. Philosophia sic aliquos commouet, vt habitum reiicientes, illi quidem occurrerint, relictis suis ad Occidentem ad Celtas, illi in deserta Africæ & Scythiæ, aliqui in eos sermones inciderunt, qui ad flagitia accendunt. Sedentibus aliis sub platano, cicadæ in cantu erant, cùm ver eas ad cantandum incitaret. Hac oratione Demetrij superatus Damis, Tu quidem, inquit, cùm huic viro adsis ami- 545
cus, nunc certè magnum illi bonum videris adferre. Quæ enim parua ratio haberetur, si suadeam, ne in gladios iam nudatos incurreret, neue in tyrannidem rueret, qua nihil crudelius. Quid de te decernendum nescio: (iudex) affectus est tanquam ij qui decernere cupiunt, veriti ne non verum iudicent, & reum perditionis ipsorum facit te. Vult enim quæ non decent: Facienda verò dirigens ad iuris sententiam. Non audienti similis differebat cum Damide supra delta, vbi Nilum aiunt diuidi. Verumtamen hic quidem diuitias validè munientes, & tam diligenter veluti muro cingentes, de illis nunc periclitamur domi, * placentæ coctæ sunt. Istri enim illos & Danaides terminant fluuij non faciles ad transgrediendum. Omnes Apollonium intuiti sunt: illius verò faciem suspexerunt, & diuina quædam in facie eius species oculos præstinguebat: vt tonderer, veni, inquit, ô rex, de capillis periclitans. Apollonio vincto ingreditur aliquis carceres, dicens se emisse pretio, vt in carcerem ad illum aditum daretur, & venire vt de salute consilium daret. Erat hic Syracusanus, Domitiani mens & lingua. Python orator Byzantinus aptus erat ad mala persuadenda. Vel comam aliquid præter id quod est: est verò, vt puto, vigens & splendens. Ego verò non solùm conuenire pro pecuniis, sed illos expuli, tanquam non sanos. Ego adhuc iuuenis propter pecuniam irrisus sum, paterna bona satis ampla vno solùm vidi die: fratribus meis reliqui, & amicis, & cognatis, pauperibus. sapientis viri comæ parcat ferrum. Non enim illud admouere licet, * vbi omnes sensuum fontes omnia vota, & oracula conspiciuntur, & oratio sapientiæ interpres. Neruam quouis imperio dignum puto, & omni oratione bonis votis prosequente. Bellatorem enim, curarum non vtilem dicit Apollonius. Euphrati adulatores, quid dico pecunias? Fontes igitur sunt diuitiarum, & in mensis disputat caupo eius administer, publicanis fœnerator, omnia factus, & vendita & vendentia. Inscribitur verò semper potentium ædibus, & adsunt plures quàm ianitores. Custodit diuitias suas aliis. Ægyptium hunc pascens pecuniis, & acuens in me linguam, quæ meretur exsecari. Iuuentus digna erat omnium admiratione, & ad philosophiam admodum procliuis, & in nulla vrbe iniucundus erat, sed dignus qui amaretur.

** Al. Diuitia ab Amazonibus.*

Python orator. Coma.

** Lego, οὐ πάντα. Nerua Imp.*

CCXLII.

EX ISIDORI PHILOSOPHI VITA 546

Damascio auctore.

Isidori *hanc vitam scripsisse Damascium partim liquet ex iis quæ supra leguntur pag. 211. partim è Suida, partim denique ex infrapositis, pag. 556. & 572.*

LEGI vitam Isidori philosophi. Nemo adeò serò discere cœpit, tardique est ingenij, quin ferè ex omnibus & dicentibus & scribentibus audierit, Ægyptios omnium post homines natos esse antiquissimos. Hæc verò sapientia intus in penetralibus fabulosæ illius veritatis abscondita, adeò lentè reuelatur, eò quod diuinus ille animæ splendor ad Deum sensim duntaxat conuerti possit. Colunt, inquit, præ cæteris Diis Ægyptij Osirim & Isim: illum omnia condere, & figuris, numerisque materiam adornare arbitrati: hanc verò immensis perennis vitæ riuulis illius fabricam irrigare ac saginare. Ex his constat Theocrasia, hoc est diuina temperatio, aut potius perfecta vnio est, reditus animarum nostrarum ad Deum reuersatum, & è multa distractione in vnum collectarum. Etenim non de auulsione luculenter dico, qua huc demissæ, & terrenum indutæ corpus, à se inuicem illæ diuulsæ sunt, & reuera à furiosis, & à terrenis affectibus per mundum sparsæ sunt, qui non modo cum Typhone comparandi, sed adhuc multò, vt puto, perturbatiores sunt. Verùm cuius gratia hæc omnia? Iam tempus adiungere, & iterum narrationem extra argumentum exspatiantem reuocare: & coniungitur illa

è terrestri

è terrestri hac vita ad cœlestem illum fornicem auolans. Sed statim quis existimaret ea quæ dicta sunt, beatitudinem sonare. In promptu est interrogare: Vnde ô amice, manifestum est, dicat aliquis, tuum illum philosophum ab hac turba animarum ortum duxisse. Ego autem ad illa non decertando, more iudiciorum, sed mitius respondebo, neq; contendendo, vt fit in disputatione, vbi acerrimè certatur, sed vt leges sunt eorum, qui vitas describunt, ea sola, quæ vera esse credo, producens, quæque à præceptore audiui. Seuerus Imperator Romanus fuit, Romanorumque pater legis præscripto. Qui & lapidem se ait vidisse, in quo contineretur figura Lunæ vario modo mutatæ ex alio in aliud, & contra Solem auctæ & minutæ, & lapidi etiam Solem inesse. Isidorus igitur quæstionem scire videbatur, dicere verò noluit, & hoc è somno quodam mirabili discere quàm accuratissimè conatus est. Tam enim prompto somniandi ingenio & arte fuit magnus Isidorus, vt sæpius opera quæ ipsius prædictioni respondent, explorata demirer. Sunt sanè etiam pęnè omnes Alexandrini felices & apti in somniando, & ideò illi etiam nunc somnia oracula cognominant. Cùm verò experrectus esset, non videbat illam inexplicabilem visionem. Neque enim adeò clarum neque profundum vibrabat splendorem, vt contectus à sensibilibus alio reuerberaretur, intus tamen ac-
547 cendatur & luceat. Sed cùm extra hæc consistit anima, sensu non amplius operante vi somni remissiore, tunc soli sibi relictæ animæ adest semper interior Dei lux, & obstaculis iam libera, magis accenditur, & sæpissime ad exteriora effunditur, donec tandem ipsam imaginationem collustret. Duplicem inde rationem diuinarum visionum dixit: hanc quidem sensibilem vigilātium, imaginariam alteram dormientium: vtraq; autem veram continentiam postulat. Videbatur sapiens maturusque Isidorus, quin etiam grauis morum constantia, facies pęnè quadrangula, eloquentis Mercurij quoddam sacrum simulacrum: oculi, vt sic loquar, verè gratiosam in se sitam Venerem, vtq; sic efferam, infixam sibi sapientissimam Palladem continebant. Illud non omittam, ipsi oculi à contrariis in vnam eandemq; speciem inexplicabilem simul referebātur, stabant simul firmiter, & velociter ita mouebātur, vt versari viderentur circa eandem speciem, & quidquis in eadem repræsentabatur: simul & grauitatem, venustatemq; præferebant, & iidem cum vellent, profundius abditi aut expeditiores: vtque verbo dicam, erant oculi illi perfecta animæ simulacra, nō solius animi, sed & inhabitantis in ea diuinæ influentiæ. Sensus moderatè in illo affecti erant, vt soli necessitati seruientes, nec soli sensus, sed etiam imaginatio, quæ certa imago est: neque memoria admodum valens supra vulgus, & ab obliuione non omnino remota. Etenim, vt verisimile est, voluit illum Deus [a] animum potius declarare, quàm vtrumque cum corpore, & Philosophiam in vtroque non relinquere, sed soli animo infigere. Vt ego iam quosdam reperi, qui exterius philosophantur luculenter, & vtuntur memoria multarum capaci opinionum, & facile valent inexplicabiles contexere syllogismos, multaque in iis facultas est diuinorum sensuum, intus verò anima egent, & inopes sunt veræ scientiæ. Sin quandoque iratus videbatur, ratio imperabat, & ira parebat. Neque enim poterat mansuescere, neque iracundiam in hominum vitiis reprehendendis exuere. Promptissimus erat bene de aliis merendo: verùm adhuc promptior in flagitiis carpendis: ideoque multorum animos sæpe offendit, eorum scelera blandis verbis extenuare non sustinens, nec loco veræ amicitiæ valde detestandam adulationem adhibens. Sic erga omnes affectus erat, vt neque con-
548 tentiones amaret, neq; inimicitias sponte susciperet, quæ omnia eius forma digna erāt. Hæc noster philosophus ob zelum ad hominum mores corrigendos, & ob inimicitias odiumq;, quibus flagitia hominum prosequebatur. Sollers fuit & industrius, & facilem se comemque præbebat. Facile enim adnumerauerit quis eum mansuetis, quasi non accuratè hæc inuestigaret, quod præ lenitate minus esset suspicax, si quid tamen suspectione futura anteuertente dignum fuisset, si quid doli aut insidiarum esset, minimè eum fefellit. Cùm tres sint partes vel species animæ, vel vt cui placet appellare, triplicem fieri rationem vitæ dixit, quam quælibet trium illarum comprehenderet, sed ad eam, quæ vna omnia vinceret sese conformare, illamq; ceteras ratione maximè anteire, quam aliquis Saturni vitam, vel auream ætatem, vel genus proximè ad Deos accedēs appellare possit, quam fabulę inuolucro [b] poëtæ in tripode Musarū sedentes deprędicant. Hic cum [c] simplicitate tantum veritatem dilexit, vt supra modum verax esse, nec fictum aliquid in se continere videretur. Pecuniæ acquirendæ non studebat, sed rei domesticæ

Seuerus Aug.

Isidorus somniator.

Isidori forma.

Isidori oculi.

Sensus.

Memoria.

a. Ex Platonicorum sententia.

b. Amplius hinc Suidas descripsit in dictione ψυχὴ, vbi locus hic ἀμαρτύρως adfertur, quanquam & infra legitur pag. 569.

c. Suidas & hæc laudat in dict. ἀφέλεια, & mox quædam in Διαιτέτης, id est, διοικητὴς, ἐπιμελητὴς.

DAMASCIVS.

à natura gubernandæ peritus erat, quin etiam in aliis omnibus gnauus, domus curã gerebat, magnamq; diei partẽ in eo studio ponebat, partim ipse agendo, partim ordinãdo. Cùm aurora surgeret, etiam surgebat, animo adhuc oraculis intento, & narrabat somnium. Ego autem nõ insomnium loco somnij, loco veritatis veritatem, vigilantem loco dormientis exaggerã, vt audiui sic scribens: Cùm incidisset in eam calamitatem vt bona proscriberentur, prius quàm depositum fraudasset, illud depositum, bonaque sua, quæcunq; poterat, ante capiens, apud ciuem fide dignissimum deposuit, quæ cum Epidaurius cum aliis admisisset, quod fraudauit, depositum intellexit, erant quidem qui suadebant res domesticas inuaderet, & nihil daret ei, qui initio fraudasset: hic verò in iis quæ illi credita erant, non putauit decere infidelem esse, nec fidem omnium virtutum vtilissimam hac infelicitate, quæ rationi consentanea videretur, contaminare. *a* Nolebat verò iustus videri, sed reipsa esse, veritate ipsa copiosum prudentiæ fructum colligens. atque ostendet, quantum sciuerit singularum rerum explicatio. Pauca quidem locutus est, multa verò è sermonibus seniorum audiuit. Magnus vir non paruum discrimen adibat, quin vbi fugaces alij per ignauiam fugiunt, illic periculum subibat iuxta poëtam:

a. οὐ δοκεῖν δὲ δίκαιος, ἀλλ᾽ εἶναι ἤθελε. *Verba Æschyli de Amphiarao.*

- Virtus vbi clara virorum. Cernitur -

Et sanè verè videbatur reprehendere accuratè expendenti: familiaritate verò & humanitate modum excedere visus est: & propterea eum mirabantur accusati, & erga eum vt litium amantem malè affecti erant. Verùm ille exemplar veræ concordiæ in seipso circumferens, ex illo ceteros æstimabat. 549

Tria esse omnes asserunt principia prima & maxima eius cognitionis, quæ res cõtemplari solet, amorem honesti & boni peritissimum indagatorem, acutam solertemq; ingenij facultatẽ, quæ breui ad multa ferri possit, promptissimam ad intelligendum & cognoscendum vestigia rerum quærendarum, quæ vera, quæ falsa ad adipiscendum sint. E tribus his laboris amor indefessus oritur, non permittens animum quiescere, donec ad inuestigandi finem venerit, qui est veritatis inuentio. *b* Sollertiam & acrimoniam Isidorus dixit esse imaginationem non facile mobilem, neq; ingenium facile opiniones comminiscens, neq; solam, vt aliquis putarit, intelligentiam volubilẽ, & gignentem veritatem. Neq; enim has esse caussas, sed ad intelligendum caussæ seruire: diuinum verò esse instinctũ, sedatè aperientem & repurgantem animæ oculos, & intelligibili lumine illustrantem, ad verum falsumq; & videndum & cognoscendum. Bonam constitutionem ipse appellauit, nullumque sine ea esse emolumentum, neque oculorum sanorum commodum sine cœlesti lumine asseruit. Speculationi aptum animũ habebat simul & rebus gerendis, non ad hæc inferiora inclinatum, sed statim se eleuantem etiam parua occasione ad præstantissimas illas contemplationes. Ipsisque Platonis perfectis notionibus non secundùm consuetos aliorum philosophorum conatus, inhæsit. post Platonem verò etiam Iamblichi mirabilibus cõmentis. Videmus multos philosophorum & audimus, hos quidem putantes Iamblichũ intellectu difficilem esse, illos verò hunc superba grandiloquentia verborũ magis, quàm rerum veritate se efferentem. Rhetoricas, poëticasq; artes parùm attigit: sed ad sanctiorem Aristotelis philosophiam se conuertit, vidensq; illam necessariis ratiocinationibus magis quàm proprio sensui credere, & vt via ac ratione procedat, diuinis aut imaginationibus non adeò vti, parum etiam de hac sollicitus fuit: vbi autem Platonis sententias gustauit, non iam aspicere, vt ait *c* Pindarus, dignatus est vlterius. Sed finem consecuturum sperauit, si in Platonis sententiarum adyta penetrare potuisset. & eo omne suum studium, impetumque conuertit. Antiquissimos Philosophos Pythagoram & Platonem vt Deos coluit, & eorum animas alatas, quas in locum supercœlestem, inque campum veritatis, & pratum eleuatas diuinis putauit ideis pasci. De recentioribus verò Porphyrium, Iamblichum, Syrianum, Proclum, & alios mediæ ætatis, magnum thesaurum collegisse diuinæ scientiæ dicit, Eos autem qui in caducis, & humanis studiis libenter occupantur, vel qui intelligere acutè, ac scire multa volunt, non magnopere conferre ad sublimem ac diuinam sapientiam. Antiquorum enim Aristotelem & Chrysippum ingeniosissimos, & discendi cupidissimos, quin etiam laboriosos, nec tamen omnino ad summum ascendisse. Recentium verò Hieroclem, & similes, scientiis humanis nulli quidem fuisse inferiores, sed in diuinis notionibus non admodũ fuisse versatos tradit. Librorum copiam reprehendit, quæ potius multarum opinionum, quàm cognitionum causa est.

b. Suidas dictione ἀγχίνοος, *& Henr. Steph. thesaurus in* ἐπιστροφῆς.

Plato.

Iamblichus.

c. Oda 1. Olymp. μηκέτι πάπταινε πόρσιον. *Ne amplius circumspice longius. Vtitur & Oda 3. extrema, & in Pythiis Oda 3.* ὅστις αἰσχύνων *&c. vt prouerbij speciem obtinere videatur.*

Philosophi varij.

Vno verò

Vno verò solo præceptore acquiescens, ad hunc vnum seipsum effingebat, illius di-
ctata exscribendo. Præsentia, vt apparet, hæc non amauit, nec statuas adorare volebat:
sed iam ad ipsos accessit Deos intus latentes, non in adyto, sed in arcano sui, quod ali-
quando summæ est ignorantiæ. Qua ratione igitur ad eos, cùm sic essent, adiit? vehe-
menti amore, eoq; latente. Et quis alius amor nisi occultus? & quemnam hunc dici-
mus, sciunt qui experti sunt: dicere autem non possumus, ac ne cogitare quidem. Di-
xerit quispiam illum non verba, sed rerum dicere substantias. Promptissimè inuenie-
bat de quibus ipse dubitabat apud alios, & de quibus alij apud ipsum disceptabant, non
multarum quidem rerum cognitione, & alienarū doctrinarum scientia obruendo ve-
ritatem, dubitantes autem confutando, sed excellētis ingenij vi, ac planè diuina; & im-
menso desiderio diuina peruestigandi veritatem compertam, vaticinanti similis erat.
Poterat perspicere quid reconditum tegeret oratiò, quidve sanum inesset. Marinus,
qui[a] Procli successor, & Isidori cum ceteris in Aristoteleis doctor, cùm librum mul-
torum versuum scripsisset in Philebum Platonis, eumque legere iuberet Isidorum, &
iudicium ferre an euulgari posset, ille libro lecto, sententiam suam liberè patefecit,
nullam tamen inconcinnam vocem emisit, hanc tantùm: Videri magistro digna. Ma-
rinus hoc intelligens, librum igni tradidit. Hoc etiam à ceteris Philosophis distabat
Isidorus, quod non sola Syllogismorum vi se aut suos vellet adhærere veritati: cumque
veritas non vna videatur via, nolebat eos ratione, veluti cæca in rectam viam ductri-
ce, impelli. Sed persuadere semper adnisus est, & oculos ad animam referre: aut si in-
essent, repurgare. Cum Imperatorum res gestas scribere iussus, obsecutus est: de quo
opere dicam, quod scio, cum eo perducta erit oratio: non dico modo, quasi ne audire
551 quidem debuerim. Neque Leontius, qui optimè sibi consultum putabat, cum dicen-
di libertate infelici ac infortunata domum reuertit, neque diues factus, nec seruatus,
vt putabat, sed diuina priuatus pietate, animo corruptissimo ac perdidissimo fuit. Sic
quidem omnem vitam in infortuniis transegit. [b] Nemo adeò immiti fuit animo,
& barbaro, qui sacro Isidori ab ore verbis manantibus non persuasus fuit, & mitiga-
tus, talis in labris viri insidebat suadela, non humanum opus, sed diuinum, natura sua
admiratione dignus erat. Ingenti quidem corpore & spectabili proceritate, visu pul-
cher & facilis, ad maturam ætatem cùm peruenisset, comis & suauis, commodus, &
colloquentibus vtilis: mediocri nec delicato vsus est cibo, neque propter pauperta-
tem noxio, neque propter diuitias opiparo: sed & musicam adhibuit temperatam,
& [c] Dorico modo reuera accommodatam. Solus ipse inter homines, quos audiui-
mus, [d] antiquum prouerbium re ipsa coarguit, non iuuenibus, sed senibus ac senum
congressu delectabatur. Dixeris, & solus inter homines quos audiuit, vel cognouit:
vel etiam sic, qui ad famam venerunt: vel quorum fama innotuit: vel, quos fama noui-
mus, quos memoria seruauit: vel quos obliuio non deleuit, aliaque similia. Alexan-
drini pannos sordium muliebrium nominabant [e] Phylacea. Non erant legitimæ nu-
ptiæ, nisi sacerdos Dei matrimonia manu sua notasset. Hierocles, qui scholas Alexan-
driæ instituit, constans & magnificus excellenti ingenio & facundia pulcherrimo-
rum nominum, & verborum facilitate & copia, in sui admirationem auditores rapie-
bat, cum Platonis oratione venusta & docta semper contendens. Hic aliquando Pla-
tonis Gorgiam sociis explicabat. Vnus verò auditorum Theosebius explicationem
descripsit. Iterum verò, vt verisimile est, secundam explicationem Hieroclis Gor-
giam explicantis post aliquod tempus similiter descripsit, & collatis prioribus cum
secundis, nihil, vt sic dicam, eorundem inuenit. Vtraq; tamen, quod sanè auditu nouum
est, Platonis, quoad eius fieri poterat, institutū continebat. Hinc colligitur quanta viri
illius in sententiis copia. Vxorem quoq; ex qua liberos susciperet, ducit, cuius postquā
dæmoniū mansuetioribus verbis egredi recusaret, iuramētis illud Theosebius, quamuis
nec magiæ esset peritus, nec miracula patrasset, exire cōpulit. Iurauit Solis radios præ-
tendens, per [f] Deum Hebræorum. Dæmon verò expulsus est clamans, se quidem Deos
colere, sed etiam hunc reuereri. Omnem igitur rudentem mouit, & omnia fecit, & di-
552 xit, suadendo & hortando, prout ei animus fuit. Nihil infectum cupiens relinquere,
quod suscepisset. Theosebius multa dixit de scholis Epicteti: has verò moralis Musæ
fictiones ipse confinxit. Omnium verò temperantissimus Theosebius, & congressus
est cum muliere prolis causa. Cùm verò liberos non produxissent, fecit annulum tem-

a. Cuius & vitam Marinus Neapolites, quæ exstat, conscripsit. Sup. Cod. CLXXXI. pag. 213. Vide Suidam in Marino.

b Suidas in ἀτεράμων.

c. Suidas in Dorico.

d. Arist. lib. 1. Rhetor. cap. de voluptate ἧλιξ ἥλικα τέρπει.

e. Suidas φυλάκια.

Hierocles.

Hierocles in Platonis Gorgiam.

Theosebius.

f. Christum intelligit Iudæi enim & Hebræi initio sunt appellati Christiani.

perantiæ Theosebius,[mulier, inquit, olim dedi annulum] procreatricis coniunctionis conciliatorem, hunc verò iam tibi do temperantiæ magistrum, adiutorem tibi semper futurum temperantis officij. Si igitur potueris, & cupieris mecum viuere caste: sin minus, licet tibi bona cum venia alij nubere, dum te amicus amicam relinquam. Ipsa autem conditionem lubens accepit. Ammonius in poëtarum narratione ac correctione Græcarum vocum occupatam artem dilexit. Hic fuit Ammonius, qui habuit asinnm, quem aiunt poëticas audiendo disciplinas sæpe pabulum neglexisse, licet etiam appositum esset, & esurire cogeretur: sic poëtico studio asinus capi visus est. Mediocriter, inquit, Isidorus poëtica attigit, parum de eis sollicitus, quod non instruant animum, sed imaginatione linguaq; tenus maneant, & illa cum omnibus exploratis notionibus pugnant, ideoq; in his infirmior fuit, vnde etiã Hymnos quos scripsit, aliquis videat sublime quid & diuinũ continere, versuum tamen speciem non habere. a Theon non admodum ingeniosus fuit nec acutus, sed studiosus ac laboriosus, si quis alius: ideoque poëtas & oratores callebat, memoriaque tenebat, & ad summam vtrorumque artis accurationem venire sibi videbatur, versus tamen & orationes, licet plurimum amaret, scribere non valuit. Commissa pugna contra Scythas ante conspectum vrbis Romæ, quos Attila contra Valentinianum, qui post Honorium Romæ imperabat, duxit, tanta vtrinque facta est cædes, vt nemo pugnantium ab vtraque parte seruaretur, præterquam duces, paucique satellites eorum. Hoc verò omnium narratu maximè incredibile: cùm cecidissent pugnantes, corpore defatigati, animo adhuc erecti, pugnabant tres integras noctes & dies, nihil viuentibus pugnando inferiores, neq; manibus, neque animo. Visæ igitur, & auditæ animarum formæ pugnantes, & armis strepentes, & antiquas, similesq; bellorum facies in hunc vsque diem videri aiunt, nisi quod omnia illa faciendo, quæ viui homines bellando solent, ne paruam quidem edere vocem possint, & vnum spectrũ quidem videri in campo iuxta b Sudam, qui olim palus fuit: videri autem mane visionem, aurora iam terrã illustrante. Secundò in Cubis campo Cariæ. Ibi enim non quotidie, sed interdum aliquibus diebus, nec illis certis, circa crepusculum matutinũ aurora oriente, in aëre frequẽtia animarum spectra vmbrarum figura inter se pugnãtia videri. Et nostra tempestate multi narrarũt homines bonę fidei, iuxta Siciliam in cãpo nominato Tetrapyrgio, & in aliis nõ paucis locis videri equitum pugnantium simulacra, idq; maximè æstatis tempore, cùm ardentissimus est meridies. 553

Seueri equus (qui Romanus erat, spem faciente Anthemio, Romam euersam iterum per ipsum erigendam Romam, hac spe cùm prius discessisset, reuersus consulatum adeptus) huius igitur equus, quo multum vsus est, tractatus scintillas è corpore multas, & magnas eiecit, donec illi portentum hoc ad consularẽ dignitatem Romæ illum euexit. Sed & Tiberio asinus, vt refert c Plutarchus Chęronensis, adhuc iuueni, & in Rhodo operam danti eloquentiæ, imperium eodem euentu præsignificauit. Sed & Balemerin vnum ex Attilæ aulicis de suo corpore iecisse scintillas. Hic Balemeris pater fuit Theodorici eius, qui nunc summum totius Italiæ imperium tenet. Dicit autẽ etiam de seipso auctor, vt etiam mihi cùm & induor, & exuor, etsi id rarò admodũ accidit, accidit tamen, vt scintillæ ingentes exiliant, aliquando cum sonitu, interdum etiam flammæ integræ vestem illustrent, nihil tamen exurant. & se ignorare quo hoc portentũ tenderet. Vidisse se ait & hominem quendam è capite scintillas euibrantem, & flammam, cum vellet, è capite veste asperiore attrito excitantem. Impulit equum quàm potuit celerrimè, indiguit & aliis rebus. Reip. administratione excidens, ad quietam otiosamque vitam se contulit, odio eorum qui in Rep. molesti erant. Venerunt ad Seuerum Brachmanni iuxta Alexandriã, & proprio hospitio illos, & debito cultu suscepit. Hi de gentis more domi admodum grauiter vixerunt, neq; balnea publica, neq; conspectum vllum vrbanum quærentes, sed externum omne fugerunt. Comedebant palmas & oryzam, aquam bibebant. Erant illi non è Brachmannis, qui in montibus degunt, neque ex Indis, qui vrbes incolunt: sed vtrorumque vitam prorsus sectabantur, Brachmannorum apud populum negotia, si quibus indigerent, & populi apud Brachmannos peragentes. Dixerunt illi de Brachmannis montanis, quæcunque de iis scriptores diuulgant: imbres precibus illos petere, & etiam eosdem auertere, famem, pestemque, aliaque mala, quæ curari non possunt, precibus posse depellere. Dixerunt iidem vnipedes homines apud se esse, & dracones ingentis magnitudinis septicipites, & alia valde inusitata. 554

Dixi

Ammonius, & eius asinus. Tales inducuntur asini etiam aurei à Luciano & Apuleio.

a. Theon. Videndus Suidas: exstant & Theonis progymnasmata, & in extremo Declamationes, quæ ferè Libanii sunt.

Valentinianus Imp.

b. al. Soëdam.

Equus Seueri.

Tiberii asinus.

c. Quem Tiberii Imp. vitam, sed quæ intercidit, conscripsisse refert in catalogo Lamprias.

Dixit Seuerus videri Gorgoniadem herbam, eiusque radicem omnino similem esse puellæ, caput crinibus tectum serpentinis habenti. Diuinationem è nubibus, antiquis ne auditu quidem notam, quandam mulierem Anthusam temporibus Leonis Imp. Rom. refert inuenisse. Quæ in Aegis Cilicijs nata dicebatur, originem primam à Cappadocibus habitantibus ad Comanum montem Orestiadum trahens, referens genus suum ad Pelopem. Hæc solicita de viro, cui militare aliquod munus demandatum, quiq; ad bellum Siculũ cum alijs missus erat, orauit in somno, vt futura cognosceret, & orauit ad Solem orientẽ versa: Pater vero eius in somnis iussit illam ad Solem etiam occidentem orare, & illa orante, per serenum subito nubes circa Solem orta est, & deinde aucta in hominem formata est: alia vero nubes orta, & in æqualem crescens magnitudinem, in leonem ferum mutata est. Leo vero ingenti hiatu oris facto hominem deglutit. Species illa hominis è nube facta Gotho fuit similis. Nam post paulo Leo rex ducem Gothorum Asperem, & filios fraudulenter necauit. Ex illo tempore in hunc vsque diem Anthusa assiduè meditata est, qua ratione è nubibus prædicere diuinando posset. Aegyptij Sothin Isin esse asserunt, Græci hanc ad Sirium stellam referunt, & Sirium tanquam canem Orionis venatoris comitem pingunt: quin potius in cœlo depictũ ostendunt. Aliqui per imprudentiam statuas fregerunt & perdiderũt, & sacro auxilio destituti ciues, humana opera, & arte portum vix sibi seruant Aegypij. hi persequebantur, vxoris, inquam, ministri, canem ex Africa fugientem struthionis diripientem carnes: fodientibus vero apparet, prominetque antiquissimi templi pinnaculum.

Gorgonias herba. Anthusa. Leo Imp. Isis Dea. Canicula. Plutarch. lib. de Iside & Osiride. Horapollo lib. I. Hieroglyph. cap. 3

Hermias natione Alexandrinus pater Ammonij, & Heliodori. Hic fuit natura * bonus & simplex, † auditor Syriani cum Proclo. laboris studio nulli inferior: sollers tamen non admodum fuit, nec firma ad rem argumenta inuenire poterat, neque magnus veritatis inuestigator. Quare non poterat contra dubitantes fortiter dimicare,
555 quamuis ea memoria valeret, vt recitaret quæcunque à præceptore docente audiuisset, quæque scriptis mandata essent. Sed mentis celeritas cum discendi studio non vigebat. Virtuti egregiam operã nauauit, vt nihil in eo Momus ipse reprehendere, nec liuor odisse posset. Cum imperitus ei librum venderet, & pretium minus quam valeret exigeret, hominis errorem correxit, & pluris emit. Nec semel hanc iustitiam, cuius nullam alij rationem habent, verum etiam sæpius, quoties venditorem debitum pretium ignorare contigisset, ostendit; non aliorum more fortuito lucro deditus, ratus aliquam se iniuriam facturum, si volens à volente etiam quouis modo emeret. Nam dolum quendam esse in contractu & fraudem, non indicare errorem, sed veritatem occultare, & cum sit iniuria non violenta sed fortuita, plerosque latere, nec furari aliquid, instar latronum, cum periculo, sed à lege quidem absolui, iustitiam autem corrumpere. Habuit fratrem Gregorium omnino dissimilem, plus nimio acutum, & ad quæstiones & disciplinas expeditum; cæteroquin inquietũ, nec placidis moribus, sed nonnihil emotæ mentis. Post autem crebro morbo correptus est, vt rationis vsu parum valeret, & organum valde mutaretur. Natus est Hermię ex Aedesia filius, cæteros philosophorũ filios superans: & Aedesia cum filio iam septem nato menses, vt fieri amat, iocabatur, & Babium & puellulum voce diminutiua appellabat. Pater audiens conquestus est, & increpuit hanc puerilem diminutionem, & articulatam increpando vocem protulit: aliaq; multa de illo puero mira dicuntur, eum scilicet vitã in corpore nõ tolerasse, sed septimo anno viuere desijsse, nec eius animam terrestrẽ aliquẽ locũ excepisse. Syri & maxime qui in Damasco habitant, pueros recens natos Babia vocãt: Iam vero & adolescentes à Dea Babia, quæ apud illos putatur esse, sic vocant. Iam enim nonnulli eorum, qui aures fractas habent, & sensum deprauatum, in Comœdiam, & in risum Philosophorum arcana conuerterunt. Panicum quoddam animal vidisse ait Hieracem Alexandrinum Ammonio æqualem, cum ex Aethiopia Byzantium proficisceretur, quod depictis & delineatis admodum simile, & audisse illum vocem animalis huius circa Alexandriam, veluti si strideret. Ammonius fuit diligentissimus, & multos explicatores, qui olim floruissent, iuuit, maximè autem Aristotelem sectabatur. Quin etiam non solum æqualibus suis, verum etiam alijs Proclo antiquioribus præstitit, propè dixerim qui vn-
556 quam extiterunt, in Geometria & Astronomia. Proclus os Isidori, tanquam diuinum, & plenum intus philosophicæ vitæ, admiratus est: oculi celeritatem mentis demonstran-

*Hermias. * Ammonij pater ἐπιεικὴς τὴν φύσιν. † Suidas in Hermia legendus. Babia. Panicum animal.*

DAMASCIVS.

monstrantes, & iucunda grauitas emicans, syncerusque pudor Philosophum ad ipsum conuertebat.

Eunoïus Orator. Superianus. De hoc & Lachare Suidam consule. Lachares.

Eunoïus tardæ mentis fuit, modo iuuenili insolentia tumens, & in orationibus turgidus. Superianus iam triginta annorum Rhetorica auspicatus est, quamquam ingenio tardior esset, tamen nimio studio tandem Athenis clara & celebri vrbe designatur sophista, non multum gloria Lachare inferior.

Lachares studio magis, quam ingenio claruit Orator: ingenij eius tarditatem scripta satis arguunt, sacrum fuisse virum, & sacro diuinarum rerum flagrasse amore.

Metrophanes sophista natus ex Lachare.

Refert auctor vidisse se simulacrum Veneris, quod in templo Herodes sophista dedicarat. Hoc, inquit, contemplans, sudaui præ stupore & admiratione, adeoque gaudio perfusus sum, vt domum redire non possem; & sæpius abituriens ad videndū redirem. Tantam illi pulchritudinem artifex immiscuerat, non blandum quid aut molle, sed toruum & masculum, armatam quidem, sed velut quæ à victoria lætabunda reuertitur.

Hierius Plutarchi filius.

Hierium Plutarchi F. sub Proclo philosophantem in domo Quirini vidisse refert adeo, paruum caput humanum, vt cicer adæquaret magnitudine & forma, vnde & nomen capiti ex cicere inditum esse: cæteroquin humanum caput esse, oculos & vultum habere, & superius crines, & integrum os, & ore tantam vocem emittere, quantam mille homines.

Hæc de ciceris hoc capite prodigiose refert auctor, aliaque innumerabilia, digna impij Damascij & scriptione, & fide.

Salustius.
** κεχαρακωμένην.*
† De hoc calciamenti genere, nos ex Iulio Polluce, alijsq; ad Procli Chrestomathiam.

Salustius Cynicus non tritam philosophiæ viam tenuit, sed quæ aduersus reprehensiones, & risiones * tuta est, firmaque, & ad laborem pro virtute suscipiendum. Rarius induebat, vel † iphicratidas, nel vsitata sandalia. Visus est corpore nunq̄ diu infirmus, nec animo æger. Sed, vt dici solet, erecta ceruice laborem subibat, honesta item & laudabilia studia, & id genus alia homine digna.

Carthaginensium Rex Gezerichus, audito, Romanos dolo & præter iuramentū 557
Marcellinum, qui contra se cum eis belligeraret, interemisse, magno gaudio elatus est, spe victoriæ, & locutus est verba non Carthaginensem, sed Rom. Imperat. decentia. *Romani*, inquit, *sinistra manu dexteram amputarunt*. Marcellinus vero Dalmatiæ, cui cum imperio præerat, dux erat, sed gentilis.

Salustius inspiciens obuiorum oculos, prædixit frequenter singulis mortem violentam. Causam vero, qua ante prænosceret, ne ipse quidem dicere poterat, quanquam interrogatus prætenderet oculorum obscuritatem, & tenebras, & humore plenos esse, qui in luctu pupillis ipsis oculorum contineretur. Et ait quendam Vranium nomine, Apamenum ciuem in Syria, & dominantem Cæsareæ in Palæstina, ex oculis nosse eodem modo plurimos præstigiatores admodum execrandos, & quendam Nomum ciuem suum auctor ait, ex visu oculorum occurrentium, latentes homicidas agnouisse. Isidorus & ipse Asclepiades, cum traiecissent mare Aegæum, aiunt se vidisse in flumine Nilo cæsariem, mira magnitudine & forma. Statim vero comedente vtroque iuxta Nilum (aderat & tertius noster Philosophus) accurrit à Nilo cæsaries, vt videbatur, quinque cubitorum: & alia monstra narrat. Iuxta Heliopolin Syriæ, ait Asclepiadē in montem Libani ascendisse, & vidisse multa Betulia vel bætula, de quibus multa prodigiose, dignaque impio ore prosequitur, dicitque se & Isidorum hæc postea vidisse. Sacra progenies per se vixit vitam felicem & piam, philosophicam, diuinarumque rerum inuestigatricem. sancto igne aras accenderunt.

a. Hippopotamus, De hoc fluuiatili equo, eadem Plinius Solinus, & Ammianus Marcellinus, & Plutarchus in Iside & Osiride, Aegyptijs impudentiā significare ait. & Clemens lib. 5, Stromat. b Horapollo lib. 1. cap. 56. quem etiam consule de Crocodilo, Aeluro &c.

Pardalis semper sitit, accipiter nunquam, ideoque rarius videtur bibere. a Hippopotamus iniusta bellua, vnde & in b Hieroglyphicis litteris crudelitatem significat, patrem necat, matrem violat. Suchus vero iustus est, quod nomen crocodili & species est: nullum enim animal lædit. Duodecim tempora felis distinguit, singulas noctes & dies vrinam singulis horis emittens, semper instar instrumenti cuiusdam horas dirigens: quin etiam lunæ dies, ait, numerare proprio fœtu. Quin etiam felem septem primo, sex secundo partu, tertio quinque, quarto quatuor, quinto tres, sexto duos, septimo vnū 558
edere

cedere, & tot esse fœtus felis, quot habet Luna dies, Cebus est simiæ species & semen circa Solis, & Lunæ congressum emittit. * Oryx animal sternutans ostendit Sothin oriri. Ne duces eorum perniciosis ciuitati contentionibus distraherentur, prædicebat ex secreta quadam visione. In pariete lumen densum apparet, transformatur tanquam cōcretus in faciem reuera diuinam & supernaturalem, non dulci venustate, sed seuera efformatam, visu pulcherrimam, tamen in seueritate illa blandum quid ostendit, hunc Alexandrini loco Osiridis & Adonidis in Deorum mysterijs coluerunt. Erat in Heraïsci philosophi natura aliquid quod inquinamenta generationis aboleret. Si quam impurā loquentem mulierem de quacunque tandem re audisset, statim ei caput doluit: atque ita viuenti semper quædam diuinitas aderat; mortuo vero, cum lege vsitata sacerdotibus Asclepiades tradere pararet, cum cetera, tum Osiridis vestes, quibus tegeretur † corpus, statim cum lumine è sindonibus vndique arcanæ descriptiones elucebant, & circum has species quædam diuinorum simulacrorum videbantur. Fuit & primus eius ortus sacer & mysticus. Fertur enim ex vtero matris prodijsse, indice silentij digito labijs adhærente, quo modo & Aegyptij fabulantur Orum, & ante Orum Solem natū esse. Itaque cum digitus labijs adhæreret, sectione illi fuit opus, & labrum semper leuiter incisum permansit, conspicuum omnibus signum inenarrabilis illius natiuitatis. Dicitur Proclus Heraïscum se doctiorem confessus esse. Quæ enim ille sciuit, & Heraiscus norat; sed quæ Heraiscus, non item Proclus.

* *Plutarch. de Tollertia animal. & Aelianus lib. 7. cap. 8. Orygem sternutando canicula ortum veluti venerari, auctores & Plinius lib. 2. cap. 40. & lib. 8. cap. 53. Aristoteli μονόκερως est. lib. 3. de part. animal. cap. 2. & lib. 2. hist. animal. cap. 1. Vide Horapollinem lib. 1. cap. 49.*

† *ἐπὶ τῷ σώματι*

Anthemius Imp.

Dicit Anthemium Rom. Imperatorem gentilem, & cum Seuero, qui idola adoraret, sensisse, quem ipse Consulem designat, & inter se occulta consilia agitasse de execrabili idolorum cultu redintegrando. Illum & Leontium, quem ipse elegit cum Zenone Imp. eadem & sensisse & voluisse in impietate, ad eam ducente Pamprepio asserit. * Pamprepij nugas & infidilitatem erga amicos, violentamque mortem, eodem quo alij modo & idem scribit: fuit genere Aegyptius, arte grammaticus.

* *Suidas videndus.*

Non sum promptus ad rem narrandam, cuius incerta est veritas, & apta ad inimi-
559 citias concitandas. Relinquens igitur Pythium, ad Heraiscum reuerti volo Eubœum, cui promissæ capitis comæ in humeros demittuntur.

Saturnus. Mæander.

Phœnices & Syri Saturnum El, & Bel, & Bolathen nominant. Ipse & Asclepiodotus olim eius magister ad natandū in Mæandrū descenderant. Mæander vtrosq; medijs vorticibus hauriens sub aquam traxit, donec Asclepiodotus paulum eleuatus, vt posset solem intueri: Morimur, inquit, & aliquid infandum addere potuit. Tum vero repente, nulla aperta adhibita ope, in ripa fluminis iacebant semimortui: deinde animis receptis è mortis fluctibus liberati sunt. Adeo diuinam virtutem in se Asclepiodotus, & quidem in corpore adhuc existens, continebat. Cares illam regionem Apollinis Aulas [id est, tibias] appellabant. Asclepiodotus igitur Aulis domum ad Veneris vrbem, Sole occidente, reuersus est. Statim vero Lunam orientem iam plenam vidit, quanquam non esset in signo, quod è diametro Soli opposita erat. Sed profecto & hanc imaginem aboleuit, quæ omnia abolet necessitas.

Alexandrinus erat ratione: quo ad Fortunæ bona obscuris natus parentibus, alioquin probis & pijs.

Iacobus Medicus.

De Iacobo medico (qui propius quidem genere Alexandrinus erat, longius Damascenus, filius medici, qui quadraginta annos in experientia posuerat, & pęne orbem terrarum exercitatione, artisque iudicio peruasit, qui & Iacobum filium medicam artem totidem annos docuit,) De Iacobo igitur, quemadmodum & alij, mirabilia dicit, quod audiens mulierem sternutantem frequentius, omnes amiserit dentes, hocq; solo accidente, omnia quæ ad mulierem spectant, & formam, coloremque corporis, & magnitudinem, & in anima quicunque naturæ mores magis conuenirent, enunciarit. Iacobi, inquit, pater post multos per orbem errores Byzantium venit, & medicos ibi repperit, qui nihil in arte sua perfecte scirent, nec ipsi experientia, sed ex aliorum doctrina cognouissent: non sananres, sed nugantes: ambo vero pater, & filius impij erant. Vtebantur illi aduersus morbos purgationibus multis, & balneis. Ad chirurgicam ferro, igneque non admodum erant prompti. Sed & pessima vlcera diæta pellebant, ve-
560 narum sectiones repudiabant. Diuites sanans hortatus est, vt pauperibus ægrotantibus opem ferrent, & ille nulla mercede sanauit, publico contentus frumento. Ait auctor, vidisse se Athenis statuam Iacobi, & visam fuisse sibi admodum ingeniosi hominis,

DAMASCIVS. seueri, & grauis. Hic Iacobus celebris Proclum Athenis ægrotum curans, iussit illum à crambe abstinere, holera plurima comedere. Hic, more Pythagoræ, maluam comedere noluit. *Asclepiodotus ex Musico Medicus.* Asclepiodotus non omnino ingeniosus, vt multis hominibus visum est, sed in dubitationib⁹ acutissimus, ad intelligendū non adeo sollers, neq; ipse sui similis, alioquin & res diuinas, obscuras, & sub intelligentiā cadentes, & eximios illos sensus Platonis intelligebat. ad Orphicam, Chaldaicamq; altiorē cognitionē, quæ cōmunem Philosophorum captum excederet, longe erat inferior. In Physicis omnium sui sæculi erat doctissimus: similiter & in Mathesi, vnde & præter alia magnam ingenij gloriam cōsecutus est. In Morali Philosophia, & quæ de virtutibus est, semper nouum quid inuenire, & contemplationem ad inferiora, visibiliaque trahere conabatur: nihil quidem, vt ita loquar, ex antiquis intelligentijs seruans, omnia condensans & colligens in naturam mundi. Natus ad musicam Asclepiodotus, deperditum tamen Enarmonicum non potuit reuocare, quamquam alia duo cantus genera rescinderet & reprimeret, alterum Chromaticum appellatum, alterum Diatonicum; harmoniam tamen non inuenit, quamuis magades, vt dixit, mutarit, & transposuerit, non minus quam viginti & duas. Causa cur non inueniret, hæc est: minimam moderationem harmonicarum dimensionum, quam diesin, (hoc est, primum sonum, qui in cantibus percipitur) vocant, è nostro sensu perdidit, & etiam aliud genus Euarmonicum simul corrupit. Asclepiodotus à Iacobo medicinam discens ad vestigium illum sequitur, in multis etiam superat.

Elleborus. Nam amissum olim vsum albi Ellebori, nec etiam à Iacobo obseruatum, ipse renouauit, & illo insanabiles morbos inusitato modo sanauit. Asclepiodotus nullum è nouis medicis, præter Iacobum, probauit, ex antiquis post Hippocratem, Soranum Cilicem, Maleoten. Quocirca vxorem suam Damianen Asclepiodotus pudicissimam, & quod rarum est, magnanimam, virilisque mentis in administratione familiæ, quemadmodum in consuetudine castam nec voluptariam reddidit. *Apollinis fanum Hierapoli.* Hierapoli in Phrygia templum erat Apollinis; subtus spiraculum erat letiferi spiritus. Spelunca hæc superne 561
nec auibus præteruolantibus sine periculo est, sed quæcunque illac volant, moriuntur. At ijs, qui sacrificijs sunt initiati, facile fuit ingredi, & in illa spelunca sine vlla noxa degere. Refert auctor se & Dorum Philosophum, cupiditate captos intrasse, & illæsos egressos esse. Dicit scriptor cum tunc Hierapoli dormiret in somnis sibi visum esse Attin, sibique à matre Deorum festum, quod dicitur Hilariorum, mandatum, quod indicabat nostram conseruationem ab inferis. Reuersus itaque in Veneris vrbem narraui Asclepiodoto visionem: Ille rei miraculo obstupuit, & mihi pro hoc somnio non somnum narrauit, & minoris rei narrationem rependit maiore. Dixit se etiamnum iuuenem in hanc regionem venisse, se naturam eius expertum. Bis itaque & ter vestem naribus applicans, ne, licet respiraret sæpius, corruptum noxiumque aërem attraheret, sed aërem bonum & salutarem, quem aliunde adduxerat in veste concludens, ingressus est in speluncam scatentem calidis aquis, sequens semper inuiam voraginem, & ad finē descensus peruenit. Via enim circa profunditatem abrupta est: at tunc ob multitudinem aquarum etiam homini inuia erat. Sed descensor fatidico furore correptus ad finem accessit. Asclepiodotus igitur sapientia sua incolumis hinc euasit, sed & postea spiritum letali similem è varijs speciebus miscendum excogitauit, negligens & philosophorum, sacerdotumque rationes, nihil secus atque * Mysorum, Phrygumque dicta: ** Strabo. Prouerbium.* sed tamen Patricius ausus fuit eodem contra Philosophorum decreta pergere. Quędam dixit: ego agrestis, & rustica sum. Sed surgens è somno, & innitens, inquit, scabello, ciuilis & comis fuit, non solum in serio, sed etiam in puerili aliquando colloquio, vt & iucundissimus cum quibus versaretur, cum vtilitate esset. Deum inuocauit in graui periculo, vt cataractas aquarum quæ adhuc restarent, amoueret. Vxorem vicinam partui vna adduxit. Adhuc in sponda iacenti contigit illi è vestigio Dicen videre, egregiam puellam, expeditam, tunicam sine manicis, lutei coloris, & purpureis clauis exstantibus decoratam: caput vitta ligatū, sine amiculo, vultu nonnihil seuero, & fronte cōtracta. Non aliquid ad illum, sed & ad introitum. Asclepiodotus Procli discipulus, in summis tenebris sine lumine legit, astantesque homines dignouit. Aliquando itaque 564
in Caria ait se caput draconis in agrum Pytheæ Caris cadens, & allatum à Pythea ipso magnitudine maximi taurini capitis vidisse. Refert etiam Asclepiodotum vidisse & viuū draconem sublimem in aëre concretum, à vento conceptum, nubibus condensatis immobilem

mobilem stare, & instar magni conti extensum. Hunc itaque & vidisse, astan-
tibusque monstrasse, cumque nubes magis magisque constiparentur, feram eua-
nuisse. *a* Marinus, inquit, Procli successor, genus ducebat Neapoli in Palæstina, iuxta
montem, cui nomen *b* Hargarizus. Deinde blasphemans, impius inquit ille scriptor
addit: In quo monte Iouis summi sacratissimum templum est, ibi & *c* Abraham pri-
mus antiquorum Iudæorum sacratus fuit, vt idem dixit Marinus. Samaritanus ini-
tio factus cum esset Marinus, eorum opinionem repudiauit, quasi ab Abrahami sacri-
ficijs recens in nouã degenerasset opinionem: & ad gentilismũ se conuertit. Verunta-
men labori & assiduis curis incumbens, multorum etiam ingeniosissimorum, & anti-
quissimorum gloriam suo nomine Marinus obscurauit. Noluit vero illum Isidorus
interrogare infirmitate corporis laborantem, metuens, ne homo turbaretur. E dictis
tamen & scriptis eius (quæ non admodum multa sunt) facile erat colligere Marinum
non fœcundum & probè subactum Noëmatum agrum fuisse, qui segetem sapientis re-
rum naturalium contemplationis proferret.
d [Ptolemæus astronomicæ scientiæ princeps scripsit, vt loquitur Plato, placita in-
terpretum ad senectutis obliuionem, relinquens sibi, & condens monumenta] Pro-
clus videns istum defluxum corporis, adolescenti metuit. Hic igitur mortuus,
tunc beatus, anima, inquam, animæque imago apertè mihi in hoc scabello sedenti
astitit: credere autem oportet sermoni, quem visio philosophi principis confirmat, &
recens alterius fama verè secundi post illum, & insuper tertius suggestus, & qui hæc scri-
psit propter eorum quæ nunciauimus, pompam veritatis studiosam. *e* Proclus ea spe,
quam de se concitarat, nec Platonis dignitatem aspernari, nec Iamblichi, nec Plutarchi
iudicium oppugnare, nec supra cõmuniter vtile consilium sapere potuit: sed quantum
565 crescebat instituti magnitudo in dicendo, tanto minus persuadere sibi patiebatur
Isidorus, quod maius esset onus, quam ferre posset. Sollicitus vero erat Proclus de
f aurea reuera Platonis catena, ne nobis vrbem Atheniensem relinqueret. Solli-
citus etiam de Marino propter corporis infirmitatem. Verus Philosophię amor inse-
ritur, & omni terreno vinculo disrupto, Athenas odio omnium honorum, diuitia-
rumq; contemtu venit. Talis etiam Philosopus *g* Zenodotus fuisse dicitur, qui solus
dignus fuit deliciæ Procli vocari, de quo maximam etiam spem concepit, nec erga il-
lum superbe se gerebat, neque sinister erat, nec colloquio tumidus, licet præditus esset
nobilitate imperio parta, & generositate morum, apertoq; studio, curaque verborum.
Alios ad graue consilium conuocatos, non modo superabat Theogenes, sed iam etiam
aliquis erat Philosophus. Diuitiæ *h* successionũ [in ludo] non, vt nonnulli putant, tem-
poribus Platonis fuere. *i* Plato enim pauper fuit, & vnum hortum in Academia habu-
it, cuius prouentus trium erat nummorum. Prouentus vero omnium diuitiarũ sub Pro-
clo mille nummũ, aut etiam plurimũ fuit, quod multi morientes opes suæ scholæ relin-
querent. Iam enim ad extremum sermonis, quem reliquimus, deuenimus. *k* Asclepio-
dotus omnibus vitæ splendoribus ornatus fuit. Nulli eorum connubium objiciunt, sed
soli re ipsa philosophi ad summũ peruenerunt. Asclepiodotus ingenij dextri, gener ma-
gni Asclepiodoti per filiam, sponsus iam erat, vir magnæ diligentiæ. Fons erat aquam
sacram & potabilem effundens, vt quod poëtarum more dixit auctor, os eius, & reliqua
facies domiciliũ sit Gratiarum. Si quando enim & illi re aliqua indiguissent, omnes ad
illum tanq̃ amici ad amicum accesserunt. *l* Isidorus multum præstabat Hypatiæ, nõ so-
lum vt vir mulieri, sed ut geometriæ deditæ re ipsa Philosophus.
Seuerianus constanti animo fuit, & quæ cum animo cogitasset, re exequi paratus, a-
gendo consiliũ anteuertebat. Itaq; sæpe vita eius impegit: non enim facile erat crescere,
& ad amussim proficere, vt *m* Theodorus Asinæus, profecit sub Porphyrio, qui statim
initio sola necessaria corpori conferrent, & omnẽ vitam castè traducere. *n* Pamprepius
breuissimo tempore eloquentissimus, & doctissimus fuisse visus est, sic incubuit primis
566 doctrinæ rudimentis, quas Grammatica & Poëtica docent. Erat natione Aegyptius, &
poeticam in patria cum didicisset, Athenas profectus est: sed Athenienses Grammaticũ
eum fecerunt, puerorumque scholæ eum præesse voluerunt. Zeno natura timidus
erat, & videns illum iudicibus charum, & maximæ auctoritatis, sibi de eo cauit, &
quod illi minus fideret, quiescere non poterat, sed omnibus modis tentauit,
omnesque machinas adhibuit Zeno, vt illum amoueret. Sed princeps inter

a Marinus Procli successor: cuius exstat de vita Procli illius aureolus libellus.
b Mons in sacris litteris Garizin. *Deut. 11, 29. Iudic. 9. 7. & 2. Machab. 6, 2.*
c Abrahamus Patriarcha.
Ex Aeschyle.
d Ptolemæus Astrologus.
Tres hic versus aliunde inculcatos docti obseruarunt, & luxata multa, ac detruncata in hac ipsa vita.
e Proclus.
f. Prouerb. & Homer.
g Zenodotus.
h Retine διαδοχῶν.
i Plato. Suidas & Laert.
k Asclepiodotus.
l Hypatia Isidori vxor.
m Theodorus Asinæus.
n Pamprepius.

DAMASCIVS.

eos qui rerum potiebantur Petrus nomine, vir impudens & improbus: cuius erat forte
opinionem examinare, sed forsitan & hic euicerunt Pamprepij lenta semper respõsa
& longius bellum protrahentia. Pamprepius in Aegypto agens, Isidoro verbis signi-
ficauit, quod non faueret Illo; sed iam proditionem molienti similis esset, & Romano
imperio inhiaret. Hæc rupes superius in latitudinem extensa, inferius angustior quidẽ,
sed quæ suffulciat suspensam latitudinem valde sublimẽ, superantem ei subiectam, &
sustinentẽ montis crepidinem, Similem dixeris illam magno collo sustinenti caput in-
gens, dignumq; visu. Rursum ad Isidorum orationem reuocemus. Non inflatus erat
Isidorus, nec in colloquio difficilis, nec Stoicam * affectationẽ ignorauit: nunc; vide-
batur hilaris, & lætus, & corpore venusto, & animo sursum erecto, ad hæc alienus à
mortis curâ. Improbum hominẽ, & vita infami, contra Athanasium sectantem for-
tiorem sententiam. Hæc Iuliani vasculis immiserunt. Isidorus arculam, aliaque vascu-
la disposuit, vt parata, & in promtu essent, tanq̃ in mercatum missurus, turbam homi-
num collectã ad profectionẽ. Imperauit etiam seruis, vt iam strigiles pararent, & phi-
losophos in carcerem denuo coniecit, eo quod secundo conuicti essent. Iulianus silen-
tio excepit, tulitq; in tergo multas plagas tympanis illatas. Nam multis fustibus cæsus
est, nihil omnino locutus, videns supellectilia ad nauigationem parata: Cur hoc, inquit,
facis? custodes portuum te capient: decessit igitur non multo post, & domi meæ diuer-
sabatur. Iuit igitur Athenas, Proclo sepulcralia cum thure allaturus. Extrema malitia,
& incurabilis, meretur statim suppliciũ, quæ vero paulatim deflexerit, venia statim digna
est. Plurimis vero media peccata admittentibus, iustitia differt malorum remedia: siue 567
ꝙ subsidium habeant à virtute, si forte effugerint magis sectiones, & vstiones: siue quod
ob facinoris magnitudinẽ festinato sint remedio indigni: siue ꝙ quibusdã, anteq̃ pecca-
ta puniuntur, pro bonis gratia debeatur. Philosophorũ fastus in monendo potest etiã
virũ barbarũ exasperare: etsi philosophi putant tolerare oportere, & casum æquo ani-
mo ferre. In mulierem sacram, cui miro modo diuinæ auræ particula insita erat. Aquã
enim puram cum infudisset vitreo poculo, videbat in aqua poculi rerũ futurarũ species,
& illa prædicebat ex visione, quæ omnino futura essent: huius experimentum nos quo-
que cepimus. Anatolius Ioannem flagris cæsum bonis cum exuisset, statim vitam finijt.
Conueni necessario Emesionem. Non enim ęquo animo tulissem eius * stultitiam, sed
legatio adire me compulit. Arabiæ aqua stygia subterlabens exonerat se in * Bostra A-
rabiæ, quæ sub Seuero Imperatore in ciuitatem redacta est, cum olim præsidium fuisset,
in gratiam vicinorum Dionysiorum à Regibus Arabicis muris cinctum. Cum intellexis-
set Io toties decantatam, & nomen ciuitati ab œstro bouis inditum esse, amauit illam
propter originem fabulosam quæ est * de Io vagante. Hic vero cognouit esse Thean-
dritem Deum specie virili animisq; vitam castam inspirare. Dicitur in eo loco aqua Sty-
gia esse, in quo Arabiæ campus est, qui ab ortu Solis Diam vsq; desertã vrbẽ extenditur.
Deinde repente hiatus aperitur in immensam voraginem, saxis vndiq; impendentibus,
& aliquibus plantis siluestribus, horridis, & incultis è petris nascentibus opacatur. De-
scensus à sinistris ingredienti angustus & scabrosus, longus stadijs quindecim, nisi ꝙ nõ
solum viri, sed etiam feminę valde expeditæ illã ingrediantur. Descendenti horti & agri
plurimi in sequenti valle occurrunt. Sũma pars & angustissima, habet receptaculũ, quo
omnis vndique aqua stygia influit, quæ quod ab altissimo loco fertur, in aere spargitur,
deinde iterum inferius concurrit. Spectaculum hoc, & naturę opus religione plenũ, &
terribile est. Nemo est, qui viderit, quin timore sancto repleatur. Quædam e donarijs 568
quæ aquæ inijciuntur, deferuntur in profundum, tametsi leuia, quibus ipse Deus propi-
tius est: quib⁹ vero minus, ea licet grauissima, supernatant, & expuitur foras admirando
quodã modo. * Iurare per campum illum & aquas, incolæ experimento edocti horrent,
quare minimũ iurant. Si quis aliquando peierauerit, intra annum corpore hydrope tu-
mefacto moritur, nemoq; vnquam pœnam euasit.

Fertur & Bacchus Lycurgum & cęteros Arabes comites eius vino domuisse, cum ex
vtre exercitum irrorasset hostilem, vnde & vrbem Damascum appellauit. Quidam vr-
bi nomen à quodam gigante tribuunt, cui nomen Ascus, quem Iupiter illic domuit; alij
alias huius nominis rationes reddunt. Auctor ex hac vrbe originem duxit. Vt studium
aptum ad Rhetoricam, omnemque curam ad os, & linguam conuerteret, ab anima au-
tem

Marginal notes:

* *συμπεριφοράν.*

* *malim εὐήθεια.*

Aqua stygia.

* *Bostra ciuitas.*

Ad Homeri locũ respexit Iliad ó. ver. 37. & ibid. Eustath. & Mela de Alpheo.

* *Ouid. Metam. Horat Lamb. & Girald.*

* *Virgilius VI. Aeneid. v. 323.* Cocyti stagna alta vides, Stygiamq; paludẽ, Dij cuius iurare timent, & fallere numen. *At Iuppiter lege velut solus iurat,* Stygij per flumina fratris, Per pice torrentes, atraque voragine ripas. *lib. 9. & 10. & 12. Aeneid.*

tem rerum sanctarum, ac diuinarum cogitationem auertere. Hæc,inquit auctor, intel-
ligens, aliquando oratorias exercitationes reliqui, & sic nouem anni elapsi sunt,viximus
simul omnibus & noctibus & diebus, menses octo. Videram, inquit, Bætulum in aë-
re motum,vestibus interdum tectum,aliquando vero etiam manibus medici portatum.
Nomen medici, qui Bætulum gestabat, erat Eusebius, qui etiam dixit accidisse sibi ali- *Emesa vrbs.*
quandonec opinanti subitum impetũ errandi ab Emesa vrbe, pæne media nocte, quam
longissimè ad montem illum, in quo Palladis templum veteri magnificentia conditum
est, & iuisse se se celerrime ad cacumen montis, & ibidem tanquam è via fessum dese-
disse,& vidisse globum ignis celeriter decidentem, & Leonem ingentem in globo con-
stitutum, & illum statim euanuisse: seque, igne iam exstincto, ad globum cucurrisse, &
illum tanquam Bætulum accepisse, & rogasse cuius Dei esset, & respondisse illum esse
Gennæi. Gennæum Heliopolitæ colunt, erecta quadam Leonis forma in templo Io-
uis. Iuisse eadem nocte via non minus quam decem & ducentorum stadiorum, vt aie- ** Hesych. Gy-rald.*
bat,continuo. Eusebius non erat dominus * Bætuli motuum,vt alij aliorũ,sed hic pete-
567 bat, & orabat: ille vero locũ dabat oraculis. Hæc, & multa similia nugatur dignus pro-
fecto Bætulijs lapidibus: quin etiam formam eius describit: Globus quidem, inquit,
egregius, colore subcandido, diametro longus palmo, sed interdum maior apparebat,
interdum minor, interdum purpureus, & litteras ostendit nobis in lapide descriptas,
idque colore Tingabarino, vt vocant, & in muro fixit. Vnde sciscitanti oraculum dedit,
& vocẽ emisit è tenui fistula,quã interpretatus est Eusebius. Vanæ mentis ille alia multa
miranda de Bætulo narrat. Equidẽ putaram diuinius esse oraculum Bætuli, Isidorus dę-
monium potius esse dixit. Esse enim aliquem dæmonem mouentem illum,non vnũ ex
admodum materiali, nec omnino immateriatis, nec omnino puris: Bætulorum alium
alij incumbere, vt ille criminans dicit, Deo Saturno,Ioui, Soli, & alijs.

Maximinus inquit, religione erat gentilis, oculis adeo terribilibus, vt intuentium *Maximinus, an*
auersaretur oculos. Cuius sibi conscius,vt plurimũ terram, non ipsos homines obuios *hic Imperator?*
respiciebat, & etiam multa vidit visa,quæ alij nõ videbant. Poterat & dæmones noxios *Vide exitum.*
immittere, & aliunde immissos coërcere. Cum impiè quid ageret Byzantij, gladij pœna
affectus est,nec philosophicã vitam intelligens,si quis è multitudine iniuriamei inferret.
ignorabat ciuilia,& grauia negotia. Cunctatio longior ei fuit, quã spes festinandi in Ca-
riam vel Athenas ferret. Venio ad precationes,quas ad Deum habuit, & Cyllenio tar-
dante,& negotia differente,nihil Isidorus perfecit,parcens preciosissimæ rei,*iuxta sen- ** Vide Monost.*
tentiam sapientis, tempori. Videns meipsum diuino lumine illustratũ, quantã pu- *& Stobæum,*
tas animi contentionẽ fuisse? Insanus factus cum esset, arrepta securi, sibi virilia ampu- *πολυτελέστατον*
tat. Et ego hæc Isidoro nunciaui, qui semper sapienter,& diuinitus sacris sermonib⁹ at- *ἀνάλωμα χρόνος.*
tendit,cũ putaret se de corpore periclitari.Hoc vero exemplũ propriç voluntatis est,hæc
grati animi ergo, pauca pro multis reddenti. Nauigabamus Samum, corpus vero tume-
bat à pedibus infra incipiens,vsq; ad inguina & verenda: consopitus sum in naui: deinde
in somnis polluor, vittam, sacrã vestem, stolam, faciei simulacrũ, fasciam. Tantum phi-
losophiam audimus contemni nunquã Athenis, quantum vidimus vituperari ab Hegia.
* Archiadas patrem & alios multos superabat, non parũ virtute. Philosophica minus
568 curabat,tanquam adeo ineptus, propter patrimonium blandiens, vita pius si quis alius. ** al. Archidas*
Eupithius ingeniosior erat, moribus tamen idiota: imo etiam idiota & simplicior: im- *Hegia. vide Sui-*
becillum illius erat corpus, & non multum à morte seiunctum. Hic quidem statim æ- *dam.*
gre audiuit defensionem, quasi spei illius consilium speciosum non satisfaceret. Talia
multa dicens & occinens, persuasit * Marinus Isidoro, vt reciperet decretum de succes- ** Marini succes-*
sione, & successor creatus est. nomine magis quam re ipsa, Platonicæ doctrinæ. Quod *sor Isidorus.*
si diuinior res est, vt tu ais, Hegia, (dicebat illi Isidorus) sacerdotalis administratio, idẽ
ego affirmo: sed primum homines esse Deos futuros necesse est. Ideoque & Plato di-
xit, maius bonum homini accidere non posse, quam philosophiam. Sed hoc contigit
nunc † stare in acie, non nouaculæ, sed vltimæ reuera senectutis. Ignorabat se aggredi *† Vide ap. Pla-*
ad corrigendas res incurabiles & nequissimas, nihil amplius vero profecit. Vere in- *ton. & prouerb.*
eunte, mortuo Marino, voluit Isidorus Athenas deserere: monebat autem Syrianum
& Hegiam Isidorus, quam necessarium sit, Philosophiam labentem restituere.

[*Quæ verbis ornata prætermissa sunt, ea necesse est cum excerptis coniungi.*]

Per artem quandam dubiam, & extra humanam spem constitutam, in secretis arcana

Damascius.

Seuerus Rom.

pro se ipsis diuinæ spei quærentes, & pro alijs Aegyptijs, totius ordinis. Sed hinc alicunde à tertio ortu, qui circa mundum est ligare funem reuocatæ seruationis. Seuerus Patricius Rom. & alia narrabat multa Alexandriæ agens, & lapidem se vidisse, in quo Lunæ erant mutantes variè formam secundum Solem, quandoque crescentes, interdũ decrescentes; lapidi ipse etiam Sol inerat. Vnde dicuntur hi lapides Synoditæ vocari. & dixit se etiam Solarem lapidem vidisse, non qualem multi vidimus, radios ex sese aureos effundentem, sed discum Solis forma in medio lapide esse, & inde ignis globum videri, ab illo vero radios exilire, vsque ad circumferentiam: esse enim globosum, & integrum lapidem. Vidisse & Lunarem non aqua maceratũ, qui deinde exhibet Lunulam, & ideo aquilunarem vocatum: sed natura se vertentẽ secundum motus Lu- 569
næ. Mirabile est hoc opus naturæ, sed multa obscura & nõ intelligibilia de eo narrantur. Multi dicunt perijsse Aegyptium. fama tamẽ salutis nuncia vulgabatur, & forsitan res inuoluntaria sit, & idem fortasse etiam rebus immortalibus accidat: optima monens, & oratione hortans eos, qui in opere torpescerent.

Animi species tres. Plato Vessius in Cebetis tabulam.

Aurea sæcula.

Cum tres sint animæ species, triplex etiam politicæ ratio, quarũ quælibet tres illas habet, sed vna præcipua forma est, à qua appellatur, ac prima quidem rationem secuta est ducẽ, cuiusmodi vita & Resp. sub Saturno fuit, quæ aurea ætas dicitur, vel genus proximum Dijs, vt fabulę modo poëtæ in tripode Musæ sedentes tradunt. Alia quæ iracundia inflammata, in bella & pugnas ruit, & vt summatim dicam, principatus & gloriæ cupiditate æstuans: cuiusmodi fuisse audiuimus eam, de qua crebræ narrationes historiarum. Alia, quæ appetitu regitur, luxu & delicijs diffluens, corrupta, abiecto & muliebri animo ignauiæ dedita, incerta sorte iactata, auara, vilis, seruilis, qualis nunc est hominum vita. Propendebat in peregrinationem non vanam, aut delitiosam, inhiantẽ hominum substructionibus spectandis, aut vrbibus magnis ac pulcris: sed sicubi quid mirandum audiret, vel augustum, siue occultum, siue apertum, ipsismet oculis videre volebat. Ipsam animam in sacris precibus totum diuinitatis oceanum esse dixit, primo à corpore in se collectam: deinde à suis moribus recedentem, & à rationalibus notionibus deflectentem ad res, quæ menti cognatæ sunt. tertiò diuinitus afflatam & mutatam in insolitam serenitatem, non humanam, sed Deo conuenientem. Hunc laudans Isidorus in ore habuit. Cõmodior enim persuasio, peæceptioq; præ alijs materijs, vulgo ab historia, & maximè à recentiore potius quam antiquiore, & audientibus aliquid notius afferens. At illi in disciplinis etiam Aegyptijs Isidorum socium, sodalemq; assumserunt inuestigandi veritatẽ sacram, quæ in profundo lateret, & illis sæpe in quæstionibus antiquæ sapientiæ lumen accendit. Omnis illi solertia non à libris & disciplinis alienis per memoriam suppetebat, sed habitum quendam firmum, & fœcundissimum, qui omnia comprehenderet huius veritatis, ab initio habuit. Et occidet hominibus, vt 570
qui diuinum eius ortum ferre nequeant, coactus est curam filiorum gerere, vt bene instituerentur. Verborum in explicando parcior fuit, quam vt satis sensa animi explicaret: neq; enim natura, exercitatioq; eum hic destituebat, sed studium ipse ad perspicuitatem conuertebat. Nominum concinnitatem & ostentationem alijs relinquens, rem sectatus est: non plura verba loquutus, quam sensa mentis essent, neq; plura sensa, quã rerum natura pateretur, Iustitiã, quæ Deum veneratur, in lucem ferens. Gaudebat Isidorus viso Proclo, ratus in eo se venerandũ, & grauem Philosophiæ vultũ verè videre. Cum etiam Proclus Isidori faciem vt diuinam fuerit miratus, plenamq; intus Philosophiæ vitæ. Salustius nõ amplius forensi, sed oratoriæ arti intendit animũ. Publicatas etiã Demosthenis orationes memoriæ mandauit omnes. Adhæc satis erat disertus, non recentiores sophistas imitans, sed cum vetere scriptionis splendore certans, orationesq; scripsit non multo illis inferiores. Nudis pedibus orbem terrarum, vt fertur, ambijt. Ἕδη, capit pro ipsis delubris, Ponitur eadem vox & pro statuis: item pro templi pauimento. Millies insomnia vidit, vt vno verbo dicam. Semel vero etiam verum visum apparuit hominem circumspiciens, pro accuratè contemplans, prętet consuetũ morem loquendi. Liberi erant ab humanis impedimentis, quæ plerunq; sunt. Nemo in diuinis rebus adeo hebes est, quin sentiat omnẽ Dei vim maximè autem in puniendis improbis. Non aberraret à vera Musa, vel à sacra veritate. Socij alius opinionis, & sectatores, & ad Philosophiam roborabantur, quanquam initio philosophandi dexteritatem non assequerentur. Voto vsus, ad familiarem humanumq; sensum à portentosis

ſpectris rediit,& elocauit ad tempus matrimonio aptum. Sed etiam Philoſophiæ induto pallio,tanquã ſponſa philoſophica in diuinis rebus exercente religione,& quæcunq; efferri,& quæcunq; non efferri poſſunt. Ille Aphrodiſiadem ſeceſſit,& cum vxore ſine liberis vixit. Hilarius philoſophus, amans voluptates venereas, Proclo non eſt vſus magiſtro. Dixit perſuaſum longiorem ſibi fore in corpore vitam,ob dexteritatem vxoris:& hæc dixit, non gratum ſibi eſſe confitens, vt alicui videri poſſit, ſed ægrè ferens *Hilarius. Vide Suidam.*
571 moram in corpore, & ad vxorem referens, quantum homini licet,mortis dilationem, vxoriſque laudauit facilitatem,& collætatus eſt. Deus primam matrimonii ſpem miſeratus, dedit illi ſignum futuræ ſtirpis, & tandem vxorem ſuam maritus grauidam vidit. Aſclepiodoto tenebræ, quo minus legeret, impedimento non erant. Narrauit & alia,quæ audiiſſet,& de eius viſu multa digna admiratione. Vox cuiuſnam eſſet incertũ, nauem ſiſtere iuſſit, & de ὀμμαχόιον eſt, quod ipſi videmus & audimus. Et vſq; ad mortem caſtus vixit,nec quiſquã eſt,etiam inter inimicos, qui eum reprehenderit. Marinus inepto ingenio, nec excellentem Parmenidis expoſitionem præceptoris ſui tulit, ad ideas verò cõtemplationem demiſit,à ſupernaturalibus vnitatibus: Firmi & Galeni notionibus vt plurimum motus,aut incorruptis conceptibus mentis beatorũ virorum. Iuſtitiam coluit,& quæ Philoſophum decent, nõ adulatorios mores,aut ſordidos. Marinus propter ſeditionem Athenis Epidaurum ſeceſſit, ſubodoratus,inſidias vitæ comparatas. Marinus & ipſe Proclus non vna ſolùm, ſed ambabus manibus Iſidorum amplexi ſunt. Proclus videns illius animi indefeſſam alacritatem, diſcendi ardorem inſatiabilem,multas in illius animum deriuare doctrinas & ſacras & philoſophicas gaudens perrexit,ſinus mentis illi pandentis,& audiendi cupidinem adferentis. Ceſſit metuens vtriuſque reprehenſionem, querelam, & indignationem. Concitauit incredibilem quendam motum,eumq; non à natura profectum. Fuit ſanè Attica mulier,quæ multas norat artes perſuadendi, vt ipſe docuerat, non vna manu, vt loquimur, ſed ambabus largiens. Talis fuit corpore & animo, vt ij,cum quibus colloqueretur, quando tempus erat,ſeueritate & cõſtantia morum verborumq; obſtupuerint. Gratioſus erat apud gratioſos. Loco philoſophiæ, otiiq; felicis,ad rempub. ſeipſum,& ad magiſtratus contulit. Natura contentioſus erat,& inſuperabilis in quauis re,cui animum applicuiſſet. Glorię amãs ſi quis alius,obiurgatoriis verbis,operibusq; vſus, & quæ virtutẽ animi foras producerent. Cũ ſuperioribus ſemper contendit. Solus voluit in pretio haberi,cùm deeſſet illi comitas,qua ſuperiorem reuereret: plurimi verò reſpiciendo ad antiqua ſperabant. *Aſclepiodotus ſup.pag.561.* *Marinus.* *Proclus.*

Pamprepius inſtrumentum idoneum fuit neceſſitatis reflantis honeſtati. Procedente tempore dixit, pro eo quod inſtat. *Pamprepius.*

Damaſcius enumerãs eos qui ſacram & indiſſolubilem fidem noſtram inſanè oppugnarunt, etiam vt apparet, inuitus & coactus veritatis vi hæc ſcribit. Conatus eſt Iulianus Imp. ſed vltra quatuor annos non progreſſus eſt. Cogitauit & idem poſtea Lucius dux militiæ Byzantij ſub Theodoſio,qui conatus Imperatorem interficere, in palatium venit,& ter tentans gladiũ educere, perterritus deceſſit. Vidit enim repentè mũlierem inuſitatę magnitudinis, & terribilem, à tergo Theodoſium amplexantem. Poſt hæc magnus orientis ductor Zeno id conatus eſt, ſed violenta morte præpeditus fuit. Nam cadens ex equo crus comfringens exſpirauit. Deinde Seuerianus noſter ciuis noſtro tempore, cum aliis nonnullis compluribus, parum abfuit quin multaretur morte propter conſciorum perfidiam, & aliorum fortaſſe, & Armorichi filij Aſperis, qui coniurationem Zenoni detexit. Præter hos & Marſus & Illus, quorum Marſus in ipſa rebellione, morbo extinctus eſt. Illus verò comprehenſus gladio necatus eſt. Caput in hoſtium exercitum iaculatur, ſupernè è rupe præcipitatur. Ammonius amans turpis lucri, & omnia ad quamcunque vtilitatem referens,paciſcitur cum eo, qui tunc inſpecturus venerat, quænam eſſet præualitura opinio. Supellectilia erãt omnis generis librorum,cum liberis operã dabat gratia reipub. Verbis primum, inquit auctor, ſpecimen edidi, Rhetoricæ pallium induens: quare erat pallium etiã oratorium,vt philoſophicum. Natura homines otioſæ vitæ,virtutem tribuũt, quum meo quidem iudicio ſic ſe non habeat. Virtus enim in media repub. in ciuilibus officiis & ſermonibus verſans,animum ad fortitudinem exercet, & experientia magis confirmatur quid ſanum ſit, & integrum: quidque fictum & adulterinum latitet in hominum vita. Hoc omne reprehenditur, & citiùs emendatur: Boni verò & vtilitatis quantum eſt in rebus publicis. *Damaſcius.* *Iulianus Imp.* *Theodoſius Imp.* *Zeno.* *Ammonius.*

DAMASCIVS. publicis, quantum & cõfidentiæ, & fortitudinis. Quare orationes priuatim habentes, & multa optimè & grauiter de iustitia & temperantia philosophantes, ad res coacti descendere, valde ineptè se gerunt. Proclum Athenas ire adhuc in corpore existentem. 573

Proclus.

Agapius instar cubi, vide prouerbium.

Agapius grauis simul & facilis, antiquam linguam supra vulgarem imitatus, omnes in se Byzantinos conuertit. Admirationi fuit Alexandriæ disertis hominibus: omnibus enim artibus instructus erat. Volebat Grammaticos, & Rhetores examinare & iudicare, &, vt paucis dicam, in sapientia quadrangulus esse videbatur, & etiam erat.

Gesius.

Magnum honorem Gesius consecutus est, non solùm quod arte medica valeret, & docendo & operando: sed etiam ob omnem aliam eruditionem, Dialecticis sese instruens.

Domna Isidori vxor.

Isidoro Domnam vxorem ducente, natus est filius, quem Proclum nominauit. Domna quinto post partum die mortua: maritum philosophum mala fera, amaroque coniugio liberauit.

Æsculapius.

Æsculapius Beryti non est Græcus, neque Ægyptius, sed aliquis Phœnix indigena. Nam Saduco nati sunt filij, quos Dioscuros Cabiros interpretantur. octauus natus est Esmunus, quem Æsculapium interpretantur. Hic visu pulcerrimus, & iuuenis, qui visus admirationem excitaret, quem, vt ait fabula, Astronoë Dea Phœnissa mater Deûm adamauit. Solitusque in saltibus venari, vt vidit Deam sibi insidiantem, & se dum fugeret insequentem, & iamiam comprehensuram, pudenda securi sibi amputat. Ipsa hoc casu dolens, & Pæana vocans iuuenem, recreatum vitali calore in Deos retulit, à Phœnicibus Esmunum vocatum ob calorem vitæ. Alij dignantur Esmunum octauum interpretari.

Octauus filius Saduco erat, qui in densis tenebris magnam lucem accendit. Hanc iuuenis orationem exceperunt, & valde admirati sunt Mariniani. Nondum tamen difficultate argumenti rupta: me orationis vis attraxit, vt ad sequentia me ab illa reuocarem, & instante vita, eos successores imitarer, quos Proclus elegerat. Quodque nouum auditu, cum generosa, solidaque grauitate videbatur præsentibus gratus. Plurima conatus ad communem auditoribus vtilitatem, interdum verò iocando de illa grauitate remittens, & peccantes ingeniosè carpens, vt risu increpationem tegeret. Altitudine & longitudine egregius, vt antiqua & fabulosa iam vera sint, & à me petebat occultam admissionem.

Theosebius. hac eadem supr.

Theosebius castitatis annulum, quem accedens vilis quispiam dedit, adornans vxori dedit, dicens: Olim tibi annulum dedi coniunctionis filiorum procreandorum, nunc tibi do temperantiæ, qui tibi ad castam domus custodiam adiumento futurus est. 574 Illa verò libenter accepit, & reliquo tempore cum viro castè vixit. Hoc munimento non in vxore solùm, sed etiam in se magnitudinem animi testari solebat. Etenim iuuenis cùm esset, testatus est etiam ipse, eruditionis certamen subiisse se cum hostibus, qui generationem procurarent, tam extrinsecus imminentes, quàm intus proditionem molientes. reclamans autem omnibus sensibus, maximè tactui reclamabat. Hunc enim esse reuera terrestrem, rebellem, trahentem animam ad perennem fontem generationis.

HIMERII SOPHISTÆ

CCXLIII.

Declamationes.

LEGI quasdam Declamationes Himerij Sophistæ.

Ex oratione Hyperidis pro Demosthene. Ex Theoria.

Suspecta & periculosa omnibus hæc deliberatio est, magnamque habet difficultatem, antequam auditori persuadeat. Ad populum hæ duæ habitæ, & quàm optimè elaboratæ: siquidem non simplicibus, & nudis nominibus vtuntur, sed iis, quæ emphasi quadam consilium clarius exhibent.

Huius Declamationis hoc proœmium:

PHILIPPVS, Athenienses, non Demosthenem solum hoc vno edicto, sed & reliquos vestros Oratores, qui cum illo se totos reipub. dederant, existimauit se ablaturum. Hactenus quidem Philippum Attica prohibuimus, vrbique ad hæc vsque tempora libertatem integram cõseruauimus. Nunc enim sponte calamitatibus premi vellē

velle videbimur, nec Philippi imperium detrectare, qui ad barbaros primùm conuersus, & totam illic regionem depopulans, deinde ad vicina vrbi nostræ, totique Græciæ loca vndecunque nos infestans descendit, venatores hac in re callidos imitatus, qui eo tempore tantùm feris parcunt, quo se ad venandum magis comparant. Nihil tamen nobis vt victis eripuit, nec Peloponesus perfossa, neque ruina Phocensium, neque
575 Eubœa cum Medorum trophæis tyrannide oppressa, nec Arcadia in seruitutem redacta, nec Elea Fortuna, nec nostrum imperium coëgit immutare. Quin & tentatam Chersonesum cognoscimus, & Hellespontum inimicum habebimus. Quænam obsecro, pestis, aut terræ-motus tot ciuitates exinaniuit, tot nationes euertit, ac perdidit, quot ipse Philippus, eiusque tempora? Probè enim sciuit fore, si quis Demostheni auscultauerit, nihil se vnquam hoc impediente consequi, nec eorum, quæ habet, quidquam occupare posse. Nec dona solùm dat ad vrbes corrumpendas, proditorum consiliis excitatus, neque solùm præmia pro patria nostra proponit, neque modò in populum improbos inducit, sed in oratores ac rhetores dolos machinatus est, quam rem omnes festi loco, ac veluti Panegyrin duxerunt, tum ille non verbis, sed more suo tacitè cœpit nocere. Imponebat etenim mari terrã, superq; medios montes nauigabat, *Fort. de Xerxe.*
terræq; vice mari, marisq; loco terra vtebatur, & vrbs in triremes pro Attica demigrãs, omnia quæcunq; in palatiis solent, super aquam exhibuit. Non Macedones finibus insistunt suis, prius scilicet clementer exactis tributis à nobis cõseruati, sed exacta ciuitate nostra ex imperio, irrepserunt in eum locum, quem nobis maiores nostri reliquerunt.

Quænam Philippum lex ad mare duxit, & illud elementum contingere coëgit, cui non multum dissimilis est?

Quandoquidem enim lex, & rerum occasio idem postulant, vtilitate incitatus vtrique morem geram, quando aliud vsus seu occasio, aliud leges suadent, Omittens legis verba, vtilitatem sequor.

Et quis vestrum ignorat, quomodo illi olim nostris legislatoribus valere iussis, & Solone, Dracone, aliisque omnibus neglectis, Macedonum Philippique amicitiam, legis loco, & patriæ, reique preciosæ duxerint.

Infamia notatum à Deo[pro in columna triumphantem]ob ea quę ausus fuit. Suspectum habeo Æschinem. Turbat enim me comœdia Phocensis, quam nobis non in scena adumbrate, sed re ipsa egregius ille histrio, tertias partes sortitus, exhibuit.

Veruntamen cùm hęc ita se habent: hominem risu excipiunt, & Pisistratum sępenumero appellant, neque erubescunt, vt ignauum, & mollem scommatibus petere, nunc etiam metuentes ne tandem etiam vrbem tyrannide opprimat, quæ maximè à se mutuò differunt.

Qui integris classibus ad reges è Pyræeo delatus est.

Hæc corrumpunt rempub. Philippo verò viam sternunt.

Ex oratione in qua Demosthenem inducit de reuocando Æschine consultantem: vulgato rumore Alexandrum exsules reuocaturum.

CVM vtrumq; acerbum sit, & edictũ sponte soluere, & hæc sustinere præter voluntatem ex mandato, minus malum existimaui sponte soluere, quàm inuitè tolera- *Æschines.*
576 re. Nam fieri quidem potest, vt hoc aliquando humanitatis gloriam consequatur: qui verò aliis obediunt, sibi ipsis infamiam, imperantibus verò honorem conciliant.

Æschines confert cum regibus sermones pro suggestu, & post exsilium propter Ctesiphontem amplius sollicitat reges.

Homo vniuersam Asiam armis peragrans, & ingenio id demum adnitens, ne habeam cum quibus contendam.

Per eos tantùm elatus est Philippus, per quos Græcorum animi deciderunt: à quibus commilitones, loci opportunitates, omnis fortiter gerendarum rerum occasio data erat.

Thebanorum quidem calamitas aduocabat Græcos: Alexander verò hanc vrbem *Thebæ.*
post Thebas reuerebatur, quanquam & tunc aliquid habuerit, quod vrbi huic obiiceret. Non enim Thebanorum victorum sacra exclusimus, ne ad eorum lamenta Bacchum hymno inuocaremus. Quemadmodum enim vrbs, si vir sincerus compareat, qui gratiam queat referre, gloriæ particeps futura est, sic & malo referente gratiam, infamia notatur.

Neque

Neque alio scribente, & contra leges agente, ego obmutuerim, sed conscensis rostris Solonem inuocans,& rempub.compellans,dixerim: Leges non abrogo, neque exsules recipio ex mandato, ac ne iubente quidem Phocensium percussore, neque fœdus ineo,sed quamdiu portus habuero,quamdiu robustam ætatem, quamdiu trophæa numerauero,quamdiu adhuc vna è Pyræeo triremis adducetur,non deseram leges, neque rempub. relicturus sim, nec patiar huius ciuitatis gloriam diripi, nec veritus Fortunæ casus,ego ipse mihi manus inferam,antequam seruitutem videam. Redeat igitur Demosthene, non Alexandro iubente, Æschines,præter legem agente oratore, non imperante rege,redeat quasi exsul misericordiam consecutus, non tanquam ex præcepto nobis metuendus. Hæ Atheniensium voces è quibus vrbem agnosco. Vos enim estis, qui pro institutis maiorum, & pro libertate, terra mariq; trophæa fixistis. Tanto exercitu aduenit Xerxes, terram & mare permutans, vt petentes glebam & cyathum loco concionis in barathrum coniecerit. At ipsa ciuitas elementis his fortior permansit. Quoniam licet aliis, vt sic dixerim, singula eorum, quæ gesta sunt, eadem natura esse videantur,specie tamen distinguuntur: verbi gratia aliquis proximum percutit: in certamine si vicerit, coronam habebit, extra certamen pœnas dabit.

Athenarum laudatio.

Deplorauimus vrbem hanc olim à tyrannis euersam, tamen vltrò quàm defendere debuimus, eam Medis incendendam tradidimus. Ille cum Philippo, etiam post calamitatem Chæronensem, societatem non iniit.

Fuit nobis aliquando illa consuetudo, vt Græciæ præessemus, & pro libertate contra tyrannos depugnaremus.

Ortum à Miltiade hæc lex habuit, floruit sub Themistocle, peruenit vsque Cimonem, seruata est sub Pericle, culta sub Alcibiade, & ego eam seruatam voluissem, 577
sed libidine assentationeque proditorum abrogata est. Imperio alios exuimus, non contradixisti, à patrio more discessimus, non conquestus es.

Non cessit vrbs nostra Lacedæmoniorum vrbi ad Siciliam. Verùm tota insula vnam ætatem extra patriam transegit: vrbs verò hæc etiam ad Occidentem prudentia inexpugnabilis permansit.

* ἱεροσυλήτης.

Fac,si libet,improbũ esse Æschinem,perniciem Phocensium, proditorem Thraciæ, interitum * Cersoclepti, & si quibus aliis nominibus iniuriosè populum tractans, appellatus est. Athenis enim semper vnà cum fertilitate contra Græcos, ô Athenienses, succreuit & vitium. Multos quidem degeneres sæpenumero vrbs cõseruauit, non eorum factionem probans, sed calamitatem miserata. Nemini vnquam contra leges, quamdiu prudentiam retinuit,subiecta fuit. Quin igitur non iam ante denuncio,quin vita prius decedo, quàm videam hanc vrbem seruitute oppressam. Ego idem ipse sanè non talem esse rumorem existimo, qualem nonnulli fingunt, primùm Alexandri mores considerans, & quisnam ille sit, qui simul & aggreditur & perficit: imò verò rebus, quas aggreditur, famam, & eos qui nuntiant, anteuertit. Cùm alia multa,magnaque opera sua, quæ adulatores confingunt, celeritate potius, quàm virtute eos,quos adoritur,antequam adesse diceretur, & visus fuisse audiret, superans, confecerit instar fulminis, & tonitrui, quod sæpe antequam exspectetur, præcedit. Sic Sardes occupauit, sic Cariam euertit, sic Lyciam distraxit, sic Pamphyliam inuasit, sic viderunt eum Cilices, sic incubuit Persis,sic Darium perterruit. Et, proh dolor,quàm vicina etiam calamitas! Sic & Thebas diripuit. Sic cecidit vrbs illa in vmbilico Græciæ, antequam audiissem, cumq; ego adhuc calamitatem eius ignorarem, sepulchrum suorum facta est. Hoc autem impedit,quo minus primum prosequar. Secundò verò sciuit Alexander,quamuis eum quis admodum rebus secundis ebrium putarit &c. Cur ergo † non tollo trophæa? cur columnas non euerto? cur inscriptiones non expungo? Nam hæc omnia virtutis memoriam existimo continere, vt iustis in honorem, deterioribus in opprobrium cedant.

Alexandri Magni laus.

Thebæ.

† καθαιρῶ *emendo.*

Meritò Salaminij Variam post pericula porticum admirabantur. Nam quæ in terra superfuerant reliquiæ,eas in mari pro hac consumpserunt. Parnassus contorsit in mare montis vertices, & partibus suis loco telorum pro hac gente pugnauit. Diuiserunt Græci inter se pugnas, & distribuerunt cum elementis & officia, Lacedæmonij 578
terra,nos mari pugnaturi,illi trecentis hominibus Thermopylas, nos totidem triremibus omnes Græciæ aditus occlusimus. Nemo verò erat,qui posset resistere adolescenti illi Ma-

Pœcile porticus Athenis. Vide Æmiliũ Probũ. Vide inf. in orat. proxima. Seneca rhetor in Suasoriis.

illi Macedonio, totum qua patet orbem peruadenti, & penè contristanti ipsam fortunam iisdem rebus secundis quibus ille nos infestat.

Hic regi promissiones explens, re infecta rediit, sed id commodi accepit, vt seruaretur.

Semper quidem vos faciles tyrannis præbuistis, vt illi quidem ditescant: ciuitas verò bonis spolietur. Necessarius quidem metus, tandem serò, lenteque admodum Æschinis consuetudinem retinete, vrbis triremes incendent, non per Antiphontem, aut alios occultos, vt prius, sed per se ficta improbitate. Populus Atheniensis licet famam Indorum vt arma & bella metuat, Æschinem reuocat. Negligit reuocare Aristidem, qui non propter delictum, sed virtutis nomine exsulauit. Si enim Solonis legibus parerent, iustum certè non proscriberent.

Plutarchus in decem Græciæ oratoribus. Vide Plutarch. & Corn. Nepotem seu Probum.

Iacet Babylon, cæsus est Darius, Indos euertit, Persas subegit, soli Athenienses virtute sua reliqui sunt, quorum robur toties Persæ experti sunt, quoties pugna contenderunt.

Ex Declamatione cui titulus est: Epicurus prouidentiam negans, impietatis accusatur.

EX THEORIA.

SCIVIT Rhetorica sibi philosophiam materiam dicendi parare: sublimior enim dicendi vis, instar tyranni est.

Exordium orationis.

DISCET nunc apertè Epicurus, si antea ignorabat, non doctus, sed conuictus, prouidentia regi vniuersum. Quod enim mali condemnentur, puniantur, & pœnas luant, manifestum est indicium non naturæ temerè ac frustra ruentis, sed legis atq; instituti, & rationis administrandi, & hoc amplius, ipsius prouidentiæ est argumentum. Iam itaque aliquid, Athenienses, commemoratione dignum accidit. Venit in iudicium Epicurus vultu subtristi, & suam, quam de voluptate habet, opinionem tetrico vultu corrupit. Duplici de causa odio dignissimus, cum quod aliter doceat priuatim, tum quod aliter publicè exhibeat. Ibi enim voluptatem quidem iactat, vt iucunditatem ex omnibus rebus colligat: hic verò grauitatem mentitur, vt iudices conciliando surripiat. Nouum sanè iudicium, homo propter naturam mundi iudicatur, & peruersus sophista, propter prouidentiam pœnam subit. Perit omnis virtus per doctri-
379 nam Epicuri, & sermones. Pereunt concilia, & iudicia, honestatis præmia, improbitatis supplicium, quin & supra cœlum euadit impietas, nullusq; est locus qui impudentiæ & audaciæ Epicuri sit expers. Et hac de caussa, antiquis philosophiæ vestigiis insistere erubuit, & eandem quam priores † ire viam neglexit. Eorum porrò animi angustiam potissimum incusat, qui à nobis propter doctrinas impias puniti sunt, quare omnes adhuc impietate longo interuallo superare parat. Cur nó accusetur, qui tale ac tantum nomen ausus est sibi affingere? at vbi hæc profitetur? Vbinam conuenit & commiscetur voluptas laboribus, fortitudo deliciis? Academia lupanaribus, philosophia potationibus, temperantium vita cum impudicis adolescentibus? & quid prædixit, quid ausus est? bellum & arma vniuersæ naturæ legibus indicit, contra omnem ætatem dementiam effundit, & de impiis sectatoribus eos plurimũ colit, qui voluptatem ante alios demirantur.

† Sic Lucretius & ipse Epicureus: Auia Pieridum peragro loca, nullius ante Trita solo –

Prius verò defensionem eius consideremus, an doctrinæ eius pœnam exigis? minimè, sed impietatis. Licet enim docere quod libet, impio esse non licet. Si probare potes non esse eos impios in verbis, verba non damno: at si verbis inest impietas, non propter illa pœnam dabis, sed eo magis puniere, quia ad impietatem confirmandam his verbis vsus es. Non enim pœnam in iudicio dabit, si quis, etsi liceat vti ad ea quæ oportet, ad rem non conuenientem verbis vti velit: contra verò, si rem honestam inhonestis verbis inquinarit, ob verba pœnam luet. Vocamus huc in iudicium oratores, & si quis lentus accesserit, frequenter communi ciuitatis suffragio vel inuitus ad dicendum cogitur. Venit aliquis iuuenis vel iuuencula (nam ob hanc ætatem præclarus ille conuentus ordinatus est) in venerandam Epicuri scholam, audacia superat ille Ixionem, ferocia Salmoneum, temeritate Tantalum: sed hæc in fabulis, & per

vmbram vix credimus. Sed non in fabulis Epicurus, verùm in doctrinis actionibusque
hos superare conuincitur. Quibus in locis hæc illi ausi sunt? alius in montibus, alter in
saltibus, ille in barbaris quibusdam & abiectis regionibus, vt etiam locus veniam pecca-
tis dare videatur. Verùm Epicurus hæc docet Athenis, Athenas cum dico, pietatis ca-
put intelligo. Num tibi videtur Socrates, quem imiteris, dignus? Et quid dignum, in-
quit, cur reus sim commissi? Hoccine mihi ais, Epicure? maius iam crimen est, non im-
pietatis modo, sed quia nunc etiam nouum adiungis. Vnde iam duplici de causa reus fa-
ctus es. Aras non euertisti? at eas frustra esse ostendisti, cùm prouidentiam è rerum 580
natura tollis, ob quam aras exstruximus, sacrificia noua non introduxisti? at omnia sustu-
listi. Non absoluatur Epicurus, quia non eadem quæ priores de Diis sensit. Fieri enim
non potest, vt vnus in vrbe ciuis omnibus modis sit impius, si verò vnusquisque pro
his quæ fecit adducens ea quæ non fecit, suppliciũ euadet, quis impietatis pœnas dabit?
Cùm nulli sint omnino impij, & liceat reis pro malefactis benefacta proferre. Non
sunt à sapientibus hæ frustrationes † admittendæ. Non enim adhibẽda defensio est eo-
rum, de quibus quis non accusatur. Verùm de quibus coram iudicibus accusatur, & ob
quæ disceptatores sedent. Illi verò, æquissimis omissis, ad facillima dilabuntur. Æquis-
simum enim est obiectum diluere: facilimum ea defendere, de quibus non accusatur.
Si igitur quia pœnas nondum dedisti, ideò prouidentiam negas? rectè iudicasti: sin pro-
pter naturam vniuersi, stultè. Sed vnde hanc de atomis * & Chao adeò trito opinio-
nem inuenisti? inordinata quædam volutio, & motus hoc vniuersum turbat, & anti-
quum chaos est, & tuis verbis antiquius, neque definitis naturæ legibus obtemperat.
Porrò autẽ omnia ordine procedunt, quod maximum prouidentiæ argumentum puto,
omnia scil. conseruari: nam inordinatio corruptionẽ: ordo verò conseruationẽ inducit.

† προσίεσθαι H.Steph.

* κυκεοῦ emendo χάους.

Quid adimis Delphis, sicut & cœlo, prouidentiam? veruntamen mouebatur Par-
nassus, & contra Persas iaciebatur: montium verò vertices pro telis torquebantur. Ce-
cidere autem Persæ, in petris sepulti. Verùm cùm Epicurus hæc in Deos dicere audeat,
montes non concutiuntur, non Hymetus eibratur? non fulmina, non tonitrua hunc
vnà cum Academia hominum oculis eripiunt. Callidum Deorum inuentum intelligo,
hunc vestris iudiciis reseruarunt, vt Atheniensis Senatus eadem quæ Pythius vates A-
pollo decernat. Si vel tantummodò scribere ausus fuisset, quantum satis esset ad tol-
lenda prouidentiæ signa, puniendus fuisset vt impius. Si autem in eam ipsam proui-
dentiam impius sit, cuius simulacra sunt cœlum, terra, elementorumq; naturæ: an par-
cemus tanquam modicum facinus patrarit? Bene enim est, inquit, improbis: at quænam
tamen maior improbitate infelicitas: malè verò est sapientibus. An aliam felicitatem
putas virtute meliorem? ita non vna est cuiusq; hominis vitæ ratio à natura & volunta-
te: sed diuiduntur quidem hominum intentiones: tribuunt verò vnicuique proprium
sibi finem. Nullus imperium omnium ambit sapiens, cuius possessores plurimi beatos
prædicant, nec, si minus consequatur, damnum putat. Quid ergo spectat, quid in- 581
tendit, cur laborat, cur noctu vigilat, & interdiu studet? Vt virtutem consequatur.
Hanc quomodo obtinebit? & qua ratione diuinæ illius prædæ compos fiet? Opibus &
diuitiis non acquiritur virtus, neq; corporis robore. Omnem enim oleagineam coro-
nam excedit. Virtute bellica? Et quænam trophęa clariora quàm q̃ de vitio statuuntur?
Non igitur sapienti pauperi paupertatem obiicias: non enim spectat diuitias. Neque
ægrotanti inualetudinem exprobres, siquidem melior pars illius salua sit, neq; impro-
peres, si à ciuitati imperãtibus vincatur, quandoquidem etiam fortioribus superior est.
Tantum enim abest, vt vir sapiens horum possessionem sectetur, vel se infelicem, si ca-
reat, existimet, vt etiam aliqui maximè eorum, qui sapientia & virtute claruerunt, iis se
sponte priuarint, quo liberi ab omni externo impedimẽto, immortalis virtutis diuitias
emerent. Anaxagoras omnia patriæ pascua dimisit, reipsa declarans quænam agricul-
tura sapientibus conueniat. Vltrò Democritus morbum conciuit, vt pars melior sana
esset. Quid ergo prouidentiam incusas, tanquam non rectè quid sit iustum distribuen-
tem? Si enim omnia externa bona despiciunt, quomodo non habentes molestè ferant?
vel vt assequantur laborent? Quis enim diues nõ existimet opes maximo impedimento
esse. Diuinarum autẽ & humanarum rerum cognitio, & talis ac tantæ sapientiæ magni-
tudo, tibi ne videatur superuacaneum quid mercaturã facienti, & sarcinã sollicitè geren-
ti, & onus ei, qui honores ac magistratus in ciuitate sectatur? Non ergo eos infelices
appellato

Orig. lib. 2. cõtra Celsum. Lactan. lib. 3. de falsa sap. c. 23. Plut. in vita Periclis.

appellato, qui omnium sunt felicissimi, neque fortunatos, qui ditissimi sunt, neq; pauperes quorum thesaurus * immortalis est: neque ignobiles & abiectos, quos pro Diis habemus. Sæpe enim multi improbi sunt voluntate, ab aliquibus tamẽ vtilitati potius quàm veritati seruientibus laudantur. Libenter sanè eos interrogarem, qui sapientibus infelicitatem exprobrare student, an tales fuerint antequam sapientes fierent, an verò postea felicitatem amiserint. Si prius non est, non est virtutis culpa: sin verò ex quo sapientiam acquisierunt, non ea quæ desiderabant, sed ea quæ non desiderabant, amiserunt. Hic verò calamitatem illam deridet, & in iudicio hanc consuetudinem exsibilat. Nam quibus nihil eorum, vt puto, quæ antea solitus erat, obiecit, his quia neque imperium obiecerat, sperarat fore, vt idcirco non maiori pœna & supplicio dignus exsisteret, quoniam tanta, & talia fecisset, quorum exempla non possunt reperiri.
582 Sin hi qui maiora ausi sunt, quia maiora commiserunt, pœnam non luent, quænam ratio est eum puniri qui minora commisit? Quid autem? Si eos dimittamus, qui præter solitum nihil fecerunt, nonne fiet omnibus potestas volentibus committere quæ non consueuerunt, quandoquidem & primo eadem ausis impunè cessit. Non enim oportet magis criminum exsuperantias iudicia tollere, quin potius eorum caussas exsistere æquum est: quod opera simul & voluntas odio habeantur. Velle enim nouum flagitij genus addere iis quæ commisit, duplici nomine reprehendendus sit, cum quod nefas patrasset, tum quod ea committere, quæ antea nemo ausus sit: at nihil te eorum quæ antea commiseris, fecisse inquies. * Ipsum acceptorum infortuniorum excessum narras. Qui verò in recentioribus malis non habent quos imitentur, intolerabilem miseriam suam existimant, eo quod sociis iis in rebus, quæ illis aduersæ fuerunt, prospere cesserit. * * *
* * * * * *

* ἀθάνατος.

* Al. Aduersam mihi fortunam obiicis.

De patre diuite, adoptatum filium pauperis, mœchum cum matre deprehensum, occidente.

ALIQVISNE iniuriam à filio accepit? non & mulier violata est? an ab vtroque damnum illatum est? nunquid & stupri caussa cædes facta? quis necis auctor exstitit? mitigatur dolor quia ignoro. Audet adulterium committere, & occultis dolis honestam familiam euertit. Non tamen tantum malum maiori quodam malo grauius reddit, filium adiiciens matri, & illis mœchantium corporibus leue reddens adulterij crimen, Fortunæ bona sortitus est? at non & intactam eius domum relinquemus. Non ego frustra minatus sum, ô diues. Capti, prostrati sumus, obmutescimus, & Resp. memoria excidit. Cædibus nobis vocem eripuisti, & tragicis illis actionibus facundum hoc os obturasti. Vix quæ dicenda sunt profero: in posterum non amplius ciuitatis orator futurus, sed meæ solius calamitatis. Cuius sunt hæc facinora? nonne omnia tua? nonne mea illa quidem dextera, sed tuo consilio omnes perierunt? Nondum id, quod caput est malorum, commemoraui: spectacula, inquam, claræ illæ tuæ scenæ, quæ suo tempore acta sunt. Quam lætum finem tragicis addis infortuniis, & iis calamitatem auges, quibus in comœdiis luctus leniri solet. Sic igitur omnia quæ contra nos adornauit vndique colligens proferens profert. Quid de paupertate diceres? an, quod
583 nullus prohibet, lex accuset, ac condemnet? Dein me interrogat, num liceat puerum necare, num liceat proli, quam suscepisti, iniuriam facere? Si autem vtrumque lex permittat, & quod licitum est, assumpsisti, & quod non licet coniunxisti, non per vtrumque absolueris potius, quam pœnam subibis eorum, quæ huic adiungis, & quæ non licent, licet mihi, inquit. Diuitis hæc verba, & tyrannicæ superbiæ responsum. Ego verò tibi benignè atque humaniter respondeo. Dabis enim pœnas dum hi iudices sedebunt. Nosti quid hominem absoluat? facere licuisse. At si licentia abusus es, hanc punio, quod hac occasione omnem licentiæ naturam exuerit. Pulchrum est commisceri, sed tum demum, id suspicione vacat. Sin autem domum quis perfodiat, insidietur vxori, cognationem violet, familiam corrumpat, fictam humanitatem simulet omni odio plenam, quæ adiunctam interim iustitiam non habentia, permissũ quodam fiunt. Hæc quod eam assumpserint quo videntur minus reprehendenda, eo sunt iniustiora. Sed adoptandi forte gratia quærebas filium, cur non ante partum voluntatem

luntatem tuam indicasti? aut cur adhuc puerum post partum non postulasti? an fortasse neutrum horum volebas? Sed defectu hæredis apprehensum non indicasti? nonne secundùm leges adoptionem fecisti? Hæc nobis quis respondebit, contra leges factā non esse? Impudens meretrix per fraudem ausa est,& infelix puer in miseram matrē execrabili amoris scypho miserè inebriatus est, & patris dextra malis artibus in carissimorum suorum cædem conuersa est. Lugeo igitur eos quos non vt hostes necaui,& lacrymans victimis assideo, quas legitimè factas putabam, quemq; ante cædem adulterum existimaui,hunc post cædem filium agnoui. Nunc omnino vulneratus es, nunc & fascias sepulcrales accipis,fili.Extremū te inuocabo non nominibus,quæ per adulterum sortitus es,sed quæ per generationē nostram. Non enim tu meorum calamitatū caussa,sed alius. Libenter autem hoc primum quæsierim à diuite,bonisq; moribus,an contra improbus iuuenis fuisse ei videatur? Si enim bonus,non obscurum est,cuius hæ sint factiones: sin improbus erat,patri reddi oportebat. Deinde num sciuisti hæc eum patrare solitum: an sciens prudens non prohibuisti? Si enim ignorabas, ad patrem custodiam pertinere dicis:si verò sciebas,vt verisimile est,futura adhuc nec facta prohibere debebas.Hoc enim curæ,illud nequitiæ indicium est:hoc beneuolentiā, illud simulationem declarat. Adolescens est,omnem culpam sustinet. Si enim emittere vocem voluisset, si aliquis Deus (qualia multa apud poëtas audimus) illum tam diu reliquisset, dum iudicio sisteretur, nonne in mediis vulneribus & plagis clamaret?ego adulter, ego præuaricator improbè diues. Serò enim me appellationes eas,quæ tibi conueniant,docuisti,sed misertum,inquit,te cladis satis indicasti,cupiens à te adolescētem paternis sepulturis dignum reddi, 584
opportunè sanè. Non enim fœdus seruasti, & tunc in mentem tibi venit coniungere cognatos, quando implacabile bellum in gladio & adulterio collocasti. Sic dicat, & scribat, & vitæ paternæ seriem inueniat, plura signa non petam è vestigiis totam naturam deprehensam. Fac morbo & peste exstinctum efferri, plorabo vel tunc agnitum, cum mihi nomen patris solo sepulchro seruaueris. Erit mihi solatio filium morbo extinctum non in tragœdia ad Manes mittere. Nunc verò, ô tragicam, ô immaturam, & crudelem signorum declamationem! Iam agnoscere filium coactus sum, quando ignorare præstitisset: & tum demum patris nomen ascisco, cùm filij * percussor deprehendar. Sine me solum adulterium deplorare, des in vno dramate infortuniis meis locum? Quid autem me diuersis poëtis tradis? Quid ad singulas meas calamitates scenam, & spectacula adornas? nunc verò numerum calamitatis meæ vidisti, & tum adimplere sepulcrum meum cupis, cùm familiam exhauseris. Sepelire meum vis filium? Honestè quidem: non enim mihi contentione cessisti. Permitte me fortunam meam deplorare: at tu interfectum si lubet terræ manda, atque illi pro sepultura da fascias. Tuæ enim manus hoc sepulcro dignæ sunt. Vnde autem funus efferam? E domo? Et quodnam sepulcrum hac infelici domo dirius? Hic infelicia corpora, & sacer sanguis ab omni parte effusus est, multaque cædes (triste spectaculum) in medio iacet: hanc domum dirarum, dæmonum, ac furiarum ambit cohors. Nunc verò (prô malorum ingentem cumulum) in filium armatus est pater, mater in nefario cum filio congressu per vim occisa. Sed, ô hostem, bello, peste, tyrannide grauiorem, & magis patriæ, quam familiæ nostræ proditorem, quam pro quibus meritis ciuitati gratiam refers? pro imperio, pro honoribus, pro his quibus te talibus ac tantis indignum sæpissimè dignum existimauit, illam in theatrum produxisti, & ciuitatem fecisti tanquam tragœdorum argumentum. Calamitas quidem mea vitæ meæ terminis definietur: at tua flagitia, tuique mores cum ciuitatis vita interibunt. Tu verò dic,& scribe, decerne, & constitue: & hanc primo, si lubet, legem ferto. In posterum in iudicio pauper non loquatur, loquenti pœna irrogetur, inter plebeios referatur. A 585
te verò (quid enim tibi amplius verbis & syllabis opus est?) manifestior ob eam calamitatem lex scripta est, splendidè tibi exstructus est suggestus, hoc exemplo omnis pauperibus præcisa est lingua. Tu dic solus, impera solus, nemo contradicet, forsitan neque humilia deinceps tractabis, neque vno tribunali tuam potentiam definies. Sed statim sublimiore quàm his tibi opus fuerit scena, & dramatibus infandam tragœdiam repræsentantibus. Vt verò magis omnes terreas finge, & pinge iniuriam meam, & imagine meam calamitatem exhibe. Difficile est artem, quæ rei naturam adeò atrocem effingat, reperire: nihil tamen horum malorum non audet

* παιδοκτόνος.

audet *a* diues. Adeste quidem ex prato alicuius Furiæ, ac Erynnidis pigmenta atq; colores; ſupponatur autem tabula dira & nefanda compoſita materia: ſeruiat picturæ ignis, qualem vltores huiusmodi cædium dæmones ſolent excitare: quære pictorem tragicum quidem arte, & *b* manu, animo vero magis tragicum. Iube vero ſeriem fortunarum meatum in *c* tabula depingat, nihil ante narrationem pingat, neq; dicentem, neq; concionantẽ, neq; coronatum, nec quidquã eorum quę fortunatis ſolent accidere. Plena ſit tota meis calamitatibus tabula. Primo pingatur infelix pater, ſuis manibus infantem *d* in ſolitudinem ferens, deplorans, lugens infortunium, exiens, rediens, deponens, attollens, cedens naturæ, & rurſum neceſſitate victus; imitetur pictor, quoad eius fieri poteſt, ſermonem gemebundo vultu, vt omnes per picturam verba intelligant. Dein pinge inſignes illos amores: potiſſimum vero nihil in depingendo filio temere fingas, fac illum tardum, mox rem aggredientem, reſpuentem, animo perturbatum, metu autem coactum, refugientem adulterium, nondum intelligentem, quia à matre cogitur, Stet & alibi infelix anus, & eam, ſi lubet, amore correptam deſcribe iam rugoſam, & crinibus canam, vt rei nouitatem magis obſtupeſcas. Venias demum ad picturę caput, arma infelicem pauperem in cariſſimos, & talia excogita, quæ licet ficta, crudelitatem tuam valeant explere. Impone denique dramati finem, teipſum ſcilicet in cæde ſignis quibusdam eminentem, ridentem, hilarem, & quaſi re bene geſta exſultantem. Serua & mihi per Deos aliquam partem tabulæ, ne quis quæſierit vbi in-
586 felix pauper? quomodo vixit, qua ratione poſt tot caſus vitam egerit. Verum non hæc tibi perpetua fuerit felicitas, ô diues, & te oportet dramatis partem eſſe. *Nemo vnquam inſignem aliquam ſpectauit tragœdiam, in qua * Tyranni non è priſtina fortuna exciderint.*

a H.ST. πλούσιος
b χειρὶ. H. ST.
c Venuſta tabulæ pictura.
d εἰς τὴν ἐρημίαν
* Iuuenalis Sat. x. v. 112. *Ad generum Cereris ſine cæde & vulnere pauci, Deſcendunt reges, & ſicca morte Tyranni.*

Ex Declamatione cuius hæc inſcriptio: Athenienſes poſt Medicum bellum, contra Barbaros bellum decreuere. Quo cognito, Rex accepta damna, ſi bello abſtineant, reſarturum ſeſe promiſit.

Aſſentientibus Athenienſibus contradicit Themiſtocles.

PROOEMIVM.

NVnquam adducar, vt credam, Athenienſes, regem in nobis tentandis finem facturum, etſi inuenerit ciues noſtros arte militari ſuperiores. Equidem nihil admirandum puto, ſi Rex eadem rurſus attentet. Qui enim in timore ac *paupertate verſantur, quid mirum ſi ad artes confugiant, quo ſuæ medeantur calamitati? Quare non hoc omnino abſurdum eſt. Iuſtius vero quis Oratores noſtros admiretur, ſi nos prodendi occaſionem ſibi adhuc eſſe putarent, quando ne Rex quidem ipſe potentia ſua nos fortiores eſſe negat. Decet autem nihilo nos inferiores exiſtimare illius de nobis viri exiſtimatione. Abſurdum enim eſt nos Barbaros armis ſuperare, conſilio autem iiſdem inferiores eſſe. Quin & has de nobis omnibus voces Diis ſignificauit, & Pythium Apollinem de triremibus conſului. Quid freta propter me turbas? Quid montes ſecas, vt inſtar maris ſeruiant? Quid terra tegis vndas? ſine ſtet Athos, nec montibus, ſed mari innatet claſſis. Quod licet horum exiguam habuiſti rationem, minimeque curaſti, cœleſtia vero & ſuperna caue ne attingas. Non iaculis mihi pro die noctem inducas, neque è ſagittis exercitus tui nubes denſa Solem cooperiat. Sed nihil intentatum relinquis, vt nimirum Athenarum ciuitas Medorum hiſtoriæ partem aliquam obtineat. Viſus es fama ipſa terribilior, quod experientia didicimus, nunc in continentem terram miranda illa facinora, nunc in mare grandium rerum conatus tuos transferens, & nunc quidem in flumina copias, nunc in Solem iacula, in fluctus flagra mittis. Mons procellis agitatus nauigatur, fretum integrum ponte commiſſo pedibus traiicitur. Per medium Athon nauigant triremes, in fluctibus currentem Medorum vidit equitatum Helleſpontus. Trecenti Spartani erant milites, auxiliares copiæ, reliqui vero diuerſarum erant gentium. Sciuimus bellum periculoſius priori te conflaſſe, non mille & trecentas ad vrbem triremes adducis, nec fluctus terra tegis continente, neque terram militi-

* *Perſius*: Magiſter artis, ingeniiq; largitor venter.

HIMERIVS. bus angustam tuis reddis, & elementa tuo vsui loco moueri cogis. Nouisti enim me his omnibus fortiorem exstitisse. Babylone copias adducens vrbem oppugnas, & per præcones nos machinis tuis adoriris, & gloriam, præcipuum Reip. nostræ ornamentum legationibus perfringis, non autem trophæis terra marique erectis, hæcque beneficij & gratiæ nomine appellas. Si illa scribenda existimetis, quæ manibus facienda sunt, ac quæ scripta sunt non facienda, vt illustres vestris appareatis decretis, factis autem dissimiles: Bene habet. Hic consilio egregius, gestis non ita excellens, nunquam perfectā laudem reportauit, sed semper * cum exceptione laudatus est. Nam finem omnes, vt consilium admirentur, exspectant. Hic autem à rebus experimentum capiens ob hæc vtraque, quæ optime tenet, suspicitur: ob sententiam cum iudicauit: dein ob factum cum decreta factis non coarguit. Libenter autem eos, qui contradicunt, interrogarim, vtrum, cum bellum confirmaueramus, contradixerint. an quietem amantes consentire cum consultantibus dignati sint. Si non contradixerint; non modo nobis, verum etiam sibi ipsis repugnantia facere videntur, his eos accusare nitentes, quos in iudicium vocare statuentes, dum res prosperæ essent, silentium indixerunt. Neque enim è prauo ingenio libentes se vtilitatem occultasse dicent. Verum si contradicentes causa ceciderint, quomodo non ignauiæ rei hæc iterum aggredientes dicere, quæ prius qui ausi sunt, minores esse contradicentibus conuicti sunt? Si vero dissoluimus, quæ decreuimus, non erit vtique obscurum, nos & nimiæ facilitatis simul & temeritatis crimen subituros: temeritatis quidem, quod initio cum oporteret inuestigare vtile tunc non potuimus: nimiæ facilitatis cum ea quæ decreuimus statim, & extempore commutauimus. Nondum maximum crimen dico, quia videbimur necessitate victi nobis ipsis velle aduersari, quod sane inexcusabiles nos reddit. Cum igitur non sit ferendum eis qui peccarunt, etiam sublato tali crimine, quomodo non simul venia indigni videamur, turpitudinem mutare lucro. Si quis vero commilitonum huius vrbis donis à rege acceptis, ciuitatis decretum soluere aggrederetur, vel societatem frangere auderet, nunquid irasceremini, & pœnam à soluere volentibus quæ decreuistis sumeretis? Equidem omnino sentio. An vero cum alijs vestra decreta frangere non permisistis, hoc vos fecisse videbimini? Et in quibus alio faciente supplicium non omitteretis, in ijs vos vltro delinquere cognoscemini? Porro autem cauendum est, ne omnia, & reuera mala, & quę mala putantur agamus, ea autem cauenda sunt magis de quibus alium antea accusauit. Nam de quibus quis semel vt malis conquestus fuisse deprehenditur, & iterum eadem facere conuincitur, & inimicus, & sceleratus est: sceleratus quidem ea faciendo, quæ facere non oportebat: inimicus vero, cum ijs illos prohibere nititur, quæ, licet verbo odisse appareat, operibus tamen diligere videatur. Dic, si lubet, legislatorum verba, numera deinde, si cupias, ciuitatis trophæa. Nam omnia ciuitatis facinora bene gesta militares leges appello. Quid iam omnibus his effectum est? non pacisci scilicet cum Barbaris, gentem alienam execrari, implacabile bellum cum hostibus existimare: & sane merito. Quos enim naturales hostes arbitrabantur, ab his aliquid detrimenti semper exspectantes, lege cohibuerunt, ne quid mali paterentur, maximum vrbis præsidium eorum infidelitatem existimantes. Solent enim scelerati homines, & lucro dediti specie amicitiæ lucrari plura, quam tunc cum aperte bellum denunciant. Atheniensium statuta Pythia oracula nuncupo. Persa non vno tempore aut vno momento, neque hoc modo belli tempore hostis noster, sed omni vrbis nostræ vita, non Platæas modo diruit, & populum vltro ad bellum pro libertate susceptum exterminauit. Non enim hæc animo voluentes, quæ Rex aduersa habuit, illum crimine liberare debemus, sed ea reputantes, quæ victor fecisset, eandem illi pœnam irrogare oportet. Neque iustum est eadem nos victores perpeti, quæ ab ijsdem victi subijssemus. Hic vero statim antequam hostes inducerent, à quibus circumuenti erant, irrumpens, & vindictā exigens, neque tempus defendendi sui illis dedit, & magnam sibi, ne quid pateretur, securitatem attulit, & quibus semel irrupit, his in posterum à victis omnem accessionem circumscripsit. Dona, inquiunt, populo misit Rex. Cyrsili mihi verba dicis, & mali nuncij successor es. Et hæc ausus es Athenis dicere, vbi & alterum id prius dicentem sepeliuimus. Cum vero ignoremus quo modo naualis pugna iudicanda sit, non sane honestum est, ob quæ studia laudati videmur, & in quibus nati sumus, iam ea hoc consilio obliterare. Nam quibus initio exigua virtutis cura est, non magna his pereuntibus

* προσεπαίνου ἀμφίβολ@.

1587 … 588

euntibus iactura fit: quibus vero virtutis tanta ac talia statuta sunt exempla, si priorem
gloriam posterioribus actionibus repudiasse arguantur. Omnes enim mihi Xerxi pro-
pinquiores ob munera & beneficia. Atque etiam si gratis donum dedisset, esset forsi-
tan iusta quædam causa ijs qui Regi patrocinantur, quanquam hoc neque Atheniensi-
589 bus dignum sit. Si remunerationem ab vrbe petat, manifestum sane est nihil vtrique
gratis dedisse, quando pro ijs rependi sibi mutuum cupiat. Si vero ab eo simpliciter
donante non est æquum accipere; quanto minus par est, quando non gratuito donat,
sed remunerationis eiusmodi gratia, qua satis testatur, suum velle pensari beneficium.
Agedum promissa hæc videamus. Ea, inquit, reponam, quæ bello deieci. Hunccine
mihi bellandi prætextum dicis, & pugnæ potius, quam fœderis tesseram profers, nec
vides ijs verbis, quibus regi vrbem conciliare niteris, nos ad bellum magis excitari? O
quam diuersa sunt hæc verba? perditorem eundem vocas & amicum, interfectorem &
socium, eandem legis epistolam plenam iniurijs, & donis, permiscens mere mala &
dona, beneficia, & damna: Barbaros, & Græcos. Hoc studes vrbis commodum videri
quærere, sed verius illud, cum vrbis nostræ ruinam regi honoris initium facias. Quid
ergo ad triremes non vadimus, sed sustinemus regem patriæ ruinam afferentem? Sed
& historiam nostram curiose Xerxes quæsiuit, quasi & cum vrbis præconijs bellũ susce-
pturus. Quare si ab altero iniuriam, ab altero beneficium accepimus, illum quidem vt
hostem tractare, hunc vero vt beneficum remunerari oportuit. Quod si vtrumq; idem
præstitit, vtrum decet beneficium attendere pro ijs quæ promittit, vel pœnam exigere,
cuius accusatur iniuriæ? Quæ sunt, quæ ille læsa dicit? per has litteras beneficium * di- * ἀφοσιοῦται Athenarum vrbs.
cis gratia pollicetur, Athenas omnino restauraturum se significat; hoc scilicet obscurè
dicitur, licet aperte verbo nominare non audeat: *Athenas*, inquit, *restaurabo*. Tu vr-
bem Palladis? Tu ciuitatem Thesei, & Cecropis? deinde Erichthonij & Cecropes, &
Thesei, & Codri obscurabuntur? Hæc omnia ciuitatis Xerxi debebunt? conditor, dux,
laudum, præconiorũ materia? Hei mihi his malis! Victus à me Xerxes capit vrbem. Quid
vero & nosmet contra Græcos iubet pugnare? Non enim æquum nos illi, qui circum
hanc vrbem mira edit facinora, non venire auxilio: & merito. Non enim tum aciem
dignam erectis trophæis instruemus. Xerxe duce vicinis nostris bellum inferentes,
propter quos visus est Persis non victor, sed tanquam exsul & fugitiuus, his vrbem cō-
dere, & his benefacere cupiet? Quod si putaret acceptam cladem armis instaurare
posse, exercitum adduceret, non autem legatos mitteret. At cum viribus diffidat suis,
590 fraudem pro armis adhibet. Cum autem copias recensuisset, tum demum fraudem ar-
morun loco produxit. Quin etiam vrbem hanc apud cæteros Græcos infamem redde-
re contendit. vt nos eorum auxilio desertos redderet, & nobis solis bellum postea in-
ferret. Et ex his verbis patet donum * dicis gratia offerre. Illius erat manifeste litteris * ἀφοσιούμενος.
inscribere hanc velle se vrbem instaurare. Hoc autem non declarans, simpliciter se da-
mna bello illata resarturum dicit, aduerbij amphibolia, quę mala cogitauit, epistola si-
gnificauit. Quod autem erat vrbis nostræ insigne? magnificentia ædificiorum, anti-
quæ vbicunque virtutis testimonia, naturæ ornatus, maius vrbi addit ornamentum
quam artificium. Qualis cernitur hic † arx, vbi tale, cœlo excepto, hospitium est Deo- † *Virg.* Pallas quas condidit arces Ipsa colat.
rum? Quale templum Poliadis Mineruæ? & huic vicinum delubrum Neptuni. Con-
iunximus enim post contentionem Deos per reges in templis cum alijs. Non recipio
* formulam sacrorum ab homine, qualem per præconem arcere solemus. Quis repa- * τύπον al. τόπον *locum sacrorum.*
rabit homines quos bello perdidit? quis reddet mortuorum corpora, quæ bello abstu-
lit? Viri enim, vt aiunt, vrbes sunt, non domus ipsæ; si damna se instauraturum pol-
licetur, ex his quædam non integre restituere potest, quædam non paria prioribus red-
dere potest. quomodo illius in his promissio vt impossibilis non redargua-
tur ab omnibus! Illi Lacedæmonij non contra trecentos decertarunt, sed in oculis re-
gis tot myriades ceciderunt aduersus vnum agmen, quasi flagris ordinatæ. Ipsæ Rex in
Asiam nos vocat, ostendens demptis pugnis tutum secum bellum fore. Vna acies con-
tra totam Asiam instructa, & trecenti Spartani prius armis Thermopylas, deinde mor-
te occludentes, honorabilius sepulcrum, quam sint tropæa excitarunt. Ego quoque
de Thebanis supplicium sumendum putaui. Accusati sunt Græci à Persis proditionis
gentis suæ, & vrbs mea Persicum contra Græcos assumsit exercitum. Cum Persæ victi
sunt, non modo Athenienses, sed & omnes Græci lucrum reportarunt. Vtinam etiam
ad Pylas

* μεχρὶ ἀδύτων legendum puto.

ad Pylas occurrissemus, Lacedæmonij pro sepultura tropæum ostendant. In
Xerxem hæc dico, in Xerxem, inquam, ô Apollo, qui vsque * ad aras tuas bellum
gessit, & ignem sacro tripodi tuo subijcere conatus est, per quem edis oracula. Volo re-
gionibus de meis rectè factis nomen imponi, & maria, ac flumina potius à meis tropæ-
is, quam antiquis nominibus denominari. Obijciet aliquis, quando vrbem vel vnde re- 591
ficiemus? Quam amplius vrbem quæris, cum habeas triremes pro noua vrbe, & au-
ctorem Apollinem: Obijcit autem pro mœnibus mare, & pro turribus insulas, & pro
ornatu tropæa. Si & terminos studes cognoscere, obiuit fama totum terrarum orbem,
terram quà itur, mare qua nauigatur. Hos Athenienses duce Themistocle consecuti
sunt terminos. Postulabo à Xerxe non oleaginum ramum Palladis, sed platanum; vt
duo Palladis tropæa iuxta arcem videantur, contra Neptunum olea, contra Barbaros
Platanus.

Ex Oratione militari.

PROOEMIVM.

NOn astipulabor ijs, qui eorum, qui memoriter solent dicere, legem reprehendunt,
verum laudatoribus assentiar. Absurdum enim est cum à memoria dicendi sub-
sidium petant Oratores, contra eandem dicere. Legislator enim metum mortis ora-
tionis dignitate eximens; audaciam strenuam in periculis omnibus iniecit. Laudis cau-
sam, mea quidem sententia, omnes communem habent: at horum virorum præ cæte-
ris eximia est. Quidam enim dum alios laudare conantur, ut genus ac stirpem prædi-
cent, ad maiorum encomia orationem conuertunt, aut patriam vnde maiores exstite-
runt. Omnes enim qui laudantur, exteri fere fuerunt. Sed aduersus hos hæc lex non
vicit, sed simul Athenienses nominauerat, & hac appellatione ostendis * indigenas es-
se. Viuebant sine armis, tela non producebant, equis vti non didicerant. Visui tamen
esse docuit equos in certaminibus, ac prœlijs. In certaminibus ramo & germine olea-
gino victoriam denunciabant. Cum ramo oleæ dico, deam indico. Hoc enim Palladis
insigne existimo. Nec vero id quod huiusmodi quis dixerit, difficile est ad inuenien-
dum: saltem vt hæc non imitans procul ab ijs rebus sit, quas quidem partim pro ciuita-
te maiores illic iacentium, partim vero pro vniuersa Græcia filij parentes suos imitati,
per omnem ætatem & successionem gentis fortitudinem proferentes susceperunt.
Heraclidarum vero potentiam admittentes, alterius quidem iniurias compescuerunt,
sibi vero fortitudinem mutantes, totius Peloponesi reges pro exsulibus fecerunt. Inui- 592
dia autem tunc temporis in hanc vrbem tria bella Doricum simul, & Bœoticum, & in-
super Chalcidense concitarunt. Qua igitur ratione his omnibus vrbs restitit? Cecide-
runt Bœoti; Dores seruati quieuerunt: Chalcidenses omnes abducti sunt. Tria vero
tunc fixit trophęa, sed illustrior est quam victoria celeritas. Vno die Eubœis & Bœotis
trophęa erecta sunt. Etenim cum cupiam omnibus glorię aliquam partem ijs tribuere,
qui superioribus illis temporibus pro patria, omnique populo, pugnando primas fere-
bant, visus sum ne his quidem satis dignam contulisse, rerum gestarum magnitudinem
verborum exilitate deterendum, neque attingendo ea quorum laudem auditores pridē
exspectantes indignari videntur, quod eorum fiat minime desiderio satis. Hæc igitur
iam oratione tractanda. Necessitate vero patem dicendo non esse, non unis propri-
um crimen, sed commune omnium fuerit. Persæ totum terrarum orbem vno
regno volentes includere, spe sua frustrati sunt, cum vna parte Occidentalis regni cupi-
ditatem implere non potuerint. Classis enim ex Ionia soluens, iterumque multitudine
nauium æquor tegens, insulasque Aegæi maris, dissipata est. Naxiorum quidem ciuita-
tem ad mare statim inuadit, vbi eam vrbem funditus vna cum nomine diruerunt, &
gentem in triremes imposuerunt. Operæ-pretium non duxerunt cum Eretriensibus
armis decertare, quod eorum fortunam Persico bello inferiorem putarent, inter se ma-
nibus consertis ita inuaserunt Eretrienses, ac si in lagena concluderent. Cum Mara-
thonē attigissent, spes labefactata est. Probe enim experimento docti didicerant, quan-
tum inter nos, & Eretrienses interesset. Tum naualis quidam miles aduersus integram
triremem ausus est depugnare. Vrgens fugientes ad mare Phœniciæ, naui manus inie-
cit, fortiorem existimans tota naui dextram. Veriti autem Barbari, ne nauis eorū Atticæ

* αὐτόχθονας Strabo lib. 8.

* dextræ in prædam cederet, securi manum amputant: Ipse vero saucius sine manu iacebat, triremem tamen mordicus tenens. O vos primi, qui Persarum fortunam illusistis! O vos qui maiora vincitis quam natura humana permittat! O qui occumbitis cum ea rerum gestarum historia, quam neque ante vos, nec pòst tempus tulit! O qui illustriorem nacti estis trophæo sepulturam, qui nomen Marathonis Solis cursibus extenditis! Marathon tenet vestra corpora, animas ipsi dij, qui vobiscum pugnarunt, gloriam terra continet ac mare. Xerxes autem huic vrbi infestus nihil intactum reliquit, sed omnia *Marathonia pugna.*
593 mouebat & concutiebat, quasi Neptunus terram & simul mare concuteret. terra & mare suam inuicem naturam permutabant. Imposuit terram fretis, & Phœnicum naues per continentem misit. Tunc omni spe maiora miracula vidimus, per Hellespontum equitatus Medorum, per Athonem triremium classis iter fecit. Quin & ad cœlum vsque audaciam suam Xerxes extendit, & suis prodigiosis factis transiliuit à mari in terram, à terra in cœlum, inde in solem. Nam iaculans Solis lumen obtexit, nauigans maris naturam mutauit, iter faciens cum exercitu terrę angustiam incusauit. Prætereo maria triremibus cooperta: taceo exercitum naturæ numerum excedentem: omitto gentes alimentis præbendis impares, & regem vbique metum incutientē, vbinam vero esset propter copiam exercitus, ignoratum. Huiusmodi itaq; tumultu, ac tanto errore terra vniuersa fremente, & omnibus Græciæ interitū augurantibus, hi quidem tantum commodi in calamitatibus sperabant, quantum ab ipsorū ciuitatibus Persæ abessent: ciuitas vero nostra regi omnia turbanti non cessit, nec metu rumoris, turpe quid anteq̄ sentisceret decreuit, sed statim post primam legationē rege superior fuit. Ipse quidem seruitutis poposcit conditiones: illi libertatis remiserunt. Capitale erat si quis legatis * munera daret. Nihil vero omnino illos terrebat. nihil, cur virtutis obliuiscerentur, efficiebat. Non Lacedęmonij iam victi, qui Græcis adeo profuerunt, vt fortiter dimicando occubuerunt, non verberati fluctus, non puniti venti, & mollis contra naturam Barbarus terrebant. O maiora ausos Xerxe [contra naturam.] O animos elementis fortiores ostendentes. O Persarum telis animo concidentes. O duobus trophæis classem decē annorum illudentes. Vos eum qui per totum orbē & mare iuit, coëgistis furtim & clementer salutem suam quærere: qui soli ostendistis omnibus hominibus omnes copias virtute posse coërceri. Sed hæc etiam silentio prætereamus, & factę cum rege pacis recordemur, quæ hanc vrbem omni trophęo illustriorem reddit, & merito. Hoc sæpe fortuna fit, sed illud, regem libenter vrbi cedere spatio itineris equi vnius diei, superiori mari abstinere, intra Chelidoneas, & Cyaneas nauem non mittere, quomodo non sinceram vndecumque vrbi gloriam parat? Etenim Atheniensium varia trophæa, & nauales & pedestres pugnas, & qua ratione tyrannidi omnique potentiæ restiterint, alias diuersis temporibus pro hac gente varia certamina recipientes, nec mihi facile est re- *ἀντίδωρις.*
594 censere, nec si quis id prius aggressus sit. Quare existimo vnum & idem monumentum coniungi oportere, quemadmodum qui renunciant in stadio victores, sic & huic vrbi secundum legem consecrandum esse. O qui omnem terram & mare quà iter est [victoria &] trophæis, & quà iter non est, gloria & splendore compleuistis, qui soli maximis rebus gestis tempus & inuidiam superastis, qui omnem terram non columnis, sed trophæis dimensi estis. Dixi forsitan minus quam causa exigebat, non tamen minus quam alij plurimi. Reliquum est, vt postquam omnes acclamarint memoriæ, sic omnes discedant.

Ex Areopagitica, seu qua Rufinum filium suum liberali causa manu asserit.

PROOEMIVM.

Viri, qui olim de victorijs cum Dijs decertabatis, & nunc cum Atheniensibus de libertate. Igitur legibus obtemperans ea solum dico, quæ necessaria. Ego & pater apud vos Sophistæ fuimus, & num argutus fuerim, vos nouistis (hoc enim frequenter vsurpo, & meam institutionem theatra loquuntur) num Atticus pater fuerit, hæc declarat oratio. Nolo enim Atheniensium sobolem liberam non appellare. Libertatem etiam ante pubertatem filio committo. Meus est, Atheniensis est, donum est publicum ciuitati plus cæteris honoratæ. Hic enim est Plutarchi, quo vos omnes magistro vtimini, hic Minuciani, qui sua voce plurimos persæpe liberos fecit, hunc Nicagoræ filiū

vobis adduximus, & hanc meam prolem. Sophistarũ vobis, Philosophorumq́; recenseo seriem, decus sanè Atticæ. Omisi sæpe Sophistarũ nomina, nunc patris omitto. Dedistis filium mihi, quoniam Atheniensis est, accipite iam eundem vestra sententia liberum redditũ. Quare dimittite mihi vestro decreto filium, & dein vocem illam liberalẽ, seu vindicias secundũ libertatem acclamate, vt tanquam Atheniensis (quod est ac si dicerẽ liber) apud vos & dicat, & scribat, &, si Dij velint, etiam in Repub. honores assequatur.

E funebri laudatione, quam in filium eundem Rufinum habuit.

PROOEMIVM.

QVod iam mortuo Rufino verba facere incipiam, facio inique, nisi à numine quodam ad Monodiam dramatis seruatus sim: loquar tamen. Non enim mihi fas est oratione illum non deplorare horum Eloquentiæ studiorum alumnum. Nesciebam itaq; infelix pro balneis me tibi sepulchrum, pro domibus bustum, & tumulũ pro diuitijs, & voluptate funeralia, quę hominibus omniũ tristissima sunt, erigere. Dixisti, primo nuper ad populũ perorans: omnẽ quæ sub Sole est terrã indecoris meis verbis implebo.

** Val. Max. lib. 5. extremo.*

Persuasit aliquando Pericles, sed postquam ab * Anaxagora factus esset orator, tu orator è cunabulis exstitisti. Alcibiades totum suggestum occupauit, sed in flore iuuentutis, & ætate adolescentiæ. [at tu etiamnum vberibus & lacte nutritus.] 595

Aeschylus. Giraldus prouerb.

** Virg. IV. Aeneid. Nondũ illi Proserpina crinẽ V. 689. ex Euripidis Alcestide.*

Bacchus an balneis praerat.

O dolor Aeschyli dignus cothurno. Herculem terras peruagari, & duodecim adeo labores subire, vt terrarum orbem veluti virtutis suæ testem relinqueret. Tu vero intra tuos commoratus terminos, egregie factis Herculis columnas nobis superasti. Quod, quæso, numen auream cæsariem familiæ * detondit meæ? quis gloriæ meæ splendorem exstinxit? quænam furia genarum ruborem, blandum iucundumque vultus tui risum eripuit? Qua ratione, heu me, passus es, ô Liber, & delubris tuis sacrum diripi iuuenẽ? Commune hoc aduersum te meamque familiam Erinnyes trophæum fixerunt. Cur ei thalamum nuptialem inferiorem non apparaui, quandoquidem superiorem ei Parcæ inuiderunt. Hem, quibus quam tristibus seruatus sum luctuosis sermonibus? Omnia cum orationum argumenta tractarim, vnum luctus semper declinaui: nesciebam enim me meis lamentis seruari. Iam pridem cogitabas tuum hinc discessum, iam pridem alijs, qui poterant, conijciendum reliquisti, quod hac sorte melior esses. O qui antea ætatis terminos virtutum dotibus transisti, iam vero morte commutasti! qui fraterno amore etiam * Dioscuros superasti. Illi quidem pro Helena bellum gesserunt, raptum tamen prohibuerunt. Tu vero fratris tui germani custos omni muro eras fortior, tu omnibus morbis solo animi robore semper restitisti. Improbus fortasse dæmon, & crudelis ideo tecum cõtendit, & multis prælijs superatus tandem aliquando clandestinis & fallacibus machinis te prostrauit. Neque vero cessisti ad extrema vsque dęmoni, vt possumus audire, sed corpore licet cesseris, animo non cessisti. Verum strangulauit ille, perq; vim abstulit; tu vero in ipso laqueo animam agebas, amabilem tibi nutricem voce inclamans, donec te omni ope destitutum, sic laqueo conclusit. Nouerat enim quod sæpe victus, patre præsente & iuuante, discesserat. Viceras & obstinatos, immobilesq; iudicum animos: & tum primum seuerum illum consessum risisse apparuit. Desiderio tui mentes illas flexisti, quas Dij ipsi iudicio disceptantes flectere nequierunt. Occlusisti iam mihi morte portas vrbis, occlusisti Eleusina. Qua ratione Mineruæ sacrificabo, quæ pro te Furiam contra dæmonem illum non excitauit? Quomodo Deum patrium colam pater ob filium contristatus? O audaces sermones! Iacet Rufinus, & vos adhuc floretis? 596 O infelix lingua, Musarum prius instrumentum! nunc vero turpis dæmonis! O qui clarius Lucifero splenduisti! qui lætissimum mihi tum diem ostendisti, cum te primum Sol conspexit! iam vero rursum tristissimum, quo acerbum illum, & Tragicum nuncium percepi! O qualem casum pro hac spe, ô dæmon mihi destinasti! Defleo iam quem Minuciano vehementiorẽ, Nicagora grauiorẽ, Plutarcho eloquentiorẽ, Musonio sapientiorẽ, Sexto fortiorẽ, & omnibus deniq; superioribus illustriorẽ melioréq; sperau eram Oratorum. Ego ipse victoriam tibi adhuc iuueni concedebam, tuamque orationem mea splendidiorem longe arbitrabar, & balbutiente te de studiorum ratione præiudicaui, sed hæc omnia tibi dæmon auferens effugit, & mihi dolorem lacrymasque pro te reliquit. Ornabo te ludis funebribus, & posteritati nomen tradã tuum, & hac saltem parte dæmonẽ vincam, vt ille quidẽ corpus habeat, animã astra, omnes homines famam.

** Castoris & Pollucis.*

Plutarchus.

Ex Epithalamio ad Seuerum.

Ex Præfatione.

OPeræ pretium forsitan visum non fuerit, ante Epithalamia artificiosa dicere. Nam vbi Hymenæus, Chori, Poëticæque libertatis licentia est, quis ibi arti locus? Cum autem in his ipsis sine arte nihil peritum facere oporteat, breuiter de his loqui visum. Sit igitur hæc optima Epithalamiorum norma, considerare verba, vt in Poëticis solet, rem vt in Chria, modulum, pro argumenti ratione Quibus omnibus si accesserit oratio, apertiorem contextum reddet.

Epithalamij Prooemium.

FErunt Apollinem post clarissimas victorias, quas feriendo lyram adamauit, ad thalamos coniugale cecinisse melos. Venerem etiam in curru Gratiarum & Amorum chorum colludentem ducit, & crines flore hyacintho constringens, præter eos qui fronte diuiduntur, reliquos vento spargi permittit, forte in lyra illidantur. Horum vero alas & cæsariem auro vestiens, ante currum mittit ministrantes, & altas quatientes
597 faces. Cum vero Pelopi persuasisset amor † Hippodamiæ, vt Cupidini & Veneri seruiret, tum etiam Apollo collecto Nereidum choro, in summo littore illi thalamum statuit, cuius vicem vnda densè agitata, & sublimis in lecti morem flexa, ita vt thorum imitaretur, implebat. Erant illic Deus & natura: ille quidem fœtu indigebat, hæc vero quæ pareret. Vt autem hæc inchoarentur, omnia omnibus pro thalamo erant. Ex his vtique nuptijs * cœlum, & Sol generata sunt, astrorum cœtus, Lunæ splendor, vterque polus, circum quos primus primarum nuptiarum Dei ortus voluitur. Secundum deinde connubium Oceani, & Tethyos natura [monstrauit] à quibus nati fluuij & lacus, scaturigines, & fontes, putei, omniumque aquarum caput mare; hinc autem natæ plantæ, & animalia; hinc terra incolitur, hinc pisces assumit mare, hinc alis penetrabilis aër. Postremo vero connubium ipsum hominem contemplatorem diuinarum, terrenarum vero opificem rerum produxit (hominem enim terræ esse filium, & Atticam partus dolore quasi disruptam tale germen produxisse, ludicra Atticæ venustatis fabula confinxit) Quin etiam Venerem ipsam in mari latitantem, fractis partu fluctibus, Soli splendentem eædem nuptiæ exhibuerunt. Si & fluuiorum amores dicere inciperem, magnus se dicendi campus offerret. Nam diligere omnes ipsum mare videntur, ideoque in illud citato cursu è fontibus deferri [quasi inter se mutuo vt amicam conantur amplecti.]

Philost. Icones. — *Quam iocus circumuolet & cupido. Horat. Od. 2. & Lamb.* — *† Pindarus Od. 1 Olymp.* — ** Hesiod. in Theogon.* — *Eccles. 1. 7.*

Hoc vero feruet, ac delectatur in morē lecti sinuatū; quasi contra alios fluuios exsultans, q̄ solo Neptuni amore teneatur: Sic flumina æqualiter orientia, & æqualiter à simili origine deducta, cōmunionē dilexerunt. Fertur olim Olympias Alexandri partu felix, Cabiron mysteria in Samothracia, peragendo, vidisse rem diuinā agens Philippū etiamnum iuuenem, & videndo amore captam, & quasi nuptiarum vota in sacris fecisse. Sponsa autem generis stirpem referebat ad Thraciæ quidem indigenas, sed qui à regibus ortum trahebant. Florent perinde vt verni calices, vt vuæ eiusque agri, quæ vno tempore, & florent, & auelluntur, temperantes ambo, faciles moribus, solis operibus naturalibus à se inuicem seiuncti. Hæc artem Mineruæ lanificium, ille laboribus Mercurij venustatem consecutus est; hæc de radio, ille de sermone sollicitus. Ille quidem
598 adhuc adolescens, primam ætatis lanuginem producit, hæc vero nubilis redditur. Cupidines è rosis corollas nectentes, quas è Veneris decerpunt, cum libet, hortis, thalamo suspendunt. Suada, Desiderium, & Cupido, omnem tibi ornatum addiderunt. Cupido insidet oculis, inde mirabiliter resplendens. Desiderium genas rubicundiores reddit, quam rosarū calices natura, quando verno tempore sub initum apertæ summis folijs rubescunt. Suada in labijs tuis habitans, gratiam suam cum verbis instillat. In capite plurima effloreſcit flaua coma, & in fronte diuisa. Etenim si ego natus poëta essem, vt libere de sponsa loquerer iuxta thalamum consistens, Fortunæ & Cupidinibus, & Generalibus Dijs vota facerem, his vt ad extremum vsq; sagittas vibrarent, illi vt vitam darent: tertijs denique, vt legitimæ prolis generationem largirentur, vt vna cum scypho nuptiali & curam de natalitijs adhiberemus.

Olympia Alexandri mater. — *Hesiodus de Pandora.*

HIMERIVS.

E Dialogo inſcripto Diogenes, vel Propempticon.

Ex Præfatione.

* προπεμπτικοὶ λόγοι. Vide Sidonij Apoll. Scholiaſten.

FAciendum ſemel eſt initium in nouo genere argumentorũ, quod * præmiſſiæ orationes etſi nouæ ſint, nõ poſſint artificio vetuſtatẽ induere, ut nunc fecimus. Hoc enim argumentũ more Dialogi concinnantes, nec vſum nec grauitatẽ dialogos docentẽ corrupimus. More Platonis nos id aggredimur, licet moralis ſit oratio, tamen Phyſica, ac Theologica moralibus commiſcentes, & videndum eſt vtrum hoc genus dicendi Platonis qui fabulis res diuinas inuoluit, aſſecuti ſimus, & cæteras dialogorum virtutes, reſpirationes, inquam, ordines, & epiſodia; dein & lepores, & actio in genere meliorem oſtendit compoſitionem, ſi recte ſucceſſerit. Cum autem dialogi initio humiles ſint, vt ipſe dicendi character ſimplicitatem adijciat, in ſequentibus ſimul & rem auferant. An hoc præſtiterimus, aliorum eſto iudicium, quibus hæc audire contigerit.

Sigonius de Dialogis.

Huius Dialogi procemium.

SIlentij iam tempus eſt, non loquendi, cum oratio proprios alumnos à grege ſuo demittens deploret. Veruntamen (nam in omni euentu dicendum eſt) age & ipſe, ſuſtine orationem, quam incidens ſollicitudo conflauit, ſi vobis gratum eſt, etiam ad vos 599
pronunciabo. Vterque tantis interuallis à capite ab inuicem diſtantes, quando media Europæ ab extremis Aſię locis ſeparantur, in huius amorẽ concurrerunt, vterq; prætipere primos partus huius linguæ conatus, non imitatus ſacram legem, qui * inſpectori, & ſacris initiato tempus attribuit, ſed eundem, & ſacerdotem ſimul, & inſpectorẽ ſacræ hoſtiæ in hac tua oratione eſſe declarans, dediſti his aquis ſine ſatietate impleri. An non audiuiſti quomodo homines illi antè cicadæ fuerint; deinde Muſarum amore ob perpetuũ cantum in melos ſoluti, ex hominibus in aues, ex vna cantione in aliam transformati ſint? Audi fabulam: Cum Iuppiter homines condidiſſet, omnia alia eo ornamento fuerunt, quo nunc ſunt. Cupido autem nondum animis hominum inſidebat, ſed habens Deus ille ingentes alas in cœlo habitabat, & in ſolos Deos tela vibrauit. Metuens autem ne pulcerrima omnium creatura peſſum iret, Cupidinem ad homines cuſtodiendos miſit. Ille datam à Ioue poteſtatem arripiens, omnibus ſcilicet mentibus inſidere, vel in omnibus cœleſtibus ac * profanis, æque habitare loco templi noluit. Sed multas & gregales mentes amore vulgari ſponſarum occupari dedit. Ipſe vero Deorum cœleſtiumq; mentes incoluit. & illas in libidinoſam amentiam furore incitans, infinitis bonis humanum genus affecit. Quando igitur videris tardam quandam naturam, & ad amorẽ lentam, cogita hunc donis illius Cupidinis indignum fuiſſe: cum vero incitatam & feruidam mentem, & flammæ inſtar ad amabilem amicitiam ducentem, puta illam à dono Cupidinis venire. Vnum mihi, ô amice Socrates, dicis, amatorum optime, partem virtutis Clinię, fortitudinem ſcilicet in periculis, quam exercitatione ſæpe exhibet, interpretem orationem non exſpectans. Dat eidem hanc licentiam, quam primo Pericli cũ pro vrbe bellum gereret. Hęc eſt ſincera ratio. Si vero hunc videas iudiciaria ſede expulſum, implora cum gemitu legem, quia auro victus eſt. Nam ſimul florens cum vrbe regia, circum quam ingentia maria ſeparantur, & idem cum ea gloriæ ſuæ fundamenta iaciens, quam diu in cunabulis adhuc corpus vrbis fingebatur, alia imperia è regia poteſtate decreuit. Cum vero indigeret ſedula opera tanquam ſtatua perfecta, quam adumbratam prius viderant, eandem poteſtatem aſſumpſit, vt idem initium & finem omni ornamento vrbis fecerit. vrbes excitatas, populum creſcentem, Tarteſſi vitam, cornu Amaltheæ, caput omnis felicitatis. Sed quæ eſt erga hunc iuuenem ſtudij cauſa? tota mens nuper à ſupernis ſepibus digrediens, infixam adhuc fert ſpeciem ſimulacrorum il- 600
lorum, quæ tum vidit, cum hilarem choream cum varijs Dijs ſaltauit. Cum igitur viderit illic pulcritudinem, quam tunc vere deſcripſit, intra mentem diuinam abſconditam, deſiderat & gaudet hoc ſpectaculo, & ſeipſum ſplendore ſcientiaque eleuans, cum hoc loco coniungere feſtinat. Tale quid mihi in adoleſcente accidit. Nam veluti in ſpeculo huius in animo ſpeciem animi mei apparentem videns, ea ſum delectatus, & ideo amaui, & quaſi alterum me huius animum quæſiui. Probè poteſt omnia memoria cuſtodire, quæcunque ſub duce geſſerit animo Philoſophus, orationibus non his modo, ſed & omnibus, quæ è Muſarum, & Apollinis pratis pullulant. Vnde

*ἐπόπτῃ καὶ μύστῃ.

Fabula.

Confer quæ inf. pag. 607. v. 4.

* βέβηλοι.

Plato in Phædro, vel Sympoſ. Alciat. Emblem.

Arganthonius.

Vnde omnis doctrinæ fructus discerpens tanquam veris corollam, his animum suum
ornauit. Si dicere necesse fuerit, ne amplius quæras cuius sit filius, & ad quem pertineat.
Sic primam imaginem accuratius quàm quiuis pictor expressit: bonus quidem socius,
si cum duce pugnandum sit, bonus etiam sua sponte. * Iustè igitur poëtæ, & cum iis ** Philostratus, & Gyraldus.*
pictores & fictores Cupidini senectutem demunt, iuuenem hunc Deum, & pubescen-
tem fingunt, fraudem illius ætate iuuenili demonstrantes. O qui tantum lingua vales,
quantum audio † Cineam Thessalum, qui cum rege Pyrrho omnem terram & mare *† Cineas Thessalus, Demosthenis auditor. Plutarch. in Pyrrho.*
emensus non machinis, sed oratione vrbes euicit. Non enim ille huius magister per
vestros, ô sermones, amores, propter quos ego beatas paternas abiiciens opes, iuxta
secretas Ilissi ripas habitaui.

Alexander totius mundi partium trophæis potitus. Tum enim è meridie con- *Alexander.*
fluit æstas, aurora mitigat Solem, & elatos in proram fluctus diuidit Zephyro.

Ex oratione ad Socios dum iret Corinthum.

PROOEMIVM.

VETERES lyram fabricantes, si quando in aliam terram properarent, peregrina-
tionem non vacantem, Musica faciebant, sed cantu, & carmine chorum suum reti-
nuerunt.

601 ## *Ex orationibus reliquis diuersis diuersorum argumentorum.*

O Aulam regiam, & fortunam auri alatam! Non vi è regno eiectus es, sed libenter
excidisti, non secus quàm si superbus quis in puerilibus voluptatem capere con-
tenderet. Auream cæsariem permutasti iubente corona rosarum. Sed quænam ho-
rum gratia rependitur? fuga & cursus, & tantæ amicitiæ renuntiatio. Vici, te iudice,
æstatis tempore cicadam, minatus etiam sum philomelis Atticis, si quando mihi etiam
Atticum Theatrum statueris, me omnino hac voce effecturum penes te, vt eorum lin-
guæ instar fabulæ sint. O tui stemmatis lumen clarissimum, idque sæpe generi tuo ex-
stitisti, quod sæpius auus tibi Sol. Etenim ex hac pulchra coniunctione, hic quidem al-
tiores sedes illustranti, quasi matutinus aliquis lucifer consurtexit, suis repercussioni-
bus radios suos imitatus. Ille verò iuuenum cœtum illustrans, vt taurus aliquis ductor,
armenti petulcus, lasciuiit in Musarum pratis, vt pullus Lunaticus, & numine plenus,
& Homericum iuuenem Thetidis † filium, & hæc verba, *Bonus orator, actorq; rerum,* *† Achilles.*
imitatus est. Si ad me poëtarum licentia pertineret, ostendissem tibi & Ilissum hunc
lacrymantem, depinxissem tristi colore pulchram Callirrhoës vndam. * Triuialis Pan ** ἐνόδιος. Girald.*
te euocatorem animarum, dulce fistula carmen personans deduceret. Venus verò, &
huius filij Cupidines, desiderij tibi miscentes potum, viam tuam honorificè comi-
tarentur.

Ex oratione propemptica.

PROOEMIVM.

ALEXANDER filius Iouis (comparat enim illum cœlo & Ioui rerum gestarum *Alexander Magnus.*
contra Græcos gloria) cùm Europam nominis sui fama implesset, in Asiam se con- *Timotheus.*
uertit, continentem suis propriis adnitens gestis coniungere, Timothei prouocans
tibiam (nam adeò magnum, & tali rege dignum canebat) vt illo canente soluerit na-
uium rudentes. Fer tabulam, & ego orationes pingam. Nam habet etiam oratio, vt pu-
to, non ineptos ad imitandum colores. Erat in pictura nauis, & mare, & vt existimo,
Ægæum fuit. Multæ enim insulæ hinc, & illinc sparsæ in mari erant, vt Ægæum ante *Ægæum mare.*
alia inprimis mare esse videretur, pictum erat non violentum, aut terribile, neque vsq;
eleuans fluctus, qualia contra nautas illic audet sæpius Ægæum, sed tranquillè strati
erant fluctus, omnis aqua in littoribus voluebatur, in luteum colorem parum mutata
602 vnda. Primi Phryges tibiam inflare inuenerunt, & sacrificiis adhibere cymbala. Hoc *Phryges.*
verò contra vtramque nauis partem in proram iam attritum, tanquam auream mate-
riam reddebat. Hic verò & artem admirari æquum est. Aqua enim marina diuisa
circa proram, auri repercussionibus splenduit, & in similem colorem mutasse mare vi-

 debatur,

HIMERIVS

Delphi.
** Proclus sup. in Chrestomathia.*
† an Alphæum fl.

debatur. Proinde date mihi artificium Zeuxidis, & Parrhasij scientiam. Delphi igitur vrbs dicata Apollini, colit semper hunc Deum, & tripudiant adhibito * Pæane circum Tripodem. Quin etiam Elei lacrymantur, amnem † Pisæum ad Siculum vsque fontem comitantes, quasi metuentes, ne amnis decessum meditans, aliis hominibus aquam largiatur. Celeriter & philomelæ & cygni, omnisque cantus simul volabunt. Nostræ enim Musæ iam nauiculam audent compingere, & fugam minantur & mare, licet fluctibus sæuiat. Abiiciens è manibus lyram, silentium cantionum suadebit. Nauis prætoria in portubus, velum supremum sublime, quale radiis claris & maritimis extendi solet. Parua in gratiam Hesperidum prata, paruæ ad magnitudinem pyramides Ægyptiæ, & si quid Persarum & Assyriorum manus construentes posteris spectandum tradiderunt. Sed ad amicas Athenas hæc classis, quæ suis adeò te amoribus incenderunt, vt amorem erga hanc linguam semper circumferas. Quid autem responsum communis omnium statuæ apud alias habitaturæ denegas. Fabula Cimmeriis populis occidentalibus Solem eripuit, sed metuens, ne redargueretur, obscuris verbis tegere rumorem adnixa est. Nos verò nullus poëta mentiri putauerit, post tuam peregrinationem auferre Solem cupiens, ô amica patria. Nunc tibi iniuriam intulisse me sentio, tuos amores despiciens, infido amatori omnia cupiens largiri. Sed parum horum legem secutus, ad inhonestatem orationem conuerti, licet mihi desiderium Dij impleuerint. Iterum enim sceptra, iterum iudicij sedes. Hoc Ephyra attulit, vrbs non solùm admirationi fabulis illustrata, vt pleræque omnes Græciæ, sed etiam iudicanti oculo felicitatem adferens. Sic huius gens infinitis orationibus, operibus & similibus exsultat. Recordandum est huius iam gentis, non tamen totius: (nam omnia narrare, magno mihi oneri esset) vnum ex iis qui ab illis nuptiis progeniti sunt, assimulabo sapientiam animæ statuis. † Sinus Ionicus alluens mitigat littus fluctu, iuxta hanc oram tripudiat Nereidum chorus, omnes albæ, lac quale fieret arte pastorum, oculis glaucis, ornatæ musco, præterea albam spumam è mari summis stillantes crinibus. Illa vicissim 605
sponsum amabat, & arrhabone nuptias cõfirmat. Producit enim medio mari fontem. Hæc verò sciens hoc beneficium à sponsa profectum esse, aliis nautis vndam eripit, solis verò his reseruat amabilem potum, vt hauriant qui è sponsa sunt, quod etiam contra virtutem factum est. Promptus ad discendũ illi est animus, celer ad intelligendum, memoria innata, prompta est ad dicendum, ad tegendum idonea, ad latendum paratior. Hoc sapientius, simulque Diis gratius: Aptior verò ad obuium deprehendendum, voluptate fortior, amicitia inferior, per sapientiam summa, apta ad dicendum, inexpugnabilis amicitia, strenuus in timore, cum priuatus est summus, cùm in magistratu æquus. Priuatum honestans consilio, eloquentia imperij seueritatem mitigans. Quin etiam fortunam videas, quasi huius vitæ rationem propter felicitatem auersantem. Legatus fuit in animaduertendo serius, vita, vt etiam in oratione, grandis: ad dicendum sapiens, ad audiendum instructior, in omnibus egregius. Plenus laude iam, & omnem in se Græciam conuertens, suis facinoribus ad regiam dignitatem ascendit, priusquam pullularet barba, primaque lanugo tonderetur. Hæc poëtarum instar fecit oratio, rosis nectere coronam, ducere circum vrbem hanc ex Helicone Musas, quam Europa extrema exiguo freto à Gadibus vsque Asiam extendit. Ad Istrum se conuertit, nec veritus est flumen barbarum glacie in morem campi constratum. Cùm verò Deus omnem illam virtutem explorare voluisset, & aduersæ aliquando fortunæ ventum constituit, vt qualis esset, talis opinione, & in rerum fluctibus vitæque tempestate omnibus videretur, & hac etiam parte celebraretur. Quis poëta, vel orandi peritus voce digna explicet ea, quæ ille fecit? Nec Siciliæ aliquam Scyllam & Charybdin strauit, sed virorum etiam Cyclope illo pastore Siculo crudeliorum, mille contra se motas acies, non consertis manibus, nec telis, aut hastis, sed prudentia & oratione vbique terrarum subegit. Hic verò Telchinum dux, & Coryphæus nuncupatus, lethali accepto vulnere, bellum gemens deplorat. Vniuersa Asia non quàm nunc sic appellamus, attribuentes huic soli parti totius continentis nomen, incipit ab Indis superioribus, ad Orientem verò & Septentrionem, rubro mari & Phaside, ad Meridiem & Occasum Ægypto & mari Ionio, ad alias terras diuisa & terminata: extenditur verò deducto latere à Propontide in Pamphyliam, quam Ægæum ex vno initio etiam hoc latere oriens, totam alluit. At homines vrbes incolentes non cicada aut tunica maiores, vnde 604
eos

Ephyra vrbs.

† Horat. Od.

Gades ad columnas Herculis.

Asia maior & minor.

eos olim genitos puto, sed virtute & sapientia manifestè ostendunt. Meles enim iste (non enim par est huius linguæ auctorem silentio præterire) ortus est in suburbiis Smyrnæis, produxerunt eundem varij fontes, non procul à se inuicem scaturientes, vnde statim flumen profluens exæstuat, & è fontibus onerariis remisque enauigabile redditur. Pertransiens verò vtrasque ripas, cypresso, & arundinibus vernans, & iuxta mare fluctus communicat. Si fluxus illos fas est nominare. Non enim sonantem audieris, neque aquam ferri putaris. Verùm vt amasius quispiam cupiens amatæ concubitum occultare, furtim mari miscetur, fluctum fluxu mitigans. Nunc etenim more poëtarnm ventum cupiens dicere, deinde verbum poëticum proferre nequiens, è propria arte appellare volo ventum. Factus verò ob fluctus mollior, diuidens aquas circum proram assurgit. Non enim diros optans amores, tuum pernauigare mare nititur, sed cupit omnes Iones venerandis temperantiæ mysteriis initiare. Sermo est apud Rhodios aurum pluisse, Ioue aperiente illis auream nubem: fortunam verò vestram, quam per illum consequemini, non narrat ambigua quædam fabula, sed ad oculum res gestæ patebunt. Reducet nobis pulchrum ver, non luscinias, non cygnos, vel cicadas, sed Solem eundem aureis radiis Ioniam illustraturum. Ante alios autem omnes pullorum nostrorum sacer ille & insolens pullus equinus dux est, quales Deo soli Nisæi donant. Hunc ego pullum frenis Musarum adornans, & totum Charitum mitris reuinciens, quasi Deo cuidam gregis meæ primitias ferens dicaui. Cæruleæ stellæ oriuntur iucunda claritate resplendentes. Hæc oratio mea parum curat futura anteuettere, cantuique sensim procedenti concionem festinantem coniungere studet. Tum quidam, puto, intelligent reuertentem aspicientes, iterum Musarum carminibus illi applaudent.

Rhod fabula. *Nisæi. Girald.*

Ex alia suasoria.

PROOEMIVM.

605 LYSIPPVS itaque non manibus solùm, sed etiam ingenio insignis. Qualia enim ille ab ingenio ausus est? Depinxit Diis occasionem, & imagine adumbrans, naturam eius per colores exposuit. Sic autem artificium, quantum licet meminisse, se habet. Pingit quendam figura, ætate venustum, ephebum, comatum è temporibus ad frontem vsque: hinc ad terga vsque nudum, dextram armatam ferro, & tenentem sinistra bilancem, alatis plantis, non vt sublimis super terram in altum efferatur, sed vt terram attingere videatur, ignoretur verò occultè terræ insistere. Glaucus autem, vt arbitror, occultans hanc certaminis occasionem, solus ad coronatorem venit, & primus coronam accepit. Omnia enim bona in occasione, & diligens iaculator est, qui nouit opportuna tela mittere. Luscinię sanè è terra in cœlum volitant. Fabula enim audet in cœlum cantu aues tollere. Veniunt igitur ad olorem, qui mansit in campo quodam verno, donec Zephyro ad cantum explicaret alas.

Lysippus. Horat. & Apul. Occasio Dea.

Ex oratione in crudelem Ægyptium.

ÆGYPTII incrementum Nili per cubitos denunciant, & mensura metiuntur aquas, & cubitus illis materia laudis est. Dulcesque strenuos videbit trophæis minoribus mille victorias prædicare. Paruus fuit in Artemisio Themistocles (etenim * supra regis maiores præclarè rem gessit) maior in Psyttalia, magnus in Salamine. Illic enim totam Asiam pugnando demersit.

Plinius. ** κατὰ, malim καὶ ἐπὶ. Vide Probum, seu Nepotem.*

E propemptica.

ET hoc forsitan rectè facis. Nam necesse vtique est, eum qui laudari desiderat, etiam res illas desiderare vnde laus procedit. Non enim filiis Periclis præclarè gesta suffecerunt, sed indigni paterna virtute existentes, ad maioris reprehensionis materiam paternam celebritatem adepti sunt. Aliorumq; filij multorum fortium virorum fuêre, quibus omnibus parentum gloria non ad pleniorem laudem, sed ad improbitatis accusationem fuit. Forsitan dixeris, quis igitur erit mentis cultus? Virtus & eloquentia. Illa quidem imperans & dominans eloquentiæ: hæc verò tanquam fidelis bonæ reginæ ministra, illius præcepta omni contentione perficiens. Est & multiplex virtutum cho-

Periclis filij. *Valer. Max.*

HIMERIVS

tum chorus, quem totum inuenies in disciplinarum gymnasio versans, has vt nutrices 606
& matres earum tibi conciliantes. Et sane dico per has illarum fruitionem aduentu-
ram. Filij verò à præceptoribus abdicati, in vrbem illam ducebantur. Midas Phryx cu-
piens Satyrum comprehendere, vino aquam miscet, & somno captum & sopore, Saty-
rum venatorum more comprehendit.

Midas Phryx. De quo Max. Tyr. serm. 30.

Ex oratione extemporanea in seditionem pone ludum concitatam.

EXORDIVM.

QVOD ergo in nostris orationibus, ô amici, medicamentum est ad discordiam se-
dandam conueniens? & quid nostra ars tantum efflorescere cupit, quantum Ho-
merus de cratere Helenæ, quem Iouis proles hospitibus porrigebat, in lacrymis Mene-
lai confingit? vel Helenæ poculum non herba aliqua fuit, non ars quædam Ægyptia hi-
larem potum præparare edocta: sed dulcis quidam sermo & sapiens, potens instar me-
dicamenti iracundiam in medio pectore æstuantem exstinguere. In Ægyptum poësis
fabulam trahit, vt eam matrem argutiarum insinuet. Parumne rex aliquando sapuit?
non permisit id Timotheus, sed cantu in cœlum vsque regis animum abduxit. Immo-
deratene æstuabat animus? præsens ille elatum animum pulsando citharam domabat.
Mœstúsne erat? statim ridentem ostendebat: an voluptatibus tenebatur? post cantum
statim castissimum videbas Alexandrum, &, vt omnia dicam, talem videre eum licebat,
qualem tibi eum Timotheus reddidisset. Mitigat aura fluctus ipse Zephyrus. Orator
Atticus, & oratio Græca non tollet seditionem si solùm perorarit? Cùm Xenophon
militaret (nam & post Socratis disciplinam etiam hastam tulit.) Ingenium quippe com-
modum & congruum. Delicatus fuit Alcibiades cùm Athenis habitaret, sobrius cum
Lacedæmone. Persas propter delicias solus reprehendit. Si verò aliquando necesse
esset eum operam dare eloquentiæ, & in philosophicis exerceri, totum Lyceum &
Academiam conuocabat. Texentes hanc de illis historiam.

Timotheus Musicus apud Alexandrum regem.

Xenophon Socraticus. Plutarch. in X. oratoribus.

Alcibiades Plutarchus.

Ex oratione in aduentum Cypriorum.

EXORDIVM.

POETÆ Veneri Deæ Cyprum, vt Delon Apollini assignant. Cyprus enim vrbs
vasta, ciues accuratè Græcè loquuntur. Mare Venerem è cœlo peperit. Partus verò 607
hos, quales aliquando sunt, sacra verba tegere iubent. Opus enim erat Venerem de-
mum concipi. Sistitur tum mare, & statim serenitatem inducit, mollibus fluctibus
propter partum illum exsultans. Vulgari Veneri nihil cum cœlesti illa commune est.
Producit illa impuros, & natura impudicos amores: hæc aureos habet filios, & aurea
sunt horum tela. Scopus autem eorum sunt iuuenes, & immortales animæ.

Cyprus. Versus poëtæ vet.

Girald. Plato, & sup. pag. 599.

Ex oratione in quendam Cappadocem.

NON venit Scytha telo vectus per Istrum vel Tanain, sed in vniuersam terram &
mare. Eloquentia tela est Apollinis, & flumen fabulam habens dignam, quæ à
Græcis audiatur. Venit ad Indos Bacchus, ad gentem, quæ Bacchi beneficium negat.
Bacchæ, & Satyrus exercitus fuit, Thyrsi & Nebrides arma. Illi verò simul ac viderunt
Deum, eum exceperunt, armisque deiectis, cum Baccho pugnare cœperunt. Cùm au-
tem in Cappadociæ fines pulsi sunt, in ripa fluminis tentoria figunt, cui nomen indituri
erant. Oportebat verò eos aquis lauari: mutatur fluuius, argenteaque aqua cùm Indis
versata nigra fit. Illi verò id quod ipsi erant, hoc & esse, & loqui fluuium voluerunt.
Hinc fama iuuenem trahit: vestræ verò diuitiæ non aurum Gygis, vel Lydij, sed filij qui-
dam vigore ætatis pubescentes & florescentes, visu quidem tumidi & superbi, tanquam
si è medio Iouis pectore nati essent.

Bacchus. Polienus de Baccho.

Ex oratione, cùm rogatus specimen distulit, ac postea dixit.

PERSÆ iaculandi studium fouent, omnisque vita illis in pharetra & iaculis. Legem
probo, magnum indicium laboriosi pectoris. Rara enim præmia esse decet. Ante
Persas

Persarum mos.

Persas hanc legem etiam natura sciuit, cùm nemo Oceanum viderit, nisi media relicta terra extremis eius finibus circumuagatus foret. Quis de Pyramidibus esset sermo, nisi procul hinc spectarentur, vel quis de lapide Memnonis apud Æthiopes, nisi illum mater extra omnem conspectum posuisset. Hæc vera esse, & non fabulosè dici credimus,
608 quia lapis loquitur cum Sole humana voce, vix etiam rosam natura hominibus largitur, nec illa simul nascitur, & in aërem expanditur, sed magnam partem vigoris in calice retinet, serò autem erumpit, & aperitur. Sed neque fructus autumnales colligere licet, quando homines cupiunt, sed etsi ficus legere velis, exspectas tamen tempus autumni nominatum. Æs Dodonæum quia semper tinnit, artificium ipsum in fabulam dies inuidiosa conuertit, consuetudo enim satietatem facile parit, & licentiam ferociâ corrumpit. Terram incolentes, mare quærimus, & rursum nauigantes mentem conijcimus in segetem. Nauta felicem prædicat agricolam, & nautam contra arator fortunatum putat. Hæc omnia pueriles lusus. Satietatem gignit consuetudo. Fugiamus satietatem pueri. Sæpe hæc ferociâ tanquam sagitta ferit, & ipsis iam amoribus. Hoc enim aliquando prouerbio didici.

Pyramides.

Horat. lib. 1. serm. Satyra 1.

ἔρωτες τοξόται, Xenoph.

Ex oratione in Musonium Proconsulem Græciæ.

EXORDIVM.

COEGISTI me theatra negligentem, & de publicis concionibus orationem auertere conantem, legem soluere. Rumpit & silentium cygnus cùm audierit Apollinem lyram ferientem, & Zephyrus lyricum quid sonans ex antris ad Solem prouocat Aëdonem. Audent nautæ se mari committere, & vir Bachicus securus excitat lasciuiam. Illi cùm ver mare mulcet, hic cum Bachum thyrsum sensit vibrasse. Te quidem vt puto, poëta quidam audaculus non neglexit cum Apolline ipso componere. In tantum tibi iacula & sagittæ grata, in quantum Apollinem imitantur, incruenta perpetuò manent. Non licet cuspidi tuæ hominem interimere, sed aliquis effugit iudicium tuum, & sciuit te publicum gladium contra cædem extendere. Sic pullus benè domatur, & catulus scitè informatur, cùm sine calcari domitor equum, cùm sine flagello magister canem manu demulcens enutrire cupiet. Quid Cyrum Persis commendauit? lenes mores & placidi. Felix semper hæc vrbs aduersus Barbaros fuit. Nuntiat modo victoriam populo quidam è nobilibus, qui sic strenuitatem eius admirati sunt, vt apud Athenienses hac oratione statuam posuerint.

Cygnus.

Cyrus rex. de quo Xenophon in Cyripædia.

609

Ex oratione in Seuerum aduenam.

EXORDIVM.

ACHILLES etiam inter prælia lyræ memor fuit, & qui campos armorum fulgore illustrabat, hic in tentorio suam citharam aptauit. Cantus argumentum, amabat virtutem Achilles, virorumque gloriam nunc bellando, nunc cantando imitabatur. De deliciis suis Dij inter se certabant. Neque Pallas armis instructa armis contendit, neque Neptunus, quo armatur, tridentem protulit. Verùm illa oleam excitauit, hic fluctibus contra sonuit. Et decreto soluitur lis, & Minerua vicit iudicio, hæc tibia modulata est, altera citharam pulsauit, tertia fistulam inflauit.

Ex oratione ad voluptatem captandam comparata.

EXORDIVM.

CVM Musæ in Helicone ducunt choreas, omnia circum mihi cantu replentur. Cantat cicada, & fabulam cantu suo refricat in memoriam. Quia, inquit, ego olim homo cùm essem semper cecini, & cum natura mutata est, non vna cum vita desiderium amisi. Philomelarum & hirundinum genus, & cygnorum copia circum Deas canunt.

Ex oratione in Vrsicium Comitem.

QVÆCVNQVE pictores, etiam poterunt oratores, omnis potius imitatio ad orationem comparata minor est. Narrant Abarim philosophum genere hyperbo-

Abaris philosophus.

ſcum, lingua quidem Græcum, veſte habituque Scytham fuiſſe. Sin alibi locutus fuerit, hoc è media Academia, & Lyceo exiſtimari. Dicitur Triptolemus ſublatus eſſe à Cerere, vt paſtoralem menſam ſuaui tritico commutaret. Venit Athenas Abaris inſtructus ſagittis, humeris portans pharetram, aſtricta chlamyde, circa lumbos aurea erat zona, femorale ab imis pedibus in nates vſque extenſum. Hanc vbique orationem reperimus, vt in harmonia lyrica cum animo conſonantem. Comis fuit in conueniendo, in rebus magnis tacitè peragendis induſtrius, in re præſenti videnda peracutus, in futura præcauenda circumſpectus, ſapientiæ cupidus, amicitiæ cultor, pauca committens fortunæ, omnibus tamen ob prudentiam commiſſus.

Triptolemus.

Ex oratione in Seuerum collegam.

QVIS magis illo, vel cum celeritate iuſtitiam ſectatus eſt, vel cum ratione ſectatus, magis eam publicè demonſtrauit? quis ſic in agendo ſubtilis, quis in puniendis ſontibus ita tardus? Quis adeò auri victor, quis ita cupidus humanitatis, & tantæ erga miſeros clementiæ? Maturus quidem in verbis, in rebus & operibus maturior. 610

Ex oratione in Cylaceum Græciæ Procoſ.

Mæander. Nilus.

CLYPEVS auro coruſcat, & Vulcaniam refert artificio dextram, quæ ſola ob ſapientiam artificio naturam valet adumbrare. Mæander Cariæ fluuius, quantum magnitudine à Nilo ſuperatur, tantum natura ſuperat terra, quam Ægyptiis largitur, de hoc fabulam fingit. Ille verò nautis mare eripiens, agricolis dedit aratris pro aquis ſulcos ſcindere. Videas campum, vbi prius fuit mare, videas laſciuientes hinnulos loco delphinorum, loco nautæ hortantis, paſtoris ſonantem fiſtulam audias.

Ex oratione in aduenas Epheſios.

EXORDIVM.

CVM Apollo diuinatorium tripodem collocans omnibus oracula redderet, omnes gentes omneſque vrbes fama hac ad Deum attrahebantur.

Ex oratione in populares ſuos.

EXORDIVM.

Homeri fama. Principis dotes.

ETENIM iam demum tempus eſt, iuuenes, etiam ciuibus lyram noſtram adaptandi. Quid vrbem proferre dicemus? ſed cùm non in curribus nos vehamur, neque ſtudia poëtarum amplectamur, age, viris & oratione vrbem muniamus. Quid ex omnibus magnam Homeri famam in furorem egit? num virorum gloria? Ego virtutem quæro, & ob hanc viros celebrare cupio. Principum virtutis duplicia ſunt indicia, cum regis decreta, tum ſubditorum amor. Cum ſubditis amorem, cum operibus natura par eſt conſiderari, & aliquis reperiet opera æqualia cum natura, à qua diriguntur. Quænam principum naturæ ſigna? acerrimo eſſe iudicio, ſublimi animo, in benefaciendo promptum, moribus eſſe popularibus, eloquentia ſi dicendum eſſet, Periclem vincere, ſi quid agendum, Alcibiadem imitari, vrbem potius amare, pecuniaſque potius contemnere, quemadmodum Periclem feciſſe diximus, in agendo vehementiorem multò eſſe Clinia, ad agendum vel ſine arte lyra quauis aptiorem eſſe. Talem aliquem Proteum eſſe Ægyptiæ fabulæ oſtendunt, cùm eundem nunc in aquam, nunc in arborem, & flammam mutant. Promptitudinem naturæ per hoc ſignificare volunt.

Proteus.

Ex oratione in Priuatum Romanum. 611

AMOR ignis Eleuſini traxit etiam Anacharſim Scytham ad myſteria.

Ex oratione cùm Corintho reuerſus eſſet.

SI caſus aliquis corpora ſepararet, animo tunc proſpiciendum, & amore amor amicorum non eſt diſiungendus: agnoſco affectum, animum meum explicat poëſis.

E pro-

E propemptica in Ampelium.

EXORDIVM.

SOLVS è Græcis, ô adolescentes, huius fugæ laqueos reperiam. Heri fugam minatus est currus, hodie visus est meis retibus constrictus esse. Fertur Alexander vetustis materiam artificibus dedisse, ita vt Lysippus & Apelles formam ipsius partiti, ille quidem coloribus, hic vero ære naturam regis explicuerint. Cùm verò oratio corpus trāscendens, cum animi venustate & decore coniungatur. Sit & hæc vera delineatrix, nullum gubernatorem peritum omni habens nauigatione. Infinitum cum inopia confunditur. Exercitatio præsumit artem quam didicit. E carceribus ad calcem cursum dirigite. facilis es? communis hæc est virtus. malum odisti? cum malo etiam bellum gessit. Iniustorum naturam donorum fugisti? ipsæ etiam animæ suæ ianuam damnoso auro, iustitiamque coarguenti occlusit. Nouerat enim iustitiam non esse cum tenuibus opibus infamiam, sed cum improbitate diuitias, virtuti inimicas & gloriæ. Hæc initium laudum est, quia & initium rerum. Hoc verò deinde, quid quis dixerit? quid obseruauerit? Dicere enim infinitum est, non dicere ingratum. Quemadmodum illi qui pulchras statuas intuentur, coniiciunt oculos in eam quæ primo occurrit, deinde aliam post aliam spectantes dubitant quam prius conspiciant. Potius verò (quid enim mihi opus antiqua similitudine?) vt ij qui aliquam è multis nouis statuis nouam vident,
612 aspicere summatim omnes è pulchritudine quæ est, in toto circumfusa coguntur, particulatim verò alia alio ducente cupiditatem, admiratione spectaculum abrumpunt: sic & facta tua vndique conuenientia aliam historiam postulant, nec his orationis terminis includi volunt. Quis facta tua, vel iustitiam, vel priuatam operam, vel reipublicæ curas, inopiæ prouidentiam, vel principum temperantiam cum clementia, dicere posset? Propter te Sparta sordidum crinem in venustam cæsariem commutans, in deliciis agit. Quis infinitam ædificiorum copiam pro dignitate recenseat? Suffecit Pericli ad commendationem Propylæa, & Parthenon, & Dario domus regalis, aureaque vitis Artaxerxi Theodori Samij opus, cùm Medus ille inutile hoc opus aduersa natura in delitiis haberet. Tu autem à Thermopylis incipiens, ad vsque extimum Peloponnesi recessum, omnem locum medium vrbes esse declarasti. Fuit quidam vicus Colyttas in vrbis meditullio vocitatus, populi quidem habens nomen, sed fori vsu celebris, antiquus gloria, venit ille huc fama ductus. Videns verò naturā loci admiratus est: ornatu verò vrbis magis confusus est, non tamen desiit in re gerenda propter vrbem pudore suffundi. Tu verò fabulas credibiles esse ostendisti. Cùm lapides tui amantes ingemiscant, & lacrymas libent velut ab amata separatus furtim amasius, vt ego vereor, ne tui desiderium damnum aliquod excitet, & aliqui naturam commutantes, in florem aut arborem conuersi fabula absurda fiant.

Alexander.

Ex oratione in Anatolium Præfectum.

IVPITER per Mercurium è cœlo tesseram mittens, apud Homerum, iussit Achillem socij casum deplorantem arma sumere. Agedum ergo etiam nos tanquam cœlesti aliquo impulsu in festiuitate dolorem soluentes, Apollini cantemus. Nos nostris artibus magnum illum principem cepimus. Non hæc sunt nugæ, aut Attici sales, Bacchum è Thebis peregrinum, Neptunum è fluctibus amantem, sicuti ad vrbem Lacones ludunt, sed verum colloquium, sed institutio & sanctio, radix bonorum & initium. Ipse verò hoc germine animum suum plantat, Atticis irrigans aquis. Semper verò omnia pulchra rara, & immortalem gloriam intelligentibus conciliant. Primus sapiens Anacharsis è Scythia in Græciam venit: Primus Pelops è Lydia immortalibus in serenitate vectus equis, & mercedem nouæ diuisionis accipit, vt dederit regioni cognomen. Et laus illa quidem adhuc in littoribus: fluctuat verò oratio, non videns portum apparentem. Optimum igitur forsitan fuerit, hunc imagine eius naturam
613 exprimentem, Phidiam in eo imitari. Non ignorabat Phidias, quis & in quibus Iupiter esset, scilicet animo sapientior quàm dextra. Cupiens igitur vna imagine Iouis ingenium exprimere, auro commiscens ebur, Eleis quidem Olympium, aliis hominibus Iouem vna imagine talem, vt est, effingens. Volo tibi è diuinis coloribus tabulam pingere:

ἀεὶ ᾗ καλὰ σπάνια.
Anacharsis.
Pelops.
Phidias.

gere: terreni enim colores tempore eluuntur: sententiam verò & opinionem, si cui placet nominare tabulam, non contendam. Quandoquidem & mihi hoc ingens corpus improbitatis morbo (quod terram quidem pios centrum diuini illius mundi putamus) tunc Lacheseos fusus cœlum tela penetrans, è Iouis penetralibus animam sinceram trahit, diuinarum imaginationum substantiam ad nos transferentem. Hæc parit iustitiam, hæc fortitudinem, ex illa propriam sententiam purè ipsa anima habet: hanc verò sequitur magna virtutum similium societas, sublimitas mentis, excellentia animi, libera vox, manus beneficiis non alliciendæ, amicitiæ studium, veritatis amor, incommutabilis sententia ex amicitia virtutem non diiudicans, sed virtute amicitiam ponderans.

Ex oratione in Phœbum proconsulis filium.

EXORDIVM.

Isocrates.

SAPIENTIÆ initiis humiliore lingua responsuri, verisimile puto fore, vt sophisticis etiã rationibus occurrant. Isocrates sophista: notum omnibus hoc nomen cum orationibus puto, quia ob illum Sophistæ poëticam negligentes, propriam legem amplexi sunt, oratione quidem semper eloquentiæ amatoribus regalia scholarum suarum patefecit.

Ex oratione in Arcadium medicum & principem.

Democides Medicus.

DESCRIPSIT pueros circum thalamum ludentes, & suis eos fistulis facit specimen exhibere. Nunc verò aliud certamen, aliud stadium, Musarumque delubrum sacris sacerdotibus apertum ab amicissimis aleatoribus. Aiunt Democidem illum Crotomatam, primum Græcam [medicinam] apud Barbaros coluisse.

Epropemptica in socios aduenientes.

Maris species.

ANIMOSVS, orationi miscens affectum, & fortis audiuit: vita mollis, mensuram po- 614
nens naturæ, temperantiam assumpsit. Mare mutat naturam in multas formas. Purpurascit quidem cùm in tranquillitatem sedarit fluctus, obscuram verò speciem habet cum fluctibus turbatum efferatur.

Epropemptica in Flauianum.

** θεοῖς ἐνοδίοις Dii viales.*

† fort. οὐ δεύτερος.

Carthago.

CONIECISTI me, meliorem parantem lyram, ô amice, vt te scilicet post Africam salutarem, repentè fugiens in in amœnam Musam. Visum nondum est ver, & tempestas Hellespontiaca irrumpens animam suffocauit. Nondum Solem vidimus, & radios auersus mutauit, Græcisque noctem inducere minatus est. Prius ingemiscimus, quàm riserimus, prius diis viarum * præsidibus vota dedimus, quàm sacrificia te reduce fecerimus. orationem timidiorem quàm dextram coargui, ea præstare negligentem, quæ cera & ferrum audent. semper enim gloria ex Africa in Græciam profecta est, ventum quidem fecit iocantem & ludentem, quales pictores in tabulis artificio suo ebrias Lydas faciunt. Parum igitur orationem è medio trahemus, & deinde de Africa liberè fluere permittemus. Nemo vincit, quia omnia admiratur, sed oratio amorẽ secuta tanquam violentum fluxum, parum ad aliam viam delata deflexit. Reducenda igitur oratio ad Africam. Pericles accusatus est vt eloquentia nemini † secundus, accusatus est Themistocles, vt mente tardior atque obtusior, Plato propter ingenium, ob leges Solon, & norũt omnes, vnumquemq; vt solis, vt omnibus sic exsultare. Quid faciam? quid consilij capiam? mittam ducem Romanis? Lautus populus sobrium ignorat aurigam. Celeriter mihi Carthago indignatur, vrbs supra Africam ob virtutem Romanæ vrbis æmula, vrbs totam Italiam suis ornamentis depascens, vrbs propter id non prima, propter quod Romam veretur. Periclitatur mihi magna vrbs, & tota continens malè gubernatur. Mittamus ipsum magnum victoriæ aurigam. Nouit hæc rex, & aureę statim tabellæ sententiam præcesserunt. Cùm huc in oratione venissem

Quid primùm, quid deinde canam, quo fine silebo.

Mouentur enim vndiq; negotia, æquale est & dubium æquè & non dicere, & dicere: hoc multitudine, illud verò magnitudine prohibetur. Dicendum igitur non quod res est, sed quod licet. Videntes autem eundem per pratum vt per tranquillitatem classem instruere, & in fluctibus tanquam in portu ludentem, hi quidem tanquã aërem amato- 615
rem desi-

rem desiderant, hi metuunt tanquam omni metu superiorem, excellentiorem pompam duxit quam Vulcanus. Contra fluctus sonat populus, & contra impetũ applausus ex vrbe, & fremitũ maris Carthaginensis clamor cõpleuit. Veniam dent omnes, & senex & iuuenis, si adhuc loquar. Sciuit enim sciuit amor orationem propriam facere. Hic morbo laborauit maiore quam fortuna sua pateretur, iniquitate non minore. Et vero. Nemo miretur an hæc ille contra hunc virum ausus fuerit. Viri boni, qui ante nos fuerunt, à malis hominibus accusati sunt. Accusauit Periclem Cleon, fugit Hyperbolũ Nicias, in crimen vocauit Demades Demosthenem, Cleophon Alcibiadem proscripsit. Vir Seriphius conuiciatus est Themistocli. Nam qui excellentiori fortunæ inuident, cogunt audaciç adæquare dignitatem minorem. Hic vero maxime ostendit, quod medium virtutis & calliditatis constituit. *Accusati.*

E DIODORO SICVLO CCXLIV.

Excerpta.

DIVERSOS è Diodori Bibliotheca libros legimus, tricesimum secundum [tricesimum quartum] quadragesimum octauum, tricesimum primum, secundum, quartum, sextum, septimum, octauum, è quibus hçc descripsimus. *Inserta hæc nupera L. Rhodomanni editioni.*

Multi, ijque diuersi tradidere, multos è specie qua fœminç putabantur, in virilem & sexum & naturam transijsse. Cæterum Diodorus res Alexandri Cœlo-Syriæ, & Antiochiæ regis prosequens, hæc ad prodigium addidit. Cum Alexander, inquit, victus è pugna in ciuitatem Arabiæ Abas ad Dioclem regem, apud quem & filium Antiochum adhuc infantem deposuerat, cum quingentis aufugisset, ecce duces illi Heliadis, qui sese Alexandro coniunxerant, de proprio commodo legationem clam adornant, & dolo sese Alexandrum necaturos promittunt. Annuente vero postulatis Demetrio, non modo regem suum prodiderunt, verumetiam interfecerunt.

Non est prætereundum prodigium illud, quod mortem Alexandri præcessit; licet fortasse propter nouitatem fidem excedere videatur. *Prodigium.*

Paucis ante diebus, cum iuxta Ciliciam Alexander rex oraculum consuleret, quod Apollinis Sarpedonij templum ibidem diceretur, respondisse fertur illi Deus, eum vt locum caueret, qui geminum Deum protulisset. Ambiguum tunc temporis, & obscurum visum est; post regis autem mortem, verum oraculum fuisse cœptum est intelligi, his de causis. Diophantus quidam è Macedonia in ciuitate Abis in Arabia habitabat,
616 qui ducta vxore Arabissa, filium genuit eiusdem nominis Diophantum, & filiam nomine Heraidem. Filium, antequam iuuenesceret amisit, sed filiam nubilem cuidam Samiadi dotatam dedit: qui exacto vno cum vxore anno, procul à domo peregrinatus est. Herais autem, vt dicitur, interea in nouum omnino morbum, & sane incredibilem incidit. Nam ingens circa aluum natum est tuber, quod cum indies excresceret, & locus intus condensaretur, consuluntur medici. hi vlcus circa ostium vuluç esse asserunt, quocirca adhibent medicamenta, quibus tuber hoc possint supprimere. Septimo autem die disrupta summa cute, excidit ex pudendo inguen adiunctis testibus, & hæc ruptio hicq; affectus nec medico, nec quoquã externo præter matrẽ duasq; ancillas præsente accidit. Itaque rei nouitate perculsæ, omnem curam Heraidis gerunt, & id quod accidisset occultant. Mulier vero liberata morbo, sumpta veste fœminea, domestica exercitia, & uxoria exequitur. Qui prodigium cognoscebant, iudicant eam Hermaphroditum esse, & ideo virile quoddam gestasse, quia coiens cum viro contrario naturæ modo coiuit. Latuit hoc externos. Reuersus autem Samiades, vt par est, super vxore rogitat, quæ præ pudore non fuit ausa comparere. quod acerbe ferens Samiades, institit amplius, & consortium cum vxore sua postulauit: patre vero renuente, & causam dicere erubescente, magna orta est contentio. Itaque pro vxore sua socero diem dicit, &, vt fit in dramatis, prodigium fortuna in crimen conuertit. Cum iam iudices consedissent, & causæ essent allatæ, adesse iubetur persona de qua contendatur: Iam vero dubitant iudices, vtrum viro coniugem, aut filiam patri adiudicent; censent tandem id veritatem indicare, vxorem viro esse adiungendam. Ipsa mox audacter vestem fictam sol-

DIODORVS Siculus.

uens, oſtendit palam virum ſeſe eſſe, lamentabilem tollens vocem, ad quid cogerent virum cohabitate viro? Obſtupeſcere omnes, & admirabili voce ſe perculſos teſtari. Tunc Herais remoto pudore, virilem habitum reiecto femineo memoratur aſſumſiſſe. Medici autem his viſis ſic dixerunt: Eodem loco & femineam & virilem ſexum tegi, & 617
pelliculam quæ teſtes tegeret, nouo more peruiam factam eſſe, quo retrimenta naturæ tranſirent; quare patentem illum locum obducere, & claudere, virilemque naturam promptam reddere coacti ſunt, omnibus adhibitis medicamentis. Herais vero induto nomine Diophanti conſcripta eſt inter equites, & militans vna cum rege Abas ſeceſſit. Tunc vero oraculum quod antea occultum fuit, verum fuiſſe apparuit. Nam Abas cum rex confugiſſet, ibidem etiam biformis Diophantus fuit. At Samiades quod amori primoque matrimonio ſeruijſſet, pudore, & contra naturam nuptijs initis afflictatus, Diophantum hæredem bonorum ſuorum ſcripſit, & ſibi ipſi vitam eripuit. Vide quomodo femina virilem animum & audaciam aſſumat, & vir femina fiat imbecillior. Simile priori triginta poſt annos in Epidauro prodigium contigit. Kallo quædam fuit Epidauria parentibus orbata, quę puella eſſe videbatur. Habebat enim ea quæ feminis natura conceſſit, verum non peruia iuxta hunc locum, alia via à natiuitate excrementa naturæ tranſmittebant. Ad ætatem nubilem vbi perueniſſet, nupſit cuidā ciui, duoſque annos in matrimonio cum viro exegit. Sed coniunctionem feminis vſitatam non admittens, inuerſam, & contra naturam ſuſtinere debuit. Poſt autem multis doloribus circa vterum ingens oritur tuber, quod è multis medicis, qui eo confluxerant, nemo ſanare potuit. Pharmacopola vero quidam ſe curaturum promiſit. Hic tumentem illum locum aperiens, virilia membra & teſtes, & virgulam non peruiam inde eduxit. Rei nouitate omnes obſtupeſcunt. Pharmacopola tum reliquis partibus lęſis medicatus eſt. Primo quidem ſummitatem pudendorū parum ſecans, perduxit vſque ad initium veſicæ, & fiſtulam inſeruit argenteam, qua excrementa pertranſirent, locum vero ante patentem ſanauit, & clauſit; quare hoc loco ſanato, duplicem mercedem popoſcit; primo quia mulierem liberaſſet à morbo, & virum ex ea perfectum perfeciſſet. Kallo vero virili veſte ſumpta, & viri moribus, reiectis radio textorio, & mulierum opificio, vna littera nomini adiuncta, ſcilicet .N. Kal- 618
lon vocitata eſt. Narrant quidam illam antequam in virilem formam mutaretur, Cereris ſacra viris ipſis non adeunda, vidiſſe, & ideo impietatis accuſatam fuiſſe. Similia Neapoli, & alijs in locis plurima facta dicuntur prodigia, non quod maſculinus & fœmininus ſexus in geminum locum collocatus ſit, quod fieri non poteſt, verum quia natura aliqua membra corporis in hominum ſtuporem, & fraudem falſo deſcribat. Quare nos hæc digna cenſuimus quæ litteris non oblectationis cauſa legentium, ſed vtilitatis mandarentur. Multi enim ſuperſtitioſe putant hæc prodigia eſſe, nec ſolum rudes, ſed etiam integræ gentes & vrbes. Fama eſt initio belli Marſici, iuxta Romam Italum quendam Androgynum vxore ducta prioribus non abſimilem, reum factum apud Senatum fuiſſe, qui ſuperſtitioſus nimium, & à Tyrrhenis aruſpicibus perſuaſus, hominem viuum iuſſit exuri. Verum ſenatus ignorans morbum, iniuſte hunc ſimilis participantem quidem naturæ, non reuera autem monſtrū, damnauit. Non multo poſt Athenienſes eadem de cauſa morbum ignorantes, quendam viuum ait exuſſiſſe. Nugantur etiam quidam Hyænas vtriuſque naturæ eſſe, & intra annum ſibi inuicem coire: ſed res tota falſa. Nam vtramque naturam ſimplicem, & non permiſtam habent, & male tradiderunt ij, qui temere obſeruarunt. Muliebri ſexui adiacet quiddam ſimile ſecundùm naturam parti virili, & virili contrario modo quod referat ſpeciem muliebris. Hæc quidem de omnibus animalibus non creſcentibus, & ad perfectum incrementū pertingere non valentibus, quamuis multa & varia reuera accidant prodigia, dicta ſint ad ſuperſtitionem tollendam. Hæc Diodorus circa finem libri triceſimi ſecundi Hiſtoriarum proſequitur, licet etiam * alij, & plurimi de prodigijs ſcripſerint.

Androgynus.

Palladius de Hyænis in Vita Macarij & fortaſſe Busbequius in legatione Byzantina.

** Iulius obſequēs T. Liuius, Plutarchus. Dion & alij.*

Ex libro triceſimo quarto.

Iudæi.

OBſidenti, inquit, Antiocho regi Hieroſolyma, eo vſque Iudæi reſtiterunt, donec neceſſaria omnia defeciſſent. Tunc de componenda re legatos miſerunt, & eos pleroſque regios amicos. Iraque ſuaſere regi, vt violenter vrbem dirueret, & gentem Iudæorum funditus euerteret. Solos enim eos eſſe qui cum alijs gentibus nihil habeant commune,

cõmune, & omnes in hostium numero ponant, & clarum esse quomodo maiores eorũ, vt impij & execrabiles à Dijs ex omni Aegypto expulsi, & quomodo leprosi confertim
619 loco mundationis velut detestandi profugi eiecti sint, & mox Hierosolymis loca conternima arripientes hanc gentem ordinauerint, & odium erga omnes homines induxerint. Quare & aliam omnino vitæ institutionem complecti, nec cum alia gente omnino velle comedere, nec etiam velle benefacere. Adhæc ei maiorum odium suorum erga hunc populum in memoriam reuocarunt. Antiochus enim dictus Epiphanes deuictis Iudæis intrauit Sancta Sanctorum, adijt solis sacerdotibus adeunda, & inuenit ibidem lapideam statuam viri barba promissa, tenentis manibus librum insidentisque asino, quam putabat Mosis esse, qui vrbem & condiderit, & gentem fundarit, & odiosas illas omnibus gentibus leges tulerit. Ipse vero cupiens obducere odium omnium gentium leges dissoluere conatus est. Quare statuæ conditoris, & altari Dei subdiali porcã ingentem sacrificauit, & sanguine illos perfudit, & carnem coquens, iussit sacros eorum libros, qui leges continerent, iure illo corrumpi, & oblitterari: ignem nunquam deficientem, & semper, vt aiunt, ardentem, in templo extingui, & carnem suillam summum sacerdotem, aliosque Iudæos comedere coëgit. Hæc narrantes illi amici, Antiochum vehementer ad totam gentem perdendam, aut saltem ad euertendas leges, & vitæ institutionem mutare cogendum incitarunt. Verum Rex magnanimus, moribusque mansuetus, impositisque tolerandis tributis, & muro priuans ciuitatem Hierosolymorum, acceptis obsidibus Iudæos crimine liberauit. Hæc Diodorus de Mosaicis institutis & legibus de conditore Hierosolymorum, de exitu ex Aegypto mentitur. Et in reprehensione Iudęorum in mendacio perseuerans, ne sibiipsi contradicere videatur, tanquam alios narrantes inducit, quibus Antiochi amicitiam adiungit. Hæc quoque de Iudæis libro quadragesimo Bibliothecæ habet.

Ex Quadragesimo circa medium.

SCripturus bellum contra Iudæos par esse existimaui principium prius & ortum huius
620 gentis & instituta recensere. Multi apud Aegytios olim perniciosæ huius calamitatis causam ad Deum referunt. Cum multi & varij peregrini Aegyptum incolerent, diuersis sacrificandi vtentes ritibus, factum est, vt patrij erga Deos cultus deficerent, quod incolæ, nisi alienigenas dimitterent, malorum indicium fore suspicati sunt. Statim itaque ex eiectis profugis præstantissimi efficacissimique (vt quidam nugantur) in Græciam, locaque vicina illapsi sunt, præstantes habentes ductores, quorum principes Danaus & Cadmus exstiterunt. Reliqua vero turba eam regionem, quæ nunc Iudæa dicitur, non procul ab Aegypto distantem, & in illa vsque tempora penitus desertam occupauit. Hanc porro coloniam Moses prudentia & robore cæteros excellens deduxit, *Moses. Vide*
qui hanc regionem inuadens, multas vrbes condidit, & vnam quæ nunc celeberrima est *Strab. & Iustin.*
appellatam Hierosolyma; maximè autem religionem & cultum eis colendum dedit, venerationes & sacrificia edocuit, & de ijs quæ ad remp. pertinent leges tulit & decreta. In duodecim tribus populum diuisit, existimans hunc numerum esse perfectissimũ, & anno duodecim mensibus completo persimilem. Imagines Deorum omnino non sculpsit, quod putaret humana Deum non videri forma, sed cœlum terram ambiens esse Deum, & omnia suo imperio gubernare. sacrificia vitæque rationes diuersas prorsus ab alijs gentibus ordinauit. Nam quia externos vrbe sua interdicerent, odiosam sane vitam, & alijs inuisam induxit. Iussit insuper vt qui genti præessent, grati essent populo, & maxime auctoritate potentiores, quos sacerdotes esse voluit, & eos præcepit circa altaria Deique cultum & sacrificia exerceri, & ex his optimos iudicio viros iudices constituit, quibus & legum institutique custodiam attribuit. Non ordinauit Iudęis Regem, sed imperium populi ei censuit committendum, qui prudentia & virtute inter sacerdotes alijs præstare videretur; hunc summum Pontificem appellant, quem velut nuntium sibi diuinorum præceptorum esse ducunt, hunc
621 edicta in populi congregationibus & concilijs, ait proferre, cui Iudęi ita obtemperant, vt statim Pontifice loquente cadentes in terram adorent. Additum est in fine legis, Hæc Moses loquitur Iudæis obediens Deo. Magnam etiam bellicarum institutionum curam adhibuit, iuuenesque ad tolerantiam & fortitudinem, & ad omnẽ malorum patientiam exerceri voluit. Multa quoque contra varios populos bella gessit, magnam-

magnamque subigens regionem sorte eam diuisit; æquales populo portiones, sacerdotibus maiores assignauit: vt latiores terminos possidentes, continenter sine vlla molestia Dei sacrificijs occuparentur. Nec etiam licitum erat pauperibus portiones proprias diuendere, ne aliqui per auaritiam coëmentes inopes excludant, & in causa sint vt populus minuatur. In regione pueros ali voluit, qui exiguo sumptu alebantur, & ideo copiosa & fœcunda semper Iudæorum natio exstitit. Diuersi quoque ab alijs in nuptijs & sepulturis fuerant. Sed propter accessiones quæ postea è multis victorijs acciderunt, monarchia quarta scilicet Persarum, & deinde Macedonum, multa patrijs Iudæorum institutis decesserunt. Ita hic de moribus & legibus maiorum, & discessu eorum ex Aegypto, deque sacro Mose, in multis mentitur, plurima etiam non attingens. In accusationibus quas contra veritatem profert, deflectit, ad alium dictorum narrationem referens. Subdit enim statim. Hæc de Iudęis Hecatæus Milesius tradidit.

Vide Iosephum lib. I. aduersus Appionem.

E libro quadragesimo octauo.

QVæ Iouiano Imp. ab aliquibus mortis causa fuisse traditur, vt scilicet dormiens in domo recens in albata, & igne propter humorem excitato, vaporibus è madida calce prodeuntibus exstinctus sit, hanc sponte Catulum subijsse longo ante tempore narrat Diodorus, nam in libro quadragesimo octauo initio hæc habet. Cinnani & Mariani consilium inierunt cum præstantissimis ducibus, vt firma in pace viuerent; & tandem ita concluserunt, vt inimicorum clarissimos quosque, & de imperio contendere valentes interficerent, vt scilicet pura factione eorum reddita, reliquo tempore, vt vellent sine timore cum amicis suis remp. administrarent. Quare statim pactas conditiones & fidem neglexerunt, & cædes condemnatorum impune & vbique factę sunt. Q. vero Lutatius Catulus, qui clarissimum de Cimbris triumphum egerat, populo prius 612
carissimus à quodam tribuno plebis apud populum reus mortis factus est. quare metuens periculum ex accusatione, sperans que auxilium aliquod ad Marium se contulit: ipse autem antea amicus eius, tunc elatus superbia, secius erga eum affectus est, nullumque aliud responsum dedit nisi, *Moriendum est*. Catulus vero desperata salute properans sine iniuria vitam terminare, seipsum vita priuauit, idque nouo & inusitato more, nam includens seipsum in domo recens dealbata, & vaporem è calce igne & fumo excitans, respirandi facultate impeditus exstinctus est.

In Epitoma Sexti Aurelij Victoris. Hic dum à Perside hieme aspera, mediaque Constantinopolim accelerat, cruditate stomachi, tectorio noui operis grauatus esset repente interijt.

Ex tricesimo primo.

HAEc dum geruntur, Romam venere legati Rhodiorum, ad diluenda quibus impediti fuerant crimina. Videbantur enim in bello, quod aduersus Perseum gestum est, animis ad regem inclinasse, & quam cum Romanis habebant amicitiam, prodidisse. Cumque nihil legatione sua proficerent, despondebant animos, & cum lachrymis colloquia habebant. Cum autem eos in senatum introduxisset vnus tribunorum, nomine Antonius; primus orationem de legatione habuit Philophron: & secundum eum Astymedes. Hi cum multa suppliciter & deprecatorie dixissent, & ad extremum (vt est in prouerbio) cygneam cantionem cecinissent, ægrè responsa acceperunt, per quæ ab extremo quidem metu liberati sunt, sed de criminibus acerbe obiurgati. Quare licet apud Romanos videre præstantissimos quosque de gloria contendentes, per quos omnia pæne maxima à populo perficiuntur. Sed in alijs vrbibus sibiipsis omnes inuident, Romani vero inuicem laudant. vnde euenit optimè & fortissimè rem vt gerant, remp. amplificare studentes, & alij iniustè sentientes, & seipsos circumuenientes patriam perdant.

Perseum vltimum regem Macedoniæ, postquam is sæpe cum Romanis amicitiam inijt, sæpe item non contemnendo exercitu bellum gessit, tandem Aemilius debellatum cepit, & præclarum ob eam victoriam triumphum egit. Perseus vero tantis agitatus calamitatibus, vt similes esse videantur eius casus fabulis rerum nunquam gestarum, ne discedere quidem è vita volebat. Priusquam enim senatus de eo pronunciasset, quid 613
faciendum esset Vrbano Prætori, coniecit eum in carcerem, qui est Albæ, cum natis. Est autem carcer ille, antrum subterraneum profundum, magnitudine maximè, quantum est cœnaculum octo lectorum. Estque tenebrarum plenum ac fœtoris, propter

multitu-

multitudinem hominum rei capitalis damnatorum, qui in eum locum traduntur, quorum maxima pars illis temporibus hic claudebatur. Conclusis enim in tam angusto loco tot hominibus, efferebantur miserorum corpora, & confusis inter sese omnibus, quæ vel ad victum, vel ad alios vsus pertinent, tantus fœtor existebat, vt nullus accedentium facile durare posset. Igitur ille per dies septem loco hoc miseriam pertulit, vt etiam extremæ conditionis hominum & statutum cibum accipientium ope indigeret. Hi enim eius vicem propter infortuniorum magnitudinem dolentes, quę ipsi accipiebant, hæc ei benignè lacrymantes impertiebant. Igitur ei gladius ad occasionem, & restis ad strangulationem proiectus est, data vtriusuis optione. Verum nihil tam dulce miseris videtur quam viuere, etiamsi morte dignam miseriam patiantur. Ac tandem in his necessitatibus vitam finiuisset, nisi M. Aemilius curiæ præsidens, & suam dignitatem & patrię æquitatem retinens, Senatum cum graui reprehensione commonefecisset, vt si humano metu non terrerentur, at Nemesim vltricem certe vererentur, quæ in eos animaduertere solet, qui potestatibus superbè vtuntur. Itaque ille in mitiorem datus custodiam; & vanas spes fouens, similem superioribus casibus exitum vitæ sortitus est. Postquam enim biennium vitæ cupidus durauit, cum custodes barbaros offendisset, prohibitus est ab illis somno frui, atque ita vitam finiuit.

Nemesis Dea.

Persei regis mors

Dicunt sese (inquit) Cappadociæ reges ad Cyrum Persam referre genus suum, contenduntque prognatos esse se vno septem Persarum, qui Magum occiderunt, & ductam quidem à Cyro cognationem sic enumerant. Cambyse Cyri patris sororem fuisse germanam Atossam. Ex hac & Pharnace Cappadociæ rege natum fuisse * Pædagamum, & huius filium fuisse Smerdim: cuius porro Artamnam: & huius Anapham, qui fortitudine & audacia excelluerit, & vnus septem Persarum fuerit. Igitur suam ad Cyrum cognationem sic enumerant, & ad Anapham, cui perhibent propter virtutem sic concessum fuisse Cappadociæ principatum, vt Persis tributa non penderet. Eo vita defuncto imperauit eiusdem nominis filius. Post cuius obitum superstitibus duobus
624 filijs, Datama, & Arimnæo, successisse imperio Datamam, virum & bello & alijs regni partibus laudatum, qui cum Persis prœlio congressus & strenue prœliatus, in eo occubuerit. Regnum accepit filius Ariamnes, cuius fuere filii Ariarathes & Olofernes. Is Ariamnes cum annos quinquaginta imperasset, nec vllum opus dignum memoria fecisset, obijt. Eius in imperium successit natu grandior filius Ariarathes, qui supra modum amasse fratrem dicitur, & ad clarissimos ordines euexisse, atque idem cum Persis aduersus Aegyptios missus, belli socius fuisse, & cum magnis honoribus reuenisse, quos Persarum rex Ochus propter virtutem in eum conferebat, vitamque in patria reliquisse, superstitibus filijs Ariaratha & Arysa: frater autem & Cappadociæ imperium habens (nec enim germanam prolem habebat) grandiorem fratris filium Ariarathem adoptauit. Per ea tempora Alexander Macedo Persas debellauit, deinde obijt. Et Perdiccas omnium tunc rerum gubernator, Eumenem misit ducem Cappadociæ, ac debellato Ariaratha & in pugna interfecto, tam ipsa Cappadocia quam finitimæ regiones, in Macedonum potestatem venerunt. Ariarathes vero postremi regis filius in præsentia desperans, concessit cum paucis in Armeniam. Haud multo post tempore, Eumene & Perdicca mortuis, & Antigono ac Seleuco subsecutis, ille acceptis ab Armeniorum rege Ardoata copijs, & Macedonum ducem Amyntam interfecit, & Macedones celeriter è finibus eiecit, domesticumque imperium recuperauit. Habuit hic tres filios, quorum natu maximus Ariamnes regnum accepit, qui affinitatem contraxit cum Antiocho cognomine Deo, eius filiam Stratonicam Ariarathæ filiorum suorum natu maximo collocauit. Cumque esset filiorum supra modum amans, puero diadema imposuit, eum totius in regno imperij atque iuris ex æquo secum socium fecit. Mortuo patre Ariarathes solus regnauit, & è vita discedens regnum filio suo admodum puero reliquit. Hic duxit in vxorem filiam Antiochi magni, nomine Antiochidem versutam admodum. Hanc, cum liberos non gigneret, supposuisse ferunt sibi duos filios ignorante viro, videlicet Ariarathem & Olofernem. Aliquanto post tempore cum semen suscepisset, ipsam præter spem peperisse duas filias, & vnum filium, nomine Mithridatem. Ac tunc virum ex subditis consuluisse, & fecisse vt grandior cum mediocribus facultatibus Romam mitteretur, & iunior in Ioniam, ne de re-

** al. παῖδα Γάλλον, filium Gallum.*

Alexander Magnus.

Ariarathis laus.

DIODORVS Siculus.

de regno cum germano filio contenderent. Hunc adultum Ariarathem aiunt cognominatum, & litteris Græcis imbutum, atque ob cæteras virtutes laudatum fuisse. Et pater quidem filio patris amanti studebat se vicissim amantem filij exhibere: atque eousque processit eorum mutua beneuolentia, vt pater toto imperio cedere filio certaret, ille contra demonstraret fieri non posse, vt à parentibus adhuc viuentibus eiusmodi beneficium admitteret. Hic, postquam parentem fata vocarunt, regnum accepit, tum in reliquis vitæ moribus eximium se præbens, tum Philosophiæ operam nauans. Quo factum est, vt Cappadocia olim Græcis ignota, tunc eruditis fuerit receptaculum. Idem cum Romanis amicitiam societatemque renouauit. Aliaque plurima de relatione regum Cappadociæ præsentium vsque ad Cyrum. 625

Vide Cicer. epistolas.

Ex eodem.

Imagines Rom. in funere. Vide Tacitum & Iuvenal.

DE L. Aemilij, qui Persem debellauit, sepultura hæc habet, quã propter ista maximè dicit illustrẽ. Solent enim Romani qui nobilitate & maiorum suorum gloria præstarent, mortuorum imagines ad similitudinem vitæ, totiusque corporis delineationem effingere, vt vitæ seriem seruantes, & iuxta imaginis cuiusque propriam virtutem haberent quos imitarentur. Eodẽ modo vnusquisque è parentibus eiusmodi statuas, & ornamenta habuit & præcessit, vt ex eorum picturis quisque intelligat, quantas in repub. dignitates singuli & honores gesserint. Nominat Hispanos & Lusitanos. addit enim quomodo Memmius Prætor ad vrbem in bello in Hispaniam cum copijs sit missus, & vt Lusitani cum eo congredientes, exscendentem imparatum occupant, pugnaque eum superant, magnamque exercitus partem cædunt, facta autem Hispanorũ victoria iam celebri, Areuaci existimantes se Iberis fortiores adhuc esse, hostem contemserunt, & in concione populus, hac præsertim de causa, contra Romanos bellum mouit.

L. Memmius. Eutropius lib. 4.

Ex tricesimo secundo.

Vide Ortelij Theatrum in parergo.

LIcet Carthaginensium mœnia quadraginta cubitos altitudine, & latitudine viginti duos excederent, Romanorum tamen machinæ, & virtus fortior, quam murus fuit, sic vt vrbem ceperint, & solo æquauerint.

Massinissa rex Africanorum, qui amicitiam cum Romanis tenuit, annos nonaginta in vigore vixit: filios decem moriens reliquit, quos Romanis in tutelam commisit. Erat & corporis firmitate præstans, & duritiei ac laboribus à pueritia assuetus. Et- 626
enim stans in vestigijs totum diem manebat immotus, & sedens non surgebat vsque ad noctem, toto die labores meditans, & in equo continenter toto die & nocte sedens, & equitationibus vtens non defatigabatur. Est eius valetudinis vigorisque signum hoc maximum, quod fere iam nonagenarius, filium haberet quadrimulum, corporis robore præstantem. In agrorum cultura vsque adeo excelluit, vt singulis filijs reliquerit agrum decem millium iugerum omni instrumento ornatum. Regnauit præclarè annos sexaginta.

Nicomedes.

Nicomedes patrem Prusiam persequens, ad aram Iouis confugientem interfecit, & nefanda cæde imperium inuadens, Bithyniæ regnum adeptus est.

Viriatus Dux. Scriptor de Viris illustribus cap. 71.

Lusitani primo parem ducem non habentes facile, superabantur, bellum cum Romanis gerentes. Postea Viriatum adepti multum Roman. incommodarunt. Erat is ex ea gente Lusitanorum, qui Oceanum accolunt. Pastor fuit à teneris montanæ vitæ assuetus, adiuuante etiam corporis natura. Nam & robore & celeritate reliquarumque partium agilitate Hispanos longè antecellebat, cum cibo exiguo, & multis exercitationibus vti consuefecisset, & somno dumtaxat quantum esset necesse. In summa ferrum continenter gestans, & cum belluis & latronibus manus conferens, vulgo celebris euasit, & ab illis dux electus, breui latronum cateruam se circum congregauit. Atq; in bellis proficiens, non solum admirationi fuit propter robur corporis, verum etiam dux excellens visus est. Erat autẽ in dispertienda præda iustus, & eos qui egregiè pugnauerant, pro dignitate donis extollebat. Tandem cum iam non latronem, sed principem sese exhibuisset, bellum gessit cum Romanis, multisque

Cicero in 1. Offic.

prœlijs

prœlijs ſuperior euaſit, adeo vt etiam ducem Rom. Vitellium cum ipſo exercitu profligauerit, captiuumque ceperit, & gladio necauerit, & alia multa in bello feliciter geſſerit, donec Fabius belli aduerſus illum dux creatus eſt. Inde non paulo inferior eſſe cœpit. Deinde creatus, & Fabio ſuperior factus, eum in pacta deſcendere indigna Romanis coegit. Verum Scipio aduerſus Viriathum dux electus, quæ acta fecit irrita, & ſuperatum ſæpe Viriathum, ad extremam deinde cladem compulſum, adeo vt pacem ſpectaret, per domeſticos dolo interfecit, & eius imperij ſucceſſorem Tautamum eiuſque
627 socios perculit, & vt pax arbitrio ſuo fieret, effecit, atque illis agrum & vrbem dedit ad habitandum.

Ex libro triceſimo quarto.

CVm poſt deletos Carthaginenſes, Siculorum res annis ſexaginta in florentiſſima fortuna permanſiſſent, tandem ſeruile bellum apud eos hac de cauſa exortum eſt. *Seruile bellum in Sicilia.* Vitæ commoditatibus magnopere aucti, ac diuitias ingentes adepti, magnam ſeruorum multitudinem emere ſoliti erant: quorum veluti greges quoſdam, ſimulatque è locis in quibus nutriebantur eduxerant, certis illos notis compungebant: & eos, quidem qui iuniores erant, paſtores conſtituebant: aliorum autem opera ad alia miniſteria, prout cuiuſque vſus poſtulabat, vtebantur. Verum præterquã quod erga eos ſe aſperos ac rigidos in imperandis miniſterijs exhibebant, etiam eorum victus ac veſtitus vix vllam gerere curam dignabantur. Vnde fiebat, vt eorum bona pars vitam rapto ſuſtentaret, omniaque ſanguine redundarent: vtpote prædonibus, tanquam militum exercitibus, longe lateque graſſantibus. Prouinciarum autem præfecti prohibere quidem conabantur, ſed cum ſupplicium de ijs ſumere non auderent, propter magnam dominorum potentiam atque auctoritatem, ſuam quiſque prouinciam ſinere impune diripi cogebatur. Nam cum plerique è dominis equites Rom. eſſent, & iudices conſtituerentur accuſationum, quæ aduerſus præfectos è prouincijs afferebantur, formidoloſi ipſis præfectis erant. Iam vero cum ærumnis premerentur ſerui, & cum alijs modis peſſimè acciperentur, tum vero plagis ſubinde præter rationem & iniurioſè contunderentur, patientiam abrumpere cœperant. Itaque opportunum tempus nacti, in vnum conuenientes, de defectione ſermones inter ſe conferre ſolebant, donec tandem verba ad rem contulerunt. Erat enim ſeruus quidam Syrus in vrbe Apamea natus (cuius dominus Antigenes vocabatur, eratque Enna ortus) vir magicis incantationibus & circulatorijs captionibus ac præſtigijs deditus. Hic ſe futura prædicere inſtinctu afflatuque diuino ipſi in ſomnis apparentium ſimulabat: multisque per eam qua vtebatur hac in parte ſolertiam ad dexteritatem imponebat. Ab his autem primordijs longius progreſſus, non ſolum ex ſomniorum viſis futura pronunciabat, ſed & vigil cernere ſe Deos, & ex ijs res futuras audire fingebat. Cum autem in multis vaticinationibus mendax comperiretur, interim tamen caſu euentus quarundam rerum verè prædictionibus eius reſponderent, & falſa quidem eius vaticinia nemo coargueret, vera autem cum applauſu diligenter notarentur, hominũ opinio de eo indies augebatur. Poſtremo artificiũ excogitauit, quo flãmam ex ore cũ quodã fanatico furore emittebat, & cũ flamma ſimul vaticina verba Phœbadum in morem fundebat. *Vide Flori Epitomen.* Ignem enim in nucẽ, aut aliquid huiuſmodi vtrinq; perforatum, ſimulque materiam, quæ illũ alere poſſet, imponebat, deinde ori indens & afflans, modo ſcintillas, modo flammã accendebat. Hic ante defectionem iactare conſueuerat, apparentem ſibi in ſomnis Syriam deam dignitatem regiam polliceri. Et hoc non alijs ſolum, ſed & ſuo ipſius domino aſſiduè dictitabat. *Vide Lucianum & Athenagorã in Apologia.* Cum autem riſu res hæc exciperetur, Antigenes ex hiſce, prodigioſis mendacijs voluptatem capiens, in conuiuijs ad quæ inuitatus
628 erat, Eunum (ita enim hic præſtigiator vocabatur) aſſeclam habebat, eumque ſuper regno interrogabat, & quomodo erga vnumquemque eorum, qui in cœtu illo erant, gerere ſe decreuiſſet. Cum autem ille ita ijs reſponderet, vt in ſuis ſermonibus minimè vacillaret, polliceretur que fore, vt dominos ſuos leniter clementerque acciperet, mera denique monſtra illis ſuper alijs varijs rebus narrare pergeret, omnibus conuiuis riſum mouebat. ex quibus nonnulli ferculorum non pœnitendas portiones ablatas è menſa ei porrigebant, atque inter porrigendum hortabantur, vt regnum adeptus accepti ab ipſis beneficij memor eſſet. Sed enim quæ prodigioſa eſſe

DIODORVS Siculus.

videbatur vaniloquentia, minimè vanum nacta est tandem exitum, regni adeptionem. Principium autem totius defectionis fuit huiusmodi. Ennensis quidam nomine Damophilus, vir elato ingenio præditus, indignis modis supra quam credi possit seruos suos acceperat: eiusque vxore Megallide certatim eos supplicijs varijs afficiente, & omnem erga eos sensum humanitatis exuente, exactionem & dominorum cædem inter se coniurant, Eunumque adeuntes interrogant, an suum ipsorum conceptum à dijs concederetur. Hic autem illis assentiens à dijs cōcedi respondet, verba cum solitis præstigijs fundens: simulque illis, vt primo quoque tempore illud aggrediantur, persuadet. Statim igitur coacta quadringentorum conseruorum manu, & in eum quem pro tempore poterant armati modum, in vrbem Ennam irrumpunt, ducem habentes Eunum, suis in emittenda ex ore flamma præstigijs vtentem. Domos autem ingressi, stragem magnam edunt, ne lactentibus quidem infantibus parcentes: sed eos ab vbere matris raptos solo affligentes. In mulieres autem quæ contumeliæ & petulantiæ genera exercuerint, (idque in ipsorum maritorum conspectu) verbis exprimi nullis pro dignitate potest. Illis enim se magna seruorum vrbis multitudo adiunxerat. Cæterum cum in dominos omnia exempla cruciatusque edidissent, ad cædem aliorum se conuerterunt. Eunus autem cum Damophilum in suburbanis hortis vna cum vxore rusticari audisset, illuc quosdam è suis misit, qui ambos inde in vrbem vinctos protraxerunt, varijs in via contumelijs affectos. Soli autem eius filiæ serui prorsus pepercerunt, & ne minima quidem eam iniuria vel contumelia affecerunt, ob humanos eius mores, & animum ad commiserationem erga seruos propensum, atque adeo ijs auxiliandi cupidum. Quod quidem argumento erat seruos non crudelitate naturæ talia perpetrare in alios, sed illatas sibi iniurias vlciscentes. Cæterum Damophilum cum sua Megallide cum in vrbem protraxissent ij, quibus datum erat negotium, vt diximus, in Theatrum eos produxerunt, vbi defectorum vniuersa congregata erat multitudo. Cumque Damophilus arte aliqua saluti suæ consulere conans, multorum ex 629
illis voluntates ad se oratione sua inclinaret, Hermeas & Zeuxis acerbo eum odio prosequentes, impostorem vocitabant: minimeque exspectantes dum populus certum de eo iudicium pronunciasset, alter ensem per latera eius adigit, alter securi ceruicem eius abscindit. Hic vero Eunus rex creatur: non quod vir fortis esset ille quidem, vel bonus imperator, sed ob suam præstigiatoriam artem, quodque defectionis auctor fuisset. Quin etiam nominis eius fuit habita aliqua ratio, vt potè quod velut augurium esset futuræ illius erga subditos beneuolentiæ. Itaque defectores cum rerum summam ad eum detulissent, aduocata concione, ex Ennensibus qui viui capti erant, omnes eos interfecit, qui fabricationis armorum imperiti erant: peritos autem vinctos operi faciundo addixit. Megallidem preterea in seruarum potestatem tradidit, vt pro suo arbitrio in eam animaduerterent. Illæ autem eam primum cruciatibus affecerunt, deinde præcipitem dederunt. Ipse quoque proprios occidit dominos, Antigenem & Pythonem. Tandem vero imposito capiti diademate, rebusq; suis omnibus regali splendore adornatis, sua item vxore (quæ & ipsa Syra erat, eiusque ciuis) declarata regina, ex eorum numero qui prudentia cæteris antecellere videbantur, aliquot sibi consiliarios delegit. Ex quibus erat Achæus, non tantum nomine, sed & natione Achæus, vir & consilio præstans & manu mirum in modum promtus. Hic trium dierum spatio, cum sex hominum armasset millia, vt tempus dabat, cum his vero & alios haberet ascijs & securibus, aut fundis, aut falcibus, aut sudibus præustis, aut coquorum verubus instructos, tota regione prædas agens peragrabat: Simul vero multitudinem infinitam seruorum asciscens, Romanos etiam Imperatores bello ausus est lacessere, consertisque manibus cum eis, militum numero potentior, victoria sæpe potitus est, vtpote plusquam decem hominum millia ducens. Dum hæc aguntur, Cilix quidam cui Cleon nomen erat, auctor defectionis aliorum seruorum fuit, & cum ad eam spem erecti omnium animi essent, fore vt orta seditione hi aduersus illos arma caperent, atq; ita sibi mutuum exitium afferentes, Siciliam tumultu liberarent, præter omnium exspectationem coitionē inter se fecerunt, quippe cum Cleon nudo Euni mandato se submitteret, vt sub illo, vt rege, imperatoris munia obiret, militū propriorum quinq; millia habēs. Hoc autē factum fuit triginta fere à defectione diebus. Non multo post cōmissa pugna cum Imp. L. Hypsæo Roma veniente cum octo millibus Siculorum militum, victoria

victoria potiti sunt, vtpote qui viginti millia essent. Aliquanto post autem eorum numerus vsque ad centum millia creuit, cumque aduersus Romanos prælia subinde gererent, sæpe ex iis gloriam reportabant, rarò autem clade accepta redibant. Cuius rei cùm dissipatus esset rumor, iam serui centum quinquaginta Romæ conspiratione inter se facta ad defectionem incensi erant, in Attica autem plusquam mille: itidem verò Deli, multisque aliis in locis. Sed vnoquoque in loco ij quorum curæ negotia publica
630 demandata erant, subitò rebus in discrimen adductis opitulati, cùm grauia de illis supplicia sumpsissent, ceteros quibus iam & ipsis spes accensa defectionis erat, metu represserunt, & ad saniorem mentem reuocarunt. At verò in Sicilia malum indies ingrauescebat, cùm & vrbes vnà cum ipsis ciuibus caperentur, & multi exercitus à defectoribus delerentur. Sed tandem Rutilius Rom. Imperator Tauromenium ipsis recuperauit, postquam vehementissimè illud oppugnasset, & defectores qui in eo erant ad summas angustias redegisset, atque ad tam acrem famem compulisset, vt cùm primò liberorum suorum corporibus vesci cœpissent, mox ad vxorum corpora se conuertissent, postremò ne sibi quidem inuicem parcerent, sed alij alios vorarent. Eodem tempore Comanum Cleonis fratrem ex vrbe dum obsideretur, fugientem cepit, & ad extremum arce à Sarapione Syro prodita, quotquot in vrbe fugitiui erant, in potestatem imperatoris venerunt, quos etiam cruciatibus affectos præcipitauit. Inde Ennam profectus similem eius obsidionem aggreditur, defectores ad summam desperationem adigens. Cumque Cleonem Imp. vrbe egressum, ac heroica quadam fortitudine prœliatum vulneribus mox confodisset, hanc quoque vrbem cepit, idque proditione. Ita enim eam situs ipse munitam reddebat, vt vi expugnari nullo modo posset. Eunus autem assumptis sexcentis, ad loca quædam prærupta, vt erat ignauus, fuga se recepit. Sed qui cum eo erant, exitium sibi ineuitabile impendere scientes (iam enim Rutilius imperator ad eos cursu contendebat) vt manus hostium præuenirent, sibi mutuò ceruices abscindebant. At Eunus præstigiator pariter & rex, cùm præ timiditate in quasdam speluncas cõfugisset, vnà cum quatuor ex suis inde extractus est, coquo, pistore, & eo cuius manu in balneo fricabatur, quarto autem eo, qui inter epulas oblectamenta ei afferebat. Is extractus inde, & in carcerem coniectus, in magnam pediculorum vim resoluto corpore, apud Morgantinam dignum suis temerariis ausis nactus est vitæ exitum. Postea verò Rutilius, tota Sicilia cum parua eaque selecta manu celerius omnium spe peragrata, à prædonibus eam omnino liberauit.

Enna Siciliæ. *Euni mors.*

Eunus defectorum rex seipsum Antiochum, socios verò suos deficientes Syros nominauit.

Ex libro XXXVI.

EODEM tempore quo Marius Africæ reges Bocchum & Iugurtham magno prœlio debellauerat, & Afrorum infinita prope millia occiderat, ipsum deinde Iugurtham (à Boccho comprehensum, sibi susceptum aduersus bellum condonari cupiente)
631 captiuum abduxerat, quo item Romani graues apud Galliam in Cimbrico bello clades non sine magno dolore acceperant: eodem, inquam, tempore Romam aduenerunt quidam è Sicilia, plurima seruorum millia defecisse nunciantes. Quo accepto nuncio, summis in angustiis totus populus Romanus versari cœpit, vtpote cui militum delectorum 60000. in bello aduersus Cimbros apud Galliam occubuissent, nec de integro parem exercitum in expeditionem educere posset. Ceterum ante hunc in Sicilia rebellantium seruorum tumultum tales & in Italia excitati fuerant, sed parui ac minimè diuturni: velut numine, quam atrox futura esset in Sicilia rebellio, præsignificante. Primus autem apud Nuceriam exstiterat, cùm triginta serui coniurationem fecissent, & quamprimùm pœnas dedissent. Secundus Capuæ, cùm ducenti serui rebellassent, ac sine mora deleti fuissent. Tertius autem miro quodam exortus est modo. Erat quidam Titus Minutius eques Romanus, & prædiuite natus patre, qui alienæ famulæ formosissimæ amore captus, vt in eius amplexum veniret effecit. Tandem verò ita eam deperire cœpit, vt à domino illius septem talentis Atticis emeret, cùm ad hanc emptionem eum amoris insania compelleret, quam ægrè alioqui à domino illius impetrabat. Sed illa vbi aduenit, isque soluendo non esset, vt sibi dies triginta proroga-

Iugurtha.

DIODORVS Siculus.

rentur obtinuit. Rursum & hoc spatio exacto, cùm ille pactum pretium exigeret, hic nullam soluendi nominis rationem inire posset, interea verò amor innalesceret, nouum & inauditum facinus aggressus est. Iis enim qui debitum exigebant, insidias struere, & monarchicam quandam potentiam sibi assumere instituit. Nam coëmptis quingentis panopliis tempus pretij persolutioni præfixit, fideque impetrata, eas clanculum in agrum quendam deferendas curauit. Deinde cùm suos seruos ad defectionem sollicitasset, numero quadringentos, sibique diadema imposuisset, purpuram quoque cum aliis insignibus regiis assumpsisset, tandemque seruorum auxilio regem se constituisset, primum quidem eos, qui pactum pretium exigebant, virgis cæsos securi percussit: postea verò cùm sua illa seruitia armasset, vicinas villas peragrare placuit: in quibus eos qui se prompto & alacri animo socios defectionis adiungebant, armabat: quotquot autem repugnabant, eos interficiebat. Quum igitur plures septingentis milites coëgisset, eosque in centurias distribuisset, ac locum in quo erat vallo circumiecto clausisset, ad se eos qui deficiebant, recipiebat. Qua defectione Romam nuntiata, Senatus de ea consilium prudens iniit, felicemque eius exitum habuit. Siquidem ex iis qui in vrbe erant imperatoribus vni L. Lucullo subigendorum fugitiuorum negotium dedit. Hic autem eo ipso die quum Romæ sexcentos milites lectos conscripsisset, Capuam contendit, peditum millia quatuor, equites quadringentos collecturus. Minutius vbi Lucullum concitato cursu aduentare intellexit, collem natura loci munitum occupauit cum vniuersis suis copiis, quæ tria hominum millia & quingentos efficiebant, atque amplius. Et primò quidem conflictu stetit à fugitiuis victoria, quippe qui è superiore loco prœlium inirent: Postea cùm Apollonium imperatorem exercitus Vettij Lucullus largitionibus corrupisset, fidemque publicam dedisset pœnam illi remissum iri, eum ad prodendos socios impulit. Quare illo Romanis operam suam nauante, atque adeò ipsi * Vettio manus inferente, hic supplicium sibi capto impendens veritus, mortem sibi consciuit. Simul verò defectionis participes cæsi fuerunt, præter eum qui illos prodiderat Apollonium. Et hæc quidem anteuerterunt maximam quæ in Sicilia contigit defectionem, quasi quæ eius quoddam præludium essent. Ea autem hinc orta est. In Marij aduersus Cimbros expeditione senatus auxilia ex transmarinis nationibus accersendi potestatem Mario dederat. Marius igitur ad Nicomedem Bithyniæ regem de mittendis ad se auxiliaribus copiis scribit. Is responsum dat, bonam Bithynorum partem à vectigalium publicorum redemptoribus direptam seruire seruitutem per prouincias. Cùm autem SC. esset, ne quis ex populi Rom. sociis, qui quidem liber esset, in prouincia vlla seruiret, & vt imperatores curam eorum manumittendorum gererent, accidit vt imperator Licinius Nerua, qui tum forte in Sicilia erat, decretum senatus obseruans, multos ex seruis iudiciis constitutis manumitteret, adeò vt intra paucos dies plures octingentis in libertatem assererentur. Iamque erant animi omnium illius insulæ seruorum in spem libertatis erecti, cum graues auctoritate viri ad ipsum Imperatorem conueniunt, eumque vno omnes ore, vt ab incepto desistat, rogant. Atque hic siue pecuniis expugnatus, siue gratiam aucupatus, iudicium hac de re accuratius exercere desiit: & ad se venientibus vt libertate donarentur, vt ad suum quisque dominum reuerteretur, imperare cœpit. Tum verò serui coitione facta Syracusas relinquere, & ad Palicorum delubrum confugere, ibique inter se de defectione sermones conferre. Fama autem huiusce tam audacis seruorum facinoris per Ancyliorum loca iam vulgata, primi se in libertatem vindicarunt triginta duorum ditissimorum fratrum serui: quorum dux erat quidam nomine Oarius. Hi primum suos heros noctu dormientes iugularunt, deinde ad vicinas etiam progressi villas seruorum animos ad libertatis studium accenderunt, adeò vt illa ipsa nocte concursus ad eos factus sit aliorum centum & viginti, atque amplius. Hi occupato loco natura munito, arte haud paulò munitiorem reddiderunt, assumptis & aliis octoginta seruis, qui armati essent. Prouinciæ autem imperator Licinius Nerua cùm repente superueniens eos obsidere cœpisset, nihil vllis conatibus promouere poterat. Quamobrem nullis viribus inexpugnabile præsidium illud esse cernens, ad proditionem animum conuertit. Eius autem ministrum habuit quendam C. Titinium cognomento Gadæum, spe salutis adductum, fuerat enim hic Titinius ante duos annos [Romæ] capitis condemnatus, sed pœnam effugerat, multosque ex hominibus liberis eius regionis prædabundus

Marginal notes: 632 (beside "Minutius vbi Lucullum … occupauit"); * Minutii. (beside "ipsi * Vettio"); Bellum Siculum. (beside "Sicilia contigit defectionem"); 633 (beside "capitis condemnatus").

bundus interficere solebat, seruis contra ne minimum quidem negotij facessens. Vnde cùm multos ibi seruos sibi fidos haberet, ad castellum, tanquam & ipse pro virili parte aduersus Romanos prœliaturus, accedit. Beneuolè autem comiterq; receptus, etiam Imperator fortitudinis ergo creatus fuit. Quam dignitatem adeptus, castellum prodidit. Tum verò ex defectoribus alij quidem in prælio concisi fuerunt, alij verò pœnæ metu, quam se captos manere sciebant, se præcipites dederunt. Prima igitur fugitiuorum seditio repressa hoc modo fuit. Verumenimuerò militibus ad sedes suas dimissis, affertur à quibusdam nuntius, seruos 80. coniuratione facta P. Clonium qui equestris ordinis fuit, interfecisse, magnamque sibi manum adiungere. Quinetiam ipse Imperator consiliis aliorum deceptus, iam bona suorum militum parte dimissa, defectoribus ad se melius muniendos tempus dabat. Tandem tamen cum qualicunque potuit manu ad eos contendit, traiectoque fluuio Alba, defectores in monte Capriano stationem agentes prætergressus est, & ad vrbem Heracleam perrexit. Cùm igitur de ignauia Imperatoris rumorem sparsissent, vtpote illos prœlio lacessere non ausi, multos ex seruis ad defectionem animabant. Adeò multis vndique circumfluentibus, seque iis, quorum facultatem tempus locusque dabant, armis instruentibus, vt intra primos septem dies octingentis plures armati fuerint, postea verò vsque ad duorum millium numerum creuerint. Postquam autem Imperator apud Heracleam de auctis eorum viribus certior factus fuit, ducem aduersus eos M. Titinium creauit, eumque cum sexcentis ex Enna præsidiariis militibus misit. Hic verò defectores adortus prœlio (cùm illi & numero superiores essent, & in eo quoq; meliori conditione forent, quod locis difficilem aditum præbentibus defenderentur:) vna cum iis qui illi astabant terga dedit, multisq; interfectis, reliqui abiectis armis vix sibi fuga salutem quæsiuerunt. Defectores igitur tot armaturis, simul etiam victoria subitò potiti, in suo incepto audacius pergebant, & omnium seruorum animi ad spem libertatis erigebantur. Cumque multi indies deficerent, breui tempore supra quam credi possit auctus eorum numerus fuit. Siquidem intra paucos dies plures sex millibus numerati fuerunt. Tum verò coacto concilio, & deliberatione de summa rerum proposita, ante omnia crearunt regem Saluium quendam, qui aruspicinæ peritus habebatur, & in mulierum corona cantu tibiarum, ad insaniam vsque perstrepere solitus erat. Hic regnum adeptus, cùm vrbes desidia mollitiem fouere existimaret, eas sibi vitandas iudicauit. Quare defectoribus tres in partes diuisis, totidemq; ducibus vnicuique parti attributis, effusis populationibus peragrare regionem totam, omnesque certum ad locum, certoque tempore remeare imperauit. Illi cum aliorum animalium, tum verò equorum copiam suis excursionibus adepti,
634 breui peditum viginti millia, equitum duo effecerunt: idque hominum qui iam tirocinium non sine summa laude posuerant. Repentè igitur ad vrbem munitam Morgantinam magno impetu contendunt: eamque tum validis tum assiduis impressionibus oppugnare occipiunt. Imp. autem cum eodem nocturnis itineribus peruenisset, tanquam ad ferendas vrbi suppetias, ducens militum circiter decem millia, partim Italicorum, partim ex Sicilia, defectores circa obsidionem occupatos inuenit. Cùm ergo in eorum castra irruptionem fecisset, & exiguum illic præsidium reperisset, magnam autem captiuarum multitudinem, magnam item alius prædæ, omnis generis, nullo negotio castra eorum submouit, iisque direptis ad vrbem Morgantinam iter conuertit. At defectores repentè in illum irruentes vicissim, cùm è loco superiore pugnarent, violenta irruptione facta, secundam fortunam experiri, Romani Imperatoris copiæ terga vertere cœperunt. Ceterùm quia rex defectorum imperauerat edicto, vt omnibus arma abiicientibus parceretur, bona pars iis abiectis in fugam se dabat. Quo quidem stratagemate Saluius aduersus hostes vsus, castra sua recuperauit, victoriaque simul & magna multitudine armorum potitus est. Cæsi autem hoc in prælio fuerunt ex Italiis & Siculis non plures sexcentis, propter edicti illius clementiam, sed capta fuerunt circiter quatuor millia. Porrò quum ad Saluium, rebus ab illo bene gestis, multi confluerent, duplicato exercitu, atq; aperto potitus campo, Morgantinæ obsidionem redintegrauit, iussitque proclamari se iis libertatem, qui ibi essent, seruis donaturum. Sed enim eorum dominis vicissim eam illis proponentibus, dummodo secum aduersus hostes dimicarent: eam ab ipsis accipere maluerunt, tantaque animi pugnarunt alacritate, vt obsidionem submouerent. Verùm enimuerò Imperator postea denegans pro-

missam

DIODORVS Siculus.

Cic. in Verr.

missam illis libertatem, in causa fuit cur ad defectores plurimi transfugerent. Iam verò & apud Ægestæos, pariterque Lilybæenses, ac finitimos illis populos, eadem defectionis cupiditas, ceu morbus quidam per seruorum greges serpebat. Eorum autem dux constituitur Athenio quidam vir fortitudine præstans, ortus autem è Cilicia. Hic cùm res domesticas duorum opulentissimorum fratrum dispensaret, & eius, quæ fit ex astris scientiæ peritissimus esset, seruos in suam sententiam pertraxit, primum quidem eos, quos sub potestate habebat, numero circiter ducentos: postea verò & vicinos, adeò vt quinque dierum spatio mille & amplius congregarentur. Ab his autem rex creatus, impositoque capiti diademate, secus quàm cæteri defectores suas rationes instituebat. Neque enim omnes quotquot deficiebant, recipiebat, sed ex iis strenuissimos quosq; in suorum militũ numerum allegens, reliquos cogebat, repetitis pristinis opificiis, vnumquemq; eundem quem antea locũ tenere, & quarũ rerum dispensatio esset eius officij, eam studiosè suscipere. Qua ex re largum etiam comparabat suis commeatum. Porrò fingebat deos per astra futurum se vniuersæ Siciliæ regem præsignificare, ideoque 635 oportere tam ipsi regioni, quàm animalibus & fructibus, qui in ea essent tanquam propriis parcere. Tandem verò cum supra decem millia hominum coëgisset, Lilybæum inexpugnabilem vrbem obsidere est ausus. Sed se operam perdere animaduertens, obsidionem tanquam Deorum imperio soluit, vtpote aliqua non mediocri impendente calamitate obsidione non absistentibus. Cùm igitur ab vrbe recedere pararet, appulerunt naues quædam delectam Maurorum aduehentes manum, auxilio Lilybæensibus missam: cui præerat quidam nomine Gomon. Hic cum suis noctu & improuisò Athenionem suas copias ducentem adortus, cùm multos iter facientes prostrasset, non paucos autem vulnerasset, ad vrbem pedem retulit. Quare illa Athenionis ex astris vaticinatio in pretio & admiratione erat. Inter ea autem valde confusus perturbatusque erat rerum Siciliæ status, vereque malorum Ilias eam occupauerat. Neque enim serui dumtaxat, sed etiam ex liberis hominibus ij qui egestate premebantur, omne latrocinij flagitiique genus exercebant. Ac ne quis hanc perditam nequitiam nunciare posset, obuium quemlibet, seruum pariter & ingenuos trucidabant. Vnde fiebat, vt qui in oppidis erant, ea quæ intra muros essent, vix propria existimarent: quæ autem extra, aliena & dominio exlegis violentæque potentiæ subdita. Multa denique alia contra fas & æquum perpetrare audebant in Sicilia. Saluius autem qui Morgantinam obsidebat, factis in totam illam regionem incursionibus, ad Leontinum vsque campum, totum exercitum ibi recollegit, in quo numerabant triginta millia, & quidem selectorum. Tum verò Italis heroibus sacra fecit, vnamque ex purpureis vestibus dicauit, gratus, ac memor beneficij, quo illum victoriam dantes affecerant. Tandem verò cùm regis nomen sibi asciuisset, pro Saluio Tryphon à defectoribus appellari cœpit. Habens autem in animo Triocala occupare, ibiq; regiam suam statuere, euocat etiam Athenionem, & quidem eum vt rex imperatorem accersens. Hic verò cùm omnes arbitrarentur fore, vt Athenio primum & altissimum dignitatis gradum obtinere vellet, atque hinc orto inter defectorum principes dissidio, facilè huic bello finem impositum iri, fortuna tanquam de industria copias fugitiuorum augens, duces eorum in concordiam adduxit. Trypho enim magnis itineribus ad vrbem Triocala cum vniuerso suo exercitu peruenit. Eodem & Athenio magna celeritate contendit, ex suis tria dumtaxat adducens millia: & Tryphoni vt Imperator Regi dicto audiens. Reliquum autem exercitum ad depopulandos longè lateque agros, seruitiaque ad defectionem sollicitanda miserat. Verùm postea Trypho suspicatus fore vt Athenio prima quoque occasione, aduersus ipsum arma caperet, eum in carcerem coniecit. Cæterùm præsidium illud alioqui munitissimum indies magis ac magis muniebat, & magnificis structuris adornabat. Aiunt autem Triocala fuisse nominatam quod τρία καλὰ (id est tria pulcra) ei inessent. Primùm quod scaturigines plurimæ aquarum in ea exstarent, quæ dulcedine magnopere commendarentur. Deinde quod adiacentes agri vineta simul & oliueta haberent, essent verò & cultutæ mirum in modum idonei. 636 Postremò quod natura locus ita munitus foret, vt nihil supra posset, quippe qui magnam quandam & inexpugnabilem haberet rupem: quam vrbis ambitu, qui mille passus amplectitur, cùm cinxisset, fossaque in summam altitudinem producta circumdedisset, pro regia sua habuit, omnium quæ humanæ vitæ vsus postulat, abundantia refertum.

fertam. Construxit insuper basilicam: forum item numerosæ hominum turbæ capax. Præterea ex præditis insigni prudentia viris delegit quot satis erant, eosque sibi consiliarios statuit, atque assessores in iuris disceptationibus habere instituit. Iam verò & toga prætexta tunicaque lati claui amictus ius reddebat, lictoresque illi cum securibus præibant: quæ denique regiam dignitatem efficiunt, & quæ ornant, ea omnia consectabatur. Ceterum Imperatorem aduersus defectores Senatus Rom. delegit L. Licinium Lucullum, habentem Rom. quidem & Italorum militum quatuordecim millia, Bithynos autem Thessalos, Acarnanes 800. ex Lucania verò 600. quibus præerat Cleptius Imperator, rei militaris scientia & fortitudine celeberrimus. Alios præterea 600. adeò vt vniuersi numerum septendecim milliũ efficerent. Cum his copiis Siciliam occupat. Tryphon igitur culpam Athenioni condonans, ad deliberationem de bello in Rom. gerendo eum adhibuit. & Tryphonis quidem consilium erat, vt Triocalis manentes, inde pugnam committerent: Athenio autem auctor erat, ne se ipsos obsidione intercludi paterentur, sed potius in aperto campo dimicarent. Cùm igitur potior visa esset hæc sententia iuxta Scrithæam castrametati sunt, quadraginta millia non pauciores. Aberant verò ab iis Romanorum castra passibus 1250. Primò igitur velitares pugnæ subinde committebantur: sed cùm tandem vtrinque aciem instruxissent, diuque ancipiti Marte pugnatum esset, ac multi ab vtraque parte cecidissent, Athenio stipatus 200. selectis equitibus, strage omnia circumquaque impleuit, verùm genu vtroque vulneratus, postea & tertio vulnere in alia corporis parte accepto, pugnæ vtilis esse desiit. Quamobrem fugitiui animum despondentes, fugæ se dederunt. Athenio autem cùm mortuus crederetur latitauit, & simulata aliquantisper morte, cùm primum nox aduenit, fuga sibi salutem peperit. Præclaram verò adepti sunt Rom. victoriam, Tryphonis comitibus & illo ipso in fugam conuersis, multisque in fuga cæsis, tandem viginti millia cæsorum compererunt esse. At reliqui commoditate noctis vsi, ad Triocala confugerant, quamquam & hos interficere facile erat Imperatori, si persequutus eos fuisset. Adeò autem abiecerant animos serui, vt etiam de redeundo ad dominos, seque eorum potestati committendo, deliberatio ab iis proposita fuerit. Eorum tamen vicit sententia, qui auctores erant vt ad extremum vsque spiritum dimicarent, nec ipsi seipsos prodentes in manus hostium se traderent. Sexto post die imperator ad
637 obsidenda Triocala venit, qui cùm hostes cæderet, vicissimque ab illis cæderetur, tandem inferior discessit. Qua ex re multum fiduciæ ac spiritus defectoribus rediit. Nec verò ipse Imperator vlla in parte (siue præ desidia, siue quod muneribus corruptus esset) officio suo satisfaciebat. Vnde etiã postea in iudicium à Rom. vocatus, multatusq; fuit. At C. Seruilius missus Imperatori Lucullo successor, ipse quoque nihil quidquam memorabile gessit: quare eodem quo Lucullus modo multatus exilio fuit. Dum hæc gerũtur, moritur rex Trypho. Regno succedit Athenio. hic vrbes obsidendo, totamq; regionem incursionibus pro libidine infestando, præda ingenti, nõ obsistente Seruilio, potitus est. Porrò exacto annuo spacio, Romę quintum consul cum C. *Acylio creatus fuit C. Marius. Missus autẽ Acylius aduersus defectores Imperator, ita se fortiter gessit, vt defectores illustri prœlio superauerit. Quin etiam cum ipsorũ rege Athenione conserta manu heroicum prœlium commisit: tandemque eum interfecit, accepto solo vulnere in capite, ex quo sanatus aliquanto post fuit. Moxque defectorum reliquias bello persecutus decem millia hominum. Verùm hi cùm impetum eius non sustinuissent, sed ad loca munita confugissent, non tamen Acylius omnia tentare prius desiit, quàm eos expugnatos in potestatem redegit. Quum autem superessent adhuc mille, quorum dux erat Satyrus, primum quidem conatus est armis eos subigere, postea verò cum legatis missis se dedissent, in præsens quidem pœnam remisit, sed Romam abductos cum bestiis commisit, vbi proditum est à quibusdam, eos maxima cum laude vitam finiuisse. Nam certamen cum bestiis detrectasse, & ad publicas aras mutuis vulneribus occubuisse, cumque vltimum ex iis ipse Satyrus interfecisset, eum post reliquos omnes, cum magno ac planè heroico animi robore, sibi manus intulisse. Bellum igitur seruile in Sicilia, cùm annos durasset propemodum quatuor, hunc ferè tragicum exitum habuit.

*al. Aquilio.

Gladiatores.

Venit, inquit, è Pessinunte Phrygiæ sacerdos quidam magnæ Deorum matris nomine Battacis, qui se iussu Deæ afferens adesse, in Senatu coram magistratibus dixit: Sacra Deæ polluta esse, atque ideò Romæ publicè expiari debere. ferebat ad id vestem, aliaque

DIODORVS Siculus.

aliaque corporis ornamenta noua & nunquam Romanis visa, coronamque auream magnitudine inusitata, & stolam floribus intextis & inauratam, regio sanè splendore. Itaque è rostris ad populum verba faciens, ad superstitiosum cultum eos incitauit, & hospitiis publicis & diuersoriis exceptus, à tribuno plebis A. Pompeio coronam ferre prohibitus est. Ab altero autem tribunos deductus in rostra, & de tẽpli expiatione in- 638
terrogatus, superstitiosum sanè responsum reddidit. Itaque à Pompeio seditiosè tractatus, & cum iniuria ad hospitium deductus, non amplius prodiit, non se modò, verùm etiam Deam iniuriosè habitam esse dicens. Pompeius verò ex tempore febri vehementi corripi cœpit, vnde paulò post mutus factus est, anginæque doloribus supra modum vexatus, post diem tertium exspirauit, multique eò quod sacerdotem ipsamq; Deam offendisset, diuina quadam prouidentia exstinctum suspicabantur. Superstitionibus enim mirum in modum dediti Romani sunt. Quare Battacis sacræ stolæ indutus ornamento, amplioribus à viris multis & fœminis hospitiis exceptus, Romaque discedens cum pompa dimissus est.

Vide P. Valtrinum initio lib. vlt. de militia Romanorum.

Solent Romani milites ducem, quando aduersus hostes cum illis pugna contendens, supra sex mille hostium profligasset, Imperatorem hoc est regem renunciare.

Ex libro XXXVII. & VIII. & aliis sequentibus.

Marsicum bellum.

AIT Diodorus bellum quod dicitur Marsicum, sua ætate cæteris antecedentibus maius esse. & ideò ab auctoribus rebellionis Marsicum denominatum esse. Siquidem Itali omnes Romanis bellum hoc intulerunt. Belli causa prima fuit, quia Romani compositis sobriisque & continentibus moribus, per quos tantopere creuerant, ad perniciosum deliciarum & intemperantiæ studium desciuerunt. Nam ob hanc corruptelam orta plebis aduersus Senatum seditione, cùm deinde Senatus Italorum opem implorasset, & eis optatum illud Romanæ ciuitatis ius pollicitus fuisset, idque se lege sanciturum promisisset, cùm promissorum nihil Italis præstaretur, exarsit ex illis bellum aduersus Romanos, Romæ consulatum gerentibus L. Marcio Philippo, & Sex. Iulio, Olympiade supra centesimam septuagesima secunda. In hoc bello diuersi variique casus & vrbium expugnationes vtrique bellantium parti contigerunt, nutante quasi data opera in vtramque partem victoria, & neutris stabili permanente. tamen postquam vtrinque cecidit immensa hominũ multitudo, serò & ægrè Romani victoriam adepti, firmas vires obtinuerunt. Oppugnabãt autem Romanos Samnites, Asculani, Lucani, Picentini, Nolani, & aliæ vrbes atque gentes, in quibus erat illustrissima

Corfinium.

& maxima, & communis vrbs nuper ab Italis perfecta Corfinium, in qua cùm cætera 639
quæ magnam vrbem & imperium confirmant, constituerunt, tum forum permagnum, & curiam, & cætera omnia ad bellum necessaria copiosè, & pecuniæ multitudinem, & cibariorum largum commeatum. Constituerunt & Senatum nouum quingentorum virorum, ex quibus qui patriæ imperio digni essent, producerentur, & qui de communi salute consultare possent, iisq; belli curam mandarunt, summa potestate consessoribus permissa. Hi leges tulerunt, vt duo cõsules quotannis crearentur, & XII duces. Consules

** Vide an Popedius.*

creati sunt Q. * Pompædius Silo, natione Marsus, & suæ gentis primarius. Alter ex Samnitum genere C. Aponius Motulus, ipse quoque gloria rebusque gestis suæ gentis clarissimus. Et tota Italia in partes duas diuisa, eas consulares præfecturas atq; partes constituerunt. Et Pompædio quidem regionem assignarunt ab eo loco qui Cercola appellatur, vsque ad Adriaticum mare, eos tractus qui ad Occasum & Septentriones vergunt, & duces ei sex attribuerunt. Reliquum Italiæ, videlicet eam partem, quæ spectat ad Orientem & Meridiem, assignarunt C. Motulo, adiunctis ei itidem sex ducibus. Itaque postquam suum imperium, & omnia scitè, & (vt summatim dicam) ad imitationem Romani & antiqui ordinis composuerunt, deinceps vehementius futuro bello incumbebant, cùm quidem Italiam communem vrbem nuncupassent, & ita bellum gessere cum Romanis, vt maxima ex parte fuerint superiores, donec Cn. Pompeius consul & belli dux electus, & Sulla dux sub altero consule Catone, nobilissimis prœliis Italos non semel, sed sæpius vincendo, illorum res eo redegerunt, vt profligatæ fuerint. Igitur non amplius bellarunt, sed C. Coscinio in Iapygiam duce misso, sæpe victi sunt, atque ita superati, & ex multis pauci relicti, com-

καινήν

muni sententia * nouam deserunt vrbem Corfinium, quoniam Marsi & omnes finitima

tlmæ gentes desciuerant ad Romanos. Consederunt autem in Æsernia Samnitum, creatis sibi quinque ducibus, quorum vni maximè Q. Popædio Siloni omnium imperium crediderunt, propter eius imperandi virtutem atque gloriam. Is de communi ducum sententia magnum exercitum comparauit, adeò vt in vniuersum,cum iis qui iam erant, fuerint circiter triginta millia. Præter hos congregauit etiam seruos, à se libertate donatos, & vt tempus ferebat armatos, non multò pauciores decem millibus, & equites mille. Ac prœlio cum Romanis congressus, quorum dux erat Mamercus, Romanos paucos interficit, & suorum supra sex millia amittit. Per idem tempus Me-
640 tellus in Apulia Venusiam, vrbem satis magnam, & milites multos habentem, expugnauit, & plusquam tria millia captiuorum cepit. Iamque superantibus indies magis magisque Romanis, mittunt Itali ad Mithridatem regem Ponti,pollentem tunc bellica manu atque apparatu, petentes vt in Italiam aduersus Romanos adduceret copias, ita enim facilè coniunctis copiis posse Romanorum vires deturbari. Mithridates responsum dat, ducturum se copias in Italiam, postquam Asiam subegerit, id enim agebat. Hanc ob rem prorsus reiecti rebellatores despondebant animos. Erant enim reliqui Samnitum pauci, & Sabelli Nolæ degentes, & præter hos Lamponius & Cleptius, habentes Lucanorum reliquias. Itaque Marsico bello iam ferè exolescente, superioris temporis seditiones ciuiles Romæ nouos motus faciebant, multis illustribus viris belli imperium aduersus Mithridatem ambientibus, propter præmiorum magnitudinem. Nam & C.Iulius & C.Marius, is qui sexies consulatum gesserat, inter se contendebant & plebis pars altera alteri suffragabatur. Extiterunt & aliæ turbæ. Iam Sulla consul Roma profectus, ad congregatas apud Nolam copias venit, & multos finitimorum perterritos coëgit, & seipsos & vrbes dedere. Cùm autem Sulla in Asiam aduersus Mithridatem profectus fuisset,& Roma magnis tumultibus, & ciuilibus cædibus distineretur, M.Aponius & Tib.Cleptius, præterea Pompeius, reliquorum Italorum duces in † Bretia degentes, Asiæ vrbem validam cùm diu obsedissent, nō potuerunt capere, sed relicta in obsidione parte exercitus, reliqua parte Rhegium acriter obsidentes, sperantes, si hac potiti fuerint, facilè in Siciliam transportaturos copias, & insula potituros omnium quę sub sole essent beatissima. Verùm eius dux C.Orbanus magno exercitu & apparatu atq; alacritate vsus, percutit Italos apparatus magnitudine, atque ita Rhegienses ex periculo eripuit. Deinde cùm exarsisset apud Romanos Sullæ & Marij ciuilis seditio, alij Sullæ alij Marij partes secuti sunt: & eorum pars maior bellis cecidit: reliqua ad victorem Sullam desciuit, atque ita tandem vnà cum seditione ciuili exstinctum est bellum illud Marsicum appellatum, cùm fuisset maximum.

Mithridates.

† Brutia.

Sicilia laus.

Bellum ciuile Marianum.

Extitit autem, exolescente iam bello Marsico, ingens seditio ciuilis, cuius duces erant Sulla & C.Marius, iuuenis adhuc C.Marij filius, eius qui toties (septies enim) con-
641 sulatum gessit. In ea seditione interfecta sunt hominum multa millia, ac superior factus Sulla, & dictator creatus * Felicem seipsum nominauit, quæ eum arrogantia non fefellit. Armis enim superior propria morte occubuit. Marius verò prœlio cum Sulla congressus, quamuis generosè prœliatus, tamen victus Præneste cōfugit, vnà cum mille quingentis militibus, & in ea vrbe conclusus, nec parum diu obsessus, coactus est (ab omnibus derelictus, nec vllam salutis viam videns) vnius fidelis famuli manum finiendis miseriis inuocare. Et ille obsecutus, vno ictu herum vita priuauit, & seipsum insuper iugulauit. Et sedata est quidem seditio: verùm reliquæ belli reliquiæ factionis Marianæ Sullæ aliquandiu repugnarunt, donec ipsæ quoque cum aliis profligatæ sint. Verumtamen post horum finem, inter Pompeium (cui propter rerum gestarum magnitudinem, quas Romanis partim Sullam iuuando, partim ipse suo Marte gessit, Magno cognomen fuit) inter hunc, inquam, & Iulium Cæsarem accensa discordia ad ciuiles cædes Romanos iterum sese conuertere coëgit. Pompeio deinde egregiè omni ex parte superato, & ad Alexandriam interfecto, imminuta est consulum potestas, & sub vnius Iulij Cæsaris dominatum redacta, tandemque seditio sedata. Illo deinde interfecto, aduersus Brutum & Cassium eius interfectores ciuile bellum motum est, auctoribus Lepido & Antonio & Octauiano Augusto, Consulatum gerentibus. Quod bellum cùm finem armis non tardè accepisset, & Cassius atque Brutus victi occisique fuissent, non multò post erupit in apertum occulta Antonij & Augusti de primatu contentio, ac post fusum vtrinque multum cognati sanguinis, stabilitæ sunt vires Augusti, & ei

** ἐπαφρόδιτον.*

Marij mors.

Bellum ciuile Pompeianum.

Diodorvs Siculus.

summa potestas per omnem vitam permansit, postquam consulare imperium, ordinem, potentiamque suam in posterum amisit.

Illustrium ait dignitatem tertium à patriciis ordinem sustinere.

Magistratus Rom.

Hæc quoniam posterioris sunt ætatis cùm Illustres *dicti, Diodori esse non videntur.*

** Fort. Consulis.*

Ante Augusti monarchiam, hæc magistratuum nomina habebant Romani. *Patricios*, qui *Consilium* & *Senatus* vocabantur. Tribunos plebis, qui populo præsunt, Censores, Consules, quorũ potestas omnes excedebat, [Dictatorem, qui & potestatem, sed maiorem, quæque rationem reddere non cogeretur, habebat,] duces, tribunos, imperatores militares, proconsules, aliaque similia. *Proconsulis quidem insignia hæc sunt, secures duodecim, toga prætexta. Dictatoris quidem secures, & cætera.

E PLVTARCHI PARALLELIS EXCERPTA. 642

CCXLV.

Legimvs è Plutarchi parallelis diuersos libros, quorum compendiosa descriptio hæc selecta magnam vtilitatem discentibus continet.

E Dionis vita.

Timæus.

Timævs Philisti in tyrannos studium atque fidem, occasionem sanè reprehendendi non iniustam arripiens, ad satietatem vsque conuiciis hominem proscindit. Sanè qui tum ab eo viuente iniuria affecti fuissent, ignosci iis poterat, quod iræ impotentis essent. Eos autem qui posteriores tempore historias scripserunt, nihil eius factis læsos, oratione autem etiam adiutos, commune hominum iudicium dehortari debuit, ne contumeliosè aut scurriliter calamitates eis exprobrarentur, quibus quo minus iniuria fortunæ etiam optimus quisque feriatur, nihil obstat. Neque verò sanus Ephorus, qui Philistum prædicans, quamuis fuerat callidissimus, malos mores & iniusta facta honestis in speciem præscriptionibus tegere atque excusare crederetur, id tamen omni conatu atque opera crimen diluere non potuit, hominem fuisse eum tyrannorum studiosissimum, & qui maximè omnium luxum, potentiam, diuitias nuptiasque tyrannorum suspiceret atque admiraretur. Tutissimum est neque laudare Philisti facta, neque fortunas exprobrare.

Ephorus.

Ex Bruto.

Hvivsmodi in primis Epistolis fuit Brutus. Iam verò aliis ad Cæsarem, aliis ad Antonium discedentibus, & exercitibus velut sub præcone prostantibus, atque ei qui plus dedisset se adiungentibus, desperatis planè rebus Italia excedere statuit, pedestrique itinere per Lucaniam ad mare Eleam venit. Inde Romam *Porcia reuersura, cùm conaretur occultare dolorem quem animo ob digressum mariti summũ capiebat, victa est contemplatione picturæ cuiusdam, generosa aliàs, fortisque mulier. Erat autem picturæ Græcum argumentum, Andromacha Hectorem comitans, puerum ab eo redditum accipiens, inque maritum respiciens. Hanc picturam intuenti Porciæ, affectuum suorũ obiecta effigies lacrymas excussit, interdiuque sæpè eo accedens plorauit.

** Sic emendandum. Malè enim hic πολιορκίαν legitur, pro Πορκίαν.*

Porcia Bruti Vxor.

Ex Paulo Æmylio.

In quo passionum variarum morborumque internorum principatum duxit auaritia. De Perseo Macedonum rege ait Plutarchus.

Ex Demosthenis vita.

Omnibvs auditis legatis Atheniensium qui ad se venerant Philippus, accuratissimè Demostheni respondit. Honore autem & humanitate eum, qua cæteros, non eadem est prosecutus, Æschinem & Philocratẽ magis amplexus. Quamobrem iis Philippum laudantibus, quod & facundissimus esset & formosissimus, & optimus potator, inuidiæ succumbens ad irridendas eas laudes se contulit. Nullam regiam laudem hîc esse dicens, sed primum rhetori, alterum mulieri, tertium spongiæ conuenire. Mortua filia Demosthenes, cùm de obitu occultè Philippi cognouisset, vt animos Atheniẽsium bona futurorum spe iniecta præoccuparet, læto vultu in senatum prodiit, somnium se vidisse ferens, quod magnã aliquam populo felicitatẽ portenderet. Paulò post adfuere, qui Philippũ vita excessisse enunciarent. Progressus est etiam in publicũ Demosthenes splendidè vestitus ac coronatus, septimo à morte filiæ suæ die, quod Æschines exprobrandi

brandi causa refert, inhumanitatem ei erga liberos obijciens: mollis ipse & degeneris animi, si luctũ & eiulatum mansueti animi & suorum amantis signa censuit, sine doloris autem sensu & molliter casus huiusmodi ferre, in vitio posuit. Equidem Atheniensibus decorum fuisse, ob mortem regis, qui tam clementem victis se eis pbuerat coronas ferre, adde etiam sacrificare, nequaquam affirmo: nam præterquam quod inuidiosum hoc est, indignum etiam ingenuis hominibus erat, quem viuentem honoribus affecissent, ac ciuitate donassent, ob eius mortem exultare gaudio, defunctoque insultare. Quod autem domesticam calamitatem deflendam mulieribus reliquit Demosthenes, ipse ea, quæ è repub. esse crederet agenda suscipiens, id laudo, profectumque à forti animo, ciuilique iudico, cuius officium est semper reipub. intentum esse, eique res casusque domesticos postponere, semperque dignitatem suam tueri, multo magis quam in scenis histriones faciunt regis aut tyranni personam agentes: quos ipsos videmus non vt ipsis libitum est vel ridere vel plorare, sed vt ratio propositi ad agendum argumenti requirit. Iam si contra officium est, ictum aliquem infortunio negligere, patique vt is omnis expers consolationis mœrore se suo conficiat, sed & leuandus verbis eius dolor est, & abducendus ad rerum lætiorum cogitationem animus, quomodo ex oculis laborantes à contuitu rerum splendidarum, suoque fulgore eos ferientium, deflectere aspectum in virides & molles colores iubemus, quod tandem patriæ lugenti melius consolandi genus adhibeat aliquis, quam si domesticas calamitates cum publicis temperarit, melioribus deteriora obscuret!

Victus munere, inquit, Harpali Demosthenes, perculsusque perinde ac si præsidium sibi esset impositum, eius partibus se adiunxit. & conuocata multitudine, quę de
644 Harpali rebus animaduersura, contradixerat enim ijs qui seruare cuperent & eum suscipere, antequam auro manum implesset: rectè, & benè collo lana & fascijs accuratè inuoluto in concionem prodijt: iussusque ad dicendum surgere, vocem sibi intercidisse innuit. vrbaniores autem homines cauillabantur, non angina, sed argentangina nocte correptum oratorem dicentes. Postquam in exilium propter accepta ab Harpalo munera pulsus esset Demosthenes, adolescentes qui ad se conueniebant, & consuetudine ipsius vtebantur, à repub. dehortabatur dicens, se, si ab initio duę propositæ fuissent viæ, altera ad suggestum & concionem, altera ad certum exitium ducens, ac si præsciuisset mala quæ in rep. versantibus incumbunt, terrores, inuidias, calumnias, contentiones vtique eam ingressurum fuisse qua recta ad interitum isset.

Vide an hæc non confundat Plutarch. Aliter enim Agellius lib.11.cap.9. de Milesiorum legatis, non de Harpalo.

E Cicerone.

SAne actio, inquit, Ciceroni haud leue momentum ad persuadendum contulit: idẽque magna vociferatione vtentes oratores irridens, ob imbecillitatem ad clamorem, veluti claudos ad equos confugere dicebat. Conuitijs acerbioribus inimicos vel aduersarios dicterijs insectari videtur oratorium, proximum vero risus captandi causa offendere, multorum in se odia concitauit. Ex hac dicacitate multos parauit inimicos, Clodiusque cum alijs hanc occasionem nactus conspirauit. Omnium minimum apud Romanos numisma æreum, est quadrans. fertur, inquit, Cæsar cum primis diebus pro Ciceronis salute certasset, tertia die concessisse, vt amicus proscriberetur. fuit autem permutatio ita instituta, vt Cæsar Ciceronem, Lepidus Paulum fratrem, L. Cęsarem auunculum Antonius proscribi permitterent. Adeo ira eis & rabies omnes humanas cogitationes excusserant: imo autem illi demonstrarunt, nullam esse belluam homine, potestate ad exequendum, quod perturbato animo decreuit armato, ferociorem.

Ex Phocione.

FVit Phocion seuerus & tetricus. Cum exercitus conscribendi causa pro tribunali sedens Aristogitonem sycophantam, qui in concionibus ad bellum excitare populum solitus fuerat, procul cum baculo & crure obligato adire videret, exclamauit: Scribe Aristogitonem etiam claudum & nequam. Ac mirari quidem possit non nemo, quomodo ita seuerus & durus nomen Boni inuenerit. Sed arbitror vt difficile esse, ita
645 tamen fieri posse, vti idem homo (sicut & vinum) dulcis simul, & austerus sit: quem-

PLVTARCHVS

admodum contra nonnulli cum suaues videantur, acerbissimi sunt vtentibus & plurimum nocent. ferunt sane Hyperidem etiam aliquando ad populum ita locutum: Cogitate, Athenienses, non modo an sim acerbus, sed etiam iniuriáne talis sim. Equidem Phocion inimicitiæ causa nemini ciuium malefecit, ac ne inimicum quidem vllum putauit: quantum res ipsa postulabat, vt aduersariis suorum, quæ ob vtilitatem patriæ inijsset, consiliorum resisteret, asperum se peruicacemq; præbuit. Priuatim communé omnibusque benignum & mitem sese exhibuit, ita vt inimicis quoque infortunium passis auxilium tulerit, & in iudicio periclitantium salutem defenderit. Ipsum Antipatrum Macedonum ducem dixisse perhibent, se de duobus amicis, quos Athenis haberet, Phocione & Demade, alteri vt acciperet persuadere, alterum dando saturare nequiuisse.

E Catone.

CVm se ad discendum Cato contulisset, tardus fuit ad percipiendum: quæ autem percepisset, ea firmiter memoria retinebat. quomodo videmus qui bono sunt ingenio præditi, cito eos memoriæ mandare, qui autem non nisi cum magno labore discunt, eos memoriter quæ apprehenderunt tenere, eo quod singula quæ didicerunt, quasi inuruntur eorum animis.

Ex Alexandro.

ALbum ait Alexandrum fuisse, ruboremque in pectore præsertim & facie albedini admistum habuisse. Suauissimum odorem ab ore & vniuersa eius carne exhalasse, ita vt & tunicæ fragrantia repletæ inde sint, vt multi tradiderunt. Causa fortasse fuit calidum & igneum corporis temperamentum. Bonus enim odor, Theophrasto si credimus, existit cum humores à calore coquuntur: itaque siccæ & torridæ orbis terrarum partes plurima & optima gignunt aromata, quod sol humorem, qui in summis corporibus veluti materia putredinis innatat, attollit. Et consentaneum est Alexandrum ob calorem corporis bibacem iracundumque fuisse. Cum Bucephalum tredecim talentis venalem, adductum à Philonico Thessalo Philippus dimitteret, quod neque sessorem admitteret, neque vocem vllius eorum qui cum Philippo erant auscultaret, id ægrè ferens Alexander, petijt à patre vt equum acciperet, & accipiens ab omnibus pro effero & indomito iudicatum, fræno correptum aduersus solem obuertit: nimirum animaduertens equum vmbræ, quæ agitata & tremens ei appropinquaret alias, conspectu perturbari: deinde cum paululum palpasset, manuque leuiter ducta demulsisset, vt ira repletum vidit, sensim abiecta chlamyde sese in eum extulit, tutoque consedit, & 646 violenter equum impulit, & aliqui ex ijs qui aderant, anxiè taciteq; spectabant, ne quod incommodum adolescenti accideret, aliqui manibus plaudentes iucunde, omnes vero similiter stupescebant, postquam exultans gaudio saluus retro acto equo redijt, omnium acclamatione sublata, Philippus præ lętitia etiam illacrymasse commemoratur, caputque filij, cum ab equo descendisset, osculatus dixisse: O nate regnum tibi par quære, Macedonia enim te non capit. Alexander, inquit, seipsum vincere quam hostes magis regium existimans esse, nec vllam filiarum Darij alioqui pulcherrimarum, neque vllam aliam ante nuptias attigit mulierem, Barsina excepta, quæ vidua fuit. Cum autem ouis agnum peperisset, qui in capite figuram & colorem tiaræ, & ex vtraque eius parte testiculos haberet, abominatus id prodigium, à Babylonijs, quos eius rei causa ex more quodam secum ducebat, expiatus, ad amicos etiam dixit, se non sui, verum ipsorum causa perturbatum esse, ne ipso defuncto summam rerum ad ignobilem & imbellem aliquem hominem fatum deuolueret. Sed hunc eius mœrorem aliud laetius ostentum sustulit. Etenim Proxenus stratoribus regijs præfectus, cum tentorio regis locum foderet iuxta Oxum fluuium, fontem liquoris pinguis aperuit, cuius cum summum esset haustum, purum deinde & perlucidum oleum scaturijt, neque odore quidquam, neque gustu ab oleo, neque nitore etiam & pinguedine differens, & vero nullæ sunt in ista regione oleę: Oxum autem mollissimam habet aquam, adeo vt lauantibus cutim pinguedine quadam inungat. Mirifice eo prodigio Alexander delectatus est. Fuit & Philippo filius Aridæus, ex ignobili scorto Philinna prognatus, mentis non plane compos,

pos, quod corporis morbo ei eueniebat. Verum is morbus non naturæ vitio, quinimo in puero eo satis bona atque ingenua indoles apparuisse dicitur, sed postmodo venenis ab Olympiade corruptus, sanæ mentis iacturam fecisse.

Ex Cæsaris vita.

FErunt proximo, quam Ariminum peruenisset (vrbs ea est magna in Celtica, quam subito impetu inuadens occupauit) nocte obscœnum Cæsari insomnium visum, nempe se cum matre sua corpus miscere.

647

Ex Eumenis vita.

ENimvero secundæ res etiam ingenio modico & submisso præditos attollunt, vt magni sibi videantur, cristasque erigant, cum excelso loco collocatos se vident: vera animi magnitudo & constantia, rebus aduersis ferendis, emendandisq; casibus elucescit: Cuius rei exemplum Eumenes præbuit. Magis enim illius nobilitas animæ apparuit & patuit, & alacritas ingenij omnibus calamitatibus longe superioris. Ea propter sentiens eos sese mutuo contemnere, ipsum metuere, & in hoc esse, vt capta occasione occidant: pecunia sibi opus esse simulauit, eoq; sub prætextu, ab ijs quibus maxime odio erat, multa talenta mutuo accepit, vt ij fidem ipsi haberent, & metu amittendi crediti ab insidijs desisterent. Ita euenit, vt alienam ille pecuniam corporis sui custodem habuerit, & alijs salutem suam data pecunia redimentibus, solus ipse accipiendo tutum sese præstitit. Philopolemus, [id est, militiæ amans] est, qui vtilitatem securitati præfert; Polemicus [id est militaris] bello possidens securitatem.

E Sertorij vita.

AGenti Sertorio in Hispania nautæ quidam ei occurrunt, qui nuper ex Atlanticis insulis redierant. Duæ sunt insulæ, stricto admodum freto distinctæ, decem stadiorum millibus ab Africa remotæ: eædemque insulæ Beatorum Fortunatæ dicuntur. Imbribus modicis idque raro rigantur, plerumque lenibus ac roscidis ventis perflatæ, non arationibus modo & plantationi fertilem terram prębent, sed & vltro fruges effundunt, quæ sua & copia & dulcedine sufficiant ad alendum ociosum, & nullis negotijs deditum populum. Aër innoxius est, annique tempestates mediocri mutatione ijs in insulis variantur. Etenim qui versus eas partes à terra feruntur boreæ & subsolani, cum in vastum ob longitudinem distantiæ incidunt locum, dissipantur, & antequam eo perferantur, concidunt: Cauri autem & Zephyri qui ab alto circumflant, pluuias à mari modicas tarasque infundunt, plerumque humectis serenitatibus refrigerant, incolasque placide alunt. Ita vsque ad barbaros etiam, constans & probata percrebuit opinio, esse illis in insulis Elysios istos campos, & beatorum, quam descripsit Homerus, habitationem. His de rebus vt auditu percepit Sertorius, mirabilis eum inuasit amor eas insulas incolendi, tyrannideque & bellis euitatis in pace & quiete viuendi. Verum turbauit & dissipauit hunc amorem Cilicum aduentus, & nouorum bellorum administratio. Sertorium memoriæ proditum est, neque voluptati, neque metui obnoxio ingenio fuisse natura & imperterritum rebus aduersis, & qui res secundas moderatè ferret: neminem eo tempore ducem magis aperta prœlia vitasse: callidissimum vero furtiuis belli operibus, in occupandis locis natura munitis, & fluminibus traijciendis, alijsque id genus rebus quæ celeritate, astutia, & mendacio conficiuntur: perliberalem in præmijs virtutum conferendis, in supplicijs moderatum. Quamquam extremo vitæ cursu videtur id quod in obsides statuit, ostendisse animum eius non verè mansuetũ fuisse, sed crudelitatem eius arte quadam necessitatis causa fuisse celatam. Mihi autem vt veram virtutem rationeque recta stabilitam, nunquam videtur fortunæ vis in contrarium posse conuertere, ita consilia tamen alias recta bonasque naturas indigne grauibus calamitatibus afflictas, non absurdum puto credere vna cum fortuna mutari. Id quod ego tum Sertorio accidisse puto, iam fortuna eum destituente, rebusque ipsis exasperatum, iniurias malorum atrocius vltum arbitror.

Ex

Ex Demetrij vita.

DEmetrius statura patre fuit inferior, tametsi magnus: figura autem & pulchritudine faciei ita insigni & eximia, vt eam fingendo pingendoque assequi nemo potuerit. Nam vna cum venustate & elegantia grauitas terrorque in vultu inerat, & heroica quædam ac regia maiestas iuuenili alacritati admixta. Sic ingenium quoque erat, & ad perterrendos homines, & ad conciliandam sibi eorum gratiam aptum.

Insolentissimum fuit Stratoclis (is enim scitarum istarum fuit & subtilium auctor blanditiarum) commentum, qui legem promulgauit, vt si qui publico edicto ad Antigonum vel Demetrium mitterentur, ij non legati, sed Theori, id est consultores nominarentur: quod nomen eorum est, qui Pythiæ aut Olympiæ à maioribus tradita sacrificia pro ciuitatibus in solenni Græcorum conuentu peragebant. His illi adulationibus Demetrium alioqui sana mente præditum demulcentes corruperunt. Athenienses obsessi à Philippo tabellarios intercipientes, lectis reliquis epistolis, missam ab Olympiade non aperuerunt, sed obsignatam adhuc Philippo miserant. Neque vero vlla regi conuenientior actio est, quam iustitiæ executio. Mars enim (vt Timotheus ait) tyrannus est, legem vero omnium Regem Pindarus appellat. Vsque ad Demetrium Antigoni, qui poliorcetes appellabatur, nemo hominum viderat ante quindeciremem aut sedeciremem. Postea quidem temporis Ptolemæus Philopator quadragintaremem construxit, longam CCLXXX altam ab imo fundo vsque ad summum puppis XLVIII cubitos, remigibus quater mille, & nautis præterea quadringentis instruebatur, recipiebatque classiariorum in foris & tabulato prope tria millia, [sed nautæ quingenti, remiges quatuor, milites minimum septingenti.] Verum hæc nauis spectaculo magis & ostentationi quam vsui fuit, quod difficulter neque sine periculo commoueri posset, parumque ab ædificijs fixis differret. 649

Herodot. Thalia. & Orig. lib. contra Celsum, p. 262. edit. August. Vind.

Ex Antonii vita.

MVlta Antonius ignorauit, non tam ob socordiam, quam simplicitatem, qua ductus facile suis credebat. Erat enim simplici ingenio, & tarde sentiebat: cum autẽ sensisset se peccasse, graui mouebatur pœnitentia, & apud eos ipsos quos offendisset, confitebatur. magna & supplicia & præmia irrogabat, modi tamen in gratificando, quam puniendo erat negligentior. Iocis autem eius nimiæque dicacitati hoc aderat remedium, quod se vicissim morderi patiebatur, neque minori cum voluptate ridebatur, quam ridebat. Quæ res illi maximo fuit malo. Qui enim libere secum iocarentur, ab eis serio loquentibus nequaquã putabat sibi adulari: itaque laudando facile decipiebatur. non enim intelligebat esse, qui adulationi libertatem veluti subausterum condimentum admiscerent, quo proteruæ inter pocula loquacitati tędium & satietatem dimoueant, idque consequantur, vt assentantes & concedentes, quoties de re graui sermo incideret, non gratiam captare, sed prudentia inferiores videantur.

Ex Pyrrhi vita.

FVit Pyrrhus vultu regio quidem, sed terribiliore quam venerabiliore. Non habuit multos dentes, sed supra erat vnum os continuum, in quo dentium interualla tenuibus veluti sulcis detinebantur, è liene laborantibus salutem adferre credebatur, si gallũ album mactans, supinatis illis dextro pede leuiter viscera premeret, neque fuit quisquam ita vel pauper vel vilis, cui rogatus eam medicinam facere dedignaretur: gallum ipse Pyrrhus accipiebat, atque immolabat, isque ei erat honor gratissimus. Et ferunt pedis eius pollicem vim diuinam habuisse, atque etiam cremato post mortem corpore, hunc illæsum intactumque ab igne fuisse repertum.

Ex Marii vita.

MArio & temperantiæ ac tolerantiæ testimonia perhibentur: & huius quidem indicium exstat. Varicibus enim magnis cum vtrumque eius crus laboraret, deformitatem ægrè ferens, medicum accersiuit, eique non ligatus crus alterum præbuit, ac nihil ipse motus, nullo edito gemitu, constanti vultu tacitus incredibiles secturæ dolores pertulit: ad alterum transeunte medico, non sustinuit, remedium hoc non dignum esse inquiens, 650

inquiens, cuius causa tanti cruciatus tolerarentur. Marius ex Africa cum exercitu transuectus & consulatū accepit, & triumphum duxit, Iugurtham captiuum incredibile Romanis spectaculū exhibens, quo viuo victoriam de hostibus nemo ne sperasset quidem: adeo ad omnem fortnam se accommodare callidus, astutiæ magnæ admixtam ferociam habebat. In trinmpho præterea illata narrant auri ter mille ac septem pondo, argenti non signati quinquies millia DCCLXXV. signati CCLXXXVII. millia denarium. Solent milites laboriosos, quique taciti prompte imperata faciunt, *mulos Marianos* appellare (erat enim Marius indefatigabilis) quod sua ipsi facerent, & eum hac in re imitarentur. Quidam quia Marius olim sub Scipione militans curiose arma & carros inspicienti, adduxit bellicosum equum optime enutritū, & mulum cæteris habitiorē & cicuritate & robore præstantē multo: cumq; Imperator Marij iumentis oblectaretur, & sæpe eorum recordaretur: inde ortum vt qui per cauillum ob laborum assiduitatē & tolerantiā laudaretur, *Marianus mulus* appellaretur. Deuictis centū millibus Teutonum à Mario, Massilienses ferunt ossibus vineas sepijsse: tellurē vero cōsumtis in ea cadaueribus, ac per hiemem imbribus delapsis, ita pinguem redditā, putredine in profundum penetrante repletam, vt legitimo tempore abunde fructuum protulerit, & quod Archilochus dixit, *hoc modo agros pinguescere*, id tum fuisse confirmatum. Neque abs re est, quod post magna prœlia immodicæ pluuiæ decidant: siue Deus aliquis terram puris & cælestibus aquis lustrat atque proluit: siue cadaueribus & pinguedine humidam grauemq; emittentibus exhalationem, ita aër coit, alioquin facile etiam leuissimis de causis mutationi obnoxius. Digni itaq; admiratione Cornuti serui, multis enim bello ciuili morte sine causa condemnatis, varijsq; cædibus perpetratis, cum herum suum occultassent, aliud quoddam cadauer de mortuorum aceruo arreptum collo trahentes, aureum annulum digito accommodantes, Marianis ita satellitibus ostenderunt, & ornato funere, quasi
651 herile essetsepeliuerunt: neque id quisquam sensit, eoque modo Cornutus clam opera seruorumin Galliam euasit.

Vide Festum.

Marianus mulus.

Ex Arati vita.

ARato cum Aristippo & militibus acri pugna congrediente, & tyranno à Crete quodam nomine Tragisco necato, & amissis ipsorum plusquam MD viris, & nemine suorum amisso, Argos tamen neque cepit neque liberauit. Agis enim & Aristomachus minor, cum exercitu regio irruperant eo, & rerum potestatem occupauerant. Magnam quidem partem cauillorum, dicteriorumque & scurrilium insectationum, quibus eum adulatores tyrannorum traducebant, refutauit: *qui ingratiam dominorum dictitare solebant, duci Achæorum tempore prœlii alnum conturbari, vertiginem & grauem soporem oboriri simul atque tubæ sonitum exaudiuisset. Itaq; vt primum aciem instruxisset, & tesseram dedisset, percontari solitum centuriones, & quid sua præsentia opus foret, iacta iam alea; atque ita digredientem quam longissimè, euentum pugnæ expectare.* Hæc quidem ita obtinuit opinio, vt Philosophi etiam in scholis disputent, tremórne cordis & mutatio coloris, & alui solutio præsente periculo timidorum sit, an cuiusque intemperiei in corpore & frigiditatis: Aratum enim bonum semper ducem habitū, cui tamē ea semper in obeundis periculis acciderint. Quia antiqua lex erat, ne quis intra muros sepeliretur, eamq; legē magna comitabatur superstitio, Delphos miserūt ea de resciscitatū Pythiam, quæ permisit. & tum cæteri Achæi, tum vero Sicyonij gauisi sunt: mutatoque in festiuitatem luctu, coronati albisq; induti vestibus corpus eius statim in vrbem deportarunt, pæanes choreis accinentes: ac loco delecto qui omnium conspectui pateret, tanquam conditorem seruatoremq; vrbis sepeliuerunt. Loco etiamnum est nomen Aratéum. mortuus est specie familiaritatis veneno & dolis, cæde à Taurione perpetrata, Philippo Peloponesio tyranno edicente, vt impune illi quæ fecisset cederent.

Ex Artaxerxis.

MAter Artaxerxis fuit Parysatis, sollers sane femina, & taxillos iacere non indocta. Metus tyranno stimulus ad cædem acerrimus.

Ex Agide Plutarchi nihil excerpsit Photius.

652 ANtigonus Macedoniæ rex vocatus ad auxilium ab Achæis contra Cleomenem, pu- *Ex Cleomene.*

PLVTARCHVS gna ſuperauit & fugauit Cleomenem; & cum eſſet Lacedæmone potitus, humaniter ciues tractauit, dignitatemque Spartę nullo modo conculcauit, aut ludibrio habuit, ſed leges remque publicam Spartanis reddidit, & in Macedoniam tertio die diſceſſit, quod eam bello ardere, atque à barbaris vaſtari inaudiuiſſet. Iam & morbus ipſum occupauerat, in phthiſim vehementem vergens, defluxumque ex capite continentem. Non tamen ei ſuccubuit, ſed ita in certamine pro regno ſuo perdurauit, vt maxima parta victoria, ingentique berbarorum cæde peracta, maiori cum gloria mortem obiret. Philarchus ſcribit, eum in ipſo prœlio vociferatione corpus rupiſſe: quod vero non eſt diſſimile. In confabulationibus hominum ferebatur, eum poſt prœlium clamantem præ gaudio, *O pulchrum diem*, multum ſanguinis expuiſſe, acutaque febri deceſſiſſe. Cum Cleomenes ab Antigono ſuperatus in Aegyptum profugiſſet, initio à rege magno honore affectus eſt. Deinde haud longo poſt tempore ſine iniuria, propter iniquam ſuſpectionem & maleuolentiam accuſatorum, deficiente erga eum affectu, coniectus eſt à rege in carcerem, ad mortem quæſitus. Ille vero cum alijs XVI. ſocijs cum gladijs domo exſiliens, per vicos currit, & ad libertatem populum vocat. Laudant miranturque ciues Cleomenis audaciam & animū, ſequi & opem ferre auſus eſt nemo metu tyranni. Illi autem obuios quosque trucidarunt, & inter eos duos inimiciſſimos, cumque magnam ad ſe confluentem hominum multitudinem interfeciſſent, tandem etiam interfecti ſunt, & in crucem acti. Poſt dies haud multos, ij qui in crucem actum corpus Cleomenis cuſtodiebant, iuſtæ magnitudinis draconem viderunt caput eius circumplicaſſe, faciemque operuiſſe, ita vt nulla carniuora auis aduolaret. Id ſuperſtitionem regi iniecit & metum, quod vir dijs carus & præſtantioris humana naturæ interfectus videbatur. Alexandrini etiam frequentes ad eum locum commeantes, heroem Cleomenem, & Deorum filium appellauere tantiſper, dum eum errorem doctiores minuerunt: docentes putrefacto bouis cadauere apes, equi veſpas, aſini ſcarabeos generari: in humano autem corpore confluente ſanie, quæ eſt circa medullam, & in vnum coaleſcente angues naſci, id quod intelligentes antiqui, ex omnibus animantibus draconem potiſſimum heroibus conſecrauerunt.

Vide Horapolline lib. 2. c. 44. & Origenem cōtra Celſum, lib. IV.

Ex Titi Flaminini.

CVm Iſthmia celebrarentur, ac multitudo hominum in ſtadio conſediſſet ſpectandi gymnici certaminis cauſa, eo magis, quod illo tempore Græcia à bellis vacabat, ſpemque libertatis propoſitam cernens, manifeſta in pace diem feſtum agebat: poſtquam tuba ſilentium vndique eſt factum, progreſſus in medium præco ita pronunciauit: Senatus Romanus & Titus Quinctius Imperator Conſul, deuicto Philippo & Macedonibus, abſque præſidijs eſſe, liberos, immunes, ſuis legibus viuere iubet, Corinthios, Locros, Phocenſes, Eubœenſes, Achæos, Phthiotas, Magnetas, Theſſalos, Perrhœbos. Primum neque omnes plane, neque perfectè vocem præconis exaudierunt: Eratque promiſcua & tumultuaria in ſtadio commotio admirantium, ſciſcitantium, repetique edictum poſcentium. Vt vero iterum facto ſilentio, altiori voce eadem præco proclamauit, exauditumque eſt ab omnibus edictum: tantus, quantum credibile vix ſit, clamor præ lætitia omnium exortus, ad mare vſque peruaſit. Quotquot in theatro erant, aſſurrexere omnes, neque iam quiſquam certantium ſpectaculo tenebatur, proſilire omnes, amplecti & alloqui Græciæ ſeruatorem atque propugnatorem properabant. Atque eo tempore id re ipſa apparuit, quod de immenſo immodicoque clamore dici ſolet. Corui enim qui tum forte præteruolabant, in ſtadium deciderunt. Cuius rei quidem cauſa eſt aëris perruptio. Nam vox cum magna atque multa effertur, ea diuulſus aër, volantes non ſuſtinet, facitque vt aues ita atque ſi in vacuo ſint loco, delabantur. niſi potius ictu tum quodam aëris aues veluti ſagitta transfixæ, deturbentur atque decidant. Poteſt & ad aëris vorticem ſeu procellam transferri, cum maris ille inſtar, ob clamoris magnitudinem inuoluatur, rurſumque cum impetu ſeſe explicet. Cæterum Quinctius, niſi celerrimè dimiſſis ludis impetum & concurſum populi declinaſſet, haut profecto ſaluū potuiſſe euadere crediderunt, tam multis ſimul vndique ei ſe circumfundentibus. 653

Plutarchus ſicut in hac Quinctij, & in alijs vitis compoſitis ait, *Neronis erat temporibus.

* *Traiani*

653 EX ARISTIDIS ORATIONE PANATHEnaica, quæ est Athenarum laudatio, *Excerpta.*

Ex Gul. Canteri Vltraiectini interpretatione.

LEGI Aristidis Panathenaicam orationem, verborum ac nominum explanationem comprehendentem, & periodorum: etiam sensus potestate, & ornatu præparato. Terra quidem ad omne fœtus genus fuit instructa. Hæc autem beneficia cum à Dijs accepissent, ita cœperunt eorum auctores imitari, vt alijs ipsi loco Deorum fuerint, & hac primum ratione dignos se donis istis esse comprobauerint, quod ijs rectè fuerint
654 vsi. Nec enim vel sub terram existimauerunt defodienda, vel alios sibi æquales euasuros esse timuerunt: sed ita demum se, quantum reliquis præstarent, posse ostendere putarunt, si essent erga omnes benefici. Sed me oratio fluctus instar transuersum rapuit, itaque ad id, vnde digressus fueram, redeo. Diuina igitur pompa commeatum in omnes regiones, tanquam pecuniam theatralem dimittunt. Maximum autem beneficium est illud, quod omnes vndique afflictos susceperunt, ac fouerunt. Nulla namq; Græciæ gens est, vt ita dicam, quæ hac ciuitate non sit vsa. Quorum omnium meminisse primo factu sit difficile, & pares memoriæ sermones accommodare, quæ prima sunt, & antiquissima exponam. Cum Hercules è viuis excessisset, vrbs ei primum templa, & aras consecrauit.

Athenarum laus.

Hercules.

Subiecta phrasis per eclipsim, aliquid blandi habens, qua sæpe vtitur.

Et nunc ciuitatis stant beneficio Messenij. Etenim sola cum omnium fortuna perpetuo contendit vrbs, omniumque clades in melius conata est conuertere, vetusq; dictum immutauit. Ostendit enim se amicos infelices nequaquam fugere, cum permultos etiam, à quibus antea diffidebat, post acceptas clades in amicitiam receperit. Nec quos felices admiserat, infelices factos dimiserit, quasi fortunæ humanitatem accommodaret, sed infortunijs ad beneficiorum occasionem sit vsa, de suo plerisque impertiens, quę prius nunquam vel sperauerant. Et iam ad vtrumque terræ terminum vestri habitant liberi, partim ad Gades vsque à Massilia pertinentes, partim per Tanaim, ac paludem diffusi. Sequitur ea nunc orationis pars, à multis, vt opinor, exspectata, quæ res belli summo discrimine gestas complectitur, quas equidem metuo maiorem narrandi difficultatem dicenti, quam ciuitati olim gerendi, exhibituras esse, non tamen necesse eas iam est attingere. Atqui hoc ipsum primum, quod omnes, qui sunt in necessitate constituti, ad hanc vrbem, vtroque, vt aiunt, pede confugiunt; nec ad aliud vllum oppidum respiciunt, id euidenter, omnique columna clarius ostendit, eam ab initio statim Græciæ principem, non modo non ignobilem fuisse, ac de rebus duabus pulcherrimis, fortitudine & humanitate [aut potius iustitia, testimonium illi perhibet.] Etenim isti omnes instar præconum ipsius fuerunt, qui experientia docti prædicarent, Athenienses & iustissimos esse, & iniuriam optime coercere, aliasque ciuitates huius indigas, pro se singulas Græciæ numerum explere,
655 hanc autem vere tanquam vrbem inter pagos eminere, apparatu & prudentia æquali instructam, vt iustis fortiorem, ita potentibus æquiorem, aut potius & iustis exacte iustiorem, & violentis potentiorem, ita vt vtrosque vtroque superet. Atque hæc quidem communia sunt exempla.

SCHOL.

Hoc orationis schema variis nominibus appellatur. Etenim dicitur streptolytum, diallelon, enagonium, diagonium, chiastum, implicatum, solutum, subiecti mali amolitio. Streptolytum quidem, quia ex æquiualentibus soluit dicta, enagium vero, quia videtur habere certamen in inductione sensuum. chiastum, quia duarum propositionum, iusti scilicet & potentis, quod quidem oportebat dare iusto, dat potenti, quodque potenti, iterum dat iusto, sensum permutans. Dicitur autem subiecti mali amolitio, cum subiicit vt iustis, facile pati iniuriam, vt fortibus vero iniuriam facere, sustulit vtriusque malitiam. quale est, iusta est & non patiens, & fortis est & iniuriam faciens haudquaquã. Si enim in fine posuit nominis comparatiuum, sed non est schema comparatium, sed vt dictum est, subiecti mali machinatur amolitionem.

Nam cum Amazonibus, quarum facta superarunt naturam, equestri prælio cõmisso, totam

Amazones.

totam gentem deleuerunt, cum eis nullus ad Atticam vsque restitisset, verum omnia solo adæquassent, à Thermodonte quasi centro [profectæ.]

Vnde tunc omnia quasi fune rupto retrocesserunt, dissoluto Amazonum & imperio, & excursu, & vrbe, & sic communi subuenit naturæ effecitque, vt iam dubium sit, an vnquam exstiterint. At nunc cum par labor in quæstione omittendorum, & digna eorum, quæ clarissima videantur explicatione sit ponendus, nec quisquam adhuc vel nuda narratione sit omnia complexus, quamuis alioqui plurima singuli, de hac vna ciuitate, atque adeo plura quam de reliquis omnibus, dixerint, non licet nobis accuratius tractare singula, & plurima sunt omittenda, vt maxima quæ sunt referamus, quandoquidem certe nemo sit, quin libenter ista in medium proferat. Nam cum Græci de summa rerum cum Barbaris decertarent, parua terræ parte cum ingenti commissa, & pro virtute ac salute certamen esset, tum ciuitas vtramque gentem præter omnem spē vicit, & alteram esse paruam sui appendicem, alteram tanto deteriorem, quanto videbatur maior, declarauit. Tum vero facta sunt a verbis, aliena videlicet à nostris, superata, cum plebiscitum omni trophæo præclarius, verbis pariter & re vicit, quandoquidem manibus statim fuit comprobatum, non modo sublatis, vt fieri solet, sed etiam præcones perdentibus. De eo autem, qui litterarum fuerat interpres, populum quidē 656
in suffragium miserunt, vt iudicij formam, quoniam Græcus erat, præter ceteros haberet; nihilominus tamen & ipsum interemerunt, quasi ne voce quidem sola Barbaris esset inseruiendum. Itaque id quo ille maxime nitebatur, eum fefellit, cum illi censerent hominē municipalem interpretis officio contra vrbem, & Græcos pro hostibus fungi non debere. Tum in barathrum proiecti sunt, sic vt alij responsa regi retulerint.

Sublatus interpres Samius erat genere, nomine vero Mys.

Ciuitas autem pompam potius ducere, quam ad certamen se comparere videbatur. Templa namque omnia aperuerat, sacerdotibus conuocatis, ac Dijs antiquo more supplicationes faciebat. Ac primum quidem cursus eos omnes, qui ob coronæ præmium suscipi solent, longe superabant, æqualem præmiorum excellentiæ præstantes alacritatem; in fine vero sese ipsi vincebant. Tanta vero fuit huius apparatus & facti superbia, vt existimarent Barbari se, si modo visi essent, tantum effecturos, vt omnes velut in ludis mox cederent, vltroq; se dederent. Atque hęc prima inter homines publica virtutis cum diuitijs, & prudentię Græcæ cum turba & apparatu barbarico exstitit controuersia, quæ non sermonis eloquentia, sed factorum demonstratione, temporisque opportunitate fuit diremta. Nec enim isto spectaculo in metum, sed alacritatem illi conuersi sunt, nec insolentiam eorum, quæ cernebant, obstupuerunt, sed cum viderent quot essent vincendi, lætati sunt, quoniam se istam occasionem à fortuna omnium fortiter superandorum nactos putabant, & hoc fore tanti exercitus commodum, quod abundantem sui vsum esset præbiturus, ac se iamiam magnifico seque digno quasi conuiuio excipiendos putabant. Nam vt equi, & tela, & naues, tum phaleræ, & torques, canes, omnesque opes, Fortunæ dona, proponuntur fortioribus, & hæc omnia largitur victoria. Quæ cum apud se duces, & inter se milites expendissent, tum à Dijs, & amico orsi Apolline, curriculo tanquam patente campo processerunt, nec Barbaris videndi, quid ageretur, spacium dederunt. Verum pariter & acies rumpebantur, & homines occidebantur, & capiebantur equi, naues, opes, instar Panicæ cuiusdam choreæ. Quid quod etiam mortuus quidam, cum Barbarorum telis confossus esset, stetit erectus, ac tanquam immortalis esset, reliquos perterruit.

Dona militaria.

Sed vt tum vere turbam se esse, maximeque seipsos impedire cognouerint, cum 657
essent maiore numero, quam cui aliquis initio sustinuisset resistere.

Quo fit vt cum Iouem liberatorem ob res gestas vrbs colat, Græci vrbem ac populum Atheniensem iure liberatoris loco debeant habere. Quo circa si inæqualitas inferiorum est, omnibus hi victoriam ademerunt.

Xerxes.

** al. damnans patrem vt qui per ignauiam res gessisset.*

Filius Darij Xerxes, qui omnium Regum cogitationes superauit, & nihil mirandum non tentauit, cum & patris * conatus inopia fuisse impeditos crederet, ciuitatemque & Græcos nusquam comparituros contemneret, duplex instituit certamen, quo partim illi antecelleret, partim hanc egregiè puniret. Quin etiam cum effectis cælestibus, omnique tum visu, tum rumore insolito, [non, cum patre dumtaxat] videtur certasse, quasi qui suam esse terram voluisset ostendere.

Floridius hoc dixit Isocrates, sic rem enuntians, veluti cum Ioue creata diuidens, Ioui cœlum, sibi verò terram distribuens.

Quos terrores terra marique suis non incussit! cuius minas primum nemo poterat attentis auribus audire, cùm ad vltimas terræ fines progrederentur, ea prædicentes, quæ ex ipsius tantùm ingenio poterant prodire. Atlantici denique maris colonias viles redditurum, & extra eam, quæ habitatur terram, conditurum, iamque ipsos coacturum mutilatos in mare exaggerare, aqua exhausta, & lapidibus effossis, tantum habentes membrorum, quantum ad opus sufficeret. Nec verò cum ista tam insolita, omnique metu maiora minatus esset, substitit, verùm factis verba longè superauit, præterquam quod vrbi nihil potuit nocere. Athos ad rei memoriam relictus est. Cameli verò tam aurei quàm argentei collucebant, longissimum occupantes spacium. Sin vmbram desiderabat, præstò erat arbor aurea, quæ vmbram faceret. Itaque & nocte auro atque argento diem, & interdiu, cùm suos iaculari iuberet, noctem inducebat. Sed & Græcos ad commune certamen conuocabat, quod erubesceret, vt arbitror, sola se barbaris Græca opponere, vt apud Marathonem fecerat. Nec enim in aliis ipsa spem salutis suæ ponebat, verùm alij, qui salute simul & libertate indigerent, in ipsa spem suam collocarant. Quæ autem vnquam vel alacritas præclarior, vel animi fortitudo euidentior in vllis hominibus exstitit? Cùm hi terra cesserint, ne vel terra vel mari seruirent, quod rerum suarum & conseruationem in seruitutis occasionem, & amissionem in nouarum opum subsidium vertendam existimarent, ita vt aliorum fortunas, suarum iactura tuerentur.

Proinde, vtrum malitis, eligite: hæc ergo cùm dixissent, num aliis verbis, quàm
658 quæ cum æquitate congruerent, nec essent in tali necessitate cõtemnenda, vsi fuissent? Si tamen etiam communia fuissent omnia, nemine alterum superante, omnesque ex æquo contribuissent, ducibus insuper paribus, vt tanquam in collatione communi, pro rerum qualitate duces fuerint constituendi, nonne illi inter omnes vt sidera elucebant, omniumque consequebantur suffragia, idq; non modò scientiæ iure, quod illi minus existimabant, quamquam tamen in talibus negotiis summum esse solet. Alij quidem nomine gaudebant, alij officio ducum fungebantur, eoque maiorem obtinuerunt dignitatem, quod ipsis Imperatoribus imperabant. Nihil etenim, quod vni cuidam Atheniensium improbaretur, ratum habebatur. Quapropter vt Lacedæmoniorum dux singularum nauium imperabat ducibus, ita Atheniensis ducum duci. Et enimuerò demonstrandi studium, sermoque alius ab alio tractus, longius nos abduxit: quapropter quoniam de quibus volebam interim disserui, ad rem ipsam redeo.

Quos ergo pulchriores his virtutis, vel cultores, vel demõstratores reperias? qui nec auro, nec argento, nec ferro, nec re denique vlla vinci potuerunt, sic vt hæc omnia non maiorem Regi vsum adferrent, quàm si etiam tum sub terra delituissent, cùm illi paupertatem diuitiis, securitati pericula, humanitati Regis tantæ, iustitiam præponerent. Sed ne quid aliunde adducam, huic vni inhæream, ad cæteram, ad continuam orationis partem me conuertam.

Sed in hunc sermonem penè inuitus incidi, narrationis serie magis quàm voluntate ductus, cùm nequaquam huc tenderem.

[Narrationis serie] vel pro dignitate dicit, quemadmodum recta est via, vel, vt contigit in via esse. sæpenumerò enim à via aberrans, aliò vadit ducente amico. * τὸ κατ' ὁδὸν

Contra totum imperium Persarum discrimen in terra subirent, ac pro singulis hominibus gentes integras tum occiderent, tum caperent. Quid? quod eodem die duo parta sunt trophæa, cùm nauale prœlium terrestri fuisset adæquatum. Soli enim ex iis qui communem instituerunt Rempub. & suam regionem pro aliena habuerunt, & aliena quæ esset, non sibi alienam, sed iis qui eam cum scelere incolerent, custodum denique more vixerunt, non vt qui in præsidiis collocati sunt, aut vnum aliquem locum obeunt, sed vt Græcorum omnium per totam terram circitores nominare oportebat. Donec tandem cognouit rex, perinde se contra vrbem bellum cepisse, ac si
659 igni latè grassanti * oleum opposuisset. Nihil enim damni erat, quod non pateretur, * ὕλην. materiam.
sic vt ipse cõsumeretur à sese, ac regionis spatium salutis subsidiũ habere se intelligeret.

Propriam regionem contra se ipsum. ex hac enim Athenienses, scilicet Asia velut ex arce illum eiecerunt.

* Pind. Pyth. Ode VIII. & XI. Eurip. Medea. Plato lib. 4. de Repub. Clem. Alex. Protrept. & alii.

Nam hactenus quidem vsque ad Peneum imperabat, aut potius (magnam enim partem detraho, quamquam multum dicere videor) vsque ad Atticam, donec Atheniensibus in mari occurrit. tanto iam spatio Delphos, terræ totius, Græciæq; * vmbilicum, transierat. Ac per vrbis certamina, & marinas expeditiones vsque eo redactus est, vt polliceretur se nec terminos duos, Chelidoneas ad Meridiem, Cyaneas ad Septentriones, nauigio deinceps superaturum, & à mari ad quingenta vndique stadia recessurum, adeò vt orbis ille pro corona capitis Græcis esset, & in ipso iam regio agro præsidia collocarent sua.

Quem autem pulchriorem vel pacis vel belli, tam contra Græcos quàm contra Barbaros, exitum quis reperiat, quàm quo res has vrbs conclusit? Quamquam nec hæc ipsa, quæ tot tantaque sunt, sine multis Græcorum obstaculis peregit, omnibus eam quasi diripientibus. Etenim quod cùm Græci contentionem & bellum contra ipsam suscepissent, nihil tamen de Græcorum cura remisit: verùm pro communi salute bellum cum Rege terra, marique gessit, quantæ est animi magnitudinis, præter quod in tot partes se diuisit, atque omnia non secus atque singula curauit, & cum animi fortitudine, tum apparatus magnitudine admirandam se præbuit. Nam & contra barbaros ita se gessit, quasi ab omnibus negotiis vacaret, nec interim Græcis, si qui erant infesti, occasionem gerendi, quæ vellent, præbuit: verùm & his ita se obuiam dedit, vt quinas vel etiam plures simul res ab ea gestas, velut ea quæ numerantur coniunctim, commemorare liceat. Vicerunt enim Peloponesios nauali prœlio ad Cecryphaliam, & Æginetas ad Æginam, & rursum Peloponesios. Deinde Megarensium mœnia ad mare vsque protenderunt, libertatem eorum simul cum regione defendentes. Tum Corinthios ante Megarenses primum superarunt, & iterum vrbem vicerunt post dies duodecim, cùm iniustè trophæum surripuissent. Quæ tametsi magni momenti non sunt, dicentur à me tamen, licet festinem, quandoquidem appendix rem totam absoluet. Cùm enim abessent vrbis copiæ, partim ad Ægyptiorum subsidium, naues plures, quàm tunc erant in tota Græcia, partim in Æginæ obsidione, aggressi sunt hostes Megara inuadere, quod existimabant Atheniensium ocium sibi in occasionem rei gerendæ cedere, aut saltem si vrbs rursum vinceret, Æginæ obsidionem solutum iri: siquidem illi aliunde opem ferre non possent. Illi autem adeò hoc commentum riserunt, 660 vt qui ad Æginam erant, non magis quàm qui in Ægypto rem omnem ignorabant, loco se mouerent. Quinimò sola priuato periculo communi vtilitati studuit, & beneficiorum copia principatum sibi comparauit, more communi mutato. Non enim quod oppida subiugarat, sed quod libera fecerat, imperium est adepta: ita vt eodem tempore & Græcis libertas & vrbi fuerit imperium tributum. Huic enim soli vltro paruerunt reliqui, & hunc populum communi suffragio iusserunt imperare, adeò vt cum armis Barbaros coëgisset, socios tamen nihil precatus fuerit, sed ipsorum precibus compulsus principatum acceperit, quo ad iustitiæ, non ad iniuriæ notam vteretur. vt autem singulatim rem totam explicem, sola hæc ciuitas, Barbaris inuitis, Græcis autem petentibus, imperium est adepta. Quis vnquam dignè vel expendat, vel admiretur? Vt autem insignis illa clades accepta fuit, (cur enim hoc taceam, cùm & ipsum ad vrbis magnitudinem ostendendam pertineat?) quæ ita fit ad reliquas res progressa, quasi totam cepisset Siciliam, nec copias amisisse sed nouas comparasse videretur. Ac morum quidem facilitatem, ac temperantiam, vitæque rationem ad fugam turpitudinis susceptam, nemo facilè pro dignitate dixerit. Verùm cùm Græci omnes illos circumsisterent, & antiqui hostes tum primùm ex fortuna spem cepissent, noui autem è Sicilia accederent, omnibus verò sociis omnium tam insularum quàm regionum aliarum, rebellione in hostes mutatis, illud præterea flagitium præter opinionem commissum esset, vt regem contra vrbem aduocarent ij, quos ab eo vrbs seruauerat: ille verò libens aduenisset, ac tum militibus, tum nauibus, tum etiam pecunia opem illis ferret, omnibus terræ marisque locis in belli subsidium præstitis: non erat quisquam, qui non crederet prima fronte vrbem iam iam direptum iri, quam Græci simul & Barbari bello vexarent. At hi eam fecerunt rerum mutationem, quasi apparatus ille non damnum ipsis potius quàm auxilium attulisset, ipsique adeò hostes belli duces se præbuissent. Trophæis Hellespontum distinxerunt, aliis alio fugatis, ac velitationes potius quàm prœlia cum obuiis committentes, quemadmodum tum à nobis, tum ab aliis antea dictum fuit.

661 Denique ad Cyzicum simul cum Lacedæmoniis, Græcis, Barbaris, & Pharnabazo congressi, naues omnes, præter eas quas depresserant, ceperunt. Itaque quæ tanta laborarat seditione ciuitas, hoc tempore ne mentionem quidem pacis fecit vllam, cùm illi quibus tot initio suppeditarant commoda, clade accepta, mox ad pacem confugerent.

Cumque ipsa simul contra omnium impetus opponere se coacta sit, hostes plerique partem eius aliquam infestarunt, vniuersas copias nunquam sunt aggressi. Quapropter & ciuitatem hanc, & multos sæpe vicisse, & perpetuò inuictam permanere meritò dixerimus. Quid quod ipsa nemo vnquam potitus est, nec eius consilium mutauit, quandoquidem reliquæ clades ad exercitum referuntur, cùm ipsa tam consilia hostium quàm facta subiugarit, partim Xerxe ex voto egregiè fugato, partim Lacedæmoniis, & absentibus, & præsentibus, atque victis repressis.

[*Ad quid inclinauit, nisi ad cupiditatem pacis?*] Schol.

Etenim Lacedæmonij cùm nec pacem cum Thebanis facere dignarentur, solis Athenis honestè se cessuros rati, & cum aliis ex Peloponeso coniuncti, salutem non tam afferre quàm postulare possent, [erant verò paulò plures quàm quinquaginta] primi huius consilij auctores, pariter contra Lacedæmonios mari, terraque imperantes, & eos qui in vrbe erant, periculosè obiecerunt: quod existimarent sibi vel liberis viuendum, vel ignauis oppetendum esse, ne Solem conscium intuerentur. Vt enim iuxta communem hominum naturam ægrotauit, ita iuxta suam fuit sanata, laudemque ex eo maiorem, quàm cladem percepit. Quod cum fecissent, tum deinde hostibus fortitudine, & amicis æquitate superatis, partim bellicis viribus, partim maturo post res gestas consilio, patriam recuperarunt. Quapropter si quis omnia non studeat complecti, is acceptam in bello cladem potest dissimulare, quandoquidem sequentes res eodem, quo priores, consilio sunt & euentu peractæ.

Qua exsuperantia hanc euehendam esse vrbem existimandum. Schol.

Iam illud nihilo secius quàm superiora, tum narrare tum admirari debemus, quod cum Lacedæmonij ea quæ xxx viris contra populum mutuauerant, postquam inter eos conuenit, populus ex parte persoluit, quo firmitas fœderibus maior accederet. Populus enim ibi collectus, aliis in aduersis bene sperandi exemplum præbebat,
662 simulque in manus, ac prope in sermonem conuenerat, quasi pro se inuicem dimicaturi, vt dici non possit, vtrum detestanda magis esset aduersariorum seditio, quàm verò ciuitati hoc modo liberatæ* optanda. Et cum pacis mentionem feci, parum quiddam de ea repetam.

*fort. pro ἐυνοιῶν legendū ἐυχῶν.

Quapropter & sola Barbaros & prima vicit, cum aliisque coniuncta, ipsa non minus atque hostes superauit. Quemadmodum qui venari nesciunt, si quid insperantes ceperint, non dimittunt, nec nisi carissimè vendunt, imbecillitate sua rei pretium metientes. Hæc autem cùm se toto genere præstare cognosceret, nunquam sordidius se gessit, quoniam de absentibus non leuius quàm de præsentibus sperabat, ideoque citius omnia hostibus, quàm illi sua peterent, reddidit. *Comparatio.*

Comparationes istas ægrè fero, quamquam & ipse quibusdam absurdè facere videbor, qui in eum sermonem, quem vituperabam, inciderim, eumque ea de causa, propter quàm fuerat omittendus, habuerim. Quinimò hinc vel maximè perspicitur, nec magnam illos ab vrbe gratiam inire, nec hæc esse de industria tractanda.

Sed per transennam quemadmodum nunc ego facio. Schol.

Quapropter si quis à nobis etiam hæc velit præteriri, hactenus certè dicta sunt. Et Lacedæmonij qui pro Græcis, vt principes opponere se solebant, puerorum vicem vrbis comparatione subeunt. Quid? quod tam inuitus in hunc sermonem incidi, vt etiam trophæa quæ recensebo, ab aliis esse vrbi parta cupiam, ne plerisque Laconicum nomen esset inserendum. Quoniam verò res ipsæ nos huc adigunt, hæc non tam contentionis gratia dicemus, quàm ne res omnes transeamus, vt in quibusdam fecimus, nec est leuiter progrediendum. Nec tam vnum ediderunt beneficij genus, quàm nullum omiserunt. Multæ autem eorundem temporum res velut in historia mihi occurrunt, quas adeò non possum facile cunctas explicare, vt ne duci quidem vlli queam sufficere. Earum verò quas, quibus omissis, recensebo! Iam illud maximam meretur admirationem, omnemque superat hnmanam naturam, cùm possent Lacedæmoniis

terra marique pro famulis vti,vel calamitati suæ relinquere,quos & socij, & finitimi, & serui omnes oppugnabant: nihilominus æquo iure eos admiserunt, & cùm Thebani instar flammæ ad vrbem Laconicam & reliquas Peloponesi partes ferrentur, soli ex Græcis & Barbaris restiterunt. Quas ob res eo loco sunt ab omnibus habiti,vt vrbs totius societatis curia constitueretur. Præterea vtrum ciuitatem, an fœdera reprehen- 663
dunt? Si enim ciuitatem accusant, nihil de rebus maximis, à quibus vrbs celebratur, videntur cognoscere: sin fœdera,vtique aliis ea dissimilia iudicant: itaque fit,vt quod in vituperium rei proferunt, eo laudent vrbem. Nam & ciuitatis & hominis cuiusuis vitium ita demum cognoscitur, si mala in eo vel sola, vel bonis plura, aut maiora (vt & hoc adiiciamus) cernuntur. Qui autem omnibus examinatis, vnum aliquid, aut item alterum reprehendunt, ij reliquis omittendis tacite laudant, præsertim si non de homine,verùm de ciuitate, eaque totius Græciæ antiquissima, plurimisque rebus præclarè gestis celeberrima iudicium fiat. Omne enim imperium à potentioribus contra æquitatis legem exercetur. Quomodo alioqui aut æquum sit, aut iustum, vt quis alienæ terræ tributum imponat, aut leges præter necessitatem ferat, aut iura illis vel iussa det, aut belligeret,aut quæ sua non sunt occupet?quandoquidem ista preter æquitatem fiunt. Quare si quis exactius iuris naturam velit perquirere, nec potius aliquid rerum naturæ concedere, quàm sophistam agere, is iam protinus omnia imperia, & magistratus abrogabit, cum ea potentioribus seruentur, atque etiam ad Deos ipsos præ nimia sapientia procedet,eosque, quod non æquo iure cum hominibus agant, sed imperium sibi arrogent,calumniabitur. Sed hæc, vt arbitror, ab iis disputantur, qui in angulis educati, Solem nunquam viderunt, à quo solent aliæ stellæ lumine priuari. Sin hæc necessariò cum omni imperio cohærent, estque hoc imperij ius, vt princeps potiori sit iure quàm cæteri: ita demum cedam,si qua vel Græca,vel barbara potestas, minus imperij iure, quàm populus Atheniensis, vsa demonstretur. Quemadmodum enim in præclaris consiliis optimi alicuius viri morem secutus est, ita in iis quæ calumniantur nonnulli,non secundùm communem hominum naturam, sed imperij necessitate ductus peccauit. Cumque potentia sua imperium esset ab initio adeptus,per humanitatem vltrò dimisit, ac ipse penè sibi criminum est auctor factus. Nam cùm maxima erga omnes familiaritate,atque moderatione vsus esset, eosque magis in reipub. societatem quodammodo vocasset,quam principatus iure cohibuisset,idem ferè,quod solet benignis dominis accidere, passus est, vt non propter ceteram æquitatem gratiosus esset,sed cùm quid postularet, apertè vim facere videretur. Quin siquidem in eos, qui pro ciuibus sese gerebant,hæc perpetrauit,nihil veto quo minus incusetur:sin verò quia partim defecerant,eumque præter dignitatem contumeliosè acceperant, partim 664
apertos hostes profitebantur, dubium non relinquitur, quin ij qui necessitatem attulerunt,crimen omne sustineant. Nam & illi eo quasi pignore videntur eaque fiducia elati peccasse,non quod vrbe perpetuò se potiri posse crederent, sed quod, nec victos grauius quidquam esse passuros confiderent, quum Athenienses natura essent ad homines conseruandos propensi. Quod enim de Mitylenensibus decretum reuocarunt, quæ potest ciuitas primis consiliis vincere? Vt enim quæ pridie statuerant,iudicij erant, & iniuriæ acceptæ:ita quæ postridie mutarunt,solius erant vrbis, cum quidem triremis vna est alteram assecuta. Iam cum hominis cuiusuis defensionem cum facto coniunctam omnes recipiant,miror eos vrbis res gestas tot ac tantas,quibus illa se purgat, non considerare. An verò Solem quidem,ac Lunam,non ob damna, quæ nobis dant, accusabimus, sed propter commoda ab ipsis profecta mirabimur: de vrbe non ex vniuersa eius natura, & cum omnibus consuetudine ac familiaritate, sed ex offensionibus aliquot iudicabimus? non puto. nisi quis etiam fulmina Deorum, ac tonitrua, motusque terræ velit calumniari, neglectis communibus,atque vniuersis beneficiis.

Quamuis autem multa quoque posteriorum temporum bella,insitata & inaudita constantia,narrationi meæ reliqua sint, tempus tamen me deficit. Quapropter vnum si addidero,totum hac de re sermonem concludam.

Athenæ doctæ. Natura quasi sciens fore,vt rebus gestis alios vrbs longè vinceret, orationes ei & litteras pro dignitate tribuit,quo & ipsa suis gauderet ornamentis, & aliis, si opus esset, vnà cum reliquis impertiri posset. Cùm ergo prius Græcos ad vos confugientes seruaueritis,nunc omnes homines, gentesque cunctas pulcherrimè excipitis, xenio sapientiæ &

ARISTIDES.

entiæ, & doctrinæ duces omnibus vos præbentes, cunctosque purgantes. Iam cùm quinque memorentur regna (hæc verò plura nascantur) in eorum antiquissimum Assyrium, primæ vrbis res gestæ, & quæ iis propitiis acta sunt, inciderunt: in secundo * creuit vrbs: tertio ipsa vicit: quarto cum sola restitit, tum optimè omnium liberauit: in hoc autem omnium optimo ac maximo, totius Græciæ primas tenet, ita vt non debeat ei quisquam antiquum statum loco præsentis exoptare. Quanta verò fuerit vrbis ab omni tempore prętantia, facile admodum cognosceremus, si eius ornamenta non quidem omnia (nam id omnino fieri non potest) sed aliquot in varias vrbes ac regiones distribuentes, earum deinde comparationem quasi poëtarum aut choreatũ instituamus:

Monarchia quinque.

* ἥρετο, *capta est.*

665 non enim mihi facile videtur, vincentem inuenire: vt aliæ, verbi gratia de prima hominis creatione glorientur, quædam, de frugibus vel primùm inuentis, vel plurimum cõmunicatis, nonnullæ de legibus aut feriis solemnibus constitutis, aliæ de situ commodissimo: quædam de sapientia, vel rebus bellicis, nonnullæ de Græcis exceptis, vel coloniis deductis: reliquæ denique de alia re quauis, quæ vrbi contigerit. Sic apertissimè quanto reliquas interuallo vrbs superet, ostendemus, cùm ipsa, quæcunque toti Græciæ separatim sufficerent, sola complectatur. Quin & donum quod sit maximum, non facilè discernetur, verùm si hîc ciuitatum quoque fiat contentio, vt alia Cereris fructus afferat, alia Bacchi, nec solius vitis, sed & aliorum, quæ feruntur: tertia verò Mineruæ donum, idque duplex, multis vtique ciuitatibus gloriandi materiam, ceu de præstantissimo munere singulis dabimus.

Athenarum cum aliis vrbibus comparatio.

Atque hæc quidem hactenus. Magnitudo autem vrbis & reliquus apparatus, omnino fortunæ Atheniensium, & nominis amplitudini respondet, siue ipsum ciuitatis ambitum, qui maximus est & pulcherrimus in tota Grȩcia, consideres, siue mœnia ad mare quondam vsque pertinentia, & itineris diurni longitudinem complexa, aliosq; ad mare circulos vrbanis oppositos. Quid quod * vici quidam oppidis aliis splendidiores cernuntur, omnisq; ornatus, tam qui à natura, quàm qui ab arte petitur, æqualiter, & vrbi tributus est, & regioni. Ad naturam quidem pertinet aër tam eximius, & portus, qui singuli multorum instar esse possint. Tum arcis ipsius situs, & velut auræ gratia afflans vndique. Iam illud in his notatu dignum, cùm aliæ vrbes cœli bonitate regioni suæ cedant, vrbs tamen quem tota Attica bonum, eum habet optimum ac purissimum aërem, adeò vt vel eminus è cœlo superiore tanquam iubare cognoscatur. Atque hæc quidem è natura sunt, pauca de multis collecta. Quæ autem ad artem referuntur, eorum quid vel maximum vel primum ponam nescio. Sunt enim hic & templa maxima omnium atq; pulcherrima, & simulacra, exceptis cœlestibus facilè prima, tam vetusta, quàm noua, & bibliothecæ, qui proprius est Athenarum ornatus, & lauacra multum

Athenarum magnitudo.

* δῆμους.

Portus Piraeum.

Bibliotheca.

666 delicata, istiq; diætæ conuenientia, & curricula atq; gymnasia. Quocirca si quis Erichthonios, Cecropes, fabulas, fruges, trophæa, terrenas res & marinas, litteras, viros, reliqua omnia, quibus ætatem transegit, vrbi detrahat, eaq; ratione, qua reliquas ciuitates, quæ sese nunc venditant, consideret, victoriam nihilominus iis, quæ adhuc in ipsa cernuntur, facilè auferet.

Verùm sola inter omnes vrbes, & vetera veteribus, & noua nouis, aut potius & vetera nouis, & noua veteribus superat. quibus addo & alia eiusdem.

SCHOLION.

Quia sæpe figuratè loquitur. Sic & tu hunc locum illustrabis, sic disponens. Vetera quidem veteribus vincit, noua verò veteribus. aut potius pro hoc, si vis, & adhuc vetera veteribus superat, noua verò nouis. Deinde quomodo dicit: Sed & vetera nouis, & noua veteribus. Melius verò quis dixerit, aut explicarit quis magis propriè, aut non aberrauerit, & sæpè alias.

Omnia denique, vt sic dicam, vel apud vos dumtaxat exstant, vel à vobis orta sunt, & cùm vnũ aliquod contigit, & partim à vobis cœperunt, vel partim apud vos vel optima vel plurima cernuntur. Multi quoq; cùm nihil rerum suarum, de quo iure glorientur, proferre possint, ad Troiana confugiunt tempora, ac de gloria contendunt, quamquam nec sic aliquid, quod habeant commune, adferunt, cùm ab vnius alicuius viri fama pendeant. Quales agricolæ qui inopum more ad ditiorem aliquem se referunt. Ac vrbs quamuis perfugio hoc non indigeat, nequaquam tamen caret illo condimento. Communis etenim Græcorum poëta, in vrbium & nauium numero Atheniensium ducem ait peritissimum fuisse: *Scutatos ornare viros, & corpora equorum.*

Origines à Troiano bello ducta.

Homer. Iliad. ϐ.

HHH *Ad Me-*

SCHOL. [*Ad Menestheum Alexandrum Paridem pertinet.*]

Vt enim reliquis omissis populi dumtaxat potentiam spectemus: quicunque eodem Reipubl. genere vsi sunt, ij vt cupiditates suas ac libidines citius atque violentius exercuerunt, ita dignitate & splendore Atheniensibus longè cesserunt. Quin & prima diuitias nec secuta est vrbs, nec admirata, cùm neque ditiores vnquam extulerit, illud ipsis modo deberi, vt nihil ob eam rem paterentur incommodi, rata: neque eos qui virtute præstarent, licet opibus inferiores essent, minoris vnquam fecerit. Existimauit enim turpe fore, si seruorum non opulentissimi, sed fidelissimi, quique cæteris meliores censerentur, liberorum hominum dignitas opibus, non qualitate cuiusque æstimaretur. Sin erat viribus opus, nemo cum illis erat conferendus, qui pleniorem quouis pentathlo victoriam referrent.

SCHOL. *Rem dicit pro persona: Oportet enim dicere: Vincentes Pentathlos. Sed ipse dicit, Pentathlon seu Pancration, lucta, cursu, iaculo, disco, pugillatu, vel pro his in quinque certantes, vel in quinque certaminibus vincentes. Non quod Pentathli omnia vincerent. sufficiunt enim illis tria ad victoriam. Dicitur verò Peleus, quum esset cum Argonautis, primum certamen instituisse. Quinque verò certamina erant quæ prædicta sunt: quidam verò pro Pancratio numerant saltum.* 667

Pentathlus.

Quis populus hoc acutior reperiatur, & mansuetior, aut qui celebriores oratores. Quid? quod aquilam in nubibus vocat eam Deus, aliarum ciuitatum comparatione. Huic enim soli vrbi duo contraria euenerunt. Quod cum plurima de ipsa & præclarissima homines dixerint, minimas tamen omnium laudes fuit consecuta. Vt enim præter ceteras admirationi fuit, ita nihil de se pro dignitate dici audiuit. Itaque cùm mirarer audire me sapientiæ curiam, & Græciæ larem atque columen, & similia, quæ de vrbe canebantur, nunc mihi ea minora videntur omnia. Quin si ciuitas vlla Deorum ministra & cognata, vel humanæ naturæ simulacrum vocari debet, hæc id nominis iure obtinebit. Quas ob res, ô Græci, nec inuidere debetis vrbi, nec verecundè cedere potius, quàm eam certatim pro viribus extollere. Nam si Athenienses fuerint superiores, erit vestra victoria. Etenim cùm omnes optimi esse nequeunt, tum vt ex ducis præstantia laudem capit ciuitas, ita si princeps vrbs honorem sortiatur se dignum, is ornatus ad omnes pertinet. Quemadmodum igitur Athenienses ipsi non ægrè tulerint, si quis ipsorum arcem celebret,

SCHOL. *Pro, pulcherrimam & honoratissimam omnis Atticæ, si quis dicat arcem.*

Ita vos quoque vrbem pro arce quadam, vel fastigio Græciæ ac sociorum habentes, verbis eam & factis ornare, itaque laudem communicare, nec ea vos priuari existimare decet. Hæc igitur à nobis oratio pepli instar ad ornatum pompæ Panathenaicæ confecta sit, quæ vt gratiam mereatur, efficiet eadem Dea, & cui oratio est & vrbs consecrata.

CCXLVII. EX EIVSDEM ARISTIDIS IV. ORATIONIBVS pro Rhetorica aduersus Platonis Gorgiam,

Excerpta.

LECTÆ sunt eiusdem de Rhetorica orationes aduersus Platonem, necessitatem eidem huius ostendentes.

Existimo equidem eum, qui vel rectè dicturus, vel æquum sit suffragium laturus, non id spectare debere, nec inuidere, si quem priorum ac celebrium virorum, aliter eadem de re dixisse contingat, sed cuius vbique maximam oportet haberi rationem, heic quoque ab vtra parte consistit veritas, inquirere, atque eo victoriam deferre. Etenim foret absurdum, si in concionibus & iudiciis non ei qui primum dixisset, fides haberetur, verùm probè scirent omnes fore, vt, si hac ratione disceptarentur ista, reorum nullus euaderet, quandoquidem omnes post actorem dicunt, in ipsis autem litteris, & 668 quod de iis exercetur, iudicio non ij qui sententiam suam cōprobarent, sed essent tempore priores, vincerent. Est autem admodum iniquum eos qui corpus exercent & colunt, adeò magnam & priorem habere honestatis ac iustitiæ speciem.

Scilicet

Scilicet bona ordinatione, cùm omne bene ordinatum secundum rationem sit, malè verò ordinatum præter rationem. SCHOL.

Qui in literis excellunt, & absque earum studio ne vitam quidem expetendam putent, eos tam ignauos,

Dixit ignauos propter non contradicentes: iniquos propter reprehendentes eos, qui contradicunt. SCHOL.

aut potius iniquos esse, vt vno ad omnia vtantur argumento, si quis extiterit prior, ac pro veritate nomina admirentur, quasi non oportere quidquam reperiri melius existiment: ac leges quidem ipsas, si sit vtile mutare: qui autem de iis, quorum est natura perpetua, tractant sermones, eos post primos non recipere, verùm priores quasi terminos, aut columnas venerari, nec ea, quemadmodum in legibus priores per contrarias abrogantur, soluere, verùm eodem loco etiam alios habere: & iuramentis quidem publicis hoc ascribere licet, demere & addere, quidquid posterius consultantibus visum fuerit: quas autem eadem semper, & vbique libertate decebat examinari literas, eas superioribus dumtaxat temporibus tribui, veluti si quis primos tantùm homines sanos esse dicat oportere, nec hanc ratiocinationem ipsis primam, quos honorant, inutilem esse animaduertere. Nam si tempori omnia sunt tribuenda, eoque metienda dignitas, non amplius is, qui nunc illis habetur ab omnibus honor, locum habebit. Hac enim ratione Iasus & Criasus, atque Crotopus & Phoroneus, ac si quis est in fabulis Argus & Deucalio, qui nunc celebrantur, palmam obtinebunt. Atque si ita iudicemus, ne Codrus quidem, cur glorietur, habebit, qui cum istis, quos dixi, comparatus, puer sit nec antiquus: atque ita paulatim si quis ante Lunam exstiterit, inquiremus. Iam Homeri atque Hesiodi, atque eorum qui hactenus excelluerunt, Platonis si placet, & Demosthenis, & qui paulò antè vixerunt, ne ad longissimum quidem tempus similis est speranda gloria: Sed si id omnibus est manifestum, hos, cùm natura & industria præstitissent, maiores suos superasse, neque posteriores erant omnes omnibus modis arcendi, neque reiiciendi, si quis hoc etiam tempore de re proposita sententiam queat ferre: verùm ex ipsis quos colimus, aliud esse præcedere, aliud præstare, cognoscendum est. Et antiquos quidem omnes venerari oportet, non horrere, nisi fortè literis insignes, maiore quam ipsas litteras, honore censeamus afficiendos: quod autem, si erga quempiam alium, erga Platonem certè sic esse debemus affecti, non alium requiro te-
669 stem, cùm sufficiat ipse, non tantùm quoniam vbique clamat, & edicit nihil esse veritati præferendum, sed & exemplo non magno. Etenim si ille cum Homerum, qui tanto ante ipsum tempore floruit, multis de causis incusaret, ratione non caruit, qua contra indignantes vteretur, licebit nimirum secundùm Platonem ipsum, & eos qui illum laudant, atque omni absoluunt crimine, si quis aliquid contra illum dicere cœperit, auditionem sustinere, nec prius id crimini vertere, quam ille rationibus ad propositum pertinentibus deficiatur. Indignum enim foret, cùm ille, quam palam constituerat accusare, defensione sua quodammodo nō priuarit, verùm duobus aut tribus defensionem forma dialogorum tribuerit, si nos, qui rem totam sustinere possumus & volumus, id non auderemus, quasi non esset amplius Platoni respondendum, quæ ipse sibi voluerit. Absurdum deinde mihi videbitur, si Plato Rhetoricam, cuius & ipse partem fortasse consecutus aliquam erat, vituperare non est veritus, nos pro Rhetorica, ne quis illius causa indignetur, dicere pudebit. Præterea, siquidem nihil oporteret contradicere, sed eam deserti vadimonij velut in curia damnari, idque dicendi magistram, alia quædam hæc esset ratio. Sin quemquam oporteat, nobis hoc propemodum conueniet, vt ex hac quoque re primum instituti nostri ius declaremus. Nec enim æquum est, vt à qua id accepimus, quo ceteris patrocinari possemus, ea suis destituatur bonis, nec potius vel talis, qualem Plato voluit, videatur, vel vt videri possit efficiatur. Nam quod vulgò dicitur, silentium confirmare crimina; id vnum ac simplex non est. verùm simul & iure suo priuabitur, & dignitatem totam amittet. In his nulla prorsus inest demonstratio, nec argumentum necessarium, sed pro concessis sumuntur, de quibus erat prius disputandum, quasi ab auditoribus ea sibi dari petiisset. Atqui si ea, de quibus quæritur, ridiculū est pro cōcessis ponere, quo modo vel æquum sit ea, quæ ridiculum sit quærere, initio ponere, vel non ridiculum, vtrum ars dicēdi & coquendi eiusdem sint naturæ, quærere. At ipse hoc tantùm concessum sumsit. Licebit autē id cognoscere, si quis sublato Rhetoricæ

Homerus à Platone accusatus.

ARISTIDES. toricæ nomine, Philosophiam in eius locum substituat, atque ita iisdem vtatur omnibus. Nec verò vel rusticum quisquam, vel frigidum hunc fore sermonem existimet. Primum enim cùm duarum artium vel facultatum, eos qui alteram sectantur, si de alteris quippiam secus dixerint, nihil ineleganter agere dicturi sumus, alteris meritò eandem concedemus defendendi rationem. Deinde non offensæ gratia, sed demonstrationis, quæ in his nusquam apparet, proferetur.

Atque magis multò videbimus, si rationem relinquamus. Quo fit, vt omnes pro- 670 pemodum Dij suffragio suo testentur, contemnendam esse orationem eam quæ vel artem quærit, vel id quod cum ea non sit coniunctum, vituperat. Ergo si quis carmen sine arte fecerit, hoc non difficile, sed diuinum sæpe iudicabitur [quemadmodum Rhetores] sin optimè sine arte dixerit, magnum erit? Equidem cur id fiat non video. Absurdum enim foret, cùm poeta sine arte oratorem possit imitari & optimè dicere, si orator ipse sine arte optimè dicere non possit. Quod si ergo Iupiter ac Dij omnes, furor est aliquis sana mente melior, quique diuinitus homini donetur, cur id omne, quod arte careat, vituperemus, aut cur Rethoricam turpem temerè duxerimus? Sed alicubi præclarius esse ac Diis gratius esse arti non seruire. Apertè enim iam Plato profitetur, non esse in rebus maximis artem quærendam. Atqui si fide dignus est Plato, hic est ipse, qui victoriam arti non tribuat. Si nec hoc quisquam concedat, cur propter eius verba turpis habeatur Rethorica? Ego verò vt illum vbique fide dignum, si quemquam Græcorum alium, existimo, ita libenter ex eius sectatoribus quæsierim, num hæc illi magis quàm illa, sint credenda. Quin vt maximè sit vir grauis, nobis dat testimonium, adeoq; nostro commodo grauis est. Nam cum nos quidem & nobiscum, & cum illo consentimus, ille verò nec secum nec nobiscum, non tam contradicit hoc pacto nobis, quàm non vera se dicere fatetur.

Æschines Lysaniæ F. Socraticus. Vide supra in Phrynicho & Laërtium.

SCHOLION. Elapsorum erat de numero Aristides.

De hac certè parte, quod multi sint auxilio diuino sanati, non amplius ex verbis cum Platone disputabo, nec inuidebit mihi vel Æschines Lysaniæ F. vel alius quisquam, si meipsum potius illorum dicta confirmare posse, quàm illius indigere testimonio dixero. Etenim reuera, quemadmodum vates rerum cognominibus initiati, ab ipsis Diis hoc didici, quorum opera ex iis, quæ medicorum nullus nec quomodo appellaret sciebat, nedum quomodo sanaret, nec in humana natura extitisse cognouerat, variis Dei consolationibus & consiliis elapsus, præter omnem fidem viuo. Cùm autem nihil in his artis habeat quisquam, ac potius artis contemptus ad Deos fugere eos cogat, tamen nec Dij, quod ipsorum pace dixerim, hanc sententiam nostram reiiciunt, nec multos ex iis, qui diuinum auxilium arti prætulerunt, pœnituit. Nec vetat quicquam quo minus horreant etiam medici, postquam intellexerunt pleraque. Vtrum ergo somnia res humanas Diis commendant, an quia Dij homines curant, eos etiam seruant per somnia? mihi quidem hoc placet. Quid erit ergo quod prohibeat? 671

Cratini dictum in Periclem torquet in Platonem. Vide inf. pag. 689.

Socrates.

Græcanicarum lingua longè maxima.

inquit Cratinus. [Etenim hæc Socratis ingenio tam propria & accõmoda sunt habita, vt huic etiam opinioni repertus sit locus.] Opinor autem Socratem quoque ipsum, quamuis nulla eius exstet scriptio, non minus quàm vel grauis Plato, vel festiuus Æschines, verùmetiam pulchrius, ac verè palam nobis testimonium perhibere. Illud certè cõstat eum dixisse, nihil se scire: idq; omnes, qui cum eo sunt versati, profitentur. Constat autem & hoc, sapientissimum à Pythia fuisse Socratẽ iudicatum. Quomodo igitur hæc se habent, cùm eum qui ignoret omnia, sapientissimum esse iudicatũ, non sit fas de Deo credere? Iam arti, vt apparet, negabat se studere, nec falsò. Nam Anaxagoram quidem, cum quo versatus est, non magni videtur fecisse. Cùm itaque nihil eorum, quæ erant cognitu necessaria ignorare possit is, cui præstò erat dæmonium, nihil tamen se scire dicebat ipse, nec id falsò, quãdoquidem nec Deus eum sapientissimum esse falsò dixerat. Quomodo ergo dicit se nihil scire? arte ni fallor. Iam si neutro modo sapientissimus fuisset, nec cùm de se mentiretur, quoniam turpe est mentiri, nec cùm vera diceret, nisi artis vsus reuera turpis esset, simul & Socrates vtroque pacto, tum iis quæ negabat, tum quæ fatebatur, & per Socratem Deus, qui illum sapientissimum iudicauit, de vtroque testatus est, ac duplex Socratis testimonium suo tertio confirmauit.

SCHOLION. *Hæc argumentatio cornuta est, talemq; sensum ostendit: Dicit [inquit] Socrates, nihil se scire, si verum hunc concedimus dicere, Socrates non est sapiens: si falsum, iterum non*

rum non sapiens est, & per vtraq; sapiens, quibus & se negat quid scire (nihil enim sciuit arte, & verū dixit nihil se scire) & quibus confitetur, dæmonium sibi dicere. Dupliciter enim testatur. Primo quia dæmoniū sibi insinuare dicit, secundo cum nihil se scire affirmat, & vtrumq; testimoniū obsignat ipse Apollo, sapientissimum hunc esse pronuncians, hoc est, neque falsum, neq; turpe esse, nihil scire arte.

Quod si poëtarum quoque sunt arcessenda testimonia, quamquam vel omnium, vel præcipuorum colligere dicta sit difficile, tamē quæ de nobilissimis selecta proferri possunt, ignaui foret omittere. Et communiter quidem poëtæ omnes reipsa testimonium præbent, siquidem ea ratione quæ artem superat poetæ sunt effecti. Verum hoc testimonio iam non indigeo, quoniam supra relatum est, sed eo quod in verbis consistit. Nec hoc frustra, vel quasi appendicem superiorum adiungens, sed hoc demonstrans & indicans, ornatum istum & splendorem, non tam ex arte, quam diuino afflatu proficisci. Inuentionem igitur, ô Plato, disciplina meliorem censet Hesiodus, & artem posteriorem natura: & merito quidem ita sentiens atque dicens, nec immemor laureæ, quam *Hesiodus.*
672 vt acceperat, mox è pastore poëta fuerat redditus. Nam & artes ipsas atque opificia, natura præstantes vtique primum inuenerunt homines: nec enim artes naturas condiderunt, verum naturæ præstantissimæ inuenerunt artes. Quo fit, vt & ordinis & facultatis ratione priores naturæ debeantur. Quod si nec hominibus prorsus artium concedimus inuentionem, sed his deos eas demonstrasse dicimus, ad præstantem nimirum erant aliquem referendæ. Iam si hoc apud omnes erit manifestum, non deos ab hominibus, sed homines à dijs artes accepisse, atque illos præceptores, nos esse discipulos, tanto videbitur disciplinæ præstare inuentio, quanto melior est homine Deus. Vt enim illi inuenerunt omnia, ita nos inuentis vtimur. Rectè igitur ac merito, & vt eum qui deorum afflatu hæc ipse loqnebatur, decebat, Heliconis accola, eum quidē *sibi qui cuncta inuenit ipse*, primum ac præstantissimum, ceu deum ac dijs propinquum posuit, auditorem vero ac discentem, secundum.

Etenim si disciplina esset optima, non esset prima, Nam ab alio discendum foret: itaque non esset prior doctor, si disciplina melior ac prima poneretur. Vnde enim is, qui tuo quoque testimonio Variam exornauit, quod sequeretur audiuisset, si discipulus inuentori præstaret: nec esset necessario secundus, si quid vnquam discendum foret. *Porticus Athenis nomine Varia, ποικίλη.* Omnis enim discipulus, eo vtique ipso quod indiget disciplina, deteriorem se profitetur. Itaque nisi sibi primum ipse, se indigere persuadeat, quomodo vel discat, vel alteri docenti obtemperet? Quocirca est absurdum eum, qui semet ipse deteriorem fateatur, atque ob id ipsum laudetur, præstantiorem dicere. Alienum a ratione foret, si ne hoc quidem animaduerteremus, non modo naturas initio artes constituisse, sed & in ipsis artibus eos, qui natura valerent, excelluisse. Nam artis quidem causa similes oportebat omnes esse, qui eadem didicissent, atque etiam posteriores prioribus semper deteriores, donec ad artis solutionem esset ventum (nec enim poterat quis ab alio accuratè percipere omnia, quin aliquid semper effugeret) naturæ autem vi & excellentia gloriam sibi viri præclarissimi pepererunt. Nec quisquam vel Dedalum vel superiores præ Phidia miratur, verum contra artes ex paruis & vilibus initijs maiores ac perfectiores sunt redditæ. Quod si est manifestum, licet nunc primum dictum sit, maximi artifices non quatenus artes cognouerunt, maximi exstitere, sed quatenus eas superarunt. His igi-
673 tur artibus, vt par est, non æquum videtur artem naturæ præponi, non ergo ante hanc fuit, neque eo quo nunc modo, neque gloriata est.

Verum, vt puto, non artes sustulisse viros magnos, sed qui potentia primi essent honorabiles, artes fecisse, non manentes à quibus accepissent, verum inspecta verborū, alij rerum natura, pueros præ se maiores fecerunt videri. Sed artes omnes, vt dixi, naturæ sunt inuentum. Etenim si artes essent artes producturæ, nullum exstaret principium. Cum enim nondum essent artes, reperiri non potuerunt, quandoquidem quæ non erat, inuenire nihil poterat. Quamobrem tum inuentorū ratione, tum sequentium victoriam reportat natura. Hac igitur quoq; ratione apparet naturam quidem principis, artem vero disciplina constantem, ministri ac meliori parentis, obtinere locum.

Atque ea quidem, quæ pro Rhetorica, etiamsi artem non esse eam posuerimus, dici possent, multis omissis, hæc fere sunt ac talia.

His autem ita demonstratis, existimabit forsitan aliquis peiorem nos deinceps

 partem

partem sectari, si etiam artem esse voluerimus docere. Ego vero nec de supradictis quicquā muto, nec Platoni concedo, nihil habere artis Rhetoricam, sed quantum in ea artis est, (vt ipsius vtar Platonis verbis) tantundem prosequar. An vero contraria non sunt, si & intendere eam veluti in scopum dixeris, & eadem de causa ratione, carere. Omnes enim qui collineant, ratione vtique vtentes, collineant: Nec enim licet ratione non vtentem collineare, siquidem ratio iaculationem efficiat. Nam collineare est rem attingere, vt qui aberrant, non benè collineant. Itaque non qui collineat aberrat, sed qui aberrauit non collineauit, & merito; siquidem nemo dum ratione vtitur, errat, verum simulatque rationem amisit errat. [Id quod cuiq; profuturum est, deligentes.] Atque hæc quidem, Plato, adamantinis tuis demonstrantur necessitatibus. Cur Rhetoricam conijcere miraris? Eodem enim modo atque diuinatio videtur se habere, nisi quod cum diuinatio post coniecturam desinat, Rhetorica non tantum conijcit, sed & ea, quæ optima censuerit, per ministros perficit. Itaque diuinationis occupat locum, & artis militaris, quam quidem ad ciuilem scientiam pertinere non negabit Plato. Quo igitur modo ciuilis scientiæ partis erat simulacrum Rhetorica, si non isto? at ita simulacrum non erit, [*hoc per Ironiam, nisi quatenus similis est arti militari, & reliqua, ex discretione, quia neque secundum hos posset simulacrum esse.*] Iam quod ait, Oratores ea quo populo placeant, suadere, atque id solum spectare, id omnino sophisticum esse, si non puer, vir certe prudens ostenderit. Nam mihi quidem contra videtur, nec Rhetorica quidquam habere magis proprium, quam vt ea, quæ populo videntur, non statim fieri permittat, nec oratores quidquam potius, quam optima quæque spectare, nec vel ipse populus diffiteri, quin in rebus considerandis, ac toto vitæ habitu & conditione, præstent ipsi oratores, idque ex honoribus, quos eis tribuit, manifestum fieri obijcit. Sin eos populo dicis cedere, & facere imperata non imperare, famulam pro domina sumis, & cum plebicolas vituperes, putas tibi rem esse cum Oratoribus. Verum nec plebicolæ magni se faciunt, quod ciuitati seruiant, & Oratores hac ipsa de causa sibi placent, quod non quæ populo, sed quæ sibi videantur optima dicant. Quod si multitudinis obtemperarent libidini, & pro iudicum arbitrio concionarentur, ne libere loqui quidem possent vnquam, nedum alijs se præferre. At norunt se non voluptatibus seruire, sed cupiditates moderari, nec vulgus spectare, vel ei parere, sed ab eo spectari, eique imperare, atque inde nomen acceperunt, in libertatis signum, vt demagogi vocarentur, nō quod à populo ducuntur, O qui sursum omnia ac deorsum inuertis, sed quod eum ducunt, quemadmodum & pædagogos, opinor, appellamus, non qui pueris seruiant, sed qui eos ducant. Quidquid enim horum dixeris, Princeps, Præfectus, Præceptor, id oratori conueniet, atque eius erit nomen. Et omnes quidem principes natura subiectis suis præstant, si quis autem in potestate etiam gratificatur, & persuadet, non cogit, atque vltra officium suum, etiam suotum cupiditatem spectat, hic est vere politicus ille Homeri.

Oratorum officium.

Δημαγωγοὶ vnde dicti.

Pædagogi qui.

Politicus.

Ne igitur oratores per conuitium gratificari dicas, sed benè dicendo gratiam quoque captare, atque ita meritam laudem Rhetoricæ tribues, eamque similibus remuneraberis officijs. Quomodo ergo aliquis tam varijs populi sententijs seruiet, aut quomodo cupiditatibus aliorum obsequetur? Postquam enim multis seruiendum est, ij autem non consentiunt inter se, nec omnibus eadem ratione gratificari quisquam possit, quomodo poterit eorum libidini orator seruire? simul enim & his gratificabitur, & illos offendet. Itaque non tam iucunda, quam molesta erit eius oratio. Quocirca si 675
persuasionis effectrix est Rhetorica, & persuadere debent oratores, non adulantur, quandoquidem multitudini non seruiunt, sed ei persuadent. Sin oratores populi sequuntur libidinem, non est persuasionis effectrix Rhetorica, quandoquidem eos à multitudine persuaderi, non ipsos persuadere docet. Proinde vbi sit mendacium cōsidera. Etenim Plato nobis Platonem refutat, & quod est maximum, non procul, verum in his ipsis sermonibus permixtè. Nec inter alias artes, quas modo memorabam, sit recensenda: sed & plurimum rationis habeat, aut potius tota ratione constet, & maximum, primum, ac perfectissimum sit in rebus humanis, omnisque voti, vt ita dicam, finis. Existimo igitur omnes id, quicumque possunt, assensuros esse, non eadem natura homines esse natos, sed è duabus partibus alteram vim inferre, & aliena inuadere solere, quam præstantiorem quis dixerit, non quidem virtute sed viribus: alteram vero

vinci, & cum prohibere nequeat, inuitam concedere, quæ est imbecilliorum. Hac ergo de causa homines, vel dij hominum gratia, tale quid inuenerunt, quod & vim cohiberet, & æquitatis omnibus ac iustitię pignus esset, idemque tam vulgo prodesset quam ijs qui vim exercebant. Nam nec hi suarum erant iniuriarum mercedem euasuri, quin imbecillioribus à se inuicem primum paulatim interfectis, atque ita reliquis semper sublatis, se mutuo denique inuaderent, quemadmodum de * Spartis legitur, nisi forte hoc etiam indicat fabula. * al. Sati.

Commune quoddam toti generi fuit inueniendum remedium, quod omnibus esset vtile, fortibus, imbecillibus, iustis, ita vt illi vel iniuste agere vetarentur, vel cum iniuria punirentur, hi vero securè viuerent, postremi autem quotquot vltro iustitiam colebant, mercedem decentem consequerentur. Inuenta est igitur Rhetorica, proditque iustitiæ custodia, & humanæ vitæ copula; ne vel manibus, vel armis, vel occupatione, vel multitudine ac magnitudine, vel alia re aliqua inæquali res discernerentur potius, quem ratio suum cuique tranquille tribueret. Hæc igitur est origo Rhetoricæ & natura, hoc eius propositum, vt omnes homines conseruet, & vim persuasione repellat. Quapropter eandem Rhetorica quam ars legum ferendarum est naturam sortita, siquidem vtramque diligenter velimus inspicere, atque adeo pars est Rhetoricæ ars legum, atque in omnibus inferior. Quomodo? Primum enim ipsis etiam legibus oratione erat opus ad persuadendum. Etenim si leges ea de causa, vt suum cuique concederetur, erant ferendæ, id autem fortissimis quibusque placiturum non erat, omnino fuit adhibere orationẽ necessarium. Nam vim quidẽ non licebat ijs inferre, qui liberi nati essent, nec hæc erat legum origo, quæ contra vim ferri debebant. Itaque per vim ferri non poterant, cum id primum contra leges futurum fuerit. Quapropter & heic Rhetorica spectat idem quod iudicialis: hoc vero superat, quod vtramque [legisfactoriam & iudicialem] sola complectitur. Etenim cum vellet iudicialis arti legum ferendarum, quasi in prælio, opem ferre, idem ipsi, quod illi, contigit. Nam & illi Rhetorica primũ, vt per eam legibus aditus pateret, opus fuit, & iudicialis cum auxiliantis habitum sumsisset, ipsa prius Rhetoricæ desiderauit auxilium. Quoniam enim facultatem iuuandi requirebat, eam sine Rhetorica consequi non poterat.

Iuris prudentia Rhetoricæ pars.

676

Vtrum ergo Ciuilis partis simulacrum est Rhetorica, an partes scientiæ ciuilis, quas dicis, sub Rhetorica continentur? Nam mihi quidem vt [vere non Rhetoricam] in istis videtur suggillare, nec ciuilis partis eam simulacrum esse ostendere, verum quasi Rhetoricæ simulacrum aliquod sumsisset, in eo studium omne ponere, nec ipsam attingere, velut Stesichori Troiani

——— *Helenæ simulacra tenentes.*

quasi ipsam haberent. Tantum tamen erit discriminis, quod est Rhetoricæ dissimile simulacrum. Itaque cum neutrum se malle dicit, acceptam quoque iniuriam in malo se ponere ostendit, sic vt præstet quidem iniuriam pati quam facere, non tamen quam nec pati nec facere, ac rectè quidem, vt arbitror, & sentiens & dicens. Quapropter si Rhetorica pati quidem iniuriam prohiberet, verum inferre cogeret, ne sic quidem prorsus esset mala, cum id quod est malum, iniuriam pati, prohiberet, peior tamen meliore, quandoquidem accipere iniuriam quam inferre præstat. Sin & hoc prohibet, nec ad illud cogit, huius quidem ratione nec bona censebitur nec mala, vt id nunc concedamus, illius vero prorsus bona.

Præterea qui statuit iniuriam non inferre, non simul & ipse à malefaciendo abstinebit, & iniuriam à nemine patietur. Illud enim ipsum est iniuriã facere, cum quis ei cui non oportebat, malefacit. Itaque donec erit inter homines malitia, iniuriam exspectabit. Qui autem ne lædatur cauet, is etiam ne quis lędat prohibet. Etenim quemadmodum simul & læditur ipse, & læsit alios, ita qui ne lædatur, cauere potest, is etiam ne quis lædat, potest prohibere. Quamobrem si non affici iniuria, Rhetoricæ tribuit, non afficere, philosophiæ, tanto quam philosophia deterior Rhetorica est, quanto afficere iniuria, quam affici. Cum autem illi hoc, quando quis nec patitur iniuriam nec facit, pręfert, rursum præfertur philosophiæ Rhetorica, quandoquidem simul cum iniuriæ acceptione etiam factionem tollit. Nam & leges vetant quemquam lædi, simul etiam lædere profecto vetant.

Rhetorices ac Philosophiæ comparatio.

677 *Hæc apposite magis quam necessario dicit Aristides. quæ enim de non ferenda iniuria* &

& Rhetorica argutatur, iis ostendit meliorem Philosophia esse Retoricam: Hæc de non facienda iniuria, & Philosophia indifferenter ponens Philosophiam meliorem Rhetorica quis demonstret.

Quod si Rhetoricam ad iustitiam omnino iuuandam probamus esse iuuentam, & eodem, quo leges esse loco, non tantum iniuriæ acceptionem euadet Orator, vt videtur, & factionem confirmabit, verum nihil magis quam factionem prohibebit. Nec enim suis tantum rebus consulet, sed ne alij damnum faciant prohibebit, siquidem eadem de causa Rhetoricam, qua & Leges, constabit inuentam esse. Iam qui alios ad rectè agendum cogit, ipse multo prius ad id se præparauit. Nec enim potest & iustitiæ opem ferre, & eam primus ipse violare. Verum tametsi hoc nititur Plato, non magnũ esse Rhetoricæ vsum, probare, quod non tam vitiosum sit iniuriam pati quam facere, cur non etiam leges omnes hac ratione abrogat? Sed quasi collegium esset condemnatum, vnà cum legibus quæ idem sentiunt, expelletur, ac tum Rhetoricam emittemus ac traducemus, cum leges simul honestè poterunt emitti.

Platonis Respub. qualis.

** ἐν τῇ βίβλῳ πόλιν.*

O vir præclare, & omnium inuentor mirabilium rerum, si nullius est momenti iniuriæ acceptio, quæque eam prohibet facultas, nullius est ponderis, nec quidquam boni efficit, sed adeo ignobilis est & illiberalis, vt adulationis atq; vmbræ sit particula. Cur, obsecro, tu * librariam istam constituens vrbem, talem ei tribuis Rempub. quæ nihil illi noceat, ac militarem tribum seorsum collocari iubes primo loco, ne quid patiatur, nec ab hostibus iniuriam accipiat? Nam si hoc sufficiebat, iniuriam non facere, quid erat timendum, postquam ad id eam præpararas? Quod si etiam nocet iniuriam inferentibus, si pœnas non dederint, ac debet quisque secundum tuam sententiam, etiam seipsum, cum iniuriam fecit, accusare, & liberos & parentes ipsos, omissis inimicis, Quin optas vt hostes vrbem aggressi capiant, ac viros quidem omnes ad aras trucident, mulieres autem cum liberis captiuas vltra Gades, si videtur diuendant, templis vero spoliatis omnia diruant, nec vel sepulchra suę petulantiæ relinquant expertia; vt postquam maximas fecerint iniurias, in maximis sint malis, dum pœnas non luunt? Verumtamen tantum abest, vt ista studeas, vt prohibeas, & impedias, vitamque militarem, ne quid fieret tale, institueris: ac si quis exstiterit proditor, eum non iubes coronari nec prædicari, sed idem de ipso quod alij statuis. Dic per Iouem prodigiosum, 678
quid nobis de hisce est existimandum. Iam age, o bone vir, Leges qua de causa tanto numero seorsim nobis fers. Etenim nisi magnum quiddam est pœnas sumere, & iniurias prohibere, cur ista narras, & vt nemo in vrbe lædatur, caues?

Direptæ Vrbis facies. Propertius an Catullus: Quid faciant hostes capta crudelius vrbe?

Atqui quæ nos dicimus, ea simul & alijs & Platoni videntur: quæ hic ait, non rebus tantum, sed & ipsius Platonis verbis & consilijs repugnant. Ac si illa quidem rectè se habere concedantur, aliorum quoque sententia & suffragium accedet, sin his assentiamur, deest aliorum omnium calculus. Est autem fortius, quod & omnibus & Platoni videtur, quam quod nec cuiquam nec Platoni. Quapropter non tam huius testimonium, propter aliorum suffragium fugiemus, quam aliorum testimonio huius adijciemus suffragium. Atque hæc quidem etiam facti testimonium continere crediderim. Nam qui verbis cum altero disceptans, verbis alijs aduersarium sibi serio testimonium dare confirmat, is facti producit testimonium. Verumtamen etiam vlterius volo progredi, vt quoniam vnius & eiusdem, cum quo disputatur suffragium probat, & verbis eum & factis mecum sentire ostendam. Tu quidem hospitis Syracusani communis patriæ hostis causa non semel, sed iterum ac ter mare senex nauigabas. Nec tyranni consuetudinem fugiebas, quasi moræ prętextus te consolaretur, quo videlicet Diodomi maneret, ac rebus suis frueretur. Si quis autem in sua patria ne ciues sui, parentes, ac fratres patiantur iniuriam, caueat, & sese atque illos seruet, atq; adeo tyrannum, futurum & Dyonysio similem possit reprimere, verbisque facta coercere, & legibus partam securitatem apud omnes confirmare, nihil eum facere magni dicemus, nec laudabimus talem, siue sit, siue non sit, ars dicenda? An quia sola iniuriæ factio magnum erat malum, nullum autem acceptio?

Plato in Siciliam ad Dionem nauigat.

Ego etenim nec ipse hoc Platoni crimini verto, si de causa quauis in Siciliam proficisci voluit, nec si quis id alius obiecerit, sanum crediderim, nec omnino quidquam præter ea, quæ ad rem pertinent, curiosè sector, quandoquidem nullum tanti sit victoriæ præmium. Sed ea quæ fecit ipse, & qua de causa fecerit, clare dixit, pro Rhetorica facere affirmo.

Quinimo

Quinimo quantum fortitudini prudentia, tantum Rhetorica bellicæ præstat alacritati. Vt enim summatim dicamus, nihil est aliud Rhetorica, quam prudentia cum facultate dicendi coniuncta; Vt non ipse tantum quis optima quæque facere, sed etiam alijs persuadere possit. Atque hæc quidem etiam satis arbitror esse confirmata,
679 vel etiam nimis fortasse. Nunc autem ad ipsum colophonem, vt quis dixerit, verborum Platonis contendo. Nec enim solum ex ijs per quæ refutatur, idem eum testari ostendam, sed & quasi coram voce sua testimonium daret. Quapropter cum vel lædere cogat, vel lædi permittat, & vt ex præcedentibus est effectum, nec lædere nec lædi quenquam permittat; siquidem eadem est etiam Philosophiæ definitio; Philosophiæ quoddam genus erit Rhetorica. sin Philosophia sufficit, vt neminem lædat, perfectior est Rhetorica. Quis enim nescit Rhetoricam à tyrannide tantum distare, quantum à vi persuasionem: at hæc nemo contraria dicere verebitur. Etenim qui fieri potest, vt oratores pariter & adulentur, & inter Satrapas sint? Tyranni vero tantum ab adulatione absunt, vt omnes vi cogant, nec ab ijs vel æqui quidquam possit quisquam consequi, nedum præter officium cuiquam inseruiant, adeo vt tyrannus heri quoque mensuram propemodum transeat. Nam adulatore quidem nihil est humilius, nec quod ad seruitutem sit propensius, tyranno autem nihil est ferocius, nec quod imperium amet magis. Quare si adulatio fuerit Rhetorica, nihil ad eam tyrannorum pertinent crimina; sin vna cum tyrannide magis adulationem terminis superauit, manifestum est in alteris mendacium. Tantum enim à tyrannide distat Rhetorica, quantum à Dionysio Plato, si & hoc dicendum est. Etenim neque vbi valebit Rhetorica, tyrannis orietur, donec ea valebit, neque vbi regnabit tyrannis, valebit Rhetorica, sed & orator nihil non agit nequis oriatur tyrannus, tam sibi quam Reip. prouidendo, ne quis ipsi verborum persuasione intercepta, res ipse administret, & tyranni nihil curant, nec metuunt magis, quam ne quis dicendi persuadendique peritus oriatur, qui collecta multitudine, eoque quod fieri debeat persuaso ac patefacto, imperio simul ipsos & potestate priuet. Itaque necessaria inter vtrosque onstat inimicitia: cum alterorum salus ac potestas in eo consistat, vt alteri omnino non sint. Cur ergo sibi inuicem contradicunt oratores? quamquam enim hoc à Platone dictum non est, tamen vt vndique decidatur controuersia, nec hoc non discussum relinquemus, cum præser-
680 tim sit omnium, quæ ille protulit, vt in mendacijs firmissimum. Nempe quia nobis ipsi quoque in sermone contradicimus, vt ego iam nunc feci. Neque tamen ideo priora non manent. Nam & qui philosophari dicuntur, non ijsdem omnes profecto vtuntur rationibus, verum maximè contrarijs. Nihil tamen vetat, quo minus philosophia secundum eos qui veritatem assequuntur, præclara sit res, nec duplex, neque sibiipsi contraria. Quid ergo dicemus? an vtrosq; philosophari cum dicunt contraria, aut Philosophiam ita, vt dixi, esse præclaram? Quin etiam gubernatores videas contra se inuicē ex nauibus decertare, cum tamen ars gubernandi nauē seruet. Similiter & oratores cum sibi inuicē contradicunt, vt aliquis dixerit, nō tollitur vltimum Rhetoricæ fundamentū, sed quid rationi sit consentaneum, spectare debemus, cuiusque rei causa sit inuenta, meminisse [inuenta est autem ars dicendi à iustis] quamobrem de Rhetorica hæc sit oratio.

Prima hæc oratio solum de Rhetorica, cætera de Rhetorica & Rhetoribus. SCHOL.

Ex Aristidis contra Platonem pro Rhetorica.

PROOEMIVM SECVNDAE ORATIONIS.

Excerpta è secunda oratione Aristidis Platonica pro Rhetorica. Quamquam Photius duas hic orationes constituat, vna tamen atq; eadem est in Aristide.

QVoniam vero Miltiadem quoque ac Themistoclem, & Cimonem atque Periclem attigit, nec eos omnium optimè Remp. ait administrasse, nihil fortasse nunc de ijs opus est contendere. Nam hi quidem, si verè eos accusauit Plato, merito mali censeantur, nec tamen Rhetorica, etiamsi pessimi fuerint, in quoquam refutatur. Itaq; quamuis hoc concedamus, nihil tamen iniuriæ fiet Rhetoricæ. Veruntamen si de his quoq; non satis candide locutus fuisse conuincatur, omnino contentiosus esse deprehendetur: quamobrem de his quoque dicere sit operæ pretium.

Exemplum ipsi alijs patientiæ in periculis & necessitatibus exhibendæ nosmet præbendo, nostramque, si dicere permittis, virtutem demonstrando fuimus. Cur

ergo nobis adulationem & ministerium obijcis? Cur cum eos, qui priuatim nutricatus prœmia non soluerent, improbos sis iudicaturus, ipse non magnam nobis communis Græcorum salutis ac nutrimenti, quod opera nostra partim tu, partim alij in libertate sunt consecuti, gratiam rependis? Hæc si dicerent illi quosnam euoluens sapientiæ labyrinthos, aut quid omnino dicens, respondere posset? Quinimo citius ad hæc quiuis, quam Plato, responderet. Quid ita? quoniam in ijs ipsis, quæ ad Dionis amicos scripsit, & in quibus mortuus ab ipso Dio loquens, tanquam viuus introducitur, hæc continentur. Est autem omnium absurdissimum, quod cum his vtatur, quando Rhetoricam docet esse adulationem, quasi hi fuerint Oratores, rursum eos ipse adulatione liberat, quandoquidem hac eos vsos non ait, cum de calamitatibus ipsorum loquitur. Quapropter & hic in alterutro cernitur mendacium. Nam si adulatio est Rhetorica, adulatores omnino hi fuerunt, quoniam oratores, vt ait. sin hi nihil habent 681
adulationis, quomodo propter eos adulatio dicetur Rhetorica, aut quid his erat opus exemplis. Iam nec hoc æquum videtur, omissis illorum consilijs, calamitates in quas inciderunt, prætexere. Nec enim, si res ipsis è sententia nō successit, improbi exstiterūt, verum si non optimis sunt vsi consilijs. Vt enim illud est fortunam accusare, ita hoc sententiam refutare. Quomodo vero ferri hoc queat, cum Alcibiadem quidem &

Critias, vnus è triginta tyrannis Athenis.

Critiam Socratis sodales, qui tot ac tantis criminibus & apud populum & apud optimates obnoxij fuerunt, vt Critia quidem nihil potuerit vel fingi sceleratius, qui inter triginta Græcorum pessimos primus fuerit, cum hos, inquam, negant argumento esse, quod iuuentutem Socrates corrumperet, aut eorum peccata quidquam ad Socratem pertinere, qui nec ipse se cum iuuenibus colloqui negaret: verum si populus Atheniensis, inter multas ac magnas res, quas tum pro se, tum pro Græcis gessit, quædam rectè ac decenter decreuit, nonnulla quoq; in præfectos peccauit, ea censent præfectis ipsis esse imputanda? Atqui Deos quoque eadem ratione liceret accusare, quorum tanta debeat esse prouidentia, vt omnem iniustitiam & ingratum animum ex humanis tollerent, ne quid amplius homines vsquam delinquerent. Nunc autem quomodo vel prouidere nobis putentur, donec ij quibus imperant peccare non desinant, vel non merito à quibusdam contemni? Et auriga quidem si calcitrosos habet equos, cicures ac mansuetos reddit, & denique tuto & cōmode, quocunque vult vehitur, dij vero nondum ex hominibus iniustitiam sustulerunt, cum tamē ab omni æuo rerū administrationi præfuerint, atque etiam quosdam eorum in sese peccare cognouerint. Cum autem hæc nemo sanus serio dixerit, nisi ad refutandum, vt nos, liquido cernitur Platonis calumnia. Etenim si quæ nec dij vnq̃ fecerunt, nec ab ipsa vrbis præside Minerua iustè posset petere, hæc à Themistocle & Pericle requiret, quomodo calumniæ crimen effugiat, quæro. Sed vt arbitror, populi quidem naturam nec mutare potuerunt, nec abolere, quæ quidem est ea, nunquam vt omnes probi & inculpati existant, cum autem vel prouidendum erat aliquid non sine periculo, qua quidem in re simul & vulgi, & optimatū gratiam merebantur, vel cum potestate populus à rebus grauissimis auertendus, ac naturæ peccata vel tantillum corrigenda, his profecto nunquam sibi nec populo defuerunt. Quibus rebus 682
vltra nostram disputationem & confirmationem, Plato suffragatur ipse, atque hic etiam nobis testimonium perhibet eadē dexteritate, qua & in superioribus, quotiescunq; fuit opus. Absurdum est autem, quorum facta prædicat, eorum gubernationem sugillare, quæque eorum qui paruerunt, virtutis ponit indicia, non ijs qui persuaserunt, primum tribuere. Hæc enim intra fabulā sunt alicubi coniecta non oscitanter, vt opinor, nec temere, sed vt simul & laterent quā maximè, & si quis ea post inuenisset, ne ab ipso quidem viderentur esse præterita. Ita mediam quandā inuenit viam, atq; etiam ad finē totius sermonis reiecit, quæ si posuisset in initio, non potuisset, credo, reliqua deducere. Nec enim

Stentoris vox in prouerbiū abijt.

id quærebatur, vtrū facilius esset existere vel nō existere verum oratorē. Nam hoc quidē & nos testamur, ac, si Stentoris haberemus vocē proclamaremus, & Nilus si ostijs septē loqui posset, vt apud Homeri Scamander. Sed vtrum fieri per naturam posset, an minus, hoc erat in quæstione positū. Nec enim simpliciter modo, neque vt nunc ostendimus, ipsum sibi contradixisse, sed & dum illos reprehendit, hunc Aristidē quem laudauit, laudare non posse, aut si hunc rectè laudat, illos eadem de causa reprehendere non posse declarabimus. Etenim hoc malę ipsorū administrationis signū ponit, q̃ ab Atheniensib⁹ male sint tractati, quasi qui fuerant ab ipsis optimi redditi, nō debuissent in eos peccare,

per

per quos etiam ab alijs lædendis abstinere didicerant. Quæ cum ita posuisset, & aurigas ac similia huc adduxisset, Aristidem tamen non modo non reprehendit, sed & inter cæteros eximium iudicauit. Atqui si ab Atheniensibus malè multari, malæ ipsorum gubernationis erat signum, ne Aristides quidem rectè eos rexit, quandoquidem nec ipse impune euasit, quin excideret. idque non in curia, sicut Pericles & Miltiades, nec per eos quos populi causa offenderat, verum ab ipso testularum suffragio condemnatus.

Aristides, cui iusti cognomentum fuit.

Ostracismo pulsus Aristides.

Vide Plutarchū & Probum, seu Corn. Nepotem.

Sed gubernator omnia nouit; & ipsum quidē plures vltra mille seruare, oratorem vero non Aegyptijs nauibus, nec etiam classe tota salutem definire, sed & portus ipsos & vrbes, non tantum decem hominum millium capaces, pro nauibus decem millium pondo, verum etiam non facile sub mensuram cadentes suo regere imperio. At gubernator quidem postquam appulit, arte non amplius vtitur, oratori nullus est vacuus locus. Verum ne sermo sermoni succedat, cum sufficiant ea quæ sunt potiora, omittam in præsentia longiorem hac de re disputationem.

Rhetoricam per omnes virtutum partes penetrare, cum per Prudentiam esset in-
683 uenta pro Iustitia, Temperatiaque & Fortitudine conseruaretur. Item & in his licet animaduerrere. Etenim cum sit hoc concionari, ea quibus opus est inuenire ac disponere, ac decorum cum ornatu & potestate obseruare, inuentio quidem prudentiæ debetur, cum nequeat is qui prudentia careat, vtile quidquam inuenire, temperantia vero administrationi præest, & imperantium ac parentium concordiæ. Nam pro iustitia decorum ponatur, quod in eo consistit, vt quanta & qualia singulis rebus conueniant, obseruetur. Fortitudinem autem nihil adeo requirit, vt oratio. Nihil enim extermi-nat longius, ac despicit æque humilitatem atque ignobilitatem quam oratio. Quæ cum ita se habeant, hæc admonendo proficit, & accusando fidem facit. Iam qui quid dicendum sit nouit, quid faciendum sit non ignorat, siquidem nemo qui potest agenda præcipere, quid agendum sit ignorat.

Nam quanto melius est imperare, quam ministrare, tanto præstat quæ oportet dicere quam facere. Vt enim ille multis consilium impertit, ita hic instar alterius est cuiusuis. Quare sicut Architecti fabris necessario præstant, quamuis in eodē versentur opere, sic eos qui in foro & dicendo præcellunt, horum ministris poëta meliores posuit, & illustres appellauit, idque admodum rectè.

Dicere quam facere an præstet.

Quod si, fabula quoque narranda est, vereor equidem, ne quis aniculas nobiscum * *vnde vi* posse agere dicat per iocum Comicus, proferam tamen fabulam, non temere in seipsa definentem, sed & cum rerum fide coniunctam. Et quoniam Prometheus singillatim omnibus sensus & alia corporis membra formarat, non ita Mercurio præcepit Iuppiter, quasi theatralem pecuniam distribueret, vt omnes ex ordine Rhetoricam, quasi oculos, manus, aut pedes consequerentur, sed optimos quosque & nobilissimos, ac natura validissima præditos seligeret, quibus hoc donum impertirer, quo sese pariter & alios seruare possent. Iam cum ad homines à Dijs esset delata Rhetorica, tum & belluarum terrorem potuerunt effugere, & inimicitias vndique deposuerunt, ac societatis inuenerunt initium. De montibus itaque descendentes, alij ad alia loca sibi inuicem appropinquarunt, ac primum quidem sub dio, postea vero inualescente iam sermone, vrbem construxerunt, ac diuisionem sui instituerunt non fortuitam, vt olim, sed in formam dignitatemque collegiorum paulatim redactam. Atque hunc quidem habeat finem fabula, capite quoque, ni fallor, non inepto prædita. Verumtamen non esse fabulam hanc, nec rem fictam sed veram, atque
684 ipsarum rerum rationem, ex ipsis patet. Quapropter si etiam propius sermonem deduxero, mirum nisi delicias in demonstrationibus facere videbimur, nec vllum poterit argumentum fortius, à quoquam vel sperari, ne dum inueniri. Neque enim ipse tantum Plato, vt sæpe ante, sed & in his ipsis sermonibus, mirabili videlicet opere palam fatetur, Rhetoricam optima quæque agere. Hæc de oblectatione & vtilitate, vt sæpius, dicta sunt. Hæc duo vero maxime Rhetoricam ditant, & cum vtilitate, gratiam mirabilem habent, vt cum ad arma homines descendunt, vtrimque missos legatos suscipiunt, animaduertentesque mittunt oratores, suscipientes orationis naturam, pudore affecti, quia non ab initio pro salute, vtilitateq; communi generis venerunt.

* ἐξ ὅλης.

Prometheus

Hes. 1. ἔργων.

Quod si quis obijciat, Platonem non eam quam nos defendimus Rhetoricam criminari, sed è duabus alteram, primum non ideo minus ea quæ sunt à nobis dicta con-

constant, sed hac ipsa de causa recte omnia decenterque prolata vincitur. Nam quemadmodum ille malam recte suggillat, ita nos cum contrariam laudamus, recte, ni fallor, facimus. Deinde non tollit hæc excusatio nostram probationem potius, quam eum sic quoque sibi ipsi contradixisse declarat, qui, cum duplicem voluisset esse Rhetoricam, deinde tanquam vnius & simplicis accusationem instituit. Etenim si verum hoc est, alteram reprehendere, alteram seorsim laudare conueniebat, sicut in sermonibus de Amore habitis fecit, & honestum quidem maioribus laudibus quam alterum conuicijs est prosecutus.

Diuisio in disputando necessaria.

Idem porro de tota quoque Philosophia dici poterit, ac de virtutis partibus, si quis eas diuidens, primum duas ponat Prudentias, alteram qua optima quæque intelligimus, alteram qua dolosè agimus: deinde Temperantiam duplicem, alteram expetendam & ciuilem, alteram supinorum & stupidorum, tum Iustitiam rectam & humilem alteram: denique Fortitudinem duplicem, vnam cum prudentia coniunctam, alteram insaniam & furorem. Verum hoc est, opinor, confundere nomina, ac separatæ sunt à se sapientia & astutia, temperantia, & stupiditas, iustitia & simplicitas, fortitudo & audacia. Neutrum vero vel honestum est, vel difficile, nec vitijs virtutis titulo blandiri, nec virtutes additis vnicuique vitijs suis, calumniari, in tantum hæc inter se distinguntur. Si enim prorsus sic existimat Plato, vt equidem negare nolim, & veram excepit Rhetoricam, æquum est cauere, ne decipiantur, & hoc ipsum ignorent plerique, ac citius, quam conducat de rebus tantis, quasi puro suffragio statuant.
Omnino autem & vbique nobis excidunt calculi, primusque suffragium fert ipse Plato, 683

Prouerbium.

& medius, vt aiunt, atque postremus. Ac videor, cum Platoni contradico, maximè cum ipso sentire, &, vt hoc ioci causa addam, eum secundum comicos ad oratores quasi aufugientem retracturus, qui postquam didicerit, se iactet.

ORATIO *tertia Aristidis inscripta Platonica ad Capitonem.*

PROOEMIVM.

Plato.

NVnc te magis etiam amamus, cum Platonem tanto studio prosequeris, quem ego dixerim colere me, secundum Homerum.

Iliad 6.82.

Non secus atque meum caput.

Prouerbium: Suum cuique pulchrum.

Etenim quamuis omnes illius comparatione nihili sunt, sibi tamen quisque, vt aiunt, est charissimus. Sed quid aio? Equidem nescio an sis crediturus, dicam tamen quod est verum. Nam si eum nobiscum ne comparandum quidem esse dixisses, non ita lætatus essem, ac postquam te præoccupatum ostendisti. Adeo mihi amicus est vir, & amicis omnibus potior. Simile autem circa Demosthenem quoque mihi quiddam contigit, quod iam narrabo. Senator quidam Romanus, ex Africa oriundus, Maximus nomine, vir grauis, & orator inter Romanos primus, vt aiunt quibus hęc sunt curæ, is De-

Demosthenes.

mosthenis orationibus mirificè erat addictus, & nostris quoque istis nescio quo pacto capiebatur. Tertiam ad Leptinem orationem forte conscripseram ex tali occasione. Cum in manibus haberem Demosthenis orationem, postquam ad capita veni, quæ à Leptine dicenda, ipse intercipiebat. Deposito libro mecum eorum quoddã considera-ui. Postquam autem duo vel tria, quæ ad rem pertinebant, inueneram, ad alia deinde

Prouerbia. ἐφευρημένος Photius. Canterus ἐφευρημένα.

perrexi, atque ita tentanti semper idem contigit, donec à fimbria tunicam tandem, aut si mauis ab vngue leonem absolui. Hanc igitur orationem cum ei vellem recitare, prædixi futurum, vt ad Leptinem adinuenta, cum oratione ad Leptinem inueniret. Num, inquam, iniuriam facio? Tum ille generosè, & vt quiuis se gessisset Philologus: An ignoras, inquit, à Demosthene me stare? Et ego: eundem igitur, inquam, quem ego, colis, ita vt, si me vicerit, non sit inimicus coronandus, sed is cui simul vterq; libamus. Vt autem libellos recitari iussit, & seria res agi cæpit, ita fere dixi: Equidem, ni fallor, idem de Demosthene quod tu existimo, difficulter eum superari posse. His auditis ille lætatus est, quemadmodum ego lætatus eram, cum eum Demostheni esse addictum cognouissem,
& orationis recitandæ copiam fecit. Qualiter autem deinde fuerit affectus, ipse norit, 686
& tu, si quando in eum incides memineris. Quinimo nos etiam ad Platonem pertinemus, si non quantum Philosophi, at quatenus eum amare possimus.

Age

Age verò videamus apertius, quid te in iis offenderit, quæ a d ipsum à nobis prolata quidam aiebant. Equidem conabar demonstrare ipsum vbique nobis suffragari. Nam siue quod ineptiuimus, nihil est opus Stesichori palinodia, medebitur spongia: siue etiam melius aliquid diximus, quàm quod tale mereatur præmium, tu nihilominus ne lauda, si nolis, verum saltem ignoscere dignare. Dicebas autem, vt audio, ægrè te ferre, quod Siculæ peregrinationis memineram, atque ita Platonis vitam carpere videbar, cùm hoc seorsum à disputatione poni debuerit, atque hanc non amantis tantùm, verùm etiam in dicendo temperantis esse accusationem. Sed vide ne me inculpatum culpes. Nec enim ego de Platone tanquam in iudicio malè loquebar, nec eius peregrinationes accusabam, quo deterior haberetur. Sed per has eum quoque mihi & Rhetoricæ testimonium perhibere affirmabam [sed nondum de his.] Verùm quid me, obsecro, facere oportebat? Vtrum prorsus omittere Siculam peregrinationem, tanquam arcanum quiddam? At nec decreti conscius eram, quod vetaret, & causæ conducebat, atque etiam verum erat. (Etenim non semel nauigauit, vt Dio ius suum consequeretur.)

Platonis peregrinatio in Siciliam.

An verò Platonis amicis hoc dolet? Alius hic est sermo non ad me, sed quemuis alium prolatus. Num etiam hac in re iniuriam feci, quod ex eius legibus quædam descripsi? At vide, vt quoniam indignantur, hoc etiam ostendant, non ipsum sibi, cùm quid ait, contradicere. *Iis autem qui beatè viuunt, illud primum suppetere debet, vt nec alios afficiant iniuria, nec ab aliis ipsi afficiantur, &c.*

Verùm hæc rectè & necessario sunt in medium prolata, an hoc quoque si non adoramus, vt * cistam mysteriis plenam, iniquè facimus? At ego non putabam, hoc esse mysteria proferre, & alia. Quocirca iubebam vsque ad finem auscultare, quisquis controuersiam totam cogniturus, & rectum suffragium laturus esset.

** Rectè κίστα Canterus. In Photio legendum ὥσπερεὶ κίστιν.*

SCHOL.

Quia Aristides prædictorum anacephalæosin reditum dicit: Dicas vel collectionem, epilogum, compendium, commemorationem, vel prædicta concludere. Vt Demosthenes, & colligere, summatim dicere, enumerare, renumerare, [& si quæ sunt similia] de integro incipere, vel repetitionem facere.

Adeò enim omni reuerentia ac honore sumus eum prosecuti, vt si ipse contra nos dicturus fuisset, non potuerit sibi magis, credo, parcere.

687 Verùm hoc quoque, optime Capito, aliud agens consideraui, nihil aliud hominem, quàm simulacra in ore habere, ac tum poëtas simulacrorum virtutis imitatores esse, tum Rethoricam ciuilis partis simulacrum, *Aula simulacris scatet* - - diceret ad ipsum Homerus. Non hæc audaciora sunt ac magis temeraria, quàm nostra, cùm Platonem peregrinatum esse diximus, idque non peregrinationem sugillantes, sed ea causam nostram confirmantes. An verò Philosophiæ priuauimus eum opinione, quemadmodum ipse tragicos quidem nihili facit, Homerum autem tragicum vocauit, non tam honoris gratia, quàm vt & illos per hunc mutilaret, & hunc, dum honorat, deprimeret. Indignum erit igitur, si tragicos ipse & comicos & ciuitatem sibi & rempub. atque leges componet: nobis autem ne de dicto quidem aliquo licebit cum ipso disceptare, idque non vnguentis delibuto, sed laudibus maximis, quibusque nec ipse de se maiores audire sustinuisset.

Odyss. υ. 355.

Homerus. Tragici poëta.

LECTÆ sunt eiusdem orationes communi defensione similem tractantes quæstionem.

EX ARISTIDIS PLATONICA PRO Quatuoruiris

CCXLVIII.

De Pericle.

PROOEMIVM.

SÆPIVS iisdem de rebus veniam petere non existimo necesse, præsertim cùm non tam ad viros vllos dicturi simus, quàm pro viris optimis, nec paucis, neque Platone iunioribus potiùs quàm antiquioribus, si quis hoc quoque fortè reuerentia dignum censeat. Quapropter cùm id, quo tota tendebat oratio, concessum esset, quid potuerat nocere, si viros intactos reliquisset? At nunc quasi parturiret, vndique communita ad ipsos

ARISTIDES.

ad ipsos via, sic insidiosè sermonem aggreditur. Neque verò paruum est discrimen. Nam illud quidem erat pro veritate ipsa decertare, hoc autem non ego quidem vnquam, sed alius quis per calumniam non procul à malignitate abesse dixerit. *Pericles nunquam ridere visus.* Pericles igitur tam seuerè vixit, quippe qui ne ridere quidem sit vnquam visus. Quinimo quod ad reipub. curam & æqualitatis amorem pertinebat, nemini cedebat animi magnitudine, quod non eadem quæ vulgus spectaret, paucos habebat similes. Quod autem Socrati inter sophistas, hoc illi inter oratores à natura præcipuè datum fuit, vt elatum populum ac superbientem facilimè comprimeret: desperantem rursus, & abiectum dicendo reuocaret, ac spe repleret, quemadmodum ille cum adolescentibus agere solebat. 688 Denique vrbis dignitas erat Pericles, vt qui nec multitudinis cupiditatibus obtemperaret, sed ipse populo imperaret, nec quod illis videbatur, diceret, sed quod sibi videretur, id illos facere cogeret, nec adulatoris fungeretur officio, sed omnem adulatoribus, quantum in se erat, intercluderet aditum: cùm, quatenus probus erat & æquus, patris vicem populo præstaret, quatenus autem omnes coërcebat, & in sua potestate habebat omnia, plusquam tyrannus esset. Vnde licet euidenter perspicere, Periclem, si quem alium, sponte iustum fuisse. Nec enim vsquam iniquitati potius quàm iustitiæ studuit, nec vt maiorem obtineret locum, curauit, cùm id quouis Pisistrato facilius posset: verùm quasi arcem ad leges seruandas & omnes communiter iuuandos occupasset, ita se gerebat. *Pisistratus tyrannus.*

SCHOL. *Sic fortè: Quod in medio iacet, æquale est, si dicas ad omnes, velut in orbem fertur, vel quia arx media iacet in vrbe.*

At postquam ille mortuus est, iam & Siciliam somniabant, & Italiam affectabant, & Carthaginem atque Africam appetebant, atque omnia circumspiciebant, nec ipsis quidquam sufficiebat, & longiorem belli fecerunt appendicem. Hæc autem, ô Plato, *Alcibiades.* & Socrates, suadebat vester non socius, sed sodalis, vt tu dixeris an potius dixisti. Quocirca quis ea vel iustè Pericli, vel non necessariò tribuat Alcibiadi, qui ciuitatem, quam acceperat consiliis obtemperare valentem, in talem furorem egit? Quocirca cùm nulli esset lucro deditus, iustitiæ manifestum dabat specimen, vt & temperantiæ, dum vitam modestam voluptati præferebat: fortitudinis etiam, cùm non ad gratiam nec submissè, sed liberrimè cum populo agebat. Denique cùm solus & futura præscire, & præsentibus vti potuerit, meritò prudentiæ laudem, si quis res humanas consideret, consequatur. Ergo quem de cunctis virtutis partibus, licet fortem, iustum, prudentem, temperantem vocare, eum inter adulatores Plato posuit? *Nam loquaces,* inquit, *ociosos, ignauos, & auaros, postquam stipendia iussit facere, Athenienses reddidit.* Ac de loquacibus, ociosis, & ignauis, Plato, indidem supputa.

SCHOL. *Ne quis fortè Deus Troianos excitet vsquam [supputa, depone, quiesce, tace.]*

At tu Mantinensem quidem hospitam, & Milesiam nouisti laudare, ac quoscunque libet, facile prædicas: Græcorum autem principes, vbique celebres, temerè deprimis. Id autem non eo facis, quòd dignitatem eorum non cognoscas, sed vt 689 honestè dicam, nimium sermoni indulges.

SCHOL. *[γίνη pro garrulitate, non pro rei veritate.]*

Quomodo potuit Athenienses corrumpere, vel loquaces reddere [Pericles,] qui etiam in vestris libris ipsis, ne quid esset temerè prolatum, cauerit. Quinimò contra mihi videtur eos assuefecisse, ne quid temerè dicerent vel facerent. *Cratinus de Pericle, sup. 671.* Deinde in alia quidem re non esset fortasse magni momenti Comicum testimonium: at in eloquentiæ iudicio, vt illos quasi viles contemnam, nunquam tam superbus ero. Cratinus quidem Græcanicarum maximam vocauit eius linguam, cùm diceret idem quod sentiebat, nonnihil tamen veritati ex arte acerbitatis aspergeret, verumtamen facere non potuit, quin primas ei tribueret, eiusque in dicendo declararet excellentiam. *Aristophanes.* Aristophanes fulgurare eum ac tonare ac miscere dixit inter concionandum. Nihil enim curo si quid in eo reprehendit, sed quantum ad hanc rem attinet, eius vtor testimonio.

Sed nondum hæc omnia: veruntamen illud confessus est, perfectum euasisse oratorem. Cur ergo qui tantum præstitit, ac solus omnium suffragia tulit, Athenienses ad ineptam garrulitatem credatur incitasse? Nam ego quidem contra magis eum silentij quàm temeritatis causam fuisse existimarim. In aliis certè facultatibus videmus, vbi multi

690 multi sunt inter se similes, multa negotia, maioremque contentionem exsistere: postquam autem vnus aliquis excelluerit, reliquos cedere. Similiter in dicendo, cùm quis princeps exsistit, acquiescunt plerique, nec sibi negotium facessunt, verùm, quàm possunt cautissimè dicunt & modestissimè. Nec enim eo quo quis excellit, alios deteriores reddit, & in iis præsertim in quibus excellit. At non esse inhonestam, nec ignominiosam, nec etiam accusatione vel venia, sed aliquo maiore præmio dignam ipsam dicendi vim, si demonstrare vellem, puderet me Deorum eloquentium. Tamen hoc saltem dicat (quod si quis molestè fert alius, in me totum auertat, nec ego de fortuna conquerat) vim dicendi cum proba & modesta vita, qualis in hominem maxima posset cadere, coniunctam me malle, quàm decies millies Darium Hystaspis F. fieri, & eius respectu iam omnia mihi videri sordere. Quin nec Platonem ferè aliud habere quidquam præter verba, scio, eique dictionem gratulor, & quamuis per iocum se dicat istud minimè curare, non temere credam, sed id admodum studere intelligam, ac tum maximè, cùm videtur quasi ludens loqui. Itaque domesticum proderemus thesaurum, si ista carperemus. [*Prouerbium de iis qui domestica criminantur.*] Verùm de his ne dicendum quidem est, ac tantò minus, quantò maior est vis dicendi. Ergo eum ego, qui tam acer, vigil, ac propemodum alatus fuit, vel ipsum ociosum fuisse, vel alium reddidisse credam? Nihil equidem scire viderer, cùm ille non Athenienses modò, sed ne hostes quidem otiari permiserit. Talem enim mouendi suis necessitatem attulit, vt ipsi quoque mores suos mutare cogerentur. Idque iustè fiebat, inquit Demosthenes. Verumtamen eum Plato otiosos ac ignauos ait fecisse: Cretensis mare dicat aliquis. [*Prouerbium in eos qui simulant se ignorare. sunt enim Cretenses periti nauigationis, & dicitur insulanus ignorare, & Siculus mare.*] Verùm quamuis in hoc grauius quàm cæteri, premeretur, quod illi quidem rebus præsentibus dolebant, ipse autem ciues ita videbat affectos, vt ad rem gerendam essent inutiles, nec hostibus modò cederent, sed & ipsi tanquam fortunæ præsentis auctori irascerentur: ac præter duo fortunæ mala [bellum & morbum] duo hæc eos sibi videret conscivisse, dolorem & indignationem: & in mediis hæreret periculis, vndique, vt ita dicam, desertus: nihil tamen timuit, nec remisit, neque sententiam quasi colorem mutauit, cùm pariter cum ciuibus & hostibus pugnaret, sed quasi artem eos aliquam doceret, eodem vtebatur quo prius tenore, nec periculorum gratia decreta sua aboleuit, neque in securitate dumtaxat philosophatus est: verùm quemadmodum si de numeris & mensuris fuisset interrogatus, idem & olim respondisset & postea, ita quoque tunc idem de summa rei statuebat, nec vel pericula fugere, vel seipsum castigare, & ipsorum causa, qui cum temporibus mutati essent, ruborem suscipere dignabatur. Quocirca non hoc erat dicendum, copias eum non eduxisse, sed id cùm esset faciendum, & pugnandum, omisisset, considerandum. Nam & Lacedæmonios aiunt, cùm eos aliquando premerent Thebani, vt vel ad pu-
» gnam exire, vel deteriores esse se confiteri iuberent, ita respondisse: Vtri quidem essent
» meliores, vel ab vtrisque pro Græcia res gestas testari, ceterùm non ad hostium occa-
» sionem vel præceptum se pugnaturos esse, sed cùm sibi visum foret, nec in ea re The-
» banorum vti velle consilio. Atque ego quidem sicut loquor, sic etiam plurimum delector magnificentia, quemadmodum mihi persuadeo. Ciuitatum autem multas esse video quasi [*peccata dicit*] *appendices, quibus necessariò sit tanquam in corpore
691 concedendum. Nam & corpora tam pulcherrima quàm turpissima, ex iisdem esse rebus cõposita: quatenus autem de singulis plus vel minus fuerint adepta, hactenus deteriora vel meliora censeri. Similiter etiam ciuitates, quamuis optimè videantur constitutæ, naturam tamen humanam necessariò sequuntur. Nam & in hoc vniuerso, quod ita est rerum omnium bonarum particeps, vt ei nihil deesse videatur, multa quæ displiceant reperias: nec tamen ideò vniuersum ipsum accusas, aut eius auctorem, nec alium aliquando meliorem opificem exstiturum credis: sed hæc à natura finis attrahi, nec tibi negotium facessis. Quid ergo mirum, si quid Athenis etiam tale fuit, quemadmodum & alibi fortasse, quod concesserint præfecti, quo simul & vulgi inopiæ mederentur, ex qua non minima oriuntur delicta, sic quæ videbantur posse tolli, & cauerent, ne quid etiam peius efficerent, si eos omnino coërcerent. Quid enim non exspectandum fuerat à tot hominibus, ac tam acribus, quique tantas opes haberent, nisi quis partem cum iis aliquam cõmunicasset? nonne fore vt omnia conarentur sumere!

Ne hæc

Eloquentia cum virtute coniuncta.

Platonis stylus.

SCHOL.

SCHOL.

SCHOL.

* ὥσπερ ἐφόλκια.

Ne hæc amplius, ô Plato: verùm aut non erāt Athenienses tales, quales dicis, aut quiuis potius, quàm Pericles, eius rei causam præbuit. Quandoquidem ille nec viles edebat luctas, nec obscuras, vel adulterinas, vel obliquas ducebat lineas.

Ex iis quæ de Cimone.

SCHOL. *Cimon natus patre Miltiade, stupidus visus initiò, postea rebus multis bellicis commendatus est. Eiectus Ostracismo rediit, vicitq́ apud Eurymedontem fluuium terra mariq́, obsidensq́ Citium Cypri vrbem, extinctus est.*

Excerpta ex Aristidis Cimone.

VELLEM autem cum alio mihi, quàm cum Platone, institutam esse contentionem, tam de hoc quàm de reliquis, vt omnibus, quibus possem argumentis audacter vterer, neque quasi vector, cùm secundo liceret vento ferri, præ timore vela constringerem, aut quasi equestri contendens certamine, cùm liceret celerrimè progredi, sponte me inhiberem, quo præcedenti parcerem. Adeò multò diligentius obseruo, nequid in Platonem dicam grauius, & quasi ferocire videar, quàm vt illorum vnumquemque suis ornem laudibus: nam non minoris est mihi huius gratia. Verumtamen si vtrumque consequemur, vt & illorum dissoluamus crimina, & Platoni omnem tribuamus honorem ac reuerentiam, atque in vtroque iustè nos geramus, mediocriter nobiscum agetur. Nam si contraria contrariis definiemus, quo pacto sua singulis constabit natura? Si enim imperium in seruitute ponatur, vix aliud quicquam seruitutem effugerit, & si imperium esse seruitutem ponimus, quid prohibet, quo minus eadem 692 ratione seruitutem esse imperium ponamus, atque ita res circumagatur, nec vnquam eodem maneat loco: verùm imperium prius ad seruitutem redactum, per eam rursus fiat imperium: seruitus autem prius ad imperium redacta, per illud ipsum rursus existat seruitus. Itaque vagentur ac transmutentur hæc nomina, quæ sunt rerum contrariarum, aut potius rebus ipsis contraria. [*rebus dicit, grauiter. cùm vnum esse & idem imperium & seruitutem confirmet.*] Tales, ô Plato, Græciæ præbebat adiutores. Itaque donec viuebat Cimon, peribant Barbari metu Græcorum.

SCHOL. (first, beside "[rebus dicit…]")

SCHOL. *Demosthenicum hoc schema. ait enim metu legatos mortuos, timore verò Græcos, pro, timore Græcorum, vel quia sic terruerant Græcos, vt prope mortui fuerint.*

Cimon Ostracismo eiectus.

At eum Ostracismo expulerunt, ne vocem eius per decem annos audirent. Certè: sed eum ante annos decem exactos reuocarunt, vt eius audirent vocem. Ita eum desiderabant. Verùm tu quem condemnarint, dicis: quam sententiam mutarint, non cogitas, quæque vel rectè decreuerunt, vtrisque exprobras, quæ rectè consuluerunt, nec illis veniam putas, nec huic maximum præbere virtutis testimonium. Cumque ij, qui eum condemnarunt, ipsi sententiam mutarint, nec antiquum seruarint decretum, tu id quasi ratum semper fuisset, obiicis, nec Athenienses hac in re vis imitari, vt à crimine virum absoluas: verùm si quid acerbius illi fecerunt, hoc imitaris, omittis reliqua. Quid? quod multò maius est & gloriosius, eiectum redire, quàm prorsus non eiici. Nam vt hoc etiam cuilibet contingit, ita illud non erat omnium. Atque vt hoc fortunæ quis potuisset tribuere, ita nisi reliquis præstantior habitus fuisset, illud ei non contigisset. Vt enim quis eiiciatur ac exsulet, inuidia facit, vel aliud simile: vt ante tempus reuocetur, nihil præter virtutem efficit, propter quam illum & absentem sunt reueriti, & vt adesset, è re sua fore existimarunt, quodque est omnium maximum, seipsos potius quàm illum condemnare maluerunt. Quare siue per se vir est considerandus, cur, si quid in eum quis peccauit, recensemus? siue ex aliis, maximos in eum honores collatos videmus. Sed nondum hæc: mox enim magis erunt fortè congrua.

SCHOL. [*scilicet in communi defensione.*]

De Miltiade. 693

NVNC autem ad Miltiadem nobis redit oratio, quem ego laudare potius erubesco quàm reprehendere: ita videor omnia minora quàm cupiam dicturus esse. Miltiades autem iampridem docuerat Athenienses, nullum præter leges agnoscere dominum, nec * iusto & iniusto potiorem habere quemquam metum, nec tam valentem necessitatem, propter quam deteriores fierent: per iustum verò & iniustum illis vti poterat.

* καλοῦ ἢ δικαίου.

poterat. Sed quemadmodum agricolæ aliquot post mensibus, non mox post sementem, messem faciunt, & simul omnia non faciunt, ita Miltiades illos quoque antiquis pactis suos cùm fecisset, habebat in tempore paratos, qui non in necessitate operam disciplinis darent, (turpiter enim hic se gessisset chorus) sed per otium se ad necessitatem comparassent.

Quapropter etiam sub Miltiade pone alios plurimum ex illius facultate percepisse, alios mediocriter, atque in hoc vicissitudinem colloca: nam & in populo quispiam aures habet surdiores. Quid? quod nec Sol quidem omnes potest calefacere, atque aliquis meridie serena sub accessionem febris aliquando riguit. Verùm hæc res instar præconis fortissimos quosque Græcorum euocabat, & qui dudum optimis consiliis antè valuissent, ac quomodo seruare seruarique deberent, scirent. Sin ab ipsis præconibus ac responso exorsi iniunxerunt Atheniensibus, vt certamen pro Græcorum libertate meditarentur, nec gloriam suam proiicerent, neque abiectis armis metui cederent, verùm iis resumptis metum abiicerent, atque hoc potius grauissimè metuerent, ne deterioribus, ne auitæ dignitati cederent: si hoc eos modo ad commune de summa rerum certamen occurrere voluerunt, & euentum exspectare, quasi in vtramque partem felices æquè essent futuri, non video quid in hac re fuerit vilis ministerij, aut quomodo hæc gubernatoris sint consilio similia? Vides igitur quanto superet gubernatorem interuallo. Atque ij quidem quotquot huic paruerunt, magnanimi magnificè mortui sunt, & omnium Græcorum præclarissimam mortem obierunt, sepulchrum pro virtutis monumento consecuti, & cùm sub terra iaceant, ipsam conseruant terram, nec ab ea seruantur, ad Hesiodi appellationem proximè accedentes, quam ille ad finem aurei generis vsurpauit his verbis:

Diui sub terris sacrique bonique vocantur, *Hesiodus lib. I.*
Custodes hominum, depulsoresque malorum.

694 Nam & illos si non diuos, sed diuinos appellaueris, meritò possis subterraneos quosdam custodes & conseruatores Græcorum, malorum depulsores, & vndique optimos dicere: ac regionem nõ minus tutam præstare, quàm in Colono situm Oedipum, *Vide Sophoclis* aut si cuius alibi sepulchrum viuis prodesse creditur. Quid? quod artificem esse di- *tragœdiam.* cendi Panem Mercurij F. Platonis est dictum. Iam & hoc modestiæ illius signum considera, quodque si vel aureum habuisset animum, non eum potuisset explorare diligentius. Quid? quod existimo Miltiadem etiam, si deorum subiret iudicium, omnium calculis absolutum iri, nec, vt Orestes, alteram dumtaxat partem consecuturum, nec iniuria. Nam vt ille matrem iustè occidit, ita hic Græciam iustè seruauit, nec patriæ modò, sed & communi gentis Græcæ naturæ pulcherrimè omnium nutrimenti præmia rependit. Cumque singulæ ciuitates suos habeant generis auctores, hunc meritò communem Græci generis auctorem quis dixerit. Quin etiam crimen existimo, quod postea sustinuit, si quid de eo etiam dicendum est, maximum iam esse illius præstantiæ signum. Cunctos enim censebant ipsius virtute superari, nec, vbi Miltiades adesset, quidquam vinci, vel capi non posse. Et eum ego qui tam fortis, tam prudens, tam modestus fuit, ac virtutem per totam vitam coluit, adulationis partem sectatum credam? Quique cùm reus ageretur, non vulnera iudicibus ostenderit, non lachrymas effuderit, non liberos sustulerit, cùm haberet Cimonem: hunc ego adulatorem appellem, atque adulationem fuisse illius demonstrationis ac vitæ scopum dicam? Meritò verò nos ipsos quis adulari diceret, ac seruiliter, non ingenuè nos gerere, qui dum alterius aucupemur gratiam, sponte veritatem opprimamus.

Miltiades pro Themistocle.

EXORDIVM.

RESTAT igitur Themistocles, quem quidem minimè decebat è secundis primas ferre, quamquam hoc illi maximè soli contigit. Quin potius quis ab eo sit secundus, difficile, credo, sit inuentu. Tanto enim Marathonium illum, aut quocunque eum voles appellare nomine, interuallo superauit omnibus in se cadentibus rebus, quanto Darium Xerxes omni vicisse apparatu creditur. Atque ille quidem regis præfectos, hic
695 ipsum vicit regem, qui post Marathoniam pugnam alterum adduxit exercitum, post Salaminiam in fugam se dedit. Nam vt illa clade excitatus, ita hac ad desperationem fuit

redactus, sic vt salutem in lucro poneret. Sciebat enim tum quidem exiguam copiarum suarum aduenisse partem: nunc autem se cum omnibus prope hominibus esse deuictum. Ac Miltiadis quidem fortitudo in vnum incidit negotium, licet ea in omni vteretur administratione: Themistoclem verò posteriora semper prioribus excipiebant maiora, &, vt est in prouerbio, alius eum relinquebat fluctus, alius comprehendebat, donec per vndas decumanas victor euasit. Quid ergo vetat, quo minus breuiter ostendamus, qualibus in rebus qualem se Themistocles exhibuerit. At hoc nihil ad rem fortassis faciet. Nam quæ nemo verbis posset complecti, quomodo quis illum ex iis cernat? Nisi si hoc cogitabit, quæ nemo posset pro arbitrio dicere, hæc eum pro arbitrio gessisse. Etenim decem annis tota parturiebat continens, cùm singuli homines Marathoniam pugnam studerent vlcisci, omnisque apparatus ex omni terra marique cogebatur. Cùm autem Ægyptus interea defecisset, Rex ea facile ad deditionem coacta, rursus ad eadem redibat. Decimo demum anno regiones ac gentes omnes conuenerunt, quasi in alium locum terra migraret, ac metuebat Rex, ne non caperet omnes Græcia, & quamcunque volebat castrorum partem, quasi toti imperaret orbi, occupabat.

Prouerbia.

Xerxes. Persarum Rex.

Nec eos tantum Solis perterruit, quantum maris ac terræ defectus, ad cupiditatem potius, vt arbitror, quàm vsum regis procuratus.

Deinde muri extruebantur, vt simul decies mille numeraret viros, Sol autem telis obtegebatur, ac mare nauibus, terra militibus, aër iaculis erat plenus. Præsentia quoque & futura eodem habebantur loco, sic vt omnes tenerentur, omniaque tanquam Neptuno descendente commouerentur. Themistocles cùm in se suscepisset omnia, suumque consilium propugnaculi instar constituisset, & solus rectis oculis, tum præsentibus omnibus, tum futuris rebus obstitisset, nec vt ij qui Solem aspiciunt, se auertisset, quod omnibus propemodum acciderat, non modò Græcorum spem non fefellit, sed & exspectationem magnopere mutauit. Nam cùm plerique nihil non extremum se perpessuros crederent, & ad turpes rationes ac difficilia perfugia se conferrent, tantam fecit rerum mutationem, vt si quis eos discessum barbarorum interrogasset, num nec illos bellum intulisse, nec se res eas gessisse, eaque discrimina subiisse vellent, mortem sibi omnes potius, quàm vt ista non peregissent, optaturi fuissent.

SCHOL. *[Parum abesse, ferè, propemodum, propius factum est nihil, non procul erat, non procul dixero, vt ita dicam, vt dictum videatur, vt id dictum dicam, parum abesse, parum abest quin dicam, tantum non.]* 696

Vsque eo non spem tantùm, etiam qui longissimè sperauerunt, sed & votum ferè omnium superauit. Dic enim per Deos (aut alius sermoni succedat) quid facere tum Themistoclem oportuerit, in eo rerum statu? Vtrum conuocatis Atheniensibus, de Ideis disserere, ac quid esset ipsum iustum, & ipsum honestum docere, quidque semper esset, nec vllum haberet ortum? Ac cito eos & ortus, ac natura & omnia defecissent: An id vnde primum fortitudo sit & ignauia dicta, quærere, & vtrum fluerent an non omnia? an malè res suas fluere comperissent. Verùm quid omnino dicendum aut faciendum erat? Hæc enim tertia iam interrogatio, quasi tessera, profertur. Vnde verò Themistoclem examinabimus, vtrum reuera consiliarius, præfectus ac dux fuerit, an aliud mereatur nomen. Atqui est alterutrum necesse, vt vel res ab eo gestas quis reprehendat, vel quid, quod faciendum fuerat, omiserit, prælata honestati voluptate ac facilitate, ostendat. Et quanquam prudentiam res gestas subsequentem, & in otio factas reprehensiones, non esse magni momenti tradunt: tamen etiam hoc concedam, ac si quis vel factum melius, vel sermones præstantiores, vel consilium iustius adhiberi potuisse ostenderit, vel omnibus vtilius per quod ipse instituitur, ipse crimen in me suscipiam.

Platonis dogmata.

SCHOL. *Vel sic dicas, non esse magni momenti dicunt. Multa enim quæ studio ac meditatione benè consueta apparuerunt, suo tempore malorum causæ fuisse visæ sunt. Vel etiam sic: Multa enim in consiliis iudicata recta esse, exequendo damna attulerunt: similiaq; non plura alia, sed talia nunquam, eaq; manifestè malefacta, neq; consueta accusatis non magnam præbeat licentiam loquendi. Vel sic: Accusati non satis consuetè facere videantur, si hic pro se caussam dicant. Etenim quomodo consentient cum gestis non rectè præcedentibus tanquam benè. in his enim*

inerat

inerat necessitas, vnde processit enthymema, in illis verò necessitas nulla, & epicherematis substantiam constituit.

Ipse qui sciebat futurum, si summum ius quærerent, & de principatu contenderent, vt pessum irent omnia, ne quid agerent scire possent: ipse inquam Atheniensibus persuaserit, vt sese submitterent, ac Lacedæmoniis in præsentia principatum conce-
697 derent, eundem seipsis à volentibus Græcis recuperaturum pollicitus. Nec verò fidem fefellit, ac nomen potius ferè principatus, quàm ipsum iussit imperium concedere. Nam si rem spectemus ipsam, sibi imperium, illis nomen detulerunt, ac præter communem salutem, & cum hostes fortitudine, tum socios mansuetudine superatos, dignitatem quoque præclarissimam sunt & augustissimam consecuti, quandoquidem ducum duces erant redditi. Hoc edictum non adulator, quantum iudico, nec qui oculos demitteret, aut auditoribus se submitteret, sed Deorum aliquis per Themistoclis os protulit. Cùm videret ipsos lacrymantes, audiret liberos ac mulieres quiritantes, aliquot necessariò relinqueret, ac videretur vrbs propemodum vi capta, meritò, (nam & futura erant omnibus incerta, paruaque spe atque infida subnixa, & præsens rerum status, amissionem vrbis, bonorum vitæque totius prioris continebat.)

Eosque tanquam pueros firmo animo & cogitationibus, non oculis tantùm stantibus deducebat. Nonne ergo indignum est, ô terra, ac Dij, dictorum factorumque duces (nec enim cohibere me possum) Socratem fugientem laudare, eumque Lachete honestius discessisse dicere, Themistoclem autem, qui fugandis hostibus, non fugiendis fortitudinem piam declarabat, cuiusque virtutis fructum tota percepit Græcia, ignauiæ ac molliciei nomine tam facilè donare. Qui etiam ex Eubœa victor intercedebat, ea gessit interea, quæ nemo vnquam aliorum ad fugam festinantium. Et ais non esse magni admodum pretij salutem. Quin ergo Diis etiam seruatoribus, qui & singulatim nos conseruant, & earum rerum serendarum Græcis tunc auctores fuerunt. Verùm omittam maledictionem: quid autem consequatur, difficilius est coniicere ex oratione, * quàm explicare.

** ἥπου pro οὐδαμῶς capitur. hic autem Aristides pro πολλῷ πλέον accepit. Ironicè verò dixit πολλῷ πλέον. velut non prorsus, & sic sæpè ἥπου pro πολλῷ πλέον vtitur. quin ferè semper.* SCHOL.

Iam aliud est in mari medio de re nautica differere, suamque ostendere fortitudinem, aliud extra tempestatem † ad parietem sedentem. Quæ cùm Plato probè sciat, sponte negligit, & Themistoclem accusat, qui Athenienses in triremes compulerit.

† Prouerbium, Dicitur in eos qui aliud pro alio faciunt aut permittunt. ortum à Priamo & Helena, qui è muris Græcos de se differentes videbant. SCHOL.

Ego verò, siquidem vincere quis posset, vt non se seruaret prius, aliquid à te dici
698 putarem; cùm autem vel nauali prœlio vincendum, vel terrestri pereundum fuerit, quæ hæc fuisset philosophia, cùm liceat magnificentissimè seruari, temerè mori? Ac prorsus equidem non intelligo, cur terrestris victoria pulchra sit, turpis marina, vel cassis atque corium magni sint pretij, rudentes ac remi nullius.

[Deest δεῖ νομίζειν, κρανίαν, pro galea dicit, βύρσαν verò pro armis, quod corio tegerentur: νήια funes. κώπεας verò, ligna necessaria ad remos.] SCHOL.

Sin tota erat occupata terra, exercitus instar maris inundabat, omnia diripiebantur, nec vel respicere licebat. Verùm in angustia non Peloponesi modò, sed etiam spei sedebant, nec vsque vel terrarum vel maris futuri credebantur, cur ita de Achiuis ex turre iudicamus.

[Prouerbium. vt Priamus & Helena ex muris.] SCHOL.

Solus porrò vel inter paucos admodum videtur hoc dictum Themistocles comprobasse, quod cùm Alcæus poëta protulisset olim, multi postea vsurparunt: *Non lapides, non ligna, nec fabrorum artem ciuitates efficere: sed vbi viri sunt, qui seipsos seruare norint, ibidem & vrbes esse & mœnia.* Ita si suo dumtaxat consilio his in rebus vsus esset Themistocles, cùr quis diceret ab illo fuisse accusatum? Cùm autem Deus quoque idem iusserit, quid consequatur, vt equidem vereor dicere: ita quiuis facile intelligit. Themistocles certè prorsus absoluitur. *Alcæus poëta Lyricus.*

ARISTIDES.

Hunc enim si soluerint nodum, donec tribuant honores Apollini, iuxta Delphicum tripodem, quem de Barbaris dedicarunt Græci, STANTO.

Ac Deus quidem diuinam vocauit Salaminem, quippe ad quam maiora quàm pro viribus humanis erant facta peragenda. Plato autem horum auctorem, quique Salaminem illos deduxit Græcis nocuisse dicit, nec iis, qui voluptati plebis subseruirent, meliorem prorsus exstitisse. Quare cùm post nauale prœlium essent omnes in Isthmum collecti, & ex arca Neptuni de principatu sententiam ferrent, quamuis in ea liceat aliquam ingrati animi turpitudinem Græcorum accusare, possumus tamen de cetero gratum animum laudare, ac pro Themistocle suscipere. Cùm enim seipsum quisque primo posuisset loco, secundùm omnes pronuntiarunt Themistoclem. Ergo de principatu sententia ex eo quod est omnibus in natura situm, vt neminem quis magis quàm se diligat, præueniebat: ideoque nec momentum habebat vllum, nec erat venia indigna: Verùm quam de secundis ferebant partibus, ea veritatis erat 699
illustre testimonium, nec eos aliter censere posse ostendebat. Quapropter si prædictum fuisset initio, ne quis sibi palmam tribueret, omnes erant Themistoclem pronuntiaturi, quem quidem omnibus aliis præferebant singuli: nec aliter primus, ac tum secundus fuisset. Similiter & nunc, postquam eum secundo posuerunt loco, perinde fecerunt, ac si primo posuissent. Verumtamen ne sic quidem inferiores tulit potius, quàm vtroque vicit. Nam prima quidem erat à veritate, & à seipso consecutus: quandoquidem idem quod alij, solus iustè fecerat: secunda verò iam ei concessa fuerant: sic vt omni ratione primus esset. Et quoniam posteriores quoque clades eius recensere possem, ac quomodo totum negotium fuerit confectum, qualemque in his ille se præbuerit, declarare: vellem equidem eam nobis ab oratione afferri necessitatem, vt etiam de his esset dicendum. nam ea nec leuiora, ni fallor, vel minora forent iis, quæ iam relata sunt. Verùm quoniam & argumentum superant, & nimium crescit oratio, omittam ea, & hoc tantùm hac etiam de re addam, eum postquam contra Græciam fuit militandum, mori maluisse, qua quidem re cum crimen omne dissoluit, tum ostendit manifestè, quanti priores gestas res & reipublicæ administrationem faceret, nec vnquam se scientem quidquam virtute & officio prius habiturum, non diuitias, non liberos, non spem, non ipsam salutem. Atque existimo equidem & sacerdotes, & quisquis alius Athenis preces faciebat, meritò tum quidem publicè quotannis hoc fuisse inter alia oraturos, vt aliquis apud ipsos Themistocli similis nasceretur, & inter ceterum prouentum hoc etiam bonum terra produceret. Nec enim minorem videntur mihi fructum fuisse percepturi, quàm si omnia cum centesimo, vel etiam maiore fœnore regio protulisset. Ac puderet me propemodum, cùm tot ac talia dixerim, testes insuper adhibere, nisi vnius esset aliquod momentum testimonij, quod proferendum censeo. Videamus ergo quid Æschines Socratis sodalis, Platonis autem condiscipulus dixerit; *Quoniam igitur Themistoclis ausus es vitam carpere, vide qualem adoriaris virum. Itaque cogita vnde sol oriatur, atque vbi occidat. Non est, inquit, hoc difficile, Socrates, cognoscere.* Postque plurimas laudes hanc quoque adiungit.

Themistocles bello cadit.

Æschines Socraticus.

[*Tantum hic illi prudentia præstabat.*] *Quare cùm aliquando esset ex vrbe expulsus, gratias ei ceu conseruatori suo retulit, & cùm alia multa dona, tum Magnesiæ totius imperium dedit: sic vt exsul esset meliore, quàm Athenis ciues plerique, qui probi videbantur conditione.* 700 *Quis igitur illo tempore potentissimus fuisse dicatur alius, quàm Themistocles, qui regem ab ortu ad occasum Solis imperantem, Græcorum dux deuicerit. Hoc igitur, inquiebam, cogita, Alcibiade, illi, qui talis esset, scientiam talem non suffecisse, ne eiiceretur, & à suis ignominia notaretur.* Atque vt Æschinem cum Platone nolim comparare, nec ea de re contendere, verùm hoc iudicium sophistis ineptis malim relinquere, ita quo maior est ac doctior Plato, hoc magis illa pro Themistocle credi aio debere. Nam hic quidem quæ audiuit, vel his certè proxima videtur tradere: ille autem ingenio vtitur suo, quemadmodum & alia multa sub nomine Socratis tractat, de quibus nihil eum fatetur disputasse. Ac rectè quidem & iustè facit, dum præceptorem studet ornare, nisi quod nec alios, qui non merebantur, insuper dedecorare velle debebat.

Themistocles exsulauit.

Æschines Socratis dicta scripsit.

EX COM-

EX COMMVNI

Defensione.

ATque hæc quidem fere sunt, quę de Viris erant dicenda, sic vt nec ea quæ dici oportebat, omitteremus, nec omnia singillatim putaremus esse referenda, ne cui inepti re videremur. Sed offensionibus populi nititur, quasi ipsi, quoniam nonnulli minus recte de illis statuerint, peiores habendi sint, aut cum alij quidam in eos peccauerint, nec nos à conuitijs abstinere debeamus. Quinimo cum etiam ipsis qui peccauerunt, merito venia tribuatur, mirum erit, si illis qui eos ad optima quæque duxerant, & quibus, cum peccarent, non obtemperauerant, negabitur. Iam Plato nihil eorū, quæ ex illorum consilio rectè gesserunt, considerari permittit: quæ autem in illos ipsos peccauerant, in ijs tantum ab illorum voluntate recesserunt, vt ea culpentur, & fructus quidem eos, quos ex illorum institutione perceperant, transilit, quæ autem non tam ex institutione prodierant, quam ex humana natura superfuerant, hæc illis tribuit, qui, nequid hi peccarent, omnem lapidem mouerant: velut si quis litteratores, qui pueros litteras docent, & quantum possunt, scribere, in causa fuisse diceret, si quid minus recte postea per se scriberent. Quod si non cunctos docuerunt, nec accuratissimè, neque vt volebant maximè, cur id quod effugit, ad ipsorum quis magistros referat? Nec
701 enim hunc fructum ex illorum consuetudine perceperant potius, quam non iam id illis poterant acceptum ferre. Quocirca non quia illos attendebant, peccabant, sed quia non attendebant, vsque eo illa, quæ persuadebantur, rectè illis suadebant.

Ciuilem vero scientiam nisi Athenienses omnes docuerint, Themistocles, Pericles, Miltiades, & Cimon, atque cunctos ex ordine tributim ac viritim meliores reddiderant, scientia quasi Theatrali pecunia distributa, ne ipsos quidem ea in re excelluisse dicemus. Nec illud Protagoræ tui tibi sufficit, si vulgus vel ex parte aliqua ad virtutem perduxerunt, verum nisi omnia quam rectissimè populus, & quasi vir vnus administrauit, id iam Præfectis imputas. Num ergo mirum erit, si nec illi, cum multa bona docuissent Athenienses, ac noxas multas impediuissent, semper eos cohibere potuerunt, neque morbos immortales curarunt, sed à populi natura, siue potius communi hominum sunt victi, nec iniquitatem prorsus è ciuitate potuerunt extirpare, quemadmodum cum agricolæ quotannis agri detrimenta exscindunt, nec per totum semen penetrant. Hoc modo si & illos, cum ciuitatem purgare vellent, necessarium iniustitiæ atque ingrati animi semen effugit, & remansit, nec ipsis optemperarunt omnia, quin etiam per se populus nonnulla statueret, cur hæc improbitatem viris afferant, aut ipsis imputentur aliena? Quasi quis exorta seditione, & his meliori parti præpositis, tum aliorum in hos peccata his ipsis tribueret. Quomodo autem sit æquum, qui nec ea fecerint, & insuper prohibere voluerint. Quod si nec eos, quorum est fama læsa, ijsdem putabit ansis vti debere, idque non ad maledicendum vicissim, sed vt se per alios absoluant, quomodo eum probabit, qui prior, nulla coactus necessitate maledixit, vt illos peiores videri curaret, dextrum quid putare iussit. Enimuero nesciebas te his *Prouerbia.* prouerbijs teneri, *ignem verberare lapidē coquere, saxa seminare.* Quod enim illi ex admonitionibus tuis ac sermonibus lucrati sunt: quam rem vel diuinam vel humanam post eum diem, quo tibi aures præbuerat Dionysius, vel Dio, rectius administrarunt! Tanto nostros nos, o Plato, quam tu tuos, meliores effecimus. Quod si horum indolem dices meliorem fuisse, hac quoque in re nostram declaras prudentiam, qui spem in his aliquam posuerimus, cum tu toto erraueris cælo, quando cum illis vtiliter te dispu-
702 taturum credidisti. Deinde sicut ea in quibus alios vicerunt, indoli tribuis, sic etiam si quid tibi satis temere videntur egisse, hoc eidem indoli imputa, neque cum quæ nobis imperantibus gesserunt, ea nostro consilio detrahis, quæ per se in nos peccarunt, ea nostro consilio detrahis, quæ per se in nos peccarunt, ea nostrę iniquitati adscribe. Vt enim illarum rerum nos quoque auctores fuimus, ita horum nequaquam.

Et Pollis iterum Platonem reducebat, ac Dionysium vel absentem reuerebatur, & eius mandata in animo conseruabat, te quem videbat & alloquebatur, nihili faciebat: sic vt admirabirabilis tua persuadendi vis imperio Dionysij cederet, & illi Pollis

quanuis talia præceperat, operam suam nauabat, tibi nullam, etsi Spartanus erat, & in ea nutritus Rep. cui tu secundas vel primas potius tribuis, itaque frustra videbaris vrbem Spartanam tot illis laudibus exornasse. Quocirca Laconicæ quondam classis præfectus, tantum in dignitatem tuam peccauit, quantum nec Persarum quisquam, nec Scytharum, qui vocem tuam prorsus intelligere non poterant. Atqui siquidem volebas eum [nauarchum Peloponnesiorum Pollin] melius aliquid in te, quam Dionysium, consulere, nec ille te attendebat, verum absentis, & qui turpissima præceperat, totus erat, multum à tyranno vincebaris, nec iure cuiquam potes obijcere, si quid minus alicui persuadere potuit: sin tu quidem fortunam præsentem æquo ferebas animo, ille vero silentium tuum non reuerebatur, nec sermone quouis potentius ad conueniens consilium de te capiendum iudicabat, quomodo ius tuum consequebaris, aut ingenij tui, quem meritus eras, fructum capiebas? At non ideo tu peior, si Pollis ac Dionysius delirarunt: neque nos, bone vir, si quis erga nos, Atheniensis improbus exstitit. Et, vendente Pollide, Græcorum quidem nullus te sacrum caput redemit (vsque eo cuncti tua tenebantur eloquentia) verum Afer quidam, Anniceris nomine, quem nemo, nisi tua calamitate fuisset abusus. Nunc vero non Platonem, sed famam & celebritatem sibi comparauit. Ne forte putes nos rationes tuas ignorare, aut falsas credere, cum negas virum meliorem à peiore posse iniuria affici vel lædi. Quæ cum sciamus, & verè dici testemur, ille tamen magnus amator tuus, nihil petulantiæ nec contumeliæ reliquum fecit, & quamuis tu nullam patereris iniuriam, ille nihilominus ea potius quibus iniuriam, quã in quibus honorem tibi deferre se putaret, faciebat. Quocirca noli, admirande Plato, vtrumque transfigere, idque alterum amicum, hostem alterum; verũ teipsum & hos pete, quos potius debebas pro amicis habere. Alioqui non tam quid accuses, quam quid prius excuses videndum tibi fuerit, siquidem tua quoque tanta sunt. 703
Sin ipsum per se considerandum est consilium, nec tuum culpari iure potest, nec etiam eadem de causa nostrum, quo accedit vt voti compotes facti simus, & hæc tum tuis studijs, tum nostris offensis sint maiora. Quare cum tu nos [vt alter Agamemnon exprobrans genus tanquam spurium] redarguere studes, teipsum quoque refellis: nos, dum nobis suppetias ferimus, tuam quoque rem agimus. Quinimo tua defensio nobis quoque conuenit, verum tibi non tot, quot nobis sunt adiumenta. Itaque vt nobis quis parcat, incertum sit an & tibi; sin te condemnet, nobis fortasse veniam dabit. Quod si nec nobis parcat, nihil erit tibi sperandum: vsque eo victoria nostra cedit in tuum commodum *Quapropter etiam tua require, non mea.*

** Quendam)* *Agamemnonem Aiace Sophoclis.*

Inquit ad * quendam Teucer, nec omnia conare studiosè scrutari, neque cum tria sint consideranda, animus, facta, fortunæ, duobus omissis, arripe tertium, cuius item pars maxima nobiscum facit. Etenim si his initio relictis, pro Græcia nos deuouere debuissemus, non eramus recusaturi, neque Codro tantum cessuri: atque ad id tu, credo, adhortatus esses. Age vero vtrum hoc maluisses, vt nihil à nobis gestum vnquam fuisset, nec in nos ciuium quisquam peccasset (itaque tam in nos, quam in illos, erant alij peccaturi) an vt hæc quoque, si fuerat opus, quo fierent illa, contigissent. Hæc, arbitror, malles. Ergo cum vtrumque te, quam neutrum, malle dicis, cum omnia quæ requirebantur, in administrationem nostram incidisse confiteris, tum plura vrbi, de quibus glorietur, quam ob quæ reprehendatur, suppetere. Quin ergo laudas potius quam vituperas. Denique cur ab ijs rationes repetimus solis, qui soli rerum auctores non fuerunt. Nam nec primos reprehendimus aurigas, si quis eosdem equos alius deteriores reddiderit. Verum & aurigæ equorumque domitores, magistri fiunt pluris, cum alij eandem potestatem nacti, non eodem modo se gerunt, idque eodem tempore. Age vero, quæ viris his acciderint, etiam percurramus. Neque enim omnes eodem modo populus condemnauit, neque id illi communi decreto sunt passi, neque etiam prorsus omnes. Verum Themistocles quidem & Cimon Ostracismo sunt expulsi. Id autem nõ erat odij, nec quia alienus erat ab illis plebis animus, sed legem hac de re conscriptam habebant, quæ vt olim se habuit, (id enim omittam, nisi quis eam valde voluerit laudare). illorum 704
tamen delictum non carebat excusatione, cum haberet aliquem decorem, quandoquidem ex lege proficiscebatur. Lex autem sic erat, vt eos *qui cæteris antecellerent in annos decem ablegarent*. Nec aliud deerat crimen, neque quasi conuicta res esset ira. Indignum sit ergo, si eos, quos nec ipsi poterant qui eiecerunt reprehendere, nos istorum causa

Quattuor-virũ casus in Atheniensium Rep. Ostracismi lex.

causa reprehendamus? vt qui certi nihil sciamus, sed rumorem quemdam, eumque obscurum accusemus. Sed vt huc redeam, quod ad gloriam comprimendam hoc exsilij genus introduxerunt, ea res, quantum ab adulatione fuerint hi remoti, indicat clarissimè. Quocirca ne nimis elati fierent, hac sola de causa illos ablegarunt. Itaque non contra ipsos hoc dixisti, sed insciens pro ipsis. Egregiè tu quidem potes, quæ dicuntur obseruare, & alios refellere. Nam cum calamitates eas, in quas tempore Pisistridarum incurrerant, considerassent, videntur neminem voluisse cæteris præferri, sed omnes æqua vigere potestate. Rectè ne igitur Cimonem atque Themistoclem eiecerunt? Equidem non dico, non tamen prorsus impudenter, sed vt & ipsi defensionem haberent, & illi non inhonestam paterentur iniuriam. Pericli vero donec in pace vigebat ciuitas, nullum nec magnum nec paruum crimen est impositum, verum Deorum instar colebatur, & quamuis prius etiam Athenienses non paucos contra fœdifragos in prœlium eduxerat, non tamen inculpatus modo, sed & facile primus fuerat. Postquam vero simul & agro carere cogebatur, & pestis cuncta vastans incumbebat, nec erat malorum vlla requies, tum demum calamitatibus succumbentes in illum sunt exacerbati. Atque heic mihi aurigarum exemplum recordare, nec enim pennis potius quam curribus tuis capieris. Sed non potuit Nestoris equus parere vulneratus, non illo tantum sed & reliquis equis hoc casu turbatis. Quid? quod nec frænum in hoc tumultu facile poterat demere, verum tanquam in æneo vehiculo stabat manens, nisi quod commouere se poterat. Domi male habebant [pro infeliciter.]

Pericles.

705 Aurigam excusserunt. Quemadmodum excusserant, ab eo tam probe fuerant olim gubernati, vt & factum suum cognouerint, & sententiam mutarint, eumque denuo se regere, & quocunque vellent ducere iusserint. Quin si & prioribus annis multis gratiosus fuit, & post condemnationem rursum maximus euasit, nimirum ex vtroq;, tam principio quam fine, admirandus exstitit. Nec enim offensa res priores obscurauit, verum honor post delatus omnem deleuit calamitatem. Non enim medium tempus vtrique præstat, verum simul vtrumque medio. Nam siue priora secteris, in honore primum fuit, siue posteriora, in condemnatione non perseuerabant, sed rursus vt potiorem attendebant. Neque vero duo dumtaxat vni opponuntur, verum ne singulorum quidem temporum spatium est vllo modo æquale. Quinimo nec omnes eum iudices condemnasse censendi sunt, sed aliqui etiam Pericli rectè suffragati sunt. Hos igitur meliores atque optimos reddiderat. Quid ad hæc, Græcorum optime, dicemus? vtrum rectè illos hęc in te commisisse, an te illorum esse insaniæ reum? Equidem neutrum dixerim. Verumtamen posset aliquis tuis verbis respondens, bifariam contra te & Socratem hoc torquere, quasi rectè quodammodo vobis, quamuis iniustissimè hæc acciderint, quandoquidem tales discipulos protulistis. Quare si asseclarum peccata præsidum culpam continet, teipsum & sodalem potius, aut saltem non minus, quam Periclem & quos volebas, accusasti. Sin vos estis insontes, eodem quoque illi modo debent esse, siquidem æqualitatis meministi, nec Geometriam sponte transgrederis.

Ergo quem ipse à crimine absoluisses, eum criminis eiusdem accusas? Quid autem absurdius quam alteri dicenti non credere, ipsum accusare? propter quæ dicentem peiorem fores habiturus, propter ea Periclem velle improbum videri? Et cum eos, qui illum condemnarunt, improbes, nos ad similem condemnationem hortari, quasi rei alicuius præclaræ, & nō eius, quæ nec illos docuerit, participes futuri simus. Illi vero suam condemnationē ipsi non excusarunt, sed rursum tanquā probum & iustum in oculis tulerunt: nos eum, cui nullum possumus aliud crimen imponere, propter condemnationem contemnemus? Et eorundem hominum peccatis nitemur, rectè facta non attendemus? Cum pręsertim illorum peccata fateamur, aut potius accusemus. Quam

706 id, obsecro, rationis habet speciem? Equidem non intelligo. At Plato cladem pro iniuria sugillat, cum fortunam decreti loco considerans, tum aliorum delicta his imponens. Si vero equis calcitrantibus eos qui condemnati sunt confert, aliquid se contra illos grauius arbitratur dicere. Quod si condemnantes cum * Dijs duodecim conferre possent, à vituperandis reis, credo, abstinuisset. Cæterum si viros vtroque modo volet Plato reprehendere, quasi acutum quiddam arripuerit, quid vetat, quo minus aliquis par pari reddens, vtroque rursum modo sic dissoluat? Si eos rectè & iustè condemnarunt Athenienses, non erant ab illis corrupti. nam cum rectè agebant, non eos illi corru-

* *Dij maiores duodecim: quos apud Apuleium Ennius sic recensset:* Iuno, Vesta, Minerua, Ceres Diana, Venus, Mars, Mercurius, Iouis, Neptunus, Vulcanus Apollo.

ARISTIDES corruperant. Quare si merito sunt condemnati, non heic peiores erunt, sin eos iniustè condemnarunt, iniuriam passi sunt viri, non intulerunt: tales autem adiuuandi sunt, nō accusandi, aut si iuuari nequeunt, saltem accusari non debent. Ego vero elegantioribus hæc relinquo. Ipse autem quid affirmo? aut quam rationem sequor? Non possunt vtrique simul accusari, & vulgus & viri, nisi alteros manifestè calumniari volumus. Etenim si rectè sint condemnati, ipsi quidem fuerint improbi, populus officio suo functus est. Itaque non debet ob hanc rem quidem culpari, an ergo cum eum cum ferocientibus bestijs comparamus, recte nos facere dicemus? Sin peccauit populus, vna cum ipsius peccato virorum probrum diluitur. In hoc enim ipso Athenienses deliquisse dicimus, quod illos exsilio, pecunia, vel alia re quacunque multarunt. Quid autem hæc affert ratio? nihil eos horum meritos esse. At qui si male fecerant, meriti erant: quoniam autem meriti non erant, liquido colligitur, male nihil fecisse. Iam qui probis maledicunt, & calumnias ingerunt, non vtique probe faciunt. nos igitur pro accusatione vtrorumque, iustam vtrorumque defensionem proferemus, ac nec populi totius hanc esse culpam, nec illos sicubi offenderunt, peiores haberi debere dicemus. Nec enim vt athletis solet, sic & Poëtis præstantioribus semper defertur victoria, verum & heic Pindaricum illud locū habet, verissimè enim cecinit ille: *In circo autē fortuna, non robur, vincit.*

Dissimile.

Pindarus.

Itaque conspicatus Eumelum Achilles, cadentem è curru misertus dixit:

Optimus extremo vir equos agit ordine fortes. Atqui absurdū erat hæc ita deinceps coniungere, atque eundem optimum & extremum dicere. Veruntamen ita res, inquit, humanæ ferunt. Hoc enim videntur mihi verba velle, eundem esse & optimum & extremum, quod olim Orontem Persam de digito dixisse ferunt, eundem situ alio nunc decem millia, nunc vnum dumtaxat ostendere. Quare ad Platonis exemplum mihi certe videtur Eumelus in cæteris spectare, cum non victoria tantum priuatus est, sed 707

Et cubitos atque est nares laceratus & ora,

ab equis optimis & à quibus nunquam fuerat deiectus. [Orontes Persa excidens imperio, digitus, inquit, nunc vnum, nunc millia ostendit.] Quocirca siue amicis, siue opibus vales, siue gloriam inter ciues es consecutus, noli te extollere, nec plus tibi quam liceat, tribuere. Vt omnia sibi suppetant, à fortuna vinceris. Hæc sibi vult certamen istud: hæc Homerus dicit. Nihil est in rebus humanis securum, nihil æquabile, nihil sibi sufficiens: verum, cum tempus feret, fortem vincet imbecillior, Babylon vna cum mœnibus capietur, Persas rursum populabuntur alij. Hæc enim omnia in orbem feruntur. Quod si gubernatores omnes cunctos vectores saluos præstarent, ac medici omnes cunctos sanarent ægrotos, & maiores ac potiores vincerent, atque hi omnes semper florerent, nec quisquam eorum qui rectè cæpisset agere, erraret, neque votum à facultate quidquam differret, immortales forent res omnes humanæ, nec precibus fortassis opus esset, neque nos, vt nunc, dolium alterum perfudisset. Ne mireris igitur, si Pericles, cum scientiam & artem habebat, à Deo & fortuna vincebatur, neque temporum obliuiscere, quibus ipse non parum tribuis, & ille non optimis, vt apparet, tunc vsus fuit. Multa inter homines facta sunt, & fient miranda, inter quæ sunt etiam quæ his viris contigerunt, vt nemo negat. Verum ea nondum conuincunt, illos nec boni quidquam sciuisse, nec meliorem quemquam reddere potuisse, siquidem poterant & artem tenere & probi esse, quamquam eo quidem tempore maioribus carebant adiumentis. Libenter autem quæsierim si quis pro Platone velit respondere, cum ipse Plato Remp. non administrarit, numquid causæ dicet quisquam, præter id, quod apud ipsum dicit Socrates? Quid enim aliud? Ergo si in ea quorum tu metu publica non curabas, illorum aliquis incidit, eum non optima queque suasisse contendis? Atqui si nihil erat periculi, cur patriam nulla in re iuuisti? Sin erat paratus interitus, cur miraris illorum quemquam in cladem incidisse, & cum optima consilia ipse cum periculis coniungas, illos, postquam offenderunt, optimi fuisse consilij negas.

Rerum omnium vicissitudo.

Cum igitur illi nullam secuturam cladem iustitiæ prætexuerunt, verum largiter ac simpliciter communi bono impenderunt; Socratis sermoni obtemperarunt. Itaque vel eos nec iustis nec bonis rebus ostende studuisse, vel probos fuisse concede, quidquid consecutum sit, atque eo magis, quo minus rei difficultatem reformidarunt. *Essent enim secundum rationem tuam temerarii.* Deinde tantum abfuit, vt illorum gloriam diminuere cogerentur, quo maior ipse videretur, vt suam administrationē ad illos retulerit. Deinde nec hostes erant ijdem, verum contra acres & accinctos viros 708

Plat. in Apologia.

Demo-

 ARISTIDES.

Demosthenem opponere, eosq; Athenienſibus vicinos & finitimos, & caduceo pariter ac ferro vtentes, & pleraque furtim auferentes.

Philippus proditione multa valuit, velut bonum aduentitium adducens, & de Pericle eos monuit & aliis. SCHOL.

Sed quod volebam dicere, vter erit humanior, & in dicendo dexterior hoc loco cenſendus, is qui nullo cogente neceſſitate male de viris loqui ſtuduit, an qui nec alterius ſtimulis eſt excitatus, neque vt ſeipſum laudaret, alios vituperare voluit. Mane obſecro, poteſt ne quiſquam ſibi ipſe magis contrarius deprehendi? qui tum quos adulatores eſſe contenderat, negat adulatoria vſos fuiſſe, tum ea de quibus eos abſoluerat, reprehendit. Itaq; quibus eos argumentis conabatur conuincere, ijsdem coactus eſt abſoluere: Quibus autem abſoluit quos adulationis inſimularat, ijs Rhetoricam vult adulationem eſſe conuincere. Quinimo, vt ad firmiſſima veniamus, ſi eos adulatores quodammodo per crimina fuerat effecturus, atq; ita ſermonē abſoluturus, quamuis etiā ficta protuliſſet crimina, aliquid tamen dixiſſe viſus fuiſſet: cum autē omnibus quæcumque putaret contra eos dici poſſe prolatis, poſtea velut iudex, qui alterū audiuit loquentem, eos abſoluit, quis eſt vſus verborū, aut quomodo omnia ſint pariter & fruſtra dicta?

Heic autem quid ait? *Etenim præfectus vrbis nunquam quiſquam iniuſtè pereat per eam Remp. cui præfectus eſt.* Quomodo, per deos immortales, hæc eiusdem dicamus eſſe ſententiæ, aut eadem ſpectare, vt ſimul & quia iuſtitiam tueatur, neceſſe habeat per eam Remp. cui præfectus eſt, perire. & ſi pereat, nunquam id iniuſtè ab ea cui præeſt Rep. patiatur. Quæ eſt in his verbis ſimilitudo? quæ conſenſio?

709 Verum & illud conſidero, ſi Rhetorica ſit adulatio, omnes hanc adulationem exercuiſſe, quandoquidem oratores erant. Cur igitur hos abſoluit, vel quandam dixit eſſe veram Rhetoricam? Sin bona res eſt, & expetenda Rhetorica, nimirum hi optimarum rerum curam geſſerunt. Cur igitur vel hos optime dixiſſe negat, vel Rhetoricam vocat adulationem? Quod ſi duplex eſt Rhetoricæ genus, quorum alterum ſit adulatio, turpisque concio, alterum iuſtitiæ cura, alterutrum in his manifeſte cerni oportet. Cur igitur aufers vtrumque? Sin vtrumque rectè aufers, tertia quædam præter vtramq; erit Rhetoricę ſpecies. Itaque non iam duplex erit Rhetorica, neque tamen Plato quæ eſſet tertia oſtendit. *Rhetorica duplex Platoni.*

Quod ſi ad gratiam ſunt & voluptatem omnino conficta, & ex adulatoribus vnum ſe facit, dum iucunda pro veris refert, nulla præſertim neceſſitate impulſus, ſin iuſtè ſunt & verè dicta, quæ requiritur maior criminum ſolutio, aut quis commodior ipſo Platone teſtis, qui heic quidem eos continuo abſoluat, alibi vero prorſus laudet etiam, & Steſichori Palinodiam imitetur. Atqui eum neget eſſe Græcorum optimum, is quidem peſſimus ſit & Græcorum & barbarorum. Veruntamen nonnihil etiam ingenio vtitur, quemadmodum poteſtate reges, ſicut & in ipſa dictione facit aliquando, dum libertatem vſurpat loquendi, atque etiam in argumentis ipſis:

Fingit hic & inducit mortuos, quaſi præſentes ac diſſerentes.

Nec Euripidis Iambicum illud eſſe dicemus: *Euripides.*

Sapientium commercio princeps ſapit.

quamuis id ſapientum quidam dixerit, cum ſit ex Aiace Sophoclis: qui Locrus inſcribitur, ſumptum. Sed hæc licentiæ dialogorum & conſuetudini tribuuntur. Etenim cum ſint omnes figmenta, & quocunque quis velit modo poſſit nectere, fit vt nec ipſa verba ſint admodum veritati conſona. Simul & libertatem videtur atque magnificentiam nonnihil ſectari, nec ad exactam rationem referre cuncta; verum, quod iam dixi, ingenio concedit. Et hæc nos ita temere recipiemus? non igitur eum cognoſcere videbimur.

ἀμέλει ſæpe ponit Ariſtides quaſi redundans. SCHOL.

Nemo certè, qui ſolam admiretur Academiam, reliquam Atticam hoſtilem & inimicam habeat, Athenienſes amare dicatur: neque cum reliquos omnes ridendos propoſuerimus, tum fore ſperandum eſt, vt Platonem quisquā admiretur. Id enim nō in honorem Platonis, ſed aliorum potius omnium ignominiam, atque adeo Platonis ipſius cederet. Nam cum putamus eum non poſſe, ſi quis alius probus habeatur, pluris
710

fieri, tale quiddam efficimus. Neque conuenit contractum cum alijs odium, fidei apud
alios occasionem fore credere. Nam si Platoni non maledicendo debitam viris
laudem tribuimus, nemini credo facimus iniuriam. Hæc enim politica sunt, hu-
mana, ac dijs ab omni æuo placita. Verum si res est improba tragœdia, atque im-
proborum hominum scriptum, quis te dicat esse tragicum? Quod enim prorsus est
turpe, id nullo modo potest honestum fieri. Deinde negas quemquam debere impro-
bos imitari, vel ad exemplum deterius se componere; nec ipse hoc vbique præstas, ve-

SCHOL.

a Audaces ad ostia ponimus, vt fideles custodes.

rum imitaris Sophistas, sycophantas, Thrasymachum, quem plane impudentem fu-
isse aiunt, quia nunquam erubuit, a ianitores, pueros, cunctos homines. Sed vt ar-
bittor Græcum illud, facile, gratiosum, varium, ac diuinum, quod ad hæc omnia te du-
cit, ingenium, fateri te cogit, horum quoque singula suum habere vsum cum tempore

b Rhetores an voluptati studeant

& gratia coniunctum. Atque hos omnes b voluptati studere affirmas. Vtrum te igi-
tur minus, an plus, quam deceat, ponere dicemus. Etenim voluptati quoque poëtas
studere creditur. Quapropter cum id, quod c adijciendum erat, aufers, minus, quam

c Oportebat enim adijcere, vt optimũ sectantibus

decet, dicis. Cum autem ex eo adulationem illis imponebas, plus profecto quam re-
quirebatur tua continebat oratio. Poteras enim, vir præclare, simul & iuuenes ad iu-
stitiam cohortari, & senioribus suum tribuere. Etenim vt laudari non potuissent, silen-
tio tamen poterant præteriri, neque fueras ob eam rem d rationum non relatarum ac-

d Nomen causæ.

cusandus. Sed non hoc aliquem ad indignationem commoueat maximè, quod Plato
Græcorum facile princeps, & qui merito plurimum sibi tribuat, magnitudine qua-
dam & ingenij libertate quosdam accusare voluit; sed & quod nonnulli nullius pretij

e Mercurius alter prouerbij specie sup. Photius.

Demosthenis laus.

Philosophi vitiosi

Hom, Iliad, ψ'.

homines, hac occasione sumta, rem in consuetudinem trahunt, atque etiam de Demo-
sthene, quem ego e Mercurij cuiusdam eloquentis loco in terras arbitror descendisse,
nihil non audent effutire. Quis vero viuos hos ferat, qui sæpius solœcismum commit-
tunt quam loquuntur, alios contemnunt, quantum erant ipsi contemnendi, in cæte-
ros anquirunt, in se nunquam; virtutem extollunt, non exercent; vagi obambulant; *vi-
ta simulacra carentum*, Hesiodi fuci, Archilochi simiæ, duabus formis pro tribus vac-
cę tragicæ præditi. Qui cum se Ioui negent cedere, pecunia tantopere vincuntur, & 711
alijs conuitiantur, non quod res ipsas condemnarint, sed quia cum paria facere non

f Vtrumque species placentæ.

g apud Eurip. Andromach.

h hoc reprehendendo Platonem dicit.

possint, inuident. Quod si quis ipsis de continentia disputantibus oppositus f placen-
tas ostendat & monilia, linguam demittunt, vt enim g Menelaus. Nam si Helenam
videant ipsam, Helenam autem! si vel ancillam qualem finxit Menander Phrygiam, So-
phoclis Satyros reuera pro ludicro curant haberi. Qui priuationem h vocant com-
munionem: inuidiam autem philosophiam, & inopiam pecuniæ contemptum. Cum
autem humanitatem profiteantur, neminem iuuerunt vnquam, & qui voluit ipsis vti,
eos infestant. Et alios quidem vix occurrentes aspiciunt, diuitum autem gratia ad fines
regionis excurrunt, quemadmodum Phryges propter oleas. Etenim hi sunt, qui im-
pudentiam & offensam putant esse libertatem, humanitatem in accipiendo ponunt.
Quid? quod ad eam sapientiam peruenerunt, vt pecuniam non exigant, quod autem
pecuniam valet, accipere norint, in sententia perseuerent, sin turgidior sit effectus sac-

Iudæi notantur ab ethnico Aristide.

i βομβοῦσαις.

culus Gorgonem ceperit Perseus. Non alieni ab impiorum Palæstinorum moribus.
Nam & illi hoc habent impietatis signum, quod Deos esse non putent, atque hi à Græ-
cis, atque adeo bonis omnibus quodammodo dissentiunt, in reliquis quidem rebus
vmbra sua magis muti: Cum autem aliquis criminandus & calumniandus est, vix æri
Dodonæo, verum culicibus potius in tenebris i perstrepentibus conferendi, ad rem ma-
ximè necessariam peragendam maxime inutiles, ad ædes perforandas, & perturbandos
atque inter se committendos domesticos, omnemque administrationem sibi arrogan-
dam, omnium aptissimi. Sed in latibula submersi, miranda quædam comminiscuntur,
ad vmbram nescio quam verba eructantes, inquit Sophocles, Anthericum metentes,

In Aiace.

k Per malã ipsorum sententiam.

l Satyrus quidã, non enim geniũ dicit Bacchi.

funiculum in arena nectentes, telam nescio quam retexentes. Quantum enim in sapi-
entia proficiunt, tantundem k amittunt, magnopere sibi placentes, cum Rhetoricæ ma-
ledixerint, quasi non etiam famuli sæpe, ac præsertim mastigiæ, dominos intra dentes ex-
ecrentur. Quin etiam l Satyrus quidam Scenicus olim est Herculi imprecatus, ad cuius
aduentum confestim succubuit. Nec immerito videntur mihi cunctis maledicere,
quandoquidem hac re plurimum valent, qui vt nullius hominis mentionem faciant, ma-
le tamen dicunt omnia, ita quod habent in medium conferunt.

Atque

Atque etiam pulcherrimum Philosophiæ nomen sibi tribuunt, quasi locum in
712 theatro præoccupassent. Atque equidem, & Platoni debitum honorem tribui, & virorum dignitati opem tuli non ignauiter. Quod si quis hæc refutare potest, si id eadem seruata mihi beneuolentia, qua Platonem ego sum prosecutus, fecerit, eum ego nunc, & in posterum, amicum, non hostem iudicabo.

Qui vendit farcimina, is est vendens quæ propriè lucanicæ dicuntur.

EXCERPTA E VITA PYTHAGORAE. CCLIX.

LEGIMUS & vitam Pythagoræ. Excepit, inquit, docendi munere Pythagoram Plato nonus successor, Archytæ senioris discipulus, decimus Aristoteles. Pythagoræ autem discipuli, qui contemplationi dediti erant, Sebastici [id est pij] vocati sunt, qui circa humana versarentur Politici, qui Mathesin, Geometriam, Astronomiam amarent, Mathematici, qui familiares ei essent, Pythagorici, horumque discipuli Pythagorei: quique aliter extrinsecus eum imitarentur, Pythagoristæ. Omnes hi animalibus abstinentes, certo tempore è victimis solis gustabant. *Pythagorici, & Pythagorei.*

Centum & quatuor vixisse annis fertur Pythagoras, & Mnesarchus etiamnum iuuenis vnus filiorum obijsse, successit huic Telanges, Saraq; & Myia illius filiæ, ipsaq; Theano, non discipula modo, verum & filia fuisse memoratur. *Pythagoræ ætas.*

Differunt, vt aiunt Pythagorei, vnitas, & vnum, vnitas quidem in rebus quæ sub intellectum cadunt, ab ijs collocatur: vnum vero in ipsis numeris, & eodem modo duo in numeratis dualitatem infinitam perhibent. *Dogmata Pythagoreorum.*

Vnitas quidem secundum æqualitatem & medium sumitur: dualitas autem secundum exsuperantiam, & id quod minus est. Itaq; medium & modus non possunt plus aut minus fieri, sed excessus, & defectus, cum in infinitum procedant, atque ideo asseruerunt dualitatẽ infinitam. Et licet omnia è monade & dualitate in numeros referant, omniaq; quæ exstant numerũ appellent, decimo tamen numerus completur. Decimus vero fit à quatuor nobis ordine numerantibus numeris. Idcirco omnem numerum Quaternarium appellant.

Tribus quoq; asserebant modis seipso hominem meliorem fieri: primo cum Dijs colloquendo. Accedentem enim ad eos tunc potissimũ ab omni se maleficio abstinere necesse est, & quoad eius fieri potest, Deo assimilari. Deinde bene de alijs merendo: Dei enim hoc propriũ est, in eoq; Deum imitatur. Tertio deniq; moriendo. Si enim animus, qui in vita ipsa est vitæ causa, paululũ à corpore separatus, seipso redditur melior, siquidẽ
713 in somnis per insomnia, & in ecstasibus morborũ, diuinator fit, multo sane tunc præstantior seipso fit, cum iam postremo è corpore migrauit. Apud eosdem exordium rerum omnium est vnitas, deinde punctũ initium lineæ, linea superficiei, & superficies triplicis in quantitate dimensionis, vel, vt vocant, corporis. Verum ante punctũ cognoscimus Monadẽ. Quare corporũ initium est vnitas, sicut omnia corpora è monade cõponuntur.

Adhæc, propter transmigrationem animarum, quam stulto sane consilio verã putant, ab animatis abstinent: deinde quia ingenium grauant, ob nimium nutrimentum, & digestionẽ. Quin & fabas non edunt, nimium secundum eos inflationi obnoxias, & nimis alentes, alijsque de causis, quæ fabarum esum prohibeant. *Ab animatis cur abstineant. Vide Porphyriũ & Agelliũ lib. 4 ca. 11 Fabis cur interdictũ. Agell. ibid.*

Plurima Pythagoras prædixisse fertur, & omnia accidisse.

Platonem à Pythagoreis in Italia Speculatiuam & Physicam aiunt, & à Socrate Ethicam didicisse: apud Zenonem vero, & Parmenidem Eleatas fundamenta Logices iecisse, qui omnes è Pythagoræ schola profecti sunt. *Plato.*

Iuxta Pythagoræ, Platonis, & Aristotelis opinionem, duodecim coloribus oculus iudicat, de albo, & nigro, & de cæteris interiectis, flauo, fusco, pallido, rubro, ceruleo, purpureo, rutilo, & luteo. De acuta & graui voce iudicium fert auris. Odoratus bonos & malos sentit odores, & alios, putridos, humidos, liquidos, vaporatos. Gustui dulcia sapiunt & amara, & alia quinque media. In vniuersum autẽ septem sunt sapores, dulcis, amarus, asper, acidus, mollis, salsus, austerus. Plurimorum censor est tactus. Tangit enim grauia, & leuia, & quæ inter hæc sunt: calida item & frigida, & quæ interiacent: dura & mollia, & horum media: sicca, & humida, & quæ intersunt. Reliqui quidem quatuor *Colores XII. Sapores.*

sensus in solo capite stationem habent, & propria occupant organa. Sed per caput, &
totum corpus habitat tactus, alijsque sensibus communis est: in manibus autem præ-
sertim vis illius emicat.

Orbes cœlestes.

Asserunt insuper duodecim orbes in cœlo esse, & primum qnidem & remotissi-
mum firmamentum, vbi & summus Deus, cæteriq; intelligentia præditi Dij, vt vocat
Aristoteles, aut secundum Platonem Ideæ. Deinde septem Planetæ sequuntur, Saturni,
Iouis, Martis, Veneris, Mercurij, Solis & Lunæ, post planetas ignis, mox aër, quem se-
quitur aqua, omnibus vltima subest tellus. Duodecim orbium firmamentum causa est 714
prima: & quanto quodq; illi vicinius, tanto etiam firmius & melius esse aiunt, & quæ
longius absunt, non ita firma sunt, & vsque ad Lunam hic ordo seruatur, infra Lunam
minime. Necessario vero omnia mala terra sustinet, quandoquidem instar fundi totum
mundum sustinet, & receptaculum necessarium est eorum, quæ in imo subsistunt. Et
has omnes partes Prouidentia, firmaq; ordinatione, & diuina quadam necessitate Deo
propria, aiunt gubernari. Sed quæ infra Lunam, quatuor causis: Deo, Fato, nostro con-
lio, & fortuna. Verbi gratia. Nauem ipsam conscendere, & non, in nostra est potesta-
te: tempore sereno procellas & tempestatem subito oriri, Fortunæ est: nauem mer-
sam præter spem conseruari, diuina fit prouidentia. Multis autem, & diuersis modis ac-
cidit Fatum, & sic differt à Fortuna: qnoniam serie quadam ordinatè, & consequenter
fit, cum Fortuna suapte fiat, & prout contingit. Vt, è puero iuuenescere, & ad reliquas
vsque ætates commodè ascendere, vno Fati modo accidit.

Zodiacus obliquus circulus.

Zodiacus, vt placuit Aristoteli diligenter inuestiganti, propter generationem eo-
rum, quæ in terra ad Vniuersi complementū gignuntur, oblique mouetur. Nam æqua-
li si distantia verteretur, vnum semper anni idemq; tempus esset, vel æstatis, vel hiemis,
aut cuiusuis alterius. Nunc vero quoniam Sol, alijq; planetæ, è signo in aliud signum e-
grediuntur, quatuor in anno tempestates sunt, quo fit, vt propter hanc in alia signa mu-
tationem, & fructus proueniant, aliæque animalium generationes oriantur.

Solis magnitudo.

Sol quidem, vt priuatim ipse & vere vt puto, sensit, centies magnitudine terram
excedit, quamuis alij tantum tricies asserant.

Magnus annus. Planetarum cursus.

Sunt qui magnum annum Saturni ambitum esse doceant: quia cæteri sex errantes
breuiori tempore cursum suum conficiant. Saturnus enim triginta annis, Iuppiter
duodecim, duobus Mars, Sol vno, vt & Mercurius, & Venus, circulum absoluit. At
Luna, quia infima, & minimum sortita orbem, vno mense.

** κόσμον.*

Primus Pythagoras cœlum esse * mundum dixit, quia perfectum est, omnibusque
animantibus ac signis pulcris decoratur.

Animus immortalis.

Plato, & Aristoteles vno consensu immortalem dicunt animum, quamuis alij altam
mentem Aristotelis non intelligentes, mortalem esse animam eum dicere existiment.

Homo paruus mundus.

Dicitur homo μικρόκοσμ☉ (id est mundi compendium) non quia quatuor, vt re-
liqua animalia etiam minima, constet elementis: verum quia omnes mundi virtutes 715
continet. Nam sunt in mundo Dij, quatuor elementa, bruta, plantæ. Has omnes po-
tentias possidet homo, habet Rationem pro diuina virtute, habet pro natura Elemen-
torum mouendi vim, crescendi, suique similem productricem: singulis his inferior est.

Simile.

Ac quemadmodum pentathlus omnes habens virtutes, in singulis tamen minor est eo,
qui vnum aliquod certamen callet, ita & Homo omnes habens virtutes, in singulis sin-
gillatim superatur. Minorem enim rationis vsum habemus, quam ipsi Dij, & minus de
Elementis, quam ipsa Elementa. Cupiditas & Iracundia nostra minor quam brutorum:
à plantis nutriendi, & accrescendi qualitate vincimur. Quare vt è varijs compositi re-
bus, vitam quæ ægrè traducatur, habemus. Alia enim omnia ab vna tantum natura re-
guntur, nos vero homines varijs qualitatibus distrahimur: vt, nunc à Deo trahimur ad
meliora, nunc vincente vi animali ad deteriora; sic & in cæteris potentijs. Si quis igitur
coluerit, quod in nobis ipsis diuinum est, instar aurigæ vigilis ac periti, poterit singulis
virtutibus, permistione, inquam, Elementorum, Ira, Cupiditate, habituque rationis
experte, quoad par est vti.

Nosse seipsum.

Difficillimum est seipsum nosse, quamuis facile videatur: quod Pythij Apollinis
esse dicunt, licet ad Chilonem vnum è septem Sapientibus referant. Nos autē hortatur,
vt quisq;, quid possit, cognoscat. Sed nihil est aliud *Nosse se ipsum*, quam totius mundi
naturam nosse, quod sine Philosophia fieri non potest, quodq; Deus nos monet.

Cogni-

Cognitionis instrumenta.

Cognitionis octo sunt organa: Sensus, imaginatio, ars, opinio, prudentia, scientia, sapientia, mens. Artem, prudentiam, scientiam, mentem, communem cum Diis habemus. Sensum & imaginationem cum bestiis. Nobis autem solummodo propria est opinio. Sensus est * fallax cognitio per corpus. Imaginatio motus quidam in animo. Ars est habitus cum ratione laborans: additur hoc: *cum ratione:* quia etiam aranea operatur: veruntamen sine ratione. Prudentia est habitus, qui in rebus rectè peragendis cõtinetur. Scientia est habitus eorum quæ semper & similiter eadem fuerunt. Sapientia plurimarum caussarum cognitio. Mens initium & fons est omnis boni.

** Al. ἀψευδής, vera.*

Docilitatis triplex ratio: Ingenium, memoria, & industria.

Tres sunt docilitatis partes: Sollertia, memoria, & ingenij vis. Memoria custodit ea, quæ quondam quis didicit. Vis ingenij est intelligendi velocitas. Sollertia est ex iis, quæ quis didicit, ea inuestigare, quæ non didicit.

Cælum.

716 Tria sunt, quæ cœli nomine dicuntur. Primo firmamentum: secundo distantia illa, quæ est à firmamento vsque ad Lunam: tertio vniuersus mundus, cœlum inquam & terra.

Optima & pessima nata sunt, inquit, ad semper operandum, Deus scilicet & plantæ. Deus enim, & quæ illi proxima sunt, mente, & ratione semper operatur, itemque germina: nam nocte & die nutriuntur. Non semper autem homo in opere, neque bruta animantia, sed medio penè tempore dormiunt, & quiescunt.

Græci & Barbari. De his vide Strabonem.

Græcos ait moribus barbaros semper superasse, ob temperiem aëris quo viuunt: Scythas verò & Æthiopes, illos frigore scilicet vexatos, hos verò cute æstu exustos, & ingentem intus calorem & humorem alentes, quia malè temperatum cœlum sortiti sunt, violentos & audaces semper exstitisse. Sic vicissim eos qui mediæ zonæ & montibus vicini sunt, de temperie loci illius, cui subsunt, participare. Ideoque ait Plato, Græcos disciplinas quas à Barbaris acceperint, eas melius proferre, & maximè Athenienses. Quapropter rei bellicæ & picturæ primi inuentores exstitere, & omnis artis mechanicæ, & militaris, oratoriæ, & disciplinarum. Non igitur, vt dixi, aduentitiæ Athenis sunt scientiæ, sed ibidem à natura insitæ, idque ex aëre tenui & puro, vt non solùm terram attenuet, (quam ob caussam etiam sterilis est Attica) sed & ingenia hominum subtilia reddat. Inde contigit tenuem quidem aëra terræ nocere, ingeniis verò prodesse.

Athenienses αὐτόχθονες.

Attica.

Etesiæ vnde.

Etesiæ venti ardentissimo æstatis tempore flant, hac de causa: Sol iam sublimis, & à locis meridionalibus ad septentrionem conuersus, soluit humida ad Boream, quæ soluta aërem, deinde ventos gignunt: è quorum numero & Etesiæ sunt, è spiritu scilicet, qui ex humidis solutis ad septentrionem oritur. Ad oppositas verò plagas meridionales feruntur, eoque delata in altissimos Æthiopiæ montes decidunt. Cùm autem condensati, & frequentes fuerint, pluuias creant, è quibus æstiuo tempore Nilus auctus exundat, ex australibus locis, & aridis profluens, idemque Aristoteles inuestigando comperit. Ipse enim ingenij præstantia hoc deprehendit, cùm æquum putasset Alexandrum Macedonem ad ea loca mittere, vt oculis caussam incrementi Nili fluminis cognosceret. Propterea asserit hoc non amplius dubium esse. Clarè enim patet è pluuiis augeri. Et sanè mirum, quod in locis Æthiopiæ maximè siccis, vbi nunquam hiems est neque pluuia, tempore æstatis densissimi oriantur imbres.

Nilus. Vide Theophylactum Simocattam de vita Mauritij Imp. lib. 7. extremo, Herodotum, Melam & ἀνώνυμον.

EX AGATHARCHIDE POLYHISTORE excerptæ historiæ,

CCL.

INTERPRETE LAVRENTIO RHODOMANNO.

LECTI sunt Agatharchidæ libri duo, primus & quintus de rubro mari, ceterisque rebus fidem excedentibus summa capita comprehendentes.

Ex libro primo, De mari rubro.

717 CAPVT PRIMVM.

Quomodo Ptolemæi primam elephantum venationem instituerint.

PTOLEMÆVM, qui post Lagi filium in Ægypto regnauit, primum instituisse elephantum atque eiusmodi beluarum venationem: & quæ natura disiunxit, sub vnam quasi stabulationem redegisse, affirmat.

Expendendum verò quid hoc loco dicat historicus. nam etiam ante Ptolemæorum ætatem, multi quoque elephantibus cicuratis vsi leguntur: vt Porus Indorum rex, qui cum Alexandro bellum gessit, aliique non pauci. Forte Ptolemæus hic primus impensè illi studio incubuisse visus est: aut primus successorum Alexandri, vel aliorum Ægypti regum, ei operam dedit.

CAPVT SECVNDVM.

Quadruplex Etymologia rubri maris.

RVBRVM mare inde nomen trahere ait, non quòd eius sinus quem Arabicum vocant, montes, occasum versus, dum acres & ignei Solis radij eos feriunt, carbonis
reddant speciem: ad ortum verò tumuli arenæ & glebæ insigniter rufi, ad multa oræ
I. illius maritimæ stadia effundantur. Hanc (inquit) ob causam mare illud rubrum non
vocatur. Nam cùm nauigatio illac sit angusta, dum vertices & tumuli vniuerso vtrinque sinui impendent, splendor ex vtraque continente in fretum incidens, mare terræ assimile esse denuntiaret, vt species illa in omnium oculos incurreret, etiamsi affectio cunctis non foret explorata. Ideò cognomen hac de causa non adeptum esse auctor testatur, licet multi ante ipsum ita sint opinati. Hæc igitur prima est ratio, quamuis à
II. vero dissentanea. Altera perinde se habet, Quòd Sol illic exortus, non vt apud nos, lucidos in fretum radios demittat, sed cruori assimiles, vnde cruentam maris speciem efficiat intuentibus hæc affectio. Et hinc rubri appellationem exsistere. Tertius hinc
III. sermo Argolicus est: ausu quidem magnus, sed persuasu inanis. Nam qui Cliniam sectantur historici, ex poëtarum licentia etiam ipsi securitatem nacti, perhibent ex Argis in Æthiopiam (quæ Cepheniæ tunc habebat nomen) Perseum ad filiam Cephei liberandam profectum, & inde ad Persas transgressum, nomen hoc à filiorum quopiam cum Persis communicasse: & procreato Erythra filio, nomen ab hoc mari indidisse.
IV. Hæc protrita & vulgaris est Argiuorum de rubro mari fabula. Quarta, & à vero non
ita aberrans ratio, (quam auctor ex Persa quodam Boxo se didicisse affirmat, & lingua 718
& mente Græcos imitante, qui relicta patria Athenis vitam egerit) ex narratione Persæ hæc est. Erythras quidam fuit genere Persa, filius Myozæi, qui animi præsentia & vi opum præclaram sibi existimationem comparauit. Domusque eius non procul à mari, contra insulas desertas (non quidem hac tempestate, sed qua Medi imperium tenebant, quando etiam Erythras noscebatur.) Tempore autem hyberno ad Pasargadas commigrabat, & sub ortum veris ad rem suam familiarem redibat, tum aliam ob vtilitatem, tum vt aliquam vitæ suæ voluptatem hac commutatione indulgeret. Atqui cùm in armenta eius leones irruptione facta, nonnullas equarum agrestium interemissent, reliquæ adhuc incolumes, consternatione ex re visa, ceu œstro perculsæ, ad mare cursu arrepto, magno in aquas impetu (aura tum fortè à terris adflabat) prolabuntur. Cumq; initio præter littus natassent, pauore non desistente, à flatibus abreptæ, difficulter ad insulæ aduersæ oram emerserunt, vnusque ex armentariis, adolescens audacia præcellens, dum aliâs aliam armo prensat, vnà transmisit. Erythras igitur, equas non amplius visas inuestigans, primus hominum eius loci ratem construit, magnitudine quidem mediocrem, sed robore validissimam. Eaque, venti secundi & commodi tenorem nactus, in fretum descendit, & subitò venti ope prouectus, reperit equas & pastorem simul. Insulæ autem admiratione captus, & vrbem in portu accommodè fundauit, & ex opposita continente rei domesticæ inopia laborantes illuc habitatum transtulit. Atque inde etiam insulas cæteras, cultoribus vacuas, habitatorum frequentia ad humanitatis cultum traduxit. Tantum igitur gloriæ ex rebus gestis, apud vulgus sibi comparauit, vt mare illud, magnitudine infinitum, omnes ad nostram vsque ætatem Erythræum appellent.

Nominis igitur rationes distinctæ ita se habent. Nam longè aliud est, si Erythræ mare dixeris, quàm si Erythrum (quod Latini rubrum vertunt.) Hoc enim rubedinem aquæ, illud virum mari potitum, significat. Verùm etymologia à colore falsa est. Mare enim rubri coloris non est. A Principe autem deducta, vera est, vt narratio Persica fidem facit.

CAPVT TERTIVM.

Persarum etymologia.

CÆTERVM nec à filiis aut nepotibus Persei nomen referre Persas (quod tamen complu-

complures alij confirmant) auctor contendit. Nec illos Pérsas, accentu in penultima, sed Persâs, vltima circumflexa se appellare, dicit. chides.

De raris animantibus, & aliis.

CAPVT QVARTVM.

DVM verò narrationem de Perseo per multa quoque alia exempla ad mendacium restringere studet, adiungit etiam illa. Atqui si tragico ita more Perseus expedi- *Fabulas de Perseo multis exemplis consimilibus absurdas esse demonstrauit.*

719 tionem fecit, larua indutus, & ense falcato instructus, & quæ sequuntur histrioni & choro transigenda committens, etiam alia, quibus huic fabulæ contradici potest, absurda (prout vulgi assensu comprobata sunt) notatis modò capitibus, quàm breuissimè percurremus. Centaurum videlicet fuisse, Geryonem, Cyclopem, Chrysen, Circen, Calypso, Minotaurum, Scyllam, Chimæram, Pegasum, Læstrygonas, Cerberum, Glaucum marinum, Atlantem, Protea, Nereum, Nereides, Aloëi filios, qui ad IX orgyiarum longitudinem & IX cubitorum latitudinem excreuerunt.

Tum, Hesiodo auctore, genus exstitisse primò aureum, deinde argenteum, post hæc æneum. Rursus equos fuisse, qui de futuris collocuti sint cum Achille: & Sphingem, quæ Thebanorum pubi ænigma proposuerit: & Sirenes, quæ ad perniciem auditorum cantillarint: Nioben etiam & Polydecten, in saxa ex pauore conuersos. Nauigationis insuper comites Vlyssis, ex hominibus in porcos, & è porcis in humanum rursus habitum transiisse. Item Tantalum propter mentis integritatem honore affici, mensæ Dearum admotum, & propter flagitiosam libidinem in aëra sublatum plecti. Nonnullos etiam data opera descendisse ad Plutonis, tum vt vates mortuos de viuis consulerent, tum vt Proserpinam, ceu solitariam, vi sponsam sibi facerent. Et vellus aureæ lanæ in oue exstitisse, malosque in Africa nasci, quæ aurea mala producant. Animatum corpus per omnem vitam insomne permansisse. Boream & Austrum cum ceteris ventis in vtre tantum non præfocare inclusos. Adde Pasiphaen cum Tauro, & Tyro cum fluuio rem habere: cùm tamen ad nullum diuersæ naturæ genus lectum ineant. Et Philomelam in lusciniæ, Tereum in vpupæ, & * Hecuben in canis domestici naturam esse mutatam. Io præterea filiam amnis fuisse, sed cornuta bouis forma, cum asilo agitaretur, Ponticum mare transcurrisse. vnde & Bosphorus nomen acceperit. Et Cæneum Lapitham, primò virginem, circa pubertatis annos ex fœmineo sexu in virilem transmigrasse: atque ad postremum, cùm à centauris abietum incussu verberaretur, viuum & erectum subiisse terram. Et Ledam, eius quæ in fœminam cadit procreationis loco, natiuum peperisse ouum: vnde forma illa tot pugnis expetita, Helena inquam, efformata sit. Hellen etiam & Phrixum arietis pedibus volantes, confecto cursu, mare illud ad vtrumque littus vsque, Hellespontum de se nominasse. Quid quòd Hercules etiam vasta maria, vbi maximæ oriuntur tempestates, in olla emensus sit: &

Lib. 1. ἔργων.

** Cic. Tuscul. 4.*

720 Africam sementis & aquæ viæque expertem solus peragrarit: & ab Atlante tantæ magnitudinis & grauitatis mundum in se receperit: non quòd mandatum haberet, sed tantùm vt gratiam iniret? Quid quòd Orphei, citharam pulsantis, vestigia montes & scopuli, amore & studio Musicæ sectati. Et carnes boum Solis inter assandum vocem hominum intellectui obuiam ediderint? Et quòd vita defuncti, per ocium, omnes generis sermones cum Vlysse credant, ex informi vmbra proprium faciei agnoscentes? Aliique horum bibant, cùm nec aluus nec gula restet: alij ferrum extimescant, vulnerationi tamen non amplius obnoxij. Nonnulli saxum voluant, quorum corpora iam olim conflagrarunt. Aliqui etiam ius dicant ceteris, vbi tamen nihil iniuriarum est reliquum. Quid tandem quòd eorum qui non amplius sunt, simulacra in cymba traiiciant, Charonte nauclero & gubernatore, vt ne submersi denuò funeris elatione opus habeant? Et quòd Alcestis, & Protesilaus, & Glaucus, post vitæ finem surgant? Siquidem illam Hercules reducit, istum vxoris amor exstimulat, hunc vates vnà defessus excitat. Et quòd Amphiarai, vita adhuc integra, corpus vnà cum equis & curru tellus absorbeat? Et quòd dentibus è Cadmi dracone disseminatis viri armati, interque se depugnantes, enascantur? Et quòd Talos, Minois custos, ter vno quolibet die totam circumambulet Cretam, tam longè lateque patentem, solusque animatorum in talo vitam possideat. Et quòd Minoi vita abrumpi nequeat, nisi quis feruentem ei aquam affundat. Ad hæc quod incantatione Medeæ immutatus senex hircus ad iuuentutem

redierit,

Agatharchides.

redierit,& à Peliadibus incoctus sit pater, vt reiuuenesceret. Et quòd tres anus Phorcides vnius oculi vsu vitam exigant, indissolubilis inter se fidei commutantes vicem. item quòd Arcadiæ cultores & Atticæ,terrigenæ sint & præter naturam orti. Et quòd mactata in Aulide viuam se exhibuerit apud Tauros. Et quòd in Peloponneso mari demersa à patre Acrisio, Seriphiorum littoribus incolumis vnà cum infante appulerit. Et quòd à Menelao in singulari certamine iam subactus, post arreptionem subitam, versetur in thalamo, ad complexum paratus, & omnis aduersi casus oblitus. Et quòd lignei equi receptaculum non ad expugnationem vrbis sit compactum, sed ob proditionem Vlyssis & Neoptolemi, sociorumque. Vide qualis hoc modo stultitia depingatur, & artificis qui equum exstruxit, & procerum,qui hunc inierunt, & ciuium, qui in propriam vrbem eundem susceperunt! Adde his, quòd cœlum tam vastum, Diis in eo commorantibus,suis Atlas humeris exceperit, & Atlantides tamen genuerit, quod fieri nullo potest modo. Quòd orbem totum Oceanus circumluat & ambiat, custodiens eum fluxibus suis & continens, cuius extrema Gorgones accolere Hesiodus 721 canit. Et quòd heroum nonnulli corporum incolumitatem, extra omnes adfectiones,conseruent, in beatorum insulis: de quibus tamen nemo certi aliquid memoriæ prodidit.

Hæc igitur cùm in dubias & perplexas desinant opiniones, multis etiam è sexu muliebri risum non improbabilem tradunt.

Cæterùm de Diis nugas quomodo accipiamus? Quòd videlicet quidam femori insutus ad maturitatem peruenerit:quædam Iouis capite pro matrice sit vsa. Et quidam sine patre (Vulcanum dico) sit perfectus. Quòd Sol, propter nefariam Atrei in Thyesten impietatem, ex occasu ortum, & ex ortu occasum fecerit: præterea quòd Apollo & Neptunus, locata apud Troiam mercenaria opera per annum, præterquam quòd ædificationis & ministerij pastoralis mercede fraudarentur, atrocissimis Laomedontis minis obiecti sint. Et quòd Bacchus à Lycurgo perterrefactus fugatusque in mare, Thetidos opem implorarit. Huc accedit, quòd lite de formæ elegantia inter Deas orta, vnaquæque muneribus suis iudicem corrumpere studeat; & nullam tamen harum assequatur finis ex hoc iudicio euenturus. Imò, Mineruam fabulantur, quanta quanta est, in hirundinis corpusculum se abdidisse, & maiestatem Iouis à cygni forma veluti in ordinem redactam, & Ceteris pulchritudinem in turpissimum transiisse habitum. Et Iouem, qui pro maximo habetur, à maximè necessario, vxoris germano, insidias expertum, & seruatum esse à maximè inuisis, Titanibus inquam: qui egressi è vinculis & tenebris, & quæ illic est custodia, postquam in fugam coniecto Neptuno, operam illi nauassent, sponte ad Acherontem & Plutonis regnum denuò se receperint. Tum Venerem mortali manu sauciam: Et Martem ab Oto & Ephialte vinculis constrictum, & Ditem in regno suo, ab Hercule sagittis ictum, in maximos incidisse cruciatus: Et Vulcanum à cacumine cœli deiectum in Lemnum,non absq; læsione corporis & dolore extremo: Et Iunonem à Ioue suspẽsam alligatis vtrique pedi incudibus maximis. Summatim, Deos adulteria committere,fulmine feriri, loripedes esse,furtis adsuescere, ab hominibus virtute superari, procaciter conuitiari, iniurias patrare, sortem deplorare, & tandem nullius affectionis immunes esse, à qua nos perturbati Deorum opem inuocamus. Quare qui hæc fabularum portenta hominibus credenda proponunt,tam procul à veritate remoti, num putas magistros fide dignos aliis docendis esse iudicandos? Dum tot & talibus Agatharchides exemplis narrationem de Perseo ad fabulas relegat,nec mari rubro à filio Persei nomen obuenisse tradit.

CAPVT QVINTVM.

Fabularum finis delectatio.

HINC seipsum in caussa sibi esse vt redarguatur, ostendit, propterea quòd ad seriam rerum gestarum tractationem,fabulatorum licentiam traducat. Nam ab hac si quis refellendi studium detrahat, nullam relicturus est materiam viliorem, sublata 722 nimirum fide. Quam enim ob causam non damno Homerum (inquit) quòd Iouis & Neptuni dissidium adserit, cùm fieri non possit, vt homo mortalis fidem hac in parte adstruat. Nec Hesiodum vitupero, Deûm generationem exponere ausum. Nec Æschylum increpo, quòd in plerisque mentitur,& multa, quæ concedi nunquam possunt,in literas refert. Nec Euripidem accuso, quòd Archelao tribuit res à Temeno gestas,&

Euripides.

ſtas, & Tireſiam in theatro pluſquam v. ætates vita complexum introducit? Nec aliis vitio verto, quòd apparatu in fabularum actione vtuntur virium excedente humanarum modum? Quia omnis poëta magis voluptatis ſcopum quàm veritatis ſibi propoſitum habet.

CAPVT SEXTVM.

ELEPHANTOS, ſcribit auctor, Indorum terra nutrit, & Æthiopum, quæ Thebanorum fines attingit, necnon Libya. *Quæ terra elephantos producat.*

CAPVT SEPTIMVM.

QVATVOR, inde perhibet, limitibus Ægyptum eſſe incluſam: à ſeptentrione, pelago: ab ortu & occaſu, deſertis: & à meridie, gentibus Æthiopum. *Ægypti limites.*

AVSTERVS hic ſermo, ſed ſalutaris, oſtenditur enim non mœſtitiæ, ſed cuſtodiæ gratia; & ex oratione voluptatem ſuſtulit, ne ex rebus gratiam adepti pro bonis mala conſequamur: vel ad Iouem vel Deos, vt non in medio poſita quædam remittamus. Priuati verò diuitias longè profundiores, ſine negotio eſt difficile ſeruare. Tu verò horum & ſimilium bonorum hæreditatem conſequi te poſſe ſine certamine confidis? præſertim cùm ſcias, quòd lex poſſidenti illa conſeruet, hæc ferrum aufert de imbecillioribus. *Hinc vſque ad pag. 726. omiſſa ſunt ab interprete & in Græca edit. Henr. Steph.*

Sumus, inquit, multo tempore in hac ſententia, regum amicitias ab occaſione confirmari & ſolui, & tuam occupationem alteri dare, argumentum, ex aliis res augendo & minuendo. H c verbo continenter gratificatus, rerum geſtarum fidem excedens, falſa commemorat: ille amicis in ſocietatem conſilij adhibitis tempore eiuſcemodi neque vrgentis impetum exigit. quis enim adeò expers conſilij, qui ab altero quid ſibi videatur cognoſcere velit, & in dubiis conſilio vti explentis deſiderium ipſius? Si enim dominus bonorum, non ſuccumbit cupiditati eorum qui cogunt: Beatum prædico hæc poſſidentem. tollere autem non poſſum armiſcoactus ſumptus. Quid igitur arduum actionem in vanum rumorem adducere, ſpeſque inanes reueritum fuiſſe præ certis periculis? Sed percellunt Græcos Æthiopes, qua re? nigredine &
723 formæ differentia. Non excedit puerilem ætatem hic metus apud noſtros. In bellis verò grandioribuſque contentionibus, non facie aut colore, ſed audacia & re militari res diiudicantur. Ego verò à quo die conſtitutus ſum tutor corporis tui, quum iuuenis admodum eſſes, totiuſque regni, ab illo ſtatim in magnum me laborem conieci. quemnam? Iis qui in voluptate verſantur repugnare atque indignari, non facultates tibi primum auferendo, ſed imperitiam, vt tantis bonis prudens fruaris, non peccans. Hoc enim quærebam, patris nactus beneuolentiam tempore conciliatam, non adulationis irriſionem oportunitate aſſuetam. Noui enim vt natu grandior, multarumque rerum experientiam conſecutus, per aſſentationem eos, qui excellerent dignitate, regnaque ſimul funditus delata Caſſandri, Lyſimachi, & Alexandri, tanta cùm fuerint, Medorum, Syrorum, & Perſarum: vt neque generis ſemina reliquerint, non ſine cauſſa. Iuuene enim per ætatem rerum imperito, celebri verò in peccatis, nihil neque promtius ad lapſum, neque periculoſius. Alexander igitur armis inuictus, in vitæ conſuetudine fuit infirmior: laudatione enim captus eſt, appellatuſque Iupiter, non ſe ſubſannari, ſed honorari exiſtimabat. Expetitis iis quæ fieri nequiuerant, naturæ fuit oblitus.

Quando orator cum populo diſſeruit, non amici ſed adulatoris perſonam ſuſtinens, plebis impetus conſiliarium, qui in peccato confirmaret nactus, vrbem euertit. Imminet enim aduerſarius non reo tantùm, ſed & iis, aduerſus quos inuidia ipſi aditum adornauit. vel, accuſator enim vincit non modò reorum, ſed etiam interdum potentiorum accuſationes. poſtquam inuidia telum acerbum iaciens perſuaſit, non eſſe eo dignum facinus.

Vtuntur & Æthiopes in bellicis periculis ingentibus telis, breuibus verò iaculis, in ſumma arundinis parte pro ferro oblongum figura lapidem ponunt, funibus conſtrictum, acutum ſupra modum, venenis verò mortiferis tinctum.

Ptolemæus, ait, ad bellū contra Æthiopes è Græcia quingentos equites conſcripſit. De

AGATHARCHIDES. psit. De his qui in prima acie versaturi erāt, & agmen ducturi, numero centum, eos singularibus instruxit armis. Nam & ipsis & equis vestes ad pilei modum constipatas, quas *Casas* in regione illa vocant, attribuit, vt totum præter oculos contegeretur corpus.

Ex libro quinto Agatharchidis, De mari rubro. 724

PLERIQVE etiam politicorum virorum ac poëtarum dubitarūt, quomodo summæ quorundam calamitates iis qui extra pericula positi sunt, decenter nunciandæ sint? quorum modus non facile inclarescit, nisi aliquis præstruerit causam iis quæ aperiuntur conuenientem. Olynthum & Thebas oppida duo clara, Philippus & Alexander diripientes, solo æquarunt. quod malum quum præter spem acciderit, magnum de imperio multis etiam Græcis terrorem incussit, multisque oratoribus dicendi materiam suppeditauit, vt calamitates propriè ostenderent. Alij ergo vt videbantur super hac re allegoricè ac variis dialectis abundè dixerunt, alij verò vehementius consueto more, proprieque loqui rebus arduis non subterfugiebant. Vtriusque tibi generis exempla proferam, vt formas è comparatione cognoscens, vtri melius aut deterius dicant, tuo iudicio colligas.

Hegesias. Hegesias quidem euersionem vrbium sæpe cōmemorans exilis est, nolens enim tempora singulatim recensere, studens verò necessariò in acerbis leporem nimium adhibere, sui argumenti scopum aliquantùm assequitur, sed non pro rei dignitate, quemadmodum in suis orationibus conuincitur. quale illud: *Vrbe relicta nomen acquisiuimus.* Specta igitur hoc: affectionem nequaquam mouet, sed significationem tacitam infert, & in dicta inquirere cogit. Vbi enim ambiguitatē sententiæ videt, ibi de sermonis grauitate remisit. Quare? quia dictum clarè perspiciendo, animi consensum deprehendere licet. Postposita verò perspicuitate, neque vis aut splendor verbis subesse potest, Hinc de Thebanis ad eundem modum loquitur: *Maximè enim locum clamantem, mutum calamitas reddidit.* Rursum de Olynthiis: *Veni ex vrbe Myriandro, reuersus non amplius vidi:* quæris quidnam? Ipsum enim dictum emphasin requirens, in errorem nostrum iudicium duxit. Decet enim miserantem ab asteismo abstinere, rem designare quæ affectioni propria est, si dictione ornaturus sit, sed calamitatis causæ seruiturus. Sed ad alia procedendum.

O Alexander, Epaminondam existima conspectis vrbis reliquiis, præsentem non comprecari. Accusatio quidem iuuenilis, & dura translatio & tristis actionis aspectus dici non potest. ALIVD: *Regia insania vrbe euersa, miserandum magis quàm tragœdia spectaculum dedit:* ad quoduis potius, quàm rhetoris munus aptum videtur, nihil valde 725
ad rem pertinens attingit. Difficile enim puto difficilimis rebus ridiculum accommodare sermonem. ALIVD: *Quid attinet commemorare Olynthios & Thebanos, quæ per singulas vrbes morientes perpeßi sunt?* ALIVD, simile adulationis non pulchræ, & simplicitatem habens: *Simile quid Alexander fecisti, Thebas cùm diruisses, ac si Iupiter ex aliqua cœli parte Lunam sustulisset. Relinquo enim Athenis Solem: Duæ enim hæ ciuitates Græciæ sunt ocelli, & duo de altera certabant. Alter enim euulsus oculus est, Thebæ.* Mihi quidem iocari sophista hisce videtur, non deplorare vrbis fortunam, & videre, quomodo breuissimè sermonem abscindat: & quomodo sub aspectum calamitatem ducat perspicuitate sermonis. ALIVD quid simile: *Vrbes vicinæ deflebant vrbem, quæ prior fuisset, videntes iam non esse.* Si quis igitur Thebanis aut Olynthiis sub ipsam euersionem huiusmodi periodos collectas recitasset, viderentur mihi scriptorem derisuri, & quodammodo miseriorem ipsis existimaturæ fuisse. ALIVD genus attingemus, rati ipsum sophistam: *Graue, regionem sterilem esse, quæ satos homines genuit.* Sed non sic Demosthenes, cuius ille sententiam deteriorem reddit. Scribit enim, Atticam ouium fieri pascuam, esse graue, quæ prima ante alias satiuum producit fructum. Ille verò dum dixit, graue esse, terram infœcundam esse, quæ satos homines produxerit, è verbis pugnantia sumit, non ex re. Hinc & frigiditatem summam ostendit. Quemadmodum

Ermesias Naxius. Ermesianax qui sic Athenas laudauit: Ex Iouis enim capite prognata, meritò tale habet caput felicitatis; & quis possit Cyri donationem ἄκυρον (nomini eius non respondentem) facere? Et simile hoc: *Hæc via inuia est, via adiacente?* Talia omnia (inquit Agatharchides) sunt ab vsu remota. Sed si ad commiserationem mouendam dicta, non procul à decoro absunt. Sin de omni Idea accipit, iudicium non rectè tulit, nisi quod

præter

præter dicta id genus alia plurima congerit. Similiter criminatur & hæc, veluti: *Thebani in bello Macedonico plusquam mille strauerunt:* pulchra sanè demonstratio: tot homines præter rationem occisi sunt. & iterum: *Vrbe deleta, viri quidem filiorum calamitates spectabant: mulieres autem in Macedoniam translatæ sunt, vrbem aliquo modo sepelientes.* Aliud simile: *Turma Macedonum verò irruens armis intra muros, vrbem vastauit, ibi quidem vrbis sepulchrum, hic verò mors.* Ceterùm oportet funeris elationem ponentes, epigrammate vti. & integra res est, nisi quod huius festiuitatis, ne dicens insaniæ acerbior videar, enarrauimus, inquiunt, plurima. Introducit verò cum
726 perspicuitate & ornatu qui debetur orationi, similia eloquentes. Stratoclem quidem sic: *Aratur iam & seritur Thebanorum ciuitas, qui nobiscum contra Philippum arma sumpserunt: simul* (inquit) *casum vrbis euidenter exposuit, & infelicium amicitiæ recordatus est. Durum enim beneuolentiæ appositum, maiorem solet commiserationem mouere.* Post Stratoclem similiter Æschinem inducit dicentem: *Vrbs contermina è media Græcia deleta est,* inquit, celeritatem excidij metaphorâ significans. Periculum verò inferens ex hoc, quòd ostendit pati eum qui finitimus est. Sed & Demosthenes, inquit, transferens sermonem suum, in Alexandrum sic ostendit: *Vrbem funditus euertit, vt ne cinerem quidem domuum reliquerit. Liberos verò & vxores Ducum Græciæ per tabernacula Barbarorum distribuit.* Acriter & clarè & breuiter de singulis speciebus vsus excessu, non oblitus fuit tamen rem docentis enargiæ. Rursum de Olynthiis idem orator, *Olynthum & Methonem & Apolloniam, & duas & triginta vrbes Thraciæ, quas omnes ita crudeliter euertit, acsi nunquam conditæ fuissent, facile esse aduenientes dicere.* Ostendens enim vrbium multitudinem, virorum calamitatem comprehendit, vt plurima commiseratio posito inopinato, magis auditorum affectionem moueat. Hæc & id genus alia aliorum etiam scriptorum dicens, recipit quidem: Hegesiam verò, & ab ipso profecta reiicit.

CAPVT NONVM.

De præfecturis Ægypti, à Memphi ad Thebaidem vsque.

A Memphitarum vrbe in Thebaidem quinq; gentium præfecturæ (Nomos appellant) interiacent, quarum populosus est ordo. I. Est Heracleopolitarum. II. Lycopolitarum. III. Oxyrinchitarum. IV. Hermopolitarum. V. Alij Phylacam (custodiam,) alij Schediam (ratem,) nominant. In hac rerum quæ ex superioribus terris importantur, exigunt & deponunt vectigal. Ei qui dicta hæc loca superat, principium Thebaidos est vrbs Lycum, id est, luporum. Inde alia vrbs Veneris. Et præter has Panon. Exin Thœnis. Et post hanc Bopos: sub qua vrbs Iouis, cognomento parua. A Thentyritarum, quam vocant, præfectura, Apollinis nomine vrbs est, supra quam Coptus & porrò Elephantina. Tandem occurrit Æthiopum terra, & Cortia prima. Loca igitur à Memphi ad Æthiopiam præcipua hîc sunt enumerata.

CAPVT DECIMVM.

Nilus. De marmoreis auri metallis.

PROPE rubrum mare, quamuis diuerticula multa & anfractus faciat Nilus, insigniter tamen illuc deflectit, & ad dexterum riparum tractum magnam illam declinationem efficit, prolixusque è pelago in continentem sinus protenditur, ita vt quæ in medio est aquarum, salsæ & potabilis, diameter, instar limi copiosi in arctum cogatur. Ad mare igitur hoc, in propinquo sunt loca, vbi metalla (quæ * genuina vocitant)
727 affatim proueniunt, colore quidem supra modum nigro, sed quæ tale intra se marmor producunt, vt nihil sit quod cum eo certet, dum candor nullam admittit comparationem.

* al. Aurea.

CAPVT XI.

De pauperum afflictione in ergastulis aurifodinarum, deq; modo aurum conficiendi.

EXTREMOS illic & abiectæ sortis homines in aurifodinarum seruitutem acerbissimam tyrannis abducit: quorum alij cum vxoribus & liberis, alij etiam absque illis, ærumnas tolerant: quas cùm tragicè exaggerauit auctor, quòd ad summam calamitatem nihil reliqui sibi faciant, * modum exponit quo aurum illud elaborent. Montium illorum, vbi aurum reperitur, quæ prærupta sunt & asperam omnino naturam habent,

* locum.

Agathar-chides. lignis incendunt: cumq; igni laxos & molles fecerunt, experimentum illis demum admouent. Tum quæ in petra emollita sunt ferro latomico in frusta scindunt. Præestq; aliis artifex, qui lapidem diuidit. Qui postquam vias metalli indagatoribus ostendit, totum opus misellorum necessitati dispertit. Ad hunc modum robore & ætate integri, malleis ex ferro incisoriis locum marmore grauidum perfringunt, ictusque non arte sed viribus administratur, & plures per rupem cuniculos agunt, nō quidem rectos: nam quandoque sursum, quandoque deorsum, nunc ad latus sinistrum, nunc in obliquum & transuersum, perinde vt arborum radices, lapis auro prægnans deuergit. Illi igitur lychnis ad frontes alligatis lapidem cædunt, candore eius, vt vena, deducti. Et vbi variis modis posita illis corpora efformarunt, in terram fragmenta deiiciunt, non pro sui roboris habitu, sed ad oculum præfecti, qui verbera ab increpatione non seiungit. Pueri autem impuberes, in cuniculos ab illis effossos irreptantes, etiam lapillos, de proiectis multo collectos labore, intra ostium deportant. Ab his porrò senes, & hominum inualidorum turba, lapidem transferunt, & translatum inspectoribus (qui Epoptei vocantur) exhibent. Nam qui sunt intra x x x annos & robore spectabiles, mortariis è saxo acceptis, pistillo enixè subiguut & pinsunt, vt maximum inde frustulum non excedat eruum. Tum eadem hora admetiuntur aliis. Labor hic est fœminarum, quæ vnà 728
cum maritis aut parentibus in ergastula sunt abductæ. Plures enim ordine molæ agitantur, quibus pistum illum lapidem subiiciunt, & ternæ vtrinq; ad vnum contusionis ictum adstantes, tam fœdo succinctu, vt sola corporis pudenda contegant, molendo incumbunt, & eò vsque molunt, dum tradita ipsis mensura similaginis ad modum redacta fuerit. His igitur vniuersis, qui eam fortunæ sortem tolerant, mors vita est optabilior. A fœmineo sexu puluerem ita subactum excipiunt alij, quos Selangeos nominant. Artifices sunt illi, quorum in facultate est hoc regiæ vtilitatis opus ad finem perducere. Operatio ita se habet. Marmor ita commolitum in tabula effundunt, lata quidem & ad rectam sectionem polita, quæ tamen non recto incumbit loco, sed exiguam declinationem habet. In hac puluerem, affusa aqua, manibus terunt initio leuiter, deinde pressius. Vnde opinor, terrestria eliquantur & ad tabulati nutum defluunt. Id autem quod validum est & aliquid pollet, in ligno subsistit immobile. Cum igitur crebrò aquis materiam eluit Selangeus, spongiis mollibus & densis marmor leuiter attrectat, & aliquando premens, quod leue est & laxum, fungositati implicatum, è cauerna extrahit & abiicit, quod verò graue est & splendet, in tabula secretum relinquit, quia propter grauitatē natura haud facile mobilis ei subest. Hoc igitur modo Selangeus postquam auri ramenta expurgauit, coctoribus transmittit: qui simul ac coactum illud ad mensuram & libram acceperunt, in vas immittunt fictile, & ad multitudinis proportionem bolum plumbi & salis grumos, pauxillumque stanni & furfurem hordeaceum admiscent. Hinc imposito quod bene tegat operculo, & vndique circumlito, in fornace coquunt, dies v & totidem noctes sine intermissione. Sequenti deinceps die, iusta materiæ vstulatæ refrigeratione adhibita, in vasculum aliud extrahunt, nihilque rerum simul iniectarum inueniunt, præter eandem auri massam iam conflatam, quæ à scobe pristina non multum deficit. Hæc itaque ad fodinas illas corporum multorum perditio, ad eum, quem dixi, finem, exitum sortitur, ipsa prope natura demonstrante, & generationem auri laboriosam, & custodiam lubricam, & sedulitatem maximam esse, vsumque in medio voluptatis & ægritudinis consistere. Elaboratio autem huius generis quodammodo antiquissima est. Nam à primis loci regibus inuenta est ea metalli natura. Desiitque in actu esse tum, quando Æthiopum olim agmen Ægyptum in- 729
cursauit, & multis annis vrbes custoditas præsidiis suis tenuit, à quibus etiam Memnonia esse perfecta memorant, tum quando Medi & Persæ rerum potiebantur. Et reperiuntur etiam tempestate nostra in aurifodinis illorum manu factis, mallei incisorij ex ære (quia temporibus illis ferri vsus admodum exiguus erat) & ossa hominum incredibili multitudine: proptereaque non pauci in cuniculis illis laxis & crustaceis (vt fieri probabile est) opprimebantur. Tanta fodinarum magnitudo est, & obliqua profunditate ad mare ipsum pertingunt.

***

CA-

CAPVT XII.

De victu Aethiopum infra Aegyptum. Deq; gente quae fo(?)is piscibus vescitur: & quomodo eos capiat, inq; cibum vertat.

AD Australem Aegypti plagam IV. sunt hominum nationes maximæ. Prima fluuijs adiuncta, quæ sesamum & milium serit. II. Quę paludes accolit, calamumque & syluulam teneriorem carpit. III. Quæ temerè huc illuc oberrat, carnibusque & lacte vitam traducit. IV. Ex littoribus maris egressa piscium venationi dat operam. Hoc genus nec vrbes habet, nec regiones, nec vllum apparatus artificiosi rudimentum. Est inter cætera, vt quidam asseuerant, maximum. Nam ab Autæis, qui ad extremum secessum, vasto inclusum mari, ad Indiam & Gedrosiam & * Germaniā & Persas, insulasque memoratis gentibus subiectas vsque habitant, Ichthyophagi (homines ex piscibus victitantes) vbique domicilia sua habent: qui nudo, tam fæminæ quam viri, sunt corpore, & communem sobolis procreationem habent. Naturali quidem voluptatis & molestiæ cognitione: sed turpium & honestorum nec minima præditi notitia. His loca maris proxima ad vitam sustentandam cuncta sunt aliena. Consimiliter etiam quæ magnis littoribus adiacent. Nec enim piscis, nec alterius generis capturæ obnoxij, continens illic venationem præbet vberiorem. Habitacula autem cunctis exposita sunt ad crepidines, & cauitates habent profundas, conuallesq; inæquales, & angustiora æstuaria, atque diuerticula obliqua, quorum situs cum ad vsus aptè congruat, rudes alicunde lapides sublatos in lacunas demittunt. Quando igitur æstus pelagi terræ se infert (quod bis fit vnoquoq; die, circiter horam nonam & tertiam) mare totum cooperit dorsum, vi secum adducens, ex gurgite ad littus, etiam pisces non paucos: qui in maritima interim ora manent, pastus gratia circa recessus illos & cauernas dispaciantes. Cum vero æstus maris retrofugit, humor equidē per lapides & fossas ad humiliora & vergentia loca refluit, at pisces in cauitatibus relicti paratam ichthyophagis venationem & alimo-
730 niam sufficiunt. Alij quidem pisces, vt dixi, facili certamine subiguntur. At cum sors offert canes & Phocas maiores & scorpios murænasque, & id genus cuncta, conflictus fit, non sine periculo. Quotquot vero ceperunt, in feruidas ad meridiem petras conijciunt. Nec longum in medio tempus, cum eodem se vniuersi referunt, & tota agitata mole, carnosa tum pars excidit, feruore quem diximus emollita. Spinam vero illi coaceruant: vnde & ex longinquo vastæ magnitudiuis tumuli conspiciuntur. Tum carnes, in planum aliquod saxum collectas, ad tempus non mediocre impensè calcant, etiā paliuri admixto semine. Huius enim ceu glutinis admistione in solidam massam longè magis coalescunt. Videtur autem condimenti aut infarti vicem præstare. Tandem vbi satis diu pedibus subegerunt, laterculos inde formatos ad solem denuò exponunt. Quibus siccitatem adeptis, discumbentes quotquot sunt vna epulantur, non ad mensuram & pondus, sed ad cuiusque arbitrium & voluptatem.

* *Forte legendū est Carmaniam.*

CAPVT XIII.

Vt conchas venentur ichthyophagi & potum exeant.

CONTRA hyemes repentinas, quæ piscium venationem eis intercipiunt, tale quippiam machinantur. Vagantes per totam viciniæ littoralis oram conchas (quę ibi sunt maximæ, vt magnitudinis excessus his qui non viderunt fit incredibilis) colligunt: nudisque harum carnibus in illa temporis difficultate indigentiam compensant & explent. Quinimo dum adhuc piscium illis copia suppetit, conchas illas colligunt, easq; recenti alga & piscium minorum capitibus, fossis demersas, nutriunt. Et postea egestate correpti, in cibum, (vt dictum est) eas vertunt. Quod si vterque illos cibus defecerit, ex vniuerso spinarum aceruo recentes, & adhuc succi plenas seligunt, & articulatim inde sublatas, partim in saxoso alicubi comminuunt loco, partim dentibus conficiunt, bestiarum quæ in latibulis versantur morem & ingenium repræsentantes. Potu autem longè mirabiliore vtuntur. Ad IV. enim dies piscationi, & cantilenis sanè inconditis, & sodalitijs, ludi & ioci gratia institutis, vacant, nulla re distracti: propter summam alimenti parandi facultatem. Sed imminente iam die quinto, in regionem montibus subiectam, potus causa exeunt, ad Nomadum (pastorum) riuos, quo peco-
731 ra sua potum agunt. Profectio autem illa fit tempore vespertino. Proinde cum ad aquaria Nomadum diuerterunt, lacum in orbem circumstant. Postea manibus humo connixis, & flexis genubus, boum more bibunt, non vno respirationis impetu, sed crebro interquiescendo. Sic vbi ceu dolia ventres liquore impleuerunt, ad mare difficulter inde abscedunt. Postridie quam deuentum est eo, neque de pisce, neque de re

AGATHARCHIDES.

alia, quisquam gustat. Sed plenus supra modum & difficulter auhelans quisque recubat, ebrio quadamtenus, grauedine scilicet, assimilis. Insequente demum die ad consuetam victus rationem reditur. Hoc, velut orbis circumrotati vicibus, per totam agitant vitam, nemine ex ipsis ad occupationem aut curam negotij respiciente. In morbos propter victus simplicitatem raros incidunt: tantumque de numero annorum auferunt, quanto magis quam cæteri absque laboribus ætatem agunt. Ad hunc itaque modum, qui intra fauces & locorum angustias sedes habent, Ichthyophagi vitam degunt.

CAPVT XIV.

De Ichthyophagis non sitientib.

AT qui exteriorem sibi oram vendicant, piscatu huiusmodi abundant perpetuo. Humore autem prorsus non habent opus. Quando enim piscem adhuc succulentum comederunt, non modo potum non requirunt, sed nec generis huius notitiam aut cogitationem habent, animisque tranquillis ferunt quæcunque ab initio fortuna eis tradidit.

CAPVT XV.

De Apathia Ichthyophagorũ quorundam.

IN locis ante dictis versantes, nec maximorum (vt inter nos habentur) malorum communem nobiscum notionem & sensum habent. Nec enim ferrum contra se strictum & intentatum refugiunt, nec contumelia iniuriáue iritantur, nec integri aduersis casibus adfectorum vicem dolent, sed si tale quippiam ab alienigenis circa eos contingit, intentis quidem oculis ad factum respiciunt, & crebros dant nutus capitibus, at eorum quæ homo circa hominem facere solet, ne minimam quidem animaduersionem produnt. Vnde mihi (inquit auctor) ne signum quidem notitiæ certum habere, sed adsuefactione, & nutu, sonisq;, ac imitatrice significatione, cuncta in vita administrare videntur.

De non sitientibus Ichthyophagis & de Phocis rarum quid.

CAPVT XVI.

Amicitia Ichthophagorũ cum Phocis.

ICHTHYOPHAGIS (quos non sitire fama est) finitimi, ceu inuiolabile sancitum eis fœdus sit cum phocis, nec ipsi phocas lædunt, nec ab illis nocumento adficiuntur: imò etiam prædas inter se venatori integras, & insidiarum immunes, vtrumque genus custodit, & ita mutuam inter se consuetudinem habent, vt vix homines, qui cum hominibus ita conuictum agant, inueniantur.

CAPVT XVII.

Habitacula Ichthyophagorũ & funeratio.

PARS Ichthyophagûm pro tabernaculis habent specus, non conuersos ad meridiem, 732
propter immodicum æstum, sed in plagam contrariam auersos. Pars sub costis piscium, quibus algæ insternuntur, degunt. Alij vertices oliuarum inter se connexos pro domicilijs vsurpant. Id autem genus oliuæ fructum edit nuci castaneæ persimilem. Quarta gens Ichthyophagûm talem habitandi consuetudinem habet. Immensus arenæ cumulus ex omni æuo congestus est, instar montis. Isque totus à fluctu perpetuo alluente condensatur, vt à mole aliqua generis & naturæ vnius, propter arenæ concretionem nihil differat. Hinc cuniculis ad longitudinem viri actis, quæ in fastigio sunt, indurescere & tecti vsum præbere sinunt, propter quam dixi connexionem: sed in pauimento inferiori oblongos ducunt meatus vndique inter sese perforatos. In his, aliquatenus ad penetralia vento exposita luce admissa, quietem capiunt. Si quando autem maris inundatio oritur, prædam, quo diximus modo, ex piscatione acquirunt. Nec vlla sanè morientes cura dignantur, cùm mens illorum misericordia (quam opinio gignit) non adficiatur. Ideo proiectos iacere sinunt, donec reciprocatio æstus oborta in mare illos, escam piscibus, abstulerit.

CAPVT XVIII.

Indi quidam sponte nati, seu terrigenæ.

NONNVLLI [Indorum,] qui ex mari victitant, cum alijs etiam hoc multo insolentius habent, & quod in rationis fidem non facile cadit. Nam vnde aut quomodo in locum,

locum, vbi nunc versantur, peruenerint, cognitione assequi non licet. Siquidem ardua & præerupta eis petra ceu iugo continuo impendet, & præcipitia montium ex obliquo transitus adimunt, & pelagus omnem ex aduerso continentem disterminat, vt pedestri itinere omnino (quod dixi) illuc veniri non possit, & ratibus aut lembis, ob defectum rerum apud nos vsitatarum, æque sit difficile. Quæ cum ita se habeant, reliquum est, vt dicatur, indigenas esse, qui primi seminis labem non acceperint, sed perpetuo subsistant: quemadmodum physicorum (qui appellantur) nonnulli definierunt.

CAPVT XIX.

De Sporadibus Aethyopum insulis.

VLTRA angustias illas, quæ Arabiam & oppositam regionem excludunt, insulæ iacent Sporades, depressæ omnes, magnitudine paruæ, & numero infinitæ: quæ nullum ad vitæ commoditatem fructum proferunt, neque satiuum neque syluestrem. Distant autem à continente superiori LXX stadia circiter, conuersæ ad pelagus quod præ-
733 ter Indiam & Gedrosiam excurrit. Hic nullus exsistit fluctus, sed alia alij quasi præsidens, tempestatem promontorijs excipit. Aërem autẽ videntur habere optimum. In his commorantur homines, qui proportione enumeratis respondent, vitamque hoc modo sustentant. In circumfuso pelago, quod asperũ est & tempestuosum, testudinum copia nascitur. quæ latitudine & magnitudine fidem prope excedunt: pro marinis autem à nobis omnibus habentur. Hæ noctu in profundo maris pascuntur: sed interdiu in quietos & tranquillos insularum recessus exspaciatæ dormiunt, idq; ad solem in summo apricantes faciunt: quo modo nauiculæ hominum industria factæ adficiuntur. Has illo temporis momento incolæ arte & studio & funibus in terram eiectas capiunt, & quicquid interius est, ad breue tempus solis feruore assatum, comedunt, testas vero ad ædium constructionem vsurpant. Gurgustia enim in editis locis prominentia inde coagmentant: ad nauigationis præterea vsum & aquationis transferunt. Quo fit vt res eadem, nauis, domus, vasis & alimenti hominibus illis vsum præbeat.

De testudinum captura incolis vsitata.

CAPVT XX.

De aliis qui balænis vescuntur.

NON procul ab hoc genere mortalium remoti & numero pares, hunc viuendi morem habent. De balænis in terram expulsis victum sibi comparant: cuius si desit copia (id quod non raro accidit) cartilaginem ex ossibus & costarum extremitates conficiendo, egestatem, quamuis moleste & ærumnose, tamen ita consolantur. Tot igitur sunt genera Ichthyophagorum, quæ accepimus: cum innumera interim cognitionem nostram subterfugiant.

CAPVT XXI.

Ichthyophagorũ αὐτάρκεια.

CVM vita, qualem nos veluti magistram sequimur, in superfluis & necessarijs consistat, Ichthyophagũm quas recitaui gentes, cuncta quorum vsus non est necessarius, angusto quasi orbe circumscripta excludunt: intereaque nullis rebus, quæ naturæ competunt, destituuntur: cum diuina ad frugaliter viuendum ducantur via, non ea quæ fallaci opinionum specie naturam seducit. Non enim circa imperij & magistratus affectationem contentiosa fortunæ & infelici trepidatione anguntur: nec auaritiæ studio multa in alios committunt, multaque contra recipiunt de malis non necessarijs. Nec inimicitias sibi conflant maiores, in ferenda inuisa corpori noxa: nec in domesticorum infortunijs labascunt, nec nauigando, & lucri gratia vitæ modum supra quam fas est extendendo, aduersis vitæ casibus ægritudinẽ metiuntur: sed dum exiguis indigent, exigua etiam dolent. Quod enim satis est tenent, & quod plus est non inquirunt. Vnumquenque autem perturbat non id quod ignorat, si absit, sed quod libera voluntate appetit, si properante cupiditate ab occasione fruendi destituatur. Quocirca ille cuncta habens quę velit, beatus erit, qui ad naturæ, non ad opinionis iudicium se accommodabit. Nec legibus ius disceptant. Quid enim opus est edicto subseruire eum qui sine litera rectam habere, & factis exhibere mentem potest?

CAPVT XXII.

Aethiopum circa Meroen victus & calamitas.

734 POST Ichthyophagos, iuxta flumen Astabaran, qui per Aethiopiam & Libyam defertur

AGATHARCHIDES.

fertur longè Nilo submissior, ideoque alueum suum cum maiore coniungens, ambitu suo Meroen insulam efficit. Huius igitur amnis ripas vtrasque turba quædam hominũ accolit non numerosa, tali vitæ ratione. Ex vicina palude arundinum radices effodit, puréque ablutas saxis in frustula confringit. Cum ibi læuem & viscosam reddidere massam, particulas inde non omnino manum implentes efformant, & ad solis æstum assatas edulij loco apponunt. Cum malo conflictantur ineuitabili, vt pote leonibus in stagnis, qui eos inuadunt. Sub ortum etiam *canis, ingens culicum multitudo eos infestat, tantis viribus pollens, vt populus in aquas lacustres præfugiens se ibi occultet. Ab his leones quoque exterminantur, non tam à morsu vexati (quamuis molesto satis,) quam quod stridorem vocis peregrinum perferre nequeunt. Atqui hoc miræ nouitatis gratia commemoratum esto. Quid enim singularius, quam leones culicibus loco cedere, & homines ex eiusmodi periculo euadere incolumes?

*al. Canicula.

CAPVT XXIII.

De Hylophagis horumq́; natura & moribus.

IAM commemoratis Hylophagorum gens non ita multum discrepans approximat, quæ etiam seminibus vescitur. Nam fructus ex arboribus decidentes comedunt, etiã tempore æstatis. Aliàs herbam decerpunt, quæ in vmbrosis vallibus nascitur, duræque est indolis, & caulem educat assimilem napis, quas Buniades vocant. Hinc quicquid de materia tenerum exsistit & molle, fit esculentum. Noctes quidem somno tribuunt: sed locum deligunt, qui contra beluas firmus sit & excubijs aptus. Mane quam primũ sol emergit, cum liberis & vxoribus arbores vniuersi conscendunt, & enixè summos assequi ramos contendunt. Hinc decerpta virgultorum tenerrima, sine fastidio edunt. Eamque ex tota sibi vita habitudinem compararunt, vt incredibilis sit visu illorum in arbores excursus, & mira non tantum manuum, digitorum & pedum, sed in vniuersum cæterorum quoque membrorum contentio. Nam expedite de ramo in ramum transiliunt, & alter alteri termites, etiam in locis periculosissimis, eripit: & id genus alia ostentant, vt qui videt, ipse quidem stupore percellatur, sed inexpertis enunciare non ausit. Nec quicquam frondis est succi plenum, quod dentibus commolitum non concoquant ventriculis. Corporis ex alto delapsi non grauis est plaga, propter exilitatem. Nudi sunt omnes communisque illis sobolis & vxorum educatio, & fructus. Fit vt de locis inter se belligerent. Plerique præ angustia famis vitam cum morte commutant, quando glaucomata (ad annum id L accedit) oculos incursant.

CAPVT XXIV.

De Venatorum gente, quæ etiam corijs vescitur.

POST iam descriptos sunt quos venatores incolæ nominant. Hi propter beluarum frequentiam (nam innumeras fert regio) in arboribus contubernia habent: sed ex insidijs feras capiunt, captasque sibi alimentum faciunt. Sagittariæ etiam artis peritia valent. Si accidit vt venationis prouentu careant, pellibus ante caprorum inopiam explent. Coria enim madefacta, leuibus admotis prunis, obruunt cinere. Atque ita tosta ad diuisionem producunt. 735

CAPVT XXV.

De elephantophagis variaq́; horũ venatione.

SEQVVNTVR hos, sed per interuallum satis longum, & occasui magis obiecti, qui ex elephantum venatione victum acquirunt. Nam sunt ex his qui insidentes arbori, beluarum transitus speculantur: factoq́; perniciter descensu, manibus complexi caudã, & pedibus in femen sinistrum connixi, bipennis, aptæ ad hoc & paratæ, crebris ictibus poplitis dextri neruos succidunt: tamque validè hâc vulnera inferunt, illâc caudam tenent, quam si de vita certamen sit institutum. Aut enim interimendum est, aut oppetendum. Siquidem alium temporis hic articulus exitum non patefacit. Prolapsa igitur excontinente percussu & sanguinis profluuio bestia, illico venationis comites sunt præsto, dumque adhuc viuit, carnes ex posterioribus resecant: & hilarem ad modum inde conuiuantur. Atque fera ita domita longum & atrocem interitum sustinet. Sic ergo se habent inter pericula extrema elephantum venatores. Sunt alij qui diuersam eos capiendi rationem ineunt. Viri enim terni, vno instructi arcu, & sagittis pluribus, anguium felle tinctis, ad exitus belluarum in saltu consistunt. Si qua igitur accedit, vnus arcum pedi admotum tenet, duo reliqui summa vi tracto neruo telum emittunt, ad latus medium

Agatharchides.

medium vnicè directum, vt ad interiora complexus penetret, & deuexas illas secet ac vulneret partes. Hinc tantum feræ monstrum dolore conuulsum & agitatum, elanguescit & procumbit. Tertium quoque Elephantophagûm genus est, qui hunc venationis modum seruant. Quando elephantes ad satietatem pasti, cubitũ se recipiunt, nõ humi procumbentes dormiunt, sed crassiss. & maximis arboribus se acclinant, vt pedes, stipiti proximi, terræ leuiter innitantur, & latus quod totum corpus excipit, à ligno su-
736 stentetur, itaq; non sincerum hunc sed adulterinum dixeris cubandi modum: propterea quod somno profundiori adiuncta sit vehemens solicitudo & metus exitij, quod prolapsum illico excipit, propter naturalem erigendi sese impotentiam. Ergo qui vitæ ex horum venatu alimenta quærunt, in nemoribus circumuagando, vbicunque bestiæ obseruarunt cubile, auersam arboris partem serra incidunt, dum nec tota inclinet, nec valida nimis & firma maneat, sed ad exiguum tantummodo impulsum restet. Belua igitur è pascuis reuersa cum ad assuefactam cubandi stationem se applicat, stipite confestim diffracto euertitur, ad paratam venantibus cœnam exposita. Posteriores enim mox carnes rescindunt, & vita cum sanguine exhausta, cætera defuncti membra, ad suum quisque vsum, distributa auferunt. Hos venatores Ptolemæus rex Aegypti edicto ab elephantum cæde abstinere iussit, vt viuos sibi haberet, multaque & admiratione digna eis promisit. Non modo tamen non persuasit, verumetiam cum toto Aegypti regno se præsentem hunc victum non permutaturos esse, ab illis responsum accepit.

CAPVT XXVI.

De Aethiopum Struthiophagis & Simis. ῥοπάλοις.

DE venatoribus his, quos Nomades impuros nominare solent, pars quædam ad occidentem, ab Aethiopibus auulsa, degit, & Simi vocantur: pars quædam Austro obiacet, gens non ita magna, hi Struthiophagi nuncupantur. Nam Struthiones artificio & dolo clauisque subigunt, vnde viuant. Carnes enim, cibos, pellesque, indumenta & lectisternia sufficiunt. Infensi sunt his Simi, bellaque inferunt. Orygum cornibus vtuntur hi pro telis. Grandia enim sunt & ad incidendum peracuta. Regio illa in magna copia animal hoc nutrit.

CAPVT XXVII.

De Acridophagis, eorumq; præmaturo & misero interitu.

EXIGVO inde interuallo disiuncti sunt Acridophagi, gens cæteris breuior. Tenui enim & macilento sunt corporis habitu, & extra modum nigri. Appetente æquinoctio verno, inenarrabile locustarum prægrandium agmen, ex terris nondum peruestigatis vna cum ventis aduolat, & vi quidem volatus ab auibus parum variant, sed corpore permultum. Ex hoc insecti genere quouis tempore aluntur, cum alijs modis, tum etiam in salitura præparato. Venantur eas, fumo ex aëre ad terram degrauatas. Agiles esse perhibentur, & pedibus celeriores. Verum vltra XL annos non viuunt. Etenim simul ac senium imminet, in corporibus ipsorum volatile pediculorum genus innasci-
737 tur. Ricinis hi non dissimiles, sed paulo minores sunt muscis, quæ in canibus apparent. Incipiunt à præcordijs & aluo, & omnem protinus superficiem corporis cum tota facie depascuntur. Illi igitur primò affecti sunt, vt quos scabies pruritu suo lacessit. Verum temporis successu aliquo, non absque molestia seipsos lacerant. Tandem morbo hoc ad maturitatem extracto, præter pustularum eruptionem, & tenuis saniei effluxum, intolerabiles sustinere acerbitates miseros contingit. Talem itaque interitum (siue corporis succi, siue alimentum, aut etiam aër, vitio & corruptioni huic causam præbeat) Acridophagi sortiuntur.

CAPVT XXIIX.

De regione deserta propter serpentes & phalangia.

CONTERMINA illis est regio quædam spatiosa, quæ mira quidem pascuorum varietate abundat, sed deserta est omnino, nullisque eo incolis patet accessus, non quod ab initio defuit ei genus mortalium, sed quod incredibilis ibi frequentia est scorpionum & phalangiorum, quadrimaxillas nonnulli vocant hos vermes, eosque ex imbrium vi & copia redundasse narrant. Cumque incolæ pesti huic resistere non valerent, fugaque elapsi, exsilij salutem patriæ anteferrent, factum esse vt deserta ab hominibus terra ex eo tempore relinqueretur. Sic etiam muriũ copia, vt in Italia, & passeres semina deuo-

AGATHARCHIDES. *Vid. Plin.*

na deuorantes, vt in Media, & ranæ, quod Autariatis vſu venit, & leonum increbreſcens multitudo, vt in Africa, in cauſa fuere vt ciuitates alio commigrarent. Multæque aliæ calamitates inſperatæ terras, quas corriperent, habitatoribus viduarunt.

CAPVT XXIX.

De Cynamolgis.

POSTREMO meridiem verſus habitant, quos Gręci Cynamolgos, finitimi, agreſtes & feros (vt quis ita interpretetur) barbaros appellant. Hi comas promiſſas, & barbas geſtant immodicas, caneſque multos alunt & magnos, Hyrcanorum more, quorum opera, euagantes in prouinciam ipſorum ex India boues, venantur. Innumera enim inde armenta, à ſolſtitio hyberno ad mediam vſque hyemem, videre eſt. Ad hæc fœmellas canum mulgent, & de lacte nutriuntur. Nihilo tamen minus ex aliarum quoque ferarum captura viuunt. Atque ita poſtrema ad meridiem deſcripta habentur.

CAPVT XXX.

De Troglodyt. victu, circumciſione, ritu funerandi, pacificatione, ſomno, morte violenta.

TROGLODYTARVM porro conditio hæc eſt. Qua gens hæc imperij forma continetur, tyrannis eſt. Vxores, vt & liberi, ſunt communes. Cum tyranni duntaxat
coniuge rem habere, vetitum. Hoc tamen auſo, deponendæ ouis mulcta irrogatur. 738
Mos vitæ talis. Quando hyems eſt, (id quod ſub Eteſiarum tempus natura comparatum eſt) Deo regionem ipſorum largis inundante aquis, è ſanguine & lacte pabulum vitę capiunt, quæ in vnam mixta verſataque colluuiem, in ollis ad ignem leuiter calefaciunt. At ſi æſtas inſtat, in vdis verſantur locis de pabulo inter ſe depugnantes, & tum pecorum annoſiora & morbida abſumunt, laniorum (qui immundi ipſis nominantur) opera mactata. Neminem ex mortalibus parentum nomine dignantur, præterquam taurum & vaccam. Illum enim patrem: hanc matrem vocitant. Eodem honore arietem & hircum, ouemque & capellam adficiunt. Hoc ideo obſeruant, quod alimentum non à parentibus, ſed ab illis, quotidianum accipiunt. Potu vtitur vulgi pars maxima paliuri herba macerato. Tyranni de confecto è flore quodam bibunt, qui muſtum refert improbum. Nudi corpus reliquum, nates dumtaxat pellibus ſuccingunt. Membra corporis genitalia cęteris quidem Troglodytis præcidere more eſt receptum, vt cuncti ſolent Aegyptij: At quos mutilos Græci nominant, totam illam partem, quam reliqui circumcidunt, nouacula infantibus amputare religione & more ſancitum habent. Vnde cognomentum illud ſibiipſi conſciuerunt. Hinc digreſſione facta auctor monet, ſe, quamuis Atticè loquatur, * *Camaræ* tamen (*vrbis in Creta*) dialecto familiariter vti. Inde ad inſtitutum reuerſus, quæ circa defunctos agant Troglodytæ, ediſſerit. Laqueis ex paliuro contextis colla mortuorum cruribus alligant. Tum colli aut tumulo alicui impoſitos, manuarijs lapidibus obruunt, non abſque ſalſo ioco & deriſu, donec de forma eis nihil amplius videatur. Capreæ dehinc cornu in cippum fixo, ſine perturbatione omnino hilares abſcedunt. Sic funerationis vſum ſapienter inuertunt, ſiquidem ob res mœrore vacuas mœrore ſe non adfligere prudentiæ eſt. De paſcuis ſubito repullaſcentibus inimicitias & pugnas atque bella quando excitant, (nam alia de re inter ſe non dimicant) matronæ ætate prouectiores, in medium proſilientes, certamen dirimunt, & verbis ad lenitatem compoſitis irritatos animos reprimunt. Somnum non pro aliorum hominum more capiunt, ſed pecorum greges perpetuo ſecum circumducunt. Quotquot ex his ſunt mares, horum de cornubus tintinabula ſuſpendunt, vt ſonitus horum fures abarceat fugetque. Iam ſi nox ingruit, in caulas prædam cogunt, & ſtoreas è
palmis deſuper inijciunt. Huc fœminæ cum infantibus ſe recipiunt. Viri autem igni- 739
bus circumcirca accenſis, patrias & gentiles quaſdam fabulas decantando, ſomnum à ſe repellunt. Sic in multis adſuefactio naturam perneceſſaria quædam vincit. Si qui ingraueſcente ſenio (quod omnibus ex æquo debetur) greges aſſequi non poſſint, hos cauda bouis collo iniecta, nodoque in vertice arctè conſtricto, è vita exoluunt. Quòd ſi quis eorum exitum è vita longius extendat, quicunque velit repentè adſiſtens, quaſi beneuolentia inductus cunctationem illam ſummoueat, dum admonet ſimul & culpat tergiuerſationem, eadem via hominem exanimat. Nec ſenio tantùm exhauſtos ita è viuis ſubducunt, verùm etiam quos pertinax morbus, aut membri alicuius vitium ad comitandum armenta inutiles reddit.

* al. χαμάρας voce vti.

CA-

CAPVT XXXI.

CVM totus habitabilis orbis quatuor in circuitu plagis sit definitus, ortu inquam & occasu, septemque trione & meridie: quæ vesperam respiciunt, Lycus & Timæus exegerunt, quæ ad ortum sunt, Hecatæus & Basilis: septentrionibus autem subiecta, Diophantus & Demetrius: at quæ meridiei sunt obuersa, nos (ait auctor) quamuis molesta sit veritas, persecuti sumus.

De scriptoribus rerum in quatuor mundi plagis

CAPVT XXXII.

CÆTERVM diuersissimæ hominum viuendi rationes non ita longis diuiduntur locorum interuallis. Nam ex palude Mæotica multi, onerarijs vecti nauigijs, decima luce in Rhodiorum portus intrant. Inde eadem nauigationis commoditate ad diem quartum Alexandriæ appellunt. Ab hac aduersus amnis decursum subuecti, intra dies alios decem, non difficili negotio, Aethiopiam contingere possunt. A summo igitur frigore ad extremum æstus vigorem, continuum iter facientibus, intercedunt nō plures xxv. dies. Tam exigua vero quamuis sit locorum distantia, tanta inter se homines tamē vitæ, morumque & aëris discrimina habent, vt maiora esse non possint, adeo vt alteri non credant, quæ apud alteros more & vsu sunt trita, notaq; passim, nec omnino sufferre valeant, sine quibus alij vitam quoque acerbam sibi putent. Sic magno sui amore percellit omnis adsuetudo, & circumfusi aëris locique difficultatem tempus, primam vitę ætatem suscipiens, vincit.

Quod non tanta locorum sit distātia, quanta morum.

CAPVT XXXIII.

ARABIAE leones sunt minus hirsuti & feroces, sed colore assimiles ijs quos fert Babylonia. Pilis vero vsque adeo rutilis, vt ceruicum iubæ auri instar refulgeant.

De Arabiæ leonibus fulgidiss.

CAPVT XXXIV.

740 AT eorum qui Myrmecoleones appellantur, plerique specie à cæteris nihil differunt. Genitalia tamen his sunt auersa, contra quam alijs.

De Myrmecoleonibus.

CAPVT XXXV.

PARDALES hîc non sunt quales in Cariæ & Lyciæ tractibus, sed corpore prolixo. Et vulnerum laborumque molestias perferre norunt multo constantius, viribusque tanto præstant alijs, quanto cicuribus agrestes & indomitæ.

De Pardalibus fortiss.

CAPVT XXXVI.

RHINOCEROS vastitate quidem non minor, sed altitudine inferior est elephanto, buxique refert colorem, pellis etiam contactu tenuior. Is repandum in naribus fert cornu, ad ferri vim & rigorem proximè accedens. Quo, cætero quidem tempore, ad quamcumque approximet cautem, limato, præcordia verberat impetens, sed in dimicatione cum elephanto (cum hoc enim de pascuis æternas habet conflictationes) ventrem subit, & perrupto carnium ambitu exsanguem facit. Plurimique elephantum ita exanimati cernuntur. At si aluum contingendi copia non datur, contra ipse à proboscide & dentibus ictus varijs modis, amittit vires & deficit, quia robore & vi ab illo permultum differt.

De Rhinocerotis & elephanti pugna.

CAPVT XXXVII.

APVD Troglodytas bestia est, quæ camelopardalis Græcis dicitur. Nam vt nomen, ita & natura quodāmodo composita est. Varietatem enim à pardale habet, magnitudinem à camelo. Monstrosa ei crassities, collumque adeo prælongum, vt à summis arboribus pabulum carpat.

De Camelo Pardali prægrandi belua.

CAPVT XXXIIX.

SPHINGES, & Cynocephali, & Cepi, Alexandriam ex Troglodytarum solo, & cætera Aethiopia, transmittuntur. Sunt autē Sphinges ijs quæ à pictoribus adumbrantur consimiles, nisi quod totæ hirsutæ, lenes & placidos animos habent. Plurimum eis versutiæ inest, ideoque ad aliquam, doctrinæ compendio, scientiam perducuntur. concinnitatem in omnibus quam seruant, non abs re quis admiretur.

De Sphinge & Cynocephalo & Cepo.

In Cynocephalo hominis corpus, specie turpis, adumbratur. Canina ei facies, vocem

AGATHARCHIDES.

ſtridori muris non diſſimilem exprimit. Sed immodicè ferum eſt animal, nec vllo modo cicuratur: vultumque à ſupercilijs & oculis auſterum prodit. Ita mas comparatus eſt. Fœmineo generi hoc eſt proprium, vt vterum extra corpus geſtet, eoque habitu totam exigat vitam.

Cepus facie leonem, corpore Pantheram, & magnitudine Dorcadem (*capream* 741
ſeu damam) imitatur. Prout varius eſt, ita & nomen (*Cepus enim, hortus eſt Græcis*) ſibi inditum habet.

CAPVT XXXIX.

De Tauro carniuoro.

OMNIVM quæ adhuc commemoraui immaniſſimum & maximè indomitum eſt Taurornm genus, quod carnes vorat, magnitudine craſſius domeſticis, & pernicitate antecellens, inſigniter rufum. Os ei ad aures vſque diductum. Viſus glauco colore magis rutilat quam leoni. Cornua aliàs non ſecus atque aures mouet, ſed in pugna, vt firmo tenore conſiſtant, facit. Ordo pilorum inuerſus contra quam alijs animantibus. Beſtias etiam validiſſimas aggreditur, & cæteras omnes venatur, maximeque greges incolarum infeſtos reddit maleficio. Solum eſt lancea & arcu inuulnerabile. Quod in cauſa eſt, vt nemo id ſubigere (quamuis multi id tentarint) valuerit. In foſſam tamen, aut ſimilem ei dolum, ſi quando incidit, præ animi ferocia cito ſuffocatur. Ideo rectè putatur, etiam à Troglodytis, fortitudine leonis, & velocitate equi, & robore tauri præditū, ferroque cedere neſcium.

CAPVT XL.

De Crocotta voce humanam imitante.

QVI Crocottas apud Aethiopes vocatur, inde nomen habet, quod ex lupo & cane natura eius conſtat, ſed vtroq; multo ſæuior eſt, & tum facie tum ſummis pedibus longe grauior, & ventre & dentibus antepollet omnes. Etenim quodlibet genus oſſis frangit haud difficulter, & dilacerata protinus conſumit. Nec facile dictu quam leuiter conficiat ventre & digerat. Hoc quoque vocem effingere humanā qui perhibent, nobis fidem non faciunt. Inſuper & hoc addunt, quod nominatim homines noctu euocet. hoſque velut ad vocem humanam egreſſos, concitato irruens impetu, deuoret.

CAPVT XLI.

De ſerpentibus, & quomodo cicurentur.

SERPENTES etiam magnitudine ſtupendos, & genere mirum in modum varios, illis in locis eſſe narratur, qui omnes vitæ nutrimenta ex venatu captent. Enimuero maximus illorum, qui noſtris exhibitus eſt oculis, XXX cubitorum videbatur. Omnis ſerpens, etiam vaſtiſſimus, manſuefactioni ſe accommodum præbet, ſi inopia nutrimenti premitur & maceratur. Nam vidiſſe ſe auctor teſtatur, qui cibi inopia, ſemper tamen oculis obiecti, cum in caniſtro victimas ad deſiderium eius vndique circumponerent, ſimul & animi virulentiam ſubmitteret, & vehementiorem eſcæ appetitum conciperet, tandemque beluam quantumuis ferocem & ſæuam, tam cicurem & placidam eſſe factam, vt nec mitius inter alia cuncta, nec terribilius quicquam eſſe iudicetur. Conſentaneum hoc eſt, arbitror, beſtijs contingere manſuefactis. Nam quod contra 742
tendit malè tractatur, quod vero cedit, nutritur. Quæuis etiam beſtia ſapere diſcit, non ratione melioris electionem docta, ſed implicata eſt per vices affectioni memoria.

De calidis aquis ſponte naſcentibus.

CAPVT XLII.

Locorum inſignium notatio, tranſcurſus in Aethiopiam, vbi de inſ. ſerpentina. Topatzio, & interitu nautarū circa Syrtes.

CVM multa ſint admirationis plena, & à vulgari conſuetudine procul ſeiuncta, ad ipſa quæ commemoratione digna habentur loca (inquit) me conferam. Primo igitur, ſi quis ab Arſinoë continentem prætercurrit dextram, Thermæ, pluribus ceu fiſtulis, ex ſublimi petra in mare percolantur, quæ anguſtos habent meatus, non dulcis aquæ, ſed amaræ ſalſilaginis, & fontis talem ſortiti naturam. Poſtea à lacu obuius eſt Nilus, dum riuus eius per laxa & ſpongioſa quædam in locum maximè humilem & concauum tranſcurrit. Iuxta lacum in campo latis ſpatioſo mons aſſurgere videtur, rubricæ metallo fœcundus, qui, vt nihil aliud exhibeat ſingulare, eiuſmodi tamen colorem à ſummo vertice oſtendit, vt oculi intentè ad tempus contuentium lædantur.

Hinc

Hinc portus excipit magnus,cui primò Muris, deinde Veneris cognomentum fuit attributum. Vbi tres etiam insulæ extant, quarum duæ oliuas habent crebras & densas: vna minus quidem syluosa est, sed auium,quas Meleagrides vocant,copiam nutrit. His propinquus est sinus,quem impurum nominant. Quem vbi præternauigaris,insula exporrigitur, in pelago sita, longitudine stadiorum x x c circiter, nomine Serpentinæ, ὀφιώδη. Nam omnis generis serpentibus quondam referta erat, sed ætate nostra libera est. In hac lapillus nascitur, Topazij nomine celebris. Pellucidus est & vitro similis, iucundumque in auro contuitum sui præbet. Hoc insulæ habitatores, qui etiam regio lapidem edicto custodiunt & colligunt, isto modo potiuntur. Noctu per vices circumuagantur, ligonibus variæ magnitudinis instructi. Nam intra petras lapis, quia interdiu à luce superatur, propter æstum non fit manifestus, sed ingruente noctis vmbra, vbicunque loci nascitur, ab omni parte resplendet. Quo obseruato, custos signi causa id quod splendet tanto circundat vase, quantam visæ imaginis magnitudinem esse arbitratur. Per diurnam postea lucem accedens, cùm æqualem priori designationi partem saxi excìdit, magistris læuigandi peritis segmentum tradit. Post hæc mare adeò humile est & exiguæ profunditatis, vt nec binas orgyias mensura superet, circumquaque etiam viride, non aquarum natura, sed à musco & alga, colorem suum transmittente. Vnde & canum marinorum innumerabilis illic est multitudo. Quam ob causam
743 nauilonga,& his quæ remigio promouentur, iter illac percómodum est & aptum, tempestates enim ignorat, nec fluctus è longinquo aduoluitur, & incredibilem piscium sufficit prædam. Circa hæc loca, nauibus quæ elephantos vehunt accidens infortunium, ad magnam spectantes misericordiam erga adflictos prouocat. Nauigia enim fluctus repente scopulo illidit, aut in angustias arenarum, veluti carceres, compingit, omnemque salutis viam nautis præcludit. Ideò prolixus initio conquestus eò delatos occupat, melioris tamen fortunæ spe non abiecta. Iam enim nonnullos, eò discriminis redactos, æstus, intumescente ex mari fluctu, repentè susceptos seruauit. Quando verò alimenta deficiunt, innumeræ succedunt anxietates: donec ad vltimum omnes absumuntur,aut fame, aut, si diuturnam famis tabem non perferunt, ense confecti, aut spontaneo impulsu in æquor præcipitati.

CAPVT XLIII.

De locis supra Ptolemaidem, & ingentibus balanis.

LOCA ad Tauros & Ptolemaidem vsque explicata sunt. His autem superiora transitum non ita vulgarem admittunt. Vlteriora enim non ad meridiem amplius iacent, sed magis ac magis ad ortum se reflectunt, & vmbras intra horas binas (anni partes) proiiciunt in oppositam septentrionibus plagam. Fontes etiam edunt, è Psebæis (quos vocant) montibus scaturientes. Eius regionis tractus,qui mediterranea spectat, plenus est elephantis ac rhinocerotibus, taurisque & suibus. Quæ verò ad sinum pertingunt,conferta sunt insulis:sed hæ fructuum inopes,auibus, quarum species nec dum compertæ,frequentantur. Mare exinde profundum est & nauigabile, vbi tantæ vastitatis sunt cete, vt horrorem incutiant videnti. Nautas tamen haud vexant, nisi si qui inuiti in vertices incurrunt, imperitia locorum. Non enim consectari possunt audacius nauigantes, cùm obtusa oculorum sit acies, è mari eminentibus.

CAPVT XLIV.

De Nessa aromatum conditorio.

PALMETI illic superiora, quæ oculis se offerunt, obtinentur à petris celsitudine variis. Porrectis autem ad mare littus subiectum est angustum & longum. Mare illud attingit locus, quem Nessam (Anaten) ab animalis huius multitudine, nuncupant. Iacet hæc iuxta promontorium apprimè syluosum, & si directè spectetur, ad Petram (huius nominis locum) & Palæstinam vsque expanditur. In hanc Gerrhæi & Minæi,& omnes in propinquo Arabes, thus (vt ferunt) & rerum fragrantium sarcinas, è superiori prouincia deportant.

CAPVT XLV.

Bythemanensium terra, pascuis felix: sed noxiorũ animalium copia infelix.

744 POST Lænitem (vt vocant) sinum, quem circumhabitant Arabes, Bythemanensium terra exsistit, spaciosa & plana, totaque irrigua & profunda. Gramine tantùm & medica atque loto,ad viri staturam assurgente, omnis ei fructus definitur, nec præterea

Agatharchides.

Nihil est ab omni parte beatum.

terea quicquam agricolatur. Ideoque multæ in ea cameli agrestes, multæ ceruorum & dorcadum cateruæ, multi etiam ouium greges, & infinita mulorum atque boum armenta. His autem sortis beatæ commodis infortunium hoc annexum est, vt leonum luporumque & pardalium copiam tellus producat. Quod igitur regioni felicitatem efficit, habitatoribus in causa est infelicitatis.

CAPVT XLVI.

De Batmizomanensium terra.

A proximis inde littoribus sinus est, ad regionis illius interiora deuergens, qui profunditate ad minimum L stadiorum deprehenditur. Intra complexum huius qui habitant, Batmizomanensium habent nomen, bestiarum terrestrium venatores. Hanc terram tres sequuntur insulæ, pluribus obuiæ portubus. Prima Isidi sacra: altera Succaba: tertia Salydo nominatur. Desertæ omnes, & oliuis vmbrosæ: non quales apud nos, sed illis in locis, crescunt.

CAPVT XLVII.

De difficili quodam transitu.

Post expositas iam insulas, littus patet lapidosum & magnum. Terra est Arabum Thamidenorum, propter quam nauigantibus iter est, vltra CIↃ stadia, omnium molestissimum. Non enim portus ibi est, accessui & stationi commodus: non solum ancoris opportunum, non portus ad protectionem, non vngulæ vestigium, quo ceu necessario nauta perfugio recipiatur. Post hæc, non continenter, sed per interualla, littus extenditur nimis quàm lapidosum: & mons Læmus inexplicabilem circuitus magnitudinem ostentans, & arborum omnis generis saltubus amictus.

CAPVT XLVIII.

De amni Dedebarum aurifero.

Finitima desertis his montanis Dedebæ incolunt, partim armentarij, partim agricolæ, quorum per mediam regionem amnis labitur natura tripartitus, & ramenta auri defert, tam conspicua vbertate, vt limus ad ostia coaceruatus, procul inde rutilet. Loci possessores ignari sunt id genus operationis, sed eximiè hospitales, non quidem erga homines vniuersos, sed eos præcipuè, qui ex Peloponneso & Bœotia illac traiiciunt: propter fabulosam quandam ab Hercule inde vsque narrationem.

CAPVT XLIX.

De auri ramentis apud Alilæos.

His contermini sunt Alilæi & Casandrini, qui terram obtinent superioribus nequaquam similem. Nec enim frigidus est hìc aër, nec siccus nec feruidus, sed mollem & spissam refert nubem, à qua tempestiuè existunt etiam in æstate hyemes. Pleraque regionis feracissima sunt, sed non vbique cultu suo adficitur, ob imperitiam cæterorum. Aurum sanè in crustosis terræ illius cuniculis ad magnam inueniunt copiam, non quale adhibita scientia & arte colliquescit è ramentis, sed sponte natum, quod Apyron Græci, [*ignis nescium*] ab euentu denominant. cuius portio minima 745
non minor est oliuæ officulo, media granum mespili adæquat, maxima cum nucibus regiis comparari meretur. Hoc perforatum inter lapillos pellucidos alternatim, circa radices manuum gestant & colla. Et ad finitimos translatum vili precio vendunt. Cum triplo enim ære aurum commutant: & pro ferro duplum reddunt, & argentum auri decuplum valet. Modus enim æstimationis comparatur ad rationem abundantiæ & raritatis. Quibus in rebus tota hominum vita non tam ad naturam rei, quàm vsus necessitatem respicit. His porrò mortalibus contigui habitant Carbæ, in continente quàm portus excipit vicinus, in quo plurimi erumpunt fontes.

CAPVT L.

De Sabæorum terra odorifera & beata, vbi de Saba eiusq; regimine, magnificentia & opibus.

Sabæorvm deinceps gens adhæret per Arabiam omnium maxima, & nullius non generis felicitatem in potestate & arbitrio habens. Namque tellus omnia fert quæ ad commoda vitæ apud nos proueniunt: & corpora sunt spectabiliora, quàm alibi: pecorum multitudo innumerabilis suppetit: amœnitas & fragrantia totam hanc oram obtinens, voluptatem præbet aduenis visu & dictu maiorem. Nam ad ipsas littorum crepidines largum nascitur balsamum & casia: longè alia quàm alibi habetur, recens nimirum: ideoque iucundissimam oculis voluptatem exhibens, quæ postea longinquitate

tate temporis prorsus exolescit, dum stirpis vsus hebetatur, priusquam vis eius ad nos transmittatur. In mediterraneis frequentes & magnæ se attollunt syluæ. Nam arbores præcelsæ, myrrhæ ac thuris, nec non cinnamomi, & palmæ & calami, & id genus aliorum, exsurgunt. Adeò vt nulla ratione explicari queat voluptas illorum qui sensibus suis periculum de his fecerunt. Non enim in cellas abditus & exoletus aromatum illis fructus est, nec à materia procreante & nutriente separatus, sed à diuina illa maturitate adhuc florens, & à familiari proprioque & genuino vigore vim illam admirabilem emittens, vsque adeò, vt multi in obliuionem mortalis delati felicitatis, de ambrosia se percipere nonnihil opinentur, dum res nomen ad summam prædicationem idoneum & par sibi quærit.

In saltibus rerum odoratarum serpentis genus est omnium insolentissimum, quasi fortuna tam largis terræ commodis inuideat, & bono attexat nocumentum, ne quis bonis prospere affluentibus animo efferatur superbo, & ad finem vsque flagitiis perpetrandis indulgeat, numenque aspernetur, sed adiectione & memoria aduersorum commonefactus, vitam modestius agat. Genus id serpentis colore est puniceo, & longitudine spithamæ, morsuque insanabili, quando super ilia hominem sauciauit. Plagam enim infert assiliens in altum. *Malum bono adiunctum.*

746 (margin)

Cæterum apud Sabæos stirpium fragrantium odor summus quidem est, sed voluptas minor. Nam quod à puero assiduum est, sensum minus adficit mouetque, imò obtusiorem reddit, nulla vitæ commutatione adiuncta. Verumtamen cùm non ita informare ac regere vitam possint, vt in bono semper statu permaneat: (immixtus enim spiritus facultate incisoria corpus perflat, & constipationem eius moderatam sic in plura diducit, vt ad extremam tandem laxationem redigatur) huic vitio vt medeantur, pauxillum bituminis & hirci barbam, ægrotis succendunt. Atque ita nimium fragrantiæ perpetuò adspirantis excessum amoliuntur, & quod voluptati noxium est, attemperatione eius quod molestum huic esse videtur, reprimunt. Adeò omnis felicitas, si mediocritate & bono ordine gubernatur, vitam optimè transmittit: at si moderatione & opportunitate destituitur, inutilis eius possessio.

Saba oppidum, totius gentis appellationem indicans, monti incumbit non magno, omnium in Arabia pulcherrimum. Rex toti genti imperans, prærogatiuam habet in consessu à populo scitam, quâ honore suo præditam, quâ muneris omnino expertem. Honore enim regem dignantur, quòd multis imperitat, & libero quæ decernit arbitrio agit, nulli subiectus censuræ: Exsors verò est, & quolibet priuato inferior, quòd accepta regni cura, regale egredi palatium ei nefas. Secus si fiat, lapidibus à populo obruitur. Ita enim antiquum iubet oraculum. Honorum igitur eminentia illic nociua. E virorum numero ad hoc destinati, vt domum seruent, exiguo fortius se gerunt quàm fœminæ. Continuo namque otio in fœminas degenerant. Cæteri & rebus bellicis dant operam, & totam regionem opere exercent, & colonias deducunt. Maiorum enim schediarum [*nauicularum minorum & vulgarium*] his est vsus. Vehunt cum alia, tum fructum odoratum maximè, in vlteriore terra natum: Arabicè Larimna dicitur. Maxima inter cætera thymiamata fragrantia præditus est: quorum genus infirmitatem corporis plerumque vincere perhibetur. Porrò cùm nulla solum hoc alia ferat ligna ad vsus quotidianos, cinnamomum & cassiam vrere, & ad cæteros vitæ vsus applicare, necesse habent. Quàm inæqualiter bona sua diuina sors distribuit! His rerum appetendarum vix paucitatem concedit: illis redundantiam largitur. Sabæorum non pauci coriaceis vtuntur nauiculis, docente hunc eos vsum refluxu maris, quamuis in luxu & deliciis viuentes. Nulla enim Sabæis opulentior esse, & Gerrhæis, hominum natio videtur. Qui quicquid sub calculum transportationis cadit, ex Asia & Europa, dispensant. Hi auri ditissimam Ptolemæi Syriam fecerunt. Hi sedulitati Phœnicum lucrosissimas negotiationes dederunt, vt sexcenta alia prætereant. Magnos
747 impendunt sumptus, non solùm in toreumata, & sculpturas admirabiles, & poculorum varietatem, sed magnificentia illa etiam in lectorum & tripodum, [*mensæ genus est*] aliorumque, quæ apud nos per ædes extenduntur, magnitudine ad summum gradum adscendit. Siquidem multi, vt æstimare est, sumptus faciunt regios. Huc accedit, quòd columnæ illis deauratæ & totæ argento constant, foresque & fastigia domorum crebræ è gemmis & preciosis lapidibus phialæ excipiunt. Consimiliter etiam me-

sostylia

AGATHARCHIDES.

ſoſtylia (in mediis ædibus columnæ) decentiſſimam præbent ſui contemplationem. Quodque caput rei, quicquid apud alios diuitiarum eſt, id omne hîc magna varietate expoſitum eſt. At enimuerò hæc ad noſtram vſque ætatem de illis ita prædicantur. Niſi verò longè ſummotas haberet ſedes ab his qui ad omnem ferè locum copias alunt, alienarum curatores opum forent, qui nunc in ſua quaſi præmia dominium retinent. Siquidem ignauia libertatem ad prolixius inde tempus conſeruare nequit.

CAPVT LI.

De fortunatis Arabiæ inſulis, & mirabili cæli ratione.

PRÆTER hanc regionem mare conſpicitur album ad fluuij ſpeciem, ita vt effectus huius cauſam quis non ſine ſtupore demiretur. Adiunctæ autem ſunt inſulæ fortunatæ, in quibus niueo ſunt colore pecora vniuerſa, nec vlli fœminarum cornu adnaſcitur. In his mercatorias accolarum naues ſtationem habere videas, pleraſque inde profectas, vbi iuxta Indum amnem nauale inſtituit Alexander: nec paucas è Perſide & Carmania, & tota continente finitima.

Cœleſtia etiam illis mirabiliter ſe habent. Inter quæ eſt quod circa vrſam contingit. Nam à Mæmacterione [*cum Septembri hic ex parte congruit*] menſe Athenienſium, nulla de ſeptem eius ſtellis conſpicitur, vſque ad vigiliam noctis primam. In Poſideone [*Decembri quodammodo reſpondet*] ad ſecundam vſque: & eadem ratione in cæteris menſibus deinceps. Tum de aliis ſtellis, erraticæ non videntur: nonnullæ autem globos habent maiores. Sunt quæ non ſtata & legitima ſibi tempora ad occidendum vindicant, & oriendum. Peculiari etiam & diuerſo narrant modo Solem exhiberi vltra Ptolemaidem. Primò (aiunt) non, vt apud nos, lucem abſque Sole mane vident, ad tempus mediocre, & tum demum ſideris exortum, ſed cùm tota immerſa tenebris nox tranſiit, continuò Sol affulget, nec vnquam ibi fit dies, priuſquam totum conſpexerunt Solem. Deinde Sol ex medio pelago aſcendere videtur. Tertiò offert ſe carboni ignitiſſimo perſimilis, & grandes proiicit ſcintillas, aliquas in orbem tractus à ſe illuſtrati, aliquas etiam longinquius. Quartò, nec Sol ad diſci formam ſe habet, ſed craſſam refert columnam principio, cuius à ſummo ſpecies aliquanto plenior, quaſi caput, appareat. Quintò, nec iubar, nec radium inde reſplendere, tam in mari quàm in terra, perhibent, vſque ad exitum horæ primæ, ſed interim ceu ignem eſſe non lucidum, caligine inuolutum. Secunda autem hora, ſidus totum aſcendere, clypei effigiem repræſentans, & terræ marique lucem immittere, tam inſolentem & 748
igneam, vt vtriuſque immodicam eſſe magnitudinem exiſtimetur. Sextò, ad occaſum contrario affectum modo Solem conſpici affirmant. Poſtquam enim demerſionem infra terram oſtendit, non anguſtiore deinceps ſpacio tribus horis, lumen retro mittit. Quod tempus veſperæ iucundiſſimum apud ſe eſſe arbitrantur.

CAPVT LII.

De miraculis naturæ excuſatio auctoris.

HINC poſtquam varias reciprocationis cauſas auctor percenſuit, omneſque vt quæ nihil veri contineant, improbatas reiecit, deinceps infert: Quòd hæc nugis conſtent, & à nullius rei veritate, quæ recitatis opituletur, ſint deſumpta, cognitu facile eſt. Tum quibuſdam aliis in eam ſententiam adiectis, iterum ſubdit. Ideo de recurſu maris, terræque motu, ac ventis & fulminibus, & id genus vniuerſis, diſputationem, quibus videlicet cauſis exſiſtant, concedimus aliis, qui ad expediendum iſta quàm nos ſunt paratiores. At affectiones, quibus manifeſtæ calamitates generentur, expoſuimus, à gnaris & intelligentibus acceptas. Veriſimiliora autem hiſce inuenire, ad argumentum quidem inſolens, enixè cupimus, ſed ad veræ profeſſionem hiſtoriæ tale quiddam à nobis admitti non poteſt.

CAPVT LIII.

De oliuis, & Iſidis capillo.

IN freto ſupra memorato circa oliuas nouum hoc accidere tradit. Æſtu maris exundante, omnes operiuntur, marique vndas reſorbente, omni tempore florent. Naſcitur hîc quippiam in littoribus profundè ſe demittens, iunco nigro non diſſimile, quod Iſidis capillum vocant incolæ, fabuloſo commento ſimplicem adſtruere fidem conati. Hinc accidit, vt impulſum à fluctu variis agitetur flexibus, cùm tota eius ſubſtantia ſit mollis,

mollis, cæterisque in hoc genere virgultis respondeat. At si quis auulsum in lucem efferat subdialem, pars illa ablata, continuò rigescens, durior ferro euadit.

CAPVT LIV.

De Æthiope pisce.

LOcis, quæ recensui, cùm alij multi, varioque naturæ discrimine pisces nascuntur, tum quidam offertur immodicè niger, ad magnitudinem viri, cui Æthiopis nomen imponunt, quod simam imagine sua faciem imitatur. Hoc monstrum piscatores initio, propter similitudinem, nec vendendum, nec in cibo absumendum iudicabant. Sed temporis progressu vtrumque factitantes, nihil peccant.

CAPVT LV.

Epilogus, quo reliquam historiã ad alios remittit.

749 IAm quæ memorabilia sunt de gentibus ad meridiem summotis, pro facultate nostra, quinque libris accuratè sunt exposita. Cætera de insulis in pelago serius repertis & cognitis, populisque vlterioribus, & gratis odoribus, quos Troglodytica edit prouincia, commemoratione abdicata, attexere omnino supersedemus. Cùm ætas laborem perinde sufferre nequeat, multaque de Europa & Asia à nobis sint literis prodita, nec commentarij, propter Ægyptiorum defectiones, disquisitionem exactam tradant. Qui verò & particulatim rebus interfuerit, & verbis historia dignis instructus studium adhibeat, gloriæ per laborem venandæ par & sufficiens, ab hoc se negotio non abstinebit.

EX AGATHARCHIDE.

SCHOLION.

Apud Athenæum, libro VI.

AGATHARCHIDES *scribit, è Dardanis aliquem seruos mille possedisse, quendam etiam plures: ac eorum vnumquemque pacis tempore agrum colere: belli verò, militiæ nomen dare, suosq; illis duces esse dominos.*

Apud eundem, libro VII.

Agatharchides tradit, Bœotos anguillas Copaidas inusitatæ magnitudinis hostiarum modo coronare, aspersaq; mola cum precibus, Diis immolare: ac quum peregrinus quispiam, inopinato sacri genere obstupescens, cur id fieret sciscitaretur, Bœotos aliud nihil potuisse respondere, quam seruanda esse maiorum instituta, nec decere rationem aliis se consuetudinis patriæ reddere.

EX AGATHARCHIDE.

Apud eundem Athenæum, libro XII.

Agatharchides libro decimosexto rerum Europæ scribit, Magan, qui regnauit annos quinquaginta Cyrenis, cùm bellis non occuparetur, & luxu difflueret, immensa carnis mole auctum fuisse, vt sub vitæ finem prodigiosus esset corporis tumor: tandemq; pinguedinis copia exanimatum, partim ob ignauiam & segnitiem, partim ob ingluuiem, & nimiam cibi voracitatem. Idem scribit libro vigesimoseptimo, apud Lacedæmonios insigne probrum fuisse, si cui minus esset virilis forma, aut corporis tumor in aqualiculum proiectus & propensus conspiceretur, cùm decimo quoque die nudos se iuuenes Ephoris contemplandos sisterent, qui & iuuenum quotidie tum cubilia, tum vestitum obseruabant, & meritò quidem, quoniam Lacedæmone qui carnem ad obsonium præpararent, fuerunt, aliarum præterea cupediarum nihil. Idem auctor libro vigesimoseptimo tradit, Naucleidem Polybiadis filium, supra modum corpulentum, & ob delitias crassum, à Lacedæmoniis in mediam concionem productum fuisse, & publicè à Lysandro acerbè obiurgatum vt voluptarium, minimumq; abfuisse, quin in exilium ageretur, idq; futurum minitatos Lacedæmonios, nisi vitam corrigeret: Lysandrumq; tum recitasse, Agesilaum, quum ad Hellespontum barbaros bello premeret, & Asiaticos homines sumptuosis stolis excultos, sed imbelles & inutiles corporibus esse intueretur, captiuos omnes iussisse vestibus exutos ad præconem duci, qui venales prædicaret: indumenta verò seorsum vendi, vt socii & fœderati cognoscerent, præmiorum ampla spe aduersus homines nihili bellum susceptum esse, ideoq; animo promptiore & alacriore cum hostibus dimicarent.

EX AGATARCHIDE.

Apud eundem Athenæum, libro XIV.

Sidas à Bœotis Punica nominari, scribit Agatharchides libro decimonono Europicorum, his verbis: Athenienses cùm Bœotis de regionis finibus litigabant, quam Sidas appellant. Epaminondas in ea controuersia partes suas defendens, allegansq́; iura sua, statim è sinistra manu, quod occultum gerebat punicum, dextra cœpit, & Athenienses rogauit, quo nomine vocarent, responderunt illi, ῥόαν sese nominare: at nos, inquit, Sidan appellamus. In eo tractu de quo fuit contentio, plurimæ sunt mali Punicæ, indeq́; principio nomen est inditum. Sic Epaminondas causam obtinuit.

EX AGATHARCHIDE.

Apud Plutarchum Parallelis.

Xerxes ↀↀↀↀↀ *hominum exercitu instructus, ad Artemisium appulit, eiusq́; regionis incolas tum hostilia abs se exspectare iussit.* 749 *Athenienses conturbatis animis, Agesilaum Themistoclis fratrem misère exploratum, quanquam pater eius Neocles in somnis vidisset illum ambabus truncatum manibus. Is Agesilaus vbi peruenit habitu Persico ad barbaros, Mardonium quendam de regis stipatoribus, Xerxem ratus esse, interfecit, comprehensusq́; à circumstantibus, vinctus ad regem est adductus. Boue tum litaturus erat rex ad aram Solis. Ibi Agesilaus igni in ara excitato, dextram imposuit manum, cruciatumq́; absque vllo pertulit gemitu. Vinculis proinde solutus dixit: Tales sunt omnes Athenienses: quod si non credis, etiam sinistram imposuero. Xerxes metu concepto in custodia eum iussit asseruari. Narratio est Agatharchidæ Samii, libro Persicarum rerum secundo.*

EX AGATHARCHIDE.

Apud eundem Plutarchum Sympos. lib. VIII. Q. IX.

Circa rubrum verò mare morbo correpti (vt Agatharchides narrat) cum aliis inauditis accidentibus sunt vexati, tum angues exigui nati sunt, qui exertis capitibus crura & brachia perderent, & tacti rursum carnem subirent, ac per musculosa serpentes, inflammationum vim intolerabilem excitarent. Idq́; morbi genus prius aut posterius vllis aliis obtigisse, nemo comperit, vt & multa alia.

CCLI.

HIEROCLES

De Prouidentia.

LEGI Hieroclis librum de Prouidentia. Cur, inquit, hæc tibi colligo, quando Platonici quidam non rectam de conditore Deo opinionem tuentur? Non enim satis posse Deum sustinere mundum propria virtute & sapientia ab æterno operantem putarunt. Sed cooperatione ingenitæ materiæ, & natura ab ea non dependente, vtentem solum creare posse. Siquidem omnia prius in dicta materia prima sunt potentia, eaque Deus velut delineet, ac solum digerat, atque ex ipsa materia educat, quod superuacaneæ potius esset diligentiæ, quàm bonitatis Dei. Quorsum enim ea, quæ nō condidit, digerere conatur, cùm omnino bona ordinatio in natura eorum ingenita consistat. Si quid enim ingenito, ac per se subsistenti addatur, præter naturam fiet. Quod autem præter naturam efficitur, vitiatur: quare dictam materiam ornari minimè bonum, siquidem non solum in tempore, sed & absque caussa ingenita sit: qua significatione & Deum ingenitum dicimus. Sed neque Deus ipse innoxius erit, initium creationis à quodam maleficio inchoans, quod præter naturam afficere æqualem sibi ingenitam substantiam conetur: & sororem, quam spontanea voluntate sibi coniunxit, non sinat permanere in ordine ingenito, quod non possit res æquè ingenita contineri. Siue ab æterno hanc sibi potentiam, siue in tempore facere cœperit, & potius à veritate recederet, si ob indigentiam materiatæ operationis, & alicuius temporis ornare cœpisset, ne manere illam in suo statu permisisset. Si enim præstantius erat non fecisse, quare ergo
facere incœpit? si verò fecisse melius erat, cur non ab æterno fecit? si verò indifferen- 750
ter ei ab æterno facere (nisi forte quis dixerit natura sua eum singulatim facere & destruere posse, æterna autem facere non posse:) quare materiæ improbitas, qua vtitur, impositum & superfluum ordinem reiicit continuò, in ingenitam illis (vt ita dixerim) inordinationem declinans, vt per partes alio atque alio tempore pulchritudo, aut defor-

deformitas superet: aut, vt verius dicam, semper vincat deformitas, quandoquidem materia præter naturam ornata, bene ratiocinanti deformis videatur.

Platonis & Aristotelis consensus.

Plato & Aristoteles in doctrina concordant.

Strabo lib. 15.

MVLTI Platonici & Aristotelei suos inter se præceptores aliquando contendere impulerunt, allato à singulis in medium quid cuiq; meditato videretur, & eo vsq; audaciæ & contentionis processerunt, vt & scripta præceptorum suorum deprauarent, quo magis viros inter se pugnantes exhiberent. Atque ea perturbatio perdurauit philosophicis exercitationibus illapsa, vsque ad diuinum Ammonium. Hic enim primus æstu quodam raptus ad Philosophiæ veritatem, multorumque opiniones, qui magnum dedecus Philosophiæ adferrent, contemnens, vtramque sectam probè calluit, & in concordiam adduxit, & à contentionibus liberam Philosophiam tradidit omnibus suis auditorib9, & maximè doctissimis æqualibus suis Plotino, & Origeni, & successoribus.

Ammonius Alexandrinus Philosophus.

Plotinus, & Origenes.

Ait secundùm Platonem solos hominum animos in corpus transmigrare, & illos non simpliciter, sed ex solis hominibus in homines: ex brutis verò in homines transitionem, vel in bruta ex hominibus, nequaquam illum ait dicere.

Plato.

Plato opificem Deum censuit sustinere omnem aspectabilem & inaspectabilem mundum, nulla prius exsistente materia productum. Sufficere enim illius voluntatem ad sustinendum vniuersum. Ex corporea verò natura incorporeæ coniunctæ, mundum perfectissimum statui, duplicem simul & vnum: in quo summa esse media, & infima: quorum prima quidem cœlestia vocat, & Deos: media verò ratione prædita, aëria, dæmones bonos, interpretes & nuncios eorum quæ hominibus conducunt. Infima denique ratione prædita, & terrestria, & humanas animas, vel immortales homines. Et
751 inferioribus superiora semper dominari: omnibus verò Deum eorum architectum & patrem, & hoc paternum eius imperium prouidentiam esse, vnicuique generi conuenientia distribuentem. Iustitiam verò subsequentem illam Fatum vocari. Non enim genethliacorum temerariam necessitatem, nõ Stoicam violentiam, nec quam Alexander Aphrodisieus putat, eandem illi conditionem, quàm corporum naturæ attribuens, neque incantationibus & litationibus inauspicatum natiuitati sidus, vt quidam sentiunt, sed veterem prouidentiæ legem transeat, iudicialem Dei operationem, ordine ac serie iuxta causarum liberarum proposita res nostras dirigentem atque consilia.

Prouidentia.
Fatum.
Alexander Aphrodisieus.
Eius περὶ εἱμαρμένης quædam exstant Græcè.

Quæ sit prouidentia & ordo.

COMMVNITER quidem prouidentia & ordo à creatore DEO extenditur in omnia immortalium genera, maximè verò & coniunctius ad prima, ac summa, & continenter ab ipso ortum ducentia, & deinceps quæ ab illo condita sunt, quæq; intelligibilium bonorum optima cõmunione fruuntur. Cùm enim tria sint genera in mundo ratione prædita: summum & primum cõmunicans sine vlla commutatione cum diuina imagine, diuinum omnino ordinem compositionemque habet, qualem cœlestibus inesse diximus. Secundum verò consequenter diuinum ordinem admittens, non incommutabiliter, nec indiuisè creatoris similitudinem sortitur, sed sine errore ac vitio paternis voluitur legibus, quod ætheriis assignauimus. Tertium verò tanquam postremum, non solùm cœlesti dignitate quomodocunque vertitur, sed & ab ætheriis interdum vitiatur. Et quidem semper Deum intelligere, & adhærendo illius cognitionem habere, cœlestibus inest. Illud verò semper fusè ætheriis secundùm essentiam subest. Non semper autem intelligere, atque intelligendo diuisum esse, humanis animis tanquam proprium datum est, non assequentibus in natura indiuisam intelligentiam cœlestium, nec in ordine suo plenam cognitionem ætheriorum. Siquidem nec continenter, nec perpetuò animi cognoscunt. Sed cùm ad cognitionis præstantiam ducuntur, ætherium ordinem imitatur, cumque concomitantes, intelligibilium visionem percipiunt. Post tertium autem intellectuale genus aliquãdo quidem intelligens, aliquando non intelligens, esset nunquam intelligens, secundùm rationem perfectæ diuisionis. Quod certè natura est non-intelligens, veritatis & virtutis nequaquam potest esse particeps: quare & hoc genus reiicitur. Quomodo enim imago intelligibilis Dei ratione & non intellectu careat? Omnis enim illius imago intelligens & rationalis, cognoscere seipsam & sui factorem solet.

Consentaneum, inquit, est actiones nostras humanas subesse iis, quæ mediam regionem sortitæ sunt, tanquã custodibus & inspectatoribus nostri. Omnem enim operationem eorũ in nobis Fatum vocari, iustitiæ legibus nostra dirigens. Si verò, inquit, custodes vitæ pro merito definiti sunt, constat & vitæ tempus, quod singuli sortiti fuerint, impleturos. Non enim licet vitã seruare tempus indefinitum habentem. Quare oportet tempus definiri, vt fatalis vita conseruetur. Modum verò mortis simul determinari cum tempore, tanquam partem vltimam vitæ pro merito distributæ. Etenim ortu definito, necesse est & finem definitum esse. Initium ortus definit Fatum migrationis è vita, quod Fatum diuina voluntas est, & lex iustitiæ Dei. Quare etiam mortem definitam seruabit Fatum transitionis hinc illuc. Quare definitum est, quibus ad vitam, & ad mortem veniemus. Si enim hæc destinata non sint, & omnis vita infinita, nec melioris sortis particeps. Vbi enim, aut in quibus, iudicij diuini, & distributionis secundùm merita erit cura, eorum quæ in corpore & externis temerè, ac fortuitò nobis accidunt? Non enim hæc inordinata relinquemus, animi consilia & iudicia, & impetus à meliori necessitate fieri dicemus. Sic enim virtutis & malitiæ non nosipsos, sed illam accusauerimus. Neque enim æquum est fatali necessitati asscribere, quæ animo vel corpori, vel externis accidunt. Sed neque omnia ferri temerariis aut fortuitis casibus par est: Mente principatum omnium tenente, & Deo omnium exsistente caussa. Necessariò itaque relinquitur arbitrium liberum in nobis esse, & iustas retributiones liberis actionibus penes ætherios esse à Deo iudices ordinatos, & nostri curam gerentes. Cùm enim tria sint in nobis, omnia nimirum necessario fieri, aut nihil, aut vicissim, vel vt oportet, æquè absurdum est, & æqualiter omnem tollit prouidentiam. Merita enim præuisa vna secum omnino inducũt prouidentiam, & deinde Fatum & iudicium prouidens, iustitia & lege humana ordinans, libero ac voluntario indiget principio. Quare pars est totius prouidentiæ Fatum ad humanas animas iudiciaria lege accõmodatum. Humanorũ verò animorum operatio, libera actio est, &, quod dicitur in nostra esse potestate, id diuinis iudicibus rationi consentanea occasio est inęqualis distributionis. Fortuitum verò totum mortalibus, & brutis tribuitur generationibus. Non enim in singulis ordinatè, neque iuxta præuisa merita procedit: siquidem ex igne extincto aër fit: ex aëre cõdensato aqua, neq; ex his cibis equi vel canis corpus, ex aliis verò aliud quid exsistit. Sed omnia ex omnibus temerè possunt produci propter cõmunem materiam, & omnia in se suscipientem, eumque ordinis, diuinæque necessitatis modum participat, vt singula suo quæque genere conseruentur, & occurrere ad æternitatem successione quadam, caussis subsistentibus. In animalibus singulis, & plantis, & aliis inanimatis, nihil definitum, neque ordinatum est, quasi pro meritis merces, quod ex priore vita remuneratio nulla illis debeatur, nec pro iis, quæ nunc faciunt, pœna exspectanda. Non enim iis aliquid accessit ex locis ætheriis, quod basim constituat, vt diuino iudicio ad reditum ducerentur: quemadmodum in singulis hominibus animos rationis participes, & immortales inde aduenientes, necesse est maximæ curæ ac solicitudini cognatis esse, ne in malum, in quod proni sunt, dilabantur: propterea patiuntur quidem, & simul patiendo acquiescunt: & rursum liberè volunt, ac patiuntur ad meritum liberi arbitrij consequendum. Quapropter fortuitum, & carentia diuini iudicij brutis conuenit. In nostris autem actionibus, etiam quod fortuitum videtur, præuiso Fato inseruit: adeò vt Fortuna nobis, non secus atque brutis, dominari videatur, eaque nobis accidant in corporis atque externis bonis, quæ iudicium præsidis instar definiuit. Remissione enim, & intentione, variisque mutationibus eorum quæ nobis accidunt, libera animi voluntas ad moderatum statum deducitur: citius quidem, si aduersa quæ circa hæc accidunt, constanter ferat; longiore verò tempore, si impotenti atque amenti animo illa toleret. Tunc enim perfidiæ pœnas dat, & nihilominus quæ patitur ferat necesse est.

Vide initium Enchiridii Epicteti.

Animam liberos habere motus, & de Prouidentia.

CVM anima, inquit, quibuscunque in actionibus liberis crimine non vacet, & digna sit, quæ à potestate sublimiore continenter regatur, pœnam, purgationem, atque supplicium pro meritis adipiscitur. Atqui libera electio ab ea pendet, quæ verò

liberis

liberis contingunt actionibus, Prouidentiæ iudicio affectus animi pro meritis compenſante, definita ſunt: & ſic eligere, atque vna ſortiri viuendi genus dicimur. Compenſatio autem meritis noſtris definita, diuinam oſtendit Prouidentiam. Itaque ab initio vitæ ad extremum vſque liberos, animi motus habemus, alij plus quidem, minus alij; nec ipſi ſimiliter ſemper in nobis illã libertatem ſeruamus, nec mercedẽ ęquam omnes conſequimur. Atque id quod nos huc ducit, & hinc rurſum abducit, nexus videlicet,
754 & concurſus voluntatis humanæ, atque diuini iudicij, Fatum eſt. Quo fit, vt libertate arbitrij noſtri, quæ volumus agentes, frequenter propter certum Dei iudicium, quæ nolimus patiamur. Generali itaque decreto cum ea quæ vitam humanam participant contineantur, tum tempus, ac mortis genus, vna cum Fati decreto ordinata ſunt. Operæ pretium eſt, inquit, ſcire, animam neque tum cum ad mentem conuertitur, imbecillitate aliquando intelligendi priuari, neque in extrema malitia rurſus, intelligendi atque reſipiſcendi facultate. Sic enim anima humana natura ſua condita eſt, vt partim ad diuinam felicitatem, partim ad humanos caſus accommodata ſit, ac per vices vtramq; facultatem promat, ſiquidem iuxta Dei Prouidentiam ad vtrumque apta eſt. Sua enim natura ſic regitur. Quod autem diutius in ſummis quam in infimis degat, id arbitrij ſui libertate conſequitur. Quocirca aliæ intra decem millia annorum, aliæ intra tria millia curſum conficere dicuntur, virtute errorem recidente, & vehementi bonorum ſtudio terreni obſidij diuturnitatem tollente.

E LIBRO SECVNDO

Quæ nam dicantur per ſe agere.

ILLA, inquit, per ſe agere dicuntur, quæ cum ſine mutatione in ſua eſſentia atque operatione maneant, & ſine vlla ſui mutatione ad eorum quæ generantur ſuſtentationem moueantur, eo ſolum, quo ſunt, id quod ſunt, res à ſe diuerſas producunt. Ex quibus efficitur, illa neque materia vti, neque ab aliquo tempore incipere, neque in aliquod tempus deſinere, neque extra agentis operationem, id quod fit, conſiſtere. Hæc enim omnia ſecundum accidens operantem comitantur, verbi gratia, in ædificante, & id genus alijs.

Plato in Phædro ait, locum cœleſtem, Poëtarum vllum neque laudaſſe hactenus pro dignitate, neque laudaturum: de proprio autem loco non loquitur, qui corporũ eſt capax. Sed per locum talem eſſentiam, aut tale genus intelligit, qualis cæleſtis eſt, quæque intellectu percipitur, vti ſolemus de ſcriptis quorundam loquendo dicere. Quo etiam modo loquendi dicimus, caput & formam rerum locum appellantes. *Plato in Phædro.*

Idem Plato de Legibus, diſcrimen diuinæ erga nos prouidentiæ oſtendens, ait Deum omnia, vnaq; Fortunã, & Occaſionẽ humana cuncta gubernare. Hinc conſtat aſſi-
755 gnaſſe illum Dei Prouidentiam puram, & ſui ſimilem, rebus affectione carentibus, ſemperque perfectis, ideoque non aberrantibus, ijs vero, quæ aliquando in amentiam incidunt, ratione prædita, ideoque malitia implentur, Occaſioni, atque Fortunæ miſtam Prouidentiam attribuiſſe. Præcedens enim bonorum largitio, & ex natura accedentiũ conſeruatio, puræ proprium eſt opus Prouidentiæ. Eorum autem, quæ præter naturam compoſita ſunt, correctio, erratorumque pœnæ, materiatæ eſt opus Prouidentiæ, vtentis Fortuna, & Occaſione. Non enim, vt ex prædictis colligitur, diuinum iudicium hominum quoſdam calamitate afficit, alios vero proſperos reddit, ſed ex cuiusque antecedente merito. Cum autem medicinæ ſimile ſit iudicium iudicum nobis præſidentium, quæ ars ægrotantium curam ſuſcipiens, omnia illis, vt par eſt, opportune præſcribit, prout infirmis expedit: propterea meritum eorum, qui iudicantur, cum alias aliud ſit, atque arbitrij libertate mutetur, Fortunam diuinæ erga nos Prouidentiæ cõmiſcet. Ordo autem ſingulis conueniens, atque expiationis, Occaſionem ſecum inducit: Fortuna autem, & Occaſio diuinæ Prouidentiæ coniuncta, generale Fatum efficiunt, ex humana voluntatẽ Fortunam accipiens, ex diuino autem iudicio Occaſionem. Etenim artis eſt curandi modum definire, hominis vero ſic affici, vt ſectione indigeat, vel vſtione, vel alia quadam moleſta curatione. Paſſim vero & aliquid hoc modo Plato de humana natura, & Fato, prouidentia quadam noſtra regente, philoſophatur.

Differentia Philosophi, & amatoris.

PLato discrimen ponens, inqnit, inter Philosophum, & amantem, & quomodo honore inter se pares dicantur, philosophari quidem eum dicit, qui soli deditus contemplationi, ab alijs omnibus abstinet, purisque virtutibus se dedicat, vt tandem perfectus euadat, quemadmodũ in Theæteto ait. Atque hic absolutè Platoni Philosophus est. Amatorius vero ei vocatur, qui vt cum Philosophia liberos amet, propter ipsam honestatem ac diuinitatem exercitatus, & spiritalium bonorum vsum adeptus, ciuilem vitæ rationem, educationesque liberorum sectatur: quod in libris de Repub. tradit: Philosophos potissimum ciuitatum esse principes, vt eas aliquando malis eripiant, neque florentes vnquam fore Respub. nisi diuino vtentes exemplari, eas definiant. Quæ autem 756
definitionis aut descriptionis huius ratio est, nimirum sumptam ciuitatem, moresque hominum veluti tabulas puras inprimis reddant: deinde Reipub. formam pingant. Denique eo confecto, frequenter, & vndique ad id quod natura iustum est, & honestũ, & his similia respectum habeant, rursumque ad eam, quæ hominibus insita est, vt Homerus ait, Dei similitudinem, ac formam, & aliud quidem expungant, aliud vero insculpant, quod moribus Deo maximè caros mortales reddat. Talis est Rerumpub. pictor amans cum Philosophia, hoc est, qui vna cum speculatione in Repub. versatur, cui pro liberis Sensus sint, quodque in ijs honestum elucet, & his longe antiquior ac maior, veluti Sensuum Pædagogus, Mens sit. Propterea eum, qui sola mente vtendo, in rerum humanarum despicientia moderate versatur, perfectè philosophari, hoc est, sine labore, à materia seiunctum, ac sine præstigijs affirmat. Sensus enim Menti coniunctus, fascinare Rationem, atqne flectere studet, vt quod materiæ coniunctum est, bonum sibi proprium existimet. Qui vero Sensus Mente gubernat, eum demum liberorum cum Philosophia amantem appellat: cui Mens contemplationi dedita pro custodia sit, ac munimento, ne Sensibus operando fallatur, cuius quidem mentis imagines pingere publicè priuatimque amat, mores hominum dirigens, dum, quoad eius fieri potest, Dei amantes, hoc est, pios reddat. Quod autem in imagine pictor perspectum habuit, diuino vsus exemplari, id alijs quoque insculpere conatur, nihilo quidem hic altero Philosopho Mente inferior, cum humanitate superior appareat, quemadmodum ille huic priuatis commodis antecellit. Atque hoc quidem inter se discrimine differunt, Philosophus quidem perfecte, hoc est, parum aut nihil humana curans negotia; amatorius vero, hoc est, cognatorum, atque affinium negotia gerendo, in eos beneficus, nihilominus quia æqualiter Philosophiam adepti sunt, pari quoque perfectionis gradu censentur, pari tempore veluti alis sublati, & eadem euectione digni habiti.

E LIBRO TERTIO
CAPITE X.

Leges, rationes, virtutes, & si qua similia, Prouidentiam inducere.

NON frustra, iuquit Hierocles, Leges conduntur hominibus, neque Ratio ijs temerè data, neque voluntas frustra est, nec vota facere superuacaneum, si res humanæ Prouidentia regantur. Iustitia & Lege mercedem liberis actionibus tribuente. Neque vero si hæc necessaria, honesta & vtilia sunt, idcirco Fati prouidentis vis tollitur, quod Fatum externis malis id quod in nostra est potestate, corrigit: sed hæc per se magis inuicem confirmant, quam mutuo se destruunt. Prouidenria enim existente, etiam 757
Leges necesse est, Rationes, & Vota plurimum nobis prodesse: illa vero sublata, non solum nihil profuerint, sed nec tueri quidem Remp. imperiumque poterunt. Propterea quod in nostra est potestate, Prouidentiam inducit, & vicissim Prouidentia, id quod in nostra potestate est. Nostra enim voluntas iustum Fatum corroborat, & rursus Fatum liberum arbitrium confirmat. quod si purum ac meditatum Deo adiunxerimus Legibus stantes, Votisque vsi, & Prudentiam sectantes, ac per omnia curam eorum gerentes, maximis fruemur bonis: contra vero, dolores perferemus, his præfixos, sed qui medicinam adferant, experimrnto officium edocti. vt autem benè aut malè afficiamur

mur à deteriore voluntate purgatione liberi, plurimum conducunt Lex, Votum, Consilium, & id genus alia, quæ nos pios, Deoque consentientes efficiunt.

Arbitrii nostri libertas qualis sit.

NOn tale est, inquit, liberum nostrum arbitrium, vt suis liberis actionibus omnia quæ sunt, quæque fiunt, transferre possit. Sic enim singulis hominibus nouus mundus conderetur, aliusque vitæ apparatus esset, quandoquidem non omnes eadem cupiunt, sed pro singulis cuiusque affectibus (siquidem essentiam constituere possent) omnia traducerentur, mutata subitis humanarum voluntatum commutationibus. Merito igitur potestas hominis libera, facile mobilis, idque quotidie, impotens omnino est ad aliquid vel conficiendum, vel transferendum, nisi aliunde iuuetur. Itaque res conditas, inquit, humana non transferat voluntas, cum Lex diuina illa conseruet, neque eorum quæ fiunt, conferat quidquam ad mundum fabricandum.

Cur res humanæ non fluant ex voto.

LIbera voluntas in nullum habet imperium, præterquam in se, vtque se ipsam meliorem peiorémve affectionibus reddat, res solum iudicans externas, factaque recipiens. Quo fit, vt pro virtutibus aut vitijs acquisitis, benè aut malè in suis actionibus dirigatur. Libertas enim hoc solum penes nos esse demonstrat, nimirum vt nos applicemus, prout visum fuerit, vicino corpori, externisque rebus, quæ libera minimè sunt. Si enim arbitrium, (quo de hactenus) essentiam, in qua situm habet, transcenderet, ac veluti in aliena regione alia penes se esse vellet, verbi gratia, corpus, aut possessionem: sexcenta aduersantia haberet, rebus ei ex animi sententia non succedentibus, infi-
758 nitisque auxiliantibus indigeret, vt aliquid ex voto flueret. Non est autem in nostra manu positum, ne nobis aduersa accidant, aut vt auxiliantia nanciscamur, sed alicuius alterius in potestate est, longeque antea propositi, & qui hoc consequitur, ordinis: quæ Fatum complere dicitur. Quod Fatum diuinum quoddam est iudicium in ijs, quæ in nostra potestate non sunt, ad iustam eorum, quæ in nostra sint potestate, mercedem. Non enim arbitrij tollitur libertas, si penes Deum sit, externa prout vult distribuere, ac singulis pro meritis præmia dare. Maximè enim ad virtutem, aut vitium libertate nostra prouidens Fatum indiget, alioqui iusta non esset inæqualis illa rerum distributio, nisi occasionem ei arbitrium nostrum præberet.

Plato in extremo Timæo de corporis differens affectionibus, earumque curationibus, vetat ijs vti temere purgationibus, quas medica ars adhibet; quod naturalem morborum maturitatem exspectare, ne sectionibus violentis illi augeantur, oporteat. Et sic serie quadam procedens, singulis morbis tempus aliquod à natura præscriptum, ab simili animalium compositione ostendit, quorum congressus ordinate fit, vitæ continens tempus, atque in suo quæque genere. Verbi gratia, equus quidem tot annos vixerit diutissime, bos autem tot, & sic de cæteris, vt bos decem vixerit annos nisi fera, aut alia aliqua externa calamitas accedens prius illum necarit. A natura enim singulis præfinitum tempus est, ad quem terminum, nec vltra perueniri potest. Non omnes autem ad terminum vsque pertingere possunt, impediente extrinsecus casu aliquo violento, quem Dei erga nos Prouidentiam ordinare, in brutis autem fortuito accidere, diximus. Neque enim mortis ratio, iuxta cuiusque merita attributa, eodem modo est metienda, quo brutorum ac plantarum interitus, quando nec illa, eodem quo nos modo nascuntur. Homines enim parentum meritis, Deorum iudicio generantur, vitamque accipiunt, qua hæc continentur, natio, ciuitas, parentes, natalis dies, corpus denique, & educatio, Fortunæ bona ad vitam tuendam, mortis genus, tempus destinatum, horumque omnium custos, ac minister Genius: quorum omnium brutis nihil accidit. Nam quæ ratione præditis, quâ prædita sunt, accidunt, ea omnino à brutis aliena sunt. Non igitur æquum est eandem rationem haberi animalium Rationis expertium, atque
759 præditorum: siquidem illa Prouidentiæ tantum adipiscuntur, quantum ad speciem cõseruandam satis est, quæ æterna est, & immortalis. Nisi enim prouidentiam singulatim experiamur, vt nihil non ab ea regatur, non debita erga nos sollicitudo apparebit. Decet enim nos à Deo certo aliquo ac definito numero conditos, iuxta ortus productionẽ Prouiden-

Hierocles. Prouidentiam eius singulatim sortiri. Neq; enim vnicam condidit animam Deus, à qua singulæ partem mutuarentur, aut in quam vicissim resoluerentur; sed singulas animas terminis suis circumscripsit. Quamobrem etiam singularum est Prouidentia, & iudicium, & pœna, & expiatio, & ad orcum missio, vitæque terminis conueniens, mors quoque non fortuita, & post mortem ad inferos cum Genio, qui nobis obtigit descensus. In brutis vero, ac stirpibus, cum quod ab humana pendeant voluntate, tum quia inuicē se deuorant necessitate adacta, denique ob varios ac fortuitos casus, fit vt sine ordine ac termino, ante tempus à natura præscriptum, extinguantur, vt nulla ijs constituta sit pœna, neque ratio reddenda eorum, quæ in vita egerunt, aut perpessa sunt. In hominibus Prouidentię leges, Deorumque iudicia, vitæque conditiones, & male ante actæ vitæ pœnæ, cum alia omnia, tum tempus, mortisque genus definiunt; vt quæ liberè sunt acta, vel fortuito accidisse visa sint, cum cuiusque Fato coniungantur, & pœnam meritorum impleant, dum ante actę vitæ sequentia respondent, & ea quæ in nostra potestate sunt, eorum quæ non sunt in nostra potestate, necessitatem attrahunt. Quo fit, vt humanæ voluntates Fati legibus, quas conditor Deus præscripsit, regantur.

CCLII.

EXCERPTA E VITA

Gregorii Pont. Rom.

Græce hanc vitā ac Dialogos nūc excudi Lutetiæ cum Operibus, è Frontone Ducæo cognoui.

LEGIMVS excerpta è vita Deo charissimi Gregorij, quomodo pie Romanam administrans Ecclesiam, quatuor illos dialogorum libros vitæ vtilissimos concinnarit.

Hic D. Gregorius natus est matre Siluia, patricius Rom. Vixit in solitudine S. Andreæ Apostoli, cui nomen cliuus Scauri: postea cæteris in illa sanctitate præiuit, alia quidem faciens quæ pio necessaria sunt, manum operi simul & scriptioni applicans. Virtutibus vitam instituens, eleemosynis claruit. Inter alia enim multa, quibus illius miseratio & clementia erga inopes apparebat, hoc etiam maximè mirum ad humanitatem eius, & eleemosynas animum declarat.

Venit aliquando quidam petens, & naufragium esse causam dicebat, cur stipem posceret. Ille promptè dat sex aureos nummos. Ille secundò eodem die reuertens, non sufficere respectu calamitatis magnitudinis id quod dedisset dixit, & amplius poposcit. 760 Ille vero animo donisque æqualibus illum affecit: & tertio contigit, similia vt secundo & dixit & petijt. Hic autem tertio non auersatus petentem est: sed rursum iussit per eundem, qui prius in ea re operam præstitisset æqualem illi, & similem portionem dari. Cum vero nihil pecuniæ relictum esset, & quærens diligenter qua re potissimum inopi subueniret, cognouit argenteam scutellam qua mater consueuerat iusculentum aliquod leguminum filio mittere nondum datam, hanc dari petenti iubet. Atque hæc quidem ita tum gesta.

Deinde, iudicio quidem diuino, suffragijs sacrorum Antistitum Pontificium sortitus thronum ad regendum, duodecim pauperes, vt solent patriarchæ facere, conuiuio simul adhiberi voluit, mandauitque, vt qui eleemosynis præesset, illos conuocaret. Cum mandatum perfecisset, & mensam conuiuæ implessent, visus est Pontifici & tertius decimus accumbere. Reprehendit igitur inuitantem, quod vnum amplius quam duodecim vocasset. Ille crimen negabat, & numerans comedentes, vidit non plures quam duodecim. Cum vero S. Gregorius & decimum tertium vidisset, & forma non aliorum modo similis, sed & sui interdum dissimilis hospes appareret, hunc de numero cæterorum non esse intellexit. Mensa remota hunc secreto vocauit, & seueris iuramentis constrinxit, vt quis esset manifestaret. Hic illum ipsum se esse dixit, qui olim aliquando ter eodem die ab eo eleemosynam petijsset, & toties in petendo non offendisset. Quæ res Deo ita grata exstitit, vt ex illo in hunc vsque diem summam iudicandi potestatem diuinitus nacto, ego tibi semper vitæ custos, actionumque director assistam. Angelum vero Dei se ab officio vocari. His auditis, genibus accidens adorauit, Deoq; gratias egit. Ille euanuit, & non conspicuus beneficum custodiuit. Admirandus hic Gregorius multos quidem, & vtiles inprimis libros Latine conscripsit, vt Homilias quibus Euangelia populo explanauit. Quin etiam vitas eorum, qui in Italia clari essent, salubribus admistis narrationibus, quatuor dialogis concinnauit. Etenim centum & sexaginta

sexaginta quinque annis ij qui Latinam linguam ignorarent, soli vtilitate huius operis frustrati sunt. Zacharias vero, qui huius sancti viri post illud tempus successor fuit, cognitionem, vtilitatemq; in Italia conclusam, in Græcam linguam vertens, communem *Zacharias Pontifex.*
761 vtilitatem orbi terrarum benigne exhibuit. Nec solum dialogos, sed & dignos lectione alios labores in Græcam linguam transferre operæ pretium duxit.

MARTYRIVM SEPTEM PVERORVM *dormientium sub Decio tyranno.* CCLIII.

LEGI è Martyrio septem puerorum [vnde hæc summatim descripta] Martyrium septem puerorũ, Maximiliani, Iamblichi, Martimi, Dionysij, Exacustudiani, Antonini, & Ioannis. Hos septẽ patricios, & cognitos quod Christianã pietatem amplecterentur & amplificarent, ductos esse à Decio Tyranno, imperiũ Rom. Dei contemtu tyrannide cõmutante: ductos autẽ egregiam confessionẽ edidisse. Imperatorẽ cũ aliò traheret otia, securitate inuenta, in speluncã in monte iuxta Ephesum fugisse, & seruitũ ipsis in ijs, quæ corporalis necessitas postularet, ab vno eorũ, qui Iamblichus fuisse perhibetur. Paulo post Imp. fuga, & loco, vbi essent, & viuendi ratione explorata, ira plenus, obstrui speluncæ os iussit, vt fame Martyres enecarentur. Deinde post annos septuagintaduos, [& trecentos] Theodosio à tertia vsq; progenie regalem dignitatẽ suscipiente & administante, Maro autem Ephesi Præsule (ô nouum & naturæ insitatũ spectaculum) apparuerunt victores Christi egregij illi Martyres, vitã recuperatã, ad quos accedentes Imp. & Episcopus (illum enim qui longius aberat admirandũ illud spectaculũ etiam vocabat) cum quibus & alij multi, acciderunt ad genua eorum, precibusq; & benedictione eorũ digni habiti sunt. Assedit illis Imp. & Archiepiscopus, & mutuo colloquio habito, quæ Martyribus accidissent confirmata sunt, certaque reddita. In conspectu enim Cæsaris, & præsentium, in ipso iterum antro, in quo iacuerant, simul quieuerunt: vt omnibus eorum mors clare patuerit, & incognita prius ipsorum ex hac vita communi migratio.
762 Octauum & tricesimum annum tunc Theodosius regnarat, quando hoc maximum miraculum orbi ostensum voluit Deus. Exigebat tum ea tempestas tale prodigium.

Theodorus quidam, vtinam ita non fuisset, Episcopus Aegeorum erat. Hic nescio qua ratione, luto infidelitatis absorptus, graue-olentes euomuit voces, mortuorum Resurrectionem negans, & multos cum suis sectarijs eodem errore inuoluens. Hoc miraculo clarum Resurrectionis testimonium in omnem terram diuulgante, ipsi, & quicumque gentiles reliqui erant, partim rubore confusi obmutuerunt, partim certam firmamq; Resurrectionis spem conceperunt. Modus vero quo spelunca aperta est, hic est. *Theodorus.*

Adolius, ad quem tunc mons ille pertinebat, in quo spelunca excisa erat, pecorũ stabulum seruos coëgit exstruere, resque intra biduum confecta est, domusque ædificata, translatis lapidibus, qui os speluncæ obstruxerant & munierant: sicque aperta spelunca est. Martyres qui illic iacebant, in-audito Dei iudicio rediuiui emittunt Iamblichum, qui solitus erat olim ipsis ministrare cibos emptũ atque allatũ. Qui ingressus vrbem Ephesum, comprehenditur ob eos quos proferebat nummos, tanquam thesaurum antiquum eruisset. Exindeque Martyrum miraculum ad omnium aures penetrauit, ac veluti res miranda proposita fuit.

MARTYRIVM TIMOTHEI *Apostoli.* CCLIV.

LECTA sunt scripta de Martyrio Timothei Apostoli.

Refert historia Timotheum primum Ephesi Episcopum fuisse, clauaque interfectum, propterea quod prohibuisset Ephesios execranda & cruenta Gentium festa, & ludos agere: quorũ vnum appellatum fuit * Catagogium, quod quia ille abrogarat, martyrij honore affectus est. Domitianus tunc Romanum imperium tyrannus gerebat. Cum D. Timotheus hac ratione, vt diximus, vitam finijsset, & Domitiano mortuo Nerua in imperium successisset, D. Ioannes ab exsilio liber venit Ephesum, vnde prius à Domitiano relegatus fuerat(etenim ibi habitauit, naufragium iam ad littus passus, & è mari adhuc spirans eiectus, dum Nero crudelis in Christianos sæuiret.) Quo tempo-

** de quo pag. seq.* *Domitianus, & Nerua.* *B. Ioannes Euan.*

Martyrium Timothei. tempore tomos, qui varijs linguis cōtinebant salutarem Domini Passionem, miracula, 763
doctrinamque à ferentibus accipiens, in ordinem digessit, distinxitq; & tribus Euangelistis quartus accessit. Etenim, vt dixi, Neruæ sententia ab exsilio reuocatus, Ephesinæ * præfuit sedi, & per se cum septem Episcopis, Ephesiorum diœcesim rexit, perdurauitque pietatis verbum docens, vsque ad imperium Traiani. Hæc, aliaque continet Martyrium S. Timothei, humili stylo conscriptum.

* ὑπέςη.

Timotheus Apostolus à Magno illo Paulo primariæ sedis Ephesiorum Episcopus declaratur & inauguratur. Est apud Ephesios abominabile & execrandũ festum, quod *Catogogium* nuncupant, & hoc celebratur modo: Indecoris se laruis induunt, ac ne agnoscantur, personis facies obtegunt, multaq; idola circumferentes, & quædam carmina cantantes, inuadunt viros & honestas feminas more latronum, multamq; committunt cædem in publicis locis ciuitatis, & prompte nefaria committunt, & sceleribus illis illegitimis gloriantur tanquam legitimis.

CCLV. MARTYRIVM DEMETRII *sub Maximiano.*

Legi Martyrium Magni illius Martyris Demetrij, eodem modo editum. Hic Christi Martyr Demetrius, præco & doctor pietatis, Apostolorũ peregrinationes, & certamina imitabatur, & Thessalonicensem vrbē lumine doctrinæ suæ ab erroris tenebris abductã, ad Christum adduxit: Vita doctrinæ respondens splendescebat. Maximianus autem Dei hostis tunc regnabat, & Thessalonicæ commorabatur. Ibat vero Tyrannus ad spectaculum gladiatorũ, & Martyr vinctus ad illud stadium ꝙ propè erat, ab impijs ministris tanqquam Christianus vita ac doctrina, adducitur. Ille ad spectaculum festinans, sanctum virum iussit prope stadium, cui publicum balneum vicinum erat, in * fornice custodiri. Erat autem gladiatorum alter maximus Tyranni amicus, qui omnium optimè videbatur pugnare, nomine Lyæus. Qui autem cum illo eo die depugnaturus venerat plebeius erat, iuuenis ætate, nomine Nestor. Tyrannus cogitabat illius ætati, quanquam omnium cædem spiraret, parcere, & pecuniam, cuius amore ipsum existimabat cum tanto antagonista singulari certamine pugnare velle, daturum se illi promisit. Vt itaque à pugna desisteret, lethali futura monuit. Excepit Nestor, non pecuniam amare se, sed gloriam, quam qui Lyæum interemisset, consequeretur. His dictis, in arenam descendens confestim eum, qui omnium iudicio primas ferebat, prostratum necauit, sed nihil consecutus est eorũquæ victoribus proposita 764
erant: intolerabili vero dolore & ira Tyrannum compleuit, & surgens è cathedra, ira incensus illinc impius domum discedit. Cum vero illi quidam à Demetrio martyre nunciarent sermones: quasi furore atque impietate ebrius, simulque ratus, omen infaustum oblatum, cum sanctus ei ad stadium properanti occurrisset, hastis eo quo concludebatur loco, iubet interfici. Pij vero corpus Martyris, clam de nocte, quando illis impiorum terror permittebat, in ruderibus in quibus interfectus erat, effossa terra sepeliunt. Et sic aliquandiu iniuria permansit immunis: miraculorum enim gratia, & curationum fama iniuriam depulit. Quidam vero Leontius vir pius (postea præfecturam, qua Illyricum administrauit, adeptus) locum expians, in quo sancti Martyris reliquiæ conquieuerant, & amplians, excitauit templum eo loco Martyri commune propitiatorium & perfugium non Thessalonicæ solum, sed & omnibus finitimis.

* καμάρα.

Templum Demetrij Martyris nomine.

CCLVI. EXCERPTA EX METROPHANIS, *& Alexandri actis, in quibus de vita Constantini Imp.*

Legi librum, qui inscribitur Politia SS. Patrum nostrorum Metrophanis, & Alexandri, in quo etiam vita Constantini Imp. non minorem editione præbens vtilitatem.

Constantinus Imp.

Decimo nono anno Imperij Diocletiani, anno Christi 305. rursum in Christianos grauis sæuijt persecuto, quo tempore Constantinus Constantij filius ex ephebis nondũ excesserat. Constantinum vero nescio vnde scriptor hauriens, scribit sacris Christianorũ à parente imbutum, & Cæsarem ab eo renunciatum: se autem vidisse Constantinum inter ephebos, merentem in Palæstina sub Diocletiano cum Aegyptijs bellum gerente.

Diocletiani persecutio.

Seditio

Seditio autem, atque defectio belli causa exstitit. Refert Constantinum, quod vitæ suæ insidiari Maximianum cognouisset, ideo ad parentem fugisse, & à moribundo imperij successorem declaratum. Tunc Constantium pium aiunt dixisse: *Nunc mors mihi vita iucundior, cum tuum, fili mi, imperium maximi instar sepulchri sit futurum. Quod enim relinquam in terra Imperatorem, qui Christianorum lacrymas valeat detergere, & sistere iniquas cædes, quas Maximianus contra Christianos machinari non desinit, tam felicem mihi dat quietem.* Tertius tunc agebatur annus persecutionis in Christianos excitatæ, quo Constantius cum æterno regno caducum commutauit, filiumque declarans Imp. præ-
765 conem pietatis, Christianorumque propugnatorem reliquit.

Seuero, inquit, morbo extincto, Licinius Constantini* sororius imperauit, deinde Maximianus reliquam Orientis partem tenuit. Maxentius vero Romano in Occidente imperio præfuit frattis Maximiani filius. Etenim alter quidẽ erat Maximiani prioris, alter Diocletiani. *+ ὁ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρός.*

Constantinus pius Imperator, homicidia, cædes, virginum stupra, & raptus alienarum mulierum, & violentiam, quibus nefarius ille Maxentius delectabatur, cognoscens, & per Legatos Romæ à Senatu vindicem se, atque assertorem appellari, hortatur tyrannum per litteras, vt abstineat ab impijs operibus. Persuadere cum non posset verbis, bello tentauit, pugnaque congressus, primo non procul abfuit quin succumberet. Cum autem in cœlo ei Crucis forma appareret, materiæ experte lumine figurata, & litteris eiusdem modi victoria promissa esset, ita enim inscriptum erat: In Hoc Vince: prælio congressus, & belli, & tyranni imperium victor cepit. Ante prælium hanc quæ apparuit Crucem in signis figurauit, & aureis lapidibus adornans, dedit qui ante equitaret ferendam, & Maxentius prædecessit. Nam ijs laqueis, quibus Constantinum capere decreuerat, captus est. Fecerat enim pontem alium iuxta Pontem Muluium non procul à Roma, astu quodam, quo ponte Constantium irruentem perdere cogitabat. Versis in fugam ijs qui Roma venerant, maximaque orta trepidatione, Maxentius doli auctor cum suis, rupto fallaci ponte, præcipitauit in flumen, & exstinctus est. Itaque Maxentius perijt, & imperij pars illius ad Constantinum redijt, & subditi non modo ab immedicabilli malo respirarunt, sed & læti festum diem egerunt. Licinius autem gentilis in pios sæuijt, primo quidem occultè metu affinis, deinde aperto marte. Inueteratum enim malum plerumque & fotum intus perpetuo latere nequijt, & pridem meditatum foras tandem erumpit. Quare infanda persecutio in Christianos mouit pium Imp. contra impium affinem ad iustum odium, & ex odio natum bellum. Multis varijsque pugnis commissis terra marique, Licinius inferior est. Sed Imperatoris benignitate fretus, seipsum dedidit, & frustra non fuisse compertum est. Dimittitur enim liber multis obnoxius pœnis, & Thessalonica illi, vt cum omni securitate ibi de-
766 geret, assignatur. Ipse vero humanitatem armis amens cladi restaurandę permutans, seditionem concitauit, quæ illum iusta vindicta vita priuauit.

Eusebius in Constantini vita. lib. I. *Labarum Constantini, & victoria. Vide D. Baronij Eccles. Annales.* *Maxentij mors.*

Moritur sanctus Martyr Petrus, & Achillas sanctum virum in dignitate Alexandrię consecutus est, & illum Alexander. Cum Ecclesia persecutionibus liberata esset, Martyrumque certaminibus illustrata, malus turbo, & mundi quędam tempestas Arius, lætitiam Ecclesiæ in dolorem iterum vertit. Creaturis enim filium Dei, Deumque velut in ordinem redigens alligauit, cuius manus opus omnis est creatura. Cum vero Alexander Alexandriæ Episcopus, & monendo hortandoque nihil proficeret (nam zizaniorum vis & copia Verbi semen oppresserat) ancipiti Ecclesiæ gladio hunc resecat.

Petrus Martyr, & Achillas. *Arij hæresis.* *Alexander Alexandriæ Ep.*

Eusebius Berytum despiciens, & Nicomediæ Ecclesiæ inhians, cum impunè eam occupasset, elatus, Arium eiusque sectatores defendendos inprimis suscepit, quorum è numero Episcopi erant olim facti Secundus, & Theonas. Inter diaconos & sacerdotes Arius hæreseos initium, Achillasque alter Arius, & nonnulli alij eiusdem dignitatis, & societatis, numero nouem. Quos Concilium centum propè Patrum Episcoporum, qui ex Aegypto, & Africa conuenerant, anathemati subijciens damnauit. Quibus Constantinus auditis inique ferens, mittit Alexandrum Hosium, nomine & re sanctum, quem Hispaniæ ciuitas Corduba Episcopum habebat. Tradit autem ei epistolas ad archiepiscopum Alexandrum, & Arium hæreseos fontem, quarum altera cum Ario humaniter agi petebat; altera vero vt rabie deposita, cum Ecclesia consentiat. Hortatur autem vt contentione & controuersijs cum alijs abstineat, siquidem multis multo-

Ariani. *Hosius Cordubensis Episcop. de quo idem D. Baronius, & B. Isidorus de Scriptor. Eccl.*

rum malorum causa fuit. Cum autem Arius hæreticus, nec præsentia clari illius Hosij,
nec doctrina, neque Imperatoris admonitione errorem suum desereret, Concilium E-
piscoporū Nicææ in Bithynica Imperator conuocat. In quo Episcopis consedentibus,
ipse in medio stans, non alia conditione sedere voluit, quam si illi totus cœtus annue-
ret. Hęreticam impietatem Arij Eusebius Nicomediæ, Theogonius Nicææ, Mares
Chalcedonensis Episcopus defenderunt: Pietatem Alexander Constantinopolitanus
presbyter vicem Archiepiscopi tenens, (S. enim Metrophanes, propter affectam æta-
tem senilem, morbumq; non adfuit) cum quibus Athanasius Alexandriæ ecclesiæ Ar-
chidiaconus, & huius vrbis Archiepiscopus Alexander. Aderant quoque in Concilio
& aliqui sacris nondum, ac ne baptismate quidem initiati: nimirum differendi arte ce- 767
lebres, quos senes quidam non ingenti apparatu, minimeq; fucato Dei verbo, sed inhi-
ante diuina gratia, ab errore ac gentilismo, Arijque hæresi, pro qua tum maximè illi de-
pugnabant, ad Christi ouile traduxerunt. In hoc Concilio aderat & S. Paphnutius ad-
mirandus, natione Aegyptius; certaminibus vero confessor (cui Maximianus Christi
hostis dextrum oculum eruit, & sinistræ cubitorum neruos præcidit, & ad vnguentis
metalli fodinas damnauit) homo multorum supernaturalium operum, & miraculo-
rum patrator: quem etiam pijssimus Imperator omni honore affecit, & osculando
effossi locum oculi dextri satiari non poterat. Quin etiam venerabilis Spiridon ade-
rat, de quo è millibus vnum aliquid narrabimus. Pauit aliquando oues suas, tametsi
Episcopi dignitate præditus esset. Latrones autem inuaserunt ouium gregem, & in-
aspectabilibus, atque inuisis vinculis ligabantur, & accipiens ligatos, quos ille precibus
ligarat, pari sapientia soluit vinculis: arietem insuper dedit in mercedem nocturnæ ærū-
mnæ ac cruciatus. Virginem autem filiam habuit domi, & ipsa à quodam auri deposi-
tum cum accepisset, mortua est. Qui deposuerat (peregrè enim profectus fuerat) re-
uersus aurum repetijt & quæsiuit. Quæsiuit etiam domi Spiridion, & non inuene-
runt. Quare accessit ad sepulcrum virginis filię, & ait: filia Irene (ita enim vocaba-
tur) vbi depositum? illa respondit è sepulchro, & locum significauit, & inueniendi
modum & facile inueniens depositum reddidit. Sed his tanquam ex vngue Leonem
ostendimus. Hi igitur trecentorum & qui exeurrunt conuentus, condemnant impie-
tatis Arium, eiusque asseclas, & Filium Patri ὁμοούσιον consubstantialem asseruerunt,
vnanimem pronunciantes sententiam. Septendecim numero Arij sententiæ accede-
re visi sunt, sed facto exsilij Imperiali decreto, sex in impietate tantum perdurarunt: alijs
reuocare se errorem simulantibus, & sanæ doctrinæ, tametsi non syncerè, sed fictè
ac subdole, consentientibus: quorum princeps Eusebius. Hinc omnes Ecclesiæ à mul-
tis tumultibus & factionibus liberatæ respirarunt, & Hosius quidem Cordubæ Episco-
pus cum socijs, quæ in Concilio gesta erant ferens, Occidentalibus pacem ac quietem
attulit; Athanasius zelo ardens Aegyptijs, & Afris: Alexander vero, quanquam senex
(septuagenarius enim erat) Thracibus simul, & Illyricis communionis pacisque Eccle- 768
siarum nuncium, vt præscriptum erat, tulit, socium itineris habens beatissimum Pau-
lum, tunc lectoris & subscriptoris Constantinopolitanæ Ecclesiæ fungentē officio: qui
tempore Concilij duodecimū ætatis annū agens, cum Alexandro vixit. Sed de his pau-
lo post. Primum venit in conspectum sanctissimi Metrophanis, & læto nuncio, præ-
sentiaque recreans, sed non recreans quod discessurus esset, cum fausta apprecatione
ad commissum illi officium dimittitur. Venientes autem in Thraciam & Macedoniam,
& Thessaliam, Achaiam totam, Hellada, continentesq; terras, ne insulas quidem negle-
xerunt, sed nauigando omnem zizaniam radicitus euellentes, bonum semen Euangeli-
cæ doctrinæ, & Synodalium decretorum disseminarunt.

Nicæna Sinodus prima. — *S. Paphnutius.* — *S. Spiridon.* — *Socr. Eccl. hist. lib. I. cap. 2.* — *Alexander.* — *Paulus lector.*

Concilio triennio, sexque mensibus finito (cæperat enim mense Aprili decimo
quinto die, finitum vero est triennio iterum in Aprilem deuoluto, & vsque Septem-
brem excurrente (sic enim doctus Alexander acta describens Synodi annotauit) finito,
inquam, sacro Concilio, Imperator stans in medio SS. Patrum, petijt sibi vnam rem gra-
tam fieri: qui libentes concesserunt. Beneficium autem illud erat, vt in vrbē secum pro-
ficiscerentur, in qua Archiepiscopum viderent, quem patrem suum Imperator appella-
bat, & vt vrbi Byzantio, quam ipse fundasset, sua præsentia & precibus conditoris
nouum nomen inderent. Inuisentibus autem Episcopis clarissimum Methrophanem,
die dominica, & Imperator præsens inter alia dixit: Video te, pater maximè veneran-
de, &

Metrophanes Constantinop. Patriarcha.

de,& senectute, & morbo defessum,& creari atq; designari nobis post te gregis pastore
postulo. Ille ad Imperatorem alacri vultu conuersus: annuo, inquit, in Domino, quia
nunc Spiritus sanctus, ô fili,per linguam tuam loquitur. Mihi enim hac de re sollicito
indicauit Dominus ante septem hos ipsos dies, moriturum me intra decem dies, & di-
gnitatem sacram suscepturum sacerdotij dignitate parem Alexandrum, & dignum, vt
verè loquar,electione,& sancti Spiritus denunciatione. Ad hæc verò hunc veluti filius
Paulus lector excipiet. Respiciens autem ad Alexandrum Alexandriæ Episcopum:
Et tu, inquit, frater egregium successorem tui relinques, & manu Athanasij Archidia- *Alexander.*
coni apprehensa: En, inquit, strenuus Christi miles, hic te sequetur, qui non solùm *B. Athanasius.*
769 cum fratre meo Alexandro contra Arij hæresim decertauit, sed & cum illo magna cer-
tamina, & multa subibit:non solùm autem secunda excipient certamina,sed & tertium
cum strenuo Paulo sustinebit. Hæc dixit, & tanquam alios Spiritu suo recreans, venit
cum Episcopis in templum: ac post Euangelij lectionem nonnulla ad populum locu-
tus,& disserens, Alexandrum sacerdotem absentem archiepiscopalis sedis successorem
renunciat. Populus vno ore cum ipso Imperatore horis aliquot exclamauit: Dignus
est. Deinde sacræ mensæ altaris humerale imponit, præcipiens hoc successori seruari:
venturum autem illum post non diu prædixit, post septimum videlicet diem eius re-
soluti corporis in Domino. Acciderunt igitur, vt prædixerat & præceperat, omnia.
Moritur centesimo & decimo septimo ætatis anno, quarto Iunij.

Constantia soror Imp. Constantini pij, vxor quę erat impij Licinij, moritura fratri
dixit: Vnum,& vltimum à te peto beneficium, vt ab exilio reuoces Arium falsò accu-
satum: consentit enim cum Synodo. Erat enim apud illam sacerdos quidam Arianus,
qui seipsum primò Constantiæ eunuchis insinuauit, per quos & ad illam accessum ha-
buit, verbisque blandis, atque assentationibus persuasit, Arium inuidia eiectum esse:
rectam enim Ecclesiæ doctrinam tueri. Quibus ipsa ad Imperatorem illa referens,
permouit, statimque scribit, vt Arius ab exilio reuocetur. Allegabat verò vnà ad fra-
trem sacerdotem, qui adulationis vitio non minus quàm hæreseos laborauit, & irre-
pente ingenio, ac verbis blandiloquis,post non diu liberè cum Imperatore agere cœ-
pit: ac de Ario sermonem iniecit, quibus illum rectè sentire demonstret. Tum Impe-
rator: Si Arius,inquit,cum Synodo consentit,videbo illum libenter,magnoq; honore
habito, eum Alexandrinæ restituam Ecclesiæ. His dictis illum per literas accersendum
curat. Arius cum execrando Eusebio Constantinopolim venit, & suscipit illos Impe-
rator benignè, & quid sentiant interrogans audit dicentes, non aliud se sentire quàm
quæ trecenti & octodecim sancti Patres decreuerint: quin & iusiurandum miseri falsæ
confessioni addiderunt. Imperator scriptum ab illis iubet dari fidei professionem. Illi
autem promptè mendacia scripserunt. Credere enim se, & suos scripto testantur, lin-
gua negant. Mutauit autem decretum Cæsar,quod pietatem confessi essent, & statim
Alexandriam illum, & qui cum eo erant, honorificè mittit. Alexander verò Alexan-
770 drinus Archiepiscopus, conspirante cum eo Athanasio,apostatam non admittit, & ite-
rum Arius hæresim detexit, Ægyptumque turbauit. Imperator verò ad se Arium ac-
cersit, & interrogat, an manerent in sententia, quam coram illo confessus esset. Ipse
verò iterum expedite iisdem se inhærere testatus est, & iureiurando confirmauit.
Omnia autem ficta erant,magisque ipsa theatri scena ex composito facta. Aiunt enim
occultè eum scripsisse librum, & sub axilla ferentem (qui liber impudenter impieta-
tem eius continebat) iurasse se sic credere: chartam verò piæ doctrinæ, cui iam subscri-
pserat,protulisse. Paulò post Imperator caducam hanc vitam cum immortali commu-
tauit, cùm annos triginta & vnum imperasset, sexaginta quinque ipsos vixisset.

Moriens autem sacerdoti hæretico testamentum committit, mandans id tradi
Constantino filio, quē testamenti tabulis paternæ sortis & imperij successorem, Impe-
ratoremq; designabat. Sacerdos nec Deo,nec hominibus seruans fidem,dat occultè te-
stamentum Constantio, & simul proditor patris, & testamenti, & hæreditatis filij ap-
paruit. Adiuuabat & in ea proditione & Eusebius impius Episcopus,& alij nonnulli,&
impietatis, & * semiuiri sodales. Tradit ille sacerdos Constantio commendatum sibi * ἀνδρογύνου φύ-
testamentum, & infidelitatis suæ erga homines petit mercedem a Constantio, prodi- σεως.
tionem nimirum syncerae fidei præmio postulans, & Eusebium Nicomediæ Episco-
pum socium adiungit, & hoc agunt, vt Arius non Alexandriæ, sed Constantinopoli

Acta Metrophanis & Alex. &c.

caussam dicat, facile rati fore vincere, Athanasio non præsente, & simul Imperatoris auctoritatem sibi vnientes. Multa cum Alexandro Constantinopolitano Patriarcha differentes de pactis, quæ pietatis doctrinam corruptura erant. Cùm non persuaderent, mandatum Imperatoris proferunt, vel susciperet Arium cum sua hæresi, vel sede exturbaretur. Si vtrumque detrectet, sciat se in exilium depellendum. Persuaserunt autem Constantio, vt accersito Alexandro, nisi iisdem pareret mandatis, etiam seruitutem minaretur, & malorum memoria, non pietatis studio, odio Arium habiturum. Qui Christi virtuti, & inculpatæ vitæ, & conscientiæ confidens, Imperatori respondit, veritatem eorum qui accusantur tempus deinceps ostendet. Ego verò tantæ impietatis conuictum, & à tot Episcopis iudicatum, non possum in communionem venerandorum mysteriorum admittere. Constantius verò: Vide, inquit, Episcope, (conuocatur enim concilium Episcoporum) ne vel inuitus illum admittere cogaris. Hinc 771 assurgens Archiepiscopus, egressus est, & ad Dei Ecclesiam se conferens, gemitibus, lacrymisque inuocabat Deum, ne pateretur ingressu Arij gregem suum vastari: & preces Episcopi prostrati ante altare tota nocte peractæ. Eusebius vt erat feruidus impietatis sectator, accedit cum turba hæreticorum ad Arium, & iubet in concilium prodire, quo sibi, inuito etiam Alexandro, redderet ablatam iniustè sacerdotij dignitatem. Igitur tumultus oritur, & seditio his motibus per totam vrbem: his quidem ab Ario stantibus, illis quidem veritatis proditionem non ferentibus, fit conuentus in Ecclesia, & cum suis asseclis præcedens Arius, & descendens ex equo, secessum publicum ingreditur, qui erat ad forum Constantini, & exonerando ventrem cum excrementis intestina, cum intestinis & animam miser exhalauit. Quo moram trahente, & quid factum esset cùm ignoraretur, aiunt accessisse Eusebium, & reprehendisse tantam moram, & increpuisse hanc in suos iniuriam, seruilique conditioni hanc moram attribuisse. Ille autem silentio magis eos offendit, quàm tarditate quamdiu ignorabatur. Sed Eusebius accedens, surgere bono animo iubet: exspectari enim à tota Synodo, vt absoluatur. Sed ille in æternum silet. Et tandem infelix ille Eusebius mortuum esse intellexit: sic Synodus dissoluitur: & qui Alexandrum exilio condemnaturi erant, abrogantes, abiectis impiis suffragiis, hæreticorum ducem viuum ad inferos detrudi videntes, magnum inde capiunt dolorem. Post diuinitus immissa plaga pudore confusi, sed non diu, rursum conciliabulum indicunt, Deique iram in Arium ad communem hominum sortem referre conantur. At si tempus spectes, quo Ecclesiam Dei inuadere tentabat, non tam fatali morte, quàm Dei vltione extinctum interpretaberis. Illi tamen Constantio persuadent Arium naturæ debitum persoluisse, neque diuinæ vltionis pœnam subiisse. Sic miser Alexandri precibus tam fœdè vitam finiit, beatus contra Alexander piè & sanctè paulo post pro terrestri, cœleste domicilium adeptus est. Tres quidem & viginti in Episcopatu exegit annos, ætatis verò nonaginta octo.

Arii hæretici infelix exitus.

B. Alexandri mors.

Hæc historia, vnde ista excerpsimus, non omnino elaborata, ac docta elocutione 772 ac sententiis, neque prorsus vilis, aut neglecta. Si quæ contra atque alij narret, hoc alterius instituti & iudicij est, non excerpentis & contrahentis.

CCLVII.

EXCERPTA

E vita Pauli Episcopi Constantinopolitani Martyris.

Legi librum qui inscribitur: Vita, seu certamen S. Patris Pauli Episcopi Constantinopolitani Confessoris, ad eundem modum excerptum.

Constantius Romani imperij ad Orientem regebat sceptra, proditione hæretici sacerdotis, & consensu eunuchorum irrepens. Ariani autem iterum pios persequuntur, & Athanasium statim Occidens suscipit. Diuinus verò Alexander morti vicinus, nullum Constantinopolitanæ Ecclesiæ sibi successorem designat. Duos inter alios delegit, suam contra hæresim populo hanc sententiam exponens, vt eligerent, si vellent, doctum & pium Paulum, quem ipse sacerdotem ordinauerat: si verò formæ & exterioris ornamenti habita ratione cuperent, Macedonium, olim ordinatum Diaconum, & iam senescentem acciperent. Hæc referens post moritur, Episcopatum tres & viginti annos cùm gessisset, annos natus nonaginta octo. Orta autem contentio est in duobus illis eligendis. Ariani ad Macedonium inclinabant, at fideles Paulum malebant.

Excerpta è Pauli Episc. Const. martyrio.

bant. Vicit piorum sententia, & ordinatur Paulus Episcopus in Ecclesia S. Irenes nominata, quam temporis successu, vt à noua distingueretur, veterem appellare placuit. Constantius verò non multo post Antiochia Constantinopolim veniens, iram in Paulum concepit, quòd non illius suffragio electus esset, & Arianorum indicto concilio, Paulum abdicare coëgit. Eusebium, iam tertiò sedem mutantem, ex Nicomedia, Constantinopolis creat Episcopum. Quibus impiè patratis, Antiochiam reuertit. Eusebius autem omnem mouebat lapidem, vt Symbolo eximeretur illud ὁμοούσιον, CONSVBSTANTIALE. Erat tunc Antiocheni templi dedicatio, quod Constantinus pius exædificarat: Constantius verò consecrandum curauit, & prætextu dedicationis nonaginta conuocantur Episcopi. Maximus Hierosolymitanorum præsul vir pius non aderat: sed neque Romanus Pontifex Iulius, nec per se, nec per alium legatum. Congregatur Synodus, præsente Constantio. Contendunt Eusebiani vt primò Athanasius de- *Synodus Antiochena.*
773 ponatur. Initio accusant quasi contra Canonem egerit, quem ipsi tunc ediderant. *Calumniæ Arianorum in B. Athanasium.* Rediens enim aiunt ab exilio, non omnium iudicio, sed suo arbitratu Episcopatum assumpsit. Secundò quod eius ingressu, seditione concitata, multi periissent. Tertiò ob ea quæ Tyri acta essent. Vnde & condemnantes strenuū athletam, illi Gregorium, eiusdem sectæ, sufficiunt. Et hæc ausi, ausi sunt & fidem permutare, nihil eorum reprehendentes vel verbo, quæ in Nicæa Synodo tractata essent, improbo & fraudulenro animo semina iacientes, vt ὁμοούσιον tollatur. Antiochena Synodus hæc & alia similia ausa, & nonnulla decernens, dissoluitur. Eusebius ad Rom. Pontificem Iulium legatos mittit, hoc moliens, vt quæ aduersus Athanasium decreta essent, rata haberet, sed spe sua frustratus est. Paulus verò Archiepiscopus Romam profectus, & alij nonnulli Episcopi, vna cum Athanasio Eusebij dolo expulsi, simul Romæ agebant. Iulius verò audito omnia quæ de Episcopis acta essent, calumnias esse, epistolis illos confirmans in Orientem remittit, propriam vnicuique tradens sedem, eosque qui damnassent, meritò accusans. Omnes hinc Ecclesias suas recipiunt, sed & epistolæ iis quibus scriptæ erant, destinantur. Eusebio mortuo, Paulus suæ sedi restituitur. Ariani pro hac Ecclesia pro Paulo Macedonium creant, qui Filium Patre minorem esse blasphemabat, *Macedonius hæreticus.* damnans & ὁμοούσιον *Consubstantiale*, & Spiritum sanctum omnino à diuinitate remouebat. Athanasio quoque suam recipiente Ecclesiam, Antiochiæ iterum conuenientes (conuenerant enim Iulium Rom. vicissim criminari volentes) impium Gregorium statim, quem ipsi præter fas & æquum ordinauerant, * Antiochiam mittunt, & Alexandriæ Præfectus illum septem millibus militum adduxit. Quo cognito, Athanasius ** Alexandriam lego.* Romam iterum adnauigauit. Alexandrini non ferentes hanc iniuriam, B. Dionysij tēplum, non rectè tamen (quid enim, si insaniant homines, contra culpæ expers sumenda pœna est?) incenderunt. Constantius Antiochiæ degens intellecto Paulum veritatis præconem propriæ sedi restitutum esse, Hermogeni duci in Thraciam misso mandat, vt Ecclesia sanctum virum expelleret: & ille quidem Constantinopolim veniens conatus est, quod mandatum erat, nefandum imperium exequi. Populus verò non pa-
774 tiebatur, quin & domum illius incendit, & pedibus tractum interficit. Quo cognito, Constantius vrbem ingreditur, sanctumque Paulum expellit. Mulctat vrbem frumento, auferens illis doni dimidium, quod Constantinus clemens illis dederat. Erat verò summa muneris, panes diarij octogies mille. Iratus est & Macedonio, non solùm quòd se inuito ordinatus esset, sed etiam ob cædes, quarum ipse seditiosus auctor exstiterat. Tamen relinquens illum in Ecclesia, in qua ordinatus erat, Antiochiam reuertit. Diuinus Paulus quidem iterum Romam proficiscitur, & Athanasium conuenit. Refert igitur Romano Pontifici, quæ passus esset, & rursum eius, & Constantis Imp. munitus litteris, statim reuertit, & sedi suæ cum magna vrbis eum recipientis voluptate restituitur. Constantius rursum indignatus, iterum exsulare perpetuò iubet. Etenim Philippus Præfectus hoc admittens, sanctum virum in exsilium ablegauit, & Macedonium S. Spiritus impugnatorem in Ecclesia reponit. Exsilio autem pulsus est non apertè, sed occultè. Nam Hermogenis interitus prudentius rem gerere Philippum docuerat. Honorificè enim Dei Episcopum Paulum ad balneum vocat, quod Zeuxippi appellatur, tanquā de rebus publicè profuturis, & arcanis consulturi essent. Inde ad Imperatoris palatium mittit, & exinde Thessalonicam in eius maiorumq; patriam. Hinc ad Orientis partes redire vnquam vetuit, nec ad vicinas vrbes. Impius Macedo-

nius

EXCERPTA è Pauli Episc. Const. martyrio.

nius armata vi adiutus, & vnà cum Præfecto vectus, Dei Ecclesiam inuadit. Multa editur strages, & tria millia ac quinquaginta occiduntur, & Catholicorum cædibus ter-execrandus inauguratur. Eodem tempore Constantius magnum templum, cui nomen *Dei Sophia*, exædificarat. Et diuinus Paulus paulò post in Italiam tertium contendit, & Athanasium commilitonem sibi adiungens, Constanti Imp. Occidentis omnia, quæ passi essent, narrant. Hic atrocia quæ sustinuissent attentius cùm audisset, fratri scribit, tres vt ad se Orientis Episcopi venirent, qui rationem redderent eorum, quæ aduersus Athanasium & Paulum ausi fuissent, & scriptam fidei professionem vnà adferrent. Mittuntur verò Episcopi quatuor, Narcissus Cilix, Theodorus Thrax, Maris Calchedonius, * Maras Syrus. Hi non ausi fuerunt cõferre sermones cum Athanasio & Paulo, fidem verò quam erant Antiochiæ professi occultantes, aliamque componentes, quæ apertam reprehensionem effugeret, sed tamen τὸ ὁμοούσιον *Consubstantiale* nõ confiteretur, regi tradunt, & nihil amplius neq; agentes, neq; passi, recesserunt. 775
Triennio euoluto, rursum Orientis Episcopi conueniunt, aliamque fidem decernunt, & Italicis mittunt. Ministri Synodi erant tunc Eudoxius Germaniciæ Episcopus, Martyrius, Macedonius Mopsuestiæ. Declaratio eorum fidei eadem erat cum priore, additis tamen nonnullis absurdis in fine, longius extendebatur. Conuentus Patrum Romæ hanc non suscepit, dicens sufficere sibi Symbolum fidei, quod Nicææ decretum esset. Sic cùm omnia tumultu occuparentur, & indiscussa contentione, conuocatur generalis Synodus, sententia duorum Imperatorum vndecimo anno à morte Constantini. Conuenerunt igitur Sardicem ex Occidente supra trecentos, Episcopi: ex Oriente solùm sex & septuaginta, & Orientales cum Occidentalibus conuenire noluerunt, idque hac de caussa, quòd Paulus & Athanasius veritatis defensores cum illis congregati essent. Cùm verò neque pij Athanasianos reiicerent, neque illi inimicitias contra fidei propugnatores deponerent, à se inuicem disiuncti sunt. Orientales omnes Philippos Macedoniæ vrbem accedentes, publicè rursum congregantur, & ibi apertè τὸ ὁμοούσιον, *Consubstantiale* execrantur. Sardicenses verò absentes illos condemnant, accusatores Athanasij, quasi calumniatores deponentes, fidem Nicæna Synodo confirmatam stabiliunt, contrariamque anathemati subdunt. Quibus auditis Occidentis Imperator Constans edocet per literas fratrem suum Constantium, & monet, vt amicè Paulum & Athanasium tractet, neque impediat, quo minus suis sedibus restituantur, addens, nisi volens iusta petenti annuat, se venturum, & illo inuito ius & æquum iniuria affectis redditurum. Metuens igitur minas fratris Constantius, diuinum Paulum non prohibuit in proprio Episcopatu residere, eiusque commilitonem Athanasium multis litteris ad sese vocat, & venientem libenter suscipit, ac suæ dignitati restituit. Sic magnus tumultus sedatus est, & Ecclesia suos pietatis propugnatores adepta lætata est. Cùm autem Magnentius tyrannide occuparet omnia, & Constantem Occidentis Imperatorem interemisset, iterum Arianæ impietatis procella omnes Ecclesias perturbauit, & Athanasius rursum fugit, eiusq; sedem Gregorius rapit, & ablegatur Pau- 776
lus Cucusum Armeniæ, pietatis propugnator, & inuadentibus noctu impiis laqueo martyrem efficiunt. Macedonius Constantinopolitanæ Ecclesiæ præsul constituitur, & expelluntur etiam aliarum Ecclesiarum pastores, inuadunt lupi, atque Ethnicorum in Christianos immanitatem Macedonij furor obscurare nititur, totusque Oriens graui calamitate inoluitur, & maximè Constantinopolis. Quando etiam * Agelius Nouatianorum Episcopus, quòd ὁμοούσιον confiteretur, in exsilium pellitur, & malum erat incredibile, quod non solùm ad Episcopos extenderetur, sed & ad mulieres & pueros, quicunque Macedonij communionem non admitterent, se effudit. Vbera mulierum (ô impietatem) operculis cistarum includentes, & comprimentes, exscindebant, alia ferro, alia autem ouis ignitis, quorum fragmenta fasciis inuoluebant, exusserunt. Venit enim impiis in mentem, etiam quæ impios gentiles cõtra naturam excogitare pudor humanus prohibuit. Extendit & crudelitatem in Paphlagoniam: multos enim audierat cum orthodoxos tum Nouatianos illic agere: & quatuor cohortes militum armatorum parat, vt aduersus illos mitterentur, & ad impietatem suscipiendam vi cogerent. Mantinæi congregati, & zelo pietatis falces, secures, & obuia quæque pro armis arripientes, militibus se obiiciunt, & pugna commissa multi è Paphlagonibus occiduntur: ac milites penè omnes. Hæc strages, & illud impudens factum non solùm

Marginalia: * *Marcus Syrus est in Metaphraste.* — *Synodus Sardicensis.* — *Magnentius Tyrannus.* — *Paulus Martyr.* — *Arianorum hæreticorum sæuitia.* — * *Angelius habet Metaph.*

solùm apud eos qui violati essent, sed etiam qui eiusdem sectæ essent, Macedonio iure optimo odium conciliauit: quin & ipsum Imperatorem ad inimicitias commouit. Neque ob eam solùm caussam, verùm etiam quod corpus Imperatoris Constantini piissimi (videbatur enim templum, in quo iacebat, ruinam minari) accipiens, sine illius consilio in templum S. Acacij transtulisset. Cumque omnibus hæc translatio non placeret, verùm multis impium videretur mortuorum corpora effodere, maximeque Imperatoris pietate illustris, magna editur strages, & multorum atque adeò grauium malorum, quæ ausus fuerat Macedonius, parua pœna multatus est, dignitatis nimirum priuatione. Inualescebat tamen Ariana impietas, quamdiu Constantius imperauit: amplius verò temporibus impij Valentis, donec illum diuina vltio puniuit.
777 Theodosium autem Hispanum iustum suffragium Gratiani, Occidentis imperium administrantis, ad sedem Imperatoriam prouexit Orientis, & orthodoxæ fidei per illum confirmatio iuualuit. Sic quidem Ariana hæresis Ecclesias XL annos vexans, pietate Theodosij exterminatur, & suus orthodoxæ fidei honos redditus. Cōuocat igitur concilium pius Imperator, meditans & Macedonianos conciliare orthodoxis, & qui Consubstantialitatem confiterentur. Quamobrem capita hæreticorum conuocat, & conuenerunt è Catholicis, Alexandria quidē Timotheus, Hierosolymis verò Cyrillus, Antiochia Meletius, Gregorius Nazianzenus, Thessalonica Achillius, Nyssa Gregorius, & alij plurimi, quorum numerus ad centum quinquaginta excreuit. Hæreticæ verò turbæ præerat Eleusius Cyzicenus, Marcianus Lampsacenus, Euethius Ephesius, alijq; nonnulli, quorum numerum sex & triginta complebant. Hortabantur Imperator ipse, & alij orthodoxi hæreticos, vt illa factione relicta ad vnionem conuenirent, & ὁμοούσιον, *Consubstantiale*, amplecterentur, quemadmodum & antea, nemine hortante, missis ad Liberium legatis, polliciti erant confessuros se vnà ὁμοούσιον: in memoriam interim redigentes, vltrò ipsos communionem cum orthodoxis admisisse. Hæretici verò iustæ reprehensionis, & bonæ admonitionis nulla habita ratione, suam impietatem non reliquerunt. Ideoque concilio eiiciuntur, & vrbe, conciliumque creat Nectarium, senatorij quidem sanguinis, Episcopum, moribus facillimis, ob quos maximè colebatur. Hęc autem Synodus fidem in Nicæna publicatam confirmat. Probat omnia Imperator, & perferri curat magna cum reuerentia reliquias S. Pauli confessoris: & Episcopi quotquot aderant vnà cum Nectario, longè extra Chalcedonem obuiam procedunt, multoque cantu, & comitatu suscipiunt, & per mediam vrbem corpus ferentes, collocarunt in Ecclesia S. Irenes nominis antiqui, quam Constantius Imp. in latitudinem & magnitudinem è parua excitauit, cui & Paulus aliquamdiu præfuerat, & totam noctem cantibus transigentes, manè iterum tota ciuitas æquali honore & gloria, in Ecclesiam, quæ nunc ab illo cognominata est, omnibus Episcopis, & Clero, & ipso præsente Imperatore, sacro tumulo imponunt.

Theodosius pius Imp.

Concilium Constantinopolitanum contra Macedonium.

Nectarius.

778 Vita, vnde hæc excerpsimus, eiusdem est in elocutione artificij, & in mouendo facultatis, paulò tamen est melior.

EXCERPTA

CCLVIII.

Ex Athanasii vita.

LEGI librum, qui inscribitur: Vita & certamen [sancti Patris nostri Episcopi Alexandriæ] Magni Athanasij, eodem modo conscriptum.

ADERAT tempus festi sancti Petri Episcopi & Martyris, totaque Alexandria memoriam colebat, huiusque successor Alexander, post sancta sacrificia, mensâ primores Cleri susceperat. Quo tempore vidit ex edito loco in littore pueros syncero animo ludentes, lusuque puerili sacra & veneranda mysteria imitantes, non illa irridentes, sed spectandi gratia, ausi sunt quæ audere eos non oportuit. Hoc in lusu creatur Athanasius à pueris Episcopus: reliqui partim catechumenorum, & baptizandorum, partim sacerdotum & Diaconorum speciem repræsentabant. His finitis perculsus Alexander, pueros ad se vocat, auditque non illos sacra irrisisse, sed vt ex euentu colligas, fecisse diuino quodam instinctu, animique simplicitate ad bonum illos iam tum erigente. Qui enim baptizati fuerant, Alexander inunctos Christi signaculo confirmauit. Athanasium autem parentibus tradit, mandans illis, vt disci-

ATHANASII VITA.

plinis eum imbuerent, & iam adultum sibi traderent, vel potius Ecclesiæ, tanquam alterum Samuelem ab illis Deo oblatum. Faciunt itaque parentes, vt Archiepiscopus illis mandauerat, & tempore iam euoluto, puerum illi tradunt. Ille recipit, & contubernalem illum habuit, participem consilij, & pietatis adiutorem. Ariana autem rabies cùm orbem inuaderet, multa certamina initio vnà cum diuino Alexandro, postea verò & in se pietatis caussa suscepit contentiones. Etenim Arium, post damnationem & excommunicationem fictè quidem Catholicum se mentientem, & hac larua suam hæresim confirmantem, comperit sapiens ille Athanasius, & ad Alexandrum Alexandriæ Episcopum à Constantino Imperatore pio missum (nouit enim ficta fraus etiam prudentes sæpe decipere) recipere noluit. Deinde mortuo sancto Alexandro, ipse successor ordinatus, paulò post multa certamina subiit. Quare hæretici in illum solùm linguas vibrabant, & eum calumniabantur. Moliuntur & struunt 779
insidias in illum maximè Episcopus Nicomediæ Eusebius, & asseclæ, & conducunt quosdam Miletij, & per illos accusationes multas consuunt. Primò, lineam vestem Ægyptios suppeditare Alexandrinæ Ecclesię ex auaritia Athanasij cõfinxerunt. Secundò Imperatori insidias moliri. Philumeno enim cuidam imperium affectanti collectam pecuniam suppeditasse dicunt. Tertiò Ischyram, & euersam mensam, & poculum mysticum confractum, & Mareotem, & Macarium presbyterum, & instar latronum ingressum, & quod toto orbe fabulam notoriam concitasset, obiiciunt. Hæc & similia Imperatorem edocent asseclæ Eusebij, quibus ad iram contra Athanasium concitant, accusantes, quod virum Imperatoris mandatis parentem, rectaque sentientem non admisisset. Eodem tempore ad Encænia Hierosolymorum omnes ferè Episcopi conuenerant, & Constantinus pius Imperator scripsit Synodum rursus congregandam ad ea discutienda, quæ de sancto Athanasio dicebantur, & ad Arium in fide stabiliendum. Quod si inuidia Arium ab Ecclesia disiunxerat, vt studerent vtrosque conciliare: si verò vsus esset ficta quadam fraude Arius, Alexandriam veniret, & ibi iudicium de eo, & examen accuratum fieret. Diuertentes igitur à via, prius Tyri congregatos Episcopos ea quæ contra Athanasium erant, obiter disputare, & quę contra Arium, iussit. Tricesimus autem hic erat annus regni Constantini. Aderant verò Tyri ex diuersis ciuitatibus Episcopi sexaginta, Dionysio consulari conuocante illos, cum quo & Præfectus oræ illius, & quidam magistratus ad Synodum conuenerunt. Adfuit & Athanasius, quin & Macarius presbyter Alexandria ferreis catenis vinctus copiis militum adducebatur. Primum itaq; accusatores de veste linea calumniati sunt, sed illam calumniam non solùm Tyri motam, sed & prius Nicomediæ ab Imperatore intellectam, Apis & Macarius presbyter ciuitatis Alexandriæ, qui tum illuc casu aduenerant, facilè refutarunt. Hinc quidem accusatores Imperator per litteras perstrinxit: Athanasium verò ad se venire iussit. Literæ ad Synodum Tyri congregatam venerunt: quibus lectis Eusebiani eum dolorem contraxerunt, quem Athanasio antea intulerant. Quod Imperator illos grauiter accusasset: deinde quòd calumnia de linea veste Imperatoris aures antea occupasset. Hæc calumnia cùm minus procederet, Ischyram, & Macarium producunt. Magnus verò Athanasius asse- 780
clas Eusebij, vt hostes, legitima exceptione reiecit. In primis autem demonstrari volebat, an Ischyras verè esset sacerdos, in quem sacris operãtem irruisse fingunt Macarium, vimq; intulisse missum ab Athanasio, sacram mensam euertisse, calicem fregisse, & sacra Biblia combussisse. Sed hic illa duo cõmuni legi opponit. Iudices autem iudicare detrectarunt, & calumniis confirmandis tempus traxerunt. Quamobrem eorum quæ iustè dicta erant, rationem nullã habuerunt. Accedunt ad accusationem Macarij & Ischyræ, & promptitudo calumniantium erat intolerabilis: inopia verò in demõstrando ac probando, alacritatem illorũ fraudem esse, ac maleficium impietatis atq; inuidiæ ostendebat. Mora autẽ ac dolo repulsæ dedecus tegentes, mittunt in Mareotem factionis eiusdem homines, simulãtes eo in loco examen eorum, quæ ibi gesta essent, fieri oportere. Cùm autem Athanasius videret eos mitti, quos reiecerat iudices, Theognium, Marin, Theodorum, Macedonium, Vrsacium, proclamauit, & cõtestatus est omnibus, maximè manifestam esse iniuriam: Macarium quoq; presbyterum in vinculis haberi, qui prior accusationem instituisset, accusatorem verò Ischyram illegitimis adiungi iudicibus. Cùm videret nullam sui rationem à Patribus in Synodo haberi, clam ipsis decessit, & ad Impera-

Hæc Metaphrastes copiosius.

Synodus Tyri.

Imperatorem quasi accersitus accessit. Qui verò missi erant in Mareotē ex vna solùm
parte (quemadmodum illis mendacium, atque inuidia imperabat) facto accusationis
libello, ad Synodum reuersi sunt, quæ Synodus antea iam absentiæ caussa S. Athana-
sium condemnarat. Cùm autem rediissent, condemnationem confirmarunt multis
calumniis additis, & festinantes Tyro Hierosolymam ad festum consecrationis Eccle-
siæ, nefariis nimirum, ac pollutis manibus iuerunt, qui statim eo venerunt, & Euse-
biani Arium Præfecti loco recipiunt. Fideles autem auersati sunt definientes, vt
Alexandriæ Arius eorum, de quibus accusaretur, rationem redderet, quam vbi acces-
sit, captus est. Dum hæc ita geruntur, redditæ sunt Imperatoris litteræ, vt Athanasius
ad ipsum veniret, iubentes, & Ariani quoque quamprimum Constantinopolim veni-
rent. Hæ litteræ mœstitiam Synodo pepererunt. Quamobrem plurimi domum re-
gressi sunt, Eusebius verò, & Theogonius interim ibi moram trahere decreuerunt,
temporis mora soluere mœrorem cogitantes. Interea temporis alterum crimen, de
auro ad Philomenum misso, S. Athanasius diluit coram Imperatore, in Psamathia in
781 suburbio Nicomediæ agente, & cum honore mittitur Alexandriam, cum Impera-
toris litteris, innocentiam eius populo declarantibus. Aderat etiam Darius missus,
vt diximus, ab Hierosolymitanis, & iterum turbatur Ægyptus, quod Athanasius Im-
peratori significauit, qui Arium mox euocandum curat. Eusebius & Arius in via
Cæsareæ conueniunt, & alias rursum in sanctum virum calumnias confingunt. Vt
autem serò tandem, & ægrè Eusebiani Constantinopolim venerunt, cætera crimina
dicebant in examen non venisse: de Ischyra verò examinasse, & apertè cognouisse
quæcunque Athanasius ausus esset. Similiter quod rei frumentariæ procurationem
inhibuisset, quæ de more Alexandria Constantinopolim importabatur, cuius furti
Athanasius reus occultè fugisset. Itaque persuasus Cæsar, & ad iram commotus, ex-
silio multat Athanasium, in Galliam ad Treuiros abire iussum. Turbis igitur & se-
ditione non vulgari orta in vniuersa Ægypto, & hæresi instar pestis omnes Ecclesias
inficiente, Constantinus finem viuendi fecit in quodam suburbio Nicomediæ, tri-
ginta vno annis in regno consumptis, totum vitæ eius tempus sexaginta quinque an-
nis completum. Reliquit autem testamentum cuidam sacerdoti Ariano, præcipi-
ens illud Constantio cognomini reddi. Hoc enim testamento paternum pro Oc-
cidente, Orientis imperium pro hæreditate obueniebat. Sed fraudulentius ille,
multis interrogantibus, an Imperator testamentum fecisset, factum esse negauit,
habens doli mali adiutores eunuchos. Paulò post venit ad eum Constantius, cui
presbyter occultè patris testamentum exhibet, vnam gratiam hanc postulans, vt
cum Ario sentiret. Eusebiani per hunc presbyterum aditum ad Constantium ade-
pti, Eusebiumque Præpositum, & per illum reliquos eunuchos: quin & reginam ad
Arianam hæresim conuertunt, & Arij res rursum confirmantur. Hac autem tem-
pestate Maximus Ecclesiæ Hierosolymitanæ præerat, & Alexander Constantinopo-
litanæ: Athanasius verò exsulabat. Arius autem veniens Constantinopolim, DEI
Ecclesiam corrumpere satagebat, sed dignum factis suis finem consecutus est. Pre-
cibus enim sancti Alexandri Episcopi Constantinopolitani, in secessu regiæ vrbis vi-
782 scera sua deiecta confestim emittit. Statim igitur Ariani paulò antea quieti, post
omnia conturbant, opportunam se nactos occasionem rati tempore exsilij Atha-
nasij. Sed DEI prouidentia præuertit eos, Athanasium ab exsilio reuocans regiis
litteris: quibus illum Constans Occidentis Imperator Alexandriæ, commeatu da-
to, restituit, & quotquot Orthodoxi erant libenter pastorem susceperunt. Hære-
tici contra seditiones mouent, quæ caussam exhibuerunt Eusebij asseclis, calumni-
andi eum apud Imperatorem Constantium, & calumniis adeò Imperatorem ad iram
prouocarunt, vt eum iterum exsilio damnaret. Hi mortui cuiusdam manu resecta
ad calumniam sancto viro faciendam abusi sunt. Arsenio enim cuidam dicebant ab
Athanasio amputatam esse, qua ad veneficium vteretur. Atqui exsilij decretum non-
dum fertur, sed concilium Tyri, mandante Constantio, agitur. Igitur Archelaum
Domesticum, eademque sentientem mittit Tyrum cum Præside * Phœniciæ, vt
concilio cum Eusebianis intersint, & quæ aduersus Athanasium dicerentur, ex-
pendant. Tempus itaque Tyri extraxerunt, more colorem impij prætexentes, quasi
Alexandria accusatores exspectarent, quorum in conspectu crimen commissum esset,
& Ar-

Athanasius apud Treuiros exsulat.

Arii vindicta. S. Alexander, Episc. Constant.

** Nuntius est Metaphrastæ.*

& Arsenium probè nossent. Sic autem dispensante diuina prouidentia res gesta est. Erat enim Arsenius ille lector Alexandrinæ Ecclesiæ, qui cùm ob flagitium aliquod pœnas dare deberet, à beato Athanasio liberatus, fuga salutem sibi quæsierat. Cumque exsul non appareret, hinc calumniandi audaciam impij rapiunt. Sed commiseratione ductus Arsenius, quod qui se liberarat, pateretur (accusationis fama vbique vagante, dum cunctatur Synodus) Tyrum aduolauit, ratus sibi potius moriendum esse, si necesse sit, quàm vt Athanasij caussa Ecclesiam prodat. Itaque secreto se exhibet S. Athanasio, cui is consilium dedit, ne ante sententiam spectandum se exhibeat, ne quid mali ab inimicis patiatur, aut solliciti cogitarent de dilatione, & soluerent hanc accusationem. Conuocato itaque concilio, primum accusationem illi de adulterio intenderunt, adducta muliere quadam impudica, quæ impudens, & mercede conducta, ingenti clamore iactaret, se noctu ab Athanasio per vim constupratam. Erat autem cum illo Timotheus presbyter, & concilium sapiens planè ac diuinum capiunt, quo statim accusatorum calumnia concidit. Cùm in conspectum mulieris venissent, 783
Athanasius quidem tacitè DEVM precatur: Timotheus verò (impudente muliere Athanasium illum, vt edocta erat, corruptorem suum vocante) presbyter, quasi Athanasius esset: Dic mihi, inquit, mulier, egone apud te diuersatus sum, vel tu me domum tuam admisisti, vel noctu te violaui? Ipsa verò, vt meretrix vulgaris, impudenti vultu, & fixis oculis Timotheum aspiciens: Tu es, qui noctu me inuitam compressisti, & ad iudices iurata vociferabatur, Timotheum digito ostendens, ac trahens: Hic est, non alius, qui me corrupit. Cognita insani scorti temulentia, Iudices cum satellitibus ridebant, & prudentiam sancti Athanasij mirabantur, quod tacendo accusationem in aduersarios retorquens impudentem esse calumniam demonstrasset. Ipsi verò seipsis meliores non sunt redditi, vt ius, & æquum seruarent. Accusatores verò, quos beneficij loco ducere oportebat, quod calumniæ pœnam effugerent, mox ad dextram Arsenij se conuertunt, & cædem simul, & præstigias illi obiiciunt. Tum Athanasius interrita voce ac mente ad eos: Quis vestrum nouit Arsenium, aut hanc esse ipsius dextram scit? Respondentibus autem plurimis ex accusatoribus, se probè nosse Arsenium. Tum Athanasius: Quandoquidem, ait, constanter ac firmiter confessi sunt, se nosse Arsenium, adest ille, ingrediatur. Vt autem Arsenius aduenit, interrogat iterum, an adductum nossent? an esset Arsenius? Cùm illi negare non possent, traxit illum propius in iudicium, & primum dexteram tendere iubens manum, deinde & sinistram, clamauit: Ecce Arsenius, ô ciues: ecce etiam manus hominis: ô mirandos iudices! Dicant igitur aduersarij, cuius sit illa manus, & vnde illam resecuerint: quo enim fine hac vsi sunt, nemini amplius dubium esse potest. Homini enim manum amputarunt, vt nos occiderent. Sic ille iterum dolos eorum euertit. Sed iudices cæci, & muti, cùm quia Constantio placere studebant, tum quia hæreticis addicti erant, deserentes iudicium, confutatam calumniam tegere nitebantur. Decedentibus illis, calumniæ non amplius ab aduersariis intenduntur, sed impudenter cædem tertiùm iam victori intentant. Hi quidem verbis, illi verò manibus eum pulsabant: alij comminaban- 784
tur ei mortem ab Imperatore illatum iri. Itaque Archelaus Athanasium, quem iam impij dilaceraturi erant, vix domo egressus (tametsi concilij respectum non haberet, naturali tamen quadam verecundia tenebatur,) satellitibus periculo eripit, occultamque fugam apparat, ac suadet. Rursus igitur aduersarij eius Concilium cogentes, nefanda, atque conficta crimina ei, vt capiatur, obiiciunt. Quæ mendacia diuersis libellis inscripta Constantio mittunt, ac toto penè terrarum orbe spargunt. Itaque sancto Athanasio omnis locus perfugium præbuit, quia valde quærebatur, adeò vt scienti, & non indicanti Athanasium capitale foret: præmia verò proponerentur iis, qui aut viuum adducerent, aut caput adferrent. Qua re cognita, adamantinæ homo patientiæ in fouea aquam non habente, totos sex annos latens contriuit. Pridie verò eius diei qua prodendus erat ille locus, reuelatione quadam diuina in alium locum profugit, & in Occidentem venit, imperante ibi Constante, suo & fratris sui Constantini imperio. Etenim illum exercitus affectato imperio interfecerat. Tum Athanasius profectus Romam ad Iulium Pont. commemoratis ipsi omnibus, quæ ab Arianis passus esset, in conspectu Constantis

Impe-

Imperatoris, & Synodum Antiochiæ ad euersionem Orthodoxæ fidei coactam esse, & Georgium sibi successorem illos contra legem dedisse, & pro illo etiam Gregorium. Eusebius quidem ijs peractis quæ volebat, legationem ad venerandū Iulium Pont. Rom. legauit, hoc agens, vt Athanasium vna damnaret. Iulius vero, acceptis ab Eusebio litteris, tantum abest vt damnandum, vt etiam absoluendum compererit, iniuria affectum litteris confirmatum Alexandriam mittit, & postliminio restituit, non parum reprehendens eos, qui iniuste eum loco deturbassent. Ariani Constantium magis magisque deprauantes, Gregorium, quem illi ordinauerant, Alexandriam armata vi deducendum curant (quibus præerat copijs Syrianus) quæ quinq; millium erant. Igitur S. Athanasius exercitum fugit, & milites, qui in eius necem conspirarant: & iterū Romam se contulit. Gregorius autē impius Ecclesiam occupauit. Alexandrini id factū non
785 ferentes, Ecclesiam S. Dionysij incenderunt. Igitur S. Paulus Constantinopoleos Episcopus vna cum Athanasio exsulans Romæ erat, & palmæ socius fuit. Constans autem scribit fratri Constantio, vrgente simul ipsum Iulio Pont. vt proprios episcopatus reciperent affecti iniuriâ. sed ut nihil effectum est, postulant igitur Athanasius, & Paulus, vt Oecumenica Synodo decernantur, quæ ad fidem Orthodoxam, & eos pertinerent: [quod ijs violatis simul fides etiam casura esset.] Inducitur ergo iterum Synodus Sardicæ consensu vtriusque Imperatoris, vndecimo anno à morte Constantini, horum patris. *Sardicense Concilium.* Itaque è partibus Occidentis supra trecentos conuenerunt Episcopi, ex Oriente vero tantum septuaginta sex, in quibus & ipse Ischyras Mariotis, quasi Episcopus numerabatur. Igitur dum conuenissent Sardicæ, Orientales in conspectum venire Occidentalium recusabant, nisi prius Paulum & Athanasium Concilio eiecissent. Protogenes autem Sardicensis Episcopus, & Hosius Cordubensis, alijque Episcopi postulatis non annuerunt: nimirum viros, quos iudicaturi venerant, indicta causa damnari ac repelli. Secessione itaque facta, Orientalium Episcoporum ab Occidentis Episcopis, Philippis congregantur, neque amplius tecta sententia, sed apertè, & audacter τὸ ὁμοούσιον condemnantes, inæqualitatem decernunt, & impiam hæresim vbique disseminant. Sed in Sardicensi qui erant, primum quidem priuatam illam Synodum condemnarunt. Deinde accusatores S. Athanasij calumniæ reos dignitate priuarunt: & tertium iam Nicænæ Synodi decretum confirmāt, & promulgant omnibus ὁμοούσιον; inæquale vero in Trinitate condemnant, atque repudiant: conscriptasque & ipsi epistolas vbique diuulgant. Cum autem intellexisset Occidentis Imperator, quæ in Sardicensi Concilio acta fuerant, statim fratrem certiorem reddidit, & Paulo, & Athanasio, & suis, proprias reddi sedes partim monebat, partim mandabat. Athanasio autem iterum sustinente insidias Arianorum, & Romam veniente, Occidentis Imperator rursum scribit fratri, si virum libenti animo susciperet, & in sede sua collocaret, se promptè eum missurum, sin minus, se vindicem fore. Metuens itaque Constantius, vocat S. Athanasium, proprijs litteris non semel, sed iterum, atq; etiam tertio scribens, mittensque qui allicerent, &
786 adducerent. Confestim autē Imperator Constans adiunctis multis satellitibus dimittit magnum Athanasium, & Iulius Pont. multis eum litteris muniuit. Venientem igitur S. Athanasium accipit Constantius Imperator, & suæ eum Ecclesiæ restituit, comitate exprobationi adiuncta. Nam in contumeliam meam, inquit, eiusmodi fuga vsus es, cū ego paratus essem humanius te complectei. Verum mihi vna re gratificare. Ille autem ad eum: Libenter, inquit, præstabo, Imperator, quantum possum, quod rogas. Constantius autem: Vnam Ecclesiam ex ijs quæ Alexandriæ sunt, Arianis concedas. Ille vero dicit: Faciam, Imperator, vt iubes, si & tu mihi vicissim Constantinopoli præbueris Ecclesiam, quā carent, ad conuentum Orthodoxorum. Constantius autem prompte promisit, ignarus Arianos, qui secum sentirent, summo dolore sese affecturum. Itaque Imperator viri prudentiam admiratus, ac sollertiam, eum, magno honore habito, dimittit: scribens etiam (Nestorio) Augustali, inter cætera vt magno honore eum deduceret, & omnia quæ ipse Constantius, & Ariani contra illum statuissent, irrita haberet: quin & clerum eius eandem iubet obtinere dignitatem, libertatemque res sacras publice administrandi. Athanasius itaque cum peruenisset Hierosolymam, Maximo Episcopo & Confessori, nota facit acta Sardicensis Concilij, quodque Constantius Imp. erga se bene animatus sit. Deinde congregat Synodum Episcoporum, quæ B. Athanasio & communionem, & dignitatem Episcopalem decernit, & scribit ipsa Synodus Alexan-

 drinis,

dinis, & omnibus in Aegypto, & Libya Episcopis, quæ de Athanasio decreta essent, &
gesta. Athanasius autem Alexandriam cum venisset, conuentus Episcoporum in Aegy-
pto egit, quæ Synodus consentiebat ijs, quæ in Sardicensi & Hierosolymitana Synodo
decreta essent. Sed Magnentio tyrannidem affectante, & Constante interempto, Aria-
ni iterum dolosè contra Athanasium concitarunt Constantium, ac rursus impia decre-
ta, rursus fuga, rursus inquisitio, & Sancti fit indagatio. Georgius vero Alexandrinæ
Ecclesiæ inuasor, item Acacius, & Patrophilus sectatores Arij, S. Maximum Hieroso-
lymitanum expulerunt, & Cyrillum substituerunt. Georgius vero tot mala Alexandriæ
intulit, vt ea quæ in Christianos fecerunt Ethnici, humana putes. Nouæ excogi-
tantur pœnæ, igni virgines nudæ apponebantur, & mors multos alios, & vita & pœna
eripuit. Exsulabant in Aegypto triginta duo Episcopi, & sacerdotes. Constantius cum 787
videret se iam fratris imperium nactum, Episcopos Occidentales conatur inducere, vt
Athanasium condemnarent, & Arianam sectam susciperent, & propterea Concilium
conuocabat. Mediolani in Italię ciuitate, etiam multos in suam sententiam traduxit.
Dionysius autem, & Eusebius, Rhodanus, Paulinus, Lucifer, piam sententiam cum de-
serere nollent, neque damnari Athanasium sustinerent (Videbant enim interitum fidei
cum Athanasij interitu esse coniunctum) Ariminum in exsilium ablegantur. S. autem
Athanasius cum iterum comperisset Arianos in se quærendo amplius grassari, atque cru-
delius, clam omnibus in vrbe ad virginem quandam fugit, nulla suspicione illic latitans.
Erat enim iuuencula & formosissima, vt cohabitare illi virum aliquem, aut Episcopum
nemo suspicaretur, quæ annorum viginti erat. Igitur ei virginitatis custos, & magister
Athanasius armatos cõmemorat ad cædẽ Arianos, extra vrbẽ in omnibus se locis quæ-
situm, & Dei monitis salutem ei procurantis, se ad illam venisse. Illa gaudens hominẽ
suscepit, & apud illam sex annos delituit, donec mors Constantij Athanasium liberauit.
Toto enim tempore prompte & religiosè sancto viro illa ministrauit, quod parui & ma-
gni, amici inimicique iuxta ignorabant. Quare Constantius eos qui nollent per Ita-
liam Arianæ sectæ subscribere, Ecclesia eijciendos, & alios eorũ loco subrogandos esse
censet. Exsulauit tunc etiã Liberius, qui post Iulium Ecclesiam Pontifex tenuit, & pro il-
lo creatur Felix, qui statim oculorum priuatione diuinitus immissa torquetur, postea pe-
stilenti morbo consũmtus perijt. Eadem Meletius Antiochiæ Præsul patitur, & eius
loco Euzoium hæretici sufficiunt, Constantinopoli Eudoxium, viros impios, & ob
flagitiosam vitam hæresi dignissimos. Eodem tempore Constantius Imp. Iulianum
Cæsarem creat, & in Gallias mittit. Eodem tempore & Ecclesiæ nuper ædificatæ, cui
nomen *Sophia*, dedicationem innouauit. Impius Eudoxius cum thronum Constanti-

Iulianus Cæsar apostata.

nopoli suscepisset, in ipsa dedicatione primam illam audacem, atque impudentem emi-
sit vocem; *Pater impius: Filius pius.* Tumultu igitur magno, & seditione super hac re 788
orta, malo malum restinguere conatur: Ne turbet, inquit, vos dictum meum. Pater
enim ἀσεβὴς est, quia neminem colit: Filius autem εὐσεβὴς, quia colit patrem. Dicente
hæc impio Eudoxio, tumultus quidem sedatus est; risus vero multus pro tumultu sub-
secutus est, adeo vt multi eorum ridentes ex Ecclesia decederent. Verũ in Gallijs Iulia-
nus agens, partis multis de Barbaris victorijs coronatus, à militibus Augustus creatur.

** βαπτίζεται Baronius Card. Tomo III. Annal. Eccles. pag. 675.*

Mithræ.

Quod cum resciseeret Constantius, * baptizatus ab Euzoio Dei aduersario, ad bellum
contra illum, qui exurgebat, accinxit. At cum esset in Ciliciæ oppidulo Mopsocrene
nomine, præ sollicitudine ob bellũ apoplexia correptus exspirat, viginti quinq; ãnis post
mortẽ patris superstes, natus annos quadraginta quinq;. Georgius Alexandriæ templũ
desertum (in quo gentes olim Mithræ sacrificia facientes viros, fœminas, & pueros ma-
ctabant, extis inspectis diuinantes) expiare volebat, vt oratorium construeret. Expiato
autem loco inueniuntur multorum capita occisorum. Christiani igitur hisce inuentis,
ostentantes Gentium mysteria veluti in pompa, nudas populo calumnias exhibebant in
ludibrium. Græci pagani non ferentes opprobrium, ira accenduntur, & quidquid ad
manum erat pro telis rapientes, impetum faciunt in Christianos. Hosque gladijs, illos
lapidibus, alios clauis, alios obuijs quibuscunq; interfecerunt, quosdam etiam in crucẽ
egerunt. Georgium vero Ecclesia eductum, & camelo alligatum, & discerptum, cum
illo combusserunt. Iulianus autem imperio potitus, adhuc gentilis studuit omnia Con-
stantij facta abrogare, ac relegatos omnes reuocauit. Athanasius concepta spe exit è
domo virginis, vbi latuerat, & nocte inuentus est in Ecclesia, quem Alexandrini festum
agen-

Iulianus apostata.

Mares Episc. cæcus. D. Baronius Tomo IV. Annalium Eccles. ad annum Chr. 362.

agentes libenter acceperunt, veluti ex mortuis reuiuiscentem. Quicunque Ariani in vrbe reliqui erant, pro Georgio Lucium creant. At Iulianus, qui idolis delectabatur, sacrificia Constantinopoli Fortunæ offerebat publicè. Quo tempore etiam Mares Chalcedonis Episcopus manu ductus (laborabat enim præ senectute oculorum hebetitudine) Imperatorem apostatam iurgio lacessiuit. Ille vero vicissim conuicia regerebat, cœcum, & improbum eum vocans, nec posse ei Galilæum Deum mederi exprobabat.
789 Mares vero libere Regi respondit: Gratias ago, inquit, Deo, qui occæcauit me, ne tuum impudens os, ac tenebricosum viderem. Tunc sanè & Iouianus, & Valentinianus, qui post hunc etiam imperarunt, solutas zonas proiecerunt Tyranno ante pedes, dicentes: Accipe zonas, habe tibi honores tuos: exposita tibi etiam sunt corpora nostra, si punire vis. Imperator ergo cum socijs deliberauit, vt Athanasium eijceret, ratus Christianos aliter ad impietatem minimè traduci posse, nisi Alexandria ille pelleretur. Quare iterum oriuntur accusatores, iterum dux, & milites: rursum Athanasius quæritur, & fugit. Furtim itaque ex vrbe fugiens conscendit nauem, in Thebaidem venit. Satrapa illum à tergo secutus est; quod cum ille intelligeret, diuina voluntate iubente vertit nauigium, & obuiam insequenti nauigat. Illis vero, qui Sancto aderant inhibentibus, quin etiam plorantibus, ne in apertū discrimen se suosque conijceret, ait S. Athanasius: Confidite, nolite timere, Deus enim vnà nobiscum pugnat. Itaque conuerso cursu retro feruntnr Alexandriam versus. Occurrunt persecutores, & rogant num Athanasium fugientem viderint. Illi autem responderunt se vidisse, nec procul abesse: si maturarent assecuturos, sic illos errantes dimiserunt. Ipsi vero celeriter Alexandriam nauem appulerunt. Paruoque tempore latitans Athanasius, Iuliano in Persia diuinitus interempto, cum libertate verbum Dei prædicabat, & salutarem fidem enunciauit. Iulianus enim in Perside sublatus est, alijs quidem Persæ cuidam transfugæ mortem imputantibus; alijs vero alicui è militibus. Sed verisimilius est, à pluribusque creditum diuinitus illum interfectum esse. Itaque viginti tantum menses in imperij fastigio fuit Iulianus: vixit autem annos vnum & triginta. A morte igitur Iuliani, consensu totius exercitus Iouianus regnum capessit, cuius paulo ante meminimus. Sed ille octo menses tantum imperio potitus in Bithynia obijt: cui Valentinianus succedit, pietatis propugnator, & regni socium fratrē Valentem (quod vtinā minime factū) accipit. Sed Valentinianus triginta tantum dies Constantinopoli subsistens, Valenti Orientem concessit, ipse ad Occidentem se recepit. Cumque in Occidentem venisset, frater eius vterinus
790 quidem, sed fide hostis, implacabile bellum Orthodoxæ Ecclesiæ mouit. Ac primum quidem sanctum Meletium à Iuliano reuocatum, & propriæ sedi restitutum, & alios multos Episcopos, & cleri præcipuos exsilio multat. Deinde totam etiam Aegyptum turbat, tumultus, persecutioque maior, quam antea vnquam, Alexandriam inuadit. Metuens itaque Athanasius, ne in se seditio transferretur, totos quatuor menses in patrium monumentum seipsum abdidit. Tatianus tunc Aegypti Præses cædium, quibus multis Aegyptios afflixerat, statim pœnas diuina vindicta dedit. Simul enim dignitate, & pecunijs priuatus stipē petijt, & cæcus ignominiose mortuus est. Tantis igitur malis vbiq; grassantibus, terræmotus superueniens vniuersalis, multas vrbes euertit, &* decem in Creta mare etiam terminos excessit. Quædam enim loca adeo inundauit, vt quæ consita ante fuerant, nauigarentur. Alijs autem locis tantum recessit, vt in sicco reperti sint nauigantes. Sed his omnibus non resipuit Valens. Quoniam autem propter absentiam S. Athanasij totus populus Alexandriæ eius desiderio tumultuabatur, dicebatq; non tantum se onerarias naues, verum etiam publica ædificia igne consumturum, nisi Athanasium reciperet, cum rescisceret impius Valens, per litteras significauit, vt intrepide Ecclesias regeret Athanasius. Antiochiam autem profectus Imperator, cum impius Eudoxius, qui * nouendecim annos contra pios implacabile gesserat bellum, mortuus esset, in via ad Nicomediam detinetur: tum vero Ariani in mortui locum Demophilum subrogant. Orthodoxi vero Euagrium quendam, cui manus B. Eustathius ordinando imponit, qui olim ante Meletiū Alexandrinæ præfuisset Ecclesiæ, & ab Arianis eiectus, ab exsilio autem reuocatus, à Iouiano pio Constantinopoli tunc morabatur. Quibus cognitis, Valens facta Arianorum cum gaudio probauit: præcones autē pietatis, Eustathium quidem qui ordinauerat, armata manu Bizyen Thraciæ vrdem in exsilium pellit, Euagrium vero ordinatum alio ablegat. His ita confectis, Valens impius Antiochiam

Iuliani apostatæ cædes.

Valens Imp. impius.

Prodigia.

** Centum habet Metaphrastes.*

** δέκα καὶ ἐννέα scribo, non δώδεκα καὶ ἐννέα: quo modo & Metaphrastes legit.*

Athanasii vita.

tiochiam venit, eadem in pios faciens, & excogitans, & his multo deteriora. Diuersa enim morte Christianos afficit, & multos in fluuium Orontem mergit. Seditione itaque hanc oram occupante, post multa, & diuturna pro pietate certamina, & labores, ad 791
communem dominum, quem dilexerat, & pro quo passus erat gaudens athleta, vt coronas consequatur, Athanasius commigrauit, consumtis * quadraginta annis in sacerdotio, vel potius in labore pro fide Orthodoxa.

S. Athanasij mors.

** Sex & quadraginta Simeon Metaphrastes.*

Liber, vnde hæc excerpsimus, negligentiam potius quam diligentiam redolet, maxime vero distributione sensuum multis capitibus recentia præ alijs narrat.

ORATIONES DECEM GRÆCIÆ ORATORVM

Antiphontis.	*Aeschinis.*
Isocratis.	*Demosthenis.*
Andocidæ.	*Hyperidis.*
Lysiæ.	*Dinarchi.*
Isæi.	*Lycurgi.*

CCLIX.

ANTIPHONTIS ORATIONES.

Decem Græciæ Oratorū hæc Elogia, Plutarchi nomine magnam partē, Opusculis, vt vocant Moralibus circumferuntur. at hic longe, quam ibi, auctiora. Certe vtrobique collectanea verius, quā integra scriptio, apparet, quæ Photius, si Plutarchi esse putasset, cùm non longe hinc è Parallelis Excerpta dederit, haud dubie non præteriisset. Lamprias tamen, ne quid dissimulē, in censum Plutarchi recipit, etsi quædam in Demosthene hic, quam in eius Vita, diuersè narrantur

LECTAE sunt Antiphontis variæ Orationes: quæ accurationem, persuasionem, & in inueniendo gratuitatem continent. In quæstionibus dubijs artificiosus, & ex obscuris ratiocinans, & ad leges, & affectus orationes conuertens, decoro maxime studet. Cæcilius quidē Siculus ait non vti hunc Oratorē figuris sententiarum, sed directè ab illo non fictè animi cogitata efferri. Conuersionem vero callidam & mutationem, neque illum quærere, nec vti, sed per ipsos sensus, & naturalem eorum consequentiam, quo velit auditorem trahere. Antiqui enim Oratores sufficere sibi arbitrabantur, inuenire Enthymemata, & phrasi eximia pronunciare. Toti enim circa dictionem occupabantur, & eius ornatum. Primum quidem, qua ratione esset significatiua, & venusta: deinde modulata eorum compositio. In hoc enim se ab idiotis differre ac præstare credebant. Deinde cum dixisset sine Figuris sententiarum esse Antiphontis orationem, tanquam corrigens seipsum: Non hoc, inquit, dico, quasi nulla in Antiphonte figura sententiarum inueniatur (etenim interrogatio & responsio, & alia similia apparent in eius orationibus) sed quia non de industria, neque continenter vsus est illis, sed quo natura ipsa sine aliqua methodo duxit. Quod videre est in orationibus passim obuijs imperitorum. Ideo & cum aliquis sine figuris dixerit esse orationes non omnino putet illas Figuris carere, (hoc enim fieri nequit) sed quia artificium perpetuusque ductus ac vehementia figurarum in ipsis non apparent. Dicuntur illius orationes sexaginta, quarum Cæcilius viginti quinque falso illi adscribi ait, vt restent tantum triginta quinque. Hic patri suo Sophilo operam in studijs dedit. Cæcilius vero huius Oratoris magistrum facit historicum Thucydidem. Dissensisse vero illum à Socrate non contentionis, sed inuestigandæ veritatis gratia. Primum autem condidisse dicit orationes iudiciales. Præcedentium enim nemo hoc genere orationis vsus esse deprehenditur: neque reperias
iudicialem orationem scriptam ante tempora Antiphontis. Primum quoque artem 792
Rhetoricæ referunt tradidisse, sollers cum esset, & inde Nestoris cognomen sortitum. Plato in Pisandro illum vt auarum incessit. Fama est illum etiam Tragœdias composuisse, priuatim quidem, & cum Dionysio Tyranno cohabitantem. Studentem vero prius poësi, artem aiunt illum reperisse qua tristitia depelleretur, & iuxta forum Corinthi domunculæ cuidam à se constructæ sic inscripsisse, Se oratione sua dolorem posse pellere. Etenim interrogando mœroris causas tristes consolabatur. Hoc studium minus esse putans, quam ingenij sui præstantiam deceret, ad oratoriam iterum se conuertit. Scripsit etiam orationem contra Hippocratem Medicum, & illum indicta causa damnauit. Floruit autem ea tempestate qua bellum gestum cum Persis paulo ante Gorgiam Sophistam natus. Extendit vero vitam vsque in id tempus, quo popularis status est

à * cccc. Tyrannis ſublatus, cuius mutationis & ipſum cauſam vna fuiſſe aiunt. Quã- * *Quadraginta*
obrem & ſoluta horũ tyrannide, in ius vocatus damnatur, & proditorũ pœna inſepultus *habet Plutarch.*
proiectus eſt, & infamia notatus non modo ipſe, ſed eius etiam omnes poſteri. Lyſias ve- *Vt ibi numeri no*
ro contra narrat, illum potius à quadringentis Tyrannis interfectum eſſe. Alij ferunt il- *ta peccatũ appa-*
lum legatum ad Dionyſium tyrannum profectum, & quęſtione quadã propoſita, quod- *reat, & υ, pro μ,*
nam eſſet optimum æs, illud optimum eſſe dixiſſe, ex quo ſtatuæ Hermodio, & Ariſto- *reponendum.*
gitoni factæ eſſent. Audientem vero Dionyſium, & in ſe hæc dici ſuſpicantem, & necis
ſuæ incitamentum eſſe, capitis Oratorem condemnaſſe. Alij vero propterea occiſum
commemorant, quod Dionyſij illius Tragœdias liberius perſtrinxiſſet.

ISOCRATIS ORATIONES.

LEGIMVS varias orationes Iſocratis. Dicuntur numero ſexaginta, quarum quinq;
& viginti Dionyſio legitimæ ſunt, Cæcilio viginti octo. Scripſiſſe autẽ illum artem
Rhetoricæ tradunt, quam & eius nomine inſcriptam ſcimus. Alij vero tradunt hunc in
orationibus magis exercitatione quam arte vſum eſſe. Natus eſt circa Olympiadẽ octo-
geſimam ſextam. Iunior Lyſia annis viginti & duobus, Platone ſeptem annis antiquior.
Erat autem filius Theodori ſacerdotis inter mediocres ciues. Etiamnum puer audiuit
Prodicum Chium, & Gorgiam Leontinum, & Tiſiam Syracuſanum, & Theramenem
793 Rhetorem. Iam vir Reip. curam non admiſit: quia gracili voce erat, ac timidus: pater- *περὶ ἀντιδόσεως
naſq; reſpiciens calamitates bello Laconico acceptas, vnam ſolam de * Retributione o-
rationẽ habuit, & à dicendo deinceps abſtinuit. Inſtitutoq; ludo, philoſophari & ſcribe-
re eſt aggreſſus, ac Panegyricum, & quaſdã in genere deliberatiuo ſcripſit orationes, ra-
tus ita Græcos ad ea quæ officio honeſtatiq; ſunt conſentanea, poſſe incitari. Quod in-
ſtitutũ cum minime feliciter ſuccederet, deſtitit poſtea alias orationes ſcribere. Ludum
autem tenuit primo in Chio, cum, vt nonnulli tradunt, nouẽ haberet auditores: ex quo
cum videret numeratam mercedem, collacrymans ait: Vt me ipſum his præbui venden-
dum. Auditores poſtea habuit centũ, multos quidem alios, ſed inprimis Timotheum
Cononis filium, quocum multas adijt ciuitates, cum illas ſcriberet epiſtolas, quæ ſunt à
Timotheo miſſæ ad Athenienſes: inde talentum dono accepit. Dedit ſe quoq; illi ad
audiendũ Xenophon Grylli F. Theopompus Chius, & Ephorus Cumæus, quos ad ſcri-
bendã hiſtoriam incitauit, ad captum cuiuſq; aptẽ argumenta hiſtorię diſtribuens: adhęc
& Aſclepiades, qui Tragœdias ſcripſit, & Theodectes Phaſelites, qui etiam poſtea Tra-
gœdias compoſuit. Quin etiam Leodamas Athenienſis, & Lacritus, qui auctor legũ A-
thenienſibus ferendarũ fuit. Ferunt autẽ nonnulli & Hiperidem & Iſęum auditores fu-
iſſe, & Demoſthenem ad eum ſtudioſe acceſſiſſe, dixiſſeq; ſe mille drachmas, quo pretio
ille docebat, præbere non poſſe, daturũ vero ducentas, vt quintã artis partem diſceret.
Iſocratem autẽ reſpondiſſe: Artem non in fruſta diſſecamus, ſed ſi diſcere voles, totam
benedicendi artem tibi vendã. Itaq; orationẽ de * Retributione, Panegyricũ, & alias in * περὶ ἀντιδόσεως
Suaſorio genere, vt diximus, quaſdam compoſuit. Panegyricum aiunt decẽ annis alij, alij
quinq; annis elaboraſſe, quanquã à Gorgiæ Leontini, & Lyſię Enthymematis, & Epiche- *Panegyricus Iſo-*
rematis parum mutata eſt oratio Panegyrica Iſocratis. Credat iure aliquis tam lõgo tem- *crates.*
pore orationẽ hanc edolaſſe, Oratorẽ, dum inhæret compoſitioni, propter ornatũ ora-
tionis, & abũdantiam, & propter ſedulã electionẽ in verbis, & mutuam partiũ concinni-
tatem, imo accuratã inciſorum ac membrorũ conſtructionem, tantum temporis exigere
arbitrabitur. Maximè vero rerum inuentio & diſpoſitio, hanc occupationẽ prębuit. Ca-
794 pita .n. & Epicheremata, quibus oratio directa perficitur, ſi quis diligenter & ſingulas
partes attenderit, inueniet eam non niſi longo tempore abſolui potuiſſe. Quare & mul-
tas multis iudiciales orationes præbuit, propter mutuas inter ſe diſſenſiones, cum alij ex-
ercitationi & curæ Orationum incumberent, alij ſpecie tenus recitabant. Licebat autem
videre alios ad iudiciales cauſas aptos eſſe, alios autem dicendo his * inferiores eſſe. Pa- * ἐλαττουμένους
nathenaicum anno ante obitũ, vel vt nonnulli ferunt, quarto conſcripſit: illas ad Phi-
lippum paulo antequam eſt mortuus. Vixit, vt nonnullis placet, annos centũ; vt alijs o-
cto & nonaginta. Mortuus autem eſt nunciata illi clade Chæronenſi, quum quatriduũ
cibo abſtinuiſſet, vt qui nollet iam quarto Græciam ſeruitute oppreſſam videre. Satis
vberes magnaſq; diuitias tenuit, non ſolum quod à familiaribus & ipſi notis exigeret pe
cuniam, verum etiã quod à Nicocle rege Cypri, qui ipſe erat Euagoræ filius, viginti ta-

Isocratis orat.

lenta pro scripta ad illum oratione accepit. Quæ res cum illi magnam conflaret inuidiã, ter ad trierachicum munus designatus, bis quidem filij opera, imbecillitatis excusatione deprecatus est: tertio vero cum suscepisset, cõsumpsit non pauca. Et cum interrogaretur, cur ipse, qui doceret alios, sibi docendo non esset satis? respondit * coticulas quidẽ ipsas secare non posse, eas tamen ferro secandi vim ac facultatem dare. Cùm pater quidam diceret, se solum seruum cum filio misisse: Ergo discede, inquit: nam pro vno duos habiturus es seruos. Socratis mortem immoderate ferre visus est, vt atratus ipse sequenti die in publicum prodiret. Bis tota vita in certamen est vocatus: primum quidem, cum ad retributionem illum Megaclides conuocauit, cui respondendi facultatem morbus præcidit, sed misso filio Aphareo superior fuit in causa: secundo vero, cum ad retributionem triremium causa susceptã est à Lysimacho vocatus: à quo cum victus esset, Trierarchiæ onus subijt. Puritatem, perspicuitatẽ, & curam orationum eius omnes norunt, & illas nõ venustatem modo innatã, sed quæ etiam in incisis versetur, cõdecorare. Quanquã figuris non abundaret, nec etiam varietate earũ ornetur. Ideoq; propter raram figurarũ mutationem in oratione, non est contentioni aptus. Continuatio vero in orationibus argumentorum propria illius. Forte vero quis illum furti redarguat, ꝙ multa in oratione Panegyrica ex epitaphijs sermonibus Archini, Thucydidis, & Lysiæ sit mutuatus: verum nihil prohibet ijsdem uti argumentis, cum eædẽ res incidant, nec supponere aliena, cũ res argumenta talia producant, qualia & priores habuerunt, ostenditur. Mortuus hono- 795
rifice sepultus est cum patre, matre, sorore, alijsq; amicis. Est & illius in Eleusine ænea statua erecta, cui ita inscribitur:

TIMOTHEVS HONORI, AMICITIÆ, ATQVE HOSPITALITATIS DEABVS, IMAGINEM ISOCRATIS DEDICAVIT.

Quod opus Cleocharem auctorem agnoscebat. Aliam illi statuam æneam adoptatus filius Aphareus statuit ad Olympiũ in columna, qui natus est ex amica Lagisca, quam trium liberorum matrem Isocrates duxit, quorum vnus erat Aphareus, qui illi statuam posuit, & inscripsit:

APHAREVS PATRIS ISOCRATIS HANC STATVAM HONORI IOVIS, PARENTVMQ. VIRTVTI POSVIT.

* Horatius expressit in arte Poet. —Fungor vice cotis, acutum Reddere quæ ferrum valet, exsors ipsa secandi.

CCLXI. ANDOCIDÆ ORATIONES.

LEGIMVS quatuor orationes Andocidæ, quas quidem hactenus vidimus: vnam De mysterijs, De reditu suo secundam, tertiam De pace cum Atheniensibus, quartã in Alcibiadem. In his sine ornatu & admodũ tenuis, simplicia sectatur, & quia ornatũ non adhibet, ornatus. Floruisse autẽ tempore Socratis dicitur, & natus circa Olympiadem septuagesimã octauam, patre natus Leogora, qui bono natus loco erat. Scribit Hellanicus altius eum genus suum vsq; ad Mercuriũ retulisse. Postea vero impietatis accusatũ, ꝙ etiã ipse Mercuriales statuas concidisset, ac mysteria Cereris violasset. His de rebus cum esset factũ iudicium, elapsus est, cum se sceleris auctores indicaturũ promitteret. Itaq; omni cura studioq; intentus, eos reperit, qui in sacra iniuriosi fuissent, in quibus patrem etiã indicauit. Cumq; cæteros omnes conuicisset, perfecit vt extremo supplicio afficerentur: patrem vero licet iam vinctum liberauit, cum illũ multas vtilitates ciuitati allaturũ polliceretur, nec fefellit opinio. Multos enim Leagoras conuicit, qui pecunias publicas in priuatũ vsum conuerterent, & alijs quibusdã flagitijs essent obnoxij. Cum vero Andocides ob eas res, quas in Rep. gessisset, magnã gloriã esset consecutus, nauium & ipse gubernator, & administrator factus est, ac Cypri regibus, multisq; alijs illustribus hospitio fuit cõiunctus, cum Aristidis filiam, vnam ex ciuibus consobrinã suam, clam domesticis & familiaribus eduxit, & ad Cypri regem dono misit. Cuius rei causa cum videret se in ius mox vocatum iri, rursus illam è Cypro est furatus, eumq; deprehensum Rex in vincula conijcit. Cum vero aufugisset, venit in ciuitatem quo tempore quadringenti viri Remp. administrabant: à quibus cum esset vinctus, aufugit, ac rursus euerso illo paucorum dominatu in exilium pulsus est. Hoc exilij tempore Elidem incoluit, & cum Thrasybuli familiares in ciuitatẽ redirent, ipse quoq; est reuersus. Missus vero pro Pace ad Lacedæmo- 796
nios, cum improbe videretur in hoc studio versatus, fugit. Porro ab illo denominatur etiam Mercurij statua. Ea enim quamuis à tribu Aegeide posita ac dedicata sit, ab Andocide tamen nomen habet, quod ille statuæ proxime habitaret.

LYSIÆ

LYSIAS.

LYSIÆ ORATIONES.

LEGI varias Lysiæ orationes, quæ dicuntur esse numero trecentæ & viginti quinq;, quarum legitimæ sunt, ducentæ & triginta tres. In quibus bis tantum solum dicendo victus dicitur, cum tamen sępius cum aduersarijs cōtenderit. Est in orationibus suis breuissimus, & ad persuadendum perappositus, & si quis alius grauiter dicendi peritus, tametsi non appareat. Etenim quanq̃ facilis videtur esse, nihilominus tamen imitatu est difficilis. Multas orationes priuatis hominibus dedisse dicitur. Scripsit item in genere orationes, conciones, epistolas, laudationes, epitaphia, amatoria, & Socratis defensionē. In plerisq; orationibus est moralis, & quidē ad intelligentiam, cum bonum sortitur argumentum, & ꝙ ad meliora contendat. Vnde non tenuiter dicendū, quid rei gestum, sed & ratio addenda, ob quā singula sint gesta; verbi gratia, si difficilia dixerit; causari necessitatē erga amicos, aut alios moderatos: sin vero meliora, voluntatē prætendere. Hæc vero maxime probabilis est, si causam addas. Causas vero non oportet vtilitatis gratia assumere. Prudentis enim hoc magis est viri quam frugi ac probi. Difficilis hic est seruandi modus, in quo & Lysias sæpe videtur peccasse. Maxime celebres habentur cum aliæ orationes eius, tum de tutela contra Diogitonem, probabilē, namq; & puram, narrationē facit, sed non rectà ad amplificationes, & aggerationes, vt multi faciunt, conuertitur. Etenim non sunt hæc propria primæ rei explicationis, sed locum habent in sequentib⁹. Magnam autem puritatē & perspicuitatem in rebus & verbis, etiam in principio orationis ostendit, vt in narrando sine ambagibus, & nihil externum aliunde adsciscendo. Venustatem autem compositionis non quiuis facile animaduertit. Nam simpliciter & casu vt res dat se, dicere videtur, assurgit tamen ornatu in immensum, estq; oratio eius & propter schemata digna admiratione, & propter sensum, & verba, & concinnam horum compositionem, & inuentionem, & ordinem enthymematum, & epicherematū. In dubium autem à nōnullis vocatur oratio περὶ τοῦ σηκοῦ, quæ est species sacræ oleæ. Sed verum eius esse auctorem Lysiam è capitibus apparet, & ex argumentis, è procœmio, nar-
797 ratione & epilogo. Felicissime enim, & cōsueta huic grauitate in simplicitate sunt illa composita. & secundum Enthymemata, & non epicheirematis singula demonstrare, Lysiæ tenorem maxime indicat, quin etiam orationem, non vni immorando producere, solertiæ Lysiæ est: vt & soliditas orationum; denique magnam breuitate voluptatem adferre (in quo post Demosthenem solus inter cæteros Oratores excelluisse videtur) & pulchritudo descriptionis, quo in genere neq; Platoni, nec Aeschini, nec Demostheni cedit. Proprium autē Lysiæ est antitheta proferre, quæ non ostendant captiosum quid, sed à rebus ducta demonstrent. Signum Lysianæ facultatis est, & in omni periodo membrorum concinnitas, & cum puritate floridum. Paulus Mysus orationē eandem περὶ τοῦ σηκοῦ, cum dicta non intelligeret, à genuinis Lysiæ orationinibus exterminat, & multas pulchrasq; alias orationes tanq̃ alienas reijciens, magnam vtilitatem hominibus eripuit: non inuentis amplius his quæ ab eo in reprehensionem ciderunt. Semel enim seclusæ, neglectæ sunt, quod reprehensio fortior esset, quemadmodū in alijs multis, veritate detecta. Dexter autem & acer fuit Lysias ad cōmouendos affectus, & orationis amplificandæ egregiè peritus. Nonnulli igitur Rhetores non rectè de Lysia dixerunt, ostendere crimina præ cæteris, qui antecesserunt, posse, amplificandis vero ijs multo inferiorē esse. Etenim aperte refelluntur eius orationibus, quib⁹ iudicium eorū falsum esse conuincitur, & maxime oratione contra Mnesiptolemon. Mirū enim in modum accusationem auget. Errat & Cæcilius, qui cum hunc inter alios inuentione præstare asserat, inuenta tamē disponere perinde posse negat, licet hac virtutis dicendi parte nemini cedere videatur. Vidit Demosthenem adolescentē Lysias, patremq; habuit Cephalū Lysaniam Cephali filiū. Is natione Syracusanus fuit. Athenas cum migrasset, partim vrbis desiderio captus, partim Periclis Xanthippi F. famā excitatus, ibi primo quidē cum clarissimis Atheniensibus erudiebatur: postq̃ vero ciuitas coloniam Sybarim misit, abijt vnâ cum fratre Polemarcho natu maximo, vt hæreditatis paternæ particeps fieret. Cum iam XV. annum ageret, apud Tisiam, & Niciam Syracusanos instituitur, cumq; domum comparasset, atq; hæreditatē esset consecutus, vixit in summa abundantia vsq; ad Clear-
798 chi Præturam, sequenti anno accusatus, quod partes Atheniensium sequeretur, cum alijs tribus, est patriā expulsus. Athenas vero cum venisset, cum iam quadringenti viri

Remp. in suam ditionem redegissent, in ea egit. Cum vero triginta viri Remp. recepissent: mansit annos septem: priuatus vero facultatibus, ac fratre Polemarcho amisso: ipse ęgrè effugiens imminentem interitum, egit Megaris. Tribulibus vero illius reditum vrgentibus, vtilissimus omnium fuit, data mille drachmarũ pecunia, & clypeis ducentis, missusq; cum Hermone subsidiarios milites mercede cõduxit trecentos & duos, persuasitque Thrasybulo Eliensi hospiti, vt duo talenta daret. His de causis cum scripsisset Thrasybulus ius ciuitatis illi post reditum dandum esse, populus Atheniensis donum ratum habuit. Archinus vero eum accusat violatarum legum, quod nondum facto Senatusconsulto, donum accepisset. Postquam vero decretum abrogatum est, iure ciuitatis excidit, & reliquum tempus perinde ac si ciuis fuisset, transegit, obijtque ibidem annos natus tres & octoginta, alij septem subtrahunt.

CCLXIII. ISÆI ORATIONES LXIV.

Legimus varias orationes Isæi: quarum numerus, vt semel dicam, sexaginta quatuor: quarum germanæ solum quinquaginta. Lysiam autem potissimum imitatus est, cuius & discipulus fuit. Imitatũ vero illum fuisse arguit nominũ concinnitas, & rerũ grauitas. Sic enim orationes illius Lysiam imitantur, vt nisi quis diligenter attendat, vtriusque styli differentiam vix dignoscat, schemata si excipias. Etenim primus Isæus schemata adhibuit, & animum ad ciuilem artem conuertit, quod maximè Demosthenes, illius discipulus, imitatus est. Genere erat Chalcidensis. Athenas vero missus Lysiæ præceptori, vt diximus, operam dedit. Floruit vero post Peloponesiacum bellum, & vsq; ad Philippi imperium peruenit. Hic relicto ludo suo, Demosthenem decem millium drachmarum pretio instituit, ob idque maxime excelluit. Ipsi etiam Demostheni de tutoribus scripsisse ferunt orationes.

CCLXIV. ÆSCHINIS ORATIONES & EPIST.

Lectae sunt orationes Aeschinis: quarum tres numero sunt, & epistolæ nouem. Nam Deliaca non est Aeschinis. In orationibus suis suauis, purus, distinctus, & & Enthymematum perspicuitate excellens. Oratio vero in Timarchum habita, *quod meretriciam factitaret*, accusat. Timarchus vero territus, iudiciumq; defugiens se suspendit. Nunciauit primus secundã victoriam in Tamynis Atheniensibus, quamobrẽ corona donatus est. Ferunt autem primum ipsum ad populum contra Philippum orasse, cumq; oratione gratiam comparasset, legatum ad Arcadas missum esse, ad quos cum venisset, * decem millia contra Philippum armasse.

Impudicitia.

* μυρίας.

Aeschines hic patre natus est Atrometo, qui initio cum sub triginta Tyrannis exsularet, ipse postea populũ ad libertatẽ reuocauit: Glaucothea matre, tribu vero Gothocides, neq; genere, neq; opibus celebris. Adolescens cum esset ac robustus viribus, ad Gymnasia studiũ laboremq; cõtulit. Postea cum vocis firmitate ac robore valeret, se Tragœdijs agendis exercuit: &, vt Demosthenes scribit, scribæ vicarius, ac * tertias agens partes in Bacchanalib. Aristodemi arbitratu semper fuit: & iuuenis etiamnũ litteras unà cum parente docuit: prouectior autẽ militauit. Nonnulli etiã Socratem & Platonẽ audisse ferunt. Cæcilius vero † Leodamantis discipulũ facit. Versatus in Rep. est non inglorius: ꝙ Demostheni, eiusq; suffragatorib⁹ aduersaretur; cum quo Legationes obijt cum multas alias, tum de Pace ad Philippũ, in qua accusatus à Demosthene est: quodquè ipse Pylagoras existens auctor belli introducendi fuisset, cum ab Amphictyonibus ad Amphissæos legatus est creatus, ipsiq; Amphictyones portũ struxissent, quo facto ad Philippũ confugerunt, & Philippus, auctore Aeschine, res ipsas est aggressus, & Phocidẽ cepit. Eius sentẽtiæ patrocinante Eubulo Spinthari F. & Proualusio, qui tum summã apud populum potestatẽ obtinebat, subleuatus, triginta suffragijs euasit. Postea vero, cũ Philippo mortuo, Alexander transiret in Asiam, Ctesiphontẽ in ius vocauit, ꝙ decernendis Demostheni honoribus ipse contra leges fecisset. Quo in certamine cum quintã suffragiorũ partẽ non obtinuisset, Rhodum cõfugit, cum à multa mille drachmarũ persoluenda, ad quã fuerat damnatus, animo ac voluntate abhorreret. Ludoq; Rhodi aperto docuit, vbi cum Rhodijs orationẽ à se habitã contra Ctesiphontẽ ostendisset, cumq; omnes mirarentur, potuisse illũ his pro se dictis in iudicio superari. *Minime sane*, inquit, *miraturi fuissetis, Rhodii, si contra ea dicentẽ Demosthenẽ audiissetis*. Inde autẽ Samum nauigans, atq; in insula habitans, nõ ita multo post mortuus est.

** Cic. Diuinat. in Verrẽ. Vt in actoribus Græcis fieri videmus, sæpe illum qui est secundarum.*

† Sic & Plutar. in X. Orator. Alcidamantis Eleatæ, Suidas in Aeschine.

DEMOSTHENIS
Orationes.

CCLXV.

Parallelas nostras Vitarum Demosthenis atque Aristotelis cum his compares licet.

LEcti omnes penè Orationes Demosthenis. Dicuntur illius germanæ sexaginta
quinque: quarum elegantiores quæ ad populum, quàm quæ ad Senatum habitæ,
à pluribus iudicantur. Nonnulli orationem de Halonesο (quæ contra Philippum se-
800 cunda inscribitur,) quia cum ea pugnat oratione, quam contra Philippi epistolam di-
xit, illius propriam esse negant, & confirmare opinionem suam conantur nominibus
& verbis, & compositionis modulatione: multum enim à Demosthenis stylo abhor-
rere. Attenuatam enim & dissolutam huius orationis esse phrasim, & oratoris facul-
tate inferiorem: alij verò abiudicantes Demostheni, Hegesippo tribuunt. Equidem
cùm obseruarim diuersorum orationes oratorum similes interdum exsistere, & contra
eiusdem auctoris dissimiles nonnunquam euadere orationes (non enim in dicendo
facultas, præsertim in propriis ac maximè opportunis orationibus, vt nec in aliis rebus
omnibus, immutabilis est, ac sui perpetuò similis) cumque hanc diuersitatem hic ani-
maduertam, pronuntiare non ausim, sitne Hegesippi hæc, an Demosthenis oratio.

Oratio de Halonesо.

Oratio de Conditionibus seu fœdere Alexandreo.

Similiter & orationem, quæ inscribitur de Conditionibus ad Alexandrum, Hyperidi
potius quàm Demostheni attribuunt, quod cum multis aliis Demosthenes artibus re-
liquos oratores vicerit, tum potissimum verborum delectu superarit. At hæc oratio
habet nonnullas voces non oratorias, vt νεόπλουτος, δελυρεύεσθαι, & alia similia. Sunt

Orationes duæ contra Aristogitonem.

Dionysius Halicarnass. pag. Græc. 197. quem cum his conferas licet.

etiam qui duas in Aristogitonem orationes quasi non germanas reiiciant: sed tamen
non indicant auctorem earum, inter quos vnus est Dionysius Halicarnasseus, non ma-
gnum sententiæ proferens testimonium, nec inuestigare studens, vt pluris fieri debeat
Aristogiton contra se Demosthenem dixisse confessus, quàm Dionysij negatio. Ete-
nim defendentem se non obiter, sed accuratè exaduersum contendisse ea oratione ap-
paret, quæ inscribitur Apologia contra demonstrationem Lycurgi, & Demosthenis.
Oratio quoque contra Midiam, & contra Æschinem in caussa fuit, cur Demosthenis
esse non dicerentur, quod non idem stylus. Etenim in his duabus orationibus ex in-
teriectis quibusdam vrgens, iisdem argumentis, secum ipse pugnare videtur, quasi di-
micans & non reuera pugnans. Hinc & nonnulli dixerunt vtramque orationem in
aduersariis dumtaxat relictam, neque integrè ad editionem relictam. Hoc enim timi-

Aristides orator.

dius ac circumspectius agere videntur. Sed qui has damnant, quid illi de Aristide iu-
dicent? qui ad nauseam vsque hoc stylo vtitur, vt qui in opere modum excedat, & super-
fluitate magis, quàm mediocritate vtatur? Maximè verò oratio contra Æschinem asse-
rendi ansam dedit in aduersariis relictam esse, nondum tamen perfectam. Quamob-
801 rem quæ in accusatione magnam habent obscuritatem & leuitatem, extrema oratione

Lysiæ in Mnesiptolemum oratio.

afferuntur, quod orator non attendit, magis de propriis verbis sollicitus. Etenim non
talis oratio Lysiæ in Mnesiptolemum, sed in omnibus, quibus oportet, partibus affe-
ctum seruans, nec impetum reprimit, nec definit auditores ad extremum vsque exci-

Oratio Demosthenis falsæ legationis.

tare. Quamquam & orationem de falsa legatione nonnulli aiunt in commentariis
relictam esse, neque ad edendum, neque integrè conscriptam esse. Quamobrem
quæso? Quia post Epilogos, qui multi sunt, & maximam occupant orationis partem,

Oratio contra Charidemum.

Callimachus criticus.

cùm antea obiectiones multas refutarit, hic rursum easdem refellit, quod contra arti-
ficium est, ac leges dicendi. Et orationem pro Satyri tutela contra Charidemum, recti
censores Demosthenis esse dicunt. Callimachus, censor non bonus, Dinarchi esse pu-
tat, nonnulli Lysiæ: pugnat tamen temporum ratio, totiusque adeò orationis stylus,
& res, & elocutio. Demosthenis verò esse arguunt obliqua enuntiatio, continua-
tioque periodorum, ac vehementia. Ab ipso enim principio his oratio exornatur,
adhibeturque bonus verborum delectus, & concinna compositio enitet. Testantur
id etiam figuræ: sunt enim cum acrimonia coniunctæ, & varietatem orationi adferunt.
Etenim addit interrogationes, reditiones, asyndeta, quæ maximè Demostheni fami-
liaria, sed & accurata constructio, quæ suo ornatu efficaciam tamen non tollit, ipsæque
periodi vndique perfectæ, decorum vbique seruant. Nullam enim compositionem
prætermittere, sed periodis omnia complecti, Demostheni est cum Isocrate, ac Lysia
commune. At periodorum varietas in magnitudine membra adimplens, diuersita-

DEMOSTHENES.

Oratio de pace: quæ Halicarnasseo sexta Philippica est.

tem inter illos parit, cùm Isocrates plerumque ambitum producat: Lysias verò contrahat, in vtroque decorum seruet Demosthenes. Oratio autem quæ de Pace est, composita quidem, sed non habita existimatur ab aliis, & maximè à Libanio sophista. Orator enim Æschinem accusans, nihilominus se etiam accusat, quod suasisset Atheniensibus Amphyctionem esse Philippum decreto renuntiandum, qua illum acerbè reprehendit, quod eius rei auctor, suasorque exstitisset. Nam suasisse illum vt Amphictyon Philippus crearetur, clarum est.

Oratio contra Nearam & alia.

Oratio contra Leptinem.

Huius Longini Dionysii meminit & Eunapius Sardianus, & exstat libellus περὶ ὕψους. De sublimi dicendi genere.

Aspasius rhetor.

Oratio contra Midiam.

* παθητικὸν.

† πραγματικὸν.

Orationem verò contra Neæram, vt languidiorem ac remissiorem, Demosthenis nonnulli è familia eiiciunt, vt & amatoriam, & funebrem laudationem. Aiunt & Demosthenem quatuor & viginti annos natum orationem de Immunitate contra Leptinem conscripsisse, cuius procemium agonisticon 802
esse putat Longinus criticus: qui Claudio imperante floruit, caussasque plurimas egit, Zenobia Osroënorum regina imperium tenente, mortuo iam Odenatho marito, quem prisci tradunt scriptores ab impietate gentium ad Iudæorum mores traductum. Verùm Longinus sic quidem de hoc procemio iudicauit, cæteri enim morale esse non rectè pronuntiant. Pluribus autem hæc oratio in iudicando contentionis materiam præbuit, (in his Aspasio rhetori, qui exordium satis accuratum esse negat,) vt & oratio contra Midiam. nam & de hac non pauci certarunt, multisque altercandi ansam præbuit. Alij enim formam illi * affectionis plenam & grauitatis: nonnulli † negotialem characterem attribuunt, & omnino verborum grauitas hîc est, & compositionis modulatio, & rursum argumentis & enthymematis affectu plenis, patheticam quoque pronuntiationem accommodat, pragmaticis vicissim quæ ipsis conueniunt, adaptat. Seruat & affectus leniores, non in hac modo oratione, sed & in aliis. Verùm difficilimum est oratori, in contentioso dicendi genere leniores perpetuò retinere in aduersarium affectiones, ei præsertim, cui vehementius atque acrius ingenium obuenit: quale Demostheni atque Aristidi obtigit. Hinc fit, vt efferantur sæpenumero, natura longè argumentum superante. Neque enim ars voluntatem dirigere valet, nisi & subsidium ingenij accesserit.

Olynthiaca tres.

Annos natus octo & triginta Atheniensi populo persuasit, Olynthiis auxilium contra Philippum mitterent.

Ex Plutarchi X. Oratorum libello.

DEMOSTHENES Demosthenis, & Cleobulæ F. tribu Pæaniensis, relictus à patre cùm esset annos natus septem, & soror quinque, totum illud tempus quo patre orbatus fuit, apud matrem egit, cùm se Isocrati ad audiendum daret, vt quidam aiunt: vt autem plurimi, Isæo Chalcidensi, qui & ipse Isocratis erat discipulus, studio æmulandi Thucydidis & Platonis philosophi incensus: alij enim aliter de oratoris institutione ac doctoribus narrant. Cùm verò ad ætatem maturam peruenisset, ac pauciora, quàm esset æquum, à tutoribus accepisset, qui tres erant, nimirum Aphobus, Theripides & Demophon, qui aliis Demeas est, à singulis talenta decem multæ caussa postulauit, ipsosque vicit. Ipsam verò condemnationem patui fecit, aliis quidem pecu-

** χάριτος gratia.*

nia, aliis verò etiam * obsequio liberatis. Choragus factus Midiam Anagyrasium, qui 803
illum præbitoris officio fungentem percusserat, in ius vocauit, acceptisque tribus drachmarum millibus, ab accusatione destitit. Nec desunt qui dicant, eum multa naturæ vitia exercitatione vicisse, & adhuc iuuenem in speluncam descendere solitum, in eaque eloquentiam exercere, abrasa dimidia capitis parte, quo sibi exeundi facultatem eriperet. Deinde lecto cubare angusto, vt citius excitaretur, & ῥῶ litteram, cùm naturâ pronuntiare non posset, labore didicisse. Et cùm humerum exercendo indecore moueret, obelisco, vel, vt nonnullis videtur, gladiolo è laquearibus suspenso coërcebat, vt timore ab ea deformitate cessaret, seque in decenti gestu contineret. Ipse ad Phalericum se conferens iuxta fluctuum impetus exercebatur, vt assuetudine naturam corrigeret. Quin & speculum iustæ magnitudinis sibi comparauit, in quo se ipse contemplans gestus obseruabat, vt si quid in actione vitij esset, hoc animaduersum ad rectum dirigeret. Cumque angusto esset spiritu, vt longiores ambitus vno ductu efferre non posset, Neoptolemo histrioni decem millia drachmarum dedit, quo illum spiritus extensionē doceret: & cum angustis esset ad vsum meatibus (quibus attrahendo per palatum aërem veluti aura quadam pectus calefactum refrigeramus, atq; inde halitus fumosos educimus, & in eo maximè claræ vocis sonus consistit) oliuam ori inferens, & per accliuia decurrens latiores reddidit, ac naturæ aptiores: quo motu oliua

ad nares

ad nares illisa & absorpta, tenuiores illos angustioresque meatus naturæ functioni idoneos redderet.

Cùm verò sese ad Rempubl. contulisset, & in duas partes ciues diuisi essent, vt alij pro Philippo starent, alij populi, bonorumque omnium vtilitati studerent, eam partem delegit, quæ Philippo aduersaretur, eandem rationem administrandæ Reipub. secutus, quam & Hyperides, & Nausicles, & Polyeuctus, & Diotimus. Ex quo etiam ciuitati socios fecit Thebanos, Eubœenses, Corcyræos, Corinthios, Bœotios, multos præterea alios. Cùm verò aliquando concionando indecore in theatro explosus esset, tristis domum abiit: cui cùm forte Eunomus Thriasius iam senex, factus esset obuius, cognita mœroris caussa, bono esse animo iussit, ac recreauit, inprimisque Andronicus histrio, cùm ita diceret, orationes illius pulchras & splendidas esse. Cuius rei gratia
804 permotus Demosthenes, seipsum Andronico tradidit, ibique actionis artem didicit. Hinc etiam interrogatus, quid primum in dicendo esset, respondit Actionem: quid secundum & tertium, similiter Actionem respondit; ostendens magnam esse partem eloquentiæ ad populo persuadendũ, actionẽ. Iurabat autem, vt Phalereus ait, per terram, per fontes, per fluuios, per latices, quo pacto cùm iurasset, apud populum tumultum consciuit. Iurauit quoque pro Asclepiòn, antepenultima acuta Asclépion. Cùm verò otium ac studium audiendo Eubulidem Milesium, qui in Dialecticis secundus erat nemini, consumeret, omnia in quibus ipse deficere & claudicare videretur, emendauit. Cùm autem essent, qui habitas à Demosthene contra Philippum conciones ad eum ipsum deferrent, dixisse admirabundum narrant: Equidem si orantem audiuissem, non alium, qui contra me bellum gereret, ducem delegissem. Cùm autem quidam illum interrogaret, vtrius orationes essent fortiores, & ad persuadendum aptiores, Demosthenis, vel Isocratis, ipsius orationes militibus propter bellicam virtutem, Isocratis verò athletis similes esse dicebat, quod hæ quandam talem delectationem adferrent, qualem in theatris percipere homines solent. Cùm post condemnationem (actionis de Corona contra Ctesiphontem) Æschines fugeret, illum equo Demosthenes est prosecutus, & aliis rebus consolatus, argenti talentum, alia omnia exspectanti, inopinato donauit. Etenim insequentem intuitus Æschines, ratusque ad iniuriam calamitatemque rapi, genibus accidit, & capite obuoluto salutem deprecabatur. Hic verò, vt iam diximus, officium non tam oratore, quàm philosopho dignum præstitit. Hortante autem Demosthene, vt exsilium æquo animo ferret, subiecit ille: Qui possem, inquit, cùm eam relinquo vrbem, in qua eos inueni hostes, qui benignitate amicos alibi longè superent. Hic etiam Demosthenes annonæ præfectus, furtique accusatus, absolutus est. Cùm verò Elateam Philippus occuparet, ipse cum iis, qui pugnauerant in Chæronea, militauit, in quo prœlio ordinem fuga deseruisse visus est. Cùm autem fugientis Chlamydem rubus retinuisset, tum Demosthenes conuersus imprecabatur, ζώγρει, serua: viuum, inquit, cape. Notatum hoc in clypeo habuit, & signatum: BONA FORTVNA, orationemque habuit in funere eorum, qui in bello cecidissent, quæ si fortunæ tunc statum, conditionemque spectes, fortè non indigna Demosthene videatur, at si cum aliarum virtutibus orationum componas, non parum deterior. Postea verò cùm ad vrbis refectionem studio curaque intentus esset, murorum curator factus de sua pecunia ad eam rem impendit minas centum: ad spectacula autem decem minarum millia contulit, triremesque conscendit, & vndique ad socios nauigans pecunias coëgit, quas ob res persæpe ipse aurea corona est donatus, *Funebris laudatio.*
805 primum quidem à * Demotele, Aristonico, & Hyperide: postremum verò à Ctesiphonte. Cumque decretum hoc tanquam contra leges factum, Diodotus atque Æschines accusassent, ipse pro se defensione vsus vicit. Postea verò cùm Alexander in Asiam exercitum ductaret, Harpalusque Athenas cum facultatibus pecuniisque fugeret, hunc quidem primò recipi orator prohibuit: deinde postquam nauigio est ingressus, acceptis mille Daricis acquieuit. Cumque Athenienses hominem Antipatro dedere vellent, repugnauit, scripsitque vt ea, quam secum attulerat Harpalus, pecunia in summa arce deponeretur, vtque Harpalus eius ipsius pecuniæ numerum ac summam diceret, neque populo pecuniæ summam indicauit. Cùm autem dixisset Harpalus septingenta talenta à se allata, & in arce collocata, octo tantùm & trecenta, aut paulò amplius reperta sunt. Postea cùm Harpalus è carcere aufugisset, atque in Cretam,

* Δημομελὰς est in Plutarcho.

DEMOSTHENES.

Cretam, vel, vt alij volunt, in Tænarum agri Laconici oppidum veniſſet, accuſatus Demoſthenes acceptorum donorum eſt, vocatusque in iudicium ab Hyperide, Pythæa, Meneſæchmo, Himeræo, Procle: quorum opera effectum eſt, vt Areopagitarum ſententia condemnatus exſulatum abiret, cùm multæ in quintuplam ſoluendæ non eſſet futurus ſatis. Accuſabant autem quòd triginta talenta accepiſſet, vel, vt nonnulli dicunt, non exſpectato iudicio illum fugiſſe, iam iudicibus ſententiam ferre parantibus. Poſtea verò cùm Athenienſes Polyeuctum legatum ad Arcadas miſiſſent, vt eos à Macedonum ſocietate abduceret, neque Polyeuctus perſuadere potuiſſet, prodiens Demoſthenes, & vnà dicendi partes aſſumens, perſuaſit. Cuius rei cauſſa cùm eum admirandum quendam hominem omnes ducerent, paucis elapſis diebus decretum de illo reuocando eſt factum, ex eoque miſſa eſt triremis quæ illum aduheret, decreueruntque Athenienſes, vt triginta illa talenta, quibus mulctatus fuerat Demoſthenes, ex ærario ad ſtruendam aram Ioui in Piræeo conferrentur, atque ita liberaretur. Et rurſum Rempub. adminiſtrauit. Cumque Pharſalum cepiſſet Antipater, minareturque niſi Athenienſes oratores dederent, ſe vrbem obſeſſurum: Demoſthenes, relicta ciuitate, ſibi ſalutem fuga quæſiit, ac primùm quidem in Æginam confugit. Sed cùm vereretur Antipatri iram, ſe in Calauriam tranſtulit. Cùm autem Athenienſes oratores, ipſumque Demoſthenem dedere ſtatuiſſent, in Neptuni templo ſupplex conſedit. Cumque ad eum Archias, qui Phygadotheres (quaſi exſulum venator) cognomento dicebatur, accederet, eique ſuaderet, vt exiret, beneque de Antipatro ſperaret. Tunc Demoſthenes: Neque cùm tragœdias, inquit, ageres, mihi perſuaſiſti, neque hoc nunc ſuadens, perſuadebis. Et cùm Archias vim inferre conaretur, prohibuerunt illi, qui ad vrbis cuſtodiam erant conſtituti. Tum Demoſthenes ſtrenuè & fortiter: Non ſalutis, inquit, egens in Calauriam confugi, ſed vt impietatis & violentiæ 806
in Deos Macedones conuincerem. Et codicillum poſtulans inſcripſiſſe fertur, ſtatuæ inſcribendum diſtichon, quod poſtea ab Athenienſibus inſcriptum:

ΕΙΠΕΡ ΙΣΗΝ ΓΝΩΜΗΙ ΡΩΜΗΝ ΔΗΜΟΣΘΕΝΕΣ ΕΙΧΕΣ
ΟΥ ΠΟΤ ΑΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΗΡΞΕΝ ΑΡΗΣ ΜΑΚΕΔΩΝ.

SI PARIA ELOQVIO DEMOSTHENES ARMA TVLISSES,
NON CADERET MACEDVM GRÆCIA VICTA MANV.

vt refert Demetrius Magnes: aut, vt nonnullis videtur, repertum eſt hoc ſcriptum: *Demoſthenes Antipatro ſalutem dicit.*

Genus verò mortis quo obiit, varij tradunt: alij epoto veneno obiiſſe: alij calamum veneno infectum momordiſſe, quo epiſtolam ſcribere cœperat, eoque guſtato, mortuum eſſe: alij in circulo concauo quem circum brachium ferebat, venenum ſeruaſſe. Sunt verò qui eum compreſſo ſpiritu, mortem ſibi conſciuiſſe dicant: alij venenum, quod in annuli pala condiderat, hauſiſſe. Vixit annos, vt multi dicunt, ſeptuaginta: vt alij, ſexaginta ſeptem. Rempublicam duos & viginti annos geſſit. Liberos ex vxore nobili reliquit duos. Eſt autem ipſius imago in Prytaneo, gladio cincta: eo enim habitu orationem habuiſſe fertur, cùm Antipater oratores ab Athenienſibus dedi ſibi poſtulauit. Poſt paulò Athenienſes in Prytaneo victum propinquis Demoſthenis præbuerunt, aliiſque honoribus mortuum exornarunt, eique ſtatuam in foro ſtatuerunt. Feruntur plurima illius Apophthegmata, ac ſententiæ, quæ identidem appoſitè proferebat: audientes verò memoriæ ac ſcriptis mandarunt. Cùm aliquando in concione ab Athenienſibus dicere eſſet prohibitus, dixit pauca habere ſe quæ illis dicere optaret. Itaque facto ab Athenienſibus ſilentio: Adoleſcens, inquit, æſtate aſinum conduxit, quo ex vrbe Megaram proficiſceretur. Cùm autè dies medius eſſet, ac Sol vehementer efferueſceret, locator & conductor ſub vmbra aſini quieſcere cupiebat. Vrgebat alter alterum: locator quidem cùm diceret, ſe aſinum non vmbram locaſſe: conductor verò cùm ſe circa aſinum omnem poteſtatem habere confirmaret, & hæc cùm dixiſſet, abiit orator, aures eorum ad reliqua cupidè audienda exacuens. Hunc autem cùm Athenienſes retinerent, orarentque vt fabulam ad finem perduceret. Itáne, de aſini, inquit Demoſthenes, vmbra audire vultis, me verò de rebus neceſſariis dicentem audire recuſatis. Batalum nominatum alij dicunt, quòd iuuenis ac laſciuiens

Polyeuctus.

De aſini vmbra fabula & prouerbium.

Batalus.

lasciuiens vestibus muliebribus abusus esset: alij diminutè ipsum sic cognominatum à nutricis nomine conuitiantur: alij verò, quos inter & Libanius sophista, quòd iu-
807 uenis imbecillo esset corpore, & valetudinarius. Quare neque in palæstram venire, vt omnes Atheniensium pueros, solitum. Ideoque virili ætate ab inimicis propter effeminatum animum irrisus est, & Batalus nominatus. Fertur Batalus quidam tibicen fuisse, qui primò calceis muliebribus in scena vsus est, & membris fractis, omnino artem mollem, & eneruatam reddidit, vnde & dissolutos & effeminatos Batalos nominant.

HYPERIDIS CCLXVI.

Orationes.

LEGI varias orationes Hyperidæ: quarum germanæ quinquaginta duæ sunt, & viginti quinque in dubium vocantur. Sunt autem in vniuersum sexaginta septem. In componendis orationibus egregius, vt dubitent nonnulli vtrum Demosthenes eum vincat, an Hyperides Demosthenem. Sunt qui Hyperidem anteponant, & hoc epigramma, quod nonnulli Demosthenis statuæ subscribunt, huic, solo nomine mutato, attribuunt. Scribunt enim:

Hic si quantum animo tantum valuisset & armis,
Argolicas Macedo non domuisset opes.

Hyperides patre natus erat Glaucippo, Dionysij filio, tribu Colitensis. Filium habuit eodem quo & pater illius erat nomine Glaucippus, rhetorem illum, & orationes scriptitantem. Is cùm Platonis philosophi auditor vnà cum Isocrate fuisset, Rempublicam Athenis gessit, quo tempore Alexander rerum Græciæ potitus est: eique de ducibus & triremibus, quas ab Atheniensibus petiit, contradixit. Idem non dimittendi exercitus, qui in Tænaro erat, auctor fuit. Honores Demostheni decreuit: accusatusq; à Diondota violatarum legum, mox absoluitur. Amicis vsus est, Demosthene, Lysicle, & Lycurgo; quam tamen amicitiam perpetuò non seruauit, sed posteaquam Lysicles, & Lycurgus è vita excessissent, iudiciumque subiret Demosthenes, quòd ab Harpalo pecunia corruptus videretur, designatus ab omnibus ipsum Demosthenem accusauit. Ceterum ab Aristogitone legum male-latarum actio contra hunc est intenta, quòd decretum fecisset, vt alienigenæ post pugnam ad Chæroneam, ciues fierent, atque seruis libertas daretur, & sacra, & liberi, & vxores in Pyræeum deferrentur, quo ille iudicio absolutus est. Cùm autem accusaretur, quòd in decreto à se facto multas leges neglexisset: Nisi, inquit, Macedonum arma mihi tenebras offudissent, non ego decretum illud scripsissem, sed pugna ad Chæroneam commissa
808 coëgit. Primum, nondum orator ab Atheniensibus electus, mercede accusauit. Persicæ visus est pecuniæ cum Ephialte participasse: deinde commissa illi cura triremium, quando Philippus Byzantium obsidebat, & promptè Byzantinis suppetias cùm portasset, choragi officium suscepit eo anno, omnibus aliis à publico munere abdicatis. Decreti quoque ab eo sunt honores Iolæ, qui Alexandro Magno venenum lethiferum miscuerat, fuitque socius ac particeps belli Lamiaci cum Demosthene, funebremque pro iis qui in eo bello cecidissent orationem, magna cum omnium admiratione habuit. Cùm verò Philippus in Eubœam nauigare contenderet, Athenienses que sibi ab eo metuerent, ex publicis largitionibus triremes confecit quadraginta, primusque pro se ac filio duas triremes dedit. Cumque Delij cum Atheniensibus contenderent, vtros templo Apollinis Delphici præesse necesse esset, delectusque esset Æschines, qui ea de re diceret, decreuit Areopagitarum consilium, vt ad id muneris Hyperides vocaretur, estque ipsius Hyperidis Deliaca inscripta oratio. Cumque ab Antipatro legati venissent, ipsumque Antipatrum, vt optimum, laudarent, his se opponens, Hyperides: Scimus, inquit, istum esse optimum, sed tamen nobis nihil optimo domino est opus. At cum Phocionis largitionem accusasset, quam Midias Anagyrasius retulerat, caussa cecidit. Post illam ad Cranonem cladem acceptam postulatus est ab Antipatro, cumque eum populus dedere vellet, Athenis fugit Æginam. Cumque Demostheni occurrisset, propter illam quæ ex

Ex Plutarcho.

caussæ dictione contra illum orta fuerat contentionem, illinc discessurus, vi (licet simulacrum amplexaretur) comprehensus in templo Neptuni ab Archia est, qui Phygadotheras nomine dicebatur, hinc ad Antipatrum, qui tum Corinthi agebat ductus. Cumque torqueretur, vt proferret arcana ciuitatis, adeò se virum præbuit, ne quid contra patriam diceret, vt linguam corrodens, ne quid inuito sibi excideret, mortem oppetierit. Referunt nonnulli hunc linguam sibi præcidisse, cùm in Macedoniam duceretur, eumque à morte insepultum proiectum, nisi quòd amici illius, inuitis Macedonibus, ossa eius cremantes Athenas retulerint.

CCLXVII.

DINARCHI
Orationes.

LECTÆ sunt variæ orationes Dinarchi, quæ sunt numero sexaginta quatuor, quas omnes plurimi Critici germanas esse dicunt. Snnt qui nonnullas Aristogitoni, qui tempore Hyperidis floruit, attribuunt. Orationes autem eius interdum Hyperidis stylum redolent: magis verò ad Demosthenem inclinare videntur, quibus inci- 809
tationem ipsius & vehementiam, & schematum formas & varietatem imitari conatur. Socratis, aut Sostrati erat filius, indigena vt nonnullis videtur, vt quibusdam Corinthius. Cùm verò admodum adolescens Athenas venisset, quo tempore in Asiam duxit exercitum Alexander, Theophrastum audiuit, versatusque cum Demetrio Phalereo est. Maximè verò se reipublicæ tradidit post Antipatri mortem, ex oratoribus aliis quidem morte è medio sublatis: aliis verò fuga ereptis. Hic quum Cassandro Macedonum duce amicitia esset coniunctus, maximam vim argenti coaceruauit, venditis orationibus, quas orantibus conscripsit. Porrò se quibusque clarissimis oratoribus opposuit, non quod publicè caussas ageret, (neque enim poterat) sed cùm orationes iudicio aduersus illos disceptantibus scriberet. Cumque Athenas Harpalus fugisset, plures scriptæ sunt ab eo contra eos, qui accusati pecuniarum ab hostibus acceptarum essent. Post verò illud tempus, accusatus quod ad Cassandrum colloquendi gratia venisset, ex facultatibus conflata ingenti pecunia fugit in Chalcidem. In exsilio verò cùm mansisset annis quindecim, multis opibus comparatis, rediit opera ac studio Theophrasti, qui illi, ceterisque, qui vna exsulabant, reditum in patriam aperuit. Cùm autem diuerteret apud Proxenum eius socium, iamque senex, & oculorum acie debilis argentum amisisset, diem Proxeno dixit, ac tum primum in iudicio dixit, eaque exstat oratio. Nouem oratorum orationes, quas legimus, hic continentur.

CCLXVIII.

LYCVRGI
Orationes.

NON fuit otium legendi orationes Lycurgi, qui non pauciores, quàm ceteri oratores, orationes scripsit. Scriptas verò ex eius historia solùm quindecim didicimus. Patrem habuit Lycophronem, Lycurgi filium, quem triginta tyranni interfecerunt, tribu Eteobutades fuit. Primum quidem, vt historia testatur, Philosophiæ studio se dedit, in quo magistro est vsus Platone philosopho. Deinde factus Isocratis familiaris, versabatur in republica præclarè, tum dicendo tum faciendo: & iam illius fidei pecuniarum administratio erat commissa. Quæstor verò est creatus, & per tria lustra quæsturam gessit * quatuordecim millium talentorum. Ad bellicos apparatus delectus, rempublicam fractam multis rebus meliorem & firmiorem reddendo instaurauit, triremesque populo trecentas instruxit, multaque opera imperfecta relicta ad finem perduxit: naualia item & rerum necessariarum armamentarium: ipse quoque fundamentorum iaciendorum in stadio Panathenaico 810
auctor fuit. Penes hunc fuit ciuitatis custodia, & sceleratos comprehendendi potestas: quos omnes ita eiecit, vt sophistarum nonnulli dicerent, Lycurgum non atramento, sed sanguine calamum contra improbos intingentem conscribere. Tantum sui desiderium, amoremque Atheniensibus reliquit, vt cùm esset ab Alexandro cum ceteris oratoribus postulatus, populus nequaquam hunc dedendum existimarit.

Ex Plutarcho.

** Hodie sunt octo myriades, & quadraginta millia scutatorum Budæo, vt singula talenta sexcentis coronatis æstimentur.*

 Lycvrgi oratoris vita.

existimarit. Legationes multas obiit: cum * Demosthene verò ad Peloponnesios. * *Polyeuctum*
Magna fuit Athenis gloria, semperque æquitatis laude valuit, vt in iudiciis Lycurgi *hic tertium ad-*
sermonem protulisse, patrocinio adderet auctoritatem. Tulit verò leges, quarum *dit legatum in*
quinta est, ne mulier Eleusinem vehiculo iter faceret, ne tenuiores ditioribus essent *Peloponnesum*
inferiores. Cùm autem vectigalium exactor quidam manus in Xenocratem Philo- *Plutarchus.*
sophum iniecisset, eumque in custodiam abduceret, huic datus obuiam Lycurgus baculum in caput impegit, ipsumque Xenocratem liberauit: illum autem turpis atque infamis facinoris auctorem, in carcerem compingi iussit. Hanc ob caussam cùm esset collaudatus Lycurgus, paucisque elapsis diebus Lycurgi filij Xenocrati obuij fuissent, Citò, inquit, ô filij, patri vestro gratiam reddidi. A multis enim laudatur, quod me contumelia & iniuria affectum vindicarit. Tametsi verò abundaret diuitiis, vt nemo in vrbe magis, vestem tamen vnicam gestabat & æstate, & hyeme: quin & non calceatus plerumque incedebat, nisi cùm honestas calceis vti cogebat. Dies noctesque rerum meditatione defixus erat, quòd eum natura ad dicendum ex tempore non satis aptum genuisset, vt quod naturæ deerat, labore pensaret: & quo facilius excitaretur, & cogitatione vti posset, lectulum habebat suppositum, in quo † pellis tantùm † *κώδιον.*
erat villosa, & ceruical. Erat in eo summa in loquendo libertas propter generositatem. Cùm Athenienses aliquando ipsum concionantem non ferrent, ad eos exclamauit: O flagrum Corcyræum, quam multis talentis es dignum? Cùm verò instare mors videretur, se in * matris Deûm delubrum, ad Senatum deferri iussit, cu- * *μητρῷον.*
piens rerum à se in Republica gestarum rationem reddere: vbi cùm illum vt omni calumnia superiorem accusare præter Menesæchmum auderet nemo, domum est relatus & mortuus. Neque in hac modo contentione victor, sed & sæpenumero accusatus criminibus facile refutatis, aduersarios superauit. Sæpe etiam coronas à populo accepit. Filios autem ex Calliste Abronem, Lycurgum, & Lycophronem
811 reliquit, quos, mortuo Lycurgo, ingrati Athenienses Vndecemuiris tradiderunt, accusante Menesæchmo, Thrasycle accusationem scribente. Sed cùm Demosthenes in exsilio agens, per litteras Athenienſibus significaret, malè illos audire ob tanti viri filios vinculis traditos, quod pater Rempub. administrarit, quem etiam viuum reuerenter admirati essent, & coluissent: insontes declarunt.

Legi diuersorum sanctorum virorum libros viginti & vnum, diuersorum omnino argumentorum: vnde hæc epitoma, pulchritudinem venustatemque verborum comprehendens, eò hisce omnibus Exceptis respicit, quanquam alia nonnulla cum his coniungantur.

EX HESYCHII PRESBYTERI HIErosolymitani Encomio in beatum Thomam, CCLXIX.

Dominica in Albis fortè pronuntiato. Ioan. 20.

Legimvs nonnulla Hesychij presbyteri Hierosolymitani ex encomio S. Tho- *S. Andreæ laus.*
mæ: Sacra illa tuba Andreas, primus Apostolorum fœtus, prima Ecclesiæ columna, ante Petrum petra, fundamenti fundamentum, initij primitiæ, vocans antequam vocaretur, adducens antequam adduceretur, nos ad conuentum hunc solem-
niter agendum incitauit. Euangelium cui nondum credebatur prædicauit, & fratri *Ioan. 1. 39.*
prius quàm disceret, vitam reuelauit. Tantas illi diuitias illa interrogatio attulit: Vbi habitas? Quanquam magnum aliquid responsio habuit, vt Andreas menti altè infigens, viderit. Veni, inquit, & vide. Quomodo factus es Propheta? vnde adeò diuinus? quid Petri auribus obstrepis? quid consequi illum conaris, quem nequis comprehendere? Qui vbique est, quomodo inueniri potest? Etenim sciuit Andreas quid diceret: Inuenimus quem perdidit Adam, cui Eua damnum attulit, quem pec-
cati nebula ab oculis nostris abscondit, quem inobedientia à nobis alienauit, quem *Psal. 76. 2.*
quæsiuit Dauid: *In die tribulationis meæ Deum exquisiui.* Et Sophonias clamat: *Quæ- Soph. 2. v. 3.* * *ταπεινοὶ γῆς*
*rite Deum omnes * mansueti terræ.* Percussit nos Devs, quando Adamum ad mor- *humiles terræ.*
tem

Osee 6.1. Isaia 53. 6. tem molestamque vitam condemnauit: *Sanauit nos, percussit, & curauit nos.* Quando
crucifixus pro populo, languore & resurrectione omnes sanauit. Nudus in cruce
CHRISTVS pependit, insons, veste non indigens. Innocens fuit, & multam ma-
nifesto dependit. In eo fœdum nihil fuit: ipse enim nostram fœditatem in ornatum
conuertit. Inuenerunt vnguenta ferentes mulieres, quod per Euam amiserant. In-
Ose. 6. 3. uenit lucrum quæ pœnæ caussam dederat: *Veniet nobis, vt ros matutinus & seroti-
nus terræ.* Aspice igitur Dominum, post resurrectionem manè mulieribus, vesperi
Apostolis apparentem. Mane quidem mulieribus, Auete, vesperi in ciuitate Sion
pacem discipulis denuntiauit. Illis quidem vt mœrorem detergeret: his verò vt sol-
Ioan. 1. ueret inimicitias, quas serpens inuexit: *Tu vocaberis Cephas:* ante confessionem mer- 812
S. Petri laus. ces, antequam in vinea laboraris denarium accepisti. Antequam aram tetigeris, sa-
crificium Deus suscepit: antequam prædicares, coronam accepisti. Mendicos & in-
doctos Christus elegit. Ipsa sapientia patronos non quærit, sed ministros. Nemo dat
Iac. 1. quidquam illi, ab ipsa autem omnes omnia accipimus.

CCLXX.

EX IOANNIS CHRYSOSTOMI

Oratione in Diuum Paulum.

Act. 11. LECTA ex Ioannis Chrysostomi oratione in D. Paulum. Venit Antiochiam Pau-
lus, & tantam fidelium copiam plantauit, vt primum Christianorum nomen An-
Acto. 17. tiochiæ effloruerit. Diuinus ille noster orator, ex inscriptione aræ occasionem ca-
piens dicendi, suamque è dæmonis litteris veritatem confirmans, doctrinam produ-
Acto. 17. cit. Posuistis hanc aram sic inscribendo: IGNOTO DEO, quem ego veniens annun-
* στήλῃ ἐστηλί- tio vobis. O rem nouam! Ara Diaboli CHRISTI caussæ patrocinata est, inscriptio
τευσε. erroris veritati testimonium præbuit, fraudis fraudem* detegendo publicauit. Cùm
Prophetarum oracula Athenienses non caperent, ara & inscriptio dæmonum Pauli
sapientia verum DEI cultum annuntiauit. Doluit sanè dæmon, videns argutias suas
in CHRISTI laudem conuersas. Ingemuit aspiciens Paulum ducem quondam suum
contra se certantem, propriisque armis prosternentem.

CCLXXI.

ASTERII AMASEÆ EPISCOPI

Sermo de Pœnitentia.

LEGI adhortationem ad pœnitentiam S. Asterij Episcopi Amaseæ.
Lucas magis animarum quàm corporum medicus, Deum nostrum, & Salua-
Luc. 5. torem clementer* cum hominibus pœnitentibus versatum scribit, non vt eorum
malitiam assumat, sed propriam iustitiam illis largiatur. Etenim Sol, quasi iam ab
ortu creatoris prouidentiam ostenderit, non patentes modò campos illustrat, sed et-
iam concauas, & cauernosas. Qui de remedio desperat, totum se morbo mancipat,
si qui malas passiones vicerint, & verè super serpentes scorpionesque ambulant, illos
non oportet secundùm suam fortitudinem vitam aliorum æstimare & dirigere, sed
1. Cor. 12. suæ virtutis largitori DEO gratias agere, imbecillioribus non insultare, sed humaniter
Ioan. 1. dextram porrigere. Æmulemini charitatem CHRISTI, qui iam ad homines homo
venturus, Ioannem præmisit, vt pœnitentiam prædicaret. Interroga Petrum quo 813
Matth. 16. pacto pœnitendo mundatus sit, neque in Simonem iterum se induit, sed in aposto-
Ioan. 21. latu permansit. Equidem arbitror, Iudam proditorem, nisi sui* carnifex fuisset, si ad
* δήμι(ος) ἑαυτοῦ. genua accidens misericordiam deprecatus esset, veniam quæ omni petenti concedi-
tur, consecuturum fuisse. Testes sunt ij qui etiam è crucifigentibus ad pœnitentiam
Act. 2. 37. Ibid. reuersi, & pœnitendo salutem adepti sunt. Ligauit quondam Christianos Paulus, sed
8. 3. & 12. 4. postea ipse pro CHRISTO ligatus crimina dissoluit. Lapidauit Stephanum, sed lapi-
Ephes. 6. 20. datus peccatum expiauit. Hæc noscens Moses (homo enim fuit, naturamque nosce-
Act. 8. 1. & 14. 19. bat, vitulum pro Sacerdote peccante, & qui mundatione opus haberet, offerri iussit.
2. Cor. 11 25. Vitulus qui tum carnalis erat, iam est pœnitentia sine corpore, & oratio sine sangui-
Exod. 29. 1. ne. In tantum oportebat Sacerdotem clementiæ studere, vt etsi Dominus quandam
Psal. 50. 18. succidi iusserit, tanquam arborem infæcundam, hanc tanquam frugiferam debea-
Luc. 13. 7. mus reseruare, & poscere. Hunc enim sensum de sterili ficu nobis Euangelium dixit.

Attende

Attende mulierem peccatricem, cui non conuiuarum numerus pudorem incussit, quæ *Luc. 7. 37.*
tempus confitendi licet importunum, in conuiuio non reliquit: sed ingenti commota dolore, ne vno quidem temporis momento medicum peccatorum dimisit, nec in conspectum veniens supplicauit, sed indignam se, quam aspiceret, iudicans, & stans retro pedes apprehendit, & solutis comis, ea omnia, quibus animam lugere fecerat, promulgans, lachrymis pedes Saluatoris irrigans, veniam cum ingenti commiseratione postulauit.

Eiusdem Asterii in Steph. protomart. Sermo.

STetit solus à populo interficiente circumdatus, nemo nec amicus nec domesticus, cognatúsue eo tempore aderat. Consolari enim solet eum, qui in periculo est, astantem videre quendam è notis. Orauit etiam pro lapidantibus se. Lapidantes inuiti beneficium illi fecerunt, & oratio quo contendit? Non orauit vt peccata inimorum impunita essent, hoc enim Dei ordinationi aduersatur, quæ iustam homicidis pœnam illis irrogat. Sed quid obsecro dicit? *Domine ne illis statuas hoc peccatum*; hoc est, da vt re- *Actor. 7, 60.*
sipiscendo compungantur, incita eorum mentem ad pœnitentiam eorum quæ nunc cō- *Ibidem 58.*
mittunt. Et erat veluti minister custodiens vestimenta * populi carnificis interficientis ** δήμȣ δημίȣ.*
Paulus. Propter alia & propter Sabellium Afrum, ante conuellens damnū Ecclesiarum, *Sabellius Afer.*
814 ostendit seipsum Deus in propria ac perfecta gloria. Ostendit autem Filium in perfecta persona. Stat ad dextram illius, vt distinctione personarum hypostases ostenderet, & S. Spiritus simul ordinatur. Etenim supra dixit: *Et non potuerunt resistere sapientiæ &* *Actor. 6, 10.*
spiritui qui loquebatur. Vide igitur & S. Spiritus personam hic apertè demonstrari. Si Spiritus prius descriptus est, deinde Pater, & Filius, ordinis mutatio nihil fidei nocet. Sic enim loquitur S. Scriptura, aliquando enim Filium solum nominat, aliquando Spiritum cum Filio, alias incipit à Patre, desinit in Spiritum, & contra incipit à Spiritu, descendit per Filium ad Patrem, itaque solet maximè sanctus Paulus.

Eiusdem Asterii in illa verba: Homo quidam ab Hierusalem in Hiericho.

QVidnam Christus ad legis peritum se tentantem dixit? *Quid scriptum est in lege.* *Luc. 10, 26.*
In memoriam redigens caritatem ad Deum & proximum, tantum-non dicens: Vt si tibi Deus videat, charitatem mihi debes: si non credas, & me putas * purum hominē ** ψιλὸν ἄνθρωπον.*
tui similem, & sic ex legis præscripto amare debes. Illos vocamus fratres, qui eodem editi semine, & eodem vtero geniti. Qui vero eundem habemus Creatorem, & eandē matrē terram, è qua conditi sumus, & eandem animæ dignitatem, vnum pietatis & vitæ vinculum, & eandem futuræ vitæ spem, quomodo inuicem non magis diligimus, quam fratres aut sorores? Videns hominem, teipsum in eo vides. Quare oportet eum, qui eius calamitates, famen, sitim, nuditatem, aliamque necessitatem & morbos, & alias afflictiones, aspicit tanquam proprios dolores, & damna clementer respicere. Multos nouimus, qui verbis se pericula adituros dicerent, sed cum probandum est, beneuolentiam mentiti sunt. Saluator adeo creaturam suam dilexit, non vt seipsum, sed plusquam seipsum: nobis vero non tanta dilectio imponitur, diligere scilicet proximum vt seipsum, non supra seipsum, ne præceptum graue impletu daret, & vt per opera manifestius caritatis legem ostenderet. Rem plenam misericordiæ, quæ eo tempore *Proximus.*
contigit sub oculos ponit. Legis doctorem docens proximum cuiusque esse, qui eandem gestans carnem miserijs obnoxiam auxilio & ope mutua indiget. Res sic gesta est:
815 *Homo quidam descendebat ex Hierusalem in Iericho, & incidit in latrones, qui etiam de-* *Luc. 10, 26.*
spoliauerunt eum, & plagis impositis abierunt, semiuiuo relicto. Res hæc commiseranda oculis misericordiam habentibus, vel saltem scientibus. Christus Iudæis loquens & docens, tanquam dementes, & frustra in hac lacrymarum valle versantes, sic alibi ait: *Vos de deorsum estis, ego de supernis sum*, ex nominibus modo *sursum*, & *deorsum*, bo- *Ioan. 8, 23.*
nos & malos distinguit; & nunc *descendentem* dicens eodem sensu dixit. Fuit ille Adam, lapsus è beata illa, & superna vitæ consuetudine in barathrum, & humi depressam, atq; afflictam vitam. Quis est Sacerdos, quis Leuita? Hi sunt speculando Moses & Ioannes, *Sacerdos, & Leuita.*
ambo in Parabola obscurè denotati, & quos plerique ignorant. Illi enim suscipientes

hominem, hoc est, genus humanum, pietate, virtuteque nudum, & ab hostibus vulneratum, inspexerunt quidem, sed sanare non potuerunt. Samaritanus vero veniens, licet ignominiosum præferret nomen, bonorum tamen thesaurum circumferens, medicinam adhibuit, qui Saluator noster est, in ignominiosa appellatione Samaritani latitans, prostratoque salutis fontem aperiens. Euangelium enim Christum Samaritanũ nominat, confundens amentiam Iudæorum, qui illum sic appellabant, quia magis quam Leuitas & Sacerdotes, misericordem & vulneratum sanantem Samaritanum irriserunt. Quid sibi vult *iumentum*, cui vulneratum imponendo in diuersorum, qui opem ferebat, duxit? Nimirum verbi Dei vehiculum, &, vt ita dicam, iumentum subiugæ est eius corpus, simile nostro quod gestauit: in quo, & per quod accipiens ac gestans, ducit ad sanitatem, & Ecclesiam. Etenim hic est perfecta vulnerum sanatio, & medela.

Samaritanus. *Iumentum.* *Ecclesia.*

Luc. 18, 10.

Eiusdem in illud: *Duo homines ascenderunt in templum, vt orarent.*

SErmonem de oratione duabus Parabolis complectitur. Partim quidem constanter orare docens nos per iudicem & viduam; Partim vero cum reuerentia orare iubet per Pharisæum & Publicanum.

Precatio ad Deum.

Optimum est continuo cogitare creaturas non esse, & animalia infirma, creatorem vero Deum, & optimum vitæ nostræ curatorem: hoc vero ante omnia oratio rectè præstat. Nemo enim petat res, quæ prosint, nisi prius * certam accipiat fidem, Deum preces exaudire, & implere posse quod petitur. Precatio autem vitæ nostræ auxilium est, colloquium cum Deo, obliuio terrenorum, via ad cœlum, & rectas tendere in cœlum manus, formam est exhibere Christi cruci affixi. Si verè oret, & orans placeat Deo, 816
nõ modo in figura Crucẽ repræsentat, sed etiam affectu. Vt enim in Cruce clauis affixus, sic & orans necat omnẽ carnis concupiscentiam, memoria expellens, omnium diuitiarum, gloriæ, parentumq; affectum. Nulla res adeo ab illo amatur & concupiscitur, quam inuenire tempus, aut otium quo se ipse colligere possit. Sed ad hæc duo potissimum collineat tanquam in scopum, vt pœnam illam effugiat, vitaque cito decedat: & præterea nihil mente agitet, quàm oratione ad Crucifixum proficisci. Oratio Ezechiam ab Orci faucibus liberauit, & Solem prius (vt alia illius opera taceam) monstrauit seruum esse, & seruorum vsui seruire. Licet etiam aliquid facere bonum, & non benè facientem laborem perdere. Vt Pharisæus oratione se extollens, &, si quis alius, eleemosynam suam manifestat, & in similibus non tam grauiter Pharisæus peccasset, si publicanum non damnasset. Nunc vero & vno verbo omnes publicanos absentes, & hunc præsentem condemnat. Quare Pharisæus è gloria in ignominię barathrum decidit, publicanus à vita sua infami ad felicem beatumque statum conscendit; ille à Deo magno interuallo recessit; hic in requietis locum delatus est.

* πληροφορίαν. *Crucis figura.* *4. Reg. 20, 11.* *Luc. 18, 11.*

Luc. 19. 1.

Eiusdem in Zacchæum Sermo.

Iosua. 6, 1. *Luc. 18.*

HIericho metropolis est Chananæorum, quam olim Iesus Nauæ filius bellando cædendoque intercepit. Nunc autem verus Iesus sanare adueniendo dignatus est. Cæcus quidem illuminatus est, populus vero credidit, omnis lingua Iesum celebrauit, & omnis oculus cæcum vidit videntem, medicum illum vltro oblatum miraculi & salutis, non verbis, sed operibus Apostolos veritatem edocentem. Omnis quidem iniuria mala est, odioque digna, sed publicanus omnes excedit. Non enim vllum legitimum peccandi prætextum habet. In alijs quidem inuenitur mali quædam necessitas, & origo, vnde iniquitas procedit. Publicanus fera est pestis, quæ prætextum non habet, vijs regijs incumbens. Hoc morbo Zacchæus ægrotauit, priusquam ad Iesum accederet, qui morbus cæcitate cæci Hierichuntis deterior erat: quia hic corpore, ille animo ægrotauit. Ne des alijs aliena, sed defraudato propria restitue. Non enim Deus eleemosynam recipit, quæ furto rapta est. Publicanus bonus rerum suarum iudex & dispensator. 817
Et si quid aliquem defraudaui, reddo quadruplum, inquit, non alijs (hoc enim mercedem non meretur, & Deo gratum non est) sed ijs ipsis quos fraudaui. *Hodie salus huic domui facta est, eo quod & ipse filius sit Abrahæ.* Quomodo igitur ex Abrahã ille qui ex Hieri-

Publicanus. *Luc. 19.* *Ibidem 19.*

ex Hiericho est Chananæa vrbe? Quid commune habent Abrahami genus, & Chananæorum? certe manifestum est, quod si non secundum carnem filius Abrahæ fuerit, sed moribus & operibus, simulatque ad Christum se contulit, multo magis legitimum filium & factum esse, & cognitum, quam qui ex Abrahæ visceribus prodierunt. Sic Apostolus Elymam vocauit filium diaboli; & Iesus ad Iudæos: *Vos ex patre vestro diabolo estis.* Zachæus igitur cum fidem Abrahæ imitatus esset, (quemadmodum enim ille iussus reliquit patriam, sic iste telonium, & ibi partas diuitias abdicauit) idcirco Christus, qui est ipsa veritas, merito illum filium Abrahæ vocauit. *Actor. 13, 10. Ioan. 8, 44. Genes. 12, 1.*

Idem in parabolam de filio prodigo. *Luc. 15, 11.*

PArabola Patrem Deum & factorem omnium vocat, filios maiorem natu, & minorem, homines duos. Illum quidem datam gratiam & hæreditatem conseruantem, & nequaquam ecclesiam, nec communionem venerandorum Sacramentorum propter vitæ luxuriam respuentem, hunc vero iuuenili quodam more hæc omnia contemnentem, ideoque à vero Patre digressum, & data munera dissipantem, vt luxuriosi consueuerunt. Portio substantiæ, quæ hic describitur, quam à patre petit iunior, est Baptismus & participatio venerandi corporis Dominici. Etenim multi iuuenes hæc petunt, & accipiunt, sed qui mentem habent senilem, donum hoc omni diligentia custodiunt. Ex æquo enim omnes partem accipiunt, sed accipientium pro cuiusque studio discrimen diuersitatem quoque donorum maiorum vel minorum efficit: vel omnino dissipat & consumit, vt prodigus. Hanc quidem portionem Parabola indicat: *In longinquam vero regionem proficisci*, est à Dei donis & præceptis longe discedere. Dissipauit & Adam substantiam, & omnem felicitatem paternam amisit, & expulsus regione bonis abundante. Acerbum fuit iuniori à patre discedere. Dilapidationem enim prodigam, & luxuriam, & colloquia mores corrumpentia, parentis oculus pellit atque eijcit. Cum autem iuuenis sui fit iuris, nec vllus adest timor nec pudor (qui duo fortes sunt lasciuientis iuuentutis custodes) Tunc tandem omnia pessum eunt, & sursum
818 deorsum vertuntur. Istius vero regionis à Deo semotæ atque sepositæ, incola est diabolus. Etenim peccatorum ciuitas ciuem habet & gubernatorem diabolum, vndique cogentem prodigos, & in vnam ciuitatem compingentem, & incitans illos ad actiones turpes, ac suibus dignas. Etenim agit gregem porcorum ritu viuentium, at vero non est pastor hominum ratione vtentium, quemadmodum Dominus, *qui animam suam posuit pro ouibus suis.* Magister igitur porcorum mittit miserum iuuenem ad pascendum porcos, & felix non erat vel porcorum victu, comedens* siliquas. Tale enim peccatū est: ad modicum dulce, nullum tamen alimentum, aut vtilitatem ferens. Ad se igitur rediens ac resipiscens (Nam sui compos non fuerat, perturbationibus seruus factus, ac mancipium, menteque alienata) mercenarium post conuersionem & pœnitentiam, prodigus seipsum nominat, & omnes infamię appellationes sibi imponit: vt nos Euangelium doceat, sic oportere peccantes humiliari, & corde ac verbo conteri. Non oportere pœnitentem, & Deum placare studentem, fixis cœlū oculis aspicere Parabola docet, sed pudore animi mœstitiam, & dolorem significare. Vide quomodo Dei bonitatem describat. Venientem enim prodigum non modo non auersatur, nec despicit, sed obuiam procedit, & currens, vt celerius errantem recipiat, & collum amplectitur, & stringit, lacrymansque suscipit, & reconciliationis dans symbolum, & priorum obliuionis factorum pignus. Prima itaque stola est non ipsum Baptisma, (non enim quis secundum baptisma potest accipere) sed gratia Dei quam in baptismo singuli accipiunt. Nam pro lauacro regenerationis, regeneratio datur à Deo per pœnitentiam, quæ maculas nostras lachrymis eluens, rursum mundos & puros reddit. Datur prodigo post stolam & annulus, signum intelligibilis confirmationis spiritus. Vt enim in regeneratione per baptismum & stola &* Confirmatio doni Spiritus S. datur, sic & in regeneratione per pœnitentiam. Adducuntur & calcei, vt possit caput serpentis calcare. Tu enim, inquit,* seruabis caput eius, ille tuum calcaneum. Ad vtrumq; enim calceamēta vtilia sunt, cum ad conculcandum serpentis caput; tum vt pes læsionis iniuriam effugiat. Ne contristet patris te bonitas, si filium errantem suscipiat, qui misericors est non rigidè iudicat, sed benignè accipit. Et hæc quod pater sit facit, quasi ad misericordiam vi quadam traheretur.

Ciuitas Diaboli, quæ & à B. Augustino libris de Ciuitate Dei viginti describitur. Ioan. 10, 11.

** κεράτιον. Siliqua Latinis: agarophas Hispani vocant.*

Stola, pœnitentia est.

Annulus quid significet.

** σφραγίς.*

Calcei.

** τηρήσεις.*

Eiusdem.

Luc.7.2.

Eiusdem in seruum centurionis, quem Dominus sanauit. 819

Domini ac serui.

HAc concione argumentum à seruo capiens, in hortandis seruis ac dominis desudat. Illos monens vt promptè syncereque dominis seruiant: hos vt clementer humaneque seruos tanquam sodales & fratres tractent. Eadem enim ambo terra, eadem artificis dextra conditi sunt, eadem vtrique opera naturæ, eademque patiuntur, & constitutionis eadem forma & figura in vtrisque apparent. Quare si aliud quid præciperet lex diuina, & innatus erga proximos amor, fraterno paternoque amore complecti illos oporteret. Etiam medicos ad clementiam hortatur.

Medici.

Vidi, inquit, Scytham nuper adolescentiam ingressum celerius Græcam linguam addiscentem. Deinde cùm Dominus liberalibus illum studiis informaret, tantùm ille profecit, & omnes artes addidicit, vt & Græcis & Romanis inclaresceret: nam & iurisprudentiam professus est. Dominus verò qui emerat Syrus erat, ciuis Antiochenus, qui & liberos Grammaticam docebat. Quin etiam pius hic scriptor Asterius se huius Scythæ empti discipulum fuisse profitetur, vbi, aut quibus in studiis non exprimit.

Asterii præceptor Scytha.

Tu etiam, Deus, Mosem exsulem, populi ducem constituens facis, non iam Noë arca vectum per mundum aquis obrutum, sed imperiosè iam mare transeuntem, & per vadum pedibus ambulantem. Tuus filius discipulus Eliæ Helizæus, qui puerum * Sunamitidis à mortuis excitauit, & post mortem † reliquiis appositum mortuum viuificans. Ad hæc verò fidei gratia, tanquam aromatis spiritus durans fidelis sepulcrum sensit.

Exod.14.
** Σωμανίτιδι.*
3. Reg.17.
† λειψάνοις.

Eiusdem de Ieiunio, Homilia.

Genes.9.6.
Genes.25. & 27.

NEMO qui conuiuia sectatur, virtutis est discipulus. Vna ebrietas & patrem honesta veste, & filium libertate priuauit. Propter ventris cupiditatem Esau filius Isaac damnum accepit. Inhians propter famem pulti, fratri primogenita vendidit, & inde patris benedictionem non habuit. ne frangas ieiunium, ne quod cauponibus tibi accidat. Si enim quia vino aquam misceant, puniuntur, quomodo austeritati ieiunij falsas miscentes voluptates ciborum pœnam effugient? fugiamus voluptatem. Fieri 820
enim non potest eundem & Deum, & voluptatem amare. Assyriorum olim rex, qui ventri viuebat, & voluptariæ vitæ, sicut bos præsepi, alligatus. Tres pueri vinum fugiebant libandi gratia, & carnes propter sacrificia: magis erat illis cordi Deus & pulchrum ieiunium, quàm delitiæ. Da aures arcanorum doctrinæ, & obliuiscere delitiarum, vt populus sequens Christum verbo & opere docentem, qui relicta improborum synagoga, in templum venit. Si adhuc Iudaicis alligatus sis, quid tibi prodest ieiunium? an Nili crocodilos imitari vis? quos aiunt capita hominum, quos vorârunt, deflere, & mortuorum reliquias deplorare, non facti pœnitentia adductos, sed dolentes, vt mihi videtur, ipsum caput carne carere, quam deuorent. Ieiunium pædagogus est obesi ventris, ac decentis habitudinis magister. Chorea, animi lætitiam declarat, & vniuscuiusque rei excellentes sunt figuræ, quæ ex apparenti specie interiorem animæ habitum ostendunt. Cùm enim legem ad normam vitæ capiens, & ordinatam constitutionem, debeat timere & pœnam ex præuaricatione, ideò Deus vitæ nostræ præcepta hominibus scripta tradens, statim tubæ vocem addidit, in signum futuræ resurrectionis, vt qui præcepta ediscerent, per resurrectionem iudicium prospicientes, mandata non transgredienda custodirent.

Dan.1.15.
Nili crocodili.

Ioan.9.

Eiusdem in cœcum à natiuitate.

HÆC oculi enarratio, & species, quæ diuinæ clementiæ formam ostendit, magnam vicinitatem cum pulchritudine habet, quia non alius, & alius, sed idem creator vtriusque explicationis est. Pius hoc loco manifestè est æqualem prædicans Patri & coæternum Filium. Quamobrem Arianus non fit, qui explicationem figuræ verborum elegantiæ subiiciat. Cùm Saluator veritatem Iudæis enuntians, pietatem non persuasit, præsens occultatus erat, & apparens non videbatur: vt his miraculis traheret Iudæos, vt concederent, illum Deum esse cùm non videretur, & non alium, sed eum qui cum Mose apparens locutus est. Videbatur enim tunc ignis & rubus, & non loquebantur, veruntamen vox audiebatur, & verbum monebat, & futura securè denuntia-

Asterius pius.
Ioan.8.59. & 10.39.
Exod.9.3.4.

denuntiabat: & oportet homines mente præditos ex hac rerū cognitione faciem cognoscere. Saluator verò videns cœcum stetit, & ad sanandum paratus fuit arte diuina supra hominum captum. Medicina enim & sermo, de eadem ipsa re considerationem
821 morborum illis proponit, qui morbi, postquam natura fœtum formauerit, in lucemque produxerit, casu aliquo euenire solent, sed qui corpori adnascuntur næui, eorum medicinam non ostendit, neque omnium qui post contingunt. Neque enim mutilati corporis membra sanat, nec aliud quid simile curandum suscipit. Quare discipuli commiseratione moti, & videntes hominem pulcherrima luce non perfruitum, caussam rogarunt, nec prudenter interrogarunt. Neque enim pro patribus nullius culpæ reus filius condemnatus est, nec suorum peccatorum, priusquam in lucem prodeat, pœnas dedit. Cœcitas, ait CHRISTVS, non propter peccata accidit, sed præparatio est alterius dispensationis alio tendentis, vtque creator vniuersorum post primam creationem inueniat & iam occasionem creandi, atque singulis vniuersa confirmet. Partem hominis, & partem pulcherrimam non fecit alius, nisi qui primi initij generis creationem demonstrauit. In oculo exigui membri, & partis circum-scriptione, omnipotentem variamque Dei sapientiam licet videre, in qua tantum artis ostenditur. Primum quidem venustas quædam illi indita, & mollissimus est, & sine carne: &, vt ita dicam, in delicato membro soliditas est, & in molli ordo variis coloribus distinguitur. Media enim pars nigra est, & illa non tota vnius speciei, sed variis circulis colligata est. Medium ipsum & centrum profundum est, ambitus extrinsecus definit in colorem flaueum ex parte. Hunc extra albedo splendida & lucida ambit, non solam habens albedinem, sed in vitrea quadam, radiantique forma factam. Rubedo ad pupillam iacet, vt nigredini venustatem adderet. Adhæc adeò pellucidus est & læuus in spissitudine, vt rerum vicinarum formas suscipiat, & tanquam speculum quoddam egregium characteres repræsentet: & circuli medium ideò κόρη, hoc est pupilla vocatur, quia semper formam exaduersum videnti humanam ostendit. Homines enim mutuò se inspicientes, mutua sibi specula fiunt. Quare oculus in creaturis admiratione sanè dignus est. Hic & Deum mihi interpretatur, omnem cognoscens creaturam, & per ipsam creatorem ostendit, & è visibilibus animæ inuisibilia explicat. Per hunc cùm alia multa intellexi: tum colorum varietatem, & tenebrarum
822 caliginem: tum denique lucis splendorem. Quod si * oculus non esset, sine teste creatura senesceret, nemine vidente Dei sapientiam, & virtutem in illa seruatam. Propter hoc igitur admirandum oculorum opificium, etiam nunc, pro re nata, visus est restitutus, vt cogitationes parum decentes de vnigenito, quas nobis caro ingenerauit, repellamus: & magnitudine eorum quæ facta sunt, animi abiectam omnem ac vilem opinionem deponentes, cognoscamus fictile ac luteum vas beatum lumen, ac diuinitatis splendorem suscepisse, vnde lux nobis, tanquam è lucernis, administretur. Dominus verò nunc medicinam facit non solùm verbo, vt aliâs passim, sed & ore, manu, aliaq; prouidentia, vt per plurimas res fidem infidelibus inderet. Spuit, & lutum facit, terra simul vsus, vt vnde totum animal ab initio condidit, inde & partes eius singulas factas esse ostendat: saliua demonstrans, virtute oris eius per verbum omnia esse facta: *Verbo enim Domini cœli firmati sunt, &c.* Si verò & hoc scire libet, vt detestari assuefaciat eos, qui illum paulò post sputis fœdabunt: etsi furiosorum audacia maior fuit omni prouidentia, & correctione. Siloë salutem nostram per aquas inchoat, quam Siloë emissus omnibus largitur. Tunc enim verè videmus, quando mystica mundamur aqua. Nihil ingratos Iudæos ad intelligendum traxit, non verbum, non opera, non miracula, sed etiam hæc ipsa quæ ad salutem eos vocabant, omnibus modis obscurare nitebantur, etsi in contrarium illos malitia impelleret. Quantum enim non credidere, & interrogando inuertere omnia conati sunt, tantò magis veritas inualuit. Prima ipsorum curiositas, an hic esset ille cæcus: secunda an à natiuitate cæcus fuisset? Ac sanatus cœcus Saluatorem aperta voce prædicat, & remunerationis loco confessionem dedit. Incredulorum patrum similes filij. Etenim parentes etiam è bello præter spem seruabantur, & danti salutem non credebant: nutriebantur cibis naturam superantibus, & magis ingrati erant quàm esurientes. Sic hæredes & vos patrum ingratitudinis, quibus est opus correptione, non virgæ nuceæ, sed ferreæ.

Ezech. 18.

Oculi forma.

* ὀφθαλμὸς οὐχ ὑπῆρχεν. *Sic emendo.*

Matth. 8. 13. Ioan. 4. 5.

Psal. 32. 6.

Ioan. 9. 6.

EIVSDEM

In Iairum, & mulierem sanguinis profluuio laborantem.

DIFFICVLTER homines ad virtutem trahuntur, vt apparet, & parum curant ea quæ verbo docentur. Ideò Saluator ad homines fragili & mortali carne condescendens, quia vidit Iudæos surdos, res mutauit, factum facto addit, & miraculum miraculo, & diuinitatem quam non credebant, beneficiorum experimento confirmare contendit. Verùm res malè homini cessit. Filia, eaque vnica, domus fundamentum, 823
familiæ hæres, quæ ante nuptias efferenda erat in tumulum, & ante torum in sepulchrum: mulier quædam grauiter infirma venarum inordinatione, & omnem vitæ substantiam exhauriens, quæ tabe corpus, & propter medicos opes consumpsit, vnam in re dubia spem vidit, ad Christi pedes procidere. Dominus mulierem non cogitata proloquentem intellexit, & tacendo tacentē sanauit, cùm fimbriam tetigisset: & hæc quidem donum surripuisse videbatur sibi: at ille gratiam surreptam tolerat. & primò se sanasse non dicebat, tandem verò euulgat, non quærens gloriam (absit: vbi enim præit miraculo vana gloriatio?) Sed mulieris fidei fructum omnibus declarans, & præsentium alios quidem ad Dei cognitionem conuertens, aliorum verò vesaniam, opere verboq; publicè notans. Vidi, inquit, eam quæ à tergo me tetigit: non enim mihi solus oculus qui superciliis subest, & palpebris tegitur, sed etiam alius est, qui terram simul & mare intuetur, omnemque adeò creaturam. Mulier præ pudore tacitè accessit, & non ignorata à Christo. Nouit enim Dominus mentem vniuscuiusq; nostrum, etiam tacentis, vt nos libros legentes nouimus. Quare & Mosis lingua tacente, cordis voluntatem audiuit. Si gratiam qui dedit, tacuisset, fortasse illi quæ accepit, nil profuisset, donum ad casum fortuitum referenti. Hoc vidit miraculum infinita multitudo. Spiritus verò sanctus ante multos annos per Malachiam vaticinatus est: *Orietur*, inquit, *vobis timentibus nomen meum Sol iustitiæ, & sanitas in alis eius.* Solem iustitiæ Dominum vocans: alas verò fimbriam vestimenti. Discamus huius sanatæ mulieris gratitudinem. Cùm enim esset è ciuitate Peneade (est autem hoc opidulum Palęstinæ) ænea statua sanantem honorauit. Hoc donum beneficio non indignum putans, & statua illa per multos annos durauit ad redargutionem eorum, qui Euāgelistis mendacium ascribere audebant: & statua ad nostra vsque tempora seruata fuisset, vt vtrumq; ostenderet, & Dei miraculum, & mulieris gratum animum, nisi Maximinus ille, qui ante Constantinum Rom. Imperator fuit, impius idolorum cultor, & Christo in statua inuidens, æneam statuam sustulisset, etsi rei factæ memoriam auferre non potuit. Ecce igitur statua quidem non apparet, Euangelium verò miraculum illud vbique prædicat, 824
& hæmorrhousa ab Oriente vsque ad Occidentem celebratur: & laborauit in vanum, qui materiam sensu comprehensibilem sustulit. Statua enim erecta & apparens, tacebat inanime miraculi monumentum, sed fama opus cum verbo assumens, quotidie vrbes, & vicos percurrit, beneficium Domini deprædicans.

Exod. 14. 15. — *Malach. 4. 2.* — *Statua Syrophœnissæ, seu Hæmorrhousæ.*

CCLXXII.

LEONTII EPISCOPI ARABISSI

Sermo de Creatione, & Lazaro rediuiuo.

LEGI beati Leontij Episcopi Arabissi sermonem de Creatione, & Lazaro rediuiuo.

Silentium non opportunum, audaciæ orationis simile est, & quod habet vituperium os futile, hoc etiam meretur per negligentiam tacens. Optimi Imperatoris est, per victos excitare de hostibus trophæum, & quibus telis hostis vsus est, iisdem illum interficere. Ne igitur tacens peccare dicatur, & festi diei celebritas taciturnitate putrida pericliteur, etsi audacis facti sit labris impuris Domini Sacramenta attingere, respiciens præsentia, hymnum audactar canam, reliqua dignitati permittam miraculi. Mortui enim ferens fœtorem, vt propriæ humanitatis bonum odorem ostenderet, & nostrum os cum sepulchro Lazari aperiet, mundans vitæ maculam, vt illius mortem. Vox aquas viuificat, peperit terra, & sine congressu fœtu impleta est. Quid dicis, ô hæretice? Vides pro immissione seminis, Verbi mandatum

Ioan. 11. 39.

datum factum, & quomodo dubium dicis virgineæ conceptionis mysterium? Quæ enim iam sine semine non concipiuntur, cum his aliquando concurrit vox vocantis ad generationem, & conceptionis modum præcepti lex imitata est, & vna voce omnia incarnata sunt: & qui tunc creaturam carne induit, & semen sine semine omnibus contulit, ille à carnea terra carne indutus, sine semine descendit, maris radicem, quam caro plantauit, falce virgineæ generationis præcidens. Creator ponens hominem in paradiso, colere terram, & seruare iussit, ne ignauiæ se dedens ad libertatem nimis procliuis, hostium insidiis pateret, inuidiæ accessu Dei beneficium commutans. Hæc videns, qui nostris assiduè bonis inuidet, inimicitiarum occasionem hinc sumpsit. Inuidorum enim natura est pugnare cum aliquo nulla de caussa, ex se malitiæ semen seminans: & pugnam tanquam contumeliosam fugit, quæ certa de caussa accidit, rata hæc esse imbecillitatis argumentum. Inimicus è cœlo lapsus, contra homines in terra bellum gerit: post casum regnum persequens, quod adhuc stans tenere non valuit, & contra Euam arma mouit, fraudulentis illam telis vulnerans, & sine dolore prostrauit, tanquam gladio eius verbis vtens, & sui exitij administram illam capiens. Vnde cùm cædem incruentam perfecisset, neque homicida putabatur, sed vt bonus consiliarius credebatur, simplicitate gladij vulnera molliora reddens, & dulcem doloris sensum exhibens. Ipsa verò manu contumaci defectionis scribens legem, acquisiuit præuaricando sibi pulchrum fructum, & flore mortis maturum. Eua autem cum temerè de ligno gustasset, ipse huius mortem petens, incoctum peccati cibum habuit, & fame liquescentis nutritus, & illius induens nuditatem, purpuram esse regalem ficus folia existimarunt. Deus ex alto peccatum inspexit, & conniuere noluit, iniuriam primæ creaturæ suam esse ratus, & iudicans venit, quamquam rei ad iudicium venire non auderent, fugientes, & priori delicto aliud adiungentes. Cogitarunt Dei præsentiam loco esse circumscriptam. *Adam vbi es?* Non sunt hæc verba irati, sed misericordis: Genes.3.9. non vox repudiantis, sed miserentis. Mutatam imperij formam video, dignitatis alium ordinem. *Vbi es? Vocem tuam audiui ambulantis, & abscondi me:* & cur timerem satis erat vel pedum tuorum strepitus. Tanti enim iudicis omnia clamant membra, & quum rem cum tali reo habeas, non habeo caussæ dicendæ libertatem. Suscipe timorem qui peccatum meum purget, & qui sit patronus tuæ iustitiæ. Vincere Psal.50.5. te ostendi fugiens sententiam tuam: crimina fuga detexi, ostendens errorem defendi non posse. Mulier, quam dedisti mihi sociam, dedit mihi de ligno, & comedi. Habuit clementem iudicem, & inuenit caussam commiseratione dignam. Ad imbecillitatem Euæ confugit, audiens iudicem inquirere rem. O * patientem iudicem! Permisit *μακροθύμου. omnem caussam referri ad serpentem, vt leuius statueret deceptis crimen: *Maledictus tu inter omnia animalia, & bestias terræ:* vt qui aduersus omnem creaturam scelus patrasti! Cœlum iniuria affecisti, inuidiæ veneno fœdatus. Angelos tua defectione contristasti, minuere studens beatorum numerum, ignarus sublato peiori succedere melius. Augens augebo dolores tuos, & deinceps. O Domini commiserationem! indignatio humanitatem supergrediens, legis dolores terminat & gemitus, vt his inualescens mortem ex delectatione exuat, multitudinem humani generis comminatus.

825 (beside "becillitatis argumentum")

826 Additionem successionis promittit dolens, matrem mundi elegit iratus, cadentem trahens in progressum. *In doloribus paries filios:* per ventrem docet, per quem in mundum venit, vetitum capiens fructum, ipsa puniatur partus doloribus, & magnæ cupiditatis damnum contrahens, & multitudinem generis opponens serpenti, & per multos prosternens lætantem per vnum. Parias cum dolore castè, cum læta peperisti sine damno, *& ad virum tuum conuersio tua.* Subditam Euam Adamo fecit. Libertas enim inutilis iis, qui per se sapere nesciunt. Ipse dominabitur tui, habe virum Dominum, Genes.3.16. & non serpentem. Deinde ad meliorem vitam conuersa, vnde sumpta venisti in mundum. *Et Adam dixit &c.* Noua clementia quæ priorem superat. Animus paterni plenus amoris, minæ plenæ consolationis. Oportuit quidem te, inquit, mihi obedientem mulieris consilium non attendisse, nec legem, quam mea manu scripsi, digitis Euæ delere: cùm verò separatione mulieris, & peccato non separeris, accipe legem, quæ tuis peccatis conueniat, maledicta terra. Adam peccauit, terra pœnam luit, inde incœpit doctrina, vnde caussa fraudis ortum duxit. Cum plantis deceptus mea præcepta neglexisti, tribulos & spinas habeat. Sapientium medicorum est, morbi materiam in sani-

LEONTIVS. in sanitatis remedium mutare, & quæ nocere putabantur, vtilia esse laborantibus ostendere. Bifida lingua serpentum, spinas, & tribulos imitata, ex vno ortu in tres diuisa stimulos. Hanc ad opem sumpsit inuidus, tanquam contra Trinitatem pugnaturus, & per vnam Adami imaginem, totam Deitatem calumnians. Vnde illi parens rebellis est Deo, per similes res accipit doctrinam, vt ab hac reprehensus, serpenti meritò indignetur, inimicitias cum illo perpetuo gerens. Vidit creaturam ad remedij desperationem ægrotare, vno impietatis fœdere victam, & alium modum non esse sanandi, nisi is, qui cùm naturas prouidisset, ac voluntates, medicinam adhibuisset ægrotis, tunc demum sciret sanare, cùm sanitatis capax omnino esset. Ideò dixit: *Domine inclina cœlos tuos, & descende*, & similia.

Psal. 144. 5.

** Luc. 1. 41. 44.*

Imitatus est Ioannem Lazarus. * Ille in ventre matris exultauit, errorem dissolutum iri exsultans: hic in sepulchri vtero eorum qui errassent, reuersionem demonstrauit. Et miraculum duplicem habuit seriem, & potentiam Domini extollentem, & Iudæorum linguam confundentem. Mortuus obedit, & viui non item. Inferis maledixerunt, quia Lazarum reddebant. Conuitiabantur Christo, nouam à mortuis suscitationem inducenti. 827 Pueri hymnos Deo decantant, prophetiam loquebantur, eundem & vnum esse in cœlo, & in terra, & locis non separari, ramos palmarum tenebant, non palmas. Nondum enim legis sterilitatem prætergressi, gratiæ dulcedinem gustarunt. Cùm Christus amaram serpentis euellens plantam, incorruptionis plantauit dulcedinem.

Ioan. 12.

THEODORETI

CCLXXIII.

In S. Chrysostomum libri V.

LEGI è libris S. Theodoreti, quos in S. Ioannem Chrysostomum scripsit, quorum nos tantùm quinque libros vidimus, vnde hæc excerpsimus.

LIBER I. Primus liber, alium pro illo videtur admittere, vel partem illius esse, nisi quod addat, quomodo post vocatus Constantinopolim venerit, vtque Archiepiscopus sit constitutus, & quomodo sacerdotium, & summum sacerdotium ad antiquam normam omnino reuocare niteretur, & quæ contra Cainam egregius ille Ioannes dixerit, hoc verò pro communi reipublicæ negotio peregit, & ob inuidiam in exilium pulsus est, & aliqua eorum vsque ad finem prosequens, quæ vir sanctus perfecit.

II. Secundus liber aliquas paruas laudes, quanquam & ipse paucioribus breuis sit, adiungit, sic incipiens: Iterum nobis Ioannis memoria.

III. Tertius etiam laudandi modum excedit. Distinguitur ab aliis libris pulchritudine verborum & nominum. Et sic incipit: *Argumentum, viri disertissimi, tuba indigens, in puerili lingua video periclitari, & decus pugilis, mille artificiis descriptum, nunc imbecillo mihi artifici ad describendum impositum.* Hoc est prooemium. Alius illum rapiens in auxilium trahit, alius iudicatus patronum vocat, alius famelicus cibum orat, nudus vestem, alius illum exuit, alius dolens consolationem petit, alius ligatus solui postulat, alius trahit illum ad morborum inspectionem, peregrinus hospitium efflagitat, alius sese sistens debitum deplorat, alius arbitrum & pacificatorem domesticarum turbarum accersit, nec seruus ad alium fugit, amaram Domini indignationem exponens. Vidua clamat: Miserere; alia viduitatem deplorat. Multæ ac variæ patri re nata in singulos, pro singulis mutationes: rapitur quis, & patronus pater, fames vexat, & nutritor ex patrono fit: aliquis ægrotat, & in medicum pater mutatur: 828 dolore aliquis concidit, & nosocomij curator solatium adfert. Si hospites curandi, omnia factus, benignum se exhibet. Et quid singula attinet, quæ per omnem eius vitam gesta sunt, commemorare, cùm de solo sacerdotio referre nequeam, tanta homines operum salutarium varietas supradicta non reliquit. O egregium post mortem ducem! O tristem etiam hostibus post sepulturam militem! O lyram omni harmonia præditam, morte iam solutam! O theatrum tanto tibicine orbatum! O salutarem hominum sagenam, in cœlum raptam! O arborem in cœlum iam, & terram extensam, & huic quidem corpus, illi verò animam tradentem! In sepulchro Ecclesiæ os conclusum est. Quantus ocellus pietatis hominum raptus est! Non mortuus es, sancte Pater, sed vt Sol oc-

Panegyrica, & funebris laudatio præsens.

Sol occidisti: non te, vt mortuum dolemus, sed vt nobis absconditum: non te vt mortuum quærimus, sed vt in cœlos eleuatum. Sic ferè tertius liber.

IV.

Laudantis partes agit quartus, nimirum quod oporteat parentes colere, laudem trahens, vnde & hæc deprompta. Ioannes horum pastorum vnus, intellectus sine malitia, mens oculata, Euangelicæ experientiæ liber, cera commutabilior, pelagus gratiarum, contra dolos hostium infractus, Ecclesiæ munimentum. Nullus illum hypocryseos serpens latuit. Vnde tibi vis ostendamus Ioannem celebrem? ab hospitalitate? Ecquis Ioanne magis hospitalis? à grauitate in honore? Ecquæ illum potestas prostrauit? A studio in Ecclesiam? Cuiusnam est illa concinna modulatio Psalmorum in hanc vsque diem publicè instituta? Sed hæc quarto libro.

V.

Sequens liber easdem nectit laudum corollas: clarius verò cogitationum suarum iubar exponit. Videntur illi omnes libri quinque, post reuersionem ab exsilio compositi. Hæc quoque eius libri fragmenta sunt.

Da nobis, ô Pater, mutuam lyram tuam, & tuum ad tuam laudem concede plectrum. Etsi enim manus naturæ solutæ lege sunt, sed lyra per omnem terram sonat dono gratiæ. Da nobis illam immortalem linguam. Sola enim tua lingua par est ad enarrandas res tuas. Propterea Ioannes Ioannem antecessit, liberè loquens æmu- *Ioan. Baptistam imitatus est Ioannes Chrysostomus.*
829 lantem. Qui morte reprehendit, prædicantem post mortem, deserti incola totius orbis sapientem. Habes aliam cum Apostolis cognationem, primus apud Scythas, qui quod in curribus viuant, Hamaxobij dicti aras erexisti, & barbarus vix ab equis dissiliens, didicit genu flectere, & ad pauimentum incuruari, & qui captiuorum lachrymis non mouetur, didicit pro peccatis flere. Quin etiam iaculatorem Persam vulnerans prædicatione, & ferrei didicerunt crucifixum adorare. Vicit tua lingua Chaldæorum *1. Pet. 5.* & Magorum imposturas, & Persarum inculta natio templa germinauit, non amplius Babylon pietatem auersata est. Hæc te similem Apostolis fecerunt, adhuc apud nos semina linguæ vigent. Quando Ioannem aliquis nominat, magnus sonus exauditur. Ecclesiastica lyra antiquum plectrum cognoscit, & pro digitis sufficiunt syllabæ nominis tui. Constantinopolis vidit Syrorum vela, & contempsit. Vidit lapillos Indicos, & irrisit, nec Tyri illam color purpureus delectauit. Luteam concupiuit linguam, quæ immortales doctrinæ liquores distillauit. Vidit te antiqua Ephesus, & Ioannem nouum appellauit, vidit, & Euangelici recordatus est tonitrus. *Marc. 3. 17.* Hinc, ô dilecti, fluxus orationis cum impetu currit. Sed ne asperitatem fugiamus, pace tandem fluctui viam sternente. Si quid enim de tuis nautis, pater, conquereris, si quid contra tuos connauigantes contristat, intellige hyemis tempestatem, procellam, & mare efferuescens coëgisse illos vel inuitos Ionam mari immergere. Non eorum odium, sed tua exercitatio: non eorum arma, sed tua certamina ea quæ facta sunt, non illi à fraterna sententia expulsi sunt, sed oportuit & te stadium Martyrum currere. Arcana quædam prouidentia, * scammata tibi, & certaminis locum præparauit. Omnino dictum est de te contra hominum communem hostem: *Nunquid considerasti seruum meum Ioannem, &c.* *Iob. 1. 8.* Debuit claræ vitæ clara etiam mors addi. Oppugnauit Diabolus Iob, aduersari amici nolebant. Ideò postea Deus opem tulit amicis Iob, & amicis amicum Iob reddidit. Hoc etiam nunc, vt video, factum in te, ô Pater, & dextras Patrum cùm inuicem copulatas animo cogito. Recepit Iob plura quàm prius habuit, recepisti & tu cum auctario gloriam ab omnibus maiorem. Hanc extremam orationis partem inscriptio in Apostolico templo habitam significat. Procemium verò indicat, auctorem
830 post alia hæc scripsisse. Sic enim ait: *Postquam & ego dicere ordine debui, cùm ego cum cæteris assurgere ad dicendum cogor, cùm oporteat & me patriæ benè precari, & multi debitum inexorabile petentes: apud nos verò nihil simile paternæ virtutis: da nobis, ô Ioannes, mutuam lyram.*

** Scammatis vocem pro arenæ meta, & palæstra adhibet Tertullianus, & B. Hieronymus. Vide Paulum Leopardū lib. 1. Miscellan. cap. 22. & hic Græci exemplaris scholia.*

IOANNIS CHRYSOSTOMI

CCLXXIV.

In XL. Martyres Oratio.

LEGI Ioannem Chrysostomum in laudem XL martyrum. Celebrantur martyres non vt ipsi laudem accipiant, verùm vt nos per eorum laudem ad imitationem incendamur. Molestias passi sunt pij & impij, sed illi ad exercitationem iustitiæ, hi ad

IOAN.CHRYSOSTOMUS. peccati castigationem. Ideò iustorum mala S.Scriptura *Tribulationes* vocat, malorum
Matth.13.16. contra *Castigationes*. *Vestri beati oculi, quia vident*, id est, quia intelligunt. Si enim in
videndo felicitas, etiam Iudæi, qui Saluatorem viderunt, beati fuissent. Sed *videre* in
S.Scriptura est capi de intelligenti animi oculo, & profunditatem veritatis intelligere.
1. Reg.9. Ideò Prophetas olim *videntes* vocarunt. Beata prædicat Saluator instrumenta virtutis,
etsi corporis sint, oculos benè videntes, & aures cum discretione audientes. Oportet
Psal.44.12. enim audientem intellexisse, & intelligentem audisse, vt scriptum est: *Audi filia, &*
vide, & inclina aurem tuam. pro his, obtempera, intellige. Quemadmodum hausturus
aquam ad fistulam acclinatur, sic auditus iusti ad diuinæ legis fluenta se inclinat: *Incli-*
Psal.48.5. *nabo enim in parabolam aurem meam.* Quare *inclinabo?* Cùm omnis vrna aquam ca-
piens, capit se inclinando, ideò & omnis auris suscipiens fluxus verbi Dei, ad hoc se
Martyrum cruciatus. inclinare dicitur. Prædico beata martyrum latera, quæ pietatis robur inexpugnabile
ostenderunt, pietatem non amisisse. Etenim vt plurimum percussi sunt totis costis,
Genes.2. quandoquidem per costam peccatum intrauit. Peccatum enim non est fœmina: ipsa
etenim etiam Dei creatura est, sed quia per eam præuaricatio viam inuenit. Poliuntur
igitur martyres in costis, vnde peccatum irrepsit. Ideò Saluator in latere hastam sus-
Ioan.19.34. cepit, *& exiuit sanguis & aqua*, quo mundus ablutus est, & antiquum vulnus depul-
sum. Quemadmodum enim iustorum membra singillatim laudibus celebrantur, sic
Psal.35.12. & impiorum membra infamia notantur, & singillatim infelicia deprædicantur: *Non*
veniat mihi pes superbiæ, & manus peccatoris non moueat me. *Pes* superbiæ via est factus,
manus verò est actio, vt, neque factum peccati, neque semita accidat mihi, neque pro-
Leuit.8.23. fectus in deterius. Ideò Moses aurem dextram Sacerdotis sanguine arietis vngit, &
pollicem manus eius dextræ, similiter & pedis. *Aurem* quidem quasi suscepturam
Verbum Domini. *Manum* quasi opera ostendat: pedem verò, quia progressionis & 831
perfectionis in virtute signum est. Duo fons Euangelij cooperatur, mundat, & po-
Matth.5.12. tum præbet: potum quidem sitientibus præbet: mundat verò animas sordidas: *Merces*
vestra copiosa est in cœlis: in Euangelio semel dictum, vt hic & vox *copiosa*, & in antiquo
Testamento Abrahamo semel dicta est, postquam reges occidisset, captiuosque libe-
rasset, & cùm mercedem accipere laborum, victoriæque, quam de capientibus retule-
Genes.15.1. rat, noluisset. Tum enim ait illi Deus: *Noli timere, Abraham, quia merces tua magna*
nimis: ad verbum semel, & semel [merces tua] *copiosa* dictum est, sed in significatione
Psal.18.12. sæpius. Etenim dicit Dauid, *retributio multa*, pro merces copiosa, & alibi, cùm dicit
Deus, *copiosa merces*, intelligit quod dictum est, intelligit & ineffabile verbum, *copiosa*.
Aliud est enim dicere rustico *copiosam*, aliud vrbano, vtroque adhuc maius duci exer-
citus copiosum. Quod autem à Rege proficiscitur, multis partibus adhuc maius est,
quàm quod ab aliis datur: quod verò à Deo datur, adhuc omnibus est longè copiosius,
nec explicari potest. Copiosa igitur merces martyrum, qui nullo iure ad necem rapi-
untur, quique ob Deum accusantur, qui angustiantur, quique humanam gloriam, vt
Abraham, calcant. Nam ille regibus Gomorrhæ & Sodomorum omnem equitatum
dantibus, & illis honorantibus, vt ipsis seruaret captiuos pueros, atque vxores, respuit
eorum honorem, non cupiens sui laboris mercedem ab hominibus accipere. Ideò di-
Gen.14.23. gnus fuit audire à Deo: *Merces tua copiosa.*

Ait σφαιρωτὴρ dici, quam vulgus ligulam seu corrigiam appellat: σφαιρωτῆρα autem nominari, quod artifex corium rotundum elaboret, & sic secet. Nonnulli dicunt nomen ei inditum esse, quia pedis talum seruat.

Matth.16.28. *Iudicabunt hi duodecim tribus Israël:* iudicabit & Paulus, orbis præco, orbem, &
1.Cor.6.2. illi, qui eadem cum Paulo sentiunt. Audi enim quid ille dicat: *An nescitis, quia sancti*
de hoc mundo iudicabunt? & si in vobis iudicabitur mundus, indigni estis, qui de mini-
mis iudicetis.

** Luc.18.7.& 8.* Alia est * ἐκδίκησις, vltio gentilium: alia verò populorum ἔλεγξις. Ἐκδίκησις enim
1.Pet.2.16. in iis qui omnino non crediderunt: populus autem nolens in eorum agnitionem ve-
nire, de quibus arguuntur, ἐκδίκησιν non subibit. Exactio enim hostium est: redar-
gutio verò peccata reprehendentis Domini est.

Anima iusti cùm hinc excesserit, Angelorum manibus portatur, qui illam in re- 832
giam vrbem referunt, quæ est cœlestis Hierusalem.

In de-

In decollationem S. Ioannis Baptistæ.

HÆc oratio S. Chrysostomi nomine inscribitur, non tamen mihi eius videtur. Argumentis enim modoque scribendi multum à reliquis eius orationibus distinguitur, nisi quod quædam ex iis huc reiiciantur. Est autem dictio satis vilis, & ab eius stylo aliena.

O rem nouam! Ioannes animam Herodis ligatam vinculo peccati, redarguendo soluere voluit: ille verò soluentem ligauit. *Matth.14. Marc.6. Luc.3.20.*

Eiusdem oratio inscribitur in idem argumentum, & est omnino priori similis.

MANDATVM fuit Iudæis, vxorem fratris sine prole defuncti ducere, prohibitis nuptiis cum gentibus, quæ solitæ erant ad idola currere: tale igitur matrimonium concedebatur, vt tolerabilius quàm idololatria. Tripudiauit filia Herodiadis: dignus festo honor, delectatio celebritate. *Iurauit illi quidquid petiisset*: & illud turpitudinem auget, iuramentum * indefinitum, & hoc propter saltationem. Regalem auctoritatem puellæ pedibus stultus subiecit: permisit regiam dignitatem conculcari, sub qua se iuramento constrinxit, qui cupiditate cœca captus erat: inuitus postea puellæ nutui obsecundauit, quin potius Euæ iterum vir esca capitur. Audacia petitionis sanè magna, petere Iusti caput in disco, & dolore gaudium commutare, mensam sepulchrum facere. Decebatne, ô miser, dare in mercedem tripudianti cædem nefariam, & mortem in ebrietatis delectationem adferre? Iuramentum te obstringit? sed cædes prohibet. Promissionem reposcit, sed æqualem tripudio. Non est cum vita mundus comparandus. Nouum est Herodis iudicium, mensa, ebrietas, & tripudium iudicarunt. O iustitiam iniqua audentem! Sanctè se iurare fingit, & occidere non erubescit. Vtinam rectè peierasset, & non iniquè sanctè iurasset. O conuiuium iusti admiscens mortem! O conuiuium legis obseruantissimi aspersum sanguine!

Deut.25.5.

Marc.6.24.

* *ὅρκος ἀδιόριστος.*

Eiusdem in idem.

833 VIDETVR hæc oratio cognata esse Chrysostomi orationibus, non tamen est, nec conuenientem cum illis sensum præfert: quemadmodum & illæ duæ ab se inuicem diuersæ non sunt, sed proprio exordio incipit.

Ioannem prædicabo, & illius sapientiam vobis omnibus notam faciam. Ioannem, qui diuisit cum Patre prædicationem vnigeniti. Etenim ille: *Hic est Filius meus dilectus*, desuper è cœlo testatus est, hic verò infra in terra: *Ecce agnus* DEI, *qui tollit peccata mundi*: & Pater per columbam dilectum suum ostendit, ille digito ostendit mundi redemptorem. Oportuit voce genita verbum Patris solui. Dum enim Zacharias non crederet, Elizabethæ sterilitatem iri solutum, mutus factus est, ne incredulum os loqueretur, postquam soluta est sterilitas, & vox prodiit: soluta est etiam Zachariæ lingua, & locutus est. O vocem æternam, & post mortem etiam orbem terrarum replentem.

Matth.3.17. Ioan.1.29.

Luc.1.20.

HESYCHIVS HIEROSOLYMITANVS Presbyter

CCLXXV.

In Iacobum, & Dauidem psalmographum.

LEGI Hesychium presbyterum Hierosolymorum, in Iacobum fratrem Domini, & in Dauidem Christi dictum patrem.

Nisi Saluator *humiliasset semetipsum, factus pro nobis obediens vsque ad mortem*, non domestici cognati dicerentur, non lutum Pater figuli diceretur. In Sion Bethleem vt præsens te saluto, in filia matrem video. In te tædifera stella vna eluxit, in hac multæ. Illa Magos duxit: hæc Parthos, & Medos, & Elamitas, & omnes gentes luminis fulgore illustrauit. Tu lac trahis ex vberibus virgineis, hæc Spiritum ex sinu trahit paterno. Tu panem fermentasti, sed Sion cœnam ostendit. Tu vitulum in præsepio nutriuisti,

Philipp.2.

Sion & Bethleem.

Bethleem domus panis significat

Hesychivs Hierosolym. presbyter. *Hierosolymorum primus Episcopus fuit.*

nutriuisti, sed Sion ad aram duxit. Tu Iesvm fasciis inuoluisti, hæc latus Thomæ attrectare volenti nudauit. Tu virginem habes parientem, clausis naturæ organis: hæc thalamum clausis ostiis intus sponsum & accipientem & habentem. Quomodo prædicabo seruum Christi, & fratrem, nouæ Hierusalem summum ducem, sacerdotum principem, Apostolorum caput, in capitibus verticem, in lampadibus supersplendentem, & inter astra maximè illustrem. Petrus prædicat, Iacobus decernit, & paucæ voces magnitudinem quæstionis comprehenderunt. *Ego iudico non inquietari eos qui ex gentibus conuertuntur ad Deum, &c.* Ego iudico eum, cuius iudicium abrogare non licet, neque deprauare decreta. In me enim omnium iudex viuorum & mortuorum loquitur meo organo, sed artifex supra est. Ego linguam præbeo, sed vocis opifex vocem suppeditat. Attende non calamo, sed scribenti; auditui obedientia succedat. 834

Act. 15.

MODESTI ARCHIEPISCOPI HIE-rosolymitani

In vnguenta ferentes mulieres.

Septenarius numerus

SEptimvm numerum, & de virtute & de peccato in Scriptura acceptū inuenimus. Meritò igitur elegit Mariam Magdalenam Saluator, è qua septem dæmonia eiecit, vt principem peccati per illam ab hominibus expelleret. Historiæ tradunt Magdalenam hanc virginem fuisse, & martyrium huius memoratur: vbi dicitur, propter summam illius virginitatem, & puritatem, illam tanquam vitrum purum tortoribus visam esse. Post obdormitionem sanctissimæ dominæ nostræ Deiparæ profecta est Ephesum ad dilectum discipulum: vbi cursum Apostolicum per martyrium vnguentifera Maria perfecit, nolens ad extremum vsque spiritum à beato Ioanne Euangelista, & virgine separari. Quemadmodum, inquit, * princeps Apostolorum ab immobili fide quam habuit in petram Christum, Petrus appellatus est: sic & illa princeps discipularum ob puritatem & amorem, quo Christum complexa est, ab ipso nominata est, cui idem fuit nomen, quod Dei matri. Quemadmodum Dominum discipulorum chorus secutus est, sic Dominam & matrem Domini chorus discipularum. Mirati enim aliquando discipuli erant, quod cum fœmina loqueretur: hinc patet Dominum cum mulieribus consortium non habuisse. Sed matre Domini Euangelicum cursum vnà cum Filio & creatore complente, & ipsæ illam secutæ, communi Domino & discipulis de facultatibus suis in rebus necessariis ministrabant.

Luc. 8. 2. *B. Maria Magdalena.* ** Primitia.* *Ioan. 4. 27.* *Luc. 8. 3.*

Legi eiusdem orationem quæ inscribitur, Encomium in obdormitionem Deiparæ virginis. Longa quidem est oratio, sed nihil necessarium, nec præcedenti quid familiare cognatumque adferens.

EIVSDEM

In Occursum.

ANna cum viro septem annos, sabbathum colens, precibus & ieiuniis adhærens, octuaginta quatuor annos cùm exegisset, carnem è quatuor elementis compositam vincens, & mentem mundans ad S. Spiritus receptionem, & generalibus [vulgò cardinalibus dictis] se ipsam virtutibus exornans, octogesimum annum postquam excessit, in templo inuenit futuri temporis Saluatorem, vlnis gestatum. Meritò lex vt causam peccantis voluptatis, filias Euæ iussit afferre pro purificatione par turturum, vel duos pullos columbarum ad sacrificandum. Lege scilicet significante, eum qui ad Devm accedat, debere & animum & corpus ab omni peccato liberum habere. 835 Christvs legem implet, non debitor est legis, *in ruinam & resurrectionem multorum positus est.* In ruinam peccati, in resurrectionem iustitiæ, & in signum, cui Iudæi, qui Christum occiderunt, contradixerunt: *Si tu es Filius Dei, descende de cruce, & credemus tibi.* Et: *Tuam ipsius animam pertransibit gladius, vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes.* Quia mater es, quæ verè patiebatur dolorem matris pro Filio, & Deo, pro nobis carne passo.

Luc. 2. 16. *Leuit. 12. 8.* *Matth. 5. 17.* *Luc. 2. 34.* *Matth. 27. 40.* *Luc. 2. 35.*

NILI

NILI

Oratio prima in Pascha.

CCLXXVI.

Legi primam orationem S. Nili in Pascha, cuius hoc initium: Resurrectionis verbis resurrectionis diem honorabimus. *Animæ est quædam, altera hominum resurrectio, ad virtutem excitans, & si illam ab hominibus sustuleris, mortuum ad actiones virtutũ corpus reddideris. Igitur quasi pro communi calamitate ad bellum pro resurrectione accingamur, omnem creaturam nobis armatam adiungentes. Pugnat enim nobiscum cœlum contra incredulos. Quem enim è resurrectione Dominum suscepit, videt resurrectionis gloria priuari. Terra quoq; ad bellum nobiscum parata. Vidit enim resurrectionem blasphemari, per quam sæpius ipsi mortui sunt prærepti. Ideò & Paulus creaturæ amorem tribuit resurrectionis: *Nam expectatio*, inquit, *creaturæ, reuelationem filiorum Dei exspectat*. Quemadmodum enim ciuitas regij aduentus recipiens præcursores, ad eius præsentiam tota se præparat: sic resurrectione tanquam regina aliqua, creaturæ prænuntiata, tota ad illius præsentiam se comparauit. Et ne mireris creaturas ipsam resurrectionem desiderare. Est enim hominibus instar nutricis, quæ festinat promissum regnum videre, & futurorum tarditas non dissoluit spem nutricis. Habet enim in se semper semina resurrectionis, quorum grana ostendit viuentes, mortuorum resurrectionis in paruis spem nobis confirmantia. Sepeliuntur in illa, vt videmus seminum grana, cùm sulci sint satis pro sepulchris. Ipsa verò, seminibus acceptis, imitatur monumenta, & putrefacit granum, vt ipsum sepulchrum corpus, & accipiens viuum, mortuum reddit, & medium grani planè putrefaciens corculum, etiam ipsis formicis inutile ad comedendum facit. Cor-
836 ruptionem autem tanquam conceptionem quandam possidens, mortuam seminum fœturam putrefactione gestat, & fit mater vitæ, granis corruptio, & mors partus pater designatur. Noua illa doloris terræ parturientis lex est, nisi fiat mortuus fœtus, non fingitur: si vixerit, non formatur. Hinc igitur & formicæ dissecta grana in terram defodiunt, sectione germen è corruptione impedientes. Oportuit enim & formicarum naturam testificari, terram post corruptionem producere semina: & vide pariendi tali modo miram naturam. Accipiens solum granum, corrumpit, corruptum verò multipliciter pullulare facit, granum in varias partes formans. Calamum spicis dat pro ossibus, & tenuem pro pelle exterius adaptat tuniculam, radicem inferius vinculis quibusdam tanquã neruis, & venis cingit, pro vnguibus granis addit aristas spicarum, quæ contra volucres certent. Quomodo hęc omnia ex vno grano corrupto oriuntur? Hoc verò est multò mirabilius resurrectione. Nam tunc quidem mortuos, quos natura accepit, reddit: nunc verò multa pro vno mortuo ad regeneratioñe grana profert. O dementiam gentium incurabilem! Vident terram tradentem agricolæ, quæ non accepit: Creatori verò reddituram, quos illi prius mortuos credidit, sperare nolunt. Ideò & Paulus seminum exemplo vtitur. Quanquam clarius habeat exemplum de infantibus è vulua matris prodeuntibus. Formatur enim tãquam in sepulchro, in vtero nondum existens infans, naturæ fasciis inuolutus, & similis est mortuo, fasciis sepulchralibus circumstricto. Nam mortuorum quidem vultus arctius conclusus est, os in vtero mutum, manus & pedes in ventre tanquam in tumulo extenduntur. Matrix egregium fœtibus sepulchrum est, & sepulchrũ quidem fœtoribus non carens. Tali fœtus formatus in sepulchro, formantis nutum vocatus sequitur. Quid igitur tali B. Paulus exemplo vti cùm potuisset, tacet formationem ad vitam in sepulchro vuluæ? seminum verò similitudine resurrectionem cõfirmat. Sciuit viuum in vtero semen formare fœtum, quæsiuit verò mortuorum quorundam reuiuiscentium aspectabilem similitudinem, & ideò ad semina respexit. Grana enim post mortem & corruptionem ex putrefactione reuiuiscunt, & apertè mortuorum resurrectionem declarant.

Iniuriam facis animæ prætextu patrocinij, & in pugna aduersus corpus contra ipsam animam armaris. Factorum enim remunerationes cum anima non communi-
837 cans, & carni debitam pœnam animæ, tanquam sola peccasset, irrogas. Si enim anima sola remunerationem bonorũ operum, laborumq; habeat, patet etiam eorum quibus homo peccauit, pœnam solam esse daturam. Sed vide ne corpus & animam aduersus sese

VV.V

Marginal notes:

* ψυχῆς lege.

Rom. 8. 19.

Seminum cum resurrectione similitudo.

1. Corin. 15. 36.

Fœtus in vtero generatus.

Animi & corporis cõparatio. legenda est aurea Gregorii Palamæ Episc. Thessalon. tom 9. Biblioth. SS. Patrũ.

Nilus. sese inuicem in iudicium voces. Meritò enim corpus cũ anima expostulârit, si honores rectè factorum sibi adimeret: animaq; vicissim cum corpore, si debitas illi pœnas se solum videret sustinere oportere. Quin potius vtrumq; contra iudicẽ incitas: corpus quidem, quia retributione, quã meretur, priuatur: animam verò, quod eorũ quorum non est conscia, pœnæ ab ea exigantur. Copulasti me, ô Domine, corpori incorporeã, & soli mihi resterrenas non cõmisisti, & à me sola pœnã exigis, & do pœnas eorũ, quibus corpus peccauit, ebrietatis, fornicationis, gulæ. Vbi enim sunt hæc animæ propria, vt inuidia forte, vel hæresis? Quemadmodũ enim hæc non sunt corporis, sic neq; illa animæ, etsi alterum sine altero ad vtraque ineptum. Corpus verò cum alia pro se dicat iusta, tum, ego pro te mortem oppetij, non anima. Non enim meum est laborare ob leges tuas ieiuniis, & vigiliis. Per membra mea virginitas. Quomodo igitur non iniquum, cùm mea sint certamina, animam sine me coronam accipere. Quæ est sententia eorum iudicij? *Communis merces, & communis pœna, quia etiam vtrisque communia opera fuerunt.* Quanquam in aliquibus contentione vnum superat alterum: & sibi inuicem coniuncta fuisse ab initio ad communes labores obeundos, confitendum, & sciendum, & fore, vt communes coronas, parta victoria accipiant, & in quibus peccarunt, communes pœnas luant.

Eiusdem altera oratio in Pascha.

Resurrectio. RESVRRECTIO est caput prouidentiæ Domini: capitis verò anima memor, &
gratias agens benefactori, inimici laqueis capi non potest. Ascende ad antiquorum
historias, & videbis resurrectionis adumbrationem. Brutorum enim natura animata
Genes.2.7. creata est, anima cum corpore simul condita. Adam autem sine anima è luto fictili for-
matus est, deinde anima inspiratione formata est, quin, vt verius loquar, superinducta
est. Ermortuorum resurrectionis creator primordium statim fecit. Non enim è solida
protoplastum fecit materia, sed terræ puluerem in formam adduxit, tollens ab initio
hominum infidelitatem, quia etsi puluis sit mortuus & immobilis, facile anima resur-
gere facit, & nullum ferens vestigium viuificationis, nec accipiens, participem reddit
vitalis coniunctionis. Non enim corruptibile corpus fecit, sed tempore quodam solu-
tioni tradit, vitiositatem vasis ex peccato purgans ac sanans, & putrefactũ peccati mor- 838
* χωνευτηρίῳ. talitate inueniens, mortis * fornace dissoluit, & vbi soluit, vas putrefactum de nouo
format, ne admireris, quasi altiorem captu mortuorum reformationem. Tanta enim
† πλάστου. ars est † fictoris in fingendo, vt etiam aquæ naturam in simulacra in ventre formet, hoc
mihi magis mirãdum videtur, quàm ipsa resurrectio. Ibi enim è puluere mortuus for-
matur, & figulus vas è terra format, nostris artibus similia repræsentans: hic verò nuda
quædam gutta factorum est lutum, & è gutta fit animal ratione præditum. O artem ex
aqua simulacra formans. Et nõ hoc solùm mirum est, aquam sculpi in animarum simu-
lacrum, sed intus formari fluctuans semen. Sanguis enim vndique bulliens, semen huc
atque illuc nutans & ægrè stabile facit, & illis decumanis agitatum fluctibus, animata
tamen statua perficitur. O pictorem in fluctuanti linteo securè pingentem. Sanguis
enim tanquam linteum subiacet formato fœtui. Hoc Salomon etiam cum stupore ad-
Sap.7.2. mirans. *In ventre, inquit, matris figuratus sum caro, decem mensium tempore coagula-
tus sum in sanguine.* Fœmina enim tanquam pictoris officina proposita est, colorum
verò materiam vir addit. Est verò quis pictor in vtero, ex vno colore è multis compo-
sitam pingens imaginem. Sed quomodo è fœculento semine oculis addidit eleganter
pupillam, quo modo è substantia fluxa ossa condidit? quomodo ex soluto semine ner-
uos compegit? quomodo sanguinis canales venas desculpsit? quomodo cerebri in ca-
pite custodiam ossibus aptauit? quomodo fœtus in obscura depictus officina, aptum
membrorum situm accepit? Sed tanquam radio vterum illustrante, cuique parti pro-
Psal.103.2. prium membrorum locum pictor distribuit: *Amictus enim lumine sicut vestimento*, est
Psal.139.14. occultus fœtuum pictor. Quem Dauid celebrat dicendo: *Non abscondisti os meum à te,
quod fecisti in occulto.* Hanc è gutta cogitans fictilem artẽ, respectu figmenti è terra non
ambigo. Quoties enim video artificem ex aqua condentem statuam, melius illum sta-
tuas è terra credo facere. Quemadmodũ enim si quis in aqua pingit literas, & lineas du-
cit, idem melius in cera eas efformabit, sic fluxo semine pingens & sculpens membra,

facilius

839 facilius in terram membrorum figuras pinget, & formabit. & qui ante vllum virtutis
meritum sic corporis in vtero curam gessit, post opus virtutis quomodo terram disso- *Corporis vtilitas.*
lutam sine honore relinquet? Interime corpus, & creaturam occideris: non erit nauis
sine nauibus, neque nauigabile erit mare, corpore mortuo. Mille animalium genera
frustra erunt, neq; nutrimentum ex illis esset, neq; aliud alimenti ministerium. Artes
verò vbi erunt, corpore non exsistente? Horæ verò & temporum ordinatæ mutatio-
nes, & ineffabilis cœlestis motus sapientia, quam vtilitatem præberent, si corpora non
essent? Et quot alia quis considerarit? Vnde igitur inueniam corpus futuris donis
indignum, cui tantùm ab omnibus concessum honorem video! Verum existimatis
Deum corpus quod pisces comederunt inuenire non posse? & quomodo qui infinitas
cogitationes animi agitatas, immixtas & inconfusas, habet cognitas, naturam corpo-
rum mixtam non poterit discernere? Facitis nimirum diuinitatem inferiorem nostris
artibus. Nos enim è terræ arena vitrum, aurum (exempli gratia) æs, argentum, igni
dantes, scrupulos separamus, & deterimus, tametsi nihil horum in lapidis natura ap-
paruerit, & vinum aquæ immixtum iterum in propriam naturam discernentes, vtrum-
que restituimus. Sed Dei potestas & sapientia infinitis modis humanam artem & in-
tellectum excedens, & vniuersorum naturam in se comprehendens & continens, &
variam corporis compositionem, & mistionem in naturæ promptuario puram con-
seruat. Non enim extra naturam in creatura, corporis natura est, etsi per mille mortes
fluat soluta. Ideò in propriam facile formam reuertitur, & de honore participat, cu-
ius illam participem fieri oportuit, cùm etiam vna certauerit.

Eiusdem Homilia prima de Christi ascensione.

IN cœlum & terram creaturæ natura diuisa est: non permittit me diuisionem videre
gratia, quæ hodie creaturam connectit. Quisnam deinceps dixerit, cœlum & terram
diuisa esse, quum supra & infra natura mea regnet? Sed infra quidem corruptione ad-
huc premimur. Quando verò in cœlum oculos conuertimus, corruptionem natu- ** ἀποτίθεται, al.
ra* deponit. Videt enim suprà eorum qui infra mortui resurrectionis radicem (Chri- ὑποτίθεται.*
stum) ô lucrum è damno proueniens! Deorsum missi tollimur in altum, expulsi in cœ-
lum reducimur. Intra paradisum vulnerati, extra illum remedium inuenimus. Vbi tibi
pirata, maleficium est? Crux quam gubernatori fixisti, vertitur naturæ naufragæ in cla-
uum nauis, & ad cœlestem nos portum fluctuantes ducit, ac sistit. Quemadmodum A- *Crux Christi*
840 postolorum oculi è terra ad cœlum sublati erant, carne paulatim sursum translata, sic & *naufragii ta-*
cœlestes spiritus incorporei de cœlo in cœlos aspiciebant ore hiante, corporis natura *bula.*
supra ipsos ascendente, donec in sinum Patris suscepta est. O secura hominum spes,
in cœli regem eiusdem naturæ possidens, qui iterum eâdem cum carne omnibus ap-
parebit.

Eiusdem Homilia secunda de eodem festo.

O religionem omnibus regibus magis regiam! Quæ enim armis reges acquisiue- *Religionis ac*
runt, illa sine armis ostendit se euertere. Quæ mactantes vetabant, hæc mactata *fidei præstantia.*
applausu excepit, & cædibus contra mactantes trophæa statuit. Ecclesiæ palmites suc-
cisi erant, & fructus fidei magis progressus est, & florem immarcessibilem proferebat.
E radice enim palmites enati sunt, quæ verè dixit: *Ego vici mundum, ego sum vitis, vos* *Ioan. 16.33.*
verò palmites. Stephanus tanquam ramus ab Ecclesia excisus est, & alius palmes Mar- *Ibid. 15.5.*
tyrum pullulauit. Iacobus & Petrus amputati sunt: alius rursum martyr enascitur: quo *Martyrum san-*
exciso, alium rursus vberem palmitem radix protulit. Vindemia decerptus est Paulus, *guis Christia-*
& alius racemus martyrio maturescens Thomas apparuit, & vndique radix vindemiata *norum semen*
fructum tulit vberiorem, & germen durabilius, quàm qui vindemiarunt. Etenim qui *est. Tertull. in*
exscindebant paulatim arescentes extincti sunt. Ecclesia verò fructibus omni tempore *Apologet. ex-*
onusta, fines terræ suis plantis comprehendit. *tremo.*

Eiusdem Homilia tertia in idem festum.

PROOEMIVM.

DIVINÆ bonitatis imber incipiens hominibus effundi, hodie supra modum au-
ctus est, & magna olim [exhibita] beneficia maioribus hodie obscurauit. Nam erãt

NILVS.

quidem ante hoc beneficium illustria,& summi amoris signa: Adam è virgineo sanguine nouus factus,corporũ morbi fugati, & ex animabus dæmonia eiecta.Latrones principem latronum vincunt,&de eo triumphant: Resurrectio morti succedit. Sed hactenus hæc plena sunt honoris & splendoris, sed donum quod nunc celebramus, non admittit comparationem. Et amor creatoris erga nos vincit seipsum, & vnà cum victoria ornatur: & quæ illam vicit, nihilominus quàm si horũ singula victoriæ coronam reportarent. Terrigena natura terram relinquens, quin potius ferens,in cœlum transfertur. Et hoc quod dictũ est: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinẽ nostram,* 841

Genes.1.26. magis reformationis,quàm formationis esse videtur. Exemplar immortalitatis est forma hodie assumpta, adumbratio huius & typus est initium creationis nostræ ad imaginem Dei. Loqui debet asinus, ne quis sit incredulus, ante locutus est serpens, Virgo parit. Ne tibi nouum videatur, parit quæ antea sterilis fuit, pariendus erat Adamus morte superior, ne quærendo vt credas defatigeris. Primus Adam accipit sententiam de immortalitate.& Enoch habes,& Eliam, qui immortalitatis mysterium adumbrant. Creator enim hos adhuc tenet in corpore, naturam exsulantem consolans, qui etiam post exilium iterũ immortalitati sit illam restituturus. Lapsi parentis quæ irrepsit mortalitas, non peccantis filij in solutionem indiget supplicio, quem exspectare natura per Enoch, & Eliam antea consueuit. Te volente nõ moritur mortalis, vt Enoch, & Elias me docent, & per illos resurrectionem speramus,quia nondum mortui sunt. Mortui verò, quam quæso præbeant exspectationẽ resurrectionis ij qui nondum mortui sunt? Sed si quis à mortuis excitatus in cœlo regnat,ille omnibus hominibus certum immortalitatis beneficium dat. Ideò naturæ format Deus immortalitatis è natura faciem, & ostendit supra naturã è natura naturæ ducem. Qui mortem gustauit, in cœlo à mortuis collocatur, vt è terris natura ad eum qui in cœlis est respiciens, nihil de immortalitate addubitet,videns regem in æternum in cœlis è se natum regnare. Quis potentias Domini enarrabit? Regnat cum diuinitate natura, quæ prius in paradiso nec diuinam vocem audire sustinuit, sed præ timore fugit, & sese occultauit. O Dei erga me bonitatem! Non meminit transgressionis, non recordatur pacti, quod cum serpente malum pepigimus, ingratitudinem hominum non reputat, lapsum naturæ non erubescit, sed in barathro mortis iacentem,in ipsis impietatis adytis complectitur inenarrabilibus amoris diuitiis, & illam ex inferorum penetralibus retrahens, vna cum diuinitate sua creator creaturam eleuans, paterno sinui imposuit. Ideò Paulus clamat: *Conresuscitauit, & consedere nos fecit in cœlestibus.*

Num.22.28. Genes.3.1. Luc.1.36. Genes.5.24. 4.Reg.2.11. Ephes.2.6.

EXCERPTA EX HOMILIA I. IOANnis Chrysostomi

CCLXXVII

De Spiritu sancto.

LEGI primam Homiliam Chrysostomi de Spiritu sancto, cuius hoc initium: Heri nobis, ò amatores Christi, pseudochristi à semetipsis loquebantur, non ex lege, non ex Prophetis, sed à proprio suo animo ac impetu: Saluator autem non recessit à lege,nõ reliquit Prophetas, sed dixit nunc quidem: *Benè prophetauit Isaias:* nunc verò: *Non est in lege vestra scriptum?* & talia infinita. Cùm igitur qui venerũt ante Christum, & illius nomen falsò sibi imposuerunt, non è sacra Scriptura, sed ex propria væcordia 842

errorem proferrent, dicit Christus: *Ego à me ipso non loquor,* vt illi. Nam à seipso loqui, est extra sacras litteras loqui, quia verò à seipso loqui, pseudochristorum & pseudoprophetarum est, dicit Deus per Prophetam Ezechielem: *Non misi illos, à seipsis locuti sunt, & de corde suo dicunt.* Quia igitur pseudoprophetæ à seipsis loquuti sunt, illam suspicionem amoliri volens: (blasphemabat enim ingrata Iudæorum natio, & mundum in errorem trahebat) ideò dixit: Ego à me ipso non loquor, sed à lege ac Prophetis: *Omnia quæcunque audiui à Patre meo,* in lege, in Prophetis, (in persona carnis hæc dicit, & ad impiam suspicionem tollendam) *vos verò quæcunque audistis à Patre vestro diabolo:* filij enim paternam hæreditatem suscipiunt, & ideò eorum hæredes fiunt, vt idem hic esse videatur, & eodem recidere τὸ ex seipso loqui, & loqui ex patre suo diabolo. Quemadmodum Christus veniens legem & Prophetas impleuit, sic & Spiritus sanctus Euangelium impleuit. Christus veniens confirmauit ea quæ sunt

Matth.15.7. Ioan.8.17. Ioan.14.10. Ezech.13.6. Ioan.15.15. Ioan.8.44.

quæ ſunt à Patre in lege & Prophetis dicta. Ideò & Paulus dixit: * *Finis legis Chriſtus.* *al. τέλος, plenitudo, πλήρωμα.*
Spiritus ſanctus veniens, Euangelium impleuit. Quæcunque ſunt in Chriſti doctrina, Spiritus implet; quæcunque in lege, Chriſtus. Non quòd Pater ſit imperfectus, ſed quod ſit interpres, & perfector eorum quæ ſunt Patris. Sic Spiritus ſanctus explicat & illſtrat opera Filij. *Rom.10.4.* Etenim ait: *Adhuc multa habeo vobis dicere, ſed non poteſtis portare modò: cùm autem venerit Spiritus ſanctus, docebit vos omnem veritatem &c.* *Ioan.16.12.* à ſe ipſo non loquitur, non enim contradicit Filio, ſed opera Filij implet, vt Filius Patris. In hac homilia in fine inuenies Chryſoſtomum dicere, miſſionem neque Filium neque Spiritum minorem facere Patre. Quòd & ipſe Pater mittatur à Spiritu, & à Filio, dicit his verbis: Si tibi oſtendero factorem cœli & terræ miſſum eſſe à Spiritu & Filio, quid facies? vel nega Chriſtum, & dele Scripturas, vel ſeruus Scripturæ, ſubmitte te Scripturis. Et vbi dicitur, inquit, hoc? Audi Deum per Prophetam dicentem Iſaiam: *Audi me Iſraël quem ego voco*, & cùm integrum locum eouſque protuliſſet: *Et nunc Deus miſit me & Spiritus eius.* *Iſaiæ 48.12. Ibid. 16.* confirmat Patrem hæc dicere, ex prædictis confirmans hanc orationem, & ſtatuens: Clarum eſt Patrem nunc loqui, & mitti ſe à Spiritu & Filio.

Eiuſdem ex oratione, Chriſtum eſſe orientem, & in illud: Deſcendit & aſcendit: *& quòd Spiritus ſanctus ſit omnipotens.* *Luc.1.78. Epheſ.4.9.*

843 DEVS Verbum, ait Ioannes, brachium de diſpenſatione Saluatoris, & eiuſdem deitate interpretans. Multa, inquit, ſigna faciente in populo IESV, non crediderunt in eum Iudæi, vt impleretur quod dixit Eſaias: *Domine quis credidit auditui noſtro, & brachium Dei cui reuelatum eſt.* *Iſaiæ 53.1.* Ipſe igitur etiā iuſtitia: appropinquat enim iuſtitia mea accedere, ipſe Saluator, ipſe brachium: ideò & Paulus omnia comprehendens, ad vnum refert, dicens: *Qui factus eſt nobis ſapientia à Deo, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio, ille nobis protulit exortū iuſtitiæ.* *1.Cor.1.30.* *Ecce enim, inquit, proferam exortum iuſtitiæ domui Dauid.* Ipſe & rex iuſtus. Vnus igitur exortus [ſiue oriens] multi eius fuerunt radij, humanitatis, curationis, pacis, iuſtitiæ, radij infinitorum aliorum. Ideò & Dauid præuidens cecinit: *Orietur in diebus eius iuſtitia & abundantia pacis, donec auferatur Luna.* *Pſal.71.7. Luc.1.* Hic igitur oriens ex alto ortus eſt, & è terra: ex alto quidem, ſecundùm deitatem: ex terra verò, ſecundùm diſpenſationem.

Eiuſdem in Domini incarnationem Ieſu Chriſti, & quod ſingulis regionibus Angelus præſit.

SERVIVIT creatura homini, Sol & Luna, ſtella, mare, terra, & quæcunque in eis ſunt: non verò vt digno (etenim præuaricator & reus fuit) ſed Deo iubente ei ſeruire: ne per omnia imago iniuria afficeretur: licet homo præuaricatus fuerit. *Pauli locus Roman.8. expenditur.* Omni igitur creatura rebellante, Deus creaturæ mandat non repugnare, ſed præbere quidem Solem radios ſuos, mare piſces & negotiationem, & ſingulas creaturas, vtilitatem ſuam & commodum hominibus. Hunc ſenſum Apoſtolus explicans dicit: *Nam exſpectatio creaturæ reuelationem filiorū Dei exſpectat. Vanitati enim creatura ſubiecta eſt, non volens, ſed propter eum qui ſubiecit eam in ſpe, & ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* *Rom.8.20.* Hæc eò pertinent, ſciuit Deus hominem lapſurum, & creaturam peccatoris imperium detrectaturam, idcircò refrænauit eam, & etiam nolentem iuſſitque parere, vt antea, dum legi parendo, regale ac ſummum imperium ſeruabat. Pudebat enim creaturam obnoxio peccatis domino ſe ſubiici, &
844 ſeruire ei, quem ſeruum peccati eſſe videret, ſed creator iuſſit tranſgreſſorem non abnegare, ſed oſtendere communis Domini immenſam gratiam, & firmum beneficium. Promittens etiam creaturæ, renouato & liberato corrupto & captiuo homine, etiam ipſam renouatum iri, quaſi diceret: Cecidit imago, & per lapſum interiit, & per inobedientiā corrupta eſt. Patere ſeruire corruptione corrupto, vt quando ipſum renouaro, meam imaginem, corruptum hominem, cum illo & te creaturam renouem, & eadem qua ille afflictam miſeria, cum gloria reſuſcitem. Quid eſt hoc, hominis dominium fugere creaturam. Dicit enim: *Vanitati ſubiecta eſt creatura, non volens:* cui vanitati? *Rom.8.20.*

Psal.38.8.

A quo enim tempore homo à Deo deflexit, vanitas vocatur. Audi canentem Dauidem: *Veruntamen vniuersa vanitas, omnis homo viuens.* Omnis homo vanus est Deum relinquens, & vanitatem sequens.

Angeli custodes vniuersi.

a. Vt LXX. habent. Deuter. 32. 8. Vulg. sic: Constituit terminos populorũ, iuxta numerum filiorum Israël.

Dan.10.14.

Constituit Deus Angelos secundùm climata orbis vniuersi custodes, vt quod & Moses dicit, *a* singuli singulas gentes seruent. Cõstituit verò, vt inanimatas creaturas frænent, Solem, & Lunam, & mare, & terram, & quæcunq; in iis sunt, adseruiendum hominum vsui. Rursum Angeli angebantur seruientes indignis, & pœnæ obnoxiis hominibus: pręsertim videndo illos maximũ honorem idolis, vni Deo debitum, exhibere. Protulit terra vinum, & aræ libationes accipiebant, alios fructus idolis consecrabant. Ideò Angeli sunt indignati, videntes ea quæ nõ sunt, coli loco eius qui est. Hinc & alia quæstio, quæ ad Prophetam relata est: *Venit ad illum,* inquit, *Angelus Gabriel, & dicit ei: Daniel serue Dei, ex die primo quo posuisti cor tuum ad intelligendũ, vt te affligeres in conspectu Dei tui, exaudita sunt verba tua, & missus sum vt hæc tibi nuntiarem. Princeps autem regni Persarum restitit mihi, nisi Michaël princeps gentis vestræ venisset in adiutorium meum.* Dubitauerit enim aliquis, si Persiæ Angelus præsidens à Deo ordinatus sit. Si verò & Gabriel à Deo missus est, vt populum Israël è captiuitate educeret, quomodo ei Persarum princeps restiterit? Ea quæstio sic solui potest. Mundus idololatria plenus fuit, Angeli gentibus præfecti indignabantur & affligebantur. Daniel verò captiuus cum suis cõtribulibus Babylonem ductus, Dei cognitionem prædicauit: similiter & tres pueri, quibus ignis tanquam suauis aura refrigerationi fuit. Ideò & multos ab idololatria ad pietatem traduxerunt. Angelus igitur Persarum lætatus est, videns in 845
sua regione pro idolis Deum coli. Nabuchodonosorẽ non iam ad idolis immolandum cogere, neque vltimis suppliciis non parentes subiicere vidit: sed clarè Deum prædicantem & dicentem: *Sidrach, Misach, & Abdenago, serui sunt* DEI *altissimi,* taliaq; multa. Cùm igitur beatus Daniel peteret à Deo, impletis septuaginta annis captiuitati præscriptis, vt è captiuitate Israël educeretur: missus est Gabriel, qui Danieli liberationem significaret, restitit Gabrieli dolens Angelus Persarum, quia iterum terra cui præerat, doctoribus pietatis hinc ablatis, ad pristinã impietatem & errorem reuersura esset. Restitit igitur non pugnando, sed iusta dicendo. Quæ reditus, inquit, festinatio? propriam habitans patriam Israël, rebus secundis, sæpius ad idololatriam cõuersus est: Nunc verò piè viuit, regionem alienam inhabitans, & nõ modò piè viuit, sed etiam pro pietate pugnat, multosque errantes ad verum Deum conuertit. Quando igitur & gratiam suscipientibus nihil secundùm animam est vtilius futurum, & qui pietatem per illos colere incœperant, in summum malum, qualis impietas est, iterum sunt lapsuri, quantò melius erit Israël è captiuitate non reducere, & ad pietatem reuersos, in ipsa pietate conseruare? Missus, inquis, sum ad restituendum populum in patriam: in quam patriam? quam inhabitantes fœdauerunt, dœmonibus sacrificantes, & idolis. Non hæc accusat Ieremias: *Secundùm numerum ciuitatum tuarum erant Dii tui Iuda, & *secundùm numerum viarum tuarum Ierusalem posuisti aras confusionis ad libandum Baal.* Infinitis tunc à Deo afficiebantur bonis, & à malitia impietateque non recesserunt. Multa nunc sustinent mala, & à Deo non recedunt. Quod igitur reditus erit emolumentum? Erat igitur Angeli contentio, non mali aduersus bonum: (non enim dixit Scriptura, pugnauit, sed restitit. Etenim sæpe resistit iustus bono, vt sæpe legi clementia, & vicissim clementiæ lex. Lex peccantem castigat, clementia verò regis erga peccantem commiseratione sæpenumero mouetur, & à pœnis liberat. Hic igitur pugna non aduersarij contra aduersarium, sed cognati contra cognatum, neque enim iustitia extra bonitatem, neque bonitas absque iustitia inuenitur. Creatura, inquit, vt dictum est, molestè ferente & indignante, quod inuita transgressori præbuit vsum, & seruiuit, & Angelis dolentibus ob hominum ingratitudinem, & toto mundo malis afflicto propter inobedientiam (*Viderat enim,* inquit, *Deus terram esse corruptam, omnis quippe caro corruperat viam suam,* non erat creatura talis, qualem initio eam Deus crearat. Non erat stellis cœlum, vt antea 846
splendens sine vlla macula. Non dabat terra vt prius, fructus puros, nec mare, nec aliqua alia creatura. Præuaricator enim in eam ingressus, contaminauit ac fœdauit omnia, blasphemiis DEO inuisis, turpibusque vocibus, & cædibus, mare piratis & latronibus, fontes & fluuios idolis & nymphis statuisque complendo,

Dan.3.27.

Ierem.2.28. & 11.13.

** Græcè hic est: in biuio Ierusalem sacrificabat Baal.*

Genes.6.12.

omnes res conditas in Deos homines formabant. Nihil autem sic creaturam maculat & adulterat, quam si in Deũ confletur. Ideo Saluator mundi venit in illam per carnem, & eandem ab infinitis illis maculis mundatam renouauit, & à longe difficilioribus morbis & affectionibus, quam corporea corruptione liberauit, renouat per primũ aduentum creaturam, vt discas eundem esse, qui eam in principio creauit. Non enim alterius est creare, & alterius corruptam instaurare, sed eiusdem vtrumq; est sapientiæ & artis. Renouat creaturam priori aduentu, vt credas secundo etiam aduentu eam instauratum iri, & te ante illam renouatum in incorruptibilitatem perturbationum vacuitatem, & ineffabilem pulchritudinem. Si enim quando volens in infirmitate carnis erat in sudoribus, in doloribus, quando seductor & Samaritanus vocabatur, creaturam ab his tantisq; & maximè diuturnis morbis, & maculis mundauit, quando veniet iudex viuorum & mortuorum, quando Angelorũ infinitis myriadibus stipatus, quando omniũ dominator & dominus, quando omnia horrore concutientur & trement, quomodo mutatio corruptionis in incorruptibile, non videatur quam facilimè consecutura, Deo digna?

Venit Saluator prædicentibus Prophetis, ne quis putet, quomodo homo à primo proposito & auxilio aberrans, aliud arripuerit; eodem agendum esse Deo. ne igitur quis hoc putet, longo ab hinc tempore Prophetæ illius aduentum prædixerunt, vt ostenderent, Deum non meditando inuenire commodum, sed à principio omnia præuidisse. Nam nos quidem homines meditamur, ac si priori conatu frustremur, ad alium accedimus. Deus vero non sic, sed dedit Legem, Prophetas, & post illa Euangelium; non tempore, quod esset vtile, discens, verum ab initio videns, non aliter potuisse creatu-
847 ram, & in ea hominem fieri, nec manu-duci, neque incorruptionis dignitatem recipere, nisi eo modo, quo ineffabilis prouidentia & humanitas dispensauit.

Si, inquit, *Deus præuidit Adam peccaturũ, quare eum produxit? Et multa sunt, & per pulchra huius dubii solutiones.* Dicit itaq; Chrysostomus: Non hoc solũ aio, quod præsciuit, sed etiam quod lapsum hominem per dispensationem reparaturus esset. Et non primo quidẽ sciuit lapsum, nisi etiam præsciuisset resurrectionem. Sciebat eum lapsurũ, sed resurrectionem tanq̃ remedium præparauit, & permisit hominem vsque ad periculum mortis peruenire, vt disceret, quid sua culpa consequatur, & quid per Creatoris gratiam. Sciuit fore vt Adam caderet, sed vidit ex illo proditurum Abel, Enos, Enoch, Noe, Eliam, Prophetas, admirandos Apostolos, nobilitatem naturæ, vidit Martyrum nubes, diuinitus motas, pietatem destillare. Vidit hæc: & vbi erat honestas, vbi iustitia, vbi dignum opus Deo? Propterea quod vnus erat peccaturus, ideone ex nihilo illũ producere non debuit? & tot hominum, quarum nec vno dignus erat mundus, fructũ amputare, & demetere radicitus tantum germen generis humani & florem, & contra illud subornare iram ac falcem, præsertim cum post peccaturus, tum neq; peccarit, neq; peccare cogitarit, quippe nondum existens. Si enim prudentum virorum est non ab eo pœnas exigere, qui peccare quidem cogitarit, nondum tamen peccarit, quomodo Dei esset ab eo, qui ne meditatus quidem sit peccare, pœnas peccatorum exigere, præsertim cum graue quidem, tunc esset peccatum (quomodo enim non graue relinquere Domini præceptum?) non vero incurabile ineffabili conditoris clementiæ, primum hominem ad pristinam reuocaturi dignitatem. Itaque si non productus fuisset primus parens quod peccaturus erat, efficeretur Deum punire nondum peccantem, & posteriore vocatione & salute priuare: & creaturam tot tantisque viris orbam ostendere.

Martyres.

Cum dicat B. Paulus: *Primogenitus omnis Creaturæ*, hæretici, inquit, non intelligentes de qua creatura loquatur, ad creaturam filium ipsi insipientes referunt. Duplex enim est creatura, vna quidem facta, altera renouata. Paulus namq; iterũ clamat: *Si qua in Christo noua Creatura*, vtq; manifeste ostendat se dicere Christũ esse primogenitũ creaturæ renouatæ, addit *primogenitus ex mortuis*, vt sit in omnibus primus. Primus renouatorum, ad incorruptionem vocatorum, ex mortuis resuscitatorum, & suscitando-
848 rum. Primus non secundum deitatem (Apage: contumelia enim est in Deum, vocari illum primum creaturarum, qui ineffabili verbo, & incomprehensibili excellentia super omnes creaturas ascendit sedetque.) sed primus est secundum humanitatem, princeps factus resurrectionis nostræ, & mutationis ex corruptione in incorruptionem. Si enim Elias filium viduæ excitauit, & Elisæus filium Sumanitidis, & Saluator quatriduum Lazatum

Colos. 1, 15.
Duplex creatura
2. Cor. 5, 17.
Colos. 1, 18.
3. Reg. 17, 21.
4. Reg. 4, 34.
Ioann. 11, 39.

Io. Chryso.

zarum excitauit; sed nemo eorum ad incorruptionem, & immortalitatem excitatus
Rom.6. est, Iterum enim eos mors postea oppressit. Christus vero surgens è mortuis, non amplius moritur, nec mors amplius illi dominatur, sed neque illis quos in secundo suo aduentu excitabit. O malam & dementem vestram opinionem! Venit Christus ad nos:
Ephes.1,20. dedit nobis spiritum suum sanctum, & assumpsit corpus nostrum, & contractus præcessit,
1. Corinth.2,12. & induens nostram humanitatem exaltauit illam, & constituit illã in dextera Patris: & ingratitudo beneficium contumeliâ afficit. Accepit à nobis figmentum, & constituit illud in dextera patris. Accepimus ab illo spiritum, & iniuriam facimus, in creaturarum & seruorum ordinem illum redigentes.

Orationum discrimina. Petitio quidem dicitur, quando Deum aliquis rogat, rei cuiusdam gratia; precatio vero quando Deum laudat; gratiarum actio, quando quis pro acceptis beneficijs
** ἐντυχία.* gratias agit Deo; * Intercessio vero, quando quis contra iniquos accedit ad Deum, vocans illum ad vltionem. Intercedere vero non est, inquit, supplicare, sed interrogare, &
3. Reg.19,10. responsum accipere. Dicit Deus ad Eliam: Quid tu hic, Elia? respondet Propheta interrogatus: *Zelo Zelatus sum pro Domino exercituum, quia dereliquerunt partem Domini filii Israël, &c.* non est hic petitio, sed interrogatio & responsio, & intercessio
Rom.11,3. [vel, interpellatio] fit ex utroque. Et vnde id manifestum? Paulum dicentem audi: *An nescitis in Elia quid dicit scriptura, quemadmodum interpellat Deum aduersum Israël.* Igitur ἐντυχία non est δέησις. Sed hæc Chrysostomus. Oportet vero adhuc subtiliùs differentias dictorum nominum perpendere, & considerare, vt non solum satis idonea sint quæ plebi dicantur; sed & eorum, qui eas voces volent acrius excutere, reprehensionem & iniuriam effugiant.

Ex oratione, quod antiqui Testamenti vnus sit Legislator, & in vestes Sacerdotum Exodi 28. & de Pœnitentia.

Rom.16,17. Ait Paulus: *Non enim erubesco Euangelium, Iustitia enim Dei in eo reuelatur.* Quo- 849
modo igitur Iustitia Dei in illo reuelatur, Quomodo? cum prima lex Iudæis solis
data sit, licet alij homines eiusdem existerent naturæ & originis, Euangeliũ vero omnibus æqualiter gentibus, merito in illo Iustitia Dei reuelatur, & iustitię Euangelium vocatur. In veteri igitur testamento non erat vocatio iusta, non enim similiter omnes vocabat & illuminabat, sed solos Iudæos. Non erat igitur iusta, sed dispensatio præparans viam iustitię! non dico hanc iustam, illam vero iniustam, sed illam viam huius & præparationem. Putabant Iudæi sibi solis etiam Euangelium datum iri, quemadmodum Le-
Psal.47.10. gem, sed exspectatio præter spem euenit, ideo & Dauid dicit: *Suscepimus Domine mise-*
** λαῦ Vulg. ναῦ.* *ricordias in medio * populi tui.* Deinde: *Secundum nomen tuum Deus sic & laus tua.* Non solum in medio populi tui, sed etiam in fines terræ; & vt ostendat quod misereri finium terræ iustitiæ sit, addit: *Iustitia plena est dextera tua.*

Psal.29,1.96,1. *Dominus regnauit*, inquit, Quomodo *Dominus regnauit*? an quasi nouam capiens dignitatẽ regni? Nam si dixisset, *Dominus regnat*, æternã Domini potestatẽ ostendisset, dicens vero: *regnauit*: dispensationẽ per carnẽ dicit, per quam natura nostra iugo diaboli, peccati, mortis excusso, creatorem cognouit, vt verum regem, largitorẽ incorruptionis, resurrectionis. Nunciũ igitur lætũ adfert Dauid ijs, qui à peccato, morte, diabolo olim regebantur, quod iugum illud contritum, imperium solutum sit, & omnibus
Matth.28. Dominus dominetur, vt ipse quoq; post resurrectionem dixit: *Data est mihi omnis pote-*
Rom.5,14. *stas in cœlo & in terra*, prius vero dominata est nobis mors, & peccatũ. Regnauit enim
Matth.12.26. mors ab Adam vsq; ad Moysen & cætera. & Dominus de diabolo: *Si Satanas satanam*
Rom.5,21. *eiiciat, diuisum est regnum eius.* Itaq; regnauit ante aduentum Christi super genus humanum diabolus, imo & peccatum, Dicit enim iterum Paulus: *Quemadmodum regnauit peccatum in mortali nostro corpore, sic & gratia regnabit per Christum. Dominus regnauit*, (finita est victoria diaboli, peccari, & mortis) exultet igitur terra, natura terrigena, olim errans, nunc vero gloriosa, olim in sepulcris, nunc in thronis.

Dispensationis erant plurima in veteri testamento, non autem satis Deo placebant,
rerum futurarum figuræ, & vmbræ, sed non res ipsæ, & est videre in illis alias quidem
figuras, alias vero notiones. Veluti non omnino placent Deo hyacinthus, purpura, & 850
Sacerdotis Vestes Exodi 28. coccus, & byssus (Deus enim requirit animarũ puritatem, non corporis florem aut nitorem) Sed corporeâ elegantiâ imaginem virtutum depingit. Si enim vere stolis illis

acquiesce-

acquiescebat, quomodo Mosen ante Aaron non induit, sed qua ipse non vestiebatur, illam sacerdotibus attribuit? Et Moses quidem aqua ablutus non est, sed lauit. Quamobrem? vt discas, non hæc Deo potiora esse, & perfecto ad sui ornatum sufficere virtutem, & hæc fuisse typum Virtutis, non ipsam virtutem.

Tiara. In capite, inquit, ferebat, Pontifex tiaram, quia caput omnibus designatum oportuit capite habere potestatem, & scire, quod creatus caput aliorum, & ipse sub capite sit communi omnium Domino & principe. Absoluta enim auctoritas, nec cuiusquã subiecta imperio, intolerabilis est & difficilis. Ideo in Lege gratiæ, qui Pontifices maximi sunt, Euangelium in capite recipiunt, vt electus intelligat, quod veram Euangelij tiarã accipiat, & tametsi aliorum caput constituatur, legibus tamen ijsdem subijciatur, & alijs imperanti Lex imperet. Sed tiara potestatem designabat, quam ipse in populum habebat, & qua ille Deo tenebatur.

Lamina aurea. Aurea vero bractea, in qua Dei nomen exaratum erat, in pectore erat, custodiam designans cogitationũ cordis, & quod oporteat has aptare ad Dei nutum & referre.

Smaragdus. In humeris erant Smaragdi duo, quorum alter hinc sex tribus, totidem alter continebat. Erant autem typus aspectus sacerdotalis: habet enim Smaragdus & viriditatem egregiam, & claram puritatem, instar speculi radians. Etenim oportet sacerdotem & pia exercitatione sobrium esse, & vitam subditis suam tanquam speculum virtutũ ostendere. Erat vero in humeris, quod actionum signum est, smaragdus. Actionis enim potentia ab humeris dependet, ideo & Deus ad Hierusalem loquitur: *Dirige cor tuum in viam rectam, in qua ambulasti, filia vaga, quia creauit Dominus nouum super terram.* *Hierem. 31. v. 21. 22. Sed Græca editio aliter quã vt hic vulgata editio.* Etenim manus & humeros ad actionem scriptura accommodat, vt quando de Dauide loquitur, *& in intellectu manuum suarum deduxit eos.* *Psal. 77, v. vlt.* Inerant vero * Logio in pectore ** λογεῖον.* duodecim etiam lapides impositi, qui duodecim tribus significabant. Et vide, supra quidem, & in humeris vna erat natura lapidum smaragdus, infra vero & in pectore duodecim. Quo significatur, Antea quidem ab vna omnes prodijsse natura: progressu vero temporis, diuersis opinionibus diuisos esse, & hoc quidem tribuit opinioni, illud vero

851 naturæ. Infra vero in fimbria sacerdotis, quæ dicitur ora, aurea mala, & punica, & campanulæ dependebant. *Exod. 28.* Et quomodo hæc, prima ratione Deo vt diximus, placerent? Sed in vestitu & habitu sacerdotis virtutes effinxit, infra flores & fructus, virtutum opera, cuiusmodi sunt Eleemosyna, Iustitia, & humanitas, & chorus reliquarum ipsis affinium.

Non mutabis verba Dei viui. *Deut. 4, 2.* In Patrem & Filium, & Spiritum sanctum baptizatus es, quid tollis nomina viua, & introducis nomina cogitationum tuarum, dicens; ingenitum, genitum, semper exsistens, & non semper exsistens. Deús ne hæc inania verba toleret? Vnum verbum vt mutaret, Propheta olim de vita periclitatus est: Et vide emphasim exigui verbi. Verba Prophetarum vocarunt quidam per ignorantiam Domini * onus. ** λῆμμα.* Dicit Dominus per Esaiam: *Si igitur interrogauerit te populus iste, vel Propheta aut Sacerdos dicens, quod est onus Domini: dices ad eos, quia vos Domini onus estis. Proiiciam quippe vos, & relinquam, ne dicatis onus.* *Ierem. 23, 33.* Vnum verbum ne mutetur, minatur Deus, & tu totam doctrinam commutans, putas te manus Domini effugiturum.

Eiusdem in illud: *Sufficit tibi gratia mea, virtus enim in infirmitate perficitur.* *2. Cor. 12, 9.*

VEnit à Patre Christus ad homines legatus [mactatus legatus est] & tunc pacem fecit. *Legatorum munus.* Sed legati venientes, & dona ferunt, & dona accipiunt. Quod igitur donum tulit, & quod accepit? nouum donũ, quia & nouus Legatus. Tulit nobis donũ corpus & sanguinẽ suum: & quid à nobis accepit? Fidem. Et quid pro illa nobis dat? Gratiam. Credidimus nos, ille gratiã dedit, soluta est [ira &] odium. Cum venit legatus ad aliquam gentem, non dignatur cum aliquo paupere aut plebeio loqui, sed statim ad Regem accedit. Hic vero legatus cum venit, statim cum meretrice, latrone, telonario, & Magis locutus est. Vides legati benignitatem? Non enim ad vnum & alterum venit, sed ad communem naturam, & venit carne nostra indutus, ne pura diuinitate accedens bestiam terreat.

2. Cor. 5, 17.

Ex eadem Homilia in dictum Apostoli: *Si qua ergo in Christo noua creatura: vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.*

IVdæi & gentes dicunt: quid gloriatur Paulus dicens: *Vetera transierunt, ecce facta sunt omnia noua.* Si qua in Christo noua creatura. Ego vero, inquit, nihil nouum vi- 852
deo. Non enim habes oculos, vt videas hæc. accede huc, & faciam tibi oculos. Et vides, & tu facis oculos? Ita. Et creator es? omnino. Túne demens es? nequaquam. Igitur facies oculos corporis? nequaquam, sed maius aliquid, Oculos mentis? & facis mihi oculos? Ita. Non enim habeo? nequaquã. Tu vero habes? Ita. Quomodo, dic mihi. Cum veneris in templum, nudamq; ibi statuam videris, lapidem mutum, & dixeris, ille Deus est, an oculos habes? Non enim vtilitas aliqua oculorum externorum, si interni caligant. Vides opus esse, vt faciam tibi oculos, vt videas lapidem esse lapidem, & lignum esse lignum, Oculósne habes quando vides lignum, & adoras? Atqui ego si accipiens comburam, num habes oculos, id Deum, quod exustum est, vocans? Quando affectus & * perturbationes Deos esse dicis, oculósne habes? Ebrius est homo, & circumagitur, & irridetur, & ex homine fit bestia. Tu vero dicis, ebrietas Deus Bacchus est. Furtum Deus Mercurius. Vidésne indigere te oculis? Lex affectus punit, & hos te Deos facere non vides? Si autem vis attende, quomodo facta sint omnia noua. Dicitur in Scriptura, creatura non solũ è nihilo in aliquid productio, sed etiã ex aliquo in melius immutata. Creauit Deus cœlum, hoc est, è nihilo fecit. Creat & quando malũ hominem bonum reddit. Hic vero creatio est rerum mutatio in melius. Et audi Dauidem dicentẽ. Cum enim erat ipse, & cor eius creatum, sordibus vero adulterij & cędis maculatũ est, & ad corruptionẽ ferebatur, prouocat Deum dicens: *Cor mundum crea in me Deus.* Non quod prius cor nõ habuerit, nec de cordis substantia loquitur, sed de meliori eius conditione. Ecce igitur creatio dicitur, non solum eorum, quæ è nihilo producta sunt, sed etiam corruptæ naturæ in melius mutatio. Sic creatur munda ipsa adultera; sic misericors qui antea raptor; sic mutatur in ouem lupus, in columbã vultur. duplex creatio. Ideo & lauacrũ creatio dicitur, lauacrum inquam, regenerationis. *Exuentes enim,* inquit, *veterem hominem, & induentes nouum eum qui reuocatur secundum imaginẽ eius, qui creauit illum.* Vides igitur nouam esse creaturã. Quid enim mihi prodest, si fiat cœlum nouum, & terra noua, ego vero in peccatis meis inueterascam? Cœlum domus est, ego vero habito in ea ægrotus. Si quando medicus in domum ægroti veniret, & nulla morbi ratione habitã, inalbaret parietes, & auro laquearia incrustaret; nonne diceres illi, bone vir cura ægrotum, quid domum exornas? adiuua decumbentem. Christus ve- 853
nit in hunc mundum, in quo decumbentem naturam meam inuenit, & ægrotantem, & ad eam sanandam omne subit certamen, & renouat instauratq; naturam. Quid igitur medicũ tu reprehendis, quia non illa facit, Christum vero reprehendis, quod hæc faciat? Sic transierunt antiqua, sic facta sunt noua omnia, sic noua creatura, & alia multa similia quis coaceruet.

** Virgil. IX. Aeneid. vers. 184. —Dine hunc ardorem mentibus addunt Euriale? an sua cuiq; Deus fit dira cupido? & in Hippolyto Seneca Tragicus.*

Creatio duplex, externa & spiritalis.

Psal. 50, 12.

Luc. 7, 37.
Luc. 19, 5.
Act. 9, 13.

Colos. 3, 9.

Ex Homilia post Calendas, &c. & contra ebrios.

Matth. 14, 13.

CHristus magnam multitudinem in deserto conuiuio excipiens, non illos ad tentorium & somnum misit, sed ad diuina verba audienda vocauit. Sic & nos faciamus, & tantũ nos edere assuescamus, quantum ad vitam tuendam sufficit, non quantum noceat & grauet. Non enim idcirco nati sumus & viuimus, vt edamus & bibamus, sed ideo edimus vt viuamus. Non vita propter cibum, sed cibus propter vitam ab initio factus est. Nos vero quasi ideo in mundum venerimus, sic omnia in eam rem consumimus.

1. Thess. 4, 13.

In dictum Apostoli: *Nolumus vos ignorare de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cæteri, &c.*

Mors & dormitio.
Rom. 6, 3.
1. Cor. 11. 30.
1. Cor. 15, 6. 18. 20. 51
1. Thess. 4, 14. 15

QVare Paulus, cùm de Christo loquitur mortem ipsius vocat *mortem*, cum vero de nostra morte verba facit *dormitionem* illam, & non *mortem* appellat. Nam in eadẽ oratione ter mentionẽ mortis hominũ faciens nunquam *mortem* dicit, sed *dormitionem* decessum nominat. Non enim temere his vsus verbis Apostolus est, sed magnũ & sapiens quiddam præparat. In Christo igitur *mortem* vocat, vt passio credatur, in nobis vero *dormitionem*

dormitionem, vt dolorem consoletur. Vbi enim pręcessit Resurrectio, confidens vocat mortem: vbi vero in spe adhuc manet, dormitionem appellat: & hac appellatiore nos consolans in bonam [vitæ] spem erigit. Dormiens enim omnino resurget, cum mors nihil sit aliud, quam diuturnus somnus.

Ex Homilia Chrysostomi de Pœnitentia.

COmederunt Iudæi manna, & cepas Aegyptias quærebant. Adeo turpis res est con- *Exod. 16.*
suetudo, quin pessima. Licet per decem dies pręclarè te geras, licet per viginti, per *Peccatum & pœnitentia.*
triginta, non acquiesco, non gratiam habeo, non te complector: modo ne defatigeris,
sed suffundaris pudore, teque accuses. Iterum de charitate disseruimus; audisti, abijsti,
854 rapuisti, non operibus sermonem ostendisti: ne iterum ingredi Ecclesiam erubescas,
erubesce peccare, non erubesce pœnitere. Duo hæc sunt, Peccatum & Pœnitentia: vulnus quidem peccatum, remedium pœnitentia: in vulnere putredo; in pœnitentia putredinis mundatio: in peccato probrum, & derisio, in pœnitentia laus, & libertas dicendi, ac è seruitute liberatio. Sed Sathanas ordinem immutat, datq; ijs qui illi obediunt, in peccato licentiam, in pœnitentia pudorem. Tu vero ne credas illi, sed vtrique actioni suum tribuere stude.

Visio quam vidit Esaias contra Iudæam & Ierusalem.

DIc visionem quam vidisti. Ipse autem dicit: *Audite cœli, & auribus percipe terra,* *Esaia 1, 2.*
quoniam Dominus locutus est. Alia promisisti, alia loqueris. Incipiens, dixisti, *visio super Iudæam & Ierusalem*: & omissa narratione, cum terra & cœlo loqueris. Homines relinquis, & cum brutis elementis loqueris. Ita, inquit; cum homines ipsis brutis magis sint facti irrationabiles, & non ideo solũ, sed etiam quia Moses ducturus illos in pro- *Deut. 23, 1.*
missionis terram, & præuidens futura, sic ait: *Audi cœlum & loquar, attende terra verba oris mei.* Testor vobis, inquit Moses, Iudęi, cœlum & terram, quia cum veneritis in terram promissionis, & reliqueritis Deum vestrum, in omnes gentes dispergemini. Venit igitur Isaias, minæ erant cessaturæ. Non potuit vocare Mosem, iam mortuum; nec qui aliquando audiuerunt: elementa tandem vocat, quæ etiam in testimonium ipsis Moses vocarat, & quanquã ille potuit Aaronem etiam vocare in testimonium, & alios multos, sed ideo (diceret) illos non vocaui, quandoquidem illi erant morituri, neque testari poterant. Cum vero Israel præuaricatus sit, ideo adhuc durantia elementa merito in testimonium voco. Sic & Isaias facit, non modo propter ea quæ diximus, sed etiam postquam cum Iudæis locutus, vidit illos sibi non attendere, ad elementa se conuertit, *Exod. 16, 13. 14.*
& testes sibi assumit. *Audi cœlum.* Tu enim manna pluisti. *Inclina aurem tuam terra.* Tu enim coturnices dedisti. Audi cœlum, nam illis ea quæ supra naturam dedisti. sursum mansisti, quomodo te Deus firmauit, & imitationem areæ non despexisti. Attende terra, tu enim infra eras, & mensam illis subito apposuisti. Ideo & alius Propheta videns regem insanientem, idolum colentem, Deumq; contumelijs afficientem, alios *3. Reg. 13, 2.*
timentes: nullum horum alloquitur, sed conuersus ait: *Audi, altare, audi me*; cur lapidi loqueris? certè inquit, cum minus quam lapis rex sentiat. *Audi altare hæc dicit Dominus*, & statim diuisum est altare, & fractum, & effud t hostiam. Homo autem non
855 audiuit, sed Rex manum suam extendit, cupiens Prophetam comprehendere. Deus vero quid fecit: manum eius arefecit, non autem arefecit manum à principio, vt ille ruptura lapidis fieret prudentior. Cupiuit enim eum sine castigatione sapere. cum, inquit, discissus sit lapis, & tu non emendaris te, iustam in te iram conuerto.

Ex oratione in prodigum, in pœnitentiam, in lignum scientiæ boni & mali, & in latronem.

AGmen iustorum non vult in se rapere potestatẽ creaturarum, sed quæ sunt dispen- *Luc. 15. 12.*
sationis, Patris prouidentiæ subiecta esse. Ideo etiam parabola iuniorẽ introducit, accepta paternã hęreditate, proficiscentẽ in regionem longinquã. Sed longitudo stadijs non determinatur, sed moribus circumscribitur. Etenim peccator non tam loco remotus est, quam moribus. Accepta itaq; bona paterna, perdidit prodigè viuendo. Accepit

Solem ad per fruitionem, & donum vt Deum adorauit. Accepit fontes ad delicias, & donum Deum fecit. Ignorauit donantem,& donum supra modũ coluit. Eadẽ creatura, sed non omnibus eodẽ modo conspicua. Paterna substantia ille quidẽ recte vsus est; hic vero abusus. Ordo autẽ hic & ibi, tametsi diuersus, pius pulchritudinem videt cœli, & *Psal. 8, 4.* inde Creatorem laudat: *Videbo enim cœlos opera digitorum tuorum*: Vidit impius,& ad creatorem sensum non conuertit: sed persistens in pulcritudine cœli, creaturam esse Deum imaginatus est. Pius non iniuriam facit creaturæ,sed Domino adorationẽ tribuit. Honorat creaturam, sed vt conseruam, non auferens autem cultum creatori, præstat creaturæ: laudat artificium, sed artificis gloriam illi non attribuit; impius vero benè quidem vidit, sed malè adorauit, & omnem ordinem inuertit.

Diabolus cur dictus.

Sæpe Scriptura Diabolum vocat draconem & serpentem tortuosum.

Luc. 10, 19. IDeo & Saluator dicit: *Ecce dedi vobis potestatem ambulandi super serpentes, & scorpiones.* Et ne reptilia intelligas, subiecit, *& super omnem virtutem inimici.* Diabolus draco & serpens est, non tanquam mali radix, vt Manichæi dicunt, sed vt princeps dæmonum, & auctor illis factus defectionis. *Manichæorum error.*

Ex adhortatione ad pœnitentiam.

Luc. 12, 18. DE illo qui dixit: *Destruam horrea mea, & maiora faciam*, sententiam à Deo latam, 856
in memoriam homines reuocantes ipsi vobis, aperite thesauros vestros, & date eleemosynas; facite vobis thesauros indeficienes in cœlo, vt Dominus iubet, qui futiles *Luc. 16, 9.* diuitias è fœnore & iniustitia colligitis, *facite vobis amicos de mammona*, vt Dominus imperat, *vt cum vos dereliquerint, recipiant vos in æterna tabernacula.*

*Ex oratione * in terremotum, & Lazarum, & diuitem.*

**Integram hanc de terræmotu cõcionem euulgauit nuper P. Frõto Ducæus societ. Iesu, Burdigalæ, Anno 1604.*

NOn cesso dicere, etsi non audiar. Medicus sum, medicamenta appono, præceptor sum, monere iussus sum. Et nemo se emendat? Quid hoc rei est? sed ego nihilo minus mercedem accipio, & hoc incredibiliter dixi. Fieri enim non potest in tanta hominum multitudine vt nemo se emendet. Audio, inquit, indies, & non facio: audi, etsi non facias. Ex auditione enim factum oritur, etsi non facias, pudefies ob peccatũ, etsi nõ facias, mutas sententiam, etsi non facias, condemnas teipsum, quod non facias. Accusare enim se, principium est emendationis. Quando dicis hei mihi audiui, & non facio, illud, *hei mihi*, initium est mutationis in melius.

Luc. 16, 24.

In illud dictum: Mitte Lazarum, &c.

ET vbi nunc sunt pincernæ tui, parasiti, & adulatores? vbi nunc arrogantia, & phan- *Sapient. 1, 8.* tasiæ? Folia fuerunt, & hiems abstulit, omniaque perierunt. Somnium erat, & ortus est dies, & somnium dissipatum. Ideo vero non Noë, vel Iacob, vel Isaac, vel Abraham diues videt. Quare? quia Abraham benignus in peregrinos fuerat, & illius inhumanitatis maior est accusatio, huius hospitalitas.

Ex Homilia: Non adeo vehementer deflendos esse mortuos.

MOrs, ærumnarum solutio. Nisi mors esset, nos ipsos ederemus: nisi puniremur, nequaquam à malis cessaremus. Vides Domini benignitatem? pœnam ex præuaricatione in salutis ansam conuertit. Si igitur iustus est qui mortuus est, gaude, quia cũ fiducia ad dominum profectus est. Sin peccator, ne doleas: lucratus est, quod accumulatione peccatorum priuatus sit.

Epistola ad Cyriacum. In epistola ad Cyriacum Episcopum, quam scripsit post secundum exsilium, pungit Arsacium, vocans illum delirum, & adulterum. Laudatq; eos, qui illius familiaritatem auersantur, vt qui propter Deum, & impietatem in Archiepiscopum suum ab illo declinent. quamuis in alijs videatur hortari, ne ab Ecclesia recedant: id autem postea, vt apparet, voluit, cum ij, qui hunc iniustè eiecerant facto non acquieuerint, sed mo- 857
liti etiam fuerint impetum, insidias, & exsilium ijs, qui ipsi addicti essent.

THEO-

THEOPHRASTI

Fragmentum de animalibus, quæ colorem mutant.

CCLXXIIX.

Inter opera Theophrasti nuper editum Francof. apud VVecheles.

LEGI ex Theophrasti libro de animalibus, quæ colorem mutant. Quibus verò mutatur color,& plantis,locis, lapidibus, quibus se applicant, similis redditur, polypus sunt,& chamæleon, & fera tarander, quæ apud Scythas vel Sarmatas nascifertur. Mutatur igitur chamæleon in omnes colores,præterquam in album,& rubrum,& non solùm ad subiectos colores, sed etiam ipse in se, si quis solum ipsum tetigerit, colorem mutat. Tarander quidem magnitudine bouis est,similis figura ceruo, nisi quod latior, tanquam è duorum ceruorum figuris compositus,bifida est ei vngula,& cornu. Habet verò hoc ramos vt ceruorum cornua, & omnino pilosum est. Ossa tegit extensa cutis, vnde pili exsistunt. Pellis digitum densa est, admodum dura, ideò & eam aptantes, pro thorace militari vtûtur. Rarò hoc animal videtur: mira eius est mutatio,& penè incredibilis. Alia quidem animalia in pelle mutantur, mutato interno humore vel sanguineo, vel alio, vt manifesta sit sympathia, hoc est, naturæ consensus. Pilorum verò mutatio, cùm aridi sint ac pendentes, & frequenter mutari non soleant, omnino admiranda & incredibilis est, maximè cùm variè illa fiat. Polypus autem videtur anhelitu colores mutare: est enim naturâ flatuosus. Argumentum verò respirationis pulmonis magnitudo est: penè enim per totum corpus diffunditur. Simul verò & eleuatur manifestè, & inflatur.

Chamæleon.

Tarander.

Πολύποδες.

Ex eiusdem de resolutione neruorum.

Paralysis.

DICIT resolutionem neruorum è frigiditate, vt omnes sentiunt, oriri: & alij quidem à spiritu: (est enim morbus pulmonarius) alij defectu & priuatione spiritus. Hunc enim esse, qui calorem & motum omnino faciat. Cùm autem motus non est, frigiditas est sanguinis, vel, vt paucis perstringam, humoris. Ideò in pedibus oritur torpedo, vel in partibus superioribus, quando à sede expulsi fuerint, vel alio modo: tunc enim diducit compressione spiritum, & motu proprio priuatur, sistit & refrige-
558 rat sanguinem.

Eiusdem de animi deliquio.

ANIMI deliquium priuatio est caloris, vel frigiditatis circa pulmonem, id etiam contingit ab ipso calore. Maior enim ignis tollit minorem,id experientia testatur. Nam ab æstu præfocante & alio calore, & maximè condensato, cùm hæc nos opprimunt, animo deficimus,& deliquium patimur. Extinguitur verò quod in * nobis frigiditatem non recipit. Fortassis verò respirationem omnino suffocatio impedit, vnde & πνίγος nominatur. Suffocatur enim, vel suffocato similis est is, qui respirare non potest. Testatur id defectus animi in balneis, ac potionibus. Manifestum enim est deliquia illa calore, & propter calorem fieri, extinguente externo calore internum. Fit verò animi defectus, deficientibus his, in quibus calor nascitur, vt sanguine, vel simpliciter naturali humore. Quemadmodum in sanguinis fluxu, & vterum gestantibus videmus animi defectiones: sed propter labores etiam fiunt deliquia.

* ἐν ἡμῖν lego.

Nimium etiam adfert animi deliquium: nam & minus tabefacit, & respirationem impedit, & refrigerationi aditum intercludit.

Propterea plerumque qui † lauantur, animi deliquium non patiuntur, frequentius verò quiescentes, quia humorem factum à liquefactione eorum qui lauantur, calidum esse contingit: eorum verò qui lauarunt, frigidum. Frigidus verò cùm sit humor, incidens in locos principes, gignit animi deliquium, nisi spiritus remissio ante dissoluat. Ideò continere iubent in deliquiis spiritum. Prohibet enim continens exire calorem: remissus verò ingerit.

† λοόμενοι

Aspergens aqua animo delinquentes, concludens poros, & condensans meatus, & cogens intus calorem (* resistit enim) adiuuat.

* ἀντιπερίσταται.

Gaudium ac mœror etiam animi deliquium generant. Per vtrumque enim humorum copia nascitur. Gaudium quidem liquefaciendo ac dilatando: mœror verò coarctando. Cùm autem ad pulmonis sedem humor peruenerit, hinc animi deliquium patimur.

THEOPHRASTUS.

Eiusdem de Vertigine.

VERTIGINES sunt, quando alienus spiritus in caput venit, vel redundans humor, vel ab aliquo nutrimento, vt à vino, vel ab aliquo alio succo. Ad hæc, cùm quis mouerit caput in orbem. Locus enim circum cerebrum humidus cùm sit, si sus- 859
ceperit aliquid alienum, plus æquo transeundo vim infert, & ad venas agitat priorem humorem in gyrum. Cùm autem agitatio sit instar turbinis, & humor non sit admodum densus, sed in continuo motu, altero accipiente, altero deficiente ob inæqualitatem ponderis, similiter vertiginem parit, & sæpe prosternit.

Quare cruda oua non circumuerti poßint.

Oua. OVA cruda circumuerti ideò non possunt: partim quia ab humore inæquali, & non eiusdem ponderis prosternuntur: partim verò, quia non habent substratum quod deiiciatur, cùm vnum sit & continuum intus. Ex hac cõsideratione soluitur hoc, *Vertigo.* quare in circo agitati vertiginem capitis patiuntur, & magis si in paruo circo, & adhuc si celeriter currant, & quod, si cum aliis, magis quàm soli. Et quare in sinistram currentes potius quàm in dextram? Omnium enim horum & similium caussa dicta est. Si enim vertigo fit, si quis eodem verterit caput, manifestum est quod si quis iuxta hunc similiter vertatur, celerrimè & maximè ante alios vertiginem patiatur. Proximè verò qui in minore circulo caput vertit, & quo celerius, eò magis. Ideò & currentes magis quàm ambulantes vertiginem patiuntur, & qui celerius magis quàm qui tardius: (currunt enim inclinantes ad centrum.) Qui verò in sinistram currunt, potius quàm ij qui in dextram, quòd acutiorem angulum faciant ad circulum. Grauiora enim cùm sint dextra, magis ad interiorem partem vi tendunt, propter imbecillitatem partium sinistrarum, & si cum multis currunt, magis quàm qui soli: propterea quod ad circumferentiam circuli aspectus accedens currentibus non continuus, facit aliquem motum & turbationem in cerebro. Ideò vertiginem magis patiuntur, eò quòd dupliciter moueatur cerebrum, partim agitatione in gyrum, partim aspectu in cerebrum delato. Quod autem propter oculorum motum sæpe vertiginem multi patiantur, ex multis patet. Nauigantes enim celerius & magis vertiginem patiuntur, cùm fluctus intuentur, & agitationes & trochos videntes, statim tenebras patiuntur. Vertiginem quoque patiuntur ij, qui profunda admodum & prærupta aspiciunt, quod contingat oculos longius extensos moueri & agitari. Oculi verò moti & agitati turbant & mouent interiora, qui verò superna aspiciunt, hoc non contingit, quia non longè aspiciunt, sed lumine impediuntur. Fiunt vertigines, quando continuò rem vnam aspiciunt. Illud autem dubium est, cur interdum oculo in orbem agitato, & quiescente idem vsu veniat? Caussa verò motus illius in circulo, dicta est. Cur verò in attentione & in continuo aspectu iste dolor contingat? quòd quæ in motu salua erant, statio ac quies agitat. Stantibus igitur oculis, & alia continenter in cerebro stant. Stantia verò diui- 860
duntur, & separantur grauia, & grauantur & faciunt vertiginem. Et cursus in gyrum separat grauia à leuibus. Facit verò oculorum demissio etiam vertigines. Nam demissione oculorum separantur grauia à leuibus. Hæc quidem sursum, illa verò deorsum feruntur. Oportet verò simul esse, vt dictum est. Vertiginem quoque adfert abundantia & indigentia. Indigentia consumptionem, abundantia superfluitatem facit, vt pleni sint pori. Hæc enim vbi ascendit, mox descendit, & diuidit * circuitus: hinc vertigo.

* περιόδους.

Ebrietates & veneficium, & alia similia, vertigines faciunt. Humor enim aliundè incidens, turbationes creat.

Stantes magis quàm sedentes vertiginem patiuntur. Nam quiescentium humor in capite magis consistit. Quando verò iidem mouentur, humor dissipatur, & in vnam partem incidens vertiginem facit.

Eiusdem de laßitudine.

DESCENDENTIVM, loco decliui, femora maximè lassantur, ascendentium contra tibia: quia in ascensu labor est eleuandi corporis onus. cui igitur onus incumbit, & à quo tollitur, eius maximus est labor. At in descendendo labor fit, quia corpus decidit,

decidit, & contra naturam portatur. Quapropter in quod magis incidit pondus, huic maximus quoque est labor. Verùm vt tibiæ descendendo magis laborant, sic femora in ascendendo. Quod autem grauia deorsum ferantur, difficilius est ascendere, quàm descendere.

Molestius est brachio per vacuum iacere lapidem, vel aliud quid graue, quia magis conuellit. Non enim incumbit alicui, quemadmodum qui iacit ponderi quod in manu est.

Æquales viæ magis defatigant, quàm inæquales, quòd nimius motus faciat lassitudinem: nimius autem, continuus, & vnus: inæquales verò propter mutationes quietem adferunt: in æqualibus verò, similitudo figuræ facit continuum motum.

Defessi semen ægrius continent, quia calida & humida sunt corpora propter consumptionem. Tale verò quid est seminalis vis.

861 Qui supini iacent, solutionis virium habent caussam, iis cooperatur situs ille ad nocturnam seminis emissionem. Corpora humida magis laboriosa sunt quàm dura, quia imbecilliora: etsi alio modo dura sint * audaciora. * εὐτραφέστερα.

*Eiusdem de animantibus, quæ * cum copia visuntur.*

* al. repentè.

ANIMANTIVM quæ cum copia visuntur, non eadem est omnium causa: sed alia horum generantur subitò, vt muscæ, quæ in exercitibus, & hominum frequentia, & hisce finitis, plures præterea fiunt. Fimus enim & aliarum rerum putredo, harum ortus caussa. Alia verò prius quidem exsistunt, sed apparent post pluuias, vt cochleæ, & paruæ ranæ. Nonenim pluuiâ decidunt, vt nonnulli putant, sed tunc prodeunt, cùm antea in terra fuerint, quòd aqua in eorum foramina influat. Est & aliud ranarum genus præter eas quæ in lacubus & paludibus sunt. Multitudinem autem harum & aliarum [animantium] gignit ipsarum prosperitas.

Musca. Vide Luciani de musca libellum, & Giraldum de Diis gentium. Rana.

Potius post finem conuentuum & exercituum quàm dum adhuc duraut, muscæ oriuntur. Contingit enim, iis præsentibus, propter quotidianos vsus & motus, corrumpi generationes earum, motu semper & mutatione facta, quo modo & in aliis accidit, sic & his cum sordibus eiectis. Quando verò soluta fuerint castra, & conuentus, quiete facta, statim generantur, quia nemo prohibet, donec in ipsis sterquiliniis humor exaruit, muscæ, vt diximus, celeriter, & cum copia gignuntur: bruci verò & locustæ vbique sunt, vt sic dicam. Abundant verò quia propria loca occupant, & eorum oua non corrumpuntur. Accidit hoc quia non colitur regio. Si enim ager colatur extinguuntur, inde ex deserta & inculta regione feruntur ad frequenter habitatam & cultam. Durant verò diu, vel quia locus altis montibus cingitur, & hos superare non valent, vel propter commodtatem regionis: Talis est, mollis tranquilla, & humida, & roscida. Molestæ porrò sunt locustæ, at molestiores bruci: & horum maximè, quos vocant baruchos, sed eorum ortus ex sese inuicem mutuus. Aliqui verò putant, non euidenti signo, colore similes aliquos eorum esse regionalibus, sponte sua nasci: manifestum enim quod tale quid à nutrimento, sed non à generatione accipiant. Corruptio verò horum alia quidem naturalis est, & pestilens: sub canicula enim œstro agi-
862 tatur, & oritur illi vermiculus in capite, & corrumpitur: alia verò ex motu, & volatu. Nam sublati [bruci] à ventis in mare feruntur & corrumpuntur. Corrumpuntur verò etiam propter hiemem & frigus, ipsi, & oua eorum: extinguuntur verò & hominū machinatione. Fossas enim effodientes hos in eas deiiciūt, & terra obruentes interficiunt.

Bruci & locusta.

Serpentes duabus de caussis oriuntur: vel è cœlo pluuio, vel in bello, & fusione sanguinis, vnde penè alia quoque venenata animalia prodeunt. Vnde quondam & in Thessalia magnam aiunt natam esse copiam serpentum. *Serpentes.*

Mures in aruis plurimi fiunt, & magis in siccis, quàm in humidis: inimicæ enim illis sunt aquæ. Fecundum autem animal est. Manifestus eis ex aqua interitus. Illis enim & foris molesta, & in eorum cauernas influit. Occidunt etiam illos mustelæ agrestes. Occiduntur etiam occulto & frequente pestilentiæ malo. Nascitur enim in capite ipsorum vermis, quem periti obseruantes, re cognita præsagiunt, ac prænuntiant interitum eorundem. *Mures.*

Dicuntur mures ferrum & aurum arrodere: Ideò aurifabri illis dissectis aurum inde tollunt.

Vide Q. Curt. de Tyro lib. 4. Mures scuta arrodentes.

In Ægy-

Theophrastus.

In Ægypto bipedes, & magnos nasci perhibent mures. Habent enim & anteriores pedes, iis verò non incedunt, sed vtuntur pro manibus: quando verò fugiunt saltant.

De animantibus, quæ inuidia laborare dicuntur.

*Stellio. Vide Iureconsultos de Stellione, vt Alciatum. Ceruus. * φρύνης. Vide Prouerbia. Equa. vide Plutarch. Phoca. Echinus. Lynx.*

STELLIO, vt aiunt, inuidens hominis vtilitati, deglutit exutam pellem. Est enim auxilium habenti comitialem morbum.

Ceruus dextrum cornu defodit, contra * bufonis venena aliaque multa perutile. Equa deuorat hippomanes ex pullis, ad quædam vtile. Phoca iam capienda euomit coagulum, quod etiam comitiali morbo vtile est.

Terrestris Echinus pellem vrina inquinat, & corrumpit. Lynx defodit vrinam, quæ ad sigilla & alias res prodest. Cæterum animalia hoc per inuidiam non facere, sed homines è propria sua opinione hoc crimen illis affinxisse, patet. Vnde enim brutis animantibus tanta scientia, quam homines multo labore vix discunt? Phoca quidē timore forsan turbata, coagulū emittit, & stellio pellem deglutit à natura, quemadmodum canes & sues, & penè omnia quadrupedia. Comedunt enim à partu partus inuolucra, seu membranas. Echinus timore, vel alio quodam naturali affectu vrinam mittit, sed non vt corrumpat pellem. Multa alia fiunt à brutis, quorum rationem reddere non possu- 863
mus: vt quamobrem gallina cùm pepererit, paleas circumiicit. Quare canes eleuato crure vrinam mittant? Quare capra, cùm eryngium comedit stet, & alias stare faciat? Quodque de lynce & ceruo narratum est, eodem modo diiudicandum.

Plutarch. lib. 7. sympos. quæst. 2. & lib. de tarda Dei vindicta.

De Sudoribus.

SVDOR salsus est, quia alienum excernitur ab adhærente carne, exhausta & leuitate & dulcedine. Tale enim excrementum exsistens circa vesicam, vrina: in carne verò sudor vocatur. Excernitur verò sudor per motum, vel laborem, vel per caloris & spiritus virtutem. Sudor cùm sit salsus accipit acrimoniam, vel acerbitatem, vel malum vel bonum odorem, propter multas & varias rationes.

Iuuenes difficilius sudant quàm viri, & maximè pueri, quanquam natura calida sint & humida, vnde oritur sudor, quia densissima est puerorum cutis, & tanquam conclusa. Ad hæc verò calor superans concoquit dum crescunt. Si quid verò sit excrementi, hoc egeritur per aluum. Vtplurimum enim puerorum aluus facilis est: senes verò raræ quidem cutis, sed siccæ. Oportet verò sudori tanquam materiam subesse humidam: præsertim cùm per quod halitus facile transit, quodque est rarum, sufficientem excretionem faciat: & quia fit continenter, & multus humor non inest. Ideò quorum ventres humidi sunt, & excrementum fluxit in vesicam, non multum sudant, eò quod omnem humorem illuc mittunt.

Qui cibos non concoquunt, & non dormiunt, multum sudant, eò quòd concoctio distribuat humorem, & somnus concoquat.

Qui se exercent, & benè valent, magis sudant quàm qui non laborant.

Qui coctum & qui crudum habent cibum, multum sudant, quod quanquam absurdum videatur, non tamen est. Qui enim se exercent, quòd soluta habeant corpora, & poros exercitatos, & quòd sint sudoribus assueti, multum sudant. Aliorum verò pori clausi sunt, quia non se exercent. Qui verò cibum crudum edunt, ob humorum multitudinem sudant plurimum: qui verò cocto vescuntur, per concoctionem alterius succi, facile sudant.

Non laborantes, sed cùm iam quiescunt, magis sudant, neque intendentes, neque continentes spiritum, sed quando remittunt, propterea quod laborantium à spiritu venæ inflatæ, claudere poros faciant. Quare per latiores poros magis prodit hu- 864
mor: spiritus autem retentio complet venas, vt prohibeatur exire.

Post labores & cursus, qui in vmbra sedent magis sudant quàm qui in Sole sunt, quod Sol exsiccet & condenset meatus.

Qui pedes in aquam immittunt, non sudant, quia aqua prohibet liquefactionem. Sudor verò liquefactio est eorum, quæ malè carni adhærent, quando per calorem excernitur.

Quia exercitatio continua exsiccat quemadmodum Sol, ideò minus sudant.

Fronte primùm & maximè sudatur, quia subest cerebro quod humidum est, caput quoque maximè sudat, quia rarum, idque maximè crines indicant, quodq; spiritus retentio in caput redundat.

Qui animo anxij sunt, pedibus sudant, in facie nequaquam: quia mœror non est diminutio caloris, sed incrementum, quemadmodum ira, ideò in facie rubescunt, quia magis incalescunt (siccat enim supereminens calor) At ille in pedibus liquefacit, quia minor est, quàm vt possit exsiccare: maior verò, quàm qui antè fuit, & insitus est.

In somnis magis quàm in vigilia sudores excitantur, propterea quòd humores & calores * ob contrariorum pugnantiam maiores sint, ex ambobus autem fit sudor.

* διὰ τὴν ἀντιπερίστασιν.

*Eiusdem de * Apibus.*

* *In Græco forte legendū* περὶ μέλιτος, *De melle.*

Mel tribus modis nascitur, vel è floribus, & ex aliis, quibus inest dulcedo, vel ex aëre, quando humor liquefactus à Sole, & concoctus cadit: idq; maximè messis tempore accidit, vel ex † arundinibus. Cadit autem mel ex aëre in terram, & in obuias plantas, & maximè in foliis quercus & in tilia inuenitur, quia densitatem illa habent, & humida sunt. Oportet verò nec omnino esse arida, ne in se trahant, nec omnino rara, ne perfluant. Hæc verò humida sunt & densa, & tilia etiam dulcedinem habet. Familiaritatem autem quodammodo cum quercu habet apis.

† *Calamis.*

Virgilius: Et duræ quercus sudabunt roscida mella.

HELLADII BESANTINOI

CCLXXIX.

Chrestomathiæ.

LEGI ex Helladio Besantinoo librum Chrestomathiæ primum, secundum, tertium, quartum.

Nugatur Mosem ἄλφα vocari, quòd corpus habuerit ἀλφοῖς, id est, vitiligine di-
865 stinctum, & ad mendacium Philonem testem adhibet.

Dionysius dicit, Atticos non dicere † ὠνησάμην *emi*, sed eius loco ἐπριάμην, etsi ὠνεῖσθαι, & ὠνήσατο & ὠνούμενος & alia id genus in vsu sint.

Ælius Dionysius.

† *Vide Phrynichum in* ἐωνησάμην *pag. 22.*

Καλὸς & ἀγαθὸς Attici dicunt, sed non ἀγαθὸς καὶ καλὸς: quanquam ἀγαθὴ τύχη dicant, & τύχη ἀγαθή.

Dicunt auctores ὑπὸ μάλης, *sub maxilla*: μάλην verò absolutè non vsurpant: κιθαρίζειν dicunt & κιθαριστὴν, sed dicunt λυρίζειν, non item λυριστήν.

Dicit, lapidem qui ferrum trahat, non μαγνῖτιν, *magnetem*, sed ἡρακλείαν λίθον vocari, multi verò alij dicunt & μαγνῖτιν & ἡρακλείαν vocari, reddentes variæ appellationis caussas. Dicit Galenus electrum ad se trahere * putamina fabarum.

* κυρήβια.

Mariti fratrem mulieres δαέρα vocant: sororem verò non item δαείραν, sed γάλον, vnde & Homerus ait:

Εἰδομένη γαλόῳ Ἀντηνορίδαο δάμαρτι

Iliad. γ'. v. 122.

& θεῖον vocant patris fratrem, non sic verò θείαν sororem, sed τηθίδα. Et πάππον dicunt patrem patris, μάμμην non item matris matrem, sed τιθήν. Antiqui verò matres suas μάμμας vocare solent.

Didymus decem libros prouerbiorum composuit, & prouerbiorum scriptoribus hæc nuncupauit.

Prouerbia seu adagia.

Quæ nunc vocantur κλεῖδες, Attici vocant κομμωτρίας, quanquam Menander etiam κλεῖδα dixerit.

Versus ille prouerbialis: Ὅρκους ἐγὼ γυναικὸς εἰς ὕδωρ γράφω, *Iuramenta mulieris * in aqua scribo*, Est Sophoclis, quod Philonides per Parodiam exprimens dixit: Ὅρκους δ' μοιχῶν εἰς τέφραν γράφω, *Iuramenta mœchorum cineri inscribo.* Qui mulieres irrident, sic dicunt: Ὅρκους ἐγὼ γυναικῶν εἰς οἶκλον γράφω, *Iuramenta mulierum eiulatibus inscribo.*

* *Catullus:* - mulier cupido quod dicit amanti In vento & rapida scribere oportet aqua. *Et Tibullus:* - periuria ridet amantum Iuppiter, & ventos irrita ferre iubet. *Xenarchus apud Athenæum*, Inscribo vino si qua iurat fœmina. *Prouerb.* In aqua scribere.

Inter viginti quatuor litteras μῦ, νῦ & ῦ duobus temporibus æquiualent & circumflectuntur: & aliæ monosyllabæ, & diphthongo syllaba terminantur, & circumflectuntur, verbi gratia φεῖ, χεῖ, ψεῖ. ὦ apertè circumflectitur: inter dissyllabas verò quædam habent primam longam, quæ natura sua circumflectitur, vt βῆτα, θῆτα, ἦτα: quæ verò non circumflectuntur, in penultima acuuntur, vt ἄλφα, κάππα, δέλτα.

Ancillæ nomen Pelusium erat, per quam Pyrrhus Molossus veneno matrem interfecit.

Ἀνθρακεὺς vocatur qui vulgò carbonarius. 866

Ex humili qui emerserint, vide Valerium Max. lib. 3. cap. 4. *Ausonius. Fictilibus fama est cenasse Agathoclea regem.*

Dionysius filius fuit agasonis, qui Siciliæ annis duodequadraginta præfuit. *Agathocles figuli filius multos etiam annos Siciliæ præfuit. Hermeas castratus & seruus cùm esset, Aternæ (quæ Thraciæ ciuitas est) rex fuit. Porus Indorum rex filius tonsoris. Bradyllis carbonarius cùm fuisset, Illyricum duxit exercitum. Orthagoras coquus Sicyoniæ dominatus est.

Verbum μόγις *vix*, aptissimè per γ scribi ait, positū pro iis quæ fiunt cum labore. Iones & Æoles ineptè per λ scribunt μόλις, & pronuntiant.

Ὦ τἀν, (pro ὦ ἐτᾶν, *heus bone vir*) diuisum esse dicit, ὦ quidem solum, τὰν reiecto ε. Integrum est enim ἐτᾶν, & coalitione cum ὦ fit ὦ, τἀν. ἔτης enim amicus verus est: nam ἐτεὸν verum significat.

† νεβρὸς emenda pro νεκρός.

Νεκρὸς dicitur de priuatis anima, quasi νηκηρὸς, & per syncopen νεκρός. Aiunt νε & νη priuatiuas particulas. Ideò & † νεβρὸς (hinnulus) qui cibum alimentumque accipere nondum potest, sed solo lacte nutritur. νέκταρ quod mortales edere non possunt. κλεινόμενοι enim qui occisi sunt. Est autem κτὰρ verbale à verbo κτῶ, quod significat κτείνω, occido.

Qui ὦ articulum vocandi putant, falluntur. Articuli enim Vocatiuo non opus habent. Etenim articuli absentium relationem quandam significant. ὦ verò ad energiam demonstrationum solùm vocatiuo adiungitur. Errare autem eos ait, qui putant illud vocatiuum esse, & tempus, & accētus, & spiritus indicant. Etenim leuigatur, cùm omnes articuli, qui spiritū recipiunt aspiratione notentur, & illi acuuntur, hoc circumflectitur, illi corripiuntur, hoc naturâ longum est. Quòd ὦ non sit vocatiuus à recto ὁ, hinc etiam manifestum est. Vocatiuus recto suo æquiualet tempore, vel tempus minus suscipit, vt Ἀγαμέμνων, & ὦ Ἀγαμέμνον. Hic verò contrarium. Non est igitur articulus, sed aduerbium: Coniungitur tamen cum vocatiuo, cùm sit Aduerbium. Quemadmodum & alia Aduerbia cum genitiuo iunguntur, vt apud Poëtam in Odys. ω. Et cum Accusatiuo νὴ & μὰ iungitur, Etenim iurantes Accusatiuo iungunt.

Κνέφας alij putant esse à κενέφας. est enim κενὸν φάος lumine vacuum: alij verò per pleonasmum κ. νέφος enim esse, & νέφας perfectū per νε priuatiuum, *priuatum luce* significans. Quemadmodum & κτύπος per pleonasmum κ. τύπος enim est κτύπος, nomen verbale à verbo τύπτω. & καύνυτο αὔνυτο ὃν, per pleonasmum habet κ. & ναῦρος, αὖρος enim est qui mente leuis est.

Plato in Cratylo aliter.

Musam alij deriuant à μαιεῦσάν τινα, id est, *inuestigatricem*: doctrina enim Musarum nihil à mysteriis discrepat. Alij à μαῶσαι deriuant. Quærere enim Dores dicunt μῶ. Et tertia persona μῶται extat apud Epicharmum, μῶνται apud Euphronionem, & μώμεναι participium apud Sophoclem. Aptius igitur est Musam sic dici, tanquam inuentricem omnium disciplinarum existimatam. Μαίεσθαι Homerus quoq; pro *quærere* dixit, & μαῖαν illam dicimus, quæ consulit Medicum de abscondito. 867

Μάκαρ, inquit, sola vox hac terminatione inuenitur, & in fœmininis δάμαρ.

Μάκαρ per apocopen à μακάριος, sicuti ὑμὴν pro ὑμέναιε per apocopen.

Μακκοᾶν antiquum est μὴ ἀκοῦειν, vel μὴ κοεῖν, quod κοεῖν significat *intelligere*. Callimachus in Hecuba ἐκόησε pro ἐνόησε dixit.

Μακάρειος alij deriuant ex μηκήειος, verbi gratia ex μαχήειον, quod fato non subiacet, immortalis, vel ex ἀκήειος pleonasmo τῦ literæ μ, μακάρειος.

Ἄλευρον addito μ inuenitur μάλευρον *fama*. & μία *vna* ex ἴα factum addito μ.

Philomela fabula. Vide Ouid. in Metamorph. & supra Photium.

De Philomela hæc narrat: Zeten filium Boreæ accepisse Philomelam, filiam Dulichij Pandarei, illis filium natū esse nomine Actylum. Philomela autē suspicata virum Nympham quādam Hamadryadem adamare, zelotypa, cùm filius Actylus illi videretur conscius ac adiutor furtiui concubitus, à venatione redeuntem illum interfecit. Venus autem tantam miserata calamitatem, in volucrem lusciniam matrem mutauit. Pœnitens autem quæ antea fœmina, nunc verò auis, luget filium, non reperto mali fine.

Iliad. δ. Homerus illustratus.

Τέτλα, quod apud Homerum est, quod dixit Diomedes ad Sthenelum, scripturæ vitium est. Quid enim significet τέτλα ignotum hactenus fuit: Sed alij quidem vocem honoris esse amici ad amicum dicunt: nonnulli verò, *garrule heus tu*,

vel *ô bone*

vel ô *bone vir*, significare aiunt: alij, *heus tu garri.* alij rursum, *te appello:* plures verò
Grammatici iunioris esse vocem ad seniorem dicunt, quanquam ostendere nequeant,
Diomedem Sthenelo iuniorem fuisse. Neque etiam vsquam alibi Homerus hac voce
vsus, vt ex sensu aliunde noto, ambiguitas verbi tolli posset: quod in ἔλλον, quod *hinnu-*
lum significat, fecit. Ibi enim dicit, πόδεσιν ἐλλὸν εἶλε ποικίλον κύων, *canis pedibus variega-*
868 *tum hinnulum comprehendit*, obscuritatem verbi detegit quod subnectitur, mortuum
hinnulum. Similiter & λάε ex etymologia apertam vocem ostendit, cùm ἄλαος sit, *non*
videns lucem. Vel quia λάειν idem est ac *frui*, quod vehementiorem ostendit affectio-
nem. & alia multa sunt apud Homerum peregrina, quæ Homeri posteris vsu facta sunt
perspicua, & dubia omnia submota sunt. Non eadem tamen ratio in τέτλα. Neque
enim τέτλα scribendum est, sed τέτελα, vltima syllaba ablata, à τετέλαθι. Etenim inue-
nire est τέτελα, multos dixisse, vt Aratum, vbi ait, ἐν χαείτων πρώτη τέτελα. Ideò & non-
nulli versum Homeri non per τέτλα, sed per τέτελα protulerunt, legentes & signifi-
cantes, errorem accidisse, quòd aliqui secundum τ pro λ accipiant, dante illis breuio-
re in linea λ imaginationem literæ τ, cuius vni apici recto alter incumbit transuersus.

Odyss. τ'. κύων ἔχε ποικίλον ἐλλόν.

Aratus. Vide Indicem Homer. & Eustath.

Mater regis Corinthi vxor Amphionis, altero læso pede claudicans, Labda
vocata est.

Rectius χεσιὰ dicitur: sed per ellipsin χεσά. & herba, potius ποία quàm ποὰ di-
cta est.

Α῎τλα ait leui spiritu scribi: alij secundùm significata accuratius distinguentes, spi-
ritibus etiam variare volunt.

Ε᾽λαύνω *fruor* irregulare est: ante finem enim verbum consonantem habens, & in
penultimâ habens syllabam in αυ terminatam, nunquam grauatur. Duorum enim
alterum est, vel purum, barytonum, vel consonantem habens, circumflectitur, vt
φαύω vnde ἔφαυσε: alterius exemplum ἀμαυρῶ, & similia. χαύνω nô benè grauatur. For-
mant autem nonnulli ἐλαύνω ab ἐλῶ. Nonnulli verò vt à βῶ fit βαίνω, sic aiunt etiam ab
ἐλῶ, ἐλαίνω factum, & transmutatione diphthongi ἐλαύνω. Sed solum est ἐλαύνω, & ideò
nec regularem coniugationem habet, heteroclitum namque est perfectum, ab ἐλάζω
enim ἐλήλακα formatur.
Coniunctio τὲ sola est enclitica, forte quia voce eadem cum expletiuis vtuntur. Æo-
les verò, siquidem vt copulatiuam assumpserint, similiter vt nos τὲ efferunt. Si verò
expletiuè, in ο vertunt syllabam, & τὸ dicunt pro τέ.

Γλωσσοκομεῖον propriè est vas, quod linguas tibiarum recipit: hodie verò abuten-
tes ad receptacula aliarum rerum accommodant, & hoc quidem tolerabile: alij verò
869 inuertunt & sonum & tempus. Oportet enim penultimam longam circumflecti, illi
corripiunt, & acutum in antepenultima ponunt.

Vide Phrynichum pag. 17.

Speciem mazæ antiqui θειδακίνην vocant: herbam verò θείδακα. Medici θείδακα
lactucam, siue *olus hortense*, θειδακίνην verò siluestre vocant.

Quemadmodum dicimus τὰ νῦ, & τὰ μῦ, cùm litteras in plurali efferre volumus:
sic & τὰ σίγμα dicendum est, non τὰ σίγματα. Etenim non declinantur nomina lite-
rarum, ideoque quod à Xenophonte in ἑλληνικοῖς dictum est τὰ σίγματα τῶν ἀσπίδων
non coniunctim degendum est, sed duabus syllabis τὰ σίγμα, & ab alio principio τὰ
τῶν ἀσπίδων diuisim.

Xenophon emendatus. Literarum nomina.

Aiunt Ἀρχέτυπον à nullo antiquo scriptore, nec oratore, nec poëta dictum esse,
vt scribit * Dionysius Halicarnasseus.

** Ter tamen vsum video in Rhetoricis.*

Κρήγυον *verum* significare dicitur, quasi καρέγδυον. Qui enim verè aliquid facturi
sunt, illud promittunt capite annuentes. Alij verò κρήγυον, non *verum*, sed *bonum*
significare aiunt, quasi κηρήγυον deriuantes, vt demulcens cor, id est animum: bonum
enim demulcere animum solet.

Iliad. α'.

Irati est eadem sæpe dicere: infœcundus est enim iræ affectus. Ideò & Agamem-
non iratus Calchanti, iisdem sæpe verbis conuitiatur. Vates dicens improbe,

Mala soles semper prædicere, Et, *nihil vnquam boni prædixisti.*

Ε᾽πιτὰξ apud Callimachum & Aratum, à futuro fit, reiecta syllaba longa finali,
quemadmodum & χωεὶς à χωείσω, & πέλας à πελάσω, μὶξ à μίξω, vnde & ἐπιμὶξ apud
Homerum, & δὰξ à futuro δάξω. Iones enim à δάκνω δάξω formant, ex δὰξ venit ὀδὰξ,
à πτύξω πτὺξ, & reiecto etiam τ, πὺξ. Sic & ab ὑδίσω ὀυδις, & ἀμφουδις, ἀμύξω ἀμὺξ apud Ni-
candrum,

candrum & à πλήξω πλὴξ & ἀμφιπλὴξ: ab ἀγκάσω ἀγκὰς, τύψω τὺψ & πρότυψ. Similiter & ab ὀκλάσω ὀκλὰς, & ὀκλὰξ. πείσω, πεὶς, πεὶξ, & ἀπεὶξ. Sic ergo & ex ἐπιτάξω, ἐπιτὰξ, quod imperio & iussione fit.

Vide Plautum.

Vide Callimachum, & Vulcanum.

Κύρβεις Attici in masculino efferunt, Callimachus in neutro. & idem præter rationem φοιτάζειν pro φατίζειν dixit, cùm inquit, boni sæpe sunt iuuenes * * .... & ..... detergere verò significat. superbit autem & gloriatur est βρενθύεται. Fit verò à βρένθιον, quod vnguentum est. Iactabundi enim & superbi, vnguento vti solent. 870

Vnguenta.

Vnguentorum species sunt Bacarius, Narcitanus, Stacte, Plangonion, quod inuenit mulier Elea nomine, Plangon, Metaleum, quod Metalus Syracusius repperit.

Euphorion Chalcidensis poëta.

Apud Euphorionem origine Chalcidensem, incolam verò Atheniensem, non imitandas voces licet reperire. Nam Iasonem ναύαγον dixit, quod non tam significat naufragum, quàm nauem regentem. & serpentem aurea mala Hesperidum ferentem, Κηπουρὸν nominauit. Malè autem æmulatus est primum Dionysium Siciliæ tyrannum, qui licentia adulatorum, & deliciis corruptus, cœpit * tragœdias scribere, in quibus has voces congessit, ἀκόντιον vocans βαλάντιον. χάδον verò ἐλκύδειον σκέπαρνον ἔειον, χλαῖναν ἐειόλην, vt quæ fuerit pernicies lanarum, & talia multa ridicula.

** Cicero Tuscul. POETAM nominat Dionysium maiorem. Athenæus lib. 9. δειπνοσοφ. Versus eius exponit ex Adonide. Plutarchus quoque de Alexandi virtute hunc ex Tragœdia memorat: ἡ γὰρ τυραννὶς ἀδικίας μητὴρ ἔφυ. qui & Antiphonta oratorem, vt quidam referunt, quòd Tragœdias eius reprehenderet, interfectum ait. Philoxenum eadem de caussa ad latomias damnatum, atque Æschyli Tragici tabellas coëmere solitum, iocatur Lucianus.*

a. Vide Glossarium.

b. De hoc Dionysii carcere Cicero 7. Verr. & ibi interpres.

Mortarij pistillum, ᵃ δοίδυξ ab Atticis vocatur. ἀλετρίβανος verò communiter & Atticè dicitur. Dionysius verò tyrannus, de quo ante dictum est, δοίδυκα vocat θυέστην. meritò igitur maluit ᵇ ad latumias damnari Philoxenus, quàm talia audire.

Comici plerumque seruis nomina à natali solo indunt, vt Syrum, Carionem, Midam, Getam, & similia: partim ex adiunctis, vt à colore quidem Pyrrian, & Xanthian: à moribus Parmenonem, Pistum, Dromonem: item à die, quo emptus est seruus: vnde & Numenias vocant.

Plutarchus in Sylla, & Casaubon in Laërt.

Tres dicũtur phtiriasi, id est morbo pediculari, mortui esse: perpaucorum enim hic morbus. Fit autem cùm totum corpus in pediculos resoluitur, sed ex heroibus, qui hoc morbo extincti sunt, est Acastus Peliæ F. Secundus Pherecydes Syrus, qui Genealogiam conscripsit, quem & aiunt ab ortu hoc malum habuisse. Tertius Romanorum sæpe consul Sylla iam senex, vt etiam Felix propter fortunam dictus sit.

Ἐς melius secundùm analogiam quàm præpositio εἰς dicitur, & ἐκ quàm ἐξ. Omnis enim præpositio vltima breui est. Sed alia contrà ratio ἐκ peregrinationis accusat. Nulla enim vox apud Atticos in κ desinit.

Κυθνώλης *calamitosus* per λ scribunt, sed non per δ. Apud Argos enim regio Cyth- 871
nion vocata, cuius viros olim Amphytricon interfecit, exceptis admodum paucis.

Mercenarius ab aliis θὴς vocatur, vel à θεῖναι, quod significat manibus operari & facere. Antiquis enim dicendi formula erat ἔθηκεν pro τι δρᾶν, *aliquid agere*, vt & laboriosissimus heros ideò vocatus est Θησεὺς, Theseus, vel mutatione τ in θ, penuria enim vitæ & indigentia multos ad opera seruilia cogit.

Multa contra analogiam committuntur errata, vt pro σίκυος dicunt errantes σικυὸς *cucumis*, & pro ἀνδράχλη per λ (sic enim dicunt Attici) dicunt ἀνδράχνη.

De Atlantibus vide Geographos.

Εἴσω rectius est quàm ἔσω. & .... proferunt .... vulgus verò per α.

Euphorion, inquit, refert quædam somnia alicubi non videri.

Mulam, qua ferimur, cùm iugum non ferat, Attici ἀστράβην vocant: inde dicitur & ἀστραβηλάτης. Dicitur etiam ἀστράβη pro sella equestri, vt Demosthenes in oratione aduersus Midiam: ἐπ' ἀστράβης ὀχούμενος ἀργυρᾶς: *Argenteo insidens ephippio.*

Ἄρτος, inquit, dicitur ex αἴρειν, quod significat admouere vel capere. Etenim singulis hunc diebus capimus. & ἄρμα *nutrimentum* ab Hippocrate & aliis dicitur.

Τάριχος *salsamentum* in neutro genere plerumque dicunt Athenienses: minus verò frequenter in masculino. Grammatici verò in vocibus occupati, dicunt in masculino magis analogiæ respondere.

Ἄριστος propriè de iis, qui in bello aliquid præclarè gesserunt. Ideò & ἀριστέας eos vocamus, & ἄρην, *Martem*, rei bellicæ ephorum putant, abusiuè verò etiam pro quauis in re excellentibus dicitur.

Μάκτρα

Μάκτραν vocant vas in quo polenta aut massa subigitur. Atticum est, & non, vt nonnulli dicunt, tritum. ῥαφὶς acus est antiquius quam βελόνη, & ξύστρα *strigilis*, quam στλεγγὶς, ὑδρορρόη *alueolus* quam ὀχετὸν; & ἀλετρὼν mola quam μύλος. Lapidem enim superiorem molæ sic vocant, ὄνον vero molam inferiorem. Et μαγὶς pro *mensa*, Aegyptium videtur, & omnino illegitimum. Epicharmus vero Doricus, & Cercidas poëta hoc sensu vsi sunt eadem voce, & etiam Sophocles, qui Atticus est. *Epicharmus.*

Aristoteles peripateticæ princeps scholæ, à Platone * pullus nominatus est, quod præceptori contradiceret. equo enim volupe est etiam patrem mordere. *Laert. & Aelianus.* * πωλάριον.

872 Prouerbium esse dicit, dextrum calceare pedem, & sinistrum lauare. Dicit enim Polemo, teste Didymo, dexterum in calceum, sinistrum in polubrum. *Prouerbium.*

Ait vocari δήμιον *carnificem*, qui eos occidit qui ad mortem condemnati sunt, δημόκοινον vero *tortorem*.

Ἱππεῖς & νομεῖς in nominatiuo plurali dicendum & scribendum, non vero in accusatiuo, sed ἱππέας *equites* νομέας *pastores*, tametsi Xenophon dixerit, τοὺς νομεῖς, ne miteris si homo bellis assuetus, nec vrbanus, aliquam è patrijs vocibus adulterat: ideo non est quod quis illum Atticæ linguæ iudicem sumat. *Xenophon. Dictũ tamen de illo, Xenophontis ore Musas locutas videri. Cic.*

Primò quidem instituta fuerunt Panathenea: deinde Eleusinia mortuo Peliæ certamina Thessali instituerunt: pòst Isthmia in honorem Melicertæ: inde ab Hercule Olympia: dehinc Nemæa, mortuo Archemo: postremo post casum Cirrhæ, Pythia instituta sunt. *Ludi Græcorum quatuor. Archiæ Epigramma primum Anthologiæ.*

Ποτνιᾶσθαι propriè de fœmina dicitur, quando aliquod malum patitur, & supplicat Deæ. Si quis de viro ποτνιᾶσθαι dicat peccat.

Μόνος secundum Grammaticos non comparatur, ideo μονώτατος, solœcismum putant, etsi * Aristophanes vtatur. * *Vtitur ille & Theocritus, & LXX. interpr.*

Templum Veneris in Thessalia ἀνοσίας vocatur. quia Laidem meretricem illuc venientem mulieres suprà modũ zelotypia prosecutæ sunt, & ligneis scabellis eam occiderunt. *Lais.*

Mos fuit Atheniensibus duos habere expiatores; vnũ pro viris, alterum pro fœminis; qui ad expiationẽ ducerentur. Virorum expiator nigras caricas circum collum habuit, alter vero albas. & συμβάκχοι nominati sunt. Hæc vero expiatio fiebat ad pestilentes morbos depellendos: & ab Androgeo Cretensi initium sumpsit: quo inique Athenis interfecto, Athenienses peste laborarunt: & inualuit hic ritus lustrandi vrbem perpetuò expiationibus.

Ὀργὰς quidem communiter omnis dicitur terra, quæ est apta ad fructus procreandos. ὀργάδα autẽ propriè Athenienses vocant terrã, quæ est inter Atticam & Megaridem duabus sacratam Deabus. Quemadmodum & *Idam* communiter quidem vnumquemque montem, vnde inferiora cernuntur, propriè verò Cretæ & Troiæ montes. Et *Ida mons.*

873 ῥίον omnem montis *verticem* dicimus, propriè vero Molycrion. Isthmum etiam communiter, omne quod duplici vtrimque mari clauditur, proprie vero locum quem Isthma Corinthij vocant. Similiter & Chersonesus communiter omne quod maxima parte mari clauditur, & ab vna parte continens est, proprie vero locus Thraciæ. Et Αἰγίαλον quidem & ἀκτὴν communiter omnia littora vocamus, propriè vero Atticam ἀκτὴν nominant. Similiter & αἰγίαλον simpliciter dicunt locũ circa Helicen maritimũ, quum sit Achaię, vnde Achæos αἰγιαλεῖς quidam appellare solent, ἤπειρος omnis terra, Epirus vero proprie & Thesprotias. *Isthmus.*

Anticyram, vbi album helleborum nascitur, nullo alibi crescente deteriorem vrbem Phocensem esse dicit. *Anticyra.*

In sequentibus quarti libri, apophthegmata nonnulla refert, & argumenta quædam Atheniensium humanitatis, misericordiæ, prudentiæ, & decori curæ, aliusq; sanctitatis: vnde etiã hæc sunt. Fugiens accipitrẽ struthio in ariopago, vni Ariopagitæ in sinum decidit; ille perfugã, cum seruare debuisset, interfecit. Senatus iudicauit hunc vt qui impie fecerit. Dedit igitur pœnas non struthionis gratia, sed ob crudelitatẽ. * Humanitatis item & cõmiserationis exemplũ Demosthenẽ inducit, accusatum ob pecuniã quam ab Harpalo acceperat, quem iam fugam adornantem, Athenienses retinuerunt, & trepidantem circumsteterunt. Vnusquisque aliquid sub axilla tenens illi pro viatico dedit, hic aurum, ille argentum, & clementer illum dimiserunt, bonoque esse animo iusserunt, *LIB. IIII Pierij Hieroglyphica. Quinctil. de puero cornicũ oculos configente, & hic pag. sequẽ.* * *Humanitas in Demosthenem. Harpalus. Plutarch. in Demosthene, & in X. Græciæ Oratoribus. Nos in vitis parallelis ad Olympiadem CXII. an. 3. & CXIII. an. 2.*

HELLADIVS.

iusserunt, & calamitatem fortiter ferre. Ille suspirans quomodo, inquit, ferre potero talem deserens vrbem, in qua multi tales sunt hostes, quales alibi amicos quis non reperiat. Hoc apophthegma Aeschinem dixisse quidam ferunt, quando fugientem arripiens Demosthenes, & amicum se ostendens, hortatus est ad calamitatem fortiter ferendam. Et Calliclem in eadem causa pecuniarum Harpali suspectũ, cum adduci iuberent Areopagitæ, ad domũ accedentes qui missi fuerant, vbi vestibulum coronatũ viderunt, & cognito nuptias illum iam celebrare, desinentes quærere abierunt. Non enim æquum esse duxerunt ad mulierem ingredi quæ nupsisset. Cum contra Philippum Athenienses bellum gererent, & multas epistolas eius ad varios intercepissent: alias quidem in conuentu legerunt, cum vero quædam sic inscripta esset: Philippus Olympiadi, populus simul acclamauit, ne aperirent neque legerent, quod putarent secreta viri cum vxore communicanda non esse in vulgus, etsi profuisset illis scire. Adeo Athe- 874
nienses vtile honesto non anteponebant. Magnæ vero pietatis signum, quod tumultu & seditione Argi concitata, quam Scytalismum vocarunt, quod se inuicem ferientes mille quingentos interfecerint, hoc Athenis nunciatum est, qua re solum audita, & peregrino facinore perculsi, decreuerunt ciuitatem statim vniuersam expiandam. Et Praxiteles quidam nomine arietem viuum excoriauit, & hoc factum execrantes, illum * fustibus cædentes punierunt, non arietis vindictam capere volentes, sed virum exosi, quod tyrannicam mentem haberet, & nouam rationem cruciatus excogitasset.

Callicles.

Vide σκυθαλὸν in Thesauro. Agellius XVII. cap. 9.

Praxiteles.

Vide simile in cõtrouersia vltima Senecæ, & apud Quinctilianũ de puero cornicũ oculos configente.

Vide Adagium

** ἀποτυμπανίσαν.*

Antiqui solliciti fuerunt, ne male ominosa dicerent, maximè vero Athenienses, ideo & δεσμωτήριον *carcerem* οἴκημα vocabant, & δήμιον carnificem κοινὸν appellabant, ἐριννύας Eumenides, vel venerandas deas, μύσος sceleratũ vocabant ἄγος: ὄξος vinũ acetcens μέλι nominabant: χολὴν, γλυκεῖαν: βόρβορον lutum, ὀχετὸν, sed Grammatici illa per antiphrasim nominant. Noui etiam quosdam Philosophos, qui simiam Calliam vocarunt.

Νὺξ *nox* à νύξω, id est, *stimulo*, factum est per apocopen. Stimulamur enim in tenebris offendentes & non videntes: vnde & vulnera, & læsuræ. Quinque sunt monosyllaba in υξ desinentia fæminina: τρὺξ, fex, στὺξ palus inferorum, νὺξ nox, πτὺξ plicatura, & πνὺξ, concio Athenis seu tribunal. Per γ. declinantur τρὺξ, & στὺξ, per χ. πτὺξ, & νὺξ: πνὺξ ἔπτυχος, & νὺξ νυχὸς, vnde & πάννυχος & παννυχὶς, & παννύχιον, & per litterarum mutationem νυκὸς, & additione τ in medio νυκτὸς, κ enim in casu genitiuo abundare solet, vt in ἄνακτος & γάλακτος; πνὺξ vero solum per κ declinatur.

Iudicia Athenis.

Car. Sigonius de Rep. Atheniensium. lib. 3. cap. 1. 2. 3.

† Vt Orestes Clytẽnestrã matrẽ. Cicero in Milonian, & alibi in Rhetoricis.

Ariopagitæ.

Athenis quatuor iudicia de cæde esse dicit, Primum in Ariopago, quod iudicat eos, qui deliberato animo cædem fecerunt. Secundum in Palladio, quod in illos inquirit, qui inuiti cædem patrarunt. Tertium in Delphinio in eos qui se * iure occidisse assererent. Quartum Phrearicum, quod iudicat vadimonia deserentes, prius cædis accusatos. Qui in naui iudicatus extra Pyræum defensus, Anchoram demittit, quod lex illi non permittat in terram descendere. Ariopagitæ igitur vocabantur qui voluntariam cædem iudicabant: qui autem in alijs iudicijs communiter ἐφέται dicti.

Narrat virum quendam nomine Oën in rubro mari visum, habentem cætera membra piscis, caput & pedes & manus hominis, & ostendisse Astronomiam, & litteras. Quidam dicunt illum natum esse è primo parente Ωου, & testari nomen, hominẽ autem omnino esse, piscem vero videri, quod piscis pelle indueretur.

αὖτις Ionicum est, αὖθις vero Atticum: sic etiam μεχρὶ, & ἄχρι sine σ Attica sunt, 875
cum σ Ionica.

Attici more aliquo patrio non vtuntur diphthongo ει, dicentes ἐς κόρακας, ad coruos, vel ἐς μακαρίαν in Beatorum sedem: sed sine diphthongo prepositionem ἐς pronunciant: in alijs vero omnibns & cum diphthongo & sine diphthongo præpositionem εἰς vsurpant.

φιλήτην lego.

Attici boni ominis gratia κλέπτην furem φιλητὴν dicunt, quasi exosum, vel φιλητὴς fur, quia accipere amat aliena.

** Dionysius Halicarn. Dictatorem sic vocat.*

* αἰσυμνήτης dicitur, qui colit officium. (etenim officium αἶσαν appellant antiqui) aut qui manet ἐν τῇ αἴσᾳ, hoc est in officio, Hoc autem nomen verbale irregulariter Baritonum est. Quidam vero non ἀπὸ τοῦ μένειν, sed à νέμειν αισυμνήτην fieri dicunt.

Ἔαρ *ver*, ab ἑναρ ductum est; iucundissima enim est veris temperies.

Μέλιττα *apis*, vel à μέλειν dicitur: est enim rei familiaris studiosa, vel quasi μηλίζα, dicitur, tanquam insidens fructibus. μῆλον enim malum pro omnibus fructibus ponitur.

ponitur. Apum vero examen proprie ἑσμὸς dicitur, quod simul eant, & non separen-
tur. Ideo & rectè Poëta [Homerus] ἀδινὰς eas vocat, quod ἄδην densè & confertim vo-
litent. Est enim animal hoc congregabile.

ὄνειρον somnium deriuant tanquam τὸ ὂν εἴρει, hoc est, id quod est dicit. Quare pro
veris somnijs hæc vox ponenda est: in falsis vero & alijs potius ἐνύπνια, insomnia. *Plutarch. in Poplicola, & M. Ant. Muretus lib.1. Variar. cap.17.*

Ideo, inquit, apud Comicos exeuntes pulsant * fores, quia non, vt apud nos nunc,
ostia olim aperiebantur interius, sed aduerso modo. Foras enim trudentes exibant,
manu pulsantes prius, vt audirent si qui ad fores essent, & cauerent, ne inscij læderen-
tur, foribus repente in viam protrusis. Loxiam [*Apollinem*] enim adorabant, quem pro *Hinc fores dictæ.*
foribus singuli ponebant. Præterea arã ibi rotundã collocabant, & myrteis coronabant,
cui prætereuntes adstabant, aram autẽ illam ἀγυιὰν λοξίαν viam obliquam vocarunt, hoc
Dei nomen aræ tribuentes. At κνισᾷν ἀγυιὰς, apud Hesiodum significat Deis sacrificare.

Scriptor qui hæc collegit, natione Aegyptius fuit, ciuitate Antinoi, vel vt de se
ipse scribit, Besantinoi, Iambico autẽ carmine hæc conscripsit. Vixit temporibus Lici-
nii & Maximiani, ethnicus, quantum è scriptis colligas, religione. Eodẽ carminis ge- *Suidas.*
876 nere scripsit & alios libros: quorum vnus inscribitur *Athenæ*, alius *Aegyptius*, item *Ad-
hortatorius*, item Fama, alius Victoria, item Ciuitas Antinoi; vnde constat titulis cuius-
que argumentum operis indicari.

In eodem codice simili carminis genere continebantur patriæ Hermiæ Hermo- *Horapollo Grammaticus, cuius exstant Hieroglyphica. Meminit & Suidas.*
politani, & alia nonnulla. Sereni quoque Grammatici varia dramata vario carminis
genere, & Andronici Hermopolitani ad comitem Phœbammonem * communem vr-
bis conditorem. Et hic dramatum auctor varijs versibus libros composuit. Adhæc vero
Horapollinis Grammatici * de patrijs rebus Alexandrinorum. Composuit & ille dra- *Cyrus. An hic Cyrus prodromus, cuius quædã à Stobæo adferuntur, quædã cum Nicephori Callisti versibus edita.*
mata simili stylo. Sed & Cyri Antiopolitani in Mauritium ducem, & Imperatorem, qui
recitationi interfuit. Iambis & ille laborem suum comprehendit.

Sunt eius variæ epistolæ ad varios pigmentis adumbratæ, & aliæ nonnullæ oratio-
nes laudatorij generis.

* περὶ πατριῶν. Vide sup. in Arriano Alexandrino.

* κοινοπολιστήν.

EVLOGIVS ARCHIEPISCOPVS
Alexandriæ contra Nouatianos. CCLXXX.

LEGI è B. Eulogio Archiepiscopo Alexandriæ librum contra Nouatianos, quinque
libris distinctum, quæ ad S. Scripturæ interpretationem pertinent.

EX LIBRO RRIMO.

FRustra, inquit, Nouatiani, etiamsi mundi sint, vitaq; absoluti, quod nõ sunt, cum ali-
is conuenire, & preces Psalmodiasque facere detrectant. Abel enim cum Caino, *Genes. 4.*
plurimũ in omnibus superans, sacrificauit, & illius sacrificium Deus accepit, huius vero
respuit. Neq; impediuit impius, quo minus iusti dona Deo grata essent. Noë, inquit, *Ibidem cap. 3.*
omnia animalia munda & immunda simul in arcã recipere iussus fuit Et Pharisæum cum
publicano orasse ostendit Dominica Parabola: & coruus immundum animal cibum *Luc. 18.*
Prophetæ Heliæ tulit. Et hoc amplius, non impedierunt illum sacerdotes dæmonum *3. Reg. 17. 3. Reg. 18. 22.*
in sacrificijs quibus intererant: neque ipse pollutus est adstans illis sacrificantibus, quan-
do ille & pinguem ouem illis sacrificare etiam prius permisit. Lot Sodomitis cohabi- *Genes. 19.*
tans, cum ijsdem non est extinctus, quia, etsi simul in eadem vrbe habitaret, operibus
tamen longe ab illis dissidebat. Seruauit vero ipse vrbem Segor, in quam se receperat, *Ibidem v. 22.*
vnã ex his quæ circum Sodoma erant. Nouit enim iustus seruare impios, ita vt cum illis
minime pereat. Et Apostolus dicit: *Vnanimes omnes orare, & vno ore honorificare Deũ,* *Rom. 15. 6.*
& id genus alia. Quare impij sunt Nouatiani, qui cum alijs conuenire nolunt.

Etiam ea quæ in Domini parabola de homine Iericho descendente & vulnerato *Luc. 10, 30.*
leguntur apponit, & similiter vt Chrysostomus explicat: hospitium Ecclesiam esse di-
877 cens; duo vero denaria antiquum nouumque Testamentum; hospitem vero Ecclesiæ
præsides: Eum vero qui in latrones inciderit, peccatorem.

Psal.31.4. *Ibid. v.2.* De his: *Beati quorum remissæ sunt iniquitates*, &c. *remissæ sunt*, inquit, de Baptismo; *tecta vero peccata*, de Pœnitentia dicitur. Et ibi: *Beatus vir, cui non imputabit Dominus peccatum*, explicationē esse ait verbi, *tecta sunt*. Recta enim Pœnitentia tegit peccata, & Deus hæc non amplius reputat. *1. Tim. 1, 15.* Diuus Paulus ait: *Iesus Christus venit in mundum peccatores saluare*, propterea non dixit, *quorum primus fui ego*, sed *sum ego*, ne putes illum de vita ante vocationem, sed post vocationem agere, quo tempore hæc dicit. hoc vero, inquit, dixit Apostolus, tum se ipsum humilians, tum vt humilis animi exemplar nobis relinqueret.

Luc. 18, 13. In Euangelio publicanus cum Pharisæo orans in templo, ideo percussit pectus, quia, inquit, receptaculū id peccatorum est. *Matth. 15, 10.* Ex corde enim veniunt, vt ait Christus, cogitationes malę, & cætera. Vnde percutit fontem malorum, conscientia victus, vt fluenta peccatorum exsiccet.

Gen. 3, 5. Diabolus, inquit, ex διαβάλλειν, eo quod creatorem creaturis criminatus est. Dicit enim ad illos: *Scit enim Deus quod oculi vestri aperientur, & eritis sicut Dii. Ideo prohibuit, ne de ligno comederitis.*

2. Cor. 4, 4. In hoc Apostoli dicto: *Deus sæculi huius*, ille quoq; ad diabolum refert.

Matth. 12, 31. *Omne peccatum, & blasphemia remittetur hominibus*, &c. Simplicius ille accipit, & secundum litteram. Ait enim: alia quidem peccata peccatoribus resipiscentibus remitti: Qui vero in Deitatem contumelia vtantur, ijs neq; in hoc sæculo, neq; in futuro remitti, ac ne à Christo quidem ipso Deo nostro, quanquam apertè ab his diuersum sentiat (Cornelium enim propugnans defendit, à quo Nouatus auulsus est) quia negantes Christum, in quo videlicet diuinitas iniuria affecta est, pœnitentes suscepit. Tamē hoc dictum, fortassis contra Nouatum pugnans, sic accepit.

EX LIB. SECVNDO.

Matth. 16, 19. IDeo, inquit, nec Ioanni, nec alteri cuiquam discipulo dixit Saluator: *Tibi dabo claues regni cœlorum*, &c. sed soli Petro, qui Deum negaturus erat, & peccatum lachrymis, & pœnitentia expiaturus, vt suo ipsius exemplo erga peccatores humanior esset. 878 alij enim non tentati forsan seuerius cum peccatoribus egissent. Hoc ait Eulogius verisimilius magis quam verius. etsi enim Petro dictum est, veruntamen in persona coryphæi & cęteris Apostolis talis potestas data est. Quandoquidem & sequentibus illos sacerdotibus, eandem datam esse soluendi ligandique potestatem credimus. Acceptâ Petrus potestate ligandi soluendique, interrogat quoties debeat dimittere: *Matth. 18, 22.* *Quoties*, inquit, *si peccarit in me frater meus, dimittam illi*, vsque septies dicit, Caini condemnationem soluere volens dimittendo toties peccantibus. Saluator vero non hanc solum soluens, sed etiam Lamech illatam, respondet: *Genes. 4.* non dico tibi septies, sed septuagies septies. Narrationem porro de Lamech sic exponit: Septimus erat à Cain, & vltimus stirpis. Huic enim diluuium anteuertens, deleuit Caini genus: & tantum supetauit Lamechum, vt multò plura fuerint peccata quam Cain, *Genes. 4, d.* secundum illud *septuagies septies*. Quemadmodum ipse Lamech vxoribus peccata annuncians ostendit, interitum stirpis totius narrans, In tantum enim virorum creueuerunt peccata, quibus cum floruit etiam Lamech, vt Deum ad vniuersum ipsorum genus diluuio perdendum excitarint. Et carnem tunc vocauit Deus generationem hominum: *Genes. 6, 3.* *Non maneat*, inquit, *Spiritus meus in illis, quia caro sunt.* Quia toti carni & prauis cogitationibus, & alijs peccatis dediti, verè quem acceperant spiritum ad similitudinem Dei, tunc in carnem conuertebant. Sic quidem, vt dicit Eulogius Archiepiscopus, Lamech damnatus fuerit; plures vero patres per promissionem & pœnitentiam, veniam peccati illum aiunt reperisse.

Cum Petri principis Apostolorum negationem & pœnitentiam, ad redarguendam insaniam Nouatianorum proferimus, respondere conantur, quod Petrus non perfectè baptizatus fuerit, baptismate videlicet * Ioannis: Spiritum vero sanctum nondum acceperit. Nam hunc post resurrectionem quinquaginta elapsis diebus accepit. Sed contra illos asserere oportet, Ioannis etiā tunc perfectū fuisse baptisma, at postea vtentibus imperfectum fuisse, postquam Saluator modū baptizandi suis tradens discipulis dixit: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus S.*

** Ioannis baptisma quale. Vide P. Maldonatum aliosq́; Theologos* *Matth. 28, 29.*

Quando

879 Quando igitur mysticum hoc baptisma traditum fuit, tunc Ioannis Baptisma cessauit; & qui sic postea baptizarunt, imperfectè baptizarunt, Domini traditionem contemnentes. Prius vero perfectum fuit, idque ostenditur quia illos, quos Ioannes baptizauit, iterum baptizatos fuisse nullibi legitur. Iesus enim, inquit, neminem baptizauit, sed eius discipuli. Vnde rursum apparet perfectum fuisse. Dehinc quia Saluator eo baptismo baptizari non est dedignatus, ostendit perfectum fuisse Ioannis baptisma, ipse, vt constat, purificatione non indigens, sed factus purificatio aquarum & sanctificatio, & perfectio ijs qui tunc baptizabantur. Accessum vero ad Christi notitiam illi qui tunc baptizati erant baptisma acceperunt. Cum enim baptizarentur in nomine eius qui venit, quæsierunt deinceps, quis esset ille, qui venit, & quærentes inuenerunt, & instituti sunt, & accedentes ad Christum, non aliud baptisma acceperunt, sed solum præcepta receperunt; quamdiu vero Christus per Crucem nondum glorificatus fuit, perfefectum erat Ioannis baptisma, postea non amplius. Ideo & Apollo baptizatum à Ioanne, cum baptismus eius adhuc valeret, nemo rebaptizauit: Sed Priscilla & Aquila, cum adesset Ephesi ex patria Alexandria, assumpserunt quidem eum, & Christi doctrinam accuratius docuerunt, sed baptizare non ausi sunt. Ab illo autem baptizatos, quia post Domini ascensum in cœlos Ioannis baptismate baptizati erant. non enim amplius erat venturus Christus, sed iam venerat, & omnem dispensationem impleuerat, & poprium baptisma dederat: merito hos inueniens Paulus, & quia neque an Spiritus sanctus esset sciuerant, Dominico baptismate rebaptizari curauit. Ex multis autem, inquit, licet colligere, Ioannis baptisma perfectum fuisse, antequam Dominus suum traderet. Nam Christus Petrum, inquit, & alios discipulos Ioannis baptismo baptizatos, tempore passionis tremendis sacramentis dignatus est, non communicaturus illis immaculatum corpus & sanguinem, nisi perfectum Ioannis baptisma largitus fuisset. Sed & quum Petrus recusauit lauari pedes, audit Saluatorem dicentem: *Qui lotus est, non indiget, ut iterum lauetur, sed est mundus totus, & vos mundi estis.* Vnde, qui Ioannis baptismate suo tempore baptizatus erat, secundo baptismate non indiguisse ostenditur: & facultatem habuisse illo baptizatos reddere mundos. Et vero, sic Eulogius, cum plurimi patres ostendant Ioannis baptisma omnino fuisse imperfectum.

Ioan. 4, 2. *Matth. 3, 13.* *Ioan. 13, 10.*

880 Quod dictum est in Actis de ijs qui Baptismum Ioannis accepissent: *His auditis, baptizati sunt in nomine Domini Iesu*, hoc est, inquit, quia baptizati sunt iuxta traditionem, doctrinamque Domini IESV. Quare & alibi cum dicit: *In Christo vel in morte Christi baptizati sunt*, eundem sensum debemus intelligere significari: hoc est, in nomine *Patris & Filii, & Spiritus sancti* baptizati sunt. Sic enim docuit & tradidit Iesus Christus Dominus noster, vt baptisma fieret. *Act. 19.* *Rom. 6, 3.*

Apostolus, inquit, maiorem quandam commiserationem ostendens erga Israëlitas, qui nondum crediderunt, ait: *Optabam enim ego ipse anathema esse*, &c. hoc est, cupiui, inquit, ego condemnari, solum vt conuerterentur filij Israël ad Dominum. *Rom. 9, 3.*

Paulus, inquit, timens Galatarum casum, ait: *Timeo, ne forte sine causa laborauerim in vobis*. Deinde subdit: *Estote sicut ego, & ego sicut vos.* O summam Apostoli commiserationem! quæ tantum se demittit, quantum peccatores ceciderant, vt * de-missione lapsos ad proprium statum reduceret. *Gal. 4, 11.* * τῇ συγκαταβάσει.

Filioli, inquit, Apostolus lapsos vocat, *quos se iterum parere* dicit, *donec formetur in illis Christus*. Tales & Ioannes *filiolos* vocat: *Scribo vobis*, inquit, *filioli, quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius.* Postquam vero conuersione [virtutibus] perfecti essent, non amplius eos *filiolos* vocat, sed *patres*. & *fratres*. Addit enim: *Scribo vobis, patres, quia cognouistis eum, qui ab initio est, scribo vobis adolescentes, quia vicistis malignum.* *Gal. 4, 19.* *1. Ioan. 1, 12.*

Proferunt, inquit Nouatiani dictum Apostoli hoc: *Eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cœleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, & prolapsi sunt, rursus renouati ad pœnitentiam.* & quod ad Hebræos scribit credentes, patet ex ipsis verbis epistolæ: imo vero plurimi ex Iudæis fidelibus, & ad Christum accesserunt, & Legem Iudaicā seruarunt, ideoq; diuersis vsi sunt baptismatis. Ad illos igitur se conuertens Paulus, & à cæteris, excepto vno *Hebr. 6, 4.*

baptiſmo, eos dehortatus, hoc dixit. Nequaquam vero pœnitentiam, quod abſit,
quam ſæpe alias prædicauit, vt auferret. Quod ergo iam dixit, tale eſt: impoſſibile eſt
eos qui illuminati ſunt, iterum ſecundum baptiſma exſpectare. Semel enim Chri-
Rom. 6, 4. ſtus in conſummatione ſæculorum paſſus eſt, vnde & in morte eius baptizamur. *Con-
ſepulti enim ſumus illi in baptiſmo, & ſimul reſurreximus.* Qui enim quærit ſeruare ba- 881
ptiſmata legis, iterum Filium Dei crucifigit, & oſtentui habet ſemel crucifixum. Si
vero eſſent plures baptiſmi, oportuiſſet Chriſtum etiam ſæpius pati: nunc vero ſe-
mel paſſus, non manu factum ſanctuarium intrauit, ſed in ipſum cœlum; nunc vt ap-
pareret coram Deo pro nobis. Impoſſibile eſt igitur eos, qui ſemel illuminati ſunt in
morte eius, ſecundo, vel ſæpius baptizari, & conari iterum crucifigere Filium Dei.
Heb. 5, 12. Accuſat igitur Iudæos, qui hoc audeant, & ad legis baptiſmata reuertuntur, quæ
animam mundare non valent; ideoque dicit: *Cum deberetis magiſtri eſſe propter tem-
pus, rurſum indigetis, vt vos doceamini, quæ ſint elementa exordii ſermonum Dei* &c.
Elementia autem exordii ſermonis Dei eſt Dei cognitio: vt, oportet accedentes ad
Chriſtum primum peccatis renunciare, quibus conſtringebantur, hoc eſt ſeiungi ab
operibus mortuis. Secundo redemptionem priorum peccatorum per baptiſmum
accipere, & hoc in Fide recipientes doctrinam diſcere. Quid nimirum Iudaicum fue-
rit, quid vero ſalutare? Deinde, progreſſione facta, dignos reddi aduentu ſancti Spiri-
tus, quę per impoſitionem manuum Apoſtolorum fiebat; docerique mortuorum re-
ſurrectionem, ac futurum iudicium. Hæc igitur doctrina initium diſciplinæ creden-
tium eſt. quam cum à Iudæis oriundi receperint, & receptam alios docere debuerint,
& illos perfectos reddere, ipſi contra iterum diſciplina indigent. Veruntamen, inquit,
etſi tales eſtis, vt rurſum diſcere debeatis, quænam ſint elementa exordij ſermonis Dei,
Heb. 6. 1. nos non rudimenta fidei iterum vos docebimus. Ait enim: *Quapropter intermittentes
inchoationis Chriſti ſermonem, ad perfectionem feramur.* Non oportet iterum vos redu-
cere ad elementa initij, ne videamur aliud fundamentum iacere. Ait enim: *Non rur-
ſum iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis, & fidei ad Deum, baptiſma-
tum doctrinæ, impoſitionis quoque manuum, reſurrectionis mortuorum & iudicii æterni.*
Ibid. v. 3. Hoc igitur ſignificat illud: *Quapropter intermittentes inchoationis Chriſti ſermonem*, &c.
& illud: *Et hoc faciemus, ſi quidem permiſerit Deus.* Eiuſdem ſenſus eſt, non ampli-
us incipiendũ à doctrina elementali vobis, quam initio baptizati didicerunt, ſed ad per-
fectionem feramur. Etſi enim lapſi eſtis, non poteſtis fundamentum fidei iterum [re-
cipere, nec Baptiſma ſecundum, neque manuum impoſitiones. Sic igitur omittit
elementalem illam doctrinam Paulus, & ad perfectionem venit, Saluatoris ſacerdo-
tium narrans. Et hoc ſingulatim proſequitur, & quomodo ſecundum ordinem Mel-
Heb. 5. chiſedech Dominus ſit ſacerdos. Sententia igitur dicti Apoſtolici, vt ſæpe diximus 882
(etſi illud pro ſe adducant) pro Nouatianis non facit, ſed oſtendit eum, qui ſemel il-
Ioan. 13. 10. luminatus ſit, non indigere ſecundo baptiſmo. *Qui enim lotus eſt* vt Dominus ait, *non
indiget niſi vt pedes lauet*, hoc eſt, non iterum baptiſmate indiget poſtquam peccauit,
ſed vt lachrimis pedes lauentur, hoc eſt carnis greſſus.
Matth. 10, 11. Domini, inquit, præceptum: *In quamcunque ciuitatem intraueritis, & ſuſce-
Luc. 10, 6. perint vos, manducate quæ apponentur vobis.* [nihil dijudicantes] conuenit cum illo
1. Cor. 10, 27. Apoſtoli: *Si quis vocat vos in fidelium, & vultis ire, omne quod vobis apponitur, man-
ducate, nihil interrogantes.*

Nouatiani explicationi prius allati dicti repugnantes, de ijs intelligi aſſerunt, qui
ſecundum baptiſma requirunt, non autem de ſecundo baptiſmate. Impoſſibile enim
eſſe ait per pœnitentiam renouari eos, qui ſemel illuminati ſint, & poſtea lapſi, non
autem per Baptiſma. Baptiſmus autem à pœnitentia multum differt. Baptiſmus e-
nim donum & gratia eſt, & felix peccatorum remiſſio; Pœnitentia vero miſera-
tione, lachrymis, & ab ore ſuum opus peragit. Sic quidem illi dicunt, & nuſ-
quam Baptiſma vocari pœnitentiam inueniri. quod vero dicunt, licet multum in-
ter ſe Baptiſmus & pœnitentia differant, oſtenditur tamen ante Baptiſma, & poſt
Baptiſma pœnitentiæ nomen vſurpari. Si quis enim priori vitæ rationi non renun-
ciat, & vitam quę credenti conueniat, ante oculos poſuetit, ſicque ad Baptiſma
acceſſerit, fruſtra accedit, de prioribus improbè factis non pœnitendo, & conuer-
ſionis vitæ in melius nullam rationem habendo. Sic igitur, etſi varia eſt pœni-

tentia, tamen ante Baptismum habet locum considerationis, & post Baptismum. Pœnitentiam igitur, quæ Baptisma præcedit, impossibile est, inquit, iterare, quia Baptisma nemo potest secundo accipere. Sic & Ioannes baptizans, quando Christi discipulos baptizabat, dicit: *Ego quidem vos baptizo in aqua* ad pœnitentiam: & iterum, *Facite vobis fructus dignos pœnitentiæ.* Videlicet pœnitentiæ per baptismum, & coryphæus, inquit, Apostolis loquens de ijs, quę in Christum contra legē admisissent: quando compuncti doctrina dixerunt: *Quid*, inquit, *faciemus, viri fratres? Pœnitentiā*, inquit, *agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti*, & cætera. Quare pœnitentiæ vox nihil eorum quæ voluerunt, tribuit Nouatianis. Matth. 3, 11. Luc. 3, 8. Act. 2, 28.

883 Quod dictum est à Simone Mago coryphæo Petro: *Precamini vos pro me apud Deum, vt nihil veniat super me horum quæ dixistis*: Non erat, inquit, pœnitentiæ, nec ex affectu. Nam precati essent, & veniam dedissent, Vidit vero magis Petrus, Spiritu sancto reuelante, mentem illius subsannationem esse & fraudem. Act. 8, 24.

An ignoratis quia quicunque baptizati sumus in Christo IESV, *in morte ipsius baptizati sumus?* In Christo IESV baptizari significat, secundum præceptum, & traditionem IESV Christo baptizari: hoc est in Patre, & Filio, & Spiritu sancto. Illud autem: *In morte ipsius*, typo demonstrantes in baptismate mortem eius. Rom. 6, 3.

Quod proferunt Nouatiani: *Voluntariè enim peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia, terribilis autem quædam exspectatio iudicii. &c.* Hoc igitur dictum ad tollendam pœnitentiam prolatum dissoluitur, cum ait; hìc non simpliciter sacrificium amouet, sed legis sacrificium: & non simpliciter interdicit, sed & iudicium vltimū ijs comminatur, qui post agnitionem veritatis, & mystici sacrificij fruitionem, ad illud legale per vitulos & tauros sacrificium reuertuntur. Hæc dicendo, ait, Apostolum auocare conatum Iudæos, qui iam Christo se adiunxerant, ab obseruatione legis. Quemadmodum ergo vetat eos Baptismata legis exequi, sic & cruenta sacrificia. Etenim Iudæi in peccatum lapsi, primum quidem purificabantur; deinde aqua abluebantur: denique offerebant victimas pro peccatis, à quibus auocans illos Apostolus, terribiles minas adfert. Etenim oportebat vera victima semel in consummatione sæculorum pro peccatis oblata, videlicet agno Dei tollente peccatum mundi occiso, non amplius reliqua esse, sed omnino cessare multa illa & typica sacrificia pro peccatorum expiatone. Fieri enim non potest, quemadmodū idem Apostolus ait, vt iterum sanguis taurorum & hircorum tollat peccata, cum semel agnus Dei oblatus sit. Vna enim oblatione, inquit, consummauit, in omnem perpetuitatem eos qui sanctificantur. quem igitur admodū impossibile dixit, sanguinem hircorum & taurorum auferre peccata mundi, ad eundem modum & sequentia dicit: *Voluntarie peccantibus nobis post notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia &c.* Etenim tremendum sacrificium corporis Dei, quod à nobis perficitur, non varia sacrificia producit, sed cōmemoratio est hostiæ semel oblatæ: *Hoc*, inquit, *facite in meam commemorationem.* &: *Quotiescunque enim hoc facimus, mortem Domini annunciamus.* Hæc omnia Eulogius Alexandrinus, ad refellendum Nouatianorum dogma dixit. Heb. 10, 24. Hebr. 10, 26. Luc. 22. 19. 1. Cor. 11. 26.

884 (beside "mendum sacrificium corporis Dei")

E LIBRO TERTIO.

VEtat inquit Dominus in hac vita separari peccatores à iustis, & hoc patet ex parabola, quæ dicit: *Simile est regnum cœlorum homini seminanti bonum semen*, & reliqua, vsque ad illa, *Vis imus, & colligamus illa.* & ait, *non, ne forte colligentes zizania eradicetis cum eis simul & triticum: sinite vtraque crescere vsque ad messem, &c.* Hæc igitur parabola, inquit, vetat ante consummationem sæculi separari peccatores à iustis, etsi Nouati morbo affecti hoc dicant, se ipsos tanquam puros alijs meliores iudicantes. Huc etiam pertinet, quod Baptista dixit: *Cuius ventilabrum in manu sua, & permundabit aream suam, &c.* Matth. 13, 24. Matth. 3, 12.

Facite vobis amicos de mammona iniquitatis, significat, facite vobis amicos, qui in mundo egent, & apud Deum diuites sunt, sed melius est illos comparare amicos de proprijs laboribus: *Honora enim Deum de tua substantia*, & iustis laboribus. Si verò nihil superest ex iustis laboribus, tunc quę ex iniquitate collegimus, ijs eos ami- Luc. 16, 9. Prouerb. 3, 9.

cos faciamus: *mammona enim iniquitatis* habendi cupiditatem vocat. Tales autem opes per pauperes accipit Deus, si modò caueamus,ne in posterum peccemus. Pulcrum enim, etsi per auaritiæ pecuniam, amicos possidere, vt cum vitam reliquerimus, non aliam habentes vitæ iustitiam propter beneficia à nobis in illos collata, in sua nos tabernacula eleemosynis affecti suscipiant. Si vero non ex mammona iniquitatis, id est,auaritiæ, benefacere voluerimus, quomodo quis credat, si accessissent è proprijs laboribus nobis pecuniæ, fore vt illis indigentes commiserando subleuaremus? Si enim his quæ sine molestia laboreque iusto facile, & auara manu nobis accesserunt,adeo facile paratis, & alienis reuera, nulli pauperi benigne facimus, quomodo,de ijs quæ & propria videntur esse, & laborum fructus sunt, alicui pauperum communicare quid credemur?

Amos. 3. 12. *Pastoris boni officium.* Dicit Propheta: *Quomodo si eruat pastor de ore Leonis duo crura, aut extremum auriculæ*: his innuitur,non oportere prorsus illum despicere, qui in diaboli os inciderit, sed sigillum quod homo in baptismate acceperit,eripiendū diabolo, ne ob extremum 885
ouis ratione præditæ interitum puniamur. Quædam enim bruta animalia in aure,quædam in crure signantur. Propterea necesse est pastoré vel aurem,vel crus in numerando præbere,& exhibere Domino. Pastor vero ratione præditarum ouium,quandoquidem oues, quarum est pastor, signum per Baptismum, & confessionem fidei in animo acceperunt, & ibi Domini signum gestant,merito illud eripere diabolo, omni ratione conari debet, vt, si alijs actionibus ouis esca fiat dęmonis, saltem sigillum fidei, quod in animo per Baptismum insculptum habemus, possit illinc ereptum tempore visitationis exhibere Deo, magnum argumentum præferens, non sua negligentia, & interitu oues amissas esse.

Ioan. 21. 15. Interrogans Dominus Petrum: *Simon Iona diligis me plus his*, ipse qui nouit omnia, non interrogauit ad cognoscendum, sed cum pastorem illum constituturus esset, vt ostenderet quantam curam ouilis gerat, hoc fecit. Idem enim qui se dominum ingenti amore prosequutum, in pastorem cooptauit, magnam sine dubio erga oues amorem prębuit: ideo & * tertio interrogauit,magnam erga ratione præditas oues curam ostendens. Deinde & gradum quendam ouium facit, primo iubens agnos pascere; deinde ouiculas: quæ enim oues fuerunt per aliqua peccata imminutæ à virtutis perfectione, ad ouiculas reuerterunt: & demum tertio perfectas oues producit. Agnis ergo assimilantur, qui adhuc lacte & elementis doctrinæ indigent: ouiculis vero, qui per aliqua peccata à perfectione deficiunt; ouibus vero, qui ad culmen vsque fidei & operum peruenerunt. Et attende quomodo præponat imperfecta perfectis. Propositus enim domino scopus peccatorum salus: *Non enim veni*, inquit, *vocare iustos, sed peccatores ad pœnitentiam.* *Matth. 9, 13.*

** Alia redditur ratio à Greg. Naz. Orat. in Epitaphia.*

EX LIBRO QVARTO.

MAgnum quid, inquit, est homo, quod imago Dei sit, & manibus Dei conditus. Vir misericors honorandus fit præceptis Dei, honorem sibi operibus suis comparans. Diuus Paulus ait: *Ego me non arbitror comprehendisse. Vnum autem: quæ quidem retro sunt obliuiscens,ad ea vero quæ sunt priora extendens meipsum.* Et deinde ait: *Veruntamen ad quod peruenimus,in eadem permanere regula.* Regulam intelligit cursus secundum Deum,quæ ante tradita est. Quæ illa est? Obliuisci priorum benefactorum,florere vero & extendi vsque in priora, vt quasi modo bona inchoantes opera,quotidie intelli- 886
gentes illud HODIE, & dicentes sibi ad extremum vsque vitæ spiritum. Oportet enim ad id vsq; tempus currere cursum Dei, & cum aduersarijs pugnare.

Philip. 3, 13. Ibid. v. 16.

1. Cor. 7, 9. Apostolus ait: *Melius est nubere quam vri*, dicens ardorem, qui ad libidinem ducit. Melius enim esse legitimo matrimonio naturæ infirmitaté iuuare, quam ardore inflammari ad libidinem, & matrimonium fugere. *Nemo cum tentatur dicat, quod à Deo tentetur, &c.* Propriè ille accipit de tentatione libidinosa. Vnusquisque enim, inquit, visu concupiscentiam accipiens, sibi ipsi tentationem parit, non modo extrinsecus habens aduersus se luctantem, sed & intrinsecus per se incensum. Incumbente enim concupiscentia ob aspectum eius quam vidit, & se in animo efformante, tentatio crescit, & augetur,quamoculis ipsi contemplando incendimus. Tandem hunc fœtum imperfectum turpium cogitationum tempore nutriens, & formans, cor suscipiens,gerit tanquam in vtero, & parit peccatum, cuius effectus est mors. *Iacob. 1. 13.*

Illud: *Si oculus dexter scandalizet te, &c.* explicans, ait Saluatorem *oculo* intelligere cordis cogitationes, quem exscindi iubet, quando ad peccatum trahit. Exscindi verò per cogitationem repressum, & animo eiectum: manus verò actionem significat: quæ postquam ad peccandū conuertitur, abscindere eam statim oportet, virtutis acuta & celeri inductione. Et pes gressuum in vita, & conuersationis motum significat, quem sicut & manum & oculum exscindere par est, motu bono malum amputando. Sic quidem ille præter alios explicans intellexit supra dictum. Fortasse conducente tali explicatione ad pugnam contra Nouatianos, qui facile à se, & ab Ecclesia resecant eos, qui vel minimum peccarunt. Igitur oportet, inquit, resecto oculo contraria cernente, & actione, ac motu in malum diuisis, singulariter videre, ac facere bonum, & ad ipsum solum moueri, & tanquam mancos, vnipedes, & vnoculos in regni cœlorum introitum properare. Matth. 5. 29. Ibid. 2. 30.

887 Quod apud Iob dictum est: * *Tigris periit, eo quòd non haberet prædam*, diabolum intelligit, *qui tanquam leo circuit quærens quem deuoret.* Superatus verò non amplius vt leo, sed vt formica pudore motus decedit, & periit, prædam in hominibus non inueniens. Præda verò & fortitudo diaboli est peccatum, quod in homine vbi non est, ille perit. * μυρμηκολέων aliis est. Iob. 4. 11. 1. Pet. 5. 8.

Diabolus ipse, inquit, hominem & ad peccandum prouocat, & iterum ipse contra eum qui sibi obedit, vltor est: Dei & inimicus, & vindex in Scriptura vocatus. Inimicus quidem, quia aduersas leges diuinæ legi opponens, persuadet hominibus, vt peiora pro melioribus eligant: Vltor verò, quia cogitur ipse peccatores rursum punire. *Tradite enim*, inquit, *huiusmodi Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in die Domini.* Vide igitur caritatem Dei, & malitiam diaboli. Deus quidem peccatorem mundare volens, tradit, vt Apostolus ait, tortori Diabolo. Ille verò stat, vt leo, cupiens deuorare, quem ipse ad peccatum traxit. Et non nouit quod corpus sibi traditum sit non in perditionem, sed castigationem, vt spiritus seruetur: in animam enim nullam sortitur potestatem, quod & in forti Iob ostenditur. Etenim in illo aliarum rerū potestatem nactus, prohibetur tangere animam, hoc est, mentem non eripere. Et nota, in iusto Iob, & in peccatore Corinthio, non accepisse dæmonem in animam potestatem, sed ab illa potius expelli. Traditus enim illi Corinthius est, *vt spiritus saluus sit.* Incidens enim peccator tentatione in interitum carnis, & corporis doloribus pressus, cùm cognoscit è qua radice huiusmodi dolores exsistant, cogitur etiam nolens odisse peccatum, & conuerti, & cum corpore etiam animam seruare. Quomodo autem Satanas potestatem accepit in peccatorem? resecto illo ab omnibus, & ab Ecclesia, Sacramentorumque communione. Idcircò scribit, vt pro merito punitus, & plagis affectus, & conuersus, iam iterum in gratiam recipiatur, à qua antea arcebatur, quod consecutus, non amplius in potestate est Satanæ, quam in eius corpus habebat. 1. Cor. 5. 5. Iob. 1. 12. 1. Cor. 5. 5.

Qui sponte ad pœnitentiam conuertuntur, eos Dominus amplectens suscipit: qui verò non sponte pœnitentiam agunt, castigans reuocat, & hunc sensum Apostolus explicans dicit: *Quod si nosmetipsos iudicaremus, non vtique iudicaremur. Dum iudicamur autem à Deo corripimur, vt non cum hoc mundo damnemur.* Illud autem, *vt non cum hoc mundo*, non *creatura* dicit: pulchrum enim est Dei opus. Sed mundum hìc intelligit, improbitatem mundi, & scandala diaboli. Ideò & Dominus dicit: *Væ mundo à scandalis eius.* 1. Cor. 11. 31. Matth. 18. 7.

Hoc: *Contemplātes ne quis desit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germi-*
888 *nans impediat &c.* De cogitationib⁹ ait ab Apostolo dici, hoc est, ne qua sit in nobis cogitatio adhærens adhuc diabolo, quæ nos Dei gratia priuet. Quando.n. aliqua cogitatio tāquam radix quædā malitiæ in nobis pullulat, etsi plures per conuersionem eradicauimus, tamen illa occultè relicta, ex parte crescens & prodiens, inualescit, & * inquinat alias cogitationes ad bonum inclinantes. Exscindere igitur hortatur omnis peccati radicem, vt omnino homo Dei præcepta sine molestia cum fructu exequatur. Heb. 12. 15. * μιαίνει legendum puto.

Per canes, inquit, parabola crudeliorem illum diuitem coarguit, cuius ante fores Lazarus iacebat. Canes enim commiseratione magnæ illius calamitatis, quantum facere potuerunt præstiterunt, lambentes vlcera linguis suis. Ille verò canibus erga fratrem suum truculentior, etiam per ipsos canes reprehensus est. Ideò illum ignis sine misericordia ambit. Luc. 16. 21.

EVLOGIVS.

Matth.22. Parabolam de iis, qui ad nuptias vocant, & vocati sunt, & venire noluerunt, aliaque id genus, sic explicat; nuptias quidem regnum DEI, vocantes verò Prophetas, vocatos autem, primùm Iudæos, qui venire noluerunt, vnde mittens rex exercitum suum, videlicet Romanorum Imperatorem, omnes, qui nō obedierunt ad credendum Christo prędicao, & Saluatori nostro, occidit, & vrbem Hierosolymā incendit. Postremò misit alios seruos, scilicet Apostolos, & exeuntes in vias, & * sepes, hoc est, viles & Dei ciuitate indignos, videl. qui proiecti, & variis erroribus à Deo separati sunt, illos vocant, & . . . . aut qui videntur domestici, vocationē audierunt. Et docuerunt Apostoli malos & bonos. In consummatione autem: Tunc enim nuptiæ impletæ sunt discumbentibus, tumq; vocatos Rex amicè suscipit, & neminē eiicit, nisi qui vestem nuptialem non haberent, scil. qui incorruptionis vestem nō induerunt per baptismum, & nec habuerunt vestem, vel puram illam induerūt, vel impuram pœnitentia & eleemosynis abluerunt, & ad nuptias introduxit, & amoris sponsi participes ostendit.

* φραγμοὺς.

E LIBRO QVINTO.

Psal.30.19. MVTA *fiant labia dolosa, quæ loquuntur aduersus iustum*, vt canit Dauid. Hoc face- 889
re ait Nouatianos Alexandriæ, contra Martyres Christi blaterantes. Cōparituri autem, inquit, in vltimo iudicij die, non habebunt sui defensionem, nec aperire os, nec mouere labra poterunt, quia hoc tempore contra CHRISTI Martyres linguam exacuerunt.

2.Tim.4.14. Quod dictum est ab Apostolo de Alexandro ærario fabro: *Alexander ærarius multa mala mihi ostendit: reddet illi Dominus in illo die*. alij quidem Patres imprecationem esse negant, sed tantùm denuntiationem eorum quæ passurus esset à Deo Alexander: Hic verò Eulogius planè maledictionem esse illatam affirmat, Alexandro, qui pœnitentiam non egerit, & ab improbitate sua non conuersus fuerit.

Psal.33.20. De sanctorum reliquiis. Dauid de iustificatis tribulatione loquens ait: *Custodit Dominus omnia ossa eorum, vnū ex his non confringetur.* ostendit ossa illa vitā dare posse, & accedentibus medicinam præbere. Hæc enim ipsa ossa, quæ à Christo nunc cōseruantur, sibi inuicem vnita animæ cōiungentur, & mercedem simul certaminum accipient. Et multa alia possem sumere ad demonstrandum inesse virtutem aliquam ossibus sanctorum. Indicat autem mortuūs quidā, quem in hostium irruptione ferentes, cùm decenter non possent propter vim vrgentē suo sepulchro condere, ibi eum sepelierunt, vbi * sancti viri ossa iacebant. Nam cum mortuus sancti viri reliquiis admoueretur, dicto citius è sepulchro assurrexit, & cùm domum se contulisset, deprehensum postea est capsam illam sancti viri corpus continere.

* Elisei Prophetæ.4.Reg.13.20.

Dimitti peccata aiunt aliis quidem per baptismum, aliis verò per confessionem & pœnitentiam. Sunt verò alij Patres, qui aliter hoc dictum explicant.

Non videtur mihi satis rectè dicere, quòd Apostolus ponat tres ordines hominum. Vnum quidem Martyrum, & iustorum, quos ait non iudicandos, sed iudices fore, his verbis: *An nescitis quòd sancti de mundo iudicabuntur.* Secundus autem ordo eorum qui non iudicabuntur, vt impiorum, & qui non seruierunt Deo. Resurgent enim illi, nec ad iudicium deducentur, Ait enim Dauid: *Ideò non resurgent impii in iudicio* cum iudicandis, qui Deum quidem coluerunt, peccatis autem multis obnoxij fuerunt, pro quibus vt respondeant iudicio sistentur. Sic quidem Eulogius. Sed neque exactè oratio conuincit, iudices constitutos cum Christo esse; neq;, non omnes ante tribunal comparituros. Semper enim impij seipsos condemnant, veruntamē iudicium sustinebunt, ad reddendam rationem. Apostolus enim non collocat sanctos cum 890
Christo iudices, sed redargutionem mundi, & condemnationem eorū, qui sanctorum more non vixerunt, ostendit futuram. Quemadmodum dicitur in Euangeliis, Niniuitas & reginam austri, quæ tunc fuit, iudicaturos generationem, quæ Christo non credidit.

1.Cor.6.2. Psal.1.5. Matth.12.41. & 42.

Psal.1.5. Dauid tres nominat ordines his verbis: *Ideò non resurgent impii in iudicio.* Vide vltimum ordinem, *neq; peccatores in consilio iustorum.* Vide eum qui sequitur, *quia nouit Dominus viam iustorum.* Vide, inquit, optimum ordinem, & horum singulos habere proprium, & attributum sibi pro meritis locum.

E LI-

E LIBRO SEXTO.

LIBRO sexto arguit Nouati falsum quod fertur, Martyrium, quod contra Nouatum, quidam ex octo presbyteris, qui Romæ sub Macedonio Episcopo ordinati erant, solum martyrium confessionis in CHRISTVM pertulerit: septem verò vnà cum Macedonio sacrificasse idolis. At cum ipso martyrium subiisse penè solos Christianis Occidentis Marcellum & Alexandrum, Episcopos Aquileiæ, & Agamemnonem Tiberidis Episcopum: qui cùm Nouato post Martyrium priuatim habitantes, & conuersantes, noluerint vnà cum istis sacrificatoribus sacrificare. Imposuisse autem illi manus Episcopos, vt Pontificatu Romæ perfungeretur. Factum est hoc Martyrium Decio, & Valerio Imperatoribus Rom. Perennio Ducenario suppliciis Christianos afficere iusso. Et Martyrium hoc inscriptum est: Nec flagella, nec tormenta, nec eculeum Nouatum tulisse scribit. Quamuis Perennium crudelissimũ in Christianos fuisse scribat, ad disputationes * nouas Nouati Martyrium adducens. Sic illũ producit * somniorum floribus coronatum. Hoc verò falso confictum paucarũ pagellarum scriptũ, libro sexto refutat. Dicit autem Nouatum Cornelio Põtificatum Rom. tenente, primum gradum Diaconi à Cornelio accepisse. Fuisse verò tunc institutum in Ecclesia, Archidiaconum, mortuo Episcopo, in Episcopatu illi, facta manuum impositione, surrogari. Cornelium verò diuina inspiratione cùm eum videret nouis rebus studentem, & * imperium affectantem, indignum tali dignitate, inter presbyteros ordinasse, & viam illi ad Pontificatum Romæ omnino præclusisse. Nouatus verò captans occasionem instituti exequendi, cùm videret Cornelium eos qui verè pœniterent, cum ob
891 alia peccata, tum ob idolorum cultum, paternis visceribus condolendo in gratiam recipere: hac ille occasione vsus, desciuit ab Ecclesia resectus, & Cornelio pertinaciter restitit. Puros autem nominauit eos, qui secum agmen contra Ecclesiã facerent: Cornelianos verò, qui eius ambitionem & dementiam contra pœnitentes detestarentur. Postea verò Cornelium Romanũ Episcopum egregio martyrio vitam finiisse Alexandrinus Archiepiscopus Eulogius refert. Non potest autem ille nomen inter eos habere, qui eruditione & historia excellunt, quòd interdum solœcismos & barbarismos admittat. In S. Scripturæ sanè intelligentia ne optimis quidem passim cedit. Tali autem phrasis genere dicere ad persuadendum & delectare, non prorsus non potest.

Lacunæ in m s. locum obscurant.

Cornelius Pont. maximus.

** φύλαρχον fortè.*

QVÆ igitur studiosè nobis priuatim commentantibus memoria suppeditauit, præter ea, quorum studium & exercitatio artes & scientias gignunt, vnde notitia quouis modo nobis & de libris iudicium creuit, hactenus veluti typo breuiter complexi sumus. Producitur autem hoc opus ad trecentos & quindecim auctores: prohibiti tamen sumus ad trecentos peruenire. Tu verò, dilectissime omnium quibus-cum fœtus meos communico, si me legationem meditantem humanæ vitæ terminus occuparit, habes quod petiuisti ex voto amicitiæ iuxta ac solatij pignus, & primitias atque finem, vt defungar voluntati tuæ obsecutus mentis operatione. Si verò exinde nos DEI opt. max. voluntas atque benignitas incolumes in mutuum conspectum atque complexum stiterit, fortassis aliarum editionum non minorum hæc principium fuerint, quæ simili forma tibi emolumentum adferent.

FINIS OPERIS.

Deo summè misericordi gloria in sæcula sæculorum, Amen.

INDEX RERVM VERBORVMQVE MEMORABILIVM BIBLIOTHECÆ PHOTIANÆ.

NVMERVS EST PAGINARVM GRÆCI EXEMPLARIS, qui in ora citeriore collocatur. p. principium eius paginæ: m. medum: f. finem designat. Schol. Scholion marginis vel suo quidque loco positum significat.

A.

Aa eius

Alexan-

Euse-

H.

Iaco-

Adaman-

Ioan.

INDEX.

Dd Rom.

Sten-

Seue-

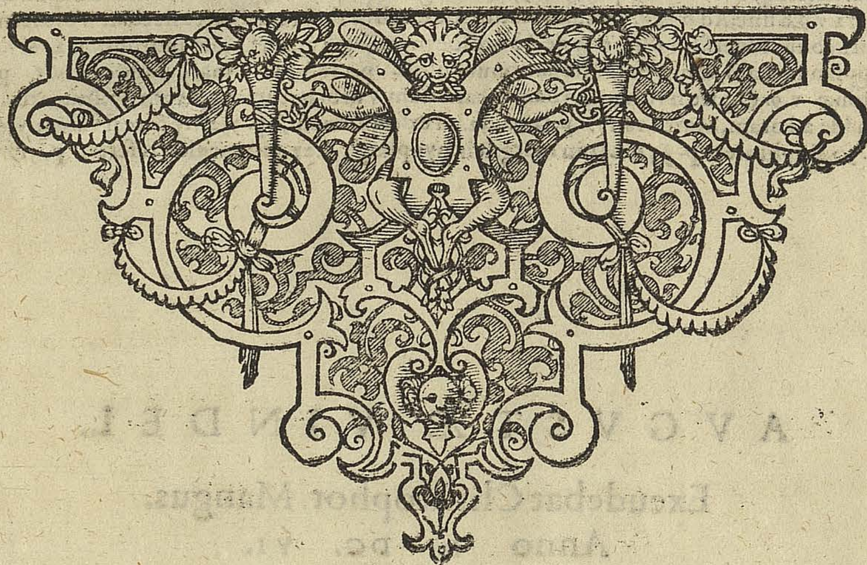
Eius

T. Quin-

V.

INDEX.

FINIS.

Addenda & mutanda.

Pag. 4. verſ. 30. & 31. leg. Eunomium, p. 8. v. 28. leg. puriterque p. 10. v. 7. impune, v. 21. in marg. Tertull. de Corona, p. 17. v. 1. Spiritu, p. 18. v. 4. à fine, Celeſtium p. 21. v. 27. exteras p. 30. v. 22. mille auri p. 31. v. 4. ineunte vere v. 12. in marg. πόλιν p. 32. v. 20. marg. iidem v. 24. Niſibenorum v. 27. apud p. 33. v. 12. à fine, vere ineunte, p. 34. v. 38. muliebrem v. 40. Comentiolus v. 7. à fine. Atque hæc p. 36. v. 5. Alexandri v. 10. in marg. XIIX. v. 39. quod copia ſerici p. 40. v. 13. in marg. tributi genus p. 41. v. 3. qui-cum & abſque parentheſi, v. 17. vſus. d. Numeri p. 44. v. 12. cepit p. 45. v. 34. conſilium p. 47. v. 7. Megabyzus v. 45. cadauer v. 48. in marg. lit. f. Præter mentem meam accidit, vt hæſitatio noſtra prima *de cinerum ſupplicio* hoc loco expreſſa ſit. Nam ecce tibi clariſſime deſcripſit Val. Maximus Lib. IX. cap. II. Externorum hiſtoria ſexta, quo ſupplicii genere perierint, qui hic ἐμβάλλεσθαι εἰς τὴν σποδὸν dicuntur, quod etiam Ouid. in Ibin his verſiculis indicat:

Vtq; necatorum Darii fraude ſecundi
Sic tua ſuccenſus deuoret oſſa cinis.

Dixeris & B. Hieronymum olim hanc ipſam phraſin, alterius Machabæorum libri cap. XIII. num. 6. legiſſe; quum de ſacrilego illo Menelao, eodem hoc ſuplicii genere necato, vulgata eius verſio refert, *Inde in cinerem deiici iuſſit ſacrilegum.* p. 51. v. 8. peremptus v. vlt. initio. p. 7. v. 37. iuſtitiæ p. 59. v. 23. anno p. 61. v. 10. ne canes quidem p. 62. v. 20. Calaſiride p. 64. v. 17. à fine, in marg. d. al. Matathiæ, p. 96 v. 4. petulantius v. 30. in marg. in fruſta p. 69. v. 21. ſcriptor p 70. v. 7. à fine, parentheſis claudenda ante Honorio, p. 77, v. vlt. in marg. LXXXVII. p. 78. v. 12. CYZICENI, v. 20. Alexandrum v. 26. in marg. ſanctorumque p. 80. v. 12. à fine indigitat v. 9 à fine ſplendide p. 82. v. 27. Corinthium p. 84. lege parum p. 86. v. 14. Craterus omiſſâ copulâ atque v. 23. Libyam, p. 89. v. 9. à fine, Sinones p. 91. v. 9. à fine, Sinonide p. 93. v. 12 ſtricte p. 97. v. 9. in marg. Ptolemaidis v. 19. in marg. Theognoſti p. 99. v. 3. excitabatur v. 19. Cucuſum v. 10. à fine in Scholio, relatum, p. 101. v. 5. popoſcerunt v. 7. totius v. 8 natuque v. 8. à fine, Saluatori p. 104. v. 4. à fine, neceſſariam p. 111. v. 4. à fine, laudat p. 113. v. 9. domoſque p. 114. v. 18. à fine, deleatur cap. 17. v. 17. fine. Adde, Patauii edente Sambuco, Anno 1556. è Chronico Hippolyti Thebani fragmentum de ortu & cognatione B. Virginis, p. 115 v. 8. prætereà p. 116. v. 4. Lucian. de Sectis, *Vide hîc Scholia Græci Cod.* p. 125. v. 21. in marg. omnium p. 127. v. 13. à fine, poſſet p 129. v. 4. Hellanici v. 34. à fine, Crateri p. 135. v. 37. in marg. Franc. Philelphi p. 137. v. 39. Antonius p. 138. v. 3. à fine, ac mutila, v. vlt. cõſtat p. 142. v. 20. à fine, irrepſiſſe p. 149. v. 2 refellit p. 152. v. 7. Lacedæmonii p. 159. v 2. mereri p. 160. v. 17. à fine, in Schol. CCXXVII. p. 161. v. 31. Ex præcedenti p. 164 v 14. repone LIII. p. 166. v. vlt. marg. Adde. Clemens tamen lib. 3. Strom. è Xantho in Magicis, Magos matribus, filiabus, ſororibus commiſceri ſolitos eſſe, refert. *Catull.*

Nam magus ex matre & gnato naſcatur oportet;
Si vera eſt Perſarum impia relligio.

Plura colligit Cœlius Rhodigin. cap. XVIII. lib. X. p. 170. v. 22. Leucophry dici cœpta. p. 177. v. 7. in marg. Apollodoris p. 179. v. 28. Androgynia, v. 19. à fine. Triuiam. p. 183. v. 23. in marg. Alex. lib. I. & Plutarch. in præceptis Politicis, p. 184. v. 41. Rhododaphnem, p. 185. v. 16. de Helena ſic dictum p. 191. v. 20. non aberrabit, v 3. à fine, bonus, p. 192. v. 7. Coloſſ. p. 196. v. 9. ſcribitur. p. 200. v. 24. in marg. extant Pariſiis Græcè & Latinè v. 16. à fine, verbis elegantibus, p. 212. v. 21. ſculpendi atque fabrili p. 219. agit; & de antidoto p. 220. v. 12. à fine, in marg. Matth. 13. 47. v. 8. à fine, in marg. Matth. 17. 27. p. 223. v. 3. reſtringens p. 226. v. 17. in marg. Ἰελδάσεως. p 230. v. 16. à fine, in marg. Nicol. & mox ibid. Georgius Cedrenus, p. 232. v. 24. quod p. 236. v. 10. quas iam, p. 241. v 18. Omnis enim p. 257. v. 32. cæteraq; v. vlt. ullus, p. 276. v. 35. ad marg. Naues; animantium nominibus apud Strabonem vt infra in Memnone, pag. Gr. 372. v. 9. à fine; Ad marg. ibid. annotetur, Alexandriæ ſororem ducere licebat. Vide Aemilium Probum, Muretum in Variis, & Turneb. in Aduerſ. lib. 18. cap. 13. de Apocolocyntoſi, p. 275. v. 25. Romanorum. p. 276. v. 26. Adde in marg. Cicero in Maniliana, Appianus & alii, & nos in Obſeruationum libris. p. 286. v. 12. In marg. adde CCXXVII. p. 292. v. 8. diuerſæ ſubſtantiæ vniuntur, perſonæ v. 9. Quare ſi volumus vnam incarnatam Vurbi naturam p. 295. v. 17. Iuuentus, p. 301. v. 7. verbi cauſa, p. 302. v. 15. à fine, adde ad oram, Matth. 18. 17. p. 349. v. 32. ad exſcenſionem, p. 352. v. 5 fore ſi vatem v. 6. interficerent: & interfecerunt. p. 354. v. 30. Euphrates p. 358. v. 13. in marg. Ichthyophagi, v. 22 pinguedine referta, p. 519. v. 4. in margine tollatur numerus CCLXV.

AVGVSTÆ VINDEL.

Excudebat Chriſtophor. Mangus.
Anno M. DC. VI.

